UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. D. Ioannis Ivsti Lanspergii, Natione Bavari, Illvminati Ac Religiosissimi viri, Carthusiae Coloniensis ante annos centum Vicarii, & Magistri Nouitiorum laudatissimi Opera

In Qvinqve Tomos Distributa, à mendis expurgata, veteri integritati restituta, & indicibus locupletata

De Sanctis

Landsberg, Johannes Justus

Coloniae Agrippinae, Anno M.DC.XXX

urn:nbn:de:hbz:466:1-47060

Visual Library

Sh. 2786

H XII
8

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

D. IOANNIS IVSTI

LANSPERGII CARTHVSIANI,

NATIONE BAVARI,

SERMONVM

IN EVANGELIA ET EPISTOLAS,
quæ Dominicis & Festiuis diebus in Ecclesia
populo pro concione proponi
solent,

TOMVS SECVNDVS DE SANCTIS.

COLONIAE AGRIPPINAE.
Apud IOANNEM KREPS, Anno M, DC.XXX
In officina Quenteliana,

Collegii Soctis Jesv Paderborna

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ELENCHVS SERMONVM FESTIVALIVM QVI HOC SECVNDO R. P. D. IOANNIS Lanspergij tomo continentur.

S. *Andreæ festo* Paraphrasis in Epistolam B. Pauli ad Rom. X. 1
Exegesis Euangelij Matthæi IV. 3
In quibus B. Andreas fuerit magnus, à Deo nobis exemplar vitæ bonæ constitutus, Sermo 8
S. Barbaræ Virg. & Martyris festo Paraphrasis in lectionem libri Ecclesiastici ex Cap. LI. 13
Exegesis Euangelij Matthæi *XIII.* 15
Quibus extollenda sit diua sponsa Christi Barbara encomijs, quomodoue Sancti pro sibi deuotis iudicem interpellent, Sermo 20
S. Nicolai Episcopi festo Paraphrasis in lectionem lib. Ecclesiastici ex cap. *XLIV.* & *XLV.* 28
Exegesis Euangelij Matthæi *XXV.* 30
Vera deuotio ad Deum, veraq; perfectio vitæ Christianæ, quare hoc calamitosissimo seculo sint tam in paruo pretio ac vsu, Sermo 35
Conceptionis B. Mariæ Virginis festo Paraphrasis in lectionem Ecclesiast. *XXIV.* 40
Exegesis Euangelij Matthæi I. 42
Quid originale sit peccatum, quantumue noceat, à quo beata est Virgo Maria præseruata, Sermo 50
S. Thomæ Apostoli festo Paraphrasis in epistolam B. Pauli Apostoli ad Romanos VIII. 55
Exegesis Euangelij Ioannis *XX.* 57
Cuiusmodi fuerit fides in B. Thoma salutaris, Sermo 61
In Natiuitate D. N. Iesu Christi Paraphrasis in epistolam B. Pauli Apostoli ad Hebræos cap. I. 68
Exegesis Euangelij in nocte sacratissimæ Natiuitatis D. N. Iesu Christi, quod legitur ad primam Missam, Luc. II. 70
Vnde gaudendum sit, & quid docuerit, quoue nos inuitauerit Christi Natiuitas, Sermo 76
S. Stephani protomartyris festo Paraphrasis in lectionē Act. Apost. VI. & VII 50. & 81
Exegesis Euangelij Matthæi *XXIV.* 82
Quibus cœlum aperitur, quibusq; claudatur Sermo. 87
B. Ioannis Apostoli & Euangelistæ festo Paraphrasis in Lectionem Ecclesiast. *XV.* 92
Exegesis Euangelij Ioan. *XXI.* 93
Vt Christum Iesum per aduersa & prospera constanter sequi debeamus: & de quibusdam eximijs donis S. Ioanni diuinitus collatis, Sermo 99
SS. Innocentum martyrum festo Paraphrasis in Lectionem Apocalyp. *XIV.* 105
Exegesis Euangelij Matthæi II. 107
Vt mundi huius prospera tāquam pernicioſa contemnenda, & aduersa seu saluberrima amplectenda sint: & de parvulorum innocentia, simplicitate ac humilitate sectanda 113
Circumcisionis D. N. Iesu Christi festo Paraphrasis B. Pauli ad Titum III. 121. & 122
Exegesis Euangelij Luc. II. 122
Quid nobis sit Iesu nomen, & vnde efficiamur filij Dei, Sermo 128
In Apparitione D. N. Iesu Christi Paraphrasis Lectionis Esaiæ *XL.* 134
Exegesis Euangelij Matthæi II. 136
De Magorum deuotione, studio, ac muneribus, Sermo 142
S. Antonij Abbatis & Confessoris festo Paraphrasis in Lectionem Sap. *X.* 147
Exegesis Euangelij Matth. *XIX.* 149
De monasticæ religionis commendatione,

tione, & de nouem illius commodis siue vtilitatibus, Sermo 154
S. Fabiani & Sebastiani Martyrum festo Paraphrasis Epistolæ B. Pauli ad Hebræos *XI.* 162. & 163
Exegesis Euangelij Lucæ *XXI.* 165
De commendatione patientiæ, & quam vitanda sit impatientia, & de laudibus Sanctorum Martyrum, Sermo. 169
S. Agnetis Virginis & Martyris festo Paraphrasis Epistolæ B. Pauli II. Cor. *X.* & *XI* 174
Exegesis Euangelij Matthæi *XXV.* 175
De laudibus sanctæ virginitatis, quid eadem sit, quique seruari debeat: quæ denique veræ virgines vitare debeant, Sermo 180
S. Vincentij Martyris festo Paraphrasis in Lectionem Esaiæ. Cap. *LXIII.* 184
Exegesis Euangelij Lucæ *IX.* 186
De tolerandis afflictionibus: & de earundem multiplici vtilitate, Sermo. 190
Conuersionis S. Pauli festo Paraphrasis in Lectionem Actuum Apostol. Cap. *IX.* 198 & 199.
Exegesis Euangelij Matth. *XIX.* 203
De S. Pauli conuersione planè miraculosa, atque diuina: quomodoque à vitijs ad Dominum conuerti debeamus, & quænam ad veram conuersionem pertineat, Sermo 210
In Purificatione B. Mariæ Virginis Paraphrasis Lectionis Malachiæ III. 216
Exegesis Euangelij Lucæ II. 218
Vt Christi ac matris eius humilitatem & obedientiam imitari debeamus, Sermo I. 223
Templum triplex, in quod Christus mysticè offerri debeat, quodnam sit: quas item virtutes in sui purificatione idem Christus & dignissima ipsius mater nos docuerint, Sermo II. 228
S. Agathæ Virg. & Martyris festo Paraphrasis in Epistol. & Exegesin in Euang. Vt in festo S. Barbaræ Virg. Martyris. 13
De seruanda mentis & corporis integritate, Sermo 235
S. Matthiæ Apostoli festo Paraphrasis in Lectionem. Actuum Apost. Cap. I. 239
Exegesis Euangelij, secundùm morem quorundam Ecclesiarum. Ioan. *XV.* 241
De seruanda fraterna charitate, vitandisque illis, quæ ei contraria sunt: & quædam de laudibus S. Matthiæ Apostoli, Sermo 246
In S. Gregorij Papæ festo: vt in festo S. Nicolai 28
S. Benedicti Abbatis & Confessoris festo Paraphrasin Epistolæ, require in festo S. Antonij 147
Exegesis Euangelij Lucæ *XII.* 252
De charitate & iustitia duplici: omnium operum nostrorum qui scopus fore debeat, & de Sanctorum exemplis imitandis, Sermo 256
In Annunciatione Domini nostri Iesu Christi Paraphrasis in Lectionem Esaiæ VII. 263
Exegesis Euangelij Lucæ I. 265
De beneficio incarnationis Dominicæ, & de excellentia matris Dei, Sermo I 274
Mysteria rationesque Dominicæ incarnationis, laudes, virtutesque beatissimæ Virginis Mariæ explicat, Sermo II 283
S. Ambrosij Episcopi festo, quære Paraphrasin & Exegesin in Euangelium in festo S. Nicolai 28
Feria II. post Pascha Paraphrasis in Lectionem Actuum *X.* 296
Exegesis Euangelij Lucæ *XXIV.* 297
Peregrini conditiones cuiusmodi sint nobis imitabiles: & quid amor faciat, Sermo 303
Feria III. post Pascha Paraphrasis Lectionis Actuum XIII. 307
Exegesis Euangelij Lucæ *XXIV.* 309
Vulnera quinque cur Christus seruauerit, & cuiusmodi deuotionis exercitio sint honoranda, Sermo I. 314

Pascha-

Paschalis solennitatis dignitas & prærogatiuę: quibus, & quot modis congaudendum in ea: deniq́, quas, quotq́ dotes glorificationis Christus per resurrectionem induerit, nobisq́ quandoq́ adsumendas reliquerit, Sermo II. 319

S. Georgij Martyris festo Paraphrasis in Lectionem Eccles. *XIV.* & *XV.* 327

Exegesis Euangelij Ioan. *XV.* 329

Vt nos maneamus in Deo, & Deum in nobis manentem retineamus: & de duplici martyrio, Sermo 334

SS. Philippi & Iacobi Apostolorum festo Paraphrasis in Lectionem Sap. Cap. V. 339

Exegesis in Euangelium Ioannis XIV. 341

Quanta sit felicitas videre Deum, & de gaudijs cælestis patriæ, quibusq́ studijs eo perringatur, Sermo 347

S. Crucis inuentionis festo, require in festo, exaltationis eiusdem.

In Ascensionis D. N. Iesu Christi solennitate Paraphrasis Lectionis Actiuum Apostolorum I. 353

Exegesis Euangelij Marc. *XVI.* 355

Quæ nos, quo minus post Christum ascendamus in cælum, impediant: & quæ nobis ad ascendendum adminiculo sint, Sermo 362

Feria II. post Pentecosten Paraphrasis in Lectionem Actor. *X.* 369

Exegesis Euangelij Ioan. III. 370

Quomodo Christus nobis sit lux, Sermo 376

Feria III. post Pentecosten Paraphrasis in Lectionem Actor. VIII. 380. & 381

Exegesis Euangelij Ioannis X. 382

De gratia Dei, an sit homini necessaria; quid conferat homini, atq́ id genus alijs scitu iucundis, Sermo 387

Venerabilis Sacramenti festo Paraphrasis in Epistolam B. Pauli I Corinth. *XI.* 395

Exegesis Euangelij Ioannis. VI. 397

Cur, & qua charitate in cibum potumq́ se nobis Dominus Iesus reliquerit sumendum, Sermo 403

S. Ioannis Baptistæ solennitate Paraphrasis Lectionis Esaiæ XLIX. 407

Exegesis Euangelij Lucæ I. 409

Quomodo S. Ioannes ardebat & lucebat, & de quatruplici hominum conditione, Sermo I. 415

Ordines omnium Sanctorum vt D. Ioannes Baptista præcellat: quonam sit vsus baptismo, vtq́ nouem modis fuerit singulariter magnus, Sermo II. 418

SS. Petri & Pauli festo Paraphrasis lectionis Actor. XII. 423

Exegesis Euangelij Matthæi *XVI.* 426

Quantum adniti debeant Christiani omnes, vt in sanctæ Ecclesiæ Catholicæ vnitate permaneant: & de laudibus sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, Sermo I. 432

Vt Christum Petrus amârit, & vicissim Christus Petrum. De beneficijs Dei nobis collatis: de laude vitæ monasticæ: vt Christiani omnes agni esse debeant, & de virtute obedientiæ, Sermo II. 438

In Visitatione B. V. Mariæ Epistolam cum sua Paraphrasi, quære in festo Conceptionis eiusdem Virginis 40

Exegesis Euangelij Luc. I. 443

Vt cunctis mulieribus illustribus, & in Scriptura laudatis, beatissima Virgo Maria sit præstantior, Sermo I. 449

Quasnam ob causas beatissima Virgo Maria visitauerit cognatam suam Elizabeth: benedicta vti fuerit B. Maria multifariam, deq́ septem beneficijs ceu visitationibus quibus sibi deuotos visitat & afficit, Sermo II. 453

In S. Margaretæ V. & Martyris festo, vti in S. Agnetis solennitate 174

S. Mariæ Magdalenæ festo Paraphrasis Lectionis

Prouerb. XXXI. 461
Exegesis Euangelij Luc. VII. 464
Quantis B. Magdalena vitijs ante conuersionem, quanta item & quam multiplici gratia post conuersionem abundârit, Sermo I. 472
Seruare innocentiam, & ad vitam spiritus per pœnitentiam suscitari, vtrumq; diuinæ gratiæ esse minus, Sermo II. 477
S. Iacobi Apostoli festo Paraphrasis in lectionẽ Epistolæ B Pauli ad Ephesios II. 482.
Exegesis Euangelij Matthæi XX. 483
De contemnendis huius vitæ delitijs & honoribus, Sermo 488
In S., Annæ festo Paraphrasin in Epistolam vtî in festo B. Mariæ Magdalenæ 461
Exegesin in Euangelium vt in conceptione B. Virginis Mariæ 40
Diuæ Annę Deiparæ virginis Mariæ encomium, quod certis panegyricis laudes & præconia eius, tum generatim, tum speciatim complectitur, Sermo 494
Rudolphi Agricolæ ad D. Annam encomium 500
Ioannis Trithemij Abbatis Spanheimẽsis ad S. Annam supplicatoria Oratio 503
D. Petri Apostoli Vinculorum festo in Epistolã Paraphrasin & in Euangelium exegesin, vtî in solemnitate Apostolorum Petri & Pauli 423
Obtemperandum esse Ecclesiæ præfectis: de autoritate Ecclesię: fidem solam absq; operibus non sufficere: denicq; opera nostra, quatenus sint meritoria, Sermo 505
S. Laurentij feriis Paraphrasis in Epistolam B. Pauli II. Corinth. IX. 514
Exegesis Euangelij Ioannis XII. 516
De dandis eleemosynis Sermo 521
In Assumptione B. V. Mariæ Paraphrasis lectionis Ecclesiastici capite XXIV. 527
Exegesis Euangelij Luc. X. 529
Quod beatam Virginem amare venerariq; debeamus, eiusq; exemplo optima quæque virtutum deligere, Sermo I. 536
Vt B. Maria Deigenitrix bonis naturæ, gratię & gloriæ, itemq; vita actiua, contemplatiua & cælesti prædita fuerit Sermo II. 540
In S. Bernardi Abbatis festo, vtî in festo S. Antonij 147
In S. Bartholomæi Apostoli festo Paraphrasin Epistolæ quære in festo S. Thomæ Apost. 55
Exegesin & sermonem vtî in festo S. Matthiæ Apostoli 246
S. Augustini Episcopi festo Paraphrasin in Epistolam & Exegesim in Euangelium quare in festo S Nicolai 28
Quæ ad bonum & fidelem seruum Christi pertineant: & cur Sancti se permiserint honorari, quum adhuc in terris agerent, Sermo 545
Decollationis S. Ioannis Baptistæ festo Paraphrasin Epistolæ quære in festo SS Fabiani & Sebastiani 162. & 163
Exegesis Euangelij Marci VI. 549
Vt semper Ecclesia persecutionibus creuerit, & de amore priuato, ac de signis quibusdam amoris feruentis, tam carnalis quam diuini, Sermo 555
In Natiuitate B. Virginis Mariæ Paraphrasin Epistolæ & Exegesin Euangelij, habes in festo Conceptionis eiusdem Virginis 40
Quo iure B. Virgo Maria domus Dei dicatur & sit, Sermo I. 560
Quantis præconijs extollenda sit beatissima Deigenitrix virgo Maria: quibusq; magno gaudio fuerit illius purissima sanctissimaq; Natiuitas, Sermo II. 564
Exaltationis S. Crucis festo Paraphrasis in Epistolam B. Pauli ad Galatas cap. V. & VI 570
Exegesis Euangelij Ioannis XII. 572
Vt tenebras peccatorum fugere, & in diuinæ gratiæ lumine ambulare debeamus: item de peccati nocumentis, & de gratiæ effectibus, denicq; de laudibus S. Crucis, Sermo 578
S. Matthæi Apostoli & Euangelistæ feriis Paraphrasis Epist. B. Pauli ad Ephes. IV. 585

Exe-

Exegesis Euangelij Matthæi IX. 587
De Apostolorum dignitate & excellentia, & in quibus eos imitari debeamus, Sermo 392
in S. Michaelis Archangeli & omnium sanctorum Angelorum celebritate Paraphrasis lectionis Apocalyp. I. 598
Exegesis Euangelij Matthæi XVIII. 600
De Angelis, quid & quales sint: de eorum Hierarchijs & ordinibus, de ministerio eorum erga nos: & quo pacto nobis imitandi & honorandi sint, Sermo I. 607
Beneficia decem bonorum Angelorum ad homines quæ: malorum item angelorum erga homines quanta crudelitas, quomodo & per bonos Angelos ijdem refrænentur, Sermo II. 613
De S. Hieronymo Confessore, vti in festo S. Antonij Abbatis 147
De SS. Vndecim millibus virginum, quemadmodum in festo S. Agnetis 174
De S. Seuerino Episcopo confessore, omnia vti in festo S. Nicolai Episcopi 28
SS. Simonis & Iudæ Apostolorum festo, Paraphrasin Epistolæ, quære in festo S. Thomæ Apostoli 55
Exegesis Euangelij Luc. 618
Quibus modis sanctos Apostolos honorare debeamus: & de diebus festis probè colendis, Sermo 623
Omnium Sanctorum festo, Paraphrasis in lectionem Apocalypsis Cap. VII. 628. 629
Exegesis Euangelij Matth. V. 632
Quid nostra efficiant merita: & de æternæ beatitudinis ineffabili felicitate & iucunditate, Sermo 640
S. Martini festo; Paraphrasin Epistolicam & Exegesin Euangelicam, quære in festo S. Nicolai Episcopi 28
De vitanda crapula & compotationibus: item in quibus S. Martinum imitari debeamus, Sermo 647
In Præsentationis B.V. Mariæ solennitate Epistolæ Paraphrasin & Euangelij exegesin, offendes in conceptionis eiusdem Virginis festo. 40
De oblatione B. Mariæ in templo, de ipsius miranda nimis humilitate: quæ sit vera humilitas, quique ea acquiratur: item quænam sint veri humilis hominis proprietates, Sermo 653
S. Catharinæ Virginis & Martyris festo Epistolicam Paraphrasin, & exegesin Euangelicam, quære in festo B. Barbaræ 13
De charitate S. Catharinæ, & quibus rebus perueniatur ad amorem Dei 657

FINIS.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

INDEX SERMONVM DE SANCTIS D. IOANNIS LANSPERGII.

ABigail quid interpretetur 496
Abisac seruiens Dauid vti Mariam designet 451
abnegare seipsum quidnam sit 186
Abraham & Isaac quo ritu fuerint sacerdotes 43
absentia Christi quid fidel bus profuerit 33
abstinentia quorundam philosophorum qualis fuerit 260
abstinere à delectabilibus quando fiat meritorium 260
Acta sanctorum quinam imitari debeamus 549
actus quosnam Christus suos nobis imitabiles proposuit 99
Aduersa hic potius esse appetenda quam prospera 488
aduersa quæq; quomodo leuia & iucunda fiant Dei amicis 117
aduersa quanta pro æternis bonis toleranda sint 366
aduersarius noster cum quo in via concordare debeamus quis sit 377
aduersitates huius mundi quanta bona secum adferant 115
aduersitates vti sint munuscula quædam ac indicia Dei erga suos amicos amoris 171
Aedificia preciosa & curiosa diuitum quam execranda sint 64
ægritudo corporis quam sit vtilis animæ 486
ægros curare spiritualiter quid sit 361
Aegyptus, Aethiopia & Saba quid mysticè signent 185
Afflictiones qua ratione Deus homini permittat 7
afflictionum fructus multiplex quis 117
afflictionum multiplex vtilitas quæ 194
Ager mysticus quis sit 16
ager qui mysticè comparetur 17
agilitatem quantam Christus habuerit 325
agnos mitti inter lupos quid sit 621
agnoscenti plus ignosci 475
agricolam vti Patrē cælestē vocet Christus 329
Albertus Pighius quid de Colloquijs sentiat Erasmi 155
alieni vt vocentur hæretici 385
Amabilis quantum fuerit puer Iesus 317
amandum minus non esse proximum ob culpam suam 249
amare ac odisse in proximo quę debeamus ibid.
amare immodice tēporalia vnde contingat 222
amare malè animam suam quid sit 518
amari à Deo quid sit 372
ambitio in quæ mala hominem præcipitet 110
ambitio mala quænam generet 485
ambitio quibus contingat 492
amici Dei veri qui sint 245
amicos suos Deum affligere multis flagellis & pressuris 116
amicitia Dei quinam obtineatur, quique dissoluatur 244
amicum esse Dei quantæ sit præstantiæ ibid.
Aminadab fidelitas & magnanimitas 44
amor B. Andreæ erga crucem quantus fuerit 10
amor bonus quî obtineatur 307
amor carnalis quis 556
amor Christi quantum in sanctis martyribus fecerit tormentorum contemptum 167
amor cuncta aspera leuia reddit ac suauia 6
amor diuinus & carnalis quomodo contra se pugnent 11
amor diuitiarum quinam commodius vincatur 208
amor communicatiuus quis dicatur 560
amor insatiablis quis sit 588
amor inter beatam Mariam & diuum Ioseph quam fuerit castissimus 108
amor noster vti sit Deo ceu primitiæ offerendus 628
amor parentum & cognatorum quinam vincendus 209
amor parentum quid mali ingerat ibid.
amor perditus quis, quiq; ipsius sint fructus 556
amor priuatus quam sit periculosus 248
amor rerum temporalium quantum spiritum impediat 633
amor sancti Petri erga sanctum Ioannem quantus fuerit 96

amor sanctorum erga Deum quantus fuerit 27
amor vehemens quis, quæque ipsius opera 556
amor verus quales sui possessores efficiat 557
amor vnitiuus quis 559
amor vt amatum honore affici cupiat ibid.
amore nihil esse validius 371
amorem mouisse Deum ad assumendam humanam naturam 280
amorem Dei verum augeri per sacram communionem 559
amorem Dei quinam extinguat amor temporalium 153
amorem suum immensum quibusnam argumentis Deus ad nos testatus sit 281
amorem temporalium rerum extinguere Dei & proximi charitatem 250
amori proprium quid sit 306.557
amoris Dei erga nos magnitudinem ex quatuor considerari 374
amoris Dei fructus qui sint 558
amoris insani paradigma 557
amoris proximorum fructus quis 242
amoris seculi quænam sint signa 558
Andreas in quibus fuerit magaus 8
Andreas in quibus nobis sit imitandus 12
Andreas vti Christum sequutus sit imitatione virtutum & passione 67
angelicæ salutationis præcellentia quanta 282
angeli cur Christo nato apparuerint 76
angeli in quibusnam imitandi sint 613
angeli quidam cur præ cæteris virtutes dicantur 611
angeli quomodo vocentur filij Dei 69
angeli sancti quanta sint deuotione venerandi 607
angeli vt animas deferant in cælum vel purgatorium 617
angeli vt consolentur homines afflictos 617
angeli vt dæmonum malignitatem nocendi refrænent 611
angeli vt opera nostra bona Deo offerant 617
angeli vt seruiant hominibus in bonis operibus 616
angelorum apparitionem in nouo veteriq; testamento dissimilem fuisse 74
angelorum circa cunas Christi frequentia & reuerentia 80
angelorum creatio qualis fuerit 284
angelorum custodiam Dei nobis insinuare charitatem 606
angelorum ministerium erga homines cuiusmodi 612
angelorum quisnam diuo Ioanni Apocalypsin reuelauerit 598
angelos Deo offerre preces hominum 600
angelos in tentationibus constitutis adesse 614
angelus cuique homini deputatus vti honorandus sit & venerandus 613
angelus cur fuerit creatus 284
angelus cur missus sit ad virginem 288
angelus in qua specie ac forma beatæ Mariæ apparuerit 293
angelus post lapsum cur nō debuerit redimi 286
angelus quinam definiatur, quidve sit angelicus spiritus 607
angelus tam bonus quam malus quæ hominibus ingerant 614
angelus vt dictus sit Ioannes Baptista 217
anima amans quomodo sponso suo obuiam procedat 181
anima beatæ Mariæ quomodo magnificauerit Dominum 448
anima quî moriatur, & quādo gratiā perdat 390
anima rationalis quonā solo satiari possit 344
anima sine gratia vt sit sicut carbo extinctus 389
anima vti sapienter sit perdenda 188
anima vt comparetur carboni ignito 389
animæ periculosa quātopere relinquēda sint 154
animarū præstantia & pulchritudo quanta 249
animas proximorum pluris esse faciendas, quā corpora nostra 66
animus hominis quando à Deo sit remotior 532
animus humanus quam sit in vitia procliuis 138
Anna mater Mariæ vt omnes cæteras Annas præcellat 495
Anna quid interpretetur ibid.
Anna vt cunctis mulieribus præferatur ibid.
Anna vt genuerit reginam cæli ibid.
Anna beata quanto laudum præconio sit extollenda 498
Annæ viduæ & prophetissæ commendatio 232
Annam beatam tres genuisse Marias 495
anni Christi non defecturi qui sint 70
Aperire confestim Domino redeunti mysticè quinam dicantur 253
Apocalypsin quis verè scripserit 598
apostoli cur omnibus veteris testamenti sanctis præferantur 251
apostoli omnes quomodo nominentur fundamenta Ecclesiæ catholicæ 430

apostoli omnes vt fuerint sapientes 83
apostoli quænam omnia reliquerint Christum secuti 150
apostoli quomodo dicantur baptizati Spiritu sancto 355
apostoli quomodo iudicabunt cum Christo in extremo iudicio 151
apostolis ante Spiritus sancti aduentum nonnihil imperfectionis inhæsisse 206
apostolorum amor erga Deum & proximos quantus fuerit 597
apostolorum Christi præcellentia quanta 436
apostolorum perfectio quanta fuerit post Spiritus sancti receptionem 593
apostolorum quosdam tribus vicibus fuisse à Domino vocatos 3
apostolorum vestigijs vti omnibus Christianis inhærere conueniat 436
apostolos quos quandoque Christus vocauerit ad sui familiaritatem 4
apostolus vt sit Ioannes Baptista 420
apparitiones bonorum vel malorum spirituum quinam internoscendæ 269
apparuisse Christum primo suæ matri 322
arbitrium hominis quam sit liberum 85
arbitrium liberum hominis vti adhibendum sit Dei gratiæ 427
arbitrium vti vnicuique maneat liberum 391
arca Dei vt sit beata Maria 544
arca diluuij cur vocetur beata Maria 563
ardere sed non lucere qui dicantur 416
ardere simul & lucere qui dicantur ibid.
ardor Ioannis Baptistæ triplex quomodo nobis luceat ibid.
arrogantia alios docere gestientium quam sit reprehensibilis 354
Ascendere aliunde in ouile ouium quid 383
ascensione sua quænam Christus homini contulerit charismata 362
ascensione sua quænam Christus suos docuerit 363
ascensum hominis post Christum in cælũ quænam impediant ibid.
ascensum mentis in cælum quænam promouеant. ibid.
ascensu montis quid Christus significauerit 632
Athletarum vanorum studia laboresq; quam sint sine fructu 366
Auari & immisericordes quam sint reprehensibiles 522
auari quantis laboribus comparent sibi damnationem æternam 538
auaritia protoparentũ quam fuerit enormis 278
auaritia vti dicatur idolorum seruitus 523
auaritia vt sit insatiabilis 491
auaritiæ genus pessimum quodnam sit 524
auarus quisnam reuera dicatur 525
aue conuersum quid sonet 291
Augustini vita & mores cuiusmodi 546
aureola quando virginitas coronanda 18
aureolam deberi martyribus, doctoribus & virginibus 29
aurum trium Magorum in pauperes fuisse expensum 219
autoritas Ecclesiæ quanta sit 507
autoritatem quantam Ecclesia habeat in scripturam sacram 507
Azylum omnium periculorum, tentationum, timorum & necessitatum nostrarum vti Deum constituamus 39

Baptismum Ioannis cur Christus susceperit 422
Baptismus Ioannis ad quid valuerit 354. 422
baptismus Ioannis Baptistæ vt non fuerit sacramentum 421
baptismus quæ bona conferat 51
baptizati quinã fuerint in nomine Christi 370
baptizatio mentis quænam dicatur 355
baptizatis vti cælum aperiatur 89
Barachias quid interpretetur 84
Barbara à quo quomodoque fuerit baptizata 21
Barbara quomodo in pœnis constituta à sponso suo Iesu confortetur ac sanetur 22
Barbaræ historia cur non possit nisi vera haberi 27
Barbaræ oratio pro alijs quî intelligenda 24
Barbaræ oratio pro sibi deuotis quæ 23
Barbaram orasse pro sui memoriam facientibus eamque inuocantibus 22
Beatitudine æterna priuari hominem per peccatum 580
beatitudinem cælestem fore perpetuam 349
beatitudinem desiderare quãdo debeamus 641
beatitudinem post hanc vitam nulli sperãdam, qui eam hic neglexerit 179
beatitudines octo quales sint virtutes 633
beatitudines supernæ immensitatis causa quæ 643
beatitudo sanctorum quam sit perfecta 644

beatitudo sanctorum quando perficietur 106
beatitudo patriarcharum & prophetarum in cælis quanta sit 646
beatitudo quibus mediis obtineatur 486
bella & seditiones vnde oriantur 165
benedicta inter omnes mulieres quomodo prædicetur Beata Maria 268.292.446
benedicta vti fuerit B. Maria multifariam 456
Benedicti abbatis ortus quis 261
Benedicti sancti iustitia quanta fuerit 257
Benedictus cur Mosi & Eliæ fuerit æqualis 261
benedictio coniugatarum quæ sit 449
benedictio viduarum quæ sit ibid.
benedictio virginum quæ sit ibid.
beneficia Christus quanta nobis exhibuerit 509
beneficia septem quænam beata Maria suis exhibeat deuotarijs 419
beneficia quænam homines angelico famulatu consequantur 607
beneficia quanta Deus mortalibus contulit 215
beneficiorum Dei quorundam catalogus ibid.
beneficium ac eleemosyna quonam animo præstanda 514
beneficium conferenti circumstantiæ quæ attendendæ sint 524
beneficium Dei quale vt quis sanctorum veneration deditus sit 104
beneficium innocentiæ semper seruatæ esse nobilius quam restitutæ 481
beneplacito Dei conformandum quicquid agimus 627
Beniamin tribus vnde ortum habuerit 113
benignitate quanta vsus fuerit Christus erga Iudæos 86
Bethleem duplex quæ 72
Bethleem quomodo cum pastoribus eundum sit 80
Binos cur Christus apostolos miserit prædicatum 619
binos discipulos cur Christus miserit ante faciem suam 619
Blasphemia quanta sit iurare per Christi mortem & vulnera 553
blasphemiæ cõtra inuocationem & merita sanctorum vnde originem sumpserint 26
blasphemi in sanctos Deique amicos reprehenduntur 25
bona in malis hominibus quomodo Deus remuneret 191
bona quænam possint fieri mala intentione 259
bona quænam suis seruis Deus tradiderit 31
bona quæ proueniant ex veneratione sanctorum 629
bona quanta homo amiserit per peccatum originale 58
bona quæ quantaque electis præparata sint in cælis 351
bona si quæ habentur vt sint occultanda 547
bona temporaria vt Deus diuitibus tantum mutuauerit 526
boni quicquid habent creaturæ à Deo solo eas id habere 278.350
boni quicqd facit homo quo referre debeat 512
boni quinam fieri possimus 548
bonis temporalibus quatenus vtendum sit 594
bonis triplicibus ornatam fuisse B. Mariam 540
bonitas Dei erga nos quanta 541
bono summo priuari hominem per peccatũ 580
bonorum hominum quam sit hodie numerus paruus 620
Brigittæ librorum autoritas quanta 102

CAdere rarius quinam contingat in cœnobijs 159
Cęcitas hominũ huius seculi quãta sit 578
cæcitas conscientiæ vnde contingat 393
calciamentorũ vsus quisnam sit prohibitus 622
calix Domini quam sit omnibus hoc seculo inuisus 487
calliditas auium quarundã quãta naturalis 352
candela vt significet Christum 234
carni molesta Christum sanctosque omnes elegisse ac docuisse 39
carni hosti qui resistendum sit 100
carnis desideria quî mortificentur 338
carnis humanæ deformatio vti per Christi resurrectionem sit reformata 324
caro Christi quomodo dicatur descendisse de cælo 401
Carthusianorum afflictiones quo spectent 90
Carthusianorum professio & institutum quam sit sublime & nobile ibid.
castè sese gerere quid sit 238
castitas B. Rogerij singularis 417
castitas in cœnobijs quî seruetur 157
castitatem semper Deo placuisse 288
castitati seruandæ exercitia congrua quę sint 90
castitatis pars optima quæ 59
catholicorum falsorum omnium qualis vita, qualisque mors 434
catholicorum verorum vita ac mors quam felix ibid.

causa

causa creationis rerum omnium quæ fuerit 284
Cedro cur comparetur beata Maria 291
celebrandi festos dies consuetudo vetustissima quænam olim fuerit 648
celebrare eos malè festum diui Martini, qui in profesto eius atque festo student calicibus exhauriendis 647
Charitas beatæ Magdalenæ erga Christum vnde perspici possit 475
charitas quum vna sit virtus cur duplex dicatur 256
charitas erga proximum quomodo exercēda 9
charitas Iesu quanta 318
charitas quantæ sit efficaciæ virtus 470
charitas quorundam sanctorum quanta fuerit 641
charitas quid in nobis efficiat 336
charitas S. Andreæ quanta fuerit 8
charitas sanctorum quanta sit in cælo 644
charitas vera quomodo à falsa discernatur 9
charitas vera vt nunquam possit esse ociosa 508
charitas vti mouerit beatam Mariam ascendere montana 454
charitatem sua natiuitate quantam ostenderit nobis Christus 77
charitati fraternæ quænam aduersentur 250
charitatis Christi commendatio 31
charitatis encomium quantum 248
charitatis veræ opus quod 242
charitatis sinum aperit B. Maria vniuersis 537
Cherubim quis ordo, quodq; eorum officiū 612
choreæ quam sint hoc tempore communes & impuræ ac obscœnæ 552
Christiani cur adeo desides sint ad communionem sacramenti 402
Christianos redigi sub Turcorum iugum propter peccata eorum 577
Christianus primus quis 8
Christianus verus quis sit 33
Christo aduenient in limbo quænam contigerint 322
Christum à conceptu in matris vtero vsque ad crucis mortem semper doluisse ac passum fuisse 171
Christum docere voluntatem suam per homines 201
Christum nos sequi dum sanctos eius imitamur 11
Christum nos sequi quomodo oporteat 368
Christum spoliasse limbum & purgatorium 322
Christum sumere in sacramento quomodo ipsius sit mandatum 400
Christus an plus dilexerit Ioannem an Petrum 95
Christus cur ex sua glorificatione exultare merito debeat 320
Christus cur in Aegyptum delatus fuerit 110
Christus cur in mundum venerit 99
Christus cur matrem suam fecerit dispensatricem super regnum misericordiæ 233
Christus cur post resurrectionem suam comederit 325
Christus cur quadragesimo die à natali suo voluerit offerri in templo 229
Christus cur se nobis reliquerit in sacramento sub specie panis & vini 404
Christus cur sese vocet hominē in euangelio 30
Christus cur suos electos sinat multifariam hic affligi 333
Christus in qua ætate sua pati cœperit 109
Christus in quanta claritate & gloria matri suæ apparuit 326
Christus quamdiu manserit in limbo 322
Christus quinam nos dilexerit 242
Christus quomodo catholicè & verè credatur esse in sacramento 405
Christus quomodo dicatur peregrè profectus 30
Christus quomodo quibusque sit lux 376
Christus quomodo sedere dicitur à dextris Dei 361
Christus vti ab instanti conceptionis pati cœperit 274
Christus vti habitus fuerit penè ab omnibus filius Dauid 42
Christus vti in membris suis patiatur 260
Christus vti nobis lux sit multis modis 376
Christus vti nos instruat per homines 378
Christus vti passus sit in pueris pro eo neci datis 112
Christus vti seipsum redemerit 229
Christus vti sit via veritas & vita 343
Christus vt superbiam Adæ sua humilitate sanarit 278
Cibum potumque conuerti in substantiam sumentis 405
cibus corporeus vt falso vocetur cibus hominis 398
cibus hominis quinam iure vocetur ibid.
cicatrices vulnerum cur Christus seruauerit 311
cingulum tradere Chananæo quid sit 464

circumspectio Ioannis Baptistæ prouida quomodo nobis luceat 417
circuncisio quid valuerit, cuiusque rei fuerit figura 411
circuncisio legis vt fuerit contra peccatum originale sicut in lege naturæ fides & sacrificia 51
ciues regni Christi mystici quinam simus 271
claritas pastores circumfulgens qualis fuerit 74
Cœnobitæ quinam cito purgentur à maculis culparum 161
Cognitionem quam lucidam habuerit beata Maria de Deo & de seipsa 224
colloquia Erasmi plus continere quam Lutheri quædam scripta impietatis 156
colloquia & scripta Erasmi quantum damni attulerint monasticæ religioni 155
comedere & bibere cum publicanis & peccatoribus cur Christus voluerit 590
comites paupertatis quinam sint 487
communicandum cur sit frequentius Christi sacramento 402
communicare quid interpretetur 406
communicare rarius sacramẽto cuius rei sit indicium 402
communionis frequentioris damna quæ quis incurrat 403
communionis sacræ frequentioris fructus qui ibid.
compassio beatæ Mariæ mixta cum gaudio 232
compatiendum cur sit B. Mariæ puerperæ 72
compatiendum quatenus sit Christo eiusque matri 637
compendium doctrinæ Christianæ quodnam sit 598
conceptionis Mariæ festum celebrandi ratio quænam sit 50
concionatores qui cur paruum aut nullum referant fructum 408.517
concordia B. Mariæ & Ioseph quanta fuerit 454
concupiscentia carnis ex peccato originali 52
concupiscentia insatiabilis vt faciat homines verè pauperes 525
conditiones natiuitatis Christi ad quid valeant 78
confessio diui Thomæ cur fuerit præ aliorum apostolorum confessione glorioſior 61
confessio quid signet 2
confessio triplex quæ ibid.
confessionarius qualis cuique sit eligendus 215
confessionẽ quantum desuadeant dæmones 615
confessor vt sit Ioannes Baptista 420
confirmatio angelorum quæ 609
confirmatos fuisse in gratia apostolos 593
confusio Mariæ Magdalenæ publica qualis 466
congratulandum quantum sit patrum liberationi ex limbo 321
conscientias suas bonos & malos diuersimode examinaturos in extremo iudicio 177
consilium sanctissimæ Trinitatis super saluatione generis humani quale 284
consolatio magna pœnitentibus quæ 478
consortia hominũ quantopere fugiẽda sint 412
consortia prauorum quantum noceant incautis 159
consuetudinem malã emendãdi modus quis 393
contemnendum fore neminem 606
contemnendus quanto studio sit mundus 594
contemptum mundi vti nos docuerit Christus cruci affixus 597
continentia in matrimonio quî seruanda 253
contemplanda quænã sint in vulneribus Christi 315
contemplatio B. Mariæ quã fuerit altissima 528
contritio vera quam sit præcellens donum Dei 214
contritio vera quantã habeat efficaciam ibid.
conuersatio pueri Iesu cum Ioseph qualis fuerit 105
conuersio quibusnam difficilis sit 213
conuersio S. Pauli quã vtilis fuerit Ecclesiæ 210
conuersio sancti Pauli vt fuerit potens, miraculosa ac diuina ibid.
conuersio S. Stephani quomodo contigerit 87
conuersio vera cuinam necessaria sit 213
conuersionis initium Mariæ Magdalenæ quale fuerit 466
conuersionis veræ forma quæ sit 201.589
conuertenti se ad Deum quę septem seruãda 214
conuertere se volens ad Deũ quid facere debeat ibid.
conuiuia celebrandi qualis hodiè mos seruetur 649
conuiuia luxuriosa quanto studio cauenda 552
conuiuium Matthæus quale Christo exhibuerit 589
cor nostrum quomodo Deo tradendum sit 78
coronã præmiumq; quænã præcedere debẽt 545
coronari neminem in cælis nisi fuerit tribulatus in terris 193

corpo-

corpori proprio quænam quisque debeat 260
corpus & sanguis Christi quid in sumente dignè efficiant 398
corpus quale Christus discipulis dederit 406
corpus suum cur Christus post resurrectionem suam palpabile præbuerit 311
cor suum cur Christus perfodi permiserit 318
correptio fraterna quanti sit meriti 550
correptio fraterna quomodo fieri debeat & per quos ibid.
correptionem delinquentis quandoque differendam certa ratione 60
correptiones libenter gratanterque esse suscipiendas 378
correptionis fraternæ incitamenta quæ 550
Crapulosos homines suam abbreuiare vitã 649
Cratis philosophi opũ contemptus quantus 260
creationis beneficium quantam exigat gratitudinem 404
creatura omnis vti merito subijciatur beatæ Mariæ 225
creaturæ omni cur Euangelium prædicandũ 357
creaturam nullam potuisse satisfacere pro omnibus hominibus 285
creaturas omnes factas propter hominem 285
credere in Christum quid 578
credere in Deum quid sit 372
credere quẽnã quilibet Christianus teneatur 67
credere tantum non sufficere ad salutem 507
crucem ferre quam sit necessariũ saluando 187
crucem suam quomodo quisque post Christum portare debeat 7
crucem tollere quotidie quid sit 186
cruces cuiusmodi ex quanto amore Deus mittat homini 8
crucis mysterium vti vocetur arbor 584
crucis sanctæ merito quosdam angelorum confirmatos 582
crudeles in pauperes cur peccẽt mortaliter 524
crudelitas quorundam in pauperes vnde 522
crudelitas Iudæorum in pios quosq; quanta fuerit tempore Christi 82
crux quænam sint cuiuis homini, quove per eã perducatur 7
crux sua cuique quî ferenda 118
crux vt sit gaudium commune hominum & angelorum 583
Culpam dimitti absque pœna peccatorum 471
cupiditas quibus fomentis crescat 250
curam animarũ solicitam quẽnã impediant 622
curiositas quibus quantum imponat 601
Cypresso cur comparetur beata Maria 292
Daemon hostis quinam superandus 101
Dæmon quam sit deformis & turpis 389
dæmones quinam & cur in hominibus extinguant charitatem 149
dæmonia eijci qui mysticè contingat 359
dæmonia quomodo dicantur ex Magdalena iecta 472
Dauid regem Euangelica fuisse perfectione insignem 45
Debitorem se Deo agnoscere debet homo non solum pro commissis peccatis, sed etiam à quibus præseruatus est 431
decipi quosdã citius à dæmonibus eo quod pigri sint ad implorandũ diuinũ auxilium 630
delectatio diuinæ fruitionis quanta sit 643
delectatio quæ sentitur comedendo, &c. quando sit bona vel mala 260
delitiæ quænam mala producant 490
denarius Deo soluendus quid signet mysticè 71
descensus Christi ad inferos quomodo, quandove acciderit 321
descriptio facta in Christi natiuitate mysticè quid 71
desertionis monasticæ vitæ quænam quibusdã occasionem præbuerint 158
desideria carnis quanto sint studio fugienda 550
desideria etiã licita quãdo sint mortificanda 89
desiderijs vitiosis & superfluis renunciare, quam sit Deo gratum 39
desiderium patrum antiquorum pro Christi aduentu quantum & quale fuerit 76.221
desolatio Hierusalem à Christo prædicta quando contigerit 86
desponsata quare fuerit B. Maria viro 266
detractio vt sit furto grauius peccatum 360
detractionem libenter audire quam sit periculosum ibid.
detractionis species sex quænam sint ibid.
detractores vt sint filij diaboli 645
detractoribus quid ferè semper proptiũ sit 590
Deo quidnam debeamus 1
deuotio apostolorum Christum sequentium quanta 4
deuotio & gaudium beatæ Mariæ in filij oblatione quanta 231
deuotio Ioannis Baptistæ ad Christum quanta fuerit 418
deuotio Simeonis ad Christũ infantẽ quãta 231

Deum multifariam malorum Christianorum reprehendere vitam 357
Deus cur subinde vocetur Deus Israel 414
Deus quænam in nobis coronet 331
Deus quam fuerit mirabilis in conuersione, vita & morte Barbaræ 20.21
Deus quantum se naturæ humanæ communicauerit in eiusdem assumptione 280
Deus quinam prædestinat vocatos ad gloriã 56
Deus quomodo seipsum præbeat in afflictionibus 117
Diabolus quã fallaciter decipiat temporis promissione longioris 352
didymus cur fuerit vocatus S. Thomas apostolus 58
dies quam fecit Dominus quæ sit 319
dignitas B. Mariæ quanta 562
dilectione quali S. Ioannes præ alijs sit amarus à Christo 95
dilectione Christus quanta nos dignatus sit 405
dilectionis Dei erga nos argumentum quod 56
dilectionis Dei & proximi pars optima quæ sit 539
dilectionis differentia triplex quæ 95
dilectionis fraternæ incitamenta quæ 247
dilectionis fraternæ indicia quæ 243
diligentibus Deum quomodo omnia cooperẽtur in bonum 55
diligere cum plus cui plus remittitur, vt sit intelligendum 475
diligere proximos vitiose multifariam 247
diligere sese quosdam peruerse 9
dimitti plus agnoscenti & dolenti 474
Dionysij S. cupido videndi B. Mariam vnde 568
discere quænam debeamus in sanctorum celebritate 597
discipuli quî olim omnes dicti fuerint Christiani 81
discipulos septuaginta duos cur Christus elegerit 619
discumbere quidnam mystice sit 255
discussionem sui proficere volenti necessariam esse 18
displicentiam sui status cur diabolus quibusdam infundat 392
diuina ac spiritalia cur multis adeo despiant 581
diuites aut pauperes cur Deus quosdam esse sinat 525
diuitiæ & delitiæ vbinam verè reperiantur 488
diuitiæ veræ vt sint solæ virtutes 527
diuitiæ vt sint dulce venenum 149
diuitiæ vt sint tentatio periculosa 526
diuitias habere ac diuitijs seruire quid differant 527
diuitias non esse nisi aliorũ nõ propria bona 523
diuitias opulentorum necessitates esse pauperum 526
diuitijs posse laudabiliter vti 153
diuitijs quã impiè hodie plurimi abutantur 634
diuitijs quinam vtendum sit 205
Docti quinam verè dicantur 433
doctiores quinam sacram scripturam lectitent vt sese venditent 159
doctores veritatis cur quibusdam subtrahantur 621
dogmata hæreticorum quanto studio sint omnibus verè catholicis vitanda 433
dolores nostros quænã nõ sentire nos faciãt 57
dominationibus quinam nos cõformemus 611
dominationum officium, & proprietates 611
dominatum quomodo in quem quam diabolus accipiat 574
dominus quomodo miro modo fuerit cum B. Maria 268
domum glorioſam efficientia quinque quæ sint vtque fuerint in B. Maria 561
domus Dei quo iure dicatur & sit B. Maria ibid.
domus Dei simul & nostra vt sit B. Maria 562
domus diuersæ à Deo constructæ quibus 561
domus Iacob allegorice quæ sit 271
domus refugij & hospicium misericordiæ vt sit B. Maria 562
dona Dei quam sint varia 88
dona Dei vti proximis communicanda sint 9
dona gratiæ & gloriæ angelis collata quæ 609
dormire quomodo dicantur mortui 177
dormitio Mariæ cum Christo mystice quid 451
dotes quasnã Christus glorificatę assumpsit 324
Dubitare cur Christus permiserit apostolos de sua resurrectione 357
dubitare cur Dominus permiserit D. Thomã 58
duces cæci vt sint omnes hæretici 385
dulcedo Dei quam omnem excedat in infinitum dulcedinem 349

Ecce sponsus venit, quibus tristitiæ quibusve lætitiæ erit 177
Ecclesia catholica quænã verè dicatur 432
Ecclesia catholica quam pulchrè naui comparetur 435
Ecclesia cur per nouas hæreses turbetur 570

Ecclesia quibus modis olim creuerit 190
Ecclesia quomodo sit super S. Petrum ædificata 430
Ecclesiæ catholicæ institutor & rector vt sit Spiritus sanctus 572
Ecclesiam bifariam aliquem abijcere à se 435
Ecclesiam iudicare de scripturis 507
Efficacia charitatis triplex quæ sit 625
Egeno quod contuleris id non posse tibi petire 523
Electus foras vti dicatur diabolus 574
Electis Dei nunquam deesse certamina quibus probentur 164
electorum omnium mater vti sit B. Maria 450
electos Dei hic affligi ob causas diuersas 193
electos suos cur Deus in mundo affligi permittat 166
eleemosyna quando sit merito digna 262
eleemosyna quinam sit eroganda 523
eleemosyna vti sit lauacrum animarum 526
eleemosyna vt sit triplex 523
eleemosynarios nunquam passos inopiam 515
eleemosynarius cur Christus propter nos factus sit 530
eligenda nobis cum beata Maria optima quæque virtutum 539
Elizabeth quænam Spiritu sancto doctore cognouerit 458
Elizabeth quid interpretetur 445
Elizabeth reginæ charitas erga pauperes quanta 262
Elizabeth vt præteritorum, præsentium & futurorum scientiam fuerit consecuta 458
Emanuel cuinam soli conueniat 265
Episcopale munus vnde sumptum sit 240
episcopos eligendi quis mos olim seruari solitus 36
episcopus factus S. Martinus quid egerit 651
Errata electorum vti Deus misericorditer corrigat 413
errorum omniũ in scripturis quænã causa sit 313
Esther quinam signet B. Mariam Dei matrẽ 564
esuries sitisque iustitiæ quænam exigat 638
Ethnicorum modestia Christianos omnes merito reuocari ad vitæ emendationem 490
Euam figuram fuisse B. Mariæ virginis 53
Euam quantum excellat B. Maria 450
Euangelista vt sit Ioannes Baptista 420
Euangelio cur non rectè doceatur à Luthero 79
Euangelium cur sanctus Matthæus vocet librũ generationis Iesu 42
Exaltatione sui à terra quid Christus intelligat 575
exaudire suos cur Deus quandoque differat 332
excellentia beatæ Mariæ in singulis virtutibus, donis ac gratijs quanta 537
excepisse qui dicatur beata Maria Christum in domum suam 541
excipere quomodo possit vnusquisque Christũ in domum suam ibid.
excitare angelos ad bona opera homines 616
exempla viua quantam habeant energiam 463
exercenda quinam sint misericordiæ opera 534
exercitationes contra carnis voluptates in cœnobijs quo spectent 158
exultauerit vti spiritus Mariæ in Deo salutari suo 449
Ezechias rex propter quam causam fleuerit 47

FAciem Dei conspicere quid sit 343
facultatibus terrenis quomodo vtendum 208
fauus mellis quî dicatur Christus 312
Felices valde esse contemptores seculi 538
felicitas martyrum in cælis quanta sit 646
felicitas pœnitentium quanta sit in cælis 645
felicitas quid sit 644
feruor Ioannis Baptistæ ad Christum quantus 418
feruor Ioannis Baptistæ ad proximum quantus fuerit 418
festa S. crucis cur celebret Ecclesia 572
festa sanctorum celebrandi scopus quis fore debeat 648
festa sanctorum quomodo & quam studiose reuerenterque sint celebranda 624
festi dies cur instituti sint & colendi 625.628
festis diebus bona amissa recuperari 625
festis diebus Missæ sacrum quinam audiendum 625
festiuitates sanctorum cur ab Ecclesia celebrentur 251
festum angelorum cur institutum sit 607
festum omnium sanctorum ob quas rationes sub vno celebretur die 629
Fidei constantia in S. Petro quanta fuerit 248
fidei signum quodnam sufficiat 630
fideles omnes vti dicantur virgo & Dei sponsa 175
fidelitas Dei erga homines quanta 409
fidelitas vera quî probetur 546

fidem salutarem cuiusmodi habuerit B. Thomas 63
fidem sine operibus non prodesse, nec opera sine fide 508.509
fidem suam quando palam confiteri teneatur quilibet Christianus 67
fides ad salutem necessaria quæ 62.359.508
fides ardens mortua, & informis quæ sit 63
fides cuiusnam ciuitatis sit fundamentum 482
fides in pueris baptizatis quæ exigatur 373
fides pertingens ad charitatem quæ sit 66
fides quanti sit meriti 1.62
fides sine charitate quid monstri 242
fides vera quinam probetur 574
fides viua quæ sit, quamq; operationē req. rat 63
fides zelans quæ sit 64
fiducia vbi præcipuè collocanda 512
figuræ crucis Christi mysterium quod 583
filium hominis cur se Christus nominet 427
filius Dei quomodo dicitur vnigenitus, & quomodo primogenitus 69.73
finis omnis nostri operis quo tendat 258
Flagellare Deum iniquos vt resipiscant 117
fletus stridorque dentium quomodo intelligatur 19
Fœcunditas virginum qualis sit 289
fœminei sexus ordinem triplicem vti gesserit illustrarit que Maria 449
fœnerator vti dicatur Deus 469
fons olei circa sepulchrum sancti Nicolai quid designet 37
fortitudo angelorum quanta 608
fructus Ecclesiæ vt sint apostoli 593
fructus quantus sequutus sit martyrium Ioannis Baptistæ 556
fructus ventris beatæ Mariæ vt fuerit multipliciter benedictus 447
frui quodaā propriè sit, quoq; solo fruendū 643
Fuga Christi in AEgyptum pauperrima vti fuerit 109
functiones diuersæ cur sint in Ecclesia 586
fundamenta Ecclesiæ vt sint apostoli 593
funiculis qualibus nos ad se traxerit Christ⁹ 575
fur mysticè vti quis fiat 547
furorem suum in quosnam dæmones maximè diffundant 614

Gabriel cur in Galilæam missus asseratur 266
Galilæa quid interpretetur ibid.
gaudendum quomodo sit in Paschali solēnitate 320
gaudere quinam non debeant ob Christi resurrectionem ibid.
gaudia æternæ beatitudinis quanta 348.596
gaudium accidentale quod sit 197
gaudium Christi quod 334
gaudium Domini intrare quid sit 34
gaudium essentiale quod sit 197
gaudium quomodo sit angelis de peccatorum pœnitentia 616
gaudium virginis Mariæ ex resurrectione filij sui 323
gaudio quanto Dominus cœlos conscenderit 356
generatio spiritualis quomodo fiat 390
generationes B. Mariæ spiritualiter quæ sint 41
generationes duæ in scriptura quæ 84
gesta & verba Christi cur non sint omnia scripta 238
gesta sanctorum crebrius lecta & recitata quantum habeant energiæ 650
Gloria apostolorum in cælis quanta sit 648
gloria in cælis quanta præstita beatæ Mariæ virgini Deiparæ 528.646
gloriandi verus modus quis sit 174
gloriari non modo homines, sed & angelos in cruce 583
Gordius cēturio martyr ardentissimus quis 167
grano frumenti vt quilibet verè credentium cōparetur 517
gratia charitatis, & contemplationis quanta abundârit in B. Magdalena 475.476
gratia custodiaque diuina quamdiu perseueret in homine 417
gratia Dei duplex quæ sit 388
gratia Dei quænam possimus 509
gratia Dei vt sit lux animæ 389
gratia gratis data, & gratum faciens quæ sit 388
gratia gratis data vt sit multiplex 388
gratia intercessionis quanta abundârit in beata Magdalena 476
gratia plena quomodo Maria salutata sit ab angelo 267.291
gratia præueniens quæ sit 391
gratia quam inuenerit B. Maria apud Deum 294
gratia quî amittatur 390.391
gratia sensibili subtracta quid quisque agere debeat 110
gratia Spiritus sancti quāta in conuersione sancti Pauli claruerit 212
gratia vt animam bonam efficiat 389
gratia vti animam gratificet 390

gratiæ bona quæ sint 540
gratiæ diuinæ effectus decem qui sint 581
gratiæ plenitudinem trifariam fuisse beatę Mariæ collatam 291
gratiam quantam obtineant à Deo deuoti Mariæ cultores 538
gratiam suam vti Deus nulli deneget 391
gratiarum actionem pecudes docere homines suo facto 626
gratiarum quantam actionē tenētur Deo Christiani pro vocatione ad fidem 358
gratias omnium creaturarum habuisse beatam Mariam 292
gratis iustificari nos qui rite intelligēdum 469
gratis quonā modo omnia à Deo habeamus 509
gratitudinem quantam Deo debeamus pro sua incarnatione 279
gratitudo quando exigatur 414
gratum Deo nihil esse absque charitate 591

HAdeuigis reginæ humilitas quanta 262
Hæreditas Deum amantium quæ sit 41
hæreses oriri ex absentia vel negligentia pastorum 431
hæresum causa omnium quænam sit 428
hæreticorum impudens temeritas 512
hæreticos docere cōtra propriā conscientiā 359
hæreticos non intrare per ostiū in Ecclesiam 383
hæreticos obstinatos quam consulto & merito exterminet Ecclesia 603
hæreticos porcorum mores habere 272
hæreticos semper quærere latibula vbi sua spargant impietatis semina 355
hæreticum quænam quem efficiant 507
Henrici Susonis vita quam virtutibus fuerit eximia 366
Henricus Suso quam fuerit sitientissimus amator nominis Iesu 270
Herodes crudelis in innocentes quinam occisus sit 113
Herodes cur principes & primos Galilææ inuitet ad conuiuium 551
Herodes qui D. Iacobum occidit, quis fuerit 424
Hierarchiæ angelorum tres quæ sint 609
Hieremias quo tempore orsus sit prophetare 48
Hierusalem quid sonet 234
Hoc, pronomen, quid signet in consecratione sacramenti 405
homines bifariam attrahi siue ad bonum, siue ad malum 213
homines qui neque ardeant, neque lucent 415
homines seculo dediti, quinam hodie dies festos celebrent 648
hominis filius cur vocetur Christus 82
hominum genera quatuor quæ sint 415
homo an creari debuerit 284
homo quare sit creatus 285
homo quî definiatur à sapientibus 594
homo quonam tendat 596
homo vbinam habitet, & vnde venerit 595
honestas B. Mariæ quanta fuerit 565
honorandam ac diligendam à nobis esse beatam Mariam 538
honorandi sanctos Dei modus duplex 624
honorando sanctos nihil Deo nos laudis auferre 623
honorari ac inuocari merito beatam Mariam ab Ecclesia 537
honorari cur se permiserint sancti quidam 547
honore quanto Deus affecerit fœmineum sexum per incarnationem ex virgine 183
honores quonam animo apostoli duo adfectarint 483
horam mortis cur Dominus nobis voluerit fore incognitam 255
horrere quidnā super omnia debeat verè Christianus 251
hostes animæ capitales quinam sint 100
hostiam quam præcellentem obtulerit B. Maria in templo in die purificationis suæ 232
humanitas Christi quantum gaudium præstet beatis in cælo 647
humiliandi se modus verus quis 602
humiliatio quam sit necessaria ei qui cupit humilitatem 654
humilis quomodo sese habere debeat 656
humilis reuera qualem se faciat ibid.
humilis verè quinam dicatur beatus 634
humilitas B. Mariæ quanta fuerit 290
humilitas beatæ Mariæ quanta in annunciatione clarescat 274
humilitas Christi in sua præsentatione quanta fuerit 230
humilitas Christi quanta 315
humilitas D. Augustini quanta fuerit 547
humilitas cognitionis exhibitionis, & gratitudinis quæ sit 634
humilitas in purificatione beatæ Mariæ quanta fuerit 230
humilitas Ioannis Baptistę quāta fuerit 418.419
humilitas quænam Deū facilius reconciliet 214

humilitas quam sit omnibus necessaria 634
humilitas quid sit 226
humilitas simplex quãti meriti sit apud Deũ 119
humilitas vera vt homini sua bona semper abscondat, mala autem ob oculos ponat ibid.
humilitas vt mouerit Mariam ad montana conscendere 454
humilitas vt sit via rectissima ad veram charitatem 655
humilitatem & obedientiam solum viam esse ad regnum cælorum 228
humilitati obtinendæ quænã necessaria sint 118
humilitati proprium quidnam sit 293
humilitatis indicia quæ sint 654
humilitatis pars optima quæ sit 539
humilitatis veræ inductiua quæ 226
hypostasis vna vt semper fuerit in Christo 321

IAcob quomodo fuerit sacerdos ante legẽ 43
Iacobus sanctus cur occisus fuerit ab Herode 424
Iechoniam fuisse multinomium 48
Iesus cur dictus sit magnus 271
Ignis tribulationum vti excoquat animas fideles 117
ignorantia ex peccato originali cuiusmodi 52
Imago Dei vt perfectior sit in homine, quam in angelo 608
imitanda quænã tria reperiãtur in apostolis 593
imitanda quæ nobis reliquerit mater Domini in visitando cognatam suam 445
imitatio Christi triplex quæ sit 7
impassibilitatem vti induerit Christus 325
impatientia quanta mala adferat secum 169
impatientiæ morbus quinam curetur 172
impudentia quorundã in sacratis templis quanta 631
Incarnatio Christi cur adscribatur Spiritui sancto 295
incarnatio Christi quã sit abditissimum secretum 273
incarnatio Christi quo tempore facta sit 289
incarnatio cur potius conueniebat filio quam personæ alteri 286
incarnatio Dei cur dilata fuerit 286
incarnationis Christi mysterium quam mirabiliter peractum sit 274
incarnationis Christi necessitas quomodo probetur 277
Incedendi in monasterijs cautius ratio quæ 159
indigne cõmunicantis vita quã sit deflenda 397
indignus quisnã dicatur communicaturus 396
infantia Christi quam perfectè nos doceat quæ facienda 114
infantiũ proprietates quædam quænã sint 602
infernus vbinam sit 596
ingredi caute quænam faciant cœnobitam 160
inimici quantum nobis prosint 243
inimicus quomodo diligendus sit ore, opere ac beneficio 91
innocentes martyres quî imitandi sint 118
inobedientia protoparentum quam fuerit grauissima 277
inseruisse quam officiosissimè beatam virginem filio suo 541
inspirationem diuinam quinam recipiant 377
instrumenta apta quæ requirantur in conuersione 362
integritas vitiorũ quanta fuerit in sancto Martino 650
intemperantia edendi & bibendi quænam mala adferat 648.649
intentio animi vt in Deum vnico dirigenda in cunctis sit actionibus 534
intentionis rectæ quæ bona sint 627
interrogatio pro diuitibus ad infantulum Iesum & responsio Iesu ad ipsos 73
Intrare per ostium in ouile ouium quid sit 383
inuidiæ proprium quid 411
inuidiam esse vitium planè diabolicum 410
Ioachim S. mors quam sancta fuerit 499
Ioannem Baptistam natum ex sterilibus parentibus totum fuisse diuinæ gratiæ munus 410
Ioannem Baptistam ad salutationem beatę Mariæ repletum Spiritu sancto 446
Ioannem Euangelistam corpore & anima esse glorificatum 98
Ioannem quomodo Christus manere voluerit opinio diuersorum varia 97
Ioannes Baptista cur hominũ turbas fugerit 412
Ioannes baptista quando & vbi officium suum inchoauerit 455
Ioannes Baptista quî fuerit datus in lucem gentibus 408
Ioannes quando suum scripserit Euangeliũ 98
Ioannes quid sonet 411
Ioannis Baptistę præconia q̃ sint præstãtia 409
Ioannis Euangelistæ ætas, carnis castigatio, & virginea puritas quanta 95
Ioannis Rusbrochij perfectio quanta 654
Ioannis scribentis Euangeliũ cura quænã fuerit 98

Ioseph

Ioseph Christi nutritij excellentia quanta fuerit 107
Ioseph cur afflixerit fratres suos in Aegypto 195
Ira quænam mala secum adferat 636
ira quænam necessaria sit contra vitia 635
ire in pace quid sit 471
Isaac & Iacob cur repromissionis vocentur filij 43
Iuda quid interpretetur 445
Iudæi cur dicti sint serpentes 202
Iudas quomodo fuerit diabolus vocatus 58
iudicare alios leuiter quam sit periculosum & impium 468
iudices in extremo iudicio vti erunt in quadruplici differentia 151
iudicij extremi horror quantus erit 178
iudicium extremum per quosnam futurum sit 207
iudicium temerarium duplex tulisse Simonem pharisæum de B. Maria Magdalena 468
iurandi consuetudo impia quam hodie inoleuerit 553
iurare verum quando non liceat ibid.
iurasse Herodem ex industria 552
iurationem diuino præcepto prohibitam 554
iustificari hominem sine operibus vt intelligendum 510
iustificari neminem posse nisi volentem 380
iustitia originalis primo homini data, quã præclarum fuerit donum 50
iustitia vera per quæ probetur 592
iustitia vera quæ sit 257.260
iustitiam esurire & sitire quid sit 638
iustus quis dicatur 234
Laborandum quãtum sit pro reformatione exterioris interiorisq; hominis 367
Laboribus parcendum nullis ac molestijs pro bonis æternis 367
lætandum vti sit de aduersitate corpori nostro illata ibid.
lampades mystice quid insinuent 176
lapsus protoparentum qui acciderit 263
laudandam quantum censerit crucem Ioannes Chrysostomus 584
laudare digne neminem posse Mariam matrem Dei 564
laudes & inuocationes quomodo Dei matri tribuat Ecclesia 537
laudes S. crucis quænam sint 582
laus hominum quanto studio sit fugienda 269
lautius paulo an vescendũ diebus solẽnibus 320
Lazari nomen cur Euangelium exprimat & epulonis tacet 193
Legatio Dei ad beatam Mariam per angelum qualis 288
legis nouæ præcepta quantum præstent antiquæ 632
Leui filij qui mystice sint 217
Liberius viuendo in mundo quæ mala contrahantur 161
libros scribendi quidnam sanctos Dei impulerit 558
linguis nouis quinam mystice loquantur 360
littus maris vt signet finem mundi 19
Loca altiora cur anima amans petat 454
loquutio angelorum cuiusmodi sit 614
Lucere sed non ardere qui dicantur 415
luci vt comparetur virgo Maria 565
luctum sanctum quænam efficiant 636
lumbos præcingere quid sit 253
Lumen verum quî sit Dominus Iesus 222
lupis rapacissimis quibusnam hodie mundus plenus sit 622
Lutherani cur ieiunia castigationesque carnis rideant 39
Lutherani euangelici quenam alios doceãt 207
Lutheranorum communio qualis, & quam execranda sub vtraque specie 399
Lutheranorum in sanctos impietas quanta 104
Lutheranorum merces post hanc vitam qualis 208
Lutheri fides quo spectet 574
Lutheri rebellio in prælatos Ecclesiæ quãta 228
Lutherismi fructus quis 212
luxuriam quænam mala sequantur 490
luxuria quænam mala gignat ibid.
lux vt sit duplex 376
Magdalena an, & vt fuerit meretrix publica 472
Magdalena nũ corpore virgo fuit ibid.
Magdalenam vt Christus ad se trahere cœperit 473
magnus vt fuerit Ioannes in sua conceptione, & natiuitate 420
magnus vt sit Ioannes in gloria 422
mala quænam homini ex originali euenerint peccato 51
mali quomodo se diligant 252
malos hic impune delinquere quantæ sit damnationis futuræ indicium 419

malum nunquam appeti nisi sub specie boni alicuius 642
Mamertinus sanctus contemptor rerum pereuntium quantus fuerit 261
manere in Christo quisnam verè dicatur, & Christus in eo 331.399
manibus & pedibus vti multifariam grauiterque peccetur 605
mansuetudinis quantæ fuerit Dauid erga suos inimicos 46
mansuetudo duplex quæ sit 635
manus mystice quid signet 315
manuum impositio quid insinuet 382
mare vti significet præsens seculum 18
margaritam preciosam signare æternam beatitudinem ibid.
Maria cur dicatur desponsata post emissum votum virginitatis 266
Maria Magdalena cur Christum tangere prohibita sit 61
Maria mater Christi vti magistra, dux sit ac speculum omnium virginum 183
Maria quam rectè comparetur viti 40
Maria quomodo contriuerit caput infernalis serpentis 264
Maria quomodo intelligatur esse mater pulchræ dilectionis 41
Maria Salomæ quæ fuerit 499
Maria vbinam acceperit angelicam salutationem 267
Maria virgo vt simul & actiuæ & contemplatiuæ vitæ de se præbuerit exemplar 444
Maria vti omnibus omnia facta sit 567
Maria vti partem optimam elegerit 535
Maria vti sit esca desperatis hominibus 233
Maria vt sit refugium tutum omnium peccatorum 233
Maria vt suis contritionem obtineat peccatorum, & tentatis subueniat 460
Mariæ Dei genitricis potestas quanta 281
Mariæ matris Dei fidelitas erga sibi deuotos quanta 282
Mariæ nominis virtus quanta sit 267
Mariæ virginis creatio quã fuerit purissima 287
Mariam sine peccato originali conceptam, nec ad momentum quidem eidem subiacuisse 53
Mariam fuisse sine væ multiplici 291
Mariam matrem suam quibus priuilegijs singularibus Deus honorauerit 53
Mariam nouo nomine ab angelo salutatam 291
Mariam parientem & se purificantem exceptam fuisse de lege Mosi 231
Mariam probari filiam Dauid 49
Mariam subuenire omnibus se inuocãtibus 566
Mariam virginem ab originali peccato præseruari, quam bene congruerit 54
Mariam quænã beneficia exhibeat fidelibus 268
Martham & Mariam sorores, duas expressisse vitas 531
Martini Lutheri vita, mores, fructusque quos sua impietate effecit 604
Martini sancti liberalitas quanta 261
martyres Christi vnde hauserint suam inuictam tolerantiam in pœnis 173
Martyres sancti vt vitam maluerint amittere quam peccato consentire 185
martyres vt mystice vocentur Iacob & Israel 185
martyribus sanctis cælum aperiri 89
martyrio comparari statum monasticum 90
martyrium D. Ioannis Euangelistæ quale 599
martyrum memoria qui olim fiebat 25
martyrum sanctorum certamina & triumphi cur nobis ob oculos constituantur 163
martyr vt sit Ioannes Baptista 420
matrem Dei quinam venerari detrectent 447
matrem qualem sibi Christus præparârit 281
Matthæus quibus suum Euangeliũ scripserit 49
Matthiæ apostoli martyrium quale fuerit 251
Matthiæ apostoli progenies & propago, perfectio & zelatio pro animarum salute quæ 250
Matthiam apostolũ fuisse Christi discipulũ 241
Mediatrix nostra vt sit mater Dei 544
medicum Christũ qui cur semper repulerint 587
memorias sui instituendas quonam modo sancti optauerint 26
medicos perpetuos quomodo nos ante Deum exhibeamus 38
mercedem operibus bonis solis deberi 359
mercenariorum seruorum Christi quantus hodie sit numerus 206
merces iniquitatis quæ fuerit 240
merces relinquentium omnia terrena Christi amore quanta erit 151
merita sanctorum quomodo nobis applicentur 624
meritum vnius applicari alteri 197
Michaelis archangeli præconium, quique sit à nobis eius implorandum suffragium 615
miles Christi quinam militare debeat 520
miles strenuus quo pacto quis fiat 30

mira-

mirabilia quatuor facta esse in incarnatione Christi 295
miracula ad quid in primitiua Ecclesia valuerint 346
miracula externa quando quibusque fuerint necessaria 359
miracula vt etiam malis sint communia 346
miser verè quis dicatur 491
miserationis exempla parentes quomodo proIibus relinquant 522
misericordiæ beatitudo quænam requirat 638
misericordiam Dei quis desideret & quis nō 86
misericordiam priorem vti Maria superârit posteriore 452
misericors adeo cur sit beata Maria in miseros peccatores 566
mititas, quatenus beatitudo, quæ sit 635
mititas quinam acquiratur 636
Modestia Pithagoræ quanta 489
modus redemptionis hominum quis fuerit 404
monachi veri vti mortē confidēter excipiāt 161
monasticam vitam olim necessatio per miracula nutritam 37
monasticum institutum quam persequatur diabolus per se & per suos 155
mori bene quisnam dicatur 214
moriendum quibusnam sit dum viuimus 256
morte Mariæ appropinquāte quę euenerint 544
mortem Christi annunciare quid sit 396
mortem quænam faciant homini terribilē 161
mortiferum quid quænam mysticè bibant 360
mortificāda quinam in nobis potissimū sint 153
mortificationem vitiorum duo quænam promoueant 517
mortificatio perfecta in quo consistat 597
mortificatio quāta fuerit in sanctis apostolis ib.
mori sibijpsi quinam anima discat 519
mors amatorum seculi quam sit luctuosa 538
mors & corruptio hominis vnde 52
mors cur illata sit post mortem 277
mors sancti Simeonis qualis 232
mortaliter peccans qui sit damnationi æternæ obnoxius 581
mortua quomodo fuerit B. Anna 499
mortui vitijs quantum fructum sibi faciant 517
mos amantium quis 558
Mulieribus cūctis in scriptura laudatis quomodo Maria sit præstantior 450
munditia cordis quanta etiam in illiteratis efficiat 639
munditia Mariæ virginis quanta 562
mundū contemnendi ac fugiendi ratio quæ 166
mundum sumi trifarium 371
mundus quænam malè doceat contra veram Christi institutionem 114
mundus totus cur sit in errore constitutus 230

NAsci cur Christus voluerit ex semine Dauid 267
nasci in vili stabulo cur Christus voluerit 77
natiuitas B. Mariæ vt patribus in lymbo fuerit reuelata 569
natiuitas B. Mariæ vt fuerit angelis gaudio, & sit etiamnum omnibus hominibus 569
natiuitas Christi quæ bona nobis attulerit 76
natiuitas Christi quibus fuerit gaudio 79
natiuitas Christi triplex quæ sit 68
natiuitas sanctorum vera censenda quæ sit 87
natura Dei quæ sit 86
natura hominis corrupta quibusnam malis subiaceat 324
naturæ bona quæ sint 540
negociator quisnam dicatur mysticè 17
neminem posse viuere sine omni peccato, quî intelligendum 192
nepotuli D Annæ qui fuerint 496
Nicolai S. abstinentia, & misericordia quomodo sit imitanda 39
Nicolaum S. apud quos Deus magnificauerit 29
Nicolaus S. absens quonam modo præsens sentiebatur 36
nobilis moribus quam fuerit S. Anna 495
nobilitantia fœminam quæ sint 562
nobilitas B. Mariæ quanta fuerit 287.562
nocte nasci cur Christus voluerit 78
nomen B. Mariæ vt dæmones exturbet 460
nomen Iesu cur oleo comparetur 270
nomen patris vnigenitis imponi consuetum vt fuerit Iudæis 411
nomen virginis Mariæ quis apostolorū primus inuocauerit ac per illud miracula fecerit 618
nomina quādo infantibus imponi consuetū 411
nominis Iesu virtus & dignitas quanta 270
numerositas angelorum vt sit incomprehensibilis, & secundum quosdam quanta 612
numerositas centenarius mysticè q.d signet 106
numerus duodenarius vt sit mysticus & totus ceratus 630
numerus millenarius quid signet mysticè 106
nuptiæ seculares quantis sint miserijs innexæ 238

 nuptiæ

nuptiæ secundæ & tertiæ S. Annæ quam fuerint honestæ 499
nuptiæ virginum quæ quam sint felices 239
Obambulantes per ædes sacras sub sacras cõcionibus quã sint reprehẽsibiles 532
Obdormiendum in Domino quomodo sit mystice 91
obediendum quibusnam necessario sit ex Dei præcepto 506
obediendum vti sit malis etiam prælatis 227
obedientia apostolorum quanta fuerit 594
obedientia B. Mariæ quanta fuerit 225
obedientia Christi quanta fuerit 225.317
obedientia fidei sancti Thomæ qualis fuerit 63
obedientia Lutheranorum qualis 228
obedientia quibus & quando præstanda 111
obedientia S. Andreæ & sociorum eius velox vt fuerit 5
obedientia S. Thomæ quam fuerit magna 63
obedientiæ exemplũ quale Christus & eius mater nobis reliquerint in sua purificatione 230
obedientiæ pars optima quæ sit 539
obedientiæ perfectæ forma vbi discatur 111
obedientiam nasci ex humilitate 227
obedientiam quibusnam debeamus ibid.
obiurgatio per superiores quinam fieri debeat, & quot modis 559
obliuisci quorumnam Deus dicatur 407
obstinatum in malo hominem num angelus bonus penitus deserat 615
obuiare sponso quid mystice 176
oculus male custoditus quanta mala animæ inferat 605
odiat quisnam probe animam suam 519
odij Lutheri contra Papam origo quæ fuerit 79
odiosum quidnam Deo super omnia sit 491
officia pietatis quænam Christo in suis membris exhibeantur 531
officium angelorum quod 609
oleo quid mystice significetur 176
Opera bona approbari à Christo 207
opera bona quam sint ad salutem necessaria 358
opera nostra per manus Beatæ Mariæ Deo offerenda 567
Opera quænam indifferentia sint, & quæ nullo pacto possint bona fieri intentione 259
operibus quibus præmium reddatur 511
opes augere quam sit periculosum 209
optimus omnium vt sit verus humilis 655
opus aliquod vt sit bonum duo necessario concurrere 175.478
opus clericorum & monachorum quodnam fore debeat 533
opus indifferens quî Deo acceptum fiat 259
Oracula prophetarum quo spectârint 286
orandi modus duplex quis sit 626
orare angelos bonos pro sibi commissis hominibus 616
orare sanctos pro nobis 382
oratio beatæ Mariæ ad Deum pro incarnatione filij Dei 290
oratio hominum mutua quid valeat 24
oratio sancti Stephani quo spectet 90
oratio Simeonis ad Christum infantem 231
ordines angelorum vti cum thronis coniungantur 612
ordines qui & quot sint angelorum 609
ornamenta virginum quænam sint 237
Ostiarius quî dicatur Spiritus sanctus 384
ostium bis cur se Christus appellet 386
Oues quæ quorum non audiant vocem ibid.
oues suas quinã vocet Christus nominatim 384
ouium Christi studia vt sint diuersa 386
ouiũ proprietates quæ quibusnã necessariæ 621
Pace vera vti nihil dulcius vel præstantius in vita haberi possit 435
Pacem pectori quænam præstent 234
Pacem veram quænam impediant 222
pacifici qui dicantur triplici ratione 639
pacis tempore cur Christus nasci voluerit 71
pacis veræ fructus qui sint 436
palatium quo pacto ædificauerit beatus Thomas Indorum regi 64
parabolis quidnam potissimum & proprium sit 179
paradigma in suarum opum amatores 519
parentes vti cooperentur ad custodiam virginitatis in suis prolibus 183
partem optimam vti elegerit beata Maria mater Christi 535.536
parturire quid propriè signet 72
paschæ solennitas vti sit omniũ celeberrima 319
pasci Christum in suis pauperibus 560
pascua vbinam fideles reuera inueniant 387
passionem Domini memorandam ante Eucharistiæ sacræ communionem 396
pastor ouium quando quis ritè dicatur 384
pastores suos vt fideles in reuerentia habeãt 425
pater viuens quinam Deus Pater dicatur 400
pati quare oportuit Christum 301
patiens quam fuerit S. Anna in sterilitate 496

patientia quid sit, & quid ei proprium 170
patrini quomodo spirituales filios suos instituere debeant 67
Paulini episcopi charitas quanta 261
pauperes spiritu qui sint 75
paupertas B Mariæ & Ioseph quanta 73
paupertas spiritus quid sit 633
paupertas voluntaria quã sit res laudatissima 152
paupertatem cur adeo Christus delegerit alijsque consuluerit 205
paupertatis nobilitas quanta sit 75
pax cum tribus quomodo seruanda sit 76
pax vera quænam sit, quique obtineatur 595
Peccantem dæmonibus adsimilati 581
peccata cur vocentur tenebræ 374
peccata omnia posse vitari per diuinũ auxilium 379
peccata parentum quomodo dicantur super filios venire 84
peccata quamliber leuia quanto luctu olim deplanxerint sancti 56
peccata quinam fiant grauiora 84
peccata vt B. Magdalenæ profuerint 473
peccati captiuitas quam sit miserrima 379
peccati effectus & monstra qualia 579
peccato cuique peculiare quidnam sit 574
peccatores cur sint gloria B. Mariæ 233
peccatores quosnam Christus ad se vocare venerat 592
peccatorum multiplicationis hocce nostro seculo causæ præcipuæ quæ sint 102
peccatrix cur dicta fuerit Maria Magdalena 466
peccatum Adæ quotuplex & quam enorme fuerit 277
peccatum originale quid sit, quæ includat, & quinam remittatur in Baptismo 51
peccatum protoparentum quam grauiter punitum fuerit 276
peccatum vnde ortum habeat 390
peccauerit cur Lamech grauius quam Cain 84
pedes mystice quid signent 315
perdi animam bifariam 519
peregrinorum conditiones, & mores qui 303
perfectio angelorum quanta 609
perfectiones Dei vti sint omnimodis infinitæ 350
perfectioni acquirẽdæ que duo necessaria sint 38
periculis quãtis expositi sint amatores mũdi 596
persequutio impiorum quomodo fuerit sanctis in testimonium 168
persecutionem pios quosque hodie pati ab impijs 169
persecutores Dei amicorum quinam sint 557
petere in nomine Saluatoris quid sit 246
petere quænam debeamus à Deo 627
petitioni aliorum quinam non præcipitanter nimis annuendum sit 484
Petri apostoli autoritas & dignitas quanta 426
Petri apostoli frugalitas & paupertas quãta 436
Petro apostolo cur Christus nomen mutauerit 430
Petro tamtũ cur dixerit Christus: Sequere me 94
Petrum apostolum cur Christus se negare permiserit 436
Petrus quomodo à Christo vocatus sit petra 432
Petrus constitutus est in pastorem vniuersali Ecclesiæ 94
Petrus vt instar magistri sui sit crucifixus ibid.
Pharisæorum in Christum insidiæ & doli inexplebiles fuisse 465
philosophi quidam quare temporalia sua reliquerint 152
philosophorum quorundam studium in vitijs edomandis quantum 517
philosophorum studia pro virtutibus quo spectauerint 260
Pietas erga parentes pauperes & proles vti exhibenda sit 152
pietas vt mouerit beatam Mariam ad visitandam cognatam suam 454
pietatis opera qui exercenda 262
piscatores cur Christus fecerit prædicatores 5
piscatores vt sint prædicatores veritatis 18
piscis assus quomodo significet Christum glorioſum 312
Placendi Deo desiderij quã sit Deo acceptũ 258
placere Deo nihil absque charitate 625
placere proximo quando debeamus 257
placere quomodo possimus Deo ibid.
placere velle hominibus quẽ fructũ pariat 424
Pœna damnatorum quænam omnium sit grauissima 340
pœnam quamuis & dolorẽ ex superbia nasci 655
pœnitendi modus B. Mariæ Magdalenæ quam fuerit mirabilis 466
pœnitentia apud damnatos qualis erit 340
pœnitentia B. Ioan. Bapt. quam austera fuit 417
pœnitentia perfecta quæ sit 89
pœnitentiæ fructus qui sint ibid.
pœnitẽtiæ perfectæ forma qualisnã esse debeat 466

pœnitẽtiam agendam docet angelus bonus 615
pœnitentiam agendi olim modus quis fuerit, & publicam quando quis agere debeat 467
pœnitentibus cælum aperiri 89
pœnitentibus quam bonus sit Deus 478
pœnitere differentes quanto periculo se exponant 179
pœnitere paucos perfectè 473
pontificis summi audiendam sententiam 506
potentia & dulcedo apostolorum quanta 437
portæ inferorum quænam intelligantur 431
portæ tribulationum quænam dicantur 14
potestatum officium quod 610
Præcellentia B. Mariæ virginis quanta 288
præcepta Christi quænam comprehendant 333
præcepta Dei quo scopo seruanda 388
præceptum dilectionis fraternæ quinam intelligendum 247
prædestinatio, & præscientia quid sit 56
prædicationis apostolorũ ratio mystica quę 361
prælati quænam suis subditis debeant 260
prælati quo referre debeant honorem sibi exhibitum 547
prælatis nostris quænam debeamus 260
prælatorum indignitas quanta sit, patientia ferenda ibid.
prælatos malos ob subditorum nequitias à Deo permitti 620
præparatio ad sacram communionem omnium optima quæ sit 406
præsentatio Christi in templo quas virtutes nos doceat 230
præseruari à peccato quantũ sit donum Dei 449
præsumendum non esse de diuina gratia 417
præco verbi Dei quid spectare potissimum debeat 623
præmium angelorum vti & qualiter crescat 617
præmium duplex dari pro opere bono 197
præmium quam magnificum recipit verè religiosus post mortem 162
preces quomodo mutuo pro se fundant homines quantæque eædem efficaciæ sint 249
primitias mysticas quas debeant offerre Christiani diebus festis 627
princeps huius mundi cur dictus sit diabolus 573
princeps malorum hominum vt vocetur diabolus 574
principes vt sint apostoli 593
principum & prælatorum decor & ornatus verus quis sit 610
professio religiosorum quam apte secundus vocetur baptismus 90
proles ad virginitatis custodiam vti sint à parentibus iuuandi 184
propensio duplex vt sit in homine 540
prophetæ in nouo testamento qui fuerint 83
prophetia & concio ac canticum Simeonis 232
propositum Dei in saluatione hominum quomodo intelligendum 55
prosperitas mundi quidnam sit 114
prosperitates temporales cur Deus aliquibus subtrahat 194
proximo quænam debeamus 257
proximus noster vt sit triplex 260
prudentia B. Mariæ quanta fuerit 272
Publicani quinam dicebantur olim 587
pueri quinam instituendi sint 650
pueritia S. Martini quã fuerit admirabilis 650
pugillaris quid 413
pulchritudo angelorum quæ 608
purificandis quænam lex præscripserit 229
puritas B. Mariæ quanta fuerit 287, 529
puritas Christi quomodo imitanda 319
puritas conscientiæ D. Augustini quanta fuerit 548

QVadragenarius numerus mysticè quid signet 106
quam periculosissimè hodie viuatur 188
quærelas Marthæ fuisse pias 533
Quietem verã in mundo nõ posse inueniri 160
quietis in cœnobijs causæ quæ sint ibid.
quinque quæ consideranda sunt in mundi contemptione 594

RAdices vitiorum omnium quæ sint 100
radix vti sit S. Anna 498
Rahab non fuisse meretricem 45
ratio celebrandi festum de S. cruce quæ 582
rationem quando ponat Deus cum seruis suis 33
rationes mysticè eorum quæ Christus ascensurus fecit 361
Recipi Christum verè in membris suis 603
reconciliari quinam homo Deo potuerit 285
referenda quinam sint omnia in Deum 258
refugij ciuitas cur dicatur B. Maria 563
reges quinam soli iure vocentur 600
regina angelorum & hominum vti iure dicatur B. Maria 528
regna cælorũ cur pauperibus promittantur 634
reginam esse misericordiæ & pietatis matrem cur proprium sit B. Mariæ 566

regnum cælorum significare Ecclesiam militantem 17
regnum cælorum vti duplici iure Christus sibi vendicet 640
Religio cœnobitica cur hodie tot habeat osores 155
religiosorum paupertas voluntaria quæ sit 90
religiosos prædicari à Domino Iesu beatos 633
Relinquenda quomodo nobis sint omnia 153
reliquiæ malæ quænam remanserint ex originali peccato 53
remedium stabile contra chorizandi libidinē 552
remissionē peccatorū pendere ex charitate 470
renunciandū quinā sit omnibus rebus mūdi 589
reprehensibile quid cur Christus in apostolis hærere permiserit 600
Rerum temporalium administratio vt necessario animum laceret 533
Resistere quinam possit anima voluptatibus prauis 519
Resurgendi modum quem Christus seruârit 322
Resurrectio nostra cur non fiat die tertia, sicut Christi 324
resurrectionem suam cur Christus nō distulerit vsque ad vniuersalem 323
resurrectionem suam quibus argumentis Christus veram probauerit 298
resurrectione sua quænam mala Christus deposuerit 324
Reuelationes quando potissimum fieri soleant 107
Reuerentia quanta suscipienda sit filij Dei incarnatio 275
Rogare in nomine Iesu quid sit 346
Romanæ sedis priuilegia & autoritas quāta 431
Rore cælestis consolationis perfundi monastices veros professores 160
Ruditas quorundam apostolorum ante Spiritus sancti receptionem quanta fuerit 345
Ruth contra legem vti mater regum Iudæorum effecta sit 45

Sacerdos magnus quis in veteri, & quis in nouo testamento dictus fuerit 28
Sacramenta cur quibusdam hodie ablata sint 621
sacrificia Iudæorum quî Christus æstimârit 591
sagena mystice quid significet 19
Salathiel quis fuerit 48
Salomon cur permissus sit cadere in idololatriam 196
Salomonis posteritas quando defecerit 465
Saluator cur recte vocetur Christus 75
salutare per viam quid sit curve prohibitum 622
Salutationis angelicæ ad B. virginem quanta sit efficacia 447
salutem nostram quomodo vocemus Christum & quomodo eius matrem 537
Samaritani quinam dicti 381
sancti cur in aduersitatibus gaudere soleant 195
sancti cur sint honorādi, diligēdi ac imitādi 11
sancti quinam pro sibi deuotis orauerint 23
sanctificare festos dies quî intelligendum 628
sanctitas B. Mariæ quanta fuerit 287
sanctitas cur tanta hodie non inueniatur vt olim 35
sanctitas perfectioque nostra in quo sita sit 58
sanctorum cathalogo quomodo adscribantur sancti 190
sanctos curam habere viuentium, qui eorum honorant perfectionem 624
sanctos orare pro alijs quî intelligendum 23
sanctos pro viuis apud Deum intercedere 651
sanctos scire quicquid agitur in creaturis 382
sapientia æterna Christus vti nominetur margarita preciosa 18
sapientia salutaris quæ sit 328
satanæ tradi à vicario Christi per excommunicationem terribile ac execrandum 431
satiare animam quodnam solum possit 644
satietas spiritualis vbi fiet 639
satisfactione hominem oportuisse redimi 285
satisfecerit quinam Christus pro peccatis nostris 468
satisfeciſſe Christum pro nobis non sufficere ad salutem 314
scala ad superbiam quæ sit 491
scandala præstantes animabus infirmis quam grauissimis se pœnis inuoluant 604
scandala quænam minimè sint vitanda 571
scandalum pusillorum quonam studio præcauendum 603
scientia quando solum sit vtilis & laudata 428
scientia sanctorum quæ sit 148
scisma & hæresis huius seculi vnde cœperint ansam 507
scopus cuique vt sit præfigendus 627
scopus & summa omnium prophetarum & scripturarum vti sit Christus 312
scribas doctos ac notarios Christi fuisse apostolos 20

seculo deditihomines cur monachos existimēt infelices ipsi multo infelicissimi 161
seculum præsens cur mari comparetur 5
sensa scripturarum quonam solo doctore reserentur 313
sensus catholicus de Sacramēto altaris quis 405
sensus hæreticorum de Sacramento cuiusmodi sit 406
sequi Christum quam sit glorificum & commēdabile 150
seruitus Dei quam sit gloriosa 31
seruum bonum quænam constituant 545
signa in conuersione infidelium cur fuerint opportuna 362
signa in Ecclesia primitiua quam fuerint necessaria 81
signa per quæ homo sciat aliquatenus se esse in gratia 392
Simeon cur fuerit iustus 220
Simeon quid signet 234
Simeonis charitas quanta fuerit 221
similitudo Dei quanta in angelis reluceat 608
simplices rudesque discipulos cur Christus delegerit 429
simplicitas Iacob quanta fuerit 43
simplicitas vera quantæ sit apud Deum existimationis 429
simplicitas vt constituat seruum bonum 546
simplicitati veræ proprium quodnam sit 537
sinistra dexteraque quænam insinuentur 484
Socratis patientia qualis fuerit 172
solennitates sanctorum celebrādi ratio quæ 102
Solonis sententia memorabilis quæ 170
sorte sua vti nemo hoc seculo contentus sit 485
sortibus vti num licitum sit 241
Specie quali apparuerit angelus beatæ Mariæ virgini 290
spiritalis omnia dijudicans, quis sit 512
Spiritu S. pleni quomodo dicti sint apostoli 291
Spiritui sancto vti locus pareatur 234
Spiritus boni aut mali visio quomodo discernatur 74
Spiritus sanctus quænam agat in eis quos replet ac possidet 446
Spiritus sanctus quid gratiæ contulerit hominibus in incarnatione Christi 280
Spiritus sanctus quis sit 381
sponsum qualem habet virginitas sancta 237
stabilitate quanta opus sit in vera catholicaque fide 434
stabulum cur in natiuitate sua Christus elegerit 78
stadium quid sit 298
stella maris cur vocetur beata Maria 568
stomachus animæ quinam purgandus 637
substantiam suam vti S. Anna expenderit 497
subtilitatem quam Christus induerit 325
suffragijs sanctorum nos adiuuari 437
summa Christianæ religionis in quo consistat 463
superbi & ambitiosi quam lectionem sibi necessariam discere debeant 602
superbia occulta quæ mala efficiat 654
superbia protoparentū quam fuerit effrenis 278
superbia spiritalis quibus ex donis oriatur 653
superbiam vitandam quænā nos hortentur 491
superflua ex quibus præstanda est eleemosyna, qui intelligenda 524
supplicium D. Laurentio illatorum causæ quæ fuerint 521
supplicium crucis cur Christus elegerit 575
Talenta sibi commissa quomodo sancti duplicauerint 30
talentis quinque, duobus & vno quidnā discrimen insinuetur 32
talentorum parabola quid Dominus insinuare voluerit ibid.
talentum quinam in terra abscondant ibid.
templum misericordiæ cur reuera sit B. Maria 232
templum triplex quod quî intelligendum 229
templum vti signet hominis cuiusq; animā 233
tempus gratiæ vti fuerit inchoatum ab ortu Ioannis Baptistæ 411
tempus omne vitę huius quinam suspectum haberi debeat 253
tenebras suas amantes qui sint 378
tentationem qui suam non sentiat 196
tentationes quinam vincendæ sint 253
tepor huius temporis quantus ad communicandum Christi sacramento 402
terrā mitibus promissam bifariā intelligēdā 635
testamenti veteris à nouo distinctio qualis 396
Thadæus & Simon apostoli quibusnam gentibus euangelium Christi prædicauerint 618
thesaurariam Dei esse beatam Mariam 537
thesaurum abscondi quid sit 16
Thomas apostolus quinam dicatur vidisse & credidisse 61
Thronorum officium quodnam sit 611

Timor carnalis, seruilis, filialis & sanctus quis 92
timor Domini quî acquiratur 234
timor quãtus omniũ erit in extremo iudicio 178
timor seruilis quanta mala efficiat 244
timor syncerus & castus quis 220
Tormentorum genus maximũ quodnam sit 168
tranquillitas, veritas & suauitas angelorũ quanta 609
Tribulatione à carnis tentationibus liberari 195
tribulatione acquirere quemque gloriam magnam in cælo 197
tribulatione homines acquirere consolationes, & mentem reuocari ad Deum 196
tribulatio vti cor obstinatum emolliat 194
tribulatione quemq; venire ad sui agnitionem 196
tribulationem esse portam ad regnum cælorum 194
tribulationes vti de manu Dei sint suscipiẽdæ 8
tristitiam quænam & corpori & animæ nociua 170
Turbari quomodo quisque debeat ob sua peccata 542
turbata cur fuerit Beata Maria in sermone angeli 268.293
turbata quî fuerit beata Maria in filij sui passione 542
turpitudo animæ peccatricis quanta 389

VAs electionis cur dictus fuerit Paulus apostolus 202
Verba Christi ascendentis quanta cum deuotione sint auscultanda 356
verba filij sui vti audierit B. Maria 543
verbum Dei quanto studio audiendum 532
verbum Dei quod iactant nostri seculi Euangelici quale sit 506
Vestibus qualibus iam induantur homines 485
vestium hoc tempore quanta sit petulantia & turpitudo 486
Via quænam sit quæ ducit ad vitam 306
via salutis quam difficile hominibus hodie persuadeatur 489
via virtutum difficilis quam rettribuat mercedem 365
via virtutum quibusnam sit suauis 368
via virtutum quo ducat, & quomodo sit primo congressu ardua, deinde facilior 363
via vitiorum quæ sit, quove ducat ibid.
Viæ rectæ quænam dicantur 148
viam ad regnum cælorum quomodo in se nobis Christus ostenderit 78
viam cur se nobis præbuerit Christus 598
Vicarius Christi supremus in Ecclesia catholica quisnam verè censendus 430
victoria contra dæmones cuinam adscribenda 359
victoria per Mariam nobis adepta quam sit gloriosa 453
vigilare verè quinam dicantur 254
vincere mundum quinam melius possumus 595
virga vt sit B. Maria 498
Vir fidelis animæ vti Christus dicatur 462
Virginem esse verè quanta sit dignitas 238
virgines esse Christi sponsas & reginas 238
virgines fatuæ quæ intelligantur 176
virgines martyres sine miraculo vti raro visæ sint mori 14
virgines prudentes quæ intelligantur 177
virgines quãto studio publicum fugere debeant 444
virgines vt omnem suam in conditorem coniiciant possibilitatem 236
virginitas carnis quando dicatur preciosa margarita 17
virginitas carnis quanta sit gloria 288
virginitas carnis quantum sit laudata à Beato Thoma apostolo 66
virginitas quali gaudij corona in cælo donabitur 238
virginitas quænam minus placeat Deo ibid.
virginitas quam præclara sit virtus 175
virginitas quam sit præcellens munus Dei, & quanta sit cura custodienda 180.183
virginitas vti verè fœcunda efficiatur 181
virginitas vt sit perpetuò duratura 183
virginitatem cum Dei gratia fore seruatu possibilem 236
virginitatem cur Christus non præceperit 181
virginitatem etiam in veteri testamento, & omnibus seculis fuisse Deo gratissimam 182
virginitatem tueri vt sit martyrium quoddam 238
virginum excellentia quanta 96
virginum in cælo quanta sit felicitas 645
virginum quarundam constantia quãta in tormentis horribilibus 236
virgo Deum concepturа quæ intelligatur 265
virgo vt sit Ioannes Baptista 420
Virtus cordis quæ 315

virtus & voluptas qui ex diametro diuersæ sint 364
virtutes Christiformes quidnã faciat suaues 100
virtutes esse in quadruplici discrimine 367
virtutes quanto studio quasnam Ethnici excoluerint 490
virtutes quasnam B. Maria exhibuerit consentiendo angelo 295
virtutes vt sint quædam pennæ quibus animæ in cælum euolent 490
virtutes veræ quam felicem eas habentem efficiant 170
virtutibus nouem quædã specialiter inesse 611
virtutum officium quod 611
visibilia inuisibiliaque omnia vt propter homines creata sint 403
visitasse Mariam cognatam suam vt Ioannes sanctificaretur 455
vitem cur se Christus vocet, nosque eius palmites quî simus 329
vita actiua in quibus sita sit 541
vita actiua quænam necessario requirat 535
vita Beatæ Mariæ post Christi ascensum qualis fuerit 543
vita Christi tota vt fuerit mera humilitas 223
vita Christi tota vt fuerit semper pœnalis & despecta 485
vita contemplatiua quænam tria à nobis requirat 542
vita contẽplatiua quare pars optima dicatur 543
vita pastorum inculpata quãtum proficiat subditis 384
vita spiritalis triplex quæ sit 541
vitæ solitariæ laus ex D. Hieronymo 606
vitam contemplatiuam requirere mentis abstractionem à curis 543
vitam hanc quã periculosè homines diligãt 326
vitam monasticam eligentes quam sibi sapienter prospiciant 530
vitia quinam suos amatores excrucient 367
vitia subditorum vti in prælatos redundent 586
vitijs quantis B. Maria Magdalena ante conuersionem subiacuerit 472
Vnctus quinam dicatur Christus 70
vnio duplex in Christo quæ fuerit 321
vnitas corporis Christi mystici quanto sit encomio digna 434
vnum quodnam solum sit necessarium 534
Vocatione sua vnumquemlibet contentum oportere fore 392
voluntas hominis quam sit infirma sine gratiæ Dei auxilio 487
voluntatem Dei opere exequi vt à nobis requiratur 599
voluntatis propriæ abnegatio quam sit omni Christiano necessaria 187
voluptas prosperita esque seculi in quæ mala præcipitent 115
vota monastica contra quænam vitia ordinata sint 157
vota tria monastica quæ sint 90
votifragi desertores monasticæ religionis carnales quam impiè viuant 237
voto solenni cur sese astringant monasticæ vitæ professores 157
votum castitatis vti B. Maria emiserit 272
vox Elizabeth qualis fuerit 446
Vulnera Christi vt sint apothecæ munerum diuinorum 311
vulnera cur Christus in corpore suo seruauerit 314
Vulnera cur Christus post resurrectionem reseruauerit 323
vulnera Domini gloriosa quanta cum reuerentia Thomas tetigerit 61
vulnera quænam ex peccato protoparentum animæ nostræ inflicta sint 276
vulneribus Christi quomodo medicinam vnctionemve adhibeamus 39
vulnerum cicatrices cur Christus post resurrectionem seruauerit 60
Zacharias quid significet 445
Zacharias Spiritu sancto repletus quomodo dicatur 414
Zelandum quomodo vnicuique sit pro proximo suo 65
Zelo quanto beatus Thomas honorem Dei animarumque salutem zelatus sit 64
Zelum cuiusmodi omnis Christianus habere teneatur pro Deo ibid.
Zelus animarum quantus pectori D. Ioannis apostoli insuerit 103
Zelus D. Augustini aduersus hæreticos & pro animarum salute quantus fuerit 546
Zelus phariſæorum aduersus Christum quantus 590

IN FE-

IN FESTO S. ANDREÆ APOSTOLI, EPISTOLA B. PAVLI APOSTOLI AD Romanos X.

CORDE creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura. Omnis qui credit in illum, non confundetur. Non enim est distinctio Iudæi & Græci. Nam idem Dominus omnium, diues in omnes qui inuocant illum. Omnis enim quicunque inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Quomodo ergo inuocabunt in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient, sine prædicante? Quomodo verò prædicabunt, nisi mittantur? sicut scriptũ est. Quam speciosi pedes Euangelizantium pacem, Euangelizantium bona: Sed non omnes obediunt Euangelio. Esaias enim dicit: Domine, quis credidit auditui nostro? Ergo fides ex auditu. Auditus autem per verbum Christi. Sed dico: Nunquid non audierunt? Et quidẽ in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorũ.

Esaiæ 28.
Ioel. 2. Actor. 2.
Esaiæ 52.
Esaiæ 53.
Psalm. 18.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

AD Romanos Paulus Apostolus scribens, vbi dixerat, eum qui Christi crederet resurrectionem, oreq; confiteretur, saluum futurũ, inde eam quæ hodie legitur lectionem continuat, & quasi huius rationẽ adijciens. Corde, inquit creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutẽ. Si enim iustus ex fide viuit, & si ex fide iustificatur homo, rectè dicitur omnem illum quisquis Deo & his quæ scriptura sancta tradit, & quæ Ecclesia, corde præbuerit assensum, crediderit; ac sese eisdem subiecerit, habere in se iustitiã. Compertissimũ autẽ est nobis, quicquid sumus, quicquid possumus, & quicquid habemus, habere nos à solo Deo. Vnde ei obedientiã, laudem, gratitudinem, amorem & cultum debemus, & hoc corde, ore & opere. Non possumus autem magis Deo intellectum nostrum subdere, quam vt illum hoc modo captiuum redigamus in obsequium Christi per fidem: puta vt Deo propter Deũ, & scripturę sanctæ propter eundem credamus, in rebus etiã obscuris, arduis & intellectui repugnãtibus: vbi plures nobis fortasse secundũ naturalem rationis discursum obsistunt difficultates, adeo, vt credendi nullam aliam inueniamus rationem, nisi quia Dominus dicit, Deus dicit, veritas dicit, quæ fallere neq; vult, neque potest. Eam ob rem, fides tanti est meriti, atque initium salutis nostræ, quia credimus quod nescimus, quod non capimus, cuius rationẽ deniq; inuestigare non possumus: & quia dignũ & veracẽ habemus eum qui nobis hanc fidem & credendi formam tradidit. Itaque corde creditur ad iustitiam, quæ hominẽ hic iustum facit, & ad salutẽ parat: ore autem fit confessio

Abacuc 2. Roman. 1. Roman. 3.

Deo quidnã debeamus.

2. Cor. 10.

Fides quaut sit meriti.

Confiteri quid sit.

Confessio triplex quæ sit. Psalm. 11.

Matth. 11. Lucæ 10.

Confessio quid signet hoc loco.

Ioel. 2.

Actor. 10.

Inuocare quid.

Psalm. 144. Eccle. 2. Actor. 21.

Salus vnde prouenit.

fessio ad salutem. Vnde credere Deo vtique dat salutem, quia iustitiam parit quæ salutis est causa, si tamen quod corde credit, ore confiteatur. Neq; enim solo corde Deo subiecti sumus, sed omnia membra nostra, hoc est, quodvis membrum in officio & actu suo Domino confitebitur, atque suum officium faciens, Domino sese profitebitur subiectũ, Dominiq; creatoris sui fatebitur seruum. Quod autem ad oris attinet confessionẽ, hoc est, cõfiteri, dicere, quod habes in corde: Si enim aliud habes in corde, aliud dicis, loqueris quidem, non autẽ cõfiteris. Quoniã vero triplex est confessio, hic non accipitur cõfessio pro accusatione suorum delictorum, de qua Psalmus, *Dixi*, inquit, *confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino*: nec pro cõfessione laudis, sed pro gratiarum actione, de qua Christus loquens, *Confitebor*, inquit, *tibi Pater Domine cæli & terræ*. Sed accipitur pro credendorum protestatione, vocaliq; assertione eorũ, quæ credenda sunt. Horũ confessio, id est, manifesta oris asseueratio, parat salutem. Scriptũ est enim: Quicunque credit in eum, siue gentilis sit is, siue Iudæus, fidei & spei suæ in Christum nõ erubescet, nec huius fidei probrum habebit, aut ignominiam. Non enim est distinctio Iudæi & Græci: hoc est, non certa lex præscribitur de saluandis hominibus, sed indistinctè propheta loquitur, dicens: Omnis, id est, quicunque in eum crediderit, siue Iudæus fuerit, siue Paganus. Nihil enim distat inter credentes cuiusmodi ante fuerint, modò saltem credant verè in Dominum Iesum Christum. Ex vtroque namque populo quicunque syncera fide, iustisque operibus adhæserit Deo, saluus esse potest. Quod Petrus testatur quoque Apostolorum princeps, dicens: *In veritate comperi, quoniam nõ est personarum acceptor Deus: sed in omni gente qui timet Deum & operatur iustitiam, acceptus est illi.* Nam idem est Dominus omnium, tam Iudæorum, quàm Gentilium, diues & liberalis, qui possit ditare omnes, qui inuocant illum. Aliquid plus est inuocare, quam credere. Nemo enim illum inuocat, in quem non credit. Credere enim dat remissionem peccatorum: inuocare autem Deum, Dei quoque impetrat promissa. Itaque cum prope sit Dominus, iuxta Psalmum, omnibus inuocantibus eum: & Ecclesiasticus dicat: *Quis inuocauit eum, & despexit illum?* magna fiducia ad thronum gratię eius monemur accedere: Omnis enim *quicunque inuocauerit nomen Domini* perseueranter, *saluus erit*: nunc quidem in spe per Christi gratiam, quæ tandẽ illum ducet quoque ad gloriam. Verum, si inuocatio Domini, vt propheta ait, saluet, primum necesse erit ei, qui inuocare debet, vt in eum qui inuocãdus est, credat. Nemo enim eum in quem non credit inuocat. Ideo sequitur: Quomodo autẽ inuocabunt, in quem non crediderunt? Neque enim nisi inuocent, saluabuntur. Aut quomodo credẽt ei, quem non audierũt? hoc est, cum illis nihil de Christo fit dictum. Credere enim est ex auditu. Quomodo enim audient sine prædicante? Haudquaquã enim audient, nisi sit qui Christum prædicet. Postremo, quis prædicet nisi missus? Contra rationẽ namq; est Apostoli, vt prædicet non missus nuncius, præsertim cum suo vt quis ministerio dignus sit, fructumq; faciat, necesse sit ei virtutem eius qui illum misit adesse. Hæc omnia Apostolus illuc refert, quo confutet eos, qui ad Gentes incircuncisas negabant mittendos esse præcones Christi: ostendens salutem per Dei gratiam non Iudæis tantũ, sed omnibus etiam aduenisse Gentibus. Salus igitur, inquit, est ex inuocatione,

ne, inuocatio ex fide, fides ex auditu, auditus ex prædicatione, prædicatio ex missione: quo totum postremo emanat, quicquid salutis est nostræ ex fonte gratiæ, sicut scriptum est: Quam speciosi sunt (pulchritudine scilicet virtutum, ornatuq; miraculorum) pedes & gressus Apostolorum, & Euangelistarum, pacem nunciantium inter Deum & hominem, humanique generis reconciliationem in Christo factam. Euangelizantiumq; bona futura cælestia credentibus promissa. Apostoli itaque omnibus Euangelizant. Sed non omnes obediunt Euangelio. Esaias enim dicit: *Domine, quis credidit auditui nostro?* Quotus credidit? quam rarus verè credit? Ergo fides est ex auditu: auditus verò interior, quo quis ea, quæ docentur, & quæ aure corporis perceperit etiam intra cordis assensum, & in affectu mentis recipit, est per verbum prædicationis Christi, quod intus mentem illuminat, inuitat ac trahit. Et Esaias quidem dicit paucos credidisse. Ego vero dico: Nunquid propterea hoc illis contigit, quod prædicatorem non audierunt? Nunquid illis non prædicatum est? Prædicatū est vtiq. Audierunt quidem, sed credere noluerunt. Idcirco inexcusabiles sunt. Audierunt certè, non solū hi qui proximi, sed etiam qui longissimè habitant. Quandoquidem in omnem terram exiuit sonus prædicationis Apostolorum, & in fines orbis terræ audita sunt Apostolorum, eorundemq; discipulorū verba, quemadmodum Christus iusserat, dicens: *Eritis mihi testes in omni Iudæa, & Samaria, & Galilæa, & vsque ad vltimum terræ.*

Esaiæ 53.

Psalm. 18.

Lucæ 24. Actor. 1.

EXEGESIS EVANGELII IN FESTO S. Andreæ Apostoli, Matthæi IIII.

ANdreas Apostolus omnium primus ex his qui futuri erant Apostoli credidit in Christum. Adeoq; credidit, vt illi curæ quoque fuerit, fratrem suum germanum quem amabat, ad Christum adducere. Quod haudquaquam fecisset, nisi fuisset magnæ fidei, & in Christo inuenire se sensisset salutem, cuius fratrem suum optabat esse participem. Est autem aduertendum trina vocatione Andream, nonnullosq; alios à Christo vocatos. Nam quum Ioannis Baptistæ primo esset discipulus Andreas, accidit quadā post Christi baptismum die, stante Ioanne cum duobus suis discipulis, quorum alter fuit Andreas. Alterius nomen non exprimitur, fortasse quod parum fuerit illud insigne, aut quia Euangelista hic ipse Ioannes fuit, qui in suo Euangelio suum vbique tacere solet nomen. Baptista itaque Ioannes, qui superioribus diebus turbis testimonium perhibuerat Christo, quia ipse esset agnus Dei tollens peccata mundi, nunc etiam videns Iesum iuxta Iordanem ambulantem, suis de Iesu loquitur discipulis, dicens: *Ecce agnus Dei.* Quasi diceret: Ecce inter peccatores innocens, inter reprobos iustus, inter impios sanctus, mansuetus inter crudeles, qui ad saluādos nos aduenit medicus. Hic enim tollet peccata mūdi: hic sicut agnus ad victimā ducetur, nec aperiet os suum, vt à peccatis nostris lauet nos in sangune suo. Hæc enim is dicebat discipulis Ioannes, quo eos à zelo, quem ad se tanquam ad magistrum suum habebant, auerteret, & ad Christi amorem, pariter ac imitationem conuerteret. Ac si diceret, aut quasi eos intelligere verbis generalibus vellet: Vos filij cur me, qui pœnitentiam tantum peccatorum predi-

Apostolorum quosdam tribus vicibus fuisse à Christo vocatos.

Ioan. 1.

Ioan. 1.

Esaiæ 53. Hieremi. 11. Apoc. 1.

co, qui in aqua tantum baptizo, miramini? Cur non magis illum diligitis, illum sequimini, qui tollit peccata mundi? qui baptizat in Spiritu sancto? qui causam nostram malam in se suscipiens, ad hoc in mundum venit, vt nos reconciliet Deo? Ecce agnus Dei, quem nos sequi conuenit. Plus namque eos voluit Ioannes intelligere, quam se dicere. Nam optabat vt ad Christum se conuerterent, idqúe facerent sua spontè ex amore, & non alieno ex imperio, non quasi vt placerent Ioanni, sed ex necessitate id facerent.

Deuotio Apostolorum Christum sequentium quanta.

Idcirco Andreas & alius discipulus mox Christum secuti sunt à Ioanne abeuntes. Quo mansuetudo, deuotio, atque humilitas eorum nobis insinuatur, qui tam cito verbis magistri acquiescentes, & non tam imperio eius, quam voluntati obedientes, feruore desiderij trahuntur ad Christum. Maluerunt namque relinquere Ioannem magistrum suum, quam non audire & sequi Christum. Itaque relinquentes Ioannem, non tam gressu corporis, quam studio imitationis sequuti sunt Christum.

Interrogasse Christum Apostolos qd signet. Ioel. 2.

Quum itaque Christum Andreas cum alio discipulo sequeretur, Iesus qui eorum corda ad se trahebat, conuertit se ad eos & perbenignè interrogans, Quid, inquit, quæritis? Nihil dubitans interrogat quod discere velit, sed ad familiaritatem eos nititur inuitare, eorum sitiens salutem & perfectionem, & vt exhibeat cunctis ad se venire volentibus fiduciam accedendi, quoniam benignus & misericors est. Videbat discipulos hos verecundos ac timentes, deuotos tamen. Quapropter vt illis animum adderet, prior eos alloquitur, & dicit: Quid quæritis? Quasi diceret: Paratus sum filij ad voluntatem vestram. Noui enim cur venitis. Veruntamen, dicite ipsi, quid quæritis? Dicunt ei: Rabbi, vbi habitas? Ac si dicerent: Eruditionem tuam quærimus. Sed primum discere volumus vbi habitas, quo sæpius posthac te valeamus conuenire. Et mox dicit illis Iesus: Venite & videte. Videte miram simplicitatem discipulorum Christi. Videte quam etiam à Christo procul absit omnis circumuentio, fraus & impostura in vocatione discipulorum. Attendite tandem quid interrogent: Rabbi, inquiunt, vbi habitas? Non interrogant: Vbi est domus tua? Domum enim propriam non habuit Christus, sed habitauit vt viator in aliena domo. Sequebantur igitur illum, & manserunt cum illo die illa & nocte. Hæc prima fuit vocatio Andreæ ad notitiam Christi, ad quem ilico quam primum potuit, fratrem quoque suum Simonem adduxit. Secunda fuit vocatio Andreæ ad familiaritatem Christi, quando scilicet Christus ad stagnum Genezareth stabat, & turba præmente ac impellente nauem vnam intrauit, quæ erat Simonis: Quæ à terra paululum abducta, ex naui docebat turbas. Tandem sermone finitio, vt laxarent retia sua in capturam piscium iussi piscatores, Andreas & Simon Petrus ceperunt grandem multitudinem piscium, Subductis igitur ad terram nauibus, relictisqúe omnibus Christum reuerentiæ gratia prosequuti sunt, animo tamen redeundi ad propria. Quod & fecerunt. Tertia vocatio est, de qua loquitur hodie Euangelium, vbi Christum Andreas, Simon, Iacobus & Ioannes sequuti sunt, posthac ad suos non redituri. Ait itaque Euangelista Matthæus:

Simplicitas quorundam Apostolorum quanta fuerit.

Lucæ 5. Apostolos quos, quãdoq; Christus ad sui vocauerit familiaritatem.

Matth 4.

Ambulans Iesus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem

monem, qui vocabatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare. Erant enim piscatores. Et ait illis: Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum.

Piscatores cur Christus fecerit prædicatores.

Satis congruebat captores atque piscatores piscium, mutari in piscatores hominum. Verum, non minus erat mirabile simplices, illiteratosque homines innocentes, & haudquaquam callidos mutari in prædicatores & doctores mundi, qui mundi principes & sapientes ad fidem conuerterent, & doctissimos quosque facerent elingues. Aduerte tamen, quod Dominus Iesus futuro tempore promittens se illos facturum piscatores hominum, præmittit: Venite, inquiens, post me, hoc est, sequimini me affectu & imitatione, ambulate, vt me videtis ambulantem, relinquendo omnia terrena, relinquendo etiam & abnegando vosipsos, & ad Euangelicam omnium perfectionem virtutum anhelando. Quod vbi feceritis, faciam vos piscatores, non pecuniarum, non beneficiorum, non prælationum aut honorum, sed piscatores hominum. Per rete enim prædicationis sanctæ, pisces, id est, homines extrahuntur de profundo pelagi. Quid enim seculum ac vita præsens aliud est, quam pelagus aut maris profunditas: Ibi perturbationes multæ, ibi tentationes, ibi fluctuum procellæ & tempestates. Quæ certè nemini non amanti Deum occurrunt omnia.

Sequi Christum quid sit.

Seculū præsens cur mari comparetur.

Hæc itaque oportet sustinere, & vincere omnia, eum qui vel transfretando duntaxat in mari nauigat. Quanto magis aduersa illum pati necesse est, qui ex hoc pelago pisces capere atque ad littus educere satagit, qui submersas animas in profundo peccatorum, inuolutasque mundi fluctibus extrahere, atque ad littus, hoc est, ad Christum contendit reducere? Hoc re vera est negotium negotiorum, afflictio & angustia spiritus, pressura cordis, solicitudo mentis, & inopia consilij. Sed quibus? Deum timentibus, Dei honorem & animarum salutem zelantibus, agnoscentibus se animarum esse pastores, qui pro ouibus sibi creditis rationem sunt Deo reddituri: de quorum manibus, si ouium quæuis perierit, sanguis, mors, damnatioque requiretur, si tamen ipsorum negligentia perierit. Solis igitur ambitiosis, Deum post tergum suum proijcientibus, solis mundanis, & vt ex animo loquar, solis animalibus, ne dicam impijs, spiritum non habentibus, optabilis est prælatio, piscatio, curaque animarum: quia hi soli sibi sufficere videntur propterea, quod nesciant, quid sit animarum cura, nesciant compati afflictis, ne ciant subuenire tentatis, nesciant consolari infirmos, nesciant oppressos liberare. Temporale dominium, lucra temporalia, honores & libertates solas diligunt: porro, oues custodiat, qui custodit Israel. Hi, inquam, ad prælationes & curas (rectius dicerem ad negligentias, imo ad corruptiones animarum) anhelant, quia mundi, temporaliumque rerum amore, tanquam voragine absorpti, in quibus periculis versentur, nesciunt.

Negotium negotiorum quodnam sit.

Prælatio quibus solis optabilis sit.

Psalm. 120.

At illi continuo relictis retibus, secuti sunt eum.

Obedientia Andreæ, & sociorum eius velox vt fuerit. Philip. 3.

Vide & admirare celerem obedientiam Andreæ, aliorumque Apostolorum Christum sequentium. Reliquerunt omnia, vt Christum lucri facerent. Fortasse dicis: Quid reliquerunt? Parum habuerunt, quomodo, in-

quis, multum reliquerant? Reliquerunt certè multum, quia omnia reliquerunt. Totum quod habuerunt, & quod habere potuerunt, reliquerunt. Quid his plus relinquere potest, qui centum etiam licet millia ducatorum relinquat? Nihil minus reliquit is, qui solidum vnum, si hunc solum habeat, propter Deum relinquat. Nónne & Dominus Iesus veritas ipsa idipsum testatur? Sedebat in templo aspiciens, quomodo in gazophylatium homines pij munera mitterent, singuli iuxta aut facultatem, aut voluntatem, aut deuotionem suam. Accessit quædam mulier vidua, quæ duo nummismata sola habuit, & hæc in gazophylatium obtulit. Dixit igitur Dominus discipulis suis: Hæc vidua plus singulis his qui miserunt, hoc est, qui munera obtulerunt in gazophylatium, misit. Reliqui enim omnes de his quibus abundabant, obtulerunt. Parum igitur aut nihil læsi sunt. Porro, hæc mulier vidua quicquid habuit, obtulit. Duo minuta, aut duos obulos solos habuit, quos offerens, prorsus egenam & se nihil habentem effecit. Dedit igitur Deo offerens duos obulos, plus quam Zachæus, qui dimidium suorum dedit bonorum pauperibus. Hoc modo tu quoque des Deo, aut pro Deo relinquas quicquid possides. Non enim pensatur quantum offeras, sed an totum relinquas, totum Deo offeras. Ille totum offert, qui nihil sibi seruat, & habendi quoque aliquid animum sibi interdicit.

Ioan. 14.

Lucæ 21.

Lucæ 19. Offerre quænam Deo debeamus.

Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius in naui cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia sua, & vocauit eos. Illi autem statim relictis retibus & patre, secuti sunt eum.

Magna obedientiæ commendatio, Christum conciti vocantem sequuntur, ea quæ habebant, & quod his dulcius erat patrem, matrem propterea relinquentes.

Andreas quomodo secutus fuerit Christum, illiúsq; adhæserit.

Sed videamus, quomodo Andreas sequutus fuerit Christum. Nempe amando, quo non tam sequutus Christum, quam Christo adhæsit. Compertissimum est, amantium neminem suauiter abesse posse amato. Volunt enim, optantque semper amantes esse simul. Videmus hæc in carnali, sensualiq; amore. Non possunt amantes separari. Accurrunt sibi vicissim, conueniunt, diuidi nequeunt difficultate quacunque, quam præ amore contemnunt. Sic Andreas postquam agnouit veritatem, vbi Christum amare didicit, neque de parentibus, neque de amicis, de domibus, aut de re vlla creata solicitudinem, curamve habuit. Inuentum enim hunc thesaurum, cuius fratrem quoque suum esse participem voluit, Christum mundo, omnibusque quæ in mundo sunt, prætulit. Placuit ille Christo, Christus quoque placuit Andreæ: ideo amicitiæ huius, mutuoque se amantium facilis fuit conuentio. Propterea Iesum sequutus est Andreas amore. Siquidem amor per spinas & tribulos, per ignem & aquam sequitur. Quare ei qui verè Christum amat, non potest tam durum aut molestum aliquid occurrere, quod non vincat amor, quod amor non penetret. Siquidem cuncta leuia, imo suauia quoque facit amor, quæcunque alioqui grauia quis & grauate ferret. Secundo sequutus est Andreas Christum virtutum imitatione. Quippe, qui

Ioan. 1.

Amor cuncta aspera leuia reddit ac suauia.

vitæ

vitæ Christi, eiusque conuersationi deuotissime studuit conformari. Sequebatur enim Christum, hoc est, imitabatur non aliter, quam si quis artificem, pictorem, scriptorem ve magistrum suum, pingendo, atque illius artem imitando in se conetur exprimere. Hoc modo beatus est Dominum imitatus Apostolus Andreas quia virtutes quas in magistro virtutum didicerat, in se studebat exprimere. Quid enim contulisset Andreæ corporalis gressus, ambulatioque post Christum, si virtutes illius non studuisset imitari? Aut si vitæ innocentiam, humilitatem, maturitatem morum, humilitatem, mansuetudinem que Christi, non studuisset assequi, quid profuisset post Dominum ire? Tertio, sequutus est Christum passione, quia quemadmodum Christus pro Andreæ, omnium que salute mortuus est, ita, vt testimonium ferret Christo Andreas, mortem lætus excepit.

Andreas vti Christum secutus sit imitatione virtutum.

Passione vt S. Andreas sit Christum sequutus.

De triplici illa imitatione aut sequela, nempe corporis, virtutum, & passionis, dicit Dominus: *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.* Si quis, inquit, post me vult venire: si me vult sequi, vt vadat quo ego vado, introeat vbi ego introeo, & vadat, vbi ego sum, illic sit ipse quoque minister meus. Itaque qui hoc primo cupit me sequi modo, secundum quoque adijciat. Abneget semetipsum, vt in omni virtute, in omni mihi studeat sanctitate conformari: studeat mores, vitæque meæ actus imitari: & tertio passione quoque mihi assimilari, vt tollat crucem suam. Tollat, inquam, id est, non coactus sumat, non inuitus, sed ipse sua sponte tollat crucem suam, hoc est, omnem molestiam, tam internã, quam externam, omnem tristitiam, omnem pressuram, omnem aduersitatem, omnem persequutionem, penuriam, tentationem, laborem vtriusque hominis, consolationis subtractionem, omnem postremo mortificationem, contemptum & infirmitatem patienter, æquanimiter que amplectatur, & ferat. Hæc enim humiliter amplecti de manu mea & patienter ferre, est me sequi. Itaque dum tentaris & cogeris repugnare, dum teipsum oportet abnegare, mortificare, tristia & molesta pati, dum alius te ridet, alius te odit, alius tua tibi tollit, alius contumeliam infert, alius tibi inuidens te impedit, para te ad crucem tollendam. Hæc enim tibi pro cruce sui amore portanda mittit, imponit que Dominus. Hæc tamen crux salus tibi est, & porta, introitus que regni cælestis. Breuiter, quicquid propter Deum toleras, siue in corpore, siue in mente, quod te grauat, vt sunt incongrui mores eorum inter quos habitas, durum imperium prælati, aliena infirmitas, necessitasve, quæ te grauat, crux est tua, quæ te mittat in regnum cælorum. Quotquot enim Deus afflictionum cruces homini transmittit ac largitur, ea id ratione facit, vt per eas ad magnam eum perfectionem, suique syncerum amorem atque familiaritatem perducat. Idcirco ob afflictionum, passionum que fructum cuncta homini contraria quasi constituit, voluit que fore molesta. Eadem certè facilitate panem illi producere poterat, qua frumentum ac triticum: sed vt in omnibus homo exerceretur & erudiretur, cum labore voluit illum ex frumento panem cõficere. Eodem modo & alia quæ que in æterna sapientia sua præuidit, præordinauit, disposuit que. Nemo ergo fallat semetipsum, nec in libertatem mentis falsè nimium soluatur, si vnam aut alteram crucem è humeris suis leuari senserit, quasi non sit multo plures &

Imitatio Christi triplex quæ sit. Luc. 9.

Ioan. 12.

Crucem suã quomodo quisque post Christũ portare debeat.

Crux quid homini cuiuis sit, quove per eam ducatur.

Afflictiones qua ratione Deus homini transmittat.

subinde grauiores expectaturus afflictionum cruces. Aliæ enim, vt dixi, eueniunt nobis cruces à mundo, & aliæ à propriæ carnis incentiuis, aliæ à dæmonibus non modo graues, at subinde importabiles propemodum, ni Deus adfuerit adiutor & confortator. Verum, sunt & aliæ cruces multo grauiores, vt puta, quæ mittuntur ab ipso Deo, qualescunque demum sint illæ, puta, vt miseria vel afflictio grauis & intus & foris. Quas si quisque in ea dilectione, ex eoque fundo, vnde Deus ipse eas elargitur, susciperet, mirum profecto gaudium, iucundaque essentia in ipso nasceretur. Quanta pax, quantaq; lætitia inde sentiretur, quantæ denique id nobilitatis foret, quis explicet? Minima sane æque vt maxima crux, quam Deus homini accidere sinit, ex ineffabilis dilectionis fundo procedit: tantæ inquam dilectionis quantæ vel maximum quod præstare ei posset, vel præstitit vnquam: quod tamen re vera (si non negligenter crucem suam suscipiat) non minus ei vtilitatis adferret, quam afflictio immensa. Aequumne ergo fuerit oculos mentis aperire, Deoq; immensas agere gratias pro tanta eius erga nos indignos misericordia, qua dignatur per tribulationes, afflictionesq; diuersas non modo purgare nos à peccatis, ornare sua gratia, & virtutibus (si nosipsi saltem velimus tantam gratiam non negligere) verum vnitissimos sibi constituere amicos. Quicquid igitur aduersi, molestiæve nobis acciderit, id ex puro amore de manibus ipsius Dei accipere, illiq; denuo offerre nos conuenit, vti & sanctus Andreas videns crucem in qua erat susceptarus mortem eminus in illius laudem prorupit, salutauit, atque cum gaudio eandem suscepit. Et nos quoque æquanimiter, quicquid nobis crucis Dominus imposuerit, portemus: vt quemadmodum socij fuerimus passionis ita & gloriæ consortes efficiamur, per Dominum nostrum Iesum Christum, qui est benedictus in secula, Amen.

Cruces huiusmodi ex qua ita dilectione mittat Deus homini.

Tribulationes vti de manu Dei suscipiendæ.

2. Cor. 1.

SERMO DE SANCTO ANDREA.

In quibus beatus Andreas fuerit magnus, à Deo nobis exemplar vitæ bonæ constitutus.

Magnificauit illum rex, & scripsit eum inter primos amicos. I. Machabæorum X. De Ionatha olim Machabæo hoc ad literã scriptũ est, quod rex Alexander illum inter præcipuos amicos magnũ habuerit. Sunt autem non pauca quoque in beato Apostolo Andrea, quibus cognoscitur inter magnos præcipuosq; Dei amicos constitutus. Fuit enim magnus fide. Primus enim in Christum credidit: quare primus dici potest Christianus. Fuit præterea antequam Christum nosceret, discipulus Ioannis, quo constat semper eum singulari fide ac deuotione erga Deum enituisse. In hac autem fide vsque ad mortem perseuerauit, in hac fide Christum secutus est, in hac fide itinera incommodaq; multa tempore prædicationis sustinuit, in hac fide miracula fecit. In hac postremo fide pro Christo martyrium sustinuit. Est igitur magnus beatus Andreas, quia fide & sanctitate est magnus. Erat enim forti, constanti & ingenti fide præditus. Secundo, illum Christus magnum fecit in charitate. Christum enim adeo amauit, vt non difficilè, sed impossibile etiam illi fieret, ab eodem separari. Ardentissimo namque illi amore copulatius, inseparabiliter eidem adhæsit. Charita-

Andreas in quibus fuerit magnus.

Christianus primus quis.

Charitas B. Andreæ quãta.

tis eius

tis eius magnitudinem passio, ad quam tam alacer & desiderabundus accessit, manifestat. Neque enim Christum aliter sitiuit, quam cerus sitiens ad fontem aquarum. Proximi quoque salutem diligenter zelans & procurans, variis in locis maximè in Achaia Christum prædicauit. Vide autem quanta charitate feruebat, qui reperto & agnito Christo, non quieuit, donec fratrem suum Simonem inueniret, quem pariter ad Iesum adduceret. Inueniens enim Iesum, se credidit inuenisse vitam: quare ne modicum quidem expectare potuit, quin bonum hoc communicaret suo fratri. Quod simili modo Philippus fecit Nathanaeli. Hoc modo vestrum erit quoque posthac filij vt faciatis, vt si qua dona à Deo perceperitis, communicetis vicissim ad ædificationem corporis Christi. Non hoc satis vobis sit, vt ipsi rectè viuatis agatisq; : sed alios etiam, quoscunque potestis Christo adducatis. Curate quantum in vobis est, vt nemo à salute æterna sit exors. Hoc, verbis, hoc precibus, hoc persuasionibus, hoc minis, hoc promissionibus, hoc præcipuè exemplo agite, vrgete, ne quispiam, præsertim de his qui vobis commissi sunt, non Christum sequatur. Christum vocibus, Christum moribus, Christum viuendi exemplo prædicate. Hæc enim est charitas, vt alter alterum inuitet, alteri alter persuadeat, alterum trahat ad Dei timorem, ad mundi contemptum, ad odium vanitatis, ad studia virtutum, ad deuotionis exercitium, ad vitæ sanctitatem, & ad Dei amorem. Hæc est inquam charitas, qua mutuo nobis & corporalia terrenaque & spiritualia bona communicemus, & vicissim nos inuemus, quo omnes diaboli insidijs superatis, cælestem hæreditatem possideamus. Hæc enim est dilectio quam Dominus mandat, dicens: *Hoc est præceptum meum vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos.* Quomodo enim, aut ad quid nos aliud Christus dilexit, nisi vt beatos regniq; sui cælestis nos participes faceret?

Psal. 41.

Ioan. 1.

Dona Dei quomodo proximis cõmunicanda sint.

Charitas erga proximũ quo pacto sit exercenda.

Ioan. 13.

Nam qui se in peccatis, aut qui in similitudine conformitatemq; malæ voluntatis se diligunt, haudquaquam se diligunt, quia in Deo, & quemadmodum nos Christus, se mutuo non diligunt. Vides duos conspirantes ad odium, & homicidium, aliudve flagitium, fidem sibi mutuam spondentes, in sceleribus socios. Vides comessantes, bibones, helluones, pariq́ue studio ventri & carni seruientes. Vides in lenocinio se amantes. Nunquid hi Dei præceprum de amando proximo implent? Minimè. Quomodo enim implerent, aut quomodo in Deo se diligerent, qui charitatem non habent? Neque enim vbi mala est voluntas, ibi esse charitas potest. Nec is diligere dicendus est, qui non secundùm Deum, nec propter Deum, sed contra Deum diligit. Charitas igitur non est simul peccare, non est eiusdem malæ voluntatis vniformes esse, non est studijs prauis esse pares: sed est mutuo se diligere sancto amore, ad Dei sese honorem mutuis sanctis colloquijs excitare, amoris diuini incẽdium sibi vicissim exuflare, ad iustitiæ opera & exercitia sancta alterutrum se roborare, propter Deum proximorum infirmitates & aliena onera portare, & proximos consolari, aliena peccata humiliter & mansuete arguere, à vitijs spiritu languidos extrahere, proximorum ærumnis compati, bonisq́ue congaudere. Hæc, inquam, sunt charitatis & signa & opera, quibus magnum fecit Dominus S. Andream inter amicos suos. Ad quæ vos quoque filij mecum simul hortor inuitoque omnes. Tertio,

Quidam vti pueri sese diligant potiusque oditant.

Charitas vera quomodo à falsa discernatur.

fuit virtute magnus factus B. Andreas. Neque enim verbo tantum prædicauit Euangelium, sed etiam vita. Quandoquidem humilitatem, mititatem, patientiam, paupertatem spiritus, obedientiamq; tota eius vita clamat. Quarto magnum sanctumq; Andream fecit Christus passione. Similitudine enim suæ passionis hunc conformauit sibi, atque amicum ostendit, quia crucis passionem, genus scilicet idem suæ mortis, illum sustinere fecit. Quinto, magnum illum fecit constantia. Cum enim turbæ Andream liberare niterentur à passione, ipse quibus potuit viribus & precibus turbas sedauit, compescuit, & ne liberaretur impediuit. Auidior namque ad sustinendam fuit mortem, quam AEgeas proconsul erat ad inferendam. Sexto, magnificauit Andream inter amicos, cælesti gloria. Coronauit enim illum cælesti corona, apostolatus & martyris honore, principemq; illum assidere sibi fecit. In nouissimo enim die B. Andreas cum Iesu iudice est venturus, & iudicis sententiam assidendo confirmaturus. In his autem iam dictis hæc præstantiora atque præcipua sunt, quod vocauit illum Dominus ad apostolatū quę summa est dignitas: deinde quod vocauit eum ad consortium passionis. Maiorem enim charitatem erga Christum non potuisset ostendere, quam quod tam admirabili feruore cucurrerit ad passionem, tam lætus alacerque sustinuerit crucem ac mortem, Christi morti ac eiusdem charitati quasi vicem redditurus, quamuis non à se, sed ex dono Dei hoc habuerit. Putabat enim indignum absurdumque fore, si non pro magistro suo, si non pro Deo suo, qui pro omnibus est mortuus, ipse quoque suam vitam impenderet. Sciebat, præterea seruum non esse maiorem Domino suo, neque super magistrum esse discipulum. Audierat à pijssimo Iesu, tam sibi quam alijs Apostolis dictum: Sicut misit me Pater (puta) ad passionem, ita & ego mitto vos, vt eadem quæ sustinui ego, toleretis. Expectate à mundo ea quæ ego recepi, quia non ad delicias corporum sed animarum, non ad pacem temporis, sed ad pacem pectoris, non ad ocium, sed ad laborem, ad crucem, ad mortem, ad molestias & aduersitates mitto vos. Inde ergo sanctus Andreas Iesu voluntatem doctus, summopere in hoc Christo satagebat seruire obedireq;, quod eidem iam nouerat placere. Idcirco passionem crucemq;, charitate succensus diuina, sitiebat vehementer, anhelabatq; ad martyrium. Inde ad proconsulem ipsum terrere volentem eius vox est mirum in modum laudanda: Si crucis, inquiens, patibulum timerem, crucis gloriam non prædicarem. Inde charitate constantissima fortissimaq; hæc edidit ad eundem verba: Quicquid in supplicijs maius tibi videtur, excogita. Tanto namque regi meo ero acceptior, quanto pro ipso pertulero duriora, quantoq; in pœnis fuero cōstantior. Verum, non verbis tantum constantiam prætendit, sed animo etiā exhibuit, atque pœnas patientissime tolerauit. Siquidem proconsule iubente, à viginti hominibus durè est verberatus. Quod patientissime sustinuit. Porro cum educeretur ad crucem, nunquid, vt alijs solet euenire morituris, facies eius expalluit? nunquid membra obriguerunt, vox faucibus hæsit, cor palpitauit? Aut nunquid videns paratam sibi crucem tremuit? Minimè, quin potius visa cruce, quando cæteri solent exangues fieri præ nimio horrore, beatus Andreas ingenti perfunditur gaudio, atq; in sancta prorumpens verba, crucem hoc modo affatur. Salue crux sancta, quæ in Christi es corpora dedi-

Dignitas summa vt fuerit Christi apostolatus.

1. Corin. 1.

Ioan. 15.

Ioan. 20.

Amor beati Andreæ erga crucem quātus fuerit.

dedicata, & ex eius membris non aliter quam margaritis ornata. Antequam te ascenderet Dominus terrenum timorem habuisti, nunc verò cælestem habes lætitiam, quandoquidem ex desiderio susciperis, securus igitur venio ad te, ita vt tu quoque exultans suscipias me, nempe discipulum eius qui pependit in te. Amator tui namque semper fui, & desideraui amplecti te. O crux bona quæ pulchritudinem & decorem de membris Domini suscepisti, diu desiderata, solicitè amata, sine intermissione quæsita, & tandem nunc cõcupiscenti animo præparata, accipe me ab hominibus, & redde me magistro meo, vt per te me recipiat, qui per te me redemit. Beatus quo- Bernardus.
que Bernardus mirum in modum extollit hanc Andreæ patiendi exultationem, moriendiqúe fiduciam, dicens: Andreas homo erat similis nobis, passibilis, & tam vehementi ardore spiritus crucem sitiebat, tam inaudito è seculis gaudio tripudiabat, cum paratum sibi eminus patibulum conspexisset: O crux, inquit, diu desiderata & iam concupiscenti anima præparata, securus & gaudens venio ad te, ita vt & tu exultans suscipias me. Videtis quia non capit se præ magnitudine gaudij? Ita enim inquit: Vt & tu exultans suscipias me. Ergone tanta est exultatio, vt exultet & ipsa crux? nec lethi, hoc est, mortis, quicquam habeat crux, sed totum lætitiæ sit? Videte charissimi, quomodo hic vir Dei omnino mundum & carnem vicerat, videte quam omnino aliter, quam amicorum mundi in se quispiam, sentiebat. Quis amicorum mundi, quis præsentium bonorum amator ad crucem, ad Philip. 3.
mortemve adeo, vt beatus Andreas anhelaret? Certè carnalis amor & amor sanctus spiritualis ex diametro simul pugnant: ideo nihil mirum est, vt Amor Dei & amor carnalis quomodo contra se pugnent.
fructus dissimiles generent. Gaudere in tribulationibus, exultare in pœnis, anhelare ad mortem, Dei amor sanctus, non mundi amor facit. Carnalis amor quærit sua commoda, sua lucra, suas recreationes, suam quietem, suum honorem: Dei amor in nulla re quærit seipsum, sed Deum solum. Accipiamus igitur sancti Andreæ vitam vt speculum, aut vt exemplar viuendi, iuxta quod nostros mores, actus & studia dirigamus. Idcirco Vita B. Andreæ cuiusmodi sit nobis speculũ.
enim eius à nobis memoria celebratur festiua, vt discamus in eius vita quid in ea sit nobis imitandum. Sanctus namque Andreas studiosissimus fuit imitator Christi. Nos igitur dum Andream imitamur, Christi vitam imitamur. Propter quem solum Andream honoramus, quia Dei seruus erat: Sancti cur sint honorãdi, diligendi ac imitandi.
diligimus, quia Dei amicus erat: imitamur quia Christi vitæ imitator erat. Sed dicit quis: Ego Christum imitabor, non in Andream respiciam. Bene facis Christum imitaturus. Sed vide ne ore hoc tantum loquaris (quomodo noui Euangelici neochristianiqúe seu Lutherani loquuntur) re vera autem neque in opera Christi, neque in Andreæ vitam respicias. Quomodo enim respiceres vt imitareris, quandoquidem opera bona nihil asseris tibi prodesse? Si itaque opera bona nihil tibi conducunt, vt tu putas, quomodo tu ea frequentares, quæ derides & persequeris in alijs: Hortor tamen vt Christum imiteris, siue in eiusdem siue in Andreæ Christum sequimur dum sanctos eius imitamur.
vitam prospiciens. Neque enim quando Paulus Apostolus dicebat: Imitatores mei estote, abstrahere nos aut eos quibus scribebat separare voluit à Christo, sed se iubebat proponabatqúe imitandum, ne deuiarent ab imitatione Christi. Propterea imitatores mei, inquit, estote sicut & ego

Christi, quasi diceret: Ego qui per infirmitatem Christo infirmior sum, vilior, vtpote peccator, homo tantum, vobis per omnia similis, me vobis imitandum offero in his, quibus & ego imitator sum Christi, vt si fortasse in lucem solis oculos figere non valetis, certè vel lunam, vel stellam, vel candelam me intueamini. Ne dicatis Christus Deus fuit & homo, sine vitio & fomite peccati. Quomodo illum possem imitari? Ecce me peccatorem hominem similem vobis imitemini, qui ex me nihil, sed Dei gratia sum id quod sum. Me enim imitando imitamini Christum. Siquidem ego sum imitator Christi. Quomodo ergo me dum auditis prædicantem, Christum prædicantem auditis, quia ea quæ Christus docuit & iubet, prædico: ita me si imitemini, Christum imitamini, quem ego imitor. Dico igitur: Sanctorum ideo legimus vitas, vt eorundem operibus nos conformemus, ipsorum imitemur virtutes: imo cum ipsis Christum imitemur, propter quem operamur bonum, & in cuius quicquid agimus gloriam referimus. Quando ergo Andream legimus primo se tradidisse in discipulum Ioanni Baptistæ, deinde cognita maiori Christi perfectione, & ex consilio Ioannis eundem fuisse secutum Christum, discamus nos quoque oportet deuotionis fore studiosi, & de bono semper ad meliora progredi. Discamus non sufficere charitati, nos solos esse bonos, nisi alios ad Christum duxerimus, nisi vt & alij boni sint quoque curauerimus. Idcirco bonis exhortationibus, operumque bonorum prouocationibus & exemplo, alios quoque erudiamus trahamusque nobiscum ad Deum. Quod si quid huius rei gratia aut occasione alia propter Deum nobis occurrerit patiendum, id si non tam exultabundi vt S. Andreas, saltem patienter & æquanimiter toleremus. Quod verò legimus de Andrea qui AEgeam proconsulem durioribus arguit verbis, idque sapienti ac forti animo, docemur nulli peccato consentire, nec homini cuicunque adulari aut morem gerere, (siue propter eius fauorem, beneficia, munera, siue propter minas, damna & pericula quæcunque) contra Dei voluntatem: Sed quomodo Apostolus nos monet: *Vnusquisque fratri suo placeat in bonum ad ædificationem.* Deinde quomodo Sanctus Andreas nec minis nec verberibus cessit, sed perseuerantia constantissima veritati inhæsit, pro veritate{que} mortem excepit, ita nos quoque oportet domum nostram interiorem non super arenam aut sine fundamẽto ædificare, quam leuis aut tempestas aut ventus euertat, sed super petram constantissimæ voluntatis in Christo fundatam. Sanctus Andreas postremo hanc vitam miserrimam & ærumnis plenam commutauit felicitate æterna, ideo libenter hanc præsentem propter Christum vitam exuit ac reliquit, vt æternam per eundem inueniret, eiusque gloriam intraret, qui cum Patre & Spiritu sancto est Deus benedictus in secula, Amen.

1.Cor.15.

Sanctorum vitæ qua ratione legantur.

In quibus B. Andreas imitandus sit nobis.

Ioan. 1.

Roman.15.

Matth. 7.

IN

IN FESTO DIVAE BARBARAE REGINAE, Virginis, martyris & sponsæ Christi, loco Epistolæ lectio libri Ecclesiastici ex capitulo LI.

CONfitebor tibi Domine Rex, & collaudabo te Deum Saluatorem meum. Confitebor nomini tuo, quoniam adiutor & protector factus es mihi, & liberasti corpus meum à perditione: A laqueo linguæ iniquæ, & à labijs operantium mendacium. Et in conspectu astantium factus es mihi adiutor, & liberasti me secundùm multitudinem misericordiæ nominis tui. A rugientibus præparatis ad escam, de manibus quærentium animam meam, & de portis tribulationum, quæ circundederunt me. A pressura flammæ, quæ circundedit me: & in medio ignis non sum æstuata. De altitudine ventris inferi, & à lingua coinquinata, & à verbo mendacij. A rege iniquo, & à lingua iniusta liberasti me. Laudabit vsque ad mortem anima mea Dominum, quoniam eruis sustinentes te, & liberas eos de omni angustia Domine Deus noster.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

LEctio hæc fratres & filij charissimi, ex Ecclesiastico desumpta est, qua sancta Barbara ac quæuis alia virgo & martyr Christi introducitur, gratias Deo suo agens pro præcipuis beneficijs sibi exhibitis: maximè autem pro hoc, quod felici consummatione, victima Deo digna, oblata est per passionem & mortem in qua ab omni ærumna ab omniqúe alia futura aduersitate erepta, & liberata est. Dicit igitur sancta hæc martyr: Confitebor tibi Domine Rex, te confiteor, te laudo, qui vniuersorum Dominus es, Esther 13. quandoquidem omnia creasti, & tua sunt omnia. Es quoque eorundem omnium, quæ in cælis, & quæ in terris sunt, rector & gubernator sapientissimus: qui tua prouidentia omnes nos pascis, foues, & protegis. Confitebor itaque tibi, & collaudabo te Deum Saluatorem meum, non sola, sed cum omnibus te Sanctis laudabo Deum Saluatorem meum, qui ab innumeris periculis me liberatam, duxisti ad perpetuam beatitudinem. Confitebor nomini tuo quoniam adiutor & protector factus es mihi. Adiutor quidem es, ne originale me absorbeat peccatum, à quo per te liberatam continue adiuuas quoque, & in tentationibus protegis, ne peream: idqúe per gratiam tuam, qui gratis propter temetipsum omnia facis. Et liberasti corpus meũ à perditione. *Corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animam,* & ad gulã fornicationem ex Sapien. 9. suapte corruptione pronum, nunquam non per desiderium ad hæc anhelat. Quapropter à vitijs gulæ, ab æstu luxuriæ me seruans, liberasti corpus meum à perditione. Qui enim *fornicatur* teste Apostolo, *in* proprium *corpus suum peccat.* 1. Cor. 6. Qui ergo te, ne pecces, seruat, hic à perditione, quam pro peccato passurus, (si cecidisses) eras, te liberat. In corpore enim soluemus, quicquid in corpore mali, quod hic per pœnitentiam non est deletum, gesserimus. A laqueo linguæ iniquæ, tam propriæ, quam alienæ, liberasti me, ne malè lo-

quendo, aut per ostentationem, aut per inuidiam peccarem, aut ne linguæ adulanti assentirem, aut detrahenti linguæ vindictam meditarer, seu desiderarem. Vtrobique enim lingua est iniqua. Et à labijs operantium mendacium liberasti me: & in conspectu astantium, factus es mihi adiutor. Astantium conspectus aut intelligitur hominum, qui passionibus sanctarum astiterunt virginum, earundem finem contemplantium, quæ raro visæ sunt absque miraculo aliquo, aut prodigio mori. Viderunt enim astantes diuam Catharinam, rota diuinitus confracta, liberari: Agnetem, & Barbaram virgines pudicissimas nudatas, stolis cælitus missis, contegi: aliarum flammas rogumq; paratum extingui, feruentissimum æs, & adipem, quibus quędam sanctæ erant immergendæ, infrigidari, tortorum manus arefieri, aut lassari, feras indomitas, non solum mansuescere, sed etiam sanctis blandiri: aliaq; multa astantes, non sine admiratione magna viderunt. Potest nihilominus de Angelis hoc intelligi, quorum millia millium Domino ministrant, & decies centena millia eidem assistunt. Et liberasti me secundùm multitudinem misericordiæ nominis tui. Liberasti, inquam, me, ne consentirem hosti, ne timerem aduersarium, ne falleret me mundus, ne diabolus vinceret: & vt minas tyrannorum æque, vt blanditias rideam. Hoc autem fecisti secundùm multitudinem misericordiæ nominis tui. *Multæ enim sunt misericordiæ tuæ Domine.* Liberasti quoque me à rugientibus præparatis ad escam, & de manibus quærentium animam meam, hoc est à diaboli rugitu, qui tanquam leo rugiens circumit, quærens quem deuoret, tyrannorumq; principum diaboli membris: & de portis tribulationum, quæ circundederunt me. Portæ tribulationum, sunt introitus tentationum atque aduersitatum. Sępenumero autem Deus electos suos portas finit intrare tribulationum: quas tamen, vbi ostenderit illis imminentes, vbi se aut Deo resignauerint, aut mala imminentia deprecari ceperint, ab eisdem mox liberat. De omnibus igitur hic Domino confitetur hæc Christi sponsa & martyr, gratiasqúe illi agens, narrat à quibus sit liberata: A pressura flāmæ, hoc est, ab vrentis tentationis, quæ carnem vrit aut spiritum perturbat, feruore scilicet liberasti me, iuxta illud. *Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium* Et in medio ignis, hoc est, in medio feruentissimæ vehementissimæq; tentationis non sum æstuata, nec succubui. Ducit enim electos suos Deus, vt per Zachariam loquitur, per ignem, & probat eos, sicut probatur aurum. De altitudine, hoc est, de profunditate ventris inferi, qui omnes deglutire, & absorbere molitur. Itaque de profunditate ventris infernalis, in quem mortale deijcit peccatum. Nec ab inferno tantum liberauit me, sed etiam à lingua coinquinata, & à verbo mendacij quoque, ne aliena me polluta lingua inquinaret, neve mendacium falleret: & ne ego alium loquēdo, scandalizarem, ne verbis mendacij cuipiam imponerem. Sic sanctam Barbaram, sanctam Luciam, sanctam Catharinam, fereq; omnes sanctas virgines Christus liberauit, ne tyrānis ad carnalia opera illas inuitātibus, consentirent: sed mortem potius sustinere, quam virginitatem consentirent, amittere. Deinde veritati adhærentes, hanc inter pœnas ac grauissima tormenta quoque sunt confessæ, nec verbis mendaciorum, quæ falso seductorieqúe illis à tyrannis promittebantur, si Christum negarent, motæ. Propterea

Lingua iniqua quæ dicatur

Virgines martyres sine miraculo vti rarò visæ sint mori.

Dan. 7.

Psalm. 118.

1. Petri 5.

Portę tribulationū quę nam dicātur.

Psalm 65.

Zach. 13.

Virgines suas sanctas vti Christus contra tyrannorum blanditias confortauerit.

pterea sequitur. A rege iniquo, hoc est, à crudelitate Imperatorum, regum, principum & præfectorum, ne eorum formidarem minas, liberasti me: aut à diabolo, qui rex est super omnes filios superbiæ: & à lingua iniusta, quæ minabatur, inferriqúe iubebat innocentibus pœnas, ita me liberasti, non vt non paterer, sed vt non solum patienter, sed desideranter etiã ac amanter, tui contẽplatione, paterer. Non autem nũc solum laudo, sed laudabit etiam vsque ad mortem anima mea Dominum. Maior enim est omni laude, sicut Ecclesiasticus dicit: *Glorificate Dominum quantumcunque poteritis:* Super valebit adhuc. *Benedicentes Dominum, exaltate illum quantum potestis. Maior enim est omni laude.* Et, *exaltantes eum, replemini virtute. Nec laboretis, non enim comprehẽdetis.* Itaque, *benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Psallam Deo meo quamdiu fuero.* Laudabit vsque ad mortem anima mea Dominum: quoniam eruis sustinentes te, & longanimiter auxilium expectantes misericordiæ tuæ: & liberas eos de omni angustia Domine Deus noster. Sufferentiam Iob audiuimus charissimi, & finem Domini vidimus per fidem & lectionem, sanctarum virginum martyrumq; celebramus memorias. *Ecce beatificamus eos, qui sustinuerunt.* Nihil igitur restat, nisi vt nos quoque inter quæcunque aduersa expectemus Dominum, sperantes, vt nobis subueniat tanquam clementissimus Pater, & adiutor in tempore opportuno.

Iob 14.

Eccli. 43.

Psalm. 33. Psalm. 145.

Iacob. 5.

EXEGESIS EVANGELII IN FESTO D. Barbaræ, aliarumqúe virginum & martyrum, Matthæi XIII.

RECTÈ in festo sanctarum virginum hoc sequens legitur Euangelium, in quo narratur, quomodo pro amore temporalis thesauri, omnia vẽderent homines, vt agrum, in quo thesaurus temporalis absconditus iaceret, compararent. Quod sanctæ quoque virgines fecerũt. Nam cælestem thesaurum, hoc est regnum cæleste, aut sponsum cælestem, quomodocũque hunc intelligas, à Deo concupierunt, vt pro illo obtinendo, quæcunque carni blandiuntur, quæcunque delectant, quęcunque sunt iucunda, & in hominum æstimatione mundanorum præciosa aut glorioſa, traderent, corporã quoque sua varijs exponerent pœnis, vt thesaurum sibi hunc cælestem compararent. Nam sanctæ virgines teneręqúe puellæ, quanto desiderio huius sponsi sui cælestis, quanto huius thesauri cælestis amore feruebant, quæ passæ sunt se cædi, exungulari, suspendi & (quod virginali pudicitiæ morte non inferius est) vestibus nudari, ac capitibus truncari, vt ad cupitum venirent thesaurum. Dicit igitur Euangelista Matthæus:

Virginũ tenerarum desideriũ quãtum fuerit erga cælestẽ sponsum.

Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro, quem qui inuenit homo abscondit, & præ gaudio illus vadit, & vendit omnia quæ habet, & emit agrum illum.

Regnũ cælorum quid hoc loco significet.

Per regnum cælorum hic beatitudinem cælestem intelligimus, quæ assimilatur thesauro. Reuera enim hæc, thesaurus est incomparabilis. *Oculus enim non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit DEVS diligentibus se.* Thesaurum itaque cælestis regni vult dici, amorem:

Esaiæ 64. 1. Cor. 2.

Thesaurus quid hic significet.

rem, quia vt thesaurus, debet desiderari, quæri, diligi & conseruari. Ibi e-
Matth. 6. nim sunt diuitiæ immarcessibiles, quæ non putrescunt, neque marcescunt, neque veteraſcunt. Thesaurum hunc iubet nos Dominus thesaurizare in cælo. Hic in cælo sibi thesaurum constituit, qui omnia in Dei gloriam, quę solum amat, facit: qui omnia in Dei destinat honorem, qui etiam tam voluptates quam voluntates suas sibi propter Dei beneplacitum, & propter cæ-
Lucæ 12. lestis regni bona, interdicit. *Thesaurizate*, inquit Dominus, *vobis thesauros in cælo: vbi fur non appropiat, vbi neque erugo consumit, neque tinea hunc demolitur*: vt
Matth. 6. *ibi* sit quoque *cor tuum, vbi* fuerit *thesaurus tuus*. Hic thesaurus tanto locupletius cumulatur, quo thesaurum opesq; terrenas abundãtius in Dei honorẽ,
Thesaurus cælestis qui hic obtinea-tur, & in sustentationes pauperum erogaueris. Hos præsentes thesauros, terrena puta omnia, propter Deum expende, & pauperibus tribue, & habebis non
Matt. 19. Marc. 10. Luca 18. modo thesaurũ in cælo, sed tuũ etiã erit regnum cælorum. Thesaurum hũc comparandum, hoc modo suadet Dominus dicens: *Vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me*. De hoc thesauro loquens beatissimus Gregorius, Thesaurus, inquit, cælestę est desiderium. Ager vero, in quo thesaurus absconditur, disciplina est cælestis studij. Quem profectò a-
Gregor. Thesaurus vti cælestẽ sit desiderium. grum venditis omnibus comparat, quisquis voluptatibus carnis renuntians, cuncta sua terrena desideria per disciplinæ cælestis custodiam calcat, vt nihil iam, quod carni blanditur, libeat, nihil quod carnalem vitam trucidat, spiritus perhorrescat. Inuenitur autẽ hic thesaurus per sacram eruditi-
Thesaurus cælestis qui inueniatur. onem prædicationemq; Euangelij: absconditur autem, si quis hoc, quod fide credit, corde diligit, eiusqúe nunquam obliuiscitur. Diuus Gregorius ite-
Gregorius. Thesaurum absconditi quid sit. rum dicit: Inuentus thesaurus absconditur, vt seruetur: quia studium cælestis desiderij à malignis spiritibus custodire non sufficit, qui hoc ab humanis laudibus non abscondit. In præsenti etenim vita, quasi in via sumus, qua ad patriam pergimus. Maligni autem spiritus iter nostrum quasi latrũculi obsident. Depredari ergo desiderat, qui thesaurum publicè portat in via. Quod tamẽ ita intelligendum quoque est, (vt ibidem D. Gregorius plenius elucidat) non vt proximi nostri opera nostra bona non videant, quan-
Matth. 5. do Dominus dicit: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est*) sed vt, quantum laudem nostram attinet, ea potius velimus abscondi, quàm prædicari. Hoc est, vt quãtum in nobis est, malimus latere, & non agnosci: imo etiam contẽni, quam reputari, aut honorari: & per hoc quod agimus, externas laudes haudquaquam quæramus. Sic autem fit opus in publico, vt intentio maneat in occulto, quo proximi nostri quidem ex operibus nostris, quæ vident, ædificentur: nos autem Dei solius gloriam quærentes, per studium humilitatis, vi-
Matth. 6. cium euadamus vanitatis. Adhoc namque Christus hortatur alibi dicens: *Cum facis eleemosynam nesciat sinistra tua, quid faciat dextra tua*. Hoc est, adeo nihil gloriæ aut vanitatis vsurpes tibi de opere virtutis, vt intẽtio sinistra nesciat peruertere quod facit dextra iustitiæ. Potest etiam per agrum, sacra
Ager mystiçè quid sit. scriptura, aut conuersatio sancta ac virtuosa intelligi: in quo thesaurus siue cælestis regni amor desiderinmve inuenitur. Hunc enim thesaurum vt obtineas necesse est vendere omnia quæ habes, & emere agrum illum. Oportet te, inquam, abnegare omnia, quæ priuato cupis diligisve amore, quo

cœleste

cæleste desiderium in te introducatur. Nisi enim teipsum & omnia reliqueris, thesaurum hunc non possidebis. Vide, quia non dicit, illum emisse thesaurum, sed agrum in quo situs est thesaurus. Non enim sunt condignæ passiones, quomodo nec labores sufficiunt nostri ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis Sed emit, inquit agrum illum. Desiderijs enim carnalibus abnegatis, spiritualia cælestiaq; succedunt: & mortificata carne, reflorescit spiritus. Itaque quantum à terrenis disiungimur, tanto cælestibus donis, quibus felicitatis æternæ efficiamur digni, magis ditamur. Potest hic quoque virginibus sanctis applicari parabola hæc, vt sit thesaurus in agro, virginitas in carne. Est enim reuera nobilissimus thesaurus præclara virginitas, Angelorum soror & cognata quamuis speciosior, iuxta Ambrosium & Hieronymum, sit virginum victoria ac corona, quam Angelorũ. Angeli enim sine carne viuunt, virgines verò in carne etiam triumphant. Narrantur autem hic tria de thesauro, virginitati congruentia, imo & necessaria. Refertur enim hic thesaurus inuentus, absconditus, & bonis alijs, quæ propter illum distrahuntur, seu venduntur, prælatus. Non potest autem thesaurus hic inueniri in luxuriosis, nec potest abscondi in superbis, ac inaniter gloriosis, nec præfertur bonis temporalibus in auaris. Quot enim superantur, vt nubant concupiscentia carnis? Quot puellas ad matrimonium, relicta virginitate, trahit superbia, vt maritos obtineant honoratos ac nobiles? Quot denique virginitatem contemnunt, temporalia amantes bona, si maritos sperant opulentos: Virginitas igitur, pudicitiaq; casta, thesaurum nouit inuenire, humilitas hunc nouit abscondere. Paupertas, hoc est, paupertatis amor nouit thesaurum hunc bonis omnibus terrenis præferre. Hoc modo Barbara, Agnes, Agatha, Margaretha, aliæqúe virgines sanctæ thesaurũ inuenerunt, absconderũt, & terrenis omnibus prætulerũt.

Ager qui mysticè comparetur. Rom. 8.

Virginitas in carne quatenus vocetur thesaurus in agro. Ambros. Hieron.

Virginitati sacræ quænã stultè à stultis præferãtur.

Iterum simile est regnum cælorum homini negociatori quærenti bonas margaritas. Inuenta autem vna præciosa margarita, abijt & vendidit omnia quæ habuit & emit eam.

Hic regnum accipitur cælorum pro militante Ecclesia, quasi diceret: Negocium agitur in Ecclesia, quasi negociatoris qui bonas margaritas requirit. Per negociatorem, quilibet homo Christianus intelligitur, qui vilia cuncta à se abdicat, puta caduca, transitoria, temporalia, terrena & carnalia: hæc dat, hoc est, Dei amore se illis priuat, vt virtutes, Dei dona, spiritualia æternaq; à Deo munera recipiat. Vẽdere enim illius, est terrena pro cœlestibus commutare. Vna autem præciosior alijs margaritis, est paupertas spiritus, cui deest amor priuatus, superbia, inuidia, auaritia, propria voluntas, & huiusmodi. Pro hac obtinenda, multa sunt deserenda, atque abijcienda, quibus comparetur. Potest autem in festo virginum applicari ad virginitatem, quæ præciosissima est margarita. Pro cuius adoptione quoque vt ematur multa sunt eroganda, multis carendũ, multa subtrahẽda. Neque enim omnis virginitas, præciosissima hic margarita dicitur. Sũt enim virgines carne, sed non voluntate, quæ optarent maritos, aut quæ aliquando, si fortuna arriserit, meditantur nubere. Harum integritas non ad modum præferẽda est, vt dici possit margarita. Neq; enim virginitas à Deo coronatur, nisi ea quæ Dei seruatur amore. Quæ si Deo dicata fuerit, vt omnis trun-

Regnum cælorum significari hic ecclesiam militantem.

Negociator quisnam dicatur mysticè.

Margarita vti signet spiritus paupertatem.

Virginitas carnis quãdo dicatur præciosa margarita.

nis truncetur nubendi voluntas,& virginitatis placeat perseuerantia,roboreturque sic permanendi propositum,vt arridentibus quibuscunque mundi felicitatibus,aut conditionibus,nolit mulier à virginitatis proposito discedere: sed Christo tanquam sponso, innupta virgo permanere, iam virginitas dicitur preciosa margarita: quæ non ideo tantum placet Deo, quia virginitas, nec propterea solum aureola à Deo coronanda, quia seruata est: sed idcirco magis, quia Deo dicata est, cum proposito semper ita manendi, vt Ambrosius & Augustinus asserunt, & Dei amore seruata. Huiusmodi virgines fuerunt, hæc sancta martyr Barbara, aliæq; multæ, quæ spretis diuitijs, spretis honoribus, spretis denique nuptijs regum, cunctisq; mundi promissionibus, maluerunt Christo Domino desponsari, ac in virginitate viuere, mortemq; ac cruciatus maximos sustinere, quàm carnis pollutionibus, fœdisq; delectationibus contaminari. Potest nihilominus in præciosa margarita intelligi æterna, increataque Dei sapientia Iesus Dei Filius Christus Dominus noster: cuius amore vendit omnia, quæ habet, hoc est, omnia contemnit, etiam seipsum, omnia, quomodo Paulus ait, arbitrans vt stercora, vt Christum lucrifaciat. Et hæc expositio iterum optime sanctis quadrat virginibus, quæ pro Christi abrenunciant amore, carni, mundo, cunctisq; desiderijs. Nisi enim renunciarent, non solum omnibus, quæ possident, sed etiã sibijpsis, quomodo præciosam illam vnam, cui nulla est alia æqualis, margaritam compararẽt, aut quomodo pro Christo corpore consentirent occidi, si vicijs concupiscentijsq; malis non ante voluissent mori? Quod si per margaritam præciosam, beatitudinem aut regnum intelligimus cælorum, omnibus applicatur Christianis. Est autem adeo præciosa hæc margarita, vt nisi venditis omnibus, non possit emi. Tam vilis quoque, vt sola valeat bona voluntate comparari. Solent autem negotiatores, non pericula latronum formidare, non maris horrere tempestates, nõ famẽ, non sitim, laborem ve vllum. Si enim illa fugerent, negotiari non possent. Et Christianus pro Dei amore, & pro æterna beatitudine nullum debet refugere, laborem, nullam recusare aduersitatem, non probrum, non contemptum laborem ve, aut incommodum vllum. Huiusmodi fuit negotiator beatus Paulus, qui dixit: *Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? Certus sum autem quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque potestates, neque instantia neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profunditas, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu.*

Aureola quãdo virginitas coronanda.

Ambrosius. Augustin.

Sapientia æterna Iesus Christus vt nominetur margarita pręciosa. Philip. 3.

Margaritam pręciosam significare ęternã beatitudinẽ.

Negotiari probè quinã debeat quinis Christianus pro præciosa margarita. Rom. 8.

Iterum simile est regnum cælorum sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti. Quam, cum impleta esset, educentes, & secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa sua: malos autem foras miserunt.

Mare vti significat seculũ pręsens.

Tertiam hic contexit parabolam, de sagena missa in mare. Mare seculum intelligitur, in quo perinde ac in mari semper tẽpestates, creberrimaq; pericula versantur. Piscatores autem qui sagenam in mare mittũt, sunt prędicatores sancti, qui sagenam prædicationis verbi Dei expandunt, & ad capiendos extrahendosq; de profundo maris, hoc est, seculi, pisces, id est, homines,

Piscatores vt sint prædicatores veritatis.

mines, diuini verbi auditores mittunt. Est igitur, inquit, simile regnum cælorum sagenæ missæ in mari: Regnum cælorum, vt supra dixi, ecclesia militans dicitur. Hæc sagenam prædicationis diuinæ expandit, qua pisces cuiuscunque generis, seu omne genus hominum, id est, tam bonos, quàm malos in profundo seculi demersos, capit, ad littus; perducit. Congregat enim hic tam electos quàm non electos: sed vbi impleta fuerit sagena, pura circa mundi finem, tunc extrahetur, pisces quę educet omnes ad littus, vt segregẽtur boni à malis. Itaque Ecclesia triumphans, quæ est in cælo, solos recipit bonos. Porro Ecclesia militans, tam bonos, quàm malos recipit: sed in fine discernens, diuidit. Siquidem bonos reponet in vasa sua, id est, in cælestes mansiones, malos in gehennam.

Sagena mystice quid sit.

Littus maris vt signet finẽ mundi.

Sic erit in consummatione seculi. Exibunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus, & stridor dentium.

Hoc idem alibi dicit: *Cum sederit Filius hominis in sede maiestatis suæ, congregabuntur ante eum omnes gentes: & separabit eos ab inuicem, sicut pastor segregat oues ab hœdis* &c. Et alibi: *Sinite vtraque*, id est, triticum cum zizania *crescere vsque ad messem. Et tempore messis dicam messoribus: Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum: triticum autem congregate in horreum meum.* Separatio namque erit electorum à reprobis, vt illi à dixtris, hi constituantur à sinistris: & tunc illis qui à dextris sunt, dicturus est: *Venite benedicti Patris mei*, &c. His verò qui à sinistris erunt. Dicet: *Ite maledicti in ignem æternum*, &c. De similibus quoque hic dicitur: Exibunt Angeli & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis. Quamuis enim resurrectio mortuorum, retributioque æterna non fiat, nisi autoritate virtuteque diuina: multa tamen hic fient angelorum ministerio, qui suscitandorum cineres creduntur collecturi, ab impijs iustos segregaturi, prolataque sententia, ac terra os suum aperiente, reprobos inoluturi, igneque conflagrationis in infernum præcipitaturi: vbi erit fletus & stridor dentiũ. Fletus quidẽ propter intolerabiles suppliciorum infernalium dolores: sed stridor dentium propter vehementissimum frigus. Erit enim in inferno ardentissimus incendij æstus, & vehementissimum frigus, vt de vno transeant in aliud, non per remissionem, aut defectionem alterius: sed de vehementissimo calore subito ad vehementissimum frigus, quomodo scriptum est. *Ad nimium calorem transeat ab aquis niuium.* Hæc audientes filij cogitate modo, quamdiu estis in itinere, quid vobis euenturum sit in termino viæ, hoc est, in fine vitæ vestræ. Modo laborate, modo sudate, & contendite per angustam portam intrare, ne infructuosè vobis contingat serò pœnitere, nimium ardere, flere ac stridere dentibus.

Matth. 25.

Matth. 13.

Separatio electorum à reprobis qui fiet.

Matth. 25. ibidem.

Angelorum ministerium in extremo iudicio cuiusmodi erit.

Fletus, stridorque dentiũ quomodo intelligatur.

Iob 14.

Matth. 7. Luc. 13.

Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam. Ait illis: Ideo omnis scriba doctus in regno cælorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo noua & vetera.

Postquã parabolas has dixerat Dñs, interrogauit Apostolos, an omnia, quę dixerat, intellexissent, nõ nescius quid intellexissent, aut nõ intellexissent:

Scribæ docti & notarij Christi vti fuerint Apostoli sancti.

sent: sed occasionē quærēs, ad eorū verba inferendi ea, quæ sequuntur. Nam cum se intellexisse hæc omnia respondérent. Ideo, inquit, dico vobis, quod omnis Scriba doctus in regno cælorum, similis, &c. Apostolos, Scribas & doctos, vtpote Christi (vt ita dicam) notarios vocat, qui legem Dei in mentibus audientium scribebant, quos similes vult esse homini patrifamilias, qui suæ familiæ de thesauro suo profert & noua & vetera, hoc est, pecunias, vasa, vestes, cæteraq; id genus, quæ curare habet, producit, iuxta exigentiam cuiuscunque consolandi aut fouendi. Ita prædicator aut Apostolus quoque de thesauro sacrarum scripturarum quicquid nouerit vtile fore, aut congruum, proferre debet, siue id fuerit ex veteri testamento, siue ex nouo. Quomodo enim pater familias omnia in refectionem, & consolationem & in vtilitatem suæ ordinat familiæ, ita prædicator, apostolusve non ignorare debet, quid Christi conueniat familiæ, vnde regatur, & quibus sustentetur: ideoque ad manum sunt ei necessaria, vt habeat promptam vtramque scripturam, notitiamq; tam veteris, quam noui testamenti, vnde queat producere, ea quæ hominibus docendis sint vtilia de Christo Iesu Domino nostro, qui est benedictus in secula, Amen.

SERMO IN EODEM FESTO.

Quibus extollenda sit diua sponsa Christi Barbara encomijs, quomodove sancti pro sibi deuotis iudicem interpellent.

Laudabit vsque ad mortem anima mea Dominum: quoniam eruis sustinentes te, & liberas eos de omni angustia Domine Deus noster. Ecclesiastici LI. Hæc verba fratres & filij charissimi, optime in Christi sponsam quadrant sanctam Barbaram: quandoquidem mira Dei beneficia ipsa in conuersione, in vita, in passione denique & in morte sua experta est. Quæ omnia (quia nihil sibi eorum vsurpauit, in laudem suam nihil arrogauit, nihil tribuit sibi: in Deum verò retulit omnia) illius esse dona, nihilq; ibi suum, perfectissima humilitate cognoscens, propterea dixit. Laudabit vsque ad mortem anima mea Dominum, & cætera. In conuersione namque illius quis Dei bonitatem dignè collaudet, qui absque hominis eruditione illam præueniens, illuminauit adeo, vt naturali quoque lumine simulachrorum, Deorumque multiformium deprehenderet vanitatem: Adeo namque rationis lumen in ea præualuit, vt ea, quæ facta sunt, quæ instituta sunt, quæ aliquando non fuerunt, viliora crederet esse ijs, qui cultum, venerationemque illis instituerunt. Quamobrem eos quoque deos qui ab hominibus colebantur (quandoquidem homines olim fuere) iudicabat prorsus nihil posse numinis habere, sed necessarium fore, vt aliqua virtus sit omnipotens, omnia sciens, omnia creans ac regens, infinita, sine tempore, numero & mensura, quæ ante omnia sempiterna ac indeficiens fuerit, à qua omnia reliqua, quæ habent esse, inceperint, quæ iustius diuinitatis & rem & nomen habeat quam ea, quorum nomen ac honor (sine virtute) ex aliorum pendet voluntate & institutione. Pro hac itaque sui illuminatione laudat te Iesu bone sancta Barbara puella sapientissima, qua deorum tum vanitatem, tum stultitiam deprehendens, illos respuit, & in tui desiderium amoremq; (licet nondum te perfectè

In conuersione diuæ Barbaræ quam fuerit admirabilis Deus & laudãdus.

Genes. 17. Sapien. 1.

perfectè cognosceret) tua illustrata gratia exarsit. Tu enim ipsam, vt te quæreret, tu vt perfectius te recuperet & cognosceret, & amaret, eam excitasti. Tu inueniendum ei te obtulisti. Nam vbi seruum tuum Origenem veræ diuinitatis audisset Alexandriæ doctorem, confestim illi literas scribens, & tui veræq; fidei sibi petijt notitiam inferri. Quod, te cuncta dirigente, qnomodo petiuit, ab Origenis quodam discipulo clam ad se misso edocta impetrauit. Pro ijs, inquam, præclaræ sponsæ tuæ Barbaræ anima laudabit vsque ad mortem te Dominum, quoniam eruis sustinentes te à caligine perfidiæ & errorum tenebris, ad veri luminis tui notitiam, quod in mundum venit illuminare eos, qui in tenebris & in vmbra mortis sunt, ad dirigendos pedes suos in viam pacis. Itaque in sanctæ Barbaræ vita mirabilis valde, atque laudandus apparuit Dominus. Siquidem in turri, quam pater eius paganus illi construxerat, lectioni sanctorum librorum, quos Origines illi miserat, abstinentię, ieiunijs, orationi atque vigilijs deuotissime solitaria insudabat. Super omnia autem, fauente etiam patre, qui ob sui dilectionem putabat id fieri, & propterea turrim pulcherrimam ei fecit ædificari, pręciosissimum virginitatis thesaurum Christo, quem toto amabat corde, custodiebat. Videns verò in turri sibi constructa duas tantum esse fenestras, his tertiam adijci contra patris mãdatum iussit, vt exercitium pariter & occasionem sanctæ Trinitatis adorandæ colendæqúe inde sumeret. Progrediens deinde longius, lauacrum sibi à patre paratum inuenit sculptum, miroq; artificio ornatum. Quod introiens, dum aqua abesset, Dominum rogauit, & mox aqua vsque ad eius vmbelicum impletum est: in quo à præcursore Dominiqúe Baptista Ioanne baptizata est. Pro ijs alijsqúe multis in vita sua acceptis beneficijs, quæ prætergrediens ad eius vitam legendam vos mitto, inquit beata Barbara: Laudabit vsque ad mortem anima mea Dominum, &c. Cognouit enim omnia Dei esse dona gratis sibi collata, pro quibus ita gratias agendas Deo sciebat, quomodo eadem dona cognouit haud esse negligenda. In passione verò sua benignitatem Dei clementissimam experta est. A quibusdam enim grauibus tormentis illam eripuit, in quibusdam fortitudinem dedit & tolerantiam: charitate quoque constantissima ac ignea cor eius succendit vt non solum tolerabilia, verum desiderabilia, quæ patiebatur etiam redderentur, licet naturæ alioqui horrida erant. Cæterum, inquis si naturæ erant horribilia, quomodo desiderabilia facta sunt? Id patiendi fecit causa. Haudquaquam enim pro se, sed pro Christo passa est, cuius amor adeo pectori eius erat impressus, adeo erat feruens, adeo suauis, vt dulcia ac leuia ei viderentur, quæcunque in eius gloriam ferre potuisset. Itaque gaudebat ansam occasionemqúe sibi præberi, quo suum Christo amorem posset ostendere. Proinde patre demum redeunte (longius enim absens fuerat) postquam tertiam vidit in turri fenestram contra suum mandatum factam, à filia huius rationem sciscitatur. Quæ nihil metuens patrem veram diuinitatem, eandemqúe vnam in personarum trinitate prædicabat: fallentem verò ac vanam esse simulachrorum imposturam. Iratus itaque pater, per seipsum primo licet eam flagellasset, tamen Martiano præsidi, qui nulla miseratione commotus, neruis iubet thaurinis eam expoliatam cædi, obtulit. Ibi dum fuso sanguine liuidas acerbasqúe sustineret plagas (vtpote qui-

Lucæ 1.

In vita sanctę Barbaræ quã fuerit Deus admirabilis & laudãdus.

Barbara à quo quomodoque fuerit pabtizata.

In passione S. Barbaræ vti Deus fuerit admirabilis & laudandus.

bus sal crepitans iniectum fuerat) atque in teterrimum carcerem reducta foret, Iesus illi apparuit, eius amator sponsusque pijssimus, dicens: Præelecta filia mea ac sponsa Barbara confide atque confortare, quoniam copiosum magnumq; gaudium fit in cælo super tua passione. Quo hæc dicente, eius plagæ omnes sanatæ sunt. Pro hoc quoque laudauit te dulcis Iesu Barbaræ anima vsque ad mortem, quoniam non solum à pœnis his liberasti sponsam tuam, verum etiam fortitudinem animiq; constantiam illi indidisti, vt sermonibus veritatis confutaret, torqueretq; & tyrannos, & quoscunque veritatis ac fidei tuæ hostes. Nam quum postea in equulio esset iubente Martiano, pedibus sursum erectis, suspensa & arpaginibus latera eius lacerarentur, lampadarumque, hoc est, facium ardentium applicatione vrerentur, laminæq; ferreæ ignitæ adhiberentur, quæ vulnera, vnde sanguis vbertim fluebat, carnemq; torrerent, quis eam, vt ferre hæc posset, interea etiam psallentem ac te laudantem confortauit, nisi tu, qui eruis sustinentes te, & liberas de omni angustia Domine Deus noster? Deinde cum equulio deposita, versoque capite in stipite esset ligata, & caput eius malleis ferreis tunderetur, atque subinde mammillæ eius gladijs desecarentur obtusis, quis ei hanc dedit fortitudinem, vt tyrannum etiam ludens obiurgaret, dicés: Quid, in me fecas fœmineum decus? Vis me virum efficere? & reliqua, quæ non nisi Spiritu sancto charitateq; Dei plena potuit dicere: profectò tu solus. Ad hæc cum furiosus Martianus nudam vulneribusq; sauciatam per prouinciam iusserat ignominiosè duci, dolet quidem Barbara sancta ac pudicissima virgo propter pudicitiam virginalem, quæ in virginibus valde est tenera ac verecunda: sustinet tamen. At verò, quia morte ac omnibus erat illi pœnis hæc ignominia atque honestatis denudatio grauior, pudicitiæ gerit curam, atque pro tegumento suæ nuditatis tibi sponso suo supplicat. Qua oratione fusa mox adest Angelus, qui stola candidissima eam induit: signansque illam, omnia simul eius vulnera & dolores adeo abstulit, vt decorem etiam adderet, quam olim habuerat, maiorem. Dulcis Iesu pro hoc laudat te sponsæ tuæ anima vsque ad mortem, quoniam eruis sustinentes te, &c.

Iesus suam sponsam Barbaram pœnis omnibus confortat ac sanat.

Virginalis pudicitia quantæ fuerit in beata Barbara teneritudinis.

Postremo, circa mortem quoque, quam dictata sententia genitor ei suus intulit, quem alium laudaret, cui gratias alteri, quam tibi benignissime Iesu hæc dignissima tua sponsa Barbara ageret, quod in hanc vsque horam varia ei dedisti pro tui amore tormenta sustinere: vbi in omnibus etiam eidem adfuisti doloribus, atque patiendi virtutem administrasti? Cæterum quantæ virtutis, quantæ charitatis fuit id, quod hæc gloriosa virgo Barbara in extremis iam vitæ constituta, vtpote iam iamque gladio trucidanda, proximorum non fuit immemor, pro quorum tam diligéter orans salute, etiam hoc plena fide abs te impetrauit, vt quicunq; sui egerit memoriam inuocauerit ve: hoc est, quicunq; ipsam aduocauerit ad orandum pro se, illiusque, hoc est, gratię ac misericordię sibi multiplicis abs te factæ fuerit memor, à te suorum peccatorum obtineat veniam, & ante mortem suam Sacramenti venerabilis recipiat munitionem? Quod quia tu benignissime Iesu exaudire hancq; sponsam tuam consolatione huiusmodi dignatus es, vt sciret & se pro alijs exauditam & ad thronum gloriæ tuæ seipsam vocatam laudabit non solum ipsa, verum etiam & vniuersa Ecclesia te Dominum, quoniam eruis

In morte sanctæ Barbaræ quam fuerit Deus mirabilis.

S. Barbara orat pro sui memoriam facientibus eiusque inuocatibus.

eruis sustinentes te,&c. Ceterum,quia multi addubitant de hoc,an iuste hoc debeat credi de sancta Barbara, vel Catharina, vel Margaretha, alijsve sanctis,qui singulares habentur intercessores (tametsi omnes sancti intercedere pro nobis possint) vt ipsi in hac vita ita pro sui memoriam agentibus orauerint,quandoquidem quibusdam id superbia, illicitum atq; incongruum videtur. De superbia certè nemo habet iudicare, aut in suspitionem trahere sanctos, præsertim in illa hora, qua Christo pro eiusdem amore susципientes mortem,spiritum suum reddiderunt: nec quis debet iuxta suas passiones vitiosas.(si fortasse ipse absque superbia id non posset, quomodo etiam fortasse alia non potest multo minora) de sanctis impiè sentire,quoniam in hac oratione inuenti sunt huiusmodi sancti humillimi, à superbia prorsus alieni,atque pro Dei honore maximè zelosi,cuius honoris zelo duntaxat inducti hæc orauerunt, & de hoc infra dicemus plura. Verum discutiamus primum an, aut quare incongruum fuerit sanctam Barbaram, Catharinam alioſve sanctos id orasse, aut quare verisimile non sit id eos orasse, sed scriptor id quispiam assuerit mendacij ad historiæ reliquæ veritatem?Sed & hoc ante videatur quomodo orauerunt huiusmodi sancti. Sancta Barbara certè hoc modo orasse legitur. Vt primum pro se orauerat, Domino sese agonemqúe, quem vltimum esset subitura, suum commendans, humilibus atq; supplicibus tandem verbis adiunxit pro suis orãs proximis,hoc modo: Domine Iesu Christe,concede misericorditer ancillæ tuę gratiam hanc, vt omnes, qui in necessitatibus, seu angustijs suis mei memoriam agẽtes,fideliter te inuocauerint largiflua tua pietate consolentur: & præcipue passionis meæ diẽ annua deuotione ad laudem tuam recolentes, quatenus morte nõ præueniantur improuisa, sed vera confessione cõterantur cũ munimine perceptionis sacrosancti corporis & sanguinis tui,ne à diabolo illaqueati,faciali gloria tua priuentur. Domine ne memineris peccata eorum in die iudicij, sed propitiare eis .Scis enim omnium benignissime conditor, quia caro sumus. Hæc sunt beatæ Barbaræ orantis verba, quomodo in eius gestis inuenitur. Cuiusmodi leguntur de quibusdam alijs, quæ parũ in verbis differunt quia spiritu,orandi q; intentione cõsentiunt. Iam ergo interrogo,quid hic absurdum,quid incongruum quidve illicitũ sit in hac oratione?Primo,quod orauerit pro alijs,non potest non laudari,tantũ abest,vt reprehendi possit,quãdoquidẽ iubemur alter pro altero orare, & Paulus pro alijs orans aliorum rursus pro se petiit orationes.Quod verò orauit pro ijs qui sui acturi essent memoriã,nihil video,quid contineat illicitũ. Si mihi licet:imo si à Christo iubeor orare pro calumniantibus &persequentibus me,quare nõ licet orare pro ijs,qui amãt me,aut qui mihi gratulãtur aut fauent? Certè puto legẽ naturæ quoq; hoc iubere.Iam si hic amor,aut fauor,aut gratulatio proximi est erga me,propterea quia Christi sum,aut quia existimor esse Christi,vt Christus causa sit,quare mihi hic honor aut gratulatio fiat,quis legens illud Euãgelicum, *Amẽ dico vobis,si quis vos receperit*, quia Christi estis,&c. Et illud: *Si quis calicem aquæ frigidæ sitienti dederit in nomine meo*, &c. dicet aut illius amorem, fauorem aut gratulationem erga me non summopere commendabilem,dignam q; Christo,cui idem retribuat,qui omnibus retribuit ijs,quicũque suo nomine,hoc est,ad sui honorem,aut sui contẽplatione amoreve aliquid.

Sancti quinã pro sui deuotis orauerint.

Oratio sanctæ Barbaræ pro sibi deuotis.

Orare sanctos pro alijs qui intelligendum. Iacob.5.

Matth. 5.

Matth.18. Marc. 9. Ibidem.

quid egerint aut sustinuerint. Et quare nō liceat mihi ijs, qui propter Christum me amant aut gratulantur mihi, orare Deum? Sed quæro vltra, an liceat mihi Deum orare pro ijs, qui me inuocant, licet ignorem ipse, an odio amoreve dignus sim? Non video cur non liceat humiliter orare, propter fidem præsertim illius, qui bene de me sentit, & orationibus se meis committit, licet fortasse erret, & plus de me sentiat, quam est sentiendum. Cur enim non liceret mihi Domino Deo dicere, Domine Deus meus da illis, qui me inuocant (licet adhuc mortalem) hoc est, qui pro se postulāt à me orari, hæc & illa salutaria, propter humilitatem eorum? Neque enim propter me orationem meam scio tibi placituram. Scis enim tū quia ego nullius sum virtutis coram te: & ideo tu pro bonitate tua, non sinas eos falli. Nam etsi errent in me, tamen quomodo debent, bene sentiunt de proximo. Da igitur illis salutem, qui me ad orandum inuocāt, aut qui mihi bene faciunt, aut qui mihi bene facturi sunt, aut qui mihi tua beneficia fauent, mihiq; gratulantur aut gratulabuntur vnquam: præsertim cum tu sis finis omnium & causa, cur hæc faciant. Quare, inquam, hæc oratio foret illicita? imo quare ego ex charitatis debito, non obliger orare pro huiusmodi? Non quod præstare aliquid possem, sed quod ego nequeo præstare, valeo & debeo emendicare pro illis à magno illo, largissimoq; donatore atq; omni benefactore Deo, ipsum cum Psalmista rogando, vt ipsa Dominus retribuat pro me. Quare non debeam orare pro eiusmodi, qui ex charitate mihi Dei gratiam, Deiq; beneficia fauent, qui mihi gratulantur, qui bene faciūt, cum horum omniū, quod dixi, vt fiant, solus est causa, scopus finisq; Deus? Quomodo non debeo eos redamare, à quibus intuitu Christi sotius me scio amari? Si hoc illicitum foret, peccasset Paulus, & alijs peccandi occasionem ansamq; præbuisset, quos ipse viuentes adhuc in carne, & de salute propria incertos inuocauit, vt pro se orent. Quare mihi non liceret, quod illis licuit, & quod Paulus, vt pro se fieret, flagitauit? Id est, quare non licet mihi orare pro ijs, qui à me hoc ipsum postulant, qui fauent mihi Dei beneficia & gratiam, qui gratulantur meo profectui? maximè si propterea per hoc nihil desidero, vt habeat sanctus talisve, qui possit orare, aut aliquid impetrare: nec locū habeat ambitio huiusmodi in me aliquid, vt cupiā nō mihi æstimari: sed potius erubesco, & in me ipso confundor, quo de me melius sentiunt homines, quam ipse me inuenio? Atque illorum pio errori compatiens, Deum quomodo debeo, rogo, vt ille suppleat pro me, vt quamuis indignus sim ego audiri, ipse tamen faciat illos non indignos propter fidem & suam humilitatem exaudiri. Iam igitur ad sanctam Barbaram transeamus, eiusque similes sanctos. Ipsa non petiuit (vide illius verba) se ad interpellandum inuocari, nec sibi petijt festum, honorem, memoriam ve statui: sed rogauit, vt si quis sui memoriam agens, Deum inuocauerit, hoc vel illud obtineat. Quid hic absurdi auditur? Non petiuit se inuocari, nec petiuit, vt qui se inuocaturi sunt, exaudiantur, quamuis etsi ita orasset (quod fortasse in sanctorum aliorum vita legitur) nequaquam orasse perperam putanda foret. Nihil enim orasset aliud, quam isti (quos Paulus inuocauit) orauerunt: qui vtique Deum rogauerūt, vt is, qui se inuocauerat Paulus exaudiretur. Hoc modo sancta Barbara quoque orasset (etiam si dixisset, Qui me inuocauerint, hoc est, qui me

pro

Ecclī. 9.

Oratio hominum mutua quid valeat.

Psalm. 137.

1. Thess. 5.

Oratio S. Barbaræ pro alijs qui intelligēda sit.

pro se vt orem, flagitauerint) vt daretur illis hoc, quod illorum conduceret saluti. Iam verò non dixit, qui me, sed, qui te Christe inuocauerint mei habentes memoriam, id est, misericordię tuæ in me fulgentis, da tu, &c. ridiculum est id esse illicitum cogitare. Deinde (quod fortasse sciolos hos magis torquet) quod orauit pro his, qui suæ passionis forent memoriã acturi, &c. volunt quidam mox iudicare, quasi corona se martyrij dignam habuerit. Certè, & si de misericordia etiam diuina hoc sensisset, cui omnes alias suas adscripsit victorias, eidemque soli propterea gratias egit, vt se martyrij corona dignam faceret, qui fecerat sui amore vt patereturdignam, nihil superbi egisset, nec præsumptionis propterea foret arguenda. Tantam enim in se, tamque mirabilem ac exuberantissimam experta iam fuerat in omni vita ac passione sua Dei tum misericordiam, tum munificentiam, vt desperare non posset dignam se (non dico ex se fieri) sed dignam per misericordiam diuinam haberi: atque faciente id dignatione diuina, tanquam dignam se martyrio misericorditer acceptari. Per multa enim iam à Deo cælitus dona, auxilia & beneficia receperat, vnde æternæ salutis confidenter se sperare potuit absque vlla hæsitatione fore participem.

Hæc si omnia legissent hi, qui modo temere obganniunt, ori silẽtium imponerent. Neque enim spes firmior atque maxima confidentia de Deo impedit, sed perficit humilitatem. Volunt enim & ipsi omnes homines salutem à Deo sperare, & quodammodo certos fore, & tamen diuam Barbaram de sua reddunt salute non securam, quasi quæ adeo sibi timere debuerat, vt licet in vita adhuc constituta, quod bonis, malisq; commune est, orare pro alijs propterea non debuisset. Iam verò omnino ne verbum quidem habetur in illius oratione, quod id sonaret, quasi martyrij corona, aut sanctitatis nomine, aut vt festiuitas sibi instituretur, dignam se æstimasset, tametsi merito à Domino id sperare potuit, vt inter martyres haberetur apud Deũ, quæ iam iamq; pro eius amore genua flectens, gladium post alios multos passionum agones, quas Domino confortante vicerat, erat susceptura. Certè tam ipsa, quam alij tunc sancti non ignorebant, quomodo martyrum tunc fiebant memoriæ (quod ex multis quoque sanctorum vita facilè colligitur) nempe vt ad sepulchra martyrum, aut ad martyrij loca conueniebant pij homines, & ieiunio orationiq; vacantes, Deum laudabant, qui pro magnificentia sua, pro fideique suæ exaltatione gratiam huic dedisset martyrij atq; victoriam, qua adiutus & tyrannos, & mundum, & amicos, & carnem suam contempsisset, atque illi, hoc est, Christo non absque sui effusione sanguinis testimonium fidele (quod ipse cum Patre & Spiritu sancto verus vnusq; esset Deus) reddidisset. Iam vide quid fuerit piaculi, vel sanctam Barbaram, vel alium quemuis sanctorum orasse se pro ijs, qui diem passionis suæ cum aliqua sui memoria obseruauerunt, vt propterea à Domino misericordiã consequantur. Nam quid aliud sic orans orat, quam, Rogo te Domine Iesu pro ijs, qui diem hunc meę recolunt passionis, in qua tu tua me gratia, tuiq; amore, pati ac mortem sustinere fecisti & adiuuisti? Qui fragilitatis, inquam, meę fuerint memores simul ac tuæ virtutis, qui hanc misericordiam tuam mihi fauerint, qua tanta me dignatus es gratia, vt dares & animum & voluntatem pro tuo nomine patiendi. Qui denique huius diei reminiscuntur mihi

Contra blasphemos in sanctos Deique amicos.

Memoria martyrum qui olim fiebat.

gratulãtes, qua ex innumeris me periculis eripuisti, & qui te, dona tua misericordiamq; tuam in me honorauerint, quive pro me tibi gratias egerint, atque qui te pro misericordijs tuis in me relucentibus laudauerint, quandoquidem nunquam ego te satis laudare queo, licet ad mortem vsq; te anima mea laudet Domine, da eis, quicquid à te salutare petierint. Quid quæso illicitum est sic orasse? Si tibi displicet oratio sanctæ Barbaræ, Deo non displicuit, qui libenter annuit eius supplicationi. Nam & quod promisit, innumeris postea per S. Barbaræ sponsæ interpositam memoriam se inuocantibus misericorditer est largitus, & in hodiernum vsque diem, licet te murmurãte, largitur. Vana igitur omnino est illorum calumnia, vel qui sanctos ita orasse non credunt, aut si ita orauerint, modo eos illicito orasse credunt. Siquidem omnia eorum obiecta inde oriuntur, quod sanctorum gesta vitioso corde, quemadmodum seipsos sentiunt (vtpote spiritualium rerum, atque verarum virtutum prorsus inexperti) dijudicant. Dicunt enim temerarium fuisse, quod sancti orauerint pro alijs quando ipsi adhuc nesciebant se saluandos Hæc eorum indoctissima est iustitia, & stulta omnino obiectio. Nã si propterea non foret orandum pro alijs, nemini tunc liceret orare (quod contra Christi est præceptum) pro suo proximo, quandoquidem *nemo scit an amore, o liove dignus sit*. Sed dicunt: Orauit Barbara pro ijs, qui adhuc post mortem suam forent sui memores. Et hoc vanum est, inaniterq; objicitur. Vbi enim scriptum est, pro ijs tantum qui nobiscum adhuc viuunt, orari debere, non pro futuris neque pro præteritis? Si ante viginti annos audirem aliquem deliquisse, non orabo pro eo, quia ante multos annos hoc peccatum factum est? Bona verba. Item, si aliqua coniectura æstimo futuros, qui post mortem meam in bono, atque ex charitate, & dulci Christianoque affectu mei recordabuntur, num quamdiu superstes sum, non licebit mihi pro eiusmodi orare? Num in vita (quomodo oro pro ijs, qui modo per charitatem me diligunt, aut mihi bonum fauent) non possum orare pro ijs, qui post mortem aut mihi fauebunt, aut me excusabũt, aut charitatis aliquid defuncto impendent, aut saltem Christi intuitu diligent, atque suauiter, hoc est, cum affectu charitatis mei recordabuntur? Neminem vix ita desipere puto, qui hoc nefas esse iudicet: imo qui hoc non lauder. Si igitur licet hoc, & laude dignum est, quomodo tunc sunt arguendi sancti, qui leguntur pro sui memoriam habituris orasse? Respondes: Non hoc modo negamus, vt illicitum sit orari pro sui memoriam facturis, sed hoc reprehendimus, quod aras, sacrificia, memorias, solennesq; inuocationes sibi statuendas putarunt. Dico omnino id fictum atque falsum esse. Nullus hoc sanctorum optauit, licet quibusdam hoc futurum à Deo in vita reuelatum sit, paucis tamen & humillimis, qui non poterant inde fieri deteriores, sed fundati in humilitate, inde magis humiliabantur, ex tam magna, admirabiliqúe dignatione Dei erga se, quam essent in terris etiam post hanc vitam ab eodem recepturi: quod tamen omnino illis absurdum videbatur vt fieret sibi, vtpote tam indignis, licet non haberent, quo promissiones diuinas aut arguere, aut illis obstrepere, seu non credere deberent. Quomodo enim post mortem (vt iniquè nonnulli calumniantur) sibi hoc fieri appeterent sancti, aut quomodo honoribus sibi futuris oblectarentur, quando in vita omnia hæc radicitus à se ex-

Eccl. 51.

Blasphemiæ contra inuocationem & merita sanctorum vnde originem sumpserint.

Eccle. 9. In cauillosos hæreticos.

Memorias sui instituendas quonam modo sancti optauerint.

se extirparunt? hoc est, & honores & honoris appetitum? Absit hoc ab illis, absit etiam à nobis, vt putemus eos vel vnam cogitatiunculam admisisse, qua se fuissent consolati, exultassent, sperassent, desiderassentve sibi honores institui, celebrariqúe nomina sua post mortem. Haudquaquam de illis hoc est, sentiendum. Hoc enim omnino commiserunt Deo, quid post mortem sibi fieret in terris, quandoquidem ne ea quidem quæ viuentibus occurrebant, aliter quam de manu Domini acceperunt, in illius gloriam omnia referentes. Non tamen inficias eundum puto, optasse etiam eos & in vita, & in morte, & post mortem suam, vt haberent qui Deum pro se laudarent, qui benedicerent, qui gratias agerent: quandoquidem impares atque minores se omni vita sua fuisse agnoscebant, vt pro tot beneficijs, gratijsq; ac Dei donis dignas Deo egissent, agereve possent gratias. Idcirco per alios hoc cupiebant expleri, atque in Deo laudando se optabant adiuuari, vt Dei laus, quam ipsi minus extulissent, per alios suppleretur. Erat autem hoc non arrogantiæ, sed profundissimæ humilitatis, qua Dei bonitatem, beneficiaq; in se, & è regione suam vilitatem, indignitatemqúe perfectè agnoscebant. Inde enim vidētes se ad gratias Deo agēdas omnino non sufficere, suaq; omnia nihil æstimantes, cupiebant per quoscunque Deo laudes fieri pro illius beneficijs, quæ in se tanto clariora atque maiora videbant, quanto ea indignioribus sibi præ cæteris (vt putabant) hominibus, qui fuissent magis grati, essent collata beneficia. Hoc modo desiderare, vel vsque in finem mundi haberi memoriam mei, vnde Deo gratiæ agantur & laudes pro me, mihi quoque peccatori, quare non liceat? Omnino enim cupio per alios suppleri, quod ipse negligo: quanto magis id licuit, imo laudari debet in beata Barbara? Absit, absit igitur, vt dixi, in sui honorem aras, aut monumenta sibi beatissimam Barbaram optasse fieri post mortem, quæ in vita propter Christum omnia contempsit, neque seipsam, neque aliud quid diligens aliter, quam propter Deum. Quomodo ergo post mortem aliquid posset desiderare, quod in Dei gloriam & laudem non dirigeret, aut quod propter Deum non concupisceret? Tanti enim tunc faciebat Christum, vt non modo pro exaltatione & honore illius sanguinem funderet, verum etiam ad tradendam in mortem animam suam pro eiusdem gloria genua sua iam iamqúe moritura flectebat. Quomodo igitur tunc adeo potuisset esse cæca, vt ambiret aliquid in illa hora, quo omnes alias virtutes suas obumbraret, aut Christi gratiam amitteret? Nec propterea in hac parte censenda est falsa esse historia, qua ipsa vel alij nonnulli pro sui memoriam agentibus orasse leguntur: quandoquidem & in vita, & post mortem nihil, quam Dei gloriam aliud quæsierunt. Quamobrem, quomodo licuit illis orare, ita licuit etiam scriptori eorundem orationem manifestando scribere.

Sancti quidnam potissimum pro sui memoria & veneratione à Deo desiderauerint.

Historia sanctæ Barbaræ cur non possit nisi vera haberi.

Cogitetur de sanctis, quam purè dilexerint Deum, adeo vt nec seipsos amauerint, nec vllam creaturam, nisi quantum in Deo & propter Deum amare tenebantur, Dei autem gloriam purè in se & in omnibus quæsierunt: propter quam & se & reliqua omnia spreuerunt, & secundùm hanc normam ea quæ dixisse, egisseve leguntur, intelligantur, tunc non erit, quod obijciant ij, qui cuncta semper in deteriorem iudicant partem, ad hoc nati, vt quæuis aliena, quum ipsi nihil agant laudandum, carpant. Dominus Ie-

Amor sanctorum erga Deum quantus fuerit.

nus Iesus illis posthac saniorem tribuat mentem, qui est cum Patre & Spiritu sancto benedictus in secula, Amen.

IN FESTO S. NICOLAI EPISCOPI, LOCO epistolæ, Lectio libri Ecclesiastici, ex capit. XLIIII. & XLV.

Ecce sacerdos magnus qui in diebus suis placuit Deo, & inuentus est iustus, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio. Non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelsi. Ideo iureiurando fecit illum Dominus crescere in plebem suam. Benedictionem omnium gentium dedit illi, & testamentum suum confirmauit super caput eius. Cognouit eum in benedictionibus suis, conseruauit illi misericordiam suam, & inuenit gratiam coram oculis Domini. Magnificauit eum in conspectu regum, & dedit illi coronam gloriæ. Statuit illi testamentum sempiternum, & dedit illi sacerdotium magnum, & beatificauit illum in gloria, fungi sacerdotio, & habere laudem in nomine ipsius. Et offerre illi incensum dignum in odorem suauitatis.

Eccli. 45.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

LEctio hæc ex Ecclesiastico sumpta est, ex duobus puto capitibus, à quibus ea quæ sanctis confessoribus congrua erant, adunata sunt, nonnullis verbis aut sententijs, interim quæ minus videbantur huc idonea, intermissis. Itaque lectionem Ecclesiæ secuturi ac textum sic legimus: Ecce sacerdos magnus. In veteri testamento sacerdos dicebatur magnus, qui erat pontifex, aut princeps sacerdotum. Porro, in nouo testamento pro pontifice aut episcopo sumitur. Fuit autem sacerdos magnus beatus Nicolaus, beatus Augustinus, beatus Ambrosius, beatus Martinus, alijque innumeri, qui non solum dignitate, præeminentia q̃, sed etiam virtute, sapientia, charitate, atque omnium virtutum genere fuere præclari. Sequitur: Qui in diebus

Sacerdos magnus quis in veteri, & quis in nouo testamento dictus fuerit.

Iacob. 1.

suis, dum hic viueret, dum in luce gratiæ ambularet, placuit Deo, quia immaculatum se custodiuit ab hoc seculo, aut innocentiam seruans, aut per pœnitentiam eandem reparans, Dei misericordia & gratia super illum coruscante. Placuit Deo, & erga proximum inuentus est iustus, reddens vnicuique quod suum est, ita vt nulli quid deberet non solutum, aut non impletum relinqueret. Et in tempore iracundiæ, dum ad iram, dumq; ad vindictam Deum excitasset plebs, ipse factus inter Deum & populum arbiter, hoc est, se medium exhibens, & lachrymas, preces, oblationem q̃ sacram pro populo Deo offerens, factus est plebis ad Deum reconciliatio. Hoc namque non raro sancti fecere episcopi, qui iram Dei auertentes à populo, & vltionem deprecantes diuinam, plebem quoque ad pœnitentiam induxerunt suorum peccatorum. Non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelsi. Non comparatione aliorum sanctorum hoc dictum est, nec vt reliquis contemptis, vnus præferatur omnibus. Solus enim spirituum ponderator est, vt Salomon ait, Dominus enim est, qui nouit solus quid sit in homine.

Prouer. 16.

mine. Nam sanctorum vnicuique hoc ad laudem ipsius dicitur, quod non fuerit similis illi, qui conseruaret legem excelsi. Varia nanque sunt dona Dei, & iuxta Apostolum. Vnusquisque proprium donum habet à Deo. Quo fit, vt in hoc vnus, in alio alius præemineat: & qui in vna virtute est inferior, in alia ediuerso sit præclarior. Eam ob rem iureiurando, hoc est, tam firmo decreto, quod iusiurandum dici valeat, fecit illum Dominus crescere & dilatari perfectione charitatis, omniumq; virtutum in ædificationem plebis suæ, cuius est doctor, pater, pastor & episcopus. Benedictionem omnium gentium dedit illi, hoc est, tanta gratiarum perfectione & donorū circumuallauit eum, vt beatus dicatur inter omnes gentes, dicaturq; ab omnibus fauorem & gratiam apud omnes inuenisse. Itaque benedictionem omnium gentium dedit illi Dominus, & testamentum suum confirmauit super caput eius, hoc est, in mente illius testamentum legis Euangelicæ confirmauit. Sacerdotum enim est docere populum, explanareq; legem. Quod quomodo quis rectè fecerit, si in lege Domini non sit eius voluntas, nec in lege eius meditatur die ac nocte? Cognouit eum Dominus in benedictionibus suis, tam varia sua in illo dona multiplicans, vt ostenderit se illum cognoscere, diligere & approbare. Conseruauit illi misericordiam suam, seruans eum misericorditer à ruina peccati, ne à Deo excidat. Nam vt tanta illi præstaret Deus, id inde fuit, quod inuenit sanctus iste gratiam coram oculis Domini. Magnificauit præterea Dominus eum in conspectu regum. Siquidem S. Nicolaum vt coram Constãtino, Ambrosium coram Theodosio, Martinum coram Maximo & Valentiniano, Hugonem coram Anglię rege Henrico, virtute, sanctitate, scientia, & opinione clarus ac magnus, fecit. Et dedit illi coronam gloriæ, vt hic quoque apud homines autoritate & gloria præemineret. Sanctis enim episcopis multi admodum reges se humiliauerunt. Aut coronauit eum corona gloriæ, hoc est, mitra episcopali, quo vt præstantior plebe deuota fuit merito, ita etiam esset insignior sacro ornatu. Aut de corona gloriæ sempiterna intelligitur, quam sanctis prædicatoribus Ecclesiæqúe doctoribus, martyribus ac virginibus Deus dabit, quæ aurea & aureola dicitur, singularem. Statuit ei testamentum, Euangelium iuxta quod viueret, sempiternum. Illi enim aliud non succedet, sed in patria cælesti perficietur. Et dedit illi sacerdotium magnum, puta vt pontificis fungeretur officio. Et beatum illum fecit in gloria cælesti, in morte eum consolans, & dicens: *Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudium Domini tui.* Itaque dedit illi Dominus fungi sacerdotio, & habere laudem non ex seipso, quia nihil vnde laudetur, à seipso habet: sed dedit illi in nomine ipsius, id est, Dei habere laudem, quo in Domino laudetur, exultetqúe anima ipsius, nec aliam laudem optet aut sentiat, quàm vt laudetur Deus. Postremo, illi quoque dedit Deo offerre incensum dignum, hoc est, feruentissimam orationem, quæ vt fumus aromatum ante Deum ascendat Deo digna in odorem suauitatis.

2. Cor. 7.

Psalm. 1.

S. Nicolaum apud quos Deus magnificauerit.

Aureolã deberi martyribus, doctoribus, & virginibus.

Matth. 25.

Luce 1.

Apocal. 8.

EXEGESIS EVANGELII DE SANCTO NI-colao Episcopo, siue quouis alio Confessore pontifice, Matthæi XXV.

DOminus noster Iesus Christus parabola nos instructurus memorabili fratres ac filij charissimi, non hoc vult, vt peccatis, malisq; operibus abstinentes, viuamus reliquo tempore ocioſi: sed docet nos hic, tametsi mala non faciamus opera alia, ipsum ocium, ipsam acediã nobis esse imputariq́ue in peccatum: propterea quod donis à Deo ad bene operandum acceptis, non fuerimus ad Dei gloriam vsi. Vult igitur nos pigritiæ & negligentiæ damnare, si non, vbi conuenit aut oportet, Dei, ad ipsius gloriam dona expenderimus. Strenuos nos igitur & feruentes Christi decet esse milites, non pigros, aut negligentes, qui Christi honorẽ, animarum quoque quærant lucra. Cuius gratia nullis se subtrahant oportet laboribus, nulli indulgeant ocio, non sibi ipsis parcant: sed in omni tempore ad glorificandum Dominum nostrum Iesum Christum, ad eius cultum promouendum, ad eius honorẽ procurandũ, ad animarumq; ædificationẽ impigrè & alacres currant. Hoc SS. pontifices olim feruẽtissima perfecerũt charitate, operibus pietatis, studijsq; sanctis continuis intenti. Cuiusmodi sanctus fuit Nicolaus, sanctus Martinus, sanctus Augustinus, & innumeri alij: qui animarum corporumq; necessitatibus subuenientes alienis, talenta à Deo accepta duplicarunt. Siquidem hi verbo doctrinæ reficiebant auditorũ animas, & corpora beneficijs ad hæc necessarijs nihilominus pascebant. Duplicabant igitur eleemosynam, duplicabant charitatis beneficium, quando non tam corporibus, quam animabus subueniunt proximorum. Alij oratione redimebant carceribus captiuos, & ex diaboli faucibus nihilominus eripuerunt animas prædicatione, quas miserunt ad Christum. Proinde de confessoribus sanctis pontificibus legitur in Ecclesia hoc Euangeliũ, qui dona à Deo potiora ad regendam, docendamq; plebem acceperunt, quare illis vigilandũ hæc parabola docet, ne dona hęc sibi credita negligãt, ne hæc ociosa sinant, & absque fructu, neve in quæstum humanæ laudis aut lucri tẽporalis, non in Dei honorẽ ac cultum, sed in opprobrium improperiumq; Iesu Christi eadem expendant. Dicit igitur Euangelista:

Quo pacto quis strenuus fiat miles.

Talenta sibi commissa quomodo sancti duplicauerint.

Homo quidam peregrè proficiscens,

Philip. 2. Hominẽ cur sese vocet hic Christus.

Hominem vt re vera erat, se dicit Dominus Iesus Christus, qui quamuis Deus erat, *in similitudinem* tamen *hominum factus, & habitu inuentus est vt homo.* Itaque homo hic peregre proficiscens, electis suis formam, conuersationemq; suam, quam aliquãto tempore in mundo exhibuerat humanam, iterum ad Patrem cælos ascendens, subtraxit: donec aliquando exacturus rationem de singulis operibus nostris, donisq́ue nobis collatis redeat in eadẽ forma, qua abierat in cælum. Ita enim Apostolis dictum est: *Hic Iesus qui à vobis assumptus est in cælum, sic veniet, quemadmodum eum vidistis euntem in cælum.*

Actor. 1. Quomodo Christus dicatur peregre profectus. Genes. 3.

Dicitur autem peregrè profectus, secundùm B. Gregorij sententiam, ideo, quia cum terra propriua sit carni locus ab eo tempore quo Adæ dictum est, Terra es, & in terram ibis. Christus ab hoc loco humanæ naturæ olim deputato, dum suum corpus in cælum leuans abduxit, quasi in alienum locum

cum peregrè profectus est. Caro enim quam assumpserat Dominus Iesus, non ita in terram iuit, vt videret corruptionem, sed è sepulchrò resurgens, abijt in cælum. Verum quum potius Christus hic in mundo peregrinus fuerit, & tanquam aduena seu colonus, nihil habens proprium in mundo, habitauerit, quomodo dicendus est peregre in cælum, vbi locus proprius est beatorum, potissimum corporis glorioſi Domini nostri Iesu Christi, abijsse? Respondendum iuxta Chrysostomum, Christum suam quam ad electos habet charitatem hic commendasse: ad regna enim cælestia, & ad Patrem iturus suum vnde descenderat, peregrè se profecturum dicit propter charitatem sanctorum, quam ad sanctos suos habebat, quos relinquebat in terris. In mundum enim veniens peregrinabatur, quando neminem habebat, qui nomen suum confiteretur. At vbi discipulos habuit, iam paterfamilias factus est: de mundoque proficiscens, & à suis recedens, iam quasi peregre proficiscebatur. Vt igitur, quantum suos qui erant in mundo diligeret, ostenderet, peregre se abiturum insinuat. De quo Chrysostomus sic loquitur: Vis scire quantum diligat Deus fideles suos? Considera quid passus est pro eis. Si enim magis quam gloriam suam illos amauit, quasi homo moriens pro eis, quid mirum, si maiori dilectione tenebatur sanctorum quos relinquebat in terris, quam dilectione gloriæ, quam habebat in cælis.

Psalm. 15.

Chrysosto. Charitatis Christi commendatio.

Vocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua.

Qui sunt hominis huius serui? Quoniam de prælatis præcipue, puta animarum custodibus atque rectoribus, parabolam hanc adfert Dominus, qui plena, potiora q̃, quàm alij multi à Domino recipiunt munera, quibus alios dirigere, fouere, atque pascere debent: primo, quidem hi intelliguntur, qui curam animarum susceperunt. Nihilominus tamẽ omnibus ac singulis hæc parabola dicitur à Christo, qua monentur non negligere gratiam & dona sibi diuinitus collata. Sunt itaque Dei aut hominis illius Euãgelici, hoc est, Iesu Christi serui quotquot Christus in sui nominis agnitionem vocauit. Huius hominis seruitus, vera est libertas ac gloria. Huius seruitutem nemo sanctorum erubuit, sed pro magna gloria esse se Dei seruos omnes habuerunt. Inde est, quod ferè singulis epistolis se præscribendũ seruum Iesu Christi Apostolus Paulus duxit. Et Psalmista ait: *Quoniam seruus tuus sum ego, & filius ancillæ tuæ.* Bona quæ tradidit seruis suis, spiritualia sunt munera, quæ nobis contulit gratiarum: puta, animæ virtutes, sacramenta, eorundemque dispensationem, gratiasque gratis datas: imo & merita nostra, illius sunt munera. Quæ ita distribuit, vt non tanquam parcus aut inuidus, nec tanquam acceptor personarum, sed pro fide suscipientium, pro diuersitate quoque officiorum vni plus, alteri minus commiserit. Ideo sequitur:

Serui Christi quinam hic vocentur.

Seruitus Dei quàm sit glorioſa.

Roman. 1. Galat. 1. Psalm. 115.

Bona quæ ſeruis ſuis Deus tradiderit.

Et vni dedit quinque talenta, alij duo, alij verò vnum. Vnicuique secundùm propriam virtutem, & profectus est statim.

Quod vni quinque, alteri duo, alteri verò vnum commisit, hoc fecit, vt iuxta cuiusque capacitatem, meritum q̃ atque officium dona sua distribueret. Idem enim Dominus omnium, idem q̃ spiritus dona sua distribuẽs

1. Cor. 12.

vnicuique ſicut vult. Alij enim datur per ſpiritum, vt Apoſtolus ait, ſermō ſapientię, alij ſermo ſcientiæ, ſecundùm eundem ſpiritum: alteri fides in eodem ſpiritu, alij genera linguarum, alij operatio virtutū, & alia multa quæ enumerat. Hæc itaque dona commiſit ſeruis ſuis, vt in his negotientur, atque ad lucra, id eſt, ad diuini honoris augmentum, ad animarumqúe ædificationem his vtantur. Per quinque igitur talenta, ſecundum Gregoriū, dona quinque ſenſuum corporis intelliguntur, quibus homo exterior regitur. Ei verò qui duo talenta accepit, datus eſt intellectus & operatio, ſeu intellectus & voluntas, vt quæ agenda ſunt homo intelligat, & quæ intellexerit, etiam velit. Quo liquet plura iuxta hunc intellectum cepiſſe dona eū qui duo, quam illum, qui quinque talenta accepit. Minus nanque recipit, qui exteriorum tantum accipit cognitionem, quæ quinque ſenſibus agitur, quam is qui intellectum, id eſt, interiorum ſcientiam ſimul, ac in exterioribus operationem ſeu prudentiam accipit. Alteri verò, inquit, cōmiſit vnum, id eſt, ſolam intellignetiam ſcripturæ, quo talento ſeipſum regeret, & alios erudiret. Quomodocunq; autem exponātur hæc ſecundum numerum talenta, aut quinque, aut duo, aut vnum, hoc Dominus vult nobis dictum, neminem eſſe, qui non aliquod aut plura receperit à Deo talenta, in quo, aut quibus operari vnumquemque vult, & ea ad incrementa virtutum, ad iuſtitiæ profectum ad proximorum ſubſidium, & in gloriam Dei conuertere, expendere ac diſpenſare quiſque debeat.

Gregor. Talētis quinque, duobus & vno, quidnam diuerſim inſinuetur.

Talentorum parabola qd Dominus inſinuare voluerit.

Abijt autem qui quinque talenta acceperat, & operatus eſt in eis, & lucratus eſt alia quinque. Similiter & qui duo acceperat, lucratus eſt alia duo. Qui autem vnum acceperat, abiens fodit in terram, & abſcondit pecuniam domini ſui.

Vterque ſeruus & qui duo, & qui quinque acceperat talenta, abijt in operationem, & dona ſua ſeu gratiam quam accepit, in alios, iuxta admonitionem Apoſtoli, adminiſtrauit: duplicauitq; talenta, dum donis à Deo acceptis, & piè vſus eſt in ſe, & eiſdem quoque proximis ſeruiens, vtilis fuit. At verò qui vnum duntaxat talentum acceperat, abiens illud non ſtuduit multiplicare: cuiuſmodi ſunt qui ſcientiam ſcripturarum, intellectumqúe percipiunt, nec tamen ſe, nec alios recta docent. Hoc autem ideo illis contingit, vt ex talento, quod acceperunt (ſiue ſit illud gratia eruditionis aut prædicationis donum, aut aliud quodcunque munus à Deo) nullum referant lucrum, quia illud in terram abſcondunt. Qui ſunt, inquis, qui talentum ſuum in terram abſcondunt. Qui terrena ſapiunt, qui terrena diligunt, puta honores, opes, hominum fauores, ac laudes, aut alia quæcunque caduca & terrena: vnde eorum affectiones adeo inquinantur, adeo opplentur, adeo abſtrahuntur: adeo etenim huiuſmodi caducis impleti ſunt, vt nihil illis interim diuinum libeat, ſed donum quod à Deo receperunt, interim in terra iaceat ſepultum: hoc eſt, per terrenas concupiſcentias maneat neglectum ac abſque fructu. Iuxta Chryſoſtomum, ille qui fodit talentum ſuum in terram, ſimilis eſt fatuis virginibus, quæ habentes lampades, oleum non habebant. Tam enim ille, quam iſtæ putabant ſibi ad ſalutem, hoc ſolum

1. Pet. 4.

Talentum in terrā abſcondentes qui ſint.

Chryſoſtom. Matth. 25.

lum, quod credebant in Christum, sufficere. Neque enim verè talentum Domini sui perdidit, sed in terram abscondit. Quamuis autem non perdiderit, reus tamen est damni. Non enim propter hoc solum vnusquisque fit Christianus, vt sit Christianus seruans fidei suæ talentum, sed operetur iustitiam Christo. Sicut enim, qui seminandi causa accipiens semen, tempore seminationis non seminauerit, damnum facit domino suo: & si non perdiderit semen, est tamen damnum tantum, quantum poterat lucrum facere, si opportuno tempore seminasset: sic qui accipit fidem Christi, & in hoc seculo seminationis non fuerit operatus iustitiam, & si fidem suam non perdiderit, tamen tantum videtur peccasse, quantum potuit iustitiam facere, si non neglexisset. Hæc Chrysostomus. Qui bene intellectus, non reor vt in hoc, alijsque locis similibus placeat Lutheranis.

Fidem solam non sufficere ad salutem.

Christianus verus quis sit.

Post multum verò temporis venit dominus seruorum illorum, & posuit rationem cum eis.

Post multum temporis, puta ab ascensione Domini, vsque ad iudicium vltimum (grande enim tempus interest) quando Dominus reuertetur, atque ad rationem audiendam, iudex sedebit. Sed quia supradictum est, Christum propterea peregrè dici profectum, quod familiam hic in terris sanctorum, hoc est, Ecclesiam sibi asciuerat, quam diligens ab ea discedebat, mirari quis possit, quare ad tempus ab electis suis Dominus, si adeo eos amabat, hinc in cælos discesserit, aliquando rediturus, & semper cum sanctis futurus? Hoc pariter ex amore fecit, vt electi in illius absentia per fidem operarentur, crescerentq; in gratia ipsius, ac probarentur, & gloriam, vitamq; sempiternam sibi acquirerent: hoc est, se idoneos æternæ vitæ exhiberent. Præsente enim Christo fideles probari non poterant, an verè essent fideles, quoniam quod præsens est non creditur, sed cernitur. Porro quod absens est, non cernitur, sed creditur, quando illius offensio cauetur, aut ira eius timetur. Itaque Christo præsente si fideles tentationem aliquam propter eundem sustinerent, aut iustum aliquid operarentur, opus illud non videbatur agi ex fide, sed esse in oculis. Seruus enim fidelis ne sit, absente domino probatur: præsente autem domino quicquid fecerit, non laus est serui, sed domini. Vt igitur electi Christi crescerent in fide, crescerent in iustitia bonorum operum, redderentque se idoneos vitæ æternæ, expediebat Christum eis ab oculis subtrahi. Quod Christus quoque eos præmonuit & prædixit, dicens: Expedit vobis, vt ad Patrem à vobis abeam. Alioqui paracletus non veniet ad vos. Liquet igitur Christum non tam propter suam vtilitatem, quam propter vtilitatem electorum suorum ad cælos ascendisse. Itaque post multum temporis, redijt dominus seruorum illorum, & posuit cum eis rationem. Tunc enim ratio cum seruis ponitur, quando districtè à nobis exigit dona sua Deus, quæ tam misericorditer, quam libenter nobis tribuit. Tunc, inquam, exiget, quando ante tribunal (vt Apostolus ait) adstabimus, Christo rationem pro his quæ gessimus, reddituri.

Ecclesiam suam intime amans cur Christus reliquerit, ascendens ad cælos?

Absentia Christi quid fidelibus profuerit.

Ioan. 16.

Rationem quando ponit Deus cũ seruis suis. 2. Cor. 5.

Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine, quinque talenta tradidisti mihi,

mihi, ecce alia quinque superlucratus sum. Ait illi dominus eius: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudium domini tui.

Accedit ad dominum fiducia fultus seruus ille, qui quinque acceperat talenta, quoniam testabatur illum conscientia innoxium atque fidelem domino suo fuisse. Cuius manifestum habuit argumentum, quoniam quinque talenta accepta, domino duplicata retulit. Eam ob rem à domino laudatur, quod in his quæ in comparatione æternorum modica sunt, fidelis fuerit. Gratiæ enim dona quinque quæ à domino receperat, ad Dei honorem erogauit in sui ac proximorum salutem, eaq; per dilectionem Dei & proximi duplicauit: quod est duplicasse talentum. Gratulatur autem dominus seruo, atque ob illius exultans fidelitatem. Euge, inquit, serue bone, & qui iustitiam operatus es, & fuisti fidelis, qui meum quærens honorem, quæcunque egisti, ad meam retulisti gloriam, non teipsum, sed in te & in proximo tuo meum beneplacitum es zelatus. Quia autem super pauca tibi commissa fuisti fidelis, super multa te constituam. Vt autem Hieronymus ait, quamlibet omnia quæ in præsenti habemus, magna videantur & plurima: comparatione tamen futurorum parua & pauca sunt. Hic igitur seruus quoniam terrena fideliter dispensauit, pro temporalibus transitorijsq; rebus æternam recipit mercedem, vt sequitur: Intra in gaudium domini tui. Vide, quia non dicit, intra ad gaudium domini tui: sed, intra in gaudium domini tui. Suscipe nunc, quæ *nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit*. Hoc gaudium intra, hoc est, gaudio vndique circunseptus esto, & quasi in gaudiorum medio consiste, quo omni ex parte tibi sit gaudium, sursum ex visione Dei, deorsum ex consideratione inferni aut supplicij quod euaseris, interne ex gloria conscientiæ, externe ex omniũ creaturarũ decore.

Gratulari domino seruo quid sit.

Hieronym.

Esaiæ 64. 1. Corin. 2. Gaudium Domini intrare qd sit.

Accessit autem & qui duo talenta acceperat, & ait: Domine, duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo superlucratus sum. Ait illi dominus eius: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium domini tui.

Vide domini bonitatem, quod non iuxta hoc quod plura pauciora ve talenta commisit, præmium statuit, sed quia vtrique æquè dicit: Intra in gaudium domini tui. Quo vult indicare, non proprerea te maiorem habiturum mercedem, quia multorum fuisti dispensator bonorum: sed illud apud Deum respicitur, illud ad præmium, mensuram & differentiam coronarum tribuendarum, inter eos qui pariter vna sunt felicitate beati, discernitur, ac examinatur, vnusquisque qua Domini talenta dispensauerit charitate, qua animi deuotione, & qua Domino seruierit tum fidelitate, tum alacritate. Inde enim orietur differentia præmiorum, vnde disparitas generata est meritorum. Dicitur igitur illi quoque, vt intret in gaudium domini sui. Glorioso namque certaminis cursu consummato, laborumq; præsentis vitæ studijs atque conatu finitis, gaudium domini sui intrabit, qui licet quinque hominum millibus prædicauerit, vnam tamen duntaxat animam fuerit lucratus,

lucratus, aut fortasse nullam, non minus tamen sui studij, laboris & charitatis, quàm si multas conuertisset animas, meritum præmiumq; habebit. Siquidem miles qui strenuè, fortiterq; pugnat, non qui feliciter, commendatur. Postremo, de seruo pigro adijcit, quomodo suum quoque talentum, sed sine lucro is retulerit, nec absque iniuria & contumelia Domini se excusauerit: quem propter pigritiam atque inutilitatem, quia laborare noluit, (tametsi nulla mala de eo opera alia nuncientur) ad Domini sui gloriam, proijci in tenebras exteriores iussit. A quibus tam internis, quàm externis nos seruet Dominus noster Iesus Christus, qui est benedictus in secula. Amē.

Serui fodi-tis talentum in terrā pœna quanta.

SERMO IN EODEM FESTO.

Vera deuotio ad Deum, veraque perfectio vitæ Christianæ, quare hoc calamitosissimo seculo sint tam in parvo precio ac vsu.

Domine præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis Psalmo XX. Ad bonorum ac piè mœrentium consolationem, ad nonnullorum quoq; excitationē filij charissimi tacere nequeo, qui fiat vt tāta olim perfectio, tam vehemens Dei amor, & tam frequens studium apud multos inueniretur seruiendi Deo: hodie verò raro apud homines inueniatur sanctitas. Hoc, scio, non paucos vestrum contristat, qui licet bonæ sint voluntatis, nihil tamen inueniunt in seipsis huiusmodi, quod de pristinis sanctis & legunt, & mirantur. Cumque eadem imitari gestiant, si in se nihil, quod studium hoc feliciter promoueat, inueniant, nullum consilium, nullumq; auxilium illis restare putant, adeo vt videatur eis (quamuis ita non sit) omnis conatus suus impendi frustra.

Possunt igitur dari rationes nonnullæ, quare non tanta hodie vt olim inueniatur sanctitas in mundo. Prima est, quod olim crebrius Deus ortum sanctorum mirificauerit, hoc est, in benedictionibus gratiarum præuenerit, vt Psalmista ait, quæ in pueris, infantibus, aut etiam in necdum natis cōpertā sint signa quædam, quæ nō solum supra ætatē, sed etiam supra naturam diuinæ gratiæ benedictionem, atque donorum Dei exuberantiam huiusmodi hominibus, aut à puero, aut in baptismo, quàm cæteris, datam indicant esse cælitus largiorem. Inter illos sunt Hieremias, Ioannes Baptista, sanctus Nicolaus, alijque item multi, quos legimus benedictionibus Domini præuentos. Cæterùm, quot qui Deo soli inter electos noti, nobis incogniti, à pueritia, baptismi, quā semel receperunt gratiam, nunquam postea amiserunt? Verum vt de sancto Nicolao modo loquamur, cum paulò ante natus esset infans, & baptizaretur, erectus stetit in pelui. Quis illum hoc docuit, vt in sacramenti huius perceptione Deo reuerentiam faceret, atq; tanquam ad fidei confessionem se erigens supra naturam ætatis vt Dei miles, staret? Deinde cum quarta & sexta feria infantulus ieiunaret, semel tātum in die matris vbera sugens, num hoc humanæ prudentiæ, aut infantilis ingenij fuit? Haudquaquā: sed indicabant hæc signa illum adhuc infantem à spiritu regi. Itaque qui huiusmodi sunt, qui Domini benedictione præueniuntur, nihil mirum est, vt anteeant alios in virtutum perfectione. Secundum est, quare hodie non tam perfecti, vt olim inueniuntur sancti. Quia idem zelus, eadem charitas, idem feruor, idemq; studium & conatus pro

Sanctitas cur tanta hodie non inueniatur vt olim.

Psalm. 20.

S. Nicolaus quo pacto præuētus fuit à Deo in benedictionibus gratiarum.

Zelus spiritualis profectus quàm sit hodie modicus.

assequenda perfectione nobis, vt olim, hodie non est. Omnia enim deficiunt, atque à sua auita virtute degenerant. Nihil in ea nobilitate, integritateque hodie, in qua olim, perseuerat. Quomodo ergo charitas multorũ refrigescit, ita necesse est quoque virtutes alias extenuari. Solebant magnopere antiqui peccata, nõ modò magna lethaliaq;, verumetiam modica, leuissimaque, quæ nos non vt peccata plangimus, sed honestates, ciuilitates, necessitatesq; arbitramur, imo vt ea, quæ caueri non possint: Ita, inquam, leuissima quæque planxerunt sancti, quomodo nos ne grauissima quidẽ delicta lugemus. Non enim illis ardẽter Deum amantibus videri poterat quicquam esse leue aut paruum, quod à Deo non probatum iri haud ignorabãt. Non videbatur esse peccatum aliquod illis veniale, sed grauius, doloroſiusq; plangebant, quam nos hodie lethale quoduis peccatum, quamlibet veniale, aut exiguum illud foret. Hic feruor, hæc deuotio, qua minima, vel suspecta ne Deo fortasse non placeant, cauebant, & ad arduissima ac molestissima quæque toleranda se offerebant, parauit Deo locum in illis, quem donis suis, virtutumq; perfectione multifaria illustraret. Hic feruor charitatis & deuotio si esset pariter in nobis, nihil eorum nobis negaret Christus, quæ illis est largitus ad profectum. Verum, vt de sancto Nicolao nõ nihil dicamus, S. Nicolaus licet esset Deo deuotissimis parentibus ortus (puta ex his qui post primam prolem Nicolaum coniugij sancti fructum, celebrem deinceps ducebant vitam) mundum tamen mundiq́ue gaudia toto pectore respuit Dei amicus, mundo, carni & diabolo perpetuus hostis. Idcirco immaculatus ab hoc seculo vixit, orationi & pietatis operibus die ac nocte vacans. Nam orationi continue vacasse, vel inde eum liquet, quod legimus illum manè præ foribus templi excubias orationum seruasse.

Siquidem vbi Myrorum eligendus foret episcopus, & pro eadem re ieiunia, supplicationesq́ue fierent, alio namque tunc modo episcopi eligebantur atque hodie) inter episcopos vni autoritate & pietate potiori à Deo dictum est, vt manè expectarent, & quem ante alios primo in oratione excubantem ad fores templi inuenirent, hunc ordinarent episcopum. Quem dum Nicolaum esse inuenissent, licet renitentem, ordinauerunt Myrorum episcopum. Vixit autem episcopus ex innocente innocentior, ex simplice simplicior, ex sobrio abstinẽtior, & ex humili humilior factus. Quum enim singulis præfulgeret virtutibus, nescires quid in sanctissimo viro primum, aut tanquam potissimum foret mirandum, laudandumve. Erat totus pietati deditus. Vnde in cuiusdam domum qui ex inopia suas filias lupanaribus prostituere cogitarat, cùm etiam nondum foret episcopus, ter auri massam non paruam proiecit, quo filias dotaret, & honestè viueret pauper. Captiuos multos inuocatus, liberauit. Nam licet absens corpore, in visione tamen ac spiritu tyrannis regibusque apparens, eos terruit, eis nisi innoxios absoluerent, minabatur. Virum misericordiarum eum mundus agnouit, ideo illo ad huc superstite Deum homines afflicti per sancti Nicolai merita, quæ Christus ipse in eo & cum eo operabatur, inuocabant atque liberabantur. Quod verò Nicolaus sæpenumero dum Myræ foret in oratione constitutus, narratur alibi in locis remotissimis periclitantibus adfuisse, aut præcepisse, aut captos liberasse, nõ opinãdus est corpo-

Matth. 24.

Peccata quælibet quanto luctu olim deplanxerint Sancti.

Sanctitas parentium S. Nicolai quanta.

Deuotio S. Nicolai quanta fuerit.

Episcopos eligendi quis mos olim seruari solitus?

S. Nicolai vita quibus fuerit virtutibus ornata.

Pietas & misericordia S. Nicolai, quanta.

Nicolaus absens quonam modo præsens iudicabatur.

corporis mole inde translatus, aut duobus, quod impossibile est, locis eodem simul tempore interfuisse: sed credendus est corpore vno in loco fuisse: animo verò aut spiritu, seu mente alibi interim fuisse, vbi angelo interim in spem Nicolai agente & loquente, creditus sit adfuisse Nicolaus, & formasse verba. Hoc namque modo etiam in veteri testamento sæpè auditur Dominus loqui, aut Mosi, aut alteri, quamuis non Dominus Deus loquatur, sed Angelus in persona Domini loquitur: *Ego sum Dominus Deus tuus.* Ita hic credenda ac intelligenda sunt quoque, si quæ huiusmodi in vitis legimus sanctorum: puta quosdam sanctos corpore in oculis omnium vno in loco sedisse inter Missarum solennia, & alio interim loco simul eodemque tempore adfuisse, vbi mortuum sepeliebant, aut captiuum redimebant, aut aliud quid simile inter pietatis opera faciebant. Huiusmodi namque non raro contigerunt S. Nicolao, qui varijs ac multis visus est adesse in mari, in carceribus, aut inter alia pericula constitutis, ipsiusq; nomen, hoc est, Nicolai, vt intercessor apud Deum illis fieret, inuocantibus. Qui putandus tamen non est de loco in locum translatus, sed si alibi per consolationem & subuentionem adesse visus est, hoc credendum est per Angelum in Nicolai specie factum. Eam tamen ob rem vir misericordiarum vniuerso mundo est agnitus, prædicatorq; veritatis, Deo eius eruditioni veræ, ac sanctæ & incontaminatæ vitæ testimoniũ signis & miraculis tam in vita, quam in illius morte perhibente. Siquidem post multos sanctos labores, post certamina, post lachrymas, post agones deniq; multos contra diabolum, contra mundumque pro Christi gloria, pro animarumq; salute exantlatos S. Nicolaus dum spiritum Deo reddidisset, sepultusq; corpore fuisset, circa eius caput fons cœpit scaturire olei, quo in vita misericordiarum virum fuisse illum Deus palam omnibus faceret, atque in necessitatibus ac tribulationibus nostris se per illius interuentionem inuocandum doceret. Congruum namque est misericordiam à misericordissimo Deo, interuentione, aut intercessione viri misericordiarum impetrari.

Exod. 20. Leuit. 9.

Fons olei circa sepulchrũ S. Nicolai qd designet.

Tertium est, cur pauciores modo, aut non in tanta, vt olim perfectione inueniuntur sancti. In initio namq; nascentis Ecclesiæ, & post tempora persecutionum multi sancti vixerunt episcopi, monachi plures, quos claritate signorum, & mira sanctitate Dominus illustrauit, cum hodie sanctus defecisse omnis credatur. Quod tamen vt tunc ita fieret necessarium erat, quo intelligeretur sine martyrio posse ad sanctitatis perfectionem veniri: discerneturque quoque quam foret vtile ac salubre, in statu monastico viuere, cuius institutor vna cum tot sanctis viris status huiusmodi professoribus atque vitæ huiuscemodi alumnis, tam mira polleret excellentia sanctitatis. Itaque cum in initio multi varijque status Ecclesiæ testimonijs indigerent diuinis, quibus certum fieret huiusmodi statuum obseruatores Dei esse amicos, Deus in singulis statibus licitis, ac bene viuendi ordinibus nonnullos sanctos varijs donis & miraculis reddidit illustres, quos posteri non in miraculis, sed in virtutibus imitandis, sequerentur. Cum igitur miracula non faciunt, sed ostendunt sanctum, quis dubitet his temporibus, cum nullis sit miraculis nunc opus (satis namque confirmata tum miraculis, tum sanctorum exemplis est omnis religio) nec à Deo soleant absque necessitate

Psalm. 11. Monasticam vitam olim necessario per miracula nutritam.

Miracula quæ non faciant, sed ostendant sanctitatem.

Sanctitas huius seculi hominu n iudicijs quibus decernatur.

fieri: quis, inquam, dubitet esse in mundo multos adhuc sanctos, qui licet signis aut miraculis non fulgeant, vitiorum tamen mortificatione, aduersitatum perpessione, plenissima suijpsius ad Deum resignatione, & in tentationum, pressurarumqúe patientissima tolerantia creduntur placere Deo, & coram eodem, licet sine externa euidentiqúe manifestatione testimonioue sanctitatis inter sanctos annumerari? Verum est igitur, hodie non admodum multos vt olim, nec admodum illustres cum testimonio signorum ac miraculorũ, vt olim, inueniri sanctos. Nõ tamen vsq; adeo mũdo deesse sanctos crediderim & amicos Dei secretos, qui licet nõ vsqueadeo alijs videantur sancti, propterea quod sæpè in miserijs hic magnis humiliati, indigni ac viliores alijs videantur hominibus, nec sibijpsis sint manifesti, vtpote in suam vilitatem, imperfectionemqúe suos oculos semper habentes apertos: Deo tamen cogniti sunt, & tempore manifestationis ac reuelationis filiorum Dei ab alijs quoq; cognoscentur fuisse, essequé filij dilecti, & amici Dei. Hos dicere hodie quoq; possemus sanctos, licet nõ in illa sint euidentia sanctitatis à Deo manifestati, vt priores antiqui. Veruntamen charissimi nostra sanctitas, nostra perfectio, nostraqúe mensura sit (qui opera non habemus virtutum) in agnitione nostræ vilitatis, indignitatis, ac prauitatis, quæ nos humiliet ac deprimat. Sit quoque in desiderijs atque exercitijs continuis virtutum amorisqúe diuini, quæ depressos non prosternant, sed ad spem expectationemqúe erectos roborent.

Sanctitas perfectioqúe nostra in quo sita.

Duo autem sunt, quæ ad sanctitatem seu ad perfectionem multum conferunt. Primum sagax prudens; discussio ac inuestigatio occasionum & circunstantiarum circa peccata nostra, quo deprehendamus, quid nobis fuerit causa ruinæ, quidve labendi occasio. Nisi enim hęc prudenter inuestigemus, nunquam emendabimus, sed ambulabimus vt cæci, qui nesciunt, nisi læsi, vbi impingant, festinamusque læti ad perditionem euntes. Quid enim emendaremus, quando quid in nobis deforme, corrigendum ve sit, non videmus? Sagacissimo igitur conatu interiora nostra, motus, intentionesqúe animorum nostrorum exploremus, & quicquid in nobis deprehenderimus vitiosum, non relinquatur illud non ejciendum, non castigandum, non mutandum: sed ilico tollatur, eradatur, atque sancta importunitate corrigatur. Nihil in nobisipsis dissimulemus, tametsi emendare nostris id viribus solis non valeamus: possumus tamen omnia quæ Deus nobis præcepit auxilio diuino, quod nunquam requirentibus illud deest. Idcirco quod secundo est necissarium, est opportuna, importuna, humilis, iugis, indeficiens, feruensqúe ad Deum oratio, qua perpetuos nos mendicos exhibeamus ante Deum. Solent alij mendici diuitibus, si crebro viniant crebroqúe petant, esse molesti. Deum quantumlibet roges, quantumlibet pro te & pro alijs illum, vt ita dicam, orando fatiges, fatigare non potes, nec illi molestus esse: sed quo frequentior es in oratione, quo sæpius obsecras, quo plura petis, eò propterea magis places eidem. Neque enim dando fit pauperior, nec tribuendo laborat, nec audiendo grauatur, nec mendicitatem nostram fastidit: quin potius auaritia hæc sancta, virtutum spiritualium; bonorum nostra esuries, illum præcipuè delectat. Quapropter in omni re qua tu pro te, vel pro alijs indiges, vbi humana vsus fueris industria, vbi ve non sprueris

Perfectioni acquirendæ duo necessaria quæ.

Discussio sui homini proficere volenti necessaria quæ sit.

Mendicos quomodo nos ante Deũ perpetuos exhibeamus.

ueris aut neglexeris naturę auxilium, non alio, quam ad Deum curras atque confugias. Hic omnium curarum & solicitudinum, hic omnium timorum & periculorum tuorum vnicum sit azylum, securum refugium, plena consolatio, adiutorium certum: nec de assiduitate accedendi; aut sæpius pro pluribus orandi sit tibi verecundia: quin etiam inde maior sit tibi ad Deum fiducia. Quantum autem confidis, tantum impetras. Vbicunque igitur tibi deesse aliquid percipis, concitus ad Deum recurre, eiusqúe ab eo consilium & auxilium implora. Hæc duo si diligenti exercitio frequentaueris, atque in vsum consuetudinemq; duxeris, proficies quotidie ad meliora. Itaque fili chariſſimi prouocet vos deuotio & innocentia S. Nicolai ad amorem virtutis. Incepit ille in infantia adhuc matris vbera sugens, ieiunare. Subtrahite quæso vos pari modo vobisipsis superflua, & quædam delicata non necessaria. Obsecro autem vos per Dominum nostrum Iesum Christum nō permittatis vos seduci à carnalibus Lutheranis, qui ieiunia & castigationes carnis rident, idq; propterea, quia cum vita eorum tota in carne sit, ne vilis habeatur hæc atque carnalis, si quempiam abstinentem viderint, papisticum mox calumniantur, & operū suorū bonorū negotiatorē nugantur, regnúq; cælorum mercatorem. Iterū rogo vos filij, non permittatis vos decipi. Christus quæ carni sunt duriora elegit. Quod sancti ad vnum omnes imitati sunt & docuerunt, maximè Paulus, monens vbiq; mortificationem membrorū nostrorū, crucifixionem corporis, mortificationē exutionemq; veteris hominis, abnegationem desideriorū nostrorum, atq; secundùm spiritum conuersationē sanctam internam, non carnalē. Christus quoq; nonne abnegationem & crucis suæ acceptionem docet? Ideo dico, quomodo Christus quæ duriora carni erant, elegit, quomodo sancti austera quoq; omnia omnes sibi intulerunt, sic tu fili saltem vitiosa, saltem superflua, saltem non necessaria tua desideria reseca & proscinde. Sub amissione enim salutis meæ, vnicuique dico vestrum: Quoties vel minimum quid desideratum, atque à te cupitum, optatumve, tibi negaueris, subtraxerisve, idq; Dei feceris amore, qui amarissima quæq; tolerauit, toties Christi vulneribus, quasi is qui medicinā aut vnctionem apponeret, consolationem adfers. Toties, inquam, pro bona hac voluntate, pro tui abnegatione, pro intentionis directione ad Deū (qui propter Dei amorem rem alioqui dilectam tibi interdixisti) coronam à Deo recipies æternam. Quid dubitas? None benedicto ore suo veritas dixit, eum qui calicem aquæ dederit frigidæ egenti, habiturum in cælo mercedem? Quanto magis si rei cupitæ in te delectationem tibi negaueris, hanc qúe Deo in sacrificium obtuleris, Deum tibi concilias, ac propitium, amicumqúe tibi facis? Vt igitur dixi, si necessaria vobis subtrahere non potestis, saltem subtrahatis superflua, innecessariaqúe vobis, vt eadem consecretis Deo. Fuit præterea sanctissimus Nicolaus pudicus, sobrius, & in opera pietatis promptissimus & misericordissimus. Vos quoque castè, sobriè, ac piè viuatis in hoc seculo, & omnem humunitatem, omnem misericordiam, omnem charitatem in omnes egenos ac pauperes dilatatione spiritus ac cordis vestri ex endite. Iniuriam vobis putate fieri, si egenus aut miser quispiam sine vobis iuuetur ab homine alio. Tu quisquis es debitorem omnibus crede, tibi derelictum esse pauperem æstima, cui tu subuenis. Quia diligit

Azylum omnium periculorum, tentationum, timorum & necessitatum nostrarum vti Deum constituamus.

Abstinentia S. Nicolai quomodo cuilibet imitāda sit.

Lutherani cur ieiunia castigationesq; carnis rideant.

Christū sanctosq; omnes ea quæ carni duriora iunt elegisse ac docuisse. Col. 3. Galat 5. Ephes. 4. Col. 3. Titum 2. 1. Pet. 2. Lucæ 9. Matth. 16, 16. Luc 9. 14.

Desideriis vitiosis & superfluis renuntiare quā sit Deo gratum.

Vulneribus Christi quomodo medicina consolatioque adhibenda sit Matth. 10. Marc. 9.

Titum 2.

Misericordia S. Nicolai quomodo imitanda.

te Dominus Deus tuus, ideo merendi, placendi ei atque coronandi te, pro eiusmodi bonis occasiones tibi mittit. Imitare igitur misericordiam sanctissimi Nicolai, vt inuenias tu quoque misericordiam Christi, qui est cum Patre & Spiritu sancto benedictus in secula, Amen.

IN SOLENNITATE CONCEPTIONIS Glorioſiſſimæ ſemper Virginis Mariæ, lectio Eccleſiaſt. XXIIII.

EGo quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris, & flores mei fructus honoris & honeſtatis. Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & ſanctæ ſpei. In me gratia omnis vitæ & veritatis, in me omnis ſpes vitæ & virtutis. Tranſite ad me omnes qui concupiſcitis me, & à generationibus meis implemini. Spiritus enim meus ſuper mel dulcis, & hæreditas mea ſuper mel & fauum. Memoria mea in generatione ſeculorum. Qui edunt me, adhuc eſurient, & qui bibunt me, adhuc ſitient. Qui audit me, non confundetur, & qui operantur in me, non peccabunt. Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

VErba huius lectionis chariſſimi, quamuis de increata, æternaq; ſapientia ſcripta ſint & intelligantur, applicantur tamen per ſpiritualem ſignificationem, beatiſſimæ ſemper Virginis Mariæ, idq; vſu & autoritate Eccleſiæ catholicæ, quæ non errat nec fallitur, quia doctorem & rectorem ſui habet Spiritum ſanctum, qui idem autor eſt totius ſacræ ſcripturæ, cuius varia eſſe ſenſa multiplicesqúe intelligentias nemo neſcit, qui vel aliquid norit. Itaque & nos matris Eccleſiæ irrefragabili autoritate ſubnixi, ſanctosqúe patres diuinorum ſcriptorum interpretes vel tractatores, ſecure ſectantes, licet hodie improbi quidam vel alioqui nimium rudes putent quæ de Chriſto ſcribuntur, alijs applicari non debere, totam hanc lectionem matri virgini libenter applicabimus: ſiquidem & ſancta mater Eccleſia in diuinis officijs, multa de Chriſto ſcripta nedum matri, ſed & cæteris Chriſti membris ſcienter ſapienterqúe accommodare non dubitat, certa quæ capiti conueniant, ea facilè poſſe etiam membris adiungi, quamuis aliter capiti, aliter membris congruant. Si quis hac de re dubitat legat ſanctorum patrum monumenta, & illorum teſtimonijs verum nos dicere probabit. Sed his propter improbos aut inſulſos quoſdam obiter præmiſſis, ad ipſius lectionis interpretationem nos accingamus. Dicit itaque B. Maria, qua nullus omnino innocentia, ſanctitate puritateqúe ad æternam & increatam ſapientiam propius accedit: Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris. Ego produxi fructum ſuauitatis Chriſtum Dei Filium, qui ſuauitas eſt odoris, vtpote olfactum ſpiritualem interioris hominis ſuauiter recreans, potenter alliciens, ac vehementer oblectans. Quomodo enim fructum ſuauem, bonum ac viridem profert vitis odorifera vel dum floret, vel dum vuas producit, vel dum vino inebriat, ita ego ancilla Domini, ad hoc à Deo, eius

Maria quam rectè comparetur viti.

Lucæ 1.

eius misericordia me præueniente, electa, Christum, qui flos est in incarnatione, botrus in passione torculari crucis expressus, vinoq; inebrians cœlicæ suauitatis, genui. Aut ita: Ego quasi vitis fructificaui, id est, fructum dedi, aut produxi odoriferum suauemq;: qui fructus est odor bonæ famæ (quia euulgata sum Dei vera esse mater) & innocentis vitæ meæ, dispergens se circunquaque, & neminem non excitans, quin ex tam ingenti beneficio intelligat potissima & præeminentissima gratiarum dona propterea mihi diuinitus concessa. Quis enim non videt quanta sit bonitas & misericordia Dei, qui matrem sibi elegit, eam dignam fecit, tot, tantisque gratijs eandem dotauit, propterea quod ex ea vellet nasci? Est enim locutionis modus quidam, quo & Paulus vtitur Corinthijs scribens: *Gratias Deo, qui per nos odorem notitiæ suæ manifestat.* Et in Canticis: *Curremus in odore vnguentorum tuorum.* Itaque, ego quasi vitis fructificaui suauitatem odoris, aut ex bona fama, & virtute, aut quia odoriferum fructum Christum peperi. Et flores mei fructus, honoris & honestatis. Florem præcedere fructum nemo ignorat. Maria autem hic dicit, flores quoque suos esse quosdam fructus sanctissimæ & lucidissimæ cõtemplationis, affectiones purissimas ac feruentissimas, venustissimos denique mores, actiones ædificatorias, verba sapientissima: postremo, omnia signa motus ac gestus virginalis verecundiæ in Maria beatissima Virgine ita erant flores, vt nihilominus essent fructus quoque honoris & honestatis. Ita enim omnia in Deum erecta, ita Deo suauiter erant placentia, ita deniq; ad Dei amorem, ad virtutum quoq; studium erant singula beatæ Mariæ cõuersa, ita vel minima quæq; erant, siue in moribus, siue in verbis beatę Mariæ ad Dei amorem excitatiua, ædificatoriaq;, vt merito ea, quę in alijs sanctis dicerentur flores, in hac dicantur electissima Dei virgine fructus honoris & honestatis. Ego mater pulchræ dilectionis & timoris, & agnitionis, & sanctæ spei. Ex Maria virgine tanquam ex origine virtutum hæc in nobis non generant, nec infunduntur (quia Dei solius hoc opus est) sed quia ipsa hæc filijs Dei impetrat, impetrataq; dispensat, tanquam ea cui regnum misericordiæ suæ Deus commisit, vt sit ipsa Dei nomine in omnes qui inuocant Deum, aut qui etiam inuocãt ipsam propter Deum, tanquam Dei, eiusq; donorum dispensatrix, mater, hoc est, impetratrix pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctæ spei. Aut ita: Ego mater sum pulchræ dilectionis, id est, ego sum mater ipsa eius, in quo est, & à quo procedit pulchra dilectio. Ego sum quæ genui eũ, in quo fons est & scaturigo pulchræ dilectionis. In me, ex collatione & ex autoritate filij mei est potestas impetrandi gratiam omnem vitæ & veritatis, hoc est, spiritualis, virtuosæq; vitæ. In me ex commissione est filij mei, tanquam in dispensatrice, omnis spes vitæ & virtutis. Transite ab affectu rerum mundanarum, ad amorem virtutum, & venite ad me omnes qui concupiscitis me, id est, qui ex desiderio diligitis me, qui meam interuẽtionem intercessionemq; & opem desideratis: & à generationibus meis implemini. Generationes suas beatissima virgo Maria, vocat operationes suas sanctas, quæ ex ea veluti fructus prodierunt, nos reficientes. Spiritus enim meus super mel dulcis est in seipso, suauis ac quietus, quoniã gustantibus me, ac dona mihi à Deo collata participantibus mentem exhibeo affectuosam, piam ac suauem. Et hæreditas mea, id est, spiritualia bona gratiarũ, quæ Deũ

1. Cor. 2. Cant. 1.

Flores B. Mariæ qui quales fuerint fruct?.

Quomodo Maria intelligenda sit pulchræ dilectionis esse mater.

Generationes B. Mariæ spiritaliter quæ sint.

Hæreditas Deum amantium quæ sit.

amantibus hæreditas sunt, quippe qui terrena contemnunt, hæc super mel & fauum dulcia sunt. Memoria mea nunquam peribit, sed manebit in generatione seculorum. Qui edunt me, adhuc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitient. Hoc est, qui gustant experiunturq; meam benignitatem, beneuolentiam, amorem, qui experiuntur meam, hoc est, eam per me tanquam per gratiarum Dominicarum dispensatricem, elargitionem clementissimam, non satiabuntur, nec fastidium bonorum diuinorum, sed magis famem & sitim habebunt. Qui meis exhortationibus atque consilijs obtemperans, audit me ad timorem & amorem filij mei, tam verbo, quam exemplo inuitantem, nō confundetur, sed consequetur salutem. Qui operantur in me, id est, iuxta meam conuersationem exemplarem viuentes, non peccabunt in eo scilicet quod me imitantur. Qui elucidant me, hoc est, qui gloriam meam, qui gratias & dona mihi à Deo collata alijs insinuant ac manifestant, vitam æternam habebunt.

EXEGESIS EVANGELII SOLENNITATIS eiusdem, Matthæi I.

FILIVS DEI, qui de honorandis parentibus legem tulit, matrem suam nedum in triumphante, sed etiam militante ecclesia mirifice exaltauit, reddiditqúe eam summè venerabilem, multosq; per anni circulum solennes dies in eius honorem fecit instituí & celebrari, idqúe adeo, vt etiam diem conceptionis eius non sine nutu diuino colat Ecclesia catholica, nihil dubitans, quin sicut Omnipotens Deus facilè potuerit pro sua virtute, ita & optimè nouerit pro sua sapientia, & conuenientissime ac libentissime voluerit pro sua bonitate eam, quę futura erat Dei veri vera genitrix, præ cunctis creaturis singulariter ac præcipuè honorare, & ab omni omnino præseruatam cuiuslibet culpæ macula, summis & excellentissimis decorare charismatibus. Itaque hodie festum agimus diem conceptionis virginis sacratæ, in quo Euangelium recitatur ex Matthæi primo cap. desumptum, quod nos modo exponemus.

Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham.

Scripturus generationem Iesu Christi Euangelista, librum vocat generationis Euangelium suum, quamuis nō sola generatio Christi, verum etiam totius vitæ eius decursus, passio & resurrectio describatur. Hoc autem eam ob rem fecisse creditur, quod caput principiumq; nostræ redemptionis, nostræq; salutis fuerit incarnatio Christi. Iustè igitur ab incarnatione, seu à Christi generatione liber Euāgelij inscribitur, quia omni admiratione plenissimum est, quod Deus homo factus est. Nominat autem Christum primo filium Dauid, quam Abrahæ, licet generatione & ordine Abraham prior fuerit, quam Dauid, quia vulgatissimum erat apud omnes, Christum ex semine Dauid esse nasciturum. Vnde Pharisæos cum interrogaret Dominus de Christo, cuius filius esset, dicunt ei: Dauid. In omnium itaq; ore versabatur, Christum filium esse ex Dauid nasciturum, adeo vt mulier quoque Chananæa de finibus suis egressa, dum salutem poscere tilię suæ, diceret: *Miserere mei, fili Dauid, quoniam filia mea male à dæmonio vexatur.* Pueri quoque in templo cantarent: *O Iosanna filio Dauid.* Multo namq; vicinior recentiorque erat promissio

Euangelium suū cur Matthæus librum vocet generationis Iesu Christi.

Matth. 22. Christus vti habitus fuerit ab omnibus pene filius Dauid. Matth. 15. Matth. 21.

missio Dauid, quam Abrahæ facta. His autem ex omnibus certior, & præcipuà de Christo est facta promissio. Siquidem Abrahæ dictum est: *In semine tuo benedicentur omnes gentes.* In semine non immediate ex Abraham nato sed deriuato, & ex filia Abrahæ immaculatissima virgine Maria nato. Porro, Dauidi promissus est Christus, quando dictum est illi: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam.* Dixi autem potissime his duobus promissionem factam, tanquam his qui opinatissimæ præ cæteris fuerint sanctitatis & dignitatis. Nam Abraham primogenitus Thare fuit sacerdos altissimi, non eo ritu, vt postea in lege scripta: sed quomodo sub lege naturæ eo tempore vsque ad Isaac perhibentur primogeniti fuisse sacerdotes, benedictionem à patribus præ alijs præcipuam accipiētes. Hoc modo Abraham & Isaac in linea generationis Domini sacerdotes fuerūt. Dauid verò rex præ alijs nominatur.

Genes. 22.

Psalm. 131.

Abraham & Isaac quo ritu fuerint sacerdotes.

Abraham genuit Isaac. Isaac autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Iudam & fratres eius.

Abraham Isaac genuit supernaturaliter ex Sara coniuge, ideo dicitur per repromissionem genitus Isaac. Fœcunditatis namque duplex habuit eius mater impedimentum. Erat natura sterilis: erat præterea iam ex senio infœcunda atque inepta ad conceptum. Quocirca diuina effectum est virtute, vt fœcunda efficeretur Sara Isaac filium conceptura: quo clarius intelligeretur Christum figurare, quo grandiori miraculo fuisset conceptus. Hoc modo Iacob quoque ex sterili natus est. Scriptum namque est, quod Isaac ad precandum Dominum se contulerit pro vxore infœcunda, vt conciperet. Vnde Isaac, quem generauit Abraham, & Iacob quem Isaac genuerat, filij sunt non solum carnis, sed etiam repromissionis, non ob hoc tantum, quod hæreditatem terræ repromissionis (dicente Domino ad Abraham, *Tibi dabo terram hanc & semini tuo*) susceperunt, quæ significabat cælestem repromissionem, terram videlicet, viuentium, in qua bona Domini se visurum S. propheta quoque credidit: sed etiam ob hoc filij promissionis vocantur, quod non tam vsu humano, quam dono cælesti, quod geniti sint, prouenerit. Isaac quoque genuit Iacob. Et hic Iacob sacerdos fuisse creditur, indutus vestibus Esau valde bonis, dum benedictionem à patre acciperet Esau primogeniti: cui si non vendidisset, iura primogenituræ debebantur. Fuit autem Iacob vir simplex & innocens, visionem crebro habens angelorum, qui nominis mutatione ab Angelo sancto vocatus est Israel. Hic moriturus de Christo multa prophetauit, filiosq; suos benedicens, sanctissimum vitæ finem habuit. Esau autem nulla hic mentio fit, quia nihil erant eius posteri cum Israelitarum gente ac genere, è quo Christi generationis linea deriuatur, habituri commune. Quod genus in sequenti mox generatione exprimitur, quando dicit: Iacob autem genuit Iudam & fratres eius, duodecim scilicet patriarchas. Iudas iste non primogenitus fuit, sed quartus filius Iacob, hic tamē fratribus suis præponitur, propterea quod ex eius semine Christus fuerit natus. Habuit nihilominus tribus ex Iuda nata præ alijs hanc claritatem, quod ex ea reges orti sint, cultusq; Dei deuotior perseuerauerit in tribu Iudæ, quam in reliquis tribubus.

Gene. 21. Galat. 3. 4.

Genes. 11. Genes. 21.

Gen. 25.

Isaac & Iacob cur repromissionis vocētur filij.

Gen. 12. 13.

Psalm. 16.

Gene. 5. Genes. 7.

Iacob quomodo fuerit sacerdos ante legem.

Genes 25.

Simplicitas Iacob quanta fuerit.

Gen 32. 35.

Gen 49. 10.

Gen 9.

Iudæ tribus priuilegia vnde fluxerunt.

1. Reg. 12.

Iudas autem genuit Phares, & Zaram de Thamar. Phares

autem genuit Esrom. Esrom autem genuit Aram. Aram autē genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naasson.

Genes. 38. Quomodo Iudæ Phares & Zaram pepererit Thamar, liber indicat Geneseos. Narrat enim Thamar nurum Iudæ mutatis vestibus meretricem existimatam, & à socero cognitam concepisse. Quia cum Iudas dare nollet Selam filium suum Thamar in maritum, qui fratrum suorum sine prolibus defunctorum semen suscitaret, Thamar in via, qua Iudam sciuit transiturū mutato habitu sedit (desiderabat enim de sanctorum semine prolem concipere.) Ille igitur nesciens hanc nurum suam esse, concubuit cum ea & geminos hos genauit. Itaque Thamar hos quidem ex fornicatione accepit, non tamen hæc nebula fornicationis claritatem generationis obfuscat Christi, sed illustrat magis, & misericordissimam eius prędicat erga nos dignationē, quod non solum pro peccatoribus incarnari, sed etiam de peccatoribus nasci dignatus est. Idcirco cum nullam, vt Hieronymus ait, sanctarum posuisset mulierum in linea generationis Matthęus, non erubuit tamen nomina earū matrum inserere, quas scriptura reprehendit. Nam vt ex posterioribus erit manifestum, Rahab quoq; ponitur & Bethsabee, & Ruth Moabitis, quæ mulier licet esset virtutis, alienigena tamen erat, quā in Ecclesia Domini intrare etiam post decimam generationem lex prohibebat. Quapropter D. Chrysostomus ait: Si nudi tantum hominis genus describeretur, merito has Euāgelista reticuisset. Quia verè de incarnati mysterio Dei scribitur, non modo non tacere, verum etiam ostentare debemus. Venit enim non vt nostra effugeret opprobria, sed vt ea potius extingueret. Quare omnia opprobria quæ propter eos sustinuit, illum nobis non modo nō reddunt probrosum, sed magis glorioſum ex misericordia. Docet quoque in ipso Euangelij vestibulo nobis non gloriandum in parentibus, sed proprijs virtutibus. Itaq; Iudas genuit Phares. Hic Phares cum patre suo Iuda ingressus est Aegyptum, vbi genuit Esrom. Esrom quoque ibidem genuit Aram, & Aram Aminadab Aminadab quoque in Aegypto genuit Naasson. Sed vterque tam pater, quam filius cum Mose Aegyptum egressus est. Hic est Aminadab, de quo referunt Hebræi quod mari rubro diuiso, cum Moses ingrederetur, nemo aliarū tribuum mox sequi ausus fuerit, donec Aminadab cum tribu sua, in qua præcipuus erat, secutus sit, deinde etiam aliæ tribus sint secutæ.

Deut. 23. Chrysost. Esa. 53. Genes. 46. 2. Para. 2. Aminadab fidelitas & magnanimitas.

Naasson autem genuit Salmon. Salmon autem genuit Booz de Rahab. Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Iesse.

Naasson princeps fuit tribus Iudæ, de quo in Numeris legimus, cuius soror Elisabeth vxor fuit Aaron sacerdotis. Salmon autem genuit Booz de Rahab: & Booz genuit Obed ex Ruth. Hic est Salmon qui cum Iosue terram intrauit promissionis. Porro, Rahab meretrix erat vrbis Hiericho, quæ exploratores à Iosue missos suscepit, & abscondit, atque per fenestram domus quę hęrebat muro, ex ciuitate Hiericho, emisit. Deinde capta vrbe cū propinquis amicisq; suis omnibus quotquot illa saluari voluit, & in domo sua cōtinuit, māsit ex omnibus incolis oppidi illius salua. Hinc ad Iudaismū relicta

Num. 7. Exod. 6. Ruth 4. Iosue 2. Iosue 6.

relicta gentilitate conuersa fuit, probataq; vitæ: ob quam rem à Salmone creditur desponsata. Sunt qui Rahab meretricem non fuisse putant, licet sic cognominata fuerit. Aiunt enim in Hebræo poni hospitatricem. De Booz in historia Ruth legitur, vbi quod vir syncerus, iustus, castusq; ac timoratus fuerit insinuatur. Ruth verò Moabitis alium habuerat maritum filium Nohemi, quæ Nohemi, ob famem extra Iudæos ad alienigenas peregrinata fuerat. Ruth itaque socrum suam marito defuncto diligens, eidemq; adhærens reuertentem ad terrã Iudæ comitata est. Ibiq; cum mulier esset virtutis, à Booz opulento in vxorem ducta est. Erat autem, vt dictum est, alienigena, vtpote Moabitis. Quare non tam pro se, quàm etiam contra se legem habuit Domini. Nam lex Mosaica, Ammonites & Moabites excludebat ab Ecclesia Iudæorum penitus. Ex hac parte non erat recipienda in societatem aut communionem filiorum Israel. Ex alia autem parte, quoniam ex terra Iudæ priorem habuerit maritum absque prole defunctum ei hoc concedebatur. Lex enim prioris mariti fratrem aut propinquum in maritum ad suscitandum defuncti fratris aut propinqui semen concessit. Hæc igitur lex iterum succurrit, vt non solum in ecclesiam Domini intraret, sed etiam in consanguinitatem Christi, vtpote quæ secunda generatione genuerat Dauid regem. Est itaque non solum in Ecclesiam Iudæorum ingressa, sed etiam mater regum effecta. Huius autem gratiæ se fecit dignam, puta vt tali nobilitaretur connubio, quia patriam, cognatos, amicos, parentes & domum suam reliquit, ad Deum Israel cum sua socru confugiens. De his duabus matribus Rahab & Ruth Chrysostomus ait: Vides, inquit, quia non frustra Rahab & Ruth Euangelista intulit mentionem? quarum vnam alienigenam, alteram etiam meretricem fuisse constat: sed vt disceres idcirco venisse Christum, vt mala nostra deleret omnia. Non enim quasi iudex, sed quasi medicus aduenit. Sicut igitur illi de quibus secundum carnem natus est, coniuges susceperе meretrices: sic etiam ille fornicatricem hominum naturam sibi copulauit.

Rahab non fuisse meretricem.

Ruth 4.

Ruth 2.

Deuter. 23.

Deuter. 25.

Ruth contra legẽ vti mater regũ Iudæorum effecta sit.

Chrysosto.

Iesse autem genuit Dauid regem. Dauid autem rex genuit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ. Salomon autem genuit Roboam, Roboam autem genuit Abiam. Abia autem genuit Asa, Asa autem genuit Iosaphat.

Supra dictum est Booz ex Ruth Moabiti de Obed generasse: Obed verò Iesse, qui Dauid genuit regem. Est autem Iesse trinomius. Siquidem vocatus est Isai in primo libro Regum, & vocatur hic Iesse, de quo Esaias loquitur propheta: *Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet.* Fuit alio quoque nomine vocatus Nahas. Hic itaque genuit Dauid regem omnium filiorum minimum. Dauid iste mira fuit pietate in Deum deuotus, vir Euangelica perfectione insignis. Nam persecutori suo ac hosti Sauli, cum illum in manus suas tradidisset Dominus, Dauid non semel pepercit, vitam donauit, omni iniuria abstinuit, illum adorauit, humilimeq; honorauit, se pulicẽ, canem mortuum ac perdicem nominans. Imo postquam in duo crimina grauia labi permissus est, homicidij scilicet, & adulterij, & pœnitens Deo reconciliatus est, quantum humiliauit se erga blasphemum Semei, sibi,

Ruth 4. 1 Reg. 16. Iesse nomen triplex. Esaiæ 11.

Dauid regem Euangelica fuisse perfectione insignem. 1. Reg 14. 2. Reg. 16. 2 Reg 11. 2. Reg. 16.

Manſuetudinis quamuis fuerit Dauid erga ſuos inimicos. Ibidem. 2. Reg. 15.

ſibi, hoc eſt, Dauidi regi inſultantem? Certè quamuis rex eſſet, nullam tamen maledicentiæ vicem in illum retulit, ſed ne militem quidem vlciſci regis iniuriam volentem permiſit, ſed eundem compeſcés: Dimitte, inquit, vt maledicat Dauid. Forſan Dominus reſpiciet humilitatem meam, & reddet mihi benedictionem pro maledictione hac hodierna. Deniq; Abſolonẽ filium fugiens, cum arcam Domini ſacerdos ſumere cum Dauid vellet, qua deuotiſſimus vir magis ſolaretur fugam ſuam, non eſt paſſus rex ſanctus vt educeretur arca, ſed dimittite, inquit eam. Si propitius eſt mihi Dominus, oſtendet eam mihi iterum. Quod ſi me reiecerit, dicens: Non places: Dominus eſt, quod bonũ in conſpectu ſuo videbitur, faciat. Vide igitur quam humilis & manſuetus, quam pius & Deo deuotus vir fuerit, adeo vt Dominus de eo dixiſſe legatur: *Inueni virum ſecundum cor meum.*

Pſalm. 88. Actor. 3.

Hic itaque genuit Salomonem ex ea quæ fuerat vxor Vriæ, hoc eſt, ex Bethſabee. Non tamen hic erat puer, qui per adulterium natus eſt Salomon (ſiquidem puer ille infans obijt) ſed omnibus fuit filijs Dauid ex Bethſabee (vt quidam volunt) iunior. Poſt mortem namque Vriæ, Dauid Bethſabee accepit vxorem. Ex qua quatuor filios recepit, puta Samma, Sobab, Nathan & Salomonem. Fuit itaque Salomon omnium iunior, fratrem habens Nathan ex vtroque parente per generationem carnis, non vt quidam mentiuntur per adoptionem Dauidis, qui illum filium Vriæ cum Bethſabee eius matre, dum coniugem ſibi copularat eandem, in filium ſumpſiſſet adoptiuũ.

2. Regũ. 2. Reg. 5. 1. Paral. 3. Nathan quis fuerit.

Philo Hieron.

Quin potius (vt Philo aſſerit, cuique Hieronymus conſentit) Nathan frater fuit Salomonis ex vtroque parente. Nam niſi fuiſſet, quomodo Chriſtus fuiſſet Filius Dauid, poſteritate Salomonis deficiente, quam Lucas aſcendendo per lineam Nathan ducit vſque ad Dauid? Dauid nanque cum primogenitus eius Amnon fuiſſet occiſus, Abſolon quoque interemptus, ſubſecutaq; eſſet diſcordia filiorum diſcertantium, in regno quis patri ſuccederet, iurauit, hoc eſt, decreto firmauit, quod minimus ex Betſabee poſt ſe regnare inciperet cum ſua poſteritate, ſi quam haberet. Ea autem deficiente, ſuccederet poſteritas Nathan qui proximus natu fuerat Salomoni, vtpote præter Salomonem inter fratres ſuos ex matre Bethſabee iunior. Quod & Bethſabee Dauid poſtea promiſit, ſe non reuocaturum, quando Adoniam à præſumpto propterea regno depoſuit, ſic dicens: *Sicut iurauí tibi per Dominum.* Per Dominum, inquit, quo intelligas Domino hoc iuramentum Dauidis placuiſſe, atque non ex amore carnali Bethſabee, ſed ex beneplacito atque conſtituto diuino emiſſum. Ergo ſicut iuraui tibi, inquit, per Dominum Deum Iſrael, ita fiet: vtpote id quod iuraui, & quod tu deſideras impleri, vt Salomon filius tuus regnet ſuper ſolio meo. Nam diuina iuſſione hoc geſtum in Paralippomenon primo libro Dauid teſtatur, dum moriturus principibus loquitur, dicens: *Dominus elegit Salomonem filium meum,* vt ſederet ſuper ſolium meũ. Huius poſteritas Salomonis defecit in Ochozia, qui filiũ naturalẽ non habuit. Itaque Ochozias ex ſola poſteritate relictus erat Salomonis. Quo non habente filium, eoq́ue interempto, Athalia conata eſt omne ſemen regium occidere, puta quod ex linea Nathan fratris Salomonis ſupererat, & illius ſtirpi regiæq; dignitati in regno ſuccedere debebat. Seruatus eſt tamẽ Elich, aut Eliakin ex Ahraſarim ex ſtirpe Nathan ortus:

Ibidem.

1. Paral. 28.

Salomonis poſteritas quando defecerit. 4. Reg. 11.

qui

qui sic dicebatur, vtpote donati lege ac iure successionis in regno: & vocabantur filij ac fratres principis. Vide Breuiarium Philonis. Hic autem Elich, & Eliakim cognominatus est Ioas à Iozabeth sorore Ochoziæ. Nam persecutioni Athaliæ fuit subtractus, & seruatus. Hic primus (vt dixi (ex cathena seu linea Nathan filij Dauid descendens) non tamen putes illum fuisse Nathan, qui propheta dicitur & sacerdos, sed filium Dauid) rex Iudæ est institutus, iuxta decretum Dauid. Itaque Dauid genuit Salomonem, qui regnauit sapiens, pius atque deuotus Deo in principio: in fine tamen per mulieres deprauatum est cor eius. Ex Salomone natus est Roboam, qui durè loquens plebi, atque cum austeritate imperans, decem tribus vt à se deficerent, ansam præbuit. Ex Roboam Abia: ex Abia Asa: ex Asa vero Iosaphat natus est. Hi duo reges Asa & Iosaphat inter pios & bonos reges numerantur, licet reprehensione non careant.

Ibidem.
3. Reg. 11.
3. Reg. 12.
3. Reg. 15.
2. Paral. 14.
3. Reg. 5.
3. Reg. 22.

Iosaphat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit Oziam. Ozias autem genuit Ioathan. Ioathan autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam. Ezechias autem genuit Manassen.

Iosaphat genuit Ioram virũ prauũ, qui filiã Achab & Iezabel pessimæ ac Gentilis fœminæ accepit vxorẽ, qui fratres suos occidit: nec Heliæ est increpationibus correctus. Hic Iorã dicitur hic genuisse Oziam, licet secũdum historiæ veritatem, vt Regũ libri testantur, genuerit immediatè Ochoziam. Ochozias verò genuit Ioas. Et Ioas genuit Amasiã. Amasias verò genuit Oziam. Tres igitur reges intermedii ab Euangelista intermissi sunt. Cuius rationem Hieronymus, Hilarius & Chrysostomus assignãt, quod hoc propterea factũ sit, quia Ioram semini miscuit se impijssimæ Iezabel, cuius filiã acceperat vxorem: ideo eius posteritas vsque ad quartã generationem abijcitur, ne in Christi sanctæ generationis ordine collocetur. Hic Ozias tumidus, cùm sibi officium niteretur vsurpare sacerdotũ, à Deo lepra in fronte percussus est. Sentiẽs autẽ leprã mox de templo festiuauit exire, quia intelligebat Domini plagam: idcirco creditur pœnituisse. Genuit is autem Ioathan, qui patre viuente seorsum propter lepram, gubernauit interea palatium vir iustus. Hic genuit Achaz, virum reprobum Achaz autem genuit Ezechiam virum optimum, religiosum at Deum timentem, adeo vt de illo quartus Regum liber dicat, quod nec ante, nec post eum aliquis fuerit Regũ ei similis. Hic genuit Manassen. Postquam infirmus lecto decubuerat flens & Dominum orans. (Nam oranti adiecit ei ad viuendum Dominus quindecim annos) interim genuit Manassen. Vnde volunt Ezechiam non horrore mortis aut metu fleuisse, sed popterea tantum, quod non relicto semine mori deberet, quo fieret vt è semine suo non nasceretur Christus, frustraretúrque spe promissionis patribus olim à Deo factæ.

4. Reg. 8.
2. Paral. 22.
4. Reg. 21.
4. Reg. 12.
4. Reg. 14.
Hieron.
Hilarius.
Ioannes Chrysost.
4. Reg. 2.
2. Para. 26.
4. Reg. 15.
4. Reg. 16.
4. Reg. 18.
2. Paral. 32.
4. Reg 11.
4. Reg 20. Ezechias rex propter quã causam fleuerit.

Manasses autẽ genuit Amon. Amon autẽ genuit Iosiã. Iosias autem genuit Iechoniam & fratres eius in transmigratione Babylonis. Et post transmigrationem Babylonis, Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel.

4. Reg. 21. 2. Para. 33. Manasses iste vir fuit flagitiosus, quāuis ex sancto patre genitus, & Hierusalem sanguine repleuisse vsque ad os scribitur. Captus tamen à rege Assyriorum & in carcerem coniectus, inter vincula vehementer pœnituit, Deumq; inuocans liberatur, & regno restituitur. Hic genuit Amon: qui patrem suum in sceleribus, non in pœnitentia delictorum est imitatus. Hic virum sanctissimum Iosiam genuit. Siquidem cùm octo duntaxat esset annorum

4 Reg 22. 2. Par. 34. 4 Reg. 22. Hieremias quo tempore orsus sit prophetare. Eccle. 49. Iosias, cœpit quærere Dominum. Sub hoc Hieremias quoque orsus est vaticinari. De hoc Ecclesiasticus loquens, dicit: Memoria Iosiæ in compositione odoris, facta opus pigmentarij, in omnium ore quasi mel indulcorabitur, & vt musica in conuiuio vini. Hic Iosias, inquit Matthæus genuit Iechoniam & illius fratres in transmigratione Babylonis, hoc est, imminente transmigratione Iudæorum in Chaldæam, cuius fuit regia ac metropolis Babylon. Hic Iechonias filius Iosiæ, pater est alterius Iechoniæ, qui

4. Reg. 25. 2. Paral. 36. post transmigrationem genuit Salathiel. Vnde secundum Hieronymum, intermissa est hic generatio, scriptorum vitio, quod ex quarto Regum & secundo Paralippomenon libris probatur. Vbi is, qui Iechonias nominatur, natus in transmigratione Babylonis vocatur Ioakim. Quapropter Hieronymus: Scimus, inquit, Iechoniam priorem ipsum esse, quem & Ioakim: secundum verò filium, non patrem. Quorum prior per k & m, hoc est, Io-

Hieron. akim: sequens verò, per ch, & n, hoc est Ioachin scribitur. Fuit itaque Iechonias idem, qui & Ioakim, qui filium genuit Ioachin post se regnantem. Hic tandem sponte se tradidit Nabuchodonosor, abductus in Babylonem. Vbi contra iusiurandum, hoc est contra datam fidem Nabuchodonosor, cum eum posuisset in carcerem, post annos multos tandem à filio huius

Iechoniam fuisse multinominem. Ioachin. 4. Reg. 25. Hierem. 37. & 52. magni Nabuchodonosor Euilmerodach est liberatus & honoratus valde. Fuit autem & aliud ei nomen, quo vocatus est Elich: sed post liberationem eius ex carcere, vocatus est Neri, quomodo à Luca quoque nominatur. Timebatur autem lucernam ex stirpe Dauid extingui in Israel. Ideo dum in carcere esset, æditus pro eo fertur & cantatur Psalmus octuagesimus septi-

Elich. Neri. Lucæ 3. Psam 87. Philo. Psalm. 88. mus: *Domine Deus salutis meæ.* Dum vero esset liberatus, in gratiarum actionem teste Philone, æditus est & decantatus Psalmus qui sequitur octuagesimus octauus. *Misericordias Domini*, &c. Cui ex carcere liberato, mox datus est à Deo filius proprio nomine vocatus Mezisebeel, cognomine vero Salathiel, qui genuit filium Barachiam, qui dictus est à principatu Zorobabel, id est, princeps captiuitatis Babel. Hic Zorobabel genuit Resa quem, Lucas nominat. Obseruandū enim est, quod ferè omnes qui post Ioas primum regē ex linea Nathan deficiente stirpe Salomonis regnarūt, atque ipse Ioas aut bi-

Salathiel quis fuerit. Zorobabel quis fuerit, & vnde sic dictus sit. Lucæ 3. Reges quinā plura nomina habuerūt. nomij aut trinomij fuere. Nam & hic in vicinioribus idem est qui Ioachin: & à Philone Elich: & Neri, tam à Philone, quàm à Luca: & hic in Matthæo Iechonias nominatus est. Idem & Mesizebeel aut Mesizehel & Salathiel. Barachias quoque & Zorobabel idem est vir.

Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliachim. Eliachim autem genuit Azor. Azor autem genuit Sadoch, Sadoch autem genuit Achim, Achim autem genuit Eliud. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit

nuit Mathan. Mathan autem genuit Iacob.

Deficiente nobis scriptura sacra ac certissima historia, vnde probari possint hæ generationes, nihil à nobis dici potest, nisi quomodo Euangelista dicit, & intelligi voluit generationes has sibi inuicem fuisse succedentes. Scripsit enim his qui illo tempore viuebant, quibus ignotum non erat, qua linea quorumque nominibus Maria ex semine Dauid deduceretur. Hoc enim erat necessarium, si verè rectèque Christus natus ex semine Dauid deberet dici. Hoc, inquam necessarium est Mariam fuisse ex Dauidica stirpe natam. Alioqui Christus non esset filius Dauid. Neque enim satis foret Ioseph ex Dauid deductum, si non Maria quoque fuerit filia Dauidis, ex qua sola Iesus Dei Filius carnem susceperit. Itaque minor fuit solicitudo, quam vt clare scriberetur Mariæ genealogia: quandoquidem tunc, puta in initio fidei, nemini ex fidelibus erat hæc ignota.

Matthæus quibus suum Euangelium scripserit.

Mariam probari filiam Dauid.

Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.

Vt paulò ante dixi, satis probatur hic & alijs Euangelicis testimonijs, Ioseph esse filium Dauid. Sed quid hoc ad Christum, qui ex Ioseph non est natus? Oportebat igitur Mariæ genus deduci, quo vnde Christi veniret genealogia, constaret. Verum Hieronymus, omnesque alij tradunt consuetudinem non esse scripturarum, vt mulierum generationis ordo contexatur. Ideo omissis aliorum opinionibus, quæ in varijs autoribus aliæ atque aliæ reperiuntur, vnius dicam opinionem, qui dicit, Matthæum carnalem generationem, naturalemque descripsisse. Idcirco posuerit, ait, patrem naturalem Ioseph Iacob: cæterum, Lucas alio posuerit respectu patrem Ioseph Eli, seu Elich. Syris namque & Aepyptijs idem esse nomen volunt Elich, & Eliakin, & Ioachin. Dicit itaque autor ille testimonio vtens Philonis, Eli, siue Elich eundem fuisse quem & nos Ioachin patrem naturalem beatissimæ Mariæ dicimus Virginis: dictum verò à Luca patrem Ioseph, non quidem secundum carnem, sed iuxta legem seu consuetudinē, quia Ioachin siue Eli pater fuit Mariæ coniugis Ioseph. In eodem autem tibi attinet gradu pater coniugis tuæ, aliusve cunsanguineus, qui attinet tuæ coniugi. Pater itaque coniugis tuæ, pater est tuus. Si igitur Eli, qui idem est, quem nos vocamus Ioachin, propterea dictus est pater Ioseph à Luca quia ille pater fuit carnalis coniugis Ioseph beatæ Mariæ: tunc certum fit, quomodo Maria ex Dauid per Nathan descenderit, Ioseph verò per Salomonem: quorum vterque de tribu est Iudæ, & filius ex semine Dauid, Testatur autem Ambrosius quoque verè Christum descendisse per Nathan qui legitimus filius fuit naturalisque Dauid ex Bethsabee, non sacerdos, sed cui vt principi eiusque successoribus commissus erat ordo sacerdotum, haberetque respectum super eos, ne quid iniqui molirentur contra regem.

Matth. 2. Lucæ 1. 2.

Hieron.

Generationē qualem matthæus explicet in genealogia Christi.

Lucæ 3.

Ambros.

SERMO IN EADEM SOLENNITATE.

Quid originale sit peccatum, quantumve noceat: à quo beata est Virgo Maria præseruata.

TOta pulchra es amica mea, & macula non est in te. Canticorum IIII. Nemini verba hæc iustius applicantur, quàm beatissimæ virgini Mariæ. Quippe, quæ sola inter omnes creaturas tota pulchra est, sola ex omni parte candida, adeo vt nulla sit in ea macula. Leguntur igitur hodie merito de ea in illius laudem hæc verba. Siquidem hodie concepta est: quæ cõceptio in omnibus hominibus alijs est immunda. Omnes enim cõcipimur filij iræ & in peccato originali: à quo nisi mundemur, non videbimus Deum nec eius beatitudine perfruemur. Ab hoc tamen defectu singulari, diuinoq; priuilegio exempta præseruataque fuit beatissima virgo Maria, ne incideret. Et hæc ratio nobis est, & causa iucunditatis hodiernæ, qua illi decorem hunc, pulchritudinem, puritatemque post Deum excellentissimam gratulamur, Deoque pro hac re gratas agimus. Itaque charissimi filij cum nunc dicendum nobis sit, cuiusmodi hoc fuerit beneficium, præseruari ab originali peccato diuinitus, ea propter quid originale peccatum sit, est primo inuestigandum. Quapropter sciendum, quod benedictus Deus hominem creauit rectum, quem secundum imaginem suam creans, secundum se etiam eundem vestiuit virtute: quia inferiores animæ vires & concupiscentias omnes plene fecit obedire rationi. Ea propter si Adam non peccasset, nulla fuisset neque in eo, neque in aliquo homine concupiscencia praua, nulla rebellio carnis, nulla denique inordinata commotio sensualitatis aduersus spiritum, aut rationi contraria. Non fuisset denique in homine alicuius mali cogitatio, nulla mala voluntas qua læderetur proximus, aut ex alio alius offenderetur, nulla quoque repugnantia membrorum. Ideo ex nuditate etiam nulla erit erubescentia, quia ibi inobedientiæ deerat turpitudo, & concupiscentiæ, vnde erubescentia posset generari, libido. Et quamuis nemo famem, sitimve sensisset nihilominus tamen suo quisque tempore edens, seruante hac originali iustitia, nec perturbationem sensisset, nec ægritudinem. Neminem vlla creatura læsisset, non aër, non ignis, non aqua, non bestia, aut quodcunque aliud. Omnia enim obedissent homini, & homo obedisset in omnibus Deo.

Ephes. 2.

Conceptionis festum celebrandi ratio quæ nã sit.

Sapien. 2.

Eccl. 17.

Iustitia originalis primo homini data quàm præclarũ fuerit donum.

Hoc itaque præclarum donum originalis iustitiæ acceperat Adam pro se & pro posteris suis. Quod quomodo pro se, suisque successoribus cunctis acceperit, ita præuaricando præceptum diuinum, pro se, pro suisq; omnibus iterum amisit, non aliter, quàm si quis comitum immunitate aliqua aut priuilegio donatus fuerit pro se suisque hæredibus: sed si postea Domino suo perfidus fuerit inuentus, amittit iterum pro se suisq; hæredibus priuilegium quo fuerat donatus. Quapropter peccatum transgressionis in Adam licet actuale fuerit peccatum, in nobis tamen illud non est actuale, sed originale, quod per generationem in nos, hoc est, de vno in vnum transfunditur, omnesq; illius efficimur peccati, quantum ad priuationem originalis iustitiæ attinet, participes, quotquot humanæ sumus naturæ consortes. In hoc peccato concipimur omnes, vt Dauid testatur: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Est igitur originale

Quanta bona per peccatũ originale homo amiserit.

Psal. 50.

peccatum

peccatum, defectus aut priuatio originalis iustitiæ, quam habere debet homo, & non habet: hoc est, quam natura humana quidem acceperat, sed demerito suo, hoc est, per primum peccatum in natura humana commissum, iterum amisit. Quotquot enim nascimur communi lege, nascimur filij iræ, non habentes originalem iustitiam, quam deberemus habere, vt puta in Adam nobis, hoc est, naturæ humanæ datam. Itaque non habere quod debemus habere idipsum dici potest originale peccatum. Quod licet ex priuatione sit originalis (vt dixi) iustitiæ, non tamen peccatum originale hunc solum nominat defectum originalis iustitiæ, qua caremus, sed affectionem etiam nominat malam, pronitatem ad malum, peccandi libidinem, tarditatem, grauitatemq; ad bonum atque concupiscentiarum, & vitiorum omnium fonte, omniumq; malorum scaturiginem, quæ in carne nostra latentia inde promanant atque pullulant, ob originalis iustitiæ defectum, seu originale peccatum. Quod quidem peccatum nobis in baptismo ita remittitur, vt non imputetur à Deo paruulo, aut alteri baptizato, quod iustitia careat originali, aut quod infirmitatem, rebellionemq; carnis, concupiscentiarumq; sentiat importunitatem. Quo fit, vt non solum nihil damnationis propterea sit his, qui sunt in Christo Iesu baptizati, sed etiã gratiam Dei, innocentiæq; recipiant vestem, submersis, defetisq; omnibus peccatis eorundem in baptismo: Ibi enim omnes Christi redemptionis efficimur participes: Ibi filij adoptionis efficimur Dei, filij gratiæ, filij lucis, membra Christi, hæredes Dei. Non ergo nobis in Christo baptizatis nocet, quod defectus in nobis manet originalis iustitiæ, quem defectum originale peccatum vocamus quodve in ordinatarum concupiscentiarum, vitiorumq; sentimus multitudinem, motuumq; indomitorum rebellionem: quæ tamen nos à Deo separarent, si in peccato illo originali, puta non baptizati, aut non in Christum credentes moreremur. Secundo, sciendum, ex peccato originali nobis euenire grauia: Primum est, obligatio ad dãnationem perpetuam. Quicunque enim in peccato mortuus fuerit originali, huic clausum est regnũ cælorum æternaq; damnatione separatur à Deo. Proinde Paulus, *Eramus*, inquit, *natura filij iræ sicut cæteri*. Porro, filij iræ quid sunt, nisi filij perditionis? Hoc malum tollitur nobis per baptismum. Tollebatur quoque in veteri lege per circuncisionem, & in lege naturæ par sacrificia & per fidẽ. Nunquã enim defuit mundo remedium contra originale peccatum, quo efficerentur homines filij gratiæ atque amici Dei. Nullũ tamen erat ante Christi passionem remediũ, quod reconsiliaret Deo naturam humanã, nec B. Virgini quidem (quæ sine peccato cõcepta est originali, quia præseruata est ex dono Dei singulari ab originali peccato, quod, nisi præseruaretur, incidisset) nec cuiuis sanctorum pateret regnum cælorum, antequam Christus debitum omne per Adam, pro nobis & pro vniuersa natura humana, in qua peccatum erat, soluisset. Non debet autem cuipiam hoc iniustum videri. Siquidem si Adam non peccasset, profuisset nobis etiam omnibus ad seruandam originalem iustitiam, illius bona voluntas. Idcirco pari ratione nobis quotidie obest peccantibus Adæ mala voluntas, non secus atque exhæredato patre necesse est filium exhæredari. Habet autem hoc locum in originali peccato tantum. Siquidem de alijs

Peccatũ originale quid.

Ephes. 2.

Peccatũ originale quæna includat.

Originale peccatũ quinam remittatur in baptismo.

Roman. 8.

Baptismus quæ bona conferat.

ibidem.

Ephes. 5.

Roman. 2.

Mala quæna homini ex originali euenerint peccato.

Ephes. 2.

Circuncisiõ legis vt fuerit contra peccatum originale, sicut in lege naturæ.

Ezech. 18.

Ibidem. peccatis, neque parentes pro filijs, nisi criminum sint eorum participes: quia anima quæ peccatum commiserit in ipso morietur. Pater enim non portabit iniquitatem filij, neque filius portabit iniquitatem patris. Verum, vt dixi, in originali peccato, hoc est, in exhæredatione originalis iustitiæ, filij nati habent in parentibus. Secundum malum, quod ex peccato nobis relinquitur originali, concupiscentia est carnis aduersus spiritum. Hæc etsi peccatum non sit, Iacobo tamen teste, ex peccato est, & ad peccatum prouocat, imo peccatum, si ei consentiatur, gignit. Quo fit vt in scriptura non raro peccatum nominetur. Sic enim Paulus hunc carnis languorem, non semel peccatum vocat, Augustinus quoque concupiscentiam ait nobis dimitti, non vt non sit, sed vt non imputetur. Ex hac autem concupiscentia praua, oritur continua ad mortem vsque hæc nobis pugna quæ est inter carnem & spiritum, de qua Apostolus conqueritur dicens: *Sentio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati.* Et ad Galatas: Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, vt non quæcunque vultis, illa faciatis. Hæc concupiscentia non tollitur nobis vsquequaq;, sed minuitur benè, & Dei gratiæ adiutorio confortamur, ne vim nobis possit inferre, nec sine voluntatis nostræ assensu nobis nocere.

Concupiscẽtia carnis ex peccato originali Iacob. 4. Rom. 5. 6. Galat 3. August.

Roman. 7.

Galat. 1.

Tertium est malum, ignorantia. In magna enim scientia creatus fuit Adam, omniumqúe rerum notitia plenus, quippe qui iuxta proprietates singulorum animalibus nomina posuit. Nos verò à sublimi scientia illa excidentes, parum nouimus. Nullam enim substantiam in propria essentia, sed ex accidentibus tantum cognouimus.

Ignorantia ex peccato originis. Gen. 2.

Quartum malum est, ex originali peccato manans, mors, & post mortem corruptio, incineratioqúe. Nam vt sapiens ait. Non fecit mortem Deus, nec lætatur in perditione viuorum. Si ergo Deus non fecit mortem, vnde, nisi ex peccato, venit? Inducit itaque originale peccatum, non solum mortem, sed & pœnas, infirmitatesqúe, famem, sitim, fatigationem, dolorem, tristitiam qúe inordinatam, & id genus incommoda multa: post mortem verò putrefactionem, & incinerationem, iuxta Dei maledictionem Adæ datam, dicentis: *Quia pulvis es & in pulverem reuerteris.* Tertio, mirandum non est hominem baptizatum, & à peccato originali mundatum, concipere gignereve in peccato originali: quia quod pater aut mater gignit, non est ex substantia gratiæ, sed ex substantia naturæ vitiatæ. Quare hæres sicut efficitur per patrem naturæ (vt ita dicam) ita non potest esse aliter de lege communi, quam hæres naturæ vitiatæ. Quod enim caret pater originali peccato per baptismum, est diuinæ gratiæ, quod verò ex eo nascitur filius est naturæ. Hoc autem locum non habet (vt supra dixi) in solo originali peccato. Quomodo enim personalis virtus, probitasve patris non derivatur in filium, ita nec iniquitas personalis, puta furtum aut homicidium. Contra verò, si originalem iustitiam Adam tenuisset, hanc in omnem posteritatem transfudisset. Nunc verò quia amisit non sibi tantum, sed omnibus quoque nobis, hoc est, vniuersæ posteritati suæ amisit. Generat igitur regeneratus in baptismo filium in originali peccato, vt dixi, quia vt Augustinus ait, Iudeus circuncisus generat filium non circuncisum. Et palea licet magno sit labore separata à grano tritici, si tamen in terram proijciatur tritici granum, nõ triticum.

Mors & corruptio hominis vnde. Sapien. 1.

Gen. 3.

Augustin.

triticum producit sine palea, sed cum palea. Sic aliud est, tam pater, quam mater per Dei gratiam, iuxta quam non ex illis nascitur proles, aliud est per naturam, iuxta quam generat prolem. Quarto, quia ex omnibus diuina bonitas elicit bonum, noluit per baptismum nos ita ab originali liberari peccato, vt nullæ huius in nobis molestiæ, nullæ reliquiæ manerent, sed, quæ dixi mala superiora, primo excepto, in nobis reliquit ad virtutis exercitium, vt inde coronaremur à Deo: vnde astutia, inuidiaque serpentis sibi voluit nos subijcere, cælestique priuare hæreditate. Quinto, sentiendum est firmiterque tenendum, beatissimam virginem Mariam conceptam esse sine originali peccato. Sanctus namque Ioannes baptista, S. Hieremias concepti quidem sunt in originali peccato, sed in vtero ante sunt purgati seu sanctificati, quam nati. Quare beatissimam Dei matrem singulari atque maiori priuilegio decuit sanctitatis ac puritatis illustrari, non vt purgaretur ab originali peccato, sed quæ ne contraheret illud, præseruaretur. Dixerat enim Dominus de beatissima hac virgine serpenti, hoc est, diabolo: *Inimicitias ponam inter te & mulierem, & inter semen tuum & semen illius. Ipsa conteret caput tuum & tu insidiaberis calcaneo eius.* Quomodo beatissima hæc virgo contriuisset caput serpentis huius, si vel ad momentum serpenti, hoc est, diabolo per originale peccatum subiacuisset? Absit absit, vt beatissimam Dei matrem, ne ad momentum quidem filiam dicamus aliquando fuisse diaboli, filiamque iræ. Quomodo enim dici posset in matrem Dei ab æterno electa, si aliquando diaboli fuisset ancilla? Non hoc passus est, in sua dilectissima matre Deus, Dei & virginis filius. Propterea B. Hieronymus de beatissima virgine loquens, ait: Nulli dubium est de matre Domini, quia talis debuit esse, quæ non posset argui de peccato: quandoquidem ad ignominiam non modicam id vergeret Christi: quin potius decebat maximè (vt verbis D. vtar Anselmi) ea sanctitate, ea puritate nitere hanc virginem, quæ Christum Dei Filium conceptura erat & paritura, qua maior sub Deo non posset intelligi. Nequaquam igitur Dei mater, nequaquam regina cælorum, angelorum domina, nec ea quæ dæmonibus est terrori ac formidini, existimanda est in originali fuisse peccato concepta. Eua in sua creatione omnis maculæ expers fuit ac vitij. Num Eua inferiorem putabimus Mariam, vt illam dicamus sanctam, hanc dicamus in originali peccato conceptam? Aut quomodo eam præ cæteris dicemus mulieribus benedictam, si eam cæteris æquamus? Quomodo est inquam præ omnibus benedicta Maria, si in peccato concepta est, aut si eius ortus, quam Euæ fuerit immundior? Absit igitur, vt in Eua præferamus imaginem ac figuram veritati. Nihil enim nisi figura beatissimæ Mariæ fuit Eua. Sed quomodo quis dubitare possit de beatissima virgine ab initio & ante secula in Dei matrem electa, quin illius concepto munda fuerit & sine peccato? An plus non valet gratia, quam natura? Sunt sanctorum, sunt quoque scripturæ sacræ sententiæ quædam generales, quod nemo nascatur, nemo viuat sine peccato. Esto, lex communis est. An Deus non potuit, quem voluit à lege communi eximere? An matrem suam non potuit priuilegio singulari honorare? Si eam in multis alijs exemit, quomodo hic eam neglexit? Naturæ vsitatum non est nec consentaneum, virginem concipere & parere: præstitum tamen hoc diuinitus est Mariæ,

Reliquiæ malæ quænam rei maneant ex originali peccato.

Mariam sine originali peccato conceptam esse. Lucæ 1. Hierem. 1.

Gen. 3.

Nec ad momentum quidem beatam Mariam subiacuisse peccato originis.

Hieronym.

Anselmus.

Gene. 2.

Lucæ 1.

Quam fuerit figuram B. Mariæ virginis.

1. Reg. 1.

Mariam matrem suã quibus priuilegijs singula-

ribus Deus honorauerit. Genes. 3. Ibidem.

Nonne cunctis mulieribus dictum est à Deo, *In dolore paries filios?* Maria tamen peperit virgo, non in partu dolorem, tristitiam ve sensit. Nonne homini dictum est, vniuersoque generi humano, *Quia puluis es & in puluerem reuerteris?* Maria tamen non sensit corruptionem. Eius namque sacratissimum corpus non decuit incinerari, nec etiam putrefieri potuit, quæ neque conceptu, neque partu est violata. Si igitur in alijs multis à communi lege aliorum sanctorum est exempta, & decorata priuilegio singulari, quare non etiam præseruata est à peccato originali præ alijs? Nihil enim Deus intermisit in ea, quod ad veneratione, ad cultum, ad honorem q; spectaret suæ sanctissimæ matris. Si igitur non præseruasset eam, hoc ideo esset, vel quia nollet, vel quia non posset, aut quia non congrueret. Nullum horum hic habet locum. Congruit maximè dignissimam omnium creaturarum, proximam post Christum Deum, honore singulari atque excellentiori affici. Decebat quoque Christum innocentissimam, immaculatissimamque matrem habere. Congruebat eandem quoque (quibus potuit creatura modis ornari) virtutum, puritatisque excellentia, omnique genere sanctitatis honorari à filio: quæ tanta esset, vt non posset esse in creatura præstantior, nec sub Deo intelligi maior. Congruit igitur non solum hoc Christo, vt matrem suam seruaret mundam ac sanctam, verum etiam ita suæ matri facere debuit, ita facere potuit, ita voluit: & quod nostrum est constanter credere, ita fecit. Nos igitur filij charissimi veneremur hanc virginem, ipsam diligamus, imitemurque eius puritatem ac sanctitatem. Scimus enim Christum dixisse, dum à quodam illi nunciaretur, matrem ipsius & fratres foris stare: Qui sunt fratres mei, & quæ est mater mea: Quicunque fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, hic meus frater & mater, & soror est. Si ergo qui voluntatem Dei faciunt, Christi sunt fratres, sorores & mater, videte quomodo non solum filij Mariæ efficimur, ipsius vitam imitando: nec filij tantum sumus Christi nos confirmando vitæ Christi: sed esse possumus etiam Christo & soror & frater & mater, si fecerimus quæ bene placita sunt eius Patri. Quo manifestum fit, Christum non tam amare coniunctionem sanguinis, quam voluntatis. Studeamus igitur virtutes beatissimæ virginis imitari, & eijsdem quibus ipsa placuit Deo placere, puta humilitate profundissima. Ipsa enim de excellentissimis, multifarijsque donis Dei nihil sibi ascripsit nihil sibi arrogauit, sed liberam ab omni se gloriatione continuit, patientia mitissima & constanti. Ipsa enim patientissimam, mansuetissimamque se exhibuit, & ab omni rancore, & amaritudine alienam erga eos, qui filium suum persequebantur, aut crucifigebant se seruabat. Charitate denique & temperantia, paupertate quoque spiritus, & virtute discretionis emicuit. In quibus omnibus se speculum exhibuit sine macula, quod imitemur, in quo Christum contemplemur, in quo Christum laudemus, Christo gratias agamus, qui nobis huiusmodi matrem dedit reginam misericordiæ pijssimam, clementissimamque: cui sit honor, laus, virtus & gloria in secula seculorum, Amen.

Mariam virginem ab originali peccato præseruari, quam bene congruerit.

Quomodo filij efficiamur B. Virginis Mariæ.

Virtutes B. Mariæ nobis imitandæ quæ sint.

IN

IN FESTO SANCTI THOMAE APOstoli, Epistola beati Pauli Apostoli ad Romanos VIII.

SCimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui secundùm propositum vocati sunt sancti. Nam quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædestinauit, hos & vocauit. Et quos vocauit, hos & iustificauit. Quos autem iustificauit, illos & magnificauit. Quid ergo dicemus ad hæc? Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Quis accusabit aduersus electos Dei? Deus qui iustificat, quis est qui condemnet? Christus Iesus qui mortuus est, imo qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei: qui etiam interpellat pro nobis? Quis ergo nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die, æstimati sumus vt oues occisionis. Sed in his omnibus superamus, propter eum qui dilexit nos. Certus sum enim quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura, alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

IN festis quorundam Apostolorum hæc non immerito legitur Epistola, in qua perfectissima charitas describitur, qua decebat Apostolos, qui primitias habebant, spiritus, præeminere alijs. Itaque dicit diuus Paulus Apostolus: *Scimus*, per reuelationem, indubitataque fide tenemus, *quoniam diligentibus Deum* charitate seu dilectione quæ Domini custodit mandata intuitu placendi Deo, *cooperantur in bonum omnia* ac conuertuntur illis ad profectum: adeo vt non solum aduersa & tristia, verum etiam si illos hallucinari ac deuiare aliquando contingat, hoc ipsum illis proficiat in bonum, quia humiliores inde redeunt, doctiores, prudentioresque, & bonis actibus feruentiores deinceps insistunt. His scilicet, qui secundùm propositum diuinæ prædestinationis, in quo perseuerabunt, tametsi aliquando ad tempus aberrent, redeunt tamen, vt propositum Dei in eis impleatur. Proposuit enim, hoc est, prædestinauit eos ad vitam venire: quod mutari non potest. Secundùm hoc igitur propositum, non secundùm meritum, vocati sunt sancti. Nam quos præsciuit saluandos, hos vt essent, prædestinauit quoque conformes fieri imaginis filij eius. Hoc est, hos vt fierent imitatores Christi prædestinauit, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus, & primatum tenens in collegio sanctorum. Itaque quos ab æterno sciuit cõformes fieri imaginis filij sui, etiam prædestinauit, hoc est, per oppositam

Rom. 8.

Quomodo Deum diligentibus omnia cooperẽtur in bonũ.

Propositum Dei in saluatione hominum qui intelligẽdum. Colossen.

gratiam illos præparauit, vt verbo crederent prædicationis. Omnis prædestinatio, est etiam præscientia: non autem omnis præscientia est etiam prædestinatio. Prædestinatio enim diuina solorum est bonorum, quæ præparat ad gratiam: & est causa salutis nostræ. Prædestinat namque ea quæ est facturus. Præscientia verò est bonorum & malorum. Præscit autem Deus multa, quæ ipse non est facturus. Siquidem malorum præscit damnationē, cuius tamen ipse damnationis nequaquam est causa. Igitur quos præsciuit saluos fieri, hos & prædestinauit, quos autē prædestinauit, hos & vocauit ad fidem, & gratiam suam per inspirationem & illuminationem internam, per prædicationem externam, per angelicam custodiam & directionem. Et quos vocauit, puta secundùm suum propositum prædestinationis suæ, (sunt enim vocati alij quoque qui ad tempus credunt ac diligunt, sed non electi, nec perseuerant) hos & iustificauit. Quomodo imperator quempiam diligens, si promouere ex plebeo genere illum vellet ad comitatum, daret illi ante opes, honores, officia, dignitates, quibus illum dignum tandem redderet comitatu illo, & propter quæ comes futurus idoneus æstimaretur: quæ tamen omnia prædicta, quibus dignus fieret comitatu, & ipsum comitatum ab Imperatore suscepisset. Hoc modo, quos Deus prædestinauit & vocauit ad gloriam suam, hos & iustificauit, idoneosque fecit ac dignos cælesti præmio. Quapropter merita nostra ac præmia, dona sunt Dei: nec aliud in nobis Deus coronat, quam dona sua. Itaque quos vocauit, hos & iustificauit, peccata eis dimittens, & gratiam infundens. Quos autem iustificauit, illos & magnificauit, id est, illos & magnos fecit, hic in sanctitate, & postea in gloria & felicitate æterna. Iuxta diuum Augustinum, prædestinatio præparatio est gratiæ in præsenti, & gloriæ in futuro. Vocatio gratiam offert & retrahit à peccato. Iustificatio gratiam confert. Magnificatio gratiam consummat in gloria. Quid ergo dicemus ad hæc tanta Dei nobis collata beneficia ac dona? Nunquid adhuc aliqua ex nobis habere putabimus? Haudquaquam: sed omnia ascribamus gratiæ. Si ergo Deus est, pro nobis, nos prædestinans, vocans, iustificans, & glorificans, quis contra nos erit? Itaque Deo in his omnibus pro nobis constituto, qui nobis in his voluerit aduersari, paret se, si bellare potuerit contra Deum. Adeo namque is diligit nos, vt filio suo non adoptiuo, sed proprio ac naturali non pepercerit, sed in mortem pro nobis omnibus tradiderit illum. Quia ergo quod maximū & sibi charissimum est dedit nobis, quomodo quicquam negare nobis poterit? imo quomodo non omnia cum illo donauit? Quis accusabit, seu accusationem adferre poterit vllam aduersus electos Dei? puta vt priuare eos his, quæ Deus illis gratis donauit, possit. Nemo prorsus. Accusant quidem in hac vita proximi, damnant & puniunt prælati, sed non vt bonis æternis nos spolient: quin potius, vt ad bona æterna nos dignos reddant ac parent. Diabolus quoque accusat, sed non electis nocebit, quin beatitudinem vltimam assequantur. Quis ergo accusabit? Nunquid Deus? Non. Quia ille est qui iustificat, idcirco non accusare, sed accusatis solet misereri. Homo hic seipsum salubriter coram Deo & coram sacerdote accusat. Sed hæc accusatio non facit vt electum peccata grauent, sed vt deleantur, ac non sint. Nemine igitur accusante, quis est qui condemnet? Num condemnabit electos

Iesus

Prædestinatio quid sit.

Præscientia quænam signet.

Deus quinā prædestinat vocatve ad gloriam.

Augustin.

Dilectionis Dei erga nos argumentum quod. Esaiæ 53.

Iesus Christus qui mortuus est, imo qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis? Minimè. Neque enim nos cupit condemnare, qui ad saluandos nos Deus homo factus ad nos venit, & pro nobis apud Patrem interpellat. Interpellare Christi, est seipsum coæterno Patri hominem commonstrare. Ostendit enim Patri in seipso, quid damnari in electis nolit. Nempe id quod suscipiendo liberauerit. Quum ergo nos Christus adeo diligat, quis nos separabit à charitate Christi, vt Christum non diligamus? Nemo. Num faciet hoc tribulatio corporis? Num angustia mentis? Minimè. Num faciet hoc persecutio, vt relinquamus Christum? An fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Hoc est, num pœna aliqua, aut persequutio, num mors, timorve mortis, à Christi nos charitate separabit? Et hoc dico, sicut scriptum est de nobis, & hæc nostra vox est: *Quoniam propter te mortificamur tota die*, id est, propter te varijs pœnis afficimur, idcirco te non deserimus. Aestimati sumus sicut oues occisionis. Existimant enim nos sine vllo respectu misericordiæ debere occidi, cum nemini resistamus, sed parati simus in simplicitate & mansuetudine nostra mori. Hæc omnia pro Christo patimur, sed non superamur. Quin potius in his omnibus superamus, victoresque efficimur: non tamen propter vires nostras, sed propter eum, qui dilexit nos. Dum enim illius amore inebriamur, sensum doloris amittimus. Si enim verè eius nos charitas rapuerit, si verè nos absorpserit, & nostrum in se affectum abduxerit cruciatum corporis, & dolorem nos sentire non sinit. Certus sum enim, quia neque mors, seu moriendi timor, neque vita, scilicet voluptuosa quæ appetitur, & in qua est amor delectatioque viuendi, neque angeli, neque principatus, neque virtutes iuxta distinctiones quascunque Hierarchiarum, ordinumq; beatorum spirituum, neque quæ instant præsentia, neque quæ expectantur futura, neque violentia aliqua, aut fortitudo, neque altitudo, seu potentia seculi, neque profundum astutiæ, prudentiæq; secularis, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, qui melior est omnibus: quæ charitas Dei Patris erga nos manifestata est & exhibita in Christo Iesu Domino nostro, quem tradidit pro nobis in mortem, nos per eum & in eo suæ constituens adoptionis filios.

Interpellare quomodo dicatur Christus pro nobis.

Psalm. 43.

1. Mach. 2.

Dolores nostros quęnam non sentire nos faciant

Esa. 53.

EXEGESIS EVANGELII EIVSDEM festi, Ioannis XX.

HOc præsens Euangelium in octauis Paschæ legitur, quoniam quod tunc gestum fuit, narrat. Huic tamen festo congruit æquè, quare etiam legitur hodie. Narrata namque apparitione prima, quæ Christi Apostolis simul constitutis facta est in festo Paschæ, sequitur quod hodie legitur Euangelium de sancto Thoma.

Thomas autem vnus ex duodecim, qui dicitur didymus, non erat cum eis, quando venit Iesus.

Vnus ex duodecim Apostolis Thomas fuit. Siquidem duodecimum numerum tenere voluit Apostolorum Dominus Iesus. Dicit namque: *Nonne duodecim vos elegi, & vnus ex vobis diabolus est?* Duodecim elegit Christus, sed

Ioan. 6.

Iudas quomodo fuerit diabolus vocatus.

Iudas diabolus fuit, participando diaboli malitiam, non naturam. Fuit autem apostolus Iudas verè, & ad apostolatum à Christo electus, id est, institutus, atque ex alijs discipulis desumptus, non tamen prædestinatione adoptioneque filiorum à Deo fuit electus. In hac enim gratia Iudæ successit Matthias, qui duodecimum numerum impleuit, qui adeptus est apostolatum, à quo præuaricatus est Iudas, & electionem adoptiuorum, quam haudquaquã Iudas creditur adeptus. Hoc ideo dico quoniam numerus mansit apostolorum duodenarius, subrogato Matthia. Et hic ab Euangelista dictus est Thomas vnus ex duodecim, licet tempore resurrectionis Christi, Apostoli tantum fuerint vndecim: paulo post tamen resarcitus est in Matthia numerus duodenarius. Itaque Thomas vnus ex duodecim qui dicitur didymus, hoc est (vt veteres ex Hebræo interpretati sunt) dubitator, licet recentiores quidam dicant geminum. Quo subindicatur naturali fortasse vitio Thomam inclinatum, quo tardiuscule, nec facilè credere alijs solebat. Permiserat autem hic Dominus illum naturali inclinationi non sine vitio succumbere ac vinci: sed hoc tamen non absque dispensatione singulari. Voluit enim Dominus prædilectum sibi Apostolum Thomam dubitare, ne nos dubitaremus. Aut si dubitemus, vera illius experientia instruamur. Dubitauit enim ipse propter nos, & ea in quibus nos hæsitare possemus, ipse hæsitans exploratuit, & de veritate nos certiores reddidit. Quamobrem, vt Beda ait, plus mihi Thomas qui dubitauit, profuit, quam Magdalena, quæ cito credidit. Igitur cum sero vna sabbatorum Apostoli essent simul, foresque essent clausæ propter metum Iudæorum (quod contigit in die Dominicæ resurrectionis) venit Iesus & stetit in medio eorum, & dixit: Pax vobis. Et cum hæc dixisset, ostendit eis manus & latus. Discipulis itaque viso Domino gauisis, insufflando tradidit Spiritum sanctum Christus. In quo consessu Apostolorum, Domino apparente, abfuit Apostolus Thomas.

Didymus cur fuerit sic vocat⁹ Thomas Apostolus.

Dubitare cur Dominus permiserit Thomam

Beda. Gregor.

Ioan. 20.

Dixerunt ergo ei alij discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam.

Ex præcedentibus fortasse oritur quæstio, quomodo hic Thomas dicatur abfuisse, cum Lucas referat discipulos illos duos, qui in Emaus abierant, sero rediisse Hierosolymam, & vndecim simul ibi inuenisse: quibus narrauerunt quomodo Dominum cognouissent in fractione panis. Ergo illo sero adfuit Thomas: qui nisi adfuisset, non simul fuisse dixisset Lucas vndecim, sed decem tantum. Cui obiectioni, iuxta Augustinum respondetur, Thomam tunc adfuisse, quando adueniebant discipuli duo ex Emaus redeuntes. Sed illis colloquentibus dum abiret paululum, interim venit Iesus ianuis clausis in medio discipulorum stans, & dicens: Pax vobis. Non igitur absque ratione erat, quod Thomas abierat, vel Domino propter nos hoc permittente, quo ex illius dubitatione & certificatione nos erudiremur, stabiliremurque in veritate, vel Thoma se indignum faciente, propter duritiam & tarditatem credendi. Siquidem à culpa excusatur Thomas, propter hanc duritiam. Licet enim Christus alijs quoque, quando ascensurus erat in cz-

Luc. 24.

Augustin.

Thomas Apostolus cur abierit ex collegio Apostolorum.

in cælum duritiam & incredulitatem exprobrauerit, propterea quod his qui viderant eum resurrexisse, non crediderant. Thomam tamen hic singulariter, vt sequitur, arguit, quando post dies octo propter ipsum solum apparens sanandum ei dicit: Noli esse incredulus, sed fidelis: modeste illum arguens incredulitatis præteritæ. Quocirca verisimile est cum Thomas mulieres de sepulchro venientes audisset, & Petrum sibi factam apparitionem narrantem, tertioq; discipulos ex Emaus redeuntes, longa tristitia ex passione ac morte Domini perturbatus, omnes illorum sermones pertesus, propterea quod rem nouam nec faciliter (vt sibi videbatur) credendam narrarent, abijt ex loco quo simul erant discipuli. Quo absente interim alijs simul residentibus apparuit Iesus. Quod cum Thomæ postea redeunti significarent discipuli, respondens. Nisi, inquit, videro fixuram clauorum, &c. Vnde conijcitur, quod nunciatum illi clarè fuerat, quod Dominus ostenderat Apostolis latus & manus, inuitando eos ad tangẽdum. Videte, inquiens, & palpate manus & pedes. Quamobrem Thomas respondit: Nisi videro fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam. Marc. 16. Luc. 24. Ibidem.

Et post dies octo, iterum erant discipuli intus, & Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, & dixit eis. Pax vobis.

Vides hic benignitatem Domini Iesu, qui nobis omnibus, ne de eius resurrectione dubitaremus, voluit succurrere. Atque ideo prædilectum discipulum permisit (vt prædixi) in dubitationem venire. Quem tamen nequaquam in hac fluctuatione, seu duritia reliquit, sed propter illum rediens, omnem de eius corde dubietatem sustulit. Nam post dies octo Dominus redijt, cum iterum simul essent discipuli, & Thomas cum eis. Ianuis igitur clausis stans Iesus in medio discipulorum, dicit eis: Pax vobis. Quia verò Thomas cæteris fuit durior, ideo illum Dominus præ alijs quoque humiliauit. Octo namque dies illum emendare distulit, vt interea ab alijs Apostolis instrueretur, idoneusque efficeretur ad credendum. Nam salutaris in vniuersum omnibus, mox Thomæ ostensurus, cuius gratia aduenisset (nempe vt illius desiderio acquiescens, sese tangendum præberet) fecit quod sequitur.

Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas: & adfer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis.

Ex ordine verborum indicat Thomæ, ad satisfaciendum ipsius desiderio sese venire, nec se latere verba, quæ alijs dixerat discipulis: Nisi videro fixuram clauorum, &c. Quo simul Thomas verè agnosceret adesse Christum, quem frequenter audierat pharisæorum cogitationes arcanas, & secreta cordium reuelasse. Et vide benignitatem Domini, pro vna anima aduenientis, & vulnera sua ostendentis. Aduerte quoque quod diebus nihilominus octo Dominus resipiscentiam expectauit. Quo admonentur qui à Deo ad regimen sunt animarum constituti, quanta benignitate suorum exorbitantias Matth. 9. Marc. 2. Luc. 5.

ad tempus dissimulent, donec præstita occasione, vtilius admoneantur. Pro-

Delinquentis correptionem quandoque differendam certa ratione.

dest interdum homini tentato mox vbi periculum sentitur, moneri & corripi: interdum prodest ad aliquam moram dierum dissimulari. Quando enim delinquentis animus ad excedendum pronus paulatim ex mora iterum à peccandi voluntate defervescit, vtilius est ipsum ad reditum iam se parantem expectare, vt tunc moneatur, quando id melius ferre potest. Si verò ex mora vulnus timetur ingravescere, præsenti quantotius occurrendum est remedio. Natura igitur hominis peccatoris corripiendi exploranda est, an

Naturam peccatoris explorandã.

duriora in eo plus valeant verba, an benigna mansuetudo. Omnia igitur tentanda, & quod ex multis congruentius videtur remedium est apponendum, ita vt in omnibus Dei potissimum quæratur honor, & proximi salus atque profectus.

Vulnerum cicatrices cur Christus post resurrectionem servaverit.

Est autem hic aduertendum, non ociosè factum, vt Dominus in suo seruaret corpore vulnerum cicatrices. Erat enim primo hoc necessarium, ad astruendam veritatem resurrectionis. Hoc enim vehementer testatur nos eodem corpore quo hic viuimus, quo delectamur aut patimur, resurgere, quando veritatem identitatemq; sui corporis post resurrectionem ostendit Christus, & cicatricibus vulnerum, & tactu deuotorum. Non enim Thomas solus tetigit, sed tetigerunt etiam mulieres deuotæ pedes eius. Hoc enim vno

Matth. 28. Ioan. 20.

Thomam ad fidem adduxit, discipulos quoque alios in fide plenè instruxit ac roborauit, quod scilicet ostenderit eis latus & manus. Et, vt Lucas habet,

Lucæ 24.

dixit discipulis suis: *Videte manus meas & pedes.* Secundo seruauit vulnerum cicatrices, quo Patri quid pro nobis esset passus ostenderet, easq; pro nobis

1. Ioan. 2.

Patri offerret. De quo Ioannes ait in epistola: *Aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris.* Tertio, ad ostendendam suæ dilectionis erga nos magnitudinem. Si enim plagarum cicatrices, quas nostri tolerauerat amore voluit vel post resurrectionem seruare, quanto maiori cura nos non vult perdere, aut nisi nos obedire noluerimus, non amittere? Ad consolationem igitur nostram, vehementer hoc facit, quod suæ dilectionis, suæ passionis, suæ mortis, ipse quoque non obliuiscitur: quandoquidem vulnerum & suæ passionis signa suo in corpore seruat. Quocirca

Esa. 49.

in Esaia loquitur: *Ego tui non obliuiscar: ecce in manibus meis descripsi te.* Quarto, vt nos ad redamandum se, ad confugiendum ad se, ad commorandum quo-

Ioan. 5.

que in se prouocaret. Est enim ille probatica piscina, quinque porticus habens, quinque scilicet vulnera, in quibus languidi immergimur sanguini eius à peccatis nostris lauandi, & ab omni sanandi infirmitate. *Dilexit* (inquit)

Apoc. 1. Apocal. 7.

nos & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, vt nos quoque illum redamemus, & stolas nostras lauemus in sanguine agni.

Quinto, ad electorum gloriam, & impiorum ignominiam & damnationem seruauit quinque vulnera. In iudicio enim exhibebit hæc, ostendens, quid pro hominibus passus sit, & quam iustè hi qui grati fuerunt inde consolentur: qui verò ingrati, supplicijs inuoluantur.

Respondit Thomas, & dixit: Dominus meus, & Deus meus.

Mox vbi Dominus Thomam solum alloquebatur, credendus est toto corpo-

corpore contremuisse, credidisse perfectè, atque in excellentissimam hanc confessionem prorupisse, Dominus meus, & Deus meus. Tanta nullius Apostolorum confessio fuit aliorum. Quocirca, sicut præ alijs dubitauit & fide fuit tardior, ita in confessione quoque alijs fuit sublimior. Et qui per dubitationem fuerat humiliatus, per deuotissimam confessionem, iterum est exaltatus. Tu, inquit, es Dominus meus, magister meus, qui me redemisti. Tu quoque es Deus meus, qui me creasti, qui pro me carnem assumpsisti, quâ vt me à morte liberares, cruci affixisti. Sunt qui putant Thomam præ reuerentia glorioſi corporis Christi exhorruisse tactum, & immersionem digitorum in cicatrices benedicti illius corporis, cuius putant indicium, quod Dominus postea respondit: Quia vidisti me Thoma credidisti. Non enim dicit, quia tetigisti me, credidisti. Sed alijs videtur benignè Dominum nobis consulere voluisse, vt pro nobis non solum visu, sed etiam tactu gloriosum eius corpus ex mortuis resurgens exploraretur. Vnde creditur Thomas ante tactum perfectè credidisse, tactum libenter præ reuerentia corporis benedicti subtrahere voluisse: verum propter Domini mandatum, non iam ex curiositate, sed ex deuotione & obedientia paruisse. Cognouit enim Domini in hoc esse voluntatem: quare hac in re non sibi, iam non dubitanti, sed plenè credendi satisfacere habuit, quin potius Christo obedire.

Confessio D. Thomæ cur fuerit præ aliorum Apostolorũ gloriosior.

Vulnera Domini gloriosa quanta cũ reuerentia Thomas tetigerit.

Dicit ei Iesus: Quia vidisti me Thoma credidisti. Beati qui non viderunt, & crediderunt.

Quia vidisti me, quia sensisti, quia intellexisti me esse, qui pro te pependi in cruce, credidisti. Beati autem magis sunt illi, qui non viderunt, & crediderunt. Quia vidisti me, inquit, credidisti. Quomodo potuit Thomas credere quæ vidit? Quæ enim videmus, non credimus, sed scimus. Sed dicendum est, aliud Thomam vidisse, aliud credidisse. Christum namque vidit, corpus eius tetigit: Dominũ verò & Deũ suum exclamans, id quod videre non potuit, puta Deum suum esse Christum, credidit. Corpus eius tetigit & cicatrices, quia sic Christus tangi voluit: quo Apostolis omnibus, simulque nobis manifestaretur eundem resurrexisse, qui fuerat crucifixus, neminemque pro eo alium suspicemur suscitatum. Idcirco cum signis crucis resurrexit Christus, coramq; discipulis manducauit. Quod signum permagni fecerunt Apostoli in Actis, dicentes: *Qui cum eo simul manducauimus & bibimus.* Et Ioannes: *Quod audiuimus, quod vidimus, quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerunt de verbo vitæ.* Dicit fortasse quis, quare Thomam Dominus non solum à tactu corporis sui non prohibuit, sed ad tangendum etiam inuitauit, quum Mariam Magdalenam à tactu prohiberet, causam huius inferens, Nondum enim, inquit, ascendi ad Patrem meum. Quæ quidem ratio, non minus in Thoma locum habuit. Dicendum, Magdalenam idcirco prohibitam, quia præ lætitia cordis cogitabunda ac præceps, vt solebat iuxta pristinam consuetudinem familiariter eum tangere: aut (vt quidam volunt) amplecti voluit, nihil de maiestate tunc ipsius cogitans sublime, aut magnum. Vnde quod illi dictum est, Nondum ascendi ad Patrem meum, non de corporali, gloriosaq; ascensione Dominus dixit, sed loquebatur de ascensu suo per fidem veram in corde Mariæ. Hæc enim ascensio in cælum ibi

Thomas Apostolus quinam dicatur vidisse & credidisse.

Lucæ 24.

Actor. 10.

1. Ioan. 1.

Ioan. 20.

Maria Magdalena cur fuerit prohibita tangere Christum. Ioan. 20.

significat: Christum sedere ad dexteram patris, hoc est, æqualē esse Deo Patri. Hoc in illa subita perturbatiōe iuxta ac exultatione nondū capiebat B. Magdalena. Quærebat enim corpus eius sublatū, vt illius haberet curā. Quod nō fecisset si perfectè credidisset. At Thomas Apostolus perfectè credidit, ideo tāgere meruit. In illius enim corde ad Patrē ascēderat Dominus, Patri credebatur æqualis, quando dicebat: Dominus meus, & Deus meus. Deinde ad consolationem futurorum, Beati, inquit, qui non viderunt, & crediderūt. Quasi diceret: Non opus est, vt quisquā conqueratur, tristetur ve, quod me nō viderit in carne resurrexisse. Maior est enim horum fides, potiorq; qui, me non videntes crediderunt, atq; hi sunt propterea beatiores. Maximū enim, aut inter maxima vnū, quo mereri nos facit Deus, est fides. Et videmus quomodo propter nos, ad vtilitatemq; nostrā, Deus omnia abscondit & reuelat per fidem. Parum hic, aut propemodūnihil scimus de futuris, sed credimus ea tantum: quod multo nobis est fructuosius, quàm scire. Scire enim quid habet laudis aut meriti, cuius habes experimentum? Porro, fides difficultatem habet credendi quod non vides, quod non intelligis, quod denique non capis: sed ideo credis, quia Deo summo maximo & optimo te & tua cuncta subijcis, captiuans intellectum tuum in obsequium Christi. Nisi enim credere difficultatem haberet, non tanti esset meriti fides. Iam verò quo maiorem habet difficultatem vt possit credi, minusque de persuasione humana, puta cùm res sit tam ardua, vt humano non possit persuaderi ingenio, nisi per fidem crederetur Dei verbo, eo magis est meritum fidei. Quam integram firmamq; nobis largiatur Dominus noster Iesus Christus, qui est benedictus in secula. Amen.

Fides vera quanti sit meriti.

1. Cor. 2. Fides vera cur apud Deum sit tanti meriti.

Euangelium hoc idem reperies studiose Lector, etiam elucidatum cum egregio de pace multiplici Sermone in prima parte de Tempore, scilicet, in octauis Paschæ.

SERMO IN EODEM FESTO.

Cuiusmodi fuerit fides in B. Thoma salutaris.

Hebr. 11.

NOli *esse incredulus, sed fidelis.* Ioannis vigesimo. Si Paulo credimus, sine fide impossibile esse placere Deo, non debemus mirari, si vel Thomæ sancto Apostolo, vel nostrum cuilibet præcipiatur: Noli incredulus esse, sed fidelis. Hoc enim præcipitur, quod adeo nobis est necessarium, vt absque illo saluari potuerit nemo. Est igitur fides omnibus necessaria, non tamen quælibet fides saluare potest, sed ea tantum, quæ charitate ardet, & quæ per dilectionem operatur. Si enim credis Christum propter te natum, propter te mortuum, propter te resurrexisse, & non obedieris eius voluntati, nec ea vitaueris, quæ prohibet, non potest hæc te fides saluare. Quare? Quia charitati non est coniuncta. Neque enim sola fides tibi est necessaria, sed etiam spes & charitas. Vnde si credis, & non diligis, nihil tibi blandiaris de fide: quia fides hæc absque charitate mortua est, neque lucens neque

Fides ad salutem necessaria quæ. Galat. 5.

neque ardens. Est enim similis cādelæ ardenti fides charitati coniunctæ, quæ lucet, tibi viam ostendens in tenebris, ne offendas. At verò, si candela exiuflata fuerit, manet primo quidem quasi fauilla in elychnio quædam ignea, sed non calefacit, nec lucet, qua videas aut discernas. Ita fides, quam exuflat amor priuatus, aut mundanus, extinguitur, vt ibi non sit fidei adiuncta charitas, sed nuda fides tantum, quæ neque luceat, aut ardeat ad præbendū calorem. Hæc fides ociosa est, mortua est, & informis, quæ stat cum peccato mortali. De hac dicit Iacobus in epistola. *Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides saluare eum? Tu credis, quia vnus est Deus. Bene facis. Et dæmones credunt, & contremiscunt*: non tamen ex hac proficiunt ad salutem, quia non diligunt. Non diligentes autē, nec operari possunt opera ad beatitudinem fructuosa. Quomodo igitur corpus mortuum est, quod spiritu caret & vita, ita fides mortua est, quæ charitate caret in opera mouente. Viuat igitur fides per charitatem, & charitas prodat operationem necesse est. Operationem hic voco actionem & conatum, siue in operatione bonorum operum, siue in abstinentia malorum operum, siue in confessione ac luctu peccatorum, siue in Dei laude, operumque eius, ac beneficiorum, gratiarumq; actione, ac censessione. Huiusmodi fidē viuam, charitatiq; coniunctam, Christus Thomam habere voluit, quando dixit: Noli esse incredulus, sed fidelis. Quod intelligens Thomas quoque, in actum fidei mox prorupit, hoc est, in confessionem, dicens: Dominus meus, & Deus meus. Deinde quoque post Domini ascensionem ac Spiritus sancti missionem, cùm Thomas esset in Cæsarea, illumque Dominus mitteret in Indiam: quamuis Indos ægrè accederet: propter Domini tamen voluntatem libenter obediuit. Siquidem Christo illi apparente, & dicente: Rex Indiæ misit quæsitum architectum, quo volo, vt accedas. Cui Thomas. Quocunque, inquit, Domine volueris mitte me, præterquam ad Indos: Cui cum respondisset Dominus. Vade securus, quia ero tecum. (Nam cùm Indos conuerteris, cum palma martyrij venies ad me.) Thomas quātocius respondit: Dominus meus es tu, & ego seruus tuus: fiat voluntas tua. Vide hic cuiusmodi in Thoma fuerit fides. Num vt ocio vacaret, neminique prodesset? Num vt duntaxat credens Iesum, iuxta suum affectum siue delectum deinceps viueret? Minimè. Sed fuit in eo fides (vt dixi) vera, viuens, ardensq;, atque impellens, qua credidit Deum, Deique Filium Dominum Iesum. Hæc docuit illum, hæc illum excitauit, stimulauitque, vt quem crederet Deum ac Dei Filium, adoraret vt Deum, coleret vt Deum, honoraret, diligeretq; vt Deū, obtēperaret quoq; vt Deo. Hæc fides vera fuit fides, & salutaris. Vide igitur iam in S. Thoma quomodo ipse credens Dei Filio obediuit. Vide ad quę opera Domino se resignauerit. Nēpe ad exiliū inter barbaros, ad famem, sitim, labores, derisiones, pœnas & ad mortem. Hæc enim illi, omnia euenerunt inter prædicandum. Hæc pertulit alacer & lætus, quia non solum, fide, sed etiā charitate plenus erat. Gaudebat in tribulationibus, gaudebat pro nomine Iesu contumeliā pati, exultabat pro Christo mori: nō ob aliud, quam, quia amabat eū, in quē credebat, in quem sperabat. Hoc porro desiderium moriendi pro Christo Thomæ non fuit nouum, sed quando hic Christum sequebatur in terris ambulantem, nihilominus

Fides vera quomodo candelæ ardenti comparetur.

Fidem veram quænam exsufflent. Iacob. 2. ibidem.

Fides mortua & informis quæ sit.

Fides viua quæ sit.

Cuiusmodi fidem salutarem habuerit B. Thomas.

Obedientia fidei S. Thomę qualis fuerit.

Fides ardens quæ sit.

Obedientia S. Thomæ quam fuerit magna.

Act. 5.

cum Christo cupiebat mori. Siquidem ægrotante Lazaro, miserunt sorores duæ Martha & Maria ad Iesum nuncian tes: *Domine ecce quem amas, infirmatur.* Itaque Domino dicente: *Eamus in Iudæam iterum,* dixerunt Apostoli trepidantes: *Domine, iam quærebant te Iudæi lapidare, & tu iterum vadis illuc?* Porro Apostolus Thomas alios exhortans, roborans q; Apostolos, *Eamus,* inquit, *& nos, & moriamur cum illo.* Quo quid aliud ostendit, quam propositum, voluntatem q; resignatam ad commoriendum Christo? Secundo fuit in Thoma fides zelans. Nam hortabatur alios Apostolos (vt dixi) ad commoriendum cum Christo. Non illi erat satis, vt Christo solus hunc deferret honorem. Cupiebat enim etiam ab alijs honorari, quomodo fidelis seruus Domini sui debet zelari honorem & seruientium fidelitatem, ad quod cũcti tenentur Christiani: puta execrari, odisse & persequi irreuerentiam, probrum, contemptum, inobedientiam q; Dei, eiusdem q; agnitionem, cultum, laudem, honorem ac gloriam procurare & promouere. Quod Psalmista faciens, dixit: *Tabescere me fecit zelus meus: quia obliti sunt verba tua inimici mei.* Honorem Dei zelans, eiusdem detestabatur in hoc irreuerentiam, quam ægrè ferebat in malis: deinde illius honorem promouere quoque cupiens, *Docebo,* inquit, *iniquis vias tuas, & impij ad te conuertentur.* Hoc modo S. Thomas quoque Domini zelabatur honorem. Dolebat Indorum animas à sui conditoris agnitione aberrare & perire. Dolebat diabolo honorem, qui Dei erat solius, offerri. Conabatur eos creatori suo adducere. Idcirco illis prædicans, Dei veri notitiam infudit. Nam abstinere à peccatis, credere in Christum, orare q; Deum in omni loco docuit. Biennio autem Indis prædicabat. Sed proh dolor, quanta vidit interea blasphemiarum portenta, quantas idololatriæ insanias, quot abominationes paganorũ, & diabolica sacrificia? quæ omnia, quia ad Dei fiebant iniuriam, Thomas non potuit non animo vulnerari contuens. Hæc autem arguebat, hæc demoliebatur, hæc deprecabatur, & vt ad Christum conuerterentur, obnixe etiam rogando, eos inuitabat. Hæccine fides est charitate zelans & ardens, quæ proximos pariter, non se tantum, saluari satagit. Pro hac re in laboribus continuis constitutus, docendo, palam prædicando, increpando, consolando, miracula faciendo, sanitatumque præstando beneficia, occupabatur. Quid, quod pecuniam maximam ad constructionem palatij à rege Indorum sibi traditam Thomas in pauperes erogauit? Nonne regem diligens, ei qui terrenam cupiebat sibi domum ædificari, Thomas nobilissimam fabricauit domum non manu factam in cælis? Vides, quam credulus fuerit, tenax q; Euangelici consilii à Christo traditi, quo Christus monuerat non thesaurizare nos super terram, vbi fur appropinquat, erugo consumit, tineaque demolitur, sed thesaurizate, inquit, vobis thesaurum in cælis. Curabat igitur regi nobilius palatium, quam putarat ille, per pauperes ædificari, curabat pauperũ manibus thesauros in cælum portari, illuc regi ædificaturus præmittebat thesaurum, simulque interea egenorum leuabat inopiam, in eadem re bis miser icors, bis prouidus. Vbi estis vos diuites, qui palatia & paradisos vobis hic ædificatis? Quam diu possidebitis? an semper habitabitis super terram? Sed dicitis: Non habemus in his delectationem. Bona verba. Gratis ergo in lutum tot aureorum milia proijcitis. Si non delectat vos fastus ille, & ædificiorum

Ioan. 11.

Fides zelans quæ sit.

Zelum cuiusmodi omnis Christianus pro Deo habere teneatur.

Psal. 118.

Psalm 50.

Zelo quanto B. Thomas honoré Dei, animarumq; salutem, zelatus sit.

Palatiũ quo pacto ædificauerit Indorum regi B. Thomas in cælis.

Hebr. 3.

Matth. 6. Lucæ 12.

Ædificia pretiosa & curiosa diuitum quàm execranda.

orum superbia, quare non dedistis egenis pecuniam, qui reciperent vos in æterna tabernacula? Heu quomodo fallimini, & vosipsos fallitis. Aliter regi Thomas consultum voluit. Nam etiam ignoranti palatium in cælo constituere, curauit. Aberat per id temporis, rex Indiæ à regno Gundaphorus vocatus. Atque ideo Thomæ copia erat maior populo prædicandi, Ecclesias construendi, & ministros constituendi sacramentorum. Rediens autem rex, vt nihil vidit ædificatum, Thomam simul ac Abianem præfectum, qui Thomam adduxerat, in carcerem coniecit, mente tractans, quo genere eos mortis perimeret. Verum, interea frater regis moritur, atque post triduum nondum sepultus, à Deo resuscitatur, narrans quam augustum viderit palatium, quod regi fratri suo Thomas in cælo construxisset: prædicansque sanctitatē Apostoli, fecit vt rex Apostolum è vinculis educeret, veniamque humiliter ab Apostolo peteret. Sanauit autem Apostolus omnes infirmos qui adducti fuerant, & multa hominum milia baptizabantur. Dixi igitur Thomam fidem habuisse zelantem. Cupiebat nanque Deo reddi honorem suum, cupiebat animas recuperare statum cælestis paradisi, ad quem creatæ fuerant. Luc. 16.

Pari modo autem, quod hic laudamus in sancto Thoma, debemus imitari omnes. Nemo enim non tenetur ex lege charitatis sui proximi salutem, bonum ac commodum zelari. Magnopere enim nobis curandum est, summoque studio conandum, vt nihil proximis nostris, quicquid in nobis est officij, obsequij, auxilijve ad salutem eorum pertinentis negemus, nihil subtrahamus: sed in omni genere misericordiæ succurramus proximis, quomodo Christus monet, dicens: *Omni petenti te tribue*: hoc est, quacunque re indiguerit frater tuus, illam, si habes & communicare potes, mox impartire. Vide autem quàm pulchrè Thomas eos quoque, qui se honorauerant, zelo diuini honoris pro temporali honore illis æternæ salutis beneficia impetrauit: & iterum, quomodo eum, qui contumelia sanctum affecerat Apostolum atque iniuria Deus vltus est? Vt discas Deum quicquid seruis suis viderit exhibitum aut coronare, aut punire, perinde ac si sibijpsi esset factum. Nam vbi Thomas Apostolus à Domino missus ex Cæsarea, vt supra dixeram, cum Abane Indiæ præfecto demigraret ad Indiam, in via venerunt Andronopolim: ibi tunc accidit, vt rex illius ciuitatis nuptias seruaret filio suo Dionysio, desponsata illi puella nobilissima Pelagia. Quibus nuptijs interesse rex præceperat omnes. Itaque cùm ibi esset quoque Abanes cum Thoma, puella quædam vnicuique laudes aut comendationem illius aliquam canebat. Erat autem Hebræa, fortasse tum captiua illuc abducta puella. Videns igitur hæc Apostolum Thomam non manducantem, sed oculos in cælum leuantem, intellexit illum adorare Deum cæli, virumque esse Hebræum. Cantauit igitur, quod libentius illum sciuit auditurum, ipsi in Hebræa lingua blandiens: Deus vnus qui fecit cælum & terram, & fundauit maria. Quod audiens Apostolus, attentius auscultauit. Videns autem quidam mensis præpositus, quia Thomas non manducaret, in maxillam Apostolum percussit. Quamobrem nihil indignatus Apostolus, nec meditatus vltionem, sed Deum pro illo rogauit, vt in hac vita, non in futura, mereretur propter hanc culpam puniri. Zelandum quomodo sit vnicuique pro proximo suo. Luc. 6.

Præ-

Prænunciauit igitur Hebræo sermone (quem puella intelligebat) se non discessurum ante de hoc loco conuiuij, quàm canis manum hanc, qua fuerat percussus, per locum conuiuij circumferret. Quod protinus secutum est. Illum enim pro aqua recente abeuntem leo offendens, occidit, & sanguinem lambuit. Cuius corpus canes lacerauerunt: quorum vnus confestim cum manu è cadauere auulsa aufugiens, conuiuium intrauit, & percussoris circumtulit manum. Puella autem Hebræa, quæ audierat Apostolum loquentem, vbi id euenisse, quomodo ab Apostolo fuerat prædictum, sensit, ad pedes Apostoli procidit, eiusque laudes euulgauit. Porro rex illius ciuitatis Apostolum rogauit, vt sponso sponsæque benediceret. Quod annuens Apostolus, vtrumque benedixit, & ad seruandam virginitatem hortatus est. Est quoque illis sequenti nocte caste obdormientibus illata huiusmodi visio. Siquidem apparuit illis quasi rex gemmatus, eosque circumplectens, & dicens: Apostolus meus benedixit vos, vt vitæ æternæ efficiamini participes. Post hæc iterum illos conueniens Apostolus ait: Rex meus in visione vobis locutus est, vultque vt mea in vobis benedictio fructificet. Habete carnis integritatem, quæ omnium est regina virtutum & fructus salutis perpetuæ. Virginitas soror est Angelorum, victoria libidinum, fidei trophæum, expurgatio dæmonum, æternorum securitas gaudiorũ, & omnium bonorum possessio. Illis itaque baptizatis, & per discipulum sancti Thomæ illuc missum multis conuersis, Dionysius regis filius ibi Episcopus factus est: qui sponsam suam Pelagiam sacro velamine consecrauit. Tertio, fuit in sancto Thoma fides pertingens ad veram charitatem, perducensque ad illum, quem credebat. Nam sicut Thomæ fides nunquam fuit mortua, nec ociosa post Domini ascensionem, nec dubia, ita operans quoque per charitatẽ, nequaquam ociosè, gratis, frustra aut inutiliter operabatur: sed hoc credidit, quod docuit, quod quæsiuit, ad quod anhelauit, aliosq; docuit & perduxit, hoc ipse assecutus est. Quid, inquis, est illud? Corona profecto regni cælestis, vita immortalis, æternitas beata, quam alijs prædicauit, alijsque ex ore Domini promisit, hãc ipse hodie Apostolus & martyr glorioſus assecutus est. Nam vbi eos quos ad Deum conuersos baptizauerat, instruxerat ad pietatem, vnitatemque ac pacem, tandem omnia repetens, eo modo quo Ephesios Paulus Apostolus, docebat simul & admonuit, dicens: *Obsecro vos in Domino, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis cum omni humilitate ac mansuetudine, cum patientia supportantes inuicem in charitate: solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis.* Quod re vera est præstare Christianum, germaneque Christum imitari. Exhortatione igitur finita, concessit ad superiorem Indiam, cupiens ibi quoque Domino populum lucrari: propter quod assecutus est etiam coronam martyrij. Vt enim exdiaboli faucibus gentem illam extraheret, morti vitam suam exposuit: sciens hanc esse Christi charitatem, vt quomodo ipse pro nobis animam suam posuit, ita nos quoque pro fratribus debeamus animas ponere. Pluris enim facere debemus animas fratrum nostrorum, quàm corpora nostra. Quapropter vt illas à morte eripiamus, vltro (quod & Thomas fecit Apost.) vitam nostram seu corpora nostra tradere nos decet in morte. Igitur illuc vbi Thomas peruenit, magnam cito populi turbam, reginã quoq; Synthicẽ

Virginitas carnis quantum sit laudata à B. Thoma Apostolo.

Fides pertingens ad charitatem quæ sit.

Ephes. 4.

1. Ioan. 3.

Animas proximorũ pluris esse faciendas quam corpora nostra.

acetu

ac eius sororem Migdoniam Charisij vxorem ad Christum cõuertit. Quo nomine tã à rege, quam à Charysio multis pœnis affectus est. Primũ enim supra ferrum ignitum, seu super lameas ferreas cãdentes (vt in eius gestis legitur) stare iussus est, sed non læsus: deinde in fornacem ardentem coniectus, aut, sicut gesta eius habent, in thermas æstuantes. Postremo ad templum Solis ductus, oratione ad Deum fusa, diabolo præcepit, vt idolũ desereret, contereret, & abscederet. Quod vbi factum est, sacerdotibus in furorem versis, ab vno illorum gladio, seu quod Isidoro magis placet, lancea perfossus est. Hac itaque gloria, puta martyrij, Apostolus coronatus transiuit ad Christum. Nos igitur eius gratulemur lætitiæ: quandoquidem superatis omnibus huius vitæ laboribus, pœnis & incommodis quibuscunque, plenus nunc gaudio intrauit in gloriam à Christo illi donatam. Imitemur ergo nos eius deuotionem, feruorem ac constantiam. Recolamus quanto fuerit robore Christi verbis mox in fide confirmatus, dicentis: *Noli esse incredulus, sed fidelis.* Quibus verbis vos quoque ô filij admonitos volo, vt articulos fidei, hoc est, Symbolum Apostolorum expresse articulatim̃q; credatis. Ea verò quæ in scriptura sancta habentur, & quę credit Ecclesia ad minus implicitè credatis. Symbolum enim Apostolorum nemini Christiano licet ignorere, nec ignorantem decet ad Eucharistiæ sanctæ accedere Sacramentum, donec illud discat. Videant hic parentes quomodo instruant proles suas, orationem puta Dominicam, Angelicam salutationem & fidei cõfessionem. Quod si neglexerint, grauissimam inde habebunt damnationẽ. Patrini quoque coram Deo reddent rationem, qui in baptismo pro infantibus baptizandis in fide spoponderunt, illorum nomine respondentes, credo, abrenuncio, &c. quomodo instituerint filios, quorum in regeneratione hac spirituali facti sunt patres aut matres. Nam hoc ipsum mandatur in Iure Canonico, vt patet, ne consecratione dist. 4. c. Vos: vbi sic dicitur: Vos ante omnia tam viros, quàm mulieres, qui filios in baptismo suscepistis moneo, vt cognoscatis vos fideiussores apud Deum pro illis extitisse, quos de sacro fonte susceptistis. Ideo semper eos admonete, vt custodiant castitatem, iustitiam diligant, charitatem teneant: & ante omnia Symbolum Apostolicum & orationem Dominicam addiscant. Et vos ipsi tenete, & illis quos de sacro fonte accepistis, ostendite. Postremo, non putetis Deo tunc satisfactum, si corde credideritis, nisi (vbi opus fuerit) etiam ore confiteamini. Ad omnem enim Christianum necessario pertinet, paratum habere semper animum pro loco & tempore fidem palam profiteri. Prius enim debet auferri vita, quæ potius est etiam amittenda, quàm fides, & interrogatum de fide, tacere non licet. Qui enim interrogatur, Christianus an sit, si tacuerit, Christum negat. Nunquam pariter licet tempore persequutionis fidem clam in corde tenere, & ore negare: sed recordari oportet Christi dicentis: Qui me erubuerit, id est, confiteri timuerit coram hominibus, hunc Filius hominis erubescet coram Patre & Angelis Dei, Quod Deus à nobis auertat: sed in fide, spe & charitate perseuerantiam nobis concedat Dominus noster Iesus Christus, in secula benedictus, Amen.

Martyrium S. Thomæ Apostoli quam fuerit horrificum.

Isidorus.

S. Thomas Apostolus in quibus sit nobis imitandus. Ioan. 20.

Credere quę nam quilibet teneatur Christianus.

Parẽtes quid proles suas dõcerẽ debeant.

Patrinorum negligentia periculum quantum instet.

Patrini quomodo spirituales filios suos instruere debeant.

Fidem suam quando palã confiteri quilibet teneatur Christianus.

Lucæ 9.

IN SACRATISSIMA SOLENNITATE NATIVITATIS Domini nostri Iesu Christi, Epistola beati Pauli Apostoli, ad Hebræos cap. primo.

MVltifariè multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, nouissimè diebus istis loquutus est nobis in Filio suo, quem constituit hæredem vniuersorum, per quem fecit & secula. Qui quum
Sapien.7. *sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis. Tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit. Cui enim dixit aliquando angelorum, Filius meus*
Psam.2. 2.Reg.7. *es tu, ego hodie genui te? Et rursum: Ego ero illi in Patrem, & ipse erit mihi in*
Deut.31. *Filium. Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes angeli Dei. Et ad angelos quidem dicit: Qui facit angelos*
Psalm.96. Psalm.103. Psalm.44. Psal.101. *suos spiritus, & ministros suos flammam ignis. Ad Filium autem: Thronus tuus Deus in seculum seculi: virga æquitatis, virga regni tui. Dilexisti iustitiam & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo exultationis præ participibus tuis. Et tu in principio Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli. Ipsi peribunt, tu autem permanebis, & omnes vt vestimentum veterascent. Et velut amictum mutabis eos, & mutabuntur. Tu idem ipse es, & anni tui non deficient.*

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

Natinitas Christi triplex quæ sit, TRiplicem esse Domini natiuitatem scire oportet. Vnam, quæ est æterna ex Deo Patre: alteram quæ temporaria est, ex virgine matre. Tertiam, quę fit in hominis mente. Has tres natiuitates expedit non ignorare, quandoquidem in hac epistola de vna natiuitate, quandoque interdum de alia necesse est intelligantur verba Apostoli, aut sacræ scripturæ, si rectè omnia debeant intelligi. Dicit igitur Paulus Apostolus: Multis variisque modis olim loquutus est Dominus Deus patribus ac Prophetis. Hoc est, per varia quidem genera loquendi patribus futura, aut salutis necessaria locutus est, interdum manifestè, interdum obscurè, aliquando per figuras, aliquando nudè, quandoque per angelum manifestè, & nunc iterum per inspirationem: sed & aliquando blandiens, aliquando terrens. At, nouissimè diebus istis, iam quando alia Dei non sequitur locutio, locutus est nobis
Ioan.14. in filio. Filius enim de seipso dicebat Iudæis: *Verba quæ ego loquor, à meipso non loquor.* Locutus itaque nobis est Deus in Filio, quem ne vilem putemus sciamus oportet hunc esse Filium, quem Pater hæredem constituit vniuersorum, secundùm humanam naturam adsumptam, iuxta quam etiam Do-
Aster.9. minus est omnium constitutus à Patre: per quem, iuxta hoc, quod est verbum Dei, & eiusdem naturæ ac potestatis cum Patre, fecit & secula, hoc est, omnia hæc visibilia & mutabilia. Qui filius Patri coæternus & coæqualis,

cum

cum sit splendor gloriæ & figura substantiæ eius, vtpote in quo perfectè resplendet tota perfectio Patris, & similitudo, sicut Philippo Christus dicebat: *Qui videt me, videt & Patrem.* Quantus enim est Pater, tantus est & Filius. Et qualis est Pater, talis est etiam Filius, puta coæternus, sicut est soli splendor coæuus, consubstantialis, eiusdemque virtutis & potentiæ. [Qui portat omnia ne in nihilum reuertantur, sustentans, conseruans ac gubernans tam visibilia, quam inuisibilia, absque suo labore: sed verbo virtutis suæ, hoc est, solo imperio suo, sola voluntate sua, quæ in eo virtus est & omnipotentia, & purgationem peccatorum faciens in sua passione, vbi à peccatis nostris nos lauit in sanguine suo: qui nihilominus, iuxta hoc quod est Deus, peccata nobis dimittit, sedetque ad dexteram Patris, cui maiestate par est & æqualis in excelsis, seu in cælo empyreo: tanto melior angelis effectus, ac angelis secundùm humanitatem, prælatus per vnionem cum verbo hypostaticam, qua ab initio suæ incarnationis tanquã dignior tanto angelis prælatus est, quanto differentius excellentiusq; hereditauit nomen, quod est super omne nomẽ, puta vt homo sit, vocetur q; vnigenitus Dei Filius ac verus Deus: quod nomẽ ex generatione habet æterna qua similitudinẽ diuinitatis accepit à Patre, quamuis, quantum attinebat hic ad mortalitatem, passibilitatem ac sepulturam carnis, dicatur paulo minor angelis factus. Veruntamen propter vnitatem personæ vt eius intelligatur excellentia clarius, sequitur: Cui enim angelorum aliquando dixit, quod filio dixit Christo suo vnigenito: *Filius meus es tu, ego hodie,* id est, in die æternitatis, vbi neque præteritum est, neque futurum, *genui te?* Quamuis enim angeli per adoptionem gratiæ consummatæ in scriptura vocentur filij Dei, vt est illud in Iob, *Vbi eras, cum me laudarent simul astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei?* non tamen ex Deo sunt geniti, sed à Deo creati. Soli igitur Filio dicitur: Ego hodie genui te. Non dicit: Hodie gigno te, ne hodie videatur initium sumpsisse, ac Deus videatur recens: sed cum die æternitatis posuit præteritum, quia semper genuit. Et rursus Pater loquitur: Ego ero illi homini, cui vnietur meum verbum, hoc est, ego ero Christo in Patrem, & ipse erit mihi in Filium. Verbum enim caro factum, est in duabus naturis vna in persona. Quasi Paulus dicere vellet: Antequam Dei Filius homo fieret, promisit Deus eidem sefore homini in Patrem. Et cum iterum introducit primogenitum suum in orbem terræ, id est, cum introducendum promittit, seu prænunciat visibilem in carne adsumpta, qui tum erat in mundo inuisibilis (Secundùm diuinitatem namque est Patri vnigenitus, quia fratres non habet: secundùm humanitatem verò primogenitus est, quoniam electorum multorum dignatus est esse frater) admonentur angeli adorare eum. Hoc autem iuxta translationem septuaginta legitur in cantico Deuteronomij, hoc modo: *Letamini cæli simul cum eo, & adorent eum omnes angeli Dei.* Inde enim citat verba: quandoquidem autoritas maior erat apud Hebræos translationis iuxta septuaginta. Et ad angelos quidem, hoc est, de conditione angelorum loquẽs, dicit: *Qui facit angelos suos spiritus,* hoc est, eos qui sunt spiritus cælestes, facit Dei angelos seu nuncios. Vt qui semper quidem spiritus sunt ex officio fiant angeli, id est, nuncij vocentur. Et ministros suos flammam ignis. Hoc est, eos

Ioan. 14.

Apoc. 1.

Phil. 2.

Psal. 8.

Angeli quomodo vocentur filij Dei. Iob 38.

Psal. 2.

2. Reg. 7.

Ioan. 1.

Filius Dei quomodo dicatur vnigenitus & quomodo primogenitus. Deute. 3. Psalm. 103.

spiritus qui ardent Dei amore vt flamma ignis, puta Seraphin, facit ministros suos Deus Pater siue Christus. Ad Filium autem Pater loquitur per Propheram: Thronus tuus, id est, iudiciaria potestas, regia dignitas, imo regnum tuum (ô Deus fili) stabit ac manebit in seculum seculi, seu perpetuo. Virga regni tui, hoc est, scriptum iudiciariæ potestatis, censura ac disciplina tua iudiciaria, est virga & regula æquitatis. Nec mirum. Dilexisti enim iustitiam, omneq; bonum, & odisti iniquitatem, ac omne malum. Quapropter non immerito vnxit te ô Deus fili Deus tuus. Vnxit te secundùm humanam naturam oleo exultationis, dono videlicet & gratia Spiritus sancti, conscientiam tuam exhilarantis: idque præ participibus tuis: perfectiore nimirum vnctione quam vngit electos alios tibi cohæredes. Illi enim posteaquã concepti sunt aut nati, vnguntur oleo Spiritus sancti, ac postquam in peccatis fuerunt sanctificantur. Christus verò qui de Spiritu sancto conceptus est, non ante conceptus est, deinde vnctus: sed hoc ipsum concipi de Spiritu sancto & incarnari in vtero virginis fuit à Spiritu sancto vngi. Prosequitur autem Paulus eius æternitatem insinuans: Et tu Domine fili mi, in principio mundi ac temporis, fundasti ac esse fecisti terram, qui eras ante omne principium, & ante omne tempus: & opera manuum tuarum sunt cæli, vtpote virtute voluntatis ac iussionis tuæ facti. Ipsi peribunt, quatenus ad modum (vt ita dicam) essendi attinet, quem nunc habent, & quantum ad accidentia, non tamen quantum ad substantiam. Tu autem Christe permanebis. Et omnes cæli veterascent sicut vestimentum, quod longæuitate deterius fit. Ita cæli, præsertim aerij, quantum ad accidentia veterascent, vt virtute, influentiaque languescant. Et æquè faciliter vt quis mutauerit amictum, mutabis eos, & à solito cursu, influxuque cessabunt, & mutabuntur in melius, sicut in Apocalypsi vidisse se Ioannes testatur, dicens: *Vidi cælum nouum, & terram nouam.* Tu autem idem es & immutabilis, quomodo in Propheta dixisti: *Ego Dominus, & non mutor.* Item: *Ego sum, qui sum.* Et anni tui non deficient. Anni tui non sicut nostri anni sunt, qui transeunt & deficient. Porro annus tuus stat, nec transit. Annus tuus dies est, qui semper stat, semper lucet, nunquã finitur, vtpote ipsa æternitas.

vnctus quinam dicatur Christus.

Apoca. 21.

Malac. 3. Exod. 3. Anni Christi non defecturi qui sint.

EXEGESIS EVANGELII IN NOCTE SACRAtissimæ Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi, quod legitur ad primam Missam, Lucæ II.

HOc præsens Euangelium, quod in nocte huius solennitatis in prima legitur Missa Lucas scribit, Christi nobis natiuitatem explicans & tempus. Et hoc iam nobis explanandum videtur. Quare? Quia diei huic magis congruum est, clariusq; potest & enarrari & intelligi: ideo prædicandum illud vobis duxi. Nam si Euangelium vobis dixero Ioannis, tametsi tribus diebus prædicauero, non tamen faciam, vt ita intelligatis illud, vt ædificati recedatis doctiores, deuotioresve. Itaque dicit Lucas:

Exijt edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis.

Post longa multaq; Romanorum prælia, post strages multas, post victorias denique crebras adeptas, tandem sub Octauiano Augusto, tanta est pax vni-

vniuerſo orbi reddita, vt vnus homo quiete vniuerſo imperaret mundo, eſſetq; tempus, quod tam Eſaias, quam Micheas prophetarat, dicens: *Conflabunt gladios ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in falces. Non leuabit gens contra gentem gladium.* Tanta, inquam, per orbem vniuerſum erat pax, tanta quies, vt deſcriberetur vniuerſus orbis, quo ſcire poſſet Auguſtus quot prouinciæ, quot ciuitates, quot pagi, quot denique homines ſibi forent ſubiecti. Hanc autem pacem Dominus mundo tunc conceſſit cum ipſe vellet naſci, quo agnoſceretur natus, qui terrena cæleſtib⁹, homines Deo pacificaret, recõciliaretq;. Naſcebatur, inquam, hoc pacis tempore, qui pacem amat, pacem quærit, pacem præcipit, pacem largitur, in pace ſola habitat. Signa autem pacis certiſſimũq; indicium erat, quod totus deſcribebatur orbis. Obſerua autem, quod ne ipſa quidẽ deſcriptio hæc myſterio ſignificationeq; myſtica vacat. Quam B. Gregorius explicans. Quid, inquit, eſt, quod naſcituro Domino mundus deſcribitur, niſi hoc quod apertè monſtratur, quia ille apparebat in carne, qui electos ſuos adſcriberet in æternitate? Quotquot enim ab æterno ſunt ad vitam prædeſtinati æternam, modo temporaliter à Spiritu ſancto conſignantur, atque in Dei familiam adſcribuntur. De quo Eſaias dicit: *Et erit, omnis qui relictus fuerit in Sion, & reſiduus in Hieruſalem ſanctus vocabitur, omnis qui ſcriptus eſt in vita in Hieruſalem.* Et Daniel: *In tempore illo ſaluabitur populus tuus, omnis qui inuentus fuerit ſcriptus in libro.* De hac inſcriptione Chriſtus loquitur Apoſtolis, quando dicit: *Gaudete & exultate, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cælo.* Itaque tempus illud impletum erat, quo ablato ſceptro de Iuda duceq́ue de ſtirpe eius, vbique dominantibus Romanis, venturus erat Meſſias, qui erat expectatio gentium. Igitur edicto promulgato, præſidium quilibet ex pagis, vilis ac oppidis ſibi ſubiectis ſubditos ad ciuitatem ſuam præcipuam, vnde erant nati, conuocabat, quo vnuſquiſque Imperatori cenſum ſolueret, Romanoq; ſeſe profiteretur ſubiectum imperio, deſcriptionesq; & pecuniæ ad Imperatorem mitterentur. Scire enim Auguſtus voluit, cuiuſmodi tributum, quod tolerandum plebi foret, imponeret.

Eſa. 2. Mich. 2.

Pacis tempore cur naſci Chriſtus voluerit.

Gregorius.

Deſcriptio hæc myſticè quid.

Eſaiæ 4.

Daniel. 12.

Lucæ 10.

Gen. 49.

Hæc deſcriptio prima facta eſt ſub præſide Syriæ Cyrino.

Prima omnium deſcriptionum, quæ totius fuit orbis vniuerſalis, antequam Chriſto hoc modo fuerat alia prior, facta eſt ſub præſide Syriæ Cyrino, hoc eſt, dum hæc fieret deſcriptio prima, Cyrinus tum præſidebat Syriæ. Vel ideo dicitur prima, quia in illa terra, hoc eſt, in Syria incipiebatur deſcribi. Soluebat autem præfecto quilibet inſcribendus ſeu inſcriptus denarium, qui decem fertur nummos valuiſſe vſuales. Hic denarius decalogum præceptorum Dei ſignificat Deo præſtandum, ab his qui vocati ſunt ad vnitatem, vnde excidimus. Ciuitas hæc noſtra eſt patria, puta regnum cælorum quod amiſimus, ſed per Chriſtum reuocati ſumus. Quod in Propheta facturum ſe promiſerat Deus dicens? *Tollam quippe vos de gentibus, & congregabo vos de vniuerſis terris, & adducam vos in terram veſtram.*

Denarius Deo ſoluendus quid myſticè.

Ezech. 36.

Aſcendit autem & Ioſeph à Galilæa de ciuitate Nazareth in Iudæam ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bethleem, eo quod eſſet de domo & familia Dauid, vt profiteretur cum Maria deſponſata ſibi vxore prægnante.

Luce 2. Sicut Nazareth suæ incarnationi, vbi Maria virgo illum benedicta conciperet, ita Hierosolymam, vbi pateretur, & Bethleem, vbi nasceretur locum Mich. 5. Christus elegit. Hic namque in propheta etiam locus nominatur, quando dicitur: *Et tu Bethleem Ephrata paruulus es in milibus Iuda. Ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel. Et egressus eius à principio, à diebus æternitatis.* Hæc prophetia vt impleretur, vide quomodo nesciens Octauianus Augustus, diuinæ dispensationi inseruierit. Edicto namque euulgato accedente tempore partus Mariæ, data est occasio Ioseph & Mariæ veniendi in Bethleem. Erat enim Bethleem Iudæa, id est, Iudaica pertinens ad tribum Iudæ. Siquidem erat alia quoque ciuitas Bethleem in tribu Zabulon sita, ad cuius differentiam hic Euangelista Bethleem vocat Iudæam, hoc est, Iudaicam, vt legatur hæc dictio Iudæa adiectiuè. Vocatur quoque ciuitas Dauid, quando quidem in ea natus est Dauid. Dicitur autem Ioseph natus de tribu Iudæ, de domu & familia Dauid. Vnde liquet Mariam quoque de eadem tribu & familia fuisse, propterea quod lex virum & vxorem eiusdem iubebat esse tribus, nec ex alia tribu, quam ex sua vir poterat accipere vxorem. Vocatur autem beatissima virgo Maria vxor Ioseph, qui quomodo tunc putabatur Euangelista refert. Erat autem re vera B. Maria coniunx Ioseph. Verum namque inter Ioseph & Mariam fuit matrimonium, ad cuius veritatem opus non est vt interueniat copula carnalis.

Bethleem duplex.

1. Reg. 16.

Num. 36.

Vxor Ioseph cur vocetur Maria.

Factum est autem eum essent ibi, impleti sunt dies Mariæ vt pareret. Et peperit filium suum primogenitum.

Non dubium est sanctissimam virginem Mariam Spiritu sancto plenam, prophetarumque mysteria omnia clarius, quam hi qui prophetarant intellexisse. Vnde non ignorabat Michæam Prophetam de Bethleem Ephrata loquentem, quin etiam Spiritu sancto reuelante, nouerat se in Bethleem parituram. Impleti itaque sunt dies vt Maria pareret, & sol iustitiæ post longam ignorantiæ noctem prodiret. Peperit igitur filium suum primogenitum. Peperit, inquam, non parturijt. Parturire enim, est cum dolore ad partum se parare. De hac autem virgine sacratissima Propheta Esaias dicit: *antequam parturiret peperit*: hoc est, antequam dolores sentiret pariendi, peperit masculum. Quis vnquam audiuit tale, aut quis vidit huic simile? Siquidem in omni partu, alia partum præcedit parturitio. In hoc verò partu, partus præcedit parturitionem: imo parturitio nulla fuit, quia dolor omnis abfuit. Sciendum quoque, beatissimam virginem, quomodo in partu fuit à dolore libera, ita infantem portans in vtero, non fuit grauata. Compatiendum tamen virgini teneræ, quæ itineris labore fatigabatur, compatiendum eius verecundiæ, quia itineræ fatigata, hospitium quo reciperetur, non inuenit. Erant enim hospitiorum loca occupata omnia, aut seruata ditioribus, & à quibus maior quæstus sperabatur. Videbant enim, vt creditur, qui hospitia locabant, parum sibi lucri accessurum ex his hospitibus. Vide tamen quomodo suos exercet Christus, eosq; charissimos humiliatione ac paupertate grauat. Vide quia nihil inde turbatur Maria, nihil ægre fert. Non querulatur, non iactat se, quod mundi habeat Dominum in vtero, non dicit: Mihi bonum amplumq; debetur in terra hospitium, quia eum porto, qui fecit cæ-

Parturire qd proprie signet.

Esa. 66.

Cõpatiendũ cur sit B. Mariæ puerperæ.

cit cælum & terram. De huius paupertate dicit Chryſoſtomus: Quicunque pauper eſt, accipiat conſolationem: Ioſeph & Maria mater Domini non habebant ſeruulum, non ancillam. De Galilæa, de Nazareth ſoli veniunt. Nō habebant iumentum. Ipſi ſunt Domini & famuli. O rem nouam. Ingrediuntur in diuerſorium, non ingrediuntur ciuitatem. Paupertas enim timida, inter diuites non audebat accedere. Chryſoſt. Paupertas Mariæ & Ioſeph quanta.

Itaque cum in ſtabulo, vbi aſinus & bos erant alligati ad præſepe, forent, & conſolatione ſeſe mutua ac planè diuina virginei coniuges ſuper paupertate ſua confortarent, vterque ad angulum orationis gratia ſeceſſit. Interea, dum iam ſilentium teneret omnia, & nox medium iter in curſu ſuo haberet, adfuit hora illa feliciſſima, & ab æterno benedicta, qua digniſſima ac Dei mater peperit filium ſuum primogenitum, id eſt, ante quem non habuit alium, vt eſſet primus, non in ordine ſequentium, nec poſt quem alij, ſed ante quem nullus. Quo hæreticorum eliditur error atque impietas dicentium B. Mariam plures habuiſſe filios, propterea quod Chriſtus hic dicitur primogenitus. Sapien. 18. Chriſtus vti dictus ſit primogenitus.

Et pannis eum inuoluit & reclinauit eum in præſepio: quia non erat ei locus in diuerſorio.

Sicut beatiſſima virgo Maria Deum ſine carnali delectatione, cum ſpirituali verè ingenti lætitia concepit, conſtituta interim in ſublimi contemplatione, ita gaudio ſpirituali internoque tota refecta, ac deuotiſſima contemplatione, in Deum abſorpta, in partu nihil doloris ſenſit. Virgo enim integra peperit, virgo etiam poſt partum inuiolata permanſit. Erat autem tunc, vt nonnulli volunt, virgo beata in oratione genibus flexis, & ſubito ac quaſi in ictu oculi genuit infantem. Quem vbi ante ſe iacentem vidit, Deum ſuum verum & hominem ilico adorauit, pannis inuoluit, nullo vtens alieno obſequio. Nulla enim in hoc partu obſtetrix fuit, nulla mulier cularum ſedulitas fuit. Ipſa, vt Hieronymus ait, pannis inuoluit infantem, ipſa mater & obſtetrix. Ipſa puerum reclinauit pannis inuolutum in præſepi. Neq; enim ei locus erat in diuerſorio. Cui? Creatori cæli & terræ, Deo Omnipotenti non fuit locus in diuerſorio. Vnde cogebatur eius mater iuxta animalia habitare ac parere, puerumq; vt creditur, propter frigora in præſepe, & fortaſſe ante iumentorum ora ponere. Locum enim pro puero quo illum poneret non inuenit aptiorem. Poſſet ne hic pauperius quid, vilius quid, atque humilius pro Dei matre, pro Dei Filio excogitari? Accurrite diuites, & videte regis noſtri diuitias. Intuemini faſtum & magnificentiam eius. Perquirite, in quo ſitis vos ei ſimiles. Certè ſi is qui dicit ſe Chriſti eſſe, debeat, quomodo ipſe ambulauit, ambulare, tunc nimis eſtis ei diſſimiles. Vita veſtra, cibi veſtri, lecti, domus, vtenſilia, ſerui, veſtes, theſauri, & omnia quæ agitis, ex diametro Chriſto repugnant infanti. An non erubeſcitis eius infantiam contemplari? Attendite, quod pro vobis hæc ſuſtinet. Imitemini illum aut ſaltem an neceſſaria ſibi velit ſuppeditari, interrogate. Dicam ſciſcitando pro vobis infantem. Quid puer regis altiſſimi à diuitibus his cupis, quid poſtulas ab his, qui habent omnia? Vis habere pannos holoſericos quæ diuitibus abundant? Num phialam cupis argenteam? Num cibos delicatos o- Maria virgo vti Chriſtum conceperit & pepererit in alta contemplatione cōſtitura. Natiuitatis Chriſti modus quis. Hieron. Paupertas & vilitas Chriſti naſcentis quāta fuerit. Ioan... Interrogatio pro diuitibus ad infantulū ſcium.

pipare præparatos? Nunquid pecunias? Aut vis tibi palatium ædificari? Hi enim omnibus abundant diuites. Nihil, inquit, terrenum, nihil temporale desidero. Hæc si mihi vultis dare, pauperibus date. Quicquid enim illis dederitis, mihi dedistis. Non in hunc ideo mundum veni, vt vos doceam terrenis abundare, aut amare diuitias, sed paupertatem, honores contemnere, carnem castigare, vilitatem sanctamq; rusticitatem amplecti, modicis & vilibus contentos esse. Ego paupertatem in meipso consecrabo. Date mihi peccata vestra, & imponite dorso meo, ea scilicet, à quibus deinceps vultis abstinere, quæ vultis plangere, pro quibus pœnitere vultis: & ego pro his satisfaciam. Ego pro his finam me flagellari, crucifigi, & occidi. Porro, si peccata habetis, quæ non plangitis, quæ non emendatis, quorum non pœnitemini, illa si retinueritis, retinebunt vos, & demergent in infernum. Contra hæc nō erit redemptio. Ego quidē pro vobis patiar, at mea pœna, meaq; satisfactio nihil proderit vobis, sed impœnitētes moriemini in peccatis vestris.

Responsio pueri Iesu ad diuites.

Et pastores erant in regione eadem vigilantes & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Et ecce Angelus Domini stetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulsit illos: & timuerunt timore magno.

Pastores vigilabant super gregem. Non vnus sed plures erant, qui Christi possent natiuitati ferre testimonium. Illis igitur Christus suā reuelari voluit infantiam. Vide autem, quia sicut Christi sunt natiuitatis testes pastores ita prædicationi ac vitæ eiusdem Apostoli piscatores præbuerunt testimonium, vtrique illiterati & simplices, nec fallere docti. Vide præterea, quomodo Angelus non more solito apparet, quo patribus olim se erant soliti exhibere Angeli. Siquidem hic apparent non solum in specie humana visibili, sed etiam cum lumine. Nam & claritas Dei, inquit Euangelista circumfulsit illos. Vbi simjlem apparitionem in veteri legisti testamento? Discreuit Dominus à tempore legis tempus gratiæ: tempus in quo erat figura tantum & vmbra futurorum, à tempore in quo erat veritas & gratia. Decebat Dei Filio homine nato, reuerentiam, quam olim maiorem erga naturam nostram exhiberi ab Angelis, & nos non tanquam exules, abiectos, proscriptosq; seruos, sed vt Dei filios, cohæredesq; agnosci. Quod claritas Dei circumfulserit illos, intelligenda est lux diuinitus missa, quæ aerem lucidum & clarum iuxta illos reddidit, quo fierent idonei ad recipiendam internam illuminationem de Christi natiuitate, eo modo quo in Actis legitur Apostolorum de Paulo: *Subito circumfulsit eum lux de cælo.* Sequitur namque, quod ex visione hac magno timore fuerint perculsi, quo parabantur ad recipiendam reuelationem.

Angelorum apparitio in veteri nouoque testamēto dissimilis.

Claritas pastores circūfulgens qualis fuerit.

Actor 9.

Et dixit illis Angelus: Nolite timere. Ecce enim euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus in ciuitate Dauid.

Officium boni spiritus seruat Angelus, cuius est illum, cui apparet, timentem consolari. Incipit enim angelica visio cum timore, sed magis magisq; conti-

Spiritus boni spiritus que mali visio

continue videns, serenior efficitur. Cui contrario habet modo spiritus malus, quia eius visio principio blanditur, sed in obscuritatem ac tenebras inducens in terrorem quoque semper maiorem crescit. Ideo hic Angelus videns pastores conterritos, consolatur eos, dicens: Nolite timere. Quin potius gaudete. Vnde? Ecce annuncio vobis gaudium magnum, quod tam gentibus, quam Iudæis omniqúe erit populo. Euangelizo, inquit vobis. Quibus vobis? Vobis pauperibus, simplicibus, humilibus, vigilantibus pastoribus. Videte filij. Angelus non ad molle stratum stetit Herodis, non Caiphæ, pontificibus qúe nunciat Iudæorum Christi natiuitatem. Multi erant diuites, qui tunc sumpta cœna deliçata dormiebant in lectis suis: multi potentes & reges, quorum nulli Christi reuelata est natiuitas: sed pastoribus pauperibus, vigilantibusq; duntaxat apparuit. Euangelizo, inquit, vobis. Quid? Gaudium magnum. De quo? Quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus. Videsne quare hoc diuitibus non fuerat annunciandum, neque ambitiosis? Illis enim gaudio non est nunciari Christum esse natum: gauderent verò di thesauro adepto pecuniarum, de fortuna accidente, aut de honoribus. Hoc enim amantes gaudent dum assequuntur. Pauperibus igitur spiritu, humilibus, mundi amore vacuis, & in mundi respectu, aut æstimatione vilibus & abiectis, ad Domini aduentum vigilantibus erat hoc gaudium euangelizandum, vtpote qui de mundo gaudium non habent, ideo de Christi possunt gaudere natiuitate. Saluator mundi dicitur Christus, cui saluare congruit tanquam Deo, qui per Esaiam dicit: *Deus iustus & saluans nō est præter me*. Et in Osea: *Ego Dominus Deus tuus, & saluator non est præter me*. Conuenit ei quoque saluatorem dici, secundùm quod est homo assumptus, quémadmodum ad Ioseph patrem Iesu nutritium dictum est: Vocabis nomẽ eius Iesum. *Ipse enim saluum faciet populum suum, à peccatis eorum.* Quod Christus Dominus noster quoq; impleuit quia passione sua nos redemit, atque salutem sanguine nobis suo comparauit.

quomodo Iodiscernatur.

Natiuitas Christi cur pauperibus potius quam diuitibus nũciata fuerit.

Saluator cur rectè vocetur Christus. Esa. 45. Osee 3.

Matth. 1.

Apoc. 1.

Et hoc vobis signum. Inuenietis infantem pannis inuolutum, & positum in præsepio.

Videte cuiusmodi signum dicat Angelus, per quod Christus agnosci debeat Saluator. Nempe paupertatem. Adeo salutaris est paupertas, adeo est eius amor nobilis, vt Christus illam è cælo veniens præ cunctis bonis mundi elegerit. Abundabat thesaurus hic in terris, sed nesciebatur præcium eius quousque Christus è cælo veniens, & paupertatem in se transformans, hanc in se consecraret, & nobis amabilem faceret. *Beati* igitur *pauperes spiritu*, hoc est, affectu, quibus terrenarum rerum abest amor, quibus nulla adest cupiditas: *quoniam ipsorum est regnum cælorum*, Est itaque signum paupertas Christi nobis in salutem, sed in signum cui à multis contradicitur, puta ab omnibus mundi amatoribus. Docuit enim hoc signo nos mundum contemnere. Sed quis huic signo non contradicit, nisi pauci electi?

Paupertatis nobilitas quanta. Bernardus.

Matth. 5. Pauperes spiritu qui sint. Luc. 2.

Paupertatem Christi esse signum cui à multis contradicitur.

Et subito facta est cum Angelo multitudo militiæ cælestis, laudantium Deum, & dicentium: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

Copiosum Angelorum agmen subito vno Angelo loquente apparuit, cæ-

lestis exercitus similitudinem habens: quod tamen non ad pugnam, sed ad Dei laudem ideo erat congregatum, quo Dei prædicaret maiestatem, & sapientiam, & potentiam, & bonitatem latentem in externo, vilique apparentia infantis. Hunc, inquam, vt regem suum nobis manifestarent, collaudarent, nobisque gratularentur apparuere Angeli. Vide autem quid dicant: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Deo cui soli debetur gloriam tribuunt, hominibus verò, qua indigent maximè, pacem. Vide autem quod non hominibus quibuslibet, sed his tantum, qui sunt bonæ voluntatis. *Non est* enim *pax impijs* dicit Dominus: sed *pax multa diligentibus legem* Dei. Seruemus igitur nos pacem cum Deo, eius obediendo voluntati: seruemus cum proximo, illum diligendo ac portando: seruemus nobiscum, in animi tranquillitate omnia ferendo. Tunc Christum infantem digne possimus cum pastoribus audire natum, quærere & inuenire, non imperantem angelis, non signa facientem: sed in præsepi ante iumentorum ora iacentem, inuolutum pannis, humilem, mansuetumque corde, qui cum Patre & Spiritu sancto est benedictus in secula, Amen.

Angeli cur Christo nato apparuerint.

Esaiæ 42. Psalm. 118. Pax cum tribus quomodo seruanda sit.

Matth. 11.

SERMO IN EADEM SOLENNITATE.

Vnde gaudendum sit, & quid docuerit, quove nos inuitauerit Christi natiuitas.

EVangelizo vobis gaudium magnum, *quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie Saluator.* Lucæ II. Nemo fratres filijque charissimi quouis onere aut molestia grauatus, non gaudet, si certa illi promittatur ab hoc onere liberatio. Qui enim tenebris est inclusus, gaudet redire ad lucem. Qui in infirmitate est, gaudet de aduentu medici. Qui captiuitate est detentus, gaudet adesse libertatem. Qui denique damnatus est, gaudet de aduentu aut præsentia saluatoris. Hæc aliaque omnia nobis Christus fuit, quia & nos ediuerso fuimus omnia, puta captiui, cæci, infirmi, ad mortemque damnati. Gaudete igitur omnes, inquit Angelus, quia natus est vobis hodie Saluator, qui ab omni vos molestia liberet. Est enim cæcis lux, infirmis sanitas, captiuis redemptio, damnatis salus, vita mortuis. Nunciabat igitur Angelus his qui gaudere de hoc nouerant, quod natus esset Iesus, spes, salus, & redemptio omnium. Nunciat autem Angelus gaudium. Quapropter sciendum ex multis oriri, vt quis gaudeat Primo, vt si quis rem diu affectatam assequatur. Christi igitur natiuitas cum diu promissa fuerit mundo, cum eius aduentus continue expectaretur, cum magnis denique postularetur gemitibus, non potuit non esse gaudio, vbi aduenit. Siquidem, vt Christus ait, Multi reges & principes & prophetæ voluerunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt. *Et, Abraham,* inquit, *desiderauit videre diem meum, & vidit,* subaudi in fide, *& gauisus est.* Clamabant quoque sancti patres in lymbo: *Domine, inclina cælos tuos & descende:* Et: *Vtinam disrumperes cælos, & descenderes.* Cum itaque tantum esset patrum, tamque æstuans desiderium vt veniret, quomodo non potuit gaudium esse mundo, non huic scilicet cuius filij sunt reprobi, atque à filijs Dei diuisi: sed mundo, id est, hic viuentibus in mundo, de quo loquitur Ioannes, cum dicit: *Sic Deus dilexit mundum, vt daret Filium suum vnigenitum, vt omnis qui credit in illum non pereat sed habeat vitam æternam.* Quomodo, inquam, non esset gaudium mundo, quando venit? Magna igitur necessitas, quæ premebat mundum, qui

Natiuitas Christi quæ bona obtulerit.

Gaudium oriri ex multis.

Desiderium patrum antiquorum pro aduentu Christi quantum. Lucæ 10. Ioan. 8. Psalm. 17. Esaiæ 64.

Ioan. 3.

qui consilio opeque indigebat Christi, id fecit, vt magnum pro eodem esset desiderium vt veniret. Propterea exultabundus Psalmista canit: *Redemptionem misit populo suo* quia misit eum, qui saluum faceret populum suum à peccatis eorum. Qui igitur tantopere desiderabatur, veniens necesse erat vt sui desiderabundos gaudio magno reficeret. Similiter secundum gaudium est magnum, vt cum quis liberatur à magno periculo. In quo autem periculo, dic mihi, fuit vniuersus mundus? Profecto sub sententiam æternæ damnationis. Veniisse itaque eum qui nos à iugo seruitutis diaboli, à iugo peccati, à damnatione perpetua, ab omnibus malis alijs, quibus inuoluti tenebamur liberet, nonne ad gaudium hoc merito nos excitaret? Maximè profecto. Erat enim tunc nobiscum, quemadmodum Esaias prophetauerat, dicens: *Populus meus captiuus ductus est, & infernus dilatauit animam suam.* Haudquaquã igitur, Augustino teste, liberaretur homo, nisi Deus fieret homo. Gaudium igitur erat de Christi natiuitate. Tertio, gaudium exhibet magnus honor assecutus. Qualem putas assecuti sumus honorem ex incarnatione & natiuitate Christi? Maximum profecto, quo nec esse, nec euenire nobis posset maior. Siquidem *dedit nobis*, ait Ioannes, *potestatem filios Dei fieri.* Si autem filios, ergo & secundùm Apostolum, hæredes, *Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi*, imo & ciues & domesticos Dei tam hic in Ecclesia, quàm regni in patria. Quarto, quod magnum generat gaudium est, quando quis à magno se Domino vehementer cognoscit diligi. Nesciui, inquit Bernardus, quantum me Deus diligeret, nisi pro me mori eligeret. Nasci autem idcirco voluit, quia mori pro nobis voluit. Si enim teste Augustino, Deus peccatores non amaret, de cælis ad terram non descenderet. Vide autem, & diligentius hanc charitatem expende. Cùm enim in sua esset potestate, in sua quoque optione modum quo nos redimere vellet, eligere, non alium eligere voluit, quàm eum, quo maximam nobis ostenderet suam erga nos charitatem. Neque enim hoc tantum eius charitatem nobis insinuat, quod nos redimere voluit, sed hoc quod modo, cùm potuisset faciliori, nos redemit. Voluit enim ad nos venire humilis. Idcirco non elegit parentes potentes, aut iuxta fastum mundi nobiles, sed humiles & pauperes, ne quis timeret illum accedere. Voluit enim non in castro, sed in stabulo nasci, quo doceret omnibus patere accessum, nulli aditum præcludi. Non est, vt causeris in magno illum palatio natum, quo ad illum introitus non pateat. In stabulo natus est, vili & pauperi loco, solus est pauper, est infans, quẽ timere non habes. Quo igitur te non deterreret, sed inuitaret ad se, pauper & humilis natus est. Quo deinde videres, quantum te amaret, quantumq; ad se imitandum pariter & ad diligendum te inuitaret, quo scilicet carnem contra petulantiam affligere, humilis & mitis esse disceres in vili tugurio, in hyeme, in frigoribus, in nocte, quod paruulis teneris molestiora sunt, voluit nasci. Voluit te aduertere & cognoscere, quanta se maiestas propter te in tam grandem vilitatem humiliaret. Aeternus, vnius horæ fieret homo: omnia implens, in præsepio iaceret: mundum regens, nihil in mundo proprium possideret: Angelis imperans, vbera sugeret virginis, omnia pascens, in præsepio iaceret. Immortalis & impassibilis, fieret mortalis & passibilis. Qui ora aperit mutorum, infans esset. Diues, cuius sunt

Psalm. 110.

Matth. 1.

In quanto periculo fuerit mundus ante Christi aduentum.

Esaiæ 5. Augustin.

Honorẽ cuiusmodi assecutus sit homo ex Christi inuocatione.

Ioan. 1. Roman. 8. Ephes. 2.

Diligi à magno Domino quàm gaudiosum.

Bernard. Augustin.

Charitatem quantam ostenderit nobis Christus.

Christus cur in stabulo vili voluerit nasci.

Natiuitas Christi quàm fuerit humi aprata, & mirabilis.

Leo Papa.

Esaiæ 1.

omnia, pauper esset. Cui ministrant angeli, ignotus & sine hospitio esset. Quare hæc omnia filij? Vt charitatem suam ad vos monstraret vobis, & Ioan. 14. ostenderet quanti vos faceret, quantumve ad se redamandum vos prouocare interetur. Ipse enim nobis factus est via sicut dicit: *Ego sum via, veritas & vita* per quam ingredi nos oportet in regnum cælorum.

Via ad regnũ cœlorum quomodo Christus in seipso ostenderit nobis.

Ne igitur aliam quæramus viam, in seipso nobis ostendit, quæ sit via. Nempe via humilitatis, patientiæ, paupertatis & simplicitatis, quam mũdum mox ingressus, ante præmõstraret exemplo, quàm prædicaret verbo. Imo quam in sua exhibuuit natiuitate, per omnem tenuit vitam, vt in Psalmo dicit: *Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea: exaltatus autem humiliatus sum, & conturbatus.* Vnde sanctus loquitur Bernardus: Nascitur Dei Filius, in cuius arbitrio erat quodcunque vellet tempus eligere. Christus elegit, quod molestius est, præsertim paruulo & pauperis matris filio, quæ vix pannos haberet ad inuoluendum, præsepe ad reclinandum. Et cum tanta esset necessitas, nullam audio pellium fieri mentionem. Christus vtique qui non fallitur, elegit quod carni molestius est, id ergo melius, id vtilius, id potius eligendum. Et quisquis aliud doceat, vel suadeat, ab eo tanquam à seductore cauendum. Et tamen fratres, ipse est qui promissus est olim per Esaiam prophetam paruulus sciens reprobare malũ, & eligere bonũ. Malũ ergo voluptas corporis est: bonum verò afflictio est. Siquidẽ & hanc elegit, & illam reprobauit puer sapiens, verbũ infans. Itaque iam opere docet hic beatissimus infans Iesus Christus, vt fugiamus voluptatẽ, & agamus pœnitentiam: appropinquat enim regnum cælorum, quod nemini patrum sub lege nec ante legem dictum est appropinquare. Sed huic tempori, & regni cœlorum, & fugæ seculi, & pœnitẽtiæ salutaris euangelizatio seruata est. Hæc Domini clamat præsepe, hæc stabulum, hæc panni, hæc manifestant infantilia membra, hæc lachrymæ & vagitus annunciant infantis. Quare enim carere voluit hospitio Dominus Iesus, quare non erat ei in diuersorio locus? Nõ ob aliud profecto, quam vt se ostenderet terrena non quærere, nec amare. Docere te quoq; voluit, de palatijs non cogitare, nõ superbe præsumptuoseq; ædificare, vilitate contentum manere. Ipse stabulum elegit, vt superbas destrueret ædes, hoc est, vt tu mundi curiositatem, mundi sperneres gloriam, ædificiorumq; contemneres apparatum. Ipse hospitium non habuit, vt tu illius misertus, cor tuũ illi tradas ad inhabitandum. Quomodo trades? Eijciendo malas inclinationes & desideria, vitia & passiones. Nihil enim tã desiderat, quam cor mundum. Solus namq; vult habitare in te sine cõsortio alieno. In aliena terra voluit nasci, vt tu cognoscas te aduenam & peregrinum in hoc seculo, & ab hoc seculo contendas amorẽ tuum transferre ad cælestia. In nocte voluit nasci, ne nimium te occupes in splendore mundanæ gloriæ & secularis honestatis, sed animum geras simplicẽ, in Christoq; absconditum. Vide igitur conditiones natiuitatis eius, quibus mundi prædicauit ac suasit cõtemptum. Hæc enim explicant eius ad te charitatem, cum tanti habitũ te videris, cuius curam Christus habuit, & acerba molestaq; infantulus Iesus tui amore, quo te sibi attraheret, tolerauit. Inde igitur, sicut dixi, magnum tibi oriri debet gaudium, quod ab immenso Domino sis amatus. Rectè igitur ex Christi euangelizatur natiuitate gaudium magnum futurũ. Sed quibus inquis,

Pſalm 87. Bernard.

Esaiæ 7.

Matth. 3. Lucæ 3.

Stabulũ cur in sua natiuitate elegerit Christus.

Cor nostrum quomodo Deo tradendum sit.

Nasci cur voluerit Christus in aliena terra.

Nocte cur nasci voluerit Christus.

Conditiones natiuitatis Christi ad qd valeant.

quis, nunciatur? Nō enim omnibus est gaudio Christi natiuitas. Siquidē tribus Magis paulò post venientibus & dicentibus. *Vbi est qui natus est rex Iudæorum?* Herodes rex turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo. Fuit igitur Christi natiuitas quibusdam fastidio nonnullis odio, multis quoque gaudio. Fastidio fuit his qui terrena amantes, cælestia aut nō appetūt, aut contemnūt. Odio fuit his, quorū glorię, ambitioni, aut cupiditati per Christum aliquid deperibat. Herodes namq; suæ metuebat gloriæ regni: ideo Christū persequebatur, timens aut sui expulsorē, aut regni inuasorē. Iudæorū pharisæi Christū persequebātur, quia tanta eorū erat auaritia, ambitio, iactantia, tantus vitiorū horū amor, vt Christi verba & eruditionē tanquam sibi molestam atq; contrariā persequerētur. Illis igitur fuit solis gaudio, qui vigilabant pro gregis sui custodia, quibus Christus futurus erat instructio, redēptio, sanctificatio, exēplarq; vitæ. Hi enim Christo indigebant, Christum requirebāt, quia se suamq; inopiā attendebāt. Quo nūciato aduenisse ad illi' præsentiā gaudebāt. Quocirca humiles, simplices, pauperes spiritu, vigilantes cōtra diabolū, pro sui custodia soliciti, Deumq; metuētes significabātur in his pastorib', quibus Christi annuciatur natiuitas. Rectè quidē simplicibus nunciatur Christi in mundū natiuitas, quandoquidem cum simplicibus est sermocinatio eius. Ignorabant interea hanc natiuitatē Philosophi & mūdi sapientes, ignorabāt pagani. Indigni erāt, quibus nūciaretur, scribæ & Pharisæi: & cunctis in mundo potētibus, pastorū simplicitas antefertur. Vos estis chariſſimi, quibus hoc gaudiū nunciatur, qui estis in luctu peccatorum vestrorū, qui vigilatis in orationib' ad fores sapientiæ quotidie. Vos qui nō habetis, vt diuites, hic consolationē vestram, non estis iusti & magni in oculis vestris, quib' dicitur. *Natus est vobis hodie Saluator.* Quomodo enim illis nūciaretur natus Saluator, qui obstrepunt Euangelio, quod Christus verbo docuit, & opere mōstrauit. Nō loquor de his qui cōtradicūt Euangelio Lutheri. Vtinā omnes cōtradicerent, qui neq; verba sana docet, etiā quando Euangeliū docet, quia nō cū Ecclesia & in sensu, quē spiritus sanctus dedit Ecclesiæ Euangeliū docet, sed quomodo ab alio spiritu quodā qui dissensionis, fraudis & seductionis est artifex, accepit. Nec docet exēplo apostata & votifragus, sed seducit quomodo ipse vltro seductus est ex odio Papæ: apud quē fertur impetrare quæ postulabat non potuisse, atq; nūc tam contra Papam, q̄ cōtra ea q̄ sibi negata sunt, prædicare. Itaq; his qui Christi Euāgelio, q̄ Christi Ecclesiæ obstrepūt, q̄ Christi vitæ & moribꝰ repugnāt, qui Christo reipsa dicunt, *Recede à nobis scientiā viarū tuarū nolumus*, quādo nunciaretur, Natus est vobis hodie Saluator, quādoquidē huiusmodi est eorū vita, vt Christus eos saluare nō possit, quia saluari nolūt? Nō quidē prorsus nolūt: sed vt peccata sua relinquant, vt Christo obediant, tanti redemptionē Christi, quæ illis p̄desse possit, nō faciunt. Non luxuriosis, auaris, non homicidis, nō fornicarijs, non ebriosis Christi nunciatur natiuitas: quin qui talia agunt, regnum Dei non cōsequentur. Et in hoc Christi vili tugurio, nihil est quod auari aut gulosi concupiscant, nihil in tam sancta virginea est natiuitate, quod immundos oblectet. Sed vobis, inquam nunciatur, qui iam cœpistis imitati, quod in Christo infante didicistis. Iam placet vobis, quod è cælo veniens Dei Filius suo exemplo vos docuit. Idcirco *euangelizo vobis gaudium*

Matth. 2.

Natiuitas Christi quibus fuerit fastidio & odio.

Natiuitas Christi quibus fuerit gaudio.

Simplicibus cur nunciata Christi fuerit natiuitas. Prouer. 1.

Lucæ 2.

Euangelium cur non rectè doceatur à Luthero.

Odij Lutheri contra Papā origo quæ. Iob 21.

Galat. 5.

Lucæ 2.

Lucæ 2, Isaiæ 66. *magnum, quia natus est vobis hodie Saluator.* Gaudete gaudio magno, quia Deus Israel visitauit vos, oriens ex alto: *Visitauit & fecit redemptionem plebis suæ.* Visitauit vos vt pater, qui filios suos erudit, pascit, liberat, defendit & prouidet eis hæreditatem. Hęc omnia nobis Christus fecit. Visitauit vt pastor, dispersas oues congregans, & perditam ouem suis humeris imponens, atque domum reducens. Ad hoc enim venit in mundum, inquit Euangelista, vt filios Dei, qui erant dispersi in mundo, congregaret in vnum. Visitauit vt medicus, qui languidos curaret. Omnes enim eramus infirmi. *Omne* nempe erat *caput languidum & omne cor mœrens.* Venit igitur vt suo nos liuore sanaret. Cæterum, vbi Christi nunciabatur natiuitas ab Angelo plena gaudio, subito comparuit lux cælestis quoque, quæ testaretur verba Angeli, pastores inducens ad mirandum & ad quærendum eum, qui nunciabatur. *Facta est autem*, inquit, *multitudo cælestis exercitus, laudantium Deum, & dicentium, Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Quo credendi insinuatur Angelos aut singulos, aut de singulis choris aliquot descendisse, & magna reuerentia, magnaque lætitia ad videndum salutandumque regem suum aduolasse. Stupebant enim eius humilitatem nimiam, adorabant eius maiestatem, bonitatem eius collaudabant, officiosissimaque veneratione ad Domini sui matrem se exhibebant. Vnde, vt dixi, nullum Angelum fuisse qui non ideo veniret, vt Christum Deum & hominem salutaret, adoraret, eique gratularetur, verisimile est. Quapropter deceret quemque Christianum ad hoc Christi tugurium, imo ad cœleste palatium accedere, & videre regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua. Eamus igitur cum pastoribus Bethleem, & videamus regem nostrum, Saluatoremque nostrum. Admiremur eius charitatem, & gratias illi, non labiorum duntaxat motu, sed deuotissima effusione cordis agamus. Subijciamus nos eius seruituti & obedientiæ, qui tot ærumnis & pœnis nostri se amore subiecit. Adijciamus nonnihil præter solitum morem, ad pristinam eius seruitutem, vt posthac feruentiores, humiliores, mitiores, & in omni virtute inueniamur, quã olim, perfectiores. Si enim vetus nostra indeuotio, si inolita detinuerit nos cõsuetudo, nec profectui nostro aliquid adiecerimus, quid Christi in nobis quæso hodie operata est natiuitas? Præstemus igitur opere ac veritate, vt etiam ab his qui diligenter nos obseruãt quantumuis celare id voluerimus, non possit non percipi, vnde nobisipsis meliores simus facti: id largiente nobis Iesu Christo Dei & Virginis Filio, qui cum Patre & Spiritu sancto est Deus vnus benedictus in secula, Amen.

Ezech. 34. Lucæ 15.

Ioan. 11.

Esaiæ. 1. Esaiæ 53.

Lucæ 2.

Angelorum circa cunas Christi frequentia & reuerentia.

Cant. 3. Bethleem quomodo cũ pastoribus eundum sit.

IN FESTO S. STEPHANI PROTOMARTYris, Lectio Actuum Apostolorum VI. & VII.

Actor. 6. *Stephanus plenus gratia & fortitudine faciebat prodigia & signa magna in populo. Surrexerunt autem quidam de synagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenensium, & Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia & Asia, disputantes cum Stephano. Et non poterant resistere sapientiæ & spiritui, qui loquebatur.*

Audiui.

Audientes autem hæc, dissecabantur cordibus suis, & stridebant dentibus in eum. Cum autem esset Stephanus plenus Spiritu sancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris, & ait: Ecce video cælos apertos, & Filium hominis stantem à dextris virtutis Dei. Exclamantes autem voce magna, continuerunt aures suas, & impetum fecerunt vnanimiter in eum. Et eicientes eum extra ciuitatem, lapidabant. Et testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis qui vocabatur Saulus. Et lapidabant Stephanum inuocantem, & dicentem: Domine Iesu suscipe spiritum meum. Positis autem genibus, clamauit voce magna, dicens: Domine ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset obdormiuit in Domino.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

ANte hanc lectionem præmittit Lucas, ad sedandum murmur eorum qui ex gentibus erant conuersi discipulorum (hoc enim nomine tunc omnes Christiani vocabantur) septē ab Apostolis esse diaconos, quorum vnus erat Stephanus, constitutos. Verum, omissis reliquis de solo hic beatissimo prosequitur Stephano, dicens: Stephanus autem plenus gratia & fortitudine. Idcirco autem à gratia & fortitudinis dono commendatur, quia strenuum ac fortem militem in fide pro Christo (vt primum decebat martyrem) gessit. Itaq; Stephanus Spiritu sancto confortatus, signa & prodigia magna, quæ diuinæ gratiæ ac fidei essent testimonia faciebat in populo. Doctrinæ enim Euangelicæ in primitiua Ecclesia erant necessaria signa facienda ab Apostolis & sanctis prædicatoribus, quæ eorum prædicationi adstipularentur. Ideo scriptum est in Marco: *Illi autem*, hoc est, Apostoli, *profecti prædicauerunt vbique, Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis.* Insurrexerunt autem de quinque locis congregati Iudæi, pleni dolo & inuidia, disputantes cum Stephano, prædicationem eius, quæ erat, Iesum fuisse Messiam & Christum, confutare cupientes, At non valebant resistere sapientiæ Stephani, & Spiritui sancto, qui loquebatur in ore illius. Implebat enim promissionem suam Dominus: *Ego autem dabo vobis os & sapientiam, cui contradicere non poterunt omnes aduersarij vestri.* Reddidit enim de singulis sibi obiectis rationem Stephanus, ac tandem vitia & duritiam eorum, qui erant in consilio arguens, propterea quod Spiritui sancto repugnarent, dixit: *Dura ceruice, & incircuncisi corde & auribus, vos Spiritui sancto semper restitistis. Quem prophetarum non persequuti sunt patres vestri? Et occiderūt eos, qui prænunciabant de aduentu iusti, cuius vos nunc proditores, & homicidæ fuistis.* Hæc audientes, cordibus præ ira ac furore dissecabantur, & vt canes rabidi in eum dentibus fremebant. Surda enim aure Salomonis legerant prouerbium: *Viro qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus superuenet interitus.* Cum autem esset Stephanus plenus Spiritu sancto videretq; sibi instare martyrium ac morti fore proximum, Spiritu sancto confortatus, & mente & oculis intuens in cælum, quia in terris præmebatur, vidit gloriam Dei. Vidit enim cuius amore pugnabat, stantem, & se pugnantem, quomodo in Psalmo scriptum est: *Salus autem iustorum à Domino, & protector eorum*

Actor. 6.

Discipuli qui olim omnes dicti fuerint Christiani.

Signa in Ecclesia Primitiua quàm fuerint necessaria.

Marc. 16.

Lucæ 21.

Actor. 7.

Prouer. 29.

Psalm. 36.

in tempore tribulationis adiuuare paratum. Vidit (inquam) Iesum stantem à dextris Dei, tanquam ad subueniendum paratum, & ait: Ecce video cælos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Iustum autem erat, vt primus martyr in consolationem futurorum sequentium, quia vitam pro Christi amore statuit in terris, cælos sibi videret apertos, & paratum præmium, ad quod sitiens accenderetur.

Hominis Filius cur vocetur hic Christus.

Vide hic quod ad maiorem duritiæ Iudæorum confutationem non Filium Dei, sed filium hominis Iesum nominant. Hunc enim quem vt hominem occiderant Iudæi, nolentes Deum credere, videre se dicit. Exclamantes autem voce magna continuerunt aures suas, quasi adeo essent religiosi (cum tamen vehementer forent blasphemi) ne blasphemiam audirent. Continuerunt aures ad audiendum veritatem, qui eas ante ad Christi obturauerunt

Marc. 15.

prædicationem. Itaque impetu in eum vnanimiter facto, eijcientes eum

Hebr. 12.

extra ciuitatem, lapidabant. Quomodo enim Christum extra ciuitatem

Leuit. 24.

suam crucifixerunt, ita eius quoq; testem de ciuitate eijciunt lapidandũ. Extra castra namque iubebat lex lapidibus blasphemum obruẽdum. Et testes

Ibidem.

iniqui, qui illum de blasphemia accusauerunt, vestimenta sua ad pedes deponebant adolescentis, qui vocabatur Saulus. Horum enim manus secundum legem necessario erat in lapidando prima. Ad quod vt expeditiores redderentur, eiecerunt vestimenta sua, ad pedes eadem ponentes Sauli, qui

Actor. 9.
Actor. 13.
Ioan. 16.
2. Tim. 1.

postea vas electionis factus, vocatus est Paulus. Hic zelum quendã habuit pro lege, putans se obsequium in hoc præstare Deo, si persequeretur Christianos. At tandem ipse quoque ad Christum cõuersus, intellexit se errasse, dicens se fuisse blasphemum, & Deo contumeliosum. Hoc igitur modo lapidabant Stephanum inuocantem, & dicẽtem: Domine Iesu accipe spiritum meum. Corpus hic amitto ac relinquo ad tempus, spiritum meum interim recipe. Positis autem genibus: oraturus pro alijs genua ponebat. Pro se enim ipse non orauerat flexis genibus, quo charitatem ostenderet, orandiq; tantam intentionem, quam necessitatem pro alijs maiorem: clamauit pro magnitudine affectus voce magna dicens: Domine: ne statuas, id est, ne imputes illis hoc peccatum. Hoc est, ignosce illis, quod lapidibus me impetunt. Et cùm hoc dixisset, feliciter obdormiuit, requiescens in Domino, qui illius animam inter brachia paternæ recepit charitatis.

EXEGESIS EVANGELII EIVSDEM FESTI. Matthæi XXIIII.

ANte verba Euangelij huius festi, Dominus noster Iesus Christus Phari-
sæorum & scribarum auaritiam, hypocrisim & ambitionẽ durè eb-
iurgauerat. Eo namque hæc loquente, pontifices cum Iudæorũ con-

Iudeorũ tẽpore Christi quanta fuerit crudelitas in pios quosque.
Lucæ 9.

silio iam Christum interficere statuerant. Nihil enim Dominus Iesus à Iudæis aliud, quàm quod sancti olim prophetæ, expectauit. Iudæi namque vt viri sanguinum, neminem, qui illis diceret veritatem, finebant viuere. Multus sanguis innocens fusus fuit in Hierusalem. Quamobrem etiã Dominus fleuit super Hierusalem, grauem vindictam super illos venturam præmeditans, non à se, sed à Romanis paratam, qui Iudæorũ tentabant subiugare puniréque rebellionem. Deo tamẽ illam calamitatem in peccatorum

ſupplicium eis ordinante. Dicit itaque apud Matthæum Euãgeliſtam Chriſtus turbis Iudæorum & principibus ſacerdotum:

Ecce ego mitto ad vos Prophetas, & ſapientes & ſcribas: & ex illis occidetis & crucifigetis & flagellãbitis in ſynagogis veſtris: & perſequemini de ciuitate in ciuitatem.

Prophetæ in nouo teſtamento qui fuerint.

Prophetas, ſapientes & ſcribas ſuos vocat Apoſtolos & prædicatores, quos poſt reſurrectionem ſuam Dominus miſit non ſolum Iudæis, ſed etiã in mundum vniuerſum. Præcipue tamẽ, quod Paulus teſtatur & Petrus, Iudæis miſſi erant prædicare verbum ſalutis: Vbi verò Iudæi illud repulerũt, indignos, ſe re ipſa, hoc eſt, contemptu & perſecutione exhibentes æternæ vitæ, conuerſi ſunt ad gentes. Fuerunt autem Apoſtoli alij item multi ex prædicatoribus ſanctis prophetæ futura prædicentes, fuere ſapiẽtes docentes legem Euangelicã, fuerunt ſcribæ, doctores in lege veteri quoq; eruditi. Vnde Dominum Ieſum verum eſſe Chriſtum, argumentis non leuibus Iudæos conuincebant. Siquidem de Ioanne Apoſtolo, qui Apocalypſim ſcripſit de Agabo, item de Paulo non dubium eſt, quin fuerint prophetæ. Taceo de pluribus alijs, adeo vt propter pacem & quietem ſeruãdam, Paulo quoque viſum ſit neceſſarium in epiſtola legem dicere prophetiæ. Multi quoque inter Eccleſiæ culmina erant ſapientes. Nam ſapiẽtes fuere omnes Apoſtoli, qui per diuinam inſpirationem, notitiam intelligẽtiamq; omnium habuerunt ſcripturarum, iuxta illud: Aperuit illis ſenſum, vt intelligerent ſcripturas. Scribæ verò & in lege humanitus docti fuere Paulus, Gamaliel, Stephanus, Nathanael, Zena, Apollo, Nicodemus. Hos alioſq; multos, inquit, Chriſtus ad prædicandum, & ad conuertendos vos mittam. At vos illis, quomodo veſtri olim patres fecere prophetis ad ſe miſſis, facietis Apoſtolis: imo facietis deteriora, grauioraq;, quandoquidem exemplum eorum quos ipſi malè egiſſe iudicatis, imitamini, nec vt deberetis correcti aut illis facti diſſimiles. Dicitis enim: *Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, non eſſemus ſocij eorum in ſanguine prophetarum.* Sed hæc ore tantum dicitis, at in cordibus veſtris peiora abſconditis, maiorẽq́ue fouetis malitiam, quia peiora molimini. Ipſi enim ſeruos (quomodo in parabola vobis paulo ante dixeram) domini vineæ ad ſe, vt cenſum ſeu fructum ſuo domino reportarent, miſſos occiderunt. Vos autem vineæ hæredem filiũ domini (quod magis nefandum eſt) interficietis, atq; nomen eius conabimini extinguere. Nam eos quoque qui illum diligunt, qui confitentur occidetis, & flagellabitis in ſynagogis veſtris, & perſequimini de ciuitate in ciuitatẽ. Stephanum namque iudæi occiderunt, Apoſtolos flagellauerunt, & lapidato Stephano perſecutio magna facta eſt in Eccleſia quæ erat Hieroſolymis. Præter enim Apoſtolos, reliqui omnes diſperſi ſunt.

Apocal.1. Actor. 2. Actor. 20. 1. Theſſ. 5. Apoſtoli omnes vt fuerint ſapiẽtes. Lucæ 24. Actor. 22. Actor. 5. Actor. 2. Titum 3. Actor. 18. Ioan. 3. Matth. 23. Matth. 21. Marc. 12. Actor. 7. Actor. 5. Actor. 8.

Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus, qui effuſus eſt ſuper terram à ſanguine Abel iuſti, vſque ad ſanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quem occidiſtis inter templum & altare.

Peccata parentũ ſuper filios venire dicũtur, non vt in illis puniãtur, quia

Parentum peccata quomodo super filios dicantur venire. Ezech. 18. Chrysosto. Gen. 4.

scriptum est, Filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filij, sed vt Chrysostomus vult, propter peccata parentum, aggrauantur peccata filiorum. Viderunt enim patres deliquisse, intellexerunt eos Dominum ad iracundiam prouocasse, & sibi iustitiam Dei malorum omnium vindicem concitasse: eorum tamen non sunt exemplo à peccatis deterriti. Inde est, vt vltio à Lamech maior exigeretur, quam à Cain, licet vt hic, ille fratrem suum non occiderit: sed propterea plus deliquit Lamech, quam Cain: quia Lamech ante se habuit, in quo Dei iram & peccatum Deo displicere didicit, nec tamen doctus exemplo, abstinuit. Hoc modo cum scirent Iudæi, quam impium fuerit prophetas occidisse, adeo vt ad parabolam Domini de vinea & colonis occisoribus martyrum interrogari meruissent, responderunt: Malos malè perdet, & vineam suam locabit alijs, qui fructum illi reddant in tempore suo: contra seipsos sententiam proferentes. Cum itaque scirent, quam foret iniquum innocentes persequi, non debuerant hoc ipsi facere. Zachariam hunc, quem fuisse existimat Hieronymus filium Ioadæ, qui occisus est in vestibulo templi: sed idcirco Zachariæ magis, quam Ioadæ filium hic dictum, ad commendandam patris sanctitatem. Barachias namque sonat benedictum Domini. Cuiusmodi fuit Ioada pontifex vir Deo charus, & non exigua virtute præditus. Potuit etiam binomius fuisse Ioada, quod regibus & pontificibus non infrequens fuit. Nonnulli Zachariam hunc patrem Ioannis Baptistæ fuisse putant, propterea occisum, quod beatissimam Virginem Mariam postquam peperit Christum, & ex humilitate quasi purganda veniret ad templum, idem Zacharias inter virgines stare voluit (erat enim in templo locus singularis virginibus deputatus) pro ea contra repugnantes certans. Sed de hac re nil certi habetur in scriptura.

Zacharias. hic quis fuerit 4. Reg. 12. 2. Para. 24. Hieron. Barachias quid interpretatur.

Amen dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam.

Generationes duæ in scriptura. Psal. 23. Psal. 77.

Duas generationes scriptura ponit, electorum & reproborum. De generatione iustorum legimus. Hæc est generatio quærentium Dominum. De generatione praua scribitur: Generatio praua & exasperans. Vult itaque Dominus malos significari, quando hic loquitur de generatione ista, super quã omnia mala venient. Cum illa enim vos, inquit, vtpote mali, vnum corpus confistitis, & simul in pœnis eritis socij. Sicut enim electi in cælo sibi gaudia cumulant, ita in inferno reprobi sibi alijsq; exaggerant pœnas. Terret itaq; nunc eos, quo à malo desistant proposito, qui iam in Christi mortem conspirauerant, dicens omnia peccata priorum patrum eorum in illos reuoluenda. Hi enim (quomodo paulo ante dixi) qui cognoscunt alios, qui ante se deliquerunt propter peccata punitos, nec inde docti cauent delicta, grauius quidem, si eadem admittant delicta, peccant. Vnde iustius quoque fit, vt grauius puniantur, quam hi qui vltione diuina nondum castigatos agnoscentes, peccant. Vnde liquet diuturnitate temporis peccata fieri graviora.

Peccata quinam fiunt grauiora.

Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos,

eos, qui ad te missi sunt: quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum congregat gallina pullos suos sub alas, & noluisti.

Geminatio verbi, affectum diligentis ac miserentis exprimit. Dolet enim pijssimum cor Iesu, quod toties tamque multifariam conatus sit populum hunc duræ ceruicis reuocare, reducere ac saluare: sed frustra, cum non fuerit qui vellet sequi, quin etiam vocantem contempserunt, ac nuncios persecuti sunt. Ac si diceret: Hierusalem, Hierusalem, vsquequo non audis, mihi obstrepens? Misi ad te Esaiam, & serra illum secasti. Misi Hieremiam, & hunc lapidasti. Misi Ezechielem & excerebrasti illum. Hoc modo prophetas impiè omnes trucidasti. Quid vltra facere debeo, quod tibi non fecerim? Quomodo sanabo te, qui medicos omnes persequeris? Sanctis meis non peperci, vt tibi parcerem peccatrici. Illorum vitam neglexi, ne mortem tuam viderem. Omnes in te medici spirituales defecerunt, & tu nihilominus curata non es. Si ad tuam gaudere voluissem mortem, nunquam ad te misissem prophetas. Si te perdere voluissem, non venissem ad te ipse. Ego igitur quid faciam, si tu ipse viuere non vis? Quoties te, vt gallina suos pullos sub alas congregare volui? at noluisti. Misi ad te Mosen & Aaron, qui de Pharaone te liberarent, ad me q; reducerent. Sed quantum in omnibus dura fuisti ceruice, & mihi rebellis? Misi iudices, qui te liberarent: sed denuo semper à me auersa, ad peccata tua, & ad idolorum culturam redijsti. Reduxi te ex Babylone, sed spreuisti, abiecistiqúe me post tergum tuum. Hoc modo vsque in præsentem horam ad vnius veri Dei cultum in vnitatem fidei & dilectionis te congregare volui, immenso affectu ad modum gallinæ, quæ inter pennata animalia feruentiorem gerit ad pullos suos, quam reliqua, affectum, vtpote præ amore & solicitudine, quam habet ad pullos suos, languens, & vocem in raucedinem mutans: sed noluisti. Vides hic quam sit arbitrium liberum, cum Deus hominem saluare se non posse dicat, quia nolit ipse. Neminem enim cogit sed libertatem homini voluntatis relinquit, ne virtus non sit virtus, si homo recipere cogeretur, aut si inuito daretur salus. Potest quidem Deus de nolente facere volentem: nolentem tamen non cogit. Vide etiam quam consolatoria vtatur similitudine, gallinæ se comparans, quã nouimus inter volatilia feruentissimo, fidelissimoqúe amore suos fouere pullos, quos ad pastum ducit, à se paululum distantes aduocat, & voce sub alas, quo foueat eosdem, conuocans congregat. Si quispiam pullum tangere quærat, tametsi ferrea indutus sit lorica, inuadit eum, ne pullum relinquat indefensum. Decet autem nos quoque Christi & Ecclesiæ matris vocem agnoscere, atque sub illius alas confugere, si foueri cupimus, & in fide coalescere. Scito quoque quod Hierusalem hic alloquens, carnalem illam putat, quæ credere noluit, & quæ spiritualem Hierusalem, id est, Ecclesiam hic militantem, hoc est, Apostolos & credentes quoque persecuta est. Aduerte præterea, quia non dicit ad Hierusalem, Quæ occidisti prophetas, de his qui ante Christum fuerunt, duntaxat loquens, sed Apostolos quoque & alios sanctos prædicatores post se persequendos, lapidandos, interficiendos q; sciens. Hierusalem, inquit, qui occidis prophetas & cætera. Facturos igitur præui-

Deute. 32.

Exod. 6.

Iudicum 2.

1. Esdr. 3.

Gallina quãtum feruorem habeat erga pullos suos.

Arbitrium hominis quã sit liberum.

Gallinæ ad pullos suos fidelitas quãta.

det illos Apostolis & sanctis, quod eorum patres fecerunt prophetis.

Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.

Luc. 19. Causam desolationis huius iam indicauit, quia noluerunt non solum cognoscere tempus visitationis suæ, & audire Christum vel in seipso, vel in prophetis, vel in Apostolis, sed tam Dominum, quam seruos etiam occiderunt. Iusta igitur sequitur vindicta, vt relinquatur eis domus deserta. Quod in Psalmo quoque prædictum est: *Fiat habitatio eorum deserta, & in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet.* Hæc desolatio illis erat superuentura, sub obsidione Titi & Vespasiani, & per exercitum Romanorum, quo vastata est ciuitas atque depopulata, templum quoque & ministerium sacerdotum, vnctio, sacrificium, omniaque arcana Iudæorum penitus defecerunt, sicut in Daniele fuerat prophetatum, dicente: *Ciuitatem & sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo*, & vsque in finem perseuerabit desolatio: Et in Hieremia, *Reliqui domum meam dimisi hæreditatem meam. Facta est mihi hæreditas mea, quasi leo in silua: dedit contra me vocem.*

Psal. 108.

Desolatio Hierusalem à Christo prædicta quando contigerit.

Dani. 9.

Hiere. 12.

Dico enim vobis: Non me videbitis amodo, donec dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini.

Quod amodo se non videndum dicit Christus, non intelligitur ab hac hora, qua hæc loquebatur verba, sed post passionem, quæ prope instabat, postquam non erant ipsum visuri, vsque dum dies adesset iudicij, quando, iuxta Apocalypsin Ioannis, *videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt.* Aut intelligitur hoc futurum post tempus illud Antichristi. Hunc enim, spreto Christo Deo & Dei Filio Domino Iesu Iudæi recipient. Sed vbi illum Dominus Iesus interfecerit spiritu oris sui, Iudæi se videntes in illo deceptos, & tunc qui superfuerint, iuxta Esaiæ Prophetam, conuertentur ad Christum benedicentes illum in nomine Domini, confitentes eum verum esse Messiam atque Christum. Quod pari modo, iuxta Hieron. de conuersione cuiuscunque Iudæi intelligitur ad fidem Christi. Nisi enim, inquit, pœnitentiam egeritis, & me verum esse Messiam credideritis (quod est videre & benedicere Christum) confitentes me Christum Dei Filium, faciem meam non videbitis. Aedificent nos hic charissimi in hoc Euangelio Christi charitas, longanimitas & misericordia. Quanta enim benignitate erga Iudæos vsus est ne illos damnaret: quorũ tamen præsciuit duritiã. Hoc modo etiam nos misericorditer sustinet. Verum quo diutius tolerans ad conuersionem nos tolerat, eo non conuersos, postea grauius damnat. Inuitus enim cõpellitur damnare peccatores. Eius enim natura non est damnare, sed misereri & parcere. Quocirca vt Chrysostomus ait, quemadmodum in nobis contra naturam est bene agere (puta iam post lapsum naturæ) sic Deo contra naturam est malè facere aut perdere. Verum dicet aliquis: Cum in potestate habeat Dominus perdere & saluare, quis eum inuitum, vt damnaret compellit? Sed audi: Tu compellis, qui non desideras, hoc est, non requiris misericordiam Dei. Sicut enim misericordiam qui desideranti negat, crudelis est, ita qui nõ desideranti præstat misericordiam, iniustus est. Sed dices: Quis non desideret misericordiã Dei? Tu qui in peccatis permanes. Desiderare enim misericordiam Dei, est conuerti ad Deum. Ille enim Dei misericordiam desiderat, qui eius

Apoc. 1.

2. Thes. 2.

Esaiæ 10.

Hieron.

Benignitate quanta Christus vsus fuerit erga Iudæos.

Natura Dei quæ sit. Chrysost.

Compelli quinam dicatur.

Deus vt damnet aliquem.

Misericordiam Dei quis desideret & quis non.

eius metuit iram. Qui autem non eius timet iram non desiderat misericordiam. Quapropter filij apertam nunc vobis diuinæ misericordiæ ianuam cognoscite. Modo vos ad Christum conuertite, vt à mundo auertamini, & Christo conformemini. Certi sitis, quia non repellet, sed recipiet vos, imo occurret vt mansuetissimus Pater, vobis. In facultate enim nunc vestra cõstitutum est vt si vultis per Dei misericordiam, quæ vltro occurrit vobis, possitis saluari. Præstet ipse idem nobis voluntatem, spiritum & auxilium ad se reuertendi, qui consilium suum prærogauit, idem Dominus noster Iesus Christus, qui est benedictus in secula, Amen.

SERMO IN EODEM FESTO.

Quibus cælum aperitur, quibusque clauditur.

Lapidabant Stephanum inuocantem, & dicentem: Domine, suscipe spiritum meum. Positis autem genibus, clamauit voce magna dicens: Domine ne statuas illi hoc peccatum. Et cum hoc dixisset, obdormiuit in Domino, Acto. VII. Heri dilectissimi solennitatem celebrauimus regis, hodie festiuam agimus memoriam militis. Heri natalem diem celebrauimus Christi, hodie passionem veneramur Stephani. Heri mundus recepit Christum, hodie misit Stephanum mundus in cælum. Heri Christus est natus, hodie Stephanus est mortuus. Sed hæc mors sanctorum, natiuitas sola ac vera censenda est, qua à miseria mortali, caduca, instabiliq; vita periculis multis calamitosa, & quæ mors continua potius, quã vita dicenda foret sancti per mortẽ renascũtur. *Pretiosa enim in conspectu Domini mors sanctorũ eius.* Hac namq; ad felicitatem electorũ animæ renascuntur. Ingrediuntur enim vitã, quæ immortalis & sempiterna est, & mœrore caret. Itaq; heri recepit mundus Deũ in infirmitate carnis latentem, hodie cælum recepit hominem protomartyrem in gloria triumphantem. Cuius vt nos passio ad deuotionem prouocet eam ex Actis Apostolorum petamus. Primo igitur dicendum Stephanum per Christi prædicationem venisse ad fidem, vnumq; ex septem fuisse diaconis ab Apostolis institutis. Quotquot enim credentium erant, si agros habebant, aut domos, aut aliud quid, illud vendebant, & precium ad pedes Apostolorũ ponebant. Nemo enim ibi habebat aliquid proprium, nec quicquã dicebat suũ, sed erant illis omnia communia. Vnde liquet apostolos, tam spiritualiũ, quã corporalium fuisse dispensatores. Diuidebatur autem singulis de bonis illis communibus ex fidelium donatione congregatis, quantum vnicuique opus erat. Et ad hoc quædam sanctæ erant constitutæ viduæ ex genere Hebræorum, propterea quod ad huiusmodi hæ magis forent industriæ. Verum hoc quidam ex Græcis qui ad fidem venerant, ægre ferentes, quod ipsorum viduæ ad huiusmodi ministeria non admitterentur, ac propterea contemptæ illæ existimarentur: pro pace huius sanctæ ac magnæ congregationis, apostoli septem instituerunt diaconos, viros plenos Spiritu sancto, qui huic temporalium administrationi præessent. Spiritualibus enim apostoli occupati, & reductioni animarum intenti ad suum creatorem, per fidem animas inducere, pascereq; cupiebant, ad temporalia alijs sibi (quod apostolicum erat) substitutis. Vnus itaque ex septem fuit S. Stephanus, qui huic ministerio intendebat. Cũ vero prædicatione & disputatione versaretur assiduus inter

Natiuitas sanctorum vera censenda quæ sit. Psal. 115.

Acto. 6. Conuersio S Stephani quando acciderit.

Acto. 4.

Acto. 6.

Iudæos illos qui periti erant in lege, disserēdo continuè eos cōuincebat asseuerans Iesum esse Christum qui promissus fuerat patribus, atque verum Messiam. Erat præterea S. Stephanus clarus in operandis miraculis & prodigijs. Cui Christus, vt promiserat, dedit os & sapientiam, cui non poterant contradicere omnes eius aduersarij. Itaque fidelibus primis discipulis (ita enim vocabantur) sub obedientia S. Petri, & Apostolorum viuentibus & omnia in communi habentibus (quam hodie hi qui dicuntur monachi vitam illam apostolicam imitantur) cum Stephanum in scripturis Iudæi superare non possent, submiserunt iniquos testes, qui dicerent Stephanum blasphemasse templum & legem. Consilio igitur ordinato. Stephanum ad respondendum sibi statuerunt. Quibus Stephanus respondens, vbi veritate se purgauerat, tandem illorum duritiam ac obstinationem arguens, prophetarum illis persecutionem ac Christi mortem exprobrauit. Seuere enim illis (sed non absque charitate hæc erat seueritas) loquebatur, dicens: *Dura ceruice & incircuncisi corde & auribus, vos semper Spiritui sancto restitistis. Quem prophetarum non sunt persecuti patres vestri? Et occiderunt eos qui prænunciabant de aduentu iusti: cuius nunc vos proditores & homicidæ estis.* Iuxta quæ verba hic expendendum est, quam varia sunt dona Dei. Alius mitis corde, sæpenumero sua lenitate vehementer ædificat: alius acerbioribus vtitur verbis, & in Spiritu sancto loquens, obiurgat. Vnus tamen vtrumque hoc operatur spiritus, spiritus scilicet charitatis. Neque enim minus hic loquitur Spiritus sanctus ex Stephano, dum zelo Dei seuere obstinatos obiurgat, quam loquebatur ex Petro, qui plebi blandiens, eam ad conuersionem trahebat. Nam Petrus vbi mitioribus verbis plebem ob Christi necem arguisset, quam Stephanus, tandem etiam consolans eos salubriter dixit: *Et scio fratres, quia per ignorantiam fecistis.* At Stephanus, Dura, inquit, ceruice, &c. Vtrobique tamen Spiritus sanctus loquebatur, nec facilè est propterea quempiam iudicari, cum Spiritus sanctus multifariam eos quos implet, regat, charitatisque officia non vniformiter administret, quemadmodum nobis etiam in scriptura loquitur, nunc quidem consolando, rursus verò comminando & terrendo. Non igitur obliuiscenda est parabola de Samaritano, qui vulneratum à latronibus spoliatumq; collegit, & curam illius vulneribus adhibens, oleumque & vinum infudit. Si itaque ibi vnus medicus vni infirmo non vnum sed ferme contraria, olei scilicet & vini, cum alterum leniat, alterum purget seu mordeat, adhibuit medicamina, quomodo diuersis infirmis non ab vno medico, non alia atque alia sunt adhibenda medicamina? Quamuis dici posset, mitius quidem loquendum fuisse plebi, & iuxta institutionem Christi lignum fumigans non extinguendum, nec fractum calamum conquassandum, quo respexisse credendus est Petrus, quam doctis atque in lege peritis, qui per inuidiam magis quam per ignorantiam Christum fuerant persecuti, quo respexisse creditur Stephanus. Illis enim qui scienter & ex malitia peccauerant, durioré censebat fore necessariam obiurgationē, quā his qui per ignorantiam deliquerant. Quamuis tamen Stephani obiurgatio fuit seuerior, nihilominus in verborum seueritate magna simul seruata est charitas. Quod inde liquet: nam dum acrius Iudæi in illum seuirent, Stephanus inter lapides spiritum traditurus pro eisdem genua flexit, vt sequitur,

Lucæ 11.

Monachi quorum vitā imitentur.

Actor. 7.

Dona Dei quam sint varia.

Acto. 3.

Lucæ 10.

Medicamina quæ quibus [illegible] applicanda. Esaiæ 42. Matth. 12.

Acto. 7.

quitur, pro illis orauit. Stephano itaque Iudæos obstinatos arguente, fremebant illi præ ira dentibus in eum. Verum inter hæc cum Stephanus in cælum intenderet, & illuc vbi erat mente dirigeret oculum, *vidit cælum apertum & Iesum stantem à dextris virtutis Dei.* Exclamauit igitur: *Ecce video cælos apertos.* Sæpius in scriptura legimus apertos cælos. Nam Christo baptizato aperti sunt cæli, & vox de cælo facta est, dicens: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacuit.* Significat autem baptizatis aperiri cælos. Si enim antequam peccarent, post baptismum morerentur, mox ad Deum euolarent. In baptismo enim ab omnibus nudati, ablutiq; sunt peccatis, quę baptizatis plenè omnia remittuntur. Simili modo aperitur cælum verè & perfectè pœnitentibus. Quod in Actis significatur, vbi Petrus cælum vidit apertum, & vas descendere quasi linteum, reptilibus plenum, Petroq; dictum: Occide & manduca. Cui cum Petrus responderet, se immundum nunquam comedisse: iterum illi dictum est. Quæ Deus mundauit, tu immundum non dixeris. Et receptum est vas in cælum. Animalia immunda ante pedes Petri, id est, ante sacerdotes se demittentia, sunt peccatores, qui ad pœnitentiam, & peccatorum suorum sese humiliant confessionem coram sacerdote: vbi mundati recipiuntur in cælum. *Si* enim vt ait Ioannes, *confiteamur peccata nostra, fidelis & iustus est Deus, vt remittat nobis peccata nostra, & mundet nos ab omni iniquitate.*

Matth. 3. Marc. 1. Lucæ 3. Cælum baptizatis vt aperiatur. Pœnitentibus cælum aperire. Actor. 10. 1. Ioan. 1.

Veruntamen hoc de feruenti pœnitentia atq; perfecta intelligatur, oportet. Nisi enim pœnitentia quædam esset tepidorum, non diceret Ioannes Baptista: *Facite fructus dignos pœnitentiæ.* Fructus digni pœnitentiæ, iuxta sententiam S. Gregorij, sunt, mortificationes desideriorum etiam licitorũ, quẽadmodum Dauid perfectè pœnituit. Quippe qui ante adulterij committere non timuerat peccatum, postea pœnitens, aquam ex cisterna in Bethleem concupitam ac sibi allatam bibere recusans, hanc Domino in sacrificium, suum desiderium mortificando, obtulit. Qui ergo multa illicita admisit, iustum est, vt multa quoque sibi per sui abnegationem licita subtrahat: & quo pluribus contra Dei voluntatẽ delectationibus seruiuit, eo plures iam cõsolationes vel licitas sibi subtrahat, quo veram pœnitentiã, fructusq; agat pœnitentię dignos. Et quantum se exaltauit quis in delictis, tantum se humiliet in contritione ac pœnitentia. Contra superbiam introducatur humiliatio: contra delectationes corporis, castigatio adhibeatur carnis: vt quanta fuerit culpa, tanta sit & pœna. Et sicut quis membra sua seruire exhibuit immũditiæ & iniquitati, ita nunc exhibeat seruire iustitiæ, in sanctificationem. Scriptum est quoque: *Secundùm mensuram delicti erit plagarum modus.* Et in Apocalypsi: *Quantum glorificata est in delitijs anima peccatrix, tantum date illi luctum & tormentum.* Hæc autem perfecta est pœnitentia, ab omni auertere se consolatione, quæ est in creatura, & ad Deum toto se corde conuertere.

Matth. 3. Lucæ 3. Fœnitentiæ fructus digni qui sint. 2. Reg. 11. 2. Reg. 23. Desideria etiam licita quando sint mortificãda. Matth. 3. Rom. 6. Deut. 25. Apoc. 18. Pœnitentia perfecta quæ sit.

Tertio hoc in loco legimus cęlum apertum, vt vidisse testatur se S. Stephanus: quo subindicatur sanctis martyribus cælum reserari, liberumq; patere ingressum. Nam Augustinus, Qui orat, inquit, pro martyre, iniuriam facit martyri. Impleuit enim perfectam charitatem, qua nemo, vt ait Christus, habet maiorem. Et hæc operit multitudinem peccatorum. Quarto legimus Ezechielem cælos vidisse apertos, virum religiosum perfectum atque consummatum. Applicatur autem à maioribus nostris professioni monachorum,

Actor 7. Martyribus sanctis cælũ aperiri. August. Ioan. 13. Prouer. 10. Iacob. 5. 1. Pet. 4. Ezech. 3.

Professio religiosorum quam aptè secundus appelletur baptismus.

rum, quę est sicut alter baptismus, quo iterum iuuentutem suam renouat homo, vetustati denuo renũcians peccati. Maxima sunt enim quæ in professione sua ac voto offerunt monachi, seu religiosi: Obedientia, quæ plena est sui abnegatio, holocaustumqúe Deo acceptissimum. Castitas ad cuius obseruantiam multa dura, carnique afflictiua, in monachorum regulis ordinantur, puta non lineis vti ad carnem, sed laneis: apud Carthusienses verò cilicio, hoc est, ex pilis contexto hispido indusio: non comedere carnes: abstinere ab alijs multis delicatis: ieiunare, nocte media surgere, diu vigilare, genuflexionibus & laboribus denique multis carnem, ne contumax insolescat, domare. Voluntaria paupertas, qua sua omnia ac seipsos relinquunt, nullius rei ius dominiumve (quãdoquidem sine vsu impossibile est necessarios rum viuere) sibi seruantes. Huiuscemodi autem professionem, statumve assumere & ex animo ferre, nescio quo sit martyrio inferius. Neque enim non sunt, qui leuius ac desideratius semel capitis ferrent truncationem, quã tot tentationum assiduas pugnas, mortificationum agones: passionum ac vitiorum certamina, atque charorum omnium abrenunciationem. Nõ igitur eam ob rem iniquè senserunt, qui monasticam professionem secundum baptismum dixerunt. De hoc S. Bernardus fratribus de monte Dei, hoc est, Carthusiensibus scribens. Altissima, inquit, est professio vestra. Cælos transit, par angelis est, & angelicæ similis puritati. Non enim solum nouistis omnem sanctitatem, sed omnis sanctitatis perfectionẽ & omnis consummationis finem. Non enim est vestrum circa communia prȩcepta languere, neq; hoc solum attendere, quid præcipiat Deus, sed quid velit: probantes quæ sit voluntas Dei bona & beneplacens, & perfecta. Aliorũ enim est Deo seruire: vestrum adhærere. Aliorum est Deum credere, scire, amare, reuereri: vestrũ est sapere, intelligere, cognoscere & frui. Magnum est hoc, arduũ est hoc. Sed omnipotens & bonus est Deus, qui in vobis est pius promissor, fidelis redditor, & indefessus adiutor, qui magno eius amore magna profitentibus, & in fide & spe gratiæ eius maiora viribus suis aggredientibus, & voluntatem & desiderium suggerit in idipsum, & qui voluntatis gratiam prærogauit, subrogabit etiam virtutem ad prouentum. Hæc Bernardus. Sed de hoc satis. Stephano itaque quod Iesum stantem cerneret à dextris virtutis Dei, dicente, continuerunt hypocritæ aures suas, quasi blasphemiam tantam audire recusantes: in furorem, tumultumq; versi omnes, Stephanum eiecerunt extra ciuitatem lapidantes. Qui in passione sua bis orauit. Primo pro se orans, petiuit susciui à Christo spiritum suum. Deinde iterum orauit pro lapidatoribus suis. Pro se quidem orasse tantum legitur, pro lapidatoribus verò suis inter orandum etiam genua flexit. Quo manifestatur intentionem dilectionis, orandiqúe animum quam diligentiori studio suis inimicis, atq; sibijpsi applicuerit. Imitator autem obedientissimus in hac re fuit magistri sui, à quo pro inimicis orandi sumpsit exemplũ, idipsum nobis quoq; relinquens vt imitemur. Quocirca charissimi diligamus inimicos nostros, benefaciamus his, qui oderunt nos: oremus pro calumniãtibus & persequẽtibus nos. Et quamuis in mandatis Dei Augustinus nil dicat esse mirabilius dilectione inimicorum, non tamen adeo est graue aut molestum, quin possit impleri. Sunt autem octo, quæ si attendãtur, etiam facilitatem in hac dilectione præbent.

Castitati seruandæ exercitia congrua quæ.

Carthusianorum afflictiones quo pertinent.

Paupertas religiosorum voluntaria quæ sit.

Martyrio cõparari statum monasticum. Bernard.

Carthusianorum professio & institutum quam sit sublime & nobile. Rom. 12.

Oratio S. Stephani quo spectet.

Luc. 23.

Matth. 5.

Augus.

Inimicorum

bent. Primum ſtatus miſer, in quo conſtitutus eſt, qui te odit aut perſequitur. Cui re vera condolendum eſt, non inuidendum. Eſt enim in ſe mortuus. Quid verò tu iraſceris mortuo? Dedecet prorſus vindictam expetere à mortuo aut ab inſano. Secundum, eſt vtilitas iniuriæ illatæ. Nam iuxta illud Eccleſiaſtici, *Vſque in tempus ſuſtinebit patiens, & poſtea reddetur ei iucunditas.* Nihil enim tibi aliud inimicus fabricat, niſi coronam & mercedem coram Deo. Tertium, quod inimicorum perſecutio tibi fructuoſior eſt, quam dilectio amicorum. Habere enim perſecutores, facit te prudentem, vigilem, humilem: cum ediuerſo amicorum dilectio extollat, blandiatur, fallat, atque non raro tibi imponat. Confert deinde ad vulnerum tuorum ſanationem non parum. Vnde Auguſtinus ait: Ad dilectionem inimicorum vos moneo, quia ad ſananda peccatorum vulnera nullum medicamentum vtilius eſſe cognoſco. Chriſtus quoque vtilitatem dilectionis huius non tacens, dicit: *Diligite inimicos veſtros, & erit merces veſtra magna.* Quartum, quod hæc dilectio inimicorum nos non ſolum Dei facit amicos, ſed etiam filios. Ideo Chriſtus ait: *Diligite inimicos veſtros, & eritis filij altiſſimi.* Quintum, quod hæc dilectio vehementer nos conformes reddit Deo. Quid enim diuinæ eſt bonitati conformius, quam inimicis, indignis, atque lædentibus eſſe benignum, atque placabilem? Sextum, quod dilectio tua in eo qui tibi inimicatur, inimicitias deſtruit, odium extinguit, in illoque odij vulnus magis, quam quoduis aliud remedium ſanat. Quapropter hortatur Paulus: *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit, potum da illi. Sic enim faciens, carbones ignitos congeres ſuper caput eius.* Septimum, quod inimico non potes reddere malum aut nocere, quin tibi magis noceas. Malitia enim ante lædit ſuum autorem, quam eum, cui intentatur. Sæpenumero quoque aliena malitia eum, qui hanc tolerat, minimè lædit, vel quia patiens eſt, vel quia contemnit: eum autem qui agit, non poteſt non lædere. Non igitur malum reddas pro malo, ſed in bono vince malum. Octauum, quod tranquillitatem cordis, pacem conſcientiæ, lætitiam ſpiritus, qua nihil dulcius, diligendo inimicum, ſeruas. Debet autem inimicus diligi communi charitate, qua diligit quis omnem proximum. Porro, ſingulari motu dilectionis illum diligere, non eſt neceſſitatis: habere tamen animum debet quis paratum, ſi occurrerit neceſſitas, vt ſingulari etiam velit motu dilectionis illi fauere aut ſubuenire. Itaque inimicus tuus abs te diligendus eſt corde, vt non optes ei malum, ſed optes ei ſalutem æternam, eaque quæ ad hanc ſunt neceſſaria, & faueas omnem proſperitatem, quæ illi expedit ad ſalutem. Iterum inimicus diligendus eſt ore, ne illi detrahas, ne diffames, ne ore lædas, derideas, aut contumeliam facias, ſed pro illius ores ſalute. Tertio, diligendus eſt opere, vt caueas illum lædere contriſtare, moleſtus illi eſſe, omniaque membra tua contineas ac ſenſus, ne quid ex te prodeat, quod tuo fuerit inimico iniurioſum, aut ei ad afflictionem ſiue animi, ſiue corporis cedat. A beneficijs præterea generalibus nō licet illum tibi excludere aut ſeparare, ſed illi debes, quod omnibus debes. Poſtremo, quum ſanctus Stephanus pro inimicis oraſſet, dicens: Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum, obdormiuit in Domino. Sic vos quoque filij adauaritiam ad æſtum luxuriæ, ad ſuperbiæ faſtum, ad iræ odijque faces obdormiatis, non aliter, quam

dilectio ex quibus octo conſiderationibus ſiat facilis.

Eccl. 1.

Perſequutio inimicorum cur fructuoſior ſit quam dilectio amicorum.

Auguſt.

Matth. 5.

Lucæ 6.

Roman. 12.

Malitia alicuius vt ſuum autorem lædat ac noceat.

Roman. 12.

Inimici quali dilectione ſint diligendi.

Inimicus quomodo ſit diligendus corde.

Ore.

Opere.

Beneficio.

Obdormiendum quomodo myſticè ſit in Domino.

quam in Domino, vt nihil eorum in vobis viuat, optantibus sanctimoniam seruare & pacem, & ad omnes charitatem in Christo Iesu Domino nostro, qui est in secula benedictus, Amen.

IN FESTO BEATI IOANNIS APOSTOLI, & Euangelistæ: Lectio Ecclesiastici decimoquinto.

QVI timet Deum, faciet bona: & qui continens est iustitiæ, apprehendet illam: & obuiabit illi quasi mater honorificata. Cibabit illum pane vitæ, & intellectus & aqua sapientiæ salutaris potabit illum. Et firmabitur in illo, & non flectetur, & continebit illum, & non confundetur: & exaltabit illum apud proximos suos. In medio Ecclesiæ aperiet os eius, & implebit illum spiritu sapientiæ & intellectus, & stola gloriæ induet illum. Iucunditatem & exultationem thesaurizabit super illum, & nomine æterno hæreditabit illum, Dominus Deus noster.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

Prou. 1. 9. Eccle. 1. Eccle. 40.

CVm *initium* sit *sapientiæ timor Domini*: sitq; quod Ecclesiasticus habet, is vt paradisus benedictionis, corona iustitiæ, plenitudoq; sapientiæ, recte sanctissimus Apostolus & Euangelista hic à timore laudatur Dei: non tamen à quouis timore, sed filiali ac sancto, quo filius suum, quem amat, patrem timet offendere, timet iratum reddere, timetque aliquid de eius voluntate negligere. Est enim multiplex timor non æquè laudandus. Nam timor quidem est seruilis, qui peccare metuit, ac cauet solo timore pœnæ retractus, non virtutis neque Dei amore. Hic ad salutem non sufficit, hic timor nec aliter laudatur, nisi quod ad conuersionem aliquo modo disponit, & ad vitanda assuefacit peccata. Stat enim hic timor cum peccato mortali. Hoc timore mulier metuit adultera alienum admittere virum, timens deprehendi à suo marito. De hoc tamen timore Hugo loquens, ita hortatur: Si amor Dei te tenere non potest, saltem te teneat ac terreat timor iudicij, metus gehennæ, laquei mortis, dolores inferni, ignis vrens, vermis corrodēs, sulphur fœtens, flamma tartarea, & omnia mala. Alius est timor humanus, quo malum ne despiciatur, ne displiceat, nec obiurgetur, aut ne temporale quid amittat propter homines tantum vitatur. Hic timor peccandi difficultatem adferre potest, peccandi voluntatem auferre non potest. Si tamen quis timeat hominem iuxta illud, quod sibi propter Deum est timendus, puta superior, cui obedire debet, aut proximus, cuius offensionem, atque tristitiam cauere debet, ne hominem offendendo, Deum offendat: huiusmodi timor non humanus, sed Dei vocatur timor. Est tertius timor carnalis, quo sibi quis timet, vtpote molesta aut grauia, atq; sibi contraria horrens. Hic timor quando vitiosa cauet ac animæ noxia, bonus est: quando salutaria, pernicioſus. Quartus timor filialis, sanctus, castus ac reuerentialis est erga Deum, permanens non solùm in charitate, sed etiam in seculum seculi. De hoc hodie loquitur lectio hæc Ecclesiastici dicens: *Qui timet Deum, faciet bona.* Otiosus enim hic timor non est, sed culpā declinat, Deiq; offensam,

Timor seruilis qui dicatur. Hugo. Timor humanus quis. Timor carnalis quis. Timor filialis ac sanctus quis. Psalm. 8.

sam, bona agens. Qui enim Deum timet, nihil negligit. Et qui tenax seu cõtinens est iustitiæ apprehendet ac assequetur illam. Similis est loquendi modus, vt illud in Euangelio: *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Ita qui tenax est iustitiæ, maiorem assequetur iustitiam, vt iustus iustificetur adhuc. Huiusmodi enim iustitiam quærenti, obuiabit iustitia, quasi mater filio suo obuiat honorificata. Quo enim magis iustitiam & virtutem amat atque honorat, eo magis copiosiorque ei aduenit, illumque amplectitur iustitia. Cibabit illum pane vitæ, qui est Dei gratia, vnde vt viuat spiritu, habet homo. Et intellectus sacræ scripturæ, qui simili modo panis est, quia *non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* Et aqua sapientiæ salutaris, puta consolatione ac donis, quæ de spiritu sancto emanant, potabit illum. De hac aqua loquitur Dominus Iesus, quando dicit: *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: sed aqua quam dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Et alio loco: *Flumina fluent de ventre eius aquæ viuæ.* Vbi Euangelista idem Ioannes hoc exponens, ait: *Hoc autem dixit de spiritu, quem erant accepturi credentes in eum.* Ita qui timet Deum, in eo roborabitur, nec passione concupiscentiæve aliqua vitiosa à rectitudine deflectetur, ita vt pereat, sed Deus continebit eum, ac conseruabit, vt non patiatur ignominiam, nec confundetur, cum loquetur inimicis suis in porta. Hoc est, quando vitæ huius portam egredi, & inimicis suis accusatoribus respondere habuerit in morte aut in vltimo iudicio, non confutabitur, sed Dominus exaltabit illum, glorificabitq; coram proximis suis, & amicum commonstrabit. Interim autem Deus os eius in medio Ecclesiæ aperiet, quandoquidem dabit ei os & sapientiam, ad docendum & ad conuincendos eos, qui sanæ audent doctrinæ resistere: implebit enim eum spiritu sapiẽtiæ & intellectus. Et stola gloriæ vestiq; immortalitatis induet eum. Iucunditatem mentis & conscientiæ (*secura enim mens quasi iuge conuiuium*) & cordis exultationem thesaurizabit, hoc est, tanquam thesaurum cumulabit super eum quem præcipue tunc tanquam thesaurum inueniet congregatum, cùm viuendi finis aduenerit: quãdo scilicet sua in conscientia nihil nisi Dei bona, gratiam & virtutes, quæ illi Deus in merita & in thesaurum donauit, atque eadem illi imputans tunc coronabit. Denique nomen æternum hæreditabit: quandoquidem *in memoria æterna erit iustus*: & corpora quidem sanctorum licet in pace sepulta sint, viuent tamen nomina eorum in seculum seculi. Itaque nomen quod nunquam peribit, puta quod vocetur, sit, agnoscaturq; ab omnibus Filius Dei, hæreditabit illum, hoc est, in hæreditatem perpetuam illi adsignabit Dominus Deus noster.

Eccle. 7. Matth. 5. Apoc. 22. Deut. 8. Matth. 4. Ioan. 4. Ioan. 7. Psalm. 124. Luc. 21. Procur. 15. Psalm. 111. Eccle. 44.

EXEGESIS EVANGELII EIVSDEM FESTI
Ioannis XXI.

ANtequam ea quæ hoc die loco Euangelij in Ecclesia recitantur verba Simoni Petro diceret Dominus noster Iesus Christus, scribit Ioannes post resurrectionis Dominicæ octauum diem abijsse Petrũ cum sex alijs discipulis piscatum: sed nocte illa nihil ceperunt. *Manè* autem *fa-*

Ioan. 11.

cto, stetit Iesus in littore, dicens: *Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Qui responderunt: Non. Mittite,* inquit illis, *ad dexteram nauigij rete, & inuenietis.* Quo facto, tantam cœperunt piscium multitudinem, vt rete vix possent trahere præ multitudine piscium. Venientes autem ad littus, inuenerunt in terra prunas, piscemq; superpositum & panem. Quibus Dominus, *Venite,* inquit, *& prandete.* Cum igitur fuissent pransi, ter interrogauit Dominus Petrum, an se, id est, Christum diligeret. Cui tertio respondenti, *Etiam Domine, tu scis quia amo te,* commisit oues suas, constituens eum vniuersæ Ecclesiæ pastorem prædicensque illi passionem suam, qua Deum esset clarificaturus. His itaque gestis, surgens Dominus quasi abiturus de loco prandij, quæ hodiernum narrat Euangelium, dixit:

Petrus constituitur in pastorem vniuersalis Ecclesiæ.

Dixit Iesus Simoni Petro: Sequere me.

Mirum quibusdam videtur, cur soli hic dixerit Petro, Sequere me, cum tamen alij sex discipuli similiter Christum vt magistrum sequerentur: nec solus Petrus, sed Christianus etiam vnusquisque verus Christum sequatur oportet, quia Christum sibi audit dicentem: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Dicendum primo, Christum soli Petro tanquam principi atque capiti Ecclesiæ post se atque vicario instituto, dixisse: Sequere me, quo in illo omnes moneret Christianos se debere sequi, atque sua vestigia imitari. Constituerat enim Petrum (vt dixi) ouium suarum omnium pastorem, quem vt doceret quoque qua oues sibi cõmendatas via duceret, quove introducere conaretur, iubet illum Christus se sequi, hoc est, post se gradi, ipsius vestigia imitando, iubet quoque oues per eandem viam ducere dicens: sequere me, tu scilicet, & quas tibi commisi oues, per vestigia mea (sicut me vidisti ambulantem) vt ambulent, instruc, duc & dirige. Alio modo de passione hoc credit intelligendum Augustinus. Nam quod paulo ante dixerat, *Cum autem senueris alius te cinget, & ducet te quo tu non vis,* subaudi iuxta naturalem sensitiuum appetitum, dictum voluit de passione. Quod etiam alijs nõnullis qui præsentes erant accidit, qui propter Christum ducti sunt ad martyrium, & ad mortem. Quod verò soli hic dixit Petro sequere me, non solum ei passionem, sed passionis & mortis sue quoque similitudinem denunciat. Siquidem quomodo Christus, ita etiam est Petrus crucifixus. Iacobus verò aut alij qui aderant, etsi pro Christo sint mortui, non sunt tamen crucifixi. Huic intellectui, puta vt per sequelam passiõ intelligatur, adstipulantur verba Christi, quando cœna facta, Petro præsumenti se iturum cum eo in carcerem, atque illi cummoriturum, dixit: *Quo ego vado, non potes me sequi modo.* hoc est, iam non commorieris mihi, *Sequeris autem postea,* id est, tempore alio adhuc futuro, per passionem mortis me sequeris, non solum passione, sed etiam mortis similitudine. Tertio quidam hæc verba intelligunt de prædicatione & regimine Ecclesiæ, ac si Petro diceret: Sequere me, hoc est, ego pro me te vicarium substituo, vt post me meas gerens vices, præsis Ecclesiæ, & in prædicationis regiminisq; animarum officio sis mihi successor. Quapropter Theophylactus, Sequere me, inquit, qui educo te ad prædicationem, & totum orbem terrarum in manus tuas trado.

Cur Petro soli dixerit Christus sequere me.

Matth. 16. Lucæ 9.

Augustin. Ioan. 21.

Petrus vt instar magistri sui sit crucifixus.

Matth. 26. Marc. 14. Lucæ 22. Ioan. 13.

Theophyl.

Conuer-

Conuersus Petrus, vidit illum discipulum, quem diligebat Iesus sequentem, qui & recubuit in cœna super pectus eius, & dixit: Domine quis est qui tradet te? Ioan. 13.

Quando de seipso loquitur Ioannes Euangelista, non aliter se describit, quam discipulum illum, quem diligebat Iesus. Quo dubium non est, singularia illum dilectionis signa à Christo præ cæteris accepisse. Non autem hoc ita intelligendum est, vt hoc dixerit Ioannes quasi gloriando in hoc, quod maiori illum amore, quam cæteros dilexerit Christus, tanquam meliorem, aut Christi dilectione digniorem se æstimauerit, quia non est dictum, quod Ioannem diligebat ita Christus, quasi Ioanni plus gratiæ gratum facientis Dominus, quam aliorum cuipiam dedisset. Neque enim de illa dilectione loquitur Ioannes, quæ est vestis nuptialis, puta charitas seu gratia Dei, cui in futura vita præmium respondebit essentiale, sed loquitur de familiari illa dilectione, qua se illi Christus exhibuit amicabiliorem, quam cæteris. Nam Apostolorum quis in charitate fuerit maior, aut apud Christum nunc beatior, soli constat illi, qui ponderator est spirituum. Nos vtrunque scimus à Christo dilectum, Ioannem scilicet & Petrum, & à Christo vtrunque honoratum. Siquidem Ioanni commendauit matrem suam, Petro commisit Ecclesiam. Scimus quoq; omnes Christo Apostolos & discipulos dilectos. Veruntamen si quæratur, An Christus plus dilexerit Ioannē, quam Petrum, dicendum erit illud Sapientis: *Ego diligentes me diligo.* Vnde sequi necesse est, Dominum se plus diligētes, plus etiam diligere. Petrum verò constat ex interrogatione Christi, plus alijs dilexisse Christum. Neque enim Petrum Christus interrogasset, *Simon Ioannis diligis me plus his?* nisi ita quomodo interrogauit, fuisset. Quo nomine non potest negari Petrum plus alijs dilexisse Christum. Qui sicut plus dilexit Christum ita iuxta regulam aliam, plus etiam dilectum credamus à Christo oportet. Ediuerso quoque, quandoquidem Ioannes se vbique nominat discipulum, quem diligebat Iesus, necessario etiam sequatur necesse est, Ioannem singulariter præ alijs dilectum à Christo. Nisi enim ita fuisset, haudquaquam Ioannes hæc diceret.

Signa dilectionis qualia S. Ioannes à Christo acceperit.

Matth. 12.

Prouerb. 16. Ioan. 9. Ioan. 21.

Ioannem amplus Christus dilexerit, quā Petrum.

Prouerb. 8.

Lucæ 7.

Inter hæc dicendū est, iuxta mentem S. Thomæ, triplicem esse dilectionis differentiā: Prima in familiaritatis exhibitione sita est. Hoc modo plus Ioannem Christus dilexit, quam Petrum. Secunda, ex collatione donorum dicenda est: & hoc modo Petrum magis dilexisse Christus credēdus est, cui Ecclesiam commisit, & regni cælorū tradidit claues. Tertia, pēsatur ex præcordiali eius amore: hoc modo omnes dilexit. *Cum dilexisset*, ait Ioannes *suos, vsque ad mortem dilexit eos.* Ad obiectiones verò diluēdas supra positas, dicendum, quia Petrus Dominum dilexit feruentius, & à Domino diligebatur fortius: Ioannes verò amabat dulcius, & amabatur familiarius. Potest quoq; dici, quia maiorē in externa exhibitione dilectionem, blandioremq; solemus præferre erga iuuenes, erga mites, erga eos qui mansueta habēt naturalia, erga senes, & erga castas virgines. Idcirco hoc modo familiariori, blandioriq; dilectione exhibuit erga Ioannem se Dominus Iesus: Erant enim ferme hæc omnia in Ioanne. Fuit enim teneræ ætatis, vtpote omnium

Dilectionis differentia triplex.

Matth. 18. Ioan. 13.

natu minor (vt creditur) vnius & viginti annorum. Secũdo, quia à carnis lu-
Ioan. 2. continuit delitijs, Christi amore. Putatur enim fuisse sponsus in Cana Ga-
lilææ, cuius Christus interfuit nuptijs. Tertio purissimus virgo fuit. Cui
Hieronym. ad stipulatur S. Hieronymus, dicens: Hic est Ioannes Euangelista, qui virgo
est à Deo electus, quem nubere volentem, vocauit à nuptijs Deus. Inde igi-
tur magis sibi amicum fecit Christum, iuxta illud Prouerbij: *Qui cordis dili-*
Prouerb. 22. *git munditiam, habebit amicum regem.* Et illud Sapientiæ: *Incorruptio facit pro-*
ximum Deo. Maior enim (vt Patrum est sententia) virtus est, castitatem ser-
Sapien. 6. uare, quam dæmones expellere. Damascenus quoque. Quanto, inquit, An-
Virginum ex- gelus homine est superior, tanto virginalis castitas nuptijs est honorabili-
cellentia quanta. or. Quarto mansuetissimam habuit naturam, vtpote mitissimus & amabi-
Damascenus. lis. Non tamen est tacendum, quod in hoc quod Ioannem Christus dilexisse dicitur, minimè derogatur cæteris discipulis, quia & quibusq; sanctis-
simis & dilectissimis sæpenumero nequaquam maior exhibetur dilectionis
familiaritas aut blandities, propterea quod de amicitia securi non hæsi-
tant, nec familiaritate vberiori indigent. Nam matri suæ multo omni-
um dilectissimę Christum minimè legimus familiariter multum, aut blan-
dè locutũ, quanuis de eius maxima dilectione erga illum dubitet nemo.
Adeo namque maturus, vbicunque matri, aut ei illa loquitur, inueni-
Ioan. 2. tur, vt ferme suspectus de duritia haberi possit, cùm tamen Mariæ Magda-
Lucæ 3. lenæ magnam dilectionis exhibuerit familiaritatẽ, puta dum lachrymis
eius lauantem pedes laudat: dum coram sorore Martha causante, quod
Lucæ 7. solam reliquerat ministrantem, illam excusat: dum Lazarum eius fratrem
resuscitabat mortuum, & cum cum plorante plorabat: dum super caput
Lucæ 10. suum illam vnguentum effundentem, ab Apostolis murmurantibus defen-
Ioan. 11. dit, & dum in horto non inuento eius corpore in monumento se quæren-
Ioann. 12. apparuit. Sequitur: Conuersus Petrus, hoc est, retrospiciens. quis illum
Ioan. 20. sequeretur, vidit discipulum, quem diligebat Iesus quoque sequentẽ. Chri-
sto enim dicente Petro, Sequere me, cõtinuo corporaliter sequebatur Chri-
stum Petrus. Petrum verò sequebatur Ioannes, cum quo præcipua illi sem-
per fuit consuetudo. Secundum Augustinum neuter illorum intelligebat,
Augustin. cur dixerit Iesus. Sequere me. Sed quid huc attinet, inquis, quod Ioannes hic
seipsum describens, meminerit, quod in cœna super Domini pectus recubu-
erit, & innuente sibi Petro Dominum interrogauerit, dicens: *Domine quis est*
qui tradet te? Cur hanc rem hoc loco inserit? Sed respondens Chrysostom,
Ioan. 13. Non ab re factum est, inquit, sed vt obtundat Petri post negationem fiduciã.
Qui enim tunc non est ausus (puta in cœna) Iesum interrogare, sed id mo-
neris alteri delegarat: hic commissa sibi fratrum cura, non modo alteri vi-
Amor S. Pe- cem suam non mandat, sed & ipse magistrũ pro Ioanne interrogat: & Io-
tri erga S. annes quidem tacet, ipse autẽ loquitur. Præterea & suam in eum manifest-
Ioannem dilectionem. Diligebat enim mirum in modum Ioannem Petrus.
quantus fuerit.

Hunc ergo cum vidisset Petrus dixit Iesu: Domine, hic autem quid? Dicit ei Iesus Sic eum volo manere, donec ve niam. Quid ad te? Tu me sequere.

Dilec-

Dilexerat Petrus Ioannem, & nunc quoque diligere non desijt. Cum itaq; Christum loquentem audisset de sua passione, qua Christum esset sequuturus, videns Ioannem quoque sequi, interrogat Dominum, cupiens scire, quo fine ille ex hac esset vita migraturus, & an vitam quoque ipse foret positurus pro Christo. Erat autem Petrus ad interrogandum velocior, diligens illum, & non libenter ab eo volens diuidi. Sæpenumero enim se sociauerant, vt ex Euāgelistis liquet, & ex Actis Apostolorum. Respondit ei Iesus, ita tamen, vt nihil ex eius disceret responsione, sed magis dubitaret. Voluit enim Petrum compescere, qui in huiusmodi interrogationes feruentius solebat prosilire, nosq; simul erudire, nihil curiosius præter diuinam voluntatem iuuestigandum. Quasi enim Petro diceret, ait Dominus: Quid ad te pertinet scire, quid ego illi prouiderim? Tuum nō est vltra, quàm ad te pertinet, quantumuis illum diligas, percontari. Sic eum volo manere: Aut, vt quidam legunt: Si eum volo manere, quid ad te? Tu me sequere.

Matth. 17. 18. 26. Marc. 5. 6. Lucæ 1. 9. Ioan. 3. 21. Actor. 3.

Exijt ergo sermo iste inter fratres, quod discipulus ille nō moritur. Et non dixit Iesus, Non moritur: sed, Sic eum volo manere, donec veniam, quid ad te?

Ex his Christi verbis ambiguus mox ortus est intellectus. Nam & discipuli hæc verba ita intellexerunt, quasi Dominus dixisset, Ioannem vsque ad finem mundi victurum, quando denuo veniret Dominus ad iudicium, cuius secundi aduentus sæpe scriptura meminit. Veruntamen Ioannes ipse hoc Euangelium scribens, huic contradicit opinioni, asseueratq; à Christo non dictum, se non moriturum, sed mansurum, donec veniat. Quamobrem de Ioanne multiplex fuit opinio, cur illum, aut quomodo Dominus manere voluerit. Fuerunt enim quidam (vt Augustinus refert) qui tradunt eum non mortuum, sed sub terra dormientem viuere. Ad quod credendū illos mouet, quod legitur post longam senectutem sano & vegeto corpore sepulchrum intrasse, nec eius interim inueniri corpus, nisi quod scaturigo ibi inuenitur puluerís, atque ebullitio terræ: quod ex flatu quidam putant ita venire dormientis. Hi circa finem mundi credunt illum à somno excitandum, atque pro Christo passurum. Verum, hoc credendum facilè nō est, quia verisimile non est dilectiorem discipulū tanto tempore à gloria differri vsque ad diē, puta iudicij, nec alio honore aut gaudio, quàm somni quiete perfrui, quum interim minores alij sancti æterna fruātur beatitudine secundum animam. Sunt alij, qui putant Ioannem translatum in paradisum, & cum Enoch & Helia tempore Antichristi rediturum, atque passurum. Verum huic contradicit opinioni Apocalypsis eiusdē Ioannis, vbi de duobus tantum narrat testibus, amicis suis, quos cōtra Antichristum mittet Deus in hunc mundum: *Dabo*, inquit, *duobus testibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta amicti saccis. Hi sunt duæ oliuæ, & duo candelabra in conspectu Domini terræ stantes.* His si Ioānes additus fuisset tertius, nō tacuisset idem Apostolus. Hieronymus nihil ambigit, quin Ioannes fuerit mortuus: quandoquidem in sepulchrum suum ipse Ioannes vltro descenderit, interim tam ab omni dolore mortis, quàm à carnis corruptione alienus. Verūquo Deus eius corpus absconderit, quidve cum illo operatus sit eidem cui omnia ar-

Ioannē quomodo Christus manere voluerit, opinio diuersorum varia.

Apoc. 11.

Hieronym.

cana nota sunt, committit. Tertia opinio omniũ est verisimilior, quod Ioannes mortis sibi adesse sentiens tempus, iuxta Dominicam reuelationem sibi factam (id enim omnibus fecisse Apostolis creditur, quod in cœna vltima eis videtur promisisse, se scilicet ante mortem visitaturum & ad se accepturum eos, quando dixit: *Cum abiero & præparauero vobis locum, iterum veniam ad vos, & accipiam vos ad meipsum: & vbi ego sum, & vos sitis*) non languorem sensit, non lecto decubuit, sed in foueam descendens, leniter ad modũ obdormientis tradidit spiritum. Vnde sicut beatissimæ suæ matri propter mortis dolorem, quem sub cruce ipsius stans pertulit, dolorem mortis sustulit, ita creditur ex singulari priuilegio Ioanni dilectissimo suo discipulo, & beatissimæ Virginis custodi, æque sub cruce tempore passionis suæ in amarissimis doloribus stanti concessisse, vt moreretur quidem ipse, tamen à dolore mortis liber, & virginea eius caro à corruptione maneret singulari prærogatiua immunis, quantotiusq; corpore & anima assumeretur in cælum. Siquidem in eius sepulchro nihil aliud est inuentum, quam manna resudans. Magnum & singulare est hoc. Verum, si Ioannis integritas, virginitas, synceritas, charitas, mansuetudo, laborumq; & vitæ diuturnitas atque sanctitas singularis attendatur, mirum non videbitur, vt tantus Apostolus, quem Dominus prædixerat, donec veniat, mansurum, absque passione aut supplicio, quomodo alij Apostoli sunt mortui, mortuum quidem, sed corpore & anima mox rursus glorificatum.

Ioann. 14.

S. Ioannes Euang. quo pacto mortuus fuerit. Ioan. 14. Ioan. 19.

S. Ioannes vt corpore & anima sit glorificatus.

Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc. Et scimus, quia verum est testimonium eius.

Euangelistarum vltimus post alios omnes, Euangelium scripsit beatus Ioannes, cuius diuinæ doctrinæ testẽ seipsum, imo & veritatem subscripsit, asserens veritate hæc omnia esse vallata, atque super ipsa veritate fundata. Scripsit autem sub Nerua Imperatore, circa annum sexagesimum quintum ab Ascensione Domini, rogatus ab Episcopis Asiæ, vt propter insurgentes hæreses circa diuinitatem Christi, scriberet Euangelium, quod diuinitatem enunciaret Christi. Triduano igitur ieiunio indicto, & cunctis pro eo orantibus, scripsit hoc Euangelium suum, vnde hæc legimus, quod tam sublimiter est exorsus, vt humano vix possit capi intellectu. Fuit autem scribentis cura & studium, vt quod alij Euangelistæ satis dixissent, ipse præteriens taceret: quod illi tacuissent, ipse referaret. Sciuit autem tum per experientiam, tum per diuinam reuelationem, tum per alia argumenta se non deceptum, sed Deo hæc omnia inspirante scripsisse. Postremo Euangelij sui veritatem per magna miracula, soli Deo possibilia, per nomen Iesu adstruxit. Quæ nos quoque legentes discimus, Deum testimonium perhibuisse veritati Euangelij S. Ioannis. Quomodo enim Asiam conuertisset aliter, nisi Euangelij prædicasset veritatem? Cuius vtique prædicationem Deus miraculis & signis suam esse atque Euangelicam comprobauit. Nos igitur his credentes Christum diligamus, Christum confiteamur, Christum imitemur, eiusque Apostolum Ioannem, quem nunc in æterna sua fouet gloria, Deus in personis trinus atque natura vnus ab omni creatura perpetuò benedictus, Amen.

S. Ioannes quando scripserit suum Euangelium.

S. Ioannis scribentis Euangelium quæ nam cura fuerit.

SERMO

SERMO IN EODEM FESTO.

Vt Christum Iesum per aduersa & prospera constanter sequi debeamus: & de quibusdam eximijs donis sancto Ioanni diuinitus collatis.

DIxit Iesus Simoni Petro: *sequere me.* Ioannis XXI. Dominus noster Iesus Christus, qui vt nos oues errantes ad ouile nostrum, puta cælestem paradisum reduceret (procul enim ab Hierusalem patria nostra recesseramus in Hiericho) humanam assumpserat naturam, multis modis adhortari non destitit humanum genus, vt relictis illis, quæ ab æterna excluderent vita, id est, vitijs, pœnitentiam ageret, & ad veras excolẽdas virtutes, quibus vita obtinetur æterna, sese conferrent. Ea enim sola ex causa venerat in hũc mundũ, vt nos ad amissam beatitudinẽ reuocaret. Itaq; & verbis nos abundantissimè instruxit, & præterea etiam exemplis animauit. Parum enim erat immẽsæ illius charitati legem nobis præscribere, quam seruaremus, parum itidem iter ostendere quo pergeremus, nisi etiam ipse se itineris ducem nobis præberet. Hac de causa quanta fecerit, quanta perpessus sit, omnes Euangelij paginæ loquuntur. Nimirum id præcipuũ illius desiderium, cura, studiũ fuit semper, vt quibuscunq; posset rationibus ad rectã nos reduceret viam, à qua nos nimiũ aberrasse non erat nescius, atq; ab indignissima dæmonum & vitiorũ seruitute abstractos & liberatos, in libertatem filiorũ Dei nos restitueret. Sæpius igitur monet nos, vt se sequamur. Cur hoc? Ipse est enim via: & nemo venit ad Patrem nisi per ipsum. Et ne fortassis per deuia erraremus, nesciremusq; quo sit pergendum itinere, in seipso nobis omnigenarum expressit virtutum exempla, quibus si inhærere velimus, non possimus vnquam duci in errorem, aut aberrare à vera salute, ad quam vt diximus, nos reuocare maximopere voluit. Inspicienda ergo nobis est vita illius, & qua eam ratione transegerit considerandũ, vt quæ eum sectatũ fuisse perspexerimus, nobis quoque imitanda, quæ verò fugisse, cauenda ac fugienda sciamus. Eo namque hortantur nos ea quoq; verba quæ iam paulò superius recitauimus, quibus ait ad Simonem Petrum, atque adeo etiam ad vnumquemlibet è religione Christianum: *Sequere me:* tanquam diceret: *Exemplum dedi vobu, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* Hoc est enim sequi Christum, eius vitam imitari. Ab hac Christi imitatione nemo exceptus est. Atque eam ob rem, vt nemo se posset excusare, tanquam humanas excedat vires, sequi Dominum Saluatorẽ, idem ipse vsq; adeo vitam suam in omnibus temperauit, vt quisquis bona saltem voluntate præditus est, facilè illi se possit conformare, in illis præsertim, quæ ad obtinendam salutem sunt necessaria.

Luc. 10.

Matth. 4. Luc. 4.

Christus cur in mundum venerit.

Ioan. 14.

Actus quosnam Christus suos nobis imitabiles proposuit.

Ioan. 12. Ioan. 13.

Quod idcirco dixerim, quod quædam eum gessisse constat, quæ tamẽ nolit exigere ab omnibus, cuiusmodi est, quod omnino pauper vixit in hoc mundo, atq; id genus alia, quæ magis in cõsilio esse voluit q̃ præcepto, humanæ scilicet condescendens infirmitati: interim nihilominus in seipso perfectionis nobis exempla præbens, vt sciamus quæ sit voluntas Dei non solum bona, quæ est omnibus necessaria, aut beneplacens, quæ ad proficientes pertinet, sed etiam perfecto, quã non nisi absolutæ virtutis, id est, perfecti

Zach. 9. 1. Cor. 8.

Rom. 12.

Virtutes quasnam omnibus imitabiles Christus proposuit.

fecti homines sectantur & inquirunt. Porro quod in omnibus semper mundi rerumq; labentium contemptum, quod profundam humilitatem, admirandam mansuetudinem, promptissimam nedum erga Deum Patrem, sed etiam erga matrem sanctissimam & beatum patriarcham Iosephum, atq; etiam alios homines obedientiam, itemq; fidissimam charitatem, beneuolentiam, fidem, patientiam, multasq; alias virtutes præse tulit, id nimirum omnibus in commune proposuit imitandum. Hæ sunt enim veræ virtutes, sine quibus nemini patet aditus ad regna cælorum: & de his intelligi debet, quod ait: Sequere me. Videat iam vnusquilibet vitam illius, & quibus ea fulserit

Virtutes Christiformes qdnam faciat suaues. Matth. 11.

virtutibus, easque in se exprimere curet. Nec frangatur animo, si quædam, præsertim in initio sese offerat difficultas, sed de Dei sui ope ac pietate securus perseueret in hoc tam salutari proposito, & paulatim eo pertinget, vt quod prius durum ac molestum experiebatur, postea iucundum ac suaue sentiat. Non enim potest mentiri veritas, quæ ait: Iugum meum suaue est, & onus meum leue. Verum non deerunt, qui in partem diuersam, studiaque planè contraria Christum sequi instituentem illicere ac pertrahere conentur. Habemus enim omnes & singuli tres hostes capitales, qui noctes atque dies magna importunitate ad suas partes nos inflectere, & à Christi imitatione abducere moliuntur. Hostes isti caro sunt, & mundus ac diabolus.

Hostes animæ capitales tres quinam sint.

Hostes reuera pernitiales, & qui iunumeros traxerint in tartara. Caro quidem suis nos nititur irretire voluptatibus, fœdisq; concupiscentijs: mundus ostentat & ingerit obtutibus nostris quæ auare ambiamus: diabolus animum quodam tumore ac elatione inflat, nec sinit nos humilem Christum

1. Ioan. 2. Radices vitiorum omnium quæ sint.

per placidissima humilitatis itinera sequi. Ita iam habemus hic concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ: quæ vt sunt vitiorum omnium radices, ita perpetuo sese nobis ingerunt, & velut in animos nostros irrepere nituntur, hac vtique sententia, vt Christum eiusque gratiam à nobis excludant. Quod quia non latuit pijssimum animarum nostrarum medicum, ne horum præstigijs & fallacijs seduceremur, iussit vt

Carni hosti qui resistendum sit.

potius sequamur, certus videlicet nullam esse efficaciorem ijs resistendi eaque superandi rationem, quam si ipsius vestigijs inhæreamus. Itaque si blanditur caro, & suis nos oblectamentis illaqueare tentat, mox vertendus est animus ad exempla Christi Iesu consideranda, vt videamus, quam ille semper carnem suam licet innocentissimam multis afflixerit modis, puta ieiunijs, etiam diuturnis, precibus admodum prolixis, laboribus, fatigationibus, fame, siti, frigore, æstu, nuditate, (Nam semper caput ac pedes nudos incessit) alijsque similibus, atque ex his si non omnia, saltem quædam etiam nos ad edomandam carnis petulantiam assumamus. Absit enim, vt quisque ita sit stolidus, vt putet absque vllo labore vel dolore posse se carnis vitia superare.

Matth. 4. Marc. 1. Luc. 4.

Mundus hostis quinam vincendus.

Poro si mundus vanis suis promissis euertere nos conetur, opesq; nobis & amplas possessiones fallaciter ingerat, itidem ad Christum, tanquam efficacissimum aduersum quæuis venena antidotum mentis oculi referēdi sunt, vt inspiciamus, quantopere omnes vitæ temporariæ etiam necessarias facultates ipse spreuerit, adeo vt nec tantillum quidem ex rebus præsentibus commodi habere consenserit, vbi caput suum reclinaret. Quare dubium non

Matth. 2. Luc. 9.

non est, quin mundi huius bona maximè contemnenda declarare voluerit. Demum si damnatus ille malorum spirituum cœtus animi fastu ac superbia nos inflare moliatur, vt ambiamus honores & pompas vitæ labentis ac momentaneæ, rursum ad Christum Iesum spectandum animi obtutus intendendi sunt, vt religiose ac sedulo intueamur, vt ipse olim cum se sciret rapiendum à populo ad regni fastigia, planè refugerit, seseque occultarit, totoq; vitæ suæ spatio semper abiectissimus & despectissimus vixerit, vt sua humilitate & nos fidissimè instrueret, & dæmonem superbissimum prorsus elideret ac confutaret. Ita te semper in Christo Iesu tanquam optimo ac præclarissimo duce efficacissima inueniemus aduersus quæuis vitia, in quæ nos iam memorati hostes pellicere velint, remedia, si tantum non recusemus oculis cordis eius exempla fideliter ac studiose intueri, & imitãda suscipere.

Dæmon hostis quinam superandus.

Ioan. 6.

Cur enim alioqui nos sequi se iuberet, nisi ipse probe nosset, in sua vita, tanquam in speculo clarissimo omnigenas relucere virtutes, quibus nos cõtra omne vitiorum genus, qualia ea sint, communire queamus? Vnde maximopere dolendum, & omni lachrymarum fonte plangendum est ab omnium ferè Christianorum cordibus, eorum quæ idem ipse benignissimus Saluator noster propter nos assumpsit, fecit & perpessus est, memoriam ita prorsus exclusam, vt nihil minus libeat, quam eorum vel tenuiter meminisse. Et tamen ipse Dominus sciens ex quanta, quamqúe incomprehensibili charitate & misericordia talia egisset ac pertulisset, quantus item ad nos ex grata & pia illorum recordatione redeat fructus & vtilitas, præcelsissimum sui corporis & sanguinis sacramentum instituit, nobisqúe conficiendum & sumendum dereliquit, in sui, vt ipse ait, commemorationem, vt scilicet immensæ charitatis, ærumnosæ vitæ, acerbæ passionis, & ignominiosissimæ mortis ipsius perpetim memores essemus, atque quotidianus tanti sacramenti vsus & aspectus horum nobis memoriam iugiter refricaret: ex ipsa autem frequenti & sedula eorum comemoratione primo quidem videremus, atque perspiceremus, quænam eligenda, quæve fugienda sint, deinde etiam ad ea siue amplectenda, siue respuenda accenderemur. Hoc enim præstat deuota & frequens vitæ & passionis Christi commemoratio, vt non solum quid vitium, quid virtus sit, inde perspicuè intelligamus. Verumetiam paulatim magis ac magis vitiorum odio, & virtutum amore inflammemur, atque adeo etiam ad omnem diuinam capessendam gratiam apti, ac habiles reddamur. Nec poterit vnquam præstare id quod Christus hortatur & iubet, dum vt se sequamur præcipit, quisquis illius vitæ & passionis vitam ducit immemorem. Quomodo enim sequeris illum, cuius non habes vllam certam notitiam? Qui verò illum nosse queas, cuius res gestas ac vitæ ordinem, itemqúe exempla & vestigia contueri, & explorata habere non curas? Ergo vt idonei simus sectatores Christi, nõ nos pigeat identidem animo & cogitatione complecti ea, quæ ipse propter nos agere ac perpeti non est dedignatus. Et vt libentius his commemorandis operam demus, quando ita se offert occasio, placet hoc loco nouem recensere haud vulgares vtilitates, quas Dominus Iesus cuidam amico suo per reuelationẽ indicauit assequi eum, qui eius passionem subinde ad memoriam reuocet. Prima vtilitas est, quod hoc ipso ab omnibus repurgatur, & quicquid neglexit,

Matth. 4.

Tempus huius seculi Christianorũ quanto lachrymarum fonte plangendum.

Passionis Dominicæ frequens commemoratio quid frugis adferat.

Passionem Dominicam deuotè meditatam nouem proferre vtilitates.

glexit, Christi meritis resarcitur, atque restituitur. Secunda, quod aduersum hostes suos vsque adeo corroboratur, vt eum superare non possint. Tertia, quod vires accipit ad quaslibet colendas virtutes, & quæuis bona exequenda opera. Quarta, quod quamlibet breui temporis spatio in ea commemoranda sese occupet, semper anima illius in Dei gratia renouatur. Quinta, quod deuotè eam commemoranti, Christus ipse libenter adest. Sexta, quod arcana, quæ Deus Pater Christo manifesta reddidit, etiam ipsi libenter Christus reuelat. Septima, quod ante obitum ad perfectionis eum apicem Christus perducet, & vita functum cum amantissimis amicis suis remunerabitur. Octaua, quod nulli vnquam seriæ ac rationabili petitioni illius Christus negabit assensum. Nona, quod in morte Christus ei aderit, atque ab hostibus defensum, de vita æterna certum ac securum efficiet. Has vtilitates quum Dominus, vt iam diximus, cuidam excellentis meriti amico suo reuelaret, simul eidem conquestus est paucissimos inueniri, qui ipsius velint leuare onera, eiusque angustijs, doloribus & afflictionibus compati, & ad mentem reducere, quæ propter nos perpeti dignatus est, quum tamen certissimum sit, etiam neglecta & perdita omnia in præclarissimo passionis eius thesauro reperiri, restaurari, ac recuperari posse. Atque equidem affirmare non dubitem non aliam esse causam maiorem, cur Christianorum multo maxima pars vsqueadeo in omne vitiorum genus præceps ruat, nisi quod tantam Christi charitatem, quam nobis in assumpti hominis vita & passione abundantissimè declarauit, nolunt reuocare ad memoriam, atque pro ea debitas Deo gratias agere. Multa hinc leguntur tremenda & metuenda in scriptis sanctorum virorum, atque etiam in Reuelationibus sacratissimæ illius viduæ Brigittæ, quarum non est leuis apud pios omnes autoritas. Verum dum hæc de Dominica passione agimus, videbimus fortassis dilectissimi, recessisse ab instituto. Sed quisquis rem bene perpenderit, nihil nos alienum attulisse sentiet. Cum enim Dominus nos se sequi hortetur, id autem fieri non possit, nisi quæ ab illo nobis imitanda proposita sint nouerimus, eaque non nisi sedula eorum quæ pro nobis egit & perpessus est commemoratione discantur, nihil à proposito fuit alienum ad commemorandam vitam & passionem illius vos adhortari. In ijs enim maximè elucent virtutes eius, ad quarum imitationem nos inuitat, dum ait: *Sequere me.* Quod paulo significantius sanctus Ioannes Euangelista his verbis expressit: *Qui dicit se in Christo manere, debet quemadmodum ille ambulauit & ipse ambulare.* Cuius quidem admodum præcellentis Apostoli & Euangelistæ, quando festum hodie diem colimus, committere non debemus, quin vestræ charitati ad honorem Dei vestramq; ædificationem de illius eximijs quibusdam virtutibus atque prærogatiuis nonnihil proferamus. Cur enim sanctorum ab Ecclesia solennitates celebrantur, nisi vt illorum res præclarè gestæ virtutesque & dona, quibus diuinitus aucti sunt, hominibus proponantur, quo ea tum imitari, tum desiderare, quatenus fas est, studeant, atque eorum implorent patrocinium, & apud saueriſſimum iudicem Deum eos sibi adiutores ac defensores parent? Difficillimum autem reuera fuerit, imo & impossibile huius præclarissimi Apostoli merita pro dignitate extollere, atque eius virtutes congruis celebrare encomijs. Sed tamen propterea eas omnino occu

Peccatorum multiplicationis huiusce nostri seculi causæ præcipuæ quæ sint.

D. Brigittæ librorum autoritas.

Ioan. 21.

1. Ioan. 2.

Solennitates sanctorum celebrandi ratio quæ.

no ceu canes muti silentio prætерire non debemus. Dicamus ergo inde vel parum aliquid ad honorem Christi, & tanti Apostoli venerationem. Certè dubium non est, quin in hunc vnum tot suæ gratiæ dona contulerit Dominus Iesus, vt merito Christiani omnes singulari eum studio amore & honore prosequi debeant. Et vt multa summatim perstringamus, fuit Apostolus, & quidem ex præcipuis vnus: fuit Euangelista, imo princeps Euangelistarum: fuit propheta, fuit martyr, fuit confessor, fuit virgo pudicissimus: in cœna supra pectus Domini recubuit, dulcedine corporis & sanguinis eius ebriatus, haustumque sapientiæ & gustum dulcedinis diuinæ percepit: fuit post mortem Christi peculiaris virginis matris custos & filius, fuit Christo inter Apostolos longè charissimus, fuit eiusdem Christi consobrinus, fuit denique Christo patienti & morienti comes penè indiuiduus atque fidissimus. Vides quam multis sit decoratus ornamentis: quæ si particulatim fusius explicare ac pertractare velimus, quanta hic erit laudum eius materia, quam ingens campus? Sed fortassis oneroſi essemus. In ipso Euangelio quod scripsit, in epistolis item & Apocalypsi sua nonne singulari quadam cælestis gratiæ aspiratione vsus videtur? Quam cuncta illius verba verè ignea sunt, & diuinum spirantia amorem, vt de eo peculiariter dictum videri possit: *Ignitum eloquium tuum vehementer.* Quantopere conatur tum Dei erga nos commendare nobis amorem, tum nostrum in Deum & proximum verbis mellifluis & verè aculeatis accendere? Quam dulcissimo vbique spiritu vtitur, vt vel ex hoc ipso agnoscas in eius castissimo pectore nil nisi amorem, benignitatem, dulcedinem, pietatem, misericordiam resedisse. Iam quid non venerationis habet, quod (sicut in Ecclesiastica refertur historia Eusebij Cæsariensis) quum iuuenem quendam cuidam commendasset Episcopo, isque primo quidem diligentissimè eius gessisset curam, sed postea remissius se gerens, iuueni tantorum quodammodo malorum præstitisset occasionem, vt flagitijs omnibus se manciparet, multisque sibi adiunctis, latrocinia crudelissimè, ceu eorum princeps exerceret, idque aliquanto post sacratissimus Christi Apostolus rescisset ex ipso cui eum commendarat Episcopo, scidit vestimenta sua, & cum ingenti gemitu feriens caput suum, ita ait ad Episcopum: Bonum te custodem animæ fratris dereliqui. Nec his contentus, mox iter arripuit ad montem, in quo iuuenis ferocissimus demorabatur: cumque ad eum venisset, & iuuenis agnito eo, actus pudore in fugam verteretur, D. Ioannes ætatis oblitus, tantum salutem illius miseri cogitans, eum insequitur, atque post eum clamat: Quid fugis ô fili patrem tuum? Quid fugis inermem senem? Miser hære: noli timere, adhuc habes spem vitæ. Ego Christo rationem reddam pro te, &c. His auditis substitit iuuenis: & vehementissimo animi dolore compunctus, Apostoli pedibus prouolutus est. Sed & Apostolus eius genibus prouolutus eius dexteram tanquam iam per pœnitentiam purgatam osculari cepit. Deinde ad Ecclesiam eum reduxit & indesinenter pro eo orationes profundens, & cum ipso pariter ducens crebra ieiunia, indulgentiam à Deo, quam ei pollicitus fuerat expetebat Nec prius abstitit, quam eum in omnibus emendatum etiam Ecclesiæ præficeret. Si cui libet huius rei pleniorem habere notitiam, legat historiam Ecclesiasticam Eusebij Cæsariensis

Ioannis Euangelistæ prærogatiua & sanctitas quanta.

Psalm. 118.

Zelus animarum quibus pectori D. Ioannis Apostoli insederit.

libro III. cap. XVII. Nos in compendium, quæ ibi latius referuntur, contraximus. Quis hanc tantam Apostoli iam senio grauati charitatem nō toto animi affectu & summo studio exosculetur & prædicet? Quis non omni amore & veneratione tam pijssimum senem prosequatur? Audiuit ouem raptam lupi tartarei dētibus, nec sine vitæ periculo eam recuperare licebat, & tamen intrepidus pergit ad ipsam latronum arcem, & quasi tota salus sua ex illa anima penderet, ita anxius eam nitebatur ad viam reducere, & ne peccatorum suorum magnitudine deterreretur, etiam se pro ea Christo rationem redditurum pollicebatur. O quam excellenter ipse egit, quod in

1. Ioan. 3. sua docet epistola, ita dicens: *Et nos debemus pro fratribus animas ponere.* Agedum dilectissimi honoremus tam præcellentis meriti, tam flagrantis charitatis Apostolum Dei, eiusque suffragia apud Deum quotidianis precibus ambiamus. Nec dubitemus, quin propensissima voluntate nostri apud Deum curam sit habiturus iam beatus in cælis, qui olim adhuc fragili indutus carne, tanta solicitudine perditum iuuenem quæsiuit, inuentum reduxit, ac reducto veniam impetrauit. Nemo prorsus ambigat charissimi vnum ex præcipuis esse beneficijs Dei, vt quis erga illius sanctos, maximè tam illustres & eximios piæ deuotionis & amoris affectu præditus sit. Esto Lutherus & eius asseclæ sanctorum inuocationem damnent. Num propterea nos non debemus sanctos venerari, eorum que poscere suffragia? O venenatam diaboli linguam, quæ per os Lutheri miseram ac rudem plebeculam in tantum fascinauit, vt etiam idololatriæ crimen putent sanctis honorem exhibere. Et tamen pij omnes nihil dubitant clementissimum Deum innumeros grauibus periculis, imo & ab ipsa æterna damnatione sæpius liberasse, eo tantum nomine, quod sanctos eius aliquo venerationis studio prosequuti fuerint. Hæc ita sunt manifesta, ac infinitis penè probata exemplis, vt superfluum sit pluribus inde agere. Gaudeant & gratias agant Deo, quotquot in alicuius sancti amore præditos sentiunt, nec quicquam curent dæmonis præstigia, quibus hodie innumeros à diuorum veneratione pœnitus abstraxit, non aliquo sanctorum damno, qui perfecta cum Deo beatitudine perfruuntur, sed ineffabili miserorum detrimento, qui cum Deum suum peccatis grauissimè offendant, etiam omnem sibi spem veniæ præcludunt, dum amicos Dei contemnunt, quorum meritis & precibus possent adiuuari apud Deum, quemadmodum innumeris euenisse constat. Possem hoc loco etiam certa recitare beneficia, quæ Deus Omnipotens speciatim per hunc B. Ioannem Apostolum suum multis impertijt ipsum piè inuocantibus, sed vitanda prolixitas est, & finis nostro sermoni imponendus. Itaque dilectissimi, vt ab initio dixi, sequamur Christum, & quicquid siue caro, siue mundus, siue diabolus, quod ab illius voluntate discordet, nobis ingesserit, penitus contemnamus, atque vt hac in parte firmiores simus, muniamus nos sedula vitæ & passionis eius commemoratione: & ne forte nostris vitijs Deus offensus gratiam suam nobis infundere nolit, qua hæc præstare possimus, hunc beatum Apostolum & Euangelistam pro nobis apud Deum intercessorem adhibeamus: quod quidem facillimè efficiemus, si quotidie aliquid ei venerationis impenderimus, deuotisque eum precibus pulsauerimus.

Beneficium Dei quale vt qs sanctorū veneratioui deditus sit.

Lutheranorum in sanctos impietas quanta.

rimus, vt suis precibus Christi nobis gratiam conciliet, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus in secula seculorum, Amen.

IN FESTO SANCTORVM INNOCENTVM martyrum, Lectio Apocalyp. beati Ioannis Apostoli, cap. XIIII.

IN diebus illis, Vidi supra montem Sion agnum stantem, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen eius, & nomen patris eius scriptum in frontibus suis. Et audiui vocem de cælo, tanquam vocem aquarum multarum, & tanquam vocem tonitrui magni: & vocem quam audiui, sicut citharædorum citharizantium in citharis suis. Et cantabant quasi canticum nouum ante sedem, & ante quatuor animalia & seniores. Et nemo poterat dicere canticum nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt. Hi sequuntur agnum quocunque ierit. Hi empti sunt ex omnibus primitiæ Deo, & agno, & in ore eorum non est inuentum mendacium. Sine macula sunt ante thronum Dei.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

QVandoquidem hodie sanctorum innocentum martyrum solennitatem celebramus, qui Christo recens nato non loquendo quidem neque intelligendo, neque operando, sed tantum moriendo testimoniū reddiderunt, atq; eo genere martyrij ab impio Herode coronati sunt, quod solo opere non voluntate suscipitur, congruè nimirum præsens Lectio Epistolæ loco in Ecclesia recitatur, vtpote in qua mentio fit virginum simul & martyrum, cuiusmodi hos beatissimos paruulos fuisse constat: tametsi ipsa Apocalypsis verba ad solas virgines possint accommodari. Ait ergo S. Ioannes: Vidi per spiritalem intelligentiam, aut imaginariam visionem, agnum stantem, de quo sacratissimus Christi Baptista Ioannes olim dixerat: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*: agnus vtique ob singularem innocentiam & mansuetudinem, *qui peccatum non fecit, & coram tondentibus se* ministri diaboli prorsus *obmutuit*, ne vnum saltem asperius verbum proferens. Hunc ergo stantem vidi, tanquam paratum ad ferendum auxilium cunctis eius opem poscētibus, supra montem Sion, id est, vel militantem, vel triumphantem Ecclesiam. Vtriusque enim rex & princeps atque caput est Christus, sicut eius verbis in Psalmo dicitur: *Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum eius*. Et cum eo centum quadraginta quatuor millia, subaudi, stantes erant. Siquidem etiam sancti mortalibus auxilio sunt. Positus est autem hic numerus definitus pro indefinito, quo sanctorum illorum vniuersitas comprehenditur, de quibus hic agit. Per ipsa verò centum quadraginta quatuor millia intellige cunctorum martyrum agmina, qui carnis & mentis integritatem seruauerunt. Apud Deum enim illi maiori excellunt dignitate, quos martyrium simul & virginitas exornant: quandoquidem pro-

Ioan. 1. 1. Pet. 2. Esaiæ 53.

Psalm. 2.

Martyrium simul cum carnis virginitate quam excellens sit munus.

pius ad eum accedunt, & quocunque ierit, eum sequuntur, eo quod non modo corporis integritate sed etiam perpessionis amaritudine ipsum imitãtur.

Numerus centenarius qd mystice significet.

Aut si magis placet, de solis virginibus accipe. Porro numerus iste magno haud vacat mysterio. Per centum enim sæpe quod perfectum est in diuinis literis significatur. Quadragenarius quoque numerus vel decalogi & legis

Quadragenarius numerus quid mystice significet.

completione, vel alijs occultis rationibus in mysterio est consecratus. Quaternarius item vel propter quatuor Euangelia, vel quatuor paradisi flumina, vel quatuor virtutum principalium exercitationem sacratus est. Mille-

Millenarius numerus qd signet mystice.

narius denique etiam crebro tanquam absolutus ponitur. Vnde quod alibi S. Ioannes in Apocalypsi dicit sanctos cum Christo mille annis regnaturos,

Apocal. 22.

non ita accipiendum est, vt quidam ineptè senserunt, quod post resurrectionem in terris tot annis sint regnaturi, sed quod semper in omnia futura secula seculorum. Neque otiose hic transeundum est, quod ait hæc centũ quadraginta quatuor millia supra montẽ Sion stetisse. Cum sint enim ipsi mons

Hieronym.

Sion, quomodo stant supra montem. Itaque hoc de ipsorum excellentia intelligẽdum est, qua aliorum fidelium sublimitatem transcendunt: aut certè quod etiam seipsos transcenderint. In carne enim præter carnem viuere, angelicæ potius dignitatis, quam humanæ fragilitatis est. Habentes nomen

Rom. 8.

eius, id est, fidem vnde appellantur Christiani, & nomen, patris eius, id est, fidem qua vocantur filij Dei, scriptum per indeficientem perseuerantiam in frontibus suis, per publicam ac manifestam confessionem, qua non erubuerunt confiteri ea quæ sunt veritatis fidei Christianæ quã Filius Dei, vtà Patre didicerat nos edocuit. Et audiui auribus internis vocem de cælo siue triumphantis, siue militantis Ecclesiæ tanquam vocem aquarum multarum vel quia multi erant, quorum audiebat vocem, vel quia ardentissimè & totis viribus laudabãt, Deum. Et vox quam audiui sicut citharædorum citharizantium in citharis suis. Namque & Deo sanctisqúe Angelis eius gratissima, & mihi Ioanni eam audienti longè suauissima erat.

Et cantabant quasi canticum nouum, id est, de incorrupta mentis & corporis integritate, & pro Deo perpessis cruciatibus gaudebant. Non dicit, nouum, sed quasi nouum. Nõdum enim perfecta est sanctorum beatitudo, quæ tum complebitur, cum corpora sua receperint, in quibus dum hic essent Deo

Beatitudo sanctorum quando perficietur.

& iustitiæ militarunt. Cantabant autem ante sedem Dei, id est, coram angelicis spiritibus, in quibus Deus residet, & ante quatuor animalia & seniores, id est, præcipuos sanctos, vel prædicatores & iudices. Et nemo poterat dicere canticum nisi illa centum quadragintaquatuor millia. Non enim potest de mentis & corporis incorrupta virginitate gaudere, nisi qui ea prædita

1. Pet. 1.

fuerit, ne ipse quidem Apostolici ordinis princeps Petrus Apostolus, qui vxorem habuit. Qui empti sunt de terra, redempti pretioso sanguine agni immaculati, & à terrena concupiscentia eleuati, aut ab hominum carnali numero selecti & segregati. Hi sunt, qui cũ mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt. Ecce habes carnis integritatẽ. Hi sequuntur agnum quocunq; ierit: habes & passionis imitationem. Vel intellige de solis virginibus, qui mentis & corporis intemeratam seruauere castimoniam. Hi empti sunt ex omnibus, id est, tota hominum frequentia primitiæ Deo & agno, tanquam præcipuè illis chari ob virginitatis ac passionis meritum, vel ob in-

violatum

violatum corporis pudorem: & in ore ipsorum non est inuentum mendacium. Non enim potuerunt adduci vllo suppliciorum genere, vt dæmonum idola mentiretur deos esse, sed veritatem constantissimè professi sunt. Quod ad nostros beatissimos innocentes martyres attinet, eos quidem certum est nullum vnquam mendacium protulisse. Sine macula sunt ante thronũ Dei: qui tametsi originis maculam contraxerint, tamen vel circuncisione, vel sanguinis sui effusione penitus sunt expiati. O beatos & verè immaculatos paruulos, in quibus nihil hæsit vitij, qui ante pro Christo & Deo occisi sunt, quam vllam vel Christi vel Dei notitiam haberent, quos sibi Christus in hunc mundum editus martyrum suorum primitias consecrauit, & paruus adhuc paruulos collegit, tanquam iam tum diceret: *Sinite paruulos venire ad me talium est enim regnum cælorum.* Matth. 19.

EXEGESIS EVANGELII IN EODEM FESTO Matthæi II.

IN huius diei Euangelio luculenter nobis describitur tum ipsius Domini vix dum nati eiusque mœstissimæ matris durum & miserabile exilium, quod ob declinandam Herodis reguli sæuitiam Rex cæli & terræ propter nos infirmus tolerare voluit: tum beatissimorum paruulorum crudelis ac inhumana necatio, quos idem Herodes humana quidem vsus callidita-te, sed plusquam belluina feritate neci dedit eo consilio, quod se speraret inter cæteros etiam illum quem quærebat, sed ignorabat, infantem posse perimere. Atque ô quanta est humana versutia contra Dei consilium. Vnũ Christum molitur extinguere, & non solum Christo nihil nocet, sed etiam illos quos se occidisse putauit, potius ad vitam misit coronandos. Inter hæc dilectissimi id primum debetis aduertere, quam tener Dominus noster Iesus Christus huius mundi persecutiones & odia ac iniurias ceperit experiri, quã ab ipso matris vtero pro nostris peccatis Deo Patri satisfacere innumeris perferendis incommodis, subeundis laboribus, tolerandis pœnis & cruciatibus sit exorsus. Verum ad ipsam iam Euangelij explanationẽ accedamus.

Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens:

Posteaquam enim puerum Iesum in templo obtulerant parentes eius, iam redire parabant in Nazareth. Sub idem autem tempus Deus misit Angelum suum, qui diuini adhuc ignarum consilij sanctum Iosephum admoneret, vt cum puero & matre eius secederet in Aegyptum. Factaque est hæc apparitio sub specie seu visione imaginaria. Solent enim in somnis fieri diuinæ reuelationes, quod tum sensus vacent, & phantasia quietior sit. Sæpius autem huic beatissimo patriarchæ Iosepho Angelus Domini apparuisse legitur, neque id immerito: quandoquidem præcellentis meriti virum eum fuisse multa declarant: vnde iam nonnihil obiter dicturi sumus. Et iustum quidem eum fuisse etiam ante natum Saluatorem, Euangelista Matthæus testatur. Quod si attendas verissimo matrimonio iunctum eum fuisse sacratissimæ virgini Mariæ, qua nihil vnquam sanctius mundus habuit: quæque mox Deum paritura erat, nonne hoc ipso omnino persuadere tibi cogeris, nunquam id Deum permissurum fuisse, nisi illi tam singulari virgini & corporis ac animi pudicitia, & morum integritate & vitæ Matth. 1.

Reuelationes quando potissimum fieri solitæ sunt.

Matth. 1. Ioseph excellẽtia quã ta fuerit.

sanctimonia maximè consimilis fuisset, atque ob id dignus planè, qui filij Dei nutritor & pater putatitius, tantæque virginis coniunx fieret? Credamus ergo (nam id quoque ad Saluatoris nostri cedit honorem) hunc reuerendissimum virum virginitate purissima, humilitate profundissima, tum Dei, tum proximi amore feruentissimo, contemplationis gratia haud vulgari, salutis animarum zelo vehementissimo, multisq; alijs præclaris virtutibus & charismatibus instar sponsæ suæ sacratissimæ virginis Mariæ præditum fuisse. Et quia diuinis abunde illustrata fulgoribus virgo beata eum sibi sponsum & virginitatis suæ custodem ac vitæ solatium, itemque nutritium ex se nascituri filij Dei diuinitus datum optimè nouerat, omnemque interioris hominis eius statum non ignorabat, nihil ambigi potest, quin eum castissimè & feruentissimè dilexerit. Quomodo enim non posset non modo non vehementer amare, sed etiam præcipua in veneratione habere eum, cui præ cunctis mortalibus id à Deo honoris delatum cerneret, vt filij eius custos & nutritius esset? Quis verò cogitare sufficiat quam ignitas pro illo ad Deum preces sæpè fuderit, quantumq; ijsdem suis precibus illi profuerit apud Deum? Si enim virginem sacratissimam omni gratia & virtute plenam fuisse credimus, qui fieri possit, vt cum continuis vteretur beatissimi Iosephi seruitijs, non rursum illi quicquid potuerit præstiterit, maximè apud Deum, feruentissimè pro illo obsecrando, vt Deus in eo sua dona magis ac magis augmentaret? Nam nisi ita egisset, posset ingratitudinis argui, quæ ab ea semper longissimè abfuit. Iam si diligenter perpendas tam diuturno eoq; perpetuo & admodum familiari vsum tantæ virginis & ipsius quoque filij Dei contubernio, habes nimirum rationem efficacissimam, qua etiam cogaris credere in omni virtute in dies mirifice eum profecisse ac summè perfectum fuisse. Si enim *cum sancto sanctus & cum innocente innocens eris*, quomodo ille non sanctissimus & innocentissimus habendus est, qui cum sanctissimis & innocentissimis puta matre Dei, & Filio Dei, cui vsque ad vltimum spiritum, vt pater officio, & nutritius beneficio conuixit, assiduè versatus est? Porro si attendas eundem Dei Filium eidem reuerendissimo viro & beatissimo patriarchæ semper promptissimè obtemperasse, ac ei cum patri reuerenter detulisse, sæpius quoque eum dulcissimè amplexatum, deosculatum consolatum fuisse (Hæc enim omnia pia mens liberè secum cogitare potest) omnino sentias oportet, non potuisse non summo eum diuinitatis amore accendi, qui tanta tam stupenda & cunctis inaudita seculis in se experiretur beneficia Dei. Non enim fas est putare filium Dei non maximis eum affeciisse beneficijs, cuius erga se perpetuam eamque ineffabilem curam, solicitudinem, ministerium experiebatur. Quam etiã curam & solicitudinem beata Virgo manifestè in eo deprehẽdit, quando filium suum amiserat. Vnde postea eidem inuento sic ait: *Pater tuus & ego, dolentes quærebamus te.* O quid non doleret venerandus patriarcha amisisse se Deum ac Dominum suum in quem vnum totum cordis, & spiritus sui amorem contulerat? Denique si Omnipotens Deus ei quem ad aliquem statum vel officium eligit, etiam cuncta gratiæ suæ dona illi vel statui vel officio necessaria infundit, hunc beatissimum Iosephum ad tantam elegit dignitatem, vt filij sui patrem eum secum vellet haberi, efficax hinc ratio sum-

poteſt,

Amor inter sanctam Mariam & diuũ Ioseph quam fuerit castissimus.

Ioseph sanctitas quanta fuerit.

Psal. 17.

Conuersatio pueri Iesu cũ Ioseph qualis fuerit.

Luc. 2.

poteſt, ſummis eum & præclariſſimis virtutibus ornatum fuiſſe. Non enim decuiſſet talem ac tantum filium, patrem quamuis putatitium ſe indignum vel ſaltem minus dignum habere. Minus dignus autem videri poterat, ſi nō omni virtute admodum præcellenter inſtructus atque decoratus fuiſſet. Sed hactenus de tanti patris ſanctitate & præſtantia ſingulari dictum eſt ſatis. Vtinam eum mereamur habere propitium apud Deum. Tali igitur tamqúe illuſtri patriarchæ Angelus Domini in ſomnis apparuit. Sed cur non potius ipſi virgini & matri Saluatoris? Poteſt dici, quod Spiritus ſanctus in hoc deferre voluit ſancto Ioſepho, vt qui à Deo ad id electus erat, vt tū Saluatoris, tum Matris virginis curam gereret, etiam diuinitus, qua id ratione fieri opoteret, edoceretur? Quid autem angelus ſancto Ioſepho mandauerit, ſequentia verba declarant. Matth. 2.

Surge, & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum.

O verè triſte nūtium, ipſi quidem S. Ioſeph graue, ſed virgini matri, præſertim tam teneræ, tam verecundæ longè grauiſſimum, idqúe non tam ſua, quam infantuli Ieſu, cuius vicem ſummè dolebat, cauſa. Surge inquit. Non licebat Filio Dei in illa tam tenera ætate vel quietum ſomnum capere, iubetur ſanctus Ioſeph è ſomno ſurgere. Ergo non poterat Deus Pater Filiū ſuum tueri, niſi in tenebris fugientem? Sed nolebat parcere amantiſſimo vnigenito ſuo vt nobis miſeris, nobis perditis parceret. Vide in hoc ipſo immēſam erga nos charitatem Dei, vt ſcias quantum illum amare, quàm illi gratus eſſe debeas. O quàm verum eſt, quod per prophetam quendam ipſe dicit: *Diligam eos ſponteè?* & per alium: *In charitate perpetua dilexi te ideo attraxi te miſerans.* Quomodo enim nos vnquam mereri potuiſſemus tantam erga nos benignitatem Dei, niſi quia ipſe ſuapte ſponte, ac gratuita bonitate ſua talem ſe erga nos præbere voluit? Simul autem conſideres hic velim, quàm moleſtum fuerit tum matri virgineæ, quæ plus minus ſextum decimum ætatis annum tum agebat, tum Domino Saluatori adhuc tenerrimo infantulo, tum ipſi venerādo ſeni Ioſeph, tam longinquum & iguotum carpere iter. Vides nimirum, vt Saluator piſſimus in ea ætate, quę omnis laboris & doloris ſummè impatiens eſt, laborem & dolorem moleſtiſſimum perpeti voluerit. Oſeæ 14. Hierem. 31. In qua ſua ætate Chriſtus pati cœperit.

Attende ſingula curioſius, Ioſeph admonitus ab angelo confeſtim ſurgit & matrē excitat. Illa totis concuſſa viſceribus anxia & tremens arripit paruulum Saluatorem & iter accelerat. Puer ita præter ſolitum excitatus mœſtos edit vagitus, non tam ſua incommoda, quàm noſtra demerita lugens. Ad hoc enim venerat, vt ſuis immeritis pœnis & laboribus noſtra peccata aboleret. Ita iam in tenebris incipiunt proficiſci. Interim nulla hic fit mentio alicuius magni apparatus, non famulorum, non curruum, non equorū, ſed Filius omnipotentis Dei cum paupercula virgine, & ſimplici ſene iter ingrediuntur, relicta patria, relicta domo relictis notis & cognatis omnibus. O vos qui ſemper mollia quæritis, & nihil vnquam moleſtiæ perpeti vultis, huc quæſo oculos animumq; aduertite, vt vel tanto admoniti exemplo diſcatis propriæ ſalutis cauſa vel parū aliquid perpeti, cuius gratia Dei Fuga Chriſti pauperrima in Aegyptum quæ fuerit.

Filius tanta perferre voluit. Vos delitias expetitis, easque indebitas: non enim decet in exilio voluptatibus operam dare, ille cum omnium esset Dominus, & eo nomine omni commodo & quiete dignissimus, tamen dura & aspera amplexus est. Sed quid sibi vult, quod in Aegyptum Dominus mittitur? Vt scilicet impleretur S. Esaiæ vaticinium, quo ait: *Ecce Dominus ascendet super nubem leuem, & ingredietur Aegyptum, & mouebuntur simulachra Aegypti a facie eius:* atque vt hoc ipso ostenderetur eum, quem impij Iudæi non essent recepturi à gentibus suscipiendum: quod etiam post eius mortem & ascensionem euidentissimè impletum est, hodieque impletur, quando innumeri in ignotis orbis partibus summa cum auiditate Christi fidem amplectuntur, & Saluatorem mundi ingenti cum feruore excipiunt.

In Ægyptum cur Christus dilatus fuerit.
Esaiæ. 19.

Et isto ibi vsque dum dicam tibi.

Hæc verba spiritali significatione nõ carent. Solet Omnipotens Deus quãdoque seruis suis subtrahere omnem deuotionem & gratiam sensibilem, omnem pium affectum & illuminationem internam, & in tantis eos relinquere tenebris vt sibi videantur relicti à Deo, perinde ac si nullam illius vnquam notitiam habuerint. Interim etiam graues & horrendæ sæpè accidunt tentationes, quales commemorare fortè nec expedit propter inexpertos. Isti ergo in Aegypto degunt, quamdiu tali in derelictione versantur. Sed quidam impatientes, dum diuinã sentiunt abesse consolationem, vanam & temporariam inordinatè aucupantur. Tales seipsos liberare volunt, nec expectant donec diuinitus liberentur. Faciunt igitur contra hanc admonitionem Angeli, imo Spiritus sancti dicentis: Esto ibi vsque dum dicam tibi. Cum enim gratia sensibilis non arridet, sed tenebræ & torpor quidam hominem occupant, non debet ex vitæ huius noxijs oblectamentis remedium ac leuamentum quærere, sed fideliter perseuerare Deo ac Domino suo, semper in animo suo propositam sibi gerens illam Apostoli sententiam: *Fidelis Deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere*: sicque æquanimiter præstolari, donec visum sit sancto Spiritui ex eiusmodi eum tenebris educere, & reuocare in terram Israel vbi iam Deum & diuina cognoscat & contempletur, ac solitæ gratiæ affluentia visitetur, & piæ deuotionis affectum recuperet.

Deum suos electos subinde exponere diuersis afflictionibus.

Gratia sensibilis subtracta quid quisque agere debeat.
1. Cor. 10.

Futurum est enim, vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum.

Videmus hic dilectissimi, quantum malum sit execranda ambitio. Herodes iste homo alienigena, apud Iudæos dominium atque regnum præter ordinem obtinuerat. Itaque vbi didicit ex Magis natum verum Iudaici regni hæredem & successorem, veritus ne si is à populo agnosceretur, ipse tanquam regni inuasor depelleretur, mox animum ad infantem illum extinguendum adiecit. Atque ea de causa Magis persuasit, vt irent puerum exploratum, ac deinde si quid certi comperissent, ad ipsum referrent, vt & ipse puerum adoraret, imo verò prorsus neci daret. Ita eum iam occupauerat quædam licet iniqua & indebita dominandi libido, vt contra fas & ius omne innoxium paruulum, quamuis legitimum Israelitarum principem extingui

Matth. 2.

Ambitio in quæ mala hominem præcipitet.

re sit molitus. Quod vt facilius posset, simulatum spondet obsequiũ,& cuius interitum animo iam conceperat, ei se supplicem fore confitetur. Ita vt possit in regno perseuerare inuictus, libenter Dei legem & præcepta contemnit. Quàm pulchro sane in hoc ipso hypocritarum typũ gessit, qui cum nihil minus appetant, quam debitum præstare cultum omnipotenti Deo, tamen vt humanam captent gratiam, & hominum laudibus vehantur, opesq; sibi & honores accumulent, interim foris, quædam ostentant rectè facta & studia pietatis, quæ, nisi eiuscemodi iam dicta sperarent, nunquam sectarentur. Verum vt Herodes Christum, quem falso se adoraturum promiserat, nunquam inuenit tametsi regnum retinuit, ita & hoc hypocritarum genus nunquam veram potest adipisci salutem, cuius autor est Christus Iesus, eo quod fictè tantum & simulatè eam quærant, licet sæpius quadã præsentis vitæ momentanea prosperitate patiantur, sed in exitium duntaxat suum. Caueamus ergo dilectissimi ambitionis & hypocrisis execrãda flagitia. Honores & mundi prosperos successus despiciamus potius quam appetamus. Nam vana sunt & periculis plena. Ita fiet vt non solũ non inuideamus, nec quicquam mali machinemur ijs, quibus hæc arridenț, sed potius misereamur ac condoleamus, tanquam in maximis periculis constitutis: nosq; fælices iudicemus, vt quibus tantis malis carere liceat.

Simulatio hypocritarũ cuiusmodi sit.

Roman. 8.

Obiter circa hæc Euangelij verba monendi estis charissimi, vt ne quis frangatur ex vobis si dum quippiam boni agere instituit, mox aduersis affligatur. Ecce enim ipse Dominus Iesus Christus vt nos ad perferenda huius vitæ mala corroboraret, statim ab ipso vitæ suæ exordio persecutionibus fatigari voluit: vt scilicet sua patientia nos ad malorum tolerantiam prouocaret. Semper enim omnes conatus boni habent præsertim in initio difficultates & molestias multas: sed propter eas desistendum non est, imo verò tanto virilius perseuerandum, *Non* enim *sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.*

Qui consurgens, accepit puerum & matrem eius nocte, & secessit in Aegyptum. Et erat ibi vsque ad obitum Herodis, vt adimpleretur quod dictum est à Domino per prophetam dicentem: Ex Aegypto vocaui filium meum.

Habemus hic perfectissimæ obedientiæ exemplum. Poterat sanctus Ioseph respondere angelo: Puer tenerrimus est, & mater itidem tenera ac delicata puella: fortassis in itinere præ labore deficient: nec habemus vitæ sustentandæ necessaria, & terra illa cultui dæmonum dedita est. Sed his omnibus omissis ac tacitis, sine vlla vel calcitratione vel dilatione ad iter se accingit. Discamus ergo & nos promptam exhibere obedientiam tum Deo, tum superioribus nostris. Hæc enim ad eruditionem nostram scripta sunt, vt quicquid vel Deus, vel superiores nostri iusserint, sciamus obediendum nobis esse, etiamsi interdum minus rationabile videatur. Ipsa autem obedientia quanto fuerit velocior, tanto semper & Deo gratior & nobis fructuosior erit. Mansit autẽ S. Ioseph in Aegypto cum paruulo Dei Filio eiusq; pudicissima matre vsq; ad obitũ Herodis. Ergo sanè diuturnũ fuit illud exiliũ. Posset hic pia fieri inquisitio, quid interim egerint in Aegypto, vnde vixe-

Obedientiæ perfectę forma vbi discatur.

Obedientia quibus & quando præstanda.

rint, quo hospitio vsi sint, aliaq; huiusce modi: sed satius est, ea vnicuique secum studiosè meditanda relinquere. Habent enim piam & dulcem valde considerationem: nec fructu suo defraudabitur, quisquis exilium Domini sui matrisq; eius sanctissimæ libenter erit meditatus. Homines mundo dediti & fastidiosi talibus non capiuntur, quia vani sunt.

Psalm. 68.

Tunc Herodes videns quoniam illusus esset à Magis, & iratus est valde: & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem, & in omnibus finibus eius, à bimatu & infra, secundum tempus quod exquisierat à Magis.

Matth. 2.

Magi in somnis admoniti ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuersi fuerant in regionem suam. Quod quidem principio Herodes ita interpretabatur, vt putaret eos illusos, & eam ob rem nõ fuisse ausos redire ad ipsum. Postea verò quam rumor sparsim de illis quæ circa Domini ortum ac præsentationem in templo euenerant, dilatari cepit, peruenitq; ad aures regis quid pastores, quid S. Simeon & Anna de nato Saluatore retulisse, persuasit sibi Magos, vt ipsum fallerent, rem ei certã indicare noluisse. Quapropter ira inflãmatus, communẽ in cunctos Bethlehemiticos & locorum circumadiacentium paruulos tyrannidem exercuit, & qui puerum suspectum nesciret, saltem inter alios vel incognitum trucidaret. Quod tamen non est assecutus, tamen tanta crudelitate vehementissimè pijssimum cor paruuli Saluatoris afflixit, totq; illud acerbissimi doloris confodit gladijs, quot infantes propter ipsum occidit. Patiebatur enim ipse in omnibus, illi tanquam membris suis, quorum cruciatum & mortem sine maximo tormento sentire non potuit. Sed & parentibus atque cognatis paruulorum maximè matribus ex animo condolebat. Neque ab hoc tum dolore, tum condolentia Virginem beatissimam immunem fuisse credendum est. Occidit autem omnes pueros à bimatu & infra, id est, ab infantibus duorum annorum vsque ad vnius noctis. Non tamen statim post Magorum discessum eos occidit, sed iam anno euoluto, cum ab Augusto rediisset. Quæ causa fuit, vt etiã in infantes maioris ætatis desseuiret. Possit sanè piè credi hos beatissimos paruulos, qui singulari quadam prærogatiua pro ipsa Christi persona, quod de nullo alio martyre legitur, occisi sunt, dum alij martyres pro fide & Charitate Christi perempti sunt, haud vulgarem ob idipsum in cælesti patria gloriam & beatitudinem adeptos. Cùm enim in patientia Christi personam sustinuerint (non enim alium nisi ipsum Christum Herodes cupiebat interficere) citra absurditatem, absque tamen temeraria assertione existimari licet, eos quoque præmium siue donum quoddã præcellens ac eximium, quod eiusce modi perpessioni respondeat, percepisse. Si huius rei quæris rationem, audi Apostolum dicentem: *Diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus, diuidens singulis*, ac distribuens dona sua *prout vult*. Christus ergo qui propter se illos occidi permisit, non poterit etiam sua benignitate singulare quoddam eis conferre præmium? Noli in eis exquirere merita, quos Christus sua gratia præuenit. Paruulus editus in hanc lucem paruulos sibi asciuit, electos ante secula, tanquam flores quosdam cælestes & infantiæ suæ sodales charissimos, qui sicut pro Christo primi occisi sunt,

Tyrannis Herodis impij quanta fuerit in paruulos.

Christus vti patiebatur in pueris pro eo necidatis.

Innocentes singulari martyrij gloria sublimatos in cælis.

1. Corin. 12.

sunt, ita videntur etiam abundè redemptoris gratiam participasse.

Tunc adimpletum est, quod dictum est per Hieremiam Prophetam, dicentem: Vox in rama audita est, ploratus & vlulatus multus, Rachel plorans filios suos. Et noluit consolari, quia non sunt.

Probat sanctus Euangelista scripturæ autoritate longè ante hoc beatissimorum paruulorum martyrium esse prædictum, sicut & alias sæpè scripturæ testimonia adhibet, idque eo libentius, quod Euangelium suum Iudæis hebraicè scriberet, quos putabat etiam diuinorum voluminum sententijs ad credendum promouendos. Quod autem dicit vocem in rama auditam, in excelso intelligendum est. Cum enim multi occisi sint infantes, atque parentes multi suis orbati liberis, communis multorum clamor & planctus exortus est, qui etiam cælos posset attingere. Porro quod Rachelem dicit ploraſſe filios suos, cum Bethleem sit in tribu Iuda, quæ ex Lia potius orta est, de locis adiacentibus, in quibus etiam multi occisi sunt, accipiendum est. Constat enim Rachaelem haud procul à Bethleem sepultam: & ideo ratione sepulturæ mater eorum dicitur, qui illis in locis perempti sunt. Siue etiam quod tribus Iuda & Beniamin finitimæ sunt: atque ita dum nō modo in Bethleem, quæ ad tribum Iuda pertinet, sed & in omnibus finibus eius, quos etiam tribus Beniamin quæ ex Rachele duxit originem, attingit, occisi dicantur. Rachel suos ploraſſe fertur filios per Synecdochen. Et noluit consolari, quia non sunt, quod potest duplicem habere significationem, vel quia non sunt superstites, vel quia non sunt extincti, sed potius martyrij beatitudinem adepti. Dubium autem non est, quin dolor vehementissimus & qui nullam ferme consolationem admitteret, illorum infantium matres inuaserit. Sed Herodes impius diuinam non euasit vltionem. Nam & ipse suis liberis miserabiliter orbatus est, & sua manu se interemisset, ni fuisset à quodam præpeditus: breui tamen postea obijt vt Iosephus refert, super omnes infelicissimus. Non enim dignus erat diuinam euadere vltionem, qui sine vlla ratione innoxios paruulos tam immaniter trucidarat, & missum mundo Saluatorem ante extinguere voluit, quam id cuius causa missus erat, id est, humani generis liberationem perfecisset.

Genes. 56.

Beniamin tribus vnde ortum habuerit.

Herodes crudelis in innocentes quinam occisus sit.

SERMO IN EADEM SOLENNITATE.

Vt mundi huius prospera tanquam pernicioſa contemnenda, & aduersa ceu saluberrima amplectenda sint: & de paruulorum innocentia, simplicitate ac humilitate sectanda.

SVrge, & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum, Matth. II. Quod Dominus noster Iesus Christus ab ipso vitæ suæ exordio præ omnibus delicijs & commodis temporarijs, incommoda, miseriam, laborem & dolorem amplexus est, magno mysterio & saluberrima institutione ac efficacissima persuadendi ratione non vacat. Non multis opus est libris, vnde

discamus quid præcipuè placeat Deo, aut saluti nostræ conducibilius sit. Inspiciamus tantum exempla Christi, & abundè inde de omnibus docebimur. Vis nosce quiæ potissimum sequi, quid respuere debeas? Ipsa Christi infantia satis superq; te docet. Elige non quæ Mundus habet in precio (hæc enim vana & misera, imo & fallacissima sunt) sed ea potius quæ mundus fugit & horret. Si ignoras ea, clamat tibi Christus infantulus ad matris vbera pendens & dicens. Noli amare voluptates, diuitias, honores, prospera mundi & eiuscemodi. Vide vt ego qui Dominus omnium sum, quicquid carni molestum est, extremam inopiam, mei contemptum, & mundi aduersa propter te non solum redimendum, sed etiam instituendum, amplector. Nec debes putare paruipendendum esse, exemplum meum. Cum enim Dei patris increata sapientia sim, non possum nisi quod optimum sit agere: neque erro plane, neque fallor: sed qud me contemnere vides, ea reuera vilia sunt, atque ob id merito contemnenda: quæ autem me eligere cernis ea omnino salutaria sunt, atque ea re cum primis amplectenda. Hortatur mundus & verbis & exemplis pernitiosissimis, vt mollia & suauia sectaris, vt loquacitati, scurrilitati des operam, vt opes corradas, vt comessationibus & potationibus tempus transigas, vt honores & dignitates ambias: sed si bene attendas, longe aliud te hortatur paupertas mea, stabulum vile & durum præsepium, graue molestumq; exilium, vagitus & lachrymæ, taciturnitas, diuitiarum contemptio, sobrietas & abstinentia mea, summa humilitas mea, & omnis honoris fastidiū. Ista dilectissimi in Christo adhuc infantulo nobis proponuntur nō tantum legenda, sed etiam imitanda. Ipse veritas est, ergo quicquid ab eo discordat vanum & fallax est: ipse via est: deuium ergo & errore obnoxium sit oportet, quicquid ab ipso abducit: ipse denique vita est: exitiale est igitur quicquid ei repugnat. Si beatitudinem, si veram animarum nostrarū salutem appetimus, isti veritati, huic viæ, huic vitæ inhæreamus. Discamus mundum istum contemnere, si à Deo contemni nolumus. Quid est enim omnis huius mundi prosperitas, quid oblectamenta, quid voluptas, nisi vmbra quædam vanissima, nisi somnium inanissimum *Noli æmulari*, ait Propheta, *in malignantibus, neque zelaueris facientes iniquitatem, quoniam tanquam fœnum velociter arescent, & sicut olera herbarum cito decident.* Et Apostolus Ioannes: *Ecce mundus transit, ait, & concupiscentia eius.* Et D. Ioannes Chrysostomus, Centum, inquit, si placet annos demus delitijs: adde & alios centum si libet: adde & decies centum, quæ erit ex his ad æternitatem compensatio? Nonne omne tempus vitæ huius, quo delitijs frui videmur & indulgere vanitati, quasi noctis vnius somnus, ad æternitatis comparationem videtur. Sic etiam D. Iob. *Parce*, ait, *mihi Domine: nihil enim sunt dies mei.* Atque apud eundem etiam alibi dicitur: *Lætus impiorum breuis est, & gaudium hypocritæ ad instar puncti. Si ascenderit vsque in cælum superbia eius, & caput eius nubes tetigerit: quasi sterquilinium in fine perdetur, & qui eum viderant, dicent: Vbi est? Velut somnium auolans non inuenietur, transiet sicut visio nocturna.* Quid his verbis possit dici efficacius? Sed hæc iam attendere nolumus quando ea summa cum vtilitate attenduntur. Itaque velimus nolimus, tum ea attendemus, quando iam eorum consideratio planè infrugifera erit. Interim mundi prosperitas & vanissima gau-

dia ut

Infantia Christi quàm perfectè nos doceat quæ facienda.

Proverb. 8.

Mundus quænam male doceat contra veram Christi institutionem.

Ioan. 14.

Prosperitas mundi quidnam sit.

Psalm. 36.

1. Ioan. 2.

Chrysosto.

Iob 7.

Iob 20.

dia ac oblectamenta auidissimè appetuntur tanquam ea finis noster sint, ob quem conditi simus: & tamen etiam cum iam habentur, continenter præterfluũt, nec possunt vlla vi aut arte retineri. *Præterit* enim *figura huius mundi*, præterit quicquid temporarium est, & quo quisque maioribus se putat huius vitæ frui oblectamentis, eo se inaniorem magisq; delusum sentiet, vbi ad extrema peruentum erit. 1.Cor.7.

Itaque sciens benignissimus Saluator noster prosperos huius mundi successus vt plurimum periculosos & pernitiales esse hominibus, noluit vnquam quicquam habere prosperum toto vitæ suæ spacio, non quo sibi timeret, sed vt nobis suo exemplo consuleret. Vnde factum est vt paulo post natiuitatem suam angelum mitteret ad S. Ioseph, qui eum moneret secedere in Aegyptum. Et reuera quid poterat illi tantillæ ætati accidere grauius? Tamen hoc non coactus sed sponte sua susc epit, & aliquot annis pertulit. Poterat omnibus bonis rebus, omni honore & dignitate regia, delicijs quoque saltem licitis & commodis perfrui: & quidem nemo iustius. Quid enim vnquam peccati admiserat, cuius causa aduersa perpeti, deberet? Sed hæc omnia contempsit & fastidiuit, vt nobis contemnenda & fastidienda persuaderet. Ergo dilectissimi non quæramus, præsertim immodicè, huius labentis vitæ prosperitatem. Multum enim reuocat animum ab vtilissima futurorum consideratione de qua Sapiens ait: *Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.* O quam multos miserè euertit, atque in extremam miseriam horrendamq; damnationem adduxit rerum, voluptatumq; affluentia, qui si aduersis fortunæ flatibus iactati fuissent, nunquam fortassis in tot animę pericula incidissent. Exemplo nobis sunt Saul, Absalon, Salomon Ieroboam, atque innumeri alij, quos prospera fortunæ aura in maxima impulit pericula & in ipsam quoque, vt veremur, tartari voraginem, quãnam de Salomone dubium adhuc est seruatus ne sit an perierit. In Euangelio secundum Lucam diues quidam introducitur, indutus purpura & byssо, & splendidè quotidie celebrans conuiuia: Sed post momentaneas illas sui corporis voluptates, sepultus dicitur in inferno. Contra verò miser quidam & mendicus Lazarus commemoratur, qui etsi aliquid molestiæ sensit dum viueret, postea tamen receptus est in sinum Abrahæ. Equidem facilè crediderim diuitem illum si Lazari penuria & morbo laborasset, nunquam ad id calamitatis peruenturum fuisse: atque e diuerso Lazarum si diuitis esset fortunam expertus, in idem damnationis periculum potuisse incidere. Hoc enim præter cætera mali habent secundi ac læti huius temporariæ vitæ successus, quod sæpe etiam bene firmos & robustos animos emolliunt ac labefactant, atq; sensim ita penitus eneruant, vt omnis virtutis ac pudoris obliti, in quosuis vitiorum gurgites sese immergant. Exempla possunt ex scripturis peti. Atque sicut pessimos plerumque exitus habet mundana prosperitas, & pauci ea bene vti nouerunt, sitq; plurimis malè agendi & æternę damnationis occasio: ita e diuerso multis laborare aduersitatibus, multasq; afflictiones, tentationes, miserias perpeti ac experiri, tot secum fructus & vtilitates aduehit, vt eas nemo satis capere, nedũ explicare queat. Dãda tamẽ opera est, vt æquanimiter ferãtur. Quod si obmurmuret carnis infirmitas, id nihil obstat: tantũ volũtas & ratio superior patiens sit.

Prosperа huius mũdi vti Christus habere noluerit. Matth.2.

Eccle. 6. Voluptas prosperitasq; in quæ mala præcipitent. 1.Reg.15. 2.Reg.15. 1 Reg. 11. 3.Reg.15. Lucæ 16.

Prosperitas huius mundi quibus malis sit obnoxia.

Aduersitates huius mundi quanta bona secum adferant.

Libet hic commemorare primum exempla quædam, quibus quantum
Iudic.10. profint aduersa perspicuum fiat. Populus ille Israeliticus duræ ceruicis quo-
ties relicto vero Deo ad colendos dæmones sese contulit, mox ab hostibus
suis grauiter afflictus fuit. In ipsa autem afflictione cœpit redire ad agnitio-
Esaiæ 31. nem peccati sui, clamauitque ad Dominum, & relictis idolis, vni Deo ser-
Genes 39. uiuit, isq; eorum misertus, ab hostibus eos liberauit. Quando illi vnquã ad
sanam mentem rediissent, nisi vexatio dedisset intellectum auditui? Ioseph
filius Iacob patriarchæ plus vexationibus creuit etiã in solo peregrino, pu-
ta apud Aegyptios, quàm vnquam in paterna domo crescere potuisset, apud
fratres suos. Sub Iosue duce populi Israel nunquam legitur idem populus
Iudic.2. ad adoranda dæmonum simulachra defeciss (nam continuis fermè bellis
& laboribus vexabãtur) mox autem vbi cœperunt otio & quiete perfrui, a-
4.Reg.21. nimum suum ad idololatriam adiecerunt: ex quo vno exemplo & aduersi-
2.Para.33. tatis vtilitas, & prosperitatis pericula satis possunt animaduerti. Manasses
rex impijssimus, cum propter immanissima flagitia sua ductus esset captiu-
us in Babylonem, in ipsa captiuitate resipuit, & tanta Dominum, quem
prius contempserat, humilitate & instantia precatus est, vt suo regno re-
stitutus sit. Non oportet singulis recitandis immorari. Carptim tantum
Iudith 8. hinc inde quædam adferimus. Iudith vidua illa singularis & admirabilis,
Genes.22. castitatis exemplũ cum suos admoneret, inter cætera hæc quoque ait: *Mo-*
Genes. 24. *moues esse debetis, quomodo pater noster Abraham tentatus est, & per multas tribu-*
lationes probatus, Dei amicus effectus est. Sic Isaac, sic Iacob, sic Moyses: & omnes qui
Genes.30. 31. *placuerunt Deo per multas tribulationes transierunt fideles.* Quàm prope adsit Do-
Exod. 3. minus afflictis, & tribulatis, etiam ex Daniele satis colligi licet, apud quem
Danie.3. Nabuchodonosor rex legitur cum tribus socijs eiusdem Denielis in for-
Daniel.4. nacem coniectis quartum vidisse similem filio Dei. Idem ipse Nabuchodo-
nosor rex felicitate nimia in intolerabilem erectus superbiam, tandem vs-
que ad bestiarum conditionem redactus & extremè humiliatus, recuperauit
sensum, & multa laude prosecutus est Deum cæli viuentem in secula seculo-
rum, in quem prius blasphemus fuerat. Et hæc quidem ex veteri testamen-
Ecclesiã Ca- to desumpta sunt, pauca è plurimis. Possent itidem multa ex nouo adferri,
tholicã sem- sed omissis omnibus hoc tantum dicamus Ecclesiam & fidem Christi ac ve-
per ex perse- ram pietatem nulla re magis quàm persecutionibus & vexationibus creu-
quutionibus isse. Lapidato à Iudæis Stephano protomartyre, facta est persecutio magna
creuisse. in Ecclesia quæ erat Hierosolymis, ac omnes dispersi sunt per regiones
Actor.8. Iudææ & Samariæ præter Apostolos: sed hac occasione longè lateq; diuul-
gari cœpit Euangelium Christi. Sed hactenus quanta sit aduersitatis vtilitas
Amicos suos exemplis declarasse sit satis: iam de eadem etiam alia ratione nonnihil di-
Deum affli- camus. Libenter enim hac de re & loqui & audire debemus: siquidem id po-
gere multis test prodesse multis, maximè qui afflicti sunt & aduersis casibus fatigantur,
flagellis & quorũ grandis numerus est. Solet omnipotens Deus electos suos multis af-
pressuris. fligere incommodis, & duris ac asperis castigare flagellis. Posset id videri ex
odio proficisci. Sed absit, vt benignissima Dei natura talis sit. Cur igitur eos
præcipue flagellat, qui tamen illius student voluntatem exequi, ac eius obe-
dire mandatis? Non aliam vtique ob causam, nisi quia eos præcipue diligit.
Ergo singularis dilectionis indicium acriora flagella sunt? Ita planè. Quem

eum

enim diligit Deus castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit. Noli iudicia manſuetiſſimi & clementiſſimi creatoris ex teipſo metiri. Tu forſitan neminem niſi iratus percuteres: ille ſuos non niſi ſummè diligens caſtigat. Imo verò etiam improbos & iniquos non niſi ſummo cum amore flagellat, hoc ſcilicet ſolum efficere cupiens, vt reſipiſcant. Et vt iam partim exemplis probatum eſt, innumeri vexationibus ad rectā viam reducuntur, qui ſi ſemper ſecundis vterentur ſucceſſibus, nunquam ſalui fierent. Vis autē noſſe, quomodo ſe gerat Deus erga eos quos verè & iuſtè odit? Audi eum per Pſalmiſtam dicentem: *Dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus ſuis.* Ergo illos ſummè odit, quos licet malè viuētes flagellis affligere non vult, ſed in hoc mundo proſperare permittit. Sed grauè eſt aduerſa perpeti. O quiſquis ita dicis, vide obſecro quid dicas. Grauè quidem eſt aduerſa perpeti, ſed humanæ infirmitati. Verū audi quid per prophetā Dominus polliceatur ei, qui aduerſitate laborat: *Cum ipſo ſum,* inquit, *in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.* Eſto iam carni moleſtum ſit: niſi enim moleſtum foret, quæ virtus eſſet æquanimiter perpeti? ſed Dominus propè eſt, vt eruat afflictos omnes, vt cum eis porter onera quibus premuntur, imo vt ipſe maximam oneris partem in ſe recipiat, & ſpiritui quādam addat fortitudinem, qua etſi non ſemper hilariter, tamen patienter ferat, quicquid oneris quicquid moleſtiæ impoſitum erit. Carnis obmurmuratio nihil veræ pœnitentiæ derogat: tantū ſi ſpiritus ſuo ſit ſubditus creatori. Ait quidam eximius Theologus Deū ſe æquè præbere in afflictionibus, ſicut in venerabili ſacramento. Facilè id credi poteſt, ſi quis afflictionum multimodos fructus attendat. Afflictionibus Omnipotens Deus tanquam aptiſſimis inſtrumentis vti ſolet ad expurgandam præparandamq; hominis animam, vt gratiæ illius capax fiat: & quo ſublimius quempiam euehere ac præclarioribus ornare virtutum & chariſmatum muneribus conſtituit, eo ſolet durioribus & acerbioribus, tum externis, tum internis eum doloribus affligere. Ita ſi cunctos ſuperiorū temporum ſanctos aſpiciamus, vt quique Deo fuere chariſſimi, & vitæ ſanctimonia præcellentius inſtructi, ita eos videbimus plura immaniora q; perpeſſos cruciamenta. Putas ſi in huiuſmodi cruciatibus & afflictionibus non maxima ineſſet vtilitas, Deus benigniſſimus talibus amicos ſuos vexari permitteret? Minimè verò. Non enim delectatur pœnis noſtris: & tamen affligit nos, quia cupit nos maximis afficere beneficijs gratiæ ſuæ: ſed ea capere non ſumus idonei, niſi prius bene purgemur: nihil tam efficax eſt ad purgandas & excoquendas animarum ſordes, quam ignis tribulationum & vexationum temporalium. Quæ res multos permouit amicos Dei, præcipuè martyres ſanctos, vt ad immania quamuis tormenta haud aliter, quam ad epulas alacriter accurrerent, & quippiam ſe pati poſſe gratularentur. Sicut etiam de Apoſtolis S. Lucas refert, quod gaudentes ierint à conſpectu concilij, quoniam digni habiti eſſent pro nomine Ieſu contumeliam, imo & verbera pati. Nam flagellis tum cæſi erant. Hoc etiam, vt ſcilicet aduerſa libentibus animis perferantur, multum confert non tam ipſa conſiderare aduerſa, quam amorem, benignitatem & benevolentiam ea nobis irrogantis Dei. Nihil enim vnquam quicquam nobis in hac vita moleſtiæ vel doloris accidit, quin ex æterna & in-

Hebr. 12.

Iniquos cur Deus ſubinde flagellat.

Pſalm. 80.

Quoſnam Deus ſummo odio habere dicatur.

Pſalm. 90.

In afflictionibus quomodo ſeipſum Deus præbeat & exhibeat.

Afflictionum fructus multiplex quis.

Ignis tribulationū vti excoquat animas fideles.

Actor 5.

Aduerſa quæque quomodo leuia & iucunda fiant Dei amicis.

comprehensibili Dei charitate proficiscatur. Dum igitur flagellis qualibuscunque nos inuisit, cogitemus ex amantissimo & verè paterno corde eius munia præclarissima nobis donari: & licet ipsa per se molesta & aspera sint, tamen contẽplatione mittentis Dei paulatim dulcescent. Quanto autẽ plus habent amaritudinis diuinæ flagella misericordię, tãto maiori ex beneuolentia & dilectione ea manare prorsus certissimi simus. Atq; vtinam ea essemus animi fortitudine & cõstantia præditi, vt afflictiones auidissimè sitiremus, quemadmodum Saluator noster vnigenitus Dei Filius nihil æquè tota vita sua appetijsse videtur. Imo in ipso matris suæ vtero crucẽ sibi tanquã sponsam gratissimã & electã ex millibus ardentissimo amore coniunxit, & vsque ad vltimũ vitæ articulum nullo quamuis breuissimo temporis spatio deseliquit. Et vt nulla electorũ suorũ ætas à cruce immunis esset, statim post ortũ suũ innocentissimos paruulos grandi numero, id est, vt habet missa Aethyopica, quatuordecim millia crudeliter extingui permisit, quo simul etiã tãto gloriosius coronarẽtur. Quisquis igitur in membris Christi appetit numerari, crucẽ amplectatur, crucẽ semper & vbiq; ferat, à cruce nunquã se auelli patiatur: mollia autẽ & fallacia temporalium, vanitatũ & oblectamentorum blandimẽta & illecebras carnis, tanquam insidiosissimum diaboli laqueum semper fugiat quantum potest. Sed ne beatissimorum paruulorum, Christi innocentiũ martyrum solennitatem absque fructu nostro celebrare videamur, debemus charissimi ex eis quædam nobis imitanda sumere. Neque est quod putemus in tantilla ætate defuisse virtutes, quas etiam viros imitari deceat. Nam hoc ipso quod paruuli fuere, summam in se nobis innocentiæ, mansuetudinem, humilitatem, simplicitatem, pluresq; alias virtutes exhibent. Vnde etiam Christus ad beatam nos infantiam reducere cupiens. *Nisi* inquit, *conuersi fueritis & efficamini sicut paruuli non intrabitis in regnum cælorum.* Imitemur igitur primo paruulorum innocentiam, ne cui vnquam nocamus. Nullus in animo rancor, nulla maleuolentia, nulla nocendi libido, nullum odium resideat. Si quandoque subita subrepit iracundia, non retineatur: non hæreat animo, non erumpat in vindictam, sed mox sopita conquiescat. Imitemur etiam humilitatem. Paruuli quamuis diuites non fastidiunt consortia pauperum paruulorum eadem facilitate iunguntur infimæ sortis puerulis, vt maximè fortunatis: non se extollunt, non sunt ambitiosi, nõ suas opes aut generis dignitatem iactitant, non cupiunt alijs anteferri. Quid non in his est, quod omni Christiano maximè sit expetendum? Atque hæc omnia verè præstat humilitas, quæ virtus sicut est præcipuè necessaria filijs gratiæ qui à Christo iubentur discere quod sit mitis & humilis corde: ita penè apud Christianos omnes prorsus sepulta & exposita videtur. Si quis iam mundi fastũm sectari nolit, sed Christi humilitatem in se malit vtcumque exprimere, non aliter quam amens quispiam aut barbarus irrideretur. Verum tanto nos magis oportet tam eximiam excolere virtutem. Hoc ipsum enim argumento est multum eam placere Deo, & inuisam esse diabolo, quod insipientes & miseri filij seculi huius vsque adeo eam contemptui habent. Porro ad obtinendam veram humilitatem, maximè conducit agnitio sui, vt agnoscas propriam vilitatem & fragilitatem: quam quisquis bene agnoscit, non solum ea sibi imputat peccata, quantum quidem ad ipsum pertinet

Crux sua cuique qui ferẽda.

Innocentes martyres qui imitãdi sint.

Matth. 18.

Virtutes innocentum quænam imitandæ sint.

Innocentia.

Humilitas.

Matth. 11.

Humilitati obtinendæ quænam necessaria sint.

net, in quæ prolapsus est, sed etiam in quæ prolabi potuisset & haud dubiè prolapsurus fuisset, nisi Dei benignitate seruatus esset, nisi occasiones & tẽtationes ipsi subtractæ essent, dicitq; cum D. Bernardo ex sententia: Nisi quia Dominus adiuuit me, paulo minus cecidisset in omne peccatum anima mea. Atq; hac consideratione non se extollit, etiamsi se sentiat non admodũ grauiter peccasse. Sic enim hoc nõ suæ virtutis, sed solius esse misericordiæ Dei: nec facilè sibi tribuit innocentiam, sed potius mortaliũ omniũ miserrimũ se cõfiteтur. Nec opus est, id vt simulatè faciat. Nam reuera ita est: & esset sanè miserrimus omnium, nisi diuinitus protectus foret. In vitis patrum de beatissimo abbate quodam Sysois vocato exemplum memorabile profundissimæ humilitatis legitur, quod cum multis annis sanctissimè & seuerissimè vixisset, videretq; angelos venientes, qui eius animam ducerent in cælũ, petierit spatium sibi concedi, quo adhuc pœnitentiam ageret: & cum astantes fratres dicerent eum non habere opus pœnitentia, respondерit nescire se si vel initium pœnitentiæ fecisset. Ecce quantum ab eius oculis omnem anteactam perfectissimam vitam summa humilitas abscondit, quæ eum nõ sinebat aspicere quid fecisset, sed quid esset ex seipso. Semper enim vera humilitas abscondit homini bona illius, tanquam quæ solius Dei sint: mala autem, quæ propriè nostra sunt semper ob oculos ponit, nisi fortè quandoque nimia animo obrepat pusillanimitas vel desperatio, propter quã vtile sit & expediens rectè facta sua ad memoriam reuocare, quemadmodum Ezechias, rex cum se morituũ putaret, flens dixit ad Dominum: *Memento quæso, quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitum est coram te fecerim.* Hæc humilitatis virtus in tantum placuit Deo in beatissima semperq́ue virgine Maria, vt illius specie ac pulchritudine captus, nimiumq́ue delectatus, vltra se cohibere non posset, quin in ea & ex ea naturam humanã assumeret. Erant quidem in illa sacratissima virgine plures aliæ, imo & omnis generis virtutes etiam in summo gradu, & tamen nulla sic regem gloriæ illexisse & attraxisse videtur, vt eius inæstimabilis humilitas. Potest hoc ipsius venerandæ virginis testimonio comprobari. *Respexit* inquit, Dominus *humilitatem ancillæ suæ.* Non dicit virginitatẽ, quæ in ea erat integerrima, non charitatẽ, non sapientiam, non quasuis alias virtutes, sed tantũ humilitatẽ. Et quid mirum, si tantã apud Deum gratiã nobis conciliauit humilitas, quãdo superbia ex angelis dæmones, ex paradisi habitatoribus exules & dæmonum seruos fecit? Si enim tantũ potuit nocere superbia, cur non multo amplius humilitas prodesset, cum superbia vel diabolicæ vel humanæ malitiæ vitium sit, humilitas autem donum gratiæ cęlestis? Sectemur hanc virtutem dilectissimi, vt nos quoq; apud Deũ gratiã inueniamus. *Excelsus Dominus*, ait Propheta, sed *humilia respicit, alta autem*, id est, superbos *à longè cognoscit*. Atq; idem ipse *superbis resistit, at humilibus dat gratiam*. O quam multi simplices & indoctæ suæ humilitatis merito ad maximam euecti sunt Dei familiaritatem, vbi contra multi philosophi, multi etiam seculi sapientes ob suam superbiã demersi sunt in cœnũ stultissimarum opinionũ & portentosarũ hæresum, & quod magis horrendũ est, in profundissimã tartari abyssum. Sed pergamus nunc ad cęteras paruulorũ virtutes cõmendandas, quę etsi plures sint quã vt hoc loco cõmodè tractari queant, ex ijs tamen vel vnã, nẽpe simplicitatẽ vo-

Bernard.

Psalm. 93.

Paradigma. Sysois.

Humilitas vera vt hominis sua bona semper abscondat, mala autem ob oculos ponat.

4. Reg. 20.

Humilitas beatissimæ Mariæ quantum Deo placuerit.

Psal. 44.

Luc. 1.

Esaiæ 14.

Gen. 3.

Psalm. 137.

Prouer. 29.

Iacob. 4.

1. Pet. 5.

Humilitas simplex quãti mercti sit apud Deum.

Simplicitatis virtus quanti sit facienda.

bis chariſſimi imitandam proponemus. Hanc enim vt Chriſtiani omnes ſectarentur, Chriſtus ipſe admonuit vbi ait: *Eſtote ſimplices ſicut columbæ*: quæ virtus etiam in S. Iob diuino teſtimonio laudatur, dicente ſcriptura quod fuerit vir ſimplex. Hæc virtus præcipuè ornat omnes è religione Chriſtianos, à quibus maximè abeſſe debet omnis duplicitas, omnis ſimulatio & hypocriſis, quippe qui ſimpliciſſimæ veritati, id eſt, Domino noſtro Ieſu Chriſto in baptiſmo nomen dedere. Abſit igitur, vt quiſquam quicquam erga proximum ſuum per fraudem, dolum, & calliditatem gerat, abſit vt quiſquam mendaciorum cuniculis fratres euertere velit. Sit in omnibus vera & Chriſtiana ſimplicitas, qua ſyncerè & ex animo cunctis gratificari, prodeſſe & opitulari pro ſua quiſque virili cupiamus, neque tamen pro huiuſcemodi ſtudijs & officijs beneuolentiæ & charitatis, humanas captemus laudes: nam & id quoque duplicitatis eſt, quam Dominus condemnat, vbi ait: Nemo poteſt duobus dominis ſeruire: ſed ſimplici corde vni Deo ac Domino noſtro in omnibus placere appetamus. Ita nimirum verè paruuli erimus, & faciemus ſatis Dominicæ adhortationi qua ait: *Niſi conuerſi fueritis & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum.* Iam finem ſermoni noſtro imponere liberet: ſed quia ſuperius multa de aduerſitatum tolerantia ac vtilitate dicta ſunt, quoddam hic exemplum memoratu digniſſimum recitare placet, quod poſſet animos veſtros ad aduerſorum perpeſſionem vehementer accendere. Neque me putetis narrare fabulam, ſed rem geſtam, quam fide digniſſimus D. Ioannes Caſſianus Abbas in XVIII. Collatione patrum commemorat in hæc verba. Fœmina quædam haud obſcuris ortа maioribus, Alexandriæ degens in domo quæ ipſi à parentibus fuerat derelicta, religioſe Domino deſeruiebat. Hæc igitur veniens ad beatæ memoriæ Athanaſium Epiſcopum, precabatur vt aliquam ſibi alendam viduam daret, quæ eccleſiaſticis ſumptibus paſceretur. Et vt petitionem eius verbis ipſius exprimamus, Da mihi, inquit, aliquam de ſororibus, in qua repauſem. Sacerdos igitur cum laudaſſet propoſitum fœminæ quod eam ad opus miſericordiæ vidiſſet eſſe promptiſſimam, iuſſit ex omnibus eligi viduam, quæ & honeſtate morum & grauitate ac diſciplina omnibus præferretur, ne forte deſiderium largitatis percipientis vitio vinceretur, & quæ mercedem quæreret in egena, damnum fidei prauis eius offenſa moribus pateretur. Cui cum domum adductæ omnibus deſeruiret obſequijs, virtutem modeſtiæ eius ac lenitatis experta, videnſque ſe ab ipſa momentis ſingulis gratiarum actione pro officio humanitatis honorari, poſt dies paucos ad memoratum reuertitur ſacerdotem, Rogaueram inquiens, vt mihi daret quam ego reficerem & cui morigeris famularer obſequijs. Cumq; ille nec dum propoſitum fœminæ ac deſiderium intelligens, æſtimaſſet petitionem eius diſſimulatione præpoſiti fuiſſe neglectam, cauſasq; moræ illius non abſque animi ſui commotione perquirens, protinus agnouiſſet honeſtiorem ei cæteris viduam deputatam, occultè præcepit, vt ea illi quæ eſſet cunctis nequior traderetur: quæ ſcilicet vel iracundia, vel rixis, vel vinolentia, ſeu verboſitate atque etiam vanitate cunctas, quibus hæc vitia dominarentur, excederet. Quam cum multo facilius inuentam ſibiq; traditam domi habere cœpiſſet, atque eadem ei diligentia qua priori illi viduæ vel etiam ſtudio-

Matth. 10. Iob 1.

Duplicitas quam quam diſpliceat Deo. Matth. 6. Matth. 8.

Paradigma.

studiosius ministraret, hoc solum ab ea pro tantis obsequijs recipiebat gratiæ, vt indignis iugiter afficeretur iniurijs, conuitijs quoque ab ea exprobrationibusq; continuis vexaretur, obijcientis ei & maledicis obtrectationibus increpantis, eo quod se non ad refrigerium, sed potius ad cruciatum & cõtumeliam ab episcopo poposciſſet magisq; se de requie ad laborem, quã de labore transtuliſſet, ad requiem. Cum ergo assiduitas iurgiorum eo vsque prorumperet, vt ne ab iectione quidem manuum procax mulier temperaret, illa autẽ humilioris obsequij ingeminaret officia, nõ furentẽ vincere renitendo, sed semetipsam humilius subijciẽdo discebat, vt multimodis indignationibus laceſſita, iurgantis insaniã humanitatis mansuetudine deſiniret. Quibus ad plenum exercitijs cõfirmata, perfectamq; virtutem deſideratæ patientiæ conſecuta, ad memoratum sacerdotem, tam pro electionis illius iudicio, quam etiam pro beneficio exercitationis suæ gratias relaturæ perrexit, eo quod secundùm deſiderium suum tandem ei magistram patientiæ digniſſimam prouidiſſet, cuius iniurijs iugibus vt quodam paleſtræ oleo quotidie roborata, ad summam animi patientiam peruenire. Tandem inquiens, dediſti mihi in qua repausarem. Nam illa prior suis me potius honorabat ac refrigerabat obsequijs. En dilectiſſimi quantopere fœmina hæc, vt eiusdem D. Ioannis Cassiani, ex quo ista deſcripsimus verbis vtar non solum tentationum nõ vitarit incursus, sed etiam moleſtiarum sibi occasiones procurarit. Vt igitur tandem finem nostro sermoni imponamus discamus obsecro vana mundi blandimenta floccipendere, discamus pro Deo & amore Dei libenter aduersa perpeti, certi quod blanda plerumq; fallacia, aduersa verò semper salutaria sint. Imitemur beatiſſimorum innocentium martyrum innocẽtiam, imitemur humilitatẽ, atq; eorum quoad possumus simplicitatem verè columbinam sectemur, nõ ita tamen vt sensibus sed malitia paruuli simus. Atq; vt ad hæc, imo & ad virtutes omnes excolendas ac apprehendendas magis simus apti & instructi, vitemus immoderatam voluptatẽ quæ ex cibo potuq; capitur, vitemus somni intemperantiã ac nimietatẽ, vitemus occupationes, & studia infrugifera, vitemus animi multiplicẽ distractionẽ ac dilacerationẽ, vitemus confabulationes, & inaniloquia, vitemus omnẽ duplicitatẽ & hypocriſim, vitemus deniq; rerum labentiũ ac viliũ appetitiones. Hęc septẽ quiſquis bene vitauerit, facilè virtutes omnes adipiſcetur gratia & benignitate Dñi nostri Ieſu Christi, cui cũ Patre & sancto Spiritu vna eſt gloria ac indiſſimilis poteſtas per infinita secula seculorum, Amẽ. 1. Corin. 14.

IN FESTO CIRCVNCISIONIS DOMINI nostri Ieſu Christi, Epistola B. Pauli Apostoli ad Titum tertio.

APparuit benignitas & humanitas Saluatoris nostri Dei. Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos: sed secundùm misericordiam suam saluos nos fecit, per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abundè per Ieſum Christum Saluatorem nostrum. Vt iuſtificati gratia ipsius, hæredes simus secundùm spem vitæ æternæ, In Christo Ieſu Domino nostro.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

POstquam Apostolus, quam vitiosi, mali, maligniq́e fuimus ante conuersionem & viles, monstrauerat, quid ex gratia Dei iam simus, quid Christi nobis contulerit incarnatio, indicat hac lectione, dicens: Apparuit nobis benignitas Dei, misericordiæ suæ largitatem in nos effundens, simul ac humanitas Saluatoris nostri Dei, puta à Christo Dei Filio adsumpta, se nobis in sua natiuitate manifestans, nobis illuxit. Inde enim salus nobis orta est. Neque enim hæc venit ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos: quia hæc nulla feceramus, vnde salus nobis proueniret, nec vnde meruissemus, vt salus nobis proueniret: sed ipse secundùm misericordiam suam nos iniquos ac perditos saluos effecit, & hoc per lauacrum, seu baptisma, quo sumus regenerati & innouati, veniente in nos Spiritu sancto, per quem datur nobis remissio peccatorum. Vide tamen, quia hic alibiq; sæpius, vbi dicimur salui facti, non, vt quidam, perperam intelligas de salute vltima, quæ nobis promittitur: illam enim nondum assecuti sumus, nisi in spe: quamuis hac adeo (si tamen ipsi nos per peccata impedire, & per impœnitentiam à nobis Dei gratiam excludere noluerimus) est nobis certa, vt iam dicamur salui facti: quo intelligimus nos in statum, quo saluari possumus, perductos. Quod nisi ita intelligatur, nullus foret Christianorum, qui damnaretur: quod manifesto apparebit falsum. Multi enim à sinistris erunt, & plures, quam dextris, iudicãdi & reprobandi: inter quos non pauci erũt Christiani nomine ac fide per charitatẽ non viuente: *quia multi sunt vocati, pauci verò electi* Itaq; *empti sumus precio magno*, hoc est, sanguine immaculati agni Christi Iesu. Et hæc redemptio in baptismo nobis communicata est: quia merito conuersationis & passionis suæ nos saluos à iugo diaboli, & à seruitute peccati fecit, vt iam (quomodo alibi dicitur) *spe salui facti sumus*, nondum re. Neque enim adeo sumus propter mutabilitatem arbitrij nostri securi, vt à salute nostra non valeamus denuo excidere. Quod tamen si ita contingat, ex culpa sola est nostra. Igitur per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti, quem effudit in nos per varia dona abundè, hæc salus & redemptio nostra nobis operata est per Iesum Christum Saluatorem nostrum, vt non nostris meritis, sed ipsius gratia iustificati atque à peccatis exuti, per spem quoque simus hæredes vitæ æternæ.

Salui facti quomodo dicantur omnes Christiani.

Matth. 25.

1. Cor. 6.
Matth. 22.
1. Pet. 1.

Rom. 8.
Posse quemq́ue Christianorum per culpam à salute excidere.

EXEGESIS EVANGELII IN EODEM FESTO Lucæ II.

CHristo Domino nostro Dei Filio incarnato, & nato ex Maria virgine, mansit exigua hæc familia, Ioseph puta & Maria cum infante in domõ, vbi virgo pepererat. Voluit autem beatissima virgo per omnia subdere se legi, nec vlla gaudere, quantum legis attinet obseruantiam, prærogatiua. Eam ob rem, licet virgo conceperat absque viro, filium virgo pepererat, quomodo tamen purificationis rerum susceptt, ita etiam ingressu templi & consuetudine hominum, legi obediens, abstinuit, puerumq́ue circuncidi fecit: tametsi nullo pacto legi adstringebatur ipsa, sed palam exim-

Luca 2.

eximebatur, lege dicente: *Mulier quæ suscepto semine, & cæt.* Quod prorsus erat à beatissima virgine Maria alienum. Tamen, vt dixi, noluit apparere singularis, sed ex humilitate se conformare cæteris. Ideo ab exordio nostræ salutis, à natiuitate infantis, postquam consummati sunt dies octo (octauo enim die natiuitatis necesse erat circuncidi puerum) infans Dei & Virginis filius circuncisus est. Quod Euangelista breuiter sic refert: Leuit. 12. Genes. 17. Leuit. 12.

Postquam consummati sunt dies octo, vt circuncideretur puer.

Præceptum datum erat Abrahæ, vt Geneseos habet liber, de circuncidendo omni masculino. Ita enim dictum est illi: Ego *statuam pactum meum inter me & te, & semen tuum post te in generationibus suis fœdere sempiterno, vt sim Deus tuus & seminis tui post te. Hoc est pactum meum, quod obseruabitis inter me & vos, & semen tuum post te. Circuncidetur ex vobis omne masculinum, & circuncidetis carnem præputij vestri, vt sit in signum fœderis inter me & vos. Infans octo dierum circuncidetur in vobis: eritque pactum meum in carne vestra in fœdus æternum. Masculus cuius præputij caro circuncisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit.* Vides igitur, quam erat necessaria circuncisio sub lege, & à tempore Abrahæ vsque ad Christum. Si interrogas, quare erat necessaria? dicendum, ideo, quia à Deo præcepta & instituta, non omni populo, sed genti tantum Hebræorum: hoc est, Abrahæ, filijs eius ac vniuersæ posteritati eius, quamdiu genti essent Hebræorum adunati. Si quęris, quare fuerit instituta circuncisio? dicendum in remedium originalis peccati. Adam enim peccans atque præcepti sibi dati à Deo transgressor, originalem iustitiam in qua creatus fuerat amisit, & sententiam damnationemq; Dei, dicentis, *In quacunque die comederis de ligno hoc, morte morieris,* incidit, & seipsum vniuersamque suam posteritatem immortalitate, hæreditateq; cęlestis priuauit. Huius enim originalis peccati, huiusque sententiæ diuinæ latæ super genus & posteritatem Adæ, omnes, quotquot ex ipsius semine nascimur, participes efficimur. Gene. 17. Circuncisio cur in veteri lege fuerit necessaria. Circuncisionem valuisse contra originale peccatum. Gen. 2.

Veruntamen, misericordia Dei noluit nos omnino perire, sed contra hoc peccatum originale remedia mundo nullo non tempore prouidit, ne perpetuo essemus damnati: sed in Christum, siue olim nasciturum ac promissum, siue iam natum, quisquis crederet, saluus esset. Eadem enim fides est omnium eorum, scilicet qui Christi præcesserunt incarnationem, & qui sequuntur. In eundem nempe redemptorem pariter credimus, qui ante Christum & post Christum nati sumus: nisi quod pro tempore veteris testamēti, patres illi crediderunt in venturum, nos in eum qui iam venit. Huius fidei protestatio seu professio quædam fuit sub lege naturæ sacrificium aut Dei cultus. A tempore verò Abrahæ, & sub lege scripta circuncisio: quę à tempore illo vsque ad Christi passionem durabat: nunc verò sub lege gratiæ baptismus. His remedijs liberamur ab originali peccato, quamuis nullum remedium ante baptismū institutum, & antequam Christus pro omnibus nostris peccatis satisfecit, aperire nobis potuerit regnum cælorum, sicut hic dicit Beda in homelia: Scire debet fraternitas vestra, qua idem salutiferæ curationis auxilium circuncisio in lege contra originalis peccati vulnus age- Fides quomodo omnium sit eadē. Remedia quæ semper fuerint contra originale peccatum. Beda.

Psal.33.

bat, quod nunc baptismus reuelatæ gratiæ tempore agere consueuit: excepto quod cælestis regni ianuam necdum intrare poterant, donec aduenies benedictionem daret, qui legem dedit. Quod tamen ita intelligendum non est, quod circuncisio, sicut nec alia sacramenta veteris legis, hominem iustificauerit (quia contrarium ad Romanos scribit Paulus) quod contulerit dederitve gratiam ex opere operato, seu ex virtute sacramenti, sed erat signum & protestatio fidei iustificantis. De his autem qui sub lege vixerunt naturæ, testatur D. Gregorius dicens: Quod apud nos iam valet aqua baptismi, hoc apud veteres potuit pro infantibus fides (puta actus ille exterior, quo fidem protestabantur suam parentes pro puero) in adultis verò virtus sacrificij & oblationis. Itaque vt Beda testatur, vtraq; purificatio, circuncisionis videlicet in lege, & in Euangelio baptismatis, tollendæ præuaricationis prima gratia posita est. Et ne cui seculi labentis ætati superni respectus munera deessent, illi quoque qui à mundi exordio, vsque ad tempora datæ circuncisionis, vel post datam circuncisionem, de alijs nationibus placuerunt Deo, vel hostiaram oblationibus, vel sola certæ fidei virtute suas Deo suoq; creatori animas commendantes, à primi reatus vinculis absoluere se curabãt. Quod si quis dixerit, cum fides & oblatio, siue sacrificium sub lege etiam naturæ essent in remedium originalis peccati, quid opus fuit vt institueretur circuncisio? Dicendum, circuncisionem datam esse, non solum ad purgationem, & in remedium originalis peccati, sed etiam in signum distinctionis ab alijs nationibus, quo scilicet discerneretur hic populus Deo electus atque peculiaris, ex quo Christus erat nasciturus, singulari sanctitate, præ alijs populis clarus Deoq; dilectus. Atque ideo huic soli populo Hebræorum in signum distinctionis erat circuncisio danda. Sed, inquis, quare potius id tempore factum est Abrahæ? Quare non antea, aut post? Dicendum: Ante Abrahæ tempora non fuit necessarium, propterea quod tunc penè omnes erant, fideles, nec clara erat aliqua promissio de Christo. Abrahæ verò tempore cœpit idololatria & peccatum contra naturam. Abundare quoque cœpit & crescere omnis iniquitas. Quare tunc etiam rectè promissio erat facienda de Christo nascituro, qui peccata mundaret, signum quoque fidei ponendum erat contra infidelitatem, & signum castitatis contra luxuriam: quę (vt dixi) cœperat abundare. Huiusmodi itaque Deus sibi populum segregare cupiens sanctum, ex quo nasceretur, Abrahæ dedit de circuncisione præceptum, in signum fœderis ac pacti sempiterni cum eo, & cum semine eius, hoc est, in signum nascituri Christi ex semine eius.

Circuncisionē ac alia sacramenta veteris legis iustificare non potuisse quēquam Gregorius.

Beda.

Circuncisiõ cur data sit Abrahæ.

Idololatria & peccatum contra naturam quando orium cœperint.

Genes. 17.

Exhibuit autem Abrahæ benignitatem & dilectionem magnam Deus: atque (vt ita dicam) singularem amicitiam ad Isaac filium eius, ad Iacob quoque filium Isaac ostendit. A quorum sanctitate dum inciperent degenerare eorum filij & filiorum filij, tempore Mosis denũo vniuersum populum ex Abraham per Isaac & Iacob (ad quos facta erat repromissio) natum sibi segregauit, atque lege data restrinxit. Ante igitur quam legem daret, necesse erat gentem cui legem esset daturus, puta semen Abrahæ in Abraham adoptare, signoq; circuncisionis (hanc cui faciebat repromissionem de Christo nasciturum) ab alijs distinguere. Circuncidebatur itaque solus hic populus peculiaris, aut ex Abraham genitus, aut ei familiaris: hoc est, vernaculus & emptitius,

Gene. 6.
Gene. 31.

Genes. 22.
Gene. 26.
Gen. 21.

Quinam olim circuncidebantur.

tius, & qui in Iudæorum voluit transire coloniam. Quia soli huic populo præceptum à Deo hoc datum fuit pro maribus, non pro fœminis. Eua enim si sola transgressa fuisset Dei præceptum sine viro, mansisset Adæ & nobis omnibus originalis iustitia. Per Adam igitur mors in omnes intrauit, ideo singulari mares purgatione egebant, dum mulieribus interim fides sufficeret. Verum, obijcis fortasse, cur Christus voluit circuncidi, quum fuerit ab omni culpa alienus. Licet enim veritatem adsumpserit carnis, non tamen adsumpsit veritatem carnis peccati, sed similitudinẽ, sicut scriptum est: Propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos Deus, misit Filium suum in similitudinem carnis peccati. Si ergo Christus carnem habens, peccatum autem aut carnem peccati nõ habens voluit circuncidi, quæ illius circuncisionis ratio fuit? Dicendum, id factum fierique conuenisse: Primo, ad Iudaicæ perfidiæ confutationem. Futurum enim erat, vt ipse (quemadmodum Apostolus ait) per semetipsum euangelizando minister foret circuncisionis propter veritatem Dei, & ad implendas promissiones patrum. Ne ergo iustam prætendere possent occasionem Iudæi, ad refutandam illius doctrinam, aut rationem prætendere, quare Christum non reciperent, voluit circuncidi. Nisi enim circuncisus fuisset, dixissent, patribus dissimilem, nec de gente ipsum esse Iudæorum, aut semine Abrahæ, vnde Christus foret nasciturus: atque idcirco nec Dauid esse filium, nec Christum. Vt igitur nihil illis relinqueretur, quo suæ malignitatis obumbrarent inuidiam, aut se excusarent, voluit circuncidi, & in se circuncisionem finire. Acceperat enim Abraham circuncisionem in signum fœderis inter Deum & se, & quod semini eius Deus daturus esset terram hanc promissionis, & in eius semine benedicerentur omnes gentes. Quod quid aliud fuit, quã quod ex eo foret nasciturus Christus, in quo omnes nos benediceremur, atque per fidem filij Abrahæ facti, fratres verè Christi, per eundem possideremus portas inimicorum nostrorum, possideremus terram promissionis, quæ figurabat terram viuentium, hoc est, cælestem patriam. Credidit igitur Abraham Deo, scilicet in seminis promissione, quod esset sibi futurum, in quo benedicerentur omnes gentes, & fidei suæ signum à Deo accepit, vt inter illum semenque eius & Deum esset fœdus sempiternum. Cuius tam fidei Abrahæ, quam fœderis diuini, signum erat circuncisio. Quisquis igitur Abrahæ fidem imitans circuncidebatur, ipsa circuncisione se semen illud, hoc est, Christum nasciturum expectare profitebatur. Circuncisio enim futuri seminis expectandi professio erat. Neque enim de seminibus Abrahæ promissio facta est, tãquam de multis, sed de semine vno, qui est Christus. Hinc iam liquet, quare circuncisio iam abolita est, & per Christum est finita: adeo vt si quis circuncideret se, Christum negaret, quia & Apostolus dicit: *Si circuncidimini, Christus nihil vobis prodest.* Loquebatur autem gentibus ad Christum conuersis. Sed quare Christus illis non prodesset? Quia circuncidendo se, testarentur se Christum expectare venturum, qui iam venit: quod est Christum negare. Nam si alius expectatur adhuc venturus Christus, fuisse Christus ille qui venit, negatur. Abolita igitur atque prorsus illicita est posthac circuncisio. Quod si Iudæi dicant, perpetuo circuncisionem mansuram, propterea quod Abraham dixerit Deus. *Statuam pactum meum inter me & te, & semen tuum post te in*

Exod. 12. Gen. 15. Gen 3. Mulieres quomodo olim a peccato originis purgabantur. Roman. 3. Roman. 5. Christus cur circuncidi voluerit. Ephes. 2. Circuncisionis Christi ratio triplex quæ. Rom. 11. Gene. 17. Gene. 22. Gene. 15. Galat. 5. Galat. 5. Circuncisio cur in noua lege abolita sit, & illicita. Galat. 5. Gen. 17.

Ibidem. *generationes ſuas fœdere ſempiterno*: & iterum: *Eritque pactum meum in carne veſtra in fœdus æternum* Sed reſpondendum illis, circunciſionem non eſſe fœdus, ſed ſignum fœderis, ſicut dixit ad Abraham Deus eodem loco: Ibidem. *Circumcidetis omne maſculinum, &c. vt ſit ſignum fœderis inter me & vos, & ſemen veſtrum* Fœdus itaque Dei, ſiue pactum nobiſcum manet æternum, perpetuumque. At ſignum fœderis nihil obſtat mutari. Secundo, Chriſtus voluit circuncidi, propter exemplum, & ad inſtructionem humilitatis. Qui enim natiuitatis ſuæ die paulo minus minoratus ab angelis, *habitu inuentus eſt vt homo*, hodie ab angelis multo magis minoratus eſt, non ſolum formam hominis, ſed etiam formam exhibens peccatoris. Puerum Ieſum alloquens Bernardus, dicit: Ad quid tibi circunciſio neceſſaria, qui peccatum non commiſiſti nec contraxiſti? Quod ipſe non feceris, ætas manifeſtat: quod non contraxeris, multo certius probat Patris diuinitas, & integritas matris. Summus ſacerdos es, quem nec ſuper patre, nec ſuper matre contaminandum prophetarum eſt in lege, potius quam mandatum. Eſt enim tibi Pater ab æterno, ſed Deus eſt, in quem peccatum non cadit. Eſt & mater ex tempore, ſed virgo, nec parere potuit incorruptio corruptelam. Super hæc omnia circuncidetur puer, agnus ſine macula: & ſi non eguit, tamen voluit circuncidi. Nec veſtigium quidem vllum vulneris habens, alligaturam non refugit vulneris. Sed non ſic agit peruerſitas elationis humanæ. Erubeſcimus vulnerum alligaturam, qui de vulneribus etiam interdum gloriamur. Quem nemo arguere poteſt de peccato, ipſe peccati remedium, & verecundum pariter & auſterum ſine vlla neceſſitate ſuſcepit. Nos econtrario inuerecundi ad obſcœnitatem culpæ, erubeſcimus agere pœnitentiam (quod externæ dementiæ eſt) male proni in vulnera, pœna in remedia verecundi. Qui peccatum non fecit, non dedignatus eſt peccatorem ſe reputari: nos & eſſe volumus, & non æſtimari. Itane ſano opus eſt medicina, & non potius malè habentibus: Sed Chriſtus patienter quæ non rapuit, exoluit, qui venit purgationem facere, non ſuſcipere delictorum. Sed dicis: Quid ni ſuſciperet paruulus? Imo verò, quid ni ſuſciperet humilis & manſuetus? Quid ni obmuteſceret coram circuncidente, qui coram tondente obmutuit, coram crucifigente ſiluit? Alioquin non erat illi difficile carnem ſuam integram ſeruare, ne ſcinderetur, qui fecerat, ne virginalis vteri porta in exitu ſuo aperiretur. Non erat difficilè paruulo prohibere, ne caro illa circuncideretur, quando nec mortuo difficile fuit cuſtodire, ne corrumperetur. Hoc igitur nos exemplo docere voluit, vt qui adeo ſumus proni ad vulnera ſuſcipienda, hoc eſt, ad delicta admittenda, tardi ad remedia, diſcamus pro remedijs eſſe ſoliciti ad exuenda ſanandaque delicta: quandoquidem ille, in quo² peccatum non fuit, peccati remedium admiſit. Tertio, vt doceret nos ſpiritualiter circuncidendos, voluit ipſe corporaliter circuncidi. Debemus enim circuncidi, tam internè, quàm externè. Primo, quantum ad ea ſpectat, quæ extra nos ſunt debemus circuncidi, reſecando ſuperflua: quod Chriſtus docuit, dicens. *Veruntamen quod ſupereſt, date eleemoſynam*, Et Ioannes: *Qui habet duas tunicas, det non habenti.* De duabus tunicis loquitur, quando alteram dare iubetur non habenti. Nam vnam habens, non habet quod inde tribuat. Si enim vna tunica diuiditur,

Bernard. Humilitatem Chriſtus quàm præ garit in ſua circũciſione Numer. 6.

Matth. 9.

Pſalm. 68. Hebr. 1.

Eſaiæ 53.

Ibidem.

Quomodo ſpiritualiter homo circũcidere ſe debeat.

Lucæ 11. Lucæ 3.

uiditur, nemo est qui vestitur. Et Ioannes Apostolus: *Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit viscera sua ab illo, quomodo charitas Dei manet in illo?* Secundo debemus linguam nostram circuncidere à detractione, contentione, & ocioso sermone. Siquidem Christus dicit: De omni verbo ocioso reddendam hominibus rationem in die iudicij. Si ociosè nobis loqui Christus non concedit, quid monachorum arguimus instituta, qui propter cauendum sermonem ociosum, silentium inducunt? Calumniator igitur est, quisquis reprehendit id, quod ne Euangelium transgrediatur, custoditur. Tertio, sensus nostros circuncidere debemus à vanitate. Prohibemur enim in scriptura oculos habere sublimes, vagosque. Nisi enim pudicos habeamus oculos & aures, non possumus castum habere cor. Quæ enim videmus, hæc meditamur & concupiscimus. Quæ autem quis nunquam vidit, nunquam etiam concupiscit. Quamobrem prudenter oculos suos circunciderat, qui dixit: *Pepigi fœdus cum oculis meis, ne cogitarem de virgine.* Breuiter, omnia in nobis debemus circuncidere, quæ nos coram Deo dehonestant. Quicquid eius oculis ingratum didicerimus, circuncidendum est nobis. Hæc circuncisio purgat, nosque commendat Deo. Huius circuncisionis alia, quæ est legalis & Abrahæ data, fuit figura, & significabat resurrectionem futuram, qua circuncidemur ab omni corruptione & defectu corporali.

1. Ioan. 3.

Lingua quomodo sit circuncidenda. Matth. 12.

Ociosa verba quàm vitanda.

Sensus nostri quomodo circuncidendi sint. Esa. 2.

Iob 31.

Circuncisio mystica quã grata sit Deo. Genes. 17.

Vocatum est nomen eius Iesus.

Nominis impositionem in circuncisione fieri traditio creditur habuisse antiqua à tempore Abrahæ. Idcirco hic quoque Christus nomen accepit, quod ab æterno habuit. Hoc est, nomen eius hodie euulgatum est, quod habet æternum. Vocatum est enim nomen eius Iesus, id est, Saluator. Hoc certè nomen, quo ad rem præcipue, diu est expectatum, diu desideratum, hodie est exhibitum. Olim enim *longè* erat *à peccatoribus salus*. Petebatur, sed nõ sentiebatur, vt prope esset Dominus omnibus inuocantibus illum. Sentiebatur magis & vocabatur etiam Deus vltionum Dominus, Deus iudicij, Deus exercituum, & huiusmodi: quibus nominibus satiatus Dauid petijt, dicens: *Dic animæ meæ salus tua ego sum.* Quasi dicat: Satis sensimus te vindicem iniquitatum, Deum iudicij, Dominum exercituum. Absconde nunc nomina potestatis: audiamus nomen benignitatis. Sentiamus nomen bonitatis & salutis. Quod hodie impletum est, vt in epistola significatur hodierna: *Apparuit benignitas & humanitas Saluatoris nostri Dei.* Hoc est nomen quod impositum est à Patre Deo, sicut in Esdra legitur: *Reuelabitur filius meus Iesus cum his qui cum eo iucundabuntur.* Et iterum: *Et erit post annos hos, & morietur filius meus Iesus, & conuertetur seculum.* A prophetis quoque hoc nomen est cognitum: Vnde Abacuc dicit: *Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Iesu meo.* Nomen denique hoc est, ab angelo reuelatum. Dictum namque fuit beatæ Mariæ per angelum: *Vocabis nomen eius Iesum.* Ad sanctum Ioseph quoque cum grauidam cerneret coniugem suam virginem Mariam, & turbaretur, angelus dixit: *Ioseph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. Pariet autem Filium, & vocabis*

Nomina in circuncisione olim imponi solita.

Psal. 118. Psal. 144. Psalm 93. Esaiæ 30. Esa. 6. Psalm. 34.

Titum 3.

4. Esdræ 7.

Abacuc 3.

Luc. 1.

Matth. 1.

nomen eius Iesum. Ipse enim saluum faciet populũ suum à peccatis eorum. Nomen etiam hoc ab Apostolis est prædicatũ. *Non est enim,* inquit Petrus, *aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.* Act. 4. Est & hoc nomen ab omni creatura honoratum. *In nomine* enim *Iesu omne genu flectetur cælestium, terrestrium, & infernorum.* Philip. 2.

Quod vocatum est ab angelo, priusquam in vtero conciperetur.

Antequam angelo consensisset beatissima Maria ad concipiendum Filium Dei, reuelatum est ab angelo nomen hoc sanctum. Vbi sciendum, quando nomina ab hominibus imponebantur, plerunque ab euentu infantes nomina sortitos fuisse vt Phares, qui ita vocatus est propter euentum diuisionis maceriei. Et Esau, quia rufus, & Gerson filius Mosi, quia pater eius aduena in terra erat aliena. Et Manasses filius Ioseph, & alij multi, quorum nominum rationem scriptura suis in locis explicat. At verò, quando Deus nomen imponit, ex ipso nomine significat donum aliquod gratiæ ei, cui nomen imponitur, collatum. Sic Christo collatum est, vt saluaret omnes: idcirco vocatum est nomen eius Iesus, vt Euangelista ait: *Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum.* Quapropter charissimi, quia scriptum est, *Et erit, vt omnis qui inuocauerit nomen Domini saluus erit* inuocemus in hoc nomine, & petamus ea, quæ nobis salutaria sunt. Neque enim fieri potest, vt aliquid in huius nomine petentibus negetur ab eo, qui est benedictus Deus in secula Amen.

Lucæ 1. Nomina quomodo olim imponebantur. Genes. 28. Genes. 15. Exod. 2. Galat. 4. Matth. 1. Ioel. 2.

SERMO IN EODEM FESTO.

Quid nobis sit Iesu nomen, & vnde efficiamur filij Dei.

Vocatum est nomen eius Iesus. Lucæ II. Duplex hodie nobis seruanda est Iesu memoria. Siquidem hodie primo sanguinem pro nobis suum adhuc infans tenellus fudit, circunciſus, matriqúe teneræ haud dubium compassionis vulnus acerbum inflixit, ipse vehemẽter dolens. Neque enim in eo locum habuit, quod de cæteris solet dici infantibus, quod minorem sentiant dolorem in principio suæ infantiæ, propterea quod minorem tunc habeant imaginationem. Certè hoc de Christo non potuit dici infante. Omnia enim in eo erant perfecta in primo puncto temporis, quo fuit in vtero virginis incarnatus. Hoc igitur primum est, quod Deo pro sanguinis eius effusione agere debemus gratias.

Effusio sanguinis Christi prima.

Secundum, quod saluificum sibi nomen imponi voluit. Nomen, quod tantæ foret dulcedinis, tanti amoris, tantæ reuerentiæ denique, vt nemini illud non gratum, nemini non consolatorium ac suaue sit. Quis enim vnquam dulce hoc nomen horruit? *Cantate igitur & benedicite nomini eius annũciate de die in diem salutare eius. Confitemini,* inquã, *& benedicite nomini eius, quia exaltatum est nomen eius solius.* Exultate Domino quia venit, quoniam venit non iudicare, sed saluare terram. Bene autẽ simul refertur, infantem Christum circunciſum, & Iesum vocatum. Quod enim circunciditur, infirmitatem carnis demõstrat: quod Iesus vocatur, potestatem diuinitatis. Est enim nobis

Nomen Iesu quantæ sit dulcedinis. Psal. 95. Psalm. 148. Psalm. 97. Osee 13.

nobis salus tantum in Deo nostro. Nam vt S. dicit Bernardus, magnum hic & mirabile est sacramentum. Circunciditur puer, & vocatur Iesus. Quid sibi vult ista connexio? Circuncisio nempe saluandi magis, quam Saluatoris esse videtur: & saluatorem circuncidere magis decet, quam circuncidi. Sed agnosce mediatorem Dei & hominum, qui ab ipso suæ natiuitatis exordio, diuinis humana sociat, ima summis. Nascitur ex muliere, sed cui fœcunditatis fructus sic accedit, vt non decidat flos virginitatis. Pannis inuoluitur, sed ipsi panni angelicis laudibus honorantur. Absconditur in præsepio, sed proditur stella radiante de cælo. Sic & circuncisio veritatem probat susceptæ humanitatis, & nomen, quod est super omne nomen, gloriam indicat maiestatis. Circunciditur tanquam verus Abrahæ filius: Iesus vocatur, tanquam Filius Dei. Hoc autem nomen verbum Deus ex tunc habuit, ex quo caro vel homo factus est. Sed causa, cur facto homini tale nomen positum est, non ex natura humana, sed ex diuina virtute pendet. Vnde enim nos saluat, aut saluator noster est, nisi ex eo quod nō homo tantum sed & etiam Deus est? De hoc nomine in Cantīcis scriptū est: *Oleum effusum nomen tuum*: aut, vt alia habet translatio, vnguentum effusum nomen tuum. Tres conditiones sunt olei, huic nomini sancto peculiares. Lucet enim oleum, pascit & vngit. Dicitur autem lucere, quia fouet ignem. Nutrit carnem, idcirco cibus est, aut condimentum cibi. Doloremque lenit, atque ideo medicina est. Iam vide si non hæ conueniant nomini Iesu proprietates? Lucet nomen Iesu prædicatum, pascit recogitatum, inuocatum lenit & vngit. Est itaque, vt dixi, primo lux. Quod autem lux sit, diuinus testatur Bernardus, dicens: Vnde putas in toto orbe terrarum tanta & tam subita fidei lux, nisi de prædicato Iesu? Nonne in huius nominis luce Deus nos vocauit in admirabile lumen suum? Quibus illuminatis, & in isto lumine videntibus lumen, dicat merito Apostolus: *Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.* Hoc denique est nomen, quod coram regibus & gentibus & filijs Israel portare iussus est idem Apostolus. Ob quam rem, nisi vt hoc illuminaretur nomine, quicunque venerit in hunc mundum? Quibus illuminatis verè diceret Apostolus: *Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.* Tenebræ ex vobis, lux autem in Domino Iesu. Secundo est nomen Iesu cibus. De quo loquens Bernardus: An non toties, confortaris, quoties Iesu recordaris? Quid æque, inquit, mentem cogitātis impinguat? Quid ita exercitatos reparat sensus, virtutes roborat, vegetat mores bonos atque honestos, castas fouet affectiones? Aridus est omnis animæ cibus, si non oleo isto infundatur. Insipidus est, si non hoc sale condiatur. Si scribas, non sapit mihi, nisi legero ibi, Iesum. Si disputes, aut conferas, non sapit mihi, nisi ibi sonuerit Iesus. Iesus mel in ore, in aure melos, in corde iubilus. Ergo, est nomen Iesu medicina. Siquidem per huius sancti nominis virtutem, remissionem accipimus peccatorum. Quod sancto Ioseph angelus clarè explicans: *Vocabis* inquit, *nomen eius Iesum. Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum*: Et Ioannes in Epistola: *Scribo vobis*, inquit, *filioli, quoniam remittuntur vobis peccata in nomine eius*, Et beatus Petrus: *Huic*, inquit, *omnes prophetæ testimonium perhibent, remissionem accipere peccatorum per nomen eius omnes qui credunt in eum.* Nulla igitur confidentia iustior, quàm à saluatore peccatorum

Bernardus

1. Tim. 2.

Lucæ 2.

Matth. 2.

Philipp. 2.

Cantic. 1.

Olei conditiones tres domini Iesu peculiares.

Nomen Iesu quomodo sit lux.

Bernardus, 1. Petr. 2.

Psalm. 35.

Ephes 5.

Actor. 9.

Ioann. 1.

Ephes 5.

Bernardus.

Nomen Iesu vti sit cibus.

Nomen Iesu quomodo sit medicina.

Actor. 4.

Matth. 1.

1. Ioan. 2.

Actor. 10.

Quid sit in nomine Iesu petere.

rum remissionem petere, rogare à Iesu salutem. Hoc enim verè in nomine Iesu est petere, petere ea propter quæ Christus ipse, qui hoc nomẽ sibi delegit, descendens de cælis, venit in mundum, propter nos incarnatus est, passus est, & mortuus est. Et quid est, propter quod maximè venit in mundum? Nonne vt nos Patri suo reconciliaret, saluosque nos faceret à peccatis scilicet nostris? Est igitur nobis Christus medicina. Nihil enim, vt verbis vtar Bernardi, ita iræ impetum cohibet, superbiæ sedat tumorem, sanat liuoris vulnera, restringuit luxuriæ fluxum, extinguit libidinis flammam, sitim temperat auaritiæ, ac totius indecoris fugat pruriginem. Non autem putemus in literis aut syllabis his consistere tantam virtutem, efficaciam, ac medicinam: sed in re, quæ literis significatur. Siquidem, cum

Bernardus.

Idem.

Matth. 11.

nomino, inquit Bernardus, Iesum, hominem mihi propono mitem & humilem corde, benignum, sobrium, castum, misericordem, & omni denique honestate ac sanctitate conspicuum, eundemque ipsum Deum omnipotentem, qui suo me & exemplo sanet & roboret adiutorio. Hæc omnia mihi sonant & simul, cum insonuerit Iesus. Habes itaque in nomine Iesu vnde actus tuos corrigas, vel minus perfectos adimpleas: item quæ vnde sensus tuos aut serues ne corrumpantur, aut, si corrumpantur, sanes. Secundo, nobis hoc nomen est medicina, quia necessaria nobis impetrat ad salutem. Multi egemus omnes, sumusque ante ostium Domini quotidie mendicantes. Neque enim peccatorum duntaxat remissio, vulnerumque curatio est nobis necessaria, nec hac tantum re egemus vt purgemur: sed vt & reficiamur, sustentemur, confortemur, vt euitemus denique pericula & aduersa. In omnibus his ad virtutem nominis Iesu recurramus oportet. Sese enim Dominus noster Iesus Christus, quicquid à Patre quæsierimus mediatorem salubriter vult agnosci, adeo vt nemo ad Patrem venire, nisi per illum, nemo à Patre quid possit impetrare, nisi per illum. Est igitur primo nomen hoc Iesus desolatis omnibus in refugium, est spes vera, vnicaque pœnitentium. Nam

Ioan. 14.
Ioan. 5.

Actor. 2.
Ioel. 2.
Marc. 16.

quicunque inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Est deinde ægrotantibus & infirmis remedium, quod in Euangelio dicit Dominus: *In nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquentur nouis, serpentes tollent: & si quid mortiferum biberint, non eis nocebit: super egros manus imponent, & bene habebunt.* Videsne quantas virtutes hoc nomen IESVS interpellatum impetrat? Tertio, est pugnantibus

S. Martinus.
S. Agatha.

omnibus in præsidium. Nam in Christi nomine, dixit sanctus Martinus, hostium cuneos transibo securus. Sancta Agatha quoque, Si feras, inquit, adhibueris, audito Iesu nomine, mansuescunt. Et discipuli, ait Lucas, reuersi ad Dominum, dixerunt: *Domine in nomine tuo etiam dæmonia subiciuntur nobis.* Non sunt autem subiecta dæmonia, nisi vincantur: non autem vincuntur, nisi in nomine Domini Iesu Christi. Ipse enim fortem illum armatum vicit, & omnia eius spolia distribuit. Hæc sciebat Dauid quoque,

Luc. 10.

Lucæ 11.

3. Reg. 17.

qui aduersum se venientem Goliam alloquens, dicebat: *Tu venis ad me cum gladio & hasta, & clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum Dei Israel.* Hoc modo nos quoque per inuocationem nominis Domini oportet vincere, vt cum Psalmista dicamus: *In nomine tuo sperne mus insurgentes nobis.* Est enim, vt in Prouerbijs dicit Salomon, *turris fortissima nomen Domini, ad ipsam confugiet iustus, & liberabitur.* Quarto, hoc nomen benedictum pa-

Psal. 83.

Prouer. 18.

tientia-

tientibus est in solatium. *Ibant*, inquit Lucas, *gaudentes Apostoli à conspectu concilij, quoniam digni habiti pro nomine Iesu contumeliam pati.* Et quid Apostolus Paulus dicebat Agabo Prophetæ? *Ego* inquit, *non solum alligari, sed & mori paratus sum pro nomine Domini Iesu.* Hæc autem aduersa & calamitosa, vt sunt carceres, mundi persecutiones, odia, pœnæ, & huiusmodi alia, alioqui molesta, quam tolerabilia & suauia facit amor Iesu? Quam dulcis fuit Apostolis inter aduersa recordatio illa suauis verborum Christi: *Hæc autem facient vobis propter nomen meum?* Hoc est: persequentur vos, occident vos, propter nomen meum: hoc est, in odium nominis mei. Ipsi quidem hostes hæc mala inferens vobis, propter odium nominis mei. Vos autem hæc omnia ob amorem nominis mei sufferetis. Si impijs est gaudium, quod odio nominis mei vos persequuntur: sit vobis ediuerso quoque gaudium & consolatio, quod mei nomine patimini. Quid enim aliud fecit sanctos martyres exultare in pœnis, nisi quia non patiebantur vt sceleſti, puta vt latrones, homicidæ & flagitiosi alij? sed patiebantur amore Iesu Christi: cuius amor omnia grauia & intolerabilia, faciebat leuia, imo & suauia ac desiderata. Esto, pœna sentiebatur vt pœna, dolor sit dolor martyribus: testimonium tamen altissimum quod moriendo reddere se veritati cognoscebant & Christi nomini. Christi quoque amor, cuius gratia & contemplatione hæc tolerabant, & securitas futuræ expectationis martyres tanta intus repleuit virtute, tanta gratia, tanto amore & tanta deuotione ac consolatione, vt non solum non grauia aut immania se cogitarent sustinere, sed propter desiderium placendi ac opus acceptum offerendi Deo, nollent etiam his, alioqui tristibus doloribus ac pœnis carere. Neque enim in ea, quæ patiebantur, animum figebant, sed in eum, cuius amore & intuitu sustinebant. Qui cum cordibus illorum adeo esset charus, adeo preciosus, adeo suauis, nihil putabant sufficere, in eius honorem, & in ipsius gloriam quicquid paterentur etiam quia nihil se feciſſe, nihil adhuc passos se esse arbitrabantur, nisi vniuersa quæ habebant, ac tandem vitam pro illius amore in mortem tradidissent.

Actor. 5. Nomen Iesu quomodo sit patientibus in solatium.

Actor. 21.

Ioan. 16.

Martyres sancto quid fecerit exultare in pœnis.

Nomẽ Christi quam insuperabi e roburindiderit martyribus.

Quinto, est nomen Iesu credentibus in honorem & fastigium. Siquidem *dedit eis potestatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius.* Quid honoratius nominari, quid, vt ita dicam, etiam ambitiosius posset desiderari, quã esse filium Dei? Omnibus tamen data est facultas fieri filios Dei, his puta, qui credunt in nomine eius. Nolite cogitare ô filij hominum, vt sitis potentes & magni in terra. Filij huius mundi de terra sunt, & terrena loquuntur, terrena cogitant & terrena ambiunt: quia ibi est cor eorum, vbi est eorum thesaurus. Quia enim terrena preciosum æstimant thesaurum, ideo hunc quærunt. Hunc si inueniunt, cum gaudio & amore possidet, cuius etiam amore, & Deum, & omnia ipsius dona spernunt. Vos autem filij adoptionis non sic, thesaurum supremum esse æstimate, esse filios Dei. Hunc desiderate, hunc querite, & amore huius mũdana, caducaque omnia spernite, abijcite, conculcate. Hunc si obtinueritis summopere & humilitate maxima custodite. Sexto, est nomen Iesu amantibus in suspirium. Nam sponsa in Canticis antequam diceret, Oleum effusum nomen tuum (puta quod tam esset odoriferum, vt abscondi non posset) dicebat: *Trahe me post*

Ioan. 1. Nomen Iesu vti credentibus sit in honorem & fastigium.

Ioan. 3.

Matth. 6. Filios Dei constitui quãti sit nobilitatis.

Nomen Iesu quomodo sit amantibus in suspirium, Cant. 1. ibidem.

te curremus simul *in odorem vnguentorum tuorum*. Senserat eius nominis odoriferi fragrantiam, ideo non solum vt sequeretur, sed vt curreret etiam post illum, precabatur, pellecta odore vnguentorum eius. Trahe me, inquit, post te. Inuitat me odor tuus, trahit me amor tui & desiderium, sed non adeo, vt curram. Iam quæso non solum alliciat, sed trahat me quoque tui amor, quo ego cum meis in amore sodalibus dicere possim: *Curremus* simul *in odorem vnguentorum tuorum*. Hoc idem nec Esaias quidem propheta ignorabat, dicens: *Domine nomen tuum & memoriale tuum in desiderio animæ*. Hoc est nomen quod beatus Ignatius martyr in corde suo scriptum circumferebat, sentiens in se illud inscriptum cordi suo, propter amoris illius vehementiam. Quod quia in vita dixerat in se scriptum, post eius martyrium consummatum, corpore exciso & aperto, in eius corde inuentum est nomen Domini Iesu aureis literis scriptum. Septimo, est generaliter omnibus orantibus exauditionis suffragium. Neque enim fallax est Christi promissio, dicentis: Amen amen dico vobis, quicquid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis. Sed quia paulò ante in superioribus cum dicerem credentibus nomen esse Iesu in fastigium (siquidem dedit nobis omnibus Deus potestatem filios Dei fieri) restat quærendũ qui sint per nomen Iesu exaltati, qui ve sint qui vocari debeant filij Dei. Dicendum primo, filios esse Dei, hosq; cognoscendos per fidei veritatem. In his enim ipsis verbis hoc ostenditur, quibus hanc potestatem dederit quãdoquidem sequitur: his qui credunt in nomine eius. Quapropter pagani, idololatræ, Iudæi hæreticiq; omnes, quia non sunt filij Dei, ab hæreditate Christi excludentur. *Sine fide* enim *impossibile est placere Deo*. Qui enim Ecclesiæ non est filius, non est etiam Dei, vt sunt scismatici omnes & hæretici, qui à matre defecerũt, matri rebelles, quibus stolidiores. Neq; enim matris, quomodo agni agnoscunt vocem (matrem Ecclesiam dico) quam vt Oseas ait, sponsauit sibi in fide. *Omnes* quoque (Paulus dicit) *filij Dei estis, per fidem in Christo Iesu*, vtpote ex eadem matre geniti. Secundo, efficiuntur Dei filij, per cordis puritatem. Quod ex Leutico colligitur, vbi Dominus dicit: *Immundum ne tetigeritis: & ero vobis in Patrem, & vos eritis mihi in filios*. Sanctus enim est ipse Pater & Deus noster, nosq; vult esse filios sanctos. *Sancti*, inquit, *estote quoniam ego sanctus sum Dominus Deus vester*. Sanctũ autem esse, est à peccato esse mundum, præsertim mortali. Et *omnis*, ait Ioannes, *qui est ex Deo, nõ peccat* scilicet mortaliter. Caueamus igitur peccata, fugiamus, odiamus, & persequamur eadem in nobis gemendo, flẽdo, vitia castigando, occasiones infirmitati nostræ subtrahendo & orando. Non est vnde excusemus nos, quasi à peccato non possimus abstinere, aut tentationes superare. Iubemur enim in Euangelio petere & accipere. Quicquid igitur nobis deest virtutis aut auxilij, Hoc à Deo in nomine Filij eius petamus & dabitur nobis. Intra nos est quod retinet nos, quod minimè ad radicẽ pertingẽtes studemus euellere. Est enim occupiscentia peccati in nobis radicata: huic blandimur, assentimur, hãc coleramus, dissimulamusq;. Quam si strenuè, seuereq; persequeremur diuino auxilio inuocato, citius liberaremur. Tertio, filij Dei efficimur per vitæ humilitatem. Præ alijs namque omnibus virtutibus Dominus Iesus humilitatem suam ac mititatẽ in exemplũ nobis posuit, dicens: *Discite à me quia mitis sum*

Ibidem. Esaiæ 26.

S. Ignatij amor ad nomen Iesus quantus fuerit.

Nomen Iesu vti orantibus sit exauditionis suffragium. Ioan. 15.

Ioan. 1. Filij Dei dicẽdi qui sint, & quomodo cognoscãtur.

Hebr. 11. Fides quæ nã filios Dei nos efficiat. Oseę 2. Galat 3.

Puritas cordis quo modo obtinenda sit. Leuit. 11. Leuit. 19

Sanctum esse quid sit. 1. Ioan. 3.

Ioan. 25.

Lucæ 11.

Humilitas quomodo faciat filios Dei.

sum & humilis corde. Quo exemplo vt disceremus nos fieri filij Dei, & verbo & opere inuitauit nos ad sui imitationem, quam præcipuè in hoc fitam esse voluit, si fuerimus humiles & mites corde. Siquidem humilitatem vbique in vita ac moribus præstitit. Nam quasi Dei filium se ignoraret, quasi nesciret se regem angelorum, ad Ioannem venit baptizandus. Nullum remedium peccati à se voluit esse alienum. Vbique se depressit, vbique humiliauit. Idcirco post illam humiliationem sui audire meruit, voce cælitus delapsa: *Hic est filius meus dilectus.* Quarto, filij Dei efficimur si pacem, si concordiam & charitatem cum proximis nostris seruemus. Quod Dominus quoque Iesus ipse confirmat, dicens: *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Christus namque mediator noster pacem inter homines & Deum, pro nobis moriendo fecit: cuius signum præbuit, quando in cruce à terra eleuatus inter cælum & terram medius pendens, mortem sustinuit. Simus ergo pacifici, vbique cauentes omnem occasionem delinquendi, & circuncidentes linguas nostras, ne quid à nobis prodeat, quod pacem aliorum turbet, quod scandalizet, quod vnitatem scindat, aut vulneret charitatem. Quod Apostolus quoque monens ait: *Quantum in vobis est, cum omnibus pacem habentes.* Quinto, per misericordiam & pietatem filij Dei efficimur. Et ideo in Ecclesiastico scriptum est: *Pupillu esto misericors & eru velut altissimi filius.* Christus quoque idipsum iubens. *Estote,* inquit, *misericordes, sicut & Pater vester cælestis misericors est.* Per misericordiam igitur diuinam naturam imitamur, atque Dei filij efficimur.

Imitatio Christi in quibus præcipuè sita.
Matth. 3.
Ioan. 1.
Marc. 1.
Lucæ 3.
Concordia fraterna vt filios Dei efficiat.
Matth. 5.
1. Timot. 2.
Pacificus quomodo quis fiat.
Rom. 12.
Misericordia vti nos filios Dei constituat.
Eccle. 4.
Matth. 5.
Lucæ 6.

Sexto, Dei filij efficimur, in flagellorum assiduitate, quæ à Domino patimur. Ita enim Hebræis hoc Paulus loquitur, dicens: *Quem diligit Dominus castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit. In disciplina perseuerate: tanquam filijs vobis offert se Deus. Quis enim filius, quem non corripit pater? Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri, & non filij estis.* Videte igitur quanta sit hic consolatio mœrentium, gementiumque sub disciplina patris. Omnes à correctione eius esse vellemus liberi, cum tamen correctio ipsa signum est nobis, quod simus filij Dei. Expedit autem, nobisque vtilissimum est, pro singulis excessibus hic castigari. Neq; enim bis Deus punit: sed quod hic castigatum est, parcitur in futuro. Siquidem in Prouerbijs legitur: *Quem Dominus diligit, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi.* Et in Ecclesiastico: *Qui diligit filium assiduat illi flagella.* Videte igitur quantam gratiam, quantamq; charitatem fecit nobis Deus, vt filij Dei nominemur & simus. Exhibeamus igitur nos vt filios Dei, non vt Deum imitari velimus in potentia, in scientia, in gloria, in dominatione: sed in miseratione, in innocentia, in puritate, in benignitate, in dilectione inimicorum, in longanimitate, & huiusmodi virtutibus alijs, quibus sese nobis Christus præbuit in exemplum, qui cum Patre & Spiritu sancto est benedictus in secula, Amen.

Flagella Dei patienter ferre vt constituat filios Dei.
Heb. 12.
Nahum 1.
Prouerb. 3.
Eccle. 30.
1. Ioan. 4.

IN SOLENNITATE APPARITIONIS DOmini nostri Iesu Christi, Lectio Esaiæ Prophetæ, cap. XL.

SVrge, illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est. Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos. Super te autem orietur Dominus, & gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui. Leua in circuitu oculos tuos & vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi. Filij tui de longe venient, & filiæ tuæ de latere surgent. Tunc videbis & afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum, quando conuersa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi. Inundatio camelorum operiet te, dromedarij Madian, & Epha. Omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes, & laudem Domini annunciantes.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

INter omnes Prophetas clarius, fusiusque de Christo & Ecclesia Esaias prophetat. Atque ideo vbi de vocatione loquitur gentium, hodierna lectio desumpta est. Nam primitiæ gentium in fide, puta tres Magi hodie conuersi sunt ad Christum. Videns itaque Propheta in spiritu Ecclesiam ex gentibus colligendam, Surge, inquit, Ecclesia militans Hierusalem: Ibi enim Ecclesia exordium sumpsit noui testamenti, & primitiæ credentium in fide ibi coaluerunt, quos Petrus coadunauit: quoniam salus ex Iudæis est. Nam ex Iudæis Christus, inde nati sunt Apostoli atque discipuli Domini. Inde quoque sunt nati, de quibus dixi, primi qui ad fidem sunt conuersi. Igitur, Hierusalem surge ab amore & curis terrenarum rerum, eleuare ad Deum & illuminare. Propè enim est consolatio tua, ad quam recipiendam te parare decet: quia venit lumen tuum, lumen illud oriens ex alto, quod ad te venit, illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis sedent, ad dirigendos pedes, hoc est, affectus tuos, in viam pacis. Hoc est lumen, de quo Christus conqueritur: *Lux venit in mundum, & dilexerunt homines tenebras magis quam lucem.* Itaque venit tibi lumen tuum, tibi promissum: & gloria Domini super te orta est. Viderunt pastores claritatem Dei se circumfulgentem. Viderunt Magi stellam se ad sequendum inuitantem, & locum pueri nati, qui est salus omnium, monstrantem. Videbis tu quoque gloriam Domini super te ortam, tunc quando illustrabit te eius potestas, diuinaque maiestas, ex cognitione scilicet secretorum cordium, & ex virtute signorum & miraculorum. Quia ecce tenebræ, ignorantiæ, operient terram, & caligo populos. Apud omnes homines, qui sunt extra Ecclesiam, & qui non pertinent ad Hierusalem, sunt tenebræ & caligo. Super te autem orietur Dominus. Tibi innotescet illius cognitio: & gloria maiestatis eius per opera diuinitatis manifestandæ in te videbitur. Tibi itaque venit lumen, tibi missum est verbum salutis, puta ad saluandas oues domus Israel. Tamen non sola tu Iudæa hu-

Hierusalem vti signet Ecclesiam.

Actor 3.5. Ioan. 4.

Lucæ 2.

Ioan. 3.

Lucæ 2. Matth. 2.

Tenebris obcæcati vt sint omnes homines extra Ecclesiam existentes. Acto. 13. Matth. 15.

ius particeps eris, sed ambulabunt etiam gentes in lumine tuo. Conuertentur gentes quoque ad Christum, ambulabunt vias iustitiæ post eum, & reges terræ in splendore ortus tui, id est, participes erunt gratiæ, & sapientiæ Christi. Hoc enim est lumen, de quo dicit Saluator ipse: *Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ.* De quo & Esaias idem dicit sub persona Patris ad Christum: *Dedi te in lucem gentium, vt sis salus mea ad vltimum terræ.* Itemque: *Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam, habitantibus in regione & vmbra mortis lux orta est eis. Puer enim natus est nobis, & filius datus est nobis: cuius imperium super humerum eius, &c.* Quapropter leua in circuitu oculos tuos, & vbique circumspice, & vide: omnes isti, tam ex Iudæa quam ex gentibus ad Christum conuersi, congregati sunt, & ad constituendam Ecclesiam per fidem & charitatem adunati venerunt tibi, quia in Ecclesiæ vnitatem tibi incorporandi sunt. Filij tui licet per vniuersum orbem dispersi, tamen electi Dei de longè venient, vt tibi per fidem & charitatem incorporentur, & per fidei vnitatem socientur. De longè quidem venient, quia in regione dissimilitudinis constituti venient, vt filij fiant adoptiui: & qui fuerant à Christo longè, fiant propè, accedant per fidem & illuminentur: & filiæ tuæ, infirmiores scilicet animæ, de latere, aut, vt alia litera habet, lac sugent, id est, consolatione fouebuntur Spiritus sancti, & faciliori apostolorum indulgentioriqúe doctrina. Tunc videbis impleri ea, quæ dico: Nam affluës diuitijs gratiarum, donorumqúe exuberantia locupletaberis: affluës denique multitudine filiorum conuertentium se ad Christum, adeo vt etiam admiretur & lætitia dilatetur cor tuum, quando conuersam ad te videris tam subito multitudinem insularum maris, quando ve brachium, fortitudoqúe gentium, qui in potentia & æstimatione sunt mundi, venerit seu accesserit tibi. Inundatio camelorum operiet te, dromedarij regionum Madian & Epha. Si secundùm literam quærimus hic sensum, ille est, vt tot homines in Hierusalem aduenturi dicantur, vnde vel ex multitudine camelorum aut dromedariorum quibus aduecti sunt, Hierusalem operiatur. Sed propheticus est modus loquendi, significans tantam multitudinem in Ecclesiam, quæ per vniuersum orbem vna est, ingressuram, fidemqúe & Euangelium Christi suscepturam, quorum mores camelis & dromedarijs similes ante fuerant, vt Ecclesia videretur operiri magis, quam impleri. Vno namque sancto martyre pro fide Christi patiente, & glorioso tormenta ac bestias vincente, interim sæpenumero tria millia hominum conuertebantur, nec poterant, tot occidi, quot Christus subito fecit inde renasci. Et ita in vniuerso mundo splendebat Euangelium, Christiqúe fides, quo sancta Hierusalem, id est, Ecclesia Domino extrueretur. Omnes, id est, de singulis regionibus ex Saba venient aliqui aurum, & thus deferentes, & laudem Domino annunciantes. Quod futurum tres hodie Magi præfigurarunt, qui ex gentibus primitiæ gentium in fide Christum quæsierunt, Christum adorauerunt, Christoqúe munera, aurum, thus & myrrham obtulerunt.

Ioan. 8.
Esaiæ 42.
Esa. 9.
Ephes. 2.
Psal. 33.
Cameli & dromedarij mystice qui dicantur.
Matth. 2.

EXEGESIS EVANGELII IN EODEM FESTO. Matthæi secundo.

NON parum ad rem pertinebat, vt quum Euangelista scripturus Christi esset apparitionem Magorumque aduentum, neque locum neque tempus taceret. Multum quoque fidei adstipulatur, vbi rei quę describitur, tam ad locum, quam ad tempus testimonia prophetarum consentiũt. Quando enim Iudæorum magis confutari posset impietas, quam dum ex eorum libris, ex rerum euentu, ex prophetarum oraculis, & ex eorum tandem confessione probari potuit: vt quod confitentur ipsi, & alijs astruunt, ipsi credere nolunt? Sciebant ex prophetia Iacob tempus adesse Christi nasciturum: puta cum iam ablatum foret sceptrum de Iuda, cum tempus item hebdomadarum à Daniele prædictum, foret impletum. Quamobrem cum omnia iam viderent impleta, de Christi nascituri tempore non poterant dubitare. Ad hæc autem non ignorabant locum ex Michæa Propheta. Quæ omnia tacite hic Euangelista indicat, cum dicit:

Gene.49.
Danie.7.
Mich.5.

Cum natus esset Iesus in Bethleem Iudæ, in diebus Herodis regis, ecce Magi ab oriente venerunt Hierosolymam, dicentes.

Herodes Ascalonita qs fuerit.
Herodes Antipas quis fuerit.
Matth.14.
Marc.6.
Matth.27.
Lucæ 3.
Genes.49.
Mich.5.
Gene..8.

Hic Herodes alienigena fuit, non de semine Israel, patre scilicet natus Idumæo, matre Arabe, à Romanis, quibus Iudæa facta est tributaria, Iudææ constitutus in regem. Hic alioqui Ascalonita vocatus est: cuius filius Herodes erat Antipas, qui decollauit Ioannem, & Christo in passione in alba veste illusit. Huius tempore (vt prophetia impleretur Iacob patriarchæ, dicentis: *Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de fœmore eius, donec veniat qui mittendus est: & ipse erit expectatio gentium*) debuit nasci Christus. Debuit etiam nasci in Bethleem Iudæ, quomodo Michæas ante prophetauerat. Vbi Iesu Domino nostro nato, impleta quoque alia est prophetia. Nam Iacob fratrem suum Esau in Mesopotamiam fugiens, & in eodem loco dormiens, qui dicebatur Bethel, vidit per somnium scalam positam, cuius summitas pertingebat ad cælum, angelosq; ascendentes & descendentes per eam. Quamobrem dixit: *Quam terribilis est locus iste. Non est hic aliud, nisi domus Dei, & porta cæli.* Reuera Christo ibidem nato, erat ibidem domus Dei. Corpus namque eius de virgine sumptum, domus est Dei. Porta autem est & cæli, per quam intramus in cælestem hæreditatem, idem Christus. Hæc porta primo hoc in loco nobis manifestatur. Siquidem hic Magi primi sunt ex gentibus, qui ad hanc domum accedunt. Vide autem quanta fit Magorum deuotio. Mox vbi ex stella, quæ illis apparuit, regem didicerunt natum, nullam facientes moram, aduenium, vt suo aduentu, & gentilium futuram ad Christum deuotionem præsignarent, & impietatem confutarent Iudæorum. Illi enim exultabant propter nationem Christi, hi dolebant. Sequitur enim paulo post omnem Hierosolymam cum Herode ex Magorum aduentu & rei nouitate turbatam. Illi, inquam, regem quærebant alienum, hi spernebant suum. Illi rogabant vt ostenderetur, hi quidem indicauerunt locum, vbi esset inueniendus: sed nemo Iudæorum vel ex curiositate mouebatur, vt cum

Deuotio Magorum quãta fuerit.

Magis

Magis ad quærendum, ad contemplandumque regem suum se fatigaret.

Vbi est qui natus est rex Iudæorum?

Quid facitis ô Magi, quid facitis? Cur sic loquimini in terra aliena? An nescitis in Iudæa nullum alium vocari regem, nisi quem Romanorum potestas constituit? Num ignoratis regem alium ibi adhuc viuentem? Qua temeritate audetis alium nominare regem, cum sciatis iustitiam legis, crudelitatemq; tyranni, qui non sinat alium honorari regem, se in potestate regni constituto? Cur periculo tanto vos exponitis? Si regem, inquiunt, timeremus præsentem ac temporalem, non inquireremus futurum, ac cælestem. Sed quid de periculo mortis, cui vos inuoluitis? nonne prudentius fuisset tacuisse? Si periculum timeremus mortis, ad hanc regionem nunquam aduenissemus. Videsne Magorum deuotionem, fidem atque confidentiam? Nondum viderant Christum, & parati iam erant mori pro Christo. Nondum Christum nouerant, & parati erant coram crudelissimo rege in illius præiudicium Christum confiteri, Christum adorare, Christo offerre munera.

Fides Magorum quanta fuerit.

Qui fuerunt, inquis, hi Magi: Fuerunt, inquit Chrysostomus, sapientes in Persida, quia eo tempore ibi regnabant sapientes. Hi enim, hoc est, eorum maiores audierant Balaam diuinatoris olim prophetiam, seu oraculum, de stella hac loquentis: *Orietur stella ex Iacob, & exurget virga de Israel, & percutiet duces Moab, &c. & erit Idumæa possessio eius.* Propter hoc vaticinium, per sapientes successores obseruabatur aduentus, seu apparitio huius stellæ. Verisimile est autem, stellam hanc apparuisse tanta singularitate ab alijs stellis distinctam, vt dubitare non possent, singularem maximi regis cuiuspiam ortum hanc significare. Neque enim de illis stellis erat vna, quæ ab initio fuerunt creatæ, sed ad Christi natiuitatem significandam esse cœpit, & peracto ministerio suo iterum desijt. Hanc enim vbi viderunt Magi & sapientes in dinoscendis astris periti, intellexerunt hanc regis Iudæorum ortum significare. Per hoc enim puer ille Iesus reges, seu Magos hos illuminabat, per quod erudiri & certiores fieri poterant. In hoc, inquam, eis loquebatur, eorum opinioni condescendens, in quo intelligebant. Non enim tam facilè credidissent angelo (si fortè ad illos fuisset missus) quam crediderunt stellæ: Angelorum enim notitia apud illos fuisse minor credenda est, quam stellarum. Siue autem allocutione per stellam, siue illuminatione erga Magos Deus fuerit vsus, nihil refert, cum constet eos de ortu plenè informatos noui regis Christi nihil dubitasse. Erant igitur certi Christum regem Iudæorum natum, licet vbi natus foret id nescirent: nisi quod suspicabantur magnum glorioſumq; regem in maxima, nobilissimaque ciuitate, inter ditissimos, interq; peritissimos (maximi enim faciebant ipsi sapientiam, cum nemo apud illos nisi sapientissimus regnaret) quærendum, inueniendumq;. Quapropter Hierosolymam primo accedunt, dicentes: Vbi est, qui natus est rex Iudæorum? Vides, quia non interrogant, an natus sit. De hac enim re non ambigunt, sed, Vbi, inquiunt, natus est?

Magi tres qui & quales fuerint. Chrysosto. Num. 24.

Stellæ tribus Magis apparentis qualitas quæ. Genes.

Magi quomodo de ortu Christi fuerint certificati.

Vidimus enim stellam eius in oriente, & venimus adorare eum.

Vidimus stellam eius natiuitatis ostensiuam, in oriente nos constituti, quam eius esse intelleximus. Deo enim, vt dixi, eis inspirante, aut quocunque modo reuelante, didicerunt hanc esse stellam à Balaam vaticinatam quam mox quoque deuotè secuti sunt. Illis itaque Hierosolymam ingressis stella disparuit, quo Christi fieret natiuitatis manifestior, & Iudæorum ignauia magis detestanda probaretur. Neque enim interrogati, & de loco natiuitatis certa indicia scripturarum testimonia proferentes, excusare se de ignorantia poterant, qui inquirentibus Christum, locum, vbi inueniretur indicabant. Itaque si voluissent, Dei admonitionem merito intellexissent, Magorum deuotione & exemplo inuitati, qui indicabant Iudæis tempus, ab ijsdem verò scisitabantur locum natiuitatis Christi: quo citius, quod in salutem fiebat omnium, Christum scilicet esse natum euulgaretur. Quod Leo papa luculenter enunciat, dicens: Ad omnium hominum spectat salutem, quod infantia mediatoris Dei & hominum iam vniuerso declarabatur mundo, cum adhuc exiguo detineretur oppidulo. Quamuis enim Israliticam gentem, & ipsius gentis vnam familiam delegisset, de qua naturam vniuersæ humanitatis assumeret: noluit tamen intra maternæ habitationis angustias ortus sui latere primordia: sed mox ab omnibus voluit agnosci, qui dignatus est pro omnibus nasci. Tribus igitur Magis in regione orientis stella nouæ claritatis apparuit, quæ illustrior cæteris, pulchriorque syderibus, facilè in se intuentium oculos, animosque conuerteret: vt confestim aduerteretur, non esse ocioſum, quod tam insolitum videbatur. Dedit ergo aspicientibus intellectum, qui præstitit signum: & quod fecit intelligi, fecit inquiri, & se inueniendum obtulit requisitus. Ideo absque dissimulatione ingenue Hierosolymis confitentur: Et venimus adorare eum. De longinquis adeo regionibus aduenimus, vt adoremus eum. Vide hic, quomodo puer ad quem festinabant, non modo eos illuminabat, sed etiam, quo nullam metuerent potestatem, quin liberè voluntatem suam confiteri auderent, confortauit.

Numer. 24.

Leo papa.

1. Timot 2.

Stellæ Magorum claritas quanta fuerit.

Audiens autem Herodes rex turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo.

Nunquam non grandis potestas timori subiecta est. Erat autem rex Herodes non iniuria pauidus, quippe qui timore anxius, nec vnquam securus regnum suum tutabatur. Erat præterea execrabilis parricida, multi sanguinis effusi sibi malè conscius, qui nec Hircano socero suo regi summo sacerdoti, nec vxori suæ Hircani propinquæ, nec proprijs ex eadem susceptis filijs pepercit, quos omnes aliosque multos truculentus carnifex more damnauit. Premit enim tyrannos quoque metus, quomodo eorum quidam dixisse fertur: Quem multi timent, vt multos quoque ipse timeat necesse est. Verum quam pulchrè Herodi hymnus insultat Ecclesiasticus in hæc verba loquens: Hostis Herodes impie, Christum venire quid times? Non eripit mortalia qui regna dat cælestia. Attende præterea hic peruersam adulationem Iudæorum: quia vt refert Euangelista, turbata est omnis Hierosolyma

Herodis crudelitas quanta fuerit.

lyma cum illo. Vt quid enim turbantur propter natum sibi regem? fortasse respondet quispiam: Timebant (quoniam de Christo futuro, & iam, vt ferebatur, nato carnaliter sentiebant) ne duobus regibus inter se decertantibus, ipsi perturbationibus inuoluerentur. Timebant sanè. At quæ est hæc ignauia, temporalem & malam inter peccandum pacem adeo præferre, vt malint impio Herodi subijci, quam à rege cælitus veniente, cælitusque misso & nunciato gubernari? Figurabatur quoque in hac Herodis ciuitatisq; propter Magorum Christum quærentium aduentum turbatione, infantumque cruenta perditione, turbatio futura Iudæorum, quando post Christi ascensionem Apostolis prædicantibus, gentibusq; Christi Euangelium suscipientibus Hierusalem, vniuersumque Iudaicum regnum turbabatur atque tumultuabatur, quoniam apostolorum prædicationem exterminare, Christiq; nomen conabantur persequendo, fugando, occidendoq; sanctos Dei prædicatores extinguere.

Timoris Iudæorum causa quæ fuerit.

Turbatio hæc Iudæorum & Herodis qd figuratit.

Actor. 5.

Et conuocans omnes principes sacerdotum, & scribas populi, sciscitabatur ab eis, vbi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei: In Bethleem Iudæ. Sic enim scriptum est per Prophetam: Et tu Bethleem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda. Ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel.

Mich. 5.

Quando Herodem audimus propter Christi natiuitatem turbatum, non potest ex pietate euenire, quod tam studiose de Christo nascituro interrogat. Audiuit enim ex Magis natum regem Christum: ideo vult scire ex sacerdotibus summis & scribis, quorum erat regere, docereque populum, & explanare legem, vbi Christus nasceretur. Quæ, inquis, Herodi erat notitia de Christo? Intellexit enim Magorum interrogationem, non de quouis rege, sed de maximo ac summo rege Christo, quem Iudæi expectabant. (Licet in hoc errabant, quod temporali potestate & in gloriosa maiestate illum regnaturum putabant.) Dicendum: Herodem Proselytum fuisse Iudæorum, id est, ad Iudaismum conuersum, sed imperfectè in lege institutum (quod actus eius & vita testantur) ideo audierat Messiam venturum, quem suspicatur hunc esse regem natum, quem Magi quærebant. Capit igitur, vbi ille sit nasciturus, vbi ve expectandus, discere ex sacerdotibus & peritis in lege. Respondent illi quomodo legerunt in Michæa scriptum. Quid de scripturis tu interrogas Herodes? Si scripturis credis, cur iam acuis gladium in puerum, meditans, illum quomodo possis perdere? Num poteris homo corrigere ne fiat, quod Deus, vt fieret, ordinauit & prædixit? Quod si scripturis non credis, quid de his, si iuxta mentem tuam vaniloquæ sunt, interrogas? Respondens Chrysostomus. Credebat, inquit, Herodes in malo, in bono non credebat: quoniam quidem quod inde nasciturus foret Christus, vt scripturæ dicebant, credebat: quoniam autem aduersus illum agere non poteras, quem Deus mittebat, non credebat: quia non suo consilio gubernabatur, sed vinculo diaboli trahebatur ligatus. Sic sunt omnes homines peccatores: in quibus diabolus operatur: credunt scripturis: & non credunt:

Herodem fuisse Proselytum Iudæorum.

Chrysost.

Scripturis quomodo credant & quomodo non credant peccatores.

quia hoc ipsum quod credunt, perfectè credere non permittuntur. Siquidem omnes qui Christiani sumus, & legimus & scimus, quia mundus consummandus est, & quia morituri sumus: & hoc ipsum tamen perfectè non credimus. Si enim perfectè crederemus, sic viueremus, quasi post modicum transituri de hoc mundo, non quasi in æternum mansuri.

Tunc Herodes clam vocatis Magis, diligenter ab eis didicit tempus stellæ, quæ apparuit eis. Et mittens illos in Bethleem, dixit: Ite & interrogate diligenter de puero. Et cum inueneritis, renunciate mihi, vt & ego veniens adorem eum.

Duplici modo credibile audierat Herodes à sacerdotibus responsum. Primo, quia à sacerdotibus fuit dictum: deinde quia exemplo prophetæ fuit comprobatum. Non tamen ad deuotionem flectitur nascituri regis, sed ad malitiam interfectionis eius per dolum. Malus enim homo, quæ Dei sunt intelligere potest, quæ Dei sunt autem agere non potest. Quapropter vide, quam insidiose ad se vocat Magos Herodes, nihil mali suspicantes. Explorat tempus, hoc est, diem apparitionis stellæ. Deinde diligentem inquisitionem de puero mandat. Tertio, renunciari sibi rem postulat, puta puerumne, ac vbi inuenerint. Quarto, quo dolus non sentiatur, velle adorare puerum se fingit, ac muneribus honorare, quem tamen gladio parabat occidere. De quo eleganter sanctus Leo papa differit, dicens: Audiens Herodes rex, Iudæorum principem natum successorem suspicatus, expauit, & molitus necem salutis autori falsum sponsorem obsequium. Quam fœlix foret, si Magorum imitaretur fidem, & conuerteret ad religionem quod disponebat ad fraudem. O cæca stultæ æmulationis impietas, quæ perturbandum putas tuo furore diuinum consilium. Dominus mundi temporale non quærit regnum, qui præstat æternum. Quid incommutabilem dispositarum rerum ordinem vertere, & aliorum facinus præoccupare disponis? Mors Christi non est temporis tui. Ante condendum est Euangelium, ante prædicandum est Dei regnum, ante sanitates donandæ, ante sunt faciendæ miracula. Cur Herodes quod alieni est operis, tui vis esse criminis: & non habiturus effectum sceleris, in solum te reatum præcipitas malæ voluntatis? Nihil hac molitione proficis, nihil peragis. Qui voluntate natus est, arbitrio sui potestate morietur. Renunciate, inquit, mihi, vt & ego veniens adorem eum. Videte serpentinam vocem. Ex illorum enim erat numero vnus, qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. Simulat se adorare velle, quem necare decreuit. Quam misera autem (ait Bernardus) est ciuitas aut congregatio, in qua regnat Herodes, quoniam Herodianæ sine dubio particeps erit malitiæ, & ad nouæ salutis ortū Herodiana mouebitur turbatione. Nam Herodiana malitia & Babylonica crudelitas est, nascentem velle extinguere religionem, & allidere paruulos Israelis. Si quid enim ad salutem pertinens, si quid religionis oritur, quicunque resistit, quicunque repugnat, planè cum Aegyptijs paruulos Israelitici germinis necare conatur: imo cum Herode nascentem persequitur Saluatorem.

Herodis insidiæ quantæ in Christum puerum.

Leo Papa.

Psalm. 27.

Bernard.

Herodiana malitia & Babylonica crudelitas mystice quæ. Exod. 2.

Qui

Qui quum audissent regem, abierunt. Et ecce stella, quam viderant in Oriente antecedebat eos, vsque dum veniens, staret supra vbi erat puer.

Viderat magnam Magorum deuotionem Herodes erga Christum: nec sperabat eos blanditijs, nec minis, sed nec auro posse corrumpi, vt in nati pueri necem consentirent. Quia igitur aliud non potuit, deuotionem ipse quoque simulabat, & reges innocentes abire dimisit. Vide autem & ab initio quanta sit pietas, quanta deuotio Magorum, quanta fides gentium. Vna stella eos per alienas terras, vt in Christum crederent, permouit: Iudæos vt crederent, nec sol iustitiæ Christus ipse mouere potuit. Stella, inquit, antecedebat eos, puta Magos ab Hierusalem recedentes. Hæc erat stella quam in oriente viderant, & quæ eos ducatu suo in Hierosolymam duxerat: quæ denique non longè ab Hierusalem se, quo Magi interrogare cogerentur, subduxerat. Hęc euntibus versus Bethleem Magis iterum præcedens sociata est, donec staret supra locum, vbi puer erat. Quia enim loquendo non poterat, stando Christum locumqúe eius indicabat. Noli autem mirari, quod stella seruit Magis Christum quærentibus: mirare potius quod non vna stella tantum, sed omnia etiam elementa tibi seruiunt delinquenti, Deiqúe inimico.

Pietas deuotio fidesque Magorum quanta.

Videntes autem stellam, gauisi sunt gaudio magno valde.

Multum ex stellæ ducatu, quem se amisisse putabant, exhilarati sunt Magi. Videbant enim se haudquaquam deceptos, præsertim cum etiam testimonia sacerdotum & scripturæ interim accessissent: vnde ad inueniendum regem, quem quærebant Christum, certiores redderentur. Videtis quam sapientes fuerunt hi tres viri. Nihil numinis tribuerunt stellæ: puerum vt Deum adoraturi quærebant. Stant iuxta domum, parant munera: nec scandalizantur de neglecto tanti regis apparatu. Nullam enim ibi curiam, non altum palatium, non ædes regales, nullos ministros, nec signum aliquod temporalis maiestatis offendunt.

Sapientia Magorum quanta.

Et intrantes domum inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum.

Mirum fuit deuotionem tantorum virorum non perijsse, cum regẽ quærerent, inuenirentq; nullo diademate regio insignitum, nõ viderunt purpuram aut regium aliquid, sed mirabilem inopiam & paupertatem. Viderunt domum vilem, & animalibus magis quam hominibus ad inhabitandum idoneam. Viderunt matrem eius, vix, vt Chrysostomus ait, tunicam vnam habentem, non ad ornamentum corporis, sed ad tegimen nuditatis. Viderunt puerum vilibus pannis inuolutum, & sordidiori in præsepio positum. Quanuis credendum potius sit, hac hora in gremio matris sedisse, atque hospites tam deuotos blando atque amicabili contuitu oculorum benignè recepisse. Vide autem quantæ fuerit reuerentiæ, ante puerum inopem mox procidere, & vt Deum adorare?

Chrysost.

Infans Christus quomodo Magos exceperit.

Et apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum, thus

& myrrham. Et responso accepto in somnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam.

Nunquam satis Magorum horum laudari potest deuotio. Siquidem non satis illis erat adorasse, sed etiam muneribus oblatis sese profitebantur, optobantque feruentissimo desiderio, puero huic vero regi ac Messiæ Iudæorum esse subiectos. Offerebant munera, quibus iuxta mysticam significationem, puerum hunc agnoscebant Deum, agnoscebant regem, agnoscebant mortalem. Oblatis autem muneribus, commendatisque animabus suis (neque enim dubium est, hac præcipua hora summa exultatione, alacritate & spirituali perunctos, sentientes in puero, hoc quod lingua non possent explicare, nec corde comprehendere) monti sunt in somnis responso accepto, quippe qui soliciti fuerant, inter se consultantes, an ad Herodem sibi foret redeundum, nonnihil sinistri suspicantes. Moniti igitur ne redirent, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. Et nobis à regione similitudinis, ab innocentia, ab originali iustitia, qua olim excidimus, hallucinamurque opus est redire in regionem nostram, vtputa, cælestem patriam, per aliam viam, quam per illam per quam excidimus, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui est benedictus in secula. Amen.

Munera Magorum tria mystice quid.

SERMO IN EODEM FESTO.

De Magorum deuotione, studio ac muneribus.

INtrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius: & procidentes, adorauerunt eum. Et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum thus & myrrham. Matth. II. Memoriam apparitionis Dominicæ hodie agimus filij charissimi, qua puer Iesus, & adhuc infans seipsum gentibus, hoc est, primitijs gentium exhibuit. Itaque hos Magos Christum quærentes, ex Aethiopia aut Perside venisse multi volunt, quos tam longo itinere breui potuit tempore adducere puer Iesus. Fuisse autem horum aduentus occasionem Chrysostomus hanc ita narrat, dicens: Legi Magos istos ex libris Balaam diuinatoris apparituræ huius stellæ scientiam accepisse: cuius diuinatio posita est in veteri testamento: *Orietur stella ex Iacob, & exurget homo de Israel, & dominabitur omnium gentium.* Audiui aliquos, inquit, iterum Chrysostomus, referentes de quadam scriptura, & si non certa, non tamen destruente fidem, sed potius delectante, quoniam erat quædam gens sita in ipso principio ipsius Orientis iuxta Oceanum, apud quos ferebatur quædam scriptura inscripta nomine Seth, de apparitura hac stella & muneribus ei huiusmodi offerendis, quæ per generationes studiosorum hominum patribus referentibus filijs suis habebatur deducta. Itaque elegerunt seipsos duodecim, quidam ex ipsis studiosiores & amatores mysteriorum cælestium: & posuerunt seipsos ad expectationem stellæ eiusdem. Et si quis moriebatur ex eis, filius eius aut aliquis propinquorum qui eiusdem voluntatis inueniebatur, in loco constituebantur defuncti. Dicebantur autem Magi in lingua eorum, quia in silentio & voce tacita Deum glorificabant. Hi ergo per singulos annos post messem trituratoriam ascendebant

Magorum patria quæ fuerit.

Chrysost.

Numer. 24.

Chrysostom.

Magi vnde dicti sint.

fiebant in montem aliquem positum ibi, qui vocabatur lingua eorum mons Victorialis, habens in se quandam speluncam in saxo, fontibus & electis arboribus amœnissimam: quem ascendentes & lauantes se, offerebant, & laudabant in silentio Deum tribus diebus. Et sic per singulas faciebant generationes, expectantes semper ne forte in generatione sua stella illa beatitudine oriretur, donec apparuit eis, descendens super montem illum Victorialem, habens in se formam quasi pueri paruuli, & super se similitudinem crucis. Et locuta est eis, docuitque eos, & præcepit eis vt proficiscerentur in Iudæam.

Mons victorialis quis fuerit.

Proficiscentibus autem eis per biennium præcedebat stella, & neque esca, neque potus defecit in peris eorum. Cætera autem quæ gesta referuntur ab eis in Euangelio compendiosè posita sunt. Tamen cum reuersi fuissent, manserunt colentes & glorificantes Deum studiosius magis quàm primum, & prædicarunt omnibus in genere suo, & multos erudierunt. Denique cum post resurrectionem Domini Thomas isset in prouinciam illam, adiuncti sunt, & baptizati ab eo facti sunt adiutores prædicationis illius. Hæc omnia Chrysostomus. Quæ ideo recensere volui, quia manifestum est, absque ratione grandique causa non accidisse, vt tres reges ex tam longinqua venirent terra, nisi diuina eos virtus permouisset ad assumendam tam longam, difficilemque peregrinationem, ad pericula viarum sustinenda, ad quærendum ignotum regem adhuc puerum, ad adorandum infantem tanquam Deum cœlo, mundoque imperantem. Quod autem nihil eos nisi fides & deuotio permouerit, inde perspicuum est, quia mox vbi adorauerant, vbi munera obtulerant, ad propria reuertuntur, nihil eiusmodi expectantes quod in curijs terrenorum solet regum exhiberi, puta conuiuari, ad tempus commorari, gloriam exhibere, & etiam iactare. Nihil horum, inquam, hic fuit, sed oblatis muneribus, mox redierunt. Sola fides & hæc magna valde, eos adduxit, sola reduxit. Quapropter Bernardus deuotissimus in horum fide delectatus. Cui, inquit, comparabimus, aut cui similes æstimabimus viros, istos) Si latronis fidem, si Centurionis confessionem, considero, in eo superexcellere videntur isti quod tunc miracula multa fecerat, iam tunc à multis prædicatus fuerat, à multis adoratus. Attamen considerem⁹ quid & illi dixerint. Clamabat latro de cruce: *Domine memento mei dum veneris in regnum tuum.* Ergone per supplicium ille vadit in regnum? Quis indicauit tibi, quia *oportebat pati* CHRISTVM, *& sic intrare in gloriam suam?* Tu quoque Centurio eum vnde nosti? Videns quod sic clamans expirasset: *Verè*, inquit, *hic homo Filius Dei erat.* Mira res, & omnium admiratione digna. Propterea rogo vos, intuemini & videte, quàm occulta sit fides, quam Linceos habeat oculos diligentius considerate. Cognoscit Dei Filium lactantem, cognoscit in ligno pendentem, cognoscit morientem. Siquidem latro in patibulo, Magi in stabulo cognoscunt. Quicquid illi sermonibus, hoc isti muneribus confitentur. Latro regem, Centurio Dei Filium, simul & hominem pronunciat. Et hæc tria ipsorum Magorum munera indicant.

Causa profectionis Magorum in Iudæam, quæ fuerit.

Magos sancto Thomæ Apostolo auxilio fuisse in prædicatione fidei, ac ab eo baptismate suscepisse.

Bernardus.

Luc. 23.

Luc. 23.

Luc. 23.

Fides quàm linceos habeat oculos.

ibidem.

Matth. 2.

Obseruemus hic quatuor studia Magorũ. Primũ est, q⁹ studiosè perscru-

Tria Magorum studia consideranda quę sint.

ti fuerunt Christi ortum, vigilantes quotannis, ne præteriret eos stella hæc, quam orituram credebant. Videtam si tanta in nobis sit deuotio fidelibus, quanta fuerit olim in gentibus, vt adeo simus studiosi ad percipiendam Christi stellam seu Christum, hoc est, ad inquirendum eius beneplacitum. Fuit autem Magorum studium huiusmodi, vt digni essent qui inuenirent. Siquidem scrutabantur inuestigando, vigilando, orando. Inuestigabant oracula suorum prophetarum licet paganorum, orabant vt inuenire discereque possent stellam. Vigilabant donec viderent. Hoc modo inuestigare & ex scripturis discere nos decet voluntatem Dei. Decet præterea ad fores nos sapientiæ vigilare quotidie: deinde vigilare nos oportet in orationibus. Secundum Magorum fuit studium, quod quæsierunt Christū & hoc trifariam quoque fecerunt. Siquidem quæsierunt eum fortiter, nullis laboribus nec itineris diuturnitate deterriti. Quæsierunt sapienter, quia astutia Herodis non sunt decepti. Quæsierunt dulciter, quia Herodes tantam in eis fidem deuotionemq; ad Christum inueniens, nequaquam audebat eos promissionibus vt corrumperet, tētare. Heu quam pauci hodie sunt fidelium, qui Deum quærant dulciter, vt nullis concupiscentijs tentationibusve ab integritate abducantur: cum vnusquisque, vt Iacobus ait, à concupiscentia sua tentetur, abstractus & illectus. Tertium Magorum fuit studium, quod syderis ductu præcedentis, vbi tandem Christum inuenerunt, procidentes ante eundem ipsum adorauerunt. Sic enim narrat Euangelista: *Et intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius: & procidentes adorauerunt eum* Super quo verbo sic exclamat deuotissimus Bernardus: Vnde hoc vobis ô alienigenæ? Neque enim tantam inuenimus fidem in Israel. Sic vos non offendit vilis habitato stabuli, non pauperes curiæ præsepij? Non vos pauperis matris præsentia, non lactantis infantia scandalizat? Quid facitis ô Magi, quid facitis? Lactantem puerum adoratis, in tugurio vili, in vilibus pannis? Ergo ne Deus est iste? Deus certè in templo sancto suo, Deus in cælo sedes eius: & vos quæritis eū in stabulo, in matris gremio? Quarum Magorū erat studium, quod non solum procidentes adorauerunt Christū infantem, sed eidem etiam obtulerunt munera, illum honorantes atque cultum ei exhibentes. Quadruplex autem est munus quod Magi Domino obtulerunt. Primo, est munus à corde, quia in eum tam crediderunt quàm eundem dilexerunt. Quid autem Deo offerre potuissent charius, quàm corda sua, quibus se totos tradiderunt Christo, diligentes eum? Secundo, est munus à lingua seu ab ore, quod est laus Christi, vt scriptum est: *Sacrificium laudis honorificabit me*. Deum enim verum confessi sunt. Tertio, est munus à manu: & hoc modo obtulerunt Magi Domino, aurum thus & myrrham. De hac offerendi ratione exclamat beatissimus Bernardus dicens: Quid facitis Magi, quod aurum offertis? Ergo rex est ipse? Et vbi aula regia, vbi thronus, vbi curiæ regalis frequentia? Nunquid aula est stabulum, thronus præsepium, curiæ frequentia Ioseph & Maria? Quomodo ita insipientes facti sunt viri sapientes, vt adorent paruulum despicabilem tam suæ ætatis, quam paupertate suorum? Nonne timendum erat fratres, quod scandalizarentur viri isti, & illusos se crederent, cum tam indigna viderent? A regia ciuitate, vbi regem quærendum coniectabantur, ad Bethleem villam parmulam

Deuotio Magorum quanta.

Prouer. 8. 1. Pet. 4.

Quæsitus vti fuerit Christus a Magis trifariam.

Iacob. 1.

Matth. 2.

Bernard. Matth. 8.

Psalm. 10.

Munus quadruplex Christo oblatum à Magis.

Munus à lingua quod. Psalm 49.

Munus à manu quod. Bernardus.

nulam diriguntur. Ingrediuntur ſtabulum, inueniunt inuolutum pannis infantulum. Non illis ſordet ſtabulum, non pannis offenduntur, non ſcandalizantur lactantis infantia. Procidunt, venerantur vt regem, adorant vt Deum. Sed profecto qui illos adduxit, ipſe & inſtruxit: & qui per ſtellam foris admonuit ipſe in occulto cordis edocuit. Quarto, eſt munus ab obſequio. Hoc obtulerunt Magi, & quando longo illo itinere fatigati ſunt, ad puerum venientes, & quando procidentes adorauerunt eum. Quid enim aliud fuit ante Chriſtum procidere, quàm ſe totum in eius obſequium obedientiamque tradere? Magi igitur ante Dominum procciderant, quia ſeipſos in eius obſequium atque ſeruitium totos expenderunt. Reſtat nunc vt nos quoque ad Chriſtum ambulemus, Chriſtum adoremus, Chriſtoque offeramus munera. Eſaias olim de gentibus Deo loquens, dicebat: *Ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in ſplendore ortus tui.* Ambulemus nos in lumine Dei, ductu ſcilicet gratiæ eius, quæ nobis eſt lumen ad dirigendos greſſus noſtros in ſemitis mandatorum Dei. Ad ambulandum autem ad cæleſtem illum paradiſum, quatuor lumina ſunt nobis neceſſaria, quæ veluti quatuor nos candelæ præcedant. Prouidit igitur nobis benigniſſimus Dominus de quadruplici lumine habitantibus in tenebris, & in regione vmbræ mortis. Eſt enim lumen naturæ, lumen doctrinæ, lumen exemplare, & lumen gratiæ ſeu illuſtrationis diuinæ. De primo lumine eſt illud Pſalmi: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine.* Omnibus nobis hoc lumen rationis naturaliter inditum eſt, vt cognoſcamus bonum & malum, honeſtum & inhoneſtum, quod decet & quod dedecet. Poſſumus hoc lumen ſequentes (tametſi illud nobis haudquaquam ſufficiat ad ſalutem.) nos diſponere aut parare ad lumen diuinæ gratiæ ſuſcipiendum, puta, vt in nobis non inueniatur obex gratiæ. Siquidem ethnicus aut paganus ſi damnatur, non niſi iuſtè damnatur, propterea quod lumine hoc naturæ, non fuit rectè vſus. Si enim rectè vteretur, & ad Deum (quem lumine poteſt rationis agnoſcere) ſe conuerteret, non poſſet fieri, quin per media illuminaretur à Deo, & ad ſalutem peruenire. Aliud eſt lumen doctrinæ ſiue eruditionis, vt quod lucet in ſcriptura, quòmodo Pſalmus dicit: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis.* Et iterum: *Declaratio ſermonum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis* Tertium eſt lumen exẽpli, vbi quis opere docet quid fugiendum, quid amplectendumve ſit. Et hoc lumen efficax quidem eſt, ſed non ſufficit abſque lumine gratiæ. Quartum igitur lumen diuinæ eſt gratiæ neceſſarium. Hoc lumen in homine tanto radiat clarius, quanto fuerit hominis cor purius. Quàm multi enim ſunt qui docti prædicare ſciunt, & dare conſilia alijs: ſibiipſis tamen nihil conſulere nouerunt, ſed ambulant in tenebris, nec ſciunt quo vadant. Vides ſæpenumero doctos multos ſed indeuotos, cum ediuerſo offendas ſimplices, illiteratos, ſapientiſſimos ac ſpiritu deuotos. Quare? quia lumen gratiæ ſua negligentia aut non habent, aut minus habent. Quapropter omnes quãtum ſufficeret, ſumus rationis capaces: videmus quoque exempla bona: præterea ſumus inſtituti ſalutari doctrina, & tamen hæc omnia, quia ad Deũ non conuertimus, nec applicamus, grauiter delinquimus, nos ipſos negligentes. Omnibus enim his quàm diu vtimur ad luminis ſuperni, hoc eſt, ad gratiæ

Munus ab obſequio quod.

Procidere ante Chriſtũ infanté quid fuerit Eſaiæ 60.

Ambulare in lumine Dei quid ſit. Pſal 118.

Lumina quatuor homini neceſſaria quę. Pſalm 4.

Lumen naturæ quid ſit.

Ethnici & pagani cur iuſtè damnentur.

Lumen doctrinę quàm ſit neceſſariũ hominí. Pſal. 118. Ibidem.

Lumen exempli quodnam ſit.

Lumen diuinę gratię quã ſit neceſſariũ homini. Ioan. 12.

Doctibres cur ſint communiter minus deuoti ac illuminati Dei gratia.

Lumini diuino illustrari volentes qd sit faciẽdum.

extinctionem, non potest nobis inesse salus. Quid, inquis, faciam, vt diuino illustrer lumine? Deponere omnia peccata per confessionẽ, animumq; posthac delinquendi nullo vnquam tempore admittere, peccandi occasiones fugere, ob nullius hominis amorem, ob nullius commodi, nulliusve rei desiderium aut fauorem à Dei voluntate declinare. Nisi hoc, abstinendi scilicet à peccato, declinandi peccatorum occasiones, tam propositum quàm studium in te firmum sit ac constans, vana est correctioris vitæ quæuis promissio. Non adeo grauis & laboriosa est res bonæ voluntati vitam malam deserere, & ad meliora se mutare. Adsit bona voluntas, & sentiuntur cuncta leuia. Age tantum vt velis, & verè velis te ad meliora conuertere. Verum audio vestrum quosdam dicentes, Voluntatem habeo bonam, instituo propositum sanctum, & dum ab alijs sequestratus sum, vtcunque rectè me habeo. At vbi inter homines viuere cogor, cogor quoq; acquiescere alijs, meq; nisi malim offendere, aut derideri atque contemni, præsentibus communi conformemq; reddere. Itaq; quamuis bona mihi sit voluntas, impedior. Si enim non acquiesco amicis, malè audio. Quid dicis? Quos habes amicos, quibus placere magis appetis, quàm Deo? An pluris facies hominis amicitiam, quã Dei? Nunquid, ne malè audias ab homine, offendes Deum? Nunquid vtilior tibi est amicitia hominis, quã Dei? aut potius deseres Deum illo contempto, ne contristes hominem Deo dilecto? Nimis stultè loqueris. Quæ tu cognoscis Deo placita, virtuosa, saluti tuæ necessaria, propter hominem deseres? Quæ Deũ offendunt quæ tibi noxia sunt, quæ dedecẽt, propter hominis fauorẽ, & ad Dei iniuriã facies? Si te rogaret amicus, vt tibi eruas oculum, non facies? Si vt pecces, animæq; tuæ vulnus infligas homo inuitet, nunquid ne illum contristes, acquiesces? Stulta hæc est excusatio: propter homines, & ne derideare aut malè audias, cogi ad peccandum. Audi quid Apostoli fecerunt. *Ibant*, autem, inquit Lucas, *gaudentes à conspectu concilij quoniã digni habiti sunt pro nomine Iesu cõtumeliam pati*. Exulta & gaude tu quoq; si propter virtutem continentiæ, si propter temperantiam sobrius & casta viuis, & si propter quamuis virtutem aliam, vt placeas Deo, aut ne offendas Deum, aliquid agis aut caues, propter quod sperneris, aut propter quod malè audis, exulta & gaude, quia pro Christo & pro virtute hoc pateris. Qui enim propter iustitiam patiuntur, beati. Et quis tibi nocebit, si bonæmulator fueris. Grauatè fers si despiceris. Audi consilium. Despice teipsum primus, nec te dignũ iudices, qui hominũ habes fauorem. Hominũ gratiam contemne, ne Dei gratia prueris. Nihil tua interest quid de te homines loquantur, modo Deo placeas. Quid animæ tuæ conferat aut noxiũ sit attende: & quid de te homines cogitent aut loquantur, contemne. Vecordia eſt duntaxat tua, qui volũtate inconstans es, qui parui facis Dei gratiã & amicitiam. Ideo leuiter transgrederis: cedis vno verbo. Et quia homines mollem, inconstantem, leuemq́e te cognoscunt, quem vbi in animo etiam boni aliquid habueris, sciunt ad verba hominũ mutabilẽ, ideo magis inconstantem reddunt, nec propositi tui te esse sinunt tenacem: Cæterum, propone & constans serua tuum propositum, puta non vorare, non inebriari, non compotare, nihil impudicum agere aut loqui, non choreis, aut spectaculis interesse: quis quæso te inuitũ ab hoc proposito abstraheret? Si tentaris ab homine

Voluntes bona melioris vitæ qui probetur.

Actor. 5.

Matth. 5. 1. Pet. 2.

Iudicia hominum quam nihili sint facienda vt Deo obediatur.

Propositũ bonum quàm sit mordicus tenendum.

mine vià propoſito ſancto tuo recedas, noli vacillare tu, ſed pertinax etiã, bis, terve omnes qui offendi volunt, offende & quantotius illorum blanditijs aut minis etiam non acquieſcas, vt tandem nemo moleſtus tibi ſit, nemo non laudet etiam te. Habet enim etiam apud inimicos ſemper tam virtus, quàm veritas laudem. Nam ab omnino reprobis quid timendum eſt? Profecto prorſus nihil. His namq; ſi acquieueris, perdent te: ſi non acquieueris, deteſtabuntur te. Verum hoc non ad ignominiã tibi cedet, ſed ad laudem. Quid enim illi dignè laudant aut vituperant? Cæci ſunt, & iudicio carent. Contra illorum odia Chriſtus te conſolatur, dicens: *Beati eritis cum vos oderint homines, & perſequti vos fuerint, & eiecerint nomen veſtrum tanquam malum, propter Filium hominis. Gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælo.* Itemq; Nolite mirari, quia odit vos mundus. *Si de mundo eſſetis, mũdus quod ſuum erat* in vobis *diligeret. Sed quia de mundo non eſtis propterea odit vos mũdus.* Quis eſt de mundo? Profecto qui terrena ſapit, qui ſecundum carnem viuit, qui non obedit ſpiritui Dei. Hi ſunt mundus. Hi ſunt à quibus omnes, qui piè volunt viuere in Chriſto, perſecutionem patientur. Itaque ſi hominibus huiuſmodi placere vis, non poteris placere Deo. Si etiam huiuſmodi placeres, id eſt, placere affectares, Chriſti ſeruus non eſſes. Hæc prima conuerſionis tentatio eſt, odia ac hominum contemptum in Dei ſeruitio pati. Veruntamen noli tu ad modum arundinis vento agitari. Conſtans perſeuera in tuo bono propoſito, præſertim, cui ſacra conſentit ſcriptura, & maioris tui aut Eccleſiæ autoritas quid verò de te loquãtur ſentiantve homines, contemne. Poſtremo vt vnde digreſſus ſum, redeam, cum ſanctis Magis Chriſtum quære, Chriſtum inueni, ante Chriſtum procide, Chriſtum adora, Chriſto offer munera, aurum charitatis, thus deuotionis, & myrrham abnegationis, ac mortificationis. Quod nobis omnibus largiatur mellifluus amabiliſſimusq; puer Dominus Ieſus Chriſtus, in ſecula benedictus, Amen.

Reprobi homines quàm non ſint timendi.

Matth. 5. Luc. 6.

1. Ioan. 3. Ioann. 15.

De mundo quinam eſſe dicantur. 2. Tim. 3. Gala. 1.

Tentatio prima conuerſionis quænam ſit. Matth. 11.

IN FESTO S. ANTONII ABBATIS AC CONFESSORIS. Lectio lib. Sapien. Cap. X,

IUſtum deduxit Dominus per vias rectas, & oſtendit illi regnum Dei, & dedit illi ſcientiam Sanctorum. Honeſtauit illum in laboribus, & compleuit labores illius. In fraude circumuenientium illum affuit, & honeſtum fecit illum. Cuſtodiuit illum ab inimicis, & à ſeductoribus tutauit illum: & certamen forte dedit illi, vt vinceret, & ſciret quoniam omnium potentior eſt ſapientia. Hæc venditum iuſtum non dereliquit, ſed à peccatoribus liberauit eum: deſcenditque cum illo in foueam, & in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi ſceptrum regni, & potentiam aduerſus eos qui eum deprimebant: & mendaces oſtendit, qui maculauerunt illum, & dedit illi claritatem æternam.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

TOt nobis eximiæ ſanctitatis proponuntur exempla, tot incentiua virtutum, vt duriſſimus quiſue poſſit corde compungi, & excuſſo frigidi

ac mundo huic dèditi pectoris sui torpore, inflammari fortiter ad quærendum, colendum & amandum Deum. Quod si obrepat pusillanimitas, tanquam ardua res sit seruire Deo, tamen animari potest exemplis hominum mortalium, quorum certè eadem nobiscum secundùm carnem conditionis ratio, eadem infirmitas fuit, qui nihilominus diuina freti ope in tantam excreuere sanctitatem, vt nemo satis mirari queat. Si illi potuerunt, nos itidem non poterimus? Si illis Deus auxilio fuit, vt possent, nobis etiam non erit? Aut fortè illi dormiendo & otiando suas sunt adepti virtutes, & Deus illis stertentibus suam impertijt gratiam? Imo verò bonus Dominus, qui nihil sic optat, quam nos sublimes in gratia & gloria efficere, dabit nobis propensissima liberalitate quicquid adminiculo nobis esse queat, ad apprehendendam iustitiam: sed conatus noster adsit oportet, vt quæramus, petamus, pulsemus. Ad hoc incitamur exemplo beatissimi Christi confessoris, cuius nunc festum colimus, cui quam aptissimè accommodari possunt verba lectionis hodiernæ Epistolæ desumptæ ex libro Sapientiæ, quibus dicitur: Iustum deduxit Dominus, tum continua suæ gratiæ aspiratione, tum angelica inspiratione, tum etiam scripturæ diuinæ institutione multiplici, per vias rectas, vias virtutum: & iustitiæ, quæ rectæ sunt, quia hominem, recta perducunt ad creatorem, eumque rectum & iustum efficiunt, alienum à vitiorum obliquitate: & ostendit illi, siue per speculum in ænigmate, siue per manifestam visionem, siue per crebras & fœlices degustationes, regnum Dei, quod est patria omnium filiorum Dei, qui modo quotidie in hoc miserо calamitosi seculi huius exilio suspirant, dicentes Patri suo cælesti: *Adueniat regnum tuum*, quod parasti nobis à mundi constitutione, vt educti è squalore carceris huius videamus faciem tuam, & tibi felicissimè copulemur. Dedit etiam illi scientiam sanctorum, vt caperet scripturæ mysteria, & illuminatis oculis cordis Deum ac diuina perspiceret, perspectaq; amaret. Hoc enim præstat salutaris scientia, quam non habent mali, vt mundus & quicquid mundi est, id est, vitia, voluptates, vanitates magis magisque vertantur in nauseam, & summum bonum, id est, Deus & quicquid ad illum pertinet, vt sunt virtutes, &c. expetatur ac inquiratur. Honestauit illum ac celebrem fecit, in laboribus pijs, qui cederent ad honorem Dei & salutem animarum, & compleuit labores illius, atque ad finem perduxit, reddens illis mercedem nunquam desituram: *Bonorum enim laborum gloriosus est fructus.* Nec tamen labor ipse perpetuus est, sed brevis, vt sit tolerabilis: merces autem sempiterna est, vt non deficiamus benefacientes, sed molestiam quam parit laboris difficultas, præmij contemplatio mitiget & qui tædio lassescimus, spe gloriæ recreemur. Atqui labores impiorum nunquam complentur, quia transeunt de laboribus ad labores: de laboribus scilicet iniquitatis ad labores miseriæ semper duraturæ: qui vtinam pro sua salute tertiam laborum partem insumerent, quam modo pro rebus perituris infatigabiliter impendunt, certè nedum pœnas euaderent, sed etiam ad maximam pertingerent sanctitatem. In fraude circumuenientium illum, dæmonum & hominum pestiferorum, adfuit per salutaris consilij inspirationem, per promptam & celerem liberationem: & honestum fecit illum, ita vt ab omnibus prædicetur, & magni in pretio ac veneratione habeatur. Solet enim Deus seruis suis in bonum con-

Lucæ 11.

Vix rectæ quænam dicantur.

1. Corin. 13.

Matth. 6. Lucæ 11. Matth. 25.

Scientia sanctorum quæ sit.

Matth. 20.

Sapien. 3.

2. Thess. 3.

conuertere, quæ aduersum eos inimici visibiles ac inuisibiles insidiosè machinantur. Custodiuit illum ab inimicis, ne quod ab eis animæ detrimentum pateretur: & à seductoribus tum dæmonibus, tum hominibus, tutatus est ac seruauit illum, ne vel dæmonum fallaciosis instinctibus, vel hominum improbis consilijs seduceretur. Quod sanè maximum est beneficium Dei, seruari scilicet ab fraudibus & dolis hostium visibilium & inuisibilium. Multi enim seductores exierunt in mundum, & euertunt plurimos, vti nos quotidie experimur. Et certamen fortè dedit illi, multas ei duras & acres sinens euenire tentationes mundi, carnis, & dæmonis, idque non in perniciem, sed salutem illius, vt vinceret, & post victoriam glorioſius coronaretur, & sciret, quoniam omnium potentior est sapientia, Christus Iesus Dominus noster, cui nihil potest resistere. Hæc venditum iustum Ioseph à fratribus suis non dereliquit, sed à peccatoribus liberauit eum, eripiens eum de morte quam ei machinati erant, descenditque cum illo in foueam siue cisternam in quam submiserunt eum, & in vinculis carceris non dereliquit eum, donec afferret illi sceptrum & principatum regni Aegyptij, & potentiam aduersus eos qui eum per calumniam deprimebant. Habent enim pij omnes suos calumniatores, qui cum veritate nō possint, mendacijs eos persequantur & calumnientur: verum non nisi in confusionem sui. Bonis enim aliorum malitia nihil offecit, sed Deo disponente in bonum vertitur. Et mendaces ostendit re ipsa, qui maculauerunt illum falsis & iniquis obtrectationibus, & dedit illi claritatem æternam. Sic & Dominus Deus hunc sanctum suum multis modis defendit aduersus hominum calumnias, & mirificè exaltauit, & nunc tam in militanti quam triumphanti Ecclesia maximam illi contulit nominis & existimationis claritatem.

1. Tim. 2.

Gene. 37.

EXEGESIS EVANGELII EIVSDEM FESTI.

Matthæi XIX.

ANte huius Euangelij verba locutus fuisse Dominus legitur, de diuitibus, quam sit illis difficilè saluari. Nempe, qui suas solent amare diuitias atque terrena negotia, nunquam non suis in cordibus inquieti ac solliciti, quomodo suas augeant diuitias, quomodo non minuantur. Inter quæ, si quid calamitosum tristeve illis occurrerit, vt terreni lucri quid amittant, mille telis perfodiuntur. Sunt igitur diuitiæ dulce quidem venenum, sed inquietum malum, quamuis & apud illos plerumque ipsa quoque inquietudo ametur. Dicebat autem Dominus facilius camelum transire per foramen acus, quam diuitem, puta suas diuitias amantem, atque diuitijs suis suare incubantem, intrare in regnum cælorum. Qua comparatione perculsi Apostoli, Domino dixerunt: Quis poterit saluus fieri. Ac si dicerent: In vniuersum mundus post terrena abijt, & caducarum rerum concupiscentia, quasi laqueis quibusdam totus irretitus est. Quis euadet? Nunquid omnes in interitum ibunt? Respondit Dominus: Quod impossibile est apud homines, possibile est apud Deum. Quasi impossibile dicit esse hominibus ab amore diuitiarum sese extricare: quamuis id vt fiat possibile sit apud Deum. Hūic enim omnia cædunt, huic omnia pernia sunt & quocunque vult ea, flectit. Non deest ei consilium, quin diuitum quorundam custodiat corda, ne

Diuitæ vt sint dulce venenum.

Matth. 19. Marc. 10. Luc. 18.

Matth. 19.

Ibidem.

ex diuitijs inflentur, ne alios despiciant homines, ne amẽt terrena nimium, ne auare retineant, sed in subsidium diuidant egenorum, neve etiam prodige sumptuoseq; ad mundi fastum consumant. Veruntamen quam rarus sit huiusmodi scriptura enunciat, dicens: *Beatus dives, qui inuentus est sine macula & qui post aurum non abijt, nec sperauit in pecuniæ thesauris. Quis est hic, & Laudabimus eum?* Hac itaque sententiæ Christi moderatione audita circa diuites, Petrus non animo gloriandi, sed humiliter inuestigandi scisscitatur quid propterea sibi apostolisqûe reliquis sit futuri præmij (quandoquidem cum diuitibus ita res agitur) vtpote qui terrena simul omnia reliquerunt. Itaque dicit Euangelista Matthæus:

Ecclꝛ 31.

Dixit Simon Petrus ad Iesum: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Quid ergo erit nobis?

Grandis, inquit Hieronymus fiducia. Petrus piscator erat, diues non fuerat: & tamen confidenter loquens, ait: Dimisimus omnia. Chrysostomus quoque, Quænam sunt, inquit, hæc omnia, quæ te dicis Beatissime Petre reliquisse? Arundinem vilissimam, retia, vniuersorumq; piscatorum artificium: hæc tu omnia vocas? Ita, inquit: sed non ambitione quadam, aut inani gloria: verum, vt pauperum plebem hac interrogatione introducam. Nã quoniam à Domino dictum est, *Si vis perfectus esse, vende quæ habes,* & distribue pauperibus: *& habebis thesaurum in cœlo*: ne quis pauperum opinetur non posse ad perfectionem se peruenire, cum non habeat, quæ pauperibus offerat, quærit Petrus, vt tu discas, nihil te minus propter inopiam habiturum. Hæc ille. Vide autem, quia interrogando, ad Christi sententiam alludit dicentis iuueni, qui multas possidebat diuitias: *Vende omnia & da pauperibus, & sequere me.* Vtrumque enim Apostoli fecerant. Siquidem terrena omnia dimiserant, & Christum sunt secuti. Sed quæ inquis, adhuc omnia reliquerant? Omnia profecto quæ habuerunt, & quæ habere potuerunt. Omnia reliquit, qui nihil sibi retinet. Omnia relinquit, qui non solum terrena omnia, sed etiam habendi à se abdicat animum. Plus itaque S. Petrus, & nonnulli alij Apostoli reliquerunt, qui, licet pauca possiderent, ea tamen omnia reliquerunt, nihil sibi asseruantes, quam alij quidam, qui multa relinquentes distribuerunt pauperibus: nihilominus etiam nonnulla sibi interea reseruantes. Hoc modo vidua illa euangelica, duo sola habens minuta, & eadem in gazophylatium offerens, laudata est à Domino, quod plus alijs omnibus obtulerit: propterea, quod alij omnes de abundantia sua obtulerint, ipsa verò totum simul quod habuit, obtulit. Et sequuti sumus inquit, te. Hoc potissimum est, quod Christo placet. Nihil enim nos commendaret Deo facultatibus terrenis nudari, pauperem agere vitam, cum penuria & sobrietate necessarijs vti, nisi id fieret propterea vt illi placeatur. Nihil inquam conduceret nobis ad salutem, nisi animo ac mente quoque sequamur Christum, vitæ eius vestigia, virtutumq; actus, quos nobis præmonstrauit, imitando. Quid ergo erit nobis præmij? Fecimus quod iussisti. Optime igitur magister, pijssime consolator, qui nihil relinquis irremuneratum: omnia relinquentes, vnum te elegimus, qui sufficis nobis (in te namque habemus omnia) quid præstabis nobis?

Hieronym. Matth. 4. Chrysost.

Matth. 9. Marc. 10. Lucæ 18.

Matth. 19.

Matth. 10.

Apostoli quænam omnia reliquerint Christum secuti.

Marc. 12. Lucæ 21.

Sequi Christum quâ sit glorificum & commendabile.

Iesu

Iesus autem dixit eis: Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel.

Hic, inquit, erit honor vobis, hoc premium, qui reliquistis omnia, quique me perseueranter estis secuti (ne Iudam quoque ac reliquos, qui perfectionis aliquando specimen præbuerunt, ac laudatæ vitæ habuerunt initia non perseuerantiam, putetis adnumerandos.) At vos non soli Apostoli, sed quicunque estis me secuti, hic in terris imitando vestigia humilitatis, ac paupertatis meæ: propterea quod non erubuissetis per contemptum & probra, per tribulationes & aduersa, per ignem & aquam me sequi, hoc honore vos dignabor, vt in regeneratione, resurrectionis scilicet futuræ, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, blandus & amabilis bonis, malis terribilis: cum, inquam, sederit iudex discussurus singulorum merita, & vnumquemque secundum opera sua iudicaturus, tunc vos assidebitis illi super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Iudicabitis, inquit, eos ex collatione vestræ fidei, quandoquidem illis non credentibus, vos credidistis. Vos igitur illis eritis in speculum gloriæ, & in terrorem damnationis: quia videbunt in vobis, quam insensati vestram vitam olim putauerint insaniam: nunc verò inter filios Dei, & iudicis assessores constitutos. Tunc gementes, agnoscent stupore horribili, & dicent: *Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij:* quorum vitæ finem (puta in gladio, in cruce, in flammis, in aquis) existimauimus sine honore. Nos verò (cum illorum viæ essent pulchræ, & semitæ pacificæ) *lassati sumus in via iniquitatis, ambulauimusque vias difficiles,* quæ nos duxerunt ad tenebras sempiternas. Hoc itaque modo vos iudicabitis eos, cum securitatem & gloriam vestram videbunt: suam verò infelicitatem ærumnosam ferò pœnitentes, semetipsos condemnabunt, quod non crediderunt vobiscum in me, terrena cælestibus præferentes. Ideo namque dicent: *Quid profuit nobis superbia nostra, & diuitiarum iactantia quid contulit nobis?* &c. Aut ita: Vos assessores mei eritis dum sedero in potestate iudiciaria quia æquitatem & iustitiam meam diuinam contemplantes laudabitis, & sententiam approbabitis iudicantes impios, & à sempiterna damnatione eos repellentis. Obseruandum tamen hic in futuro nouissimo die, quo, iuxta Ioelis vaticinium, Dominus aduocabit iudicandos omnes, dicens, *Ascendãt & consurgant gentes in vallem Iosaphat: quia ibi sedebo, vt iudicem omnes gentes in circuitu,* in quadruplici erunt differentia iudices. Beatissima enim Trinitas Deus iudicabit omnes, vtpote cuius est summa præcipuaque autoritas iudicandi, quantum igitur ad autoritatem attinet præcipuam, Dei est iudicare. Secundo, Christus homo vt autoritatis huius executor, per prolationem sententiæ iudicabit, vt ipse testatur dicens: *Pater non iudicat quemquam sed omne iudicium dedit Filio.* Tertio, Apostoli viriq; perfecti, vt iudicis assessores iudicabunt, hoc est, iudicis laudabunt sententiam. Quarto, dicuntur iudicare minus mali peiores. Hoc modo Niniuitæ, regina Saba, & Sodomitæ, Christo asserente, incredulos, eosq; qui grauius deliquerint, quasi his iustiores cõparatione innocentioris vitæ iudicabunt.

Merces relinquentium Christi amore omnia terrena quanta erit.

Apoc. 20.

Apostoli quomodo iudicabunt cũ Christo in iudicio extremo.

Sapien. 5.

Prouer. 5.

Ioel. 3.

Iudices in extremo iudicio vti erũt in quadruplici differẽtia.

Trinitas.

Christus.

Ioan. 5.

Apostoli viriq; perfecti.

Minus mali vt iudicabunt homines peiores.

Matth. 12.

Lucæ 11.

Matth. 10.

Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum: centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.

Relinquere quid sit quidque amittere, &c.

Duo hic sermo postulat. Vnum, quod est omnia relinquere. Aduerte tamen quid sit quod dicit, reliquere. Neque enim dicit qui omnia amittit, sed qui relinquit. Relinquere est sponte carere habitis, tametsi eadem seruare possis. Hoc modo, si fur, si grando, si miles, aut fortuna mala tua aliqua tibi tollat, & tu noueris de necessitate facere virtutem, vt sponte & absque tristitia feras, quod tibi res tua sublata est: iam illam magis reliquisti, quam amisisti. Amittere quid potes inuitus, relinquere potes non inuitus. Relinquenti igitur, hoc est, vltro deserenti quid, Christus centuplum promittit sere-stauratum, quamuis (vt dixi) contingat sæpè, vt alij quod relinquas, tibi auferunt. Vbi si resignatus animo fueris æquè ad non habendum, vt ad habendum, foris quidem amittis, animo verò relinquis. Atque ideo Iob sanctus, cum ei ablata forent omnia, dici potuit cuncta reliquisse, quia de illorum amissione non tristior fuit: non maledixit, non murmurauit, nec stultum quid ex impatientia contra Deum locutus est: sed

Iob 1.2.9.

Ibidem.

si bona inquit, de manu Domini accepimus, mala quare non sustineamus? Dominus dedit, Dominus abstulit. Sit nomen Domini benedictum.

Philosophi quidam quare temporalia res que-rint sua.

Secundum est, vt quod relinquis propter Deum, relinquas non more philosophorum quorundam, quibus rerum temporaliū cura fuit grauis: quare bona temporalia abiecerunt, vt magis liberiusque deinde possent philosophari. Hic itaque qui vxorem, aut agrum aut charum quiduis aliud reliquit, ait Christus, vt animo iam illud non requirat, non diligat, sed tibi subtrahat, aut subtractum esse consentiat propter Deum, hic pro vna re

Centuplum accipere qui intelligendum sit.

centuplum accipiet: non eandem rem centies recipiet, sed pro terrenis cælestia, pro temporalibus æterna, pro carnalibus spiritualia, quæ suo in genere meliora sunt, præstantiora vtiliora q; plusque temporalia excedunt, quam centuplū excedit simplum. Itaq; temporalia propter Deum relinquēda sunt. Obseruandum tantū, ne aut prolibus aut parentibus, quibus debes necessaria vnde viuant, subtrahas sub specie pietatis. Pietatis enim maxime est, parentes pauperes enutrire, proles q; ad honestatem, donec seipsas nutrire possint, educare. Quod haudquaquam relinquendum est, vtpote à Domino præceptum. Vide autem, quia Dominus non solum centuplum se redditurum promittit in hac vita, sed post hanc vitam nihilominus vitam possidebit æternam. Laudatissima igitur est paupertas, quę propter Deum omnia reliquit, quæ nihil possidet, nihil habere etiam possidendum quærit, vsu necessariorum contenta. Nemo tantum, qui fortasse propter Deum se pauperē fecit, aut pauperem se gerit, alios despiciat iudicetve, qui opes habent terrenas. Quomodo enim non omnes pauperes sunt beati, vt illorum sit regnum cælorum, ita nō cuncti diuites à laude meritoq; sunt paupertatis alieni. Pauperes enim quos beatos Euangelium vocat, quibusq; à Domino regnum promittitur cælorum, sunt pauperes spiritu, cuiusmodi diuites esse possunt. Siquidem census non facit semper tumidum aut inflatum, sed animus. Multos quoque

Pietas erga parentes pauperes & proles vti exhibenda sit.

Paupertas voluntaria quæ sit res laudatissima.

Pauperibus quibusnam promittatur regnum cælorum.

quoque diuites & fuisse constat, & esse, qui opes terrenas habent tanquam non habeant, qui de illarum possessione non gaudent, qui ad nil aliud has habent, quam vt Christo in obsequium, cultum, amorem atq; proximis in subsidium eas impendant. Hoc modo Abraham, Isaac, Iacob, Loth, Iob: multiq; sancti in nouo testamento diuites fuerunt, cuiusmodi fuere Ioseph ab Arimathia, Martha, Sabina, Syluester, Gregorius, Leo, sanctiq; pontifices alij multi, qui diuitias non quas auare retinerent, sed quas pauperibus large erogarent, habuerunt. Hoc modo Ecclesia bona temporalia abundanter accepit, vt ex his quædam in ministrorum Ecclesiæ necessarium vsum cõuerteret: reliqua verò, quæ superessent in pupillorum ac viduarum, in pauperumq; omnium & afflictorum consolationem alimoniamq; expenderet.

Diuitijs posse laudabiliter vti.

Gen. 13.
Gene. 25.
Gen. 30 36.
Iob.
Matth. 27.
Ioan. 12.

Ecclesia cur bona possideat temporalia.

Diceret quis fortasse: Cur tanta Christus promisit relinquentibus terrena, atque temporalia? Dicendum, externorum solicitudine, actione, affectioneq; implicari animum, vt totus nequeat conuerti adhærere ve Deo, quamobrem expedit, & necessarium est, à curis occupationibusq; terrenis liberum habere animum, quem Deo coniungat? Placet autem maximè Deo, offerri sibi cor mundum, pacatum & liberum, quod totum solus ipse inhabitet ac possideat. Itaque, Apostoli omnia reliquerunt: Primo, quia non tam res temporales, quam habendi animum, amorem, cupiditatem solicitudinemq; temporalium abiecerunt iuxta Domini consilium: *Nisi quis renunciauerit omnibus quæ possidet non potest meus esse discipulus.* Renunciare autem, vt dixi, quis potest diuitijs cuius status, officium est & necessitas, vt temporalia agat, si, iuxta consilium eas Apostoli tractat, vtpote qui eas habet tanquam non habens. Secũdo reliquerunt Apostoli mundi amorem: quomodo omnibus quoque nobis dicitur: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Quisquis diligit mundum, non est charitas Patris in illo.* Item: *Qui vult amicus esse seculi huius, inimicus Dei constituetur.* Si igitur Deo placere, Deo acceptus esse, Dei fieri amicus cupis, & Christi discipulus, omnia relinquas oportet: nõ vt prorsus nihil habeas, sed vt nulli rei per amorem inhæreas. Iam vide tu quid tibi sit relinquendum. Id namq; ego tibi dicere non sufficio. Interroga interiora animi tui, medullas cordis tui: hoc est, cogitationum, affectionum & intentionum tuarum, & expende quid extra Deum diligas, hoc abijce, hoc relinque. Eam ob rem Apostoli reliquerunt (quod secundo ordine fuerat dicendum) omnia à Dei amore retrahentia. Quod tibi quoque persuadeas necessarium, si vllo modo ad perfectionem anhelas. Oportet enim omnia, quæ præter Christum te afficiunt, in te moriantur, vt quomodo Paulus de seipso loquens, dicebat, ita dicere verè possis: *Viuo autem iam non ego: viuit verò in me Christus.* hoc est: Ego qui persecutor fui Christi & blasphemus, tumidus atque superbus, viuo iam non vt viuebam. His enim vitijs omnibus, quibus viuebam, sum mortuus. Christus autem in me viuit, quia aliud nihil in me viuere sentio nisi Christum. Omnis enim cogitatio mea, omnis affectio, omnis quæsitio, omnis intentio mea Christus est. Tertio, reliquerunt Apostoli ea etiam, quæ mediant inter hominem & Deum. Sunt enim quædam, quæ licita quidem sunt, & licitè diliguntur, ac sine peccato: amor tamen illorum si immoderatus est, impedit Dei amorem: quia se medium ponit inter Deum & mentem hominis, quo minus eo tempore, dum fertur erga creaturam, ferri potest in Deum.

Relinquere omnia cur Christus cõsuluerit.

Apostoli quæ omnia reliquerint, Christi amore.

Luc. 14.

1. Cor. 7.

1 Ioan. 2.

Iacob. 4.

Relinquenda omnia quomodo nobis sint.

Mortificanda quænam in nobis potissimum sint.

Galat. 2.

1 Tim. 5.

Viuens quomodo S. Paulus mortuus fuerit.

Amorẽ quinam Dei extinguat amor temporaliũ.

Exod. 20. Ephes. 5.

Huiusmodi est amor erga parentes, amicos, vxorem, & huiusmodi, quos in scriptura iubemur diligere: si tamen amor immoderatus est, facit medium inter Deum & animam, vt minus liberè ferri possit mens hominis in Deū.

Luc. 14.

Propterea Christus dicebat: *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem suam, non potest meus esse discipulus.* Deniq; adolescenti vocato, vt se sequeretur,

Matth. 8. Luc. 9.

roganti, vt primum permitteretur sepelire patrem suum, Christus respondit: *Sine mortuos sepelire mortuos suos: tu verò vade & annuncia regnum Dei.* Est ergo in amore licito, etiam sæpenumero nonnihil, quod impediat amorē Dei ideo quia vel nimium est, vel inordinatum est. Quarto, reliquerunt Apostoli omnia animę periculosa. Id enim in quo periculum est, nec tuta securitas, nemo sapiens cauere non debet. Scriptum namque est: *Qui amat periculum, peribit in illo.* Multa sunt, quæ generatim præcepta non sunt seruis Dei, vt faciant, aut euitent. Verum tamē, vbi periculum sibi quis metuit, occasionemq;

Periculosa animæ quantopere relinquenda sint.

delinquendi, ibi quantum potest, cauere debet. Carnem comedere, vinumq; bibere, & alia multa corporis solatia Christus non prohibuit. Quare? Potest enim his quis necessario, & tanquam re necessaria, non tanquam sola re delectabili vti, nec (quia nō ad voluptatē, sed ad corporis vtitur necessitatē) Deo propterea displicere. Idcirco non erat prohibendū. Alius ibi laqueos parari sibi ab inimico attendit, nec harū rerū sentit necessitatē, caueat periculū, discrete abstineat, memorq; sit verbi Apostoli: *Castigo corpus meum & in seruitutē redigo, ne forte cū alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar.* Declinādæ igitur societates, fugienda colloquia, relinquendæ sunt occasiones. Consiliū hoc Arsenius quondā sibi cælitus dari audiuit: in quo reuera perfectionis summa latet. Fuge, tace, quiesce. Occasiones & pericula fuge, linguam cohibe, & ab omni cura, occupatione, implicationeq; animi cor liberū & quietum serua. Quod nobis omnibus largiatur Dominus Iesus Christus in secula benedictus, Amen.

1. Corin. 9.

Occasiones peccādi quātopere fugiendæ.

S. Arsenius.

SERMO IN EODEM FESTO.

De monasticæ religionis commendatione, & de nouem illius commodis siue vtilitatibus.

QVI non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus, Luc. XIIII. Quandoquidem dilectissimi festum agimus diem magni & S. patris Antonij, qui omniū monachorū dux est, & signifer eximius, qui innumerabiles ad vitę monasticæ capessendum institutū suo & exemplo & sermone permouit, nō abs re fuerit de monasticæ religionis cōmendatione apud vos agere: maximè quia hoc in felicissimo seculo ex vltimis inferorū latebris pestilentes quidam prodiere, qui & scriptis & verbis & factis etiam illam vsqueadeo impugnarunt, nec impugnare desinunt, vt iam multis locis summo contemptu laboret. Quod ipsum sanè vel maximè argumento esse potest monasticam religionē, & Deo gratissimam, & dæmonibus summè inuisam, & hominibus cum primis salutiferā esse. Nā semper optima quæq; infestissimos sentiunt hostes & persecutores, impellente nimirum diabolo membra sua, homines impios, vt quod ipsi assequi vel non volunt, vel non valent, penitus extinguere ac profligare nitantur, si possint, aut certè conuitijs & calumnijs, probrisq; & alijs multis indignis modis insectentur ac lacerent.

Religionem monasticam probari esse à Deo.

terent. Ita actum est cum vita monastica, quam diabolus nimium sibi inimicam & aduersam diu multumq; expertus, vel ob id solum, quod innumeri per eam seruati sint hodieq; seruentur, licet rumpantur ilia hæreticis membris illius, excitauit quorundam & ingenia & linguas & manus, quibus, quo ad possent, rem optimã & nunquam dignè commmendatam acerbissimè & pertinacissimè infectarentur. Et res certè ipsis cessit haud incõmodè, iacentq; nunc multis locis cœnobia vel penitus destructa & euersa, vel omni habitatore destituta, paucosq; hodie inuenire est, qui ad amplectendũ aliquod institutum monasticum magnopere aspirent. Quod licet partim hominũ tẽpore ac præsentium oblectamentorũ studio & amore accidat, tamen nõ minimam huic malo ansam præbuere scripta quorundam, quibus monasticen & cœnobiticam vitã turpiter irridentes & iuuentutẽ in illius contemptum ac odium exstimulant, vt parum illis fuerit proprium excussisse cucullum, quẽ semel susceperant, nisi & alios omnes inde auertant.

Monasticum institutum quam per equatur diabolus per se & per suos.

Religio cœnobitica cur hõdie tot habeat osores.

Ex his est Desiderius ille Erasmus Roterodamus, quem mundus in tertiũ vsque cælum euehit iudicio suo, vtinam & Christi Iesu, qui, vt cætera illius scripta prætermittamus, Colloquia edidit, teneræ ac simplici iuuentuti destinata ac elaborata, quibus petulanter admodum aliquot locis in monachos & vitam monasticam incurrit, ridens suo more quod tamen teste conscientia sua, quam literis quibusdam propria manu scriptis declarat, potius commendare debuerat. De quo viro, quia nimium multis placet, quanquam & non paucis viris grauibus & Deum valde amantibus, nec vulgariter eruditis multum displicet ob petulantissimam mordendi libidinem, quam ille ex monachorum & Theologorum odio contraxisse videtur, nos hic multis agere nolumus. Habet iudicium suum: si rectè scripsit & bene vixit, iam felix est: sin aliter, infelicissimus est. Videant qui tantum illi tribuunt, qua id conscientia faciant. Itaque vt dixi, nos de illo nihil admodum hic dicturi sumus, ne stulti & scioli putent nos affectu non ratione duci: tamen committere non possumus, quin quid de illius Colloquijs senserit vir extra omnem controuersiam & pius & eruditissimus Albertus ille Pighius, hic commemoremus.

Colloquia & scripta Erasmi quantum damni attulerint monasticæ religioni.

Ait ergo Pighius iste (qui non monachus fuit, sed Præpositus Traiectensis, tantæ apud eruditos opinionis, vt quidam eum alterum Albertum Magnum appellent) libro II. Ecclesiasticæ Hierarchiæ, cap. VIII. Dialogis Erasmi (vt dicã ingenue quod sentio) nihil ad noxã religionis excogitari potuit à diabolo efficacius, non solum ob vnũ hoc, de quo nũc agitur (tametsi hoc ipsum satis graue & magnũ sit) sed ob eiusdem impietatis plurima, quæ illic sub cõpositę & elegantis orationis lenocinio mira verborũ festiuitate ætati propinat incautæ, melle oblitũ scilicet venenum lethale, & animæ toxicũ. Quo semel imbuta recens testa, ad quos sit vsus valitura in posterũ quos deinceps promittat fructus præoccupata semel eiusmodi seminibus noxijs indoles tenera, quis nõ videat? Meo sanè iudicio minus lęderent vniuersi blasphemiarum libri ter execrandi illius Lutheri, quibus ex professo, & aperto Marte exporrectaq; fronte cõuellit vniuersa dogmata hactenus recepta catholicæ Christi Ecclesię, si legãtur à viris, quibus vel tãtillum est iudicij (quamuis penè nullis non sit periculosa eiusmodi lectio, quæ ferè affricat contagionis &

Albertus Pighius quid de Colloquijs sentiat Erasmi.

Colloquia Erasmi plus continere, quam Lutheri quædam scripta impietatis.

scabiei aliquid, & noxios aliquos scrupulos relinquit in animis legentiũ, vt de certis discant ambigere) minus inquam læderent vniuersa hæc lecta ijs, quibus est rationis & iudicij aliquid, quam dialogi eiusmodi lecti pueris & illi cui scripti sunt ætati teneræ: ex quibus religione soluti eorum animi, qua maximè ætatem eam constringi oportuit, discant deinceps de rebus diuinis, de Ecclesiasticis dogmatibus & institutis liberè iudicare ac pronunciare, pro suo quisque captu & ingenio: discant floccipendere, contemnere, deridere. Ex qua semente, quam messem factura propediem sit Christi Ecclesia quis non intelligit? Vtinam non solum pontificio, sed etiam Imperiali edicto, & anathemate exularent perpetuo à ludis literarijs omnibus, &c. Hæc Albertus ille Pighius vere pius de Colloquijs Erasmi, quem homines tanti faciunt, quanti vix vel Apostolum Paulum, vel Augustinum, & Hieronymum: cum tamen scripta eius aliquot locis insignes habeant errores, quod potest doctorum virorum, atque adeo Parisiensis Vniuersitatis iudicio probari. Quæ nos hoc loco ob id commemorare voluimus, vt nouerint maximè studiosi adolescentes non nimium esse fidendum dictis scriptisve Erasmi, præsertim vbi ea vituperat, quæ semper apud bonos omnes constat plurimum & autoritatis & laudis habuisse: ex quibus est ea de qua agimus, monastica religio. De qua Erasmi iudicio posthabito & neglecto (Non enim potuit apostata monachus laudare quod ipse deseruerat) audiamus, quid viri sanctissimi, & sancto Spiritu pleni de eadẽ senserint. Illi ergo vna sententia, quia vno spiritu religioni monasticæ præter alta multa encomia, nouem tribuunt vtilitates, quas nos hic tractare statuimus, maximè ob excitandam iuuentutem ad illius amorem, quam impij homines summo studio ad illius odium inflammare conati sunt. Aiunt igitur:

In religione monastica homo viuit purius, Cadit rarius, Surgit velocius, Incedit cautius, Quiescit securius, Irroratur frequentius, Purgatur citius, Moritur confidentius, Præmium habet copiosius.

Primum id hic commonendi estis charissimi, sicut qui aliquamdiu monachum religiosum & instituti monastici sedulum ac strenuum egit cultorem, facilè propria doctus experientia, credit verissimam esse hanc sanctorum patrum sententiam: ita qui expertus non sit, vix posse huic fidem accõmodare: maximè si oculos intendat suos in plerosque monachos proh dolor dissolute viuentes, & nihil monasticæ grauitatis præ se ferentes, quales passim multi satis visuntur. Talis enim cum nec ipse expertus sit, & complures ex monachis ita cernat viuere, vt penè nihil horum in eis inesse videatur, ad rectè sentiendum de sanctissima vitæ monasticæ professione adduci vix potest. Et tamen nouem ista hæc iam enumerata tam certum est religioni monasticæ bene obseruatæ inesse, eiusque cultores pios ac integros felicissimè experiri, vt prope nihil sit certius. Vnde etiam ab ipso statim nascentis Ecclesiæ exordio monachorum instituta sunt inchoata, agente id nimirum Spiritu sancto, & animarum saluti prouidissima benignitate, & benignissima prouidentia consulente, vt haberent omnes, qui cuperent expeditius militare Deo, & laqueos innumeros fallacissimi dæmonis, & impu-

Religio monastica quãdo & à quo instituta sit.

rissimi

rissimi huius mundi euadere, quo tanquam ad asylum & animarum tutissimum portum confugerent. Legat qui exactius nosse hæc volet, Philonis librum, quem inscripsit de vita contemplatiua supplicum, & videbit rem esse antiquissimam, & saluberrimo prorsus & diuino consilio & Dei nutu ac voluntate institutam esse monachorum viuendi rationem. Et tamen audēt homines leuissimi irridere, carpere, reijcere, quod ab ipsis inde Apostolorum temporibus per omnium ætates temporum semper à sanctissimis & eruditissimis viris summa laude celebratum est, vtpote propria plerisq; doctis experientia, quid ea vita commodi, quid vtilitatis haberet. Prima igitur, vt ante dictū est, religionis monasticæ vel cœnobiticæ vtilitas est, quod in ea homo viuit purius. Vnde hoc probamus? Certissimis rationibus. Cum enim, teste Ioanne Apostolo, omne quod est in mundo, aut concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ sit, sub quibus omne vitiorum genus continetur: vtique consequens est ibi purius vitam trāsigi, vbi isthæc tria studiosius & perfectius profligantur. Id autem fieri in monastica vita satis vel inde liquet, quod monachi omnes, qui tamen regulā, vt vocant, siue institutum ab Ecclesia approbatum & confirmatum sectantur, aduersum tria hæc vitiorum omnium capita tribus sese votis communiunt, è diametro cum ijsdem pugnantibus, eaq́ue funditus extirpantibus. Namque vt carnis dominent concupiscentiam, promittunt perpetuam castitatem: vt oculorum cupiditate vacent, promittunt voluntariam paupertatem, denique vt superbiæ pestilentissimum profligent virus, obedientiam pollicentur. Quare autem sacramento vel voto solenni se astringunt, nisi vt non liceat vnquam resilire à sancto proposito, nec post missum ad aratrum manum retrospicere, quod nefas est, & hominem Dei regno ineptum efficit? Est enim homo ex naturæ corruptione mirum in modum instabilis & procliuis in omne malum. Quamobrem consultissimè sanè à patribus sancitum est, vt post integri anni probationem professionem solennem faciant, qui monachi fieri velint, vt vel hoc ipso intelligant, quiduis potius perferendū sibi esse, quam ad vomitum reuertantur. Quis autē verbis vllis possit explicare satis, quantam conferant animi puritatem tria isthæc vota bene obseruata? De virginibus scribit Apostolus: Virgo cogitat quæ Domini sunt, vt sit sancta corpore & spiritu. Idem contra de illis, qui in matrimonio viuunt, sic habet: *Qui cum vxore est, solicitus est qua sunt mundi, quomodo placeat vxori: & diuisus est.* Quapropter idem Apostolus voluit omnes homines esse sui similes, id est, absque coniugio: non tamen est ausus imperare, ne laqueum inijceret sese continere nolentibus, aut nimium pronis in libidinem: at tamen absque vlla hæsitatione præfert castitatem matrimonio. Qui non potest capere tantum donum, agnoscat imperfectionem suam, & saltem alios patiatur angelicam in terris imitari puritatem. Non inuideat alijs, quod ipse assequi non potest. Si dulcius est ipsi miseræ carnis vinci ac subdi voluptatibus, & contra animæ dignitatem vilis ancillæ seruum emptitium fieri, non prohibeat alios ad sanctæ religionis castra confugere, vbi ab omnibus ex professo castè viuitur, vbi nefas est quicquam admittere quod violet carnis integritatem: vbi denique grauissima mulctantur pœna, si qui voti sui trāsgressores possint conuinci. Quod si qui hodie in tantam lapsi sint deformitatem, vt pub-

Purius viui in religione monastica.

1. Ioan. 2.

Vota monastica contra quenam vitia ordinata sint.

Lucæ 9. Voto solenni cur sese astringāt monasticæ vitæ professores.

1. Cor. 7.

Ibidem.

Ibidem.

Castitas in cœnobijs qui seruetur.

licè in cœnobijs incontinenter viuant, illi quidem monachorum loco habendi non sunt, nec propter eos plurimi innocentes condemnandi, qui magno studio & acri contentione nituntur reddere Domino quod polliciti sunt, carnem suam vigilijs, ieiunijs, orationibus, alijs quàm sanctis exercitijs in seruitutem redigentes, ne lasciuiat aduersus spiritum. Namque & hac de causa huiusmodi piæ & vtilissimæ exercitationes in cœnobijs vsitantur & excoluntur, vt possit spiritus pleno iure suo corpori dominari. Quas certè quicunque negligunt, vt nunc proh dolor ab hominibus mundanis plus satis negliguntur, non possunt continenter viuere. Itaque purius viuitur in religione ob Angelicæ puritatis ex professo susceptam imitationem. Quod si dicas, multos etiam in mundo castè viuere, equidem quibusdam id contingere non negauerim, sed tam paucos illos esse res ipsa loquitur, vt illorum exemplo nemo debeat velle inter infinitas peccandi occasiones hærere in mundo, vbi innumeri quotidie ruunt in turpissima carnis flagitia, eo potissimum nomine, quod inter occasiones versentur: quas si resciderent & fugerent, atque ab hominum consortio abstracti, sanctorum monachorum contubernijs sese iungerent, facilimè, Deo propitio, non solum huiusmodi non admitterent scelera, sed etiam purissimè viuerent. Sed nesmus prolixi nimium, omisso castitatis voto videamus paucis quid puritatis præstet homini paupertatis professio. Crescit amor nummi, ait quidam quantum ipsa pecunia crescit. Et *qui volunt diuites fieri*, teste Apostolo, *incidunt in laqueos diaboli*. Eodemq; autore: *Cupiditas radix omnium malorum est*. Ergo semel omne habendi & acquirendi ius à se abdicasse, nihilq; omnino habere velle id est, vitia simul omnia radicitus euulsisse, si ita fiat vt oportet. *Qui reliquerit domum, aut agros propter nomen meum*, ait Dominus Iesus, *centuplum accipiet*: id est, mirabiles interioris hominis consolationes & pacioris suauissimam tranquillitatem cordisq; puritatem quam nihil æque inficit, vt cupiditas, quæ miserorum corda mortalium in mundo degentium permitiosissimè deuastat. Iam si ad obedientiam veniamus, velimusq; æquo perpendere iudicio, quàm illa totius mali fontem, quæ est voluntas propria, in homine prorsus obturet, non poterimus quicquam ambigere, quin verissimum sit, longè purius hominem in cœnobio, quàm in mundi strepitu viuere. Vbi enim cuique quiduis agendi, ac omittendi manet potestas ibi fieri non potest, quin multa sæpe mala perpetrentur. Animus enim hominis, præsertim in virtutibus parum exercitati, præceps fertur in vitia, nisi fræno quodam contineatur, vbi verò non suo, sed alieno licet arbitratu viuere, illic sanè peccari vix potest, nisi quis relicto alterius suo malit duci arbitrio. Non vacat his singulis diutius immorari, tametsi esset materia copiosissima. Id nimirum ex iam dictis potest esse perspicuum, tanto in religione monastica vitam purius transigi, quanto illic minus licet omnium capitibus vitiorum esse deditum. Et quia difficilè ac permolestum est carni & sanguini carere carnis voluptatibus, mundi facultates spernere, superbiam humilitate premere, eare miseri quidã primo ipsi cucullum excussere, & ad Aegypti ollas reuersi sunt: deinde propria perditione minimè contenti, etiam alios quotquot possent, nisi sunt, ad similia prouocare. Quos tamen pij & Deo dediti spreuerunt penitus: impij verò & stolidi

2. Cor 6.

Exercitationes contra carnis voluptates in cœnobijs quo spectent.

Paupertas monastica qui seruãda quantaq; laude extollẽda. 1. Timot. 6. Ibidem.

Matth. 19.

Obedientia cœnobitica quam sues seruitores faciat felices

Animus humanus quàm sit in vitia procliuis.

Diffinitionis monasticæ vitę quæ nam quibusdã occasionẽ prębuerint.

lidi quidam non nisi in perniciem suam, & sui similium sequuti sunt. Altera religionis monasticæ vtilitas est, quod in ea homo cadit rarius. Et hoc itidem ex ea causa, quod rariores habeat peccandi occasiones, & plura bene agendi incitamenta. Fit nonnunquam vt diabolo tentante & vexante, incipiat quispiam ad peccandū fieri procliuior. Qui si in mundo versetur, vbi rarissima cernuntur virtutis exempla, plurima verò, quæ ad omnē improbitatē nedum illiceant, sed etiam impellant, diabolo tentanti cito obsequitur, & perit miser prauis aliorum exēplis euersus. Si autē sit in cœnobio bene reformato, habet viros virtutis, ad quos confugiat quorū & monitis & exemplis ad resistendū diaboli suggestionibus accendatur. Nemo facilè crediderit, quam magnū sit ad persistendū in bono adiumentum conuictus & consuetudo hominū Deū timentiū. Testatur hoc Psalmista: *Cum sancto inquit sanctus eris.* Necq; sane dubitari potest permultos adhuc in diuersis diuersorū ordinū cœnobijs viros religiosos Deumq; apprimè amantes reperiri. Mundus autem totus in maligno positus est, adeo vt iam virtutis sit improbos imitari: vitij verò sectari bonos. Quis illic diu possit perstare fortiter, nisi magna & rara animi fortitudine præditus? Sed aiunt scioli quidā, maioris esse virtutis inter malos vixisse bene, quam inter bonos, & ignauiæ speciē esse, occasiones peccandi fugere. Quid dicitis miseri? Nonne hac ratione infiniti pereūt, quod nolunt prauorū consortia fugere? Ipse D. Ioannes Baptista, quamuis in Dei gratia confirmatus, tamen etiam sanctissimos parentes suos fugit, ne scilicet vel tenuissimam ex hominū congressu maculā contraheret. Et vos illo sanctiores & fortiores in media hominū frequētia viuetis, & viuendū censetis? Sed absit vt stultitiam vestrā imitari velint, qui Deo placere cupiant. Sint certè vestri similes, qui malunt hominibus placere, quàm Deo, mundo seruire potius, quàm Deo. Tertia religionis monasticæ vtilitas est, quod in ea homo surgit velocius. Id verò nemo in dubium reuocare poterit, nisi qui nesciat, quam frequens ac prope cōtinua sit in cœnobijs sacræ scripturę lectio, quæ modo terrendo, modo consolando, modo promittendo incitat lapsos ad resurgendū. Accedit eo tum superiorū, tum fratrum crebra ac feruens exhortatio, etsi necesse sit etiam seuera castigatio. Non enim facilè impune peccatur in monasterijs bene institutis, vt etiam si quis velit, non possit diu iacere in vitijs. Dulcissima porro illa necessitas est, quæ cogit hominem manere in officio, & rectè ingredi. Cæterum qui in mundo viuunt raro admodum scripta diuina percipiunt, & pene neminem habent, qui ad corrigēdum perperam admissa hortetur. Plerique verò ex ijs, qui docti habentur, eo duntaxat scripturas sacras & sanctorum patrū scripta lectitant, vt hominibus sese venditent, & auras populares captent: quibus ea re plus nocet cognitio scripturarum, quam profit, quando nosse duntaxat illas volunt ob gloriolæ desiderium, non autem præstare quod decent. Quod hominum genus vt plurimum superbum ac tumidum est, & diuinæ gratiæ minimè capax. Quo fit, vt sæpè in grauia labantur vitia, atque adeo in hæreses, vnde vix vnquam emergunt. Non enim ferunt se admoneri aut corrigi, quòd sibi sapientissimi videantur.

Quarta religionis vtilitas est, quod in ea homo incedit cautius. Cùm enim non suo sed alieno, id est, superiorum suorum, quibus propter Deū volun-

Cadere rarius quinam contingat in cœnobijs.

Hominū proborum cōuictus & cōsuetudo quantū præstet adiumēti ad bene viuendum. Psalm. 17. 1. Ioan. 5.

Conſortia prauorū quātum noceant incautis. Matth. 3. 11. Marc. . Lucæ 1. 5.

Surgendi velocius ex lapsu in vitium rario, in cœnobijs quæ.

Doctores quam sacras scripturas lectitent, vt se venditent.

Incedendi in monasterijs cautius ratio quæ.

tatem permiſit ſuam, viuat arbitrio, vbiq; tutus, vbique ſecurus eſt, nec poteſt vlli patere periculo, Chriſti gratia eũ protegente, cuius amore ſeſe hominibus ſubmiſit. Non enim poteſt committere Chriſtus pro bonitate ſua, quin eiuſmodi hominem tum per ſuperiores, tum per alios magis expertes, tum etiam propria experientia abunde inſtituat ac erudiat, quomodo cautè debeat ingredi, ne vſquam inimici fraudibus ac nexibus implicetur. Qui verò in mundo viuunt, quicquid libet aut agunt aut omittunt, atque eo ipſo innumera contrahunt animæ vulnera: & ſi quandoque velint ſeruire Deo & piè viuere, rariſſimè ad bonam perueniũt frugem, eo quòd facilimè eos decipere poteſt malus ſpiritus, vt vel plus, vel minus quam oportet agant, & aut deſtruant ſeſe nimietate, aut inertia negligãt & tepeſcant: quandoquidem ſuo ducuntur iudicio, nec aliorum conſilijs ſeſe ſubmittunt, quod reuera periculoſiſſimum. Vix enim poteſt fieri, vt quis propria ductus voluntate ad veram pertingat ſanctitatem.

Volũtati propriæ inniti quàm ſit omnium malorũ ſentina & dãnationis cauſa. 1. Petr. 2.

Felix anima, quæ Chriſti illuſtrata lumine, & eiuſdem docta ſpiritu, nõ vult ſibi relinqui, nec ſuo permitti iudicio, ſed magis duci alieno: nec præſidit ingenio aut ſapientiæ ſuæ, ſed exemplo filij Dei ſubdita eſt homini propter Deum. Quæ res monachos in religione facit cautiſſimè ingredi, & innumera pericula euadere, quibus inuoluuntur, qui ipſos ſe ſibi duces conſtituunt, putantq; felicius eſſe ſuapte voluntate, quàm ſub alterius obedientia viuere: tanquàm illud liberum, iſtud coactitium ſit. Sed errant. Nihil enim gratius Deo, quàm omni propria calcata volũtate, ex alterius præſcripto viuere, nec ſibi velle licere quicquid libitum ſit, ſed id duntaxat, quod is, cui ſe ſubmiſit, imperarit. Poſſet hoc innumeris ſcripturæ diuinæ & ſanctorum Patrũ teſtimonijs confirmari, niſi breuitati ſtuderemus.

Ingredi cautè quænam faciant cœnobium.

Quietis in cœnobijs cauſæ quæ ſint. Matth. 6. Lucæ 12.

Quinta monaſticæ vitæ vtilitas eſt, quod illius cultor quieſcit ſecurius. Quid enim illius poſſit interturbare quietẽ, qui omnem omnino temporalium rerum curam vanamq; ſolicitudinem abiecit, qui non eſt ſolicitus in craſtinum, qui neſciens qua hora Dominus ſuus venturus ſit, ſic exigit omnem diem, tanquam hodie venturus ſit? Quid verò hac quiete ſuauius, quidve ſecurius, corpore quidem in mundo degere, ſed animo iam in cælis verſari, nolle quicquam curare temporarium tanquam indignũ, quo animus immortalis, & ad ſublimia vocatus, occupetur ac diſtineatur, atque iugiter in ſerena conſcientiæ amœniſſimo thalamo ac tranquilliſſimo ſinu quieſcere, & omnem cogitationem, amorem, ſtudiũ, intentionem, deſiderium ſuum in vno illo ſummo & vero bono defigere, illo vnicè delectari: horrere quicquid pacem turbat pectoris, vt Deus pacis perpetim in ipſo commorari delectetur? In mundo autem quàm ſint perturbata & tumultuoſa omnia quis non videat? Quis ibi vnquam poſſit vera mentis quiete perfrui, vbi tot pene ſunt perturbatores, quot conciues vel conuictores? Ea ex cauſa etiam philoſophos quoſdam legimus hominum fugiſſe frequentiam, & ad loca ſolitaria ſeceſſiſſe, quo liberius poſſent vacare ſapientiæ. Vſque adeo res ipſa loquitur, vix quenquam poſſe inter homines animi tranquillitatem aſſequi.

In mũdo nõ poſſe veram inueniri quietem.

Rore cæleſtis conſolationis perfundi monaſticæ veros profeſſores.

Sexta monaſticæ vitæ vtilitas eſt, quod rore cæleſtis gratiæ & diuinæ conſolationis illius ſectator crebrius perfunditur. Hoc ipſe Dominus promittere dignatus eſt in Euangelio, vbi ait: *Omnis qui reliquerit patrem, aut matrem, aut*

aut fratres, aut sorores, aut vxorē, aut filios, aut agros, propter nomē meum, centuplum accipiet, id est, vt SS. Doctores exponūt, pro carnalibus & temporalibus quæ contempsit, spiritualia recipiet, vt spiritualibus foueatur delectationibus, qui carnales repudiauit. Iam ante probauimus in religione purius vitam transigi. Vbi autē puritas cordis est, ibi gratia continere se non potest, quin vbertim ac continenter in ipsam influat. Quantum autem eiusmodi supernæ gratiæ, diuinæq; dulcedinis & supernæ consolationis mellifluus ros omnem mundi voluptatem, gaudium, consolationes excedat, nemo vnquam digne exprimere poterit. Et tamen plures inuenias licet, qui monachos putent miseros, eo quod multa huius mundi oblectamenta abijciant, nec fruantur voluptatibus temporarijs, quasi non multo felicius sit vel vnam cælestis roris guttulam percipere, quam omnibus labentis vitæ oblectamentis in vnum conflatis perfrui. *Secura mens*, ait Salomon, *quasi iuge conuiuium*. Qui autem mundi vanitatibus & voluptatibus dediti sunt, ij nunquam quicquam diuinæ suauitatis sentire merentur, & viuunt vitam longè miserrimam, post breuissima oblectamenta pœnas æternas luituri. *Ducunt in bonis dies suos*, ait S. Iob, *& in puncto ad infierna descendunt*.

Seculo dediti homines cur monachos existiment infelices ipsi multo infelicissimi.

Prouerb. 15.

Iob 21.

Septima religionis monasticæ vtilitas est, quod sui cultorem citius purgat. Habet enim plurima tum interna, tum externa, tum spiritualia, tum corporalia exercitia, quibus anima mirum in modū purgatur. Vt sunt verbi causa, Orationes, Ieiunia, Vigiliæ, Corporis castigationes, frequens Confessio, ac penè quotidiana Eucharistiæ sumptio: pluraq; alia, quibus facilimè puritas obtinetur. Quæ certè ita rara visuntur apud homines in mundo hærentes, vt propè nullus talibus occupari dignetur. Et tamen maxima sæpe & innumera committunt peccata: vnde merito ad eiusmodi remedia studiosius confugere deberent. Sed addūt libentius iniquitati iniquitates: & quia ipsi se iam purgare nolunt, necesse est flāmis sulphureis semper arsuris sine fine exurantur, nec sic tamen vnquam expurgandi. Quanto rectius faciunt qui timore Diuini iudicij, & Christi amore confugiunt ad pœnitentiæ officinam, videlicet religionem monasticam, vt illic ipsi vltro castigēt, quod in Deum perperam se admisisse norunt, & sordentium maculas animarum pœnitentiæ lauacro & continuis lachrymis, alijsq; ante dictis exercitijs citius eluant, expient, aboleantq;. Octaua monasticæ vitæ vtilitas est, quod illius alumni confidentius moriuntur. Mortem non facit terribilem, nisi peccati consciētia. Vbi igitur peccatū ex consciētia profligatū est, & animus Deo puri amoris integra cōfessione, & purissima adhęsione vnitus, quid illic terroris omniū licet terribiliū terribilissima mors adferre queat? Qui in hac vita sic semper degunt, vt exules & peregrini, nec hic se putent habere manentē ciuitatē, sed futurā inquirunt, qui hic nolunt risu, iocis, ludis, atq; alijs mundi vanitatibus & voluptatibus dissolui: sed aut propriā aut alienā plangunt iniquitatē, dicuntq; cum Propheta: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est*. Et: *Quando veniam & apparebo ante faciem Dei?* Quibus denique viuere Christus est & mori lucrū, quid illi mortē timeant? Et licet nulla res maiorem in morte præstet fiduciam, quam sanguis & mors agni immaculati, Christi Iesu redemptoris, tamen plurimum etiam bonæ spei, & sanctæ confidentiæ ingerit vitæ bene transactæ conscientia.

Religiosi cœnobitę quinā cito purgentur à maculis culparum.

Liberius viuendo in mūdo quæ mala contrahantur.

Monachi veri vti confidēter mortē excipiant.

Mortem quęnam faciant terribilem homini.

Heb 13.

Psal. 119.

Psal. 41.

Philip. 1.

Fiduciā quęnam maiorē præstant homini in morte.

Matth. 11.

Atque ita necesse est, vt qui in religione Deo strenuè seruierit, iugumq; Domini suaue & onus leue fortiter tulerit, votaq; sua debite persoluerit, ex ipsa rectè transactæ vitæ conscientia, non solum non trepidet, sed etiã magnopere aspiret, securusq; pergat ad mortem. Non enim est alia ad Deum videndum ac fruendum via, nisi corporis dissolutio. Quam felix mens, quæ vbi moriendum est, Christo se vixisse, Christiq; vestigia sectatam gratulari potest, & spretis mundi inanissimis gaudijs, cum Christo & sanctis omnibus gaudet se per arctam salutis viam, & angustam portam ingressam esse. Nona deniq; vitæ monasticæ vtilitas est, quod illius cultor copiosius à Deo recipit præmium. *Vnusquisque mercedem accipiet*, ait Apostolus, *secundum suum laborem*. Et: *qui parcè seminat parcè & metet*. Si ergo, quod nemo negare potest, in religiosis cœnobijs plures maioresq; pro Deo & virtute labores suscipiuntur, quam ab hominibus in mundo viuentibus, idque ferè semper ex obedientia, non propria voluntate, qua vt plurimum ducuntur etiam qui bene viuunt in mundo, quis illis audeat maius negare præmium apud Deum? Certè æquissimus humanarum actionum examinator, ac iustissimus remunerator, nec minimum aliquid ipsius amore gestum vel toleratum, sua mercede fraudabit.

Matth. 7. Lucæ 3. Præmiũ quã magnificum recipit verè religiosus post mortẽ. 1. Cor. 3. 2. Cor. 9.

Ergo dilectissimi cognitis hisce sanctæ religionis monasticæ commodis, in eam quæso curam incumbite, vt ne vos vnquam illius odio ab scelestis hominibus inflammari patiamini: & si qui vobis filij aut filiæ sunt, quos delectet seruire Christo, & institutum aliquod monasticum amplecti, illos non solum non impediatis, quod faciunt multi summo cum periculo ac pernicie sua, & prolium suarum, sed etiam adiumento illis sitis, vt tam salutare animi propositum possint exequi. Quod certè vobis summam apud Deum conciliabit gratiam, & in ipso mortis articulo non paruam præstabit fiduciam, quod scilicet proles habeatis, quarum precibus apud Deum vos iuuari posse non dubitetis. Tales enim plurimum pro suis parentibus orant, & sæpe illis obtinent à Deo, quod nunquam ipsi impetrassent, præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Parẽtes probos non debere proles impedire ab ingressu religionis.

IN FESTO S. FABIANI ET SEBASTIANI martyrum. Epistola B. Pauli Apost. ad Hebr. Cap. XI.

Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones. Obturauerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugauerunt aciem gladij, conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello. Castra verterunt exterorum: acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alij autem distenti sunt, non suscipientes redemptionem, vt meliorem inuenirent resurrectionem. Alij verò ludibria & verbera experti, insuper & vincula, & carceres. Lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt. Circumierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes angustiati, afflicti: quibus dignus non erat mundus. In solitudinibus errantes, in montibus & spelunci, &

tis & in cauernis terræ. Et hi omnes testimonio fidei probati, inuenti sunt in Christo Iesu Domino nostro.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

ILlustres martyrum triumphos, & rosei partas effusione sanguinis victorias gratulabunda celebrat Christi Ecclesia in laudē Dei, vt & suæ satisfaciat deuotioni & sanctorum tum exemplis incitetur, tam meritis ac precibus adiuuetur ad eorum sectanda vestigia, quibus certè ingredi nemo potest, nisi magna Dei ac diuinæ gratiæ suffultus ope. Recitat autem eadem sancta Ecclesia mater nostra in martyrum natalitijs lectionem admodum congruam, ex D. Pauli ad Hebræos epistola extractam, vbi graphice S. Apostolus militum Christi & amicorum Dei certamina, labores, pericula, cruciatus afflictiones, vexationesque depingit: non aliam sanè ob causam, nisi vt qui ad illorum quandoque consortium & certam beatitudinem pertingere cupiunt, prius nouerint eodem ex calice sibi potandum esse, vnde & illi biberunt vt exhausto passionum & afflictionum poculo, quo ceu amara quadam, sed purgatoria potione penitus ab omni fęce repurgentur: deinde ad plenissimam sempiternæ vitæ salutem ac incolumitatem prouehantur. *Non enim coronabitur, nisi qui legitimè certauerit*: nec decet sub capite spinis compuncto & coronato, membrum esse molle ac delicatum. Ait ergo sanctus Apostolus: Sancti martyres alijq; amici Dei per fidem in Deum regna expugnarunt, vt Iosue & Dauid, pluresq; alij. Item tempore gratiæ plures alij sancti vicerūt regna, etiā amplissima, quādo ea ad Christi fidē traduxerunt, & Christianæ religioni subdidere, vel etiam quādo omnia tormentorum genera à gentibus illata pro Christi fide superarūt. Operati sunt & executi iustitiā, vt fidem suā sanctis operibus testarentur esse germanam atq; religiosam, non qualis est eorū, qui se dicunt nosse Deum, factis autem negant, qui Christum & Euangelium ore iactitant, sed vita ac moribus persequuntur. Sancti autem vt essent imitatores Dei, sicut filij charissimi, iustitiam Deo gratissimam coluerunt, peccata fugiendo, & semper rectè ac iustè agendo, præceptisque Dei & consilijs obtemperando: atque ita adepti sunt repromissiones, id est, consecuti ea que Deus pollicitus est sibi ex animo seruientibus. Siquidē bonorū operū gloriosus est fructus. Et iusti omnes, qui hic vitam agunt Deo placitā, fulgebunt sicut sol in regno Patris sui. Impij autem, qui hic nolūt diuinæ gratiæ cooperari, sed suis indulgent affectib⁹, mittētur in tenebras exteriores: ibi erit fletus & stridor dentiū. Pręterea sancti obtorauerūt ora leonum, vt Sampson Dauid & Daniel, & multi martyres Christi, qui signo crucis edito, immanissimos leonū impetus fregerūt. At si ad mysticū respicias sensum, obturarūt sancti ora leonū, quando dæmonū pestiferis persuasionib⁹ viriliter restiterūt, atq; eos ex simulcahris respōsa reddere prohibuerūt. Extinxerūt quoq; impetum ignis, siue corporaliter nullam ex flammarum incendio sentiendo molestiā, siue spiritaliter vitiorū æstum cōprimendo, vt etsi sentirent acres vitiorū impugnationes, non tamen ex consensu vrerentur. Effugerunt aciem gladij, quandoq; ex rationis præscripto, vbi nulla erat spes alios lucrifaciēdi, impiorum persequutiones declinando, quod fecit Helias, & multi alij, non timore mortis,

Diuorū martyrum certamina & triūphi cur nobis ob oculos constituuntur.

1. Tim 2.

Ios. 6. 8. 10.

Titum 2.

Ephes. 5.

Sapien. 3.

Matth. 1.

Matth 8. 13. & 25.

Iudic. 14.

1. Reg. 17.

Dan. 6. 14.

Leonum ora obturare qd mysticè signet.

3 Reg. 19.

sed quia sic ex instinctu Spiritus sancti aliter Deo placere, vel nondum adesse tunc vel tempus vel genus martyrij sui videbant. Vel certè, quemadmodum vetustus & communior textus habet, Effugauerunt aciem gladij, hoc est, hostium aciem habentium gladios acutos: vel, exercitum accinctum gladio, in fugam dederunt, vt fecerunt in veteri testamento frequenter Iosue, Gedeon, Dauid, Machabæi, alijque complures: in nouo autem testamento hoc ipsum fecerunt penè innumeri Catholici Imperatores, reges & principes. Conualuerunt de infirmitate, diuina virtute etiam post immanissimos cruciatus pristinæ restituti incolumitati: quod multis martyribus euenisse certum est. Fortes facti sunt in bello, tam externo cõtra hostes visibiles, quàm spiritali contra vitiorum & dæmonum impugnationes. Nunquam enim desunt pijs certamina, quibus probentur, vtrum Deo fideles sint nec ne. Castra verterunt exterorum, non solum hostes corporeos in fugam vertendo, sed etiam inimicas dæmonis, carnis & mundi acies penitus profligando. Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos, excitatos meritis & precibus sanctorum vtriusque testamenti. Alij distenti sunt, & in eculeis diretorti, nec tamen pœnas euadere voluerunt: quod quidem potuissent, si impijs consentire voluissent, vt quandoque ad æternæ vitæ capessendam hæreditatem possent resurgere. Non enim volebant breuibus licet duris subterfugiendis doloribus amittere cælestis patriæ nunquam desituram beatitudinem, & æternos mereri cruciatus. Alij verò ludibria & verbera experti sunt, insuper & vincula & carceres, instigante maligno spiritu vasa sua homines impios, vt varijs tormentorum generibus sanctos à Deo abstraherét. Lapideti sunt, secti sunt, tentati sunt varijs modis, tam blandis, quam asperis. Nihil est enim aliud vita hominis, quam tentatio super terram: & necesse est diuersas perpeti tentationes eos, qui volunt cum Christo per omnia tentato & probato in cælestibus triumphare. In occisione gladij mortui sunt, libentissime Dei amore vitam contemnentes temporariam, tantum ne agerent contra præcepta Dei. Satius est enim vitam amittere, quam impiè viuere. Circumierunt in melotis, id est, pellibus ouillis: itemque caprinis pellibus, sicut & sanctus Ioannes Baptista camelorum pilis tegebatur. Sancti enim norunt hic se exules degere ob peccata: itaq; contemnunt molles corporis voluptates, & aspera tanquam exilio magis congrua amplectuntur. *Qui autem mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt*, id est, mundo huic militant potius, quam Christo. Atque insuper in summa hic rerum omnium inopia sancti vixerunt, multis pressi angustijs, & vehementissimè foris ac intus afflicti: quibus tamen dignus non erat mundus ob eorum eximiã sanctitatem. Et hodie beati prædicantur, quibus omnia ad votum succedunt, quibus nihil occurrit aduersi, sed læta & iucunda eueniunt omnia. Verum hic falluntur miseri. Tanto enim quisque Christo dissimilior est & amicis illius, quanto hic magis affluit præsentis vitæ voluptatibus. Sed & in solitudinibus errarunt sancti, persecutorum rabiem fugientes, atq; inibi vitam miseram, quod ad carnem attinet, agentes & Domino nocte ac die studiosissimè famulantes: vagantes in montibus, & in speluncis atque cauernis terræ sese abscondentes, vt liberius cælestia meditarentur. Et hi omnes testimonio fidei probati ac fideles inuenti sunt in Christo Iesu Domino nostro, pro

Electis Dei nunquam abesse certamina quibus probentur.

Iob 7.

Matth. 3. Marc. 1.

Matth. 11.

cuius amore & fide libenter omnem præsentis vitæ miseriam tolerarunt, vt in eius membris possent annumerari. Et nunc post breues exilij perpessos labores, viuunt felices cum Christo: contra verò persequutores eorum, & impij omnes huius mundi voluptatibus dediti, protrusi sunt in ignem æternum, vt illic semper malè habeant, qui hic noluerunt exiguos pro Christo & pietate labores perpeti.

EXEGESIS EVANGELII EIVSDEM FESTI.

Lucæ vigesimo primo.

DOminus noster Iesus Christus omnium martyrum caput & princeps, ac signifer filij charissimi, in huius diei Euangelio suis martyribus prædicit primo quidem calamitates, bella, aliaqúe huius mundi mala: deinde persequutiones, quas ipsi pro eius nomine perpeterentur, vti eos ad mundi ac omnium rerum mundanarum contemptum accendat, & ad mala mundi, & hominum impiorum iniurias fortiter perferendas bene instructos & animatos reddat. Minus enim feriunt iacula præuisa. Vbi animaduertimus pijssimi Saluatoris erga electos suos summam charitatem ac beneuolentiam, qua ferre non potuit, vt improuisi ab hostibus impeterentur: sed longè ante voluit esse præmonitos, vt sese commodius præparare, & animos suos aduersum impendentes inimicorum insultus confirmare possent. Ait ergo: Gregorius.

Quum audieritis prælia & seditiones, nolite terreri. Oportet primum hæc fieri: sed nondum statim finis.

Mundus iste, id est, homines mundo huic dediti nunquam possunt quiescere, nunquam vera pace & tranquillitate gaudere. Quare hoc? Quia contempto aut posthabito Deo, spretisqúe bonis cælestibus, totos sese ad terrena conquirenda, ad opes cumulandas, ad capessendos honores transferunt. Inde ergo necesse est varijs eos flagrare cupiditatibus: quæ quum sint inexplebiles, innumeras vitiorum perturbationes in miseris excitant: sicque fit vt quoties alij vident se ab alijs vel diuitijs, vel potentia, vel honoribus superari, torqueantur inuidia, cupiantque & nitantur illis se exæquare, imo etiam excellere. Hinc iam oriuntur bella inter reges & principes: & seditiones in ciuibus: dumqúe putant felices se fore, si suis cupiditatibus obsequentes, victoria potiantur, non intelligunt miseri, se ea ratione non ad felicitatem propius accedere, sed multo longius ab ea remoueri. Qui si fortè sua contenti viuerent, discerentqúe vitijs & cupiditatibus suis dominari, iam planè in humanis rebus pacata essent omnia. Sed quia impij semper vt mare feruent, varijs exagitati perturbationibus, necesse est crebra ac penè perpetua in terris bella existere, seditionesqúe grassari, vt se mutuo affligant, vexent, perturbent, qui ab illo summæ pacis ac suauissimæ tranquillitatis fonte Deo sese abiungunt, & cordibus ac animis terræ affigunt. Bella & seditiones vnde oriantur. Esaia 57.

Itaque Dominus hortatur martyres suos, vt auditis prælijs, quæ sunt hostium, & seditionibus, quæ sunt ciuium, non terreantur. Oportet enim Deo ob hominum castiganda flagitia iustè id permittente, hæc primum fieri: sed nondum statim finis, donec sit mundi finis, & impij pacis inimici in carcerem tar-

Mundum contemnendi ac fugiendi ratio quæ.

rem tartareum simul omnes demergantur, atque illic summo odio & acerbissima animorum dissensione sese mutuo sine fine affligant: electique omnes illis ablatis, summa & æterna ac imperturbabili pace fruantur cum Deo Patre & creatore suo. Siquidem tum demum, non ante, finis erit bellorum ac seditionum & malorum omnium. Atque hæc non minima ratio est mundum contemnendi, quod semper calamitatibus ac tumultibus plenus sit: quod tamen proh dolor cæcas hominum mentes ab illius amore auellere non potest.

Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, & regnum aduersus regnum: & terræmotus magni erunt per loca, & pestilentiæ & fames: terroresque de cælo, & signa magna erunt.

His verbis Dominus, quod prius generalius dixerat, specialius exprimit. Et reuera nos hodie ipsa experimur hæc ipsa omnia, quæ tum à Domino prædicta sunt. Continuis Ecclesia bellicis cladibus affligitur, & Christiani in Christianos plusquam leonina feritate incurrunt, & quasi non satis multos habeat Ecclesia hostes exteros, intestinis atteritur bellis, vt nihil iam aliud

Matth. 12. Lucæ 11.

supereſſe videatur, nisi, vt ipse Dominus ait *regnum in se ipsum diuisum penitus desoletur*. Verum inter hæc pij omnes animis in Deum erectis, consolari sese

Psal. 125.

debent, quod mala ista hæc non solum non æterna, sed nec diuturna sint futura. Seminent interim in lachrymis, & euntes eant ac lugeant cum sanctis omnibus, postea in gaudio messuri. Si qua patiantur temporalis substantiæ detrimenta, ferant vt poterunt, certi se aliam habere hæreditatem, quam nullus eripere queat. Hæc autem omnia, quæ hic Dominus commemorat, puta bella, terræmotus, pestilentia, fames &c. nihil sunt aliud, quam amantissimæ optimi creatoris commonitiones, & veræ paternæ castigationes, quibus id solum optat efficere, vt tamen quandoque calcatis vitijs respiscamus, & suæ voluntati morem geramus. Alioqui sane non delectatur

Tob. 3.

miserijs & afflictionibus nostris. Sed quia videt prosperis successibus nos

Electos suos cur Deus in mundo affligi permittat.

nimium seduci, & ad perpetranda mala plus satis procliues reddi, subinde affligi nos sinit, vt ad animum redeamus, & mores nostros corrigamus. Vbi autem nihil proficiunt temporalia illius flagella, necesse est ira sempiterna absque vlla misericordia sentiatur: idque tanto durius, quanto maior

Iudicum 10.

benignitas & clementia nobis prærogata est. Sic olim populum Israeliticum in idololatriæ crimen promptissimum crebris hostium incursibus, diuersisque morbis & calamitatibus premi sinebat: & quoties sese emendassent, parcebat oppressis. At vbi tandem in sua malitia perseuerabant, obstinati

Psal. 10.

abiecit eos penitus: & ita vsque hodie electus ille populus prorsus est alienus à Deo, & vbique contemptui habetur. Timeant ergo quicunque flagellis Dei non eruditur ad iustitiam, ne & ipsis similia eueniant. Iustus Dominus, & iustitias dilexit. Libenter parcit pœnitentibus, sed obduratos punit acerbissimè. Quod autem hic dicitur de terroribus & signis magnis futuris è cælo, & nos itidem frequenter experti sumus, atque vtinam cum aliquo fructu nostro. Quicquid agat Deus, quantumuis terreat, quamlibet diras intentet minas, nos semper ijdem sumus: & sicut olim Hierosolymitæ

lices

licet horrendas easque frequentes non multò post occisum Saluatorem cernerent visiones, plenas terroris & comminationis, nihilo secius corrigi noluerunt, donec per Romanorum exercitum deleti sunt & in seruitutem redacti. ita & nos præfractis animis in eodem semper vitiorum luto hęremus, nec ad pœnitentiam compungimur, quamuis durè castigati, donec furor Domini totum in nos sese effundat, mergatque nos in pœnas sempiternas. Et quæ potest maior esse insania, quam re ipsa manifestam Dei iram in dies experiri, & tamen quasi nihil ad nos pertineat, animis dissolutis negligere ac floccipendere?

Sed ante hæc omnia inijcient vobis manus suas & persequentur, tradentes in synagogas & custodias: trahentes ad reges, & præsides propter nomen meum.

Hic iam Dominus martyribus suis prædicit mala ipsis euentura. Atque hæc innumeros propter Christi nomen perpessos nouimus, idque tanto mentis vigore, tanta animi constantia, vt nullis vnquam modis potuerint à Christi confessione separari, imo verò haud secus ad ista, quam suauissimas epulas permultos properasse legimus, vtique ob ingentem nominis Christi amorem, qui eos faciebat cuncta mortis discrimina omnigenosque cruciatus & persecutiones tyrannorum pro nihilo ducere vt Christum lucrifacerent. Operæpretium fuerit ædificationis causa vnum hic proferre exemplum viri nobilis ac illustris, nempe Gordij centurionis, de quo D. Basilius Magnus ad populum insignem habuit concionem, vbi inter cætera sic de eo ait: Tantum abfuit, vt intentaras horreret pœnas, vt eas vltro in se prouocaret, supplicijque moras vehementer increparet. Quid, inquit, tardatis? Quid statis? Corripite corpus, membra frustratim cædantur. Denique quodcunque volueritis de me supplicium sumite. Nolite mihi beatam spem inuidere. Quanto enim mihi plus tormentorum accesserit, tanto plus referam præmiorum. Res enim in hac vita aduersæ, nobis apud Deum perpetuam pariunt voluptatem. Si vulnera mille ac cicatrices patimur, in resurrectione splendido induemur amictu. Pro contumelia atque ignominia, palmas coronasque assequemur. Pro vinculis & carcere, per ampla paradisi spacia læti vagabimur. Pro accusatione demum ac iniqua condemnatione, gloriam ex Deo & angelis referemus. Minæ vestræ mihi semina sunt diuina, vnde immortalitatem perpetuaque gaudia metam. Damnum profectò me facere video, si sæpè varijsq; modis extingui, variisq; pro Christo pati supplicia nequeo. Hæc ibi.

Basilius. Gordius Centurio martyr ardentissimus.

Eiusmodi verò in sanctis martyribus constantiam & suppliciorum contemptum fecit amor Christi. Cum enim scirent se non ob scelera sua, sed propter nomen Domini Iesu pœnis affici, promptissima alacritate festinabant ad mortem, certi nimirum se, tamen breui volentes, nolentes, mori oportere. Si ergo illi id, quo nihil est homini charius, id est, vitam ipsam pro Christo, ne illum offenderent, perdidere, quanto nos magis viles debemus voluptates contemnere, ne contra Dei præcepta agamus?

Amor Christi quantum in sanctis martyribus fecerit tormentorum contemptum.

Continget autem vobis in testimonium. Ponite ergo in

cordibus vestris non præmeditari, quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij vestri.

Persequutio impiorum quomodo fuerit sanctis in testimonium.

Martyribus Christi impiorum persecutio fuit in testimonium eximiæ ac insuperabilis charitatis eorum erga Deum. Facilè est enim confiteri Christum, vbi nihil inde periculi metuitur: sed si non possis absque vitæ & rerum omnium iactura Christi nomen profiteri, ac nihilominus libera voce & syncero corde veritatem profitearis, id sanè magni est amoris argumentum. Ita martyribus Christi inuicta animi fortitudo, quæ nullis potuit frangi tormentis, quo minus Christum confiterentur, cessit in virtutis testimonium, vt vel ex eoipso certum testatumque habeamus haud vulgari eos Christum amore esse prosequutos. Fuit etiam eis in testimonium, quia ob Christi fidem persequutiones & mortem perferendo, martyres, id est, testes Christi effecti sunt. Et quia non sua, sed Christi causa hæc perferebant, securos eos voluit esse Dominus, monuitque ne anxiè secum perquirerent, quid hostibus responsi darent, pollicens se eis tantam præstiturum sapientiam & eloquentiam, cui nemo posset resistere. Vbi rursus maxima elucet Dei benignitas erga suos electos. Omnem eis aufert formidinis materiam, quando nec id eis curæ esse finit, quemadmodum respondeant aduersarijs, siue ethnicis, siue Iudæis, siue hæreticis, vel alijs Dei ac iustitiæ inimicis. Atque id apertissimis pius Dominus argumentis sæpè declarauit, quando etiam planè idiotis, aut teneris virginibus tantam indidit sapientiam, vt nedum à nemine potuerint superari, sed etiam ab illis victi sint quotquot eis resisterent. Actor. 6. 7. De beato Stephano protomartyre apertè dicit scriptura, quod hostes eius non potuerint resistere sapientiæ & spiritui qui loquebatur. Beatus ille homo, quem Christus inhabitat, & tanquam instrumento quodam pro suæ arbitrio voluntatis vtitur, loquens per eum, & efficiens omnia opera illius.

Trademini autem à parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis: & morte afficient ex vobis. Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Et capillus de capite vestro non peribit.

Tormentorũ genus maximum quodnam sit.

Id verò tormentorum genus omnium longè acerbissimum est, quod ab amicis & sanguinis affinitate coniunctis infertur. Hic enim natura vim quandam patitur, & cum dolore corporis etiam animi diros sentit cruciatus, dum ab ipsis, vt ita dicam, visceribus suis summa crudelitate torquetur. Propterea etiam ipse Dominus Iesus proditoris sui iniquitatem tanto ferebat grauius, quanto illum sibi magis habebat intimum ac familiarem, & in Apostolorum numerum asciuerat. Testatur hoc illa vox Psalmi ex persona Christi: *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtique. Tu verò homo vnanimis, dux meus & notus meus*, &c. Psal. 54. Itemque illa: *Homo pacis meæ in quo speraui, qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem.* Psalm. 40. Sed hoc ipsum debet consolari omnes, qui à suis propinquis infestantur, quod norunt Dominum

minum suum ab singulari discipulo proditum, idque pro vilissimo precio. Quod autem hic Dominus addit: Eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum, reuera impletum est, & hodieq; impletur. Si quis olim Christum esset confessus, haud secus quam blasphemus & execrabilis vbiq; tractabatur: & hodie qui Christi nomen vita & moribus exprimunt, id est, qui Christi vestigijs ingrediuntur, apud omnes ludibrio habentur, & multa mala ferre coguntur ab impijs & stolidis hominibus, hoc solo nomine, quod Dominum Iesum imitantur, quod eius nomen iustè & piè & sobriè viuendo sanctificare cupiunt. Verum sint bono animo, nec frangantur hominum vexationibus. Audiant promittentem Dominum, capillus de capite vestro non peribit. Sæuierunt olim in sanctos martyres Pagani, Iudæi, Hæretici, ac alij inimici Dei. Sed quantum obsecro nocuerunt illis? Corpus occiderunt. Atqui corpus ipsum in extremo die longè glorioſius, prorsusq; impassibile & immortale excitabitur, tanto maiori fruiturum beatitudine & splendore ac decore, quanto hic durius & indignius tractatum est. Nihil ergo perit sanctis martyribus. Itidemq; nihil poterunt nocere pijs persecutiones malorum, quandoquidem Dominus Deus omnia eis in summam mutabit gloriam.

Matth. 16. Marc. 14. Lucæ 22. Ioan. 3.

Hodie quoq; pios quoque persecutione pati ab impijs. Titum 2.

Persecutiones malorū vti nihil nocent pijs. Deique amicis.

In patientia vestra possidebitis animas vestras.

Ergo si vel totus hic mundus, & omnes pariter dæmones in vnum aliquem insurgant, tantum sit patiens, & quicquid ab illis infertur, tranquillè & placidè ferat, & nullum omnino detrimentum patietur. Sed quamuis corpus fortè extinguatur, ac penitus in cineres redigatur, tamen animam nemo illi eripere poterit, ob patientiæ meritum, quæ hominem efficit Dominum ac possessorem sui. Qui autem impatiens est, dupliciter miser est, quia & præsentia & futura mala perpeti cogitur.

Impatientia quanta mala adferat secū.

SERMO IN EODEM FESTO.

De commendatione patientiæ, & quam vitanda sit impatientia, & de laudibus sanctorum martyrum.

IN *patientia vestra possidebitis animas vestras* Lucæ XXI. *In mundo* hoc *pressuram habebitis*, ait Dominus discipulis suis. *Et omnes qui volunt pie viuere in Christo, persecutionem patientur*, vtique ab impijs & dæmonibus, quibus pietas omnis crux est & tormentum. Necesse est igitur, vt quisquis instituit seruire & adhærere Deo, stet iuxta Sapientis consilium, in timore, & non suis præfidat viribus, sed in Deo spem suam omnem reponat: atque ita præparet animam suam ad tentationem modo hanc, modo illam: quia donec corpus erit coniunctum animæ, & præstituta diuinitus vitæ huius spacia necdum absoluta fuerint, nunquam deerunt tentationes siue dæmonum, siue carnis, siue mundi: quas vincere non poterit, nisi aduersa omnia in Deo, & cum Deo, & propter Deum fortiter perferendo. Id autem præstat homini Patientiæ virtus, quam frustra quispiam sibi ex seipso pollicetur: quia donum Dei est, vt pulchrè ait Propheta Dauid: *Veruntamen Deo subiecta esto anima mea: quoniam ab ipso patientia mea.* Ne quis sibi inaniter placeat, tanquam

Ioan. 16. 2. Timot 3.

Eccle. 2.

Tentationes omnes vincendi quis solus modus sit. Psal. 61.

y suis

suis viribus quicquam vel minimum possit perpeti secundùm Deum & ex virtute. Quod idcirco addiderim, ne patientiam tribuamus duris, & scelératis, atque à Deo alienis hominibus: qui etsi ferunt quandoque corporis dolores, cæteraque molesta & aspera, non est tamen ea patientia vera, virtus quæ nunquam vera esse potest, nisi sit in causa iusta, atque Dei contemplatione & amore suscipiatur, & ab ipso Deo infundatur. Cum igitur ita, vt dictum est, nunquam nobis desint tentationes & molestiæ, communienda est animus patientiæ clipeo, quo securus possit omnes tentationum ac impugnationum quarumlibet ictus & iacula excipere. Nam si patientia simus destituti, non potest fieri, vt ad cælestis patriæ pertingamus beatitudinem, cum necesse sit per multas tribulationes nos introire in regnum Dei. Debet autem nos ad comparandam seruandamque patientiam ipse virtutis splendor & dignitas excitare. Namque veris esse præditum virtutibus, id sane incomparabiles & inamissibiles est thesauros possidere. Cætera omnia, quæ in humanis habentur, cum ipso homine occubente deficiunt: sola virtus æternum perseuerat.

Patientia vera quando sola sit.

Actor. 14. Virtutes veræ quam fœlicē habentem efficiant.

Homerus.

Apud Homerum Vlysses cum è naufragio nudus euasisset, ac reginę Phæacensium verecundus occurrisset, vestis loco virtutis ornamenta suscepit, qua re tantum effecit apud Phæacenses omnes, vt contemptis illi voluptatibus, quibus plus nimio dediti fuerant, ad Vlyssis exemplum sese componerent, nihilque se magis optarent, quam Vlyssem esse, quamuis nudum & è naufragio seruatum. Ex quo id licet colligi, virtutem ante omnia colendam esse, quæ nec naufragantem quidem deserat, sed etiam exteris & ignotis maximè reddat honoratum ac venerabilem. Vnde etiam illa est memorabilis Diui Basilij Magni sententia: Alia quidem omnia non magis possidentium, quam quorumlibet sunt, velut in talorum ludo huc illuc trans posita. Virtus autem sola possessio immortalis atque immobilis, & viuenti & morienti permanens. Quo pertinet etiam illa Solonis ad diuites sententia. Nos nequaquam commutabimus cum virtute diuitias, quod virtus firma sit: diuitias verò alius alias ac aliter interdum habet. Ergo vt dixi, ad comparandam patientiam vel solus virtutis amor & decor inuitare nos debet. Est autem patientia, vt eam Diuus Gregorius Papa describit, aliena mala æquanimiter perpeti, & contra eum qui irrogat mala, nullo dolore morderi. Potest & sic describi, quatenus est virtus infesa diuinitus: Patientia virtus est, quæ dolorem vel tristitiam animi moderatur, & aduersitatem, atque afflictionem omnem æquanimiter tolerat ob honorem Dei, & futuram beatitudinem. Solet enim ex rebus inuisis & contrarijs quædam nasci tristitia mala, nedum animæ, sed & corpori vehementer perniciosa, hominemque ad omnes rationis actiones exequēdas, ad contemplationem diuinorum, & ad virtutis studium reddens ineptum ac inhabilem, vitam quoque ipsam abrumpens, & corporis constitutionem perturbans. Hanc igitur vsqueadeo pernicialem siue passionem siue perturbationem. Patientia profligat, id præstans homini vt ob amorem Dei & spem cælestis gloriæ res aduersas magno ferat animo, nec præsentibus malis frangatur, quia diuturna sunt, sed sese consoletur, quod diuturna esse non possint. Merces autem patientiæ sempiterna & immensa est. Plurimam autem facit ad placidè ferendas at-

Basilius.

Solonis sententia memorabilis.

Gregorius. Patientia quid sit.

Tristitia quænam & corpori & animæ nocua.

Patientiæ præmium quid.

das afflictiones, vt cogitemus eas nihil esse aliud, quam munuscula quædam & nuncios Omnipotentis Dei, quibus nos optat inuisere: & siquidem eas hilariter excipiamus, ipse vna aduenit, & totum se nobis ob sui amorem libenter aduersa ferentibus impendit, haud secus, quam in ipso venerabili Eucharistiæ sacramento. Testatur hoc Psalmista, dicens ex persona Dei: *Cum ipso* nempe afflicto, *sum in tribulatione: eripiam eum & glorificabo eum* Solent milites strenui quoad possunt ducis aut regis sui fortia facta imitari, & tanto se beatiores credere, quanto illi sint similiores. Et nos igitur vt Christi regi ac Imperatori nostro vtcumque possumus conformes effici, libenter debemus dura & acerba pati. Talibus enim plena fuit omnis illius vita, & ab illo, quo in matris vtero conceptus est puncto, vsque ad spiritus extremi in cruce exhalationem, nunquam vel ad momentum liber à doloribus fuit etiam immanissimis. Si cruciat afflictionis molestia (sumus enim homines corporis infirmitate circundati, non angeli) consolatur certissimum diuinæ misericordiæ auxilium, quod nunquam deest pro Deo patientibus, & doloris acerbitatem mitiget futuræ beatitudinis infinita dulcedo, vbi Deus absterget omnem lachrymam ab oculis nostris, & cessabit omnis luctus & dolor, lætitiaque sempiterna perfruemur. Patiens perpessio vestis nuptialis fuit Domini Iesu, quando in crucis altari sanctam sibi despondit Ecclesiam, atque eadem veste omnem suam familiam iam inde à mundi exordio induit. Libenter enim sancti omnes quælibet dura & inuisa perpessi sunt, quando Dei Filium talia aut toleraturum, aut tolerasse perspexerunt. Quis enim audiat sub spinoso, id est, spinis transfixo capite delicias & mollitiem appetere? Quid verò admirationis habet, si puluis & cinis æquanimiter molesta ferat, quando Dominus maiestatis in ea, quam non aliqua sua necessitate, sed nostri amore susceperit, forma serui, nunquam voluit vel ad momentum esse liber à pœnis. Quod nimirum animas sanctas vehementissimè permouere solet, vt nolint vnquam saltem aliqua carere cruce, vt possint Domino suo vel vtcunque conformes effici. Atque adeo ipsi Dominicæ passioni summo iure id omnis debet Christianus, vt sit patiens. Nam si patiens esse nolit, nimium se ingratum esse declarat erga Deum ac Dominũ suum, qui ipsius causa tanta passus est, quanta mens nulla capere potest. Quid autem fœdius, quid detestabilius, quid Christiano homine indignius, quã videre Deum turpissimam crucis mortem, non sua, sed hominis causa non modo libenter, sed etiam summo cum desiderio perpetiti & tamen nihil velle sentire asperum, nihil iniucundum, nihil graue experiri: sed semper secundis blandientis fortunæ flatibus, ac prosperis successibus perfrui? Hoccine est per arctam viam, & angustam portã ingredi? Multi adeo sunt ad omnẽ, quamuis leuissimã, iniuriã aut molestiã impatientes, vt nec verbulũ vnum ferre velint: cum tamen ipsi alios sæpè dire affligant. Sed tales tam longè absunt à Christi similitudine, vt propemodum Christiani dici non debeant. Sicut autem libenter & moderatè ferre omnem iniuriam signum est hominis secundùm animam benè constituti ac reformati, & qui priuatum amorẽ ac superbiæ spiritũ in seipso extinxerit: ita impatientię sanies ex pessimo philautiæ & elationis vlcere scatet, hominemq; & Deo, ac sanctis omnibus inuisum planèq; dissimilem, & cunctis quibuscum viuit graue ac onerosum

Aduersitates vti sint munuscula quædam ac indicia Dei erga suos amicos amoris. Psalm. 90.

Christum à conceptu in matris vtero vsque ad crucis mortem semper doluisse ac passum fuisse.

Esaiæ 5. Apocal. 21.

Nuptialis vestis Christi vt fuerit crucis patiens perpessio.

Eccle. 10.

Patiendi aduersa quæ sanctos permouerint.

Matth. 7. Lucæ 3.

Impatientia vnde præcipue ortum habeat.

rosum efficit. Qui enim impatiens est, facile vndecumque & ex quacunque occasione perturbatur, multisq; vanis, & falsis agitatur suspicionibus, & vix vnquam potest suauiter & comiter cum hominibus conuersari.

Impatientiæ morbus quinam curetur.

Qui si ab hoc morbo curari velit, discat semper propriam frangere voluntatem, & in omnibus licitis ac honestis non solum Dei, sed cunctorum etiam mortalium sese voluntati conformet & accommodet? Id verò non poterit nisi ex animo humilis esse conetur. Superbus enim aut omnino non potest, aut non nisi simulate potest sese alijs submittere. Qui autem filij Dei humilitatem amplectitur, is cum eodem dicit ex sententia: *Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me.* Et sicut ille non modo Deo Patri, sed etiam virgini matri cunctisq; hominibus quantum fas erat, morem gessit, ita & ipse nititur omnibus obtemperare, vbi id ratio dictat, mauultq; semper alterius exequi, quam propriam voluntatem. Inde porro fit, vt semper summa pace gaudeat semper patiens, nunquam verò impatiens sit. Cum enim voluntatem suam diuinæ ac hominum submiserit voluntati, nihil potest aduersum vel molestum experiri, quia quicquid ipsi eueniat tanquam ex diuina voluntate profectum suscipit, cui se totum conformauit. Et reuera nihil dulcius, nihil tutius, nihil iucundius, quam ita in omnibus diuinæ esse conformem voluntati. Id namque inconcussam præstat patientiam. Sed quid mirum, si Christiani homines, quibus certa est æternæ beatitudinis proposita spes, placidè & leniter ferant aspera quæq;, quando multos veræ religionis ignaros legimus patientissimos fuisse? Socrates philosophus ictu calcis à quodam percussus, patienter tulit. Quod cum alij ægre ferrent, monerentq;, vt se vlcisceretur, ait: Si meus me asinus percussisset, num in quadrupedem recalcitare deberem? Eiusdem Socratis faciem cum quidem vehementi impetu cæderet, nihil commotus Philosophus, furentem debacchari & iram satiare permisit, donec totus ex plagis intumesceret. Impleuit nimirum ethnicus ille, quod Dominus in Euangelio ait: *Si quis te percusserit in vnam maxillam, præbe illi & alteram.* Possent & alia plura adferri exempla, sed nihil opus est. Pudeat ergo Christianos nihil velle perpeti, quando ad tolerandas iniurias fortes fuere homines à Deo alieni. *Qui impatiēs est* ait Salomon, *exaltat stultitiam suam.* Nihil enim stultius, nihil tam à ratione & omni prudentia remotum, quam impatienter ferre aduersa, cum tamen ferre necesse sit: Siquidem & aduersitas eo ipso fit acerbior, & præterquam quod præmiū omne amittitur, etiā pœna sempiterna cumulatur. Multum autem quāuis molestas aduersitates mitigat animi voluntaria perpessio: sicut etiā minimas afflictiones animus obmurmurans & recalcitrans vehementer exaggerat. Itaq; martyres sancti, vt se veros Christi sectatores, & strenuos milites probarent, promptissimo animi feruore, & insuperabili mentis fortitudine quicquid humana crudelitas infligere potuit pertulere, fidelibus oculis aspicientes in autorem fidei & consummatorem Iesum: qui proposito sibi gaudio sustinuit crucē, confusione contempta. Nec putabant condignas esse passiones huius temporis ad futurā gloriā, quæ reuelabitur in nobis, quando videbant oportuisse pati etiā ipsum Dominū Iesum, & ita intrare in gloriā suā. Non enim minimum ad tolerandū fortiter aduer-

Ioan. 5.

Homini omni exuto propria voluntate proprium quid.

Socratis patientia qualis fuerit.

Matth. 5.
Luc. 6.

Prouer. 14.

Hebr. 2.

Rom. 8.

Lucæ 24.

aduersitates temporarias adiumentum est Dominum Iesum contẽplari tam indigna, tam varia, tam horrenda, tam prorsus inhumana supplicia patientem. Quod non ignorantes sancti martyres, vt sua mitius ferrent vulnera, Christi vulnera attentissimis cordibus intuebantur, atque inde fugebant vires & robur sufficiens ad omnes hostium afflictiones tolerandas. Versabantur nimirum tota deuotione in vulneribus Christi, & iugi meditatione in illis demorabantur: atque inde illis martyrij tolerantia, inde illis magna fiducia apud altissimum. Hoc enim & ipse Dominus pro nobis in cruce toto corpore vulneratus optat, hoc expetit, hoc efflagitat, vt ipsum aspiciamus tam dire sauciatum, tam immaniter excruciatum, vt dum illius conspicimus vulnera, animis erigamur, & ad tolerãdum fortiores reddamur. Non enim sentiet sua, quisquis Christi vulnera fideliter intuebitur. Vnde etiam D. Bernardus ait: Stat martyr tripudians & triumphans, toto licet lacero corpore, & rimante latera ferro, non modo fortiter, sed & alacriter sacrum è carne sua, circumspicit ebullire cruorẽ. Vbi ergo tunc anima martyris? Nempe in tuto, nempe in petra, nempe in visceribus Iesu, vulneribus nimirum patentibus ad introeundum. Si in suis esset visceribus scrutãs ea, ferrum profecto sentiret, dolorem non ferret, succumberet & negaret. Nunc autem in petra habitans, quid mirum si in modum petræ duruerit? Sed neque hoc mirum, si exul à corpore, dolores non sentiat corporis. Neq; hoc facit stupor, sed amor, submittitur enim sensus, non amittitur. Nec deest dolor sed superatur, sed contemnitur. Ergo ex petra martyris fortitudo: inde plane potens ad bibendum calicem Domini. Hæc Bernardus.

Martyres Christi vnde hauserint suam inuictam tolerantiã in pœnis.

Bernardus.

Est & aliud, quod non vulgariter sanctos martyres inter ipsa torméta animabat, & consolabatur, spes certa futuræ beatitudinis, ad quam se nouerãt tanto gloriosius & felicius euolaturos, quanto exquisitiora pro Christo supplicia paterentur. Et nos dilectissimi in his inuictos illos regis æterni athletas imitari debemus, vt inter aduersos labentis vitæ casus, tum Christi patientis, tum promissæ nobis beatitudinis cõtemplatione animos nostros cõfirmemus. Ecce beatos prædicamus, & tota vbique sancta Ecclesia colit ac veneratur eos, qui pro Christi amore passi sunt. Vbique vox laudis, vox congratulationis, vox gratiarum actionis resonat, lætaq; hodie psallit Ecclesia, inuitans omnes nos ad cantica laudis, & ad commemoranda pijs & iucundis animis martyrum certamina, coronas & victorias. Sanctorum, inquit, in hymno quodam, meritis inclyta gaudia pangamus socij, gestaque fortia. Nam gliscit animus promere cantibus victorum genus optimum. Hi sunt quos retrò mundus inhorruit: ipsum nam sterili flore per aridũ spreuerunt penitus, teque secuti sunt rex Christe bone cælitus. Ht pro te furias atque ferocia calcarunt hominum sæuaq; verbera. Cessit his lacerans fortiter vngula, nec carpsit penetralia. Cæduntur gladijs mortibus dentium. Non murmur resonat, nec querimonia: sed corde tacito, mens bene conscia, cõseruat patientiam. Quæ vox, quæ poterit lingua retexere, quæ tu martyrib⁹ munera præparas? Rubri nam fluido sanguine, laureis ditantur bene fulgidis. De his fortissimis martyribus quodam sermone scribit B. Leo Papa in hunc modum: Cùm omnium dilectissimi summa virtutum, & totius plenitudo iustitiæ, de illo amore nascatur, quo Deus proximusq; diligitur: in

Fortitudo martyrũ insuperabilis vi ex Christi vulneribus & passione.

Martyrum Christi triũphos quanta celebritate veneretur Ecclesia Catholica.

Leo Papa.

nullis profecto hic amor sublimius excellere, clariusq; fulgere, quam in beatissimis martyribus inuenitur: qui Domino nostro Iesu Christo pro omnibus hominibus mortuo, tam propinqui sunt imitatione charitatis, quàm similitudine passionis. Et paulò post: Ad erudiendum Dei populum, nullorum est vtilior forma, quàm martyrum. Sit eloquentia facilis ad exhortandum, sit ratio efficax ad suadendum: validiora tamen sunt exempla, quàm verba: & plenius est opere docere, quàm voce. Hæc ille. Ergo charissimi, gaudeamus in Domino, & laudes gratesq; illi agamus, quod suis martyribus & robur indidit, vt vincerent, & victores glorioßissimè coronaret. Discamus illorum exemplis mitissima lenitate ob amorem Christi pro nobis in cruce mortui, & futuræ gloriæ beatitudinem aspera quæque perpeti, vt & Christo compatiamur morienti, & cum illo semper regnemus in cælis coronati. Impatientiæ impetus quoad possumus freno timoris Dei cohibeamus, ne & meritum perdamus quod præstatur æquanimiter patientibus, & pœnas æternas incurramus. Adest omnibus nobis certissimum diuinæ gratiæ auxilium, & sicut fidelis Deus non patietur nos tentari supra id quod possumus, ita bonæ voluntatis studium adhibentibus ipse præsto erit, eripietque ex malis omnibus, & in suum translatos regnum, immensis donabit gaudijs, Iesus Christus, spes & corona pro se certantium, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit Deus: per omnia secula seculorum, Amen.

Ex triũphis sanctorum martyrum quid discere quisque debeat ad imitandum.

1. Cor. 10.

IN FESTO B. AGNETIS VIRGINIS ET martyris Epistola B. Pauli Apostoli, secunda ad Corinthios X. & XI.

FRatres, Qui gloriatur, in Domino glorietur. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. Vtinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ: sed & supportate me. Æmulor enim vos Dei emulatione. Despondi enim vos vni viro virginem castam exhibere Christo.

2. Cor. 11.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

QVomodo in potestate Euangelicæ prædicationis à Deo acceptæ, quomodove in dono Dei quouis alio sit gloriandum si quis gloriari velit, docet hic Apostolus, dicens: Qui gloriatur in aliquo dono aut gratia sibi data in eo, cuius est gratia hæc aut donum, non in se, à quo, præter peccatum, nihil habet, glorietur. Neque enim fieri potest vt is, qui sibi gloriam quærit, in Domino glorietur. Quod enim sibi vsurpat, hoc non potest tribuere Deo. Et qui seipsum comendat aut spectabilem cupit reddi in hoc, quod opus Dei facit, puta, docens, prædicans, aut potestatem Euangelicam à Deo sibi collatam exercens, non est probatus, seu iustus habitus coram Deo & prudentibus viris, sed quem Deus cõmendat testimonio miraculorum gratiæq; sanctæ conuersationis. Illum autem cõmendat, approbat aut dignum iudicat, quem vt donũ à se acceptum prædicet, mittit. Est autem regula laudandi, vt nemo seipsum (quod insipiẽtiæ est) laudet, sed laudetur ab alio

Gloriandi verus modus quis sit.

Laudandi regula vera quæ sit.

alio sicut scriptum est: *Laudet te alienus, & non os tuum.* Contra hanc tamẽ, aut aliam similem eiusmodi regulam non agitur, si non iuxta verbã regulæ, sed iuxta illius intentionem quid fiat. Quapropter sancti si de seipsis, laudes dicant, aut vnde æstimationis laudisve quid illos sequatur, narrent aut faciant non in suam, sed in Dei hoc gloriam faciũt. Ideo à superbia manent incontaminati. Quamobrem cùm Paulus nõnihil laudis de se propter Corinthiorum ædificationem institutionemq; dicere cogeretur, præmisit: Vtinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ, puta vt me laudẽ paululum, non propter me, sed propter vos, qui ædificandi estis ex me, idq; ad gloriã Dei. Si ergo insipientiæ est, ferte quæso modicũ insipientiæ, imo supportate me. Aemulor enim vos, id est, casto amore vos diligo, & pro custodia vestri zelor, non mea nec priuata aliqua affectione, sed Dei æmulatione vos diligens. Quod hinc liquet: Despondi enim vos vni viro Christo iudici, assignare sponsam incontaminatam. Siquidem fideles omnes charitate connexi sunt vna Christi sponsa, vnaq; virgo per fidei syncerã integritatem. Quomodo enim virginitas corporis, integritas est carnis: ita virginitas cordis, fides est incorrupta ac syncera.

Proverb. 14.

2. Cor. 11.

Fideles omnes vti dicãtur virgo & Dei sponsa.

EXEGESIS EVANGELII IN EODEM FESTO Matthæi XXV.

DOminus noster Iesus Christus, fratres charissimi, ob oculos nostros constituit in hac præsentis Euangelij lectione similitudinem, seu parabolam, qua nos docet non sufficere hoc ad salutẽ, vt peccata & mala declinemus, sed hoc quoque necessarium fore, vt iustis bonisque insudemus operibus. In quibus tamen necdum securi sumus, quamuis bona nulla, vt sint æternæ vitæ meritoria, operari nos possumus, nisi Dei gratia in nobis & nobiscum operante. Possumus enim & opera bona operari sine gratia Dei gratum faciente, quæ quidem virtutum ac bonorum habeant operum speciem, non tamen integritatem ac veritatem: quemadmodum pomũ sæpenumero foris iudicatur pulchrum ac bonum, quod tamen intus putridum inuenitur, & vermibus corruptum. Dicit itaque Dñs apud Matthæũ.

Simile est regnum cælorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas, exierunt obuiam sponso & sponsæ.

Præsens Ecclesia in hoc inquit similis est decem virginibus, quæ accipientes lampades suas exierũt obuiam sponso & sponsæ. Quemadmodũ iam cœperam dicere, vt opera bona verè sint bona quæ Deo placeant, opus est vt Dei gratia sint: nobis cooperante facta: deinde vt absit quoque omnis conditio mala, seu circunstantia: postremo, vt intentio Deo placendi ad operandum nos moueat, non priuatus aut mundi amor, necesse est. Aliis peccatoribus minatur, & quæ pœna illos maneat prædicit. hic verò eos, qui iusta se putant agere, quam cautè quamque prudenter hæc agere debeant, præmonet dicens: Simile est regnum cælorum decem virginibus. Cuius enim rei gratia dicit virginibus? Quare nõ hominibus parabolam accommodat quibuslibet: nisi quia virginitas præclarum habet laudis titulum in Ecclesia? Eius namque grande est præconium, magna dignitas, in-

Opus bonum vti sit Deo acceptũ quam nam necessarium. Matth. 25.

Virginitas quam præclara sit virtus.

gens in obseruando labor. Veruntamen, si hæc omnia viceris, & virginitatem continendiq; studium non in Deum retuleris, nihil feciſſe te credas. Sed quomodo tu Deum ignorasti, quomodo cuius hoc esset donum, & in cuius obsequium honoremqúe sacrificandum nescisti, ita ipse quoque (vt non multo post sequetur) tametsi virgo fueris, te ignorat. Quamuis enim virginitatem Dominus vehemẽter laudauerit, quamuis eunuchos qui propter regnum se castrant cælorum prædicauerit, tanquam sublimem virtutem, puta virginitatem, pro illius ardua nobilitate non omnibus mandauerit, sed qui potest capere, capiat dixerit, commiseritque fidelium hanc volantati: Paulus quoque laudauerit quidem virginitatem, adhortatusque fuerit ad illius obseruantiam, præceptum tamen neque ex se, neque ex Domini iussu pro seruanda illa dederit, propterea quod tantæ sit existimationis, vt à pauciſſimis qui sub gratia, seu sub lege gratiæ viuebant, vix rectè digneqúe coli potuerit: non tamen omnino adeo est tuta, nec secura, quin sub illius professione inueniantur, qui à regno excludantur cælorum. Quia igitur res magna sublimisqúe erat virginitas, maiorisque in Ecclesia existimationis, ne quis, illa seruata, quasi nullo indigens, in alijs esset negligentior, parabolam non de quibusuis, sed de virginibus, quarum eminentior & præclarior esset opinio, proposuit Dominus. Si enim per oleum, lætitiam conscientiæ synceritatemq; sanctæ deuotionis intelligimus, aut misericordiam (quæ virtus si defuerit non iuuabit virginitas in Christiano) lampades lumina vult esse, quæ manibus gestantur, quibus fides significatur & opera. Omnes enim ad iudicium Domini accessuri, fidem nostram, nobiscum adferemus, & opera. Sicut scriptura dicit: *Opera enim illorum sequuntur eos*. Sed dicit quis: quomodo mali bona adferent opera? dicendum, neminem adeo esse malum, qui non aliqua habeat bona, licet non sint tam bona, vt præmio coronentur æterno. Sunt igitur bona, quibus oleum deest synceræ deuotionis, quia amore studioqúe placendi Deo, non sunt facta. Hæc tamen opera nihilominus lampades sunt, quæ manibus gestantur, lætaque acceptis lampadibus suis, hoc est, externis operibus, quæ homines bona videre potuerunt, & charitate ardentia putare, exierunt de suis habitaculis obuiam sponso & sponsæ. Obuiabimus omnes Christo sponso & sponsæ, id est, Ecclesiæ triumphanti nos, qui sumus Ecclesia militans: vt congregati simul, vna efficiamur Ecclesia atque sponsa Dei. Aut vt secundùm Augustinum, hoc modo obuiare sponsæ dicamur, velut si omnibus in Ecclesiã concurrentibus filij ad matrem concurrere dicantur, cum ipsis filijs congregatis, constet ea, quæ dicitur mater.

Virginitati quid necessarium sit.

Matth. 19.

1. Corin. 7.

Oleo quid mystice significetur.

Lampades mystice quid insinuent. Apoc. 14.

Obuiare sponso quid mystice. Augustin.

Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes. Sed quinque fatuæ acceptis lampadibus, non sumpserunt oleum secum. Prudentes verò acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus.

Fatuitatem hic, pro imprudentia accipimus. Quia fatuæ sunt virgines, quæ opera & studia sua nescierunt ordinare ad rectum debitumq; finem. Homodo, qui æternis terrena præfert, stultus est, ac insipiens. Qui item non ob Dei honorem vitamq; æternam, sed aut propter honores temporales, aut propter

Fatuæ virgines quæ intelligantur.

propter laudes humanas bona opera agit, stultus est. Quinq; igitur ex ijs virginibus erant fatuæ, vtpote quæ acceptis lampadibus, non sumpserunt oleum secum: hoc est, quę fidei & operibus, neque spiritualem deuotionis lætitiam internam, neque conscientiæ synceritatem coniunxerunt. Quisquis enim lætitiam internam non habet, quia Deo placet, non habet, ait Augustinus, oleum secum. Prudentes verò acceperunt oleũ in vasis suis cum lampadibus: hoc est, testimonium synceræ conscientiæ bonum curarunt habere. Siue oleum conscientiæ dicat serenitatem synceritatemqúe, siue lætitiam spiritualem, qua quis in opere bono gaudet propter Deum, puta quod speret illud Deo placere. Vtrunque ex charitate oritur, atque emanat: idcirco non perperam quis in oleo intelligire potest charitatem.

Augustin. Virgines prudentes quę intelligãtur.

Moram autem faciente sponso, dormitauerunt omnes, & dormierunt. Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit, exite obuiam ei.

Moram facit Dominus veniendo ad iudicium. Et hæc ipsa mora, tempus est intermedium ab ascensione sua, vsque ad finem mundi, quo interim omnes dormiunt somno mortis in sepulchris: inde ad vltimum Domini aduentum resuscitandi. Eam enim ob rem, quia à Domino resuscitabimur omnes, magis dormire nos scriptura dicit, quàm mori. Media autem nocte, hoc est, nullo sciente, inopinato & ex improuiso. (*Hora enim qua non putatis*, inquit, *filius hominis venit.*) Itaque media nocte, ecce clamor factus est. In voce enim Archangeli & in tuba Dei, descendet Filius hominis, cui Pater dedit omne iudicium: & tunc qui mortui sunt, resurgent: aut sicut dicitur hic, qui dormierunt, exibunt Christo obuiam. Hic enim clamor tunc sonabit. Ecce sponsus venit, exite obuiam ei. Perpendite filij, quàm tristis erit hæc vox multis, quàm gaudiosa verò ac iucunda alijs. Qui enim graui pondere erunt delictorum oppressi, quomodo non erit illis hæc vox tristitiæ & luctui? qui verò ad beatitudinem resurgent æternam, quomodo non ad hanc vocem exultabunt? *In memoria enim æterna erit iustus, ab auditione mala non timebit?*

Mora Domini quinã intelligatur.

Dormire quomodo dicantur mortui. Luc. 2. 1. Thess. 4. Ioan. 5.

Ecce sponsus venit quibus tristitię quibusve lætitiæ erit.

Psal. 111.

Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerũt lampades suas.

Omnes quidem resurgemus in ictu oculi, ad vocem Angeli, & in nouissima tuba portantes opera nostra, hoc est, tam merita, quàm demerita nostra nobiscum. Ornare igitur lampades, est reassumere opera nostra, atque ad reddendam se rationem parare. Surrexerunt itaque omnes, tam iusti, quàm peccatores. Surgent iusti de pulueribus, & tumulis ad recipiendam coronam æternam: Surgent ab expectatione longa & spe, ad recipiendam veritatem. Surgent quoque reprobi à sono negligentiæ. Incipient enim tũc timere, incipient instantis periculi timore respiscere, incipient suam fatuitatem detestari & plangere. Tunc intelligent, quia nihil est, quod vixerunt in mundo. Tunc, inquam, incipient videre & sapere, quando illis nihil commodi, sed probri & doloris plurimum adferet. Ornare igitur lampades suas est dispicere opera sua ac dijudicare. Tunc enim tam boni quàm mali

1. Cor. 15. 1. Thess. 4. Lampades ornare quid mystice sit.

In extremo iudicio quomodo boni & mali diuersi-

mode suas examinabũt conscientias.

mali interrogabunt conscientias suas. Boni quidem qui in prudẽtibus virginibus significantur, inuestigabunt in se ne quicquam appareat coram Deo, quod esset despicabile repræpensibileve, non aliter quam sponsa occurrens sponso superventuro, festinat se componere, ne quid in ea, sponso displiceat. Mali verò, in fatuis virginibus significati, pariter se inuestigabũt, si quid in conscientijs inuenerint suis, quo Deo possent placere. Quo non inuento, seipsos accusabunt, & dijudicabunt apud se. Filij, vtinam modo semper qúe in vita nos iudicaremus, quomodo tunc nos iudicabimus, in Deum nunquam peccaremus. Modo itaque pœnitentiæ maxima foret vtilitas, cùm post mortem nihil omnino tunc sit profutura.

Fatuæ autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur. Respondérunt prudentes dicentes: Ne fortè non sufficiat nobis, & vobis. Ite potius ad vendentes, & emite vobis.

Fatuæ virgines, reprobíq; omnes, cum nihil in suis cõscientijs inueniãt, quo se aduersus iudicis iram tueri possint, aliena auxilia implorãt: sed hoc quoque frustra. Neque enim tunc tempus est quærendi, aut operandi, aut mendicandi. Sed est tempus metendi, mercedemq; recipiendi laborũ. Date, inquiunt, nobis de oleo vestro. Succurrite nobis de lætitia conscientiæ vestræ, aut de charitate vestra, qua lucent & ardent lampades vestræ: quia lampades nostræ extinguuntur, hoc est, quia fides & opera nostra carentia lumine charitatis, extinguuntur. Extinguitur lampas hominis, quando fides deficit, ac desperat. Quemadmodum enim qui sibi bene conscius est, magnanimiter ac confidenter agit, ita qui malè sibi conscius est, formidat semper. Mali igitur cum in se fidem & opera cõspiciunt à lumine gratiæ aliena obscuratur eorum spes & conscientia. Cæterum quod fatuæ rogant sapientes sibi cõmunicari oleum, innuitur, malos optare vndique sibi subuenire præsertim si qui incerti sint, quid de eis iudicabit Dominus: vtpote qui ante prolationem sententiæ verentur damnari. Verùm quid respondent sapientes? Ne fortè non sufficiat nobis & vobis. Adeo terribile futurum, inquiunt, est iudicium, vt nulla sibi conscientia confidat. Si enim stellæ non sunt mundæ in conspectu eius. Si iustus vix saluabitur, quis gloriabitur mundum se habere cor? Quod si nemo de se hoc quæat promittere, quomodo tunc ad excusandum alienum peccatum, potest reo assistere? Tantus igitur tunc omnium erit timor, vt nemo speret se iustum inueniendum: sed adhuc timeat, ne forte non iustus existat. Dicunt igitur: Nihil est, quod superabundet ex meritis nostris: plura potius deficient, quæ sua liberalissima misericordia Deus adijcier, quocirca minimè hæc sufficient vtrisque. Ite potius ad vendentes, & emite vobis. Ite ad sacerdotes, & pœnitentiam agite, peccatáq; vestra pauperum misericordijs redimite. Hoc consiliũ dabant, quod solum dari debuit, si tempus adhuc fuisset miserendi, & si prodesse tunc potuisset. Secundum Augustinũ, insultando hæc dixerũt. Ite nunc, & videte, quid vos adiuuent, qui vobis laudes in vita vendere consueuerunt, & in errorem vos inducere, vt coram hominibus non coram Deo præsumeretis gloriari.

Lampas hominis quomodo mystice extinguitur.

Iudicij extremi horror quantus erit.

Iob 15. 1. Pet. 4. Prouer. 20.

Timor quantus omnium erit in extremo iudicio. Daniel. 4.

Augustin.

Et dum irent emere, venit sponsus. Et quæ paratæ erant, intra-

intrauerunt cum eo ad nuptias: & clausa est ianua.

Non est putandum, quod tunc, quãdo separata anima est à corpore, pœnitendi merendi ve tẽpus sit. Ideo nõ refertur etiã q; oleum emerint, licet ad emẽdum iuerint: hoc est, huc, illucq; præ angustia se verterint, tremẽdæ sententiæ pœnarumq; meditantes euatione (quod fiet in morte singulis, quo ad animã: in iudicio vero extremo vniuersis, quo ad corpus & animam) Quãdiu enim corpori cõiuncta est anima, adhuc pœnitentiæ gratiæq; diuinæ, & misericordiæ locus patet, nisi quod rarissimè, qui illuc tantisper differunt pœnitentiã, vix rectè pœnitere credendi sunt, propter nimiã perturbationẽ, angustiã temporis, grauem metum exulceratamq; conscientiã. Pœnitẽt quidem, sed metu mortis damnationisq; non odio peccati. Si enim diutius viuere possent, nihil de pristina vita illis adeo displiceret, vt emendarent. His igitur ad nuptias cum sponso intrantibus, qui oleum habebant in lampadibus: illis verò qui iuerunt oleum emere abeuntibus, regni cælorũ interim clausa est ianua. Non est in parabolis quærenda per omnia ad veritatẽ, cuius est parabola similitudo. Nam vt dixi, in futuro iudicio nemo ab alio petet merita, aut suffragia, nemo quoq; ad comparanda plura merita est abiturus. Siquidem neque precum, neque laborũ, aut virtutum quærendarũ tunc erit locus: sed intelligenda est ratio, quare hæc dicantur. Hic namq; sensus est parabolæ: quod opera sine charitate facta, non lucent, quando quidẽ sola fides, quæ per dilectionem operatur, fulgebit. Non ergo in huiusmodi lampadibus est oleum. Deinde vult nobis palam esse, post hanc vitam si quis pro auxilio quempiam vellet inuocare, aut si redire ad operandum bona vellet, non ei hoc concedi.

Pœnitere differentes quanto periculo se exponant.

In parabolis quid potissimum spectãdum sit.

Sensus huius parabolæ qui sit præcipuus. Galat. 3.

Nouissimè veniunt & reliquæ virgines dicentes: Domine, Domine, aperi nobis. At ille respondẽs, ait: Nescio vos.

Clausa fuit ianua ingressis his, qui ad nuptias vocati & electi erãt, quia post nouissimum diem, consummato tempore & cuiuscunq; vita, quæ à Deo vnicuiq; ad bona merenda est cõcessa, non patebit aditus regni cælorũ. Idcirco, quod fatuæ virgines, tunc ad ianuã pulsantes, introduci petũt, indicat quidem, quod malis infernalibus carere vellent & introitum ad beatitudinem peterent: at nemo illis aperuit, sed responsum est illis à Domio: Nescio vos. Vocatis me, Domine, Domine. Quid autẽ me vocatis Domine, Domine, quando ea quæ facienda cognoscebatis, renuistis facere? Nescio vos: nõ vos vt filios agnosco, non vt filios adoptionis habeo. Stat itaq; firma immutabilisq; Christi sententia: Post clausam ianuam, post peractum iudicium, imo post vitam exactam, nulli, nisi in hac vita salutem reparandam.

Luc. 6. Matth. 7.

Nulli post hanc vitam sperandã beatitudinẽ qui eam hic neglexerit.

Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.

Verba sunt Christi post parabolam ad vigilandum nos hortãtis. Causam namque vigiliarum inducit, dicens: Quia nescitis diem neque horam. Cum ignoretis, inquit, quando Dominus vester venturus sit, ideo semper interim vigilate, vt quacunque hora pulsauerit, confestim illi aperiatis. Quod nobis largiatur Dominus noster Iesus Christus, in secula benedictus, Amen.

Luc. 12. Marc. 13.

SERMO IN EODEM FESTO.

De laudibus sanctæ virginitatis, quid eadem sit, quique seruari debeat: quæ denique veræ virgines vitare debeant.

ECce sponsus venit exite obuiam ei. Matthæi XXV. Virginis sacratissimæ Agnetis festum celebrantes diem, gratias agere debemus Deo charissimi, quod alioqui natura & sexu fragilem tanto suæ gratiæ firmauit robore, vt pœnas omnes atque ipsam adeo mortem non solum non timuerit, sed læto, etiam & alacri animo perpessa sit. Donum hoc fuit gratiæ diuinæ, quæ mira operatur in electis Dei, quam etsi non omnes æquè magnam experimur, tamen si in alijs eam diligimus, atque pro ea Deo laudes gratesque agimus, nos quoque illius reddimur participes: quandoquidem charitas quę singulorum sunt propria, omnibus facit esse communia. Quod propterea libentius vos admonere debui, vt etsi in vobis non omnes virginitatis gloriam, quam in hac virgine veneramur, agnoscitis, nõ propterea sitis abiecti animo, quod vos eam non sitis adepti, sed eo magis accendamini ad laudandum Deum, qui eam huic dulcissimæ sponsæ suæ contulit, atque eo ipso vos quoque tanti doni participes sitis. Est enim virginitas pura ac innumerata munus haud vulgare præpotentis Dei, quod paucis contingit: quia pauci sunt, qui carnis suæ voluptatibus obluctari velint. Cuius laudes arrectis & libentibus animis audire debent etiam qui illa carent, vt se hoc ipso declarent in alijs amare, quod ipsi minimè habeant. Id enim maximè decet Christianos omnes, vt aliorum bonis ex animo congratulentur: & vbicunque Dei gratiam agnoscunt, Deum laudent, & pio mentis affectu se erigant ad laudandum Deum, ex quo tanquam fonte primario bona quęuis in creaturas quaslibet promanant. Ergo dilectissimi promptis quæso animis nos auscultate de virginitatis laude dicturos: de qua vt diceremus, ipsa nos solennitas tantæ virginis admonuit. Primo quidem admonendi sunt quotquot virginitatis bonum sese retinere norunt, vt meminerint se thesaurum hunc tanquam in Crystallinis gestare vasis, quibus, vtpote fragilibus magna est cura adhibenda, ne frangantur. Ita sanè & ipsis ijsdem solicitè nauanda est opera, ne præclara virginitatis rosa vel lilium in eis corrumpatur, arescat, effundatur, amittatur, deturpetur, intereat: maximè cum huic virtuti præ cæteris quiddam peculiare coniunctum & inditum sit. Humilitas quidem, patientia, charitas, & id genus aliæ virtutes si amittantur recuperari possunt: atqui virginitas semel amissa nulla potest ratione restaurari. Quamobrem studio maiori connitendum eis est, & cautius prospiciendum, vt eam seruare possint.

Virginitas quam sit præcellens munus Dei.

Gratulandũ qui sit bonis aliorum.

Virginitas quanta sit cura custodienda.

Virginitatem amissam non posse recuperari.

Sed est sanè quod laborem hunc & solicitudinem ipsis suauem & iucundũ & potest & debet efficere, quando virginitas ob Dei amorẽ conseruata sponsa est, vel sponsam efficit summi ac præpotentis Dei. Noui equidem animos iuueniles amoris expertes esse non posse: neque id ab eis exigo vt amorem omnem abijciant. Imo verò hortor & admoneo, vt eo cordis sui conferant amorem, vbi amor tutissimus, castissimus, purissimus est, atque vbi honestum, laudabile ac meritorium est amare. Id autem ita fiet, si Deum toto ac integro corde diligant, si illum solum quærant, illum vnum concupiscant, illum

Virgines quo suum amorẽ transferre debeant. Matth. 22. Lucæ 10.

illum solum spectent, illi vni adhæreant, illi denique soli placere nitantur. Talis amor securus, beatus & iucundus est. Hoc amore præditæ animæ nihil difficilè est valefacere omnibus, quæ in mundo sunt, nec molestum illi est laborem omnem, & quicquid certaminis, quicquid aduersitatis summus atque chariſſimus illius amicus & sponsus ei euenire permittit perpeti: imo aliquam vicissim amoris ac fidelitatis declarandæ occasionẽ sese nactam gratulatur erga illum qui ipsam prior dilexit, etiam non amantem, imo nec eũ cognoscentem. Neq; etiam eiusmodi anima mortem ipsam grauate vel anxia cum formidine, sed magno cum desiderio excipit, sponsoque suo longè dulcissimo cupide pergit obuiam, certa nimirum ex spiritus sui & propriæ conscientiæ attestatione posse se illi cum amore & desiderio occurrere: atque etiam longè maiori cum fidelitate & charitate ex gratia ab illo se susciпi: neque nescia est non aliud patere ostium, per quod ad suũ possit proficisci sponsum, nisi mortis ipsius. Non ergo molestum illi est mori: adeoque maximè eam delectat Domini illum sermonem vel auditu percipere, vel mente reuoluere, qui est apud Matthæum: *Ecce sponsus venit, exite obuiam ei.* Et reuera quisnam tandem putatis sermonis huius dulcedinem dignè possit exprimere, Ecce sponsus venit, exite obuiam ei? Quidnam oro sentit cor amantis animæ, quid inquam sentit, quid experitur, dum audit. Ecce sponsus venit exite obuiam ei? Quid possit sponsæ referri dulcius, quid ab ea iucundius percipi, quam sponsum illius aduentare? Quod tamen de ea dictum sit sponsa, quæ sponsum amet suum, quæ illi fidem seruet, quæ ita vt dignum est, sponsi sui aduentum auidè ac medullitus suspiret. Nam si secus se habeat, si alium quẽlibet ardentius diligat, si erga sponsum infidam se præbuerit, nimirum illi gratum non possit esse nuntium de adueniente sponso, potius metum ac terrorem, quam gaudium illi adferet aduentus sponsi. Fateor quidem, sermonem hunc & nuncium suauissimum cunctis Deum amantibus, Deoq; fidem seruantibus ingeri, maximè tamen ad virgines pertinet quandoquidem tota illa parabola vnde hæc verba excerpta sunt, de virginibus alijs quidem prudentibus, alijs autem fatuis agit. Virgines igitur sponsæ sunt, vt Apostolus ad Corinthios affirmat. Sponsus verò est Dominus Iesus. O præcipuam virginitatis præstantiam ac nobilitatem, quæ sponsum habere Dei filium meretur. O præclara virginitas, quæ cum sis integra, nihilominus adeo fœcunda es: Fructus quidem non alius te decet, neque partus vllus tibi possibilis est, nisi quo Deum sine dolore edas. O sancta virginitas, quæ doloris non paris filios, sed proles fructusq; semper mansuros. Tanta est celsitudo tua ô prædicanda virginitas, vt Christus te præcipere noluerit, sed tamen commendarit. Non enim tantæ virtutem excellentiæ omnibus imperatam esse voluit, sed ijs duntaxat, quos ipse ex speciali gratia eo eligeret, quiq; libentibus animis eam amplecti vellent. Vnde cũ de triplici Eunuchorum genere ageret ita inquit: *Sunt eunuchi qui de matris vtero sic nati sunt: & sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: & sunt eunuchi, qui seipsos castrauerunt propter regnum cælorum.* Vnde mox subdit: *Qui potest capere, capiat*: tanquam diceret: Sublimis valde est, & supernaturalis atque angelica vita in carne degere, & carnis inquinamenta nescire. Vsque adeo id arduum est, vt passim omnibus in commune præcipere non ausim: tamen qui potest capere, capiat. Aio igitur

1. Ioan. 4. Anima amãs quomodo suo sponso obuiam procedat.

Matth. 25. Quidnam singulariter amantem animam consoletur.

1. Cor. 7. Sponsum vti se dignetur Dominus noster Iesus Christus vocari.

Virginitas vt vere fœcũda efficiatur.

Matth. 19. Virginitatem cur Christus non præceperit.

Virginitas in quibus dedicata fuerit. Ioan. 3.19.

igitur, ô sancta virginitas, quæ in sacratissimo Christi corpore, in dignissima illius genitrice Maria, & in præcursore ac baptista illius Ioanne dedicata es. Quid hic ego commemorem sanctum Domini Apostolum Ioannem, quẽ Christus præ cæteris Apostolis tanquam virginitatis participem charũ habuit, & suæ matri de cruce commendauit? Quid plures alios strenuos Christi milites, sanctos Confessores & Dei amicos recenseam, qui posteaquam ad Deum sese conuerterant, aut virginitatem, aut perpetuam castitatem seruarunt? quando in ipso sexu muliebri tot nobis suppetunt præclara egregiaqúe virgineæ integritatis exempla, ita vt pleræqúe durissimos maluerint cruciatus perpeti, quam viri contactu impudico fœdari? Quod si impurus aliquis Epicuri de grege porcus mihi obijciat (vt solent libidinum mancipia hæretici nostri) præcepisse Dominum Noe & filijs eius, vt crescerent, & multiplicati, replerent terram (quod vtique ad fœcunditatem, non cœlibem vitam pertinet) ille idem attendat velim alia tunc atque nunc fuisse tempora: atque pro diuersitate & mutatione temporum non eadem, sed diuersa nobis præcepta, & institutiones promulgari. Quis enim non aduertat illis Noe temporibus quibus totus mundus, id est, creaturæ omnes vitæ participes diluuio interierant, paucissimis, nempe octo hominibus in arca Noe seruatis, merito id præceptum esse à Deo, vt crescerent & multiplicarentur, quando totus orbis mortalibus vacuus erat? Nunc verò hisce extremis temporibus, quibus scriptura ait, securim ad radicem arboris positam esse, id est, quando Mundus prope interitum est & fini proximus, quo etiam spectant illa Apostoli verba, in quos fines seculorum deuenerunt, idem ipse Apostolus prædicat ac præcipit matrimonio iunctis, vt qui vxorem habeant, sint tanquam non habentes. *Præterit enim*, inquit, *figura huius mundi.*

Gen. 9.

Matth. 3. Luc. 3.

1. Cor. 10.

1. Corin. 7.

Ecquid verò dubij habere potest virginitatis custodia, quando Christus ipse, eiusqúe reuerenda parens, & Sanctus Ioannes, atque etiam sanctissimi quiqúe modo in cælis degentes, virgines permanserunt? Vtique si aliud vitæ genus, puta matrimonium aut fœcunditas prolium Deo gratius fuisset, id Christus amplexus esset, & suo nobis exemplo commendasset. Ne quis tamen putet in veteri Testamento minus Deo fuisse gratam virginitatem (licet non perinde tum culta ac celebrata fuerit) legimus apud Esaiam Dominum dicentem Eunuchis: *qui custodierint sabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum, dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filijs & filiabus, nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit.* Quibus verbis consolatur Eunuchos, ne sint pusillo aut abiecto animo, tanquam qui in prolibus nomen suum ad posteros non transmittant, pollicens illis, quamuis ob cœlibem vitam nullis relictis prolibus velut extincti videantur, æternum sese daturum nomen, multo beatius, fœcundius, vtilius ac durabilius, quam ex filiorum successione sibi conciliare possint. Helias ipse nonne sub lege vixit? Et quis nesciat raptum illum in paradisum, & necdum mortis soluisse debitum, cum tamen virgo permanserit? qua re id licet intelligi, virginitatem nunquam mori apud Deum. Sed ne multis sanctorum enumerandis exemplis prolixior sim, id vos dilectissimi certum persuasumqúe habetote, virginitatem omnibus seculis singulari apud Deum gratia

Virginitatem etiam in veteri testamẽto fuisse Deo gratissimam. Esaiæ 56.

4. Reg. 2.

Virginitatem omnibus seculis Deo singulari modo placuisse.

gratia & amicitia flagrasse: tametsi à mundi exordio, & post diluuium homines magis procreandis liberis, & mundo augmentando operam dederint, non quidem libidinis causa, aut ob carnis explendas voluptates, sed quod sperarent plurimi ex suo semine posse Christum nasci, aut certè plurimum gauderent, si quem sui generis superstitem relinquerent, qui Christum corporalibus oculis videret: vel etiam quando verus Dei cultus apud solos Iudæos extabat, porro apud alios omnes idololatria versabatur, quod optarent Dei populum, atque eo ipso Dei cultum magnis augeri incrementis. Atque ita solus posteritatis amor causa illis fuit matrimonium contrahendi. Quanquam nec ipsa sanè virginitas infœcunda est, vtpote quæ cælo fructus pareat æternum victuros, sicut ex matrimonio fructus terræ nascuntur. Atqui certum est terræ generationem quandoque finem habituram: sed generatio cælestis perennis est. Siquidem coniugium definet: at virginitas perpetuo perseuerat, sicut ipse Dominus ait: *In cælo neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut Angeli Dei.* Ex quo id etiam potest esse perspicuum, virgines castas & intemeratas, non terrenam sed cælestem & angelicam in terris vitam agere. Præter hæc verò neutiquam negligenter considerandum venit, vtile cum primis atque congruum & condecens fuisse vt præclarissimæ, elegantissimæ, gratissimæ, suauissimæ, celsissimæ atque angelicæ virtutis nempe virginitatis seruandæ magistra, dux atque author fieret virgo longè omnium integerrima, dignissima atque illustrissima, Dei genitrix Maria: cui id seruatum fuit priuilegij, vt ipsa tanquam omnium sanctissima, formam ac specimen siue speculum se præberet sacratissimæ ac minimè vulgaris & inusitatæ cælestisque virtutis, suo ipsam in corpore dedicans, & voto offerrens Deo. Vnde etiam passim nunc offeruntur virgines Deo, sicut scriptum est, post eam, id est, quæ illius imitentur exemplum. Quam sanè tanquam magistram suam dignum est virgines omnes imitandam suscipere: atque magnopere lætari, quod Filius DEI non nisi virginem matrem habere voluerit: attendere etiam quanto Deus honore affecerit sexum fœmineum præ virili, quando ex fœmina re vera nasci dignatus est. Neque enim id vlli datum est viro, vt sit aut dicatur verus Dei Pater, namque Christus ex viri semine genitus non est: Atqui virgini id reipsa concessum est & præstitum, ad totius fœminei sexus decus & honorem, vt sit & dicatur vera Dei genitrix. Agnoscant igitur quotquot se virgines esse norunt, tantam DEI benignitatem, & sint gratæ virginis filio, pudeatque eas vllum alium vel respicere virum, aut sponsum admittere, præter ipsum solum quod tamē maximè curandum est illis quæ virginitatis votum edidere: quibus nulla ratione committendum est, vt vel tenuissimo mentis assensu vnquam quicquam velint, quod animi vel corporis possit integritatem inficere. Debent etiam parentes summo studio proles educare suas, & ab infantia timoris diuini fræno quodam continere, vt nihil nisi sanctum, nisi castum, nisi pudicum vel oculis, vel auribus hauriant, vt cum ipsis ætatis incrementis magis magisq; in omnimoda mentis & corporis puritate adolescant: & quod alij magno labore assequi habent, illis tanquam naturale sit ob longam assuefactionem & castissimam educationem. Væ autem atque iterum væ parentibus illis, qui suis &

Patres antiquos quidnā mouerit ad matrimonij contrahēdū.

Virginitas vt sit perpetuò duratura. Matth. 22. Lucæ 20.

Maria mater Christi vti magistra dux sit ac speculū omnium virginum. Psal. 44.

Honore quāto Deus affecerit fœmineum sexum per incarnationem ex virgine.

Virginitas voto firmata quanto studio custodienda.

Parentes vti cooperentur ad custodiam virginitatis in suis prolibus.

dictis, & factis proles suas ad turpia prouocant, illisq; perditissimis exemplis suis autores sunt ad perpetranda mala, quibus deberent esse causa salutis. Atq; vt sermoni finem imponamus, id vos dilectissimi summopere oratos velim, si quempiam ex illis, qui vestræ curæ commissi sunt, siue sint filij aut filiæ, aut alias sanguine coniuncti, ad virginitatis custodiam aspirare cernatis, vti ne qua ratione illum à tam sancto proposito auocetis: sed potius bene currenti calcar adhibeatis, vt vestris adhortationibus feruentior efficiatur. Non patiamini vnquam prolibus vestris maximè dum adhuc in ætate tenera sunt, familares esse siue famulos, siue ancillas, aut quoslibet alios, qui verbis aut moribus impudici sint, ne ab illis discant, quod postea vix vnquam possint dediscere. Christus Iesus sponsus & corona virginum omnium nostrum cordibus sanctæ castitatis aspiret amorem, vt pro illius desiderio fœdas omnes carnis despiciamus voluptates, tanto copiosioribus olim in cælesti paradiso delicijs perfruituri, cum sanctis omnibus. Quod ipse nobis præstare dignetur, qui cum Deo Patre in vnitate Spiritus sancti viuit & regnat in secula benedictus, Amen.

Proles ad virginitatis custodiam vti sint à parentibus inuãdę.

IN FESTO SANCTI VINCENTII MARtyris, Lectio Esaiæ Prophetæ cap. XLIII.

Hæc dicit Dominus creans te Iacob, & formans te Israel. Noli timere, quia redemi te, & vocaui te nomine tuo. Meus es tu. Cum transieris per aquas tecum ero, & flumina non operient te. Cum ambulaueris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te, quia ego Dominus Deus tuus, sanctus Israel saluator tuus. Dedi propitiationem tuam Ægyptum, Æthiopiam & Saba pro te. Ex quo honorabilis factus es in oculis meis, & glorioſus: ego dilexi te, & dabo homines pro te, & populos pro anima tua. Noli timere, quia ego tecum sum, dicit Dominus Omnipotens.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

Magna est sanctorum martyrum constantia, qua minas & tormenta impiorum perinde vt leuem quendam auræ flatum contempserunt, & diuino armati præsidio casti timoris, & inuicti amoris Dei pericula non attenderunt, non carnificum truces vultus & immanem crudelitatem, non corporis & membrorum omnium dissipationem: non denique acerbissimam mortis pœnam alicuius pensi habuerunt: sed fidelibus animis in autorem fidei & consummatorem Iesum aspicientes, id vnum curarunt, vt pro illius honore nullos subterfugerent cruciatus, nulla sibi putarent tormenta declinanda, quem priorem causa salutis suæ scirent tanta pertulisse, quanta mens nulla queat capere. Atque vt in duris corporis afflictionibus essent patientes, ac mitissima lenitate furentem hostium tyrannidem eliderent, non dubium est, quin sacrorum voluminum sententijs sese animarint, quales certè plurimæ sunt in vtroque Testamento: cuiusmodi etiã haud vulgares habet ista hæc præsens Esaiæ lectio, qua Dominus martyrem suũ confortans, ita eum alloquitur: Hæc dicit Dominus Rex Omnipotens, cuius

Hebr. 12.

cuius nutu cuncta disponuntur, creans te Iacob vitiorum supplantatorem, & formans te Israel Dei contemplatorem, quales fuere sancti martyres, qui vsqueadeo in se vitia pessum presserunt, vt maluerint vitam amittere, quã vel in vllum consentire peccatum: & Deum per fidem hic contemplati sunt, sicut Apostolus ait, per speculum in ænigmate. Atque rectè vtroque hoc nomine Christi martyr appellatur nempe Iacob & Israel, quandoquidem non potest esse idoneus martyr Christi, qui nesciat dominari vitijs, & Deum per fidem vel vtcunque contemplari. Quomodo enim pro Christo mori poterit, qui vitijs subiacet, & Deum ignorat? Tali ergo dicit Dominus: Noli timere hominum minas, pœnas, corporis dolores momentaneos. Fidelis sum, non potero sustinere, vt vltra vires affligaris quia redemi te, non corruptibilibus auro vel argento sed præcioso sanguine meo, & vocaui te nomine tuo, quod ex omni æternitate scriptum habui in libro vitæ. Nouit enim Dominus qui sunt eius. Ita dixit & Moysi, Noui te ex nomine. Impios autem nescit, quia eos tanquam spurios à sua hæreditate prorsus excludit, vel nec illorum vnquam meminisse dignatur, dicetq; illis in extremo die, *Amen dico vobis, nescio vos*. Suis autem dicit. Meus es tu non solum creatione, & redemptione, sed etiam voluntatis omnimoda consensione, & æterna prædestinatione. Nihil ergo timeas, quia cum sis meus, non potero non tui curam agere. Insurgant licet creaturę omnes aduersum te, tamen quia meus es, quid tibi officere poterunt? Cum transieris per aquas, temporalium afflictionum, & multimodarum perpessionum, vexationum, tentationum, tecum ero, te corroborans, & flumina inundantium malorum non operient neque obruent te mea virtute munitum. Impugnaberis quidem sed non expugnaberis: senties acres tentationes foris & intus, sed non consenties meæ gratiæ præsidio vallatus. Cum ambulaueris in igne feruentium persecutionum, acacerrimarum impugnationum & angustiarum, non combureris, nec aliquid senties detrimenti sicut nec tres illi pueri in camino ardenti: & flamma vitiorum non ardebit in te, sed potius ignis amoris mei, qui facilè omnia te superare faciet & cunctis hostibus & tentationibus efficiet superiorem. Sed & ipso corporeo igni si traditus fueris, non combureris, si id tuæ & aliorum saluti prodesse poterit. Ita multi martyres etiam flammas illæsi enaserunt. Et quid mirum, si id præstet Dominus martyribus suis, quando etiam bruta animantia quædam in igni viuere dicuntur? Quia ego Dominus Deus tuus sanctus Israel, Israelis, id est, electorum omniũ sanctificator, tuusq; Saluator, dedi propitiationẽ tuam Aegyptum, Aethyopiam, & Saba pro te. quandoquidem tuo exemplo, tua constantia, tua insuperabili & inuicta charitate multi peccatorum tenebris & erroribus implicati, qui per has gentes significantur, ad me conuertentur, meiq; propitium habebunt idq; totum in te redundabit, eritq; in augmentum gloriæ ac meritorum tuorum. Ex quo honorabilis factus es in oculis meis & iudicio meo ob præclarissima merita tua, & glorioſus ob indeuictam perseuerantiam, quę sola coronatur, ego dilexi te, amore gratuito & immenso. Et dabo homines pro te, & populos pro anima tua, ita vt quamuis crudeles tyranni ob fidem meã te penitus extinguere, & memoriam tui prorsus omnem delere moliãtur, non solum tamen id non possint, sed etiam velint nolint videre cogantur plurimos per te ve-

Martyres sancti vt vitam maluerint amittere quã peccata consentire. 1. Cor. 13.

Martyres vt mystice vocentur Iacob & Israel.

1. Pet. 1. Philip. 4. 2. Cor. 2. Exod. 33.

Matth 7. Matth. 25.

Dan. 3.

Ægyptus Æthiopia, & Saba quid mystice significent.

Matth. 10.

nire ad agnitionem & confessionem nominis mei, & pro te vno multos exurgere, qui meam fidem amplectantur. Noli ergo timere, quoniam ego tecum sum, paratus præstare tibi virtutem & sapientiã, cui non possint resistere omnes aduersarij tui. Itaque mea opere fretus noli timere. Non tu tuis pugnabis viribus, sed meis. Caro quidem infirma est, hostes multi & crudeles valde: sed noli timere, quoniam ego tecum sum: tantum cura, vt & tuipse mecum sis, gratiam meam non repellendo, sed ea dignè vtendo. O verbum consolatorium, quod merito attendere debeant omnes qui afflictionibus premuntur, vt certissima Dei sui præsentia & adiutorio erecti, spe bona perseuerent in bono.

Luc 21.

Matth. 26.

EXEGESIS EVANGELII EIVSDEM FESTI.

Lucæ nono.

NAtura hominis in primis parentibus, tanquam in sua radice vitiata, semper in malum procliuis est, adeo, vt nisi diuina gratia retrahatur, nihil sit tam nefarium, tam execrabile, quod non facilè perpetratura sit. Itaque semper acriter decertandum nobis est contra nosipsos, quia hostem domesticum quotidie circumferimus, nempe carnem nostram: & multa sanè vigilantia ac solicitudine vtendum, ne qua ex parte vincamur. Non est quod pollicearis tibi ô homo Christiane requiem, & iucundos dies in hoc exilio. *Væ vobis*, ait Christus, *qui ridetis, quia plorabitis & flebitis*. Totus corruptus es ac deprauatus, non licet tibi obtemperare desiderijs carnis tuæ, quæ militant aduersus animam tuam. Laborandum est iugiter, & multa adhibenda industria, vt profligatis vitijs, possis ad veram reformari innocentiam. Noli inaniter iactitare Christum pro te satisfeciisse. Proderit tibi illius satisfactio, si monitis eius morem gesseris. Vis scire, quid à te exigat? Audi vel præsens Euangelium.

Luc. 6.

1. Pet. 2.

Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.

Ecce habes, quo te verum Euangelicum declarare queas. Quid dicis Christo seruatori tuo, Domine, Domine, & non facis quæ præcipit? Olim Iudæi gloriabãtur in templo Domini. Sed quid illis hoc profuit? Propheta Hieremias loquatur: *Nolite confidere in verbis mendacij, dicentes: Templum Domini, templum Domini, templum Domini est.* Bonas facite vias vestras, & studia vestra, & habitabo vobiscum in loco isto. Sic ergo nec tibi proderit Christi satisfactio, nisi facias quæ ille exigit à te. Exigit autem, vt si ipsius velis esse sectator & discipulus, abneges temetipsum. Quid est abnegare semetipsum? Propriam voluntatem & priuatum amorem funditus extirpare. Hoc opus, hic labor est: & tu audes tanquam iam securus gloriari, & tuis indulgere voluptatibus? Abnega teipsum, noli secundùm carnem viuere, sed spiritu mortifica carnis desideria, odito propriam voluntatem, & vbicunque teipsum inueneris, teipsum desere. Noli aspirare ad honores & dignitates, noli carnis oblectamenta captare, noli cumulandis inhiare opibus, sed abnega teipsum, & eiusmodi pernicioſa desideria in altari cordis tui concremata ceu hostiam gratissimam offeras Deo tuo. Deinde etiam tolle crucem tuam, non vna quæ-

Matth. 7. Luc. 6.

Hiere. 7.

Abnegare seipsum quidquam sit.

Roman. 8. Coloss. 3.

Crucem tol-

duntaxat die, sed quotidie, donec spiritus in te vllus reliquus erit. Tolle, inquam, crucem tuam, vt aut ipse sponte te affligas per voluntariam pœnitentiam, sine qua nulli salus esse potest post peccata mortifera à baptismo perpetrata, aut flagella Dei patienter feras. Id autem difficilè tibi non erit, vbi teipsum abnegaueris. Quisquis enim crucem grauiter fert, necdum sese abnegauit: etiam dum in eo propria viuit voluntas: quæ si extincta esset, crux nulla grauate sentiretur. Si autem ipse Deus & Dominus noster crucem tulit longè acerbissimam, quid miri est, si seruus crucem ferat? Certè qui diuino bene sunt imbuti amore, mollia potius fugiunt, & crucem charius amplectuntur. Per crucem ad palmam pertingitur. Christianus dici vis? Tolle crucem tuam quotidie, & sequere Christum ad montem Caluariæ, propriam crucem deportantem. Sine cruce vix poteris saluus fieri. Porro & teipsum abnegando, & tollendo crucem tuam, sequere Dominum tuum, vt nihil horum agas studio placendi hominibus, aut humanam aucupando gloriosam, sed vt placeas Patri tuo qui in cælis est. Si enim aliud spectes, non sequeris Christum, qui non quæsiuit gloriam suam, sed Patris. Ergo omni Christiano id necessario incumbit, vt in omnibus, quæ Dei & Ecclesiæ præceptis repugnant, & quæ ad salutem exiguntur, sese abneget, frangatq; voluntatem suam, & tollat crucem pœnitentiæ, atq; Christum per arctam salutis viam sequatur. Hæc est totius Euangelij summa. Quisquis aliud docet, nõ habet Christi spiritum, sed est Antichristus, & ob hoc ipsum haud aliter, quã cacodæmon respuendus. Sed difficilè est naturam in vitia procliuem edomare, difficilè est carere voluptatibus, difficilè est Christum sequi. Verum id est: sed *credenti omnia sunt possibilia*, & amanti nihil est difficilè. Non vult Deus vt nostris hæc præstemus viribus, sed suam nobis opem pollicetur. Tantum non desit conatus noster, & gratia nullo negotio perficiet, quod nobis esset impossibile. Difficilè est aurum cæteraqúe metalla è terræ visceribus elicere, difficilè est mille subire vitæ discrimina pro distrahendis siue comparãdis mercibus: denique nihil ferme est in rebus humanis, quod non habeat quandam adiunctam difficultatem: & tamen nemo est qui non difficultatem contemnat, vbi se sperat lucri quippiam reportaturum: sicqúe fit, vt quod in seipso difficilè videtur, fiat ex Dei gratia & amore facillimum.

Lere quotidie quid sit.

Crucem ferre quã sit necessarium saluando. Matth. 27.

Sequi Christum quid sit. Ioan. 8. & 10.

Voluntatis propriæ abnegatio quã sit omni Christiano necessarium. Galat. 2.

Marc. 9.

Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet illam. Nam qui perdiderit animam suam propter me, saluam faciet illam.

Hac sententia damnantur studia hominum sese amantium, qui aspera quæq; fugiunt, atque in delitijs corpora sua paulo post in putredinem abitura solicitè enutriunt, & quasi ad hoc nati simus, vt hic semper viuamus, omnia sibi præsentis vitæ commoda & oblectamenta adhibent: nihil vnquam perpeti volentes. Ieiunia, orationes, vigilias, vitæ quandam seueritatem, solitudinem, silentium, corporis castigationes velut mortem ipsam fugiunt: contra verò quicquid potest esse voluptati, & consolationi maximopere expetunt & amplectuntur. Sed audiant tales, quid Dominus dicat. Qui voluerit animam suam saluam facere, id est, indulgere affectibus suis, & secundũ carnem viuere, perdet animam suam, & flammis nunquã extinguendis reddet ob-

Galat. 5.

Anima vti sapienter sit perdenda.

det obnoxiam. Qui verò perdiderit exiguo hoc vitæ momentaneæ spatio animam suam, obluctando prauis illius desiderijs, & diuinæ legi obtemperando, saluam faciet illam in vitam æternam. Eligat nunc quisque quod volet. Aut hic breui tempore cum Christo & electis omnibus abstineat à carnalibus desiderijs, quę militant aduersus animam, & seminet in lachrymis, vt postea cum gaudio metat: aut hic molliter & delicate viuat cum impijs, & reprobis omnibus, vt postea sine fine tormentis ineffabilibus excrucietur.

1. Pet. 2.
Psalm. 125.

Gregorius.

Vix enim cuiquam contingere potest, vt hic floreat & gaudeat in hoc mundo, & postea cælestibus gaudijs perfruatur. Vtinam hæc Domini verba attenderent Euangelici nostri, non sic habenas laxarent vitijs suis. Verum,

2. Tim. 2.

nouit Dominus qui sunt eius. Habeant qui volunt temporarias voluptates: qui autem Deum timent, prospera mundi despiciant, & in lachrymis mittant semina bonarum actionum, lugeant sua & mundi peccata, mollitiem omnem aspernentur, & cum Christo moriantur in cruce.

Quid enim proficit homo, si lucretur vniuersum mundum, se autem ipsum perdat, & detrimentum sui faciat?

Felicitas falla quæ sit.

Communis est hic hominum error, vt tum demum felices se arbitrentur si illis omnia ex sententia eueniant, si ad magnos honores & dignitates proue hantur, si floreant in hoc mundo, si affluant bonis huius vitæ: nec volunt æquo perpendere iudicio, quam multa his adiuncta sint animæ pericula: quâ multi in his miserè pereant, quam denique difficilè, ne dicam impossibile, sit fortunæ simul & gratiæ donis abundare. Et tamen si vel omnia vnus aliquis mundi huius bona obtineat, quid prodest, si cum suæ animæ iactura id fiat? Fit sæpius, vt quidam infimæ conditionis, aut certè non multum fortunati, paulatim iucundos quosdam fortunæ flatus experiantur, & ex abiectis fiant gratiosi ac sublimes. Isti iam se felices putant: à cæteris item prædicantur. Interim quantum illis accedit temporariæ prosperitatis, tanto etiam ipsi sibi plus indulgent, & quasi diuinæ sit gratiæ argumentum affluere bonis & voluptatibus temporalibus, totos sese quieti & oblectamentis tradunt. Rident, comessantur, potant, exultant, & vitam, vt ipsi putant, suauissimam transigunt. Sed non est hoc abnegare seipsum, & tollere crucem suã, & sequi Dominum Iesum, & perdere animam suam. Si hic semper victuri essemus, possent tales felices dici. At nunc infelices merito censendi sunt: quia exilium pro patria amplectuntur: & cum sint in carcere teterrimo inter hostes inexpiabili odio ipsos prosequentes constituti, ita securi & hilares sant,

Quam hodie vsuatur periculosissimè.

tanquam nullum impendeat periculum. Verum si vel totum lucrentur mũdũ, quid illis proderit, cum seipsos perdant suis obsequẽdo voluptatibus, & Christum contemnẽdo? Olim quidem sub persecutione impiorũ, qui Christianos affligebant, quibusdam magna proponebantur præmia, si à Christo defic rent: puta honores, delitię, dignitates, diuitiæ, largissimæ possessiones, quibus nonnulli deliniti, consentiebant impijs: & felices quidem eos iudicauit mundus: sed quid illis profuit momentanea prosperitas, qui animas suas æternæ damnationi obnoxias reddidere? Felicissimi sanè fuissent, si spretis vanis pollicitationibus, Deo ac Domino suo adhæsissent. At illi mala cupidine irretiti, Christum verecundabantur confiteri, & falsa Deorum simu-

simulachra adorabant. Sed quo tandem fructu? Audiamus infallibilis iudicis sententiam.

Nam qui me erubuerit, & meos sermones, hunc & Filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum.

Non est satis semper corde credere, sed etiam ore oportet confiteri, vbi id exigit aut honor Dei, aut vtilitas & salus proximi. Quod si tum aliquis vel hominum fauore delinitus, vel terroribus fractus malit à Christo deficere, & eius fidem negare, quam ingenuè confiteri ac prædicare, is etsi magna acquirat lucra temporaria, tamen miserrimus est, quia Deum perdidit, & animam suam æternis ignibus addixit. Atque vbi extremus venerit iudicij dies. Christus Iesus illum coram omnibus creaturis & ipso cælesti Patri suo confundet, & summa cum ignominia tanquam alienum & apostatam à se repellet. Possunt autem hæc Domini verba etiam ad illos referri, qui ne derideantur, aut illudantur ac vexentur ab improbis, sæpenumero contra conscientiam suam in res illicitas consentiunt, & dum volũt hominibus placere, aut ijsdem displicere timent, à iustitia deflectunt, & peccãt in Deum suum. Qui sanè hoc ipso stultissimè agunt: & iusto Dei iudicio sæpe accidit, vt hominibus, quibus se in malo conformare student, magis displiceant, prorsusq; derisui & contemptui sint. Sed etsi ea re magnam sibi hominum comparare queant gratiam, semper tamẽ præferendus est Deus, & ob nullius amorem, vel odium, quicquam iniquũ admittendũ est. Alioqui si propter homines velimus Deum postponere, ipse itidem in iudicio suo nos inter suos minime agnoscet. Verum vt id hominibus persuadeatur, difficillimum fuerit. Innumera est multitudo eorum, qui ne hominum vexationibus infestarentur, relicta iustitia, ad diaboli & impietatis castra se transtulerunt, & paucissimos hodie reperias licet, qui nõ libenter Deum offendant potius, quàm ab hominibus irrideantur, aut hominum odio laborent. Qui autem Deum ex animo diligunt, neutiquam quicquam agunt contra iustitiam, etiãsi sibi inimicos capiendos esse sciant mortales omnes: nec putant sibi cuiusquam vel ambiendam esse gratiam, vel odium formidandum cum pietatis iactura ac detrimento. Semper ante oculos obuersant suos diem illum extremæ seueritatis, quo Dominus venturus est in maiestate sua & Patris, & Angelorum, & vt illius tunc mereantur gratia perfrui, & iram subterfugere, iam libenter humanum omnem, quantum Deo & iustitiæ inimicus est, contemnunt fauorem, & malunt apud omnes inexpiabili laborare odio, quàm à Deo & iustitia discedere. Sed ne tam arduis propositis præceptis, infirmorum animi discipulorum frangerentur, desperarentq́ Christi fidem vnquam posse increscere & perseuerare, iam Dominus sententiam subiungit consolationis plenam, ita dicens:

Rom. 10.

Placere hominibus studentes quæ retributio sequitur.

In eos qui ne hominibus displiceant, Deum offendunt.

Matth. 13.

Dico autem vobis verè: Sunt aliqui hic stantes, qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei.

Passuri quidem estis plurima propter nomen meũ, & totus in vos mundus insurget, omnis dæmonum turba debacchabitur, sed tamen omnis eo-

rum conatus mea virtute & sapientia sic elideretur, vt etiam quidam ex vobis vsque eo victuri sint, vt Ecclesiam meam vigeant mirificè augmentatam, atque longè lateque propagatam: nec solum non extingui posse fidē meam, & Euangelium impiorum persecutione, sed etiam maioribus inde incrementis augescere. Quanquam possunt etiam hæc de Petro & Iacobo & Ioanne accipi, qui Christi gloriam in monte Thabor conspexere. Et veram quidem hanc fuisse Domini policitationē, ex sacris literis perspicuè declaratur. Creuit enim mirū in modum Ecclesia, adhuc Apostolis viuentibus: & licet persecutionibus laboraret, tamen quia nihil potest Dei consilium & voluntatem impedire, nulla inde detrimenta sustinuit, sed gloriosius eā sublimata. Vanus est enim & inutilis, siue hominum, siue dæmonum conatus aduersus Deum, qui sua virtute facilè premit & eneruat vires omnium ipsi repugnantium: siquidem omnipotens est. Qua ex re magna nobis præstatur consolatio, vt sicut certi sumus Ecclesiam nullis persecutionibus potuisse extingui, sed magis magisq; profecisse: ita & nos Domini adiutorio communiti speremus ex hominum ac malorum spirituum impugnationibus non solum nihil accepturos incommodi, sed etiam, modò velimus, maiora gratiæ & gloriæ augmenta capturos.

Matth.17.

Ecclesia quibus modis olim creuerit.

SERMO IN EODEM FESTO.

De tolerandis afflictionibus: & de earundem multiplici vtilitate.

PEr *multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum.* Actuum XIIII. Charissimi fratres in omnibus vitis Sanctorum, imo & in vita sancti sanctorum Domini nostri Iesu Christi legitur, quanta aduersa, quantas tribulationes & infirmitates, quātas denique persecutiones sustinuerit, ita vt de nullo sentiendum sit, quod ad vitam æternam peruenerit sine tribulatione: quia via tribulationis est sola & vnica via, quæ ducit ad vitam: quam instituit & ambulauit Dñs noster Iesus Christus, & princeps omnibus militibus suis ostēdit, sicut solēt principes militiæ. Vnde etiam quando sancta mater Ecclesia aliquem vult sanctorum cathalogo asscribere, examinat vitam eius, & interrogat præcipuè de patientia, vtrum & quomodo sustinuerit tribulationes & labores huius vitæ: quia pro certissimo habet secundum Apostolum, quod *nemo coronabitur, nisi qui legitimè certauerit.* Porro, cùm videamus quod mali homines vt plurimū prosperantur in hoc mundo, sanct verò multas sustinent tentationes & pressuras, possumus non inconuenienter causam huius perquirere. Licet enim non dubitemus, quin iudicia Dei sint iusta & vera, quamuis nobis occulta, tamen possemus interrogare & admirari cum sancto Hieremia, qui cum Deo disputans, dicit. *Quare via impiorum prosperatur? bene est omnibus qui prauaricantur, & iniquè agunt. Plantasti eos, & radicem miserunt: producunt & faciunt fructum,* scilicet in temporalibus bonis. *Prope tu es ori eorum* (scilicet vt exaudias eos, quicquid proteporalibus te petunt) & longè à corde eorum, scilicet quia non contristas eos, & non punis. Et tamen contra S. Apostolus tuus Paulus dicit: *Omnes qui pie volunt viuere in Christo, persecutionem patientur.* Et tumet dicis in Apocalypsi: *Ego quos amo, arguo, & castigo.* Refera nobis Domine mirabilium iudiciorum tuorum

Sanctorū cathalogo quū adscribantur sancti.

2. Timoth. 2.

Hierem. 12.

2. Timot. 3.

Apoc. 3.

tuorum secretum. Nam eos qui te diligunt affligis, & qui te odiunt foues, & concedis eis prospera.

Charissimi fratres, licet Dominus noster & omnipotẽs Deus sit erga nos, vt misericordissimus Pater, est tamen etiam verax & iustus, & ita exhiber misericordiam, quod tamen non declinat à iustitia. Sicut ergo ad bonitatem eius spectat, vti nullum bonum maneat irremuneratum: ita ad iustitiam eius pertinet, vt nullum malum maneat impunitum. Constat autem quod nemo ita bonus & iustus est in hac vita, qui non habeat aliqua etiam mala, saltem parua: teste Ioanne in epistola sua: *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Sic iterum nemo ita malus est in hac vita, qui non faciat etiam aliqua bona, licet modica & insufficientia ad futuram beatitudinem. Quomodo insufficientia? Quia sine charitate, vel extra charitatem sunt facta. Aut si in charitate aliqua facta sunt, non tamen in charitate permanserunt: & ideo caruerunt præmio infinito. Fructus enim boni operis (secundum Gregorium) perseuerantia est. Ne tamen illa licet parua irremunerata maneant, dat Deus talibus hominibus temporalem mercedem, scilicet bona temporalia, honores, fortitudinem & sanitatem corporis, gratiã & fauorem coram hominibus, bonam fortunam & prosperitatem in agendis, & similia: peccata autem illorum reseruantur in futurum punienda: quia non sunt digni, vt hic corripiantur à Domino.

Psal. 10.

1. Ioan. 3.

Iob 14.

Gregorius. Fructus boni operis quisnam sit.

Bona in malis hominibus quomodo Deus remuneret.

Hic potest se quisque considerare cuiuscunq; sit status, & timere si prospera sibi eueniant, ne fortè sibi retribuatur in præsenti: quia, vt dicit Gregorius. Continuus successus temporalium, est certum futuræ calamitatis inditium. Seneca quoque licet gentilis esset, dixit: Nihil infelicius eo, cui nũquam accidit aliquid aduersi: malè de eo iudicauerunt dij. Et sanctus Augustinus, inquit, nullam plagam maiorem esse à Deo, quàm quando Deus non defendit hominẽ à peccato. Et hoc fit quando non corrigit hominem, sed finit eum agere secundum desideria cordis sui, donec veniat tempus, quando cõpleta est iniquitas illius. Tunc enim sustinebit horrendum iudicium. De talibus ponit comparationem sanctus Bernardus, inquiens: Qui in delitijs mundi transit huius vitæ curriculum, similis est latroni, qui per florida prata trahitur ad suspendium. Vterque enim trãsit per delectabilia, sed finis malus est. Exemplum habetis in vita sancti Ambrosij, qui quum Romam pergeret, & ad quendam hospitem magnæ potentiæ & tẽporalis felicitatis diuertisset, interrogauit de statu suo. Qui respondit: Domine satis bonus fuit semper, felix & gloriosus meus status. Ecce enim diuitijs infinitis abundo, seruos & famulas quam plures habeo, copiosam turbam filiorum & nepotum possideo, & omnia semper ad vota habui, nec vnquam mihi aliquid aduersi accidit vel quod contristaret aduenit. Quod audiens sanctus Ambrosius, vehementer obstupuit, & his qui cum eo erant in comitatu, dixit: Surgite, & hinc quantocius fugiamus, quia Dominus non est in loco isto. Quum ergo fugerent, & aliquantulum processissent, subito terra se aperuit, & illum hominem cum omnibus quæ ad illum pertinebant, ita absorbuit, vt nullum inde vestigium remaneret. Quod cernens sanctissimus episcopus Ambrosius, dixit: Ecce fratres quam misericorditer Dominus parcit, quum hic aduersa tribuit: &

Gregor.

Seneca.

Augustin.

Bernard.

Ambro.

quam seuerè irascitur, quum semper prospera largitur. Et hoc est dictum de malis, cur prospere habeant in hac vita, & Deus dissimulat peccata eorũ, id est, ita se gerat, quasi non videret: sed in fine apparebit bene, quando retribuetur eis, tunc gaudium peccatorum vertetur in perpetuum mœrorem.

Neminẽ posse viuere sine omni peccato qui intelligendum.

Sic e contrario iusti & boni homines non possunt viuere sine paruis peccatis, vt scilicet nunquam peccent: quia licet possimus à singulis abstinere, scilicet ab illo vel illo, &c. sed non ab omnibus. Sicut enim nullus est cibus, à quo homo non possit abstinere & viuere: quia si non comedit hoc, tunc comedit aliud: sed non potest abstinere ab omni, scilicet vt nihil comedat. Sic boni homines possunt abstinere à quocunque peccato seorsum considerato, sed non ab omni: quia si cauent ab vno, tunc cadunt in aliud: & quando pugnãt aut defendunt se contra vnã malã cogitationem vel affectionẽ, interim subintrat alia. Et hoc est dictum de paruis venialibus, quia de mortalibus peccatis per gratiam Dei potest quis abstinere ab omnibus & singulis. Hæcigitur peccata quamuis parua sint ex suo genere, non tamen dimittuntur impunita: aut si magna fuerunt vt mortalia, & per contritionem & confessionem sunt dimissa quantum ad culpam, sed non ex toto dimittuntur quantum ad pœnam: sed oportet, vt satisfiat, vel hic, vel in futuro. Cum ergo sacerdos nimis paruam imponit pœnitentiæ mulctam, & nos etiam nihil adijcimus, tunc Deus vel diuina iustitia supplet quicquid non est purgatũ & limatum: quia non possumus intrare in regnum cælorum, nisi simus purgati, limati & mundati ab omni macula peccati, ita vt simus puriores ac clariores sole. Et hæc est singularis gratia, quam dat Deus dilectis suis amicis, quod purgat eos in præsenti, & non in futuro: quia illa futura pœna in purgatorio est nimis acerba & ineffabiliter molesta ac aspera: & homo quãdiu est adhuc in foro misericordiæ: & in statu merendi, potest cum vno vero cordis gemitu, aut tonsione pectoris tantum delere, quantum aliqua anima post mortem multis diebus aut annis in purgatorio, quia est iam in iudicio iustitiæ, vbi oportet solui omnia, vsque ad minimum quadrantem, vel punctum, sine dimissione. Et etiam alia causa est: quia quicquid homo facit vel patitur in hac vita pro peccatis suis, est voluntarium & multũ delet: sed post hãc vitã est inuolũturium & coactitiuũ. Vt vero sancti recipiant purgationẽ pro peccttis paruis, & reprobi pro quibusdã bonis remunerationẽ, sit nobis exẽpli loco parabola, quam Dñs posuit in Euangelio de diuite epulone, & paupere Lazaro. Dicatis mihi nunc, quẽdo videbatur Lazarus iacens in platea, & tam pauper, quod nec haberet de micis, quæ cadebant de mensa diuitis, & quod canes lingebãt eum, quis tunc cogitasset, quod tam magnus esset amicus Dei? quis veneratus fuisset eum tanquam futurum ciuem cæli? Quis quæso putasset nobilem ibi latere margaritam, id est, tam preciosam animam in sacco putrido corporis vlceribus pleni? Rursus quãdo dives processit in publicum cum ingenti pompa ac fastu, quis illum delitijs & honoribus plenum contempsisset, tanquam inimicum Dei & socium dæmoniorum futurum? In fine tamen patuit Deum aliter atque homines iudicare, sicut scriptum est. *Mortuus est Lazarus, & portatus ab Angelis in sinum Abrahæ.* Ecce quantus honor sit pauperi, & despecto Lazaro. Notate, quia ciuis est cæli. Quid ei iam nocet contemptus? *Mortuus est autẽ & dives, & sepul-*

Electorũ futurum peccata quomodo Deus hic puniat

Matth. 5.

Lucæ 16.

tu in inferno. Ecce quanta desolatio & miseria. Vbi sunt nunc honores, vbi epulæ delicatæ, vbi tenera & preciosa vestimenta, vel cæteræ pompæ? Ecce quando vterque fuit in vita, quis non potius optasset diuitias diuitis, quam mendicitatem & infirmitatem Lazari? Sed nunc quando iudicatum est de vtroque, quis non magis commẽdat paupertatem Lazari, quam velit cum diuite esse? Quid fuit illi dictum posteaquam petiuit guttam aquæ sibi porrigi à Lazaro, quem despexerat in vita, quomodo fuit ei responsum? *Recordare quia bona recepisti in vita tua, & Lazarus similiter mala. Nunc verò hic consolatur, tu autem cruciaris.* Ex quibus verbis innuitur, quod diues ille etiam pauca bona fecerat, pro quibus in hac vita fuit remuneratus: & similiter Lazarus aliqua parua peccata habuit, quorum purgationem recepit in hac vita. Sed tamen quantum dilectus fuerit Deo etiam inter flagella sacra scriptura monstrat, cum scriptum sit: Erat diues quidam, &c. postea subiungit: Mendicus quidam nomine Lazarus. Certè apud nos solent magis sciri & scribi nomina diuitum quàm pauperum. Quis enim illum & illum diuitẽ non sciat? Sed quis de illo vel illo paupere interrogat? Si trãsit diues interrogatur: sed pauper nec respicitur. Quare ergo Christus in Euangelio non nominat diuitem, sed mendici describit vocabulum, nisi quia illum nouit ex nomine, cuius vitam nouit ex approbatione? Propterea dicet reprobis in iudicio: *Discedite à me operarij iniquitatis, quia non noui vos:* Quid est, non noui vos? Id est, non accepto vos, non approbo vos, non volo vos: quia in vita nullam notitiam vel familiaritatem contraxistis mecum, non fuistis me alloquuti, sed pactum fecistis cum mundo, & consilium cum diabolo. Ex his iam dictis intelligitis causam, quare sancti multa patiantur & premantur in hac vita: Primo, scilicet ratione culpæ delendæ, & suæ purgationis. Secundo, ratione suæ coronationis, & glorioſæ remunerationis, siue maioris gloriæ promerendæ: quia sicut prius dixi secundùm Apostolum, *Nemo coronabitur, nisi qui legitimè certauerit.* Et ideo quos Deus altius vult coronare in cælo, illos solet hic diutius & alacrius limare & præmere tribulationibus: sicut metallum, quanto magis & diutius atteritur & limatur, tanto amplius splendescit. Quum autem nemo (sicut dicit Augustinus) possit coronari, nisi qui vicerit, & nemo queat vincere, nisi qui certauerit, nec certare valeat, nisi quis habuerit tẽtationes & tribulationes, ergo hinc consequens fit, quod nemo coronabitur, nisi qui habeat tentationes & tribulationes. Certamen verò nostrum, quo pugnamus, est patientia, qua vincamus nosmetipsos. Vnde dicit Hieronymus: Non nisi per patientiam impletur quod dicitur: *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud:* quia secundùm Gregorium, ad sublime præmium non peruenitur, nisi per magnos labores. Et sanctus Hieronymus, impossibile est, inquit, vt quis præsentibus fruatur bonis & futuris, vt transeat à delitijs ad delitias. Et D. Gregorius ait: Non potestis hic gaudere cum seculo, & postea regnare cum Christo. Et diuus Paulus ait: *Si compatimur, & conregnabimus.* Latro qui Christo socius fuit in passione, fuit & ipsi eodem die socius indiuiduus in paradisi consolatione. Dominus Iesus non habet duos cælos, scilicet hic & in futuro: alias iniuriam feciſſet sanctis martyribus, cæterisq; sanctis omnibus, qui dilexerunt eum, ipsique placuerunt: qui omnes, sancta Iudith attestante,

Lucæ 16.

Nomen Lazari cur Euãgelium exprimat, & epulonis taceat.

Matth. 25. Lucæ 13.

Electos Dei affligi ob causas diuersas.

2. Timoc. 2.

Augustin.

Coronati neminem in cælis, nisi fuerit tribulatus in terris.

Hieronym. Matth. 2.

Gregorius.

Hieronym.

Gregorius.

Rom. 8. Lucæ 3.

Iudith 8.

Tribulationē eſſe portā ad regnum cęlorum.

per multas tribulationes tranſierunt fideles. Oportet nos ſemper conſiderare, quod hæc via deſpectionis & tribulationis eſt via & porta ad regnum cælorum, per quam ipſe Chriſtus Dominus ingreſſus eſt, & omnes qui volunt eum ſequi, oportet eadem via ingredi. Quid quæſo ſcriptū eſt de Chriſto, qui fuit ſine peccato? *Oportebat Chriſtum pati* &c. Licet Chriſtus etiamſi non eſſet paſſus, nihilominus intraſſet in gloriam ſuam, tamen decebat vt non poteſtate, ſed merito acciperet ſui corporis glorificationem, in hoc quod faceret gratiſſimum & acceptiſſimum opus Deo, moriendo pro ſalute omnium. Super iſta verba dicit ſanctus Bernardus: Si oportuit Chriſtum pati, & ita intrare in regnum ſuum, quomodo nos miſeri intrabimus in regnum non noſtrum, niſi prius patiamur? Et ſanctus Gregorius, Si ipſe hinc ſine flagello (inquit) non exit, qui ſine peccato venit, quomodo flagellis digni non erunt, qui huc cum peccato venerunt? Sed inter hæc conſiderandum eſt, quod ipſe Gregorius dicit: Quid illic ſunt paſſuri quos Deus reprobat, ſi hic ſic cruciat quos amat? aut quomodo ferientur, qui in iudicio arguendi ſunt, ſi ſic eorum vita præmitur, qui ipſo iudice teſte, laudantur?

Lucæ 24.

Bernardus.

Gregorius.

Idem.

Afflictionum multiplex vtilitas.

Tertio, ſancti tribulantur in hac vita ratione ſuæ vtilitatis. Sunt autem multæ vtilitates tribulationū. Prima, quia mollit cor obſtinatum in malo. Sunt enim multi homines viuentes in peccatis, & quia viuunt in delitijs, proſperitatibus & commodis corporis ſecundùm propriam voluntatem, ideo ſic obdurantur in peccatis, vt non poſſint ea abijcere: & quandiu nihil ſentiunt aduerſi, putant ſe impunè ſemper acturos omnia, & nihil cogitant de futura retributione. Sed tamen Dominus etiam inexhauſtum miſericordiæ ſuæ fontem permittit interdum fluere ad tales, ſubtrahendo eis proſperitates temporales, & ſanitates, & honores, & cætera quæ ſunt eis occaſio peccati: ita vt ad talem deuoluantur ſtatum, quod amplius non libet eis peccare, vel quod non poſſunt: & tunc faciunt ex neceſſitate virtutem. Hinc eſt quod Dominus per Prophetam Oſeam dicit ad animam peccatricem: *Sepiam viam tuam ſpinis*, id eſt, impediam propoſitum tuum malum tribulationibus, vt non poſſis perficere voluntatem tuam. Et ſanctus Gregorius dicit: Mala quæ nos hic præmunt, ad Deum ire compellunt. Exemplū habetis in Manaſſe rege Iudæ, qui ſuper omnes reges, qui ante eum fuerūt in Hieruſalem, peccauit in idololatria, & effuſione ſanguinis, & omni iniquitate: & quamdiu fuit in proſperitate ſua non agnouit peccatum ſuum, nec emollitus eſt ad timorem Dei: ſed poſtquam captus à rege Aſſyriorū, ductus fuit in Babylonem, & vinctus carcere, tunc demum illa tribulatio emolliuit cor ipſius, quod recognouit peccata ſua, & clamauit ad Dominum: & confitendo peccata ſua, & orando pro liberatione, & humiliando ſe, exaudiuit eum Dominus & liberauit eum. Poſtea emendauit vitam ſuam, & ceſſauit à peccatis. Simile exemplum habetis in parabola de filio prodigo, qui patrimonium ſuum accepit, & profectus in longinquam regionem, quàm diu fuit in proſperitate, tam diu manſit in iniquitate: ſed poſtea quando nihil amplius habuit, rediit ad ſe, emollitus per inopiam ſiue penuriam, ac recognouit ſe, dicens: Reuertar ad patrem meum, & dicam ei: *Pater peccaui in cælum & coram te, iam non ſum amplius dignus vocari filius tuus: fac me ſicut vnum de mercenarijs tuis.*

Tribulatio vt cor obſtinatum emolliat.

Proſperitates temporales cur Deus aliquibus ſubtrahat.

Oſeæ 2.

Gregorius.

2. Paral. 33.

4. Reg. 21.

2. Par. 33.

2. Para 36.

Lucæ 15.

Ibidem.

Illa-

Illuminatur ergo homo per tribulationem, quod venit ad cognitionem sui, & se peccasse erubescit. Sunt enim multi agentes in prosperitate non cognoscentes peccata sua, quia obcæcatum habent intellectum per peccatum, quod non intelligunt se peccare, hoc est, non aduertunt vel non curant: tamen quando eueniunt eis aduersa, tunc recognoscunt sibi hæc propter peccata sua euenire. Exemplum habetis in superbissimo rege Antiocho, qui Iudæos voluit omnes delere, & eorum legem, & templum, & ciuitatem in cumulum lapidum redigere: sed punitus à Deo in infirmitate maxima, sua recognouit peccata, & glorificauit Deum, & promisit se Iudæum futurum, & multa bona facturum, si superuixisset. Nonne recolitis historiam in Genesi, quomodo filij Iacob vendiderunt fratrem suum Ioseph in Aegyptum ex inuidia, & dixerunt patri, quod fera deuorasset eum: qui tamen diuina prouidentia factus fuit princeps totius Aegypti, secundus à Pharaone, sicuti ad longum tradit historia. Orta tandem fame super terram, venerunt fratres ipsius Ioseph in Aegyptum ad emenda alimenta, & non cognouerunt eum: sed ipse probè cognouit illos. Breuiter Ioseph volens eis in memoriam reducere peccatum, quod in ipsum admiserant, dixit eos exploratores esse, & tenuit vnum captiuum ex eis: & postea quando iterum redierunt, iussit in saccis eorum abscondi sciphum, & furti eos accusauit. Hoc verò totum fecit non vt vindicaret se de fratribus suis, sed ex voluntate Dei & zelo iustitiæ. vt peccatum eorum puniretur. Cumque hac essent angustia constricti, collegerunt sese, & peccatum suum vexatione eruditi agnoscentes, dixerunt inter se: *Merito hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum Ioseph, videntes angustiam animæ eius cùm deprecaretur nos, & non audiuimus: ideo veniunt nobis hæc mala.* Ecce tantum tempus effluxerat, quod hoc peccatum fecerant, nec leguntur pœnituisse, vel cum dolore commemorasse aut retractasse, sed quando fuere afflicti, recordati sunt iustum esse Deum, & quod eos affligeret, eo quod afflixissent fratrem suum, & didicerunt ex ipsa angustia, quomodo malè vexassent Ioseph. Secundo, per tribulationem præseruatur homo à vitijs: quia quotidie experientia discimus, vt sanctus quisque, si non habeat flagellum custodiens ipsum, prolabatur facilè ad vitia. Et hæc maxima causa est, quare Sancti ita dilexerunt esse in infirmitatibus & tribulationibus, quia cognouerunt per huiusmodi se custodiri & refrænari à peccatis. Exemplum habetis in vita sancti Thomæ, & de sancta Catherina Senensi, quæ vsqueadeo sitiuit cruces & afflictiones, vt sine illis nollet viuere. Tertio, quia per tribulationem sæpe liberatur homo à tentationibus carnis: quia per illam refrænatur concupiscentia, sicut supra exemplum habuistis de filio prodigo, quod consumpta substantia, quando cœpit famem pati & paupertatem, ab eo discessit desiderium luxuriæ. Et in vitis Patrum habetis exemplum, quomodo quidam tentatus spiritu fornicationis, nulla ratione potuit liberari: tandem Abbas illius præcepit monachis fratribus suis vt vexarent eum, & molestias & iniurias facerent ei, & nihilominus accusarent, quod ipse alijs talia fecisset. Tandem interrogatus, vt se haberet erga tentationē fornicationis, respondit: Mihi viuere non licet, hoc est, alius me hic vexat, alius illic, & fornicari libeat?

Peccata sua cur quidam agnoscere nolint.

1. Mach. 1. 6.

1. Mach. 9.

Gen. 37.

Gen. 40.
Gen. 41.
Gen. 42.

Genes. 42.
Genes. 44.

Ioseph cur afflixerit fratres suos in Aegypto.

Gene. 42.

Per tribulationē hominem seruari à vitijs.

Sancti cur in aduersitatibus gaudere soleant.

Tribulatione à carnis tentationibus liberari.

Tribulatione mentem cuiusque reuocari ad Deũ.

Quarto, quia per tribulationem mens dispersa per exteriora, cogitur redire ad se. Deus enim ita se gerit perinde vt mater, quæ abstrahit filium à lacte: quia quando nõ inuenit homo, quod ipsum delectet foris, cogitur redire, & quærere pacem intra se cum Deo: quia si tribulationes non essent, homines in delitijs constituti, obliuiscerentur Dei. Quapropter dicit Gregorius: Electis suis Deus iter asperum facit, ne dum delectentur in via, obliuiscantur eorum, quæ sunt in patria. Exemplum habetis de Salomone, qui in delitijs semper vixit: & quum esset sapientissimus, ad tantam stultitiam deuolutus est, vt idola coleret, victus amore mulierum. Causam huius assignat sanctus Gregorius, dicens: Cor Salomonis idcirco funditus sapientia deseruit, quando ipsum nulla disciplina exterius custodiuit. Et contra sanctus Paulus de seipso dicit: *Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus Satanæ, qui me colaphizet. Propter quod ter Dominum rogaui, vt discederet à me: & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea. Nam virtus in infirmitate perficitur.* Hinc est quod sancti in tantum diligunt affligi, quandoquidem reipsa experiuntur, sicut prosperitas est ruinæ occasio, ita per afflictiones hominem incitari ad consulendum saluti suæ, & virtutes excolendas, Deumque timendum. Quinto, facit hominem seipsum cognoscere. Multi enim sunt, qui tempore pacis putant se valde perfectos & patientes esse, & proponunt ardua: sed veniens leuis aura aduersitatis dissipat totum quod proposuerũt, atque ita apparet, vix vnum verbum tolerare posse, quibus videbatur quod vellent & possent pro Christo mori. Similitudinem habetis in milite vel pugnatore, qui non potest scire vires suas & robur, quandiu non pugnat. Sic electi discunt sæpè & experiuntur infirmitatem spiritus, & paupertatem in tentationibus, quod videlicet sunt vsque adeo pauperes, vt non possint vnam vincere cogitationem, sicque fiunt humiles. Et ideo dicitur in Ecclesiastico: *Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis.* Sexto, facit hominem de se diffidere, & spem ponere in Deo, & quærere auxilium ab illo. Vnde dicit Dauid de seipso in Psalmo: *Ad Dominum cum tribularer clamaui.* Exemplum habetis in libro II. Paralipomenon de Iosaphat rege Iuda, qui quum viderat magnam multitudinem inimicorum venire contra se, à qua se non poterat humano subsidio defendere, clamauit ad Dominum, & dixit: *Quum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum residu habemus, vt oculos nostros ad te dirigamus.* Septimo, adducit diuinam consolationem, sicut in Psalmo Dauid dicit: *Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætificauerunt animam meam.* Et Dominus dixit ad discipulos suos: *In mundo pressuram habebitis: mundus gaudebit, vos autem contristabimini: sed tristitia vestra vertetur in gaudium.* Et sanctus Augustinus ait: Vbi nulla est tentatio, ibi nulla est deuotio. Sed putatis aliquem esse qui nullam habeat tentationem, quum scriptum sit: Tentatio est vita hominis super terram? Haud dubio nemo est sine tentatione. Sed ille dicitur esse sine tentatione, qui tentationem suam non agnoscit. Et hęc est tentatio periculosissima, & perniciosissima, quando scilicet homo non cognoscit se tentari: quia tunc etiam non resistit, sed cadit de vno malo in aliud, & obcæcatus est adeo, vt nesciat quo tendat, aut quid faciat. Et in hanc tentationem digni sunt, vel permittuntur incidere, qui à paruis peccatis non volunt, nec proponunt abstinere, quum facilè

Gregor.

3. Reg. 11.

Gregorius. Salomon cur permissus sit cadere in idololatriam.

2. Cor. 12.

Tribulatione quemque venire ad sui agnitionem.

Eccle. 27.

Tribulatione discere quẽque de suis diffidere viribus.

Psal. 119.

2. Para. 20.

Tribulatione homines acquirere consolationes.

Psal. 93.

Ioann. 16.

August.

Iob. 7.

Sine tẽtatione quisnam esse dicatur. Tentatio periculosissima omnium quę sit.

facilè possint: quia cogitant, quod parua sint, ideo Dominus permittit eos sic obcæcari, vt cadant tandem in magna, nec sentiant. Tales similes sunt illi, qui dominum suum non vult quidem occidere, tamen vult ei dare multas alapas, persuasum habens, quod propter has non morietur dominus. Octauo, auget magnam gloriam tribulatio in futuro: quia, sicut prædixi, vt nullum malum manet impunitum, ita nullum bonum irremuneratum. Sed dicit aliquis: Ego multa peccata feci, & tanta, quod nec pro vno sufficio satisfacere & dolere: quomodo ergo possum mereri præmium? quia quicquid facio non sufficit ad soluendum debitum. Debetur ergo adhuc mihi etiam præmium? Respondendum: Verum est, quod omnia opera nostra non sufficiant secundùm se, vel ad delendum debitum, vel promerendum præmium: sed tamen virtute passionis Christi, quæ est infinita possumus aliqua mereri & delere, quia sumus membra Christi, quã diu sumus ei vniti per charitatem & ideo meritum eius est meritum meum. Sed ad quæstionem, quod omnia nostra transeant ad solutionem debiti, & per consequens nihil ad acquisitionem gloriæ, dicendum, tantam esse Dei bonitatem, vt pro vnoquoque opere bono facto in charitate reddat duplex præmium. Vnum est essentiale vel substantiale, & est gaudium, quod consistit in visione iucunda & fruitione Dei, in quo est perfecta beatitudo, & secundùm illud attenditur magis charitas & bona voluntas, ex qua factum est opus: sicut qui facit ex maiori charitate, habet tale maius præmium, quam qui facit idem opus ex minori. Vnde intelligitur, quod non respiciat quantum, sed ex quanto. Aliud est gaudium accidentale, de aliquo bono creato, vel de remissione debiti, id est, pœnæ, vel collatione donorum Dei. Et in hoc non solum attenditur charitas ex qua, sed etiam operatio, scilicet quã ta, & quam pœnosa: & secundùm hoc percipit homo etiam præmium, id est, absolutionem à grauiori pœna, licet etiam charitas in hoc attendatur. Si autem non haberet peccata, datur ei aliquid aliud, id est, deuotio, gaudium in conscientia, vel tale meritum conuertitur ad thesaurum Ecclesiæ, vbi sunt merita sanctorũ & Christi, quę supererogarunt vltra quã necesse fuit: & inde datur illis, qui propria nõ habent merita: sicut patet in indulgentijs, quas facit Papa. Et ideo patet, quod in vno, eodemq; opere & peccati pœna aliqua dimittitur, & aliquid premij in futuro meretur. Vnde potest rectè dici, quod is, qui habuit multa peccata viuens in pœnitentia facit multa opera bonà, venit ad maiorem gloriam, quam aliquis iustus, qui pauca fecit peccata, & etiam pauca bona opera fecit: quia, sicut iam audistis, per bona opera simul delentur peccata & datur aliqua gloria. Et ideo dictum est etiam in Euangelio: Maius esse gaudium angelis Dei super vno peccatore, quam super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia. Quod est intelligendum de peccatore, qui feruenter pœnitet & operatur bona, & de iusto, qui contentus iustitia sua, non feruenter operatur bona. Nam, sicut dicit Gregorius: Sunt etiam aliqui iusti, qui deflent parua peccata, & faciunt pœnitentiam, sicut magni peccatores: & de illis non intelligitur dictum Euangelij, nec illis comparandi sunt peccatores: quia etiam iusti licet non sic peccauerint, æquè tamen pœnitent. Quicquid tamen patimur vel operamur, multum iuuat intentio, vt scilicet ex charitate omnia procedant. Debemus ergo, si volumus

Tribulatione acquiritur quemq; gloriam magnã in cælo. Iob. 4.

Opera nostra quo pacto fiant merito præmioque digna.

Pro opere bono dari duplex præmium.

Essentiale gaudiũ quod.

Gaudium accidentale quod sit.

Meritum vnius applicari alteri.

Lucæ 15.

Gregorius.

Intētio qualis in quouis opere habēda.

Jumus multum placere Deo, in omni opere talem habere intentionem, vt scilicet non faciamus ad euadendam pœnam, sicut faciunt serui, qui timent dominum, nec solum ad merendum præmium, sicut mercenarij qui pro mercede laborant, sed solum ad placendum Deo: quia scilicet si vult, facimus, si non vult, non facimus. Et hoc est filiorum verorum, vt scilicet, quod si etiam non esset damnatio & pœna, nec retributio, nihilominus ad placendum Deo facerent bene. Quod nobis concedat Dominus noster Iesus Christus in secula benedictus, Amen.

IN FESTO CONVERSIONIS B. PAVLI Apostoli, Lectio Actuum Apostolorum, cap. IX.

Galat.1

Saulus autem adhuc spirans minarum, & cædis in discipulos Domini, accessit ad principem sacerdotum, & petiit ab eo epistolas in Damascum ad synagogas: vt si quos inuenisset huius viæ viros ac mulieres, vinctos perduceret in Hierusalem. Et quum iter faceret, contigit vt appropinquaret Damasco: & subito circumfulsit eum lux de cælo. Et cadens in terram, audiuit vocem dicentem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris? Qui dixit: Quis es Domine? Et ille: Ego sum Iesus quem tu persequeris, durum est tibi contra stimulum calcitrare. Et tremens ac stupens dixit: Domine, quid me vis facere? Et Dominus ad eum: Surge & ingredere ciuitatem, & dicetur tibi quid te oporteat facere. Viri autem illi, qui comitabantur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes. Surrexit autem Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat. Adducentes autem illum manu introduxerunt Damascum. Et erat ibi tribus diebus non videns, & non manducauit, neque bibit. Erat autem quidam discipulus Damasci, nomine Ananias, & dixit ad illum in visu Dominus, Anania. At ille ait: Ecce ego Domine. Et Dominus ad eum, Surge & vade in vicum, qui vocatur Rectus, & quære in domo Iudæ Saulum nomine, Tharsensem, ecce enim orat. (Et vidit virum Ananiam nomine, introeuntem & imponentem sibi manus vt visum recipiat) Respondit autem Ananias: Domine, audiui a multis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in Hierusalem, & hic habet potestatem a principibus sacerdotum, alligandi omnes qui inuocant nomen tuum. Dixit autem ad eum Dominus, Vade, quoniam vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum coram gentibus, & regibus, & filijs Israel. ego enim ostendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Et abijt Ananias, & introiit in domum, & imponens ei manus dixit, Saule frater, Dominus misit me Iesus, qui apparuit tibi in via, qua veniebas, vt videas & implearis Spiritu sancto. Et confestim ceciderunt ab oculis eius tanquam squamæ, & visum recepit, & surgens baptizatus est. Et cum accepisset cibum, confortatus est. Fuit autem cum discipulis, qui erant Damasci, per dies aliquot. Et continuo ingressus * *in synagogas, prædicabat Iesum, quoniam hic est Filius Dei. Stupebant autem omnes qui eum audiebant, & dicebant, Nonne hic est, qui expugnabat*

1.Cotin.15. 2.Cor.12.

al. in synagogis.

in Hie-

in Hierusalem eos, qui inuocabant nomen istud, & huc ad hoc venit, vt vinctos illos duceret ad principes sacerdotum? Saulus autem multo magis conualescebat, & confundebat Iudæos, qui habitabant Damasci, affirmans quoniam hic est Christus.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

QVAM ineffabilis sit misericordia DEI erga mortalium genus si vsquam alibi, in hac præcipuè lectione plene aduerti potest. O quam bene, quam verè, quam perite dixit Propheta: *Iudicia tua abyssus multa.* Et hic idem Apostolus, de quo iam lectio recitata est, *O altitudo diuitiarum*, inquit, *sapientiæ & scientiæ Dei quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius.* Quis vnquam credidisset hominem vsqueadeo seruorum, imo & membrorum Christi sanguinem sitientem, atque illius crudeliter fundendi causa exteras quoque regiones cum autoritate petentem, tam subito, tam præter solitum, tam excellenter ad tantam gratiam peruenturum fuisse? O verè bonus es tu Domine, & natura tua non nisi merissima & benignissima bonitas est. Ideo benefacis & gratificaris etiam indignis, præuenis immeritos, reuocas auersos, blandiris odientibus te, & hostes tuos summa beneuolentia, & omni pietate prosequeris. Venite omnes, qui amantissimo Patre vestro Deo Optimo Maximo relicto, vitijs totos vos deditis, & iam spem omnem resurgendi penè abiecistis. Aspicite insignè diuinæ miserationis exemplum, auribus cordis & corporis haurite historiam verè iucundam & salutarem quæ vobis licet desperatis animum possit addere vt respiretis, ac resipiscatis, itemque modum ostendere, vti resurgere debeatis. Saulus adhuc spirans minarum & cædis in discipulos Domini. Toto pectore inexpiabile conceperat odium Saulus in discipulos Domini, ideoque non nisi iram & minas spirabat. Et licet necdum grandi admodum ætate esset, tamen iam tum maximo feruebat zelo paternæ legis etiam supra multos coætaneos suos, vt ipse de se Galatis scribit: Quo incitatus zelo non contentus erat Hierosolymis intolerabilem exercuisse inhumanitatem ac crudelitatem in fideles, sed etiam procul ad exteras loca ire instituebat, vt scilicet Christianum dogma penitus deleret. Interim ardebat & furebat, & velut indignatione ebrius, nihil nisi Christianorum internetionem meditabatur. Et vt maiori esset suffultus autoritate, accessit ad principem sacerdotum, non quidem vocatus, sed ipse vltro se ingerens. Ergo sanè ipse erat de illorum numero, de quibus Dominus IESVS prædixerat: *Venit hora, vt omnis qui interfecit vos, arbitretur obsequium se præstare DEO.* Et de quibus ipse Paulus ait: Zelum DEI habent, sed non secundùm scientiam. Quam bene, quam rectè se moueri putabat, nec tamen propterea non erat impius, & blasphemus, & persequutor vltra modum, quibus nominibus ipse se appellat. Nemo igitur nimium sibi præfidat, quantumuis bono zelo duci se putet. Multis modis humanum iudicium falli potest: atque ideo nihil tutius, quam non altum sapere, sed timere. Petijt autem Saulus Epistolas à Pontifice in Damascum ad synagogas, vt si quos inueniret huius

Psal. 35. Rom. 11. Galat. 1. Ioan. 16. Romanis 10. 1. Tim. 1. Rom. 11. 12.

viæ viros ac mulieres, id est, si quos deprehendisset credere in Christum, vinctos perduceret in Hierusalem, vbi in eos seuerius animaduerteretur. Et hæc quidem mens atque voluntas Sauli erit: iamque ibat & fremebat, & tanquam culex vnus aduersus elephantem sese armabat. Sed quid nititur humana temeritas, & miserandæ potius, quam formidandæ carnis infirmitas, aduersus maiestatem, veri & summi Dei? Et quum iter faceret, lætus & securus, contigit vt appropinquaret Damasco. Eo vsque sustinuit eum patientia Dei. Sed prope est vt superbia tumentis animi diuina virtute præmatur. Et subito circumfulsit eum lux de cælo, quam viderunt comites itineris illius, vt alibi dicitur ab ipso Paulo, & cadens in terram, vel vi cælesti prostratus, vel ipse vltro se humi abijciens, audiuit vocem dicentem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris? Verè deprehensus es Saule. Adhuc nemmec contra Deum spiritus tuus? Quid iam facturus aut dicturus es. O homo tu quis es qui resistis Deo? Saule, Saule, quid me persequeris? Vide erga electos charitatem Dei. Nihil in sua persona patiebatur Christus, & tamen dicit se à Saulo persequutionem pati. Vsqueadeo sibi fieri iudicabat, quod membris eius infligebatur. Et quid mirum si tantopere diligebat eos, quorum in se naturam receperat, & pro quibus redimendis sanguinem fuderat? Quod vtinam attenderent fabricatores hæresum, aut qui alios suis, vel verbis, vel scriptis, vel pernitiosis exemplis trahunt in vitia. Tales enim reuera Christum dirissimè persequuntur, & quamuis noceant illis quos peruertunt, sibijpsis tamen nocent grauissimè. Nam quot per eos seducti fuerint, tot ipsi pœnis & tormentis subiacebunt. Sed hæc stulti & miseri non curant, quamdiu præsentis licet vitæ prosperitate perfrui: at vbi ad extrema ventum erit, tum demum scient quid egerint. Et dixit Saulus: Quis es Domine? Merito dicitur eum lux circumfulsisse, non intus illustrasse. Nondum enim cognouit eum, cuius audiebat vocem. Et Dominus: Ego sum, inquit, Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. Verè tremenda vox, si Dominus vltionem potius, quam clementiam in Saulum exercere voluisset. At quia sciebat Saulum non obstinata animi malitia, sed ignorantia peccare, cum his verbis ad sui cognitionem perducere voluit, vt cognito illo quem ignorans persequebatur in membris eius, tanto deinceps esset ad eum cæteris annunciandum feruentior ac studiosior, quanto erga se maiorem illius esset expertus benignitatem. Durum est, inquit, tibi contra stimulum calcitrare. Si quid nocere potest stimulo tua quamuis importuna calcitratio, etiam mihi resistere poteris. Si autem nulla est virtus hominis contra Deum agnosce Saluatorem tuum, ne si illi pertinaciter resistere volueris, deterius pereas. Et tremens corpore, ac stupens animo, dixit: Domine, quid me vis facere? O mutatio dexteræ excelsi. Quam facilè efficacissima sancti Spiritus gratia ex pessimis optimos potest efficere. Vno eodemque ferè momento Saulus & summam animo impietatem meditabatur, & perfectissimè ad Christum conuersus est. Domine, inquit, quid me vis facere? *Erraui sicut ouis quæ perijt*, sed iam *paratum cor meum Deus* ad agendum quicquid voles, paratum etiam cor meum ad perferenda omnia. Tantum indica seruo tuo voluntatem tuam. Nihil recuso, nihil excipio: tantum dic quid me velis facere. Hæc est perfectæ conuersionis, & integræ obedientiæ forma. Quis-

Actor. 22.

Bernardus.

Iob 15.

Christus vti in suis membris patitur.

Hæretici quiam Christũ persequãtur.

Psal. 76.

Psalm. 118. Psalm. 56. & 107.

Conuersio-

quis

quis ita conuertitur, is facilè peccatorum omnium veniam obtinet. Talis conuersio his deploratis ac egelidis temporibus rara nimis est. Ait autem Dominus ad eum: Surge & ingredere ciuitatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. Cur non per seipsum Dominus eum docuit, quod tamen nullo negotio potuisset? Vt saluberrimo exemplo institueremur, neminem subterfugere debere, quo minus ab homine discat ea quæ salutis sunt: atque etiam vt intelligeremus, non per seipsum tantum, sed & per homines docere nos Christum voluntatem suam: vbi maximè refelluntur hæretici, qui nihil quicquam momenti habere volunt, quod non ipsis canonicæ scripturæ libris expresse contineatur, quæ est reuera insignis tum imperitia, tum stoliditas, ac impudentia. Viri autem qui comitabantur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, non Christi, sed ipsius Pauli, quemadmodum idem ipse affirmat Apostolus alibi: Stupebant enim cuinam diceret Paulus: Quis es Domine, &: Quid me vis facere? cum tamen neminem viderent. Surrexit autem Saulus de terra. Iam prostratus erat impius persecutor, & surrexit optimus prædicator: apertis qúe oculis nihil videbat. Nimia enim lucis illius claritas aciem oculorum eius penitus destrinxerat. Sed multo felicius Paulus excæcatur vt postea melius videat, quam olim protoparentum nostrorum oculi aperti fuere. Hi enim cum ante bene vidissent, postea malè videre ceperunt, interioribus oculis occæcatis: Paulus verò corporeo visu aliquamdiu priuatus oculis cordis optimè videre cœpit. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damascum. Ita erat viribus ex nimio terrore & præsentia Dei destitutus, vt non posset nisi alieno fultus auxilio ingredi. Et erat tribus diebus non videns, & non manducans neque bibens. O quam felix erat isthæc cæcitas. Non videbat oculis carnis lucem hanc corpoream, quam etiam animantes rationis expertes conspiciunt: sed reuelata facie & simplici mentis oculo Dei gloriam contemplabatur. Creditur enim hoc triduo raptus vsque in tertium cælum, & Deum per essentiam vidisse audisseqúe arcana verba, quæ non licet homini loqui. Erat autem quidem discipulus Damasci nomine Ananias, ex Iudæo fidelis effectus & apud Iudæos celebris opinionis, vt habetur in Actis Apostolorum. Et dixit ad illum in visu Dominus: Anania. Nominis appellatio, magnæ familiaritatis indicium est. Et ille ait: Ecce ego Domine: iube quicquid visum erit: præsto sum, vt imperio tuo morem geram. Sic Samuelem puerum docuit senex Heli Domino per visionem eum vocanti, dicere: *Loquere Domine, quia audit seruus tuus.* Et Dominus ad illum. Surge, vade in vicum qui vocatur, Rectus, & quære in domo Iudæ Saulum nomine Tharsensem, sic dictum à Tharso Ciliciæ, vnde traxerat originem. Ecce enim orat. Iam à Christo intimis precibus gratiam mendicat, exemplum præbens omnibus qui se à peccatis ad iustitiam conuertunt, vt diuini auxilij implorent opem, quo possint in bono persistere, quod maximè necessarium est recens conuersis, qui vt plurimum ob peccandi consuetudinem & naturam vitijs corruptam facilè in peccata recidunt, nisi cælestis gratiæ adminiculo fulciantur. Et vidit, visione imaginaria ex Christi reuelatione virum, Ananiam nomine, introeuntem & imponentem sibi manus, vt visum recipiat. Ante enim quam Ananias venisset ad Paulum, iam illius aduentum & quic-

Christum docere suâ voluntatem per homines.

Actor. 22.

Gregor.

Gene. 2.

Quo tempore diuus Paulus raptus fuerit in tertiũ cælum. 2. Cor. 12. Acto. 22.

1. Reg. 3.

Acto. 9. 22.

quid acturus esset Paulus præuidit. Respondit autem Ananias: Domine audiui à multis de viro hoc, quanta mala sanctis tuis fecerit in Hierusalem. Ecce quam celebrem fecerat Paulum persecutionis immanitas. Et hic habet potestatem à principibus sacerdotum alligandi omnes qui inuocant nomen tuum. Dixit autem ad eum Dominus: Vade, quoniam vas electionis mihi est iste. Sic ipse Apostolus ait in magna domo vasa alia apta esse in honorem quæ sunt vasa electionis, alia in contumeliam. Dicitur autem vas electionis, vt intelligas singularis cuiusdam gratiæ prærogatiua electum Paulum, in quo vt prius delictum, ita postmodum omnis gratia abundauit. Vt portet nomen meum coram gentibus, & regibus, & filijs Israel. Præclare hoc impleuit Apostolus, ita vt ob gentium multarum conuersionem. Magister & doctor gentium rectissimè dicatur. Ego enim ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Iam raptus erat in tertium cælum, & miris perfruitus delicijs paradisi, & hic multa illi perferenda denunciantur. Quod quidem non est negligenter prætereundum. Pauciſſimi ad magnam pertingunt gratiam absque magnis præcedentibus vexationibus, pugnis, certaminibus, impugnationibus dæmonum, carnis & mundi. Quibus autem talis præstatur gratia sine huiusmodi præparamentis, illi plerumque postea duros experiuntur labores & dolores, ne ex concessa gratia subrigantur animis & superbia intumescant. Hoc de seipso manifestissimè Apostolus affirmat, vbi ait: *Et ne magnitudo reuelationum extollat me datus est mihi stimulus carnis meæ angelus Satanæ, qui me colaphizet.* Porro si qui nec ante, nec post gratiæ præsertim magnæ perceptionem molestis tentationibus aut vexationibus fatigantur, illi vel ob hoc ipsum merito de se exiliter ac tenuiter sentire & possunt & debent, quod etiamnum nimis infirmi sint, atque eam ob rem non ausit Deus permittere, vt acriter impugnentur, ne penitus deficiant & ruant in profundum vitiorum. Multos enim Deus non sinit molestis vexari tentationibus, sed semper dulcedinis suæ lacte foueat ac nutrit, & gratia sensibili atque internis consolationibus afficit, non quod magna sint sanctitate & perfectione præditi, sed quod bene nouit eos, si aliter ipsis eueniret, haud quaquam in bono diu perseueraturos. Et abijt Ananias, & introiuit in domum, & imponens ei manus, dixit: Saule frater, Dominus Iesus misit me, qui apparuit tibi in via, qua veniebas, vt videas oculis externis, & implearis Spiritu sancto, tinctus aquis salutaribus baptismi. Et confestim ceciderunt ab oculis eius tanquam squamæ, & visum recepit. Vbi sic ait Beda venerabilis: Serpentis corpus squamis tegitur. Iudæi serpentes sunt & genimina viperarum, quorum perfidiam Saulus secutus, quasi pelle serpentis oculos cordis texerat: sed cadentibus squamis sub manu Ananiæ, monstratur in facie, quod lumen recepit in mente. Squamas autem istas dicunt quidam fuisse maculas albas & duras instar squamarum, quibus piscium corpora teguntur, quas Saulus ex lucis apparentis nimietate contraxerit. Et surgens baptizatus est, totusque secundùm veterem hominem consepultus Christo in baptismo, nouumque indutus hominem in iustitia & sanctitate veritatis. Et cum accepisset cibum, confortatus est. Iam vehementer corpus illius confectum & exhaustum erat illis visionibus internis, & triduano ieiunio. Itaque cibo sumpto, recreatus est.

2. Timoth. 2.

Vas electionis cur dictus fuerit Paulus Apostolus.

1. Tim. 2.
2. Cor. 12.

Ad magnam hominem præparari gratiã per magnas aduersitates & vexationes.

2. Corin. 12.

Quosnam Deus non sinit vexari molestis tentationibus.

Beda. Iudæi curdi & fiunt serpentes.

Squamæ in oculis Apostoli quid fuerint.

Ephes. 5.

Fuit.

Fuit autem cum discipulis, qui erant Damasci per dies aliquot. Et continuo, statim post baptismum ingressus in synagogas prædicabat Iesum, cuius nomen vsqueadeo paulo ante persecutus erat, quoniam hic est Filius Dei, non adoptiuus, sed consubstantialis & eiusdem cum Patre naturæ. Nota hic quam non erubuerit Paulus id quod perperam prius asseruerat nunc publicè recantare, malueritque aliquam sustinere verecundiam ob sententiæ mutationem, quam veritatem agnitam vel impugnare, vel non ad omnium notitiam perducere. Quod vtinam imitari voluissent quidam tum superiorum tum nostrorum quoque temporum viri seculari sapientia tumidi, qui pernitiosissimis scriptis suis multa in orbem Christianum mala se inuexisse non erant nescij, & tamen admoniti ab alijs pertinaciter suos errores tueri quam humiliter corrigere maluerunt: quos tamen mundus hodie vsque in cælum euehit, licet omnibus verè pijs imo & ipsi Deo Opt. Max. omni stercore peus sordeant. Stupebant autem omnes qui audiebant & dicebant: Nonne hic est qui expugnabat in Hierusalem eos qui inuocabant nomen istud Domini Iesu? Et huc ad hoc venit, vt vinctos illos duceret ad principes sacerdotum. Saulus autem multo magis conualescebat, vulgi atque hominum sermonibus & iudicijs contemptis, vt ei placeret, cuius ineffabilem erat consecutus misericordiam: & confundebat aperissimis & certissimis scripturæ testimonijs Iudæos qui habitabant Damasci, affirmans quoniam Iesus Nazarenus Hierosolymis crucifixus, est Christus promissus patribus, mundi Saluator, per cuius mortem immeritam à merita damnatione redimendum esset totum genus humanum. Hoc exemplo armati quotquot ex Dei gratia vitam suam in melius mutare instituunt, discant hominum ludibria & iudicia floccipendere, imo quo se senserint magis retrahi & impugnari ab huius mundi sectatoribus, eo conualescant magis, & perseuerent fortiter vsque in finem ob honorem & amorem Saluatoris sui, qui pro ipsis sanguinem suum fundere & crucis ignominiam perferre dignatus est confusione contempta.

Vitam in melius conuersuri quid agere debeant.

Hebr. 12.

EXEGESIS EVANGELII IN EODEM FESTO Matthæi XIX.

EVangelium huius diei licet verbis breue sit, sed cælesti consolatione refertum est, qua possint haud mediocriter exhilarari corda eorum qui præsentis vitæ bona siue facultates & quicquid, id est, quod homini quo minus Christo perfectè adhæreat, possit esse impedimento, contemnunt & abijciunt, vt Christum expeditius sequantur, qui tantam propter nos rerum omnium penuriam amplexus est, vt non haberet, vbi caput suũ reclinaret. Et si quis bene perpendat videbit huius Euangelij dictis permotos eos qui primi Domino crediderunt, vt omni proprietate reiecta, in commune sua omnia distribuerent, vel facerent omnibus communia: quod tametsi postea apud populum Christianum abijt in desuetudinem, tamen constanter in hanc vsque diem seruatur in cunctis bene reformatis monasterijs, vtpote in quibus nulli quicquam licet habere proprij, sed bona quæ habent æquabiliter in vsus omnium distribuuntur, quantum

Matth. 8. Lucæ 9.

Actor. 4.

cuiusque necessitas,& monasticæ vitæ ratio exigit. Et quia beatissimus Christi Apostolus Paulus ad eorum pertinebat numerum, qui sua omnia reliquerant, & Christum secuti erant, commodè satis hac die Euangelium istud legitur, vbi Petrus ex persona omnium Apostolorum ita dicit ad Christum:

Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, Quidergo erit nobis?

Quibus in verbis id primum cuiquam mirum videri possit, quod Petrus alioqui reuera pauper se reliquisse omnia tam liberè profitetur. Sed vt diximus non in sua duntaxat, sed etiam cæterorum persona Apostolorum hæc protulit. Constat autem inter Apostolos quosdam fuisse diuites, vt Matthæum, & Bartholomæum, qui iure dicere poterant se cuncta reliquisse. Sed & Petrus ipse etsi pauca reliquerat, nihil tamen sibi ex omnibus quæ habuerat fecit reliquum, cum rebus possessis omnem simul habendi & acquirendi spem cupiditatemqúe deserens, quod est reuera non vulgaris perfectionis, si Christi contemplatione id fiat, non ob mundi hominumque captandam gloriam, aut aliud quiddam à charitate alienum, quibus Philosophi permoti videntur, qui opes suas penitus abiecerunt. A quibus vt Apostolorum cæterorumq; Christi fidelium erga contemnendas opes & alia quæ mundi sunt studium discerneretur, adiecit D. Petrus, & ait: Et secuti sumus te: id est, non solum tui amore nos rebus cunctis nudauimus, sed etiam vestigia virtutesq; tuas atque præcepta sectati sumus. Id Philosophorum gentilium nemo vnquam præstitit. Circa hunc locum Diuus Hieronymus ita ait. Grandis fiducia. Petrus piscator erat, diues non fuerat, cibos manu & arte quærebat,& tamen loquitur confidenter. Reliquimus omnia. Et quia non sufficit tantum relinquere, iungit quod perfectum est, Et secuti sumus te. Hæc ille. Nemo putet hunc mundi & rerum omnium contemptum in Apostolis paruipendendum esse. Vocati à Christo, etiam cum nullum adhuc vidissent miraculum, nullam futuræ beatitudinis pollicitationem accepissent, libenter non solum facultates & bona temporaria, sed etiam cognatos omnes reliquerunt. Nos qui tot prouocati exemplis, tot firmati pollicitationibus, tot comminationibus deterriti sumus, neque sic adhuc nisi ægerrimè ab rerum præsentium amore auellimur, & non solum eo adduci non possumus, vt propter Christum & futuram beatitudinem vilia & caduca huius vitæ commoda despiciamus, sed vix paucissimis è nobis persuaderi potest vlla ratione, vt saltem nihil iniquè, nihil præter fas & iustitiam acquiramus, rebus concessis non nimium nec nimis impiè abutamur. Felix sanè fuit illa primitiuæ Ecclesiæ conditio, quando facultates omnium in commune conferebantur, & paucorum administratione ac procuratione singulis necessaria præbebantur, cæteris interim liberius cælestium contemplationi, orationi, alijsq; pijs studijs noctes atque dies vacantibus. Sed quia hodie eo adhortari passim omnes non expedit (non enim ea hominum perfectio est, id vt sustinere queant) maximopere tamen admonendi sunt Christiani omnes vt bonis à Deo concessis non ad iactantiam, non ad voluptatem, sed tantum ad necessitatem vtantur. Etsi

Matth. 9.

Matth. 4.

Philosophos reliquisse diuitias qui intelligendum.

Hieron.

Actor. 4.

Etsi ante aduẽtum Christi etiam quidam sancti Patres diuitijs abundasse leguntur, tamen postquam per Christum iam nobis cęlestis patriæ inæstimabiles diuitiæ promissæ sunt, & cælum iam patefactum omnino stultissimum est temporarijs auarè conquirendis diuitijs nauare operam. Qui enim ijs inhiant, vix fidem adhibere videntur pollicitationibus Christi. Si enim credunt non habere nos hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirere, cur opes tanto studio corradunt? cur non potius necessarijs rebus contenti sunt? Sed volunt scilicet prouidere prolibus suis. O si illis bene prouidere volũt, contemnendarum potius quàm accumulandarum opum eis exemplum relinquant. Audiant Christum dicentem. *Nolite solliciti esse in crastinum.* Multi proles suas diuites facere voluerunt, sed interim & seipsos & proles traxerunt in tartara, vbi summa rerũ omniũ penuria est. *Verissimè* namq; dicit Apostolus. *Qui volunt diuites fieri incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & noctua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas.* Vnde etiam idem statim præmiserat. *Habentes autem alimenta & quibus tegamur, his contenti simus.* Quod si omnino volunt & sibi & prolibus suis bene consulere, sequantur eiusdem Apostoli consilium ita scribentis Timothæo: *Diuitibus huius seculi præcipe, non sublimè sapere, neque sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo, qui præstat nobis omnia abundè ad fruendum. Bene agere, diuites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, vt apprehendant veram vitam.* Et tamen etiam cum diuitijs suis bene vsi fuerint, sciant beatiores eos esse, qui cum Apostolis dicere possunt Christo: Ecce nos propter te reliquimus omnia. Nisi enim id ita se haberet, frustra Dominus Iesus diuiti illi adolescenti præcepta Domini etiam inter diuitias obseruanti dixisset, vt si quidem perfectus esse vellet, iret & venderet omnia sua, & daret pauperibus, & sic pauperem Christum ipse quoque pauper sequeretur. Et ne quis putet nihil obesse diuitias, attendat hunc ipsum adolescentem hac Domini adhortatione vsque adeo animo deiectum esse, vt abiret tristis: siquidẽ multas habebat possessiones, quæ eius animam tanto sibi amore deuinxerant, vt Christi, id est, ipsius filij Dei sectatorem & comitem, quo illi nihil poterat contingere felicius se præstare non posset. Itaque non ignorans Filius Dei ægre diuitias sine multis vitijs possideri, vitam egit pauperrimam, non vt sibi, sed nobis suo exemplo consuleret: & quos in suam asciuit disciplinam itidem pauperes esse, nihilq; proprij habere voluit: atque interim etiam terribilibus quibusdam sententijs cõtra diuites vsus est, vt est illa, *Amen dico vobis, quia diues difficilè intrabit in regnũ cælorum.* Et: *Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cælorum.* Item illa: *Væ vobis diuitibus, qui habetis consolationem vestram.* Cuius simile quiddam legitur in Amos propheta: *Væ vobis qui opulenti estis in Sion.* Et quia Apostoli spretis facultatibus Christi paupertatem imitabantur, rectè dicit Petrus: Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te pauperem pauperes, nudi nudum: quanquam non de sola paupertate, sed etiã cæteris virtutibus Christi quas Apostoli in se exprimere nitebantur, hæc verba accipienda sunt. Quid ergo erit nobis? id est, quid propterea gratiæ ac beneficij præstabis nobis? Hæc percõtatio nonnihil imperfectionis præ se ferre videtur. Et reuera Apostolos

Diuitijs quinam vrendum sit. Heb. 13.

Prolibus de quibus prouidendũ sit. 1. Tim. 6.

Ibidem.

Matth. 10.

Matth. 19.

Lucæ 18.

Paupertatem cur adeo Christus delegerit aliisq; consuluerit.

Matth. 18. Lucæ 19. Marc. 10. Lucæ 6.

Amos 6.

Apostolis ante Spiritus sancti aduentum nonnihil imperfectionis inhæsisse.

ante Domini mortem & aliquamdiu postea non omnino perfectos fuisse certum est. Non debebat Petrus exigere præmium, nam id mercenariorum est: sed amore liberali seruire Christo. Multos hodie mercenarios inuenire est etiam inter illos, qui alioqui piè & honestè viuere videntur: quorum tamen admodum obliquus & impurus est amor: quandoquidem in omnibus quæ rectè faciunt ferè semper ad seipsos reflectuntur, & quandiu gratia

Mercenariorum seruorū Christi quātus hodie sit numerus.

sensibilis aut consolationes arrident, libenter seruiunt Christo: At vbi gratia nonnihil se abscondit, & ipsi quibusdam aduersis casibus aut tentationibus & molestijs diuexantur, facilè Christo nuncium remittunt. Non enim amant neque spectant purè Christum, sed seipsos tametsi id ipsi non putent. Vitium istud communissimum est, & paucos inuenies, qui puro amore semper ferantur in dilectum Deum. Et licet plerique sentiant multum se affici erga Deum, at tamen fieri potest vt amor ille non nisi naturalis sit, non autem gratuitus, atque ideo nec meritorius quidem.

Iesus autem dixit illis: Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione cùm sederit Filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel.

Hæc verba quibus Dominus ait, vos qui secuti estis me in regeneratione &c. ancipitem habent significationem, propter variam distinctionem. Diuus Hilarius ita distinguit. Vos qui sequuti estis me in regeneratione: & exponit, id est, in lauacro baptismi, in fidei sanctificatione. Sed Diuus Hieronymus hæc verba, In regeneratione, nectit consequentibus, cui astipulatur etiam D. Augustinus libro de ciuitate Dei, & Diuus Chrysostomus, & Gregorius, & alij quidam. Isthæc enim sententia rectior est. Absit enim vt qui baptisma & fidem Christi consecuti sunt, omnes cum eo iudicatum credantur. Nam innumeri licet baptizati fuerint & crediderint, tamen quia fidem bonis operibus non sunt prosequuti, neque seruauerunt ea quæ Christo in baptismo polliciti fuere, iam apud inferos dire puniuntur. Sed non indifferenter cunctis credentibus, etiam illis qui rectè vixerint dictum putandum est, quod eam cuius Christus hic meminit, iudiciariam potestatem sint habituri in extremo iudicij die: quandoquidem ea solis perfectis & Apostolicis viris promittitur, qui etiam multorum electorum iustitiam transcenderint: quos hic Dominus sub Apostolorum duodenario tanquam perfecto numero vult intelligi: quemadmodum etiam vbi consequenter duodecim tribus Israel commemorat, non Iudæos tantum, sed etiam vniuersitatem humani generis designat. Vides hic quantam gloriam sibi parant, qui Christum perfectè sequuntur. Rectè nimirum ait Sapiens quidā *Gloria magna est sequi Dominum.* Tales enim non solùm impios omnes, sed etiam electos multos iudicabunt: atque insuper incomparabili in cælis gloria & beatitudine supra multos alios perfruētur. Sed nemo sese decipiat, vt tū se putet sequutū esse Saluatorē, cùm eum credit morte sua peccata nostra expiasse. Hæc enim perfectæ iustitiæ nō nisi particula quædā est, quæ sola sufficeret, frustra Saluator noster tot nobis virtutes alias in se imitandas proposuisset, frustra charitatem, frustra humilitatem, frustra man-

Hilarius.

Hieronym. Augustin. Chrysostom. Gregorius.

Gloria quāta sit sequi Dominum. Eccle. 23.

suetu-

suetudinem, patientiam, iustitiam, misericordiam, aliasq; innumeras virtutes tantopere nobis commendasset: frustra denique dixisset Apostolis iam iamque in cælum ascensurus. Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: docentes eos non credere duntaxat, sed etiam seruare omnia quæcunque mandaui vobis. Quod vtinam diligenter perpenderent Euangelici nostrorum temporum, qui primo quidem & maximè seipsos, deinde miseram plebeculam miserè euertunt, solam fidem eis vsque ad nauseam ingerentes, cæteris virtutibus tanquam superfluis aut neglectis, aut reiectis. O stulti & miseri quem fallitis? Num semper victuri estis? An non breui velitis nolitis rapiendi estis ad tribunal æquissimi iudicis, qui vnicuique reddet secundùm opera illius? Stulti cur non flammæ tartareæ vos perterrent vt tandem desinatis euertere ac perdere animas tum vestras, tum aliorum, quas Christus Iesus redemit sanguine suo? Sed his omissis, exponamus verba Saluatoris, quæ iam commemorauimus. Ait ergo: Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, qui virtutum mearum perfectionem imitati estis, non contenti languere circa cõmunia, & quæ ad salutem necessaria sunt, nec solum præcepta, sed etiam consilia mea executi estis, in regeneratione, id est, vbi mortalia hæc corpora è terræ puluere excitata immortalitate donabuntur atque in meliorem conditionem transferentur, cùm sederit Filius hominis in sede maiestatis suæ, quod erit in extremo die, quando vnicuilibet restituet pro meritis singulorum, sedebitis & vos super sedes duodecim, id est, locis præcipuis, iudicantes duodecim tribus Israel, imo etiam iudicandos omnes. Hic enim vterque numerus duodenarius, sicut iam dictum est, non ad Apostolos, neque ad Iudæos tantum, sed ad perfectos & iudicandos omnes referri debet: quanquam potest & de Apostolis intelligi & Iudæis, vt propterea Iudæos Apostoli iudicaturi sint, quod ipsis credentibus, Iudæi perplures credere noluerint. Sed quia multos illic iudicaturos ex scripturis colligitur, dicamus ex sententia Theologorum, quomodo singuli iudicaturi sunt. Iudicabit primum tota Trinitas vnas Deus, per autoritatẽ: iudicabit Christus quatenus homo per executionem. Vnde dicitur: *Pater non iudicabit quenquam, sed iudicium omne dedit Filio.* Iudicabunt Apostoli & viri perfecti per assessoriam dignitatem: cæteri electi per approbationem minus mali per comparationem, quemadmodum regina Saba, Niniuitæ, Sodomitæ, Iudæos in sua malitia obstinatos iudicaturi dicuntur?

Matth. 19.

Lutherani Euangelici quænam alios doceant.

Psal 61. Apocal. 22.

Iudicium extremum per quosnam futurum. Ioan. 5.

Matth. 12. Marc. 10. Lucæ 11.

Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem aut matrem, aut vxorem, aut filios aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.

Quid hic dicturi sunt nostrorum temporum Epicurei hæretici, qui non putant rectè factis à Deo mercedem restitui, neque ijs vitam nos æternam mereri posse? Nõne hic manifestè promittit Deus sua relinquentibus centuplum & vitam æternam? Sed nimirum Lutherus eiusq; Apostoli & Euangelistæ quandoquidem vulgi animos sibi conciliare volebant, quicquid carni & veteri homini molestũ est non solum non consuler, sed etiam

Opera bona hic approbari à Christo.

Lutheranorũ hæreticorum intentio cu-

Iusmodi sit ia concionibus & opetibus carnis.

tanquam superuacaneum, imo & superstitiosum ac impium damnare debuere, vt tanto facilius in omnium gratiam sese insinuarent. Neque sanè hic eorum conatus eis, vt ipsi volunt infeliciter cecidit. Nam tanto plures sibi adiunxere, quanto magis fauere carnis desiderijs, magisq; ijs repugnantia reijcere visi sunt. Sed vos dilectissimi aliter instituti estis. Nostis enim omnes veteris & noui testamenti paginas bona opera commendare, ijsque præmia polliceri: nec mouere vos debet si homines voluptatum amatores magis quàm Dei quicquid virtutis est damnent, quæ autem vitia fouent, laudibus vehant. *Ex abundãtia* enim *cordis os loquitur*, & quæ cuique cordi sunt aut displicent ea libenter aut laudare aut vituperare solet. Interim habeant ipsi quicquid carni libet, quicquid sensibus plausibile est: veniet, veniet ille dies, quando non nisi quicquid maximè nolent in omnem æternitatem sine vlla misericordia patientur. Breuis voluptas, in qua se modo efferunt, vertetur in æternam amaritudinem, & inimici crucis Christi non nisi acerbissimos eosque semper mansuros sentient cruciatus. Verùm nos Christi potius quàm illorum dictis fidem adhibeamus. Ait enim: Omnis qui reliquerit domum vel fratres aut sorores &c. quibus verbis non modò ad facultatum, sed etiam consanguineorum contemptum nos prouocat. Quod si quis dicat, non obesse isthæc cuiquam, si non sit affectus illigatus, respõdendum est, affectum egerrimè vinci posse, quamdiu hæc retinentur. Namque diuitiarum appetitio vel amor non tam multa possidendo, quàm cuncta deserendo vincitur. Esto fuerint nonulli, qui multa sine vllo affectu possederint, sed ediuerso innumerabiles sunt, qui habendi cupiditatem ex rebus possessis, licet non ita multis contraxerint, ac deinde cupiditate acquirendi plura inflammati, nullis quantumuis largis opibus exatiari quiuerint. Nihil itaque consultius rerum labentium amorem penitus extirpare volenti, quam labentia cuncta despicere ac relinquere. Nam si quis id assequi se posse putet opes cumulando, is sanè nihil aliud molitur, quàm incendium oleo infuso extinguere. Verùm vt ita cuncta deserantur. Dominus humanæ infirmitati compatiens, noluit esse in præcepto, nisi fortè ex aliqua certa ratione, sed tantum in consilio. Atque ea ex causa non dixit diuiti illi adolescenti. Volo vt simpliciter relinquas omnia: sed adiunxit conditionis particulam. Si vis perfectus esse. Impedit igitur perfectionem possessio facultatum: & tamen pijssimus Saluator non exigit earum renuntiationem sub præcepto, contentus videlicet indicasse hominibus, quid tutius, quid perfectius, quid Deo gratius sit. Quod si cui non placet quod perfectũ est sectari (neque enim omnium est ea animi fortitudo vt possint) malitque res suas seruare sibi, non peccat vtiq; : tamen semper sit memor illius admonitionis Apostolicæ: *Præterit figura huius mundi*. Reliquum est, vt qui emunt sint tanquam non possidentes: & qui vtuntur hoc mundo tanquam non vtantur, & quod ipse Christus ait. *Quod superest, date eleemosynam: & omnia munda sunt vobis*. Hoc est, vt paucis multa complectamur, facultatibus suis vtatur religiosè, benignè, modestè, vt se meminerit in hoc mundo peregrinũ, patriamq; inquirere debere: sit item liberalis in pauperes & faciat sibi amicos de mammona iniquitatis. Nam plerisque propterea Deus mundi huius bona tribuit, vt beneficentia in pauperes Dei gratiam emereantur: & certe

Matth. 19.

1. Cor. 7.

Luc. 11.

Facultatibus terrenis quomodo vtendum.

Luc. 16.

certè non desunt exempla quorundam, qui rebus quidem locupletes fuerint, sed tanta eas liberalitate tum in seruorum Dei, tum pauperum vsus elargiti sint, vt aliena potius quam sua distribuisse videantur. Qui verò iam opibus abundant, & tamen non desinunt res augere suas, illi reuera multis se periculis exponunt: nec facilè potest fieri, vt vnquam vera pectoris pace gaudeant, quandoquidem curis & solicitudinibus innumeris distrahuntur ac discerpuntur, quibus etiamsi quid habent gratiæ vel charitatis, facilè præfocatur. Nota est enim illa parabola Domini Saluatoris de seminante semen suum quam ipse exponens, ait, semen quod inter spinas cecidit, eos significare qui verbum Dei audiunt quidem, sed solicitudo seculi istius, & fallacia diuitiarum suffocat verbum, & sine fructu efficitur. Sed ne simus prolixi nimium, iam omissis istis videamus quid sibi velit Dominus ijs verbis, quibus ait: qui reliquerit fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios propter nomen meum. Quæ quidem non parum austera videntur, maximè animis infirmis, quibus durum nimis est auelli à carne & sanguine. Atque eam ob rem pijssimus Saluator non hic seuero vsus est præcepto, sed tamen præmium grande proposuit, si quis hac in parte vincere sese velit. Verissimum est enim quod Diuus Gregorius ait: affectus carnales intentionem mentis diuerberare, eiusque obscurare aciem. Fit sæpenumero, vt vel parentes, vel fratres, aut sorores, aut cæteri cognati si quem viderint è suis spernere quæ mundi sunt, & vni Deo vacare, mentis puritati nauare operam, & præsentibus contemptis bonis, futura inquirere, totis neruis in id incumbant, vt eum à tam salutari conatu reuocent, & ad mundi amorem ac studium illiciant. Sed hac in parte contemnendi prorsus sunt etiam sub præcepto, hactenus scilicet, ne propter eos recedamus à voluntate Dei præcepto nos obligante. Quandoque verò non nos retrahere de industria moliuntur à bono, sed inordinato quodam ac sensuali non tamen præceptis Dei contrario eis amore afficimur, ita vt libeat nobis semper adesse eis, & ægrè diuellamur ab eis, tametsi sentimus impediri nos à melioribus bonis.

Opes augere quam sit periculosum.

Luc. 8.

Matth. 13. Marc. 4.

Matth. 16.

Amor parentum & cognatorum quinam vincendus.

Gregorius.

Amor parentum quid malè ingerat.

Hic igitur consilij est relictis illis, ad Christum crucifixum confugere, & eius amore, qui propter nos omni consolatione destitutus, miser ac miserabilis in cruce animam fudit, eiusmodi carnales affectus salubriter mortificare. Quod vt libentius faceremus, Christus liberalissimus remunerator etiam centuplum in præsenti, & vitam æternam in futuro seculo nobis promittere dignatus est. Et alibi ipse ait: *Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram. Non veni pacem mittere, sed gladium. Veni enim separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam: & inimici hominis, domestici eius*: vt intelligamus libenter nos contemnere debere licet consanguineos & cognatos, quando saluti nostræ ipsi sæpè præcipuè aduersantur, atque ob id nobis maximè sunt inimici. Quod autem Dominus dicit, centuplum accipiet, intelligendum est de internis charismatibus, quæ Deus benignissimus copiosissimè largiri solet cunctis ijsdem hæc visibilia contemnentibus: quibus sæpè tanta præstantur à Deo, vt si cuncta mundi huius bona in vnum conflentur, nulla tamen ratione cum ijs conferri possint. Sed hæc homines sensibus dediti neque intelligunt ne-

Matth. 10. Luc. 12.

Quanta Deus tribuat propter ipsum omnia relinquentibus carnalia.

que percipiunt, ideoque in has externas plane viles rerum sensibilium voluptates sese effundunt. Denique addit Dominus: Et vitam æternam possidebit. O stulti filij hominum vsquequo graui corde? vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium? Si veram felicitatem expetitis, ecce vita æterna vobis hic promittitur. Iam accurrite, facite quod hortatur ipse qui est vita æterna, & verè felices eritis.

Psal. 4.

SERMO IN EODEM FESTO.

De sancti Pauli conuersione planè miraculosa, atque diuina: quomodoque nos à vitijs ad Dominum conuerti debeamus, & quænam ad veram conuersionem pertineant.

SVrgens autem Saulus de terra, apertis oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damascum Actor. IX. Non otiosum est filij, quod præter morem, Ecclesia vnius Apostoli Pauli (qui quidem vere Apostolus fuit, non minus habens, nec minus, sed fortasse multoplus in Ecclesia laborans cæteris Apostolis quamuis ex Apostolorum numero nō fuerit denario) conuersionem ducit festiuam. Fuit enim reuera vas electionis qui Iesu nomen corā gentibus & regibus portauit. Accepit euangeliū, quod prædicauit, non ab homine, nec ab homine didicit, sed per reuelationem à Deo. Vtilissima igitur supra omnem modū Sauli huius (ita enim ante conuersionem vocabatur) conuersio Ecclesiæ fuit. Fuit quoq; diuinæ bonitatis, & sapientiæ mirabiliter ostensiua. Fuit præterea misericordiæ eius in eum, qui dedita opera erat in studio actuq; Ecclesiam persequendi constitutus, suauiter declaratiua. Postremo, fuit nobis omnibus pœnitendi forma exemplaris, atque ad Deum perfectè nos conuertendi regula. Gaudet quoque de eius conuersione ecclesia. Siquidem magnus Ecclesiæ hostis & persecutor, mutatus est in amicum & in Apostolum Iesu Christi. Non tantum nocuit Ecclesiæ (tametsi vehementer aduersaretur) persecutor, quantum conuersus postea profuit pijssimus prædicator. Persequebatur autem Dei Ecclesiam in incredulitate zelator legis, quam per Christi fidem prorsus relinqui, & perire metuebat. Erat enim de illis, de quibus Dominus dicit: *Veniet hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo.* Putabat itaque Paulus bene se agere si tutaretur legem, cuius seruandæ propugnandæq; gratia, omnia destrueret contraria, cuiusmodi secta erat Christianorum. Quæ vbi intelleceret, de lege & gente Iudæorum actum esse sentiebat. Hanc igitur quantum valuit persequens exterminare moliebatur. Veruntamen, quia vir fuit bonus & zelosus, & per ignorantiā peccabat, propterea quod credebat se ad hanc obligari defensionem & zelum legis, misericordiam (quod ipse quoque fatetur) à Domino consecutus est. Neque enim tam grande eius fuit peccatum, quàm pharisæorum & tyrannorum quorundam, qui Christi fidem ex malitia & odio persecuti sunt non amore zeloue legis, quàm ne ipsi quidem obseruabant. Et hæc de eius conuersatione, quàm ante conuersionem habuit dicta sint. Deinde cuiusmodi in conuersione, & post conuersionem fuerit dicendum. In itinere erat ad Damascum, in voluntate ac studio malo, ad persequendos Christianos constitutus. Quare dicendum, Pauli conuersionem, fuisse potentem, miraculosam ac planè diuinam. Siquidem con-

Actor. 9.

Galat. 3.

Conuersio S. Pauli quàm vtilis fuerit Ecclesiæ.

Ioan. 16.

1. Tim. 1.

Ibidem.

Conuersio S. Pauli vti fuerit potens,

cur-

cumfulsit illum lux de cælo, quæ terruit atque mutauit de impio faciens pium, de superbo humilem, de minaci atque crudeli lupo, mansuetũ agnũ. Vide enim quàm cito fuit mutatus & conuersus ex persecutore dicens: Domine quid me vis facere? Circumfulserat enim illum lux de cælo, audietque vocem sibi dicentem: Saule, Saule, quid me persequeris? Illustrabatur cælesti fulgore vel à foris, intus adhuc luminis incapax. Verè deprehẽsus est Saulus. Non est dissimulandi locus, non est vlla facultas negandi. In manibus sunt literæ crudelissimæ legationis, autoritatis execrandæ, potestatis iniquæ. Quis, oro, innocentum non formidaret istius persecutoris animositatem? Quis furenti, liganti, trahenti, percutienti non expauesceret obuiare Saulo? Proh dolor adhuc aspersum sanguinem protomartyris Stephani gestabat in vestibus, adhuc sanctum lambebat cruorem, & tamen adhuc sitiebat. Tenuerat lapidantium vestimenta, saxa porrexerat omniumque manibus lapidauerat, & nihilominus sceleribus iltis grauiora addere peccata durabat. Talia porro illo agente pluraq; molienti multo execrabilia, ingenti lumine perfusus affuit Dominus Iesus, vocaque tonanti illum affatus est dicens: Quid agis Saule? Cur sanctis meis necem adeo crudeliter intentas? Vt quid nomen meum diuinum conaris extinguere? Desine oro patrare eiusmodi. Sufficiat tibi quod hactenus pertinaciter nimiè peregisti. Exue te lupe, & agni formam induere. Verùm hæc paucis de S. Pauli Apostoli conuersatione plus satis superba & crudeli, conuersioneq; plane omni admiratione digna, egisse sufficiat. At quomodo omnis Christi actio nostra est instructio, ita etiam ex sanctorum vita, gestis cõuenit sugere semper aliquid quod in nostram trahamus instructionem. Quare operæpreciũ duximus hic paulò fusius tractare de vera conuersione cuiusque veri Christiani hominis, quænam videlicet ea esse fiериq; debeat, quamque sit ad salutem (quandoquidem omnes declinauerũt, nec est qui faciat bonũ) necessaria, iuxta illud Sapientis cuiusdam: *Ne tardas cõuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Cum igitur nihil sit homini formidãdum magis, quàm vel momentũ vnũ viuere extra gratiam & in ira Dei, nihil vsque adeo admiratione plenũ est, quàm audere quenquã consentire in quodcunq; peccatum mortiferũ, quale quale illud sit. Id enim certissimè priuat hominẽ gratia & charitate Dei, & efficit inimicũ Dei, Deoq; odibilem, & dignum cruciatibus sempiternis inferorum. Et tamen quotusquisq; hodie est mortalium, qui vel alicuius pensi habeat violare legem Dei, cuius transgressio peccatũ constituit, quotusquisq; est, qui non ita licenter ac intemperanter quibuslibet passim vitijs ac sceleribus sese implicet & obstringat, ac si non modo nulla constituta supplicia, sed magna etiam præmia flagitijs proposita sint: Videt hoc omnipotens, magnus tremendus & iustus Deus, videt ab toto ferme hominum genere tam impudenter, tam indignè contemni se ac negligi, & tacet: imo etiam sæpe multa finit euenire prospera impijs ac peccatoribus. Sed audiant isti Apostolum dicentem: *An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiem tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei, qui reddet vnicuique secundum opera eius.*

miraculosa ac diuina. Actor. 9.

Bernardus.

Actor. 7.

Gregorius.

Psalm. 15.

Eccle. 5.

Roman 2. Mal 61. Apoc. 22.

Audiant item & diligenter animaduertant eam quam superius cõmemorauimus Ecclesiastici sententiam: *Ne tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem: Subito enim veniet ira illius: & in tempore vindictæ dispèdet te.* Totus iam mundus per præceps ruit in vitia, & timor Dei nullus est in hominibus. Editur, bibitur, luditur, garritur, flagitia alia super alia admittuntur. Et reuera iam dies mali sunt. Quis vnquam credidisset populum Christianum tot, tamque eximijs Dei beneficijs affectum ad tantam Dei obliuionem, incuriam & contemptum deuolutum iri? Extiterunt quidẽ nostris temporibus, qui se Euangelicos iactitent, & corruptos Ecclesiæ mores reformare se velle polliceantur, sed si rem penitius inspicias, nihil aliud quã seipsos, suam carnem, suas voluptates, sua oblectamenta quærunt: homines corrupti mente & reprobi circa fidem: quorum Deus venter est, qui terrena sapiunt, animales, spiritum non habentes, sine affectione, sine fœdere, sine pace, voluptatum amatores magis quam Dei: qui dicũt hominibus impiè agentibus, pax pax, cùm tamen verissimè scriptura dicat, nõ esse pacem impijs. Non ergo reformare in melius, sed bonos etiam mores potius corrumpere, & omnia humana ac diuina miscere conantur. Ita iam vbique iacet pietas, dominatur iniquitas, Deus summè verẽdus contemnitur & quotumcunque minetur gehennam solo auditu nimis terribilem, tamen non est qui faciat bonum. Adeo nunc omnes declinauerunt non à malo ad bonum, sed à bono ad malum, à iustitia ad iniquitatem, à virtute ad vitia. Et quod acrius dolendum est, etiam illi qui miseræ ac rudi plebeculæ bene ac beatè viuendi exempla præferre deberent, magis hi simul confregerũt iugum, ruperunt vincula. *Incrassati sunt & impinguati, & præterierunt sermones Dei pessimè: & non dixerunt in corde suo, Metuamus Dominum Deum nostrum.* O verè dolendam humani generis, maximè plebis Christianæ, quam Princeps Apostolorum genus electum, regale sacerdotium, populum acquisitionis appellat, conditionem. O miserandam & expauendam humanorum pectorum duritiam & excæcationem. Itaque Spiritus sanctus, cui in diuinis personis propriè tribuitur charitas, vehementissimè sitiens hominum errantium salutem & cõuersionem, vtilissimum & efficax valde hodie nobis perfectæ conuersionis in sancta Ecclesia proponit exemplum, quo possint quantumuis scelesti peccatores moueri ad agendum pœnitentiã. Ipsius enim Sancti spiritus instinctu effectum est, vt hodie beatissimi Apostoli conuersionem celebremus, in quo sicut immanis iniquitas & fera crudelitas, ita nihilominus inæstimabilis abundauit gratia, & singularis misericordia Christi. Ibat animo frendens & furibundus ad vinctos etiam ex longinquis regionibus pertrahendos Christicolas Hierusalem ad principes sacerdotum, hoc est, Christum Dominum in membris eius crucifigere, trucidare, extinguere moliebatur: & in ipso itinere diuinitus correctus totus se ad eum promptissimè & perfectissimè conuertit, quem crudelissimè persequebatur. Non igitur patiamur charissimi tantum exemplum frustra nobis propositum: sed resipiscamus etiam nos & conuertamur ad Dominum. *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis:* non permittamus tãtam Deum nobis conciliandi præterfluere oportunitatem. Audiamus non corporis tantum, sed & cordis auribus admonitionem Spiritus sancti, quam in initio

Eccle. 5.

Mundus quibus quam vitijs modo seruiat Ephes. 5.

Lutherani Euãgelici quibus medijs reformare nitãtur Christianorum mores.
1. Timot. 6.
2. Timoth 3.
Philip 3.
Iudæ 1.
2. Timot 3.
Hierem. 6
Esaiæ 48.
1. Corin. 15.
Matth. 4.
Roman. 3.
Psalm. 13. 52.

Hierem. 2.
Deut. 32.
Hierem. 5.

1. Pet. 2.

Gratia Spiritus sancti quanta conuersione Pauli Apostoli clarucrit.

Ioel. 2.

2. Cor. 6.

initio ex Ecclesiastico recitaui, hanc videlicet: *Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem.* Iam agedum conuertamur omnes, prosternamur cum Apostolo in iniquitatibus nostris, & resurgamus cum eodem in vitæ nouitatem. Quid prodest obsecro hærere in vitijs? quid prodest voluptatibus & vanitatibus tempora non nisi agendæ pœnitentiæ indulta miserabiliter transigere? Et si quædam est in vitijs voluptas & delectatio, tamen præterquam quod illicita & pernitiosa est, etiam celerrimè fugit, hominemque prorsus miserum relinquit, in Deo autem Optimo Maximo non modo summa & infinita, sed eadem etiam stabilis, casta, firma, honestissima ac suauissima delectatio est. *Quam magna,* inquit Propheta, *multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te.* Ad ipsum ergo totius veræ voluptatis & delectationis fontem inexhaustum dilectissimi toto corde conuertamur. Quod si quis scire cupiat, qua ratione se debeat conuertere, id iam explicabimus. Omnipotens Deus, Rex & Pater noster ex immenso amore certas quasdam nobis præfixit leges omnino rationabiles & quæ non excedunt vires nostras diuinæ gratiæ, quæ nulli petenti denegatur, ope subnixas, quas si seruemus, æternam nobis pollicetur beatitudinem: si violemus, supplicia minatur æquè æterna. Sciebat enim duabus potissimum rebus ad aliquid adduci homines siue fugiendum, siue appetendum, puta vel amore voluptatis, vel timore pœnarum. Ne igitur aut temporarijs delectationibus illecti, aut vitæ huius cruciamentis perterriti à legum illius obseruatione discederemus, ediuerso æternas delectationes promittere, & nunquam finienda supplicia minari dignatus est. Cęterum vbi quis aut propriæ carnis infirmitate, aut mundi vanitate, aut diaboli insidijs eo perducitur, vt plus moueatur aut bonis aut malis temporalibus quam æternis, malitque transgredi legem & præcepta Dei, quam vel bonis istis carere, vel malis affici, is iam misere auertitur à Deo, summo & vero bono, caducaq; & vana ac prope nulla, & quorum finis mors est, infelix & insanus præferre non erubescit æterni Patris amori & honori, summoque cum dedecore & ignominia contra natalium suorum dignitatem ac nobilitatem per amorem inordinatum his infimis rebus sese subijcit, quibus tamen omnibus, à Deo prælatus est. Et quia ex ipso peccati demerito spirituali gustu intus priuatur, totum se in præsentes rerum labentium voluptates cupiditatesque demergit, tanquam vento sese exatiare quęrens, cum tamen nec corpus voluptate nec cor cupiditate satietur. Huic tali si vnquam seruari debeat, conuersio necessaria est. Auersus est à Deo, id est, à vera vita, vera felicitate, vera voluptate, & in creaturas defluxit, quarum amor immoderatus non nisi mortem, miseriam, cruciatum adducit. Necesse est igitur, vt relictis creaturis, reuertatur ad creatorem. Sed non tam facilis est conuersio, quam fuit propensa auersio: eorum autem difficillima est conuersio, qui prauæ consuetudinis mole deprimuntur. Sunt enim in peccatis gradus quidam. Alij peccant solo cogitationis consensu, alij operis perpetratione, alij iniqua consuetudine, alij contemptu. Impius enim cum in profundum venerit peccatorum, contemnit. Hi posteriores duo ægerrimè conuertuntur. Et tamen nisi conuertantur, nulla eis salutis spes reliqua esse potest. Quid igitur agendum est tum ijs, tum alijs conuerti volentibus? Principio quidem con-

Ecclc. 5.

Rom. 6.

Psalm. 30.

Bifariam homines attrahi siue ad bonum siue ad malum.

Conuersio vera cuinam necessaria sit.

Conuersio quibusdam difficilis sit.

Gradus in peccatis quos dà esse Prouerb.

Conuertere

Se volens ad Deum quid facere debeat.

fugiendum est ad implorandum auxilium & misericordiam Dei. Nam absque gratia cælesti nemo vnquam verè conuersus est. Hoc inuocato auxilio, magno & firmo animo secum constituent valefacere omnibus quibus offendatur Deus, & libenter amplecti & aggredi ea, quibus eius gratiam sibi conciliare queant. Sed hic principio labor & dolor sentietur, atque tanto molestior, quanto diutius vitijs inseruitum est: Itaque sæpius animo frangi, ac nonnunquam relabi continget ijs qui non satis forti & constanti animo sunt. Verum etsi interdum labi contingat, non tamen desperabunt, sed rursus ad Christi poscendam opem, suumque renouandum propositum & conatum se conuertent. Non deerit misericordia Christi viriliter decertantibus: imo verò etiam pro sua benignitate tentationes & impugnationes aduersæ partis mitigabit, ac temperabit, & sicut Apostolus dicit, non patietur eos tentari supra id quod poterunt, sed faciet etiam cum tentatione proventum vt possint sustinere. Cæterum vt recto quodam ordine in sua ad Deum conuersione vtantur (ordo enim vbique maximè seruandus est vtpote sine quo nullum virtutis exercitium potest aut laudabile, aut frugiferum, aut diuturnum esse) septem quædam hic proponemus, in quibus sese exercitare debebunt. Quod si fecerint, nihil eorum omisisse videbuntur, quæ ad veram conuersionem pertineant. Primo quidem peccata sua præterita ad memoriam reuocare studebunt. Hoc maximè necessarium est. Hic tamen obseruandum est, vti ne nimiam faciant moram in illis recogitandis peccatis quæ adiunctam habent fœdam delectationem, cuiusmodi sunt peccata venerea. Alioqui fieri poterit vt memoria talium immoderata cogitatione refricata praua excitet desideria, quibus animus inflammatus, rursus in eadem prolabatur. In hac peccatorum commemoratione profundissima est adhibenda humilitas, qua in tantum sese abijciant coram Deo, vt se omnium indignissimos ex animo fateantur: quæ humilitas quanto fuerit demissior, tanto facilius veniam apud Deum & gratiam impetrabit. Secundo amaram de admissis peccatis cordis contritionem & dolorem assument. Magna res est vera contritio. Solent stulti homines quandam sibi in peccatis suis impunitatem polliceri, atque ita secum cogitare: Quid necesse est, vt dum adhuc ætas viget, voluptatibus renunciemus? Licebit in ipso mortis articulo impetrare veniam. Et interim proponunt sibi latronem, qui in cruce veniam meruit: itemque nonnullos alios, qui in extremis gratiam adepti sunt. Sed si attendere vellent quam pauci bene moriantur, qui dum incolumes sunt, Deum ac salutem suam negligunt: deinde etiam quam non sit in nostro arbitrio situm, vt nos peccasse verè doleamus, non tam miserè sibi ipsis imponerent. Esto interim multis qui semper improbè vixerint, tantum concedatur vitæ spatium, vt ante obitum confiteantur, & sacramentis ecclesiæ muniantur, num propterea certum est eos bene obijsse? Bene moritur, quisquis verè dolet vnquam se peccasse. Sed hic dolor non est sine charitate. Charitas autem præcipuum Dei donum est, quod raro præstatur sero pœnitentibus. Ergo dum adhuc vita incolumis est hanc veræ contritionis gratiam lachrymis, precibus, votis ac suspirijs à Deo petamus. Eius enim donum est, quanquam etiam multa sunt, quæ diligenter considerata animos nostros eo permouere queant, vt nos peccas-

1. Cor. 10.

In conuersione ad Deum septem quænam seruanda sint.

Humilitas quænam Deum facilius reconciliet.

Luc. 23.

Quisnam bene moriatur.

Contritio vera quam sit præcellens donum Dei.

peccasse pœniteat, de quibus iam nimis prolixum foret latius agere. Hoc paucis dici potest veram contritionem tantam habere vim & efficaciam, vt etiam facilè peccata simul omnia pœnamqúe delere possit atqui nihilominus confessio semper facienda est, vt etiam Ecclesiæ iudicio satisfiat.

Contritio vera quantã habeat efficaciam.

Tertio igitur peccata sua fideliter, humiliter & integrè confitebuntur. In confessione omnia mundantur. Non frustra Deus dedit claues Ecclesiæ suæ, quibus voluit cælum patefieri pœnitentibus & peccata sua integrè confitentibus. Sed iam quidam existunt, qui putent peccatorum licet mortalium enumerationem non esse necessariam. Sed quo spiritu hæc dicunt? Suo videlicet. Homines stulti & scioli volunt opiniones ex suo parum sano natas cerebro totius Ecclesiæ iudicio anteferri, valeant deliri isti cum somnijs suis. Norunt Christi fideles vel propria edocti experientia, quantam pectoris pacem adferat, vera ac pura confessio. Necessaria planè etiam ipsa est ad veram conuersionem ô quam pauci hodie bene confitentur imo quam pauci bene confiteri norunt. Qui confessiones recipiunt, quandoqúe ita sunt rudes aut negligentes, vt de eis verissimè dici possit illud Saluatoris: Si cæcus cæcum ducat, ambo in foueam cadunt. Quidam etiam eorum adeo sunt incurij vt penitus non curent instituere eos & examinare, quorum confessiones auscultant, etiamsi animaduertant eos non rectè confiteri. Ideo sine numero ruunt hisce temporibus homines in tartara. Quamobrem qui confiteri volunt, eiuscemodi sibi virum eligant, qui non minus religiosus quam doctus sit. Quarto etiam satisfactioni, quæ est tertia pœnitentiæ pars, operam dabunt Id verò ita est conuersioni necessarium, vt sine ea nemo rectè conuersus dici queat. Hic curandum est, vt pro ratione culparum etiam studeant satisfacere. Si multa & magna admisere peccata, maior quoque exigitur satisfactio. Nemo sibi imponat nimium sibi blandiens de diuina misericordia. Quicquid hic expiatum non erit, postea nimis dirè expiabitur. Christus quidem abundè satisfecit pro nobis, sed oportet nos illius gratiæ & satisfactioni cooperari. Vtinam hac in parte diligentius magisqúe serio admonerentur homines tum in priuatis confessionibus, tum concionibus publicis, vt pro peccatis suis dignos studerent pœnitentiæ fructus facere, & iniurias summi Dei, quas accipit ex peccatis nostris, in sepsis castigare. Sed non patitur sermonis angustia hic cuncta perstringere.

Confessio peccatorum quam sit necessaria.

Matth. 15. Lucæ 6.

Confessionarius qualis cuiúque sit seligendus.

Quinto vt vehementius doleant de peccatis suis, maioremqúe erga Deum concipiant gratitudinem, beneficia Dei attentè considerabunt. Quis enim non acriter doleat eum se vel semel offendisse, à quo se perspicit tot tamq; præclaris affectum beneficijs vt ea nec numerari nec dignè ponderari queant? Præter priuata autem beneficia, quæ innumera singulis præstantur à Deo, sunt quædam generalia, puta creationis, quo nos ex mera & summa charitate fecit ad imaginem suam, vt ipsius beatitudinis simus participes: item incarnationis, passionis & mortis, quod solum si bene ruminetur possit ad quamuis ferrea emollienda corda sufficere: adhæc præseruationis, quo ab innumeris nos seruauit corporis & animæ malis, præsertim horrenda damnatione æterna, qua innumeri iam puniuntur, qui minus atque

Beneficia quanta Deus mortalibus contulit.

Beneficiorũ Dei generalium catalogus quidam. Gen. 1. 2.

nos peccauerint. Hæc aliaqúe ſtupenda Dei beneficia cum ingenti ſuæ ingratitudinis deteſtatione, & diuinæ benignitatis admiratione recogitabunt. Sexto alacriter, feruenter, fideliter ac perpetim Deum laudabunt. Id planè exigit tanta erga nos diuinæ pietatis multitudo. Et quiſquis Deum creatorem, redemptorem, conſeruatorem ſuum non laudat, omni bruto deterior ac vilior eſt. Itaque & hoc ipſum veræ conuerſioni neceſſarium eſt. Septimo
Matth. 9. quoad poterunt ne recidant in peccata cauebunt fortiterqúe in bono perſeuerabunt. Sola enim perſeuerantia coronabitur. Multi bene inchoant, ſed pauci perſeuerant. Non poteſt autem vera dici conuerſio, vbi perſeuerantia deeſt. Quod ſi quandoqúe ex infirmitate labi contingat, curent ſaltem vt ilico reſurgant: & ſi millies ceciderint, millies reſurgant nec vnquam iaceant in vitijs: ſicqúe perſeuerent vſque in finem. In his ſeptem quiſquis bene ſe exercitauerit, veræ conuerſionis fructu non fraudabitur. Itaque dilectiſſimi dum adhuc licet, reſipiſcamus cum Paulo. Habeant ſibi corui cras ſuum: nos hodie potius conuertamur. Habemus Patrem clementiſſimum in cælis, qui nihil magis optat, quam conuerſionem, ſalutem ac beatitudinem noſtram, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, cum Patre & ſancto Spiritu viuentem & regnantem in ſecula ſeculorum, Amen.

IN SOLENNITATE PVRIFICATIONIS IMmaculatæ ſemperqúe Virginis Mariæ, Lectio Malachiæ Prophetæ, Malach. III.

Matth. 11. Marc. 1. Luc. 1. Luc. 7. Pſal. 131.

HÆc dicit Dominus: Ecce, ego mitto Angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam. Et ſtatim veniet ad templum ſuum dominator quem vos quæritis, & Angelus teſtamenti quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum. Et quis poterit cogitare diem aduentus eius? Et quis ſtabit ad videndum eum? Ipſe enim quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullonum. Et ſedebit

conflabit. *conflans & emundans quaſi argentum, & purgabit filios Leui, & * colabit eos quaſi aurum, & quaſi argentum, & erunt Domino offerentes ſacrificia in iuſtitia. Et placebit Domino ſacrificium Iuda & Hieruſalem ſicut dies ſeculi, & ſicut anni antiqui, dicit Dominus Omnipotens.*

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

QVam pulchræ iſthęc lectio hodiernæ celebritati conueniat, ita eſt cuiuis perſpicuum, vt id declarare nihil ſit neceſſe. Loquitur enim per Prophetam ſuum Malachiam Filius Dei: Ecce ego mitto Angelum
Matth. 11. meum, nempe Ioannem Baptiſtam (ita enim hæc verba exponit ipſe Saluator apud Matthæum & præparabit viam ante faciem meam, adhortando homines vt dignos agant fructus pœnitentiæ, vt vitijs repudiatis, virtutibus animæ ſuæ domicilium decenter exornent, vt ſic libeat mihi in ipſum
Sapien. 1. ingredi, in eoqúe commorari. Namque *in maleuolam animam non introibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis*: vel ſua doctrina & baptiſmo Iudæos

dæos ad meæ doctrinæ & baptismatis receptionem aptos ac habiles reddendo. Dicitur autem Ioannes Angelus, ratione ministerij, quia nuncius & præcursor Christi fuit, de quo apud Ioannem legitur: *Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Ioannes.* Et statim, id est, paulo post ortum Ioannis, veniet ad templum suum dominator quem vos quæritis, id est, ipse ego veniam ad templum offerendus iuxta legem à parentibus meis. *Non enim veni soluere legem, sed implere.* Et Angelus testamenti, quem vos vultis: qui idem ipse Christus Iesus est, author & institutor noui testamenti, & magni consilij Angelus, qui omnia quæcunque audiuit à Patre nota fecit nobis, & nomen Patris sui annunciauit fidelibus suis. Quod autem dicit, Quem vos quæritis, & quem vos vultis, de bonis omnibus, & iustis à mundi exordio accipiendum est. Illi enim Christi aduentum summopere desiderarunt, de quibus dicit Saluator in Euangelio: *Multi reges & prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt.* Ecce venit, dicit Dominus exercituum, cui præsto sunt innumerabiles legiones Angelorum, cui millia millium ministrant, & decies millies centena millia assistunt.

Angelus vt dictus sit Ioannes Baptista. Ioan. 1. Leuit. 12. Matth. 5. Isa. 9. Ioan. 15. Luc. 10. Dan. 7.

Et quis poterit cogitare diem aduentus eius? Etenim diabolum non potentia, sed humilitate & patientia debellaturus, mitis ac humilis veniet, non regio stipatus exercitu, non seculari fastu tumidus, sed sicut Zacharias ait, pauper, id est, humilis & vilis, quantum ad humanum iudicium attinet: ideoque à paucissimis cognoscetur. Nam diuinitatis maiestatem in serui forma occultabit. Et quis stabit ad videndum eum? Multi enim vbi viderunt Dominum Iesum tam humilem ac simplicem ducere vitam, eum penitus despexerunt, nec eum aliquo in precio habere voluerunt. Alij etiam eo quod eorum vitia acriter reprehenderet, inexpiabili eum odio prosequebantur, ita vt eis etiam grauis esset ad videndum. Ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum. Vt igni purgatur aurum & herba fullonum vestes mundantur: ita Dominus Iesus ignitis sermonibus suis, multos purgauit à vitijs, & ad meliorem mentem animique puritatem reduxit. Et sedebit conflans, excoquens igni amoris sui, ignitoque eloquio suo sordes peccatorum: & emundans in se credentes quasi argentum quod igni purgatur, & purgabit filios Leui, vt quemadmodum scriptum est, iudicium inciat à domo Dei. Per filios Leui sacerdotes & templi ministri accipiuntur, qui sæpè maioribus inquinantur sordibus, quam homines laici ac vulgares. Quo enim status dignior, eo vita mala sceleratior ac impurior. Hos igitur Dominus quandoq; duris permittit vexationibus affligi, vt eiusmodi flagellis correcti, suis monitis & exemplis alios ad Dei timorem & amorem reducant, quos sua improbitate & pessimis exemplis auertunt à Deo. Atque vtinam vel vexatio daret intellectum auditui. Et conflabit eos quasi aurum & argentum, vt impleatur Esaiæ sermo, dicentis: *Conuertam manum meam ad te, & excoquam ad purum scoriam tuam.* Et erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia, non sicut multi faciunt, qui pollutis manibus regem gloriæ & totius puritatis autorem tractare & offerre non verentur: quæ res vel præcipua istarum perturbationum & scandalorum causa est. O resipiscant tandem qui tales sunt, & non sint miseræ plebeculæ in ruinam & laqueum mortis. Alioqui timendum est, vt ira Dei intolerabilis sæuiat in

Sapien. 2. 1. Pet. 4. Leui filij qui mystice sint. Esaiæ 28. Esaiæ 1.

nos. Et placebit Domino sacrificium Iuda & Hierusalem, id est, oblatio sacramenti altaris, quod Hierosolymis primo constat esse institutum, sicut dies seculi & sicut anni antiqui, id est, longè magis, quam vnquam antea. Hebraismus enim est. Veteris enim legis sacrificia hactenus placebant Deo, quatenus pijs ac deuotis animis offerebantur: sed nostrum sacrificium in se ipso sanctum est, nec potest non placere Deo: quanquam ministri illud offerentes ob vitam indignam sæpè vehementer displiceant.

EXEGESIS EVANGELII IN EADEM SOlennitate, Lucæ II.

MAgnæ humilitatis exemplum nobis ob oculos statuit Euangelium diei huius, tum in ipsa virgine matre, tum in vnigenito Filio Dei Author legis ceu peccator quispiam legi se subijcit, & mater immerata, quæ absque viri commixtione conceperat, atque ea re lege non tenebatur, legis præscriptum studiosissimè exequitur. Qua de re pulcherrimè

Bernardus. dicit Diuus Bernardus: Qui sine peccato est, non dedignatur peccator reputari. Itemque: Putas non poterat animus virginis commoueri ac dicere: Quid mihi opus est purificatione? Cur abstineam ab ingressu templi, cuius vterus nesciens virum, factus est templum Spiritus sancti? Cur non ingrediar templum, quæ peperi templi Dominum? Nihil in hoc conceptu, nihil

Mebr. 1. in partu impurum fuit, nihil illicitum, nihil purgandum: nimirum cum proles ista fons puritatis sit, & purgationem venerit facere delictorum. Quid in me legalis purificet obseruatio, quæ purissima facta sum ipso partu immaculato? Verè ô beata virgo, verè non habes causam, nec tibi opus est purificatione. Sed nunquid filio tuo opus erat circunciſione? Esto inter mulieres tanquam vna earum: nam & filius tuus sic est in numero puerorum. Ergo his maximè confunditur superbia nostra, qui cum reuera miseri a vitijs pleni simus, tamen non solum non ferimus tales ab alijs nos haberi, sed sæpè etiam iusti & sancti videri volumus. Non sic humilis Deus, non sic humilis mater Dei. Sed videamus ipsa Euangelij verba.

Postquam impleti sunt dies purificationis Mariæ secundùm legem Moysi, tulerunt Iesum in Hierusalem, vt sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur.

Leuit. 12. Diuina lege præceptum fuit, vt mulier si suscepto semine peperisset masculum, immunda esset septem diebus, quibus nedum à templi ingressu & tactu sacrorum, sed etiam ab hominum consortio excluderetur. Octauo autem die puer circunciderctur, atque tum liceret matri hominum quidem vti consortio, sed tamen adhuc triginta tribus diebus à templi introitu abstineret. Sin verò fœminam peperisset, dies tam quo ad hominum consortium, quam templi accessum duplicarentur. Deinde expletis diebus purificationis, templum ingressa, si dives esset, agnum, sin pauper, duos turtures, aut duos pullos columbarum offerret. Et ista lex generatim ad omnes recens natas proles pertinebat: præter quam alia erat specialis, quæ solum primo-

primogenita, tam iumentorum, quam hominum complectebatur, vt, quādoquidem Dominus cuncta Aegypti primogenita occiderat, ea illi consecrarentur. Beata igitur Dei genitrix semperque virgo tametsi ipsius Mosi verbis ab hac priori lege excepta fuit (Non enim concepit suscepto semine: quæ verba ob illius reuerentiam Moses ex sancti Spiritus instinctu adiecit: alioqui superfluo adiuncta viderentur) nihilominus libenter passa fuit, velut immundam, tam ab hominum consortio, quam templi aditu se arceri, manens interim in paruo illo & vili Bethlehemitico tugurio cum filio suo longè amantissimo, cuius vnius præsentia omnium hominum consuetudine longè illi & suauior & gratior fuit. Sed & ipse Filius Dei tanquam vnus ex cæteris vt peccator, vt seruus, vt pauper redimi voluit. Nam postquam impleti sunt dies purgationis Mariæ secundùm legem Mosi, tulerunt Iesum in Hierusalem, vt sisterent eum Domino. Vides quantopere ōnem singularitatem, omnem ostentationem Filius Dei, & mater eius fugerint. Sed quare voluit mater Dei & suæ purificationis & filij præsentationis obseruare legem, cum vterque ab ea immunis esset? Multis videlicet ex causis: quas quia omnes enarrare longum foret, dicamus vel paucas. Fecit igitur hoc, tum ne Iudæis vllam vel scandali, vel calumniandi materiam præberet: tum ne legem diuinitus datam contemptui habere ac negligere videretur: tum ne gratiam Dei sibi præstitam, & vix paucissimis cognitam, tanquam humanæ laudis auida, omnibus ostentare crederetur: tum vt perfectæ obedientiæ ac humilitatis nobis præstaret exemplum: tum vt diabolo diuinæ incarnationis mysterium penitus occultaretur. Si quis plures velit nosse causas, legat scripta doctorum. Tulerunt, inquit, Iesum in Hierusalem, vt sisterent eum Domino, id est, offerrent ac præsentarent: & quia primogenitus erat, etiam redimerent, sicut Euangelista subdit:

Exod. 13. Psalm 78. & 104.

Purificationis legem seruauerit beata Maria.

Et vt darent hostiam secundùm quod dictum est in lege Domini, par turturum aut duos pullos columbarum.

Orem omni admiratione prosequendam. In templo præsentatur is, qui pios omnes suum sibi templum efficit: quinque siclis vt seruus redimitur, cuius ditioni ac imperio totum subiacet vniuersum: offertur pro eo sacrificium, quo velut peccator expietur, qui cunctorum peccata expurgauit: à matre virgine paruulus gestatur, qui immensus & omnipotens omnia portat & sustentat verbo virtutis suæ: non diuitum sed pauperum oblatione vtitur, qui solus est diues, qui per Salomonem dicit: *Mecum sunt diuitiæ & gloria.* Tenet puella suum & omnium creatorem, nutrit suum & omnium nutritorem: portat ad templum suum & omnium rectorem. Sed quærat merito aliquis: Cum certum sit Magos inter cætera munera etiam aurum, & quidem vt tantos decebat viros, haud exiguum Domino obtulisse, quid causæ est, vt virgo beata agnum offerre noluerit, turtures vel pullos columbæ instar pauperum obtulisse contenta? Si habuit vnde agnum emeret, & noluit, videtur fraudem fecisse sacerdoti: sin verò non habuit, vbi Magorum aurum reliquit? Sed virgo pijssima amatrix summa paupertatis, intelligens certissima ex sancti Spiritus inspiratione mentem ac propositum filij, quomodo paupertatē maximè amaret, & toto vitæ suæ spatio amplecti statuisset,

Hebr. 1.

Prou. 8.

Matth. 2.

Aurum trium Magorum in pauperes fuisse expēsum.

ſtatuiſſet, vt erat in proximos, maximè inopes & miſeros longè piiſſima, totum illum theſaurum per ſanctum Ioſeph creditur ſtatim in pauperum ſolatium diſtribuiſſe. Si dicas: Vnde ergo victura erat cum Domino Saluatore & ſancto Ioſepho? Nos reſpondemus, Occupet eiuſcemodi ſolicitudo eorum animos, qui neſciunt diuinæ ſe committere prouidentiæ, qui non audent confidere Deo, quod poſteaquam corpus & animam dedit libentiſſimè, fit etiam vitæ neceſſaria præſtiturus. Beata autem & glorioſa virgo, quæ totam ſpem ſuam contulerat in Deum, non poterat nec tenuiſſimam in animum ſuum inanis curæ aut puſillanimitatis cogitationem admittere. Quāobrem pro filij nutu ac voluntate cuncta diſperſit in miſeros, malens nudari auro, quam pietate ac miſericordia. Curam autem omnem ſui in Deum reiecit, conuenienter illi admonitioni Propheticæ: *Iacta ſuper Dominum curam tuam, & ipſe te enutriet.* Nouerat namque etiam alibi eundem dixiſſe Prophetam: *Non vidi iuſtum derelictum nec ſemen eius quærens panem. Tota die miſeretur & commodat, & ſemen illius in benedictione erit.* Animaduertant hæc diuites auari, qui ſemper metuunt, ne non ſatis multa relinquant prolibus ſuis, omne fortaſſis patrimonium ſuum comeſſando, potando, luxuriando abſumpturis, & nec tenuem ipſis gratiam habituris, atque interim pauperes & miſeros crudeliſſimè negligunt.

Pſal. 54.

Pſal. 36.

Et ecce homo erat in Hieruſalem, cui nomen Simeon, & homo iſte iuſtus & timoratus, expectans conſolationem Iſrael, & Spiritus ſanctus erat in eo. Et reſponſum acceperat à Spiritu ſancto non viſurum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtum Domini.

Hic porro commemorat Euangeliſta ſenem iuſtum & ſanctum, dignum qui videret Chriſtum Domini, & qui nato Saluatori redderet teſtimonium. Dicitque eum fuiſſe iuſtum & timoratum: iuſtum quidem non modo ob iuſtitiam, quatenus ea virtus particularis eſt, qua redditur cuique quod ſuum eſt: ſed etiam quatenus eſt virtus communis ſeu generalis, virtutes omnes in ſe complectens, quam Auguſtinus definiens, ait eam eſſe, qua Deus, proximusque diligitur. Fuit etiam timoratus, non eo timore, quo metuūt homines ne bonis temporarijs priuentur, ne vitam amittant temporalem, ne temporale patiantur incommodum: quæ omnia ad mundanum, aut ſeruilē timorem pertinent, quem perfecta charitas foras mittit. Non enim eſt fidelis domino ſuo, ſed proprijs duntaxat lucris ducitur, quod eſt à vera charitate maximè alienum, quæ non quærit quæ ſua ſunt, ſed tendit in alterum. Non ergo ex hoc timore laudatur ſanctus Simeon, vt qui magis in vitio eſt, quam in virtute: ſed illo caſto & ſyncero, qualis eſt filiorum, qui plus veretur iniuriam & offenſam Dei, quam quoduis proprium incommodum, de quo ſcriptura dicit: *Qui timet Deum, nihil negligit.* Et: *Timor Domini ſanctus permanens in ſeculum ſeculi.* Expectans conſolationem Iſrael. Hoc propriè in hominibus ſanctis charitas efficit, vt multorum optent ſalutem. Ita beatus iſte ſenex, non ſui duntaxat, verum totius Iſrael, omnium videlicet electorum conſolationem ac liberationem, quæ Chriſti aduentu præſtanda erat, expectabat ido; ardentiſſimo deſiderio, & quo-

Simeon cur fuerit iuſtus.

Iuſtitia quid.

Auguſt.

Simeon vt fuerit timoratus.

1. Ioan. 4.

1. Corin. 13.

Timor ſyncerus & caſtus quis.

Eccl 7.

Pſalm. 18.

quotidianis perpetuisq; precibus, quibus in tantum placuit Deo, vt etiã iucundissima illius reuelatione de aduentu Saluatoris certior effectus sit. Et Spiritus sanctus erat in eo: à quo etiam responsum acceperat, nõ visurum se morte, nisi prius videret Christum Domini. Beatus plane ille homo, cuius habitator est Spiritus sanctus. Non potest ille non sanctis feruere desiderijs, & in animum suum aduentum optare Saluatoris. Olim sancti homines, grauissimi huius exilij & miserandæ captiuitatis pertæsi, vehemẽtissimè Christi nasciturí præsentiam suspirabant, Sic Dauid sanctus: *Ostende*, inquit, *nobis Domine faciem tuam, & salui erimus*. Itemq; *Ostende nobis Domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis*. Et Esaias Propheta: *Vtinam*, ait, *cælos disrumperes, & descenderes*. Talis erat & hic venerandus & amabilis senex Simeon, quem dubium non est quotidie ignitis precibus Dominum vt veniret, pulsasse. De talibus dicit S. Bernardus: Ardorem desiderij patrum suspirantium Christi in carne præsentiam frequentissimè cogitans, compungor & confundor in memetipso: & nunc vix contineo lachrymas, ita pudet me teporis torporisq; miserabilium temporum horum. Cui namque nostrum tantum ingerit gaudium gratiæ huius exhibitio, quantum veteribus sanctis accenderat desiderium promissio? Lege hinc plura apud ipsum Bernardum Sermone II. in Cantica Canticorum. Hodie miseri magis aurum & argentum, id est, lutum, aut corporis voluptates, id est, porcorum siliquas, aut honores & fastus seculi, hoc est, vanitates & insanias falsas, & diaboli pompas appetimus, quàm Christum eiusqúe gratiam. Verùm non nisi nosipsos fallimus. Sequitur.

Desiderium quale fuerit antiquorum patrum pro aduentu Christi

Psalm. 79.
Psalm. 84.
Esaiæ 64.

Bernard.

Et venit in spiritu in templum. Et cùm inducerent pueri parentes eius, vt facerent secundùm consuetudinem legis pro eo: & ipse accepit eum in vlnas suas, & benedixit Deum.

Ne sanctus & venerabilis senex fraudaretur desiderio suo, eodem tempore, quo Christus ferebatur in templum, intus admonitus est à Spiritu sancto, vt iret ad templum. Ita factum est, vt eodem reuelante Spiritu cognosceret puerum qui illuc adducebatur, esse mundi saluatorem, cuius conspectum ipsi promiserat Spiritus sanctus. Accurrit itaque, & feruenti desiderio petijt à matre præberi sibi infantulum, quem vbi pia mater præbuit, accepit eum lætus in vlnas suas, non vtique sine maxima humilitate, deuotione & reuerentia. Magna profecto huius senis charitas fuit. Nõ enim dubitabat Deum ac Dominum suum esse quem sic amplectebatur: vnde merito poterat horrore, timore ac tremore concuti: sed amor præstitit fiduciam, vt securus pijs stringeret amplexibus, quẽ super se etiam angelicæ potestates verentur. Hanc fiduciam non præstat fides sterilis ac bonis operibus vacua, sed feruens & perfecta charitas, quæ vbiq; & semper & in omnibus Domini Dei sui voluntatem diligentissimè exequitur, idqúe non ob aliud, nisi quia nouit ita velle eum quem diligit. Sequitur:

Simeonis charitas quãta fuerit.

Et dixit: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundùm verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum.

um. Quod parasti ante faciem omnium populorum. Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israel.

Psalm. 4.

Iam adeptus erat, quod sperauerat, quod totis animæ visceribus concupierat, quod tot annis tam anxius expectarat: ideoque nihil iam superesse arbitrans, cur diutius viuendum sibi putaret, pijssimo & tranquillissimo animi affectu exclamauit: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundùm verbum tuum in pace. Vidi Christum salutare tuum, vidi Deum ac Dominum meum, quem semper videre concupiui, vidi eum, qui est summa, vnica & vera pax animi, tranquillitas mentis: ergo iam dimitti cupio, sicut pollicitus es, in pace, vt in ipso obdormiam & requiescam, quem vlnis teneo, qui, vt dixi, vera pax est omnium electorum. Quid mihi iam vlterius cum huius miseræ vitæ perturbationibus? quid mihi cum hac vita misera, mille periculorum, tentationum, vexationum procellis expositâ? Dimitte me in pace, vt anima mea ab huius exilij erepta ergastulo ad sinum Abrahæ feliciter quietura transeat, donec peractis omnibus, quæ ad salutem nostram pertinent, Christus Filius tuus me ex inferis eductum cum iustis omnibus in cælum secum abducat, id est, supernam Hierusalem, visionem pacis sempiternæ. Ad hanc pacem quisquis pertingere appetit, expurget se à vitijs, quæ sola impedimento sunt, ne vera pace perfruamur. Quia, inquit, viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum. Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israel. Salutare Dei Christum esse vel ex hoc loco satis intelligitur. Eum Simeon sanctus vbi vidit, iam præter eum nihil optat videre amplius. Fastidit omnia quæ mundus habet, postquam Deum Dei Filium vidit. Quid enim possit in rebus creatis liberè ei, qui omnium creatorem vidit? Itaque quod multi vilissima præsentis vitæ bona & res caducas charas habent, inde potissimum fit, quod summi boni nullum adhuc gustum perceperunt. Quod si vel tenuiter gustassent, sentirent nimirum eius comparatione merito contemnenda esse, quæcunque mundus suis offert amicis, sicut verissimè dicit Papa Gregorius: Gustato spiritu desipit omnis caro. Quod autem ait: Quod parasti ante faciem omnium populorum, lumen ad reuelationem gentium, manifestè indicat Dominum toto humano generi saluatorem venisse. *Ipse est* enim *lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Væ autem illis, qui suis peccatis aditum præcludunt huic luci, quo minus eorum pectora illustrare queat: de quibus dicit Euangelista: *Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt*, id est, admittere noluerunt. Qui enim peccat, lucem excludit, nec finit gratiæ lumen in se operari. O si homines vitijs dediti aduertere vellẽt, quantum bonum à se excludant, quanta luce se priuent, quantis immergant tenebris interni, horrerent sanè, & minus essent procliues in vitia: Dominus Iesus verum lumen est, remoueatur quicquid illi obicem ponit, & confestim gratiæ suæ splendoribus totos nos collustrabit. Sed cur dicit sanctus Simeon, Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israel? An ne etiam Iudæos Christus illuminauit? an ne etiam toti humano generi magnam attulit

Pacem verã quænam præpediant.

Amare immodicè temporalia vnde contingat.

Gregorius.

Ioan. 1.

Ibidem.

Lumen verũ qui sit Dominus Iesus.

attulit gloriam, quod Dei Filius homo fieri voluit? Missus planè erat Dominus ad oues quæ perierant domus Israel, & illis illuminandis quantam nauauerit operam, Euangelica scripta declarant. Sed quia pauciſſimi eius lucem recipere voluerunt, ad gentes gratia eius translata est. Vnde Esaias dicit ex persona Dei: *Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus.* Dicitur ergo lumen gentium, quia post eius aduentum gentes dæmonum cultui deditæ ad vnius Dei viui & veri agnitionem conuersæ sunt, & Iudæi in sua cæcitate permanserunt. Gloriam autem plebis Israel eum vocat, quod illi populo maximam attulerit dignitatem, quod Dei Filius ex ipso carnem sumere voluit: quod idem ad totum humanum genus referri potest, cui id non vulgarem aduexit gloriam, quod Dei Filius homo fieri dignatus est. Rogemus nunc Dominum dilectiſſimi, vt dum adhuc in hoc exilio degimus veram pectoris & conscientiæ pacem, cunctis vitijs & perturbationibus exclusis ac sopitis adipiſci, Christum veram salutem interioribus oculis, vel per speculum & in ænigmate conspicere, atque eius luce, ne erroribus & mendacijs fallamur, illustrari, atque ipsum tandem, qui certa gloria est plebis suæ in cælesti patria feliciſſimè possidere, atque in eius populo, id est, veris Israelitis adnumerari mereamur, Amen.

Matth. 15.

Esaiæ 55.

1. Cor. 13.

SERMO IN EADEM SOLENNITATE.

Vt Christi ac matris eius humilitatem & obedientiam imitari debeamus.

QVum inducerent puerum Iesum parentes eius, vt facerent secundùm consuetudinem legis pro eo. Lucæ secundo. Etsi dubium non est dilectiſſimi totam Domini Saluatoris vitam omnigenis claruiſſe virtutibus, nullam tamen ferè tam studiosè, ac solicitè in seipso expreſſiſſe, nobisque colendam tradidiſſe videtur, atque veram ac profundam humilitatem, Vnde ipse ait: *Diſcite à me*, non fabricare cælos, non excitare mortuos, non mortalium omnium efferri ac celebrari encomijs: sed *quia mitis sum & humilis corde*, videlicet vt & vos beatæ humilitatis, & placidæ mansuetudinis gratiam adipiſci conemini. Inspiciamus si placet totam Christi mortalem vitam, & in ea vbique humilitatem præcipue eminere conspiciemus. Nascitur in exteris locis procul à paterna domo, ex virgine humili ac paupere, in vili & fœtenti stabulo, reponitur in præsepio, circunciditur vt peccati reus, offertur in templo ac redimitur vt vnus è cæteris, qui est verendus super omnes, Herodis insaniam sentiens, fugit in Aegyptum tanquam sibi ab illo homuncione metuat, quem solo nutu extinguere poterat: vsque ad annum triceſimum latet incognitus, vilibus cum S. Ioseph operibus intentus, denique vbi mundo prædicare exorsus est, tam manifestè ineffabilem vbique humilitatem præ se tulit, vt omnino superuacaneum sit id declarare velle. Quæ omnia breuiter complexus D. Bernardus, ait *Exinaniuit* Christus *semetipsum formam serui accipiens*: filius erat, & factus est tanquam seruus. Nec solum formam serui accepit, vt subesset, sed etiam mali serui vt vapularet, & serui peccati, vt pœnam solueret, cùm culpam non haberet.

Matth. 11.

Vita Christi tota vt fuerit mera humilitas.

Luc. 2.

Matth. 2.

Bernardus, Philip. 2.

Iaiam habemus filij Dei admirandam humilitatem: videamus etiã quã

ea virtus in eius matre dignissima effulserit. Nouerat virgo supernis splendoribus abundè illustrata solum humilitatem reddere hominem Deo suo fidelem, eidem ascribere bona omnia, sibi verò non nisi mala, eamq; nec insolescere in prosperis, nec deijci in aduersis: ideoq; summo studio eam amplexa est. Vnde, tametsi ab æterno Patre tam singulariter esset electa, ab ipso Dei Filio in matrem assumpta, à sancto Spiritu totius gratiæ plenitudine inundata, ab Angelo officiosissimè salutata, multisq; alijs eximijs ac inauditis affecta donis Dei, nihilominus tanquam horum nihil ipsi præstitum esset, in profundissimæ humilitatis abyssum sese semper deiecit, gratias quidem agens Deo corde ardentissimo pro beneficijs illius, sed eorum nihil sibi tribuens. Quod in ea admirans S. Bernardus, in hæc verba prorumpit: Quæ est ista tam sublimis humilitas, quæ honori cædere non nouit, insolescere gloria nescit? Dei mater eligitur, & ancillam se nominat. Non est magnum esse humilem in abiectione: magna prorsus & rara virtus humilitas honorata. Et est reuera nimis stupendum, quod virgo sacratissima, Dei mater veneranda inter tot præclara virtutum charismata, tot diuinorum prærogatiuas munerum, tantam tamq; excellentem vitæ sanctimoniam aliaq; multa nulli vnquam tam sublimiter concessa non solum non est erecta in superbiam, sed nec tenuissimũm elationis motum sensit vnquam: imo verò quanto præstantioribus Omnipotentis Dei beneficijs augebatur, tanto se semper humilius abiecit, omnibus illis ex animo indignã se iudicans. Vbi facilè aduerti potest, quantum vicerit animi constantia & fortitudine, ac profunda humilitate primum illum ac præcipuum Angelum, qui cum non esset tam sublimi affectus honore, vt mater Dei, (Nihil enim sub Deo maioris est dignitatis, quam esse matrem Dei) tamen ex naturali pulchritudine ac decore suo tam intolerandam concepit superbiam, vt irreuocabili benignissimi creatoris sententia detrusus sit in infimum tartari lacum, semper illic sine fine cruciandus. Iam verò si quis diligentius scire velit, quanta fuerit in Dei matre humilitas, cogitet si potest quanta in eius mente serenissima, ac lucidissima, tum Dei, tum suijpsius cognitio fuerit. Quæ quanto est maior in homine, tanto etiam humilitas demissior fit necesse est. Nemo me putet de nuda illa Dei ac sui cognitione dicere, quæ potest esse etiam in malis ac impijs: sed de illa potius, quæ à sancto Spiritu supernaturaliter infunditur: qua vsqueadeo beatæ semper virginis Mariæ animam constat impletam fuisse, vt à nemine satis queat comprehendi. Itaque frequentissimis diuinæ lucis perfusa fulgoribus, atque in diuinitatis creberrimè & altissimè demersa abyssum, maximam & ineffabilem diuinæ maiestatis ac celsitudinis, suæq; paruitatis notitiam adipiscebatur: Inde verò intantum sese deiecit, ac omnino nihilipendit, vt Dei erga se benignitatem ac liberalitatem vehementissimè admiraretur, eaq; se indignissimam toto corde sentiret. Sed & ipse sapientissimus Deus quandoquidem eam supra omnem puram creaturam tam in donis gratiæ gratum facientis, quam gratiæ gratis datæ euehere ac exaltare constituerat pro suo erga ipsam singulari ac ardentissimo amore, vt eorum omnium donorum, & charismatum esset capacissima, ad eaq; suscipienda cum primis habilis ac idonea, principio perfectissimam & profundissimam ei præstitit humilitatem: qua

indies

Humilitas B. Mariæ quanta fuerit.

Bernardus.

Luc. 1.

Esaiæ 14.

Cognitionẽ quam lucidã habuerit beata Virgo Maria de Deo & de seipsa.

indies in ea mirificè excrescente, simul etiam alia omnia supernorum charismatum dona cumulabantur. Vt enim ad conuallium concaua vbertim pluuiatilis vnda confluit: & quo conualles sunt profundiores, eo copiosiorem possunt vndam capere, largioresq; in eis aquæ colligũtur: ita in animas humiles diuina gratia propensissimè illabitur, eaq; tãto copiosior, quãto sunt humiliores. Quis autem cogitatione cõplecti queat, quantum in humilitate virgo sacratissima, profectum fecerit, quando veri Dei Filium, cuius summam maiestatem optimè nouerat, tam humiliter, tã modestè, tam obedienter quotidie secum victitare perspexit, cuius exemplis non poterat non vehementissimè inflammari? sicut dubium non est, quin vt obedientissima & summè docilis Christi Filij sui discipula, perfectissimè ab eodem didicerit, ac executa sit semper, quod ipse dicebat: *Discite à me quia mitis sum & humilis corde*. Sed quid nos multis de sanctissimæ virginis humilitate agimus, quæ nunquam potuit, sed nec poterit vllo explicari sermone? Videamus nunc paucis & filij eius & ipsius obedientiam. De se quidem ipse filius dicit: Non descendi de cælo vt faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me patris. Ecce habes obedientiam erga patrem. Lucas autem Euangelista quodam loco de ipso sic refert: *Descendit Iesus cum parentibus suis in Nazareth, & erat subditus eis*. En habes obedientiam erga parentes: sed obedientiam talem, quam aures humanæ sine stupore & tremore vix possint percipere. Quid est enim subditum esse Deum hominibus, omnipotentem infirmis, Regem regum & Dominum dominorum, pauperculis & simplicibus, creatorem creaturis, immortalem mortalibus? Neq; solũ parentibus suis obediuit, sed etiam mortalibus cunctis quantum in ipso fuit. Quis vnquam aliquid petijt ab eo, & passus est repulsam? Atq; quod magis mirandum, etiã ipsi vilissimo dæmoni se submisit eatenus, quod se permisit ab illo in templi pinnaculum, & in montem excelsum duci. Quam verò benedicta mater eius hanc Deo gratissimam virtutem excoluerit, vel ex hoc solo perspicuè liquet, quod nunquam in tota vita sua vel tenuissimo peccato offenderit Deum: adeo semper summè solicita fuit, ne quid admitteret, quo vel parum displiceret Deo ac Domino suo: potestq; rectissimè illi aptari versus ille Psalmi I. *In lege Domini voluntas eius & in lege eius meditabitur die ac nocte*. Nec contenta fuit languere circa communia, & præcepta duntaxat obseruare, sed quicquid cognouit præcipue placere Deo, id semper studiosissimè executa est. Imo etiam ea, ad quæ non erat astricta, perfectè seruare voluit humilitatis & obedientiæ causa: cuiusmodi est, quod purificationis seruauit legem, cùm nullas contraxisset sordes, à quibus esset expurganda.

Profectum quantũ fecerit B. Maria in humilitate vera.

Matth. 11.

Obedientia Christi quanta fuerit.

Ioan. 5.

Lucæ 2.

Apocal. 9.

Matth. 4. Lucæ 4.

Obedientia B. Mariæ quanta fuerit.

Psalm. 1.

Lucæ 2.

Meritò igitur huic præstantissimæ virgini ac reuerendissimæ Dominæ nostræ subijcitur ac obtemperat creatura omnis cælestis & terrestris, & quæcunque cæli & terræ ambitu continentur: quandoquidem ipsa perfectissimè Deo semper subiecta fuit. Sed quid prodest dilectissimi, vt has Filij Dei matrisque eius virtutes commemoremus, nisi etiam pro modulo nostro eas imitari studeamus? Didicimus humilitatem humilis Dei, didicimus humilitatem matris Dei, didicimus & vtriusque obedientiam, quæ virtus ex humilitate proficiscitur (non enim potest esse verè obediens, nisi qui humilis sit, nec potest non obedire, qui humilitate præditus est) discamus ergo &

Omnis creatura vt meritò subijciatur B. Mariæ.

nos esse humiles, discamus esse morigeri ac obedientes. Vtraque virtus ad salutem prorsus necessaria est. Humilitatem B. Bernardus definit, quod sit virtus, qua quis verissima sui cognitione sibi vilescit. Idemque ait quod verus humilis non vult humilis prædicari, sed vilis reputari. Quod est contra hypocritas, qui foris humilitatem simulant, cum animo superbi ac numidi sint. Quod vt caueamus, D. Hieronymus pulchrè admonet, vbi ait: Humilitatem sequere, non quæ ostenditur atque simulatur gestu corporis, ac ficta voce verborum, sed quæ puro cordis affectu exprimitur. Aliud est enim virtutem habere, aliud virtutis similitudinem. Illa multo deformior est superbia, quæ sub quibusdam humilitatis signis latet. Nescio enim quomodo turpiora sunt vitia, cum virtutum specie celantur. Hæc ille.

Humilitas quid sit. Bernard.

Hieron.

Ad veram autem humilitatem obtinendam multum prodest bene perspecta habere, atq; ob oculos reuocare vitia quibus Deum offendimus, itemque perturbationes siue passiones malas quibus impliciti sumus. Non enim facilè erigemur in superbiam, si benè attendere volemus quam viles simus in conspectu Dei ob peccata & vitia nostra, quibus tamen plus satis abundamus. Nihil namque Deo peius fœtet, atque peccatum: & hoc propriè nostrum est. Si qua verò bona in nobis sunt, ea non nostra, sed Dei sunt. Nihil igitur omnino in nobis est, nisi quod pessimè fœteat, de illis loquor, quæ verè nostra sunt. Vnde igitur superbia intumescimus? Si de ingenij præstantia, si de pulchritudine corporis, si de viribus, si de diuitijs, si de quantumuis excellenti eruditione, si denique, quod maius est, de virtutibus ac charismatibus diuinitus infusis: hæc omnia aliena sunt, nostra non sunt. Quicquid in hit boni est, quicquid laude dignum est, ex totius boni fonte in nos deriuatum est, non ex nobisipsis profectum. Qua igitur fronte inde superbimus? Si extolli animo placet, extollamur de innumeris scelcribus, vitijs & peccatis nostris: hæc enim nostra sunt. Atqui ex his erigi in superbiam, nihil aliud est, quam in furorem & insaniam verti. Deinde non parum quoque adiuuat ad humilitatis capessendam gratiam, considerare vilitatem conditionis nostræ quantum ad ipsum corpus attinet, de qua D. Bernardus scribens: Si diligenter, inquit, consideres, quid per os & nares, cæterosq; corporis meatus egreditur, vilius sterquilinium nunquam vidisti. Itemq; Nihil est aliud homo, nisi saccus stercorum, cibus & esca vermium, post hominem vermis, post vermem fœtor & horror. Et sic in non hominem vertitur omnis homo. Quid ergo superbis homo puluis & cinis? cuius conceptus culpa, nasci miseria, viuere pœna, & mori est angustia. Idem Bernard. serm. XXXVIII. in Cantica canticorum sententia vtitur memorabili, qua non hæc duo tantum, sed etiam alia quædam, quæ animum vehementer humiliant, complexus est, ita dicens: Quomodo non humiliabitur anima in vera cognitione suijpsius, cum se perceperit peccatis oneratam, mole mortalis corporis aggrauatam, terrenis curis circundatam, carnalium desideriorum fæce infectam, cæcam, curuam, infirmam, implicatam multis erroribus, mille periculis expositam, mille timoribus trepidam, mille difficultatibus anxiam, mille suspitionibus obnoxiam, mille necessitatibus ærumnosam, procliuem ad vitia, & inualidam ad virtutes? Hæc ille. Magnum præterea ad consequendam humilitatem præstat adiumentum inspicere sanctorum exempla. Hoc enim id est

Ad veram humilitatem quænam promoueant.

Rationem meritam nullam habere homines cur superbire possint.

Bernardus.

Eccle. 10.

Bernardus.

id efficit in nobis, vt dũ aliorũ præclara cõſpicimus geſta ac merita, noſipſos non ſolum non extollere audeamus, ſed etiam deſpicere ac deprimere cogamur. Quid eſt enim vita noſtra ad multorũ cum Chriſto in cælis beatã nunc vitã degentiũ collata? Hac de re ſic dicit B. Gregorius: Neceſſe eſt, qui in virtute humilitatis proficere deſiderat, vt exempla ſanctorũ virorũ conſpiciat, atq; in eorũ cõparatione ſe penſans, ſe peccatorem eſſe deprehendat. Hoc adminiculo vel remedio vti debent, qui dum boni quippiam agunt, aut quædã in ſe Dei dona animaduertunt, ventũ ſuperbiæ patiuntur. Credo equidem ſi quis præcedentiũ ſanctorũ facta æquo perpendat iudicio, magis ipſum etiã ex quibuslibet quantũuis præclaris factis ſuis rubore poſſe ſuffundi, quàm efferri animo. Verum vt dicit S. Papa Gregorius, hæc reprobi neſciunt: quia mentis oculũ ſemper in infimis premunt. Quia & ſi quandoq; in via Dñi veniũt, non ad meliorũ veſtigia intuenda, ſed ad prauorũ exempla vertuntur. Neq; eorum conſiderant vitã, quibus ſe humiliando poſtponant, ſed quibus ſe ſuperbiendo præferant. Deteriores nanq; conſpiciunt, quibus ſe meliores eſſe glorisntur. Poſſent & alia multa, quibus obtineatur humilitas adduci, ſed tẽpus non patitur. De hac virtute, puta quàm ea neceſſaria ſit etiã illis, qui iam virtutibus acquirendis nauant operã, pulcherrimè dicit Gregorius Papa: Perit omne quod agitur, ſi non ſolicitè in humilitate cuſtodiatur. Qui enim virtutes ſine humilitate congregat, quaſi puluerem in ventum portat. Ergo dilectiſſimi ſtudeamus humilitati, ſine qua nihil Deo gratũ eſſe poteſt, quantũcunque excellens ſit. Si grandẽ nitimur & ſublimem virtutũ ſtructuram conficere, fundamenti loco altiſſimam ponamus humilitatem: quæ quanto fuerit profundior, tanto firmius, magisq; diuturnum erit totum cæterarũ virtutum ædificium. Et ſi nonnihil laborare oporteat, labor ipſe contemnatur virtutis amore. Digna eſt enim hæc præclara humilitatis virtus, vt eius adipiſcendæ cauſa labor nullus ſubterfugiatur. Tot tamq; eximios effectus habet: de quibus non eſt iam ſingillatim agẽdum. Deinde vbi humilitatẽ adepti erimus, virtutes aliæ ſua ſponte ſuccedent: imprimisq; vera tum erga Deum, tum prælatos, tum alios, maximè quibus parendum eſt, obedientia, quæ vt diximus, ex humilitate naſcitur, nec niſi in humilibus vera ac D.o grata eſſe poteſt, nec vnquã abeſt ab humilib⁹. Quiſquis autẽ illis quibus debet morẽ gerere non vult, is hoc ipſo ſuperbũ ſe eſſe declarat. Erga Deũ quidem ſumma ac præcipua ſemper exhibenda eſt obedientia, vt quicquid ille ſiue iuſſit ſiue vetuit, ne pro ipſa quidẽ vita amittẽda vnquam aut omittatur, aut fiat. Erga prælatos quoq; & Eccleſiæ proceres integra ac ſyncera obediẽtia præſtanda eſt, nec dubitet quiſquã quin contemptus illis irrogatus in Deum redundet. Sic enim ipſe Dominus ait: *Qui vos audit me audit, & qui vos ſpernit me ſpernit.* Et ne quis puter ob malã ipſorum vitam non eis eſſe obtemperandũ. Dominus manifeſtè ait ad diſcipulos ſuos: Super cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ & phariſæi. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, ſeruate & facite: ſecundùm opera verò illorum nolite facere. Iſtud difficilè non eſt humilibus, qui neminem contemnunt, neminem iudicant, ſed ſe ſolos omnium viliſſimos ex animo putant, atque indiſcrimi natim quibuſuis ſuperioribus ſuis obediunt, modò ne manifeſtam præcipiant iniquitatem.

Gregor.

Idem.

Idem.

Fundamentũ veri ſpiritualis ædificij quodnam ſit.

Obedientiã naſci ex humilitate.

Obedientiã quibuſnã debeamus.

Lucæ 10.

Obediendũ vti ſit malis etiam prælatis. Matth. 18.

Lutherani noſtri ſpiritu non humilitatis ſed elationis pleni nolunt Romanæ ſedis antiſtiti, atque alijs catholicis Epiſcopis & ſuperioribus ſuis obtemperare. Putant enim ſe nullam eis debere obedientiam. Sed quo authore? Luthero ſcilicet, excucullato monacho, qui ipſe primo votum obedientiæ monaſticum omni pudore ſimul cum habitu religioſo reiecto fregit, ac deinde etiam Romano pontifici atque adeo toti Eccleſiæ ſe oppoſuit. Nec ſua damnatione contentus, quoſcunque potuit ad eandem prouocauit. Quæ libentiſſimè innumera hominum carnalium & mundo huic deditorũ turba ſectata eſt. Nimium enim delectabat eos hodieq; delectat carnis gaudere libertate, quæ eſt diriſſima ſeruitus, nec vlli parere ſuperiori poteſtati. Cuius rei præclarum habent exemplum in ipſo Lucifero, qui indignè ferens ſe Deo ſubiectum eſſe debere, talè concepit conſilium: *Aſcendam*, inquit, *ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero altiſſimo*. Sed quid euenit miſero? Id quod ſtatim apud Eſaiam, vnde hæc eius verba deſumpta ſunt, ſequitur: *Verumtamen ad infernum detraheris in profundum lacꝰ*. Timeant hæc filij propriæ voluntatis, filij deſertores, filij inobedientiæ, qui ab catholicæ Eccleſiæ capitibus & membris ſeſe vltro abiungunt, nec per humile oſtium quod eſt Chriſtus, intrare volunt in regnum cælorum, ſeu per deuia aberrare malunt cum principe tenebrarum, qui nunquam aduerſus miſeros mortales fortior eſt, quàm ſi eos à Chriſtianæ humilitatis obedientia ſeſe ſubducere, ac propriæ voluntatis libidini obſequi cernit. Quod vtique neque Chriſtus, neque eius venerãda genitrix ſuis nos exemplis docuerunt: qui vt maximum obedientiæ meritum nobis demonſtrarent, etiam in illis obedire voluerunt, in quibus erant ab omni lege immunes. Quos nos dilectiſſimi imitari decet, & eorum potius quam ſuperbi dæmonis veſtigijs ingredi. Nihil eſt Chriſtianæ pietatis humilitate ſublimius, nihil ſubmiſſa obedientia glorioſius. Poſt eaquam ex paradiſi ſedibus ob ſuperbiam & inobedientiam detruſi ſumus, non alia, qua ad eas reuerti liceat, quam humilitatis & obedientiæ, nobis relicta via. Hanc teneamus, in hac perſeueremus. Non nos delectet liberta carnis, cuius finis eſt dæmonum ſeruitus ſempiterna apud inferos, ſed Chriſti ſuaue iugum & onus leue manſuetiſſimis humeris excipiamus. Humiliemur dum in hac miſera vita vel potius morte ſumus cum Domino Ieſu & eius piiſſima matre, vt exaltemur in die viſitationis, quando veniet Dominus exaltare humiles, & humiliare ſuperbos, quando pauperes ſpiritu, id eſt, humiles obtinebunt regna cælorum, & ſuperbi cum eo qui eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ, demergentur in flammas pice ac ſulphure ſemper arſuras apud chaos tartarorum, iuſtam illis vindictam reddente Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui eſt ſuper omnia verendus & benedictus in ſecula, Amen.

Lutheri rebellio in prælatos Eccleſiq; quãta

Obedientia Lutheranorũ qualis ſit.

Eſaiæ 14.

Eſaiæ 14.

Matth. 10.

Humilitatem & obedientiam ſolam viã eſſe ad regnũ cęlorum.

Matth. 11.

1. Petr 5.

Lucæ 1.

Matth. 5. Iob 41.

SERMO II. IN EADEM SOLENNITATE

Templum triplex, in quod Chriſtus miſticè offerri debeat, quodnam ſit, quas item virtutes in ſui purificatione idem Chriſtus & dignißima ipſius mater nos docuerint.

SVſcepimus Deus miſericordiam tuam in medio templi tui. Pſalmo XLVII. Chriſtiſſimi fratres ſancta mater Eccleſia peragens ſolẽnitatem hodiernam, ſolẽ-

solennitatem Christi, solennitatem etiam beatæ & perpetuæ virginis Mariæ, excitat filios suos ad deuotionem & gratiarum actionem Domino Deo Patri pro natiuitate filij sui in carne, pro circuncisione eiusdem, & pro præsentatione seu oblatione illius in templum, & pro illius manifestatione, quæ hodie clarior fuit, quam in eius natiuitate vel apparitione. Nam in natiuitate solis pastoribus, in apparitione magis, hodie verò apparuit omnibus fidelibus cum testimonio solenni iusti Simeonis, & deuotissimæ viduæ S. Annæ. Idcirco statuit mater nostra sancta Ecclesia in principio Missæ prælligata verba cantari hodie: *Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui.* Quæ verba tripliciter possunt intelligi, secundùm quod templum tripliciter potest accipi: scilicet literaliter pro templo materiali, vel mysticè pro beata virgine Maria: siue moraliter pro nobisipsis. Primo, literaliter & secundùm historiam accipitur templum pro materiali templo Salomonis, in quo hodie suscepimus misericordiam Dei, id est, Iesum Christum Dominum nostrum, qui non venit iudicare mundum, sed saluare, qui semetipsum hodie Deo Patri obtulit, & seipsum redemit, & obtulit hostiam pro peccato. Non tamen se redemit quasi obnoxium peccato, vel in aliquo debitorem: sed redemit nos in seipso: quia nos corpus vnum multi sumus in ipso. Hanc porro oblationem & præsentationem Christi in templum materiale docet hodie Euangelica historia, in qua breuiter tangitur quomodo Christus Dei & virginis Filius voluit in templum offerri. Sed dicitis: quare voluit in templum offerri? Interrogo & vos: quare voluit nasci? quare voluit circuncidi? quare voluit & postea crucifigi, & tandem mori? Omnia charissimi propter nos fecit. Nam sicut non habuit necesse, propter se, scilicet crucifigi aut mori, ita non fuit ei etiam necessarium in templum præsentari aut nasci. Nobis necessarium fuit, nobis vtile fuit, non solum ad redemptionem nostram, sed etiam ad instructionem nostram. Talia enim sunt opera, & passiones Christi, tam fructuosa, quod non solum prosunt, sed etiam erudiunt. Profuit quidem hæc obseruantia legis. Nam vt sanctus Thomas dicit, Christus voluit sub lege fieri, & præcepta legis seruare, quum tamen esset author legis, vt eos qui sub lege erant redimeret, & vt iustificatio legis in suis membris impleretur. Duplex enim præceptum in lege de prole nata traditum erat. Vnum quidem generale, quo ad omnes, vt scilicet completis diebus purificationis matris, offerretur sacrificium pro filio vel filia. Et hoc sacrificium erat ad expiationem peccati, in quo erat proles concepta & nata, & etiam ad consecrationem quandã ipsius pueri: & idcirco offerebatur aliquid in holocaustum, & aliquid pro peccato. Aliud autem præceptum erat speciale in lege de primogenitis, tam in hominibus, quam in iumentis. Sibi enim deputauerat Deus omne primogenitum filiorum Israel, pro eo quod ad liberationem populi Israel percusserat primogenita Aegypti ab homine vsque ad pecus, primogenitis filiorum Israel reseruatis. Quia igitur Christus natus erat ex muliere, & erat primogenitus, & voluit sub lege fieri, idcirco hæc duo seruauit, quod scilicet fuit in templum præsentatus, & pro eo oblatum sacrificium, scilicet par turturum vel duo pulli columbarum. Et quia erat etiam primogenitus, ideo fuit redemptus quinque siclis. In hac autem præsentatione habemus tria

Psal. 47.

Templum triplex quod qui intelligendum.

Ioan. 8.

Christus quomodo seipsum redemerit

Ephes. 4.

Christus cur voluerit hodie offerri in templo.

Opera & passiones vt non solum prosint, sed & erudiant. S. Thomas. Galat. 4.

Quænam purificandis lex præscripserit. Leuit. 12.

Exod. 13. Leuit. 7. Numer 3. Exod. 12.

Præsentatio Christi in templo quas virtutes nos deceat.

magna documenta, siue exempla trium magnarum virtutum, tam ex parte Domini Iesu, quam ex parte beatæ virginis Mariæ. Primum exemplum vel documentum fuit, magnæ humilitatis. Primo in Maria virgine: quæ licet virgo, conceperat virgo, & clauso ventre, & sine dolore genuerat, nec cæteris defectibus & inconuenientijs muliebribus, quæ euenire parientibus solent, subiacuerat, tamen ex humilitate voluit se assimilare cæteris corruptis mulieribus. Nam abstinuit per septem dies à consortio hominum, tanquam immunda, & triginta tribus diebus ab ingressu templi, & alia seruauit, quæ in lege habebantur, ac si indiguisset tali purificatione. Seruauit bene illud dictum sancti Gregorij, dicentis: Bonarum est mentium ibi culpam agnoscere, vbi nulla est culpa. Et illud sancti Bernardi: Verus humilis non vult humilis prædicari, sed vilis reputari. Secundo, magna humilitas apparuit Iesu Christi, quod voluit pro se hostiam offerri pro peccato, ac si fuisset conceptus & natus in peccato, à quo oportuit eum expiari. Sed bone Iesu quid habes expiandũ? Vnde contraxisti peccatũ? Non à Patre, quia Pater tuus Deus est, in quem non cadit peccatum. Et tu Deus es ex Deo: non tamen duo dij, sed cum Patre & Spiritu sancto vnus es Deus. Nam secundùm carnem non habes patrem, sed tantum matrem, sed virgo est, tota pulchra, & macula non est in ea. Non concepit libidine, sed fide. Accessit ad eam Spiritus sanctus, & de purissimis guttulis sanguinis eius formauit tibi corpus in vtero virginali, & virginem intactam & clausam reliquit, sicut inuenit. Non est ergo in te peccatum, qui est speculum sine macula, imago Dei Patris, & figura substantiæ eius. Nos sumus qui expiamur à peccato in te, quia membra tua sumus. Tu caput es. Sanum quidem est caput, verum membra infirma sunt, à capite, id est, à te sananda.

Humilitas in purificatione B. Mariæ quãta fuerit.

Leuit. 12.

Gregorius.

Bernardus.

Humilitas Christi in sua præsentatione quanta fuerit.

Cant. 4.

Sapien. 8.

Hebr. 1.

Paupertas Christi & eius matris quanta fuerit in eorum purificatione.

Secundo, exhibuit exemplum magnæ paupertatis, quia voluit offerre pauperum hostiam, id est, par turturum, vel duos pullos columbarum. Nam soli diuites offerebant agnum. Non autem est mirum, quod etiam hic seruauit paupertatem, quam in tota vita sua semper elegit. Nam quum in sua optione esset eligere tempus, locum, modum, & conditionem, & parentes de quibus vellet nasci, elegit, quod mundo esset abiectius & despectius, & carni pœnalius. Nam parentes pauperes, locum despectum, derelictum, & magis ignotum elegit, tempus quod esset pœnalius infanti, scilicet, propter frigora. Vnde voluit nasci in tempore magis contrario infanti, scilicet hyeme, & de nocte. O bone Iesu, quum sis creator omnium, & tuæ sint diuitiæ & gloria, quare præ omnibus diuitijs elegisti paupertatem? Si bonum est, quod elegisti, quare non omnes eligunt hoc bonum? quare filij hominum, filij huius seculi sic quærunt diuitias, sic quærunt magnificari super terram, exaltari super homines? quum tale exemplum à te non viderunt, qui es summa sapientia. Certè si hoc bonum esset, tu ipse hoc elegisses. Sed quia non eligisti, vel tu errasti, vel ipsi errant. Sed quis dicere potest te errasse, qui es sapientia summa & æterna? Ergo quia non errasti, nec errare potes eligendo paupertatem, sequitur quod totus mundus errat, qui quærit & colligit perituras diuitias. Tertio, exhibuit exemplum magnæ obedientiæ, quia seruauit beata virgo cum filio legem, ad quam non tenebatur. Notate verba legis, & videte si beata Maria debuit

Leuit. 12.

Leo Papa.

Prouer. 8.

Paupertatem cur Christus omnibus prætulerit diuitijs.

Mundus totus cur sit in errore constitutus.

Obedientiæ exemplum quale Christus & eius

debuit illi subijci. *Dixit Dominus ad Mosen: Hæc dices filijs Israel: Mulier si susceperit semine, pepererit masculum, immunda erit septem diebus.* Quid necesse fuisset addere, suscepto semine, nisi Moses à Domino illuminatus, cognouisset Mariæ virgineum partum sine semine? quia nisi cognouisset, superfluum fuisset addere, suscepto semine. Nam nulla alia mulierum concepit sine suscepto semine. Vnde nisi voluisset excipere Mariam, superflua fuisset talis loquutio. Nam talis est eiusmodi locutio, ac si vobis diceretur: Quicunque fregerit silentium lingua, recipiet disciplinam. Quid est necesse addere, lingua? Non enim frangitur silentium manibus vel pedibus. Sic non fuisset necesse dicere: Mulier quæ suscepto semine parit, quia omnes de semine pariunt viri. Sed Moses ex inspiratione diuina noluit blasphemiam irrogare in matrem Domini, vt diceret: Omnis mulier quæ parit, immunda erit: sed propter ipsam excipiendam à tali lege, dixit: Mulier quæ suscepto semine parit, immunda est. Sic non peperit Maria: ideo hæc lex non tangebat eam, nec tenebatur eam seruare. Attamen propter obedientiam (quæ facit plus quam tenetur) voluit seruare legem istam. Hiciam licet vobis cogitare, & vobisipsis formare historiam, quomodo scilicet, & cum quanta deuotione beata virgo Maria & Ioseph cum puero Iesu ascenderint de Bethlehem in Hierusalem. Non sunt omnia scripta gesta Saluatoris, nisi quæ maximè necessaria fuerunt fidei: quia Deus voluit vt in talibus nos exercitaremus, cogitando quomodo facta sint. Indubium tamen est, quin beata virgo maximam deuotionem habuit & gaudium, quod Dei Filium & suum baiulauit in templum, & obtulit Deo Patri, & redemit ipsum quinque siclis. Intellexit quoque, quod hoc præsignatio quædam erat, quod videlicet Christus filius suus se postmodum in perfecta ætate oblaturus erat Deo Patri in cruce pro peccatis totius mundi, & redempturus omnes homines quinque vulneribus suis. Interea autem venit ille sanctus Simeon, de quo audistis in Euangelio. Venit autem in spiritu in templum, hoc est, ex reuelatione Spiritus sancti, qui reuelauit præsentiam Mariæ, cum Filio Christo & vero Messia, & dixit: Ecce Simeon completum est desiderium tuum. Ecce iam videbis Messiam tibi promissum. Vade igitur cito ad templum, & ibi eum reperies, & brachijs tuis eundem accipies, & deuotè adorabis. Cogitate nunc, cum quanto gaudio, cum quanto feruore sanctus ille senex properauit ad templum: considerate cum quanta reuerentia Saluatorem mundi adorauit, cum quanta fiducia ipsum de manibus beatæ virginis accepit, quæ illum benignissimè & libentissimè eidem dedit: cum quanta item dulcedine & amore illum inter brachia ad pectus suum strinxit, & osculatus est. Credendum est, quod hæc vel similia verba potuit dicere: O benedicte puer, tu es creator meus, tu es Deus meus, tu es redemptor meus, tu es redemptio Israel, & expectatio gentium, tu desiderium patrum nostrorum, tu prophetarum oraculum. Istæ sunt manus, quæ fabricauerunt vniuersum mundum. Isti sunt pedes quorum scabellum adoratur. Isti sunt oculi contemplantes bonos & malos, quibus nihil est absconditum. Nunc lætus moriar, quia videre te merui. Nunc ergo dimitte me exire de hoc seculo, vt tam felix & bonum nuncium deferam patribus in lymbo, qui te expectant.

mater nobis reliquerint in sua purificatione. Leuit. 12.

Mariam parientem & se purificantem exceptam fuisse à lege Mosi.

Gesta & verba omnia Christi cur non sint scripta.

Deuotio & gaudium B. Mariæ in filij oblatione quanta.

Simeon vti venerit in spiritu in templum.

Deuotio Simeonis ad Christum infantem quàta.

Oratio Simeonis ad Christum infantè.

Prophetia & concio Simeonis. Lucæ 2.

Dimitte me cum gaudio mori, ne cum triſtitia poſtea videam te à populo noſtro reprobari, crucifigi, & inter duos latrones mori. Tunc conuertit ſe ad circumſtantes & prædicauit, quia ipſe erat Chriſtus, & quod poſitus eſt (ſicut in Euangelio habetur) in ruinam, & reſurrectionem multorum in Iſrael, & in ſignum, cui contradicetur. Et ad Mariam: Tuam, inquit, animam pertranſibit gladius. Vbi prædixit ei filij paſſionem, & eius, ſcilicet matris compaſſionem. Poſtea in gratiarum actionem cantauit canticum,

Canticum Simeonis.

quod hodie cantatur in receptione candelarum: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſecundùm verbum tuum, id eſt, ſecundùm promiſſum tuum, in pace, &c. Aduenichat etiam ſancta Anna, non mater beatæ Mariæ, ſed prophetiſſa, filia Phanuel, quam laudat Euangelium. Hæc vixerat ſeptem annis cum viro ſua à virginitate ſua. Et hæc vidua erat vſque ad annos octoginta quatuor, quæ non recedebat de templo ieiunijs & obſecrationibus,

Annæ viduæ & prophetiſſæ commendatio. Lucæ 2.

ſeruiens Deo die ac nocte. Et hæc ipſa hora ſuperueniens confitebatur Domino, & loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem Iſrael. Et quum omnia peracta erant ſecundùm legem Domini, rediit Maria cum Ioſeph & puero in Galilæam, in ciuitatem ſuam Nazareth. Iuit etiam Simeon domum laudans, & benedicens Deum. Et quum ad domum ſuam peruenisſet, genibus flexis in terram, manibusque & oculis in cælum

Mors S. Simeonis.

eleuatis gratias agens Deo de tanto myſterio ſibi reuelato, feliciter reddidit ſpiritum.

Hoſtiam quâ præcellentê hodie obtulerit B. Maria in templo.

Cogitate inter hæc, quantum gaudium habuit beata Maria quum hæc omnia tam miranda aſpiceret: quantum gauiſa fuit, quod obtulit Deo gratiſſimam hoſtiam, ſcilicet filium ſuum: & idcirco placauit eum mundo. Non fuit talis hoſtia oblata ab initio mundi. Quantum gauiſa fuit, quod filius ſuus ita agnoſcebatur, & prædicabatur Chriſtus à viris & mulieribus tam mirabiliter ad Dei gloriam. Habebat tamen dolorem mixtum cum

Compaſſio B. Mariæ mixta cum gaudio.

gaudio, quando audiuit mentionem fieri de paſſione filij, ſicut Simeon prædixit: licet ipſamet melius ſciret ex ſcripturis & reuelationibus, quam Simeon: tamen ex verbis Simeonis in memoriam reducebatur magis. Secundo dixi, quod verba thematis poſſunt myſticè intelligi, vt per templum intelligatur beata virgo Maria ſic: Suſcepimus Deus miſericordiam tuam in medio templi tui, id eſt, in beata virgine, quæ eſt templum Dei, non ſolum ob hoc, quia Deus in ea etiam corporaliter habitauit: ſed etiam propter

Templum vti ſignet B. Virginem Mariam.

multas conditiones conueniens cum templo. Nam ſicut ad templum confugiunt omnes, diuerſas petitiones & vota offerentes Deo: ſic ad beatam Mariam ſpecialiter omnes deuoti currunt, qui habent aliqua vota offerre Deo, quæ cit.us volunt impetrare. Et ſicut templum, id eſt, Eccleſia habet priuilegium, vt rei qui illuc confugiunt ſint immunes ab omni violentia, & iudex non poteſt contra eos agere: ſic confugientes ad beatam Mariam, immunes ſunt à violentia dæmoniorum, & ſuſpendunt ſententiam iudicis

Templum miſericordiæ cur reuera ſit B. Maria.

Dei, quouſque beata virgo ipſum placauerit: quia Deus neminem damnat, qui ſub alas confugerit Beatæ Mariæ. Propterea dico quod ipſa eſt templum miſericordiæ. Quis fugit ad hoc templum, id eſt, ad beatam Mariam, & non munitus eſt? Quis inuocauit eam pro miſericordia, & exauditus non eſt? Quis clamauit ad eam in tribulatione, & conſolatus non eſt? Quis habuit

fiduciam

fidutiam in illa,& deceptus est? Quis commisit se illi, & derelictus est? A solis ortu vsque ad occasum non est qui se abscondat à calore misericordiæ & pietatis eius. Ipsa est potentissima & benevolentissima reconciliatrix omnium pœnitentium peccatorum. Per ipsam venimus ad Dei gratiam, quotquot venimus. Sicut piscibus ponitur in hamo esca, vt intrent & capiantur: sic Dominus Deus (sicut revelavit Sanctæ Catharinæ de Senis) beatam Mariam posuit escam miseris & desperatis peccatoribus, vt intrent hamum pœnitentiæ. Multi sunt, & innumerabiles peccatores, indurati & desperati in peccatis, qui considerantes sua scelera & Dei iustitiam & severitatem, non audent se convertere & intrare hamum pœnitentiæ: quos tamen feliciter & misericorditer Deus decipit, capit, & imponit eis escam, id est, recordationem mansuetudinis, pietatis & dulcedinis Mariæ: & ad illam accedunt, ad illam mordent, & capiuntur: quia acquirunt amorem ad illam incipiunt ei servire, & paulatim cognitionem & confidentiam de Deo, & sic incipit displicere eis vita ipsorum: quia beata domina non cessat, donec devotos suos reconciliet cum Deo. Deus & Dominus noster Iesus Christus est iustus & misericors, & fecit quasi quandam divisionem cum matre sua. Reservavit sibi iustitiam, & matrem suam præfecit super misericordiam, fecitque eam thesaurariam & dispensatricem. Quare non servavit sibi talem dispensationem? quare commisit matri? Quia scit omnes indigere misericordia, omnes clamare pro misericordia: quia omnes sumus miseri. Nemo autem clamat ad Deum pro iustitia. Quare? Quia omnes sunt rei malefactores, sibique malè conscij. Omnes autem, vt dixi, clamant & quærunt misericordiam, & idcirco dispensationem misericordiæ commisit non viro, sed mulieri pijssimæ, benevolentissimæ, largissimæ, dulcissimæ, amicabilissimæ, ad quam omnes bene audent accedere, quia neminem spernit, nemini improperat delicta, sed compatitur, excusat, & omnia vertit in melius, tantum vt se peccator peccatorem agnoscat. Et ideo confidenter accedamus ad eam pro misericordia, quia hoc est officium eius, commissio eius, vt subveniat pœnitentibus. Ad hoc enim est ipsa electa, & facta mater Dei, vt per eam peccatores inveniant gratiam. Et ipsamet dixit ad quendam suum devotum, quod peccatores sunt gloria sua. Quare? Quia sicut Christus non fuit incarnatus & passus, nisi propter peccatores (sicut ipsemet dicit: *Non veni vocare iustos, sed peccatores.* Et: *Non est opus sanis medicus, sed malè habentibus*) sic beata virgo Maria non fuisset mater Dei, si non fuissent peccatores. Quia si nullus fuisset peccator, non fuisset opus Deum incarnari. Et si non fuisset DEVS incarnatus, ipsa non fuisset mater Dei, quod est maxima gloria eius. Ergo propter peccatores venit ei ille supremus honor, quo non potest maior esse post Deum, id est, esse Deum. Ideo hoc officium non negligit, sed nec cessat, donec Deum reconciliet omnibus devotis suis pœnitentiam facientibus. Tertio potest accipi templum pro anima hominis devota, secundùm quod dicit Apostolus: *Nescitis, quia templum Dei estis vos?* Et iterum: *Nescitis quia membra vestra templum sunt Spiritus sancti qui in vobis est?* Sumus igitur templum Dei, si in gratia Dei sumus, si charitatem Dei habemus & proximi. Et in hoc templo suscipimus misericordiã Dei & Domini nostri Iesu Christi, per renovationem feruẽtioris charitatis,

B. Maria vt sit refugium tutum omnium peccatorum. Catharina senensis.

B. Maria vt sit esca desperatis hominibus.

Christus cur matrem suã fecerit dispẽsatricem super regnum misericordiæ.

Peccatores cur sint gloria beatæ Mariæ. Matth. 9.

Ibidem.

Templum Vti signet hominis cuiusque animã. 1 Cor. 6. 1. Corin. 3.

si nobis insunt illæ conditiones quæ scribuntur de sancto Simeone, qui figuram gessit nostri. Primum quod de eo scribitur, est interpretatio nominis. Simeon enim interpretatur audiens tristitiam. Ille ergo audit tristitiam, qui compatitur super afflictione proximi, qui tristitiam fratris sui repuat suam, qui portat patienter onera & defectus proximi sui. Tales sunt misericordes, compatientes, & recipiunt Dominum in corde suo. Secundo scribitur de eo, quod fuit in Hierusalem. Hierusalem interpretatur visio pacis. Qui ergo Dominum vult habere in corde suo, oportet vt habeat pacem in corde suo: quia in pace factus est locus eius, vt dicit Psalmista. Si vis habere pacem in corde tuo, serua mandata Dei, redde ei vota tua, vt non reprehendat te cor tuum in omni conuersatione tua. Serua obedientiam & reuerentiam superioribus tuis, concordiam & charitatem cum fratribus. Noli intromittere te cum ijs quæ ad te non pertinent & quæ tibi non sunt commissa. Noli alios curiose obseruare: secreta eorum & defectus studeas potius nescire & non videre, quam scire: vt sis tanquam mutus & surdus & cæcus: quia si volueris alios obseruare, incident tibi suspitiones, amaræ cogitationes, temeraria iudicia, quæ communiter erronea sunt, & continuo minoratur charitas, cum minus bene sentis de proximo tuo. Per hoc tamen non debet intelligi, quin aperta & maiora peccata debeamus corripere, imo tenemur, seruatis conditionibus debitis, vel denunciare ijs, qui habent corrigere quando speratur de emendatione, alias tutius est, vel tempus expectare, vel pro eis ex charitate orare. Tertio dicitur, quod fuit iustus. Ille dicitur iustus, qui reddit vnicuique quod suum est, qui facit proximo suo, sicut vellet sibi fieri: & quæ odit sibi fieri, alteri non facit. Non detrahit, quia non vult sibi detrahi. Non despicit proximum, quia non vult sperni. Non facit iniuriam, quia iniuriam sibi fieri non vult. Quartum est, quod fuit timoratus: quia *initium sapientiæ timor Domini*: & timorem Dei comitatur humilitas, cum qua libenter habitat Dominus iuxta illud: *Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietum & trementem sermones meos*? Quintum est, quod expectabat consolationem Israel, consolationem spiritualem & diuinam. Qui Christum vult in templo sui cordis recipere, necesse est vt non quærat humanam & mundanam consolationem quæ repellit diuinam, iuxta illud D. Bernardi: Delicata est diuina consolatio, & non datur admittentibus alienam. Qui ergo hæc quinque præmissa insta habet, necesse sequitur, vt habeat etiam sextum, quod sequitur. Et Spiritus sanctus erat in eo. Nunc ergo charissimi, mundemus templa nostra, id est, corda nostra, vt in his recipere mereamur Dominum nostrum Iesum Christum. Studeamus obtinere ab intra in spiritu, quod foris ostendimus signo. Quid est hoc? Quando accedimus ad gradum altaris accipientes candelam, repræsentamus, quod recipimus Christum sicut S. Simeon. Per candelam enim significatur Christus. Per ceram mundam, caro eius, quæ est sine viri semine ex Maria virgine operatione Spiritus sancti formata. Per lichnum eius anima, & per ignem diuinitas. Hæc tria fuerunt in Christo. Accedamus ergo non ex consuetudine quadam, sed cum feruore & spirituali meditatione, desiderantes & orantes Dominum, vt dignetur se dare nobis. Cum autem denuo offerimus cereum, offeramus candelam, id est, Christum

Simeon quid signet.

Hierusalem quid sonet.

Psalm 75. Pacem pectori quæ præstent. Iob 27.

Psalm. 37. Obseruatio aliorum curiosa quæ mala generet.

Iustus quis dicatur. Tob. 4. Matth. 7.

Timor Domini qui acquiratur. Psal. 121. Prou. 1. Esaiæ 66.

Consolatio quænam sola quærenda sit. Bernardus.

Spiritui sancto vti locus paretur.

Accessus ad altare quid signet.

Candela qui significet Christum.

Lichnus candelæ quid mystice significet.

stum iterum cum spirituali meditatione. Offeramus eum Patri cælesti in remissionem omnium peccatorum nostrorum, in suppletionem omnium negligentiarum, & in gratiarum actionem omnium beneficiorum nobis exhibitorum, vt sicut sanctus Simeon, mereamur in pace dormire & æternaliter cum eo gaudere. Quod præstet nobis idem Dominus noster Iesus Christus, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus, benedictus in seculorum secula, Amen.

IN FESTO SANCTAE AGATHAE VIRGINIS ac martyris sponsæque Christi: Paraphrasim in Epistolam & Exegesin in Euangelium quære supra in festo D. Barbaræ virginis & martyris.

SERMO IN EODEM FESTO.

De seruanda mentis & corporis integritate.

Ecce sponsus venit, exite obuiam ei. Matthæi XXV. Inter cætera Omnipotentis Dei miracula, non postremum obtinet locum dilectissimi, quod virgines quasdam non solum diuitijs, nobilitate generis, multisque alijs bonis vitæ huius illustres, sed etiam ætate pariter ac sexu fragiles fecit pro sui amore primum quidem contemnere facultates omnes & quicquid in mundo habere potuissent, deinde etiam corpora sua tormentis omnibus summa cum alacritate exponere. Quis enim non obstupescat teterrimas & solo auditu horribiles tyrannorum carnificinas, promptissimis animis & iucundis vultibus subijsse puellas nobiles, nutritas in delicijs, quæ ex ipsa sexus infirmitate penè ad omnem folij strepitum trepidare solent? Verum hic manifestam Dei virtutē agnoscimus & prædicamus, & quoad possumus benignissimi creatoris immensæ pietati gratias agimus, quod ob sui nominis propagandam gloriā, suamq; potentiam declarandam illustres ac tenerrimas virgines in tantum cælestis gratiæ suæ firmauit robore, vt nulla persequentium crudelitate potuerint à fidei catholicæ integritate, à veritatis professione, ab vnitate Ecclesiæ, ab indiuidua electorum omnium charitate separari. Quarū certè præclarissimis exemplis nos vtilissimè instituimur, ne quicquam vnquam veritati, iustitiæ, Ecclesiasticæ vnitati, fidei synceritati, & Dei ac proximi charitati ita præponamus, vt ab his nos abduci aut auelli patiamur. Ad hoc animat nos vel maximè virgines huius sacratissimæ Agathæ cuius hodie solennitate lætamur, inuicta constantia, quæ Tyranni blandas promissiones iuxta ac terribiles comminationes derisit, malens Christo Iesu fortiter inhærere etiam cum rerum omnium atque ipsius etiam florentissimæ iuuentutis dispendio, quam vel summa cum felicitate præsentis vitæ ab illo discedere. In qua nimirum admiranda virgine multa suppetunt, quæ possint merito summè commendari, sed nos ex pluribus eius virtutibus integerrimam animi & corporis illius virginitatem, & virgineam integritatem paucis ita suscipimus prædicandam, vt plurimos optemus ad tantæ virtutis amorem ac studium prouocare. Esto impurissima Lutheranorū fæx, homines mente & corpore corrupti & Epicuri potius

1.Tim 6. 2.Tim.3. quam Christi sectatores nobis obganniant, cupiantq; omnes sui similes, id est, voluptatum mancipia efficere. Quorum neque exemplis, neque verbis quisquam debet commoueri. Nam quod aiunt virginitatem aut continentiam esse seruatu impossibilem, idq; confirmant verbis illis Sapientis: *Scui, quod aliter non possem esse continens, nisi Deus det*, nihil habet roboris. Quis enim nesciat, qui virginitatem seruant non suis viribus, sed Dei adiutorio id agere? Et vt nemo potest esse absque Dei ope continens, ita nec humilis, nec patiens, nec mitis, nec vlla omnino vera quis virtute potest esse præditus. Atque cum absque Deo nil possimus, num propterea consequens fit cuncta nobis esse impossibilia? Ipse Dominus ait. *Sine me nihil potestis facere*: sed idem rursus affirmat: *Quæ apud homines impossibilia sunt, possibilia sunt apud Deum.* Cuius simile est illud Apostoli: *Gratia Dei sum id quod sum.* Itemque illud: *Omnia possum in eo qui me confortat.* Non est igitur consequens virginitatem aut continentiam nobis esse impossibilem, eo quod absque Dei auxilio nobis impossibilis aut imperfecta sit. Cui verò vnquam Deus virtutes negauit? Cui vnquam noluit ferre suppetias? quando etiam ipse præcipit vt oremus, sesq; daturum pollicetur? Ille ergo cuius egemus adiutorio, & petere nos iubet, & certissimè promittit, quia veritas est, sese preces nostras exauditurum. Verba illius hæc sunt: *Amen dico vobis, quicquid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis.* Quibus igitur ea à Deo voluntas præstita est, vt velint permanere virgines, ijs teste Apostolo, beatiores sunt. *Qui enim cum vxore est, solutus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est*, ac mente distractus ob curas multijuges. *Qui sine vxore est, solicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo.* Sicque animo erga Deum collecto & vnito permanet. Attamen nemo præsumat se ex seipso aut habere aut seruare posse virginitatem vel continentiam: maximeq; caueant qui virgines sunt ne nitantur sibijpsis, ne sibi nimium tribuant virium, ne se iactitent, sed timeant semper & omnes peccandi vitent occasiones: denique cælestis gratiæ auxilium perpetuis sibi precibus concilient. Tum verò non dubitent, quin Deus sit opem laturus, si tamen pia cum fiducia & perseuerantia petant. Ita nimirum sentient sibi possibile permanere virgines, aut continentes, vti id innumeris vtriusque sexus, & fuit, & est etiamnum possibile. Et quid hoc de Christianis commemorare attinet, quando etiam apud Ethnicos plures nouimus honestas matronas, diuturnam continentiam, & plurimas virgines perpetuam carnis retinuisse integritatem, adeo vt ante Christum natum etiam extiterint multæ, quæ voto fuerint obstrictæ ad seruandam virginitatem, itemq; inclusæ? Quarum etiam erant immanissima si votum dæmoni præstitum violassent supplicia & terribile mortis genus. Quæ tamē hoc loco exempla referre superfluum fuerit, quando quidem eiusmodi vel continentia vel virginitas nullam neq; laudem, neq; gloriam, neq; coronā aut præmiū habet apud Deum, eo quod ob Dei nomen & gloriā in recta ac vera fide minimè seruata sit. Et abundè quidē cuilibet sufficere possunt sacræ historiæ Ecclesiæ catholicæ, vbi plurima proponuntur sanctæ virginitatis exempla, etiā in deterrimis ac ditissimis & nobilissimis puellis, quarū perplures suā Deo obtulerunt virginitatē, neq; vllis siue ignis, siue aquæ, siue eculei, siue gladij tormētis, siue auulsione vberum, non totius corporis dissipatione, aut etiam denudatione, quæ ca-

Sapien.8.

Ioan.15.

Matth. 9. 1 Cor. 5. Philip. 4.

Virginitatem cum Dei gratia fore seruatu possibilem.

Marc.13. Lucæ 11. Ioan.16. Ioan 14. Ioan. 16. 1.Cor.7.

Virgines vt omnem suā in conditore conijciant possibilitatē.

Virginitatem etiam apud Ethnicos fuisse possibilē & voto firmatam.

Virginum quarundam constantia quāti in tormentis horribilibus,

quæ castis virginibus sæpe molestior est quã alij cruciatus, non denique violentæ mortis acerbitate eo adduci potuere, vt à virginitatis proposito discederent, & extra amantissimum sponsum suum Christum Iesum, cui se dederant, vllum alium virum amoris aut voluptatis causa admitterent. Vsq; adeo fortis erat in eis Dei dilectio, imo ipsa morte fortior. Harũ exempla & res gestas, quarũ iam nomina scripta sunt in cælis, quæq; annuam in Ecclesia eamq; honorificam obtinuére memoriam ob oculos versare debent, quibus est virginitatis studium, vt eas imitentur. Porro carnales & impuros hæreticos, votifragos monachos & moniales sinant Lutherũ suum, eiusq; similes sectari: nec eorum dictis ostendantur quorum vita non est consona spiritui, neque Euangelio, aut verbo Dei, quãuis ore multa garriant de scripturis, & etiam literis quibuscũq; verbũ Dei suis gerant assutum manicis aut vestibus: At vita illorum non nisi carnalis libertas, erga sanctam Ecclesiam catholicam præfracta inobedientia, Dei contemptus, & peruersa ac cõtorta scripturæ sacræ interpretatio est. Sed illos modo prætermittimus, sentient propediem seuerum districtumq; Dei iudicium. Cæterum, hortamur & obsecramus omnes in Domino Iesu, qui virgines sunt, ne tantum thesaurũ, virginitatem loquor, adeo sibi patiantur vilescere, vt pro vilissima ac momentanea delectatione illum velint amittere. Si quibus alijs mũdo huic deditis non libet continenter viuere, sinant illos inire matrimonium, à quo vix anno absoluto se cupiant absolutos, vbi multa ferre habeant iurgia, vbi semper necesse sit timere pellicem aut adulterum, vbi longè maiora pluraq; experiantur fastidia, quàm gaudia, vbi denique innumeras cogantur experiri calamitates, & curis angi perpetuis. Virginitas sponsum habet immortalẽ, omnipotentem, nobilissimum, pulcherrimum, nunquam defecturum aut interiturum, cuius pulchritudo & amabilitas nunquam immiquitur, cum quo & ipsa manet immarcessibilis, & æternis perfruetur gaudijs. Spõsus iste nunquam senescit, nũquam discedit, nisi ipse prior derelinquatur. *Ipse prior dilexit nos, & lauit nos in sanguine suo*, & annulo fidei & charitatis despondit sibi, & mortem nostra causa perpessus est. Absit igitur, vt qui virginitatẽ suã Domino dedicarunt, doleant si consanguineos aut cognatos suos videant gemmis, auro & argẽto, præclarisq; monilibus ac ornamentis fulgere, imo luto & stercore obuolui, se verò mundo despectos viuere. Illi de terra sunt, & terrenam aucupantur gloriam, lutoq; sese ornant, deturpant prope dixerim: quod totum vanum & caducum est. Vos autem (virgines alloquor) meliorem partem elegistis, portio vestra neutiquam de terra est. Niteant illi in oculis hominum: vos potius curetis, vt in oculis Domini humilitate, castimonia, mansuetudine & diuina charitate fulgeatis. Hæ vestræ gemmæ, hæc vestra monilia & margaritæ sunt. Nihil vos permoueat, quod illos hic cernitis celebrare nuptias & iucundos dies ducere: neque eorum optetis similes effici. Non vos mœror contrahat, tanquam qui sine nuptijs, sine sponsõ vel spõsa, sine tripudio & gaudio sitis. Temporaria miserorum gaudia conspicitis, sed quid obsecro D. Iob ait de illis, qui absq; Dei timore exultant? *Tenent tympanum & citharam, & gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Ecce hæc merces eorum, qui sine timore Dei lætantur. Quamuis autem nonnullos reperire liceat Deum timen-

Matth. 5. Cant. 8.

In votifragos desertores monasticæ religionis carnales.

Miserias quantas habeat coniugalitas annexas.

Spõsum qualem habet virginitas sancta.

1. Ioan. 4. Apoc. 1.

Virginitas quam contẽnere debeat sui sponsi cõtemplatiõe. Lucæ 10.

Ornamenta virginũ quænam sint.

Iob 21.

tes, atque etiam in ipso coniugio multi fortassis degant, qui tamen in morem pecorum non totos sese in libidinem abijciant, sed metuant Dominum, eidemq; per amorem potius, quàm coniugi deuincti sint: at nihilominus, qui virginitatem suam Domino dedicarunt, ob carnis integritatem & munditiam præ illis qui in matrimonio vixerint singulari eaq; splendida fulgebunt corona, non nisi virginibus præstanda: quod tamen de illis dictũ sit virginibus, qui virginitatem custodiunt ob honorem Dei, secunq; firmiter statuunt perpetuo virgines permanere, propter Deum. Qui verò sic manent virgines, vt oportunitatem & felicem aliquam conditionem sibi obtingere cupiant quo possint inire coniugium, nec fixum habent perseuerare in virginitate, ij etiamsi moriantur virgines, non tamen habent virginũ coronam aureolam, eo quod ita decesserint ex hac vita, vt si eius grata se offerret conditio, matrimonium contrahere voluerint, si manerent superstites. Cæterum qui vel in cœnobio vel extra cœnobium fixam habent voluntatem causa amoris Christi in virginitate perseuerandi, ij sic probè se gerũt, cælestem etiam in terris agũt vitam: adeoq; angelica natura virginibus veris tam familiaris & amicabilis est, vt fratres suis sororibus. Quod enim angeli ex natura obtinent absque carne & sanguine, virgines ex Dei gratia in carne possidẽt: atq; eo ipso maior est victoria virginum, quàm angelorũ. Vnde etiã delectat angelos adesse virginibus, vtpote in quibus sibi gratissimam inueniunt puritatẽ, etiamsi id ipsi non sentiant modo tamen castè & pudicè sese gerant. Castè autem sese gerũt, si nulli sensuum aut carnis voluptati consentiant. Porro si quid in somnis aut vigilia inuitis eueniat, nihil conscientiam aut animam lædit quandoquidem nihil inquinare eos potest, nisi quod volentes siue agant, siue patiantur. Quicquid autem voluntati cõtrarium est, non delectat id quidem, etiamsi inuiti delectationem sentiant, sed est animi crux quædam. Et reuera virginitatem probè tueri martyrij genus est. Atq; ea re si ritè decertent virgines, vt iam diximus, habent coronam aureolam instar martyrum. Siquidem hostem quendam inexpiabilẽ perpetuo circunferunt, puta carnem suam: quam si iuxta Pauli doctrinam ita possint vincere ac mortificare vt secundum spiritum non secundum carnem viuant, magnam sanè consecuti sunt victoriã, dignique sunt præ alijs nõ virginibus, coronã recipere singularẽ, eo quod multas superarint tentationes, sintq; sibijpsis mortui propter Christum, sicut & Christus illorum causa mortuus est. Nimirum Christus ipse sponsus virginũ virgines amat, expectatq; eos vt in suũ & ipsorũ regnũ eos introducat. Cùm enim castæ animæ sint sponsæ Christi, certũ est etiã reginas eas esse, & consortes regni ac regiæ dignitatis illius. Igitur curandũ est virginibus, vt nullis sese cogitationib', desiderijs, imaginationibus fœdis carnaliũ nuptiarũ, oblectam: ẽtorum aut gaudiorũ cõmaculari sinant: sed certũ habeant, qui hic modò etiã summa videntur pollere honoribus, eos vbi in regnũ sũũ ad sponsum suũ venerint, vix famuli loco se habituros. Non est enim vlla cælestium & terrenorum comparatio. Quod altum est hominibus in mundo, vile est apud Deum: & quod mundus despectui habet. Deo charius est. Temporales nuptiæ & gaudia plerumq; in tristes desinunt exitus: & licet initio magnam præ se ferant iucunditatem, tamen paulò post multis permiscentur curis & angoribus, &

gaudia

Virginitas quali gaudij corona in cælo coronabitur.

Virginitas quæ minus placeat Deo.

Virginẽ esse vere quanta sit dignitas.

Castè sese gerere quid sit.

Virginitatem tueri vt sit martyrium quoddam. 1. Cor. 10.

Virgines esse Christi sponsas & reginas.

Virginibus quænam cauenda. Lucæ 16.

Nuptiæ seculares quantis sint mysterijs innexæ.

gaudia vana vndiquaq; conquisita cito euanescunt. Virginũ autẽ nuptiæ, nõ aut duos, aut sex vel octo dies, sed æternũ durabunt, accipientq; coronã immarcessibilem, gaudiũ immortale, nuptias nunquã desituras, & castissimo diuinoq; cælestis sponsi amplexu sine vllo separationis metu perfruentur, Abstergetq; Deus, vt ait scriptura, omnem lachrymam ab oculis eorũ, nec dolor amplius erit siue cordis, siue corporis, neque luctus vllus: sed lætitia sempiterna super capita eorum qua cuncta eorum explebuntur desideria, licet modo id comprehendere nequeant, dicente Esaia & Apostolo, quod *oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se.* Hæc pro sanctæ virginitatis laude diximus charissimi, vt qui ea prædicti sunt, tantum donum omni studio & cura asseruare nitãtur: qui vero eam in se non agnoscunt, congratulentur habentibus, vt quod in se nõ habent, per charitatem possideant in alijs præstante Domino nostro IESV CHRISTO, qui est benedictus in secula.

Nuptiæ virginum quàm quàm sint felices. Esaiæ 15. Apoc. 21. Esaiæ 35. Psalm 102. Esaiæ 64. 1. Corin. 2.

IN FESTO S. MATTHIAE APOSTOLI LEctio Actuum Apostolorum. Cap. I.

IN *diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum dixit. (Erat autem turba hominum simul ferè centum viginti) Viri fratres, oportet impleri scripturam, quam prædixit Spiritus sanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Iesum qui connumeratus erat in nobis, & sortitus erat sortem ministerij huius. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis: & suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera eius. Et notum factum est omnibus habitantibus Hierusalem: ita vt appellaretur ager ille, lingua eorum, Haceldama, hoc est, ager sanguinis. Scriptum est enim in libro Psalmorum. Fiat commoratio eius deserta, & non sit qui inhabitet in ea. Et episcopatum eius accipiat alter. Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, quo intrauit & exiuit inter nos Dominus IESVS, incipiens à baptismate Ioannis vsque in diem qua assumptus est à nobis, testem resurrectionis eius nobiscũ fieri vnum ex istis. Et statuerunt duos: Ioseph qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est Iustus, & Matthiam. Et orantes, dixerunt: Tu Domine, qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus vnũ, accipere locum ministerij huius & Apostolatus, de quo præuaricatus est Iudas, vt abiret in locum suum. Et dederunt sortes eis: & cecidit sors super Matthiam, & annumeratus est cum vndecim Apostolis.*

Psalm. 40. Ioan. 10. Matth. 27. Psal. 68. Psal. 108.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

DOminus noster Iesus Christus duodecim sibi Apostolos elegerat ex cunctis discipulis suis, non absq; grandi mysterio, sed quia vnus tantam gratiam contempsit, atque auaritiæ insania correptus, beatissimo sanctorum Apostolorum collegio indignum se fecit, ne tamen propositum Domini, quo Apostolos duodenario voluit numero constare illius improbitate,

bitate ac exorbitatione impediretur, ſtatim poſt ſuam aſcenſionem diſcipulos excitauit, ac inſtigauit, vt in impij Iudæ locum alium ſubrogarent.

Actor. 1. Huius rei geſtæ hiſtoriam præſens lectio complectitur. In illis enim diebus, quibus poſt Chriſti aſcenſum Hieroſolymis in cœnaculo diſcipuli & credentes ſeſe ob Iudæorum metum continebant. Petrus tanquam Chriſti vicarius, & cæteris ab ipſo Chriſto prælatus, exurgens in medio fratrum, id eſt, eorum qui vnam Chriſti fidem amplexi per baptiſmum renati, atque per eiuſdem regenerationis gratiam verè fratres, non tam carne, quàm ſpiritu effecti erant: qui eodem in loco circiter centum ac viginti collecti fuiſſe ſcribuntur, ita dixit: Viri fratres, oportet impleri ſcripturam, quã prædixit Spiritus ſanctus per os Dauid de Iuda. Iam Chriſtus eis ſenſum apperuerat, vt intelligerent ſcripturas: quamobrem vt voluntas Dei ſuum haberet effectum, Petrus diuinitus permotus proponit in communi vt in Iudæ locum alius ſubſtituatur, qui idoneus ſit teſtis reſurrectionis Dominicæ. Interim quædam intermiſcet de Iuda, ducem eum vocans eorum qui

Luc. 24.

Matth. 26. Marc. 14. comprehenderunt Ieſum, quod & Euangelica teſtatur hiſtoria, atq; connumeratum eum fuiſſe in ipſis, & ſortitum ſortem miniſterij illius, nempe Apoſtolatus non quod ſorte illi obtigerit ea dignitas. (Eſt namque electus à Chriſto) ſed ſortem pro parte vult intelligi, tanquam qui Apoſtolicæ

Matth. 10. gratiæ & officij partẽ à Saluatore aſcitus & admiſſus fuerit. Et hic, inquit, poſſedit agrum de mercede iniquitatis. Nam illo pretio, quo Dominum vendiderat, ager ille emptus eſt. Atque ita tametſi Iudas non fuit poſſeſſor

Luc. 23. agri illius (celſit enim in ſepulturam peregrinorum) tamen eius pecunia comparatus eſt, quam rectiſſimè S. Lucas mercedem iniquitatis appellat,

Matth. 27. Merces iniquitatis quæ fuerit. quod pro execrabili proditionis ſcelere ei à pontificibus numerata ſit. Et ſuſpenſus crepuit medius, & diffuſa ſunt omnia viſcera eius. Non enim cõgruum fuiſſet, vel illa impiiſſima anima ex ore quod Chriſtus deoſculatus

Matth. 26. erat, exiret: & viſcera quæ proditionem conceperant iure in terram effuſa ſunt. O breue auaritiæ gaudium, ô dignum auari proditoris ſupplicium.

Et notum factum eſt omnibus habitantibus Hieruſalem, ita vt appellaretur ager ille lingua eorum, Haceldama, hoc eſt ager ſanguinis, quia

Marc. 15. pretio ſanguinis Chriſti emptus. Scriptũ eſt enim in libro Pſalmorum: *Fiat*

Pſal. 68. *commoratio eorum deſerta, & non ſit qui inhabitet in ea*: quod ſumptum eſt ex Pſalmo LXVIII. & refertur ad omnes Chriſti perſecutores, puta Iudæos, quorum vrbes poſt Chriſti paſſionem à Romanis vaſtatæ ſunt, & ipſi Iudæi procul abducti. Quod autem ſequitur. *Et epiſcopatum eius accipiat alter*, ex

Epiſcopale munus vnde ſumptum. Pſalmo CVIII. deſumptum eſt, & manifeſtè remoto Iuda Matthiæ promotionem ſignificat. Apoſtoli enim Epiſcopi fuere, & eorum ſucceſſores hodie Epiſcopi vocantur, ſicut functio ipſa vel officium, Epiſcopatus. His &

Pſalm. 108. Iuda interpoſitis, iam ſuum, imo ſancti ſpiritus explicat conſilium. Oportet, inquiens, ex his viris qui nobiſcum ſunt congregati in omni tempore, quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Ieſus, nobiſcumqũe vixit familiariter, incipiens à baptiſmate Ioannis, hoc eſt, poſtquam Ioannis baptiſ-

Ioan. 1. Matth. 3. Luc. 3. mo tinctus eſt, vſque in diem qua aſſumptus eſt à nobis in cælum, qui fuit à reſurrectione dies quadrageſimus, teſtem reſurrectiõis eius, quæ vt pauciſſimis erat cognita, ita maiori indigebat teſtimonio, vt populis perſuaderetur,

retur, nobiscum fieri vnum ex istis. Ergo perspicuum fit ex hoc loco, Matthiam cum primis Domino Iesu adhæsisse: quod non parum illi adfert laudis & dignitatis. Et statuerunt duos, quos digniores & aptiores iudicabant, eosq; vt D. Clemens autor est, ex numero septuaginta duorum discipulorum: Ioseph qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est Iustus, ob eximiam & apud omnes peruulgatam eius vitæ sanctitatem, & Matthiam. Et orantes dixerunt, vtilissimo scilicet exemplo hominum instruentes vitã, vt in omnibus, maximè grauibus rebus discamus precibus opem & auxilium poscere à Deo. Quod quia hodie aut omnino non fit, aut tepidè, frigidè, & negligenter fit, idcirco tanta est rerum confusio ac perturbatio. Tu Domine qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus, quos, quidem nos idoneos putamus: sed vtrum tu magis probes incertum habemus. Itaque precamur vt certo aliquo indicio declares quem ex his malis accipere locum ministerij & Apostolatus, de quo præuaricatus est Iudas, vt abiret in locum suum, id est, Iudæ apostatæ succederet: quanquam potest & de Iuda intelligi, qui in locum suum abijt, iusto Dei iudicio relegatus in tartara, qui est locus omnium reproborum. Et dederunt sortes eis. Hoc hodie imitari non licet. Sed nec Apostoli post sancti Spiritus aduentum sortibus vsi leguntur. Et cecidit sors super Matthiam, & annumeratus est cum vndecim Apostolis. Ergo licet nihil hic in commendationem Matthiæ dictum sit, hoc ipsum tamen abundè ad illius laudem satis esse potest, quod Ioseph Iusto, qui fuit Christi consanguineus, prælatus est, & in Apostolorũ ordinem diuinitus relatus.

Matthiam Apostolum fuisse Christi discipulum. S. Clemens.

Sortibus vti num licitum sit.

EXEGESIS EVANGELII. CONFITEOR TIBI Domine Pater cæli & terræ &c. quod quædam Ecclesiæ hodie legunt, quære in prima parte primi tomi, scilicet in Dominica sexta post Christi Natiuitatem.

EXEGESIS EVANGELII IN EODEM FESTO. secundùm morem quarundam Ecclesiarum. Ioannis XV.

BEnignissimus & amantissimus humani generis Saluator, sicut ad nos redimendos non nisi purissimo ac gratuito prorsus amore adductus fuit, ita vt nobis quoque charitatem vel maximè commendatam redderet, sæpius diuersis Euangelij locis ad eam nos adhortatur, idq́e adeo vt in Dei ac proximi dilectione totam legis & prophetarum vim & summam contineri affirmet. In eo autem sermone reuera dulci ac mellifluo, quem post cœnam habuit, tanquam vltimum valedicens omnibus, quos hic relicturus erat, electis suis, ad minus tribus vicibus fraternæ charitatis præceptum iterauit: & quidem bis in eodem ipso capite, vnde Euãgelium, quod hic tractandum suscepimus, excerptum est. Ait enim Dominus Iesus pastor bonus, confirmare ac instruere cupiens oues suas, iam iamq; relinquendis discipulis suis, & in eis etiam omnibus nobis.

Matth. 22. Marc. 12. Lucæ 10.

Ioan. 13. Ioann 14. Ioan. 15.

Ioan. 10.

Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos:

Amoris proximorũ fructus quis.

Non abs re Dominus Iesus tam solicè, tamq; serio hoc diligendorũ fratrum præceptum inculcauit. Nam si hoc solùm obseruetur summa pax & consensio erit hominum, nedum ad Deum, sed etiam inter ipsos. Cessabunt mox furta, latrocinia, adulteria, auaritia, ambitio, fraus, iniuriæ, bella, lites, contentiones, sectæ, inuidiæ & quicquid est aliorũ vitiorum: ita vt verissimè dixerit Apostolus: *Charitas malum non operatur.* Et: *Qui diligit proximum, legem impleuit.* Sciens hoc magister bonus, qui est totius fons dilectionis, imo & charitas ipsa, tanquam optimum & saluberrimum, imo & plenissimum salutis compendium, fraternæ charitatis præceptum idemidem suis fidelibus præscripsit, idqúe adeo etiam ad inimicos extendi voluit, vt neget suorum peccatorum veniam quenquam impetraturum apud Deum, qui non omnem ex corde iniuriam donauerit ipsi nocentibus atque ipsum offendentibus. Hoc est, inquit, præceptum meum, vt diligatis inuicem. Sed nunquid quauis ratione proximos dilexisse satis est? Minime. Multi enim se mutuo etiam ardenter amant, & tamen hoc charitatis præceptum non implent. Itaque vt quemadmodum diligendi sint proximi certum haberemus, formam nobis verè dilectionis expressit, dum mox adiecit, sicut dilexi vos. Quibus verbis omnis amor carnalis, sensualis & quouis modo vitiosus excluditur. Dilexit nos Christus amore castissimo, syncerissimo atque purissimo: idq; eo tantum fine, vt beatitudinem adipiscamur. Ita nimirum & nos fratres diligere debemus, vt nobiscum pertingant ad conspectum Dei, quæ est vita æterna. Et qui sic diligit proximũ, nõ potest illi vnquam autor aut suasor, aut adiutor esse ad perpetrãdum quodliber peccatum: imo verò quantum in ipso est, verbis, factis, studio ac volũtate eum ad rectè pieq; viuendum inuitat, excitat & adiuuat. Qui verò aut proximos in vitia illiciunt ac pertrahunt, aut eos à virtutis ac honesti studio abducere & abterrere nituntur, illi à vera charitate adhuc nimium distant. Veræ charitati omne malum proximi præsertim culpæ ex animo dolet idq; impedire conatur: gaudetq; & lætatur illius bonis maximè quæ eum efficiant gratum Deo, cuiusmodi sunt veræ ac diuinitus infusæ virtutes. Habemus huius locupletem testem Apostolum, ita dicentem: *Charitas non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati.* Simul autem notandum, non dicere Dominum. Hoc est præceptum meum, vt credatis in me, sed, vt diligatis inuicem. Nam credere quis potest, vt tamen omnibus vitijs plenus sit. Diligere autem non potest, in quo vel vnum hæret vitium mortiferum. Siquidem peccatum mortiferum charitatem penitus extinguit. Ergo Dominus Iesus breue quidem præceptum, sed tamen quod abundè ad salutem sufficeret, daturus fidelibus suis, dilectionem potius quàm fidem in præcepto reliquit, eo quod fides etiam grandis valde esse possit in homine, qui omni gratia gratum faciente vacuus sit, cunctisqúe sit addictus flagitijs, atque eo ipso à salute & beatitudine remotissimus: charitas autem ea, quam Dominus præcipit, non solùm peccata in hominis pectore morari non sinat, sed etiam virtutes alias omnes secum aduehat & adducat, faciatq; hominem Deo gratissimũ, & beatitudinis

Matth. 5. Matth. 22.

Christus quigam nos dilexerit.

Charitatis veræ opus quod.

1. Cor. 13.

Fides sine charitate qd monstri.

1. Cor. 13.

Rom. 13.

tudinis capacem. Vnde curandum nobis est dilectissimi, vt fides nostra semper cum vera charitate coniuncta sit, vti ea quæ per fidem agenda omittendaq; didicimus, ex charitate feruenter ac studiose exequamur. Sequitur:

Maiorem hac dilectionem nemo habet, * vt animam suam ponat quis pro amicis suis. al. quam vt

Aliquam hæc verba obscuritatem præ se ferre videntur, nisi rectè intelligantur. Quis enim dubitet maioris esse charitatis animam ponere pro hostibus, quàm pro amicis suis? Sed hic amicorum nomine Dominus etiam inimicos voluit intelligi. Nam & ipse mortuus est, non vtique pro amicis sed inimicis suis: nempe pro peccatoribus, Ergo inimici potius amici vocandi sunt, exemplo Saluatoris. Et sic reuera se res habet. Inimici sæpius plus conferunt nobis quàm amici. Diligere amicum etiam naturæ facilè est. Inimicum verò diligere sicut maioris est laboris & gratiæ, ita & meriti excellentioris. Vnde si quis multum se de inimico suo vlcisci vellet, nõ posset melius, quàm eum ardenter amando, illi benefaciendo, omnigenis beneuolentiæ ac humanitatis officijs eum prosequendo. Hac nanque ratione maxima sibi virtutum ac meritorum compararet lucra eximiamq́ue in cęlis gloriam: atque eo ipso maximè inimici animum cruciaret. Quisquis enim aliquem odio habet, quod est proprium inimicorum bonis illius maximè inuidet, eaq́ue inuidentia miserè torquetur. Contra qui tum egregiè putant vltos se esse de hostibus suis, cùm eos itidem odio prosequuntur aut par pari referunt, illi nimiũ falluntur. Esto interim grauissimis eos damnis afficiant temporarijs: sed sibijpsis multo atrocius ac pernitialius nocent, dum perdunt & occidunt animas suas, sesq; æternæ damnationis reos efficiunt. Sed vt ad Domini dicta redeamus, quotusquisque hodie est, qui vel pro amicis, nedum inimicis animam morti obijcere velit? Et tamen D. Ioannes ait: *In hoc cognouimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam, pro nobis posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere.* Sed quando illi posituri essent animas pro fratribus, qui cùm habeant substantiam huius mundi, & vident fratrem suum necessitatem habere, tamen claudunt viscera sua ab eo? O quàm longè ij absunt à Christianæ charitatis synceritate. Talib⁹ hominibus plenus est orbis terrarũ. Quàm multi sæpe pauperes fame ac nuditate moriuntur, & nemo est qui vel pereunti dare velit. Interim nihilominus volunt se Christianos & dici & haberi, cùm tamẽ esse nolint. Istis olim dicturus est Christus terribiliter: *Ite maledicti in ignem æternum. Esurijt enim, & non dedistis mihi manducare &c.* Hi plane non faciunt, quod Christus toties præcepit, vt diligamus inuicem. Sed sicut ipsi modo nolunt misericordes, pios ac liberales se præstare de rebus quas diuinitus perceperunt, egenis ac miseris fratribus suis Christianis: ita & ipsi quandoq; nullũ apud Deũ misericordiæ locũ obtinebunt. Qui autẽ verè diligit, is nedum liberaliter de bonis temporalibus gratificatur ac impertit fratribus inopia oppressis, sed etiam dum res ita postulat, libenter quoque pro fratrũ salute mortis discrimini se obijcit. Sequitur:

Amicorum nomine qui hic signẽtur. Rom. 13.

Inimici quãtum nobis prosint.

1. Ioan. 3.

Ibidem.

Matth. 15.

Ioã. 13. 14. 15.

Dilectionis fraternæ Indicia quę.

Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis.

Vide ad quantum honoris fastigium hominum genus diuina benignitas euexerit vt eos etiam amicos suos vocet. Nouimus quantæ dignitatis semper fuerit in regum ac principum mundi huius amicitiam admitti, atque inter eorum amicos numerari. Quantæ igitur gloriæ, quantæ præstantiæ est esse amicum Dei? Et huc Christiani omnes pertingere possunt, nec quisquam hinc omnino excluditur. Omnibus ea offertur gratia, vt si velint, possint esse amici Dei. Non tamen absque vllo certamine, ne tantus honos contemptui pateat. Dictum est enim: Vos amici mei estis, sed si feceritis quæ ego præcipio vobis. Ergo amicitia, præceptorum executione obtinetur. Præcepta autem omnia vt bene impleantur, hoc opus, hic labor est. Ita semper nos diuina scriptura ad bene agendum hortatur, ne quis sterili fide contentus esse velit. Sed quid hic dicemus, tam paucos inueniri, qui pro obtinenda summi ac præpotentis Dei amicitia, qua vix vlla dignitas possit esse maior, aliquid laboris suscipere velint, quando tamen videmus innumeros vel pro mulierculæ cuiusdam aut hominis in dignitate constituti captanda gratia nullos subterfugere labores, nulla declinare pericula? Et tamen qui amicitia fruitur hominis, quantumcumque vel chari, vel potentis, non potest diu eadem frui. Qui verò amicum habet Deum, non est quod veretur, ne amicitia illa quandoq; finem accipiat, cum sit stabilis & sempiterna, nisi ipse vltro se auertat, & sponte labatur in vitia, quibus amicitia Dei dirimitur ac dissipatur. Quamobrem danda opera est Christianis omnibus, vt humiliter studeant diuinis parere mandatis, facere quæ præcipit Deus, fugere ac deuitare quæ vetat, amplecti virtutes quibus delectatur Deus, exerari ac repudiare vitia, quibus offenditur: vt sic possint eius potiri amicitia, gratia cõfirmari, donis augeri, atq; cum ipso deniq; sempiterna frui beatitudine: qua vtiq; nõ nisi amici Dei fruentur, qui eius præcepta seruauerint.

Amicum esse Dei quantæ sit præstantiæ.

Amicitia quinam obtineatur.

Amicitia Dei qui dissoluatur.

Iam non dicam vos seruos: quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcunque audiui à Patre meo, nota feci vobis.

Matth. 26. Luc. 24.

Isthæc verba cum Dominus diceret discipulis suis, adhuc valde erant imperfecti & infirmi, idque adeo vt paulo post cuncti etiam à Domino profugerent, eo solo relicto in manibus furentium inimicorum. Ergo melius hæc verba de futuro, quam præsenti tempore accipiuntur. Non enim timore illo penitus caruisse videntur Apostoli, qui seruorum proprie est, donec essent induti virtute ex alto & spiritus amoris timorem omnem vitiosum prorsus excluisset. Quo facto ex seruis amici intimi effecti sunt, conscij secretorum Dei. Seruus autem nescit quid faciat dominus eius. Qui enim solo ductus timore seruili, Deo obtemperat ac famulatur, vix vnquam diuino illustratur lumine, nulla Dei secreta percipit, occultas & compendiarias ad Deum pertingendi vas nunquam diuinitus edocetur. Non enim dignus est, cui isthæc à Deo reuelentur. Nam tametsi præstat quandam Deo seruitutem tamen coactus id facit metu pœnæ, non honesti ac virtutis & ipsius Dei amore impulsus. Vnde etiamsi solus agat & patiatur omnia quæ mortales omnes vnquam egerint & passi sint quamdiu tamen solo timore seruili ducitur, nihil illis omnibus meretur. Siquidem extra charitatem vi-

Timor seruilis quanta mala efficiat.

uit, si-

uit, sine qua meritum nullum esse potest. Amicis autem secreta communicantur, si tamen fideles sint, de quibus hic agitur, multaque eis præstantur, quæ seruis nulla ratione contingunt. Sunt enim & amici infideles: propter quos monent nedum diuina, sed etiam Philosophorum scripta probandos esse amicos. Amici veri sunt, qui Deo non pœnæ formidine, non proprij quæstus aut lucri causa, sed ex amore seruiunt. Sed plenum admirationis est, quod Dominus adiungit: Quia omnia quæcunque audiui à Patre meo nota feci vobis: nisi quia de futuro tempore hæc accipienda sunt: vt etiam Augustinus exponit. Aut si de præsenti tempore placeat accipi ea omnia nota fuisse suis intelligatur, quæ & ipsis & Ecclesiæ forent necessaria, quod tamen in Pentecoste demum impletum est. In futura autem vita non dubium est quin omnia reuelata sint Apostolis, imo & beatis omnibus, pro cuiusque tamen mensura: quandoquidem ibi præsentem Dei contemplantur vultum, & in eo ceu lucidissimo speculo omnia. Ad quam nos vitam aspirare semper debemus, atque præ eius amore & desiderio libenter contemnere bona caduca & labentia, vt tantæ felicitatis mereamur esse participes.

Amici veri qui sint.

August. Nota quinã omnia Christus fecerit suis discipulis.

Non vos me elegistis, sed ego elegi vos: & posui vos vt eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat, vt quodcumque petieritis Patrem in nomine meo det vobis.

His verbis commendatur gratia Dei, qua præuenti sumus, vt crederemus ei, qui præuenit nos, speraremus quæ pollicitus est, & totum amorem nostrum in ipsum vnum ceu summum bonum conferremus. Quis enim crederet Deo, speraret in Deum, amaret Deum, nisi eius gratia præuentus? Totum hoc gratiæ est, vt ne quis sibi præfidat. Verum, solet hic pios quosdam admodum vexare malus spiritus, tanquam ipsa non pertineant ad numerum electorum, atque inexplicabilibus diuinæ prædestinationis perplexitatibus mentes eorum vsqueadeo sæpè perturbat, inuoluit ac deijcit, vt penè nullam inueniant salutis obtinendæ viam. Talibus enim susurrijs perpetuo ad aures cordis eorum perstrepit. Quid necesse est vt Deo seruiatis? Si electi estis non peribitis, quantumcunq; malè viuatis. Sin verò electi non estis, non poteritis esse salui, etiamsi sanctissimè viuatis. Ergo ne & hic & in futura vita miseri sitis, missa facite pœnitentiæ opera, & iucundos ducite dies, animumq; voluptatibus & bonis huius vitæ, dum licet oblectetis. Sed hic scutum fidei arripiendum est, quo tela nequissimi ignea extinguantur. Credimus Deum non esse personarum acceptorem, sed ex æquo omnibus offerre gratiam suam, omnium desiderare salutem, omnes & singulos ex summo & infinito amore creasse ea sola causa, vt essent æterno beati: nec posse vnquam in illius benignissimam naturam vllam cadere iniustitiam, sed vsque adeo singulorum cupere, velle ac amare salutem, vt etiam paratissimus sit denuo potius omnia perpeti, quæ olim perpessus est, quam ex sua parte sinat aliquem perire. Hæc planè certissima sunt, & qui aliter sentit de Deo, iniuriam facit benignitati & charitati illius summæ ac immensæ. Igitur nihil tutius, quam sub huiusce modi periculosis tentationibus non concertare nec disputare cum diabolo, quantumuis multa etiam ex scripturis

Tentatio omnium periculosissima quænam sit.

Ephes. 6. Deute. 10. 2. Para. 19. Eccl 35. Rom. 2. Act. 10.

Aduersum tentationem prædictam remedium.

ingerente argumenta: sed simpliciter persuadere sibi Deum nihil posse mali facere, atque eo ipso contentum esse & proijcere se totum plena cum fiducia in abyssum diuinæ misericordiæ, & relinquere diabolo commenta & fallacissima argumenta illius. *Vt uo ego, dicit Dominus Deus, nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat.* Ergo quisquis non conuertitur & perit, suapte sponte perit. Sed his omissis, videamus cætera Euangelij verba. Et posui vos, inquit, vt eatis & fructum afferatis. Quamdiu in hoc exilio versamur, non nisi in itinere positi sumus. Porro alij in ipso itinere subsistunt, contenti videlicet præsentibus bonis, nolunt & proficisci ad patriam, eo quod via nonnihil difficilis sit. Verum Dominus posuit nos vt eamus, semper tendendo ad patriam, nusquam in hoc mundo residendo vel hærendo, sed cuncta fortiter pertranseundo, sicque fructum afferamus bonorum operum, quibus & nobis & proximis prosimus. Hæc enim præparauit Deus vt ambulemus in eis. Et fructus vester maneat. Qui diuitias, qui honores, qui voluptates, & alia mundi huius bona conquirunt & expetunt, ea quærunt, quæ tamen diuturna esse non possunt. Qui autem bonis operibus, verisque virtutibus accumulandis nauant operam, fructus immarcessibiles ac semper duraturos parant sibi. O stulti filij hominum vsquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium? Facite fructus qui semper maneant. Vt quodcunque petieris Patrem in nomine meo, det vobis. In nomine Saluatoris Patrem petere, nihil est aliud, quam ea petere, quæ salutaria sint: hoc est gratiam & veras virtutes, & quæ ad eas obtinendas conducant. Qui alia petit, etsi exauditur interdum, non tamen petit in nomine Iesu, præstaretque illi non exaudiri: siquidem in suam perniciem exauditur.

Ezech. 18.

Psalm. 4.

Petere in nomine Saluatoris quid sit.

SERMO IN EODEM FESTO.

De seruanda fraterna charitate, vitandisque illis, quæ ei contraria sunt: & quædam de laudibus S. Matthiæ Apostoli.

Ecclc. 13. Ambrosius.

Matth. 22. Lucæ 10.

HOc est præceptum meum, vt diligatis inuicem sicut dilexi vos, Ioannes XV. Si omne animal diligit simile sibi, si nihil tam est secundùm naturã, quam iuuare consortem naturæ, (quod vtique diligere est) nonne mirum videri possit, quod scriptura diuina toties nobis fratrum siue proximorum diligendorum præceptum ob oculos ponit? Quid enim opus est diuino nos ad id præcepto adigi, ad quod ipsa natura hortatur? Sed vsque adeo per peccatum in hominibus natura vitiata est, & voluntas corrupta, vt multa velit ipsi quoque naturæ maximè contraria, multa nolit naturæ summè consentanea. Eam ob rem data nobis diuinitus præcepta multa sunt, quæ vel solius naturæ instinctu seruanda forent, vt si ea ipsa, id est, natura minus nos permoueat, ad agenda vel omittenda ea quæ vel agere vel omittere conuenit, saltem diuinæ legis autoritas, & summi legislatoris Dei maiestas nos impellat. Sic itidem de diligendis proximis benignissimus humani generis parens præceptum edidit, cum tamen sola ad id natura extimulet: sed ne vnquam id negligere audeamus, præceptum suum expressit, vt ita lex naturæ minus sit efficax ad cõtinendos nos in officio, lex scripta est, & à Deo promulgata, omnibusque proposita ac denuntiata & cum æternæ damnationis

tionis manifesta comminatione coniuncta compellat nos. Et tamen nec sic quidem duritia cordis humani permoueri potest ad fraternæ charitatis studium, ad quod tum natura, tum lex diuina tam serio nos inuitat & cogit. Iubet natura, dictat ratio, præcipit Rex regum & Dominus dominantium, vt diligamus proximos, & tamen ex tanta hominum numerositate vix paucissimos inuenies, qui proximos ament.

Ad dilectionem proximi quæ nos extimulent. Deut. 6. Matth. 22. Luc. 10.

Multi quidem diligunt proximos, sed vt Diuus Gregorius ait, per affectum cognationis & carnis: qui amor nisi infusa diuinitus charitate ornatus sit, nihil meretur, nec sufficit ad obtinendam beatitudinem. Alij proximos turpiter, alij flagitiosè, alij fictè, alij propter seipsos tantum, alij aliis iniquis amant modis: paucissimi verè & secundùm Deum. Itaque non satisfaciunt menti ipsius legislatoris: qui non simpliciter iussit diligi fratres, sed sicut ipse dilexit nos. Quam multi hodie cupiunt ac nituntur proles suas multis augere opibus, ad honores & dignitates euehere, putantque se tum maximè eas diligere, cum hæc studiosissimè eis comparant, sed non sic Christus dilexit suos, qui eos potius ad amplectendam inopiam, ad honores contemnendos, ad mundi aduersa perferenda, ad dolores tolerandos exemplo & verbis suis hortatus est. Qui ergo his contraria suis cupiunt ac parant, non diligunt eos sicut Christus dilexit nos: ergo nec diligunt, quia non verè, sed pernitiosè diligunt. Sunt autem multa, quamobrem merito proximos amore prosequi debeamus. Primum quidem est ipsa voluntas Dei, id iubentis, cuius voluntas nobis ita chara esse debet, vt quicquid eum aut velle aut nolle, didicerimus, id semper & vbique integro cordis affectu tanquam pij ac obedientes filij, Patrem nostrum cælestem offendere aut iniuria afficere summè verentes, vel facere vel cauere nitamur. Certum est enim nullam posse Domino Deo maiorem iniuriam ac contumeliam irrogari, quam si eius voluntas contemnatur. Pij autem filij nulla ratione committere possunt, vt amantissimum ac fidissimum parentem suum, quales erga nos omnes est Deus, contumelia aut molestia afficiant. Qui verò id facere non curant, non sunt vtique boni filij, sed omnis humanitatis, ac pudoris expertes. Ipse sanè immensus, ineffabilis, omnino gratuitus & vehementissimus in nos Dei amor ac beneuolentia, qua summè cupit, sitit, efficit, procurat salutem nostram ac omne bonum, vel sola abundè meretur, vt omnibus eius iussis libentissimè ac studiosissimè pareamus. Iussit autem nedum in hodierno Euangelio, sed etiam alijs multis locis, vt dictum est, vt inuicem diligamus: *Diliges*, inquiens, *proximum tuum sicut teipsum*, hoc est, diliges in proximo tuo, quod diligis in teipso, scilicet naturam, imaginem & similitudinem Dei, non vitia illius, vel sicut teipsum, id est, opere & veritate, non solum verbo aut signo: vel sicut teipsum, non quia frater vel cognatus, sed quia homo, tecum in cælesti patria glorificandus. Exponunt autem Theologi hanc particulam, sicut, quod non de æqualitate, sed similitudine amoris accipienda sit. Nam plus vtique debet homo amare seipsum quam proximum: sicut etiam commune testatur dictum illud: Charitas incipit à seipsa. Charitas autem hominis erga seipsum nisi sit spiritualis & rectæ rationi consentiens, non est laudabilis: imo nec charitas est, sed odium potius. Quæ verò spiritualis & bene ordinata charitas est, ea corpus quidem

Gregorius.

Diligere proximos vitiosè multifariam. 1. Ioan. 3.

Rationes proximos diligendi variæ quæ.

Deut. 6. Leuit. 19. Matth. 22. Marc. 12. Luc. 6. Rom. 3.

Præceptum dilectionis fraternæ quinam intelligendum.

dem propter animam, animam verò propter Deum amat, cuncta referēs in Deum, corpusqúe & animam eo tantum diligēs, vt possint seruire Deo. Porro, seipsum amare non propter Deum, sed propter se solum, vel propter aliquam mortalem creaturam, non est spiritalis & rationalis, sed sensualis & carnalis amor quo præditi sunt illi, quos Apostolus commemorat, dicēs: *In diebus nouissimis instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes,* Qui amor priuatus, improbus, iniquus dicitur, estq; fons & radix ac origo vitiorum omnium: qui nisi pessundetur, crescit vsque ad contemptum Dei. Eo igitur nulla ratione prosequi nos debemus. Sed quia dictum est magis, nos ipsos quam proximos diligere nos debere, num corpus propriū aut nostras facultates plus quam proximorū animas diligere debemus? Minimè. Cuius breuem ac facilem rationem D. Augustt. reddit primo lib. de doctrina Christiana dicens: Amplius alius homo diligendus est, quam propriū corpus nostrum: quia potest nobiscum Deo frui, quod non potest corpus. Secūda ratio, cur proximi diligendi sint, est ipsius charitatis, qua alios diligimus, dignitas, præstantia & vtilitas. Certum est enim inter virtutes præcipuum locum charitatem obtinere, vt quę regina decor, & forma est virtutum omnium de qua pulcherrimam texit sententiam D. Augustinus sermone quodā in hæc verba: In charitate, pauper est diues, sine charitate verò diues est pauper. Hæc in aduersis tolerat, in prosperis temperat: in duris passionibus fortis est, in bonis operibus hilaris in tentatione tutissima, in hospitalitate lātissima, inter bonos fratres lætissima, inter falsos patientissima. Charitas inter opprobria secura est, inter odia benefica, inter iras placida, inter insidias innocens, in iniquitate gemens, in veritate respirans, in virtute congratulans. Itemqúe diuinarum, inquit, scripturarum multiplicem abundantiam, latissimamq; doctrinam sine vllo errore comprehendit, & sine vllo labore custodit, cuius cor plenum est charitate, dicente Apostolo: *Plenitudo legis est charitas.* Quæ vtique non ad Dei tantum, sed etiam proximi dilectionem referenda sunt, cum eodem Augustino teste, non alia sit charitas, qua diligimus Deum, quam qua & proximum. Itaque libenter fratribus amor impendendus est, quando tot tamqúe præclaros effectus charitas habet.

Tertia ratio est, quia omnes membra sumus vnius corporis mystici Christi Iesu. Quod sanè vehementissimè & potest, & debet nos mouere ad fraternum amorem. Si enim membra alia alijs compatiantur, itemqúe inseruiunt & congratulantur, nimirum etiam nos fratribus & condolere miseris, & congratulari rectè habentibus debemus: quæ præcipua sunt veræ charitatis argumenta, & paucis reuera insunt. Quarta ratio est, quia ex vno Patre Deo, itemq; vno patre mortali, nempe Adamo prognati sumus. Vnde apud Malachiam dicitur: *Nunquid non Pater vnus omnium nostrum? Nunquid non Deus vnus creauit nos? Quare ergo despicit vnusquisque nostrum fratrem suum?* Si Deus est Pater omnium nostrum, sicut reuera est, quisquis fratres vel proximos suos non diligit, Deum summa iniuria afficit: quandoquidem non amat eos, quos ipse suos filios habere dignatur. Contemptus enim quo filij afficiuntur, redundat in Patrem. Neque est quod quisquam minus amandos putet proximos, quod fortè abiecti & pauperes sint. Esto rebus huius mundi careant, sed ditissimum Patrem habent, Deum. Noli attendere in

Amor priuatus quam sit periculosus. 2. Tim. 3.

Augustt.

Augustin.

Charitatis encomium quantum.

Rom. 13.

Augustin.

1. Corin. 12.

Malac. 2.

Ratio cur nullum hominem despicere debeamus.

re in eis rerum præsentium inopiam, sed cogita Patrem eos tecum habere Deum: qui etsi tibi maiores præstitit labentis vitæ facultates, illis tamē fortassis pro temporali penuria, summam bonorum omnium affluentiam in cælis reposuit: tibi verò præsentes mundi opes pro quibusdam benefactis tuis præmij loco restituit: deinde vbi obieris, in tartara, vbi summa est paupertas & miseria, te relegaturus. Neque etiam minus propterea amandi sunt fratres, quod quibusdam culpis obnoxij sint. Vitia quidem odio prosequenda sunt, sed semper mente retinendum, secundùm naturam & gratiam non aliam illorum atque nostram esse originem. Ita nimirum in illis persequi ac detestari debemus vitia, sed amare ac beneuolentia prosequi, quod Deum habent Patrem, & ad regni illius hæreditatem capessendam conditi sunt, non minus atque nos. Huc pertinet, quod omnes secundùm animam ad imaginem & similitudinem Omnipotentis Dei facti sumus: quæ res maximam confert nobis dignitatem. Huius contemplatione permoti complures sancti homines, præcipuè sancti Apostoli, totos se animabus Deo lucrandis impenderunt, nihil neque laboris, neque doloris subterfugientes, quo possent seruare animas Dei similitudine insignitas. Et quia vehementer amabant Deum, non poterant eius imaginem non vehementer amare. Ex ijs vnus, nempe feruentissimus salutis animarum zelator Paulus Apostolus: *Ego*, inquit, *libenter impendam, & superimpendar ipse pro animabus vestris*. Itemqúe: *Omnibus omnia factus sum, vt omnes faciam saluos*. Consideremus dilectissimi etiam nos hanc in hominibus similitudinem Dei, & ex animo diligamus, quos tanto honore Deus extulit. O si animarum dum à Deo creantur, pulchritudinem, splendorem, dignitatem, gloriam conspicere possemus, summa nos caperet admiratio, & in sui amorem vel inuitos nos raperent. Sed hæc nolunt homines attendere sola externa animaduertunt, animas non intuentur, suosqúe potius affectus, quam verum iudicium sequuntur. Sicqúe fit, vt proximos aut minus, aut penitus nihil ament. Quæ est dolenda cæcitas. Siquidem id efficit, vt inter homines tam penè nulla sit charitas. Non enim potest amari incognitum. Quisquis autem Dei in hominibus similitudinem, & quæ illis inde præstatur nobilitatem, probè agnoscit, magnum vtique habet fraterni amoris incitamentum. Quinta ratio est, quod ex mutua dilectione aduersum dæmonum impugnationes & tentamenta non mediocriter homines communiuntur, sicut ex odio & dissensione hominum dæmonibus aduersum eos vires augentur. Eam ob rem nihil ita efficere moliuntur tetri spiritus in hominibus, quam vt à se inuicem dissentiant. Inde enim norunt sequi odia, inimicitias, bella, homicidia. Vbi autem isthæc grassantur mala, certè est illic alios pro alijs non orare. Vbi verò preces non fiunt aliorum pro alijs, ibi necesse est dæmones præualere: quandoquidem diuino non proteguntur auxilio, vtpote quod precibus implorare nolunt. Contra verò, qui se mutuo prosequuntur amore, etiam mutuis sese precibus adiuuant, & ipsis dæmonibus terrori sunt, atque horrori, cum & scriptura testetur, si duo consenserint super terram, quicquid petierint eos impetraturos à Deo.

Ob culpam suam nō minus proximum amandum esse.

Amare ac odisse in proximo quæ debeamus. Gen. 1. 2.

2. Cor. 12.
1. Cor. 9.

Animarum præstantia & pulchritudo quanta.

Dęmones quinam & cur in hominibus extinguant charitatem.

Preces quomodo mutuo pro se fundāt homines quantæq; eædem efficacię sint.

Sunt præterea & aliæ rationes, quibus ad fraternam dilectionem excitemur: sed breuitati studendum est. Quod si quispiam iam dictas bene perpenderit, poterit inde satis superq; inflammari. Quod si nihil esset aliud præter solum Dei præceptum, solam Dei voluntatem, ea nobis nimis quam sufficere deberet. Nemo ergo posthac suo in pectore permittat residere odium, inuidiam, suspiciones malas, temeraria iudicia, displicentias, atque id genus alia mortis semina, quæ charitati fraternæ prorsus aduersantur, sed timus memores semper verborum illorum, quibus Apostolus fideles hortatur, dicens: *Induite vos sicut electi Dei, sancti & dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam: supportantes inuicem, & donantes vobismetipsis, si quis aduersus aliquem habet querelam. Sicut & Dominus donauit vobis, ita & vos. Super omnia autem hæc charitatem habete, quod est vinculum perfectionis.* Et vt firmiorem atque inuiolabilem erga proximos charitatem retinere possimus, discamus nihil amare, nihil appetere, nihil aucupari rerum temporalium. Siquidem harum amor & studium fraternum amorem facile extinguit. Nam si quis appetat bona temporaria, non potest non sæpè inuidia morderi aduersum eos, quos ea habere nouit. Hac ex causa Christus Dei sapientia noluit Apostolis & discipulis suis permittere, vt quicquam haberent proprij, quò tanto purius & studiosius totos se animabus conuertendis applicarent. Nouerat enim cupiditatem esse charitatis venenum, atque radicem malorum omnium. Cupiditas autem ex facultatibus plerunque nasci aut augeri solet, sicut ille ait: Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit. Inde legimus, quod in primis Ecclesiæ nascentis initijs erant credentibus omnia communia, nec quisquam dicebat aliquid suum. Et quamdiu ille rerum contemptus perseuerauit, fides & pietas maximis augmentabantur incrementis. Vbi autem cœpit inualescere meum & tuum, & amor ad mundi res vanas translatus est, fides elanguit, & pietas penitus eneruata est. Denique eo res rediit, vt multi pro frusto panis etiam vitam proximis eripiant. Apostolorum verò omnium, & eorum qui illos secuti sunt, vnum hoc charitatis propositum fuit, neque rerum præsentium, neque quietis, neque vitæ mortalis vllam habere rationem, dum consulerentur saluti proximorum. Talis nimirum fuit Matthias Apostolus, cuius hodie festa celebramus. Enimuero primo quidem relictis omnibus, secutus est Christum, pauper pauperem, ac deinde post eius ascensionem, quum in partitione prouinciarum Iudæa illi obtigisset, quibus potuit modis conatus est populum illum duræ ceruicis ad fidem, religionemque Christianam traducere, nihil veritus Pharisæorum insidias, & tyrannidem pontificum, tantum vt animas Christo lucrifaceret, pro quibus eundem nouerat fudisse sanguinem suum.

De hoc Apostolo in Chronicis quibusdam scriptum fertur, quod fuerit de tribu Iuda, ciuitateque Bethlehem, illustri natus prosapia, in lege & prophetis à pueritia eruditus, lasciuiamque deuitans, pueriles annos morum grauitate ornarit: in prosperis non elatus, in aduersis constans ac intrepidus: corde mundus, animo prudens, consilio prouidus, in soluendis scripturarum quæstionibus acutus fuerit. In quibus nos eum virtutibus imitari debemus. Neque dubium est, quin ad eorum numerum referri debeat, in quo-

Charitati fraternæ quæna aduersentur.

Galat. 3.

Amorem temporarium rerũ extinguere Dei & proximi charitatem.

Mat. 10. 19. Luc. 9. 10. & 14.

1. Tim. 6. Cupiditas quibus fomẽtis crescat.

Actor. 4.

Matthiæ Apostoli perfectio, & zelatio pro animarum salute quantæ.

Matthiæ Apostoli progenies ac propago quæ.

in quorum persona Apostolus dicit: *Nos ipsi primitias spiritus habentes*, id est, dona summa ac præcipua sancti Spiritus adepti. Et de quibus Propheta ait: *Constitues eos principes super omnem terram.* Itemque: *Mihi autem nimis honorati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum.* Magna quidem & mira leguntur de sanctis veteris testamenti, sed ijs omnibus securè Apostoli præponuntur, vtpote qui Spiritum sanctum largissimè & abundantissimè perceperunt, & vbi prophetæ vix Iudaicum populum ad credendum Deo inducere potuerunt, ipsi totum penè mundum ad Christum conuerterunt. Et licet cum summo vitæ discrimine tum temporis Christi fides prædicaretur, adeo vt Apostoli ferè omnes martyrio consumpti sint, nihilominus constantissimè ac studiosissimè in prædicando perseuerabant. Inde factum est, vt Pontifex Iudæorum Matthiam Apostolum lapidibus obruere iusserit. Sed cui viuere Christus erat, & mori lucrum, fortiter mortem excipere maluit, quam vel fugere, vel negato Christo, impiè viuere. O si nos dilectissimi hanc eius constantiam, fortitudinem & erga Deum fidelitatem imitari vellemus. Nos proh dolor sæpè nullo mortis proposito periculo, nulla vi adhibita, sed sola cupiditate, carnisque illecebris deuicti, relinquimus Deum, relinquimus iustitiam, & in præsentia diuinæ maiestatis turpiter ac indignè nos gerimus. Quid faceremus, si mortis immineret periculum? Nonne perspicuè declaramus facilè nos & Christum, & omnem Christianam religionem abiuraturos, potius quam mortẽ pateremur? Quare autem voluit Omnipotens Deus Apostolorum suorum, aliorumq; innumerabilium martyrum preciosam mortem & glorioſos triumphos in Ecclesia celebrari atque commemorari, nisi vt eorum pro uocati exemplis, eorum accensi virtutum ac fidei & charitatis æmulatione, quiduis potius perpeti velimus, quam peccare in Dominum Deum nostrum? Non parua res est, transgredi legem Dei. Nihil debet homo Christianus æquè vereri, horrere ac fugere, quam agere quicquam contra Deum. Hoc nobis loquuntur tormenta Apostolorum & martyrum certamina. Sanctus Matthias Apostolus ne à semel agnita veritate recederet, durissimum mortis genus alacriter sustinuit, nec vlla supplitiorum immanitate eo adduci potuit, vt peccaret in Deum. Et nos ita sumus ad peccandum faciles, ac si nullius momenti sit Deum offendisse. Contemplemur obsecro sanctorum gesta, & quanta animi magnitudine etiam immanissimos tulere cruciatus, tantum ne diuinæ legis essent præuaricatores. Resistamus proprijs concupiscentijs, ac dæmonum impugnationibus. Quod si molestum videtur, carere propter DEVM præsentibus oblectamentis, & nonnihil laboris ac doloris in CHRISTI seruitio, & pro vitijs extirpandis, ac virtutibus obtinendis experiri, longè tamen molestius erit pro vanissimis, ac breuissimis carnis voluptatibus postea sempiternos inferni ignes sine vlla spe euadendi perpeti, & cum dæmonibus in stagno pice ac sulphure semper arsuro torqueri, torreri, assari, excarnificari, & ineffabilibus in omnem æternitatem doloribus ac pœnis in cunctis corporis membris, atque singulis animæ viribus excruciari. Vbi iam sunt impij omnes, qui ante nos, spreto DEO, suis voluptatibus seruiere? Quid iam illis prodest apud inferos

Rom. 8.

Psal. 44. 13.

Apostoli cæteris omnibus veteris testamenti sanctis præferantur.

Matthiæ Apostoli martyrium quale fuerit. Philipp. 1.

Sanctorum festiuitates celebrandi ab Ecclesia ratio quæ.

Horrere quidnam supernũ debeat verè Christianus.

Apocal. 21.

hic semper molliter, delicate, voluptuose vixisse. O si possemus vel ad exi-
Apocal. 21. guum spacium videre miserias, quas modo patiuntur, semperque pati co-
gentur, fortassis melius nobis prospiceremus. Quantum hic in delitijs fue-
re, tantum iam illic sentiunt luctum & tormentum. Sed hæc nisi Deus ve-
stris in cordibus operetur, nos sermone nostro parum proficimus. Tam
multa dicuntur, leguntur, audiuntur, horrenda, tremenda, pauenda, & ta-
men nos semper ijdem permanemus, semper eodem in luto hæremus.
Quod vtinam videat, & pro sua ineffabili benignitate misereseat Deus ac
Dominus noster, qui, ne in æternum periremus, animam suam posuit pro
Ioan. 10. nobis, nihilque expectat magis, quam vt à vitijs auersi, & ad ipsum conuer-
si, faciamus quæ præcepit nobis, sicque mereamur esse amici sui, & quic-
Ioan. 15. quid petierimus in suo nomine impetremus, ad laudem & gloriam ipsius,
Amen.

IN FESTO SANCTI GREGORII PAPAE

require omnia supra, in Festo scilicet S. Nicolai Episcopi.

IN FESTO SANCTI BENEDICTI ABBATIS

& confessoris, epistolæ huius Festi Paraphrasin require supra in Festo Sancti Antonij Abbatis.

EXEGESIS EVANGELII EIVSDEM FESTI.

Lucæ duodecimo.

QVVM multa sint aduersus vitia valde efficacia & opportuna remedia, nullum tamen ferè tantam videtur habere vim & energiam, vt incertissima mortis hora. Ad eam prouidendam hortatur nos Dominus in Euangelio diei istius. Quid enim tam stultum, tam temerarium, tam impium esse queat, quam quum certus sis te breui euocandum ex hac vita & rapiendum ad tribunal æquissimi iudicis, tamen nihilominus ea perpetrare, quæ te faciant æternæ damnationi obnoxium, & reum iudicij æterni? Ergo vel sola mortis ambiguæ sedula & seria cogitatio potest hominem abundè inducere, ac permouere ad deserendam seculi iniquitatem, & sectandam iustitiam. Videmus, & certissima discimus experientia, innumeros in ipso ætatis flore, in ipso fortunæ arridentis prosperrimo flatu rapi subito ex hac luce: & quia sceleribus obstricti sunt, nec spacium pœnitendi eis præstitum est, mergi in inexplicabiles & immanissimos semperq; duraturos cruciatus inferorum. Quæso non potest hoc totis nos concutere visceribus, vt non audeamus vel ad momentum iacere in quouis mortifero crimine, ne & nobis eueniat tam horrendus & inopinatus exitus? Sed quid agimus, quando plerosque sic fascinat peccandi fallax & cæca libido, ac amarissima dulcedo, vt nolint quicquam vnquam cogitare de vitæ huius breuitate: sed adeo totos se dent præsentibus gaudijs & voluptatibus, quasi in ijs semper sint victuri? Videant illi obsecro, & animum aduertant ad amantissima Saluatoris consilia & præcepta, audiantq; cordis & corporis auribus ipsum fidelissimè admonentem atque dicentem:

Sint:

Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris.

Lumbos præcingere est voluptates molles ac fallaces studio continentiæ edomare ac pessum premere, non sic viuere vt libet carni & sanguini, sed vt ratio dictat, & Deus præcipit: in carne quidem viuere, sed non secundùm carnem militare, sed facta carnis spiritu mortificare. Quod est angelicâ imitari puritatem, & templum Spiritus sancti ab omni spurcitie seruare immaculatum. Hæc continentia vsqueadeo etiam illis qui in matrimonio degunt necessaria est, vt non liceat illis nisi propriam nosse coniugem, & in ipso vsu matrimonij non voluptatem spectare carnis, sed prolium quæ Deo seruiant, & hæredes cæli effici mereantur, procreationem. Maximè verò decet homines semper & vbique à se carnis voluptates abijcere, & honestatem amplecti, vt quemadmodum ratione à bestijs secernuntur, sic vitam quoque suam ab illarum consuetudine auocent. Illæ namque prono imperu sensuum appetitionibus obsequuntur, quia nesciunt turpitudinem ab honestate discernere: nos verò qui rationis lumine pollemus, tam debemus virtutis ac honestatis tenaces esse, vt nihil admittamus vnquâ, quod adiunctam habeat peccati turpitudinem. Quod si sensus voluptatis quædam insania titillat, si alia ad manum non habentur remedia, cogitandus est ignis tartareus, qui diriſsimè semper vret impios, libidinis ignem hic neutiquam restinguentes, vt sic ignis igni extinguatur, & flamma flammam superet. Ita habebimus lumbos præcinctos. Sed non sufficit abstinuisse à malis, nisi etiam bene agamus. Vnde porro iubet Dominus, vt sint lucernæ ardentes in manibus nostris: quod nihil est aliud, quam vt semper proximis nostris optima exempla præferamus, in quibus sit lumen veritatis, & ardor charitatis, vt suo lumine proximos quid fugiendum, quid sectandum sit doceant: & suo ardore ad peccati odium, & virtutis amorē insiammem. Efficaciſsima nanque illa sunt exempla, quæ lucent pariter ac ardēt,

Lumbos præcingere quid sit.

2. Cor. 10. Coloss. 3.

Continentia in matrimonio qui seruanda.

Tentationes quinam vincendæ sint.

Lucernas ardentes manibus tenere quid sit mysticè.

Et vos similes hominibus expectantibus Dominum suum quando reuertatur à nuptijs: vt quum venerit & pulsauerit, confestim aperiant ei.

Serui qui domi residēt, & expectant Domini reditum, non possunt certam nosse horam. Itaque omne temporis punctum suspectum habere coguntur. Ita plane decet & Christianum quemlibet omnem vitæ præsentis horam tanquam vltimam habere suspectam, atque ea re semper boni quippiam agere, & summè vitare omne peccatum, vt possit omni momento paratus occurrere redeunti Domino suo Iesu Christo. Redibit enim ille ad nos vbi moriendum fuerit, & pro meritis nos aut puniet, aut coronabit. Non potest autem confestim illi aperire, quisquis adhuc à vitijs perfectè purgatus non est. Nam quamdiu adhuc aliquid vitij hæret in animo, quod non satis displiceat, necesse est eiusmodi homo cunctanter aperiat Domino pulsanti, & ad aduentum illius trepidet. Confestim ergo aperiunt, qui modo sua mortificant vitia, & externum atque internum hominem suum solicitè reformant, vitijsque funditus mortui sunt: quales sunt homines perfecti, qui vitam habent in patientia, & mortem in desiderio. Facilè autem

Vitæ huius omne tempus quinam suspectum habere debeat.

Quinam Domino redeúti aperiant confestim.

ex his verbis Domini Iesu licet intelligi, quantopere nos velit omnia quæ mundi sunt despicere, curas, solicitudines & occupationes omnes non necessarias ad beatam consequendam vitam abijcere, & id solum perpetuo agere & curare, vt quandocunque redire volet, nos prorsus ad iter expediti simus. Quorsum ergo attinet diuitijs cumulandis nauare operam, honores ambire, terrenis occupationibus implicari, quando hæc omnia nos auocãt & abstrahunt ab expectatione Saluatoris? O quàm multi fallunt seipsos, dum obliti salutis suæ, sectantur inania. O homo Christiane in cælis tua est hæreditas, & tu terram colis? Iam iamque Dominus tuus tecum rationem posiurus aduenit, & tu aliena tractas?

Matth. 25.

Beati serui illi, quos quum venerit Dominus, inuenerit vigilantes.

Qui in vitijs iacet, in tenebris est. Ergo qui in gratia & charitate positi sunt, illi vigilant. Itaque beati serui illi, qui iniquitatis tenebras à se solicitè repellunt, & diuinæ gratiæ lucem magis ac magis in se augere nituntur, idq; semper virtutum actionibus incumbendo, & suæ saluti perpetim inuigilando, vt quicquid obscurum ac tenebrosum est, ex se profligent, nulla ratione se patiantur à desidia & torpore superari, sed tanquam fideles ac strenui serui in exequendis mandatis Domini sui iugiter vigilent, dicentes cum Propheta: *Oculi mei semper ad Dominum*, Itemq; *Sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorum, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum.* Et quis non merito vigilet, quando, vt ait diuus Petrus Apostolus, *aduersarius noster diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret?* Nunquam dormit diabolus: ergo semper vigilet seruus Christi, ne incurrat in dentes serui leonis illius. Vndique tela volant, omni ex parte imminent nobis pericula multa, tentationibus varijs & insidijs nunquam non impetimur: nisi ergo vigilemus, fieri non potest, quin grauiter vulneremur. Eam ob rem admonet nos Propheta, vt soliciti ambulemus cum Deo nostro, non vt insipientes ac stolidi, qui non vident, aut non curant sua discrimina, sed vt sapientes, ne per incuriam & dissolutionem ab hostibus capiamur.

Vigilare verè quinã dicantur.

Psal. 24. Psal. 122. 1. Pet. 5. Mich. 6. Ephes. 5.

Amen dico vobis, quod præcinget se, & faciet illos discumbere: & transiens ministrabit illis.

Solent homines magnis propositis præmijs effici alacriores. Ea de causa Dominus Iesus cupiens nos ad amplectenda, & exequenda præcepta ac monita sua promptos ac strenuos reddere, maximam pollicetur nobis mercedem: nempe vt post huius miseræ vitæ excubias, vigilias & labores, in regno cælorum felicissimè quiescamus. Si enim quandiu hic viuimus, ipsi fideliter & ex animo seruierimus, neque nos laboris molestia frangi, aut illecebrosis abduci voluptatibus permiserimus, potius eligentes cum ipso Domino nostro perseuerare fortiter in cruce, & in via veritatis aciustitiæ, etiamsi multa propterea sint aduersa sustinenda, nimirum vbi tempus aduenerit, quo ex præcepto Imperatoris nostri ex castris militiæ temporalis ad superna cæli palatia euocandi sumus, tum per seipsum præcinget ac præparabit sese ad remunerãdos nos pro regia maiestate & opulentia, & faciet nos

nos discumbere, id est summa & ineffabili quiete refici. tanto felicius & gloriosius, quanto hic duriores & crebriores illius causa labores perpessi erimus. Et transiens, id est, singulos quosque iucundissime visitans, ministrabit nobis seipsum totum. Ipse est enim præmium nostrum, ipse tota beatitudo nostra. Quæ verò mens capere, nedum lingua explicare sufficiat, quid felicitatis, quid gloriæ, quid gaudij, contineat quod dicitur. Ministrabit illis? Beati quibus tu ministrabis Domine Iesu. O homo Christiane viriliter age, & confortetur cor tuum, & noli deficere in laboribus & doloribus vitæ huius momentaneæ: sustine Dominum Iesum: quia ecce veniet, & ministrabit seipsum tibi, vt sis totus plenus Deo, id est, omni bono. Væ miseris, quos talia promissa non alliciunt ad rectè agendum.

Discumbere quidnam mystice sit. Psalm. 16.

Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati sunt serui illi.

Ne quis desperare possit, eo quod ætatem in vitijs detriuerit, diuina misericordia omnibus spem præbet veniæ, si tantum velint resipiscere. Peccasti in pueritia: malum quidem id est, quia sacramentum militiæ tuæ violasti, & fidem Domino tuo præstitam non seruasti, atque adeo vero Domino tuo contempto, ad castra vilissimi & crudelissimi hostis illius diaboli transfugisti. Sed noli desperare. Rex tuus paratus est in gratiam te recipere, si vel in adolescentia, tanquã secunda vigilia probè te gesseris. Quod sciam multos habes ætatis annos, eosq; malè exegisti, maior est illa iniuria regis tui tot annis militasse inimico suo: verum adhuc reuertere, & priorem infidelitatem maiori studio ac fide compensa, & haudquaquam abijciet te Dominus tuus. Noli tertiã senescentis ætatis vigiliam negligere: teipsum pœnitentiæ lamentis afficet placa lachrymis iram Imperatoris tui, præueni faciem eius in confessione, illus benignitatem profunda humilitate & continuis obsecrationibus tibi concilia: & quanto fuisti sceleratior, tanto fis deinceps ad omnem regis tui exequendam voluntatem studiosior. Crede mihi, si sic egeris, breui inter amicos suos te annumerabit, omnium iniuriarum prorsus oblitus. Videmus hic immensam Dei bonitatem, hominum improbos mores & duras iniquitates tam benignè tolerantem, tam paratam remittere. Sed nemo illius clementia abutatur. Misericordissimus est: at si te non emendaueris, iustissimum experieris.

Psalm 94.

Hoc autem scitote, quia si sciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret vtique & non sineret perfodi domum suam. Et vos estote parati, quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet.

Aptissima similitudine prouocat nos ad præueniendam incertam mortis horam, ne nobis improuisis superueniat, quemadmodum fur solet, tum maximè domibus suffodiendis incumbere: quando nihil minus timetur. Quod si tempore vigilet paterfamilias, nõ potest aliquod furis dãnum metueri. Ita & nos si semper præparati simus ad mortẽ, nihil est quod ex ipsa nobis formidemus. Sed quare voluit Dominus nescire nos illam tam metuendam horam? Vt semper soliciti simus, nec vnquã vana secu-

Horam mortis cur Dominus nobis voluerit fore incognitam.

ritate dissoluamur. Ergo dilectissimi semper nobis ob oculos versetur illa certo certius venturæ mortis hora, atque eius contemplatione vilescat nobis mundus cum omnibus nugis suis, virtus & pro Deo suscepti labores dulcescant. Ecce adest præ foribus iudex, iam sententia data est vt emigremus. Cur ergo vanis nos damus gaudijs? cur animum præsentibus rebus implicamus? Moriamur dum adhuc viuere licet, vt mors ipsa irruens, non terrori nobis sit, sed gaudio & desiderio. Moriamur quotidie huic mũdo, moriamur vitijs & concupiscentijs nostris, & nulla erit nobis ex corporis morte formidanda iactura. Qui verò nolunt sibi consulere dum licet, sed ita viuunt, tanquam mors nulla sequatur, illis Filius hominis terribilis aduenit dum minimè putabunt, & raptis ad tribunal suum summa cum seueritate exprobrabit, dicens: Stulti & miseri, quare non audistis benignissimam admonitionem meam, ne tam imparati veniretis ad conspectũ meum? Vbi iam sunt voluptates, quibus me contempto, totos vos dedidistis? Ite nunc maledicti in ignem æternum, & qui noluistis vitijs emori, nũc sine fine moriamini in stagno pice & sulphure semper arsuro.

Iacob. 6.

Moriendum quibusnam sit dum viuimus.

Matth. 15.

SERMO IN EODEM FESTO.

De charitate & iustitia duplici: omnium operum nostrorum quis scopus fore debeat, & de sanctorum exemplis imitandis

PLacuit Deo, & inuentus est iustus. Ecclesiastici XLIIII. Charissimi fratres Euangelica historia, omnis sacra scriptura, imo veritas ipsa Dominus noster IESVS CHRISTVS docet nos omnem perfectionem nostram consistere in charitate, quæ omnium obseruantiam mandatorum in se includit, omnem virtutem in se continet. Hæc autem charitas, etsi vna virtus sit & vnum donum, est tamen gemina, quia per duo præcepta mandatur, & duo (vt ita dicam) habet obiecta, scilicet Deum, & proximum. Quisquis igitur diligit Deum, non luxuriatur non maledicit, non est ebriosus, non est commessator vel compotator: sed est castus, verax, sobrius. Quare? Quia quicquid præcipit, aut vult ille quem diligit, libenter quoq; facit ille qui diligit: & quicquid prohibet dilectus, ab eo abstinet is qui diligit: quia non vult offendere illum, quem diligit, sed cõtendit illi placere: quia si non curat offendere, iam vtique non diligit. Similiter est de proximi dilectione. Huius porro charitatis, quantum ad eius vtramque partem, perfectio in præallegatis verbis clarius exprimitur, quando sanctus iste pater Benedictus, cuius festum diem hodie celebrem ducimus commẽdatur ab eo quod placuit Deo, & quod inuentus est iustus. In eo enim quod dicitur placuisse Deo, designatur perfecta charitas ad Deum, quæ est, vt faciamus voluntatem Dei. Hanc autem facit ille, qui diligit Deum: & qui diligit & facit beneplacitum Dei, placet vtique Deo. Ille verò Deo non placet, qui voluntatem eius non facit. Vnde Dominus IESVS quosdam in Euangelio reprehendens: *Quid me*, inquit, *vocatis Domine, Domine, & non facitis quæ dico?* Ergo placuit Deo, hoc est, dilexit Deum, fecit quæ Deo sunt placita: & inuentus est iustus (intelligendum est vtique ad proximum) quia non possumus esse iusti ad Deum, vt reddamus Deo quod suum est (nam hæc est iustitia & sic describi-

Charitas cũ vna sit virtus cur duplex dicatur.

Matth. 7. Lucæ 7.

describitur, quod reddit vnicuiq; quod suum est) quicquid facimus, adhuc inutiles coram Deo & debitores manemus. Quid enim possumus facere, in quo possimus satisfacere tantæ eius nobis charitati prærogatæ, tantæ liberalitati exhibitæ, tantis beneficijs acceptis, tãtis promissionibus consequẽdis, cum nihil sine ipso possimus facere? *In ipso* enim *viuimus, mouemur & sumus* inquit Apostolus: *Quid retribuam Domino* inquit Psalmista, *pro omnibus quæ retribuit mihi.* Nunquã possum satisfacere pro culpis & peccatis iam abolendis, quando satisfaciã pro beneficijs acceptis, quando merebor & dignũ me faciã pro accipiendis? Ergo nõ possumus iusti esse corã Deo, id est, retribuere & reddere ei, sicut debemus. Sed ipse quia videt impossibilitatem nostrã, de paruo cõtentus est. Sufficit nanq; ei vt faciamus quod possumus, & quæ ipse vult. Ergo cum fecerimus quod possumus, & desideramus adhuc multa, & omnia quæ debemus facere, perficere, ipse nihil requirit vltra posse nostrũ: sed iustificabit nos, & dabit omnia gratis, ita vt in hoc quo placemus ei de eius dono sit. Quapropter per hoc quod dicitur: inuentus est iustus, intelligitur ad proximũ: quia proximo fecit, & ad eum se habuit, sicut debuit, & iustum fuit. Et per hoc designatur charitas quam habuit ad proximum. Et videte quàm discretè sacra scriptura loquitur, & modũ huius præcepti indicat, quem debeamus seruare. Instruimur namque ex cõmendatione huius S. Patris Benedicti, quomodo debeamus placere Deo, & iusti esse erga proximum. Iam dixi, quod non possumus iusti esse erga Deum, vt reddamus omnia quæ debemus ei, & retribuamus pro his quæ accepimus, sed vt placeamus. Non possumus autẽ ei placere, nisi fuerimus boni & virtuosi: & ideo secure totũ studiũ nostrũ ad hoc conuertere debemus, vt ei placeamus. Hoc porro studiũ est charitas & ex charitate. Non tamen sic monemur vt placeamus proximo: quia hoc non requiritur ad dilectionem proximi, vt ei placeamus semper: quia si deberemus ei semper placere, oporteret vt voluntati eius conformaremus nos. Nunc autem, quia proximi nostri voluntas non est semper syncera & bona, vt illi cõsentiamus & obediamus: & ideo possumus boni esse, proximũ diligere, & tamen nõ placere ei. Exẽpli gratia: Quia si ipse malus est, non amans bonũ, cupiens quod non est secundum Deum, si vellemus ei in hoc placere, vt assentiremus ei, iam non essemus boni, neque ipsum, neq; Deũ diligentes. Quod si voluntati eius prauæ resistimus, eumq; corripimus, reuera diligimus eum, licet ei non placeamus. Vnde latrones sibimetipsis cõplacent, suntq; sæpenumero eiusdẽ voluntatis & voti, & tamen non diligunt, scilicet ea dilectione, quã Dñs præcipit: quia quando Dominus mandauit dilectionẽ proximi, dedit etiã formã dilectionis, dicẽs: *Hoc est præceptũ meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos.* Ita non diligunt se homines mali, latrones, incesti, & potatores, sicut Christus: quia non in bono, non in Deo, non ad beatitudinẽ æternã, sed in diabolo & ad æternam damnationem sese diligunt. Ergo non iubemur semper & omni proximo placere, sed iusti esse erga proximũ, id est, vt faciamus ei sicut faciendum est, & sicut vellemus nobis fieri, procuremus ei salutem & bona animæ (etiamsi ipse talia non requirat) & negemus ei saluti eius contraria, etiam si ipse concupiscat. Pertinet tamen etiam ad iustitam, vt in his quæ licita sunt, quæ Deum non offendunt, & nostram salutem non impediũt, nec proximũ placeamus

Iustitia vera quid sit. Luc. 17.

Ioan. 5. Actor. 17. Psalm. 115.

Benedicti sancti iustitia quanta fuerit.

Placere quomodo possumus Deo.

Placere proximo quãdo debeamus.

Ioan. 15. Ioan. 13.

Mali quomodo se diligãt.

Proximo quanam debeamus.

proximo, faciamus eius voluntatem, quæramus eius pacem & consolationem. Hæc ergo dixi, quo ostenderem, quam conuenienter describatur dilectio Dei per hoc, quod placemus: quia quanto plus diligimus, tãto plus placemus, & econtra. Dilectio verò proximi describitur per hoc quod est esse iustum. Dixi ergo charissimi fratres, quomodo S. Pater Benedictus cõmendetur in prædictis verbis (scilicet, placuit Deo, & inuentus est iustus) à perfectione charitatis, quæ est perfectio & cõsummatio omniũ virtutũ. Placuit enim Deo, nec potuisset ei placere, nisi omnia fecisset, quæ illi sunt beneplacita. Fuit namq; iustus ad proximũ, nec fuisset, nisi omnia fecisset proximo, quæ debuit facere, & quæ sibijpsi vellet fieri. Verùm, vt hæc quæ dicimus lucidius capiantur, paulò altius repetenda, fusiusq; explicanda sunt. Et primo quidem vt ab hoc S. Patre Benedicto sumamus exemplum, qui vti iam rectatum est, placuit Deo, & inuentus est iustus: ita nos quoq; omnia quæ facimus vel cauemus, finem ponamus, scilicet ad beneplacendum Deo: Vt videlicet in quouis opere si quis interrogaret nos, quare faciamus, respondere possimus veraciter, vt placeam Deo. Qui sic facit, omnia scilicet dirigendo in Deum & faciendo ad beneplacendum Deo, semper in omnibus meretur, etiam his quæ alias non essent meritoria. Et hoc est principale quod Deus inspicit & ei gratum est, scilicet desideriũ ei placendi, & studium in aliquo illi gratificandi: qui tamen operibus nostris non æget, nec ipse nos inspicit, nisi propter hanc bonam voluntatem: quia sic facere, est charitatem habere & ex charitate operari. Et si proximus finis & immediatus non sit in Deum. si tamẽ sit ordinatus in Deũ per media aliqua, ita quod vltimus finis est in Deũ directè, omnes medij fines reputãtur in Deũ, & omnia intermedia opera facta sunt meritoria, sibi inuicẽ subordinata. Sumamus huius rei exẽplum, quo clarius quod intẽdimus, explicemus: Est aliquis finis immediatus in quem refertur proximè intentio operãtis sine medio & ille quandoq; ab simul vltimus, quia non refertur vlterius, sed ibi quiescitur. Aliquando refertur in alium, & ille alius in alium, donec venitur ad vnũ, vbi est status, & ille est vltimus. Quãdo ergo ille vltimus est Deus siue sit mediatus, i. per aliquos medios fines intentus, siue immediatus sit opus semp meritoriũ. Verbi gratia: Aliquis intrauit hic ad concionẽ, immediatè dirigendo intentionem ad hunc finẽ scilicet, quod velit placere Deo, ita quod si etiam nihil proficeret in concione, tamen propter Deũ vult audire verbũ Dei. Iste finis est immediatus, estq; vltimus, quia non est referibilis in alium: ideo fecit meritoriè, & opus eius est bonum. Alius intrauit huc, vt audiat concionem propter obedientiam, quandoquidem sic vult prælati autoritas. Ille est immediatus finis, & primo intentus, sed non est vltimus: quia potest adhuc interrogari, quare seruat obedientiam istam, vel quare vult esse obediens. Si dicit propter Deum ille finis est vltimus in Deum: & propter hunc etiam primus est in Deũ, licet non immediatè, sed mediante secundo: ergo est bonus & meritorius. Sed si diceret, Ego volo esse obediens, ne pœnam incurram. Ecce iam non ordinat in Deum, sed ad vitandam pœnam: & sic etiam illius finis non ordinatur in Deum, qui fuit, audire concionem propter obedientiam: & ideo nullus horum meritorius est. Aliud adsumamus exemplum: Aliquis vadit ad forum. Quare? Ad emendum scilicet calceos. Quare emit calceos?

Placẽdi Deo desiderium quam sit Deo acceptum. Psalm. 13.

Referenda quoniam sint omnia in Deum.

Finis omnis nostri operis quo tendat.

talceos? Ad eũdum ad S. Iacobum. Quare ad S. Iacobum? Pro peccatis suis, & ad reconciliandum se Deo. Hic est illius vltimus finis estqúe bonus, & ideo meritorius: & propter hunc finem omnes alij priores sunt Deo accepti, meritoqúe digni. Exemplum item aliud proponamus: Aliquis seruit Domino alicui. Quare? Ad emerendum stipendiũ. Quare? Vt det eleemosynam pauperi mulieri. Quare? Ad alliciendum eam ad amorem & inde ad peccatum. Ecce vltimus finis est malus & cum peccato: & propter hunc etiam omnes alij mali sunt. Qui si fuisset bonus, alij priores etiam fuissent boni. Ecce charissimi fratres quantum iuuat ordinare ad bonum finem, per intentionem, opus suum. Cõtingit subinde tres facere vnum idemq; opus pari labore: vnus ordinat finem suum ad placendum Deo & meretur vitam æternam: alius ad placendum hominibus, vel alium illicitum finem, & meretur æternam damnationem: tertius ad nullum finem ordinat, sed facit quasi irrationalis bestia, quæ vadit ad stabulum, ad præsepe, ad aquam, ad pascua, ad domum, ex quadam assuefactione. Sunt quædam operá, quæ nullo modo, nulloqúe tempore possunt bona intentione fieri, vel ad bonum finem dirigi, vt fiant bona, vt sunt ea quæ ex suo genere sunt mala, & à Deo prohibita, vt sunt sacrificare idolo, incantationes facere, consilium quærere vel auxilium à diabolo vel à diuinatoribus, mentiri, fornicari, id est, extra cõiugium copulari, &c. ista semper sunt mala, & nunquam possunt Deo placere, qualicunq; fine fiant, etiam si sequeretur effectus bonus inde, vt liberatio alicuius à morte, &c. vt si coniugata sciret maritum suum interficiẽdum, ex dilectione ad maritum vellet adulterium committere cum iudice, vt liberet virum à morte. Quod non licet vtiq;. Mala tamen quandoque sustinentur, vel non puniuntur propter effectus bonos, vel ad vitanda maiora mala. Aliqua item sunt bona ex suo genera, & fieri possunt bona intentione, vel ad bonum finem, & manere bona vel fieri meliora: quæ nihilo seçius possunt fieri ad malum finem, & fieri mala ex ordinatione peruersæ intentionis, sicut iam dixi. Eleemosynam namque dare, vel celebrare ex suo genere est bonum. Sed eleemosynam dare ad prouocandum mulierem in peccati consensum, vel celebrare principaliter propter pecuniam, est malum, licet Missa in se tamen maneát bona. Facilius est opus facere malum, quàm bonum: quia si debet esse bonum, oportet finem & omnes circunstantias esse bona. Si vna earum fuerit mala totum illud opus amittit bonitatem & destruitur, quia ad faciendum malum opus, sufficit vel vnam conditionem apponere malam. Ex vna nãque conditione bona non fit bonũ opus, sed oportet quod omnia sint bona, quæ conueniunt ad tale opus. Sunt iterũ aliqua opera qua ex suo genere nec bona nec mala sunt, sed indifferẽtia ad vtrunq; fiunt secundum intentionẽ, sicut bibere, comedere, dormire, laborare: & alia multa, quæ ex se nec bona, nec mala sunt, sed iudicanda sunt, secundùm quod per intentionem ordinantur. Si namq; comedimus propter obedientiã, meritoriũ est: si propter sustentationẽ vitæ, vt simus validi ad seruiendũ Deo, meritoriũ est. Si comedimus (intellige tempore licito & non vltra mensuram) ad cauendam singularitatem, & ne grauemus aspectũ aliorũ abstinentia singulari, scilicet propter pacẽ aliorũ, vt cõcordemus nos cõmunitati, meritoriũ est: si propter delectationẽ tãtum cibi, iã est peccatũ:

Opera quæna nullo pacto possint vel tẽpore bona fieri intentiõe,

Mala quædã cur non puniantur.

Bona quæna possint fieri mala intentione.

Opus aliquod quæna bonũ & Deo gratum illud efficiant.

Operũ quęna indifferentia sint ad bonũ & malum.

Opus indifferens qui Deo acceptũ fiat.

Delectatio quæ sentitur comedendo, &c quando sit bona vel mala.

quia licet non possumus quin comedendo sentiamus delectationem, vel naturaliter placeat tanquam naturæ conueniens (hoc enim sentire in se non est peccatum) sed comedere propter delectationem, vt delectatio sit finis, quæ quærimus in cibo, hoc est peccatum. Abstinere autem à tali delectatione, & similibus, non statim & de se est meritorium, nisi fiat ad minus vltimo fine, vt placeat per hoc Deo: quia potest fieri immediatè, vt caro humilietur & castigetur, ne insurgat & præualeat contra spiritum: vel ad faciendam pœnitentiam quando licita subtrahimus nobis, quia multa commisimus illicita contra Deum: si tamen vltimè referatur ad Deum, est vtique meritorium.

Abstinere à delectabilibus quando fiat meritorium.

Abstinentia quorundam philosophorum qualis fuerit.

Legitur de quibusdam philosophis gentilium qui temperatissimè vixerunt in cibo & potu, terrena omnia contempserunt & abiecerunt, ex quibus fuit Crates, qui diuitias iactauit in mare, dicens: Ite pessimæ diuitiæ, ego mergam vos in profundum, ne mergar à vobis, &c. & tamen nihil profuit eis ad salutem. Quare nihil profuit? Quia non ordinauerunt ad debitum finem, vt per hoc placerent Deo, sed ne grauarentur curis pro diuitijs, ne superfluitate cibi vel potus intellectus eorum obfuscaretur, vel impediretur à philosophando & quærendo sapientiam. Ipsi etiam studebant mortificationi passionum & virtutibus maximè: quidam eorum ad habendam quietem cordis, & virtutem diligebant propter seipsam tanquam aliquod pulchrum, vlterius non referendo: ideo etiam non peruenerunt ad veras virtutes. In scholis disputabant & persuadebant vnum esse Deum, & in templo adorabat idola. Hæc paulò fusius tractata sint, propter ea verba quæ dicta sunt de hocce S. patre Benedicto, quod scilicet placuit Deo. Secundo loco admonendi sumus, alteram charitatis partem seruare, vt simus iusti in proximum. Iustitia, sicut ante dixi, virtus est, quæ reddit vnicuique quod suum est. In triplici autem differentia est proximus noster. Aut enim est nobis superior, vel æqualis, vel inferior. Cuilibet eorum aliquid debemus: quod si reddimus, tunc iusti censebimur, & charitatis legem adimplebimus. Hæc autem concinnè & pulchrè describit S. pater Bernardus in sermone tertio de Aduentu Domini, dicens: Tribue tribus quæ sua sunt. Redde superiori, redde inferiori, redde æquali, cuique quod debes. Redde inquam, reuerentiam prælato & obedientiam, quarum altera cordis, altera corporis est. Nec enim sufficit exterius obtemperare maioribus nostris, nisi ex intimo cordis affectu sublimiter sentiamus de eis. Quod etsi tam manifestè innotuerit indigna prælati alicuius vita, vt nihil omnino dissimulationis, nihil excusationis admittat: propter eum tamen, à quo est omnis potestas, ipsum quem modo talem nouimus, excelsum reputare debemus, non præsentibus personæ meritis, sed ordinationi diuinæ & dignitati ipsius officij deferentes. Sic & fratribus nostris, inter quos viuimus, ipso iure fraternitatis & societatis humanæ, consilij sumus & auxilij debitores. Hæc enim volumus vt & ipsi nobis impendant. Consilium, quo eruditur ignorantia nostra: auxilium, quo iuuetur infirmitas nostra. Porro, si cui fortè prælatus es, huic sine dubio teneris debitor solicitudinis amplioris. Exigit à te, & ipse custodiam, & disciplinam. Custodiam quidem, vt possit cauere peccatum: disciplinam verò, vt quod minus cauit, minimè maneat impunitum. Quod etsi nemini fratrum præesse videris, habes tamen sub te cui custodiam hanc & disciplinam

Iustitia quæ sit.

Proximus noster vt sit triplex.

Bernardus.

Prælatis nostris quænam debeamus.

Prælatorum indignitas quanta sit patienda.

Rom. 13.

Quibus fratribus viuimus quænam debeamus.

Prælati quenã suis subditis debeant.

Corpori proprio quænam

oportet

oporteat exhiberi. Dico autem corpus tuum quod sine dubio regendum accepit spiritus tuus. Debes ei custodiam, vt non regnet in eo peccatum, nec membra tua arma fiant iniquitati. Debes ei & disciplinam, vt dignos faciat fructus pœnitentiæ, castigatum & subditum seruituti. Ecce charissimi, vt S. Bernardus pulchrè iam descripsit, debemus superioribus reuerentiam & obedientiam, æqualibus consilium & auxilium, inferioribus vel corpori nostro (quod est inferius spiritu) custodiam & disciplinam. Verum, non possumus singula fusius declarare, propter breuitatem seruandam: sed accipiamus vnum quod ad festiuitatem præsentem magis conuenit, scilicet quod proximis debemus consilium & auxilium. Cogitate fratres, si quis inter nos in aduersitate, anxietate & perplexitate dubius esset, nescius quomodo posset releuari, quantum putatis desideraret consilium sanum? Et cum illud agnouerit, quantum desideraret auxilium, quam libenter vellet omnium corda sibi inclinata & compatientia fore, & auxilium sibi impendi? Qualem ergo eiusmodi homo animum alterius erga se vult haberi, talem habeat & ipse erga proximum, ita vt semper cum pauperem, tribulatum & infirmum inspexerit, interroget seipsum: Si tu esses in tali necessitate vel tentatione, quid cuperes? Respondet illi cor suum: Ego vellem consolari, mihi consuli, iuuari. Hoc ergo faciat etiam alteri. Quum autem tu talis fueris, inspirabit Deus etiam alteri, qui pro te solicitus sit, sicut tu pro alio. Verum, hæc quæ dicimus melius exemplis sanctorum, quam verbis persuadebimus. Validiora, inquit, ille sanctissimus doctor & Pontifex Gregorius sunt exempla, quam verba. Hic idem in libro II. Dialogorum refert inter cætera vitæ gesta huius sanctissimi patris Benedicti (cuius festiuitate hæc dies solennis est) quod is ex nobilibus parentibus progenitus fuerit secundùm seculum. Qui posteaquam vtcunque in liberalibus, vt vocant, studijs institutus esset, non solum studia ipsa, sed & parentes, notos, substantiamque dereliquit. In puerili penè ætate adhuc constitutus, locumque aptum ad seruiendum conditori liberius, sibi delegit. Quem non modo ob singularem mentis puritatem, humilitatem, castitatem, sobrietatem aliasque virtutes eius, sed & propter prophetiæ gratiam, miramque erga suos inimicos mansuetudinem & charitatem, minimè dubitarit idem solennis & fortis Ecclesiæ columna Pontifex idem sanctissimus D. scilicet Gregorius in eodem dialogorum libro, Mosi & Heliæ æquiparare. Nec dissimilia scribunt Seuerus Sulpitius & Gallus de S. Turonensium Episcopo Martino: qui vtique pijssimus & misericordissimus pater pauperum, adiutor & consolator omnium tribulatorum fuit. Qui etiam omnia quæ habuit ex pietatis affectu in pauperes erogauit, adeo vt ante episcopatum & in episcopatu etiam vestimenta sibi necessaria à corpore subtraheret, & egenis daret. Paulinus quoque S. episcopus Nolanæ ciuitatis, postquam omnia sua in egenos & captiuos contulisset, vt testis est D. Gregorius in libro II. dialogorum, cap. I. tandem seipsum ad redimendum captiuum viduæ filium vendi fecit, & magno cuidam principi, vt puta regis Vuandalorum genero, in viliſſimo opere, scilicet horti cultura fideliter diu seruiuit, spiritu prophetiæ miraculorumq; gloria illustris. Sanctus quoq; Mamertinus spoliatus pallio à latronibus, reuocauit eos, dicens se adhuc habere denarium vnum, quem rogauit vt

quisque debeat. Roman. 6. Matth. 3. 4. Lucæ 3.

Gregorius.

Benedicti abbatis ortus quis.

Benedictus cur Mosi & Heliæ æquiparetur.

Seuerus. Gallus.

Martini sancti liberalitas.

Paulini episcopi charitas quanta. Gregorius.

Mamertinus sanctus contemptor re-

rum pereuntium quantus fuerit.

tollerent, si fortè in itinere illis posset necessarius fore. Traditum quoque memoriæ posterorum est de S. Elizabeth regis Hungariæ filia nobilissima Lantgrauij Turingiæ coniuge, quæ tantæ fuisse legitur pietatis & liberalitatis in pauperes & desperatos homines, vt matrem eam pauperum omnes prædicarent. Quæ non modo pauperes & inopes liberalissimè alebat, sed & nudos vestiebat, mortuos sepeliebat, infirmos visitabat, cæteraq; Christianæ pietatis opera in pauperes & miseros desolatosq; strenuè exercebat, ipsisque sicut fideliter, ita & humiliter inseruiebat.

Elizabeth reginæ charitas erga pauperes.

Hadeuigis reginæ humilitas quanta.

Quæ omnia in ipsius quoque matertera sancta videlicet Hadeuige regina regis Poloniæ coniuge non modo deuotissima & liberalissima, sed & humillima excelluisse constat, adeo vt illa genibus flexis pauperibus eleemosynam daret, eorumq; manus oscularetur. Verum, quonam hæc omnia spectant, nisi vt ea nos quoque in ædificationis exemplum trahere debeamus? Debemus namque ex talibus viuis exemplis discere & moueri ad compassionem, pietatem, charitatem reliquaq; Christianæ pietatis officia erga proximum. Quod si non habemus, quod demus de temporalibus rebus, demus de corpore nostro officia membrorum nostrorum, laborem, solicitudinem, seruitium, consolationem, orationem infirmis & egentibus, quibus quicquid fecerimus eleemosyna est. Demum offeramus voluntatem bonam maiora faciendi, si possemus. Hæc namque voluntas bona faciendi operis vbique sufficit, etiam sine effectu, dum facultas deest operandi. Nam si adesset operandi facultas, voluntas bona sola, hoc est, absque opere, nõ sufficeret. Idcirco cum non potestis eleemosynam dare, habeatis compassionem & dandi voluntatem, & habebitis meritum æquale cum diuite porrigente eleemosynam, si charitas par fuerit: quia meritum non facit ipsum munus, sed charitas, ex qua pensatur munus, & propter quam respicit Deus ad munus: vnde nec munus Deo placeret sine charitate, id est, sine bona voluntate. Potest contingere non habentem dare eleemosynam plus mereri eo, qui habet, & dat, si maiorem habet voluntatem dandi & compassionis affectum. Potest etiam huic egeno, vel non habenti vnde tribuat, compassionis affectus maior inde oriri, id est, ex sua paupertate. Nam diues qui tribuit, inde consolatur: quia paupertatem egeni subleuauit. Qui autem & ipse egenus est, videns alterius egeni inopiam compatitur, nec consolatur, sed crescit compassio & anxietas in corde eius: quia non habet vnde posset inopiæ alterius subuenire, inde etiam crescit meritum. Postremo, cogitur etiam orare impellente charitate pro egeno, quem iuuare non potest ad Deum: qui potest: & hinc iterum crescit meritum ex hac occasione prædiuite. Demum habet & ipse suæ propriæ paupertatis meritum, in quo rursus excedit diuitem. Ecce charissimi fratres, non debetis iam dolere si actualiter vel opere non potestis exercere omnia opera misericordiæ ab extra: quia mentaliter & voluntate omnia potestis, si modo bonam voluntatem habueritis, quam præstet nobis Dominus noster Iesus Christus in secula benedictus, Amen.

Eleemosyna quando sit merito digna.

Pauper quomodo eleemosynam tribuat.

IN

IN SOLENNITATE ANNVNCIATIONIS Domini nostri Iesu Christi, Lectio Esaiæ Prophetæ, Esaiæ VII.

IN diebus illis, Loquutus est Dominus ad Achaz, dicens: Pete tibi signum à Domino Deo tuo in profundum inferni, siue in excelsum supra. Et dixit Achaz: Non petam, & non tentabo Dominum. Et dixit: Audite ergo domus Dauid: Nunquid parum vobis est molestos esse hominibus, quia molesti estis & Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum: Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel. Butyrum & mel comedet, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

MAxima sese nunc offert lætandi materia charissimi filij, & in laudem Dei, atque ex ipsis animæ medullis procedentem gratiarum actionem vel nolentes cogit immensitas beneficij, quod hac die præstitum nobis annua solennitate recolimus. Hæc est enim dies, in qua opifex mundi Deus hominem, quem sua benignitate crearat, sed diaboli inuidia, ac ipsius hominis inobedientia amiserat, ex miserrima seruitute cepit in libertatem reuocare ac restituere, virgineo illapsus vtero: atque ex eadem virgine sumpta humana natura, in qua pro peccatis nostris Deo Patri patiendo, moriendo, satisfaceret. Creauerat quidem Omnipotens Deus hominem in paradiso, absque vllo peccato, vt diabolo peccatum persuasuro resisteret, ac resistendo vinceret, non consentiendo suasioni pestiferæ: idque ad maximum honorem Dei, & summam diaboli ignominiam, quandoquidem ipse licet infirmior in terra non egisset contra præceptum Dei, quamuis à dæmone tentatus: diabolus verò licet fortior, in ipso cælo etiam nullo tentante peccasset. Sed quia miser homo, tametsi facilè maligni suasionem cõtemnere potuisset, improbo consultori nulla vi adactus, sed sponte sua obtemperare maluit contra voluntatem & honorem Dei, quam ipsi Deo in confusionem & dedecus diaboli, in tantam nedum seipsum, sed etiam omnem posteritatem suam, & quotquot ex ipso nascituri essent, miseriam adduxit, vt omnino nulla nobis apud Deum consequendæ misericordiæ spes relicta fuerit, nisi peccata nostra ipse in quem peccauimus, per seipsum aboleret. Id verò quis vnquam non dico sperare, sed vel cogitare sine horrore potuisset? Quid enim tam crudele, tam intolerabile, tam iniquum videtur: quam vt pro peccatis nostris Deus summæ maiestatis patiendo satisfaciat? Et tamẽ nulla alia ratione in gratiam cum Deo restitui potuissemus. Ex quo perspicuè licet intelligi, in quas angustias per peccatum Adæ coniecti fuerimus. Sed misericors & miserator Dominus, videns hominem callidissimi ac malignissimi dæmonis euersum malitia, ab ipso mox casu illius polliceri dignatus est, quod nemo vnquam fuisset ausus petere. Lege Geneseos caput tertium, & ibi scriptum inuenies in hæc verba. Inimi-

Gen. 1. 2. 3. Sapien. 1.

Lapsus protoparentum, qui accidit.

citias, ait Dominus serpenti, ponam inter te & mulierem, & semen tuum, & semen illius. Ipsa, vel vt alij legunt, Ipsum conteret caput tuum. Quæ est ista mulier, nisi virgo intemerata, de qua Salomon ait: *Mulierem fortem quis inueniet?* Quod huius mulieris semen, nisi Dominus noster Iesus Christus, quem Paulus dicit, factum ex muliere, id est, natum ex virgine? Ipse enim rum contriuit caput draconis, quando quicquid is in hominem iuris acquisierat voluntario peccati consensu, Dominus crucis indebitam perferendo mortem penitus aboleuit, suaq; humilitate superbissimum spiritum elisit atque prostrauit. Quod quidem hodie facere exorsus est, quando intra materni eiusdem qúe pudicissimi corpusculi viscera humanam assumpsit naturam, factus homo, vti iam longè ante prædixerat Esaias Propheta, & quidem apertissimis verbis, eo præsertim capite, vnde extracta est lectio, quæ hodie Epistolæ loco in Ecclesia recitatur catholica. Loquutus est, inquit, Dominus ad Achaz impijssimum regem, idolorum cultorem, & qui neque Deo Omnipotenti, neque seruis eius prophetis fidem commodaret: Pete tibi signum à Domino Deo tuo, siue in profundum inferni, siue in excelsum supra. Prædixerat Esaias regi Achaz breui finem habitura regna Syriæ & Samariæ, sed is minimè credidit. Iubetur ergo à Domino petere signum, siue in profundum inferni, siue in excelsum supra, id est, aliquod quamuis eximium ac admirandum prodigium, quod vel circa ipsa terræ viscera, vel inter cæli sydera diuinitus ederetur, vti visis difficillimis, ac soli Deo possibilibus effectibus, citius credat minus difficiles. Sed quid Achaz respondit? Quod scilicet vulpem decebat. Homo versipellis timens ne ex tali signo verus Deus agnosceretur atque coleretur, eiusqúe gloriæ inuidens, malensqúe suis idolis honorem tribui, dissimilata animi sui impietate, ait se idcirco nolle signum petere, ne tentet Dominum. Id enim erat lege vetitum, ne quis Deum tentaret. Sed nunquid fefellit Deum cordis eius intimos recessus perspicientem? Minimè. Nouerat Dominus non religionis causa, vt qui multa alia fecisset contra legem, sed animi elatione nolle eum signum petere. Et quamuis prohibitum erat, ne tentaretur Deus, obediendum tamen erat Deo iubenti etiam quod legi contrarium videretur, cum sit vtique Deus supra legem. D. Hieronymus ait, nomen hebræum & tentare & exaltare posse reddi, vt Achaz dixisse videatur: Non petam, & non exaltabo Dominum, scilicet ob causas antedictas. Et dixit, scilicet Esaias Propheta: Audite ergo domus Dauid, tu rex Achaz, & qui ex Dauidis stirpe ducitis originem cæteriqúe domestici tui: Nunquid parum vobis est molestos esse hominibus, dum affligitis seruos Dei, qui vobis in nomine Domini loquuntur & ex vestris iniquitatibus ac summi Dei contemptu grauissimè cruciantur, atque insuper etiam vestris iniurijs & persecutionibus diuexantur: quæ vtiq; satis magna est impietas, meritoq; à vobis paruipendi nõ deberet. Sed vos tanquam homines fatigasse nihil sit, etiam ipsi Deo molesti estis, dum duras vestras portat iniquitates, & quotidie maximum ex vobis contemptum accipit, quando pso neglecto dæmones colitis, & vtiq; quæ ipse prorsus odit, dediti estis. Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum. Quæ verba ad id referenda sunt, quod superius dixit Esaias: Pete tibi signum &c. Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel.

Prou. 31.
Galat. 4.

Matia quomodo contriuerit caput infernalis serpentis.

Esaiæ 7.

Deute. 6.

Hieronym.

Emanuel. Verè signum diuina maiestate dignum, verè admirabile prodigium, à seculis inauditum vt virgo concipiat, & pariat filium. O virginem ex omni æternitate electam à Deo, ac singulariter & excellenter præ creaturis omnibus benedictam, ô virginem post Deum præcipuè venerandam, colendam atque omni deuotionis & pietatis officio prosequendam, quæ nõ ex homine, sed summo spiritu concepit, concipiendo integerrima permansit, nouem mensibus Deum ac hominẽ intra pudicissimi corporis viscera portauit, à quo etiam ipsa & totius mundi machina portabatur, ac denique sine vllo dolore, sine vlla virginitatis iniuria, imo cum maximo puritatis incremento eundem peperit tot expectatum seculis, tot votis ac precibus expetitum, qui mundũ erat redempturus, homines cum Deo in gratiam restituturus, ruinam angelicã instauraturus, summa imis conciliaturus. Et vocabitur nomen eius Emanuel, id est, nobiscum Deus, quod nomen nulli nisi Christo huius sacratissimæ virginis filio congruere potest: qui solus est in vnitate personæ Deus verus, & verus homo. Calumnias Iudæorum, quibus hic aduersus Ecclesiam impiè vtuntur Doctores abundè dissoluunt, quas nos breuitatis causa præterimus. Butyrum & mel comedet, hoc est, cibis vescetur quibus & alij infantes nutriuntur, vt veram se carnem & humanam naturam sumpsisse declaret. Vt sciat reprobare malum, id est, hoc ipso confutet hæreticos, qui eum carnem phantasticam sumpsisse, aut non verũ hominem fuisse dicturi sunt, & eligere bonum, id est, fidei catholicæ veritatem confirmet, qua creditur reuera humanum corpus accepisse. Vel, etiam butyrum & mel eo comedet, vt cibo illo ad iustam perductus ætatem, publicè concionando, vitia hominum increpet, reijciat, damnet, virtutes sectandas, colendas, amplectendas doceat. Id quod post baptismum studio ac zelo ingenti eum fecisse certum est ex Euangelijs. Atque vtinam ipse etiam nobis præstet, vt sciamus semper reprobare malum, execrari omne peccatum, & eligere bonum, exequi & amplecti quicquid ipsi placet, ne frustra nobis tantus tantæ virginis filius conceptus & missus sit.

Virgo Deum conceptura quæ intelligatur.

Emanuel cuinam alij conueniat.

Matth. 4. Marc. 1. Lucæ 3. 4.

EXEGESIS EVANGELII IN EADEM SOlennitate, Lucæ I.

SANCTVS Lucas Euangelista, qui beatissimæ matris Dei familiaritate vsus fuisse, ab eaque multa Saluatoris mysteria didicisse creditur, iucundissimam ac verè saluberrimam Dominicæ incarnationis siue annunciationis historiam pulcherrimè describit, singulaque diligenter exprimit, puta & Angeli, & eius, à quo is missus est Dei, & oppidi quo missus est, & virginis ad quam missus est, & sponsi virginis nomen, atque etiam eiusdem sponsi familiam siue genus. Nihil enim putauit omittendum, quod ad tantæ rei seriem pertineret. Et nos igitur, quod Spiritus sanctus tam exactè per Euangelistam suum describi voluit, attentis animis & liberis atque deuotis cordibus audiamus. Proponitur enim hic nobis historia salutis nostræ, quam quis negligenter auscultat, aut frigido, duro & ingrato corde percipit, vix est inter viuos numerandus. Nam etsi corpore viuit, tamen animo penè mortuus esse videtur. Excutiatur igitur omnis tepor ac desidia, cedant terrenarum solicitudines occupationum, faccssat omnis in-

nis incuria, fastidium mortiferum depellatur, vt alacri mente, & arrectis auribus nostræ reparationis exordia percipiamus. Ait ergo sanctus Lucæ Euangelista:

Missus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph de domo Dauid, & nomen virginis Maria.

En dilectissimi audistis missum à Deo Angelum. Iam tot annorum millia præterierãt, & humanæ captiuitatis miseria semper in deterius excrescebat, & is cuius natura bonitas, cuius opus misericordia est, cui omnino proprium est misereri semper & parcere, tanquam nihil curæ esset illi hominum innumerabilium perditio, totum penè humanum genus ob peccata & ingratitudinem, præsertim dæmonum cultum & vitia carnis à facie sua abegerat, paucis de genere Abrahami ad sui notitiam & cultum vocatis & instinctis, ex quibus sancti quidam qui nouerant venturum in carne Deum, grauissimè illius aduentum suspirabant, huius miserabilis exilij pertæsi, precibusque & lachrymis assiduis pulsabant aures Dei, vt tamen veniret ad liberandos nos. *Vtinam*, aiebant, *cælos diuumperes & descenderes.* Itemque: *Ostende nobis Domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis.* Sed quantumcunque illi clamarent, plorarent, quasi surdæ erant aures Dei. Promittebat quidem se venturum, sed res in longum differebatur, ita vt multi etiam ex illo populo electo Israel desperatione absorpti, dicerent: *Manda remanda expectata expectata modicum ibi, modicum ibi.* Atqui hac demum die pius & clemens creator, non ferens vltra hominum exitium, tactus ineffabili misericordia, Angelum non quemcunque, sed ex principibus vnum, nempe Gabrielem Archangelum misit in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, vbi futuræ matris Dei parentes habitasse feruntur in quorum ædibus virginem sacratissimam iam ex templo reuersam sanctoq; Ioseph desponsatam manisse colligitur. Sed cur non potius in Iudæam quam Galilæam missus est Angelus? Vt hoc ipsum argumento foret relicta Iudæa, Dominum ad gentes demigrarum. Siquidem Galilæa transmigrationem significat.

Esaiæ 64. Psalm. 14.

Esaiæ 28.

Angelus cur in Galilæam missus.

Galilæa quid interpretur.

Missus est autem ad virginem. O verè virginem, semper virginem, corpore & mente virginem: virginem etiam plusquam angelica puritate nitentem: virginem denique tanta pulchritudine præditam, vt ex immensa hominum numerositate, ipsam vnam rex cælestis, filius altissimi matrẽ habere concupierit. Sequitur: Virginem desponsatam viro. Creditur virgo beata virginitatis amore prima omnium perpetuæ castitatis emisisse votu. Quid est igitur, quod iã desponsata dicitur? Quomodo enim potuit in matrimonium consentire voto virginitatis obstricta? Sed qui illi inspirarat vt hoc votum præstaret Deo, idem ipse certam eam reddidit, quod nihil ex matrimonio contrahendo ipsius virginitas detrimenti passura esset, sed virgo perpetua permaneret. Sicq; consensit ordinationi diuinæ, nihil hæsitans. Desponsata est autem benignissimo iuxta ac sapientissimo totius Trinitatis filio, tum vt pudicissimæ virginis famæ & existimationi consuleretur, tum ne ipse Filius Dei ex corrupta natus diceretur, tum vt S. Ioseph officiosissimus ministerijs tam ipsa, quam filius adiuuaretur. Adhuc enim tenera valde erat

Maria cur dicatur desponsata viro post emissum votum virginitatis.

Desponsata quare fuerit Maria viro.

virgo

virgo beata, quando Dei Filium concepit, isq; paulo post natiuitatem suã in exilium relegandus erat, quo itinere nisi virgo tam tenera & verecunda mariti solatio releuata fuisset, maximis iniurijs & incommodis cum paruulo Iesu haud dubiè obiecta foret. Sunt & aliæ rationes, sed breuitas seruanda est. Porro desponsata fuit viro, cui nomen Ioseph erat, qui de tribu Iuda ac stirpe Dauid, sicut & ipsa virgo, prognatus erat, sicut Euangelista mox addit, de domo Dauid. Hic S. Ioseph iustus fuisse apud Matthæum manifestè dicitur. Sed etsi id tacerent Euangelistæ, an ne sanctitatis eius sufficientissimum posset esse documẽtum, quod in talis tantæq; virginis sponsum, & in filij Dei patrem putatitium electus est? O verè beatum hunc patriarcham, cui vnum concessum est à Deo, quod nulli alij, vt sit coniunx matris Dei, gaudeatq; nomine patris filij Dei. Maior est ista dignitas, imo incomparabiliter maior, quam vel Dauidis, vel Salomonis fuerit, videlicet potentissimorum regum. De hoc S. Ioseph supra in festo SS. Innocẽtum quædam dicta sunt. Itaq; nunc ad alia properamus. Interim obseruandum est, tum demum Filiũ Dei mortale accepisse corpus, quando regia dignitas apud Iudæos penè ad extremam erat redacta inopiam. Non enim voluit mundi huius gloriam quærere, imo nec attingere quidem, sed potius contemnere, contemnendamq; docere. Itaq; nasci quidem voluit ex stirpe Dauid, sed eo tempore quando regni Dauidici successores etiam fabri lignarij erant, vti in S. Ioseph perspicuè videre licet. Sequitur: Et nomen virginis Maria. Quid hic dicemus? aut vndenam exordiemur? Dulcissimum & omni melle dulcius est nomen virginis huius, nec est quisquam qui id pro dignitate possit explicare. Nomen Mariæ exhilarat iustos, confirmat pusillanimes, solatur mœrentes, desperatos erigit, miseros fouet, recreat languidos, dæmones terret & fugat, vitia & tentationes diabolicas pellit: denique morbis omnibus animæ & corporis medetur. Sed tum materiæ vbertas, tum tẽporis angustia cogit nos ad alia procedere.

Matth. 1. Ioseph sponsũ Mariæ laus & sanctitas quanta.

Christus cur nasci voluerit ex semine Dauid.

Mariæ nominis virtus quanta sit.

Et ingressus Angelus ad eam dixit: Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus.

Ad hanc igitur virginem ingressus est Angelus salutandam, nuntiumq; illiã Deo perferendum, quale ante eum diem nunquam erat allatum in terras. Sed quo ingressus est ad virginem? Sedebat illa abscondita in ædibus paternis, residens in conclaui, & tota mentis intentione Deum exorans pro liberatione hominum, diuinæq́ue contemplationi prorsus intenta, ac tota volut absorpta in Deum. Semper enim animus eius Deo coniunctissimus erat ob nimiam cordis puritatem, ita vt quoties vellet, posset per contemplationem in Deum tendere. Itaque dum ita sederet ardentissimè obsecrans Deum pro Christi & Messiæ aduentu, ingressus est Angelus ad eam intra conclaue, vbi soli Deo vacabat & sibi, & ait, scilicet summa cum reuerentia, ita vt decebat erga mox futuram Dei genitricem.

Maria vbinã receperit Angelicã salutationem.

Aue gratia plena, cunctis virtutibus, omnigenis donis, omnimodis charismatibus excellenter ornata & repleta. Nam cæteris per partes præstatur: tibi autẽ totius gratiæ plenitudo se infudit. O verè gratia plena, de cuius plenitudine, vt ait D. Bernardus, accipiunt vniuersi, captiuus redemptionẽ, æger curationẽ, tristis consolationem, peccator veniam, iustus gratiã, Angelus lętitiam,

Gratia plena quomodo Maria salutata sit ab Angelo.

Bernardus.

Maria quæ nā beneficia exhibeat fidelibus. Anſelmus.

titiam, denique tota Trinitas gloriam, Filij perſona carnis humanæ ſubſtantiam. De qua etiam D. Anſelmus ait: O fœmina plena & ſuperplena gratia, de cuius plenitudinis exundantia, reſperſa ſic vireſcit omnis creatura. O virgo benedicta, per cuius benedictionem benedicitur omnis creatura: non ſolum creaturæ à creatore, ſed etiam creator à creatura. Aue igitur, ô Maria, gratia plena, ab omni vel tenuiſſimi vitij labe prorſus immunis, tota pulchra, tota immaculata, tota gratia plena, ita vt nunquam in te quicquam vel ad momentum hæſerit, quod diſplicuerit Deo, ſed totam te gratia occupauit, totam poſſedit. Dominus tecum, tota Trinitas tecum idque non vulgariter, ſed modo quodam peculiari atq; planè ſingulari. Quia complacuit Domino in te, & qui creauit te, etiam ſemper delectatur commorari tecum, illectus decore tuo. Ipſe totam te circumcinxit, vt nulla ex parte hoſtibus pateat aditus in te, ſemperque tecum, & in te permanet, confirmans & circundans te gratia ſua, nec vnquam deſerens te, ſed præparans intra te dignum & congruum habitaculum filio ſuo, quem ex te naſci cupit. Benedicta tu in mulieribus, imo præ creaturis omnibus, quæ tantis es præuenta benedictionibus diuinæ dulcedinis, vt Omnipotens creator tuus decreuerit eſſe filius tuus, & qui in ſeipſo immenſus eſt, ex te paruulus naſci velit. Benedicta tu in mulieribus, quæ & virginis gaudebis honore & mater eris altiſſimi, & ſola ex cunctis fœminis ſine damno pudoris concipies & abſque vllo dolore paries, atque ex ipſo conceptu & partu multo & ſanctior & purior eris. Obſecro dilectiſſimi nonne eiuſcemodi iſthæc eſt ſalutatio, vt poſſit etiam quamuis firmum animum nonnihil commouere? Sed quid effecit oro in virgine & matre Domini noſtri? Dicitur gratia plena, dicitur Dominum habere ſecum, dicitur præ cunctis benedicta mulieribus. Quid ni igitur non parui ſe eſſe meriti præfidat, cui talia dicuntur? Sed virgo in humilitate profundiſſima firmiſſimè radicata eiuſcemodi encomijs non erigitur, ſed terretur. Sic enim ait Euangeliſta:

Gen. 4.

Dominus quomodo miro modo fuerit cum beata Maria. Iſaiæ 62.

Beata Maria quomodo prædicetur benedicta inter omnes mulieres.

Quæ cum audiſſet, turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.

Turbata: cur dicatur beata Maria ad ſalutationem Angeli.

Cur obſecro turbata? Num ad aſpectum aut affatum Angeli? Minimè. Iam enim aſſueta erat & videre & colloqui beatis ſpiritibus. Sed turbata in ſermone eius. Cum enim nihil magnum, nihil altum, imo non niſi tenuiſſimè & viliſſimè de ſe ſentiret, ſuoque iudicio omnium infima eſſet, turbata eſt, id eſt, verecundata, quod tantis veheretur encomijs, quibus ſe prorſus indignam crederet. Quid hic nos miſeri dicturi ſumus, qui tametſi cunctis penè virtutibus vacui ſumus, tamen non ſolum non horremus ab alijs laudari, ſed id etiam ſummopere appetimus? & ſi quis minus bene de nobis ſentiat, admodum perturbamur. O quam longè abſumus ab humilitate matris Dei. Quæ licet eſſet cunctis plena virtutibus, tamen audiens ſe laudari, pertimuit, verita ne fortè illuſio eſſet diabolica, eo quod ipſa nil tale de ſe ſentiret, nec tanta de ſe vel ſuſpicari auderet. Vnde etiam noluit reſpondere ſalutanti Angelo, ſed cogitabat ſecum qualis eſſet iſta ſalutatio. Quod ſummum ſummæ erat prudentiæ. Ita dum humilis virgo virtutes cupit celare ſuas, magis eas prodit. Quid eſt domina noſtra, quod turbaris? Dicerim gratia

gratia plena: sed tu te omnium infimam putas, nec vllam tibi gratiam tribuis, nulla virtute præditam te opinaris: & tamen dum ita de te sentis, en certatim sese produnt virtutes tuæ, & quidem valde admirabiles. Nam quod turbaris, summæ est humilitatis & pudicissimæ verecundiæ. Quod cogitas qualis est ista salutatio, admirandæ est prudentiæ & circumspectionis. Quod non statim respondes, modestiæ est singularis. Fortitudo item & iustitia aliæq; virtutes manifestæ satis hic apparent, & tum verbis, tum factis tuis sese proferunt. Discamus & nos dilectissimi ad omnem nostri laudationem pertimescere, atque vsqueadeo in vitiorum ac totius vilitatis & fragilitatis nostræ consideratione fixi permanere, vt nulla vnquam laude vel tenuiter permoueamur: sed solum Deum cupiamus in omnibus ac de omnibus laude & honore affici: nobis verò id solum tribuamus, quod propriæ nostrum est, id est, vitia & peccata nostra.

Laus hominum quanto studio sit fugienda.

Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria. Inuenisti enim gratiam apud Deum.

Sensit Archangelus virginem pudentissimam quodam verecundo ac humili timore correptam. Itaque mox eam iubet omnem ponere metum, nec quicquam esse solicitam. Ita enim solent boni spiritus, dum apparent hominibus, pellere ab eis formidinē, & quandā animi præstare securitatē & tranquillitatem. Contra mali spiritus timorem incutiunt & horrorem, eumq; in hominibus relinquunt. Inuenisti inquit gratiam apud Deum. Et si noui timorem ac turbationem hanc tuam non ex vitio, sed virtute proficisci, tamen interim esto secura, certa inuenisse te gratiam apud Deum, multum illi, imo supra modum placere & gratam esse ob præstantissimas animi tui virtutes, precesque assiduas & feruentissimas, quibus illius gratiam expetisti, quam & inuenisti.

Apparitiones bonorum vel malorum spirituum quinam internoscendæ.

O felix Maria, quæ non hominum, sed Dei gratiam quæsiuit & obtinuit. At nunc cæci filij hominum gratiam Dei floccipendunt, & summo studio miserorum hominum gratiam ambiunt: quam tamen sæpenumerò aut non impetrant, aut impetrata neque diu, neque tuto frui queunt.

Ecce concipies in vtero, & paries filium: & vocabis nomen eius Iesum.

O inæstimabilem Dei dignationem ô incomprehensibilem virginis excellentiam. Adeone deijcere se in ima potuisse Deum vt in virgine concipi, in virginis vtero augmenta sumere corporea, & ex virgine nasci voluerit? Adeone virginem potuisse in sublime erigi, vt digna fuerit esse mater Dei? O homo attende quo se tua causa abijciat Deus, & pudeat te tantæ charitati posthac ingratum inueniri. Ecce, inquit Angelus ad virginem, concipies in vtero, non humanitus, sed diuinitus: & paries filium, cuius Pater Deus est, cuius maiestas finem & modum nescit, cuius est omnis potestas in cælo & in terra, cuius pulchritudinem Sol & luna mirantur, quem in cælis verentur & adorant omnes virtutes & angelicæ potestates, denique qui solus est, & extra quem nihil est. Et vocabis nomen eius Iesum, hoc est, Saluatorem cuius rationem nominis Matthæus explicans. *Ipse enim* ait, *saluum faciet populum suū* Matth. 1. *à peccatis eorum.* De hoc præstantissimo & dulcissimo nomine possent hic

multa dici, sed superius in festo Circuncisionis inde tractatum est. At nihilominus in gratiam piorum, quibus sapit quod pietati & deuotioni cõgruit quiddam hic commemorare placet. Temporibus Diui Ioãnis Tauleri insignis concionatoris & sanctissimi viri quidam floruit Henricus Suso nomine, professione Dominicanus, non solum rara ac paucis experta sanctitate præditus, sed etiam miraculorum gloria celebris, qui tanto huius dignissimi nominis ardebat amore, vt quodam tempore acuto stylo ferreo grandiusculis literis in ipso cordis sui loco id exararet, videlicet in manifestum perpetui inter Deum & ipsum amoris signum. Perseuerauit autẽ hoc ipsum nomen in eius pectore ad mortem vsque. Neq; contentus erat si ipse solus vsque adeo eius ferueret amore, sed etiam multos alios ad eius amorem & venerationem summo studio, ingentiq; labore conatus est excitare. Inter complures autem, quos ad Deum conuerterat, habuit filiam quandam spiritualẽ, virginem sanctissimæ vitæ, cui diuinitus fuit reuelatũ, vt idem Suso in suis scriptis recitat, quisquis nomen Iesu scriptũ secreto apud sese deferret aut circũferret, diceretq; illi quotidie orationem Dominicam cum angelica salutatione, illi in vita quidem benigne facturum, & in morte propitium se præstiturum Deum. Adduntur autem hæc verba ad orationem Dominicã & Angelicam salutationem: Benedictum sit dulcissimum nomen Domini nostri IESV CHRISTI, & glorioßissimæ Virginis Mariæ dulcissimæ matris eius in æternum & vltra. Nos cum prole pia, benedicat virgo Maria: Amen. Quod est reuera perexiguum seruitium, sed non parum Deo gratũ, vtpote cui tanta polliceri dignatus est. Olim quidem temporibus iam dictis, per plures hæc faciebãt, non absque benedictione diuina: sed iam maledictus tœpor ac execrabilis ingratitudo hominũ, eiusce modi pietatis studia nihilipẽdit. Dominus Iesus sui nominis amorẽ & venerationem nostris in cordibus excitare dignetur. *Non est enim aliud nomen sub cælo datũ hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.* Hoc nimirum sanctissimũ nomen à Deo est nominatum, ab Angelo denunciatum, impositũ à parentibus, celebratum à mundo, veneratum ab omni genu, positumq; omnibus in salutẽ, dæmonibus tamen in terrorem, & operantibus in virtutem. Nam in Seraphinis vi ignea inflammat, in cherubinis splendet, in thronis cumpaginat, in dominationibus imperat, in virtutibus exequitur, in potestatibus arcet, in principatibus curat prouincias, principes & magistratus, in Archangelis sacerdotio fungens dirigit mortales in Deum, in angelis omnia nostra curat, in homine omnium vinculo omnia operatur. Docet nanq; & varijs loquitur linguis in Apostolis, veritate fulget in Euangelistis & Doctoribus, virtute diffunditur in operantibus miracula, dulcedine replet contemplantes, veniã præstat pœnitentibus, & omnigenum auxilium omnibus indigẽtibus. Huius nominis tanta est virtus, vt omnes in eo ditari possint, dicente Apostolos: *Diues in omnes qui inuocant illum*: hoc est, nomen Iesu, quod tam bene, tam communicabile suijpsius est, vt oleo in Canticis comparetur, vbi scriptum est: *Oleum effusum nomen tuum*: quia eius virtus chrismate plena diffunditur in eos quos tangit, sicut oleum in panno, & quia sanat, quia condit, & omnia facit sicut verum oleum, scientibus ipsum suscipere, & inuocare, sicut Apostoli faciebant, qui in Iesu nomine loquebãtur linguis, dæmones expellebant,

Henricus Suso nominis Iesu sitientissimus amator.

Exercitium pium ad nomen Iesu suauissimum.

Acto. 4.

Nominis Iesu dignitas quanta. Philip. 2.

Nominis Iesu virtus quanta sit. Rom. 10. Cant. 1.

Nomen Iesu cur oleo cõparetur.

Marc. 16.

lebant, infirmos sanabāt. Hæc pauca licet minima sint comparatione eorū, quæ de hoc reuerendissimo nomine dici possent, tamen ob gratiam breuitatis sufficiant. Pius quilibet in scriptis sanctorum aut aliunde plura sibi cōquirat, vt in eius amorem castissimum possit inardescere.

Hic erit magnus, & Filius altissimi vocabitur. Et dabit illi Dominus Deus sedem Dauid patris eius: & regnabit in domo Iacob in æternum: & regni eius non erit finis.

Hic erit magnus, quia Deus immensus, de quo propheta dicit: *Magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis.* Sed & secundùm humanitatem magnus erit, quia princeps regum terræ, & caput electorum omnium, præsidens cælo & terræ, & omnibus imperans: atq; ob vnionem humanitatis cum verbo maior toto vniuerso, id est, creaturis omnibus. Et Filius altissimi vocabitur: Filius vtique non Patre minor, sed omnino æqualis, consempiternus, naturalis, vnicus. Aduerte hic qualis filius promittatur Virgini beatæ, & obstupesce tum dignitatem illius, quod talem meruerit habere filium, tum humilitatem, quod nec tenuissimum senserit elationis motum: quod est reuera omni admiratione plenum. Nos sæpe etiam ex minimis Dei donis non minimè extollimur, ipsa ex summis nec leuissimè inflata est. Sed talem decebat esse futuram Dei matrem, scilicet omni virtute absolutam atque perfectam. Et dabit illi secundùm humanitatem Dominus Deus Pater æternus, sedem Dauid Patris eius, id est, cuius typū Dauid rex gessit: qui quidē pater eius erit, quātum ad humanitatem attinet: siquidem ex te nascetur, quæ ex stirpe Dauidica processisti. Nemo hæc de temporali sede Dauidis accipienda putet. Non enim voluit Dominus regnare in hoc mundo: quin potius regiam dignitatem spreuit & fugit, vt & nos mundi honores fugiendos contemnendosq; nouerimus: sed de æterna, cuius typus præcessit in regno Dauidico. Itemq; quod sequitur. Et regnabit in domo Iacob in æternum non de filijs carnis, sed spiritus intelligendum est, id est, non de Israelitis secundùm carnem, sed qui fidem pietatis Israelis, siue Iacob patriarchæ fuerint imitati quod Apostolus ita dicit: *Non enim omnes qui ex Israel sunt, ij sunt Israelitæ: neque qui semen sunt Abrahæ, omnes filij. Sed in Isaac vocabitur tibi semen*: id est, non qui filij carnis, hi filij Dei, sed qui filij sunt promissionis, æstimantur in semine. Domus igitur Iacob tota est Ecclesia electorum, qui aduersum vitia viriliter dimicantes, & contra inimicum Dei diabolum perpetim reluctantes, carnem, sanguinem, peccata omnia, & ipsos nequam spiritus supplantant. In quibus videlicet Dominus IESVS, regnabit in æternum, quia ipsi populus eius erunt, & ipse cum eis erit eorum Deus, rex & princeps. Atque huius regni non erit finis. Temporale regnum finem habet: sed regnum Christi sempiternum est. O si nos quoque dilectissimi huius regni ciues esse mereamur. Erimus quidem, si nundum, carnem & diabolum supplantauerimus. Sed vætœpori ac ignauiæ nostræ. Promittitur militi vilissimum stipendium, & mille corpus animamq; periculis exponit. Mercator spe lucri exigui per mare, per terras, per horrēda vitæ discrimina impiger proficiscitur. Et multi alij amici seculi huius nihil nō attentāt, nihil non perferendū putant,

Psalm. 47. Psalm. 144.

Iesus Christus cur dictus sit magnus.

Regnum Dauid qui hoc loco intelligatur. Ioan. 6.

Domus Iacob quinam hoc loco accipiatur.

Rom. 9.

Domus Iacob allegoricè quæ sit.

Apoca. 11.

Ciues regni Christi mystic̄ quinam simus.

vt vel vitæ possint necessaria obtinere. Nobis regni hæreditas promittitur, cuius non erit finis, & vix dignamur pedem digitumve mouere. Tanta est cæcitas, imo amentia & insania pectoris nostri.

Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?

Prudentia B. Mariæ quanta fuerit.

Vide sacratissimæ virginis prudentiam. Non diffidit verbis angelicis: sed neque temerè assentitur. Optat edoceri modum quo id quod pollicebatur angelus perficiendum esset. Quomodo, inquit, fiet istud, quoniam virum non cognosco? Equidem quantum in me est, nihil magis opto, quàm casta permanere, imo iam castitatis voto vltro obstricta sum, & virum nunquam cognoscere statui: (Ita enim SS. Doctores ex his verbis acutè colligũt, & est omnino rationi consentaneum) Nosse itaque velim huius generationis modum. Virgo quidem beata, vtpote in lege diuina & prophetis, teste Origine, erudita, nouerat pariturum virginem, sed vt D. Ambrosius ait, modum non nouerat: quem nunc optat angelico discere eloquio. Siquidem virginitatis seruandæ ingens eam tenebat solicitudo: quanquam dicũt doctores, sub honestissima conditione votum eam virginitatis edidisse, hac videlicet, nisi Deo aliter visum foret. Vnde prudentissimè iam dictam angelo quæstionẽ mouit. Nihil hic attinet respondere hæreticis, qui nuptias virginitati anteponunt. Faciunt enim quod porci solent, qui suis delectati sordibus cæno margaritis & auro charius amplectuntur. Nouerat virgo beata, etsi necdum legerat, bene quidem virginem facere, si nubat: sed melius facere, & beatioram fore, si virgo permaneat. Nec sibi putabat admittendas, quamuis à Deo concessas, carnalis matrimonij voluptates, quę ineffabilibus quotidie, ijsdemq; castissimis spiritalis connubij, quod inter Deum & mundas animas agitur, delicijs frueretur. O beatas illas animas, quæ virginitatẽ matris Dei æmulari malunt, & angelicam in terris imitari puritatem, quam immundis se subdere corporis voluptatibus. Olim sentient verè dulcissimos virginitatis fructus, quos non experientur, quicumque virginitatis expertes erunt.

votum castitatis vti B. Maria emisit.

Origenes. Ambrosius.

Hæreticos porcorũ mores habere.

1. Cor 7.

Virginitatis fructus qui olim experientur.

Et respondens angelus, dixit ei, Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.

His verbis omnis pudicissimæ virginis metus & percunctatio soluitur. Non enim est, ait Angelus, quod timeas virgo castitatis amantissima, vllam pudoris intemerati iacturam. Nam totum hoc opus erit omnipotentis Dei, qui vt mũdum solo verbo produxit ex nihilo, ita ex te corpus assumet, nullo integritatis tuæ detrimento. En Spiritus sanctus, cuius est vna cum Patre Filioque maiestas, indissimilis potẽtia, eademq; voluntas, superueniet in te modo quodam cunctis retroactis seculis inexperto: nec, vt passim in alios, sed longè excellentius & diuinius: non quo iam primum illum habere incipias, quo nũquam caruisti: sed gratia abundantiori, gratia prorsus singulari superueniet in te, tibi sese infundet, tibiq; illabetur, atque ex purissimis sanguinibus tuis repente integrum Filij Dei corpus efficiet, membris suis omnibus constans. Et virtus altissimi obumbrabit tibi, hoc est incompre-

Psalm. 148.

hen-

hensibilem potentiam ac maiestatem suam ita intra te temperabit, vt tantũ opus ferre queas. Vel obumbrabit tibi, hoc est, sub vmbra carnis tuæ latebit. Abdita valde sunt hæc, & vix vlli bene intellecta. Quis enim possit capere modum conceptus diuini, nisi fortè ipsa virgo, quæ eum in se experire felicissimè meruit? Itaque occultissimo hæc mysterio plena sunt, quod vt insignis quidam Theologus ait, nemo adhuc in scriptis explicasse videtur. Ideoque & quod nascetur ex te sanctum vocabitur Filius Dei. Longè maiorem vim habet, quod dicit neutro genere sanctum, tanquam diceret: Christus, qui ex te nascetur, non erit simpliciter sanctus, sed sanctitas ipsa, atque totius sanctimoniæ fons & plenitudo secundùm diuinitatem: quin & secundùm humanitatem electis simul omnibus sanctior erit. Quod nascetur ex te sanctum vocabitur Filius Dei: non tamen ita Filius Dei, vt non sit etiam filius tuus, id est, hominis filius: siquidem & perfectus Deus in forma Dei, & perfectus homo in forma serui erit. Vocabitur Filius Dei. Digna planè Filio Dei tam noua & supernaturalis conceptio, qua non nisi de Spiritu sancto & in virgine conciperetur: haberetq; communem quidem nobiscum naturam, in qua peccatis nostris satisfaceret, non tamen eandem haberet originis rationem. Sed quia vehementer desiderabat Angelus assensum Virginis, vt fides astrueretur exemplo, sterilis fœminæ partum mirabilem illi nunciauet dicens:

Incarnatio Christi quàm sit abditissimum secretum.

Ambrosius.

Et ecce Elizabeth cognata tua & ipsa concepit filium in senectute sua. Et hic mensis est sextus illi, quæ vocatur sterilis: quia non erit impossibile apud Deum omne verbum.

Quasi dicat Angelus: En cognata tua Elizabeth, quæ iam ab omnibus vbique sterilis non sine probro dicitur, etiam in hac ætate senili filium beneficio Dei concepit, iamque sextus voluitur mensis, quo id contigit. Itaq; qui sterili præstitit vt conciperet etiam supra ætatis tempus: facilè tibi quoque præstabit, vt virgo concipias, virgo parias, & virgo nihilominus perpetuo perseueres. Non est quicquam impossibile omnipotenti Deo, sicut & Hieremias ait: Domine Deus non erit tibi impossibile omne verbum. Sed quid iam virgo beata vltra moraris? En tota Trinitas expectat assensum tuum: tota cælestis curia, itemq; genus humanum tuũ præstolatur responsum, ex quo salus pendet omnium. His igitur ab Angelo dictis, virgo sacratissima tota deuotione plena, nec vllam animi sentiens elationem, sed in ipsam vsque humilitatis abyssum sese demergens, corde, animo, spiritu ac labijs breuem quidem, sed efficacissimum nobisq; saluberrimum protulit sermonem, quo nec Deo gratior, nec Angelis optatior, nec hominum generi magis salutaris, magisque necessarius vllus esse potuisset.

Hierem. 32.

Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini: Fiat mihi secundùm verbum tuum.

Quis ad hanc vocem non exclamet cum S. Augustino? O fœlix obedientia, ô insignis gratia, quæ dum humiliter fidem dedit, cæli in se opificem cõparauit. Itemq;: O vera humilitas, quæ Deum hominibus peperit, vitam mortalibus edidit, Paradisum aperuit, & hominum animas liberauit.

Augustinus.

Hæc ille. Reuera dilectissimi plena miraculi sunt hæc virginis verba, plenaque mysterij. Quomodo iam potuisset vltra se cohibere Deus, ne humanam sumeret substantiam, qui non solùm virginis accepit assensum: sed etiam tantam in ea inuenit humilitatem, vt quamuis mater esset electa, se tamen non nisi ancillæ loco haberet? O humilitas Deo grata. O dignam talem virginem, quæ Dei Filium conciperet. Superbus ille Lucifer in cælo magnus quidem creatus erat à Deo, non tamen ad tantam electus dignitatem, vt mater Dei, sed nihilominus non contentus honore diuinitus ipsi præstito, Dei æqualitatem impius appetere ausus est. Virgo autem beata ad maximum à Deo assumpta honorem, non solum maiorem non petijt, sed nec illum quidem sibi sumere ausa est. Vnde in tantum placuit Deo, vt eam vltra creaturas omnes mirificè exaltarit, eiusque Filius esse dignatus sit. Ita verissimum est, quod Saluator ait: *Qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur.* Et quod ipsa virgo beata cecinit: *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.* Mox autem vt sacratissima virgo isthæc verba protulit, Filius Dei totus in pudicissimi corporis eius viscera se recepit, manens nihilominus totus in sinu Patris, atque ex ea carnem assumpsit: eodemque momento totum Christi corpus formatum est, anima eius rationalis creata, & simul vtrumque diuinitati in persona Filij coniunctum, vt idem esset Deus & homo, salua vtriusque naturæ proprietate. Simul autem vt Christus Dei Filius nostram in Virgine matre naturam suscepit, etiam pro nobis pati cœpit. Ab illo namque momento vsque ad spiritus exhalationem in cruce nunquam grauissimis cordis doloribus caruit, sed toto vitæ suæ spacio propter nos dirissimè sese afflixit, vt nos cum Patre in gratiam restitueret: simul etiam vt suo exemplo animaret nos ad perferenda huius vitæ mala, & ad fugiendam omnem mundi dissolutionem & voluptatem, amplectandamque pœnitentiam, & arctam viam illam, quæ ducit ad vitam. Sumus enim in exilio, vbi lugere potius nos conuenit quàm lætari, quanquam hodie cæci mortales libenter gaudent & rident etiam inter mille corporis & animæ pericula constituti, cùm tamen merito plorare deberent, nec vnquam inaniter aut dissolutè lætari.

Humilitas B. Mariæ quàm hic clarescat Esaiæ 14. Ezech. 28.

Lucæ 14. 18. Lucæ 1.

Incarnationis Christi Mysterium quàm mirabiliter peractum sit.

Christus vti ab instanti conceptionis pati cœperit.

Matth. 7.

SERMO I. IN EADEM SOLENNITATE.

De beneficio incarnationis Dominicæ, & de excellentia matris Dei.

Ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. Hic erit magnus, & Filius altissimi vocabitur. Lucæ primo. Magna prorsus, & verè magna hodie dilectissimi filij solennitas agitur, & omnium radix, fundamentum & origo solennitatum, in qua Deus Pater Filio suo in virginis vtero humanæ naturæ desponsatione nuptias fecit: in qua Filius Dei amore captus, imo ebrius, nostram sibi naturam, hoc est, Deus gloriæ limum inæstimabili dignatione coniunxit: in qua Spiritus sanctus huius mirifici autor operis, nunquam ante hac expertam in nos declarare cœpit benignitatem suam: in qua virgo intemerata à Patre in filiam, à filio in matrem, à Spiritu sancto in sponsam est assumpta & consecrata, in qua tota cælestis

Mirabilia quænam in festo hoc peracta sint.

cælestis curia nouis exultauit gaudijs ob sui propediem futuram instaurationem: in qua humani generis est inchoata liberatio, Mundo cælestis lux diuinitus infusa & inuecta, quibus nostræ pellantur tenebræ, & totius peccati nox discutiatur ac profugetur: in qua denique Filius Dei factus est quasi vnus ex nobis, & frater noster, participesque miseriæ & exilij ac peregrinationis nostræ. Genes. 3. Quis iam non totus exhilarescat animo, quis non nouo exardescat feruore charitatis ac deuotionis studio, quis non omnibus animæ medullis tantam amplectatur bonitatem Dei, nisi qui ita sit durus, vt penitus non sentiat, quid ipsi imo nobis omnibus præstetur à Deo? vel ita sit cæcus, vt non videat, ex quibus hodie eripiatur malis, ad quæ bona inuitetur ac euehatur? vel denique ita sit ingratus, vt tantam gratiam, tanta beneficia, tantum benefactorem negligere, aut minus dignè, reuerenter, alacriter excipere non vereatur? Certum est enim dilectissimi filij in tantam Dei iram per protoparentum nostrorum culpam nos fuisse prolapsos, quod nulla vnquam mera creatura nos in gratiam cum Deo reuocare, nec pro nobis satisfacere potuisset. Hanc igitur infelicitatem nostram pro suo erga nos amore & fidelitate miseratus Dei Filius, quod vnum supererat remedium, nobis reparandis adhibuit, factus homo, idque hac ipsa die quam nunc festiuam ducimus. Neque solum Patris à nobis auertit iram, & damnationis sententiam, sed etiam amissam longè cumulatius restituit beatitudinem. Ex quo nimirum patet & summa calamitas nostra vnde erepti sumus, & summa felicitas, quam adepti sumus, & inæstimabilis charitas ac benignitas erga nos Dei, qua ex tam miseris, tam felices effecti sumus. Obsecro Domine *quid est homo, quod memor es eius, aut Filius hominis quoniam visitas eum*: Nunc verè cognouimus, quanti facias nos, quantum diligas nos, non solum immeritos, sed etiam nimis malè de te meritos, quanta denique sit erga nos fidelitas & beneuolentia tua. Iam nunc Domine Deus in nos declarare incipis, quod promiseras per Prophetam tuum, ita dicens: *Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam paululum parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui.* Nunc igitur *excutere de puluere, consurge, sede Hierusalem. Solue vincula colli tui captiua filia Sion: quia hæc dicit Dominus Gratis venundati estis, & sine argento redimemini. Prope est iustus meus, egressus est Saluator meus. Ego ego ipse consolabor vos. Laudate cæli & exulta terra, iubilate montes laudem, quia consolatus est Dominus populum suum & pauperum suorum miserebitur.* Ita plane dilectissimi, excipiamus summa cum animi exultatione, cum voce laudis & gratiarum actionis Saluatorem nostrum, totisque viribus, quoad possumus, illius amplectamur misericordiam. Quid nobis deinceps cum hoc mundo, aut quibuslibet mundi rebus negocij est, qui Deum Dei Filiũ, ad nos descẽdisse cognouimus? Valeat mundus cũ vanitatibus & voluptatib' suis: nos potius vnigenito Dei Filio Saluatori ac liberatori nostro occurram', totumq; tẽpus nostrũ loco digno & tãtæ maiestati congruo prꝛparãdo impendamus. O si præstet nobis is, qui propter nos hodie descẽdit ad nos, vt sui contẽplatione & amore totus hic mundus nobis vertatur in nauseam, nec quicquã omnino libeat, nisi tantã cõsiderare gratiã, mirari

Psalm. 8.

Esaiæ 54.

Esaiæ 52.

Esaiæ 51. Ibidem. Esaiæ 49.

Quanta cum reuerentia incarnatio Filij Dei susꝛcipienda.

charitatem, amplecti dignationem, exosculari fidelitatem, venerari maiestatem: atque ediuerso propriam commemorare ingratitudinem, plorare tœporem, detestari improbitatem & superbiam, execrari infidelitatem, atq; ex animo despicere vilitatẽ. Sed hæc paucos mouent: quia pauci agnoscunt, quid hodie præstitum sit nobis. Et tamen verissimè atque grauissimè dixit S. Augustinus. Quanquam enim quod sumus, quod viuimus, quod cælum terramq; conspicimus, quod habemus mentem atque rationem, qua eum ipsum qui hæc omnia condidit inquiramus, nequaquam valeamus actioni sufficere gratiarum: tamen quod nos oneratos obrutosq; peccatis, & à contemplatione suæ lucis auersos, ac tenebrarum, id est, iniquitatis dilectione cæcatos, non omnino deseruit: misitq́ue nobis verbum suum, qui est vnicus filius, quo pro nobis in assumpta carne nato atque passo, quanti Deus homine penderet noscaremus, atque in illo sacrificio singulari à peccatis omnibus mundaremur, eiusq; spiritum in cordibus nostris dilectione diffusa, omnibus difficultatibus superatis, in æternam requiẽ, & contemplationis eius ineffabilem dulcedinẽ veniremus, quæ corda, quot linguæ ad agẽdas si gratias esse satis contenderint. Hæc Augustinus. Verum vt ad præstiti nobis hodierna die beneficij maiorem notitiam, simulq́ue feruentiorem gratiarum actionem, laudem & amorem vtcunque perducamur, paucis videndum est, in quæ mala peccando ceciderimus: vnde non nisi per Dei Filium liberari potuimus. Nostis dilectissimi quemadmodum primi parentes nostri in Paradiso diuinum transgrediendo mandatum, seipsos, & omnẽ posteritatem suam grauissimo & penè inexpiabili peccato obstrinxerint. Atq; illud peccatum mox à Deo acriter & seuerè castigatum & punitum est, eiectis illis & nobis omnibus ex amœnissima paradisi sede, atque in hoc miserabile exilium & mortis vmbram detrusis. Simul autem vt peccatum admissum est, mox superior vis appetitiua, siue voluntas corrupta miserèq; euersa & peruersa est, portio rationis expers, id est, homo animalis & exterior aduersum rationis imperiũ, cui iure ac merito subditus esse deberet, rebellare cœpit: mortis damnatio inflicta est, & naturalis omnis rectitudo prorsus incuruata ac deprauata est. Voluntatẽ, siue appetentiã superiorẽ vitiatam & corruptã esse, vel inde satis liquet, quod ad vitia quã ad virtutes affectu propensiori ferimur, libetq; magis, toxicũ quam cibũ salubrẽ sumere: Quod nẽ delectat nos corpori ornando, fouẽdo, tuendo omnẽ nauare operã, & sumptus etiã grandes impendere, potius quã ornare & locupletes reddere animas veris excolendis virtutibus: cũ tamen citra vllã controuersiã longè maior sit animarũ quã corporũ dignitas, & excellentia. Ita autẽ non est à Deo creata voluntas, sed quemadmodũ prauis humoribus infectus stomachus sæpè noxijs libẽtius, quã salutaribꝰ vtitur cibis vel potionibus: ita volũtas peccato deprauata, respuit vtilia, nociua appetit & amplectitur. O verè pestiferum peccati effectũ. Partem autẽ sensitiuam perpetuum aduersus rationẽ bellum procaciter gerere nõ est necesse ratione astruere, quãdo experiẽtia quotidiana id addiscimus. *Video* ait Apostolus ipse vas electionis, *aliam legẽ in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuantẽ me in legem peccati, quæ est in membris meis. Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrũ. Igitur ego ipse mente seruio legi Dei, carne autem legi*

peccati.

In quænam quantasque mala homo ceciderit.

Auguſt.

Roman.6.

Gene.3. Peccatũ protoparentum quam grauiter punitum fuerit à Deo.

Appetitus animæ.

Vulnera quænam ex peccato protoparentum animæ nostræ inflicta sint.

Voluntas animæ.

Sensitiua animæ.

Actor.9. Rom.7.

peccati. Ergo velimus, nolimus sentimus legē peccati in membris nostris: sed tamen per Dei gratiam & nostrum conatum fit, vt sicut idem Apostolus monet, non regnet peccatum in mortali corpore nostro. Sed tamen isthæc carnis rebellio in pœnam peccati inflicta est, & admodum molesta ac periculosa est multis. Quod si Adam in innocentia perstitisset, rationi corpus, & ratio Deo penitus obtemperaret. Iam mors ipsa quam non nisi ob peccatum irrogata sit, vel sola illa Genesis sententia confirmat, dicente ad hominem Deo, Quacunque die ex arbore illa comederis, morte morieris. Deinde etiam inde id constare potest, quod animam immortalem, non decebat nisi immortale habere corpus, quale etiam habuisset, nisi ex ipsa per peccatum mortua, mors etiam in corpus reduñdasset. Denique à naturali ac prima illa rectitudine, in qua conditus est Adam, penitus nos defeciſſe ac deflexisse satis inde manifestum est, quod à summis & spiritalibus bonis cognoscendis, videndis & sentiendis, ad isthæc infima & caduca prolapsi sumus: cum tamen ex ipsa corporis statura recta de qua Cicero ait, quod cætera animalia natura deiecerit ad pastum, solum hominum erexerit ad sidera, facilè quis possit admoneri ac inuitari vt terram terrenaque despiciat, & ad cælestia mente & cogitatione, amore ac desiderio feratur. Isthæc ergo mala ex peccato Adæ contracta sunt, & in nos omnes propagata. Vnde facilè colligi potest, quam graue illud peccatum fuerit, quod tot mala sunt consecuta. Videamus nunc breuiter & Adæ iniquitatem, & necessariam satisfactionem. Peccauit Adam inobedientia, superbia & auaritia. Et quia in eum peccauit cuius est vsquequaque infinita potentia, sapientia & bonitas, peccatum etiam illius infinitæ, quodammodo malitiæ fuit. Vnde statim id sequitur, à nulla creatura id potuisse peccatum aboleri, quando omnis creaturæ virtus finita est. Quod autem finitæ virtutis est, non potest habere efficaciam infinitam. Sed singulatim eius & inobediētiam & superbiā, & auaritiam expendamus. Debebat quidem & modis omnibus, atque omni iure obstrictus erat integram præstare obedientiam Deo ac Domino suo, à quo gratuita bonitate creatus erat: neque simpliciter creatus sed ita, vt posset, modo vellet, sempiternam facillimè adipisci beatitudinem, in qua Deo ipso, id est, summo bono frueretur, vbi haberet quicquid vellet, nec vnquā pateretur quod nollet. Sed intantum mulieris blandimentis euersus est, vt summum, optimum, munificentissimum creatorem desereret, eiusque præceptum fœminę persuasioni posthaberet. Qua re sanè grauissimè peccauit. Quod si adhibeas aliquam quantumuis sanctam & innocentem creaturam, siue angelum, siue hominem, modo pura sit creatura, nunquam poterit hanc expiare inobedientiam. Siquidem vnaquælibet creatura per seipsa tum creationis, tum cōseruationis sui causa benignissimo conditori omnimodam debet obedientiam: & licet totum præstet quod possit, non tamen nisi suum ipsius exoluit debitum, quo ratione creationis est obligata Deo: ficque transgressio manet, quandoquidem singularem eius expiatio satisfactionem exigit, quam exhibere non potest, nisi qui & ab omni debito sit alienus, nec cuiquam parere teneatur: qualis non est, nisi solus Deus. Necesse ergo fuit pro Adæ abolenda inobedientia filium Dei eam sumere naturam, in qua summam ac omnimodam præstaret obedientiam, qui alioqui secundùm diuinitatem

Peccati lex. Rom. 6.

Mors cur illata sit post peccatum. Gen. 2.

Tullius.

Peccatum Adæ quomplex & quam enormè fuerit.

Inobedientia protoparentum quā fuerit grauissima.

Incarnationis Christi necessitas quomodo probetur.

Philipp. 2.

Patri æqualis nullum habebat, cuius esset subiectus imperio, maiorem aut excellentiorem. Ita factum est, vt quemadmodum Apostolus ait, semetipsum exinaniens, formam serui acceperit, in qua Deo Patri perfectissimè obtemperando, nostram inobedientiam penitus expiaret. Porro quod ad superbiam Adæ attinet, ea sanè admodum intolerabilis, effrænis ac impudens fuit. Cum enim diuinæ maiestatis iussum atque præceptum summa cum veneratione ac sui demissione excipere & exequi debuisset, vti creaturam rationis participem decebat, ipse ediuerso intantum animo elatus est, vt penitus seruitutem omnem, quam debebat optimo & pijssimo creatori, recusaret ac abijceret, & summum ipse sibi dominium ac autoritatem contra ius fasqúe vsurparet, nihil veritus comminationem Dei, neque motus quicquam illius, quamuis nimis expertus erat, benignitate. Enimuero spreta lege Dei, propriæ obtemperauit voluntati, maluitqúe summa iniuria & contemptu afficere Deum, quam suis non indulgere affectibus. Quisiam obsecro tantam vnquam potuisset superbiam quauis ratione diluere? Nemo sanè, nisi ipse Filius Dei, cui ex ipsa natura competit autoritas omnis, ac summa potestas & excellentia. Is ergo summè sese abiecit, exinaniit, humiliauit. Et sicut homo insipiens temere ad Dei aspirauit similitudinem, ita etiam infra mortales omnes sese demisit, vt ipse in Psalmo dicat: *Ego sum vermis & non homo*, rei vilissimæ, puta vermiculo sese comparans: ea ipsa humilitate condemnans maligni serpentis suggestionem pestiferam. Eritis sicut dij: & hominis stoliditatem ac elationem Dei similitudinē iniquis modis rapere, quam piè ac humiliter mereri malentis expians. Quæ quidem diuinitatis rapina etiam ad tertium pertinet puta auaritiam Adæ, de qua nunc aliquid consequenter dicendum est. Quam quidem si quis iusto perpendat iudicio, inueniet eam planè crudelem nimisq; intemperantem fuisse. Quid est enim aliud hominem vsurpare sibi, aut ambire diuinitatem, quam Deum gloriæ sua priuare dignitate, suis spoliare opibus, & quicquid ille habet, sibi vendicare velle? Quod si contraria curanda sunt contrarijs, & si æqua debet esse transgressionis & satisfactionis magnitudo, quis non videat tantam auaritiam, non nisi à solo Deo expiari potuisse? Sicut enim homo summam admiserat auaritiam diuinitatem temerè appetendo ac vsurpando: ita necesse erat summa liberalitatè ac munificentia eandem aboleri, tanta videlicet, qua homini diuinitatis participatio quædam conferretur. Id verò soli Deo possibile fuit. Diuinitas ab homine auarè concupita eidem alterius liberalitate donari debuit: vt sicut ille alienum impudenter appetijt, ita Deus dando proprium, id est, homini communicādo suam Deitatem, eum liberalissimè ac indulgentissimè redimeret. Decebat item, & quidem secundùm iustitiæ rationem necesse erat, vt sicut homo qui re vera totus erat pauper, nec quicquam habebat, quod posset suum dicere, nisi peccatum sua illa auaritia diues fieri concupiuit: ita is qui totus & omnino diues erat in seipso & ex seipso, pauper fieret, & sua inopia inordinatum diuitiarum appetitum primi hominis aboleret. Sed sic diues nemo est, nisi Deus. Nam creaturæ omnes quicquid habent boni, ex Deo habent, non ex seipsis. Vnde iam intelligi licet, auaritiam Adæ non nisi per Filium Dei expiari potuisse. Quibus omnibus simul collectis, perspicuè videmus, quam enor-

Superbia protoparentis quam fuerit effrænis.

Psalm. 21. Christus vt superbiam Adæ humilitate sua sanauerit.

Gen. 3.

Auaritia protoparentum quam fuerit enormis.

Boni quicquid habent creaturæ, à Deo solo eas id habere.

me ac

mè ac immanè fuerit illud primorum hominum peccatum, quo simul etiam nos omnes obstricti sumus, quandoquidem non nisi per Deum & hominem digna potuit exhiberi satisfactio. Sicut autem peccatum ipsum non nisi hac ratione elui potuit, ita nec à malis illis quatuor superius commemoratis, quæ in huius peccati pœnam à iusto iudice Deo inflicta sunt, aliter quam per Dei Filium eripi ac liberari potuissemus. Cuius vtique excellentissimo merito & gratia voluntas nostra in melius reformatur, & carnis rebellio etsi sentitur, nihil tamen officit, nisi consentientibus: imo etiam fit virtutis incrementum, & corpus, etsi moritur, tamen ad vitam reuocabitur beatam ac immortalem, & rectitudo deprauata restituitur. Et hęc quidem etiam in hac vita adipisci licet. Cæterum, post iudicium corporis & animæ summam obtinebimus integritatem, perfectionem, ac felicitatem. Ita nunc charissimi animaduertere potuistis, quantum nobis collatum beneficium sit verbi incarnatione, quæ hodie facta est. Tantum obsecro simus grati Deo ac Domino nostro. Quid quæso animi gereremus erga mortalem quemlibet, si nos ex carcere aliquo, aut vllo corporis periculo liberasset? An ne maximas ei semper gratias habituri essemus, nisi vellemus penitus ingrati inueniri? Quid ergo illi nos præstare, quales in eum esse nos conuenit, qui cum sine nobis sit perfectè beatus, nec indigeat nostri, atque adeo etiam tanta à nobis iniuria affectus fuerit, tamen immemor malorum omnium, sua morte nos ex tartareo carcere, vbi est summa miseria & infelicitas, extraxit, & aditum ad regna cælorum, vbi est infinita beatitudo, patefecit: O cor durum, cor impium, cor execrabile & merito cum dæmonibus semper excruciandum, quod tantam gratiam, tantam benignitatem ducis contemptui, nec vlla ratione ad reddendas gratias potest permoueri. O filij Adam, genus ingratum, vsquequo non pudebit vos post tantam creatoris pietatem & beneuolentiam addere peccatum super peccatum, & semper illi ingratos atque immorigeros, imo & contrarios vos præbere illi, qui vos tam feruenter, tam fideliter, tam gratuito dilexit? Videte obsecro, & etiam atque etiam videte, ne quandoquè audiatis eum dicentem: *Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis. Reddam vltionem hostibus meis, & his qui oderunt me, retribuam: Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis. Tacui semper filui, patiens fui: sicut parturiens loquar. Dissipabo & absorbebo simul, desertos faciam montes & colles.* Videte inquam, ne dum modo Dei patientiam impudenter contemnitis, quandoque ad eum detrudamini diuinæ vindictæ carcerem metuendum, cuius pœnas quasdam Esaias describens ait: *Et conuertentur torrentes eius in picem, & humus eius in sulphur. Et erit terra eius in picem ardentem, nocte & die non extinguetur, in sempiternum ascendet fumus eius: à generatione in generationem desolabitur:* Merito sanè ignem illum picem ac sulphure semper arsurum sentire cogentur, quos iam immensa Dei beneficia, charitas, benignitas, beneficentia, pietas, misericordia, dulcedo, fidelitas non possunt ad amandum Deum accendere.

Pro sua incarnatione quantã Deo debeamus gratitud inẽ.

Bernardus.

Esa. 1. Deut. 32.

Esa. 42.

Esa. 34.

Libet adhuc paulo fusius Dei, in nos explicare charitatem, hac ipsa die nobis exhibitam, & euidentius ponere omnibus ob oculos quantopere dilexerit nos, qui fecit nos. Non enim potest vnquam hac de re tantum dici vel cogitari, quin multo plura & dicenda & cogitanda, imo & quæ nemo possit

Deus quantũ sese naturæ humanæ cõmunicauerit in eiusdem assumptiõe.

comprehendere, superfint. Boni eam esse naturam certum est, vt se alijs communicet. Cum igitur Deus Omnipotens summè bonus sit, eiusque bonitas prorsus immensa ac infinita sit, creaturæ suæ rationali, puta homini, tantum sese communicauit, dum humanam sibi copulauit naturam, quantum illa capere potuit. Neque sanè maius aliquid humanæ naturæ præstari potuisset, quam vt à Dei verbo in personæ vnitatem assumeretur. Et licet inæstimabilis sit bonitas & dilectio Dei, quod mentibus creatis felicissimè sese fruendum, atque clarissimè conspiciendum in cælesti patria communicat magis tamen longeque excellentius eius erga nos charitas, dignatio, bonitas inde eluceſcit, quod ipsemet vnigenitus Dei Filius factus est naturæ assumptæ hypostasis, ita vt verissimè Dei Filius & egisse, & perpessus esse dicatur, quicquid in Christo humana natura siue egit, siue pertulit. Quod quidem nec angelicis est præstitum spiritibus. Quanto autem filij Dei, verbi increati, æternæ sapientiæ præstantior & excellentior est dignitas atque maiestas: & naturæ humanæ, maior abiectio & humilitas, tanto inæstimabilior benignitas, & incomprehensibilior Dei erga nos dignatio declaratur, dum tantam humilitatem tantæ voluit coniungere sublimitati. Ad quod vtique nihil eum aliud permouit, nisi amor illius prorsus gratuitus, ex quo etiam condiderat nos, vt semper cum ipso felices essemus. Vbi etiam aduertendum est, (quandoquidem amoris id proprium est, vt dilectum vniat dilecto) liberalissimam ac omnino absolutam in nos filij Dei dilectionem vel hoc solo abundè ostensam esse, quod absque medio & inseparabiliter, ac hypostaticè nostram sibi iunxit naturam: cum dubio procul tanto fit amor perfectior, quanto vnio coniunctior ac indissolubilior. Quis verò dignè possit comprehendere, quantæ pietatis ac dignationis fuerit, quod Deus Pater Omnipotens, æternus, colendus, prædicandus, consubstantialem sibi atque charissimum Filium suum voluit & dici & esse hominis, & quidẽ pauperculæ virginis Filium, atque hominum fratrem, & eandem virginem eiusdem vnigeniti sui verissimam genetricem? Sed & ipsius Spiritus sancti nonne omnino indissimilis & par bonitas, charitas, pietas, dignatio est, quod illius voluit incarnationi intra beatæ virginis viscera cooperari, à quo verè ac æterno procedit: eandemq; virginem fœcundare, vt illum felicissimè pareret, à quo ipse æquè vt à Patre promanat? Iam verò, quod illa maiestas, Deus sublimis & verendus super omnia proprij plasmatis sui non respuit fragilitatem, sed vt illi mederetur, eandem, absque tamen peccato, in se recepit, quid nisi ineffabilem eius misericordiam testatur? qua scilicet deuictus & impulsus, tam extremè sese deiecit, vt nos sublimissimè eueheret. nec dedignatus est miser, fragilis, despectus, inops, mendicus, mortalis effici, vt nos diuitias immortales, beatissimam immortalitatem, & summam beatitudinem consequamur. Deinde quam euidens infinitæ sapientiæ illius argumentum est, quod ad nos redimendos, qui penè desperatæ salutis eramus, tam aptum, congruum, ac decentem inuenit modum, quo nostra quidem peccata misericorditer dilueret, nec tamen iustitiæ quicquam derogaretur: idque nobis quidem clementissimè indulgendo, & totum satisfactionis pondus in se recipiendo, atque eo ipso grauissimis sese pœnis sponte obstringendo, quas nos omnino pati debueramus. Possent hinc plura alia deduci, sed

Leo Papa. Hieron.

Quid Deum mouerit ad assumendam humanam naturam.

In Christi incarnatione quid Spiritus sanctus gratiæ conferat hominib⁹.

ri, sed quia sanctorum patrum libri his referti sunt, inde petat, qui plura nosse volet.

Nobis quidem dilectissimi iam dicta clarissimè testatum reddunt erga nos immensum Dei amorem, quo sic voluit nostræ miseriæ opitulari. Et licet pro sua sapientia optimè compertum haberet, quanta in eum nostra esset futura ingratitudo, & impietas, tamen noluit vinci à malitia nostra, sed satisfecit charitati suæ, etsi non meritis nostris. Nolebat attendere indignitatem nostram, sed obsecutus est bonitati suæ. Et licet non nisi vnam se sciisset animam cunctis suis laboribus & pœnis ex diaboli potestate ereptum, tamen libentissimè propter illam solam in hoc exilium demigrasset. Vehementissimus namque animarum amor eum obtinet, nec potest vlla ratione admittere, vt vlla ex eis pereat, quantum in ipso est. Sicut igitur ex omni æternitate statuerat hoc pacto redimere hominem suapte culpa perditum, ita opportuno tempore executus est consilium suum: idque eo tempore, quando iam iniquitas maximè abundabat, & veri Dei notitia penè extincta erat, atque adeo in illo electo populo Israelitico tanta excreuerat impietas, vt ipsum Deum ac Dominum suum etiam in ipsis cunabulis & etiamnum materna sugentem vbera perdere sint conati: quod etiam tandem reuera executi sunt. Porro, ad sui executionem propositi, quo, vt diximus, humanam sumere naturam decreuerat, virginem sibi condidit talem, tamque excellentem, qualem decebat esse futuram Dei genitricem, id est, innocentissimam, purissimam, nec tenuissimam quidem peccati cuiuscunq; maculam habentem, totam pulchram, omnimoda sanctitate, cunctis virtutibus, omni gratia, omnigenisque donis illustrissimam ac ornatissimam: quam ipse qui condidit, semper moderatus est, solisque diuinis seruauit vsibus, omnemque hostis tartarei vim, dolum, machinas, tentationes ita ab ea remouit, repulit, ac elisit, vt impius ille omni conatu malignitatis suæ, omniqúe arte fallaciæ suæ non potuerit vnquam vel leuissimam illi maculam aspergere: sed semper ab ea attritus, victus, proculcatus sit, superbissimus videlicet ab humillima, spurcissimus à purissima, flagitiosissimus ab innocentissima: denique crudelissimus à regina & matre misericordiæ. Neque solum ita victus sit ab ea, vt nihil illi nocere potuerit, verum etiam vsqueadeo fractus & eneruatus, vt nec aduersus quemquam illorum prævalere queat, qui huius reuerendissimæ virginis pij cultores sint. Talem igitur ac tantam æterna sapientia sibi matrem condidit, in eiusque intemeratis visceribus velut sponsus in thalamo nouem mensibus dulcissimè requieuit, nimium delectatus animæ eius pulchritudine, quam efficiebat virtutum varietas, & multiplicium splendor donorum. Quanta autem hinc accesserit dignitas huic beatissimæ virgini, quod verus Deus eam sibi voluit habere matrem, quis capere, nedum explicere queat? Si enim ea dignitas est creaturæ, vt ad Dei sui quantum potest, accedat similitudinem, eaque dignitas tanto est præclarior, quanto est maior similitudo, quanta est obsecro virginis matris excellentia, quæ eundem sine viri consortio meruit concipere & parere Filium, quem Deus Pater ab omni æternitate sine fœmina ex se genuit sibi coæternum & consubstantialem? Quanta est, inquam, dignitas virginis sacratissimæ, quanta maiestas, autoritas, præstantia, illum

Amorem suũ immensum quibusnam argumentis Deus ad nos testatus sit.

Matth. 24.

Matth. 1.

Matrem qualem sibi Christus præparauit.

Cant. 4.

Matris Dei dignitas quanta sit.

Matris Dei potestas quanta sit.

concepisse hodie, ac postmodum peperisse filium, quem super se veretur ac suppliciter adorat numerositas angelorum, quem tremunt omnes virtutes cælorum, ex cuius manibus, nutu ac arbitrio pendet vniuersitas creaturarum, sine quo nihil est, quicquid vspiam est, cuius imperio reges & tyranni & quotquot in cælis, sub cælo, & apud inferos degunt, colla submittunt ac parere coguntur? Vnde non immerito exclamat feruentissimus huius virginis amator Diuus Bernardus, admirans eius celsissimam dignitatem, & dignissimam celsitudinem: O virgo virga sublimis, in quam sublimè verticem sanctum erigis? vsque ad sedentem in throno, vsque ad Dominum maiestatis. Neque enim id mirum, quoniam in altum mittis radices humilitatis. O verè cælestis planta, preciosior cunctis, sanctior vniuersis. O verè lignum vitæ, quod solum fuit dignum portare fructum saluti nostræ. Eia dilectissimi omnibus medullis cordis laudemus, amemus, veneremur, colamus, amplectamur, efferamus etiam nos hanc virginem, Dei matrem, cæli reginam, angelorum dominam, patronam & aduocatam nostram. Offeramus illi quotidie piæ deuotionis pensum aliquod, nec vllum finamus præterire diem, quo non aliquo pietatis officio eam honoremus. Sic enim est voluntas eius, qui non nisi per eam voluit descendere ad nos. Si matrem non honoramus, certum est eius Filium summa commelia nos afficere, qui vtique quicquid præstatur venerationis matri suæ, sibi ducit præstitum, & quicquid erga eam negligitur, suam putat iniuriam. Quod si quis nosse cupiat, quidnam illi venerationis impendere debeat, dici potest, gratissimum esse virgini matri, si crebro salutetur verbis angelicis, siue angelica salutatione. Hanc enim Pater cælestis imperauit, Filius qui est æterna sapientia, dictauit, Spiritus sanctus conscripsit, & tota beatissima Trinitas Gabrieli archangelo deferendam commisit: de qua D. Bernardus ait: Est tibi virgo Maria quasi osculum, audire hunc versum angelicum: Aue Maria. Toties enim beatissima oscularis, quoties per Aue deuote salutaris. Hæc ille. Neque id cuiquam mirum videri debet. Enimuero in illa prima angeli salutatione, mox vbi virgo beata assensum præbuit, Deum maiestatis cum ineffabili gaudio & totius interioris ac exterioris hominis iubilo concepit: & quoties ea salutatio repetitur, toties illius gaudij ei memoria quasi refricatur, quod non potest illi non esse acceptissimum. Itaque libenter ac deuotè hanc illi salutationem crebris vicibus offeramus: itemque alijs, quibus possumus modis, eam studiosissimè veneremur. Ipsa est enim post Deum vnica spes nostra, & quam Diuus Bernardus non dubitat dicere totam rationem spei suæ. Currite dilectissimi ad matrem misericordiæ: non enim potest quemquam repellere. Commisit illi Deus misericordiæ regnum: & nihil in ea nisi dulcedo, nisi pietas, nisi benignitas, nisi clementia inueniri potest. O quot illa iam planè desperatos, reuocauit ad spem veniæ portumq; salutis? quot perditos, saluti restituit? quot in peccatis obstinatos emolliuit ad pœnitentiam: quot vitijs assuetos, ad optimam reduxit vitam? quot miseros consolata est? quot tentatos releuauit? quot mœrore absorptos, inopinato affecit gaudio? Denique nemo vnquam eius popposcit opem, quin illius sit clementissimam ac propensissimam expertus misericordiam, ita vt confidenter dicat Diuus Bernardus: Sileat misericor-

Bernardus.

Maria mater quonã modo honoranda.

Bernardus.

Angelicæ salutationis præcellentia quanta. Bernard.

Idem.

Mariæ matris Dei fidelitas erga sibi deuotos quãta sit.

Idem.

sericordiam tuam ô beata virgo, si quis inuocatam te in necessitatibus suis sibi meminerit defuisse. Misericordia tua miseris sapit dulcius, quia misericordiam complectimur charius, recordamur sæpius, & crebrius inuocamus. Hæc est enim illa, quæ totius mundi reparationem obtinuit, & salutem omnibus impetrauit. Ergo dilectissimi, vt quandoque finem dicendi faciamus, accedamus & nos cum eodem Diuo Bernardo ad thronum gratiæ matris Dei, dicamusque ei totis animæ medullis: Per te accessum habeamus ad Filium, ô benedicta inuentrix gratiæ, genitrix vitæ, mater salutis: vt per te nos suscipiat, qui per te datus est nobis. Excuset apud ipsum integritas tua, culpam nostræ corruptionis, & humilitas tua Deo grata nostræ veniam impetret vanitati. Copiosa charitas tua nostrorum cooperiat multitudinem peccatorum, & fœcunditas gloriosa fœcunditatem nobis conferat meritorum. Domina nostra, mediatrix nostra, aduocata nostra, tuo filio nos reconcilia, tuo filio nos commenda, tuo filio nos repræsenta. Fac ô benedicta per gratiam, quam inuenisti, per prærogatiuam quam meruisti, per misericordiam, quam peperisti, vt qui, te mediante fieri dignatus est particeps infirmitatis & miseriæ nostræ, te quoque intercedente participes nos faciat gloriæ & beatitudinis suæ: & qui hodie intra virginalis veri tui templum pudicissimum verus Deus & homo verus concipi voluit, in nostris mentibus & cordibus horis ac momentis omnibus concipi & nasci dignetur Iesus Christus Filius tuus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in secula, Amen.

SERMO. II. IN EADEM SOLENNITATE.

Mysteria rationesque Dominicæ incarnationis, laudes, virtutesque beatissimæ virginis Mariæ explicat.

Recordatus est Deus misericordiæ suæ, Lucæ 1. Verba sunt hæc fratres charissimi super benedictæ virginis, & dignissimæ matris Dei, quæ vna cum alijs verbis suauissimis in cantico suo apud Elizabeth locuta est, gratias agens Deo pro inæstimabili dignatione ipsius erga humanum genus, quod disposuit redimere, & sibi reconciliare per incarnationem filij sui. Quam dignationem considerans B. Maria dixit: Recordatus est Deus misericordiæ suæ. Nam cum Deus sit æqualiter iustus & misericors, quia sic vtrumque exhibet, quod tamen vnum aliud non excludit, videbatur quasi misericordiæ oblitus, & solam exercere iustitiam quando humanam naturam in peccato Adæ vitiatam, & propter hoc à regno beatitudinis æternæ, ad quam & propter quam creata fuerat, & seipsum iuuare non poterat, vltra quinque millia annorum distulit releuare & ad sui gratiam eam recipere: in quo apparebat magna eius iustitia, sed misericordia non sic elucebat. Et licet etiam hoc non sine misericordia fuit, quod distulit redemptionem nostram, aliquando exhibendam, illa tamen eius dispensatio, & in veniendo mora non sentiebatur vt misericordia, ab his qui miseriam tolerabant. Repromiserat enim diu misericordiam, misericordia quoque diu expectata est, sed hodie primum manifestata, quando inchoauit opus redemptionis nostræ. Et hoc est quod dixit beata Maria: Recordatus est Deus misericordiæ suæ. Hoc præuiderat olim sanctus Dauid in spiritu, quando dixit in Psalmo: Psalm. 11.

Psalm 84.

Psalmo: *Misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt.* Sed misericordiam hanc quomodo inchoauerit Dominus, docet nos lectio sacri Euangelij, ex quo desumptum est quod iam audistis verbum, scilicet: Recordatus est Dominus misericordiæ suæ. Charissimi fratres, iam diu videbatur, & multo tempore continuata quasi disputatio quædam, vtrum homo qui peccauerat, & Deum offenderat debuit saluari: & allegationes erant pro vtraque parte. Ad cuius quæstionis intellectum repetamus altius & interrogemus, vtrum homo vel Angelus debuit creari. Imaginemur itaque quasi ante mundi creationem consilium habuerit S. Trinitas de creatione mundi, & mouisse sequentes quæstiones. Licet enim in S. illa Trinitate propriè non sit quæstio, vel consultatio, sed scit, & potest, & facit quod vult (nihil autem vult nisi quod bonum est) tamen propter illuminandum nostrum intellectum imaginemur, sicut etiam doctores scribunt, & scripturæ sonant.

Consilium S. Trinitatis super saluatione generis humani quale.

Angelus cur fuerit creatus.

Quæritur ergo primo, vtrum angelica natura debuerit creari, id est, vtrum fuerit conueniens, & fuit determinatum per diuinam sapientiam quod sic. Ratio quare: quia bonum, vt bonum, sui ipsius debet esse communicatiuum (sicut dicit S. Dionysius) hoc est, bonum de ratione sui, quod est bonum, est communicatiuum: quia si se non communicaret, quale esset bonum? Tanto etiam perfectius, siue (vt Aristoteles dicit) diuinius dicitur bonum, quanto est communius. Cum igitur Deus sit summum bonum, videtur quod aliqua creatura rationalis ab eo debuerit produci in esse, quam faceret participem suæ bonitatis. Et sic definitum fuit vt Angelus crearetur in esse spirituali & intellectuali, & ipso intellectu participaretur ab eodem ipse Deus. Vnde Sententiarum Magister in II. dist. C. ex verbis S. Augustini ponit illam rationem. Credimus (inquit) rerum creatarum cælestium & terrestrium, visibilium & inuisibilium causam non esse, nisi bonitatem creatoris, qui est Deus vnus & verus: cuius tanta est bonitas, vt summè bonus beatitudinis suæ, qua æternaliter beatus est, alios velit esse participes: quam vidit & communicari posse, & minui omnino non posse. Illud igitur bonum quod ipse erat, & quo beatus erat, sola bonitate, non necessitate alijs communicari voluit, & ita fecit. Fecit igitur Deus creaturam rationalem quæ summum bonum, id est, Deum intelligeret, intelligendo amaret, amãdo possideret, & possidendo frueretur. Creauit itaque Deus multa millia Angelorum in multiplici decore, in vario ordine & specie. Ex quibus tamen omnium pulcherrimus cum sibi adhærẽtibus cecidit in superbiam: ideo detrusi sunt è cælo in infernum, siue in istum aerem, cæteris permanẽtibus bonis. Secundo quæritur, quare Deus creauit hominem, vel: vtrum decuit, vt crearet hominem. Respondetur primo secundùm Bonauenturã, & Magistrũ in Sen. II. dist. I. propter perfectionẽ & decorẽ vniuersi, quia Deus creauerat duo extrema, inter quæ inuenire est mediũ componibile ex terminis. Creauerat enim creaturam purè spiritualem & intellectualem, scilicet, Angelum: creauit & creaturas purè corporales, sicut inanimata: ideo, sicut scriptum est, quod perfecta sunt eius opera, debuit creare etiam creaturam quasi mediam, compositam ex spirituali & corporali, quæ est homo. Alia ratio est principalior secundùm Magistrum vbi supra, scilicet, propter bonitatem

Dionysius.

Aristotel.

Petrus Lombardus.

Augustin.

Causa creationis rerum omniũm quæ fuerit.

Angelorum creatio qualis fuerit.

Homo an creari debuerit.

Bonauent.

Petrus Lombardus.

Deute. 2.

Dei

Dei ad laudandum Deum: in quo proficit homo, non ipse Deus. Sicut enim mundus & cæteræ creaturæ factæ sunt propter hominem, vt seruirent ei (nam ideo etiam vltimo inter alias creaturas creatus est homo) sic homo factus est propter Deum, vt seruiret Deo, vt laudaret Deum in terris, sicut Angeli laudant eum in cælis. Non quia Deus, qui est summè beatus, indiguerit eius officio, vel seruitio (qui bonorum nostrorũ non eget) sed vt seruiret ei, ac frueretur eo, cui seruire regnare est. In hoc ergo proficit seruiens, non ille cui seruitur. Iste igitur nobiliter plasmatus positus in paradiso voluptatis, accepit solum vnum præceptum, ne comederet de ligno scientiæ boni & mali. Sed quia non custodiuit præceptum Dei, ideo offendit Deum, quod nec ipse nec aliquis qui generaretur de semine eius posset percipere illam felicitatem, ad quam creatus fuerat.

Creaturas omnes factas propter hominem.

Homo quare sit creatus. Psalm. 8.

Gen. 2.

Gen. 3.

Tertio quæritur, vtrum potuit homo reconciliari, & quomodo. Dicendum, quod licet Deo sint omnia possibilia, & ideo potuit hominem reconciliare quomodo voluisset: tamen non fuit conueniens quod per alium modum fieret, quam per satisfactionem, scilicet pro peccato. Et quia Deus est iustus & misericors, si dimisisset peccatum sine satisfactione, tenuisset misericordiam sine iustitia: & hæc misericordia (sicut dicit Anselmus) potius dicenda esset iniustitia, quia esset inordinata. Quare? Quia peccatum dimittere sine satisfactione, nihil aliud est, quam non punire: non punire autem peccatum, est aliquid inordinatum: sed inordinatum nihil est apud Deum. Debuit ergo homo redimi per satisfactionem. Istam satisfactionem oportebat fieri ab aliquo homine: quia congruebat vt peccatum puniretur in illa natura, in qua commissum fuerat. Sed nullus hominum, nec quæcunque alia creatura poterat satisfacere pro peccato. Quare? Quia non sufficiens erat ad satisfaciendum. Quomodo? Quia cum homo, vel alia creatura sit finitæ virtutis, non potest facere aliquod opus, quod sit infinitæ virtutis. Satisfactionem aut illam, qua debebat peccatum deleri, oportebat esse infinitæ virtutis. Quare? Quia peccatum erat infinitum ex eo quia erat in infinitam bonitatem, id est, Deum, & priuauit naturam humanam infinito bono: ideo nullus homo purus potuit satisfacere. Sequitur ergo primo, quod satisfaciens debebat esse homo, qui debuit satisfacere, id est, qui reus tenebatur: oportebat quod simul esset etiam Deus, qui potuit satisfacere: quia (sicut dixi) solus homo debuit, sed non potuit: Deus solus potuit, sed non debuit. Oportebat igitur quod esset simul Deus & homo qui posset & deberet. Quid ergo nunc aliud faciendum est bone Deus? Nos debemus pro peccato satisfacere, & non possumus: tu potes, & non debes. Conuenit enim tibi, qui sine peccato es, & contra quem omne peccatum est, peccatum iudicare & punire potius, quam pro illo satisfacere. Quid igitur faciemus, nisi vt oculos nostros ad cælum leuemus, & clamemus ad te, vt hominem quem creasti, recrees, id est repares à noue? Non enim possumus nos ipsos iuuare. Quomodo enim quis pro peccato posset alterius satisfacere, qui nequit pro suo? Nemo est enim sine peccato, nec infans vnius diei, sicut habetur in Iob. Et in Psalmo: *Omnes declinauerunt simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum*, id est, Christum.

Reconciliari quinã homo Deo potuerit. Lucæ 1.

Anselmus.

Satisfactione hominem oportuisse redimi.

Creaturam nullam potuisse satisfacere pro omnibus hominibus.

Iob 15. Psal. 13. 52.

Cum ergo in creatura reperiretur nullus, qui posset peritæ humanæ

naturæ sufficienter subuenire, compassione Dominus Deus, cuius natura est bonitas, cuius proprium est misereri & parcere permotus, elegit quendam satisfactionis modum, vbi iustitia seruaretur simul & misericordia, & homo liberaretur: scilicet vt ipse susciperet humanam carnem in qua posset ac vellet pati & satisfacere, quæ alias debuisset puniri. Sic ergo non potuit merito causari iustitia, quia plenissimè fieret satisfactio: nec potuit causari quasi se neglectam misericordia, quia copiosa fiebat peccatori miseratio & remissio.

Incarnatio cur potius conueniebat Filio quam personæ alteri.

Illa autem incarnatio magis conueniebat filio, vt sicut in diuinitate est Filius Dei Patris, sic in humanitate esset filius virginis matris. Item, quia per filium omnia creata sunt, congruebat per filium omnia reparari. Licet tamen filius solus fuit incarnatus, tamen opus hoc fuit totius Trinitatis, scilicet cooperando. Sed inter hæc incidit quæstio, quare videlicet Deus non fuit misertus angeli lapsi, qui modo dicitur diabolus, vt repararet ipsum, sicut hominem? Dicendum, non est simile de homine & angelo, quia peccatum angeli non est remediabile. Quare? Quia angelus cognitionem habet perfectam sine aliqua ignorantia in luce plena per intellectum deiformem, & nō potest decipi. Homo vero intelligit discurrendo & inuestigando, quasi in quadam caligine, & ideo potest decipi. Item, angeli voluntas est inuertibilis, & ideo quicquid elegit, illi immobiliter inhæret. Itaque angeli mali inhærent inauertibiliter malo, quod elegerunt, scilicet superbiæ, & nō possunt pœnitere: sicut boni inauertibiliter adhærent bono. Homo autem est vertibilis in voluntate & mutabilis in eligēdo, ideo potuit pœnitere. Item, angeli peccauerunt nullo suggerente, sed propria malitia: ideo non debet eis prodesse charitas aliena. Homo vero diabolo instigante cecidit, ideo Dei virtute subleuari potuit. Quarto quæritur, ex quo voluit Deus incarnari, quare non statim post lapsum Adæ fuit incarnatus & redemit hominem? Respondendum, quod qui dare vult alicui aliquod donum, si sapiens est & discretus primo considerat vtrum illi expediat donari cui vult, & quando expediat: nec exhibet se nimis facilem vel promptum in dando, ne alteri vilescat, vel non reputet pro beneficio hoc idem datum vel ne fiat immemor dati. Sic etiam Christus, quando hoc summum beneficium exhibere voluit humano generi, non statim exhibuit: quia homo non cognouisset, vel putasset se non indiguisse, vel per obseruantiam legis naturæ vel Mosaicæ suam redemptionem meruisse. Ideo tam diu distulit vt homo videret suam miseriam, & suæ liberationis impossibilitatem, nisi à Deo adiuuetur. Voluit etiam, quod hoc ipsum quærerent, & peterent cum magna difficultate: quia quod difficilius acquiritur, hoc charius æstimatur, & diligentius conseruatur. Sub hac dilatione tamen Deus reuelauit seruis suis prophetis & sanctis, patribus se venturum & redempturum humanum genus, sicut varia habentur in biblijs oracula. Item, ostendit per varia signa & prodigia suam incarnationem futuram (de quibus iam trāseo, vt veniamus ad alia magis necessaria) Interim tamen sancti patres quantumcunque Deo dilecti, vel mundi & purgati ab actualibus & proprijs peccatis, tamen ratione communis naturæ vitiatæ & irreconciliatæ, non poterant intrare in æternam beatitudinem, sed ad lymbum omnes descendebant qui bene

Angelus post lapsum cur non debuerit redimi.

Incarnatio Dei cur dilatā sit.

Oracula prophetarū quo spectarint.

vixe-

vixerant(quia malè viuentes descendebant tunc in perpetuam damnationem,sicut modo) vbi non habebant pœnam sensualem, sed carebant visione Dei(quod tamen non est parua pœna, quia sancti etiam qui sunt in cælo, potius vellent esse in pœnis inferni sensibilibus, & videre faciem Dei, quàm in cælo esse & carere beatifica ipsius visione) quia facies Dei est tam delectabilis & gaudiosa, quòd intuens illam non posset sentire aliquam pœnam. Et ideo interim sanctæ animæ illæ clamabant,dicentes: *Domine inclinacelos tuos,& descende.* Et: *Ostende nobis Domine faciem tuam, & salui erimus.* Et: *Vsquequo Domine obliuiscéris nos in finem, vsquequo auertis faciem tuam à nobis?* Et: *Quousque iraseris super orationes seruorum tuorum?* Et iterum: *Vbi sunt misericordiæ antiquæ Domine, sicut iurasti Dauid in veritate tua? Quare facies tuam auertis, obliuiscéris inopiæ nostræ & tribulationis nostræ? Memor esto congregationis tuæ,quæ possedisti ab initio. Fiat misericordia tua Domine super nos quemadmodum speramus in te. Tu exurgens misereberis Sion,quia tempus miserendi eius, quia venit tempus. Rorate cæli desuper & nubes pluant iustum.*

Psal.143. Psalm.79. Psalm.12. Psalm.79. Psalm.88. Psalm.43. Psalm.73. Psalm.31. Psalm.100. Esa.45.

His itaque cum magno gemitu clamantibus, cum magno desiderio expectantibus, post quinque milia annorum & centum nongentos nouem pene annos à creatione mundi, creauit Deus Virginem, quam sibi ab æterno prælegerat in matrem,de qua loquutus fuerat ad serpentem, id est,diabolum qui deceperat Euam, quando expulit Adam de paradiso: *Inimicitiam ponam inter te & mulierem, & semen tuum & semen illius. Ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius.* Hanc creauit formosissimam quæ vnquam nata fuit, quia decuit, vt sicut in anima erat purissima, sic etiam esset & in corpore. Et virtutes excellentiores apparent in pulchris (sicut sunt humilitas & castitas) quàm in turpibus, quæ videntur quasi ex necessitate humiles & castæ. Item, creauit eam excellenter nobilem, vt puta de sacerdotali & regali genere, licet pauper fuit & humilis, & ideo non fuit vsa sua nobilitate ad gloriam vel ostentationem. Item, seruauit eam purissimam ab omni peccato, ab omni macula: quia non decebat vt templum, in quo Deus corporaliter habitare disposuerat, & in quo, & de quo carnem sumere volebat, inquinaretur aliqua macula. Repleuit insuper eam omni sanctitate, omni gratia, omni virtute, omnibúsque donis Spiritus sancti,sicut in subditis fusius dicemus. Ad hanc itaque Virginem(dum venisset plenitudo temporis, quam ab æterno Deus præuidit) misit Deus Angelum suum, vt eam salutaret, vt assensum eius requireret: quia non potuit fieri mater Dei inuita. Cogitate nunc, quando illa benedicta virgo sine macula,candida vt lilium per virginalem castitatem, rubicunda vt rosa per charitatem,electa non solum ex milibus,sed ex vniuersitate omnium creaturarum propter excellentem eius humilitatem, quando sic splendebat in conspectu altissimi,& erat gratissima in oculis eius. Cogitate inquam,quomodo Deus vocauit Angelum, non quemlibet, sed vnum ex principibus Angelorum (quia solet esse magnus legatus, vel ex parte mittentis, si est magnus Dominus, vel ex parte eius,ad quem mittitur, si est honorata persona, vel ex parte causæ,si est magna vel prægnãs:quæ tria simul hic concurrunt, quare legatus fuit nobilis & magnus assumptus) Vocauit ergo inquam Angelum Gabrielem, dicens hæc & similia: Ecce vides

Mariæ virginis creatio quam fuerit purissima.

Nobilitas B. Mariæ quanta fuerit.

Puritas B. Mariæ quanta fuerit.

Sanctitas B. Mariæ quanta fuerit.

Galat.4. Lucæ 1.

Cant.2.4.5. & 6.

udith 10.

Gabriel illam virginem, cuius suauissimus odor sic coram nobis fragrat? Vides puellam illam omnium virtutum pulchritudine, rutilantem? Vides paradisum voluptatis, quam plantauimus à principio? Vides fontem pietatis, quo irrigatur vniuersa terra? Vides sacrarium mentis suæ, diuinitatis nostræ habitaculum gratiosum? Vides hortum conclusum? fonté signatum, rubum Mosi, virgam Aaron, vellus Gedeonis, arcam testamenti, portam clausam Ezechiels, & denique virginem, in quam omnes figuræ legis & prophetarum oracula repromissa sunt, & implenda? Hæc est illa quam amaui, cuius decorem concupiui, quam exquisiui & proposui sponsam mihi accipere. Amator factus sum formæ illius, vt vnigenitus meus sit vnigenitus eius, & Spiritus sanctus sit habitator eam fœcundans. Curre ergo cito, nuncia illi nostrum placitum, nuncia ei Trinitatis consilium. Et hoc est, quod Lucas Euangelista dicit: Missus est angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth. Ecce audistis quis missus est, à quo missus est, propter quid missus est, vbi missus est, scilicet in Nazareth, ad quam missus est: ad virginem, inquit, desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph, de domo Dauid, & nomen virginis Maria. Non sine causa scriptura tam diligenter exprimit nomina, quia latent vbique mysteria, & spirituales intelligentiæ: de quibus non est nobis iam tempus dicendi. Missus est ergo angelus ad virginem, non nouiter aut fortuito inuentam, sed à seculo electam, ab altissimo præcognitam & sibi præparatam, ab angelis seruatam, à Patribus præfiguratam, à Prophetis promissam. Mittitur ad virginem. Bene conuenit vt angelus mittatur ad virginem: quia, vt inquit Hieronymus, semper Angelis cognata est virginitas. Profecto in carne præter carnem viuere, non humana vita est, sed cælestis. Vnde in carne angelicam gloriam acquirere maioris est meriti, quam habere. Esse quippe angelum, felicitatis est, esse virginem virtutis, dum scilicet hoc gratia obtinere nititur virgo, quod habet angelus ex natura. Et sanctus ait Bernardus: O quàm felix virginitas, quæ ex homine Angelum facit. Sanctus tamen Ambrosius dicit, quod maior est victoria virginum, quam angelorum: quia angeli sine carne & sine prælio viuunt, virgines vero in carne & in prælio triumphant.

Notate tamen quam laudanda fuerit virginitas Mariæ: Nondum legerat in libris, quantum Deo placeret virginitas. Nondum erat præceptum nec consilium de seruanda virginitate: nullum viderat ante se exemplum. Nondum scriptum erat, laudabiles esse qui se castrant (scilicet spiritualiter per castitatem) propter regnum Dei. Nondum legerat quod virgines cantabunt canticum nouum: & quod sequentur agnum, quocunque ierit: & quod empti sunt ex omnibus primitiæ Dei & agno. Sed magis legerat, quod Dominus in exordio mundi dixerat: *Crescite & multiplicamini, & replete terram.* Et: *Maledicta sterilis in Israel.* & tamen ita dilexit virginitatem, vt antequam vellet corpus suum pollui, aut concupiscentia libidinis vri, potius eligeret incidere illam maledictionem & opprobrium sterilitatis, potius voluit carere honore fœcunditatis & gloria posteritatis. Quia sciebat quod hæc maledictio non erat à Deo, sed solum erat obprobrium apud homines: quia semper Deo placuit castitas (nam Helias fuit virgo, & raptus est in cælũ) sed adhuc in scriptura tacebatur, quia priuilegium hoc Mariæ seruabatur.

Legatio Dei ad B. Mariam per angelum qualis.

Præcellentia B. Mariæ Virginis.

Psalm. 44. Sapien. 8.

Bernard.

Angelus cur missus sit ad virginem.

Hieronym.

Virginitas carnis quanta sit gloria.

Bernardus. Ambrosius.

Virginitas B. Mariæ quam præcellens fuerit.

Matth. 9. Apoc. 14.

Genes. 1. 9. Deuter. 7.

Castitatem semper Deo placuisse. 4. Reg. 2.

batur. Hoc tamen opprobrium potius elegit, quam virginitatis dispendium. Sciebat enim, quod virginitas non vsquequaq; esset sterilis: quia sicut coniugalitas replet terram filijs, ita virginitas cælos. De quo marito? De Domino Deo, qui est sponsus virginitatis, Omnis namq; virginis anima sponsa est Dei, siue secundùm carnem sit vir vel mulier: quia non est discretio sexus apud Deum. Quid igitur plus mirabimur in te ô benedicta virgo, humilitatem, an virginitatem? Laudabilis plane in te virginitas electa & & seruata, non præcepta, non consulta, non exemplo apud alias mulieres monstrata, & adhuc illaudata. (Longè aliter cogitasti, quam filia Iephte, quam pater vouerat Deo immolandam. Et quia adhuc erat incognita viro, petijt vt antequam moreretur, permitteret ad aliquot dies plangere virginitatem suam, scilicet quod discederet sine semine, sine fructu, sine sui memoria & sine populi Dei augmento) Sed non minor in te fuit humilitas, qua elegisti fieri opprobrium inter mulieres. Hæc procul dubio fecit, vt virginitas placeret (quia sine humilitate virginitas non est virtus) & respexit, sicut tuipsa testata es, Deus humilitatem tuam, O Maria, quia igitur fortiter egisti pro castitate, ideo non solum cares opprobrio, sed etiam benedicta es inter omnes mulieres, habebisq; fructum, qui melior & nobilior erit omnibus filijs totius mundi. Dabit enim tibi Deus gaudium matris cum honore virginitatis. Auferet sterilitatem, & seruabit incorruptionem. Quid enim mirum, si à cæteris non fuit obseruata virginitas, vel non cognita eius pulchritudo? Tibi enim seruatum est illud priuilegium, vt nouo seculo noui filij mater noua, nouam adueheres virtutem. Quum igitur hæc ita se habeant, cur Euangelistæ scribunt hanc virginem sanctissimam fuisse viro desponsatam? Puto equidem neminem id latere, quare virgo hæc fuerit desponsata, scilicet, vt omnis suspitio mala tolleretur à beata Virgine & opprobrium: quia si genuisset non desponsata, putassent homines eam adulteram vel fornicariam: ideo Deus voluit prouidere famæ virginis, & potius voluit homines errare in eius conceptu, quam matrẽ exponere opprobrio. Voluit etiam potius, quod putaretur filius Ioseph, quam quod aliquid sinistrè suspicaretur de beata Maria virgine. Sunt tamen etiam aliæ rationes, quas hic breuitatis gratia prætermitto. Quæritur quoq; hoc in loco haud inconuenienter, quo scilicet tempore Angelus venit ad beatam Virginem, & quando Christus fuit incarnatus. Respondetur, secundùm tempus à creatione mundi fuit in sexto millenario, id est, post quinque milia annorum & pene ducentos annos. Si tempus anni inquiras, dicimus in mense Martio, eodem die scilicet, quo Adam fuit formatus. Dies porro Dominicæ incarnationis fuit feria sexta qua & passus est, & Adã hac eadẽ die peccauit. Horã autẽ aliqui dicũt de sero, alij de nocte, alij diluculo. Sed cõcordando, piè sentiendum est, q; Angelus venit ad Virginem de sero, & loquendo cum ea vsq; ad noctis mediũ, virgo tandem consensit (quia non est credendũ, quod hoc magnũ negotiũ ita subito factũ sit) & tunc Deus descendit in vterum virginis, & homo factus est. Permansit autem cum B. Maria Angelus: imo (vt potius credendum est) totus exercitus Angelorum vsque manè, diluculo, & tũc recessit Gabriel angelus ab ea. Et hoc repræsentat Ecclesia, quando de sero pulsatur, ad Aue Maria, & post Matutinas scilicet manè.

Fœcunditas virginũ qualis sit.

Iudicum 11.

Lucæ 1.

Maria virgo cur fuerit desponsata.

Incarnatio Christi quo tempore facta sit.

Specie quali apparuerit Angelus B. Mariæ virgini.

Quæritur iterum hic, in qua specie Angelus apparuit. Respondetur, in specie hominis, id est, pulcherrimi adolescentis: & hoc propter maiorem certificationem beatæ Virgini, quæ ipsum non solum intellectualibus oculis vidit (sicut consueuerat videre angelos continue) sed etiam corporalibus.

Locus salutationis Angelicæ ad B. Mariam quis fuerit. Matth. 1. Ambrosius.

Quæritur item, vbi tunc fuerit beata virgo, vel quid fecerit. Respondetur secundùm deuotos, sanctosq; doctores, quod iam recesserat de templo quia erat desponsata viro Ioseph, sed nondum celebratæ erant nuptiæ: ideo erat vel in domo matris suæ Annæ, vel, vt communiter scribitur, in domo Ioseph (vel fortè etiam Ioseph tum temporis habitabat in domo Annæ) Ibique erat in camera & clausa, quia non consueuerat videri multum in publico. Ibi ergo legebat & meditabatur scripturas prophetarum de re promissa incarnatione Filij Dei: & ideo feruentissimis suspirijs & lachrymis compassionis & deuotionis rogabat Deum, vt acceleraret promissum & liberaret genus humanum. Non credẽdum tamen, quod orauerit vel quod putauerit se fore matrem Domini: quia depresserat se adeo in abyssum humilitatis, quod nihil tale de se potuit cogitare: Nam nulla creatura pura sic descendit in seipsam ad cognoscendum nihilcitatem suam & tam parua, sicut beata virgo Maria. Et ideo non fuit mirum, quod oratio tantæ humilitatis penetrauit cælos. Scribunt autem multi doctores, quod tunc legebat in Esaia propheta, illum textum: *Ecce virgo concipiet & pariet Filium, & vocabitur nomen eius Emanuel.* Erat autem plus solito deuotione & consolatione diuina superfusa, & contemplationi feruentius, diligentiusq; insistebat super secreto mysterio incarnationis, & ideo flexis genibus, & elevatis oculis ac mente ad Deũ hæc vel similia præcabatur.

Humilitas B. virginis Mariæ quãta fuerit.

Esa. 7.

Oratio B. Mariæ ad Deum pro incarnatione Filij

O clementissime Deus, rex regum, qui bonitate tua mundũ creasti de nihilo, & post Angelum hominem ad tuam imaginem formatum Dominum constituisti creaturarum, vt tibi seruiret, & te diligeret, tibiq; in omnibus obtemperaret: miserere ei iam perdito per peccatum, miserere bonitate tua: miserere clementia & charitate tua. Aperi cælos, & descende. Iam tot annorum milia percurrerunt, & sancti Patres, & Prophetæ, & Patriarchæ, & amici tui in tenebris habitant expectantes lumen tuum. Veni obsecro pater benignissime, veni, & ne respicias peccata hominum, descẽde de cælis verus Deus, verum lumen, gaudium, solatium, dulcedo & consolatio afflictorum. O si oculis proprijs tam grande mysterium aspicerem. O quàm lætarer, cum Deum in carne viderem. O quantum sancti patres gaudium susciperent. Rumpe moras creator optimè, & veni ad liberandum nos. Fac mihi hanc gratiam, vt tuæ matris ancilla & pedisequa efficiar. O si cernere possem antequam moriar illam benedictam virginem, quæ paritura est meum Saluatorem. Profecto illius pedibus prouoluta eius me seruam facerem, & illius semper mandatis obtemperarem. Dum hæc & similia in oratione flexis genibus pertractaret, interim etiam sancti patres in lymbo clamabant: *Memento nostri Domine in beneplacito populi tui, visita nos in salutari tuo.* Quorum clamoribus suspirijs, gemitibus & necessitatibus tandem Deus pijssimus, præcipuè quoniam plenitudo temporis iam adesset, inclinatus, recordatus est iãdem misericordiæ suæ quam promisit domui Israel, & misit Angelũ suum, sicut iam audistis, ad Virginem. Apud quam quid egerit Euãgelista declarat, dicens:

Psalm. 105.

Ecce

Et ingressus Angelus ad eam dixit: Aue gratia plena, Dominus tecũ. Benedicta tu in mulieribus. Hæc verba ab Angelo allata quidẽ, sed cõposita sunt in consilio S. Trinitatis, & missa B. Virgini: suntq; tam sublimia & tam excelsa, quod nunquam humanus intellectus potuit illa penetrare, vel vt componeret meliora inuenire: tam quoque grata sunt B. Virgini, quod nulla oratio alia potest tam grata illi offerri (sicut reuelatum fuit S. Mechtildi) quia quotiens ei porrigitur, reducitur ei in memoriam, & renouatur ei illud gaudium quod habuit in cõceptione filij Dei: quod maius est omnibus gaudijs, quæ habuit in hac vita: ideo volo singula verba exponere. [Aue,] id est, sine væ. Fuit enim beata virgo Maria sine væ concupiscentiæ. In ipsa enim locum non habuit quod scribitur de cæteris hominibus: Caro concupiscit aduersus spiritum. Fuit sine væ culpæ, quia nec originalem nec actualem habuit: & ideo etiam exempta fuit à generali illo vinculo, de quo dicitur: *Nemo mundus à sorde, neque infans cuius est vnius diei vita super terram.* Item fuit sine væ pœnæ, quia sine dolore peperit: ideo non tetigit eam maledictio Euæ, cui dictum est. *In dolore paries filios.* Ideo etiã dicitur ei, Aue: quod verbum si conuertatur, & retrograde legatur, sonat Eua: quia ipsa habuit priuilegia contraria maledictionibus Euæ. Item, fuit sine væ corruptionis: quia in anima & corpore erat, manstq; integra virgo perpetuo, nec in morte caro eius fuit incinerata, sed vt piè Ecclesia credit, ad cælos assumpta & glorificata. [Gratia plena.] Quare non salutauit eam nominatim, sicut nos facimus, Maria? Dicendum, quod omisit proprium nomen, & loco eius imposuit ei nouum nomen, sicut solet fieri quando conferuntur magnæ dignitates, vt Papæ, &c. & ideo mutãtur nomina. Sic fiebat Dei futuræ matri, quia impositum ei angelus nomen, quod ante nulli vnquam homini impositum erat, scilicet gratia plena. Sic nominat eã, quia inter omnes creaturas puras soli huic beatissimæ Virgini conueniebat per excellentiam, vt diceretur gratia plena. Quia licet Apostoli dicti sint pleni Spiritu sancto, & similiter sanctus Stephanus: hoc tamen fuit dissimiliter valde. Quia licet habuerunt plenitudinem gratiæ Apostoli non solum sufficienter, & quantum opus est ad salutem, sed etiam abundanter, id est, copiosè: beata tamen virgo Maria fuit plena gratia excellentissima prærogatiua per exclusionem omnis vacuitatis: quia tantum recepit quantum potuit aliqua creatura recipere, in tãtum vt (secundùm doctores) Deus vltimam perfectionem creaturarum demonstrauerit in ipsa, nec potuerit ipsam facere maiorem, quam est, scilicet, quod est mater Dei, nisi fieret & ipsa Deus, id est, vniretur cum diuina natura, sed tunc non esset amplius pura creatura: quia, secundùm Bernardũ, licet Stephanus vel aliquis alius sanctus dicatur plenus Spiritu sancto, hoc tamen est longè dissimiliter à Maria: quia nec in illo habitauit plenitudo diuinitatis corporaliter, nec cõcepit Deum de Spiritu sancto. Vnde dicit S. Hieronymus: Cæteris sanctis per partes gratia præstatur: Mariæ verò totaliter infudit gratiæ plenitudo.

Habuit ergo præ cæteris excellentiam vel prærogatiuã plenitudinis gratiæ, quæ consistit in tribus. Primo, quia fuit excellẽtior dignitate. Quod patet in hoc, quia est mater Dei: quod tantum est, sicut iam dixi, quod non solũ non potest maior fieri, sed nec cogitari. Ideo comparatur cedro, quæ altior est in-

Verba Angelicæ salutationis quantæ sunt præcellẽtiæ quamq; gratæ B. Mariæ.

Mechtildis.

Sine væ vti fuerit B. virgo Maria multipliciter.

Galat. 6.

Iob 15.

Gen. 3.

Aue conuersum quid significet.

B. Maria nouum nomen hoc loco accipit.

Acto. 2.

Acto. 6. 7.

Spiritu sancto pleni quomodo dicti sint Apostoli.

Gratia plena quinam fuerit B. Maria.

Bernard.

Col. 2.

Hieron.

Gratiæ plenitudinem trifariam fuisse B. Mariæ collatam.

Cedro cur comparetur B. Maria.

est inter omnes arbores. Secundo, fuit excellentior in præeminentia sanctitatis, quia infra Deum ipsa est super omnes sanctos & angelos sanctissima & purissima (sicut dicit Anselmus) ea puritate, qua sub Deo nequit maior intelligi. Nec solum in se sancta est, sed etiam alios potest sanctificare. Vnde non iniuria comparatur cypresso, quæ est arbor medicinalis. Vnde S. Hugo ait: Benedicta es & gratia plena, & intantum plena, vt ex tua redundantia totus hauriat mundus. Propterea dicitur fluuius gratiarum. Vnde in Canticis de ea dicitur: Fons hortorum, puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Lybano. Imo gratia ita plena fuit, quod omnis gratia quæ ad nos venit, secundùm Bernardum, non nisi per manus Mariæ fluit: & ideo frustra expectat quisque aliunde, quam per beatam Mariam aliquid se recepturum sperat. Vnde notate (sicut dicit idem Bernardus) quanto deuotionis affectu Mariam à nobis honorari voluit Deus, qui totius boni plenitudinem in ea posuit: vt si quid in nobis est spei, si quid gratiæ vel salutis, abundauerimus redũdare. Totis ergo medullis cordis veneremur Mariam, quia sic est voluntas eius, qui totum nos habere voluit per illam. Tertio, fuit excellentior in superabundantia capacitatis, quia fuit superabundantissimè capax omnis gratiæ. Habuit enim omnes gratias generales & speciales omnium sanctorum & omnium creaturarum in excellentia summa. Vnde in Ecclesiastico ipsa dicit: *In me omnis gratia vitæ & veritatis.* Et S. Bernardus super illud Ecclesiastici ibidem, *In plenitudine sanctorum detentio mea*, dicit: Verè in plenitudine sanctorũ detentio eius, cui non defuit fides patriarcharum, nec spes prophetarum, nec zelus Apostolorum, nec constantia martyrum, nec sobrietas confessorum, nec castitas virginum, nec fœcunditas coniugatorum, nec puritas angelorum. Nihilominus habuit etiam singularia gratias, quæ nullus sanctorum habuit, à quibus omnis creatura vacua fuit, scilicet quod esset virgo & mater, mater Dei & hominis, domina mundi, regina cæli. [Dominus tecum.] Bernardus: Longè excellentius est Dominus tecum, quam cum alijs sanctis, cum quibus est spiritualiter tantum & in corde: sed est tecum spiritualiter & in corde, & corporaliter in ventre. Itemque, Dominus tecum, Dominus scilicet Pater tecum, qui suum Filium fecit esse tuum. Dominus Filius tecum, qui ex te carnem assumpsit miro modo. Et Dominus Spiritus sanctus tecum, qui tuum cum Patre & Filio sanctificauit vterum.

[Benedicta tu in mulieribus] id est, præ omnibus mulieribus. Non dixit benedicta tu in virginibus, sed in mulieribus, vt sis sola quæ omnes superexcellis, cui nulla cuiuscunque status possit æquari, vt sicut non habuisti similem priorẽ, sic nec es habitura sequentem. Benedicta ergo in mulieribus, id est, in virginibus, in coniugatis, & in viduis: quia omnes hosce tres status comprehendis in te, & omnes in te benedicuntur. Vnde iterum D. ait Bernardus: Benedicta tu in mulieribus, quæ generalem mulierum euasisti maledictionem, vt nec sterilis permaneas, nec cum dolore parias. Hæc sunt quæ per Angelum dicta vel posita sunt in salutatione virginis, id est, in Ave Maria: Reliqua quæ Euangelica narrat historia, prolata sunt ad eandem virginem per sanctam Elizabeth, loquente per os eius Spiritu sancto, qui etiam locutus est præcedentia per Angelum. Vnde ipsa Elizabeth incepit, vbi Angelus

Anselmus.

Cypresso cur comparetur B. Maria.

Hugo. Cant. 4.

Bernardus. Gratiam omnem Dei per manus B. Mariæ in nos fluere.

Bernard.

Gratiam omnium creaturarum habuisse.

Eccle. 24.

Bernardus.

Idem.

Dominus quomodo singulariter fuerit cum B. virgine Maria.

Benedicta vti fuerit B. Maria in mulieribus

Bernardus.

gelus dimisit, repetendo eadem vltima verba Dixit enim etiam ipsa, sicut Angelus. Benedicta tu inter mulieres,& postea subiunxit: Et benedictus fructus ventris tui, & sic alia compleuit, quæ Angelus non dixit: quia non fuit conueniens, vt Angelus hoc diceret, eo quod Maria nondum concepit filium Dei in vtero suo. Cum itaque (sicut prædixi) beata virgo Maria maximè desiderauerat Dei incarnationem & patrum liberationem, reputans pro maximo beneficio, si ipsa meretur talis filij matrem videre, vel ancilla eius fore, venit angelus portans literas ex consistorio S. Trinitatis, dicens: Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Ac si diceret: O Maria virgo super omnes præelecta, quantum te humilias. Tu non eris huius virginis & matris Dei famula, non eris ancilla, non pedissequa: sed eris tu ipsa mater Dei, sicut es ab æterno ad hoc præordinata. Tu enim es illa virgo, de qua locuti sunt prophetæ omnes: tu es regina cælorum & imperatrix omnium hominum & Angelorum, & omnium gratiarum Dei receptaculum. Hæc autem omnia dixit Angelus cum decenti & magna reuerentia. Similiter beata virgo statim assurrexit Angelo: & turbata videbatur ex verbis eius, vt inquit Euangelista. Non quidem ob hoc fuit simpliciter turbata, quia videbat Angelum (consueuerat enim quotidie Angelos videre) sed fuit turbata, primo pudore & verecundia ratione salutantis: quia apparuit ei Angelus in insolita specie, scilicet virili & corporali in ætate pulcherrimi iuuenis, cum clara & præfulgida veste, ostio clauso: quia sicut Bernardus dicit, non est suspicandum, quod Angelus apertum inuenerit ostium virginis, cui nimirum erat in proposito frequentias hominum fugere, & colloquia vitare, ne vel orantis perturbaretur silentium, vel continentis castitas tentaretur. Clauserat itaque etiam illa hora suum super se habitaculum virgo prudentissima: sed hominibus non Angelis. Trepidata ergo fuit ad viri ingressum & ad se solam: quia, sicut dicit Hieronymus, nunquam fuerat à viro salutata: & ita verecundabatur: quia tam subito non cognouit, quod fuit Angelus, sed statim post. Et S. Ambrosius ait: Notare hic possumus, quantum erubescebat consortia hominum, si ita erubuit sermones Angelorum.

Turbata est fuerit B. Maria in sermone Angeli.

Angelus in qua specie ac forma B. Mariæ apparuerit. Bernard.

Hieronym.

Ambrosius.

Secundo, fuit turbata ratione salutationis nouæ, & ex humilitate. Nunquam enim audierat vel legerat talem salutationem, & talia verba. Admirabatur enim valde, quomodo ei talia dicerentur, quod esset gratia plena, & benedicta in mulieribus. Humilitas enim sua non sinebat eam aliquod magnum de se sentire: sed reputabat se paruam & indignam qualicunque salutatione Angeli. Est enim proprium humilitati, quod laudes suas erubescit, & ex eis grauatur. Et ideo in corde reuoluebat: Vnde hoc mihi, vt veniat Angelus Domini mei ad me? Si enim Salomon expauit, quod deberet ædificare templum nomini & memoriæ Domini, quanto magis Maria, quæ ipsamet debebat esse templum Domini, non solum nomini eius, sed deberet eum etiam hospitio recipere, id est, in ventrem suum.

Humilitati proprium quidnam sit. 1. Reg. 4. 8.

Cum ergo sic turbatam eam Angelus vidisset, consolabatur eam, dicens: Ne timeas Maria: Inuenisti enim gratiam apud Deum. Vbi sic, inquit D. Bernardus. Ac si diceret: O si scires quantum altissimo tua placeat humilitas, quantaque tibi apud ipsum sublimitas maneat, angelico te indignam

Bernard.

nec obsequio iudicares, nec alloquio. Non mireris ergo Maria, quia Angelus ad te venit. Nam & maior Angelo in te venit. Non mireris Angelum Dominicum, quia Angelorum Dominus est tecum. Postremo, quid ni Angelum videas, cum iam angelicè viuis? Cur autem indebitam tibi duxeris gratiam Angelorum, quæ inuenisti gratiam apud Deum? Inuenisti enim gratiam apud Deum. Super quæ verba idem D. Barnardus iterum sic dicit? Inuenisti quod ante te inuenire nemo potuit, gratiam scilicet apud Deum. Quam gratiam? Dei & hominum pacem, mortis destructionem, & vitæ reparationem. Inuenisti gratiam, non pro te sola, sed pro vniuerso mundo. Inuenisti reis veniam, ægris medelam, pusillis corde robur, afflictis consolationem, periclitantibus adiutorium & liberationem.

Gratiam quã inuenerit B. Maria apud Deum.

Deinde Angelus secutus, adiunxit: Ecce concipies in vtero & paries filiũ, & vocabis nomen eius Iesum. In vtero, non ab extrinseco, non à viro, sed ab intra concipies clausis sigillis virginitatis. Et paries filium, & vocabis nomen eius Iesum, id est, Saluatorem. Vnde Bernardus: Hoc est, nomen quod dedit cæcis visum, surdis auditum, claudis gressum, sermonem mutis, vitam mortuis, totamq; diaboli potestatem de obsessis corporibus effugat. Hic erit magnus. Semper quidem fuit magnus Deus: sed iam erit magnus Propheta, & magnus homo in miraculis & doctrina. Et Filius altissimi vocabitur, sicut in veritate est. Et dabit illi Dominus Deus sedem Dauid Patris eius. Non loquitur hic de sede temporalis regni, quia ipse idem dixit Christus in passione ante Pilatum. *Regnum meum non est de hoc mundo.* sed de spirituali regno, quod significatur per regnum Dauid, id est, de cælesti Hierusalem. Et regnabit in domo Iacob in æternum, id est, super omnes electos: quia omnes filij Iacob fuerunt electi. Non sic aliorum patriarcharum filij, quorum fuerũt aliqui reprobi, & aliqui electi, &c. & regni eius non erit finis. Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco. Ac si diceret: Non dubito, sed credo, quod fiet sicut dixisti: sed quæro de modo concipiendi: quia virum non cognosco, id est, non cognoscere propono, quia virginitatem perpetuam seruare propono. Iam enim vouerat virginitatem, sicut dicit Augustinus. Ac si diceret, secundùm Bernardum: Si oportebit me concipere filium talem & tantum de viro, scilicet Ioseph: gaudebo quidem de filio, sed dolebo de proposito fracto, id est, de virginitate amissa. O quantus fuit amor virginitatis in Maria, quam etiam in tali casu pro incarnatione filij Dei cum sponso licitè & sine libidine timuit amittere, licet tamen, si ita Deus voluisset vel præcepisset ipsa consensisset. Vtinam homines agnoscerent precium huius thesauri, huius margaritæ scilicet virginitatis, vtique non tam faciliter proijcerent eum in lutum. O quam vilis reputatur hoc tempore, quam faciliter abijcitur. Tantum solicitant homines vt possint hac virtute priuari vel eam amittere, sicut sancti eam curabant custodire. Et quod peius est, iam quidam erubescunt de virtute, maximè de castitate vel virginitate, &c. Et respondens Angelus, dixit ei: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi, id est, non concipies de humano semine, sed de Spiritu sancto. Et ne dicas, Quomodo possum sufferre claritatem, lucemqúe diuinæ maiestatis, audi: Et virtus altissimi obumbrabit tibi, id est, virtus diuinitatis assumet de carne tua, vbi se vela-

Bernardus. Iesus nomine quantæ sit excellentiæ.

Ioan. 18. Regnũ Christi quodnam fuerit B. virgini promissum.

Virginitatem B. Mariã vouisse Deo. Augustinus. Bernard.

Virginitatis pretiositas quanta sit.

velabit, & obumbrabit tibi, scilicet quia sub corpore tuo tegetur quasi sub vmbra: quia si oculi non possunt intueri in solem, quis mortalium posset inspicere solem infinitæ claritatis, id est, Deum, nisi sub vmbra obtegeretur carnis? Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. Postea dixit Angelus de Elizabeth multa Mariæ ad illi persuadendum & commouendum quatenus consentiret. O miram dignitatem tuam beata virgo, quod vsque ad tuum consensum peruenit nostra redemptio. Tantum ipsa respondeas verbum, & suscipias Dei verbum. Præbeas consensum, & concipias Dei Filium. Expectat tota Trinitas, expectant patres in lymbo, expectat totus mundus: tam propè nobis est redemptio nostra, vt si ipsa duntaxat consenseris, tunc salui erimus. In fine autem consentiēdo Maria dixit: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum. Ac si diceret: Ex quo ita est voluntas Domini, offero me paratam in ancillam eius. Hæc verba creditur dixisse iterum flexis genibus, eleuatis oculis in cælum cum lachrymis & incredibili humilitate & deuotione. In quibus verbis, hoc est, in tali consensu, quod fieret mater Dei, & cum virtute prolatis, creditur plus meruisse quam omnes electi totius mundi.

In consensu B. Mariæ quænam virtutes splendeant. Bernardus.

Fuerunt ista verba & iste consensus virtutibus plenus, è quibus quatuor præcipuè eluescunt. Primo, cum dixit: Ecce, notatur maxima eius obedientia. Quasi diceret: parata sum ad omnem voluntatē Domini. Secundo, humilitas immensa per hæc verba: ancilla Domini. Vnde Bernardus: O veneranda virginitas, ô prædicanda humilitas: Ab Angelo mater Domini appellatur, & se ancillam Domini confitetur. Tertio, charitas inflammata per hæc verba: Fiat mihi. Quarto, fides deuota & firma, quæ insinuatur per hæc verba: secundùm verbum tuum, id est, sicut dixisti, & sicut ego credo. Hæc autem verba fuerunt miræ virtutis, quia statim his completis, Dei Filius, imo & tota Trinitas intrauit in vterum virginis salua virginitate eius, & cum ineffabili superfusione & repletione consolationis & gaudij in Spiritu sancto. Licet enim solus filius homo sit factus, id est, carnem assumpsit: tamen hoc factum est ex operatione totius Trinitatis. Adscribitur tamen magis hæc operatio, id est, formatio carnis Christi Spiritui sancto, ad ostendendū causam incarnationis: quia Spiritus sanctus dicitur amor Patris & Filij. Amor autem quo dilexit nos Deus est causa quare incarnari voluit. Vnde dicitur in Euangelio: Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret. Et secundùm hoc intelligitur Christus conceptus de Spiritu sancto: non quod Spiritus sanctus aliquam materiam ministrauerit Christo, sed quia ipse separauit de purissimis guttulis sanguinis virginei cordis Mariæ, & deduxit in clausum vterum, & formauit illas in corpus Christi. Notandum, quod in ſyno & eodem instanti quatuor hæc fuerunt perfecta in incarnatione Dei, scilicet conuersio sanguinis purissimi virginis Mariæ in carnem, & alias partes corporis Christi. Secundo, perfecta organizatio membrorum. Tertio, animatio corporis organici. Quarto, assumptio & vnio corporis Christi cum diuinitate. Hæc autem omnia facta sunt non per prius & posterius, sed simul, & in instanti. Vnde sequitur, quod in primo instanti Christus, licet fuerit minimæ quantitatis secundùm corpus, vt vix discerni vel apprehendi potuisset, tamen fuit tam perfectæ virtutis, po-

Incarnatio Christi cur adscribatur Spiritui S. Ioan. 3.

Quatuor mira facta in incarnatione Christi.

tis, potestatis, scientiæ & omnium bonorũ capax & plenus & perfectus, sicut cum fuit XXX. annorum, & sicut iam est in cælo. Creuit tamen in vtero secundùm molem corporis, & etiam post natiuitatem: Creuit etiam virtute & gratia, sed hoc intelligitur quo ad ostensionem secundùm tempus ætatis. Nam in se nihil nouæ perfectionis acquisiuit post natiuitatem suam aliquo tempore, quam prius non habuerit, qui est cum Patre & Spiritu sancto Deus benedictus in secula, Amen.

DE SANCTO AMBROSIO EPISCOPO, PAraphrasin in Epistolam quære in Festo D. Nicolai. Exegesin in Euangelium reperies ibidem, nisi post Festum Paschæ, de eodem celebretur: tum namque require Exegesin in Euangelium, Ego sum vitis vera, &c. in Ferijs D. Georgij martyris. Sermonem autem quære in Festo S. Nicolai, vel S. Martini.

FERIA SECVNDA POST SOLENNITAtem Paschæ, Lectio Act. X.

STans Petrus in medio plebis, dixit: Viri fratres vos scitis, quod factum est verbum per vniuersam Iudæam, incipiens à Galilæa post baptismum quod prædicauit Ioannes, Iesum à Nazareth, quomodo vnxit eum Deus Spiritu sancto & virtute. Qui pertransiuit benefaciendo & sanando omnes oppressos à diabolo, quoniam Deus erat cum illo. Et nos testes sumus omnium, quæ fecit in regione Iudæorum & Hierusalem, quem occiderunt, suspendentes in ligno. Hunc Deus suscitauit tertia die, & dedit eum manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo, nobis qui manducauimus & bibimus cum illo, post quam resurrexit à mortuis, & præcepit nobis prædicare populo & testificari, quia ipse est qui constitutus est à Deo iudex viuorum & mortuorum. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum.

Matth. 3. Lucæ 3. Psalm. 44.

Lucæ 24. Ioan. 20. 1. Matth. 28. Marc. 16.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

ANte hanc lectionem scribit Lucas in Actis, quomodo Centurio ab Angelo iussus fuerat, accersire Petrum, docturum quid oporteret illum, vt saluus fieret, facere. Petrus quoque per visionem instructus (cum ante ad Iudæos tantum putaret missos Apostolos) vt gentes quoque ad fidem colligeret, profectus fuit ad Cornelium. Et ibi stans in medio plebis, quam secum Cornelius habebat ex amicis collectam, cuius grandior erat pars ex gentibus, dixit: Viri fratres, vos scitis quod factum est verbum per vniuersam Iudæam, quisnam rumor, quæ fama quoque de Christo vbique sese diffuderit.

Actor. 10.

fuderit. Qui incipiens prædicationem suam à Galilæa, post baptismum, quo Ioannes illum baptizauit, prædicauitque eundem Iesum à Nazareth esse Christum, dicens populo: *Medius vestrum stetit quem vos nescitis*, docens nihilominus quomodo vnctione spirituali vnxerit eum Deus Pater, Spiritu sancto & virtute gratiarum ac miraculorum. Hic Iesus pertransiuit vniuersas regiones beneficia indigentibus præstando, sanandoque omnes oppressos à diabolo. Diabolus enim alios opprimit morbis & calamitatibus vt ad impatientiam perducat, alios onerat peccatis, vt Deo auferat, alios vanitatibus implicat, vt à Deo abstrahat impediatque, Iesus verò sanauit omnes oppressos à diabolo, quotquot ab illo remedium quæsierunt. Quoniam Deus erat cum illo, quare non humana tantum, sed diuina etiam operabatur virtute, cum esset Deus & homo.

Matth. 3. Marc. 1. Lucæ 3. Ioan. 1.

Porro nos Apostoli testes sumus omnium mirabilium, quæ fecit in regione Iudæorum & in Hierusalem. Quem Iudæi propterea quod eorum corripuit vitia, occiderunt, suspendentes in ligno crucis. Hunc mortuum & sepultum Deus suscitauit tertia die, & dedit eum post resurrectionem manifestum fieri non omni populo indifferenter, nec vt omnibus qui crederent in illum appareret, sed testibus manifestauit ad hoc præordinatis à Deo, puta nobis, qui manducauimus & bibimus cum illo: & hoc postquam resurrexit à mortuis. Hæc autem causa, quare præcipuè nobis præ alijs se post resurrectionem manifestauit, est: Quia præcepit nobis prædicare populo ac testimonium ferre, quia ipse est, qui à Deo Patre etiam secundùm naturam humanam constitutus est iudex viuorum & mortuorum, hoc est, eorum qui in Dei gratia ab hac vita decesserunt tanquam viuentium, & illorum quoque, qui in peccato mortali ab hac vita demigrarunt, tanquam mortuorum. Aut ita: Iudex erit viuorum, qui in fine mundi viuentes reperientur, in mundi conflagratione morituri, & qui ante finem seculi, hac luce sunt defuncti. In illo autem iudicio duo erunt: Vnum est autoritas iudicandi. Hæc æquè vna est & communis tribus in diuinitate personis. Alterum est exequutio iudicij, seu sententiæ prolatio. Hoc competit Christo secundùm humanam naturam, quam suijpsius humiliatione, subiectione passioneque meruit. Et ideo dicitur de eo apud Ioannem: *Potestatem dedit ei & iudicium facere, quia filius hominis est.* Item que: *Neque enim Pater iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit Filio.* Huic denique Christo omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem accipere peccatorum suorum per inuocationem nominis eius, omnes qui credunt in eum, hoc est, omnes qui fide & charitate illi coniunguntur seu incorporantur. Prophetarum enim vnus est sermo omnium, eos qui in Christum credunt, quique Christum inuocant, in nomine eius à peccatis suis iustificari.

Matth. 28. Marc. 16. Lucæ 24. Ioan. 20.

Marc. 16.

Ioan. 5.

Ibidem.

EXEGESIS EVANGELII EIVSDEM FERIÆ secundæ Paschæ, Lucæ XXIIII.

CHristus Dominus noster non phantastica aliqua specie nec apparenter tantum, vt quorundam hæreticorum astruxerunt figmenta, sed verè se surrexisse, multis voluit ipsemet Dominus probare argumentis. Siquidem vulnera sua quæ recepit ex clauis, quibus affixus est cruci &

Resurrectionem suã quibus argumẽtis probauerit Christus veram.

lancea qua est perfossus, gloriosa, hoc est, vulnerum cicatrices suo in corpore retinuit, eadem Apostolis monstrauit, palpandum, hoc est, tangendum se præbuit cum eisdem denique manducauit. E quibus omnibus argumentis verè & non phantasticè se surrexisse ostendit. *Videte inquit, & palpate quia spiritus carnem & ossa non habet, cuiusmodi me videtis habere.* Præterea, sicut hodie legitur in Euangelio, cum duobus ex discipulis euntibus Emaus loquens in specie peregrini ambulabat, cum eisdem quoque ad mensam, quoad ex fractione panis illum cognoscerent, sedit. Sic namque scribit Lucas.

Ioan. 20.

Luc. 24.

Ibidem.

Duo ex discipulis ibant in castellum quod erat in spacio stadiorum sexaginta ab Hierusalem, nomine Emaus.

Qui fuerint hi duo discipuli, qui ad Emaus se conferebant castellum, quamuis Ambrosius alterum nominet Amaon, in Euangelio verò vnus eorum nominatur Cleophas, non improbanda tamen est sententia Theophili & Gregorij, qui eum quem Lucas hic tacet, Cleophæ socium, dicunt ipsum fuisse Lucam, qui hoc Euangelium scripsit, & pro modestia suum nomen tacuisse. Ibant autem in castellum Emaus, quod distabat ab Hierusalẽ sexaginta stadijs. Stadium vocant spacium centum viginti quinq; passuum, quod Hercules vno, vt aiunt, anhelitu cucurrerit, & tunc steterit à stando dictum. Porro octo stadia vnum faciunt milliare, quasi mille passuum spacium. Colligitur igitur septem milliaribus ab Hierusalem Emaus destitisse, & quatuor stadijs. Castellum hoc post vastationem Hierusalem sub Marco Aurelio reparatum, dictum est Nicopolis.

Ambrosius.

Theoph. Gregorius.

Stadiũ quid sit.

Et ipse loquebantur adinuicem de his omnibus quæ acciderant. Et factum est, dum fabularentur & simul quærerent, & ipse Iesus appropinquans ibat cum illis. Oculi autem eorum tenebantur ne eum agnoscerent.

Discipuli hi loquebantur de Christi vita & morte, admirantes, non vt hi qui crederent eum resurrecturum, sed quam innocenter esset passus, quam insipienter ac timidè ab Apostolis derelictus, & quomodo ipsi quoque deinceps suam instituerent vitam. Dum itaque sic fabularentur, id est, Christi facta fabulantium more recitarent, & ab inuicem quærerent, ipse Iesus appropinquans, ibat cum illis. Semper enim præsto est de se loquentibus, iuxta illud: *Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Oculi autem eorum tenebantur ne eum agnoscerent. Ambulabat enim Iesus cum eis vt peregrinus, habitu & gestibus vtens peregrini.

Matth. 18.

Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones, quos confertis adinuicem ambulantes, & estis tristes?

Tristes erant discipuli ex his quæ circa Iesum viderant accidisse, quem amiserant desolatione nimia, quem resurrecturum audierant, sed modicum iam inde sperabant. Expectauerant quidem dubij & tristes si forte resurgentem perciperent. Verum, cum nihil audirent de illius resurrectione, iam fermè desperabant. Tristes igitur erant. Cum verò omnia sint nuda & aperta oculis Christi, non eos interrogat discere cupiens, sed ex verbis eorum occasionem vt eos doceat vult sumere. Ideo enim agnosci ab eis noluit

Hebr. 4.

Chri-

Christus, vt pectoris sui cogitationes scrupulosque externos omnes liberè, tanquam cum homine simplici & ignoto enudarent, & ipse ad singula eorum responderet dubia.

Et respondens vnus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus es in Hierusalem, & non cognouisti quæ facta sunt in illa his diebus? Quibus ille dixit, Quæ? Et dixerunt, De Iesu Nazareno, qui fuit vir Propheta, potens in opere & sermone coram Deo & omni populo, & quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes & principes nostri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum.

Tu solus peregrinus es in Hierusalem, qui hæc ignoras? Quomodo te latere potuit quod adeo palam factum est, vt non solum huius rei fama aut rumor diffusus sit vndique, sed spectaculum quoque miserabile manifestum est omnibus qui fuerunt Hierosolymis? Qui dixit eis: Quæ? Et dixerunt: De Iesu Nazareno, qui fuit vir Propheta, potens in opere & sermone coram Deo & omni populo. Prophetam nominant Christum, Dei Filium tacentes, vel quia hoc non credebant, vel quia hoc confiteri coram ignoto homine non audebant, qui eorundem posset ad Iudæos deferre testimonium. Et quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes & principes nostri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum. Vide hic, licet non confiteantur eum Dei Filium, multifariam tamen commendant eum. Nominant enim illum Prophetam & virum à constantia & synceritate: laudant quod verax in sermone, quod syncerus, quod denique potens absque fictione & simulatione in sermone fuerit & opere.

Nos autem sperabamus, quod ipse esset redempturus Israel.

Sperabamus quasi non amodo sperantes. Temporalis erat hæc redemptio, cuius spes ferè omnibus erat Iudæis insita, adeo vt nec discipuli Domini Iesu aliud putarent, quam quod temporalis esset Christus rex futurus, aut quod Iudæos de potestate Romanorum atque omni alia subiectione esset humana redempturus. Siquidem vbi eum resurrexisse etiam cognouerant, interrogabant eum, dicentes: *Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel?* Dicunt igitur: Nos autem sperabamus, quod ipse esset redempturus Israel. Vide autem, quia de eius resurrectione nonnihil sperauerant, præsertim cum ab eorum nondum recessisset memoria, id quod olim Apostolis cum passionem suam illis prædiceret, insinuarat: *Ecce ascendimus*, inquiens, *Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt de filio hominis. Tradetur enim gentibus & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur. Et postquam flagellauerint, occident eum: & tertia die resurget.* Huius verbi videbantur adhuc memores, & tertia die resurget. Siquidem mox subiungunt: Act. 1. Luc. 18. Matth. 20. Marc. 10.

Et nunc super hæc omnia tertia dies est hodie quod hæc facta sunt. Sed & mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum, & non inuento corpore eius, venerunt dicentes, se etiam visionem angelo-

rum vidisse, qui dicunt eum viuere. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, & ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt: ipsum verò non inuenerunt.

Vt hominibus solet mœstis & perturbatis contingere, ita discipuli hic cuncta narrant cum formidine & suspitione erroris aut falsitatis. Dicunt enim: Sperabamus eum resurrecturum, & narrant testimonia resurrectionis, nec tamen credunt, sed adhuc hæsitant. Optabant quidem verum esse, quod mulieres narrauerant, & alij formidabant ab his qui fuerant ad monumentum, rem non rectè ab angelis intellectam. Idcirco adhuc diffidentia trepidantes dicunt: Insuper tertia est dies hodie à tempore passionis eius, quo sicut nobis prædixerat, ipse deberet resurgere. Ad hoc autem, vt simus dubij ac incerti, multum facit hoc quod nos facit quoque mirari, quia mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum, terruerunt nos, id est, in maiorem admirationem & dubietatem nos perduxerunt. Siquidem non inuento corpore eius, venerunt dicentes, se visionem angelorum vidisse, qui dicunt eum viuere. In perplexietate quadam constituti erant, qua neque omnino credebant, neque etiam ex toto diffidebant. Optabant enim quod dicebatur viuere, verum esse, sed quomodo id crederent, quomodove dicentibus assentirent, quippe qui viderant illum mortuum sepeliri ignorabant. Et abierunt quidam ex nostris scilicet Petrus
Ioan.20. & Ioannes, aut fortasse plures ad monumentum, & ita inuenerunt, sicut mulieres dixerunt, monumentum scilicet vacuum: ipsum verò non inuenerũt. Inter fluctus spei & desperationis hi discipuli erant constituti, vt vix ipsi scirent quid credere deberent, ex omni parte & scrupulos & argumenta, & contrarietates & persuasiones ediuerso habentes, ideo pro hac parte modo, mox iterum pro alia parte disputant, donec eos magister illuminaret veritatis. Propterea sequitur.

Et ipse dixit ad eos: O stulti & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt prophetæ. Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?

Quid, inquit, adeo estis cæci & ignorantes, vt non capiatis hæc quæ facta sunt? quandoquidem eadem omnia olim sunt prædicta à prophetis futura. Nonne hæc oportuit pati Christum, quæ scilicet illum pati vidistis, pro redemptione generis humani, & sic per huiusmodi victoriam mortis redire in patriam suam? Hoc enim est redire in gloriam suam. Non parcit autem si Christum oportebat pati, eos propterea excusatos à peccato, qui Domino passionem intulerunt. Neque enim redemptioni nostræ, cui necessarium fuit pati Christum, seruire cupiebant, sed suæ inuidiæ & furori satisfacere. Eorum itaque nequitiam sapientissima Dei prouidentia nobis
Pati oportuit Christum sic & nos. conuertit in remedium. Vide autem hic cum dicitur oportere Christum pati, & sic intrare in gloriam suam, quid nobis expectandum est. An meliora habere cupiunt membra, quam caput? An mollius quiescent quam caput membra? Aut aliud nos expectabimus, quam de omnibus quidam pro-
Act.14. nunciat: *Per multas tribulationes, nos oportet intrare in regnum cælorum?* Non ergo,

Non ergo si regnum cupis introire cælorum, aliud quam tribulationem te oportet expectare. Absit vt sine tribulatione sis. Hæc vita si cuipiam salutaris est, tribulatione caret. Quia si caret, salutaris non est. Id igitur elige, id amplectere, quod Christus. Oportebat, inquit, Christum pati. Quare? Primo, propter Patris ordinationem. Calicem (propterea ait) quem dedit mihi Pater non vis vt bibam illum? Secundo, propter impletionem scripturæ. Quomodo ergo, inquit, implebuntur scripturæ? Tertio, propter suam exaltationem, de quo in præsentiarum dicit: Oportebat Christum pati, & ita intrare in gloriam suam. Et Apostolus ait: *Christus factus est pro nobis obediēs vsque ad mortem. Propter quod exaltauit illum Deus.* Quarto, propter nostram eruditionem. Ideo à Petro Apostolo dicitur: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius.* Quinto, propter nostram redemptionem. De hoc denuo Petrus dicit: *Non corruptibilibus auro & argēto redempti estis, sed sanguine immaculati agni Filij Dei.* Sexto propter nostram reconciliationem. De quo Paulus: *Cum inimici essemus, reconciliati sumus per mortem Filij eius.* Septimo, propter inferni spoliationem & patrum ibi captiuorū liberationem. De hoc Zacharias loquitur, dicens: *Tu verò in sanguine testamenti eduxisti vinctos de lacu.*

Pati quare oportuit Christum. Ioan. 18.

Philip. 2.

1. Pet. 2.

1. Pet. 1.

Rom. 5.

Zach. 9.

Et incipiens à Mose, & omnibus prophetis interpretabatur illis in omnibus scripturis, quæ de ipso erant. Et appropinquauerunt castello quo ibant, & ipse se finxit longius ire.

Incipiens Iesus à Mose, id est, à quinque libris Mosi & omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis, quæ erant de illo, hoc est, vbicunque in scriptura sacra, siue id fuisset in lege & in libris Mosi, siue in prophetis aliquid erat de Christo scriptum, declarabat hoc in Iesu ita impletum. Quod tamen intelligendum est de locis præcipuis, quæ euidenter monstrabant in Christo aliquid implendum, quod modo in Iesu fuerat impletum. Et appropinquauerunt castello quo ibant, haud dubium parū fatigati itinere, sed illuminationibus potius recreati diuinis, quæ per Christi eruditionem in eos irradiabant. Et ipse se finxit longius ire. Discipuli enim hi duo ibi voluerunt manere, Dominus autem speciem præferebat ituri ad locum adhuc magis distantem. Hoc enim erat eius fingere, significare scilicet se non mansurum in hoc loco per noctem. Quod nec fecit, nam postea sequitur: Euanuit ex oculis eorum. Finxit quoque ad significādum quod longè à cordibus eorum aberat, non ad decipiēdum, aut aliquid quod non erat, persuadendum.

Et coëgerunt eum, dicentes: Manē nobiscum, quoniam aduesperascit, & inclinata est iam dies. Et intrauit cum eis.

Coēgerunt, inquit, eum haud dubium suaui molestia atque reuerētia pia illum rogando, inuitando, & quasi precum addendo, grauamina (quibus honestum erat non refragari) non vim inferendo. Coactio hæc non displicet Christo: Quin potius adeo hæc illi fuit accepta, vt propterea finxisse, hoc est exhibuisse speciem longius ituri credatur, quo eos, quos iam colloquēdo ad sui cognitionem aliquanto præparauerat, & propulso perfidei frigore

gore calefecerat ad feruentiora desideria prouocaret. Ideo, inquam, finxit se longius ire, quia hoc verbum audire voluit: Mane nobiscum Domine Illos nanque per charitatis excitationem (qua se inuitabant) ad capiendum Dei verbum reddere cupiebat aptiores, & ad sua verba attentiores. Voluit præterea hic nos Dominus docere, quam studiosi esse debeamus operum pietatis hospitalitatis & charitatis in proximos Christianos. Siquidem pauperes & peregrini non solum admittendi, sed nec tantum inuitandi, verum trahendi sunt etiam ad mensam & hospitium propter Christum.

Gregor. Et intrauit cum illis. Ibi mensam, vt Gregorius ait, ponunt, cibos afferũt, & eum quem in expositione scripturæ sacræ non cognouerant, in panis cognoscunt fractione. Eleemosyna enim interdum profundius illuminat, seu misericordiæ opus, quam lectio.

Et factum est, dum recumberet, cum eis, accepit panem, & benedixit ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum. Et ipse euanuit ex oculis eorum.

Multa fuerant, quæ detinebant eos, ne Christum agnoscerent, puta timor, stupor, luctus, recensque memoria de CHRISTI morte. Nec facilè agnosceretur, si quis in aliena specie, aut aliter vestitus, qui sciretur mortuus rediret. Hoc enim nemo suspicatur, nec sperat quod redeat. Vo-

Auguſt. lunt tamen aliqui (vt Augustinus) à satana oculos discipulorum detentos, ne Christum inter tot eruditionis verba cognoscerent, idque illis ex defectu fidei accidisse, donec Christo simul recumbente, morem, quem in eo sæpe olim viderant assuetum cernerent, puta, quia benedicebat panem, frangebat & porrigebat. Volunt etiam deuoti quidam hunc fuisse Christo morem, vt panem frangeret nullis decidentibus micis, non aliter atque cultro quis illum scidisset. Hunc igitur morem illi solitum cùm vidissent, aperti sunt oculi eorum, id est, quem videbant, cœperunt agnoscere. Sunt qui hæc verba quæ de fractione, benedictione, & porrectione panis narrantur, intelligunt de pane illo sancto, id est, de Eucharistia, cuius perceptione fuerint discipuli perfectè illuminati. Vtunturque hoc loco in Nec-christianos qui sub vtraque specie contra ritum Ecclesiæ putant corporis & sanguinis sacramentum laicis dandum, quandoquidem hic sub vna tantum specie discipulis dederit illis panem, non solum sanctificatum, sed ipsam quoque sanctificationem. Siquidem de calice hic nihil dicitur. Nam mox vbi illi acceperunt de eius manu panem hunc consecratum, aperti sunt oculi eorum, & illum cœperunt agnoscere. Agnitus verò mox euanuit ex oculis eorum.

Et dixerunt ad inuicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis de Iesu, dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas? Et surgentes eadem hora, regressi sunt in Hierusalem, & inuenerunt congregatos vndecim, & eos qui cum ipsis erant dicentes: Quia surrexit Dominus verè, & apparuit Simoni.

Inse-

In seipsos reuersi discipuli dicebant: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis in via) quasi dicerent: Merito debuissemus illum agnouisse, qui suis verbis nos erudiens, tam insolito corda nostra feruore calefecit. Et surgentes eadem hora regressi sunt ad Hierusalem. Lætitia enim erant pleni & dicere poterãt: *Dies hæc bona est nuncij. Si tacuerimus, sceleris arguemur.* Ideo curarunt mox ad alios Apostolos reuerti, & quæ acciderant, nunciare. Et surrexit mox ad alios Apostolos reuerti, & quæ acciderant, nunciare. Et surgentes eadem hora nondum peracta cœna, nec instantis noctis crepusculum horrentes regressi sunt Hierusalem. Et inuenerunt congregatos vndecim, & eos qui cum ipsis erant, dicentes, quoniam surrexit Dominus verè, & apparuit Simoni. Quasi dicant: Non vt putauimus, deliramenta sunt mulierum, quæ dicunt Christum viuere, sed verè surrexit, apparuitque Simoni. 4. Reg. 1.

Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via, & quomodo cum cognouerunt in fractione panis.

Propterea hi duo discipuli festinauerunt redire Hierosolymam, quo Apostolis læta nunciarent. Verum, interim quod paululum abfuerant, lætiora illis quoque euenerunt. Quare, vbi ad Apostolos venerunt, lætitia duplicatur tantis gaudiorum nouitatibus. Post grauem autem illam tristitiam, quam sustinuerunt discipuli ex morte & passione Domini his diebus, suauior hæc erat illis gaudiorum nouitas, qua eos Christus voluit refici: vt quomodo tristitia illis venerat super tristitiam, ita lætitiam nunc super lætitiam acciperent. Secundum enim multitudinem dolorum in cordibus eorum, consolationes diuinæ lætificauerunt animas eorum. Psalm. 93.

Præstet nobis omnipotens Deus, vt huius quoque sanctæ lætitiæ participes efficiamur. Sentiamus quoque Christum verè resurrexisse, in nobis præstante eodem Domino nostro qui est benedictus in secula, Amen.

SERMO IN EADEM FERIA II.

Peregrini conditiones cuiusmodi sint nobis imitabiles: & quid amor faciat.

NOn habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus, Heb. XIII. Certum est nos omnes hic esse aduenas & peregrinos, vt Petrus ait Apostolus, super terram, quare hic non vt in patria, sed in exilio viuimus. Aliter autem longè viuendum est peregrino & exuli, aliter ciui. Qui enim peregrinus est, viatorem se agnoscit, nec diutinam se vno in loco habere mansionem, sed locum videre illi conceditur & transire. Quocirca bene dixit Paulus, vt ab amore nos vitæ abduceret præsentis: Non habemus hic manentem ciuitatem, quam scilicet diligamus, aut credamus diu inhabitare, sed futuram inquirimus. Quasi volens dicere: Non est nobis cogitandum quomodo in hac vita sit nobis bene, nec ita prospiciamus nobis, quasi semper victuris, sed de patria nostra, de ciuitate quam perpetuo inhabitabimus, cogitemus, ad illam aspiremus, ad illam tendamus, ad illamque continuè ambulemus. Hoc vt nobis Christus quoque commendaret, in specie apparuit peregrini. Peregrinus non paucas habet conditiones nobis imitabiles. Prima est, quod cogitat scitque in quouis loco non diu. 1. Pet. 2. Peregrinorũ mores qui. Hebr. 3. Luc. 24. Peregrinorũ conditiones.

diu manſurum ſe, ideo non diu quieſcit, præterquam vbi manere eum oportet, hoc eſt, in patria ſua, aut vbi in loco habitat quaſi in patria ſua. Si bene illi eſt in via, minus inde exultat, propterea quid hoc gaudium ſcit ſecum diu perſeuerare non poſſe, & quod tranſibit inde. Si verò triſte quid illi occurrerit, minus grauatur, ſciens id fore quod tolerat breuè & tranſitorium, quod mox euadat. Hoc modo omnes nos conuenit eſſe peregrinos, qui ab amore huius vitæ præſentis ab omniq; gaudio caduco & terreno eſſe debemus alieni, non vt nihil mundani gaudij vnquam ſentiamus, ſed vt nihil his confidamus, nihil nos implicemus, nihil inde conſolemur, nihilq́ue ibi quieſcamus, ſcientes quia *vanitas vanitatum, & omnia vanitas*, nihilq; eſt quod fixum ſtabileve permaneat ſub ſole. *Filij* igitur *hominum, vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium?* Quæritis quæ vobiſcum non perſeuerant, quæ coram Deo vos excuſare non poſſunt, quæ iuuare nequeunt, quæ poſtremo vos quoque fallunt & decipiunt. Secundo, nihil grauiter nos contriſtet, memores quod leue & momentaneum eſt pondus tribulationis noſtræ, quod hic ſuſtinemus, ſi comparetur ad futuram gloriam æternitatis. Quicquid enim nos hic torquet, etſi diuturnũ ſit, præterea quod nulla tribulatio non affligat & diuturna videatur, perpetuum tamen nihil hic eſt, ſed finitur omnis terrena calamitas hic æque vt felicitas. Hęc igitur peregrini conditio nos hic tam inſtruit quam conſolatur, quod peregrinatio noſtra perpetua non eſt, nec diuturna ſuper terram. Quid igitur bona pereuntia multo labore quærimus, quæ diu non poſſidebimus? Aut quomodo lætabimur ſuper re aliqua, cum qua diu non verſabimur, cum qua ne ad momentum quidem vt moremur, ſecuri ſumus? Recordemur diuitis illius, qui præ nimia rerum abundantia horrea ſua dilatauit, & conſolans ſeipſum, dicebat: *Epulare anima mea & gaude, quia in multos annos bona habes repoſita.* Sed quid illi dixit Deus? Nempe, *Stulte hac nocte à te repetent animam tuam, & ea quæ paraſti cuius erunt?* Vides, quia ſuper diuitijs exultauit, quibus frui diu non potuit? Nonne ſatius ſe cogitaſſet peregrinum ſuper terram, qui nihil in terrenis omnibus ſideret, ſed vbicunque ambulat, ſciret eadem ſua non eſſe, ſe cum illis manere non poſſe, nec illa vt ſecum aſportet, ſibi licere? Sunt alij qui gaudent ad organum & ſonitum tympani, ducuntq; in bonis dies ſuos, viuuntq; hic vt ſemper victuri, vtpote ciues huius mundi, non peregrini. At cum ſe viuere putant, cum ſibi ſalua omnia credunt (vt ſequitur) in puncto ad infernum deſcendunt. Imitemur igitur peregrinorum conditionem, vt in itinere ea quæ nobis occurrant, intueamur tantum, vidiſſe ſufficiat, tranſeamus, nihil nos detineat aut remoretur, alioqui nunquam ad patriam veniemus. Nihil etiam nos impediat, ſed aſpera & dura penetremus. Secunda eſt peregrinorum ac viatorum conditio nihil ſecum ſumere præterquam viaticum. Sciunt enim viatores ſe grauari ac premi, quicquid ſecum portare præter viaticum voluerint. Hoc modo non plura quæramus, quam nobis ad ſuſtentationem ſit neceſſarium. Habentes enim alimenta & ea quibus tegamur, his contenti ſimus. Sed quis hæc mundo perſuadebit? Theſaurizant, & ignorant cui congregabunt ea, omni quo viuunt tempore in anguſtijs, in tribulationibus, in metu, in triſtitia, in inuidia, ſeſe conſumentes. Quid dicam de curis & afflictionibus

Eccle. 1. 12.

Pſal. 4.

2. Cor. 1.

Luc. 12.

Iob 21.

Ibidem.

1. Tim. 6.

Pſalm. 38.

onibus animi? In mollibus lectis inquieti dormiunt, nocte diuque solicitudinibus anguntur, discrutiantur cura filiorum, vt illos diuites efficiant, vt illos beant soliciti. Sic easdem miserias, quibus ipsi fatigantur, & calamitosas infelicitates quasi hæreditatem quandam filijs relinquunt. Quam feli- Heb.13.
ciores sunt hi, qui paucis contenti, peregrinos se agnoscunt super terram, nec onerari se consentiunt in itinere, quibus sufficit vt tandem habeãt, quo ad patriam perueniant. Tertia peregrinorum conditio est, quod si calumnia aut iniuria illis irrogatur, transeunt & contemnunt. Neque enim se apud illos, cum quibus vix ad horam manent, arbitrantur se humiliatos. Nullas idcirco lites, nulla instituunt iurgia, sed eo velocius declinant, ad Ioan.8.
patriam festinantes. Sic tibi fili, qui non vis de hoc esse mundo, qui non Heb. 13.
manentem hic habere te putas ciuitatem, sed futuram inquiris, viuẽdum Ioan.8.
est, vt si tibi iniuria aut contumelia fiat, cogites te de hoc mundo non esse, nec conuenire tibi, vt iudicij tibi forum quæras inter alienos, vbi manere non potes. Nec vlciſci iniuriam quæras, nec contendere velis aut rixari, sed dissimulare & transire, memor te aduenam & peregrinum inter Psalm.38.
filios hominum. Interea enim quod peregrinus staret pugnans & litigãs, aut forum iudicij quærens, interim ab itinere remoraretur, sic tu quoq; à profectu impediris, si omnibus volueris respondere, omnia discutere, in omni loco te propugnare aut excusare. Quarto, circa ea quæ sibi occurrũt pulchra & amœna, parum aduertit viator & peregrinus. Si pratum floridũ, si fontes & riuos lympidos, si frondosum transierit nemus, si denique alia videt quæ illum delectant, non cupit ibi morari, aut quiescere, aut domũ locare, nec manere, sed de patria sua cogitat, solicitus ne ab illa deferatur, ne prorogetur suum desiderium, quo illã semper optat, ad illam aspirat, & quantum adhuc ab illa distet, quotidie emetitur. Hoc modo viator & peregrinus, dum huius vitæ oblectamenta transit, non in his debet hærere, nõ ibi animum figere, sed vbi amœna, aut ea quæ delectant, aut animum quærunt irretire, viderit, confestim ea derelinquat & prætereat, semper expendens meditando, quantum distet à patria, quid superauerit, & quid sibi adhuc immineat, quæ difficultates adhuc superandæ, donec perueniat, quo interim suspirat. In omnibus igitur quæ tibi occurrũt: siue iucunda fuerint, siue aduersa, teipsum consolare, teipsum excita, teipsum frange & cohibe, teipsum contine, vt ad quæcunque effrænis petulansq; appetitus tuus se conuertere voluerit, cum Dauide dicas: Aduena ego hic sum & peregrinus, sic- Psalm.38.
ut omnes patres mei. Itemq; cum Apostolo: Non hic habeo manentem ci- Hebr.13.
uitatem. Et: Nihil in hunc mũdum intuli, nihil inde exportaturus. Omnia 1.Timo. 6.
mihi hic aliena & accommodata tantum sunt. Hæc de mundo sunt, ego Ioan.8. 17.
non sum de mundo. Cur igitur propter hæc velim turbari, pacem meam amittere, digladiari liuorem & virulentum in corde vulnus accipere? Transeant quæ volunt, & ego illa transeam. Christus mihi viuere est & mori lucrum. Dixi ergo in principio: Non habemus hic manentem ci- Philipp.1.
uitatem, sed futuram inquirimus. Sed quæ, inquis, est hæc ciuitas, quam fu- Hebr.13.
turam inquirimus? Hæc profecto est, quam Ioannes vidit *sanctam descẽdentem de cælo, à Deo paratam, & sicut sponsam ornatam viro suo.* In qua *absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors vltra non erit, neque luctus, neque* Apoca. 21. Isaiæ 25.

clamor, neque vllus dolor erit vltra. Hæc est illa ciuitas, quæ habet *claritatem Dei, & lumen eius simile lapidi pretioso, tanquam lapidi Iaspidi, sicut crystallum* quã ha-
Apocal.21. bere Ioannes vidit *murum magnum & altum, habentem portas duodecim, & in portis angelos duodecim, & erat structura muri ex lapide Iaspide: ipsa verò ciuitas aurum mundum, simile vitro mundo. Et fundamentum muri ciuitatis omni lapide pretioso ornata. Et duodecim portæ ciuitatis duodecim sunt margaritæ. Singulæ enim portæ ex singulis erant margaritis, & platea ciuitatis aurum mundum tanquam vitrum perlucidum. Et ciuitas hæc non eget sole neque luna, nam claritas Dei illuminauit eam.*
Hebr.13. *Non intrabit in eam aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens & mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ agni.* Hanc itaque ciuitatem inquirimus.

Matth.7. Via quænam sit quę ducit ad vitam. Verùm non ignorare nos hic oportet, quod via quæ ducit ad hanc ciuitatem, est arcta & angusta, paucisq; adamata. Hanc tamen quotquot salua-ti sunt, omnes ambulauerunt. Ideo autem est arcta & à paucis frequentata, quia sita est in mortificatione propriorum desideriorum, in abnegatione sui, in humilitate, in patientia, & in paupertate voluntaria, quæ omnia habent laborem & difficultatem, quæ nemo amat. Virtutem certè nemo est
Matth.7. qui non amet, at non ita amant omnes virtutis exercitium, & pro virtutis assecutione laborem ac pugnam. Est alia via spacioſior, amœnior & incundior, sed hæc non ad ciuitatem hanc ducit, sed ad miseram quandam capeuitatem. Hæc est via propriæ voluntatis & priuati amoris, quæ cultores habet multos, sed stipendia mala. Ducit enim, teste veritate, ad perditionem.
Ibidem. Porro arcta via & angusta ducit ad regnum cælorum. Dicit quis: Quid est quod huius arctæ & felicis viæ possit temperare labori? Dicendum, nihil magis potest efficere, vt quod alioqui foret in hac via labor, pœna, difficultas & molestia, iam neque sit labor, neque aliud aliorum, sed desiderium in-
Amori proprium quid. cũditatis & amoris. Hic enim omnia dura, omnia aspera, tolerabilia, suauia & propemodum desiderata facit amor. Quid enim quæso non facit amor si mutuo amantium? Quid amor facit gloriæ aut potestatis? Quid non subire suadet? Quid alioqui intolerabile non facit suaue? An amor Dei non potest: quod amor potest mundi? Nonne videmus multos, qui hominem præsertim alterius sexus amant, nullo labore, non æstu, non grandine, nõ nemi, sed nec minis arceri posse, nulla difficultate vinci, cùm velint amore potiri optato? Nonne magis est potens Deus, suauis & bonus, qui trahat, sapienterq; iuxta seculi iudicium dementet amantes se? Est ergo amor solus qui ea quæ difficillima & prope impossibilia sunt, facit tolerabilia & suauia. Hoc videmus in sanctis martyribus. Quid enim non sustinuerunt pro eo, quem toto corde suauiter amauerunt? Quis horum conquestus est de pœna? Nonne prouocauerunt etiam ad cruciatus sibi inferendos tortores? Videamus antiquorum eremitarum priscorumq; monachorum feruorem. Quis eos docuit tanta austeritate ieiunare, non solum à delitijs, sed à necessarijs quoque abstinere, penuriam & contemptum pati, nisi amor Christi? Verùm dicit quis, vt audio maximè necessarius est mihi amor Christi quomodo alia quoque, quæ ex amore fieri debent suauia, sunt necessaria. Ar-go omnibus careo. Quis hunc dabit amorem vehementem, qui alia facit omnia leuia? Quomodo amorem Dei hunc assequar? Dicendum: Omnium piorum est hæc quærimonia, & amantium & non amantium: hoc est, De-

amorem

amorem sentientium, & non sentientium. His enim qui amorem Dei in se aduertunt, videtur (atque id iuste) quod Deum tepidè nimis ament, & quod de sancto Dei amore sibi (vt reuera est) desit nimium. Sunt etiam qui Dei habent, sed non sentiunt amorem. Opera enim & studia eorum indicant eos absque Dei non esse amore. Conqueruntur tamen & plangunt vehementer, quod insipida sint illis ea potissimum, quæ maximopere cum feruore & deuotione perficere desiderant. Verum, vt quæstioni satisfaciam: Pro amore ô filij habendo, necessaria vobis est bona voluntas. Orate Deum vt hunc vobis ad suam gloriam infundat. Interim siue amorem senseritis, siue non senseritis, cauete omne peccatum. Quicquid noueritis Deo displicere, hoc nunquam veniat in consensum vestrum. Nunquam velitis admittere, nunquam etiam negligere, quicquid prohibuerit, aut quicquid voluerit ille. Hoc vnum studium sit vobis continuum, nolle scilicet agere quæ Deo displicent nolleq; omittere, quæ placent. Quod si per subreptionem aut quocunque alio in vos modo intrauerit delictū, illud cum dolore ac fletu cordis delete, expurgate, corrigite, & deinceps cauete. Hæc faciendo filij, non solum obtinebitis, sed habebitis (credite mihi) Dei amorem: quia id nequaquā possetis, nisi Dei amor sanctus hoc operetur in vobis. Neque enim oportet vt sentiatis amorem sed vt habeatis. Nec amor est, sed feruor est amoris seu amoris incendium quod sentitis. Sentire autem (vt dixi) non semper est necessarium, sed habere, Quod nobis omnibus largiatur Iesus Christus in æternum benedictus Amen.

Amor qui obtineatur bonus.

FERIA TERTIA POST SOLENNITATEM Paschæ, Lectio Act. XIII.

IN diebus illis, Surgens Paulus, & manu silentium indicens, ait: Viri fratres, filij generis Abraham, & qui in vobis timent Deum: vobis verbum salutis huius missum est. Qui enim habitant Hierusalem & principes eius, ignorantes Iesum & voces prophetarum quæ per omne sabbatum leguntur, iudicantes impleuerunt. Et nullam causam mortis inuenientes in eo petierunt à Pilato, vt interficerent eum. Cumque consummassent omnia quæ de eo scripta erant, deponentes eum de ligno, posuerunt eum in monumento. Deus verò suscitauit eum à mortuis die tertia. Qui visus est per dies multos his qui simul ascenderant cum eo de Galilea in Hierusalem, qui vsque nunc sunt testes eius ad plebem. Et nos vobis annunciamus eam, quæ ad patres nostros repromissio facta est, quoniam hanc Deus adimplenit filijs vestris, resuscitans Iesum Christum Dominum nostrum.

Matth. 27. Marc. 15. Lucæ 23. Ioan. 9. Matth. 28. Marc. 16. Lucæ 24. Ioan. 20. Psalm. 2.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

CHRISTI resurrectio admonet nos fratres charissimi vt abnegantes impietatem & secularia desideria, id est, cunctis vitijs emoriētes (Mors enim præcedat necesse est, antequam liceat resurgere: sicut & Christus prius mortuus est, deinde resurrexit) sobriè, & iustè, & piè viuamus

Titum 2.

in hoc seculo, quæ est vita gratiæ, expectantes beatam spem futuræ resurrectionis nostræ, & aduentum gloriæ magni Dei, qui reformabit corpora nostra configurata corpori claritatis suæ, vt cum ipso semper viuamus in gloria, tanto beatiores, quanto nunc vitijs studiosius mortui fuerimus. Ergo vt dignè celebremus resurrectionem Seruatoris nostri, quanta possumus animi contentione ac pia mentis sedulitate inhæreamus Deo ac Domino nostro, mundum despiciamus, peccatum execremur, & ad cælum nobis iam aditus reserato, illic semper corde, cogitatione, affectu, amore versemur. Huc nos inuitat sancta mater Ecclesia, continuis hisce diebus quasdam lectiones recitans, vnde Christi resurrectionem discere queamus: simulq; nostrum deplorare exilium, & eo suspirare, quo caput nostrum præcessit. Hodie quidem ex Actis Apostolicis eiusmodi nobis lectio proponitur. Paulus Apostulus cùm esset Antiochiæ Pisidiæ, in Iudæorum synagoga inuitatus ab synagogæ principibus, inter multa alia, etiam hac oratione vsus est ad populum Israel. Cum enim surrexisset, & manu silentium indixisset, tãquam attentos eos efficere cupiens, vtpote de rebus maximis dicturus, ita ait: Viri fratres, qui ex clarissimo patriarchæ Abraham genere estis oriundi, quod vobis magno est decori & ornamento, si tamen non sitis degeneres, sed cuius filij estis, eius etiam sectatores esse conemini, & sicut ille Deum adeo timuit, vt proprium filium occidere maluerit, si Deus permisisset, quàm non parere iussis illius, ita & vos Deum timeatis. Vobis enim diuino prædicamore, qui vnum verum Deum & colitis & timetis, verbum & annunciatio salutis huius, quæ per Christum nobis parta & aucta est, missa est, vt credatis in Filium Dei olim patribus promissum, nunc verò etiam missum, & per fidem viuam in illius membra transeatis, vniti corpori illius quod est Ecclesia, viuatisq; de spiritu illius, vt iam non timore seruili, quem incussit legis terror & seueritas, sed spiritu amoris, quem Euangelij gratia præbet, ducamini, respiretisq; in libertatem filiorum Dei, & Christi quidem coheredes, Dei autem hæredes efficiamini. Quod quidem etiam illis qui Hierosolimis habitãt, annũciatum est, sed illi cum principibus suis excæcati, ac inuidia stimulati, ignorantes Iesum esse verum Messiam patribus promissum, quanquam quidam eorum fortasse id non ignorauerint, sed ex mera malitia ac inuidentia se ignorare finxerint, nec etiam ob mentis cæcitatem perspecta, habentes sensa vocum propheticarum, quibus Christum venturum annunciarunt, tamẽ si omni sabbato publice in synagogis ipsorum legantur, iudicantes inique, reum scilicet mortis esse vitæ autorem, qui veneno mortis destruere imperium, & à mortis sententia absoluere genus humanum, impleuerunt oracula prophetarum, quibus subinde prædictum est passurum Christum, & per crucis supplicium de diabolo triumphaturum. Sed quia tanta erat in Christo vitæ innocentia, puritas, candor, iustitia, veritas, vt nullam in eo causam mortis reperire possent, ad mendacia, & calumnias confugerũt: & tamen ne ipsi eum occidisse viderentur, petierunt à Pilato, vt interficerent eum, ipsi quidem animo & voluntate. Præses autem sententiæ prolatione, & milites eius, manibus. Non enim volebant ipsi interficere eum. Vnde dicebant: Nobis non licet interficere quenquam, vt scilicet apud homines essent innoxij, sed apud Deum tanto sceleratiores. Atque

Actor. 13.

Genes. 22.

Roman. 8.

Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23.

que hac de causa summa importunitate præsidem renitentem etiam compulerunt morti addicere eum, cuius vita erat innocentissima. Cumque consummassent omnia, quæ de eo scripta erant, occidissentq; summa crudelitate eum, qui ipsis specialiter à Deo Patre missus erat Saluator & liberator, qui maxima ipsis præstiterat beneficia, nec vllos subterfugerat labores, vt eos posset ad sui agnitionem & amorem traducere, viri quidam religiosi deponentes eum de ligno crucis, posuerunt in monumento, eoque valde curiose & diligenter à pontificibus obsignato, ne quid per discipulos eius fieret, quia nouerant prædixisse eum se à mortuis resurrecturum. Sed incassum perfidia laborauit. Deus enim suscitauit eum à mortuis tertia die, & visus est per dies multos, vt nulla omnino de illius resurrectione in eorum pectoribus hæreret ambiguitas, ijs qui simul cum eo regni cælestis & Euangelij prædicationem exorso ascenderant à Galilæa in Hierusalem, qui vsque nunc tanto constantiores, quanto certiores sunt testes resurrectionis eius ad plebem. Et nos autoritate Dei, missi à Spiritu sancto, quem effudit in nos abundè, vobis annunciamus eam quæ de Messia venturo ad patres nostros facta est repromissio, quoniam hanc Deus verax & iustus adimpleuit filijs vestris: vt si quidem velitis, per Christum cum Deo possitis redire in gratiam, quem omnipotenti virtute sua excitauit à mortuis nunquam deinceps moriturum.

Ioan. 18.

Matth. 28. Marc. 16. Luc 24. Ioan. 20.

EXEGESIS EVANGELII IN EADEM SOlennitate, Lucæ XXIIII.

QVis non gaudeat, quis non exultet hac die, qua morte deuicta, diabolo in tartara relegato glorioſus & immortalis surrexit Christus Iesus Deus & Dominus noster? Nunc, vt ait Ecclesiæ lumen & doctor præcipuus Hieronymus, aromatibus redolentibus cum sponsa & adolescentulis, quæ currunt post eam, conspergimus lectum & cubiculum mentis nostræ. Nunc introducit nos rex in cellaria sua: nunc surgit amica Maria: hyems abijt, pluuia recessit, flores visi sunt in terra nostra. Vox turturis audita est in terra nostra. Vineæ florentes dederunt odorem. Redijt sponsus de vmbra, sub qua dormit in meridie. Radix amara crucis euanuit, flos vitæ cum fructibus erupit: & qui iacuit in morte, surrexit in gloria. Sol post occasum oritur: aquilæ ad corpus congregantur. Post sabbata tristia, felix irradiat dies, quæ primatum in diebus tenet, luce prima in ea lucescente, & Domino cum triumpho in ea resurgente, & dicente: *Hæc dies quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea.* Sed quia amici absentis ac multum exoptati subitus & inopinatus aduentus maximam solet adferre lætitiam, & eius verba cupidissimè audiuntur, nos quoque quid Dominus noster rediuiuus fecerit dixeritve auscultemus.

Hieronym. Cantic. 1.

Cant. 2.

Psalm. 117.

Stetit Iesus in medio discipulorum suorum, & dixit eis: Pax vobis. Ego sum: nolite timere. Conturbati verò & conterriti, existimabant se spiritum videre.

Luc. 24. Iam reuersi erant ex Emaus duo illi discipuli, quibus Dominus in via apparuit, narrabantq; Apostolis se vidisse Dominum. Atque hæc illis commemorantibus, pius Dominus qui libenter adest sui mentionem habentibus,

Ioan. 20. subito stetit in medio discipulorum suorum, qui congregati erant vno in loco, firmiter clausis ostijs ob metum Iudæorum, & dixit eis: Pax vobis: tanquam diceret. Hactenus quidem humano generi pax integra non fuit, manente prævaricationis antiquæ reatu, & Deo Patre iustè hominibus irascente:

Philip. 4. sed nunc morte mea Patris ira sopita, pax vobis, quæ exuperat omnem sensum, ad quam peruenturi estis, si dictis meis obtemperaueritis. Vobis, inquam, pax, qui discipuli mei estis, qui à mea voluntate non discordatis, qui amatis ea quæ ipse diligo, & odio habetis, quæ mihi displicent: non autem pax impijs, qui licet hic pace quadam & felicitate perfrui videantur,

Esaiæ 48. tamen præterquam quod etiamnum amaristimos conscientiæ stimulos patiuntur, etiam ignis æterni flammas expectant, quibus sine fine exurantur,

Iob 20. semperque sint in locis tartareis, vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Itaq; pax vobis diligentibus legem meam. Nec timeatis quicquã, tanquam visio hæc & apparitio sit vana aut fictitia, & cum fraude coniuncta: quia ego sum verus Deus, & homo verus, qui paulo ante in cruce mortuus sum, at nunc mea virtute viuus prodij è sepulchro. Sed quia humana infirmitas facilè trepidat, vbi quid insolitum acciderit, quidam ex discipulis conturbati sunt ob rei nouitatem, quia videbant corpus humanum clausis ad se ostijs ingressum, & conterriti ad aspectum subito apparentis hominis, existimabant se spiritum videre. Nondum enim bene cognitas habebant dotes corporis glorioſi, quod ob sui subtilitatem etiam ferreos potest muros penetrare, nec quicquam illi ex rebus corporeis non peruium est. Verum pius Dominus falsam hanc persuasionem cito dispellere volens è cordibus suorum, ait illis:

Quid turbati estis, & cogitationes ascendunt in corda vestra? Videte manus meas & pedes meos, quia ego ipse sum. Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Et quum hoc dixisset, ostendit eis manus & pedes.

Non est sanè cur perturbemini, & cogitationibus æstuetis, tanquam spiritum videatis. En manus & pedes meos vobis offero, in quibus vestigia infligtorum vulnerum dum cernitis, & certa experientia exploratis, non potestis dubitare, quin ego ipse sim, Magister & Dominus vester, qui vobis

Matth. 26. Ioan. 6. ante mortem meam pollicitus sum me rediturum ad vos, & mea præsentia vos exhilaraturum. Palpate quæso manibus, videte oculis, non solum carnis, sed etiam cordis, & credite me non spiritum, sed verum hominem esse, vera carne indutum. Spiritus autem carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Et quum hoc dixisset, quia forsan trepidabant, ac cunctantius ad ipsum tangendum mouebantur, ipse eis manus & pedes ostendit. Vbi sanè, quod diuus Gregorius annotauit maximum exhibuit miraculum, quando seipsum iam immortalem, tamen palpabilem præbuit. Non enim potest non esse corruptioni obnoxium, quod contrectabile est: nec potest con-

Gregorius. trectari,

trectari, quod est incorruptibile. Fecit autem hoc Dominus, vt nos in fide resurrectionis eius simus certissimi. Et, vt Diuus Gregorius ait, miro & ineffabili modo corpus suum palpabile præbuit, vt nos reformaret ad fidem: & incorruptibile demonstrauit, vt inuitaret ad præmium. Vel etiam palpabile simul ac incorruptibile exhibuit, vt ostenderet eiusdem se esse naturæ, cuius fuerat ante passionem, id est, carnem habere: & alterius gloriæ, id est, eandem carnem incorruptibilem esse. Quare autem Dominus in manibus ac pedibus & latere vulnerum cicatrices seruare voluerit, quamuis multæ possint assignari rationes, inter illas tamen vna est non minima, vt se verè surrexisse probaret. Altera, vt dum eas perpetim in cælis beati contemplantur, inde maiori erga Christum amore & gratitudine inflammentur, certi illis vulneribus sua vulnera curata esse: Tertia, vt impij & ingratij ijs visis amplius confundantur. Nec quisquam dubitare debet, quin exillis vulneribus maximâ cæli ciuibus, imo & nobis adhuc in exilio degentibus bona proueniant. Sunt enim velut apothecæ quædam diuinorum munerum: & beatus est, quisquis ea modo sedulo veneratur. Væ autem ter execrandis hominibus, qui illa non nisi sceleratissimè iurando & blasphemando commemorant, inde sibi maiora cumulantes supplicia, vnde possent facillimè & veniam & gratiam impetrare. Quidam ad id vsque impietatis deuoluti sunt, vt penè ad tertium quodq; verbum immaniter iurando adhibeant vulnera vel crucem Christi, aut aliquid eiusmodi, quos mirum è non viuos à terra absorberi, aut igni cælitus misso concremari: sicuc quandoque nonnullis accidit.

Corpus suũ cur Christus palpabile præbuerit.

Cicatrices vulnerum cur Christus seruauerit.

Vulnera Christi vt sint apothecæ munerum diuinorum.

Iurare per vulnera Christi quanta sit impietas.

Adhuc autem illis non credentibus, & mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hic aliquid quod manducetur? At illi obtulerunt ei partem piscis assi, & fauum mellis. Et cum manducasset coram eis, sumens reliquias, dedit eis.

Non facilè fides accommodatur, vbi eiusmodi aliquid accidit, quod naturæ vsum & consuetudinem excedit. Et tamen dum Apostoli cunctantius assentiuntur, nos in fide reddimur constantiores & confirmatiores. Iam quidem tot signis admoniti, ceperant nonnihil credere, & tamen quia erat quiddam in rebus humanis inusitatum, vt quis sua virtute resurgeret, stupebant quidem ad rei nouitatem, simulque animis exultabant ob præsentiam sui Saluatoris. Sed vt omnis abscederet incredulitas, & quia iam visu & tactu didicerant veram esse Christi personam, quæ illis apparuit, etiam gustu idem probarent, quæ fuit non vt nescius, sed humano more loquens cum hominibus, si quid escæ haberent. Oblatum que piscem assum & fauum mellis comedit coram eis, deditq; illis reliquias. Primum quidem hic maxima elucet Christi Iesu benignitas, humanitas, mansuetudo, humilitas, qua se vsqueadeo ad eorum infirmitatem accommodauit, nihil præternittens, quod putaret esse necessarium ad persuadendum eis suæ resurrectionis veritatem. Poterat indignè ferre tarditatem illorum, sed vt solent matres fouere paruulos suos, ita Christus etiamnum infirmos discipulorum animos summa lenitate ac ineffabili suauitate tractauit, donec perfectè crederent: in illis nimirum etiam nobis consulens, qui forsitan ad

credendum induci non possemus, nisi tam multiplici argumento confirmati. O quanta est erga nos Omnipotentis Dei charitas, quantopere nostram optauit promouere salutem. Dulcissima est horum contemplatio, vbi Dominus maiestatis cum rudibus & pauperculis piscatoribus etiam post resurrectionem tam familiariter ac suauiter conuersatur, intrans & exiens, edens & bibens cum illis. Non tamen putandus est cibus ille in eius transisse substantiam, sed diuina virtute consumptus. Nec vacat à mysterio, quod piscem assum & fauum mellis legitur comedisse. Ipse enim est piscis assus igni ardentissimæ charitatis in crucis ara decoctus, secundùm humanitatem: ipse etiam est fauus mellis secundùm diuinitatem, cuius contemplatio longè suauissima est. Merito quidem & nos hisce duobus assiduè vesci debemus, semper in mente circumferendo Christum crucifixum, & operam dando, vt diuinæ contemplationis gratiam adipisci, & adeptam in nobis augere possimus, donec videamus facie ad faciem Deum deorum in Sion. Propterea enim Dominus discipulis suis reliquias dedit, vt & ipsi eodem cibo vescerentur. Nec quicquam sic confortat animam hominis, atque hic cibus, id est, Christi patientis, & cum Patre regnantis contemplatio: quorum altero ad perferenda mala præsentia, altero ad speranda & concupiscenda bona æterna accendimur. Christus enim pro nobis crucem & mortem patiens, nostrum exemplar est, cui conformari debeamus: Christus cum Patre regnans nostrum præmium est, quod suspiremus. Comedamus ergo semper assum piscem, imitantes vestigia Saluatoris: comedamus etiam fauum mellis, gustantes quam suauis sit Dominus.

Actor. 1.

Piscis assus quomodo significet Christum gloriosum.

Fauus mellis qui dicatur Christus.

Psalm. 33.

Psalm. 33.

Et dixit ad eos: Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum: Quoniam necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Mosi, & prophetis, & Psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum, vt intelligerent scripturas.

Prædixerat quidem discipulis suis se passurum & resurrecturum, sed illi nihil horum intellexerant. Itaque nunc illis dicta sua in memoriam reuocat, vt etiam hoc ipso magis ad credendum permoueantur, quod recognoscant sibi hæc ante prædicta esse. Omnia eo spectant, vt indubitata fide credant Dominum reuera à mortuis surrexisse, nobisque aditum ad cælos reserasse, & spem resurgendi contulisse. Obserua hic, quanto studio conatus sit Dominus discipulos de sua resurrectione certissimos efficere, vt & ipsi ceteris constantius & certius eam affirmare possent. Quod autem dicit, necesse fuisse impleri omnia, quæ de ipso scripta erant in lege Mosi, & prophetis, & Psalmis, totum exprimit vetus Testamentum: vbi sub figuris & verborum inuolucris plurima tractantur de Christo, quæ nunquam poterunt intelligere, qui in Christum non crediderint. Christus enim est clauis Dauid, qui aperit abdita scripturarum: quem qui ignorat, in scripturis haud aliter, quam in cimmerijs tenebris versatur. Nisi enim Christum intelligas, scriptura tibi prorsus muta & elinguis erit. Si autem Christum bene noris, in scripturæ amœnissimis pratis haud secus, quam in ipso paradiso versaberis. Christus enim est opus prophetarum, & omnium scriptorum diuinorum summa. Quem cum ignorent Ethnici, Iudæi, hæretici, etsi scripturas legant, tamen

Luc. 18. Ioan. 16.

Apoc. 5.

Scopus & summa om-

tamen non intelligunt, atque ea re ex luce sibi cæcitatis materiam sumunt. Denique Dominus aperuit sensum discipulis suis, vt intelligerent scripturarat. Nemo ergo putet se vnquam posse abdita scripturę sensa assequi, nisi Dominus Iesus suo spiritu reuelet. Vis autem habere doctorem spiritum Christi? Sis humilis & contritus spiritu, & timeas sermones Dei tui. Ita nimirum docet te Esaias Prophata. Si superbus es, si dissolutus & vanus, si temerarius & negligens, non te docebit spiritus Christi. Omnium causa errorum hæc est, versari in scripturis dissoluto, elato, impuro, ac vano corde. Custodit autem paruulos Dominus, & reuelat secreta sua paruulis, non elatis. Ita etiam simplicibus & idiotis Apostolis hodie scripturas patefecit: quia humiles erant. Humilitas quiduis à Deo obtinet: Superbia semper manet inanis.

nium prophetarum & scripturarum vti sit Christus.

Sensa scripturarum quęnam solo doctore reseretur.

Esai. 66.

Errorum omnium in scripturis quæ nã causa sit.

Psal. 4.

Matth. 11.

Lucæ 10.

Et dixit eis: Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes.

In ipso scripturæ exordio, discimus hominem quadam temeritate ac animi leuitate consensisse serpenti illi antiquo in diuinæ legis transgressionem: qua re tanta tum est in hominem conflata ira Dei, vt nulla salutis recuperandæ spes reliqua foret, nisi ipse Deus homo fieret, & per seipsum pro nobis sibi satisfaceret. Quod quidem licet valde absonum & absurdum videretur, vt qui tantam ab homine accepisset iniuriam, ipse & eiusdem iniuriæ pœnas lueret, tamen vnigenitus Filius Dei maluit totam hominis causam in se recipere, & tanquam ipse peccasset, Patris iram sustinere, quam hominem damnatum videre. Itaque mox ab illa hominis ruina, & deinceps per omnes ætates temporum prædixit se quandoq; hominem futurum. & sua morte homini apud Deum Patrem gratiæ locum impetraturũ. Quod quia infallibili ac certissima veritate prædictum erat, necesse erat impleri: quia non potest mentiri Deus, & nisi factum esset, homini non liceret ad vitam regredi, vnde corruerat. Ergo necesse erat Christum pati, non sua, sed nostra causa, & resurgere à mortuis tertia die, vt moriendo mortem nostram destrueret, & resurgendo nobis vitæ aditum reseraret. Quod quantæ sit pietatis, quantæ misericordiæ argumentum, nullus neque humanus, neque angelicus potest intellectus assequi. Quid enim necesse erat Christum pati, nisi quia Deus Omnipotens velut amore hominis ebrius maluit homo fieri, & in seipso castigare quod homo deliquerat, quam hominem perditum relinquere? O duritiam cordis humani, quæ tanta bonitate non flectitur, tanta charitate non inflammatur. Oportebat Christum pati, ait Dominus: imo verò non oportebat Christum innocentem, sed hominem reum pati: sed agnus innocens præuaricatoris Adæ, & causam, & pœnam in se recepit, vt lupus abiret impunitus, ouis vapularet. Inter hæc nos cogitare debemus quid pro nobisipsis pati & agere nos iure meritoque conueniat, quando talia pro nobis egit & pertulit, qui à nobis placari debuit, sed non potuit, & tamen vt posset placari ab homine, homo fieri voluit, nihilominus manens Deus, vt ex humanitate pateretur, ex diuinitate propitius fieret? Ne quis tamen in sola Christi satisfactione securus acquiescat, &

Gen. 3.

Hebr. 6.

Christum pati cur fuerit necessarium.

Christus quod pro nobis satisfecit, non sufficere ad salutem.

ipse iam nihil sibi faciendum putet, subiecit Dominus: Prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes. Non ergo sufficere sibi putet Christianus iam baptizatus & rationis compos, quod pro nobis Christus satisfecit, nisi & ipse se peccasse doleat, & vitam in melius commutare proponat. *Si quis sermonem meum seruauerit*, ait Christus apud Ioannem, *non videbit mortem in æternum*. Superuacanea, imo & perniciosa est fides in Christum, quæ non vult obedire mandatis Christi. *Quid vocatis me Domine, Domine*, ait idem, *& non facitis quæ dico?* Vbi autem quis se peccasse dolet, & baptismo Christi abluitur, is planè peccatorum remissionem consequitur, idque apud omnes gentes.

Ioan. 1.

Matth. 7. Lucæ 6.

SERMO I. IN EADEM SOLENNITATE.

Vulnera quinque cur Christus seruauerit, & cuiusmodi deuotionis exercitio sint honoranda.

Videte manus meas & pedes meos, quia ego ipse sum. Luc. XXIIII. Christus Iesus Dominus noster fratres charissimi, resurgens quinque vulnera (quibus sumus redempti) gloriosa in suo corpore seruauit. In omnibus operibus Saluatoris nostri, in singulis eius beneficijs nihil tã elucet, quam immẽsa ipsius ad nos charitas. Eius natiuitas, eius prædicatio, eius passio, eius denique hodierna resurrectio quid clamãt aliud, quid monẽt, quã vt attendamus, quanti nos fecerit ipse, quantũ nos dilexerit? Quid enim attinet, vt resurgens, quinq; vulnera, videlicet signa clauorũ ac lanceæ suo in corpore retinuerit adeo manifesta, vt videri, adeo profunda ac magna, vt immissis digitis poterant tangi, quã vt suam in nos charitatẽ nobis hoc modo prædicaret? Atqui quod olim verbis per Esaiã, nunc vulneribus proprijs ad quẽlibet nostrũ clamat. *Nunquid mulier potest obliuisci infantẽ suum, vt non miseratur filio vteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. In manibus meis descripsi te.* Ecce in manibus, ecce in pedibus, ecce in corde quoq; redemptoris nostri scripti sumus, ne vnquam nostri apud Deũ memoriam putemus aboleam. Ingens prorsus fiducia hic nobis donata est, vt nequeat nos obliuisci Christus: quando quidẽ signa passionis, signa redemptionis, signa denique dilectionis suæ membris suis inarata circumfert, oculis proprijs semper obijciens.

Isa. 49.

Vulnera cur Christus in corpore suo seruauerit.

Vnde prima hæc causa putanda est, quare suo in corpore vulnera retinuerit, videlicet vt nulla nos vnquã obliuione à suæ dilectionis memoria deleret significaret, tametsi alia quoque causa sit, vt prædilecto Patri suo pro nobis nostris supplicando hæc tanquam redemptionis nostræ precium pro nobis quotidie offerat, & ipsum patrem misericordiarum ac totius consolationis ad misericordiam erga nos inuitet. Est præterea tertia causa fortasse cæteris non inferior, vt facilius hoc modo suæ nobis passionis memoriam persuadeat imprimendam in terris, cuius signa circumfert ipse in gloria maiestatis. Et certè immodica foret ingratitudo, acceptum non recolere beneficium, quando is qui impendit, ne cesset benefacere, exhibitæ iam charitatis suæ sibi retinet monumentum. Idcirco Apostolis, imo nobis omnibus. *Videte*, inquit, *manus meas & pedes.* Videte & tanquam in libro vitæ legite, quid pro vobis fecerim, quid in exemplum vobis reliquerim. Videte volumen expansum noui testamenti, quinque vulnera tanquam libros quinque

2. Cor. 1.

Lucæ 24.

quinque Mosi in se continēs: quibus quid ego amore vestri fecerim, & quid mei amore vos deceat agere, legatis. Scrutemur igitur quid in his Christi vulneribus scriptum sit, vt quoties in crucifixi imagine hæc quinque Christi membra aut plagas osculamur, obiectum ibi aliquod reperiamus cōtemplandum, venerandum, imitandum, & oratione impetrandum. Itaq; imaginemur, vt in quinque vulneribus Christi quinque singillatim virtutes nobis occurrant, membris eorundem vulnerum congruentes. Verbi gratia: Manifestū est omnibus per pedes in scriptura sacra plerumq; significari solere hominis affectus. Vt etenim pedibus corpus, ita affectibus graditur animus. Eam ob rem in vulneribus pedum Christi duas virtutes affectiuas ipsius meditemur, humilitatem videlicet & paupertatem. Quas propterea voco affectiuas, quia quatenus in affectu sunt, eatenus etiam & non aliter dicuntur virtutes. His duabus virtutibus mundum vniuersum Christus, & quicquid mundi ambitu extat vitiosum, calcauit: quæ cum in omni vita sua, præcipuè tamen in passione enitent. Quocirca neà memoria, hoc est, ab imitādi studio virtutes hæ nobis excidant, in pedibus (in quibus dixi significari affectus) Christi manserunt stigmata sacra, quæ oculis nostris obiecta, etiam harum virtutum in Christo nos commonefaciunt, simulq; ad imitationem inuitent.

Contemplanda quænam sint in vulneribus Christi.

Pedes mystice quid significent.

Virtutes affectiuæ quæ.

Ad hunc modum in manibus Christi vulnera duo, duas etiam nobis virtutes alias significant, obedientiam scilicet & patientiam. Quæ propterea in manibus locum suum sortiuntur, quod per manus in scriptura operationes intelligimus. Porro in Christi passione, tam obedientia quàm patientia eatenus dici possunt virtutes actiuæ, quatenus obediendo ac patiendo Christus, & Patris voluntatem, & nostri operatus est redemptionem. In lateris vulnere, quod est cordis, innuitur nobis quinta virtus, quæ est Christi viscerosa charitas, quæ omnes Christi actus, omnia verba, cuncta denique quæ & passus est, & ineffabili decore illustrauit incredibili suauitate condiuit. Itaque in quinque Christi vulneribus Christi iam quinq; legimus & veneramur virtutes, quæ quomodo in Christi vita ac passione emineant singillatim explicabo paucis. Neminem tamen mouere debet, si in festo resurrectionis de Christi loquimur passione, quandoquidē victoribus etiam prophanis in triumpho recensentur aut concinuntur, quæ ante gesserint, aut passi sint in prælijs. Christus quoque resurgens hodie, vulnera sua gloriosa non ad tristitiam, sed ad gaudium Apostolis ostendit. Verum de hoc satis. Duas ante dixeram virtutes in Christi pedibus nobis significatas, quibus mundum omnem calcauit, non solum nihil glorię, nihilve diuitiarum ambiens, verum ex affectu etiam & desiderio contemptum & egestatem sustinens. Principio igitur de humilitate eius dicamus. Hæc in nullo fuit homine profundior atque abiectior, quam in Christo. Quippe qua conculcat & confutat omnem elationem humanam, vt vel sub humili Deo deinceps non altum sapiat homo, nec vltra apponat se magnificare super terram. Sed videamus nunc quam nihil gloriæ, quam nihil honoris ambiuit super terram, Dominus ipse Rex gloriæ. Volens incarnari, non diuitem, non mundano stemmate insignem elegit matrem: sed pauperem, humilem, & iuxta seculi opinionem abiectam. Iam nasciturus noluit ciuitatem magnam eli-

Virtutes actiuæ quæ.

Manus mystice quid significent.

Virtus cordis quæ.

Humilitas Christi quanta.

Rom. 12.

Psalm. 9.

Psalm. 33.

Lucæ 1.

gere, noluit amplum palatium, noluit nasci vbi seruientium & occurrentium famulorum adulatrix adesset turba, noluit vbi hominum adesset frequentia, sed elegit tuguriolum desertum, vile, & vbi nihil esset, quod non
Lucæ 2. præferret abiectionam. Vitauit aurea, spreuit holoserica execratus est quæq; pomposa: non admisit præter parentes famulantium obsequia, vilibus inuolutus est pannis, contemptibili præsepio honoratus. Adde iam, quod nec voluit nisi à paucissimis & his vilibus, vtpote pastoribus, idque solum pro suæ natiuitatis testimonio, cognosci, noluit prædicari: voluit sui persecutionem fugere, non vlcisci, voluit quasi impotens & imbecillis, non glorioſus haberi. Accedit, quod ignotus mundo atque inglorius triginta annis latuit. Cæterum, prædicans atque miracula faciens, quam honorari aut commendari noluit? quam neminem spreuit? quam familiaris penitentibus, miseris atque egentibus fuit? Deinde obserua, opprobria, derisiones, contemptum scribarum, & pharisæorum dolos, in omni vitæ passione sua quam patienter sustinuit? Accusationes iniquas, & sui infamationes quam humiliter non excusauit? ad contumelias, ad conuitia quam
Ioan. 13. innocens tacuit? Quid quod ad pedes piscatorum lauandos diuina se maiestas inclinauit? Quid quod corpus suum virgineum laceratum & cruore perfusum, ante oculos hostium suorum passus est nudari? quod pudicissimis quibusque virginum sæpenumerò intolerabilius fuit morte: Quid, quod
Lucæ 23. deinde cum latrone comparari, latrone sibi ad vitam præferri, cum latronibus educi, inter latrones medius non dedignatur crucifigi? Nonne passionis locum ignominiosissimum, mortis genus turpissimum & (quod dixi) consortium despectissimum, conditiones mortis & moriendi modum abiectissimum elegit? *Non est species ei* (inquit Esaias) *neque decor. Et vidimus eum,*
Esaiæ 53. *& non erat ei aspectus. Et desideauimus eum despectum, & nouissimum virorum, virum dolorum & scientem infirmitatem. Et quasi absconditus vultus eius & despectus,*
Ibidem. *vnde nec reputauimus eum.* Itemque: *Et nos reputauimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo & humiliatum.* Itaque nihil abiectionis, nihil vilitatis, nihil fuit ignominiæ, quod impij humili Iesu (in quo diuina contemnebatur maiestas) non irrogarent: nihil inferre poterant eiusmodi, quod humilis Iesus non affectaret. Hanc Christi humilitatem quasi in primo vulnere pectoris reconditam meditemur, hanc gestiamus imitari, hanc rogemus nobis infundi.

Paupertas Iesu quanta. Hinc ad alteram virtutem quæ est paupertas, accedamus. Cum Dominum Iesu iam humilitatem prædicaremus, dictum est, & plus dici posset, quantum abiectionis iuxta humanam ostensionem, eius habuit natiuitas. Inde liquet etiam, quanta eius fuerit paupertas. Defuit hospitium, defuit cubiculum: & quid ibi bone Deus non defuit, vbi tenera virgo ac mater inter ignotos peregrina diuersorijs exclusa, præ inopia sub vili tuguriolo seu stabulo iuxta præsepe boum natum habens infantulum habitabat? Et quid, quod nemo ibi non modo quæ ad commoditatem, sed quæ ad necessitatem etiam maximam deerant, offerrebat? Rigebat gelida hyems, & frigore nox media stridebat, quando interim tenero regioque mox nato infantulo fœnum substernitur, quia plumarum aut pellium ne mentio quidem præ inopia fuit. Iacebat in præsepio ante iumentorum ora: quæ creatorem suum cog-

noscen-

noſcentes, ſpiritu ſuo, hoc eſt, anhelitu calido frigus ei temperabant. Et hæc tum quidem, cum in propria terra, hoc eſt, cum in ſua adhuc morabatur gente. Quid ſubinde paupertatis & inediæ exiſtimabimus paſſum cum ſubita perſecutiõe agitur in exilium, defertur per deſertum, degit inter alienos, parentibus tenuitatem victus manuum labore quærentibus? Operabatur virgo nobiliſſima filo & acu, aut opere textrino, & paruulus Ieſus, quod creditur, matris opera detulit vicinis, preciumq; piè matri reportauit laboris. Et vt obiter hæc dicam. Erat puellus amabilis nimium, & (vt habent ſanctorũ reuelationes) quicunque ei loquebatur, adeo non poterat eius aſpectu & alloquio ſatiari, adeo non poterat abſtrahi, vt etiam omnis aduerſitatis interim aut mœroris (ſi quibus premebatur) colloquens obliuiſceretur. Vnde omnes cupiebant puero Ieſu loqui, quia nemo non magno gaudio potiebatur, quiſquis huius aſpectu & moribus frui potuiſſet. Verum ad eius paupertatem reuertamur. In deſerto quadraginta diebus ac noctibus moratus, vbi quæſo cubabat, vbi requieſcebat? Pari modo in monte ſæpenumero orans pernoctabat: & quieti ſi quando voluit feſſum corpus dare, nonne in terram nudam (vt ſancti ſcribunt) membra virginea colligebat? Nihil in mundo (cuius opifex erat ipſe & guhernator) poſſidẽs de eleemoſynis viuebat oblatis. Quas vbi nemo obtuliſſet (quod docti quidam aiunt, vel tum maximè eidem vſu veniſſe, cum duodennis in templo Hieroſolymis triduo manebat) oſtiatim mendicabat. Quid tandem in paſſione? Fugiunt diſcipuli, longe ſtant ab eo noti, non cognoſcunt amici: tandem etiam à patre derelinquitur, & ſolus ducitur inter hoſtium cuneos, omnibus deſtitutus. Nudatur veſtibus, terra priuatur, hoc eſt, inter cælum & terram in aërem ſuſpenditur. Sitiens & clamans aquæ guttam non habet. Crucifixo deeſt quo caput reclinet, alieno mortuus vtitur ſepulchro, & ſuperſtitem relinquit matrem pauperem ſine proprio. Tertia virtus, eſt, obedientia, quã in vulnere manus eius reconditam comperimus. Deſcendi, inquit Chriſtus, de cælo, non vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me. Et alibi dum eſurienti cibum offerebant ſui. *Meus*, inquit, *cibus eſt, vt faciam voluntatem Patris mei, qui miſit me.* Item in dura illa agonia orando Patris voluntati ſe ſubdidit offerens in mortem, & dicens: *Pater, ſi nõ poteſt trãſire calix iſte, niſi bibam illum, fiat voluntas tua.* Cæterum, obedientia eius tanto perfectior emicat, quanto grauius duriuſq; fuit præceptum patris, quod ſubiuit. Nam iniquitates omnium noſtrum poſuit ſuper eum pater, atque in eo puniuit, vt ſub dura ipſe lueret diſciplina pro nobis, nos eſſemus in pace. *Ipſe enim vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, & nos eius liuore ſanati ſumus.* Sed nunquid ſoli obediuit Patri? Nequaquam. Obediuit Patri, obediuit legi, obediuit parentibus, obediuit ſacerdotibus, obediuit Iudæis quoque & tortoribus. Et cui tandem citra vitium non obediuit? Cui vnquam ſuam ob voluntatem ſtatuendam reſtitit? Itaque totus *factus eſt obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis.* Quarta virtus, alterius videlicet manus, eſt patientia in aduerſis. Nulla inuenta eſt manſuetior, nulla tranquillior patentia Domini Ieſu: tametſi Marcus illum referat duros & impios aliquando circunſpexiſſe cum ira. Quæ ira tamen ne putaretur liuoris aut impatiẽtiæ, ſed charitatis, ſequitur: Et contriſtatus eſt ſuper illorum cæcitate. Sic duriſſimè inter-

Amabilis quantũ fuerit puer Ieſus.

Matth. 4. Lucæ 4.

Matth. 8. Lucæ 9.

Lucæ 2. Matth. 26. Marc. 15.

Matth. 27. Ioan. 19. Matth. 6.

Obedientia Ieſu quanta. Ioan. 6.

Ioan. 4. Matth. 26. Marc. 14. Lucæ 22

Eſa. 53.

Lucæ 2.

Philip. 2.

Patientia Ieſu quanta. Marc. 3.

Matth. 7. 19. & 23.

Lucæ 6. 13. Marc. 12. Lucæ 9. Ioan. 7. Matth. 15. Marc. 6. Matth. 11. Ioan. 8. 1. interdū obiurgauit hypocritas, ambitiosos, auaros, & cæteris vitijs inquinatos. Sic eiecit flagello homines quæstuosos de templo, veritatem, syncritatemqúe zelans, non vitia (quibus nulla debetur patientia) palpans aut dissimulans. Vtrunque enim docuit zelum videlicet & patientiam. Vtrunque suo & loco & tempore exhibuit. Nam dicebatur filius fabri, vorax & potator vini, amicus publicanorum, Samaritanus, dicebatur insanire, dicebatur ex Deo non esse, dicebatur dæmonium habere: nec tamen his, nec quibuscunque alijs derisionibus, contumelijs, iniurijs, persecutionibus, oblocutionibus (quas frequenter patiebatur) inuentus est vel leuis indignationis impatientiæve indicia dedisse: Nunquam ne signo quidem acceptam visus est retaliare iniuriam. Passus est truculentos atque minaces hostium vultus, passus est impia & dura verba, passus est dira ac crudelissima tormenta: neque tamen quærula ab eo vox vlla auditur, neque nisi vbi ratio

1. Pet. 2. cogeret, persequentibus aut calumniantibus respondet. *Siquidem cum maledoceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur: tradebat autem iudicanti se iniustè, & sicut ouis ad occisionem ducitur, & sicut agnus coram tondente se obmutuit, nec aperuit os suum.*

Esaiæ 53.

Charitas Iesu quanta. Quinta virtus est charitas, hæc in vulnere cordis congruum sortita est locum, ardentissima, latissima, maximeqúe profusa, puta ad ingratos, ad inimicos, ad omnes. Hæc illum de cælis traxit, hæc incarnari, hæc pati, hæc illum pro nobis mori coegit. Hæc ne

Psalm. 129. tantillo quidem suo parceret corpori fecit: adeo vt etiam interiori semetipsum tristitia grauius affligeret, externis passionibus occurreret, cuncta membra sua omnesq; vires in supplicium vltro expenderet, omnes sanguinis guttas profunderet, ne non copiosa esset ipsius pro nobis redemptio, & vt euidentissima sui erga nos esset amoris manifestatio, & vigorosa ad se nostri attractio. Ideo nihil eidem obstitit, quin totus efflueret pietate, totum se erogaret commiseratione, totum se impenderet charitate. Vnde cum ineffabilibus in cruce doloribus & angustijs premeretur, & non aliud quàm

Lucæ 23. Ioan. 10. impias in se blasphemantium voces, improperantiumq; audiret insultus, nunquid in eo charitas tunc defecit? Haudquaquā. Et quomodo has vltus est iniurias? Obortis lachrymis pietate pariter ac cōpassione fluētibus, excæcatos & impios miseratus est: quos etiā excusans oratione Patri cōmendauit. Postremo, cuius nemo tollere potuit animā, charitas ipsum quasi vicit, atq;

Ioan. 9. in mortē pro nobis vt se traderet, coegit: nec tamē mors charitatē extinguere potuit. Nā mortuus cur quæso lancea cor suū nobis aperiri voluit, nisi vt

Cor eum cur Christus perfodi permiserit. ostium in se, intrandiqúe nobis copiam faceret, charitatem qua cūcta perfecerat, nobis ostenderet, & liquoris id quod in se pauxillum superebat pro nobis simul effunderet, & quam nihil nostri causa sibi seruare vellet, nobis insinuaret? Postremo, à morte resurgens, quando iam data est ei omnis potestas in cælo & in terra, quomodo putatis perdet deicidas istos? *Ite* (inquit

Matth. 28. Marc. 16. Apostolis) *in mundum vniuersum* ad vlciscendam iniuriam meam. Quomodo? Ite, *prædicate Euangelium omni creaturæ: qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit.* Ibidem. Aqua se lauent lateris mei, & quem fuderunt, meo sanguine omnibus sese expient peccatis.

Age, age, sic loquatur Dominus meus. Talis vltio talem decet charitatem, quæ tam exuberans in te est Domine Iesu, vt vestimenta quoque tua se attingenti-

genibus effundant pietatem. Hæc sunt chariſſimi fratres quinque virtutes Chriſti meditandæ, & è quinque vulneribus eiuſdem petendæ, niſi quis ſex virtutes maluerit, quod non improbandum eſt, & vulneri cordis duas tribuat hac ratione permotus, quod cum è cæteris vulneribus ſanguis tantum, ex corde fluxerint pariter ſanguis & aqua, & ita in ſanguine ſuæ deuotioni præfigat feruentiſſimam Chriſti charitatem (de qua dictum eſt) in aqua verò candidiſſimam caſtiſſimamque ipſius puritatem, quippe cum ſit agnus ſine macula, candor lucis æternæ, & ſplendor paternæ gloriæ. Cui laus ſit, honor & gloria & gratiarum actio ſine fine, Amen.

Puritas Chriſti quomodo imitanda.

Sapien. 7. Hebr. 1.

SERMO II. IN EADEM SOLENNITATE.

Paſchalis ſolennitatis dignitas & prærogatiua: quibus quot modis congaudendum in ea: denique quas, quotq; dotes glorificationis Chriſtus per reſurrectionem induerit, nobisque quandoque adſumendas reliquerit.

Hæc eſt dies quã fecit Dominus exultemus & lætemur in ea. Pſalm. CXVII. Chariſſimi fratres, quid eſt quod in præſenti ſolennitate Paſchæ, in omnibus Miſſis, & ad omnes Horas cantatur, & per octauas totas continuatur. Hæc eſt dies, quam fecit Dominus, &c. quaſi hunc ſolùm diem fecerit Dominus, quum tamẽ conditor ſit omnium. Profecto aliquid ſingulare & præcipuum eſt, quod de illis ſolis diebus ita canitur: Hæc eſt dies quam fecit Dominus, &c. Non ſunt igitur hæc verba intelligenda de die illa naturali, quæ ſolis motione creſcit & decreſcit, incipit, & finitur, diuiditurque in præſens & futurum (Omnes enim dies anni, ratione ſuæ creationis ſecundum id quod ſunt, eiuſdem ſunt dignitatis) ſed cum diem nomino, hanc indubiè intelligo, quæ ſignat impenſi operis & beneficij claritatem: quæ ſicut maior eſt hodie nobis exhibita, ita dies ſolennior celebranda. Cæteræ enim Chriſti feſtiuitates licet magnæ ſint, non tamẽ ſunt niſi quædam præambula & diſpoſitiones ad noſtram redemptionem. Hæc autẽ ſolennitas, id eſt, Chriſti reſurrectio eſt conſummatio noſtræ ſaluationis, & cauſa noſtræ glorificationis. Vnde non immerito hæc dies Domini omniũ feſtiuitatum obtinet principatum. Hinc eſt quod dicit ſanctus Gregorius: Sicut in ſacro eloquio ſancta ſanctorum, vel cantica canticorum pro ſui magnitudine dicuntur, ita hæc præſens feſtiuitas dici poteſt ſolennitas ſolennitatum: quoniam omniũ maior eſt quæ per anni circulum celebrantur. Hinc eſt quod ſublimis doctor Auguſtinus dicit: Quomodo mater Domini Maria inter omnes mulieres principatum tenet, ita & inter cæteros dies hęc omniũ dierum mater eſt. Hæc eſt dies quam illuſtrat non ſolum ortus ſolis, qui iterum occidit, id eſt, huius viſibilis luminis, ſed quam decorat & lætificat ortus ſolis iuſtitiæ, id eſt, Chriſti occaſum neſcientis, qui eluceſcit non de cælo, ſed de inferno, de clauſo ſepulchro, vbi latuit per tres dies, ſicut ſol in nocte. Propterea exultemus & lætemur in ea. Et id bene quidem. Dignum enim eſt, vt qui doluimus vehementer in eius paſſione, gaudeamus ex animo in eius reſurrectione. Iuſtum eſt, inquam, vt qui ſo-

Dies iſta quã fecit Dominus quæ ſit.

Paſchalis ſolennitas quo ſpectet.

Gregorius.

Paſchæ ſolẽnitas vti ſit omnium celeberrima. Auguſtinus.

2.Cor.1. cij fuimus passionis dolendo, flendo, socij etiam simus resurrectionis eius, gaudendo & iubilando. Consequens nanque est, vt qui non communicauit Christi passionibus, sed ficco corde ipsius passionem audiuit, aridoq; corde dies præcedentes celebrauit, quod non potest etiam particeps esse gaudij, & gloriæ resurrectionis. Quod vtique miserabile est, in illo scilicet die nõ gaudere, in illo die vacuum remanere à consolatione spirituali, in quo non solum homines, sed etiam omnia elementa gloriantur vt dicit Maximus in sermone. Quomodo dicit? In Christi resurrectione omnia elementa gloriantur. Nam & solem ipsum arbitror in hac die solito clariorem, vt in eius

Matth.27. Marc.15. resurrectione gaudeat, iucundioris lucis splendorem suscipiens, in cuius passione condoluit, & cuius mortem lugubri quadam caligine prosequutus est. Propterea gaudeamus & nos ac exultemus in Domino totis cordis medullis. Debemus autem gaudere in Christo & cum Christo, non in cachinnis & leuitatibus, non in cibo delicato & potu. Nam qui ob hoc solum

Gaudendum quomodo sit hisce diebus. læti sunt hisce diebus, quia transiuit ieiunium, tempus tristitiæ, & quod possunt iterum cibos delicatos habere, quisque secundum statum suum, seculares scilicet carnes, &c. monachi oua, & lacticinia cum cæteris lautioribus superfluis, illi profecto non faciunt festum Christo, sed suo ventri. Licuit

Lautius paulò qui vescẽdum diebus solennibus. Prouerb.2. est tamen seruis Dei in festis etiam lautius viuere vltra consuetum rigorẽ, vel propter labores maiores, vel etiam ob iucunditatem festi: tantum sit ibi intentio simplex, & vsus moderatus. Sunt tamen alij qui lætantur (vt scriptura dicit) quum malefecerint, & exultant in rebus pessimis: qui idcirco diebus istis gaudent, quia tempus luctus & pœnitentiæ & confessionis

Quinam ob resurrectionem Christi non debeant gaudere. transijt, & redijt tempus vernale, dies festiui, læti & amœni, in quibus vacare possunt ad perficienda desideria sua, & redijt illis licentia peccandi ad annum. Illos non dico per Christi resurrectionem ab inferno liberatos, sed magis captiuatos quia ex occasione huius festi, iterum sua peccata repetunt. Illis non dico exultate, sed iterum flete: quia timere habent, ne superueniat illis, quod de quibusdam dicitur: *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad*

Iob.21. Philip.4. *inferna descendunt.* Vobis autem charissimi dico gaudete, & iterum dico, gaudete. Sed dicitis: Propter quid debemus magis gaudere? Respondeo: Et si non possum vobis enumerare singula quæ dant nobis materiam gaudendi, dicam tamen aliqua, propter quæ debemus gaudere, vel congaudere.

Christus cur ex sua glorificatione exultari merito debeat. Primo debemus exultare & lætari cum Christo. In quibus? In his, in quibus ipse exultauit. In quibus exultauit Christus? Quod hodie tam potenter & sapienter, tam victoriosè & gloriosè triumphauit contra mortem. Quod tantas passiones & dolores, quos ex immensa charitate pro nobis susceperat, superauit. Quod iniunctam sibi à Patre obedientiam & à se sponte susceptam, scilicet opus redemptionis nostræ tam laudabiliter, tam perfectè, tamqúe feliciter consummauit. Quantum putatis Christo gaudium fuisse, quod tam copiosum fructum de sua passione tam ex inferno quàm in mundo reportauit? Item, quod qui mortuus fuit cum magna ignominia secundùm æstimationem inimicorum suorum, iam cum ineffabili gloria resurrexit! Quod corpus suum, quod deposuit mortale & vulneratum, resumpsit immortale, incorruptibile, impassibile, pulchrum & glorioſum? Quod resurrexit propria virtute in maiestate præfulgentis gloriæ, cum famulans angeli-

angelicæ militiæ, cum comitatu & multitudine sanctorum Patrum? Secundo debemus exultare propter sanctorum Patrum liberationem ex lymbo, qui iam à tempore creationis mundi vsque ad illud tempus sederant ibi captiui in carcere, exules & exclusi siue retardati à regno æternæ beatitudinis, ad quam fuerant creati. In quo apparet maxima iustitia Dei, quod illos tam prædilectos amicos suos, scilicet Abraham, Isaac, Iacob, Ioannem Baptistam, quo surrexit maior nemo, & cæteros omnes, qui decesserant ab hac vita ante Christi mortem, quicq, quantum ad proprios defectus pertinet, erant purgati vel in hac vita, vel in purgatorio, tamen non admisit intrare in regnum suum, nec ostendit eis gloriam suæ beatitudinis, solum propter illum communem defectum naturæ vitiatæ, quod scilicet concepti erant de massa peccati, quod originale peccatum contraxerant hæreditariè, de semine descendentes Adam. Si ergo illi antiqui venerandiq́e patres tam diu à gloria propter aliorum peccata remoti sunt, quid fiet nobis de peccatis nostris proprijs? Indubiè, si hic nõ fuerimus purgati, postea purgabimur absque misericordia, sineq́e propitiatione oportebit nos soluere exactius, quàm ponderatur aurum, si tamen peccata sunt quæ possunt purgari, siue deleri. Væ illis animabus, quas infernalis flamma cum peccatis eorum absorbet in æternum. Sed redeamus ad materiam, vnde paululum digressi sumus. Debemus ergo, vt dixi, congaudere illis sanctis patribus, qui cum tanto gemitu, crebris clamoribus, tam immensis desiderijs, & tãto tempore clamauerunt ad Dominum, vt mitteret eis Saluatorem: & iam tandem meruerunt accipere, quod petierunt. Nam postquam Dominus & redemptor noster redemptionem humani generis in cruce per mortem consummauit, & cum iam valido clamore animam suam nobilissimã Patri commendauerat, emisit spiritum inclinato capite: sicq́e anima eius benedicta vnita deitate cum verbo descendit ad inferna, derelicto corpore in cruce deitati vnito. Notate hic bene, vt intelligatis. Ego dico, quod Christi anima fuit separata à corpore, & tamen vtrunq, scilicet corpus & anima, mansit vnitum diuinitati. In Christo nanq; duplex fuit vnio: Vna scilicet corporis & animæ, per quam constituitur humana natura: & illa fuit soluta in morte: quia nihil aliud dicit mors, quam separationem animæ & corporis: & ideo per hoc triduum verè Christus non fuit homo, quia alias non fuisset verè mortuus. Alia est vnio eorundem, scilicet corporis & animæ cum verbo: & illa nunquam fuit soluta: quia verbum, id est, Filius Dei, quod semel (secundùm D. Ioannem Damascenum) assumpsit, nunquam dimisit, quia naturam humanam, quam assumpsit, quantum ad partes eius essentiales, nunquam dimisit, quia mansit cum anima & corpore: & idcirco semper mansit Christus. Christus in inferno, quia anima vnita cum verbo fuit in inferno. Eodem tempore Christus in sepulchro, quia anima cum verbo fuit in inferno. Eodem tempore Christus in sepulchro, quia corpus vnitum deitati iacuit in sepulchro. Nec tamen Christus diuisus est in duas personas: sed mansit vna hypostasis: quia corpus & anima licet essent diuisa inter se per mortem, tamen erant personali vnitate vnita cum verbo.

Nec putandum est, quod quia corpus erat vnitum diuinitati, quod tunc ex illa viuebat in sepulchro (quia diuinitas non dabat vitam formaliter

Patrũ ex lymbo liberationi quantum congratulandum sit.

Matth. 11.

Matth. 27. Marc. 15. Lucæ 23. Ioan. 19.

Descensus Christi ad inferos quomodo quandoque acciderit.

Vnio duplex in Christo quæ fuerit.

Ioannes Damascen.

Hypostasis vna vt semper fuerit in Christo.

corpori, sed anima, quæ tunc aberat) idcirco corpus iacebat sine vita naturali. Descendit igitur anima Christi vnita verbo in deitate ad lymbum Patrum, vt impleretur quod promisit per Ezechielem prophetam, dicens: *Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino.* Vestrum est nunc charissimi cogitare, quomodo descenderit, cum quali gaudio, iubilatione, cantu & processione sanctorũ angelorum circumuallatus, quomodo intrans dixerit: Pax vobis filijs & electis meis. Quomodo sancti patres præ gaudio, lachrymabili voce & genibus flexis clamauerint: Aduenisti redemptor mũdi, aduenisti, quem desiderantes quotidie expectabamus: aduenisti quem nobis venturum lex annunciauerat & propheræ. Aduenisti donans in carne viuis indulgentiã peccatorũ, soluens defunctos & captiuos inferni. Tunc carcer ille tenebrosus factus est lucidus coruscante & illuminante illum diuina anima Christi. Tũc impletum est quod Esaias prædixit: *Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam: sedentibus in regione vmbræ mortis lux orta est eis.* Tunc infernus conuersus est in paradisum: quia vbi Christus est, ibi est paradisus, sicut vbi Papa est, ibi dicitur esse Roma: Et sic verificatũ est verbum, quod Christus dixerat latroni: *Hodie mecum eris in paradiso*, id est, in felicitate. Remansit autẽ Christus ibi per totum illud triduum cum magno gaudio sanctorum patrũ, omnis enim tristitia eorum versa erat in lætitiam: quia videbant animam Christi & essentiã diuinitatis eius (in qua omnis gloria paradisi cælestis consistit) vsq; post medium noctis Dominicæ resurrectionis: quia tunc euacuato & destructo inferno, eduxit omnes qui fuerant in lymbo. Et sicut aliqui dicunt, ex singulari priuilegio suæ præsentiæ, & glorioso triũphi eduxit etiam omnes qui fuerant in purgatorio, vel saltem magnam partem (de damnatis verò neminem eripuit, nec secundũm animam ad illos descendit) & sic venit ad sepulchrum, & anima reuniuit sibi corpus depositum, quod iacebat in sepulchro sine corruptione, & sanguinem reassumens quem effuderat resurrexit, id est, corpus mortuum reuiuificauit, & sic processit gloriosus clauso sepulchro. Factus q; est terræmotus magnus, qualis non fuit (vt creditur) ab initio mundi, ita vt excitarentur quoque custodes sepulchri, vt vellent nollent, viderent gloriam resurgentis, & contra voluntatem suam fierent testes resurrectionis.

Ezech. 34.

In lymbo quenam contigerint quãdo anima Christi aduenit.

Esaiæ 9.

Lucæ 23.

In lymbo quamdiu manserit Christus.

Christũ spoliasse & lymbum & purgatorium.

Modum resurgendi quẽ Christus seruauerit. Matth. 28.

Tertio debemus gaudere propter consolationem matris Christi & omnium mœstorũ cordium, quæ sicut in passione Christi condoluerunt, sic in resurrectione eius exultauerunt. Nam postquam Dominus resurrexit, primo apparuit suæ benedictæ matri ad consolandum eam, non solum quia mater sua erat (secundum diuum Ioannem Cassianum) sed quia plus diligebat, plus anxiata in passione eius fuerat, & sola perfectè credebat, sola ipsum indubitanter resurrecturum expectabat. Credendum est quoque quod sanctum Gabrielem & alios angelos præmiit ad virginem orantem, & cum ingenti suspirio & ardore desiderantem Filij sui resurrectionem. Qui scilicet propè venientes angelica voce cantauerunt. Regina cæli lætare, alleluia: quia quem meruisti portare, alleluia: resurrexit, sicut dixit, alleluia. Nam hæc antiphona primitus audita est cantari ab Angelis tempore

Apparuisse Christũ primo matri. Ioannes Cassianus.

Regina cæli lætare quãdo & à quibus cantatum.

pore Paschali per beatum Gregorium. Nec credendum est, quod tunc primo angeli eam composuerunt vel cantauerunt, cùm erat illud tempus diu post resurrectionem Domini: sed antea cantatam B. Mariæ, scilicet quãdo Christus resurrexit. Post hoc etiam Ecclesiæ reuelauerunt, & idcirco Ecclesia frequentat inter Pascha & Pentecosten.

Ad hunc igitur Angelorum concentum, statim affuit Dominus Iesus in claritate immensa, cum multis milibus sanctorũ patrum salutans piissimã matrem suam, eam consolans: & statim recessit ab ea nubes omnis tristitiæ. O quis poterit cogitare, cùm quanta lætitia superfusa fuit beata virgo, videns Filium suum in tanta gloria, cum tam nobili præda sanctorũ, cum tam insigni victoria. O quàm dulcia verba fuerunt inter eos, scilicet filium & matrem. O quam suauia oscula ipsa impressit sacris quinque vulneribus Iesu, quæ reseruauit in testimonium veræ resurrectionis quod ipse idem esset, qui affixus fuit cruci. Reseruauit etiam & reseruat adhuc ad quotidie ostendendũ Patri pro peccatoribus, & placandã iram eius super eosdem. Cogitare potestis hic charissimi, quomodo sancti patres B. Mariam cõtemplabantur & mirabantur in decore, in sapiẽtia, in pudicitia, in humilitate eius & perfectione omnium virtutũ: & gaudebant quod ex se genita esset talis virgo. Ideo non inconuenienter procidebant ante eam, dicentes illud Iudith: *Benedixit te Dominus in virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros. Benedicta es tu filia à Domino Deo excelso præ omnibus mulieribus super terram.* Quarto debemus exultare ratione nostri. Nam sicut per passionem Christi deletum est chirographum peccati, quo omnes obnoxij tenebamur ad mortem, & abluta sunt peccata nostra in sanguine agni Christi Iesu: sic per resurrectionem eius restituta est nobis beatitudo cælestis stabilis & æterna: quia per hanc accepimus spem nostræ similiter futuræ resurrectionis & reformationis nostræ naturæ ad inamissibilem perfectionem. Quomodo? Quia Christus est caput nostrum, & nos membra eius, scilicet per fidem. Necesse est autem, vt sequamur caput si tamẽ membra eius sumus: quia caput non est sine membris. Hinc dicit Leo Papa: Dubitandum non est de consortio gloriæ, sicut dubitandum non est de communione naturæ: nimirum quia sicut Esaia testante, natus est nobis, id est, propter nos, & ad vtilitatẽ nostram, ita est crucifixus nobis, nobis mortuus est, solẽnitate hodierna resuscitatus immortalis & gloriosus. Nos enim in Christo sumus crucifixi, nos in Christo sumus mortui & sepulti, nos in Christo die tertia resuscitati, iam in spe, & postea in re. Vnde dicit Apostolus: *Qui suscitauit Iesum à mortuis & nos cum Iesu suscitabit.* Hinc est quod dicit sanctus Gregorius: Ex hac solennitate exemplum nobis datum est resurrectionis, spes cœlestis patriæ aperta est, & facta est præsumptibilis cælestis regni gloria, quia Christi resurrectio est causa efficiens & similitudo nostræ resurrectionis, iuxta illud Apostoli: *Saluatorem expectamus Dominum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.*

Gaudiũ virginis Mariæ ex resurrectione Filij sui.

Vulnera cur Christus post resurrectionẽ reseruauerit.

Iudith 11.

Gaudendum vti nobis sit hoc festo ob nostri liberationem.

1. Cor. 7. Ephes. 5. Coloss. 1.

Leo Papa.

Esa. 9.

Rom. 4. Gregor.

Philipp. 4.

Sed quare noluit Dominus differre suam resurrectionem vsque ad nostram in fine mundi? Præter alias rationes ista est vna: videlicet, vt non deficeret in nobis spes resurrectionis nostræ: quia si Christũ nõ resurrexisse sci-

Gregorius.

remus, nec nos speraremus. Vnde ait Gregorius: Christus suo exẽplo monstrauit in seipso, quod promisit nobis in præmio: vt sicut ipsum fideles resurrexisse agnoscerent, ita in seipsis in fine mundi præmia resurrectionis sperarent.

Resurrectio nostra cur nõ fiat die tertia sicut Christi.

Sed quare nos non etiam resurgimus statim tertia die? Præter alias rationes dicendum, quod voluit Dominus perfectam beatitudinem sanctorum, scilicet in corpore & anima non seorsum compleri, sed vt simul omnes eam expectarent, & qui nos anteceſſerunt non sine nobis consummarentur. Quia licet habeant in anima perfectam beatitudinem, tamen corpora eorum nobiscum sunt in spem & consolationem nostram: & ipsi orant pro nobis, vt cito compleatur numerus electorum, & ipsi recipiant duplicem stolam gloriæ nobiscum: quia, vt dixi, sciunt se tam diu oportere expectare, donec omnes electi sint parati: & tunc fiet vna communis reformatio omnium electorum, & commune gaudium, adeo quod vuusquisque non solum de sua, sed etiam æqualiter de alterius glorificatione gaudebit. Sed dicit forte aliquis: Iam per passionem Christi consecuti sumus perfectam salutem, quid opus fuit nobis futura resurrectione, id est, beatitudine? Respondendum: Verum est, quia consecuti sumus per passionem eius plenam liberationem & mundationem ab omni peccato quo ad animam, sed non quo ad corpus: quia corpus nostrum etiam vltra peccata habet defectus & grauamina, quæ ablata sunt perfectè in Christi resurrectione. Caro nostra fuerat nobiliter formata in paradiso, sed hanc nobilitatem & pulchritudinem amisit per peccatum. Reformata est autem modo per Christi resurrectionem longè perfectior, quam olim fuit in paradiso: quia si mansisset in statu innocentiæ, non fuisset mortua, fuisset tamen mortalis, id est, potuisset mori: fuisset inedia consumpta elementis q subiecta, id est, quod potuisset pati: idcirco pro sui restauratione & conseruatione indiguisset cibo restauratiuo, loco temperato, & ligno vitæ virtutis reformatiuo. Quæ omnia Deus prouiderat homini in paradiso, si stetisset. Sed non sic caro Christi in sua resurrectione glorificata est, cui nostra conformabitur, sicut iam dixi: quia hęc per dotes gloriæ facta est immortalis, id est, quod non potest mori, subtilis, agilis, clara, non indigens pro sua conseruatione loco neque cibo. Totus mundus ei paradisus est: & in quocunque elemento nec in inferno pati posset quicquam molestiæ. Assumpsit quidem Christus molestias nostras, & omnes pœnales defectus nostræ naturæ, omnes languores & dolores carnis nostræ sine peccato, & quæ nos patimur ex peccato, & verè portauit viuendo & moriendo, sed iam deposuit omnes resurgendo.

Carnis humanæ deformatio vti per Christi resurrectionem sit reformata.

Dotes quasnam Christus glorificatus assumpsit.

Resurrectione sua quænã mala Christus deposuerit.

Quadruplici autem onere graui premitur & laborat natura humana post lapsum primorum parentum. Primo est corruptibilis, passibilis & mortalis, continuo tendens ad non esse, adeo quod, sicut habetur in Iob, *quasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra, & nunquam in eodem statu permanet.* Secundo, natura seu potius corpus hominis est grossum & impedibile, id est, impeditur alio corpore, ita quod non potest penetrare ea quæ vult: angustiatur quoque & premitur. Tertio, corpus humanum est tardum & fatigabile: quia non potest esse vbi vult, & quando vult. Quarto, est obscurum &

Natura hominis corrupta quibusnã malis subiaceat.

Iob. 3.

turpe

turpe, ita vt non solum ad protectionem à frigoribus sed etiam ad tegendam turpitudinem opus habet vestimento. Hos defectus quomodo Christus habuerit in passione, sicut credo sufficienter audistis & intellexistis. Sed hos omnes in sua resurrectione deposuit. Licet enim idem fuerit corpus ante passionem, in passione & post resurrectionem in Christo, eiusdem naturæ, eiusdemque substantiæ: fuit tamen alterius gloriæ post resurrectionem, maioribusque dotibus gloriæ adornatum. Habuit enim contra primum defectum impassibilitatem, quæ excludit omnem separationem animæ à corpore, omnem dolorem, omnem læsionem, quia fuit integrum ab omni corruptione, sanum ab omni dolore, quod in passione plenum fuit vulneribus à planta pedis vsque ad verticem capitis. Sed dicit quis: Ipse tamen habuit quinque vulnera post resurrectionem, sicut patet in sancto Thoma, cui ea tangenda exhibuit. Dicendum, quod sponte reseruauit illa quinque vulnera sine dolore, nec ex impotentia curandi, sed ad specialem gloriam, & propter singulares rationes, vt videlicet probaret se eundem resurrexisse qui passus fuerat & vulneratus. Idcirco etiam permisit Thomam dubitare, vt dubitans probaret, & probrans manifestaret & testaretur resurrectionis veritatem propter nos, vt nos sciremus, quia surrexit verè, & non habuit corpus phantasticum, quod solummodo appareret. Plus enim contulit nobis dubitatio Thomæ, quam credulitas Mariæ Magdalenæ: quia per incredulitatem Thomæ pleni sumus informati, quam per Mariæ Magdalenæ credulitatem. Dubitatum est ab illo, ne dubitaretur à nobis. Sunt tamen adhuc aliæ rationes, quare Dominus quinque seruauerit vulnera, quas modo prætereo. Item, non indiget vlterius cibo vel potu: quia licet Christus cum discipulis veraciter comederit, hoc fecit ex potentia, quia potuit comedere, sed non ex necessitate vel indigentia. Comedit tamen ad ostendendum veritatem sui corporis, & ad roborandum fidem: & ille cibus, quem assumpsit in corpore, iterum annihilatus fuit, sicut aqua consumitur in igne, vel sicut humor mox exiccatur à sole. Mirum est, quod non miramur tantam charitatem Christi, qui ita studiosè curauit, nec quicquam omisit quod prodesse nobis posset ad fidem & charitatem. Et quid ipse habet inde, si nos credimus, vel non credimus? si saluamur vel non saluamur? ipse vtique inde nihil fit melior vel minor: sed solum, quia diligit nos.

Impassibilitatê vti induerit Christus.

Ioan. 20.

S. Thomam cur Christus permiserit dubitare de sua resurrectione. Gregor.

Cur Christus post resurrectionem comederit.

Secundo, corpus Christi habuit subtilitatem, quia nullius corporis soliditate potuit impediri: sed potuit, quæcunque voluit penetrare. Hoc patuit in eo quod clauso prodijt sepulchro, & ad discipulos ianuis clausis intrauit. Tertio, habuit agilitatem, qua eius corpus sic fuit habilitatum, quod protinus potuit esse sine aliqua fatigatione, vbi voluit esse spiritus. Hoc ostendit Christus in eo quod discipulis in ipso die resurrectionis toties & in diuersis locis apparuit vbi voluit, & disparuit quando voluit. Quarto, habuit claritatem pulcherrimi & suauissimi, amœnissimique coloris, lucentissimi splendoris, vincentis fulgorem omnem solis. Non tamen apparuit discipulis (secundùm Augustinum) in tali claritate, quia non potuissent corpore is oculis illam aspicere: sed in varijs figuris, sicut habetis in Euangelijs: vel saltem in pulchritudine proprij corporis occultando splendorem

Subtilitatem quâ Christus induerit. Matth. 28. Ioan. 20.

Agilitatem quantâ Christus habuerit. Matth. 28. Luc. 24. Ioan. 20. 21.

Claritatem qualê Christus assumpserit. Augustin.

Christus in quanta claritate & gloria matri suæ apparuit.

1. Thes. 4.

gloriæ. Beatæ tamen virgini, quæ fuit altioris perfectionis creditur apparuisse sicuti est. Ecce charissimi vnde gaudeamus: quia sicut Christus resurrexit, ita & nos resurgemus in ipso, iam in spe, & postea in re. Non volebat tamen, quod sola anima haberet remunerationem pro obedientia, quam habuit ad Deum, sed volebat etiam quod iste pauper asinus, id est, corpus nostrum haberet remunerationem pro obedientia, quam habuit ad animam, id est, quod ieiunauit, vigilauit, orauit, laborauit, sicut fuit rectum in anima. Hinc est quod dicit Apostolus:

Phil. 4.

Saluatorem expectamus Dominum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ.

Tunc si membra fuerimus Christi, cum anima & corpore recipiemus beatitudinem plenam: ad quam modo semper debemus tendere, & aspirare. Et mirum est, quod non habemus maius desiderium, & continuum fletum ad illam immortalem vitam. Sed causa est, quoniam ita diligimus hanc miseram transitoriam vitam. Quis est igitur, qui non spirituali gaudio exultet, qui cognoscens se transiatum à morte ad vitam, & ad vitam immortalem, sempiternam, à miserijs huius temporis ad perpetuam felicitatem, nisi qui necdum intelligit, vel non appetit vitam illam beatam & immortalem?

Vitam hanc quam periculose homines diligant.

Ecce quantum diligimus vitam istam miseram, corruptibilem, incertam, miserijs & curis plenam, periculis circundatam, instabilem & aliquando deniendam. Ecce quomodo cupimus illam seruare, & nolumus illam perdere, quam tamen non possumus retinere. Quantacunque aduersa nobis eueniunt, adhuc volumus retinere vitam. Si ita diligimus viuere, quare non cogitamus, quare non laboramus, quare non tendimus ad illam vitam numquam deficientem, vbi nulla miseria est, nulla aduersitas, nulla cura, nullus labor, nullus timor? vbi perpetua felicitas est, perpetua iucunditas, perpetua securitas? Ad hanc peruenerunt sancti qui nos præcesserunt, & plenam habent beatitudinem in anima: sed in corpore expectant nos, vt fiat generale festum nostræ resurrectionis. Et tunc erit resurrectio, quæ nominatur

Apoc. 22.

in Apocalypsi secunda: quia iam est prima resurrectio, scilicet à peccato. Et beatus est (vt ibi habetur) qui partem habet in resurrectione prima: quia per primam venitur ad secundam. Si voluerimus ergo peruenire ad secundam, oportebit nos vtique per illam viam incedere, quam incesserunt qui ante nos fuerunt, quorum vitam quotidie audimus legi in exemplum, vt discamus viam. Sed heu quam multi sunt, qui si possent hanc præsentem vitam semper tenere, quantumlibet æruminis planam, essent bene contenti, & resignarent libenter futuræ vitæ. Hoc est, dimitterent Deo regnum suum, & ipsi tenerent mundum. Vnde hoc? Quia immersi sunt in amore vitiorum & temporalium, adeo quod non cogitant, vel desiderant, vel cognoscunt alia bona esse, quam illa in quibus modo delectantur: Vel, adeo sunt grauati in conscientia, quod plus habent timoris, quam spei ad illam futuram vitam.

Vitam hanc cur quidam tantopere diligant.

Vos autem charissimi fratres (vt alloquar vos verbis Apostoli), *si consurrexistis cum Christo quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Renouamini spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis.*

Col. 3.

Ephes 4.

1. Cor. 5.

Quia ad hoc Christus resurrexit, ad hoc *Pascha nostrum immolatus est Christus.*

vt qui-

vt epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, sed in azymis sinceritatis & veritatis: vt quomodo Christus resurrexit à mortuis per gloriam Dei Roman. 6.
Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Quod nobis omnibus largiatur idem Dominus noster Iesus Christus, qui cum Deo Patre in vnitate Spiritus sancti viuit & regnat Deus per infinita secula, Amen.

Sermonum de Festiuitatibus Sanctorum partis Hyemalis, FINIS.

IN FESTO SANCTI GEORGII GLORIOSISSIMI MILITIS ET MARTYRIS CHRISTI, Lectio Ecclesiastici cap. XIV. & XV.

BEATVS vir, qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia meditabitur, & in sensu cogitabit circumspectionem Dei. Cibabit illum pane vitæ & intellectus, & aqua sapientiæ salutaris potabit illum. Et firmabitur in illo, & non flectetur, & continebit illum & non confundetur, & exaltabit illum apud proximos suos. Et nomine æterno hæreditabit illum Dominus Deus noster.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

CVM vita hæc plena sit tentationibus, atque in medijs laqueis tota hominis ætas transigatur, plurimaq; omni ex parte pericula immineant, multiq; tum inuisibiles, tum visibiles hostes pios quosque persequantur, vt eos à sui creatoris amore auertant & abstrahant, benignissimus Deus pro nostri institutione, cõsolatione, cõfortatione, sacram nobis scripturam reliquit, in qua tanquã instructissimo armamẽtario varia nobis munimenta ac præsidia, itemq; remedia voluit esse cõstituta aduersus omnes quorumlibet inimicorũ impugnationes, & contra mala omnia. *Quæcunq; scripta sunt,* ait Apost. *ad nostrã eru-* Rom. 15.
ditionẽ scripta sunt, vt per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus. Quamobrem etiam in sacris ædibus multa publicè ex diuinis libris recitantur, vt dum identidẽ optimis scripturę sententijs aures hominũ imbuuntur, animis firmentur ad tolerandas vexationes impiorũ. Quare factũ non dubitamus, vt innumeri pro Christo sanguinẽ promptissima mẽtis deuotione profuderint, nec à Christo vlla ratione potuerint separari. Ita etiã in ferijs inuicti militis & infracti martyris Christi D. Georgij ex Ecclesiastico breuis quidẽ, sed memorabilis valde lectio depromitur, paucis verbis saluberrimas institutiones, & præclara promissa complectens: vnde & nos discer-

re possimus, quibus armis munitus Christi martyr tormenta omnia superarit, quibusq; etiam nos communiri debeamus, si velimus victores euadere. Ait ergo scriptura: Beatus vir, qui in sapientia morabitur, non quidem sapientia huius mundi, quam stultam facit Deus, nec sapientia carnis, quæ mors est & inimica Deo, sed in ipso vnico Filio Dei, qui est vera & æterna sapientia, qui propter nos homo fieri dignatus est, & vulneribus configi, vt habitaremus in illis & absconderemur, sicut monet Esaias Propheta: *Ingredere* inquiens, *in petram* (Petra autem erat Christus) *& abscondere in fossa humo* corporis eius. Propterea enim Filius Dei voluit clauis & lancea transfigi, vt nos in illis vulneribus possimus tuto commorari, nec vllas formidare hostium insidias. Itaque beatus vir, qui in sapientia, id est, Christo vulnerato commoratur, menti suæ iugiter ac indelebiliter habens impressa vulnera illius, quæ tanquam certissima sui erga nos amoris signa etiamnum retinet, sugitq; inde virtutem ac vigorem quendam & succum spiritalem, quo roboratus suauiter & modestè queat pergeti, quicquid molestiæ occurreret. Beatus item qui posteaquam Christi vulnera sibi iugi cogitatione insculpsit, ad illius exemplum in iustitia meditabitur, solicitus imitari vestigia Domini sui, vt ficut ille pro nobis libentissimè aduersa sustinuit, & virtutes perfectissimè expressit, ita & ipse ob iustitiæ studium virtutum exercitationi totus deditus sit, & magno ac tranquillo animo quæcunq; dura & acerba ferat. Atque vt id melius præstare queat, plurimum illi conferet attendere semper præsentem Deum, cuncta acutissimè prospectantem. Quis enim sanæ mentis audeat iniquum aliquid admittere, si viua & vera fide cogiter se peccare in conspectu Omnipotentis Dei, qui nihil sinet inultum abire? Beatus ergo, qui sedula exercitatione sese assuefacit ad cogitandam semper diuinæ maiestatis præsentiam & circumspectionem, atque inde fit solicitus ad vitanda mala, & rectè agendum. Neque talis magna Dei mercede frustrabitur. Cibabit enim illum, reficietq́ue & confortabit pane vitæ, & verbo Dei, quo alitur ac vegetatur homo interior, ac renouatur de die in diem. *Non enim ex solo pane viuit homo, sed ex omni verbo, quod procedit de ore Dei.* Itemq́ue, cibabit illum præstantissimo Eucharistiæ Sacramento, quod est panis viuus qui de cælo descendit, & dat vitam mundo: Pane etiam intellectus, vt ex sancti Spiritus illustratione & vnctione cognoscat quæ sit voluntas Dei bona, beneplacens & perfecta, & scripturæ mysteria ac sibi sacramenta perspiciat. Denique aqua sapientiæ salutaris, nempe diuinæ contemplationis, quæ pertinet ad donum sapientiæ, potabit illum, vt oculis cordis videat, & mentis palato feliciter degustet, quam suauis sit Dominus. Quæ est vtique sapientia salutaris, quia non inflat, vt illa Philosophorum sed facit mentem subditam Deo, & veram confert salutem, facitq́; contemnere præsentia, & cælestia amare, sicut quidam ait: Gustato spiritu defipit omnis caro. Mundi autem sapientia sese ostentare cupit, atque hominibus se venditat, suiq; gloriam spectat potius, quam Dei, vel salutem proximi. Porro sapientia salutaris hominem iustum, & ita vt dictum est, se gerentem inter omnes rerum vndecunque accidentium euentus adeo firmabit, stabiliet, corroborabit, vt non possit facilè vnquam flecti ad consensum iniquitatis, continebitq; illum, vt nihil eiusmodi in se admittat, vnde possit alicuius

probri

1. Cor. 1.
2. Cor. 1.
1. Cor. 1.

Esaiæ 2.
1. Corin. 10.

Iob 24.

Eccle. 15.

2. Cor. 4.
Deuter. 8.
Matth. 4
Lucæ 4.
Ioan. 6.
Rom. 12.

Psalm. 33.

1. Pet. 1.

Sapientia salutaris quæ sit.

Gregor.

probri vel ignominiæ notam incurrere, vel apud homines confundi. Semper enim faciet eum meminisse Dei sui cuncta contemplantis, atque eius amore & timore honestè se gerere, non apud homines tantum, sed etiam priuatim ac in solitudine vt nec ipsi quidem dæmones habeant, quod illi opprobrare queant. Et apud proximos exaltabit illum, vt sicut ipse iam bene constitutus est animo, ita & alijs prosit, multosque Christo lucrifaciat. Solet enim Deus eos qui iam multis pollent virtutibus, interdum ad dignitates & functiones publicas promouere, vt & cæteris luceant verbo & exemplo: atque illis immortalem efficit memoriam tum in terris, tum in cælis, vt & hic celebres habeantur apud homines, quibus & verbo & scripto, & optima viuendi ratione prodesse curarunt: & sempiterna perfruantur gloria in cælis ob vitam cum pietate & iustitia sanctè ac religiosè transactam.

EXEGESIS EVANGELII EIVSDEM FESTI.
Ioannis XV.

IN sermone illo, quem Dominus Iesus extremum habuit ad discipulos suos iam iamq; pro nobis immeritum perpessurus mortis supplicium, multa extant ignitissimum spirantia amorem, & suauissimæ plena consolationis, adeo vt nemo dubitare queat, quin totus ille sermo, sicut Domini vltimus fuit, ita & singularem quendam illius erga nos declaret benignitatem ac beneuolentiam, qua recessurus à nobis committere non potuit, quin cordis sui æstus nobis verbis flagrantissimis aperiret. Sermonem illum scripsit discipulus præ cæteris charior, vtpote qui in Domini pectore recumbens in cœna postrema hauserat inde succum quendam diuinum, quo imbutus posset verba Domini verè ignea igneo spiritu proferre. Ex eodem sermone depromptum est huius diei Euangelium, quod nunc elucidare instituimus. Ioan. 13.

Ego sum vitis vera, & Pater meus agricola est. Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum, & omnē qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plus afferat.

Vitem se vocat Dominus ob susceptam humanitatem. Nam alioqui non possent homines illius palmites dici, cum vitis & palmites sint eiusdem naturæ. Nos autem diuinæ naturæ non sumus: Itaque vt Christi palmites esse possemus, factus est homo, atque eo ipso vitis vera, cui quisquis non inhæserit, neque fructum potest adferre vllum, neque ad aliquid valet, nisi vt flammis tradatur. Ipse etiam est caput nostrum, nosq; illius membra, si tamen spiritu illius vegetamur. Nam qui spiritum Christi non habet, hic non est eius, id est, non pertinet ad corpus illius mysticum, quod totum viuit de spiritu eius. Porro vitem veram se appellat Christus vt hoc ipso se secernat ab illa infrugifera & de generi vinea, cui per Hieremiam Dominus dicit: *Ego te plantaui vineam electam: quomodo ergo conuersa es in prauum vineæ alienæ?* quæ est ecclesia impiorum, cuius caput est diabolus, qui est rex super omnes filios superbiæ. Quod autem subiungit, Pater meus agricola est, facit more suo, humillimis vtens similitudinibus, vt vbiq; humilitatem tanquam sibi gratissimam, diabolo maximè inuisam commendet. Quare autem Patrem suum agrico-

Vitem cur se Christus vocet, nosque eius palmites qui simus. 1. Cor. 12. Colos. 1. Rom. 8.

Hierem. 2.

Iob 41.

Agricolā vti Patrem cælestem vocet Christus.

agricolam dicit, nisi quia sua gratia nobis præstat virtutem fructificandi. Sicut enim homo agricola fodiendo & stercorando, itemq; putando & excolendo facit quantum in ipso est, vt melius crescant vineæ & arbores: ita Deus gratiam subministrando efficit vt homines bonorum operum fructus producant. Qua quisquis destitutus est gratia, sine dubio nihil præstare potest. Quo fit, vt quantumuis multa quis bona agat opera, nunquam tamen quicquam sibi arrogare debeat, certus gratiæ esse quicquid rectè gesserit. Deinde adijcit. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum.

Quæ nobis bene perpendenda sunt. Quisquis credit in Christum, iam palmes est, quia transit in Ecclesiæ communionem. Sed nisi fidem suam bonis operibus testetur, adferatqúe fructus sanctarum cogitationum, piorum desideriorum, verborum ad fidei ædificationem facientium, & rectè factorii, hoc est, nisi sit diuina præditus charitate, quæ nunquam est otiosa, sed semper cupit & sitit exequi voluntatem Dei, vt illi placere possit, & potioribus affici gratię donis, non potest non arescere. Vbi autem exaruit, iam nihil superest, nisi vt præscindatur: hoc est, vt totius gratiæ succo destituatur. Quid est autem homo sine gratia Dei? Ergo operemur bonum ad omnes, & per bona opera certam faciamus vocationem nostram, ne sola fide contēti tanquam infrugiferi palmites à vite amputemur. Omnem autem palmitem qui fert fructum purgat Pater cælestis, vt fructum plus adferat. Adeo non vult Deus vt vnquam à bonis operibus cessemus, vt etiam palmites fructuosos purget, vt sint magis frugiferi. Nam & ipsi fructuosi palmites saltem quibusdam paruis & quotidianis non carent vitijs, à quibus eos purgat Deus agricola varijs eos affligendo temporarijs malis & incommodis, itemqúe, permittendo vt dæmones & homines ipsos multis diuexent modis, quo sic ad purum ab omni labe excocti, fructum nedum vberiorem, sed etiam Deo gratiorem ferant. Cum igitur rectè viuimus, & tamen aduersa patimur, non feramus molestè, sed cogitemus pium Patrem sordes quasdam in nobis conspicere, à quibus nos mundare cupiat. Nunquam enim affligit nos Deus, nisi optima & amantissima voluntate. Alterum è duobus pijs quibusqúe eligendum est, vt aut hic æquanimiter ferant manum Dei paternè castigantis & erudire cupientis, aut postea sentiant flagella iudicis inexorabilis, & seuere vindicantis.

Gregorius.

Galat. 6. 2. Pet. 1.

Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis, manete in me, & ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos nisi in me manseritis.

Mundi erant Apostoli propter sermonem Domini non tam auditum, quā operi mancipatum. Obedierant enim sermonibus Christi: & propterea mūdi erant à sordibus mortalium vitiorum, non tamen ab omni labe venialium, à quibus necesse erat etiā ipsos adhuc purgari. Nemo hic se fallat, tanquam sufficiat audire verbum Dei. *Non enim auditores legis, sed factores iustificabuntur.* Atque vt in illa munditia possent Apostoli perseuerare, monet eos Dominus, vt in ipso permaneant per fidem & charitatem, hoc est, ipsius voluntati morem gerant, sesequé promittit in ipsis permansurum per gratiæ suæ

Romanu. 2. Iacob. 3.

tiæ suæ communicationem, qua semper possint esse fructuosi, & à sordibus expurgati. Quid verò iucundius, quam manere in Christo, & in se Christum manentem habere? Quæ mors, quæ supplicia, quæ calamitas illi pertimescenda, qui vitam in se habet indeficientem, vnde omnia viuunt: Manemus autem in Christo bene agendo, & ipse in nobis manet gratiam bene agendi nobis impertiendo. Non enim nostris viribus bene agimus, sed illius gratia. Vnde etiam subiungit: Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis. Palmes præcisus à vite, non trahit humorem ex radice: ergo necesse est vt pereat. Ita etiam nisi per fidem & charitatem in Christo permaneamus, & gratiæ illius influxus percipiamus, impossibile est, vt vllos Deo placitos feramus bonorum operum fructus. Quicquid enim extra gratiam & charitatem fit, non est gratum Deo, qui non nisi sua opera coronat in nobis, nec tamen operatur in nobis sine nobis, sed nostrum quoque studium requirit. Eant nunc superbi, & sese iactitent tanquam aliquid egerint. Si quid boni fecêre, non est ipsorum, sed gratiæ. Quis autem nisi impudens laudem captare velit vel ausit ex re aliena? Nemo ergo se extollat, nemo sese animo efferat quantiscunque sit virtutum meritis ornatus. Si enim Deus subtraxerit paulisper manum suam, omnium miserrimus erit. Agnoscamus gratiam, & gratiæ gratissimus, ac nihilominus totis viribus gratiæ cooperemur, ne in vacuum Dei gratiam recepisse videamur. Ita agendo & humiles erimus, & desidiæ ac negligentiæ culpa carebimus.

Manere nos in Christo & ipsum in nobis quid.

Deus quæna in nobis coronet.

2. Cor. 6.

Ego sum vitis & vos palmites. Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere. Et si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & arescet. Et colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.

Iam ante expositum est, quomodo Christus sit vitis, nos palmites. Sed quod sequitur. Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, ad commendationem charitatis & diuinæ gratiæ pertinet. Quisquis enim amando Deum manet in illo, habetq; in se manentem Deum per gratiam illius, hic fert fructum multum bonorum operum, vel etiam internarum exercitationum, quia charitas & gratia semper impellunt hominem ad exequenda omnia, quæ sint grata Deo. Ergo qui fructum ferre nolunt, sed suis indulgent affectibus, atque huic mundo eiusq; voluptatibus & vanitatibus dediti sunt, non manent in Christo, nec in ipsis Christus manet. Qui autem Christum in se manentem non habent, necesse est à diabolo rectore possideantur: qui nimirum non ad fructus faciendos, sed ad omnem impietatem eos quos occupat adhortatur. Porro fructum facimus non ex nobis, sed quia Christus habitat in nobis, adiuuans infirmitatem nostram, sine cuius gratia certum est nos nihil posse facere. Ipse enim operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate, ita vt ab ipso sit & bonæ voluntatis studium, & operis boni executio. Merito ergo pij omnes, ne in suæ naturæ infirmitate relinquantur, & cælestis auxilij destituantur ope, nihil sibi arrogant, nihil sibi tribuunt, sed sunt humiles, & clamant cum Esaia: *Domine omnia opera nostra operatus es in nobis.* Ergo *non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da*

Fructũ multum quinam adferant.

Philip. 2.

Esa. 26. Psalm. 113.

gloriam: quia sine te nihil possumus boni facere. Arbitrium hominis ad perpetranda mala sufficit sibi: sed non item ad facienda bona. Si quis autem in me non manserit, ait Dominus, id est, mihi per charitatis perseverantiam non inhæserit (non enim sufficit bonum inchoasse, nisi adsit & perseverantia) mittetur foras, id est, à membris meis aulsus, diabolo & membris eius sociabitur, atque à luce gratiæ exclusus, in tenebras cordis, ac postea in tenebras tartareas proijcietur, & arescit penitus, vt nullum vnquam possit fructum facere. Hoc maximè terrere debet hæreticos, qui se ab Christi corpore abiungunt, & noua comminiscuntur dogmata, cum tamen non sit nisi vna fides & vnum baptisma, & vnica Ecclesia, extra quam nulli est salus: à qua quisquis recedit, non permanet in Christo, vnde non potest non arescere.

In hæreticos nouorum dogmatum cõmentatores.

Matth. 13. 25. Quotquot autem à Christi gratia alieni arescunt, illos colligent Angeli executores diuinæ sententiæ, & mittent in ignem tartareum, qui est mirum in modum intolerabilis, & multiplicem habet vim affligendi impios, adeo vt nulla mens humana id possit capere, atque inibi ardebunt infelices non ad horam, non ad diem, non ad annum, non ad centum annorum millia, sed absque vllo fine. Quid his potest dici horribilius? O homo time Deum tuum, dum adhuc licet resipiscere, ne talibus pœnis inuoluaris.

Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcunque volueritis petetis, & fiet vobis. In hoc clarificatus est Pater meus, vt fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei discipuli.

1. Ioan. 4. Si manseritis, inquit, in me per charitatem (*Qui enim manet in charitate, in Deo manet & Deus in eo*) & verba mea in vobis manserint, ita vt ea re ipsa exquamini & sitis dictis meis audientes, quodcunque volueritis secundum Deum, petetis à me, & fiet vobis, si tamen sit vobis salutiferum. Non enim in omnibus exaudit Deus etiam charissimos amicos suos, vt est euidens de Apostolo, qui ter rogauit auferri à se angelum sathanæ, nec tamen obtinuit, sed in illis duntaxat, quæ sint illorum saluti accommoda. Propterea etiam sanctus Iob dixit ad Dominum: *Clamo ad te & non exaudis me: sto, & non respicis me: mutatus es mihi in crudelem.* Itaque non frangamur animo si non semper exaudiat Deus preces nostras. Ipse enim nouit, quid expediat saluti nostræ. In hoc, inquit, clarificatus est Pater meus, vt fructum plurimum afferatis. Cedit enim ad gloriam Dei, quicquid à pijs rectè geritur, & in bona vita nostra Deus sæpè etiam ab infidelibus laudatur. Quamobrem alibi Dominus monet: *Luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cælis est.* Et sicut ad laudem Dei cedit quicquid coram alijs piè & religiosè agimus ob honorem & amorẽ illius, ita è contrario improba vita nostra maximam illum contumelia affert, efficitq; vt propterea ab Ethnicis & incredulis blasphemetur sanctum nomen illius. Atq; hodie sanè dubium non est, quin vita Christianorũ longè sceleratissima apud infideles despectui sit & opprobrio, atq; Deus ipse illius causa impiissimè contemnatur ac blasphemetur. Sed quã dirè hoc olim vindicaturus sit Deus, sentient filij sceleratj, qui pium Patrem tanta afficiunt ignominia. Quis tam velit ad Christi fidem accedere, quando vita Christianorum talis est, vt nullo-

Exaudire cur Deus suos quandoque differat

2. Cor. 12.

Iob 30.

Matth. 5.

Vita sceleratа Christianorum quam infidelibus sit despectui & opprobrio.

nullorum possit esse flagitiosior? Colligimus etiam ex his Domini verbis quantum placeant Deo fructus multi bonarum actionum nostrarum, quibus dicit clarificari Patrem suum, ne quis putet non habere meritū apud Deum rectè facta nostra, quod hæretici mentiuntur. Hoc ipso enim Christi efficimur discipuli, si fructum plurimum afferamus, & quæ Deo placita sunt semper faciamus, ita vt nec momentum temporis absq; fructu dilabi patiamur. Seminemus interim, & *quodcumque potest operari manus nostra, instanter agamus: venit nox, quando nemo poterit operari.* Ne timeamus ne frustra laboremus: quia suo tempore metemus non deficientes. Ipse Dominus hoc eodem sermone manifestè docet, quinam sint sui discipuli: *in hoc,* inquit, *cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis, adinuicem.* Ergo charitas facit nos Christi discipulos. Vbi autem est charitas proximi, ibi est etiam amor Dei. Amor autem non potest esse otiosus, sed operatur magna vbi est, & plurimum facit fructum.

Ecclc. 9. Ioan. 19. Galat. 6. Ioan. 13. Gregorius.

Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea: sicut & ego præcepta Patris mei seruaui, & maneo in eius dilectione.

Pater Filium amore incomprehensibili diligit: & nos quoque Filius ardentissimè amat, Pater se totum communicat Filio: Filius se totum nostræ salutis causa impendit. Pater Filio omnia sua secreta reuelat: Filius nobis nota fecit omnia quæcunque audiuit à Patre. Et tamen quamuis charum habuerit Pater filium, nihilominus ad atrocissima perferēda supplicia destinauit eum. Ita & Filius charissimos quosque amicos suos ex præcipuo erga illos amore, quo cupit eos sibi vt in pœnis, ita & in gloria similimos efficere, multis permittit ijsq; admodum duris vexari afflictionibus. Sed in omnibus curandum nobis est, vt in dilectione Christi permaneamus. Et quid fiet?

Matth. 12. Ioan. 15. Christus cur suos electos sinat multifariam hic affligi.

Hæreticus dicit: Crede, & sufficit tibi. Quid verò Christus? Si præcepta mea, ait, seruaueritis, manebitis in dilectione mea. Forte nescire te dicis quę præceperit Christus. Audi quid dixerit Apostolis iam iamq; in cælos ascensurus: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: docentes eos seruare omnia quæcunque mandaui vobis.* Ergo quicquid quatuor Euangelijs continetur, id ad Christi præcepta pertinere videtur. Ea enim omnia ipse suis mandauit Apostolis. Viue ergo iuxta Euāgelij præscriptum, & manebis in dilectione Christi. Nam si secus vixeris, & Christum ore confiteris, opere & vita contempseris, nō manebis in Christi dilectione, sed fides tua tibi damnationis cumulus erit. Sic & Christus non fuit contentus Patrem verbis prædicare, sed etiam omnia illius præcepta seruauit, factus obediens vsque ad mortem crucis, sicq; permanlit in dilectione illius. Probatio dilectionis, exhibitio est operis: quam qui negligunt, de illis propheta dicit: *Dilexerunt Deum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei. Cor autem eorum non erat rectum cum eo &c.*

Matth. 28. Præcepta Christi quænam comprehendant. Philipp. 2. Gregorius. Psalm. 77.

Hæc locutus sum vobis, vt gaudium meum in vobis sit,

& gaudium vestrum impleatur.

Gaudiũ mundi quodnam sit.

Non dicit, vt gaudium mundi, sed gaudiũ meum in vobis sit. Mũdi gaudium est de vanitatibus & voluptatibus carnis, de pompis & honoribus atque id genus alijs, quæ nunquã possunt verum præstare gaudiũ. Sed Christi gaudium est puritas cordis, conscientiæ tranquilla serenitas, amor iustitiæ, odium iniquitatis, spes firma futuræ beatitudinis, veritatis æternæ contemplatio, & mentis imperturbabilis pax & immota securitas. Hoc autem gaudium in hoc mundo inchoari potest, impleri non potest, nisi vbi omnis carnis corruptione abiecta, ad cælestis patriæ portum appulerimus, & vnum cum Deo effecti in eandem fuerimus imaginem transformati à claritate in claritatem, vt sit Deus in nobis, & nos in illo, nec quisquam vnquam deinceps nos ab illo possit separare.

Gaudium Christi quod.

2. Cor. 3.

SERMO IN EODEM FESTO.

Vt nos maneamus in Deo, & Deum in nobis manentem retineamus: & de duplici martyrio.

Manete in me, & ego in vobis. Ioan. XV. Festum inuicti marty. Georgij hodie colimus dilectissimi, qui ea re inuictus fuit, quod & ipse mãsit in Christo, & Christus in ipso. Miramur martyris sancti constantiam, vincenti congratulamur, & delectat nos fragilis hominis in inparabilis fortitudo, & morituræ carnis aduersus tormenta sæuissima ineffabilis patientia. Sed in his agnoscimus Dei gratiam intus oparantem, gratiam prædicamus, gratiæ præcipuam victoriæ palmam assignamus. Obtinebat Christus & suo sibi iure vendicabat pectus martyris sui tanquam arcem ipsius virtute & præsidio munitissimam, & quæ illud virtus vel humana vel diabolica expugnare potuisset? Manebat Christus in martyris nedum anima, sed & corpore, *an nescitis*, ait Apostolus, *quoniã membra vestra templa sunt Spiritus sancti, qui in vobis est?* & martyr suo inhærebat capiti, suo obtemperabat rectori & inhabitatori, & quisquã vlla vel fraude, vel vi, aut Christum ex martyre profligare, aut martyrem à Christo separare potuisset? Sæuierũt in martyrem dæmones, sæuierunt & homines: sed ideo sæuierunt, vt euidentior & gloriosior appareret virtus Christi suum martyrem protegentis, & intignior foret victoria & corona martyris pro sui regis honore & amore fortiter & acriter dimicantis. Legerat sanctus martyr Dominum suum in Euangelio dicentem: *In mundo pressuram habebitis.* Et: *Erunt odio omnibus hominibus propter nomen meum.* Et: *Multos ex vobis occident, & persequentur de ciuitate in ciuitatem. Sed confidite ego vici mundum.* Tantum id curæ vobis sit, vt maneatis in me, sitis membra mea, membra capiti consentanea, membra capiti morigera, non capitis imperium detrectantia non à corpore abscisa, sed corpori fortiter inhærentia, vt vinguentum cælestis gratiæ & spiritualium charismatum, sine quibus anima non potest vitam tuam suam, in vos è capite deriuetur, & viuatis de spiritu meo: quia nisi ex me vita vobis subministretur, vita inquam gratiæ, non eritis aliud quàm palmites inutiles præcisi à vite: qui quia non accipiunt ex vite succum vel humorem, arescunt. Aridi autem hunc solum habent vsum, vt mittantur in ignem.

1. Cor. 3. 6.

Ioan. 6. Lucæ 21. Matth. 10. 28. Ioan. 16.

Ioan 15.

in ignem. Sicut enim palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi mā-
serit in vite: ita nec vos, nisi in me manseritis: Omnem autem non ferētem
fructum tollet Pater, & à membris meis auulsum sociabit dæmonibus igni
æterno cruciandum. Hæc ergo sanctus martyr minimè ignorās, strenui mi-
litis functus officio regi suo fidem seruauit, fidem seruando ab impijs occi-
sus est: sed corpore extincto, anima ad suum euolauit autorem, atque ad il- Psal. 62.
lius admissa conspectum, læta & ouans cecinit: *Ipsi in vanum quæsierunt ani-*
mam meam. Te permittente conscissus est saccus corporis mei: sed circumde- Psalm. 29.
disti me lætitia. *Paulominus consummauerunt me in terra: ego autem non dereliqui* Psal. 118.
mandata tua. Nec dilexi vsque ad mortem animam meam, sed libenter eam Lucæ 9.
perdidi propter te, vt viderem virtutem tuam & gloriam tuam. Eam quo- Ioan. 12.
que ob rem cum esset inuictus hic martyr in militari arte peritissimus, vt Psalm. 62.
regi regum & Domino dominorum commodius seruire posset, cingulum
militiæ soluit, omnesq; facultates & diuitias, quas quidem habere potuit, Lucæ 12.
pauperibus elargitus est: malens temporali cum Christo inopia premi, vt
secundùm vocem Dominicam immarcescibiles & nunquam deficientes di-
uitias sibi acquireret in cælis, quam cum huius mundi diuitibus rebus om- Matth. 18.
nibus abundare, & post huius vitæ curriculum, penuria angi. Repererat
namque margaritam pretiosam in agro cordis sui latitantem, quam di-
stractis omnibus mercatus est. *Nisi enim quis* (ait ipsa veritas) *renunctauerit* Lucæ 14.
omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Prætulit igitur inclitus hic
martyr, & strenuus athleta Christi discipulatum omnibus fallacissimi hu- Philipp. 3.
ius mundi diuitijs, pompis, honoribus, voluptatibus ac quasi stercora ea o-
mnia reputauit, vt Christum lucrifaceret, Christi vestigijs continenter in-
sisteret, Christumq; nudū, nudus ipse quocumq; illum ducere decreuisset, in-
cunctanter, intrepide, animoq; hilari sequeretur. Non carceres, non vincu-
la, non tortores crudeles, non tormenta pro Christi nomine expauit, nec
trubuit iniurias cōtumelias q; pro Domino suo pati: quando iam certa fide
tenebat, multo plura ac grauiora Christum pro se, suaq; salute pertulisse. O
animi singularem fortitudinem! O martyrem inuictū, ac vbiq; de victoria
triūphantem. O constantiā mirandā atq; omnibus prædicandā modis. Quis
non iam in seipso erubescat hæc legens? hæc audiens, quod adeo sit adhuc
animo pusillus, vt nihil possit, ne minimam quidem pro Dei gloria iniuri- Hebr. 5.
am sustinere? & non magis talis, qui solido perfectorū poscit pasci cibo,
sed paruulorum adhuc lacte sit nutriendus? Is inquam merito erubescere
deberet. Sed quisquis talis est, non despondeat animum, sed viriliter ad al- 1. Cor. 13.
tiora se accingat, & quæ paruuli sunt euacuet, vt quandoq; ad robustorum
multoq; tempore exercitatorū certamina possit pertingere, suoque se capiti,
hoc est, Christo, magis conformare per multorum opprobriorū contume-
liarumq; patienti perpessione. Talis namque iniuriarum ex amore tolerā-
tia, dici nequit, quantum hominem ad virtutes scilicet humilitatem, pati-
entiam, obedientiam, charitatem & id genus, præparet, ipsique Christo cō-
mendabilem ac amabilem efficiat, & gratiam illius in nobis multipli-
cet atque conseruet, nec facilè à Christo nos excidere permittit. Hoc est
ergo charissimi manere in Christo, eius gratiæ, per quam ipse in nobis Manere in Christo quid sit.
manet, consentire, & cooperari, id est, præceptis illius obedire, vitia fugi-

endo, & virtutes colendo. Quod etiam idem Dominus in huius diei Euangelio declarare volens. *Si præcepta mea*, inquit, *seruaueritis, manebitis in dilectione mea.* Porro in Christi dilectione manere, nihil est aliud, quam in ipso Christo manere. Sicut enim palmitis in vite manẽtis iste fructus est vt vuas ferat: ita hominis in Christo manentis fructus est, vt Deũ diligat. Vbi charitas est, ibi legis perfecta executio est, si tamen sit perfecta charitas. Et quanto in nobis charitas perfectior est, tanto quoque nos Christo coniunctiores sumus, & ille nobis maiori copulatur necessitudine. Cæterum charitas nõ finit hominem otio languescere, sed impellit & vrget ad vitandum omnia illa, quæ Deus oderit, & exequendum quæcunque grata sint Deo. Charitas enim non potest ferre aliquid vel minimum, quod offendat animum dilectum: nec potest prætermittere quippiam, quod dilecto placeat. Itaque charitas vbi animum hominis occuparit, cogit eum exequi cuncta præcepta Dei: & ipsa præceptorum sedula executio fouet & auget charitatem. Ita vna eademque res & nos facit manere in Deo, & Deum in nobis. Si quis autem peccati fallacia deceptus, aut propria concupiscentia abstractus & illectus, nolit facere quod exigat Deus, aut recuset vitare quod vetat Deus, is quia præcepta Dei non seruat, non manet in eius dilectione. Quisquis autem Deum non diligit, non habet spiritum Christi (*charitas enim Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis.*) Qui verò spiritum Christi non habet, hic non est eius: ergo nec ipse manet in Christo, nec habet in se manentem Christum. Si enim Christus in ipso esset, viueret vtique de Spiritu Christi. Sed non potest de Christi spiritu viuere, qui charitatis expers est. Talis non fuit beatissimus martyr Christi Georgius, qui vt perfectius in Christo maneret, illiq; adhærere posset per charitatem curauit ante omnia, propria carnis edomare vitia, & periugem macerationem, continuamq; mortificationem suijpsius, carnem spiritui subdere rectæq; rationis imperio subigere, ne cum alijs prædicaret, ipse reprobus inueniretur. Nisi enim hoc modo mortuus sibi, mundo & vitijs fuisset, minimẽ Christo viuere potuisset, nec tot animas à diabolo per tam longa tempora possessas, Christo lucrifecisset. Hinc B. Paulus ait: *Qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs* nec permiserunt dominari peccatum, in suo mortali corpore, eo, quod mens peccatorum onere prægrauata, nõ valeat se ad conspectum creatoris sui subleuare. Quod verissimum esse comprobans strenuus miles ac martyr Georgius (vt paulo ante diximus) proprium penitus ex corde suo extirpauit amorem, & vbicumq; potuit audiendo, aut exhortando, aut orando gloriam & honorem domini sui promouit: superstitiosum idolorum cultum euidentissimis signis & miraculis euacuans. Sacræ namq; fidei inexpugnabile arripiens scutum, tam regibus quàm tyrannis inuincibilem se obiecit: Charitatis quoque ardore succensus nec minis, nec blanditijs à veritate abduci potuit. Inde est, quod carceri mancipatur, virgis & scorpionibus cæditur, lampadarum exustionibus crematur, laniatur, torquetur, perimitur, nulla tamen in eo auditur querimoniæ vox, nullus repugnandi motus, nulla stimulatio impatientiæ, sed lætus corde, intentione immobilis, deuotus animo, menteque tranquillus laudat Deum, carnificibus compatitur, se odientes & exquisitissimis tor-

mentis

Ioan. 15.

Manere in Christi dilectione quid sit.

Charitas qd in nobis efficiat.

Iacob. 2.

Rom. 6.

Rom. 8.

1. Cor. 9.

Galat. 5.

Rom. 6.

mentis afficientes, syncero amore complectitur. Erat ibi videre magnum spectaculum grandeq; prodigium, hominem tot pœnis totqúe immensis expositum cruciatibus ac morti penè vicinum summa gaudere pace, summoq; cordis perfundi gaudio: cum alioquin (vt nostra hæc misera fert ætas) homines iam iamq; pœnas illis inferendas horreant, pallescant, trepident, omniaq; eorum membra contremiscant. Sed vnde hoc illis contingit? Non alia sane de causa, quàm quod necdum sibi suisq; vitijs, & motibus internisq; proprietatibus emortui sunt, quibus si mortui essent aut mori saltem vellent, misericordissimus Deus omnem hanc vanam formidinem & puerilem timorem breui in illis singulari quodam modo mutaret, ita vt nõ solum aduersa ad Dei gloriam exciperent ter gratam, verum etiã ipsam mortem pro nihilo ducerent, animati nimirum exemplo fortissimi ac inuictissimi martyris nostri Georgij, qui vt æternam inuenires vitam, temporariam non formidauit mortem. Verum ô pie Deus cuius hæc immensa sunt opera, nisi tua, qui olim per os sancti pueri tui Dauid loquutus es: *Mirabilis Deus in sanctis suis? Deus Israel, ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ.* Qui enim cælum pugillo contines, & terram palmo metiris: sancti tui Gregorij possidens animam, veluti insensibilem eum faciebas in pœnis. Vis ergo & tu quisquis es manere in Christo, eiusq; sacra sequi vestigia? Dilige Christũ, id est, dilige iustitiam, veritatem, vitam, lucem, sapientiam cæterasq; virtutes, & quicquid potes facere ad bene beateq; viuendum. Hæc enim omnia aut Christus ipse est, aut perducunt ad Christum. Si autem diligis iniustitiã, iam recedis à Christo. Si delectaris mendacio, non inhæres Christo qui veritas est. Si peccatum, quod animam occidit amas, odis vitam, quæ Christus est. Si tenebris vitiorum implicitus es, nisi te nitaris excutere, & redire ad lucem, non cohæres Christo, qui lux est & dies. Atque ita de alijs id genus sentiendum est. Quid verò commodi habet relicto Christo, id est, repudiata iustitia, veritate, luce, vita &c. ad iniquitatem, mendacium, mortem, tenebras se transferre? Nihil sanè. Quales ergo censendi sunt, qui id faciũt? Nimirum amentes, insani, furiosi. Dicit tibi rex aliquis præpotens miseratus inopiam tuam. Veni ad me & faciam te beatum & diuitem. Sed alius quidem extremæ vilitatis & abiectionis inuidens tantæ felicitati tuæ, vocat te ad se dicens: Veni, & non quidem reipsa te beatum efficiam, sed tantũ verę beatitudinis vmbra quadam & imagine te deludam, atque post paululum extremæ & nunquã finiendæ miseriæ te obijciam, & tu audebis rege contempto, hominem vanissimum sequi? Sic sic charissimi multoq; peius nos facimus, quando Deum, Deiq; filium, eiusdem sacra præcepta, & superiorum nostrorum Christi vicariorum monita, siue concilia pro nihilo ducimus, & seruimus immundis spiritibus, vitijs, mundiq; voluptatibus, quæ tamẽ nihil ad æternam vitam obtinendam nobis conferre poterunt, sed vel maximè æternis nos addicunt infernis cruciatibus. Sed iam vel tandem ad animum redeamus. Pudeat quæso nos indulgentissimum Patrem tam impudenter abijcere, & vilissimo hosti adhærere. Maneamus in illo, virtutibus & bonis operibus semper studendo, vt & ille maneat in nobis, gratiam in nobis suam augmentando. En martyr iste infractus & glorioſus, cuius hodie solennitatem colimus sanguinem suum pro Christi amore fudit. Et nos

Timor mortis vnde accidat.

Psalm. 67.

Esaiæ 40.

Ioan. 14.

Sapien. 1.

Ioan. 1. 8.

Paradigma.

itidem si pro Christo sanguinem fundere non possumus, saltem vitijs moriamur, & quod corpore non datur, corde feramus martyrium. Est enim duplex martyriū: Aliud corporis aliud cordis. Exigit potens aliquis, vtiustitiam deseras, & consentias peccato. Si non facias, mortem minatur. Hic mors potius excipienda est, quàm iustitia violanda. Et hoc martyrium est corporis: quod maximè sancti martyres experti sunt, qui sub impijs Tyrannis vixere, quorum edicta constanti irrisere animo, ne ipsi dæmonibus ludibrio forent. Est aliud cordis martyrium, quod licet non cogat sanguinem corporis violenta quadam necessitate fundere, tamen cordis læpe & ossium medullas absumit. Atq; vtrumq; hoc martyrium, puta, & corporis & cordis, eo tendit, vt maneamus in Christo, & Christus in nobis. Hoc cordis martyrium in eo consistit, vt aduersum insidiosas & sæpe valde molestas & acerbas dæmonum impugnationes, carnis vexationes, & innumeras diuersorum generum spiritales tentationes, quæ plerumq; plus cruciant animam religiosam, quam quæuis externa possent tormentorū genera, inuicti persistamus. Nōrunc pij & Deo dediti homines, quàm multa secundùm spiritum Dei seruos oporteat ferre dura & aspera, quorū pectora rudes sunt homines mundo huic & sensibus dediti. Sed ferenda sunt æquanimiter, & sicut olim martyres sanguinem corporis Christi amore hilariter fuderunt, ita hac in parte fundendus est sanguis cordis, & ipsa quoque ossium medulla conficienda potius, quam in mortiferum peccatum consentiendum. Sunt tamen multæ id genus tentationes, quæ nulla re melius, quam contemptu & paruipensione vincantur. Nemo sibi in hac vita securitatem promittat. Caro quamdiu spiritui coniuncta est, multas excitat perturbationes, & pondere suo premit animum multa cogitantem. Habet Deus semper martyres suos. Olim cogebātur aut sacrificare dæmonibus, aut morte subire. Hodie necesse est aut dæmonibus obtemperare consentiendo vitijs, aut Deo morem gerendo vitę huius oblectamenta & aspera procul care. Non vis esse martyr Christi vitijs reluctando? eris ergo ludus dęmonum ferendo tormenta impiorum. Obsecro charissimi nihil in hac vita quæramus aliud, quam aut agere semper aliquid boni, quod placeat Deo, aut illius flagella æquanimiter perpeti. Bene semper agendo mortificantur carnis desideria. dura æquanimiter ferendo cordis patientia exercetur & corroboratur. Maneamus semper in Christo per veram & syncerā charitatem, quæ omnem à nobis excludat iniquitatem, vt & ille semper maneat in nobis, sua nos gratia confirmando, sua luce illustrando, sui amore inflammando. *Transit mundus & concupiscentia eius qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.* Breuis est omnis molestia, quæ potest mortalibus occurrere: sed patientia præmium habet sempiternum. Nec potest quisquam manere in Christo, nec Christum in se manentem retinere nisi semper benefaciendo, aut mala patienter ferendo, iustitiam colat, iustitiam exequatur, & à iustitia se nunquam vllis vel fraudibus, vel blanditijs, vel terroribus auelli patiatur: Quod nobis omnibus præstet Dominus noster Iesus Christus, Qui cum Deo Patre in vnitate Spiritus sancti viuit & regnat Deus, per secula infinita, Amen.

Martyrium corporis quodnā sit.

Martyrium mentis quod sit.

Carnis desideria q mortificentur.

1. Ioan. 2.

IN

IN FESTO SS. APOSTOLORVM PHILIPPI & Iacobi Lectio libri Sapientiæ Cap. V.

Stabunt iusti in magna constantia aduersus eos, qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores eorũ. Videntes, turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis, dicentes intra sepœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes: Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Quomodo ergo computati sunt inter filios Dei? Et inter sanctos sors illorum est.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

PVlcherrima hodie lectio nobis proponitur filij chariſſimi, in qua commemoratur breuibus quidem, ſed admodum aculeatis verbis inſipientia mundi amicorum, qui dum amicos Dei conſpiciunt habere deſpectui ea quæ ipſi ſummo in pretio, nimisque chara habent, puta diuitias, honores, voluptates, ſucceſſus proſperos, & quicquid huiuſmodi eſt temporariæ vanitatis, in quibus periunt miſeri, deridentque eos atque vilipendunt, tanquam qui mente capti, ac ſenſibus non rectè ſint conſtituti; eo quod nolint frui bonis huius vitæ. Sed reuera ipſi potius plane amentes ac ſtupidi ſunt, dum amorem ſuum in res præſentes ac ſeculi voluptates conferunt, neglectaque vera ſalute & ſumma beatitudine, cuius capeſſendæ gratia ac emerendæ tamen omnes conditi ſumus, nec aliam ob cauſam in hanc lucem editi ſumus, vmbram & ſomnium amplectuntur, tantoque fiunt miſeriores ac miſerabiliores, quanto his magis dediti ſunt, magisque abundant. Quamuis autem quod ad præſens tempus attinet, maiori videantur gaudere felicitate, vitamque iucundiorem, ſuauiorem, ac gratiorem ducere atque illi, qui Chriſtum Dominum per pœnitentiæ & crucis iter ſectantur: quod tamen nec ipſum ſimpliciter verum eſt, cum vtique nullæ huius mundi voluptates, tranquillæ conſcientiæ gaudijs poſſint comparari, quibus vt perfruuntur amici Dei, ita mundi amici careant neceſſe eſt, tamen vbi ad extrema ventum erit, tum demum res ipſa declarabit, quam nihil fuerit, imo quanta infelicitas fuerit mundi proſperitas & amor ac ſtudium voluptatum quantaque felicitas ea Chriſti amore contempſiſſe. Maximè verò in illo extremo iudicio, vbi iuſti pariter ac impij omnes comparebunt, perſpicuè animaduertent filij huius ſeculi, & quotquot amicos Dei, dum viuerent, perſecuti ſunt, ac deriſui habuere, vel etiam neci dederunt ob pietatem, quam bonum fuerit ſeruire Deo, quam noxium non timere Deum. Tunc enim ſtabunt iuſti in magna conſtantia, nempe de ſua iam gloria immortali, ſummaque beatitudine ſecuri, aduerſus eos qui ſe anguſtiauerunt, qui ſuis perſecutionibus, ludibrijs, ſannis, terroribus, minis, ſupplicijs ipſos diuexarunt: & qui abſtulerunt, quod alij vertũt, ſpreuerũt labores eorum, Matth. 5.

eorum, tanquam futiles, inanes ac superuacaneos, quos nullus esset fructus consecuturus. Stabunt igitur in magna constantia aduersus eos, tantoq; maiori, quanto hic visi sunt contemptibiliores, abiectiores, magisq; ab impijs afflicti ac pressi sunt. Erit enim in illo iudicio: maxima bonorum gloria, virtus, & potestas, & claritudo. Fulgebunt enim sicut sol in virtute sua, ac vehementissimè impios omnes, maximè sui oppressores, vexatores ac persecutores affligent & prement, adeoqúe subsannabunt & despicient. Videntes autem impij Christum ipsum, & cum eo iustos omnes in tanta maiestate & gloria, turbabuntur timore horribili, imo incomprehensibili, tantoq; horribiliori, quanto hic magis sese erigunt ac insurgunt & sæuiunt in amicos Dei: & mirabuntur in subitatione inspiratæ salutis, quæ præter spem & opinionem ipsorum electis obtinget. O iustum æquissimi iudicis Dei iudicium. Humiles, mites, pij, quos modo mundus deprimit, vexat, angit & angustat, illic summa erunt animi constantia, securitate, latitudine præditi. Impij contra, superbi, tumidi, qui hic miris sese modis efferunt, insolescunt, lasciuiunt, summo animi metu, angustia, terrore constringentur: dicentes intra se, secumq; cogitantes, ac pœnitentiam agentes, sed heu seram nimis. Non enim habet fructus vllos pœnitentia in aliud seculum dilata: & tamen pœnitebunt scelesti ac inimici Dei, non quod eis dolebit pijssimum ac amantissimum offendisse creatorem, sed quod se sentient ob sua demerita pœnas daturos sempiternas. Vnde etiam præ angustia spiritus gement acerbissimè, quod in tam inexplicabiles sese miserias demerserint, quas tamen, si voluissent facilè euadere potuissent. Hæc namque angustia vna est ex pœnis damnatorum, intantum grauis, vt quidam eam dicat pœnas alias omnes superare: cuius talis quædam possit similitudo dari, quam nec ipsa veritati respondeat. Si terra hæc, quam calcamus tam esset crassa, quantum distat cælum à nobis, eaqúe sese aperiret, & hominem viuum cum anima & corpore in medium sui reciperet, rursumq; vndique sese claudens, hominem illum strictissimè comprimeret nec tamen occideret, sed in omnem æternitatem viuum retineret, quis dubitat ineffabilem illam fore angustiam? Tali ergo, imo longè maiori angustia prementur impij omnes, ita vt singulis quibusqúe momentis præ nimio terrore & angore putent se redigendos in nihilum, nec tamen vnquam possint interire. Hacqúe angustia correpti dicent: Hi sunt, quos aliquando, dum nobis cum in terris degerent, habuimus in derisum, eorum simplicitatem, humilitatem, innocentiam, pietatem contemnendo: & in similitudinem improperij, ipsorum rectè facta eis aut etiam alijs ceu vana & stolida obijciendo ac opprobrando. Nos insensati, qui olim putabamus nosse nos omnia, aut illis rectius nobis sapere videbamur, tametsi veræ sapientiæ expertes fuerimus, vitam illorum Deum timentium, Deoqúe humiliter & cum timore ac reuerentia seruientium æstimabamus insaniam, eo quod voluptates fugerent, & angusta via ingrederentur. Sic olim Pharisæi Dominum Iesum auaritiam publico sermone damnantem irridebant, eo quod auari essent, dicebantqúe: Insanit, quid eum auditis? Vnde merito confortari debent pij omnes membra Christi dum ab impijs irridentur, quandoquidem Christum ipsum caput suum idem perpessum audiunt. Et finem illorum putabamus esse sine honore.

Matth. 1.

Impios quãta post hac maneat calamitas.

Pœnitentia apud damnatos qualis erit.

Pœna damnatorum quę nam omniũ sit grauissima.

Matth. 7.

Luc. 16. Ioan. 10.

Quod

Quod licet ad omnes mundi amicos pertinet, vt qui seruos Christi putant non habere apud Deum repositam mercedem, vel etiam ob hypocrisim, quam plerumqúe eis tribuunt, malè perituros esse: specialiter tamen referri potest ad persecutores & peremptores martyrum, qui dæmonibus seruientes, Christi fidem superstitionem impiam crediderunt, & idola adorare nolentes ad Tartara relegandos putarint. Sed vbi viderint eos in iudicio ad maximam euectos dignitatem, dicent: Quomodo ergo inter filios Dei, id est, angelos sanctos computati sunt, & cohæredes Christi effecti? Et inter sanctos sors illorum est. Quod itidem dicturi sunt mali omnes, qui modo sanctos Dei homines derident ac affligunt, dum eos summa felicitate, se verò extrema miseria affici sentient. O si hæc bene perpenderent stulti homines, qui in suis sibi vanitatibus placent, & mundi contemptores despiciunt, mirum si non rectius suæ saluti consulerent.

EXEGESIS EVANGELII IN EODEM FESTO.

Ioannis XIIII.

DOminus ac redemptor noster dilectissimi ex hoc mundo transiturus ad Patrem, ex quo processerat, à quo missus fuerat in terras vt perageret opus reparationis nostræ, paulo ante passionem suam sermonem dulcissimum habuit ad discipulos suos, quo sui erga nos amoris teneritudinem nobis abundè declarare voluit: qui vt arctius discipulorum cordibus semper maneret affixus, morti proximus eum habuit. Ex quo etiam huius diei Euangelica lectio extracta est, plena dulcedinis ac pij amoris, ita vt quiuis facilè possit intelligere Dominum Saluatorem in illa extrema necessitate seipso posthabito, totum se discipulis consolandis atque confirmandis impendisse. Quod autem discipulis tunc præstitit, id nobis omnibus modo præstitum dubitare non debemus. Ex quo patet eius erga nos amoris & fidelitatis magnitudo, quod licet tum immanissimos, iam iamqúe sibi cruciatus imminere cerneret, tamen oblitus sui, hoc solum curarit, vt à nobis recessurus præsentia corporali, quoad posset nos consolaretur, & amorem suum testatum nobis relinqueret. Atque vtinam benignissimus Saluator immensa fidelitate sua à saxeis hominum pectoribus id posset impetrare, vt vel qualemcunque ei vicem amoris rependere vellent. Ita ergo idem ipse pijssimus animarum nostrarum liberator cum vidisset discipulos verbis suis, quæ de sua morte habuit mœrore affectos, eorum mœstitiam ferre non valens, cum esset ipse acerbissimi plenus doloris, mox ad consolandos eos sermonem vertit, ita dicens. Ioan. 13.

Non turbetur cor vestrum. Creditis in Deum, & in me credite. In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Si quo minus, dixissem vobis: Quia vado parare vobis locum.

Vides quam bene congruant Domino Saluatori ea verba Esaiæ, quibus exillius persona dicitur: *Quemadmodum mater consolatur filios suos, ita & ego consolabor vos.* Sed mirum quiddam hic considerandum sese offert. Dominus Iesus qui est verus paraclétus siue consolator mœrentium omnium, qui solus potest perfectè consolari afflictos omnes, quique committere non Esaiæ 66.

potuit, quin suos consolaretur discipulos, tamen eodem ipso tempore omni pene consolatione destitutus erat, quod ad exteriorem hominem & infimas animæ vires attinet, ita vt paulo post etiam ab ipsis ipsis suis discipulis, quorum dolores piissima consolatione lenire studuit, derelictus sit. Sed hoc melius potest mente pertractari, quam hic exprimi. Ait ergo clementissimus magister discipulis suis, propediem ab ipso defecturis: pijssimus pater filijs mox futuris orphanis, pastor vigilantissimus ouibus mox dispergendis. Non turbetur cor vestrum. Tanquam dicat: Cur affligitis cor meum dolore vestro? Cesset omnis formido, facessat omnis mœstitia. Bono animo sitis charissimi. Non vos desero, non vos derelinquo. Etsi corpore disiungor, at diuinitate semper adsero. Si creditis ergo in Deum, & in me credite. Siquidem & ego Deus sum, minor quidem Patre secundùm formam serui: sed illi omnino æqualis in forma Dei: vt merito nihil turbari debeatis, quem certissimi esse potestis vobiscum semper permansurum: neque id solum in hac vita, sed multo maximè in futura, in illa æterna domo Patris mei, in qua ab ipso mundi initio pro diuersa ratione meritorum diuersæ ac plurimæ mansiones præparatæ sunt, ad quas etiam vos recipiemini. Quod si ita se res non haberet, equidem iam pridem certiores vos fecissem. Atque nunc eo pergo vobis locum præparaturus. Neque enim vobis illuc ingredi licebit, nisi per mortem discedam à vobis, & ipsa morte vobis aditum patefaciam, locumq; parem. Ergo nihil vltra perturbationis apud vos resideat. Fides certa & firma spes futuræ beatitudinis nebulas omnes tristitiæ dispellat.

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22.

Matth. 28.

Et si abiero & præparauero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad meipsum: vt vbi sum ego, & vos sitis.

O pietas Saluatoris. O benignitas & humanitas Dei nostri. Quid potuit dulcius dixisse discipulis mœrore contractis? Etsi, inquit, abiero, atque per mortem corporis huius à vobis discessero, humanæ salutis ita poscente ratione: tamen statim vbi resurrexero, veniam sæpius ad vos, & tristitiam vestram in gaudium mutabo. Deinde etiam postquam ascendendo præparauero vobis locum, meisq; meritis cælos reserauero, vbi naturæ debitum persoluendum erit, veniam ad vos singulos, itemque ad electos omnes, & accipiam vos ad meipsum, mihiq; perenniter coniungam: vt vbi sum ego & vos sitis, videatisq; claritatem meam, & perfruamini æterna beatitudine, & tota diuinitate mea. Quod etiam potest ad iudicium extremum accommodari, quando reuertetur ad nos, secumque electos omnes corpore & anima glorioſos in cælum adducet. Hac igitur spe dilectissimi etiam nos consolari debemus nosipsos, dum huius vitæ fluctibus quatimur, dum aduersis casibus agitamur. Multum enim temperat mala præsentia futuræ beatitudinis contemplatio, ita vt Apostolus ipse constanter dicat: *Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* Et si hic interim nonnihil oporteat propter Christum & virtutes perpeti, tamen finem habet: sed beatitudo nobis promissa, finem non habet: vbi Dominus Iesus absterget omnem lachrymam ab oculis nostris, & fugiet dolor & gemitus, atque in sinu suo nos dulcissimè confouebit Deus & Dominus noster.

Beatitudinis æternæ contemplatione vt omnia grauia hic æquo animo ferenda sint. Rom. 8.

Esa. 25. Apoc. 21.

Et

Et quo ego vado ſcitis, & viam ſcitis.

Iam quidem per fidem noſtis Deum Patrem meum, ad quem pergo, conſummato opere quod is dedit mihi vt faciam: ipſam quoque Hieruſalem ſupernam id eſt, patriam cæleſtem noſtis, quandoquidem me de ea ſæpè referentem audiſtis: ſed & viam ſcitis, æquè à me inde inſtructi, nempe mortem & paſſionem meam, quæ vnica reſtat via, qua liceat ad cælos proficiſci. Vel etiam viam, id eſt, meipſum ſcitis, qui ſum via, veritas & vita, vt mox ſequitur.

Dicit ei Thomas: Domine neſcimus quo vadis, & quomodo poſſumus viam ſcire? Dicit ei Ieſus: Ego ſum via, veritas & vita. Nemo venit ad Patrem, niſi per me.

Negat S. Thomas Apoſtolus, quod Chriſtus affirmarat: & tamen quod Chriſtus dixit, id verum ſit oportet. Itaque nouerant quidem diſcipuli & terminum quo pergeret Chriſtus, id eſt, Deum Patrem, & viam, qua pergeret, id eſt, Chriſtum, ſed tamen tenuiter admodum ac imperfectè: & fortaſſe quidam ita fuere rudes, inter quos & Thomas forſan fuerit, vt Domini mentem penitus non caperent, quibusq; verba illius prorſus obſcura forent. Nam & ipſa Saluatoris verba non ita perſpicuam habent intelligentiam, poſſuntq; diuerſis modis accipi. Sed Dominus ſtatim eum conuincit noſſe ea quæ ſe dixit ignorare, dum ait: Ego ſum via, veritas & vita. Ac ſi diceret: Me igitur Thoma neſcis, qui tamdiu vobiſcum verſatus ſum? Id vtique affirmare non eris auſus. Si ergo me noſti, quomodo te ais neſcire viam, qua iturus ſum? quando ipſe ego via ſum? Per me ingrediatur neceſſe Apoc. 21.
eſt, quiſquis optat ſaluus & beatus effici. Nam ſi aliud fuerit amplexus iter à me diuerſum, nunquam pertinget ad beatitudinem. Ego enim ſum via, qua ſit proficiſcendum: ego veritas, qua nitendum: ego vita, ad quam tendendum. Quiſquis non vult ferri per deuia, extra meæ vitæ veſtigia non deflectat: & ne frangatur puſillanimitate ſpiritus, dum occurrunt aduerſa & pericula, conſoletur ſe promiſſis meis, qui veritas ſum & fallere neminem poſſum: denique ne currat temere, nihil ſpectet niſi vitam: qua apprehenſa, ſecurus erit. Eſt igitur Chriſtus via, per quam tendamus, eſt veritas qua Chriſtus vti ſit via, veritas & vita.
erudiamur, eſt etiam vita, ad quam proficiſcamur. Quatenus via eſt, nullis neque blanditijs, neque aduerſis caſibus ſinit nos abduci à ſalute: quatenus veritas eſt, omnem animi fluctuationem & ignorantiam excludit à nobis, confirmans nos pollicitationibus ſuis, & verbis ac exemplis erudiens: denique quatenus vita eſt, totam animi noſtri intentionem in ſe dirigit, vt vita noſtra omnis in ipſum tanquam vltimum finem referatur: viuificatque ſua gratia animas noſtras: ſed & corpora ad vitam reuocat, vt vtroque, id eſt, corpore & anima ipſum, qui eſt vera vita, poſſideamus. Quod autem ſubiungit, Nemo venit ad Patrem, niſi per me, id iam expoſitum eſt. Si enim Chriſtus via eſt, qua perueniatur ad Patrem, nec extra illum aliam eſt reperire viam, nihil certius eſſe poteſt, quam neminẽ, niſi per ipſum ad Patrem poſſe pertingere. Et quia Chriſtus mitis fuit & humilis Matth. 11. Philip. 2.
corde, itemque obediens vſque ad mortem, & cunctis alijs præditus virtutibus, quiſquis ediuerſo immitis, ſuperbus, immorigerus, atq; veris deſtitutus

est virtutibus, nunquam perueniet ad Patrem, quandoquidem non graditur recta via, quæ Christus est.

Si cognouissetis me, & Patrem meum vtique cognouissetis: & amodo cognoscetis eum, & vidistis eum.

Ex his verbis colligitur, id quod Dominus paulo ante dixit, Et quo ego vado scitis, & viam scitis, de imperfecta cognitione accipi debere. Nam de perfecta cognitione nunc dicit: Si cognouissetis me secundùm diuinitatem, qua omnino similis sum Patri, atque prorsus vnius cum Patre substantiæ, vtique & Patrem meum cognouissetis. Et amodo, id est, post perceptam gratiã Spiritus sancti cognoscetis, eum sublimiter & excellenter, dono sapientiæ illustrati, quo possitis capere etiam profunda Dei. Siquidem per sapientiæ donum contemplamur Deum & diuina: & quo contemplatio syncerior ac dilucidior est, eo & perfectior cognitio. Præcipuè verò in patria cælesti cognoscetis eum facie ad faciem. Quanquam & in præsenti vidistis eum, dum me vidistis, qui illius imago sum, & expressissima similitudo.

1. Cor. 13. Hebr. 1.

Dicit ei Philippus: Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.

Philippus Apostolus non contentus vidisse Patrem per fidem, sicut potest ab omnibus videri, petit eum demonstrari sibi per speciem, certus illius visione se fore beatum. Ideo namque addit: Et sufficit nobis. Nihil enim sufficit animæ rationali, nec quicquam eam explere potest, nisi visio & fruitio Dei: quæ erit in vita æterna. Magni cuiusdam desiderij videtur fuisse Philippus, qui Deum videre concupierit. Et posset id desiderium ex magna perfectione profectum videri, nisi ex subditis Domini verbis diuersum appareret. Sequitur enim:

Quodnam solum satiare possit rationalem animam.

Dicit ei Iesus: Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouistis me? Philippe, qui videt me, videt & Patrem. Quomodo tu dicis, ostende nobis Patrem? Non credis, quia ego in Patre, & Pater in me est?

Quæ quidem obiurgationem quandam præ se ferunt, qua Philippi rusticitas & simplicitas castigatur. Nam Philippus ita sibi Patrem ostendi voluit, tanquam ille Filio maior esset, quum tamen illi Filius æqualis sit, atque adeo assimilis, vt qui Filium videt, videat & Patrem. Verum potest nonnihil excusari Philippus, quod tametsi Filium viderat, non tamen nisi in forma serui: atque ea minimè contentus, voluerit sibi eius diuinitatem ostendi. Non enim putabat sibi in eius sola humanitate acquiescendum, quandoquidem ea non finis noster est, sed via qua pertingatur ad finem. Vnde & Apostolus Paulus: *Etsi*, inquit, *cognouimus Christum secundùm carnem sed iam non nouimus*, videlicet in diuinitatis contemplationem mentis aciem defigens. Quamuis igitur multo tempore cum discipulis familiarissimè vixisset Christus, non tamen diuinitatem suam eis manifestè videndam præbuerat: vnde nihil mirum si volebant videre etiam Patrem, diuinamque essentiam. Sed magister bonus, qui animum Philippi penitus perspectum habebat, non eum obiurgasset, nisi quiddam reprehensione dignum in eo conspexisset.

2. Cor. 5.

spexisset. Tanto, ait, tempore vobiscum sum, tot vestris sub oculis præclara, soliqúe Deo possibilia feci miracula, calcaui vndas, mortuos excitaui, plurima quoque de mea diuinitate vobis commemoraui, & tamen necdum cognouistis me, necdum intelligitis me Patri esse coæqualem, atque vnius cum eo substantiæ & virtutis? Quod si ita vt oportet cognosceretis, non esset sanè cur Patrem vobis ostendi velletis, quando ego diuinitate nihil ab illo differo, sed per omnia simillimus ei sum: ita vt quisquis me videt oculis fidei, oculis cordis illuminatis, non sensu carnis, qui tantum de externis iudicat, videat & Patrem, quando Pater & ego vnum sumus, personis quidem discreti, sed substantia vnum atque idem. Quod cum ita sit Philippe, quomodo tu dicis: Ostende nobis Patrem, & sufficit nobis? O si me bene nosses, non id diceres. Non credis saltem, etsi necdum id capere potes, quia ego in Patre per essentiæ vnitatem, & Pater in me est? Quod tamen vel inde credas oportet, Quia

Matth. 8. 14. Marc. 6. Ioan. 6. Marc. 5. Luc. 7. Ioan. 11. Ioan. 10.

Verba quæ ego loquor vobis, à meipso non loquor. Pater autem in me manens, ipse facit opera. Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me est? Alioquin propter opera ipsa credite.

Verba & sermones meos, quoscunque hactenus ex me audistis, & etiamnum auditis, non à meipso loquor primario, sicut nec sum à meipso: quandoquidem quicquid sum & habeo, à Patre accepi: qui per me nedum loquitur, sed etiam in me semper manens, vnus mecum Deus, cuncta mea efficit opera, nec potest vnquam à me separari: sed sicut ego totus in illo sum, ita & ipse totus est in me. Atque ipsa humanitate mea tanquam aptissimo vtitur instrumento, efficiens per eam opera & signa, quæ me facere vidistis. Manet enim semper in ea, quam assumpsi, natura humana cum gratiæ suæ plenitudine, tanquam in templo dignissimo, vtens ea ad omnem libitum voluntatis suæ. Quum igitur tot præclarissima in me opera, soli Deo possibilia conspexeritis, potuistis inde tanquam ex effectu cognoscere in me inhabitantem Deum Patrem: vt planè superfluum, imo & reprehensione dignum sit, quod Patrem vobis ostendi vultis, quem tot argumentis nosse potuistis. Quod si necdum id apprehenditis, non creditis saltem, quia ego in Patre, & Pater in me est? Alioquin propter opera ipsa credite, de quibus ambigere non potestis, quin autore Deo facta sint. Nec est necesse, imo nec possibile, vt oculis corporeis Patrem, cuius ea virtute facta sunt, videatis, quod vos desiderare videmini: sed satis est vt corde credatis, & oculis fidei eum contemplemini. Apparet hinc satis, rudes valde quosdam fuisse discipulos ante obitum Saluatoris, & necdum perfectam habuisse fidem. Sed nihil hoc beatissimorum Apostolorum sanctitati derogat. Illi ad tempus in quadam cæcitate relicti sunt à Christo, vt nos firmiores simus in fide. Deinde vbi Spiritus sancti gratia perfusi sunt, tanta omnigenum donorum & virtutum abundantia & excellentia repleti sunt, vt vix aliquis sanctorum eis possit comparari. Non igitur magnipendamus in his beatissimis patribus, quod quandoque minus fuere illuminati: sed quam ostea sunt adepti, & in qua indies mirificè excreuere sanctitatem, modis

Apostolorũ quorundam ante Spiritus sancti susceptionem rusticitas quanta fuerit.

omnibus veneremur. Iam verò Dominus Iesus rursus ad erigendos consolandosq; eorum animos sese conuertit, dicens:

Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet: & maiora horum faciet: quia ego ad Patrem vado.

Hoc est: Ne grauiter & acerbè feratis meum à vobis recessum, en pro certo confirmo vobis, quisquis crediderit in me, vnius ac indissimilis mecum cum Patre maiestatis & naturæ: crediderit, inquam, in me fide perfecta, opera admiranda, quæ ego facio virtute Patris in me manentis, & ipse faciet, non sua, sed mea virtute: atque adeo etiam maiora faciet, vt glorificetur ac prædicetur nomen meum in seruis meis: Quia ego ad Patrem vado, id est, vbi ad Patrem ascendero, hanc meis fidelibus gratiam præstabo, vt miris fulgeant signis, & maioribus atque ipse. Hoc impletum est post factum Spiritus illam largissimam infusionem, quando, vt Actorum narrat historia, etiam ad vmbram Petri ægri curati sunt. Ergo licet molestus futurus erat discipulis Christi recessus, tamen quando tanta se eis præstiturum pollicebatur post ascensum suum in cælos, merito poterant nonnihil animo recreari. Nam hoc ipso quod tantam mira faciendi virtutem eis se collaturum affirmat, simul etiam certos eos facit se sua diuinitate semper eos habitaturum, cuius potentia signa & miracula facturi sint. Sed quid dicimus charissimi, quando tam pauci hanc habent gratiam, vt miracula faciant: an ne igitur credendi sunt non credere in Christum? Minimè sanè. Quod Dominus hic de prodigijs faciendis asseuerat, neque de credentibus omnibus, neque de quibuslibet temporibus accipiendum est. In Ecclesiæ nascentis, initio Apostolis, Apostolicisq; viris ea gratia collata est ad fidei Catholicæ confirmationem & augmentationem. Deinde etiam alijs temporibus certis quibusdam amicis Dei, hoc idem donum præstitum est, ob excitandam in hominibus fidem, charitatem, Deiq́ue timorem, vel ob alias certas causas. Non est autem necesse, vt miracula fiant, vel apud omnes, vel per omnes Christi fideles: neque propterea minor est fides eorum, qui ea non faciunt. Imo miraculis interdum coruscant etiam mali. Tametsi plurimum Deus adiungere miracula solet, dum per seruos suos grande aliquid, aut nouum moliri instituit. Vnde mirum est Lutherum cum suis cum nulla edidisse signa: quanquam hoc summi potest prodigij loco haberi, quod spurcissimi homines, suis voluptatibus dediti, & nihil nisi carnem olentes, tot hominum millia suis laqueis implicare potuerunt. Sequitur:

Actor. 5.

Miracula ad quid in primitiua Ecclesia valuerint.

Miracula vt etiam malis sint communia.

Et quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam.

Non dicit, Quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, hoc ille faciat, sed ego faciam, vt ostendat diuinitatis indiuisam esse operationem. Quid est autem petere in nomine Iesu, nisi id petere, quod deceat præstare Saluatorem? Multi petunt diuitias, sed non audit eos Iesus: quia nouerat eas illis eorum haud parum obesse. Alij scientiam, alij dignitates, alij alia petunt, sed non petunt in nomine Saluatoris, qui suam perniciem petunt. Vis scire quæ

Rogare in nomine Iesu quid sit.

quid sit in nomine Iesu petere: Ipse Dominus paucis id verbis absoluit: *Petite, inquiens, & accipietis, vt gaudium vestrum plenum sit.* Hoc est, ea duntaxat petite, quibus pertingatis ad conspectum & fruitionem Dei, qui solus plenum atque consummatum præstat gaudium. Cætera omnia, quæ extra illum petuntur, etsi aliquod adferunt gaudium, sed plenum non est. Animam summi boni capacem non perfectè exhilarat, quicquid summo bono minus est. Ioan. 16.

Ergo dilectissimi petamus in nomine Iesu, maximè quidem & ante omnia ipsum Deum & Dominum nostrum: deinde quæ nobis adminiculo esse queant, vt ad illum certius & expeditius pertingamus. Res temporales nunquam petamus importunè, sed confidamus Domino, qui ait: *Primum quærite regnum Dei & iustitiam eius: & hæc omnia*, puta vitæ agendæ necessaria *adijcientur vobis.* Matth. 6.

SERMO IN EODEM FESTO.

Quanta sit felicitas videre Deum, & de gaudijs cœlestis patriæ, quibusque studijs eo pertingatur.

Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis, Ioannis XIIII. Dominus Deus noster Iesus Christus filij charissimi, grande ac immensum promittere dignatus est præmium seruis suis ipsi perseuerantibus, & fideliter seruientibus: & hoc est, ipsius Dei visio. Qui nouit saltem vtcunque quid sit Deus, facilè sentit, quam excellens præmium sit, posse videre Deum. Carnalis autem & animalis homo, seruus & mancipium voluptatum suarum ac immundorum dæmonum nihil mouetur, nihil afficitur, dum audit promitti sibi visionem Dei. Quare? Quia densissimis vitiorum tenebris inuolutus, nescit oculos cordis attollere ad contemplandum, quid sit Deus. Itaque nec scire potest Deum. Quod autem quis ignorat, quid mirum si nec appetat? Et tamen videas homines alios ad quamlibet perdiscendam artem, alios ad cognoscendas rerum naturas, alios ad antiquitates & res occultas inuestigandas, alios item ad alia nedum friuola, sed sæpè etiam illicita ac turpia perspicienda omnem adhibere conatum: quòrum tamen omnium cognitio non eos beatos efficit: Deum autem vt cognoscere velint, non possunt vllis rationibus induci. Et tamen, teste ipso Saluatore, hæc est vita æterna, vita beata, & summa beatitudo, vt cognoscamus verum Deum, & quem misit Iesum Christum. O homo, ô creatura nobilis magni & præpotentis Dei, quid tibi & infimis hisce rebus, vt illas anteponas cognitioni ac fruitioni Dei tui? Cur intantum viluit apud animum tuum Deus tuus, vt nihil sit penè, cuius obtinendi aut videndi minori tenearis desiderio? Esto, habeas omnia quæ sunt infra Deum, quid tibi proderunt sine Deo? Contra verò si nihil habeas nisi Deum, quid tibi deerit? Hoc est dilectissimi, quod merito etiam sanguineas possit exprimere lachrymas cunctis Deum amantibus, quod heu tanta mortalez fermè omnes, etiam illos, qui Christianos & dici & haberi se volunt, Dei cepit oblitio & incuria. Heu effusi sumus in istas mundi vanitates, & ab origine nostra à Deo scilicet longissimè aberrauimus, & qui Videndi Deū quinam nullo desiderio teneantur. Ioan. 17. Incuria & obliuio Dei quātos quosque hodie teneat.

manna cæli alendi essemus, stercora charius amplectimur: quibus tandem adeo assuescimus, vt ipsa nos delectent, & manna fastidio sit. Totis animi affectibus ferimur in præsentes oblectationes, nec volumus attendere, ad quas conditi simus. Totos dies ridemus, iocamur, ociamur, saltamus, garrimus, acquirendis rebus intenti sumus: & in his omnibus ita securi sumus, tanquam eorum causa facti simus. Clamat Deus in scripturis, clamat per continua, horrendaque flagella, clamat alijs multis modis, vt à mundi vanitatibus & oblectamentis animum reuocemus, & veram beatitudinem, quæ in Dei visione consistit, quæramus & expetamus, & nos semper aqui surdi manemus: quasi magna felicitas sit bonis ac delectationibus frui momentaneis, & ingens miseria, æternis inhiare delitijs, & Domini faciem requirere cum Propheta, dicente: *Tibi dixit cor meum, exquisiuit te facies mea, faciem tuam Domine requiram.* Videmus, & quotidiana discimus experientia, præterfluere cuncta vitæ huius vana gaudia, voluptates, delitias: & volumus nolimus fine vlla interpolatione properare nos ad extremum diem, nec quicquam æquè nobis incertum est, atque is idem extremus dies. Videmus quoque tam multos in medio ætatis flore, in summa rerum felicitate subito è medio tolli, & rapi ad tribunal Christi. Videmus denique mundum ipsum indies deficere, & iam penè minari ruinam: & tamen, ô rem miseram, non possumus ab his miserijs & fallacissimis somnijs animum auellere, & transferre amorem nostrum ad res semper mansuras, & ad ipsum Deum ac Dominum nostrum: quem si solum haberemus, iam nihil possemus desiderare amplius. *Oculus non vidit*, ait quidam, *nec auris audiit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se.* O quis excitabit frigida nimium pectora nostra, vt dicamus ex omnibus animæ medullis cum Philippo: *Domine Iesu ostende nobis Patrem, & sufficit nobis?* Ipse est enim bonis illud quod præparauit diligentibus se. Visio Dei est beatitudo nostra: vt Deum videamus, videndo amemus, amando fruamur, fruendo beati simus. Eam enim ob rem conditi sumus. Sed viæ Sion lugent, eo quod non sit, qui veniat ad solennitatem, nemo sit qui ad videndum Deum pergere velit. Quamobrem vt ad veram obtinendam felicitatem, quæ, vt diximus, in Dei clara visione consistit, animis accendamur, dicendum est aliquid de vitæ æternæ ineffabilibus gaudijs, & quanta sit beatitudo Dei faciem conspicere: quod nihil est aliud, quam frui æterna beatitudine. Propheta regius, qui iam nonnihil illius futuræ felicitatis degustarat, cupiens mortales omnes ad eius amorem incitare. *Gustate*, inquit, *& videte, quoniam suauis est Dominus.* Itemq; *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te. Perfecisti eis qui sperant in te.* Ac alibi: *Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ & torrente voluptatis tuæ potabit eos. Quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen*, id est, in lumine creato gloriæ, lumen increatum diuinitatis, hoc est, Deum ipsum. Quem vbi viderimus, implebitur in bonis desiderium nostrum, & tanta nos totos in corpore & anima beatitudo peruadet, penetrabit ac inundabit, vt nihil neque infra, neque supra, neque extra, neque intra, neque circum nos nisi omnigenarum affluentiam delitiarum, gaudiorum, tripudiorum, nihil nisi plenissimam ac cerussimam omnis boni abundantiam percepturi simus.

Hominum secularium studia quænam sint præcipua.

Psal. 26.

Esaiæ 64. 1. Cor. 2.

Thren. 1.

Faciem Dei conspicere quid sit.

Psalm. 33. Psalm. 30.

Psal. 35.

Gaudia æternæ beatitudinis quanta.

Psalm. 62.

Qua

Beatorũ obiectum quam sit perfectissimum.

Quum enim sit Dominus Deus noster beatorum obiectum, in quod suos semper defigunt obtutus, idq; visui pulcherrimum, sensui summe delectabile, gustui dulcissimum, & omnibus potentijs perfectè proportionatũ & accommodatum sit, non poterũt non omni ex parte maximis gaudere bonis: præsertim cum eo accedat pactum certissimaq; pollicitatio perpetuæ possessionis, qua fit vt nihil omnino metuendum sit sanctis ne quandoq; illa bona amittant, sed sint prorsus securi semper se illis felicissimè perfruituros. Quanto autem in hac mortali vita, quæ nihil nobis esse debet aliud, quam transitus ad patriam, singuli quiq; studiosius hic virtutibus excolendis, ac diuinæ exequendæ voluntati, omnigenisq; bonis actibus nauauerint operam, tanto copiosius illis beatæ vitæ bonis & gaudijs inundabuntur, clariusq; regem gloriæ in decore suo conspicient: cuius pulchritudinem sol & luna mirantur: qui est totius pulchritudinis fons: qui est pulchrũ illud, à quo omnia pulchra fiunt, vt bene sentiunt Platonici, simul cum diuo Dionysio & Hierothæo, qui dicunt: Quod sicut vnumquodque dicitur bonum, quia participat de summo bono: & ens, quia participat de summo ente: Ita est pulchrum participatione primi pulchri, imo pulcherrimi Dei, qui ob suam pulchritudinem obiectum, vt diximus, summè delectabile erit sensui interiori per diuinitatem: & exteriori per humanitatem assumptam, vt ipsemet Christus redemptor, merces & quies nostra ait: Ingredietur, scilicet, ad diuinitatem & egredietur ad humanitatem: & vtrobiq; pascua inuenient: pascua nimirum deliciosissimæ refectionis, sobrijssimæ inebriationis, castissimæ voluptatis. Est namque etiam obiectum gustui dulcè & suauè, vt D. Petrus ait: *Si tamen gustastis quoniam dulcis est Dominus.* & Sapiens quidam: *O quam bonus & suauis est Domine spiritus tuus in omnibus.* Et sanctus Dauid: *Suauis Dominus vniuersis.* Quanquam reuera quicquid hinc dici vel cogitari potest, nihil est ad rei veritatẽ. Dulcedo Domini Dei nostri nihil cum præsentis vitæ dulcedine commune habet, sed longe alia, imo incompræhensibilis est. Congere omnes species odoriferas, balsamum, cinnamomum & id genus alias, & quicquid vspiam grati odoris est: & vbi cuncta hæc in vnum conflaueris, fœtor potius, quam suauis odor dicenda erunt, si cum dulcedine diuina componantur. Atque hæc ipsa suauitas totos nos intus & foris occupabit, summaq; alacritate, fortitudine, robore ac incolumitate afficiet. Est deniq; etiam proportionatum & accommodatum omnibus potentijs, quamuis sua immensitate ac infinitate potentias omnes longè lateq; excedat. Enimuero hoc excessu minimè corrumpit, nec affligit, sed tantum tribuit, quantum potentia recipientis est capax. Quæ autem ex proportione & conuenientia resultat delectatio & iucunditas, ea vtique gratissima est. At verò ista hæc iucunditas, suauitas, gaudium, & felicitas nihil quodãmodo esset, nisi cum certa foret possidentis securitate coniuncta. Quamobrem ne quid dubitare possimus, benignissimus saluator certos nos reddere dignatus est, dicens discipulis suis, & consequenter omnibus: *Gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* Iam si mirè affici solent homines ad videndas res pulchras, gustandas suaues, sonos tinnulos auribus hauriendos atque id genus alia sensibus iucunda percipienda: quanta erit beatudo videre, gustare, sentire, frui Deo Optimo Maximo, qui est omne bo-

Esaiæ 33.

Plato. S. Dionys. Areopagita.

Ioan. 10.

1. Pet. 2. Sapien. 12. Psalm. 44.

Dulcedo Dei quã omnem excedat in infinitum dulcedinem.

Beatitudinẽ cælestem fore perpetuã.

Ioan. 16.

bonum & summum bonum, nihil accipiens aliunde: quia nullo bonorum
Exod. 33. nostrorum indiget: omnibus autem ipse potius largitur, vt bona sint, sicut
Psalm. 15. Psalmista canit: Aperiente te manum tuam omnia implebuntur bonitate.
Psalm. 103. Nam creaturæ omnes ex seipsis quidem non nisi merum nihil sunt, & quicquid habent boni, ex Deo promanauit, tantumque sunt, quantum Deus sese in eas diffundit. Et qui magis de Deo participat, melior vtique censendus est, cùm Deus sit ipsum verum bonum: & pulchrior est, cum Deus sit ipsa vera pulchritudo, vel pulchrum ipsum. Vnde etiam D. Dionysius,
S. Dionysius martyr. eo quod Deus est, inquit, substantiale bonum, ad omnia existentia extendit bonitatem suam, sicut Sol per suum esse illuminat omnia, quæ lumen eius participare possunt. Bonum igitur summum per ipsam essentiam
Pulchritudo & bonitas Dei. suam omnibus existentibus, mensura quadã & proportione mirabili immittit totius bonitatis radios. Idemque paulò inferius ait: Ipsum etenim pulcherrimum, & suprapulchrum semper, & ex omni parte existens, omnium pulchrorum est causa. Ex hoc itaque pulchro his quæ sunt omnibus prouenit, vt sint pro modo suo pulchra singula: efficitque pulchrum istud rerum omnium congruentias, & amicitias, ac societates. Et idem pulchrum est & bonum, quod cuncta desiderant, & quo omnia cognata sunt: quia nihil est in substantijs rerum, quod pulchri & boni non sit aliquatenus particeps.

Ex quibus dilectissimi filij colligi licet non posse non infinita animam illam affici voluptate, cui Deum videre Deoque frui conceditur: quandoquidem istæ res infimæ tantas sæpe adferunt voluptates, vt stulti homines ob eas capiendas libentissimè corpus, animam, bona, fortunasq; omnes atque existimationem sui in mille pericula conijciant. Et tamen absit vt tum ista, tum alia quæcunque, quæ hinc scribi aut dici queant, putemus vlla ex parte rei veritati respondere. Cùm enim, vt ante diximus, oculus non viderit, nec auris audierit, nec in cor hominis ascenderint quæ
Esaiæ 64. 1. Cor. 2. præparauit Deus diligentibus se, certum est quicquid inde verbis exprimi aut cogitatione comprehendi potest, longè esse infra rei magnitudinem.

Perfectiones Dei vti sint omnimodis infinitæ. Infinita prorsus est Domini Dei nostri pulchritudo, suauitas, bonitas, sapientia, iustitia, veritas, amabilitas, benignitas, maiestas, dignitas, præstantia, nobilitas, virtus, fortitudo, excellentia, omnipotentia, & quicquid potest cogitari de Deo: atque ita necesse est horum perspicua, stabilis, æterna contemplatio incomprehensibilem adferat voluptatem. O felices illos,
Matth. 18. quibus iam concessum est videre faciem Patris in cælis. O Hierusalem ciuitas sancta, quam gloriosa dicta sunt de te. Tu dulce refrigerium ab hoc
Psalm. 15. Ciuitatis supernæ præstantia ac felicitas quata. molestissimo exilio reuertentium: tu quies sempiterna post labores miseræ vitæ huius emigrantium viatorum: tu corona vincentium: tu paradisus delitiarum. In te lux in circumscripta viuentis Dei immota acie conspicitur, & vultus Dei omnipotentis perpetuo presens cernitur. Inte abundat quicquid potest appeti, vt non immerito dixerit sanctus Augustinus:
August. Tanta est pulchritudo summæ iustitiæ, tanta est iucunditas lucis æternæ: hoc est, incommutabilis veritatis ac increatæ sapientiæ, tanta est felicitas cœlestis curiæ: vt etiamsi non liceret ibi non nisi vnum manere diem, ob id

id solum innumerabiles anni vitæ huius diuitijs atque delitijs pleni, merito spernerentur. Et reuera charissimi sic se res habet. Omnipotens Deus pro sua magnificentia & liberalitate tot & tanta suis seruis præparauit bona in illa superna ciuitate, vt quicquid iste mundus sublunaris præstare possit, crux & tormentum iure habendum sit, & ex animo fastidiendum. Petrus Damianus in Hymno quodam pulcherrimè inter cætera sic ait:

Bona quæ quantaque electis præparata sint in cælis.

Petrus Damianus.

Nam quis promat summæ pacis,
Quanta sit lætitia
Vbi viuis margaritis
Surgunt ædificia,
Auro cessa micant tecta,
Radiant triclinia?
Solis gemmis preciosis
Hæc structura nectitur.
Auro mundo tanquam vitro
Vrbis via sternitur.
Abest limus, deest fimus,
Lues nulla cernitur.
Hyems horrens, æstas torrens,
Illic nunquam sæuiunt.
Flos perpetuus rosarum,
Ver agit perpetuum.
Candent lilia, rubescit
Crocus, fudat balsamum.
Virent prata, vernant sata,
Riui melli influunt.
Pigmentorum spirat odor,
Liquor & aromatum.
Pendent poma floridorum
Non lapsura nemorum.
Non alternat luna vices,
Sol vel cursus syderum.
Agnus est felicis vrbis
Lumen inocciduum.
Nam & sancti quique velut
Sol præclarus rutilant.
Et præsentem veritatis
Contemplantur speciem.
Hinc vitalem viui fontis
Hauriunt dulcedinem.
Inde statum semper idem
Existendi capiunt.
Clari, viuidi, iucundi,
Nullis patent casibus.
Absunt morbi semper sanis,
Senectus iuuenibus.
Inde virent, vigent, florent,
Corruptela corruit.
Auidi & semper pleni,
Quod habent desiderant.
Non satietas fastidit,
Neque fames cruciat.
Inhiantes semper edunt,
Et edentes inhiant.
Nouas semper harmonias
Vox meloda concrepat,
Et in iubilum prolata
Mulcent aures organa.
Felix cæli quæ præsentem
Regem cernit anima.

Apoc. 21.

Et alius quidam loquens ad supernam Hierusalem: Sol tuus, ait, & claritas tua, & omne bonum tuum huius pulcherrimi regis indefiziens contemplatio, ipse rex regum in medio tui, & pueri eius in circuitu eius. Ibi hymnidici angelorũ chori, ibi societas supernorũ ciniũ. Plena & perfecta ibi regnat charitas: quia Deus est omnia in omnibus, quem sine fine vidēt, & sine fine semper vidēdo in eius amore ardent: amant & laudant, laudant & amant. Et diuus Augustinus: O vita, inquit, vitalis, dulcis & amabilis & semper memorabilis. Vbi summa securitas, vbi secura tranquillitas, vbi tranquilla iucunditas, vbi iucunda felicitas, vbi felix æternitas, vbi æterna beatitudo, vbi beata certitudo, vbi certa visio, & sine fine laudatio. Ibi affluentia diuitiarum, influentia delitiarum, & confluentia bonorum. Diuus quoq; Bernardus: Merces, ait, sanctorum tam magna est, quod

1. Cor. 15.

August. Ciuitatis superæ felicitas quanta.

Bernard.

Merces sanctorum quata erit in cælo. Augustin.

non potest mensurari: tam multa, quod non potest numerari: tam copiosa, quod non potest finiri: tam preciosa, quod non potest æstimari. Denique Augustinus:: Ibi, inquit, Deus videbitur sine fine, sine fastidio amabitur, sine defatigatione laudabitur. Ecce dilectissimi filij, quam merito diuus Philippus Apostolus motus fuit petere à Domino Saluatore ac dicere: Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis. Hæc enim omnia iam dicta, longeq; maiora habent quicunque Deum vident. Illis nanque Deus est omnia in omnibus. Ad hæc felicissimè fruenda & possidenda creati nos omnes sumus. Quod cum ita se habeat, discamus obsecro totam vitam nostram huc referre ac dirigere, vt isthæc obtinere mereamur, id est, vt Dominum Deum nostrum facie ad faciem videre digni efficiamur. Si aliud quærimus, nihil, quærimus. Ecce præsens vernum tempus quam gratum est vobis, quantopere sua amœnitate vestros exhilarat animos. Si igitur sic delectat vmbra & somnium, quantum ipsa veritas delectationis habet? Sed etiam atque etiam videte obsecro, ne vmbram atque somnium ipsi veritati præferatis. Solet nanque tartareus spiritus laqueos suos vbiq; expandere ac spargere super hasce res temporarias & vitæ oblectamenta: eaq; vt libentius capiamus, semper crastinum promittit diem, donec tandem omnem eripiat salutis spem. Et vt Basilius Magnus ait, intelligens versipellis nos homines præsens libenter recipere tempus, omnemq; actionem humanam in præsens contendere atque spectare, hodiernum tempus nobis furatur astutè, & spem facit crastini. Postquam crastinum venerit, rursus malus diuisor sibi hodiernum, crastinum verò Domino dari petit. Sic continuo diem de die trahens, voluptate præsenti & spe frugis nostram subducit latenter vitam. Vidi ego, ait idem, iam auis astutę miram artem: cum pullos suos videat adhuc ob debilitatem prædæ periculo expositos, sese aucupi ante illos vt prædæ paratam offerre, ita sese vertentem ac gestus dispensantem, vt nec periculo penitus aut manibus se præbeat, neque item insidianti spē omnino eripiat. Sic itaque illum inter vti unq; versando, occupādo, in se retinendo, spatium dat natis ociosè fugiendi. Ipsa ad extremum euolat. Vbi mox idē sanctus Episcopus subiungit: Caue igitur ne tu aucupi similia patiaris, certa pro incertis relinquens, spem firmam vana commutans. Hæc ille. Ita nimirum dilectissimi filij, caueamus insidias diaboli. In medijs versamur laqueis, & vbique iniquus ille hamos suos, quibus nos capiat, abscondit. Quicquid in hoc mundo sensibus plausibile est, fortiter contemnatur, nisi quatenus aua corpori sustentando necessarium, aut ad placendum Deo, obtinendamq; beatitudinem cōducibile est: alioqui si nos præsentibus velimus dare oblectamentis, hamo suo diabolus capiet nos, & in mortis æternæ carcerem secum pertrahet. Valeant creaturæ mortales omnes, vni Deo nos per amorem coniungamus, illiq; firmissimè adhæreamus, ne quid vel aduersum vel prosperū ab eo nos possit abiungere. Semper & vbique linguam fræno quodam cohibeamus, sanctis meditationibus demus operam, sermones nostri parci sint, & non nisi de rebus salutiferis ac necessarijs, pœnitentiæ operibus nos affligamus: quicquid nobis Dominus Deus noster patiendum imposuerit, hilariter excipiamus, aliorum vitia & defectus benignè toleremus, ac in meliorem partem interpretemur, quatenus recta dictabit ratio,

1. Cor. 15.

Gene. 32. Exod. 33.

Diabolus vt promittat lōgiorem vitā fallaciter.

Basilius.

Diabolus quam fallaciter decipiat temporis promissione longioris.

Creaturis quam sit caute vtendum.

homines

homines incompositos ac improbos fugiamus, familiaritatem quorumlibet immodicam declinemus, sensibus semper inuigilemus, neque temporis, neque verborum plus satis cuipiam impendamus, nosipsos vbique & semper studiosè obseruemus, sub Deo cunctisqúe mortalibus nosipsos comprimere ac demittere discamus, de cunctis fratribus ac proximis non nisi bene loquamur, nosipsos habeamus despectui, Deo iucundis animis seruiamus, proximis bona præbeamus exempla, peccata omnia & magna & parua vitemus, Deum in omnibus pro scopo habeamus, atque totum tempus cum Deo transigamus. Hisce studijs dignè & aptè efficiemur, qui faciem Patris nostri videamus in cælis, cui est omnis honor in secula seculorum, Amen.

DE FESTO INVENTIONIS S. CRVCIS

require infra in festo Exaltationis eiusdem.

IN SOLENNITATE ASCENSIONIS DOMINI nostri Iesu Christi, Lectio Actuum Apostolorum. Cap. I.

PRimum quidem sermonem feci de omnibus, ô Theophile, quæ cœpit Iesus facere, & docere, vsque in diem qua præcipiens Apostolis, per Spiritum sanctum quos elegit, assumptus est. Quibus & præbuit seipsum viuum post passionem suam, in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei. Et conuescens, præcepit eis, ab Hierosolymis ne discederent: sed expectarent promissionem Patris: quam audistis, inquit, per os meum. Quia Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies. Igitur qui conuenerant, interrogabant eum, dicentes: Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel? Dixit autem eis: Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate, sed accipietis virtutem superuenientis Spiritus sancti in vos: & eritis mihi testes in Hierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vsque ad vltimum terræ. Et quum hæc dixisset, videntibus illis eleuatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cumq; intuerentur in cælum euntem illum, ecce duo viri astiterũt iuxta illos in vestibus albis, qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cælum? Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cælum.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

ASCensionem Domini Saluatoris Lucas Euãgelista graphicè describit, connectens videlicet historiam Actorum Apostolorũ cum Euangelio suo, in cuius calce iam nonnihil eadem de re posuerat: sed in Actis diligentius prosequitur. Ait enim: Primum quidem sermonem, nempe in Euangelio meo, feci de omnibus, id est, præcipuis quibusdam, vel saltem Luca 24.

multis ô Theophile, quæ cœpit Iesus facere & docere: non quidem docere primum, deinde facere, quod solent scioli quidam ac impudentes, qui prius docendi sibi autoritatem sumunt, quam ipsi bene didicerint, nec erubescunt, vitam agere improbam ac flagitiosam, cum tamen alios ipsi reprehendant, quibus Paulus dicit: Qui alium doces, teipsum non doces? quod vitium partim iactantiæ & ostentationis, partim intolerandæ impudentiæ est. Non sic Dei sapientia Christus Iesus fecit: sed primum cœpit facere, deinde docere. Et tamē nemo iustius alios docuisset. Atqui vsq; ad annum trigesimū ætatis suæ penitus siluit, & exemplo suo docebat, quod post verbo docturus erat. O superbiam nostram, ô arrogantiam, qui cum bonis omnibus penitus vacui simus, imo sæpe etiā omni vitiorū spurcitie polluti simus & cōtaminati, tamē prōptuli sumus ad docēdos, obiurgādos & castigādos alios, qui & vel tenuiter ab alijs reprehendamur, nullo pacto ferre valemus. Qui vtinā attenderemus, quod Psalmista ait: *Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Tu vero odisti disciplinā, & proiecisti sermones meos retrorsum*, quodq; post subdit: *Existimasti iniquitatem quod ero tui similis: arguam te & statuam contra faciem tuam*: tum videlicet, quando dicturus est illis qui alios docent, & ipsi improbè agunt: Ex ore tuo te iudico serue nequam. Qui enim iustitiā ore premunt & factis impugnant, suo ipsorum iudicio suoq; ore condemnabuntur. Ait igitur S. Lucas ea se scripsisse, quæ cœpit Iesus facere & docere, vsque in diem, qua præcipiens Apostolis per Spiritum sanctum quos elegit, assumptus est, & ad cælos ascēdit, non angelicis aut vllius creaturæ subuectus manibus, sed virtute propria, sicut iam ante S. Dauid vaticinatus erat, dicens: *Exaltare Domine in virtute tua*. Præcepit autem Apostolis eadem ascensionis die, vt in totum mundum Euangelij gratiam diuulgarent, docerentq; gentes omnes relictis dæmoniū simulachris vnū verum Deum iustè ac piè venerari. Isdemq; Apostolis præbuit seipsum viuum post passionē suam, videndum, audiendum, contrectandū in multis argumentis multisq; signis sensibilibus per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei tam præsentis Ecclesiæ militantis, quam supernæ triumphantis. Ex quibus summa apparet nostri redemptoris benignitas & humilitas, quod etiam post perfectam corporis & animæ glorificationem ac immortalitatem, post plenissimam in cælis ac terra data sibi potestatem non minus vt ante sese pauperculis ac rudibus discipulis affabilem, pium, familiarem exhibuerit: idq; adeo vt etiam manducare cum eis non fuerit dedignatus. Illis omnibus nihil aliud spectans, nisi vt tum illorum, tum nostros animos ad fidem instrueret atque cōfirmaret, omni prorsus ambiguitate ac infidelitate exclusa. Et conuescens eis ipso ascēsionis die, præcepit ab Hierosolymis ne discederent, neq; trepidationis, neq; prædictionis gratia: sed expectarent promissionem Patris, & gratiam superaturi in ipsos Spiritus sancti, quàm audistis, inquit, per os meum. Dixerat enim eis: *Et ego rogabo Patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum. Et ille docebit vos omnia, & suggeret vobis omnia quæcunq; dixero vobis*. Quia Ioannes Baptista quidem baptizauit aqua, typum quēdam verè baptismi, quo diluuntur peccata, præferens, non autē animas à peccatis emundans: vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies.

In eos qui antequā didicerint docere alios præsumunt. Roman. 9.

In arrogātes & scrolos qui alios docere gestiunt.

Psalm. 49.

Ibidem.

Luc. 19.

Marc. 16.

Psalm. 20.

Luc. 24

Actor. 1.

Matth. 28.

Marc. 16.

Luc. 24.

Ioan. 14.

Ibidem.

idest,intra paucos dies. Sed cum ipsi discipuli alios baptizarint ante Domini necem Euangelice legis baptismo, quo gratia confertur,ambigendum non est, quin & ipsi eodem fuerint expiati. Cur igitur hic dicuntur rursus baptizandi Spiritu sancto? Nimirum propter copiosam & exuberantem sancti Spiritus infusionem, quam in Pentecoste percepturi erãt. Vt enim sancti Spiritus illustrationem scriptura diuina vnctionem appellat: ita eius copiosam susceptionem mentis baptizationem vocat. Igitur qui conuenerant, interrogabant eum iam iamque ascensurum, dicentes: Domine,si in tempore hoc restitues regnum Israel? Ecce quanta fuit discipulorum simplicitas & ruditas, qui posteaquam tamdiu adhæserant Saluatori, vix tamen adhuc spiritum sapiebant. Tam multa audierant de futuro sempiternæ beatitudinis regno,& adhuc de carnali Israelitico regno sciscitantur. Reuera nihil est, vnde superbiat terra & cinis, quando etiam Apostoli sub ipsius Christi magisterio tam rudes permansere. Dixit autem eis non sine castigatione cæcitatis eorum: Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. Regnum Israeliticum quando sit restituendum spiritaliter, quod in extremo fiet die,non est vestrum nosse. Facessat curiositas,& pietas succedat. Quid ad vos pertinet temporalis regni restitutio qui ad æternum regnum vocati estis? Sed accipietis virtutem superuenientis Spiritus sancti in vos, dona sua vobis impertiêtis, vosq; sua virtute corroborantis: & eritis mihi testes in Ierusalem,& in omni Iudæa, & Samaria, & vsque ad vltimum terræ. Quibus verbis hæreticorum latibula condemnantur, qui ferè semper angulos petunt, & certis finibus vel locis sua spergunt venenata dogmata, Christus autem vbiq; terrarum veritatis Euangelicæ lucem diffudit. Et cùm hæc & alia quædam dixisset, quæ apud Marcum leguntur, videntibus illis eleuatus est,& nubes suscepit eum ab oculis eorũ, summo cum desiderio & ineffabili exultatione eum aspectantium, & cordibus prosequentium vsque in cælum. Cumq; intuerentur in cælum euntem illum,ecce duo viri,hoc est,angeli sancti sub humana effigie, astiterunt repente iuxta illos in vestibus albis,angelicæ puritatis candorem, & tantæ festiuitatis iucunditatem testantibus: qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cælum, etiam post ablatum vestro è conspectu Saluatorem? Cur admiramini Deum omnipotentem cælos conscendisse? Miremini potius eum ad vestræ infirmitatis conditionem susciendam descendisse. Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet, id est,in ea forma veniet iudicaturus viuos & mortuos, quemadmodum vidistis eum euntem in cælum. Non igitur oculis in cælum intentis hic diutius hæreatis, tanquam ad vos modo rediturus sit. Redibit quidem, sed eo tempore quod ipse solus nouit. Interim vos ita viuite, vt redeuntem securi videre possitis.

Angeli quomodo dicuntur baptizati spiritu sancto.

Baptizatio mentis quæ nam dicatur.

Eccle.10.

Regni cælestis restitutio quãdo futura

Hæreticos semper quærere latibula, vbi suas spergant impietates

Marci 16.

Lucæ 24.

EXEGESIS EVANGELII IN EADEM solennitate. Marc. XVI.

POst peractum salutis nostræ opus, mortemq; perpessam, benignissimus Saluator per quadraginta dies idẽtidem discipulis sese visendum præbuit, & in fide eos confirmauit, vt nihil possent de eius resurrectione

ambigere, quam tot indicijs, certaq; experientia didicissent: ac demum XL. die illis aspectantibus, cælos glorioſus ascendit cum innumera sanctorum patrum & angelorum frequentia: vt ſicuti olim filij Iſrael per deſertum XL. annis ambulauerant, ac deinde terram promiſſionis ingreſſi ſunt: ita Dominus XL. à paſſione die veram promiſſionis terram cum ſuis ingrederetur. Cuius nimirum cauſa in hoc miſerabile ſeſe exilium è cælis demiſerat, & tot labores, tot dolores perpeſſus erat, vt ſcilicet, in patriam cæleſtem veramq; Hieruſalem, fraude improbi ſerpentis amiſſam, humano generi poſſ liminio reuerti liceret. Itaque aſcendet in iubilo, cantantibus angelis, pſallantibus iuſtis quos fortis armatus ex diaboli carcere vi eduxerat, & ad æterni Patris properauit conſpectum, oblaturus illi prædam gratiſſimam tot millium animarum, quas ſua morte ab æterna morte liberarat. Cognitu hic, ſi quis modo poteſt, quid gaudij, quid exultationis ſenſerit Dominus ſeſus, quod tantam ſanctorum multitudinem ſuis pœnis cum Patre in gratiam reſtituiſſet, cælorumq; aditum eis ſe patefeciſſe cerneret. Sed nunc attentis cordibus, animoq; collecto conſideremus dicta factaq; Domini Saluatoris iam iamq; cælos aſcenſuri, eaq; noſtris pectoribus fortiter imprimamus. Non enim debent niſi ſtudioſiſſimè ac attentiſſimè inſpici & audiri, quæ Dominus à nobis receſſurus dixiſſe ac feciſſe legitur. Ita namque etiam in humanis rebus vſu venire cernimus, vt amici procul abituri, aut morituri extrema verba geſtaq; arctius menti inſculpantur. Atque vtinam tantopere in his Domini nouiſſimis ſermonibus ac geſtis percipiendis intenti, vt nos vna cum illo animis cælos ſcandamus, poſſimusq; dicere cum Apoſtolo ex ſententia: Noſtra autem conuerſatio in cælis eſt: Quod certè maxime Chriſtianos omnes deceret, vt ſicut Chriſti membra ſe dici & haberi volunt, ita ſemper cordibus illic verſentur, quo caput ſuum hodie præceſſerunt. Nam ſi amore & animi voluntate alibi hæremus, à noſtro capite diſiungimur. Membra autem quæ capiti non inhærent, illius vitales influxus non recipiunt, nec eius ſpiritu vegetantur. Porro, qui ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius. Semper igitur, quantum humana ſinit fragilitas, capiti noſtro inhæreamus, & calcatis rebus caducis, in cæleſtibus habitemus. At nunc Euangelij explicationem aggrediamur. S. Marcus vltimo ſui Euangelij capite, ſic ait:

Numer. 14. & 32. Deut 9.

Pſalm 46. Luc. 11. Zach. 9.

Quanto cum gaudio Dominus cælos conſcenderit.

Verba Chriſti aſcendentis quanta cum deuotione ſint auſcultanda. Philipp. 3.

Rom 8.

Recumbentibus vndecim diſcipulis apparuit illis Ieſus, & exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiam cordis: quia his qui viderant eum reſurrexiſſe non crediderunt.

Luc. 24.

Hæc apparitio facta eſt ipſo Aſcenſionis die, quando diſcipulis in cœnaculo illo, vbi Paſcha ederat, ſeſe viſibilem exhibuit, atque vna cum eis etiam cibum ſumpſit, ad carnis veritatem demonſtrandam. Et quia iam erat abiturus in cælum, vt in fide firmiores, tenaciusq; verborum illius memores eſſent, exprobrauit illis incredulitatem illorum & duritiam cordis, quia eidem non commodauerant dictis eorum, qui eum rediuiuum conſpexiſſe affirmarant. Nouimus enim ex ſcriptis Euangelicis, quam fuerint ad credendum difficiles, præſertim aliqui eorum, adeo vt S. Thomas credere nollet, niſi ſuis digitis vulnerum cicatrices attigiſſet. Sed hic quæri poſſet, cur

Ioan. 20.

poſſ

pijssimus Saluator hac incredulitate electissimorum corda discipulorum laborare tamdiu permiserit, cum tamen illi merito ad credendum promptissimi esse debuissent: nisi quod propter nos id permissum facilè intelligimus, vt dum illi cunctantius ad fidem accederent, nos omni hæsitatione ac trepidatione absolueremur. Itaque benignissima miseratione, & prouidissima dispensatione Apostoli & alij nonnulli ex discipulis aliquandiu in hac animi fluctuatione & credendi difficultate relicti sunt, vt nos certissimi fimus Christum verè resurrexisse, & sua resurrectione spem nobis resurgendi præbuisse. Neque putemus solos Domini discipulos à Christo reprehensos esse ob incredulitatem suam. Imo verò in hanc vsque diem non definit Saluator per Spiritum sanctum suum multis & alijs modis singulorum hominum, maximè Christianorum obiurgare incredulitatem & duritiam cordis: tametsi paucissimi id percipiant ob nimiam mentis surditatem. O quanta hodie mortales penè omnes incredulitas & duritia cordis obtinet: cuius vel hoc vnum satis est euidens argumentum, qui vsque adeo huic mundo rebus q; labentibus dediti sunt: Deum autem, summum videlicet bonum, & futuram gloriam pijs omnibus promissam, penitus nihili pendunt. Nam quod fidei vestigium potest apparere, vbi nec minæ terribiles, nec promissa ampliſsima æterni Dei id possunt efficere, vt mundus contemnatur, & Deus timeatur ac ametur? Tales igitur obiurgat Deus tum per seipsum, occultasq; inspirationes suas, tum per angelicos spiritus nostræ salutis fitientissimos, tum per superiores nostros, tum per conciones sacras, tum per flagella multiplicia item q; alijs multis rationibus: sed raro quicquam proficit, eo quod corda gerant lapidea, quæ nullis admonitionum vel reprehensionum spiculis compungi se patiuntur: sed semper seipsis deteriora fiunt, indies profundius sese in vitiorum gurgites demergendo, donec tandem eo deuoluantur, vbi iam nullum sit in pœnis remedium. Sequitur:

Dubitare cur Christus permiserit Apostolos de sua resurrectione.

Incredulitas Christianorũ multorum vnde hodie contingat.

Deum multifariam malorum Christianorum reprehendere vitam.

Et dixit eis: Euntes in mundum vniuersum, prædicate euangelium omni creaturæ.

Ante passionem suam dixerat Christus discipulis suis: *In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis: sed ite potius ad oues quæ perierunt domus Israel.* At nunc iubet eos toti orbi annunciare Euangelium. Vehementer enim diligebat populum illum, in quo tamen ab initio semper summam est expertus ingratitudinem. Ideoque si qua ratione potuissent ad agendam pœnitentiam, atque ad ipsum Christum agnoscendum & recipiendum emolliri, tum per seipsum, tum per discipulos suos illis solis Euangelij lucem & gratiam voluit prædicari, donec tandem ipsi à se eam repellerent. Vnde tametsi Apostolos hoc loco iubet in vniuersum pergere mundũ: non tamen id statim fieri permisit, nisi quando obstinata Iudæorum perfidia & ingratitudo meruit derelinqui, & ad gentes Dei gratiam transferri. Quod tum demum factum est, quando Apostoli inter sese prouincias partiti, longè lateq; Christi fidem & Euangelium diuulgarunt. Quod autem dicit hic Christus, vt annuncient Euãgelium omni creaturæ, de cunctis gentium nationibus accipi debet. Qua re quantum nobis omnibus, qui ex gentibus ad Dei veri notitiam perducti sumus, à Deo beneficium præstitum sit,

Matth. 10.

Creaturæ omni cur prædicari Euangelium præceptum.

nulla mens creata poteſt comprehendere. Siquidem ex tam longis ac inueteratis erroribus, cimmerijsq; tenebris, ſtultiſſimisq; gentiliſſmi opinionibus, quæ animis hominum penitus inſederant, ad creatoris noſtri cognitionem reuocati ſumus, relictoq; ſpurciſſimorum cultu dæmonum, verum Deum ſupplices adoramus & colimus, tot annorum millibus toti fermè hominum generi prorſus incognitum. Itaque dignas Deo dilectiſſimi impendamus gratiarum actiones, quod nobis miſeris voluit per Apoſtolorũ, cæterorumq; ſeruorum ſuorum prædicationem innoteſcere, & nos à profundo mortis extrahere, cum interim omnes illi qui nos præceſſerunt hodieq; viuunt veræ fidei expertes, niſi reſipiſcant, haud dubio cum anima & corpore ſemper ſint apud inferos pœnas grauiſſimas pro ſua cæcitate ac infidelitate daturi.

Gratiarum quantam actionem teneãtur Deo Chriſtiani pro vocatione ad fidem.

Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Qui verò non crediderit, condemnabitur.

Fides totius religionis noſtræ fundamentum eſt, quæ neceſſario ad obtinendam beatitudinem exigitur. Nam *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo.* Sed ne quis ſeipſum fallat, putetq; cum Lutheranis ſolam ſufficere fidem, quandoquidem Dominus hic affirmat, eum qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluum fore, audiat quid idem Dominus poſt reſurrectionẽ apud Matthæũ dixiſſe legatur: Ibi namque ſic habes: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: docentes eos ſeruare omnia quæcunque mandaui vobis.* Hoc fac hæretice, & vives. Noli tantum credere in Ieſum, imponens tibi ipſi: ſed ſerua omnia mandata illius, & ſaluus eris. Scis quid præceperit tibi Deus: nempe, vt diligas Dominum Deum tuũ ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, ex tota mente tua, & ex omnibus viribus tuis: & proximum tuum ſicut teipſum. Id ſi feceris, ſecurus eris. Alioqui fides tua damnationis cumulus potius tibi erit, quam ſalutis. Quod ſi mille adferas ſcripturæ loca, quæ idem ſonare videantur, puta ſolam ſufficere fidem, tamen niſi fidei coniunxeris ſpem & charitatem, & obſeruantiam mandatorum Dei, deluſum te ſenties. Sunt apertiſſima ſcripturarum teſtimonia, quibus id certo probatur. Ipſe Dominus noſter Ieſus Chriſtus diſpenſatis ac diſtributis cenſibus in opere redemptionis acquiſitis (quos in Euãgelio ſecundùm Matheum talenta: ſecundùm Lucam, mnas vocat) non ſolum exigit ſtudium atque diligentiam noſtram, ſed etiam minatur pœnam, ſi lucrum non faciamus. Negociamini, ait, dum venio. Vbi duo nobis attendenda veniũt: Primo, pecunia ſiue dona nobis ex illius benignitate collata. Secundo cooperatio noſtra dum dicitur: Negociamini. Non enim talenta tantũ contulit, ſed etiam noſtro ſtudio aucta ea vult ad ſe referri: idq; adeo vt pigrum ſeruum inertiæ deditum iuſſerit in tenebras exteriores mitti, eo quod nullum feciſſet negociando & cooperando lucrum. Quod ſi ſola fides ſufficit, & opera ad ſalutem neceſſaria non ſunt, cur tanta comminatione à nobis exquiruntur? Cur in æternas iuſſit mergi tenebras talentum integrum, ſed nihil auctum reportantem? Qua tandem iuſtitia hæretice puniuntur omittentes ea, ad quę non ſunt obligati? Quomodo ſtat ſententia tua cum ſententia ſummæ veritatis? Veritas dicit: Qui gratiæ quam diuinitus accepit, non erit cooperatus, damnabitur, ſiue mittetur in tenebras exteriores. Tu autem dicis: Fides ſola ſufficit

Hebr. 11.

Matth. 28.

Deute. 6. Matth. 22. Marc. 12. Lucæ 11.

Fides hæreticorum vt ſit cumulus dãnationis potius quam ſalutis.

Matth. 25. Lucæ 19.

Ibidem.

Opera bona quam ſint ad ſalutem neceſſaria.

sufficit sine operibus. Certè aut Christum, aut te errare necesse est. Absit autē vt veritas erret. Tu potius excæcatus superbiæ tumore, à veritate aberras, dū nimium contra & supra multorum sanctissimorum patrum concordem intelligentiam sensā scripturarū pro tua libidine ac animi vanitate & elatione interpretaris, ita vt merito inter illos numerandus sis, de quibus Humilitatis Magister, sic ait ad Patrem: *Abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus*, scilicet in oculis proprijs, aliosq; præ se despicientibus, tanquam ipsi melius alijs sapiant: *& reuelasti ea parvulis* qui malunt humilibus consentire, & intellectum suum captiuantes, aliorum potius iudicio inhærere, quam laudis cuiusdam & singularis existimationis captanda gloriola vna cum negligentibus operarijs ad tenebras interiores & exteriores deduci. Alio quoque loco paterfamilias, qui vtique Deus Omnipotēs est, operarios conduxit in vineā suam, singulisq; mercedem pollicitus est: ac deinde ait procuratori suo, vt vocet operarios & reddat illis mercedem suam. En operarios nō ocioſos & desides præmio affici, ijsq; mercedē restitui iubet. Merces autem non soluitur, vbi nullum præcessit opus vel meritum. Sed quid necesse est multis his immorari? Tam nihil habet dubitationis præter fidem etiam opera esse necessaria, vt etiam illi qui contrariam tuentur opinionem, haud dubiè propria reuicti conscientia ita sentiant, licet aliter scripto aut verbo sentire videantur. Pudet namq; eos victos se fateri, & errorem damnare suum. Quod si qui ita sunt cæci, vt se errare nesciant, illorum misereatur Deus. Sed quāuis fides sola ad salutem nō sufficiat, tamen certum est quisquis ea caret, eū saluū fieri non posse, sicut Dominus ait: Qui verò non crediderit, condemnabitur.

Matth. 11.

2. Corin. 10.

Matth. 20.

Mercedem operibus bonis solis deberi.

Hæreticos docere contra propriam conscientiā.

Fides quanā ad salutē sit necessaria.

Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eijcient: Linguis loquentur nouis: Serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent, & bene habebunt.

Hæc signa illis temporibus fuere necessaria, quibus Euangelij prædicatio cœpit originem. Deinde vbi fides creuit, signa illa externa in spiritalia abierunt: sicq; etiam hodie quotquot verè fideles sunt, signa eadem inuisibiliter ac spiritaliter efficiunt. Enimuero in nomine Iesu dæmonia eijciunt, quādo à malis spiritibus grauiter impugnati, & diuersis tētationibus vexati, Christi auxilium implorant, signoq; crucis & fide viua eos repellunt. Scriptum est enim: *Turris fortissima nomen Domini: ad ipsum currit iustus, & saluabitur.* Et rectè dicitur: In nomine meo dæmonia eijcient. Nam quoties aduersus tetros illos spiritus prævalemus, non vtique nostris viribus, sed Christi virtute & gratia prævalemus: cui etiam totam victoriæ nostræ laudem & summam deferre debemus. Nam sine illo quid nos miseri possemus contra versutissimos, ferocissimos, atque in omni nequitiæ genere excitatissimos spiritus, qui sæpè nec verbulum vnum æquanimiter ferre valemus: Vnde cauendum summopere est, ne inaniter animo extollamur, aut nostris tribuamus viribus, dum tentationes vincimus: sed summa cum humilitate & gratiarum actione dicamus Domino: *Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Et: *Quoniam in te eripiar à tentatione, & in Deo meo transgrediar murum.* Et: *Fortitudo mea & laus mea Dominus, & factus*

Mirabila externa quādo, quibusque fuerint necessaria.

Dæmonia eijci mystice qui cōtingat. Proucib. 18.

Victoria contra dæmones coinam adscribenda.

Psalm. 13. Psalm. 17. Psalm. 117.

Linguis nouis quinam mystice loquantur.

factus est mihi in salutem. Linguis autem loquuntur nouis, qui ex diuina gratia compuncti, atque ad Deum ab improba vita conuersi, ficut prius scurrilia, mendacia, vana, impia, ociosa verba & audire, & dicere solebant: item ob obtrectationibus, murmurationibus, aliisque illicitis verbis linguas suas, imo & animas contaminabant: ita nunc ob timorem & amorem Dei, atque pro tuenda cordis & conscientiæ puritate, aut silentio vacant, aut non nisi vtilia, necessaria, & quæ ad Dei laudem & proximi vtilitatem spectant, loqui volunt: memores semper terribilis illius sententiæ Domini Saluatoris:

Matth. 12. *De omni verbo ocioso quod loquuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die iudicij.* Si ociosus sermo illius tremendi iudicij examini seruatur, quid fiet de pernitioso? Serpentes tollunt, qui venenatis ac pestiferis resistunt suggestionibus: vel qui suis adhortationibus malitiam ex aliorum cordibus excludunt. Serpentes tartarei dæmones sunt, qui nunquam non pios virulentis inspirationibus infestant. Et quemadmodum serpentes venena sua infundunt in hominis corpus, ita dæmones virus exitiale prauarum suggestionum animabus instillant, vt eas auertant à Deo, & suis pœnis inuoluat. Sed tollendi sunt serpentes isti penitus negando consensum, vt etsi sentiatur sibilus nefandarum inspirationum, tamen ob amorem & honorem summi Dei, qui dilexit nos & liberauit sanguine & morte sua de potestate satanæ, illi minimè consentiatur. Atque ita nihil officiet, quantumuis execranda suggestio. Nam virtus aut vitium ex voluntatis consensu dependet necaliquid adfert detrimenti sensisse malum, si consensus non præbeatur, sed Deo fideliter & constanter adhæreatur, imo verò sæpius prauæ dæmonum inspirationes pijs magnã præstant vtilitatem, dum sua importunitate & molestia pœnas minuunt peccatorum, & ad magnam capessendam gratiam eos præparant. Qui autem noxijs assentiunt inspirationibus, illi virus serpentinum intimis hauriunt viscer ibus, & mortem sibi ipsis asciscunt.

Matth. 16.

Serpentes quinam spiritualiter auferant.

Serpentes tartarei vti sint dæmones.

Apoc. 1.

Inspirationes prauæ quatenus vel obsint vel prosint.

Mortiferum quinam quid mystice bibant.

Porro mortiferam quidem potionem sumunt, siue mortiferum quid bibunt, qui hominum malorum & Deum non timentium pernitiosas audiunt obtrectationes, aliaque verba mortifera & nociua: sed vbi aduertunt, si non sit spes emendationis, mox penitus inde se auertunt: aut alias pro loci ac temporis ratione reprehendunt, ne alienis peccatis communicent, & libenter audiendo quæ non licent, alijs præbeant occasionem liberius talia proferendi, & seipsos apud Deum reos efficiant. Periculosum enim admodum est audire detrahentem. Nam si quis consentiat illi, aut obtrectationi illius ipsi placeant, vel non resistat illi vt oportet: puta vel obiurgando, si speret eum posse corrigi, aut ab obtrectando reuocari: vel ad minus ab eius dictis sese auertendo, aut vultum tristem contractioremve illi exhibendo, vnde intelligat se grauate audiri, peccatum admittit. Et sæpè in his etiam valde grauiter peccatur. Detestandum sanè vitium detractio est, & ipso furto grauius. Nam qui detrahit, famam alterius tollit, & extinguit in cordibus audientium: quod nemo dubitat pernitiosius esse, quam nummos aut aliud quiddam eiusmodi tollere. Et tamen qui furatur quippiam, in crucem malam agitur, qui verò detrahit, apud homines impunitate gaudet, sed non apud Deum. Sunt autem sex Detractionis species. Prima omnium ea ipsa longè deterrima est, cuipiam falsa imponere crimina: Secunda, alterius oc-

Detractionẽ libenter audire quam sit periculosum.

Detractio vt sit furto grauius peccatũ.

Detractionis species sex quænam sint.

culta

cultamala proferre in publicum? Tertia, mala audita alijs cum quadam exaggeratione referre: Quarta, aliorũ occulta negare bona: Quinta bona manifesta diminuere & extenuare: Sexta, bona aliorum in partem peiorem interpretari. Isthæc qui facit animo malitioso, mortiferum quidem, quantum in ipso est, alijs poculum præbet: sed bibentibus non nocet, dum non placet, sed ita vt dictum est, sese gerunt. Denique, super ægros, manus imponunt & bene habent, qui proximos suos in malum proclines, & ad resistendum tentationibus, virtutesq; colendas infirmos conspicientes, suis monitis, exemplis & precibus illis succurrunt, atque ad declinanda fugiendaq́ue mala, & bona agenda eos efficiunt alacres, firmos ac studiosos. Qui enim difficilè abstinet à vitijs, & bona ægrè operatur, is vtique animo valde infirmus est. Et talibus vnusquilibet debet pro viribus esse consilio & auxilio, vt possint animo conualescere ad cauenda vitia & rectè agendum. Sed heu maxima pars hominum ita iam affecta est, vt quoscunque possint, malint à bono retrahere, & ad vitia illicere, quam ad meliora prouocare: qui sunt inimici Christi Iesu, & socij atque cooperatores dæmonum.

Ægros curare spiritualiter quid sit.

Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis assumptus est in cælũ, & sedet à dextris Dei. Illi autem profecti prædicauerunt vbique Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis.

Non ista solum, quæ hic S. Marcus commemorat, sed etiam alia multa locutus est Dominus discipulis suis. Quibus expletis videntibus multis assumptus est in cælum empyreum, non aliena, sed propria virtute, tum ratione diuinitatis, qua potest omnia: tum ratione humanitatis gloriosæ. Siquidem ob dotem agilitatis, corpus gloriosum, quãtum ad motum localem attinet, ad nutum obtemperat animæ. Et sedet à dextris Dei. Nemo putet Deum sedere, vel habere manus, cum sit Spiritus. Sed Christus secundùm humanitatem sedet à dextris Patris Dei Omnipotentis, hoc est, vltra creaturas omnes subleuatus est in summam vsque dignitatem & potestatem, & bona præstantissima, quæ Deus largiri queat. Non est hoc loco prætermittendum, quod hac die Dominus Iesus discipulos suos primo de ciuitate eduxit. Secundo eos in Bethaniam adduxit. Tertio eis benedixit. Quarto ascendit in cælum. Hæc enim mysticè significant Dominum Iesum, hominem peccatorem primo quidem ex peccato & vitijs educere: deinde in Bethaniam, id est, obediẽtiæ domũ perducere, vt qui ante suis indulsit affectibus, propriæq; obsequutus est voluntati, quæ radix est peccatorum omnium, deinceps Dei & Ecclesiæ, prælatorumq; suorum discat parere voluntati. Tertio ei benedicere, id est, gratiam impertiri, qua perseueret in bono. Quarto ascendere, id est, illius animum ab amore præsentium ad amanda & appetenda cælestia leuare, atq; ad superna transferre. Illi autem profecti, non tum statim, sed opportuno tempore, vt ante dictum est: prædicauerunt vbique, primo in Iudæa locisq; adiacentibus, deinde etiã in exteris regionibus, Domino cooperante & sermonem confirmante, sequentibus signis. Ita sanè necesse erat, vt prædicatorum suorum sermonibus diuina gratia cooperaretur, alioqui nunquam illi tam pauci, tam simplices, tam abiecti, tantam hominum multitudinem ad

Matth. 28. Lucæ 24.

Christus quomodo sedere dicitur à dextris Dei.

Lucæ 24.

Eorum quæ Christus ascensurus fecit rationes mysticè quæ sint.

Prædicationis Apostolorũ ratio mystica quæ.

Signa in cõuersione infidelium cur fuerint opportuna.

credendum in hominem crucifixum traducere potuissent. Vnde adiuncta sunt illis signa, quibus audientium animi de eorum quę dicebantur veritate certissimi fierent, planeqúe confirmarentur: nec quisquam fidelium dubitare potest, quin mundi ad Christum conuersio diuinæ gratiæ potissimum ascribenda sit, vtpote qua factum est, vt prædicatorum verba hominum animos emollirent, penetrarent, compungerent: quæ si defuisset, vtique non nisi aëra verberassent. Nemo ergo sibi tribuat, si quandoqúe suis vel concionibus, vel scriptis alios conuersos sentiat. Gratia est quæ homines convertit. Interim homines quædam instrumenta sunt, per quæ gratia operatur. Non est tamen dubitandum, quin vt plurimum efficacius operetur gratia per apta & munda instrumenta, id est, prædicatores sanctos, quam eos qui quod verbis docent, ipsi factis non sequuntur. Fit enim sæpenumero, vt etsi bona multa etiam feruenter & doctè dicantur ab illis qui secus vitam atqúe docent, tamen parum aut nihil apud auditores efficiant, eo quòd ex frigido corde ipsorum dicta proficiscantur, atque ob id non incendant auditorios. Quanquam cauendum est ne quis iudicet temerè quempiam: sed à quocunque veritas dicatur, semper humiliter, reuerenter & attentis animis auscultanda est: nec tam attendendum cuiusmodi sit, qui dicit, quam ea quæ illius ore proferuntur.

In conuersione hominum ad Deũ quænam instrumenta apta requirantur.

Prædicatores quidam cur fructum parum aut nullum referant.

SERMO IN EADEM CELEBRITATE.

Quæ nos, quo minus post Christum ascendamus in cælum, impediant: & quæ nobis ad ascendendum adminiculo sint.

Ascendens Christus in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus, Ad Ephesios IIII. Quantum nos hac die solenni gaudere decet charissimi filij, qua in Christo natura nostra prius in Adam corrupta & ex amœnis & tranquillis paradisi sedibus in hoc teterrimum labentis mundi exilium relegata, vltra omnem angelicorum spirituum celsitudinem, vsque ad æterni Patris est euecta consessum, quisquis nõ intelligit, mentis & sensus omnis inops est. Quid enim tantam possit nobis miseris, nobis desperatis, nobis iræ & damnationis filijs veræ ac salutaris lætitiæ materiam ingerere, quam quod hodierna die verus Dei Filius, idemq; verus homo naturam nostram, quam pro abolendis illius erratis, expiandisq; mentis pœnis susceperat, suæ diuinitati vnione tam stupenda, quam inseparabili copulatam, in cælorum summa arce ac præcipua dignitate collocauit? Obsecro Domine *quid est homo quod memor es eius, aut quid apponis erga eum cor tuum?* Siccine decet morti pro suis sceleribus suoq; contemptu & ingratitudine destinatos, ad tantam euehi gloriam, & non solum iustas non luere pœnas, sed etiam in tua transire membra, tuæq; beatitudinis inæstimabili participatione beatos ac glorioſos effici? O immensam erga nos Dei charitatem & benignitatem. O homo terræ affixus, lucris & voluptatibus & vanitatibus terræ semper deditus, excutere de puluere, mentis caliginem absterge, intende acriter oculos cordis ad cõtemplanda beneficia Dei. Vide quo te vocet benignitas & munificentia Dei tui: vide quam illetere nolit esse contentum his paruis, breuibus & angustis rebus, quas orbis sublunaris insipientibus offert & ingerit, prima fronte & fucata specie blandas ac suaues, at exitu acerbas

Psalm. 8. Iob 7.

Ascensione sua quænam Christus homini contulerit charismata.

bas & amaras: sed cælestibus, æternis, nec vnquam vel fraude cuiuspiam amittendis, vel vi eripiendis bonis te diuitem ac beatum efficere cupiat. Propterea namque Christus hodie ascendit in cælum in ea forma, quam assumpserat, quæ nobis cum illo communis est, vt posthac scias committendum tibi non esse, vt animo hisce infimis rebus adhærescas, sed post Christum toto cordis affectu, proposito, amore, conatu tendas ad supernaiidqúe maximè turpe tibi ducas, si mundi stercora velis amplecti, qui ad immensas Dei Patris tui in cælis repositas opes securè possidendas Dei benignitate vocaris. Age igitur abiectis impedimentis, ea tibi ascisce, quibus fretus & suffultus, pedis alacriter post Christum in cælos conscendere. Impedimenta autem sunt ea omnia, quæ à Dei voluntate discordant, vt sunt vitia & perturbationes animi, quibus anima ceu quibusdam compedibus ac vinculis stringitur, & captiua retinetur, vt non possit liberè ingredi. Adiumenta autem & adminicula sunt virtutes & dona Dei, quæ animam reddunt expeditam & liberam, vt in ipsum vsque cælum euolare possit. Quæ duo vna sententia complexus est Apostolus, eam à Propheta mutuatus, vbi ait: *Ascendens Christus in altum, captiuam duxit captiuitatem: dedit dona hominibus.* Captiuam, inquit, duxit captiuitatem, nostrorum scilicet nexibus alioqui inexplicabilibus peccatorum nos absoluens, quibus anima miserandum in modum obligatur, vt non possit indita sibi diuinitus vti libertate, nec erigere sese ad cognoscendum, amandum, riteqúe colendum Dominum Deum suum: sed auersa semper à veris bonis, atque adeo ab ipso omnis boni fonte Deo, prona quadam cupiditate feratur ad spectanda, expetenda, & amanda vitæ temporalis oblectamenta: quæ tamen nedum vana sunt, quia brevia: sed etiam fallacia, quia insidiosa. Deinde adiungit Apostolus: Dedit dona hominibus, veris scilicet virtutibus nos exornans ac instruens, quibus ceu alis quibusdam sursum feramur. Vt enim vitia suo pondere animam semper in ima deprimunt ita virtutes ex Dei gratia sursum leuant. Vnde etiam in extremo die, quando Dominus ad iudicandos mortales omnes aduenier, impij & scelesti peccatorum suorum graui sarcina retenti, non poterunt vltra terram sese erigere: iusti autem & sancti Christo pergent obuiam in aëra, moxqúe cum eodem etiam momento celerius in cælum empyreum subuolabunt: impij verò maleficijs suis tanquam immanissimis plumbi massis & ponderibus in profunda tartarorum deprimentur. Itaque vt ad abijcienda peccata, virtutesqúe excolendas animis accendamur, de veriſque nonnihil in medium adferre statuimus. Constat nimirum duas esse vias, per quas humanam vitam progredi necesse est: vnam scilicet virtutum, quæ sursum ducat ad veram beatitudinem vbi nobis Dei vilio promittitur, quæ quicquid rectè desiderari potest, in se complectitur: altera vitiorum, quæ ad inferos deprimat, vbi est malorum omnium confusa congeries, & infinita calamitas, quantam nulla mens concipere, nulla lingua explicare potest. Hasce vias nedum Philosophi, sed etiam Poetæ commemorant. Et eam quidem viam, quæ sit assignata virtutibus, primo aditu arduam esse voluerunt & confragosam, in qua si quis difficultate superata, in summum eius euaserit, quod vtique nec illi ipsi præstare potuerunt, qui suis hæc scriptis posteritati commendarunt, quamdiu diuinæ gratiæ fuerũt

Esaiæ 52. Ascensione sua quænam Christus suos docuerit.

Quænam hominem ab ascensu post Christum in cælum impediant.

Ascensum meatis in cælum quænam promoueant. Ephes. 4. Psalm. 67.

Ephes. 4.

1. Thes. 4.

Via virtutum quo ducat.

Via vitiorum quę sit quoue ducat.

Via vitiorum vt sit primo congressu ardua, deinde facilior.

expertes, deinceps plano illum vti itinere, lucidumq; & amœnum habere campum, & omnium laborum suorum capere fructus vberes atque iucundos. Quos autem primi aditus difficultas deterruerit, eos ad vitiorum se conferre viam, quæ primo ingressu sit quasi amœna, multoq; tritior: deinde cum in eam paulo longius processerint, fallacem iucunditatis eius speciem repente euanescere, exoriri autem viam præcipitem, innumeris planam periculis, nunc rupibus asperam & inaccessam, nunc obductam sentibus, nunc procellosis gurgitum fluctibus sæuam ac immitem, nunc torrentibus rapidam, vt laborare, hærere, labi, præcipitem fieri necesse sit. Quibus quidem nihil aliud homines illi ingenioſi quidem, & quod ad humanam attinet scientiam eruditi significare voluerunt, nisi in virtutibus obtinendis laboris ac sudoris inesse permultum: in perceptis autem fructus longè vberrimos, & veras ac solidas voluptates. Vitia verò fallacissimis quibusdam delinimentis illicere animos hominū, & pernitialium oblectamẽtorum inanissima voluptate captos & illaqueatos ad intolerandas miserias, acerbasq; calamitates perducere. Extant hinc pulcherrimi apud Hesiodum vetustum poëtam versus, quos sanctissimum præsulem Basilium quadam concione recitare non piguit, suntqúe eiusmodi:

Ad vicium facilis vicinaqúe semita cunctis
Panditur: at virtutis iter posuere remotum
Cælicolæ, durumqúe prius, sed vertice summo
Dum fuerit, planum se offert quærentibus illud.

Quibus carminibus vir sanctus nihil aliud poëtam voluisse putat, quam ad amplectendā virtutē homines excitare, vt nec initio voluptati confiderent, nec rerum tædio ac labore ante consequutum terminum deficerent. Meminit idem reuerendus antistes Chij cuiusdam, qui hisce iam dictis similia in virtutem & vitium scripserit, cuius sententiam recitat, eiq; mentem adhibēdam asserit: eo quod nequaquam vir despiciendus videatur. Ait igitur Chius ille: Iuueni quondam Herculi secum consulenti ad vtram viarum se cōferret, an eam, quæ ad virtutem per labores ducit, an facilem per voluptatem ingrederetur, duas ei fœminas Virtutem ac Voluptatem, quarum mox tactus apud se ex diuerso habitu differentiam agnouerit apparuisse. Altera quidē forma conspicua, molliore facie, lasciuis oculis, sermone blando, omnia fausta facilia q; & ad vitæ solatia tendentia per otia pollicendo Herculē adi trahere conabatur. Altera verò vultu rigido, squalēti mœstoq; ore, magnam fidutiam atque constantiam præ se ferens, nihil iucundum, nihil amœnum ostendebat, sed mille pericula, labores q; immensos terra mariq; subeundos. Præmium tamen horum immortale: ad extremum verò morientem Herculem se securam, & inter Deos collocaturā promittebat, hanc q; secutū Herculem dicit. Hucusq; S. Basilius. Pulchrè quidē viri isti virtutis ac vitiorum depinxere itinera, planè diuersa, sed tamen quia futurę vitæ nullam habuere certam notitiā, non satis mouent Lectoris animum. Itaq; quæ ab illis dicta sunt explicata non sunt, ex nostræ religionis indubitata persuasione petenda sunt. Nobis quidem certum est diuersas planeq; cōtrarias, vt iam ante diximus, homini propositas esse vias, quæ tandem non ad temporariam sed prorsus æternam vel felicitatem, vel miseriam perducant. Habetq; vtraque ducem

Via vitiorum vt sit facie prima facilis & iucunda.

Hesiodus. Basilius.

Ibidem.

Chius.

Virtus & Voluptas qui ex diametro diuersæ sint.

Viarum duarum duces quinam sint.

ducem suum, qui per eas ingredi volentes deducat. Virtutis viæ dux Christus est, vitiorum diabolus. In virtutum via, quam à mundi exordio Dei amici omnes amplexi sunt, prius demonstrantur mala multa & molesta homini exteriori, qui peccato corruptus continuũ cum anima bellum gerit, detrectans illius imperium, quæ Deo obtemperare noluit, sed mala hęc temporalia tantum, quæ postmodum sempiterna consequantur bona. In vitiorum autem via ordine contrario prius temporalia offeruntur bona, sed quæ tandem ad æterna perducant mala, vt quicunque præsentia mala, quæ diuturna esse non possunt, cum iustitia delegerit, malens ob conseruãdam Dei sui similitudinem momentaneis affligi incommodis, vt possit tueri virtutem ac innocentiam, quam quibuslibet gaudere oblectamẽtis cum iniuria summi Dei, idem ipse maiora & potiora consequatur bona, nempe æterna, quam fuerint illa, quæ spreuit, vtpote breuia & incerta. Quisquis autem labentis vitæ bona iustitiæ præposuerit, aut carnis infirmitate, aut praua deuictus consuetudine, vel obstinata animi irretitus improbitate, in acerbiora & diuturniora incurrat mala, quã ea quæ fugit. Hæc enim vita temporalis, quam iusto Dei iudicio à patria exules & extorres in hac totius miseriæ valle degimus, quia breuis & momentanea est, idcirco & cõmoda eius & incommoda diuturna esse non possunt. Illa verò spiritalis, quia sempiterna est, idcirco & bona eius & mala sempiterna sunt. Ita fit, vt & bonis breuibus, caducis, fragilibus, mala æterna, soloqúe auditu horrenda nimis, & malis breuibus ac momentaneis bona perpetim mãsura succedãt.

Via virtutum quam sit sensualitati difficilis.

Vitæ huius siue molesta siue suauia nõ posse esse diuturna.

Dicamus hæc paulò explicatius. In via perditionis, cuius dux est criminator ille tartareus & serpens tortuosus, quæque aspectu plana, & patens omni genere florum atque fructuum delectabilis esse videtur: nõ illis quidem, qui recte sapiunt, sed stolidis & occæcatis, qui falsa pro veris sequuntur bonis. In hac, inquam, via posita sunt omnia, quæ pro bonis habẽt miseri & omnis veræ lucis alieni, vt est opulentia, honor, otium, voluptas, illecebræ omnes. Sed cum his pariter iniustitia, superbia, libido, cupiditas, stultitia, cæteraq; vitia, & quæcunque Deus execratur & odit. Huius autem viæ exitus talis est. Cum ventum fuerit ad extremum, vnde iam nulla datur facultas retrocedendi cum omnibus suis bonis fallacibus & illecebrosis, cũ omni suo splendore ac commentitia felicitate tam subito præciditur, vt nõ ante miseri illius nexibus inuoluti ac obstricti, tum illius impostaram, tum sua pericula & damna perspicere possint, quam in profundum tartarorum chaos quo illa omnes sui sectatores certissimè perducit, ruant præcipites. Quisquis enim earum rerum, quæ præsens vita indiscriminatim bonis malisque ingerit & exhibet, molli ac delicata specie captus & illectus, atque in his, nulla habita voluntatis ac præceptorum Dei ratione, consequendis ac fruendis occupatus, animum à futurorum consideratione reuocauerit, seque à Deo auerterit, atque ad dæmonum castra transfugerit, is morte ex hac luce abreptus, mittetur in abyssum, & stagnum illud pice ac sulphure semper arsurum, dæmonesq; ac impios omnes perenniter crematurum. Porro in cælesti virtutum via, quæ difficilis & cliuosa, atque vel horrida veprium ac tribulorum asperitate terribilis vel præruptis ac arduis rupibus minimè peruia prima facie videtur, ita vt eam ingredi volenti, multo labore ac solicitu-

Vita præsens quibusnã videatur delectabilis.

Vitæ præsentis vitiosæ exitus qualis sit.

Seruitutes vitæ præsentis merces quanam maneat.

Apoca. 21.

Via virtutum difficilis, quã retribuat mercedem.

licitudine vtendum sit: quæ tamen Dei amor & gratia, atque ipsa hominis bona voluntas temperare solent. In hac ergo via posita est Iustitia, Modestia, Continentia, Charitas, Sapientia, cæteræq; virtutes: sed simul cum his paupertas, ignominia, labor, dolor, amaritudines omnes, vt quisquis veris appetat virtutibus diteſcere, nihil horum perpeti vereatur: Vt enim Apostolus ait, *Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei*, Et: *Omnes qui volunt piè viuere in Christo, persecutionem patientur.* At quisquis nullis neque labori, neque moleſtiæ, neque dolori ceſſerit, ſed in hac via Christi Domini auxilio ſubnixus, conſtanter perſeuerauerit, aut ſi quandoque nō nihil contingat aberrare, ad viam redierit, is tandem non ad campos Elyſios, quos poëtarum fabulæ loquuntur, ſed ad æternæ beatitudinis perpetuas manſiones feretur, atque à Deo æquiſſimo Iudice, & liberaliſſimo Imperatore ſuo corona virtutis, & pro laboribus ac doloribus virtutis cauſa toleratis, ſumma ac infinita felicitate donabitur. Vbi tum reipſa experietur quàm verum ſit, quod Apoſtolus plenus ſpiritu Dei affirmat. *Non ſunt condignæ paſſiones & afflictiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* Et: *Id quod in præſenti eſt momentaneum & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Quid autem mirum eſt, ſi pro ſummis illis ac veris bonis, quæ promiſit Deus fidelibus ſeruis ſuis, nonnulli labores ac difficultates ſubeundæ ſint, quando nihil penè tam vile eſt in hac vita, cuius obtinendi cauſa non ſit labor aliquis perferendus? Imò vero quid non periculi ſubeunt amici ſeculi huius pro rebus quibuſdam inaniſſimis? Athletæ, vt pulchrè deſcribit Baſilius Magnus, mille ſupra mille patientes labores, & multis modis robur ac vires ſibi comparantes, multumq; in gymnicis ſudantes exercitationibus, plures inſuper plagas ex pædotriba accipientes, dietamq; non iucundam, ſed gymnaſticā ſubeuntes, & alia per quam multa ſuſtinentes, tunc demum probè inſtructi ad ſtadium procedunt, vbi & laborant rurſus & maximè periclitantur, vt oleaſtri, aut apij, ſeu cuiuſuis alterius frondis coronam accipiant, vt à præcone victores declarentur. Huius ſimile quiddam ſcribit venerabilis ille æternæ ſapientiæ diſcipulus Henricus Suſo, cuius vita præclaris eximijsq; virtutibus, atque etiam miraculorum gloria emicuit. Ait enim ſe circa ſuæ conuerſionis initio vehementi flagraſſe deſiderio omnipotenti Deo haud vulgariter placendi: ſed abſque labore & dolore. Accidit deinde, vt quodam tempore concionandi gratia foras proficiſceretur. Cumq; in naui ſederet, inter alios vidit illic iuuenem quendam ſanè ſtrenuum, & forma egregia, & optimis ornatum veſtibus. Ad quem ſeſe adiungens, quiſnam eſſet ex eo ſciſcitabatur. Reſpondit ille, ſe eiuſmodi eſſe hominem, qui nobiles & illuſtres viros inter ſe committeret, vt publicis certaminibus congrederentur, haſtiſq; & id genus ludis paleſtricis dimicarent: quibus qui præcelleret eum honore affici, ac præmium reportare. Percontante autem viro ſancto cuiuſmodi id eſſet præmium, ait ille, Fœminam omnium pulcherrimam annulum aureum eius digito inſerere, idq; illius eſſe præmium. Tum vir ſanctus. Quæſo, inquit, quid agendum eſt illi, qui id honoris, eumqúe annulum velit adipiſci? Reſpondit miles: Qui crebriores accipit plagas, acriusqúe angitur & premitur, nec tamen animo laſſeſcit, ſed ſeſe gi-

Actor. 14.
2. Timot. 3.
Rom. 8.
2. Cor. 4.

Quanta aduerſa pro æternis bonis toleranda ſint.

Baſilius, Athletarum vanorum ſtudia laboresq; quam ſint ſine fructu.

Hērici Suſonis vita quā virtutibus fuerit eximia.

Paradigma.

rit viriliter, immotusque equo insidet, & duris cædentium ictibus tundi se finit, is nimirum victoriæ palmam recipit. Quid si, ait vir sanctus, primo congressu quispiam strenuè se gerat, id ne satis est? Minimè sanè, inquit miles, Certaminis discrimen omne ad extremum vsque sustineat oportet: & si vsque adeo immanes excipiat ictus, vt oculi igneas mittant scintillas, sanguisque ex ore & naribus erumpat, id omne ferendum est illi, si laudem referre velit. Rursusque vir sanctus, Licet ne ait lachrymas illi emittere, aut ora frontemque in rugas contrahere, dum ita immaniter pulsatur ac cæditur? Neutiquam, ait miles, etiam si cordis defectum patiatur, vt plerisque accidit. Sed alacri ac hilari vultu sit necesse est: alioqui patebit ludibrio ac derisui, honoreque illo & annulo frustrabitur. His auditis pater ille venerabilis totus animo compunctus, alta imo ex pectore ducens suspiria & grauiter ingemiscens ait ad Dominum: Omnipotens æterne Deus, si huius mundi milites pro tam vili præmio, quod in seipso reuera nullius pretij est, tam dira perpeti habent: quam ergo planè dignum æquum & iustum est, vt æterni causa honoris obtinendi maiora acerbioraque perferantur? Nihil igitur, vt dicere cœperam charissimi, admirationis habet, si nonnihil laborandum sit pro æterna vita, quando amentissimi huius seculi, ac stolidissimi homunciones multa prorsus immania pro vilissimis nugis subire non dubitant nedum præsentis, sed etiam æternæ mortis discrimina. Interim tamen, ne quis animo frangatur, tanquam via virtutum solis intolerandis, nimiumque duris ac impatibilibus sit plena molestijs ac periculis, id pro certissimo habendum est, vt iam ante meminimus, Dominum Deum seruis suis suæ gratiæ aspiratione, sui amoris dulcedine, ælijsq; multis modis ita temperare aduersa omnia vt sæpius nedum æquanimiter, sed etiã hilariter perferantur. Contra verò vitiorum via etsi blanda omnia promittit, tamen innumeris sui sectatores miserijs, afflictionibus, laboribus ac doloribus diuexat, etiam ante quam ad terminum peruenerit: idq; adeo vt plerique ex ijs adhuc in corpore superstites inferorum cruciatus ac supplicia in mente & conscientia patiantur, præter externa mala, quibus sæpe multo frequentioribus ac acerbioribus, quam qui virtutum gradiuntur itinere, affliguntur, vti iam partim commemorauimus. Vnde etiam quicquid siue hic, siue alibi de asperitate illius viæ, quæ virtutibus assignatur, dictum est, ad illos referendum est, qui à vitijs sese ad virtutes transferre instituunt: quibus initio certum est laborandum esse, donec ad exterioris interioris q; hominis aliquam reformationem, ac passionum edomationem pertingant: qua adeptam, iam ineffabilem potius iucunditatem ac suauitatem, quam asperitatem vllam experientur. Nam si qua præsserit eos aduersitas, non solum non dolebunt, sed gaudebunt etiam: quandoquidem ea nihil homini expurgato: sed carni tantum nocet. Eam autem premi meritasq; Deo soluere pœnas lætabuntur, vtpote, quam ceu hostem crudelissimum oderunt. Quod quidem ad virtutem hæroicam pertinet, gaudere videlicet & lætari de omni aduersitate illata corpori & animali nostro inimico quidem acerrimo.

Pro bonis æternis nullis parcendum esse laboribus ac molestijs.

Vitia quinam suos amatores excrucient

Laborandum quantum sit pro reformatione exterioris interioris q; hominis.

Virtutes esse in quadruplici differentia.

Sunt namque virtutes quadrifariæ, nempe Ciuiles vel morales, Purgatoriæ, Heroicæ, & Exemplares. In Ciuilibus vel Moralibus, homo laborat:

Virtutes esse in quadruplici discrimine.

in Purgatorijs prævalet: in Heroicis lætatur: in Exemplaribus splendet & diuinitatem consequitur. Itaque in Ciuilibus & Moralibus virtutibus præcipuè labor est nulla fermè redemptus delectatione, quæ est in alijs virtutibus melioribus: quanquam Dominus Deus pro sua benignitate etiam nonnunquam haud mediocrem solet dulcedinem instillare, vt fortius perseuerent. Sed tamen, vt diximus, illis potissimum, hoc est, nouis Christi tyronibus, & qui virtutum viam ingredi incipiunt, passim prædicatur arduũ esse & difficile ipsarũ virtutum iter: quo facit illa D. Basilij sententia: Aspera primo & pene inuia, sudorisq; cõtinui, ac laborum plena est virtutis via. Quamobrem magna vis exquiritur propter arduitatem illius capessendæ: nec affectanti facilè est ad illius cacumen accedere. Itemq; illa Lactantij Firmiani: Ad supremum boni apicem, non nisi cum summa difficultate ac labore peruenitur. Hęc enim ad inexercitatos magis spectant, quam eos qui iam longe in virtutibus progressi, aut virtutis perfectionem adepti sunt: qui cum Propheta dicunt: *In via testimoniorum tuorum delectatus sum sicut in omnibus diuitijs*: Itemq; *Dilexi mandata tua super aurum & topacium*, Et illud: *Iudicia Domini vera, iustificata in semetipsa: desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel & fauum*. Itemque: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum*. Quibus nimirum non modo aspera non est virtutum via, sed suauissima, & iugum Domini verè suaue, & onus leue: quibus amor cuncta reddit facilima, quæ minus amantibus sæpe nimis onerosa & difficilia videntur. Sed iam his ita de vtroque, puta & virtutum, & vitiorum itinere perspectis, cognitoq; quorsum vtraque tendat, studeamus dilectissimi filij illi inhærere viæ, quæ lætissimum habet exitum: eam autem fugere & execrari, cuius finis mors est sempiterna. Namq; hoc pacto expediemus nos ad quod initio vos hortatus sum ab impedimẽtis illis omnibus, quæ non sinunt nos cum Christo in cęlum proficisci: amplectemurq; & comparabimus nobis ea, quæ nos ad superna eleuent.

Via virtutum quibusnã sit difficilis principio.

Basilius.

Lactantius.

Psalm. 118.

Ibidem. Psalm. 18.

Psalm. 118, Matth. 11.

Quibusnã via virtutis sit suauis.

Si membra summi capitis sumus, si quod fide credimus, animo concupiscimus: si deniq; nõ fallaciter Christi nomine gloriamur, sequamur Christum caput nostrum in cælos ascendentem, quæramus & expetamus ea, quæ sursum sunt, non quæ super terram. Et sicut à Christo nos gaudemus Christianos dici, ita nihil admittamus vnquam, quod tanti nominis gloriam & dignitatem obscuret. En sedet ad Patris dextram gloria & honore coronatus Christus Iesus dux & signifer noster, vt se sequamur summopere exoptat. Dolet nos animi amore & affectu hisce vilibus coniungi rebus, quos cælestibus mallet ditare bonis. Clamat indesinenter ad nos: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos*. Contemnite diabolicas fraudes, quibus implicat vos nequam ille spiritus, ne me sectemini. Transite ad me omnes, & diuitijs meis implemini. *Spiritus* enim *meus super mel dulcis, & hereditas mea super mel & fauum*. Quæso chariſſimi obtemperemus vocanti nos Domino, nec obduremus corda nostra, ne si nos illius modo benignitatem contemnimus, quandoq; audire cogamur quod se sui contemptoribus dicturum cominatur: *Quia vocaui & renuistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis.* &c.

Coloss. 1. Christũ nos sequi quo modo oporteat.

Psalm. 110.

Matth. 11.

Eccle. 24.

Prou. 1.

stis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo cum vobis id quod timebatis, euenerit. Cum irruerit repentina calamitas & interitus quasi tempestas ingruerit: Quando venerit super vos tribulatio & angustia. Tunc invocabunt me, & non exaudiam, mane consurgent & non invenient me, eo quod exosam habuerint disciplinam, & timorem Domini non susceperint. Comedent igitur fructus viae suae, & consiliis suis saturabuntur. Quod à nobis auertat clementia Saluatoris nostri Dei. Qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat, per omnia secula seculorum, Amen.

FERIA II. POST SOLENNITATEM PENTECOSTES Lectio Acto. X.

APeriens Petrus os suum dixit: Viri fratres, & patres, nobis praecepit Dominus praedicare populo & testificari, quia ipse est, qui constitutus est à Deo iudex viuorum & mortuorum. Huic omnes prophetae testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius, omnes qui credunt in eum. Adhuc loquente Petro verba haec, cecidit Spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum. Et obstupuerunt ex circumcisione fideles, qui venerant cum Petro, quia & in nationes gratia Spiritus sancti effusa est. Audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificabantes Deum. Tunc respondit Petrus. Nunquid aquam quis prohibere potest, vt non baptizentur hi, qui Spiritum sanctum acceperunt sicut & nos? Et iussit eos baptizari in nomine Domini nostri Iesu Christi.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

POstquam Apostoli receperunt Spiritum sanctum, augebatur quotidie credentium numerus. Nam & Cornelius Centurio cum omni domo & familia sua, vocatisq; ad se necessarijs & amicis, ex Ioppe accersiuit Petrum Apostolum, qui sibi ac suis, iuxta reuelationem per angelum sibi factam, viam annunciaret salutis. Quod vbi Petrus aduenies esset facturus, aperiens os suum, dixit: Viri fratres & patres, nobis praecepit Dominus praedicare populo dicens: *Euntes in mundum vniuersum, praedicate Euangelium omni creaturae:* & testificari, quia ipse est, qui etiam secundum naturam humanam constitutus est iudex viuorum & mortuorum. Apparens namque post resurrectionem Apostolis Iesus: *Data*, inquit, *est mihi omnis potestas in caelo & interra.* Et ante passionem idem de Patre loquens, dicit: Potestatem dedit ei, id est, Filio Pater & iudicium facere, quia Filius hominis est. *Neque enim Pater iudicat quemquam, sed iudicium omne dedit Filio.* Huic Christo Domino omnes Prophetae qui eundem praecesserunt, testimoniū perhibent hoc, puta, vt omnes qui credunt in ipsum, remissionem accipiant per nomen eius. Hoc, inquit, testimonium adferunt Christo omnes prophetae credentes vniuersos iustificari per nomen eius, hoc est, per fidem & inuocationem nominis eius. Haec ita Petro loquente, interim cecidit, id est, subito venit Spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum, hoc est, super

Actor. 2. 4.
Actor. 9.
Marc. 16.
Matth. 28.
Ioan. 5.

Cornelium & super illos, quos aduocauerat præsentes. Descēdit autem haud dubium in specie aliqua visibili aut sensibili Spiritus sanctus, quamuis in qua descenderit specie, sit incertum. Hoc viso obstupuerunt qui ex circuncisione erant fideles, qui cum Petro aduenerant, præ admiratione, quod in nationes seu in Gentes gratia quoque Spiritus sancti diffunderetur, cum abundantia tanta & miraculosa sui ostentatione. Consueuerunt enim semper Gentes Iudæi despicere, tāquam idololatras & homines sine Deo, se vero efferre quasi Dei cultores. Quapropter sibiipsis nimiū haud raro tribuerunt de conuersione sui ad Christum, quasi propter legis obseruātiam, & per bona opera in Iudaismo facta, meruerint (quod falsum erat) ad fidem Euāgelicam conuerti. Cùm itaque parem gratiam viderent effundi in Gentes, qui idolis iamdudum sacrificauerant, stupebant præ admiratione diuinæ benignitatis & largitatis. Audiebant enim & illos loquentes varijs linguis, quomodo in die Pentecostes locuti fuerant Apostoli. Quamobrem, vt dixi, admirabantur magnificantes Deum. Tunc respondit illis qui ex circuncisione aduenerant admirantibus Petrus: Nunquid aquam quis prohibere potest, vt non baptizētur hi qui Spiritum sanctum acceperunt sicut & nos? Receperant hi ex gentibus conuersi reuera Spiritum sanctum in signo exteriori, donumq; linguarum sicut Apostoli, licet non in tanta plenitudine, quanta Apostoli: ideo non erant à baptismo procludendi, quos spiritu sancto Christus dignatus fuerat. Quapropter Petrus iussit eos baptizari in nomine Domini nostri Iesu Christi. Non baptizabant Apostoli impediti verbo prædicationis, cui magis vtiliusq; insistebant, per discipulos suos notiter conuersos baptizantes. Hoc namque & Apostolus Paulus fecit, dicens: Non enim misit me Christus baptizare, sed euangelizare. Obserua tamen hic, quod perhibentur baptizari in nomine Domini, hoc est, in nomine Iesu. Quocirca non immerito quis dubitet, cur Apostoli in nomine Iesu baptizauerint, cum illis fit dictum: Ite docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Verum absque dubio putandi sunt Apostoli familiari consilio Spiritus sancti illuminati, vt in principio ad tempus aliquod baptizarent in nomine Iesu, propter gloriam Christi in principio nascentis Ecclesiæ magis exaltandam. Sunt tamen qui hodie hūc ritum baptizandi in nomine Domini Iesu, aut in nomine Iesu, aut Christi dicerent non esse baptismum, quamuis alijs aliud placeat. Obseruandum quoque est hic Corneliū, & eos qui cum illo erant, Spiritum sanctum recepisse antequam baptizarentur, fide nimirum purificante corda eorum, & quia parati accinctiq́ue erant expectantes baptismum.

Iudæi vt gētiles habuerint despectui.

1. Cor. 1. Baptizati quinam fuerint in nomine Christi. Matth. 28.

EXEGESIS EVANGELII EIVSDEM secundæ feriæ post solennitatem Pentecostes, Ioannis tertio.

Ioan. 3. Numer. 21.

ANte verba Euangelij hodierni Christus cum Nicodemo tractans, dixerat: *Sicut Moses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam aeternam.* Huius rationem quasi nunc assignaturus, in hæc verba quæ hodie ab initio leguntur Euangelij, continuat: Sic enim Deus dilexit, &c. Poterat e-

nim obijci in præcedentibus verbis: Cur exaltari oporteat Filium hominis, & cur in illum credi, cum in neminem sit credendum, nisi in Deum? Huic vt quæstioni satisfaceret, Christus humiliter de se loquēs, ostendit Filium hominis non hominem tantum, sed modestè, & quasi clanculum hoc ipsum quoque insinuat, vt Filius hominis idem intelligatur, qui & vnigenitus sit Filius Dei, quem Deus dederit ex dilectione, vt in mundi salutem exaltaretur ad modum serpentis in cruce, vt quisquis fide in illum intuens, ipsum Saluatorem credens non pereat, sed habeat vitam æternam Dicit itaque:

Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

Mundus in triplici accipitur differentia. Est namque mūdus, cuius Deus creator est: est mundus, cuius est redemptor: & est mundus, cuius diabolus princeps & rector est. Primo accipitur modo, vbi in Ioanne scriptū est: *In mundo erat, & mundus per ipsum factus est.* Hic mundus Dei est semper, nunquam diaboli. Secundo modo accipitur: Sic Deus dilexit mundum, &c. Ideo enim quia dilexit, redimere statuit. Est ergo mundus hic fidelium vniuersitas: quod alibi quoque pari modo indicat, dicens: *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Et in Apocalypsi: *Factum est regnum huius mūdi Domini & Christi eius qui regnabit in sæcula sæculorum.* Tertius mundus, est, vniuersitas malorū. Huius princeps & rector est diabolus, de quo Christus: *Nunc*, inquit, *princeps huius mundi eijcietur foras.* De hoc quoque mundo intelligitur, quod Christus dixit: *Non potest mundus odisse vos. Me autem odit, quia ego perhibeo testimonium de eo, quod opera eius mala sunt:* Et illud: *Nolite diligere mundum neque ea quæ in mundo sunt. Nam si quis diligit mundum, non est charitas Patris in illo.* Itaq; hic secundo accipitur modo, cum dicitur: Sic Deus dilexit mundum, id est, vniuersitatem fideliū, vt Filium suum vnigenitum daret. Vide quanta efficacia verborū. Nihil est quod hominem adeo inuitat, adeo allicit, adeoq; trahit atque amor. Nihil igitur in excitationem nostri validius, nihil quod accendat nos ad redamandum, posset dici efficacius, quam, sic Deus dilexit mundum. Sicut Moses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari in cruce oportet Filium hominis. Quare ô Domine oportet te exaltari? Quia nolo te perire. Sanguine te meo redimam oportet. Tu enim vulneratus es peccato & à serpente læsus. Et ego vulnerabor propter iniquitates tuas. Atterar propter scelera tua, vt tu meo liuore saneris. Neq; enim leuis mihi causa est tui saluatio, aut tui perditio. Nolo ergo mortem peccatorum: quandoquidem Deus Pater meus, adeo dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret in mortem, vt omnis qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

Mundum sumi trifariam.

Ioan. 1.
Ioan. 3.
Ioan. 6.
Apoc. 11.
Ioan. 12.
Ioan. 7.
1. Ioan. 2.
Amore nihil esse validius.
Esaiæ 53.
Ezech. 18.

Hæc, inquam, sunt verba efficacissima Filij, ad excitandum nostrū amorem erga Deum. Nonne vides quæ cura sit Deo de nobis. Quid autem nos sumus, vt memor sit nostri? Quæ ex nobis aut bonitas aut vtilitas ei sperandaest, vt cogitet de nobis? Aut quid illi accedit, si nos salui fuerīm⁹? Quid amittit si ab eo recesserimus? Quid vero commodi illi est quod nos diligit?

git? prorsus nihil. Neque enim vt à nobis quid accipiat nos diligit, sed vt largiatur nobis tam dona sua, quam seipsum, amat nos. Causa itaque quare dona & beneficia sua nobis confert, est, quia amat nos. Sed expende quid sit amari à Deo. Nunquid non permagnum foret, si vel de nobis cogitat Deus? Præclarum habetur, gratissimum atque gloriabundum videtur nobis, nostri esse memoriam apud regem & principem. Quid de Deo sentiendum, cuius tanta est charitas erga nos, vt suum vnigenitum malit dare in mortem, quam nos non liberare à morte? Est autem amor Dei liberalissimus, quia nos amat, nō propter se, sed propter commodum nostrum. Neque sibi amando acquirere aliquid quærit, sed quod bonum ipse est, nobis communicare. Porro alia hominibus est amandi ratio Deum. Homo enim amando in suo opere intendit aliquid boni impetrare, quod vel præcipuè quærit, aut saltem (idq; ordinatè) propter Deum. Sic Deus, inquit, dilexit mundum, hoc est, tam vehementer, tam potenterqúe dilexit, vt non solum hoc quod grauissimum, sed etiam quod irrationabile videbatur, ageret, Filium suum vnigenitum dans in mortem & seruum nequam liberans. Est igitur Dei amor erga nos magnus, quod quadrifariam potest ostendi. Primo inspice eum, & quis sit qui te diligit, expende. Inuenies enim immensum & infinitum, nempe Deum. O quam iucundum & gaudiosum est amari à Deo, ô quam nobile ac præstans est in gratia esse Dei Omnipotentis. Secundo liquet amoris magnitudo diuini ex vilitate amati, hoc est, hominis qui inquinatus est totus, & amari indignus. Tertio, eius magnitudo manifestatur ex dono dato, hoc est, ex magnitudine doni. Sic dilexit, inquit, Deus mundum vt vnigenitum suum daret. Quarto, magnitudo diuini amoris apparet ex magnitudine fructus. Hic enim haudquaquam est exiguus, sed tantus, vt ex eius nobis amore proueniat non solum non perire, sed vitam etiam habere æternam. Ita enim sequitur: Vt omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Obserua quod non dicit: Omnis qui credit ei, aut qui credit eum. Hoc enim modo multi crediderunt Christo, multi etiam Christum crediderunt, qui tamen non obtinuerunt vitam æternā. Hoc etiam modo hæretici credunt Christum fuisse, & sic locutum fuisse. Credunt etiam Christo, vt omnia quæ dixit, verè locutus sit (hæc namque est hæreticorum fides, quæ eos haudquaquam saluabit, quando quidem hæc fides per dilectionem non operatur) sed dicit: Vt omnis qui credit in ipsum, non pereat. Aliud namque est ipsum aut ipsi credere, aliud in ipsum credere. In ipsum credere, non solum fides, sed est etiam cum fide motus charitatis in Deum. In Christum itaque credit, qui charitatem habet. Est itaque credere in Deum, quasi credendo tendere in Deum.

Amari à Deo quid sit.

Amoris Dei erga nos magnitudo ex quatuor consideratur.

Galat. 5.

Credere in Deū quid sit.

Non enim misit Deus Filium suum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum.

Non ad hoc Iesus in primo venit aduentu, vt peccato nos obrutos opprimeret, sed venit filius hominis quærere & saluum facere quod perierat. Idcirco dictus est Saluator mundi, vt mundum saluet. Quantum in medico est, venit sanare ægrotos. Tu igitur teipsum interimis, si præcepta seruare non vis medici. Christus venit ad salutem omnium. Si tu saluari cupis, auscultā verbis

Lucæ 9.

Augustin.

verbis Christi. *Si vis*, inquit, *ad vitam ingredi, serua mandata.* In tuo nunc est arbitrio, si velis saluus fieri. Omnia tibi parata sunt remedia salutis, modo illis vti volueris. Hæc si neglexeris, non habes, quod conqueraris, nisi contra teipsum. Matth. 19.

Qui credit in eum, non iudicatur.

Qui credit in Christum, hic ex fide iam habet vnde sit saluus. Credit enim quod paulo ante Christus præmonuit: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*, & festinat renasci. Non igitur iudicabitur ad condemnationem. Iudicantur tamen hic omnes iudicio discretionis. Discernitur enim hic inter bonos, meliores, & optimos: discernitur quoque inter bonos & malos & pessimos. Hic tamen qui credit in Christum, non iudicabitur, id est, non condemnabitur. Quamdiu enim credit in eum, fidem habet charitate viuentem, vt eius in quem credit & optet honorem, & velit voluntatem. Quamdiu ergo hoc modo credit in eum, certum est, vt alibi dicitur, in iudicium eum non venire, sed transire à morte ad vitam. Hæc omnia de fide viua & formata, quæ per dilectionem operatur, intelliguntur. Ioan 3. Ioan 5. Galat. 5.

Qui autem non credit in eum, iam iudicatus est, quia non credit in nomine vnigeniti Filij Dei.

Nondum apparuit iudicium, & iam factum est iudicium, quia qui non credit in eum hic iam habet in se causam, quare damnandus sit. Circumfert enim, vt dici solet, sicut fur funem in collo secum suæ damnationis causam, quia non credit in nomine Filij Dei. Sicut Adam eodem die quo comedit de ligno prohibito, mortuus est, hoc est, morti deputatus, iuxta illud: *In quacunque hora comederitis, morte morietur.* sic is qui non credit in Christum, iudicatus est, id est, iudicio damnationis deputatus, quia non credit in nomine Filij Dei, in quo solo est salus. Itaque iudicatum esse, est iuxta sua demerita in præsentiarum damnationis reum esse. Nouit enim Dominus qui sunt eius, hoc est, eos qui ad se pertinent. Nouit modo qui pertineant ad coronã, nouit etiam qui permaneant ad flammam. Satis, inquit, iam iudicatus est, qui in hac vita nunquam habuit vnde potuisset saluari. Qui enim fidem non habet, nunquam salutis portam intrauit. Nunquam accepit vnde illi spes foret salutis. Manifestam indubitatamq; igitur habet rationem damnationis, vtpote in qua natus est, quam nunquam insuper exuit. Huius autem est causa, quia non credit in nomine vnigeniti Filij Dei, in quod si semel credidisset, consortem se æternæ fecisset salutis. In hoc enim solo nomine est salus. *Neque enim datum est sub cælo nomen aliud hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.* Si hic obijciatur de paruulis baptizatis ante rationis vsum, necdum ad credendum idoneis quia non crediderunt. Nunquid ergo licet baptizati sint, non erunt salui? Erunt. Virtus enim sacramenti & fides, responsiones quæ offerentium, quæ ipsorum nomine fiunt, saluabit eos: vnde in numero computantur credentium. Si enim alienum peccatum, puta Adæ, sufficebat eis, cum nondum nati, nec ad peccandum idonei essent, ad damnationem, quomodo non etiam aliena fides, quamdiu ad credendum nondum sunt apti, eis prodesset ad salutem? Actor 4. 2. Tim. 2. Actor 4. Fides in pueris baptizatis quæ caigatur.

Sciendum præterea, & aliter hæc verba posse intelligi. Siquidem cum Dominus dicat: Qui autem non credit, iam iudicatus est, dicit semel eum iudicatum. Vbi? In Patre suo, in primo peccatore antecessore suo. Quando enim ille iudicatus, & è paradiso eiectus est, tunc etiam in illo omnes sunt iudicati, qui sunt de semine eius. Quicunque igitur in eo, hoc est, in Adam expul-

Ioan. 3. sus est, nisi credat in nomine Filij Dei, nisi credat velitque renasci denuo, puta ex aqua & Spiritu sancto, expulsus & iudicatus manebit in æternum foris. Quicunque autem sic non credens, expulsus, & in generali massa iudicatus est, non propterea minus iudicabitur in sua etiam persona. Quia sicut non dictum est: Qui credit in eum non est iudicatus, sed non iudicabitur. Iudicatus enim semel est, dum esset in lumbis Adæ patris sui, sententia illa generali. At vbi credit postea, vbi fuerit baptizatus, non iudicabitur in sua persona, quia credit in nomine Filij Dei. Sic etiam non dicit: Qui non credit, iudicabitur, sed iudicatus est. Itaque qui non credit, iudicatus est in massa generali, & iudicabitur nihilominus in sua persona de perfidia sua, hoc est, de reproba omni vita sua. Quamdiu enim in eo est perfidia, quamdiu in eo non est fides, peccata eius omnia sunt super eum: pro quibus eum iudicari oportet.

Hoc est autem iudicium, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem. Erant enim eorum mala opera.

Hæc est, inquit, ratio iudicij, vel inde apparet iustitia, quod infideles &

Rom. 3. impij merito iudicabuntur, quia inexcusabiles sunt, & illorum damnatio iusta est. *Venit enim lux in mundum. & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem.* Nemo per ignorantiam se potest excusare, quia lux venit in mun-

Ioan. 14. dum omnibus lucens, & viam veritatis docens. Præcesserunt luminaria multa verbo & vita lucentia, atque mundo, vt suam nuditatem vilitatemq; agnosceret, suadentia. Prædicabant vt suum resumerent homines vestitum, suumque ornatum. Multi enim iusti ante legem & sub lege Christum præcesserunt, qui satagebant populum in viam veritatis & in Dei veri cognitionem cultumque reducere. At dilexerunt homines tenebras magis quam

Marc. 12. lucem: imo & iuxta parabolam Euangelicam, quosdam eorum percusserũt, quosdam lapidauerunt, & quosdam occiderunt, tandem lux ipsa Christus

Matth. 1. Marc. 6. venit. Dicebat enim Pater: Verebuntur Filium meum. Venit lux Christus. Prædicauit mundo pœnitentiam, prædicauit regnum cælorum, vocauit eos

Matth. 11. ad suaue iugum amoris, & onus suum leue (quod suis imponere solet) amplexandum. *Hierusalem* inquit, *qui occidis prophetas. & lapidas eos qui ad te missi sunt. Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum congregat gallina pullos suos*

Matth. 23. *sub alas & nolusti.* Quare prophetas, quare antiquos iustos, quare Christum audire, ad eundemq; se conuertere noluerunt? Quia dilexerunt homines

Peccata cur vocentur tenebræ. magis tenebras, quam lucem. Peccata tenebras vocat, vel quia ad æternas tenebras autorem suum perducunt, vel quia in peccatis viuentes tenebras, hoc est, latere cupiunt. Malè enim operantes in occulto sua explere desideria quærunt. Est autem minus excusabile, dum quis in lucis præsentia, dum lucis habere potest copiam, vult hærere in tenebris, quod tolerabilius re-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ret luce absente. Quamobrem maior hic apparet hominis ingratitudo, quandoquidem lux orta est ei. Venit lux in mundum omnem illuminare hominem. Venit medicus sanare omnes. Occurrerunt nonnulli sese infirmos agnoscentes, cupientes ab infirmitatibus suis liberari. Alij impugnauerunt etiam medicum, restiterunt medico, noluerunt ab eo sanari: *Recede*, inquiunt, *à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus.* Et hoc ideo, quia dilexerũt homines magis tenebras, quam lucem. Hoc Simeon quoque olim vir iustus futurum de infante prophetauit Christo: *Ecce*, inquiens, *hic positus est in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israel.* Venit vt filios suos colligeret, semen puta Abrahæ. Venit etiam omnibus generaliter, quia volebat saluum facere omnem hominem venientem in hunc mundum. Sed multi sua malitia abundantes occasionem sibi sumpserunt ruinæ: multi etiam de peccatis suis resurrexerunt. Erant enim eorum mala opera.

Psalm. 96.
Ioan. 3.
Iob 2.
Luc. 2.

Omnis enim qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.

Qui enim vult esse in tenebris, quomodo potest non odisse lucem? Qui malus & iniquus dedita etiam ad hoc opera esse cupit, illi non ostendis, quas ignoret tenebras. Sunt enim eius mala non solum opera, verum etiam studia. Sed dicis: Quorum non erant, dum Christus venit, mala opera? Nónne ideo Christus venit, vt nos ab operibus liberaret malis? Quomodo ergo iudicandi sunt quorum opera erant mala, si ferè omnium erant mala? Quis enim mundum se gloriabitur habere cor? Erant sanè opera mala. Verum cũ ita res haberet, quidam tamen horum sua opera mala voluerunt abscondere, maluerunt in tenebris esse, noluerunt opera sua mala deserere: ideo non venerunt ad lucem, ne eorum opera arguerentur. Alij sua opera mala detestati sunt, planxerunt, seq; cupiebant ab his liberari. Requirebant medicum, eius curæ se subdiderunt. Hi nimirum venerunt ad lucem, quoniam peccata sua damnare non modica est pars iustitiæ.

Prou. 20.

Qui autem facit veritatem, venit ad lucem: vt manifestentur opera eius, quia in Deo facta sunt.

Quomodo, inquis, in homine pœnitente opera in Deo sunt facta? Nempe ideo, quia cum Deo iam sentiens, sua opera mala cum Deo damnat, odit & persequitur. Damnare namque, odisse, persequi corrigere q; peccata sua, est opus facere in Deo & cum Deo. Qui enim huiusmodi sunt, hi illuminati sunt, quia venerunt ad lucem: hi curati sunt, quia obtemperarunt medico. Hi, inquam, quia volebant facere veritatem, odientes iniquitatem & mendacium, venerunt ad lucem. Neque enim erubuerunt opera sua quæ voluerunt esse manifesta, quia in Deo sunt facta. Det nobis filij piissimus Iesus cognoscere vilitatem nostram, iniquitatem nostram, deformitatem nostram, detq; nobis eadem reformare, atque ad cultum suæ voluntati acceptissimum reducere, vt in eius luce tota die ambulemus, qui est benedictus in secula, Amen.

Opera sua facere in Deo & cum Deo quid sit.
Psalm. 3.

SERMO DE EADEM FERIA.

Quomodo Christus nobis sit lux.

Ioan.3.

LVX venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem, Ioannis III. Cum Dominus noster Iesus Christus ante dixisset, Filium hominis non venisse in hunc mundum vt iudicaret mundum, sed vt mundus per ipsum saluaretur, voluit in hoc omnibus spem veniæ prærogare, eosque ad se inuitare, qui peccatis erant onerati. Erant enim omnes peccatores. Qui vt auderent ad Christum accedere, necessarium erat vt illis sinum aperiret pietatis. Necessarium erat, vt sese Patrem, consolatorem, Saluatoremq; promitteret, non iudicem. Si enim mundum venisset iudicare,

Psalm.129.

quis reus nisi compulsus accederet iudicem? *Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit*? Primum ergo hunc suum aduentum ad nos mitissimus confitetur esse ad nos liberandos à peccatis, ad saluandos nos, & sibi in filios adoptandos. Quapropter ne quispiam timeret propter peccata sua Christum accedere, veniam desiderantibus singulis libenter donauit, quia (vt dixi) non venerat iudicare mundum, sed mundo misereri. Quod verò in secundo aduentu iudicabit nos, hoc erit propter nostram ingratitudinem, quia cum gratiam suam & nostrorum peccatorum remissionem vltro nobis ante obtulerit, hanc spreuimus accipere, & beneficia eius, prædicationes, labores, vigilias, passiones, reliquaque nostræ redemptionis opera omnia nobis per contemptum seu negligentiam nostram inutilia fecimus. Ideo in Euangelio hodierno dicit: Hoc est autem iudicium, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem, id

Christus quomodo quibusq; sit lux.

est, propterea homines iudicabuntur, & hoc ab eis requiretur, quod lux venit in mundum & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem. Ego quidem nunc venio, non intendo in iudicium homines adducere, sed

Matth.11.

eos à peccatis eximere & liberare. Venite ad me omnes qui laboratis desiderijs vestris & concupiscentijs. Venite omnes qui peccatorum grandi estis

Zacha.9. Ioan.13.

mole onerati, & ego reficiam vos. Saluabo vos & liberabo, iam nolite timere. Quamdiu in mundo sum, lux sum mundi. Ambulate dum lucem habetis. Ego vos docebo, ego ducam, ego protegam, ne tenebræ vos comprehendant. Verum, si contemnitis nunc gratiam quæ vobis offertur, de hoc iudicabimini, quod lux venerit vobis, sed vos magis amastis tenebras, quam lucem. Lux venit in mundum. Christus est lux, sicut scriptum est:

Ioan.1.

Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Est quædam lux illuminata, & est lux alia illuminans. Apostolis quoque Christus

Lux vt sit duplex.

dixit: *Vos estis lux mundi*. Erant quidem Apostoli lux, per quos etiam Christus luceret in cordibus nostris: sed erant lux illuminata à Christo. Christus autem dicitur vera lux, quæ non habet ex accidenti seu ab alieno, sed

Matth.5.

ex seipso vt luceat. Itaque Christus lux est mundi multipliciter. Primo enim lux est mundo sua eruditione. Docuit enim nos mundum & carnis delitias spernere, docuit humiles & mites nos esse, docuit eos qui nos oderunt,

Ioan.1. Christus vti nobis lux sit multis modis.

diligere. Et quid est, quod ad salutem nostram pertinens non docuit? Eius igitur eruditio nobis lux est, qua videamus, quid vbiue sit nobis cauendum,

Matth.16. Marc.8. Lucæ 9. Matth.11. Lucæ 6.

& quid sit amplectendum. Est etiam viuendo atque patiendo nobis lux

Christus.

Christus. Nam infans dum hunc ingrederetur mundum, quæ nobis mox orta lux est? Dum enim diuersorio excluditur, dum nascitur in stabulo, dum anteiumentorum ponitur ora, dum pannis inuoluitur, dum denique omnia hæc carnis incommoda, & ea quæ sunt carni molestiora elegit, nónne eius paupertas, humilitas, patientia & simplicitas hic nobis luxêre? Nónne in nobis interim reprehenditur ostentatio, auaritia, superbia, voluptas seu carnis delitiæ? Si igitur omnia hic aspera Christus tenerrimus infans sustinuit, Christi interea seruus nunquid delitias & gloriam quæret? Itaque luce sua quid amandum, quid respuendum sit, Christus docuit. Debet enim membrum corporis suo conformari capiti. Quapropter vbique Paulus clamans ad Christi imitationem nos inuitare contendit. Christus quoque ipse lux nostra: *Qui sequitur me*, inquit, *non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ.* Quia ego eius qui me vult imitari, dux sum & legifer, idem sum ei lux & via, & veritas, & vita. Est præterea Christus lux nobis lucens in sacra scriptura erudiens nos, vt abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè & piè & iustè viuamus in hoc seculo. Inde enim nos erudiens, quibus datum non est tempore Christi viuere, ad nos tamen in sacra scriptura eius tam gesta quam verba peruenerunt. Hæc nobis lux sunt, qua ad Dei instruimur voluntatem. Hæc lux contraria est concupiscentijs nostris, & aduersatur carnalibus nostris desiderijs: roborat autem spiritum. Vnde scriptum est: *Concorda cum aduersario tuo quamdiu es in via.* Sacra scriptura, siue Dei verbum contrarium (vt dixi) est vbique carnalibus concupiscentijs nostris. Nos enim sumus auari, at Dei verbum præcipit largiri & misereri. Nos superbi sumus, Dei verbum nobis mandat humiliari. Nos irascimur & inuidemus fratri, verbum Dei præcipit reconciliari, iubet sine causa non irasci, iubet offendentibus iniuriam dimitti. Vide ergo vbi senseris scripturam sacram tuis peccatis, tuisque desiderijs malis aduersari, hic intellige lucem tibi esse sacram scripturam, quæ tibi peccata tua, quæ tibi vitia corrigenda ostendat. Quapropter tibi in hac re aduersaria est, quia optares tuis desiderijs potiri, ipsa id prohibente. Huic in via, hoc est, in hac vita te concordare oportet, nisi cum viæ finis aduenerit, ab eodem aduersario tuo, hoc est, à reclamante tibi sacra scriptura accusari (te enim in propria tua conscientia accusabit, quia in via tibi non concordasti) & à iudice damnari, in carcerem conijci, subireque supplicium malueris. Dixi igitur sacram scripturam tibi esse lucem, aut in sacra scriptura Christum tibi loquentem esse lucem verum, vt Christus loquitur: *Dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem.* Oculis lippis certè lux est odiosa, & prauis mentibus odiosa est veritas. Proinde Pharisæis Christus dicit: *Qui ex Deo est, verba Dei audit: ideo vos non auditis, quia ex Deo non estis.* Hoc quid aliud erat dicere, quam si dixisset: Vos ideo non venitis ad lucem, quia magis diligitis tenebras vestras, quam lucem? Tertio, est Christus nobis lux, quæ nobis lucet, quæ nos dirigit ac docet per sanctam inspirationem. Nemo est qui non sentit se multoties illicitorum argui intus in mente. Hi autem potissimè diuinam recipiunt inspirationem, qui libenter instinctui huiusmodi diuino acquiescunt. Sunt enim grati Deo, & eius non contemnunt vocem. Sic Dauid: *Audiam*, inquit, *quid loquatur in me Dominus Deus.* Et Samuel: *Loquere*, inquit, *Domine, quia audit ser-*

Lucæ 2.

1. Cor. 4. & 11. Ephes. 5. Philip. 3. Ioan. 8. Ioan. 4. Titum 2.

Matth 5. Aduersarius noster cū quo in via concordare debeamus quis sit.

Matth. 18. Lucæ 14. Matth 5. Matth. 6. 18. Lucæ 11.

Matth. 5.

Ioan. 14.

Ioan. 8.

Inspirationē diuinam quinam recipiant.

Psalm 84. 1. Reg. 3.

dit seruus tuus. Deus itaque eos qui huiusmodi sunt, sua continua dignatur allocutione interna, qua efficiuntur meliores. At verò hi, qui inspirationes sacras negligunt, & nonnunquam dedita opera illis resistunt, hoc est, qui ex harum admonitione, vbi se sentiunt tristari aut turbari, alienas peregrinasque studiosè quærunt consolationes, vt timoris quem ex instinctibus huiusmodi, & ex reprehensione spiritus sancti contraxerunt, tristitiæque salutaris obliuiscantur. (Volunt enim hic lætos possidere dies, & abesse à tristitia quacunque) Vnde non solum ad quod diuinitus monentur, id non faciunt, sed etiam admonitiones ipsas nolunt. Hoc quid aliud quæso est, quam spiritui gratiæ contumeliam facere? Habemus hoc ex verbis Christi, cum de missione Spiritus sancti Apostolis loqueretur: *Cum venerit,* inquit, *spiritus ille veritatis, ille arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio.* Arguit reuera & per seipsum intus homini in mente loquens, & per hominem foris erudiens. Verum filij huius seculi, quomodo dicit Christus, magis diligunt tenebras, quam lucem.

Inspirationum diuinarum negle ctores quid periculi incidant. Hebr. 10. Ioan. 16. Ioan. 3.

Quarto, lux est nobis Christus in omni homine, qui veritatem docet. Christus enim veritas est. Et quisquis siue doctorum, siue prælatorum, aut bonorum fuerit amicorum, qui nobis veritatem dicit, hic lucem nobis ostendit, qua videamus quomodo sit nobis in Dei itinere ambulandum. Libenter sufferamus igitur correptiones ab hominibus, quocunque etiam animo illi nobis nostras infirmitates ostendunt, aut defectus obijciunt, quia expedit nobis (tametsi tristes interdum audiamus) vt qui nos oculis nostris intueri nolumus, nos ab alijs monstrari nobis. Vndecunque itaque veniat correptio, à quocunque veritatem audieris, Christum tibi loquentem intellige. Conuerte te ad lucem, exhibe huiusmodi vultum loquenti, vt gaudeat de suæ exhortationis fructu. Fac ita gratias agas illi, vt cum denuo quid in salutem tibi fuerit dicendum, non timeat te grauate laturum, memor quod prioris exhortationis charitatem à se animo candido tuleris. Noli te corrigenti exhibere eum qui tenebras suas diligat, qui in tenebris manere instituerit, aut qui tenebras etiam suas propugnet. Hoc enim impiè satis nonnulli faciunt, non solum inter mundanos, sed etiam in monasterijs, aut inter alios in congregatione bonos viuentes (quod minimè est salutis indicium) Hoc namque modo nonnulli viuunt, vt eorum vita omnibus sit fastidio, omnibus luctui, omnibus molestiæ: tolerantur tamen: tametsi propter generale vitandum scandalum, aut pro tutanda conscientia prælati, necesse sit quandoque eos obiurgari. Quod tamen vbi factum fuerit, nullo possunt placari sermone. Tenebras enim suas defendunt, & eos qui se auocare ab his contendunt, odiunt atque persequuntur. Officium charitatis, hoc est, monitionem sui, odium & persecutionem clamant: quo fit, vt aliquando eos sit necesse omnino relinquere sibi, ne deteriores fiant. Heu bone Iesu, quis hos à tenebris extrahet? Quam verum est quod in hodierno Euangelio Christus subiungit: Omnis enim qui malè agit, odit lucem: & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius? De his enim loquitur qui lucem odiunt, qui tenebras amant suas, & in proposito perseuerant peccandi: non de his qui aliquando oderunt veritatem, & peccauerunt, modo verò saniori viuere instituunt mente, &

Correptiones libenter gratanterque esse sustipiendas.

Tenebras suas amantes qui sint.

Ioan. 3.

seipsos

seipsos corrigunt. Vnde de illis quoque Apostolus dicit: *Omnes enim peccauerunt & egent gloria Dei.* Omnis igitur, non qui per ignorantiam aut per infirmitatem labitur, sed qui studiose perseueranterque & diligit & defendit iniquitatem, odit lucem. Hanc quamdiu oderit, non est possibile eum inter adoptionis diuinæ filios numerari. Cæterum, qui facit, inquit, veritatem venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta. Qui facit veritatem, hoc est, qui cum Deo sentit, & seipsum iudicat, odiens in seipso iniquitatem suam, & condelectans legi iuxta interiorem hominem, ille venit ad lucem. Quamuis enim aliam videat legem in membris suis, repugnantem legi mentis suæ, captiuumque ducentem se in lege peccati, quæ est in membris suis, ingemiscit tamen & clamat, confiteturque suam miseriam, & plangens se dicit: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* In hoc autem cum Deo sentit ac facit, quia Deus odit peccatum & damnat. Proinde si iam homo suum quoque peccatum oderit damnauerit que, Deo consentit, facit que idem cum Deo: & venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia cum Deo sunt facta. Quando peccabat, quando scortabatur, quando fraudabat innocentes, quando commessationibus vacabat, faciebat opera mala sine Deo, imo & contra Deum. Quamdiu itaque sic illi placuit agere, odio habuit lucem, quæ illi peccata sua ostendebat, amauitque tenebras. Porro, vbi ipse quoque cœperit detestari peccata sua, cœperit damnare, plangere & persequi in se malum, iam cum Deo facit, iam non erubescit venire ad lucem, vt manifestentur opera eius. Hoc est, non timet manifestari opera sua, quantum ex natura est operum, licet fortasse optet latere ex humilitate ad gloriæ humanæ tentationem declinandam. Videtis charissimi, quam benignè Dominus loquitur nobis, promittens nihil id nobis nocere posse, si etiam peccauerimus Domino, modo non diligamus peccata nostra, modo non defendamus, non abscondamus, sed confiteamur, pro hisque ingemiscamus ad Deum, illaque non iteranda proponamus. Quis iam in peccato filij est vestrum constitutus, qui nolit relinquere peccatum suum, qui nolit ad lucem venire, vbi peccati sui grauitas sibi ostendatur? Quisquis is est, quantam putatis habet amaritudinem in conscientia sua, & nullam pacem? Tenet eum captiuum diabolus, tenetur præterea adeo à peccato captiuus, vt iam sibi videatur non posse peccatum deserere. Videtisne quam miserrima, & multo omnium sit infelicissima hæc captiuitas, quam rodit, & etiam nolens impugnat conscientia amara? Vult peccator aut potius velle se putat abstinere à peccato, & non potest. Scit sibi deberi infernum, scit ad gehennam ignis infernalis se properare, nec tamen sibi fræna potest imponere. Qui ergo vno sic est peccato retentus, mox nisi per pœnitentiam resurgat, ad aliud conijcitur peccatum. Iam enim victus est à diabolo, iam succumbit & succubuit hosti, factus est in eius potestate, adeo vt multo sit, quam olim erat ante peccatum, infirmior. Videtisne modo, quam noceat vel vno peccato teneri, quod occasio sit multorum? Quanto enim sæpius iteratur, tanto vitatur difficilius, adeo vt aliquãdo desperantes huiusmodi dicant: Non possum abstinere, non possum relinquere, quãuis hoc sit falsum. Omnia enim peccata Dei auxilio vitari possunt.

Rom.3.

Lucem odientes qui sint.

Veritatem facere quid sit.

Rom.7.

Ibidem.

Peccati captiuitas quam sit miserrima.

Peccata omnia posse vitari per diuinum auxiliũ.

Semper etiam præsens est homini diuinum auxilium. At ideo non possunt, quia non satis volunt. Vellent quidem à concupiscentia se fore liberos, vellent à se tolli tentationem resistendique laborem, & omnia irritamenta, omnesque extingui in se inclinationes percuperent, vt absque suo conatu Deus illos faceret bonos, hoc est, vt suo conatu nihil cooperante, nihil animo suo tolerante, infunderentur sibi virtutes & Dei dona, optarent. Nolunt enim sibijpsis vim aliquam inferre (vt scriptura monet: *Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*) nolunt pugnandi molestiam sentire, nolunt contra se dimicare, nolunt denique peccati illecebra carere: ideo gratiæ obicem ponunt. Matth. 11.

Iustificari neminem posse nisi volentē. Deus enim, etsi possit, non tamen, nisi tu quoque velis tibi auferri, tollet peccata tua. Neminem de communi lege sua contra voluntatem ipsius iustificat. Quare enim animam, potentias, vires, mentem, intellectum, memoriamque tibi dedit, quare alia tam multa remedia tibi contra peccatum prouidit, nisi vt donis his tibi collatis contra peccatum vtaris, & non eidem negligas dona, nec eisdem ad conditoris contumeliam vtaris? Vtere ergo intellectu, industria, viribusque tuis iam tibi datis, fac tibi constantem voluntatem à peccato recedendi. Spera diuinum auxilium, applica vires & labore indefesso obsiste peccato, quasi illud expugnaturus, reuera tamen Deum maximè inuocans, in eius misericordia confidens: & videbit certissimum (si tamen perseueraueris, nec à studio hoc, licet fortasse interea labaris, desiteris) super te auxilium diuinum, vt quod non potueras, aut te non posse existimaueras, iam in Deo & cum Deo possis. Scito præterea, eum qui peccat, seruum esse peccati, efficique peccato tributarium & miserum, eumq; obligari, à quo vectigal suum hostis improbus exigat. Quapropter cum vnum sit peccatum causa posteriorum, latque de vno peccato trahamur in aliud, noli tu morari in peccato vel vno: sed vbi ceciderit, quam primum te discute, teipsum damna, plange, confitere, & peccati hoc iugum ab humeris tuis excute, Deoq; reconciliare, vt contra tentationum insultus, quando redierint, non vt miser, imbellis atque captiuus teipsum non defendas, sed vt miles impiger & Dei virtute armatus, Dei gratia fretus, atque super eius fortitudine nitens hostem inuadas, sternas, contemnas, atque foras extra animæ tuæ claustrum detineas, gratia Dei & Domini nostri Iesu Christi semper protectus, qui est benedictus in secula, Amen. Ioannis.

FERIA TERTIA POST SOLENNITATEM Pentecostes, Lectio Actor. VIII.

IN diebus illis, Cum audissent Apostoli, qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem. Qui cum venissent, orauerunt pro ipsis, vt acciperent Spiritum sanctum. Nondum enim in quenquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.

PARA-

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

PRæclara sancti Spiritus solennitas nunc agitur: vtinam faxit idem ille spiritus, vt dignè à nobis agatur. Iam superioribus diebus de eodem spiritu quædam dicta sunt, sed si vel quotidie de illo dicendum sit, nunquam possit deesse copia differendi. Quid est enim aliud Spiritus sanctus, nisi verus Deus, substantia intelligibilis, virtute infinita, magnitudine incircũscripta? Cuius est simplex essentia, sed varia ac multiplex operatio & virtus. Qui & singulis totus adest, & nihilominus totus vbique est. Qui sic diuiditur in donis suis, vt tamen nullum ipse sentiat detrimẽtum, sicque omnibus seipse pro sua liberalitate communicat, vt tamen in seipso integer & indistractus perseueret. Qui nec temporum, nec seculorum dimensionem recipit: qui nulli inuidet bona sua, sed liberalissima benignitate paratus est omnibus, qui tamen se capaces præstent, impartiri. Qui sic cætera perficit, vt ipse in nullo deficiat. Qui nec augeri vnquam nec minui potest. Qui totus vbique præsens est, cuncta nouit, cuncta perspicit. Qui licet natura sit inaccessus, tamen ob suam bonitatem capi vtcunque potest. Qui implet omnia præsentia maiestatis suæ, quæ est illi vna & indissimilis cum Patre & Filio, nec tamen nisi dignis se communicat: nec id quidem eadem mensura, sed prout quisque capax est. Qui est parens sanctificationis, lux intelligibilis, illustrans cunctas mentes rationales lumine suo, quo veritatem inuestigare queant. Qui denique corda piorum ad superna erigit, infirmos manuducit, proficientes perficit, & suæ lucis radijs adeo perfundit, vt apti sint & ipsi alios illustrare. Quis igitur vnquam de hoc spiritu satis dicere queat? Gaudeamus in Domino, & gratias agamus Deo nostro, quod talem tantumque spiritum etiam gentibus idololatris impartiri voluit. Sicut enim præsens lectio Epistolaris habet: Cum audissent Apostoli, qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem. Samaritani erant ex gentium colonijs oriundi, homines ab Hebræorum genere alieni, partim quidem colentes Deum, partim verò etiam suis idolis seruientes. Et tamen tales supernæ gratiæ illustrati splendoribus, receperunt verbum Dei. Olim Dominus prohibuerat discipulis, ne Samaritanis prædicarent: at nunc leguntur recepisse verbum Dei. Quod sanè dubium nõ est, quin gratia sancti Spiritus effectum sit. Philippus Apostolus illis prædicarat, cuius visis miraculis receperunt verbum Dei, id est, crediderunt in Christum. Iudæis persequentibus eos qui Christum annunciabant, Spiritus sanctus mouit quosdam ex ijs qui crediderant, vt gentibus salutem mundo redditam annunciarent. Ita Iudæorum excæcatio, facta est gentium salus: & dum illi noluerunt Messiam sibi olim promissum recipere, gentiles dæmonum mancipia ad vnius veri Dei notitiam reducti sunt, & alieni à Deo, in filiorum hæreditatem successerunt. Gaudeat Ecclesia ex gentibus adunata filium Dei Iudæis prius oblatum, deinde ablatum, sibi datum esse, & ne patiatur, quod ille perfidus pertulit populus, inhæreat mandatis illius, & quem fide nouit, pietate colat, charitate complectatur. Miserunt autem Apostoli ad Samaritanos Petrum & Ioannem, qui columnæ erant & vertices apostolici agminis, cæteris vt videtur spiritu feruentiores, animi fortitudine con-

Spiritus sanctus quis sit.

Opera Spiritus sancti qualia.

Samaritani quinam dicantur.

Matth. 10.

Galat. 2.

ne constantiores, charitate excellentiores. Et quamuis tales actanti esset, tamen missi libenter obtemperarunt, nec inde consequens fit eos minores fuisse: alioqui dicatur ex impijssimi Arrij sententia etiam Filius Patre minor, eo quod se Filius à Patre missum dicat. Obedientiam ad sui magistri exemplum præclarissimi Apostoli declarare voluerunt, vt discat omnis coro subdere se maioribus suis, quando illi obedierunt etiam suis coapostolis, quibus tamen omnibus ab ipso Christo Petrus prælatus erat. Nemo se fallat: vnica ad beatitudinem via est submissa obedientia, qua se homo homini subijcit propter Deum, imitans redemptorem suum, qui non solum Deo vsque ad mortem, sed & Virgini matri ac patri putatitio obediuit. Si dicat superbus hæreticus. Quis me cogit subditum esse homini, cum vnum habeamus Patrem & magistrum in cælis? dicamus illi: Quis Christum coegit subditum esse simplici virgini, & fabro lignario? Christus submittit se homini, & homo vanissimus non vult subijci superioribus suis? Porro cum venissent Petrus & Ioannes Samariam, orauerunt pro ipsis, vt acciperent Spiritum sanctum. Nondum enim in quenquam illorum venerat in signo visibili, sicut in Apostolos, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu. Orant Apostoli adhuc mortali carne circundati, & impetrant alijs Spiritum sanctum, & dubitare quis audet iam cum Christo regnantes, nō multo efficacius pro alijs orare posse? Sed nesciunt, vt ait Hæreticus, quid agitur apud homines. Imo verò hæreticus insanus, nescit quid dicat. Ignorare ne aliquid possint, qui Deum, in quo cuncta ceu speculo relucent, conspiciunt? Ergo sancti omnes ex Dei contemplatione facilimè nōrunt quicquid agitur in creaturis, & pro sua erga nos ardentissima charitate libenter orant pro nobis: & quia Deo coniunctissimi sunt, oratio eorum efficacissima est. Denique Apostoli cum orassent, etiam manus imposuerunt Samaritanis, atque ita accipiebant Spiritum sanctum. Manuum impositio in veteri iuxta ac nouo Testamento legitur, nec certo mysterio & occulta operatione vacauit. Hodie episcopi eis quos sacris initiant, manus imponunt, nec ambigitur, quin & ipsi accipiant Spiritum sanctum, si tamen conscientiam habeant à mortiferis peccatis immunem. Possent hic quædam dici contra hæreticos, qui sacramentum ordinis penitus reijciunt, sed stultum est cum furiosis & insanis contendere.

Matth. 15. Ioan. 7. 8.

Obedientia vt sit vnica ad salutem via. Luc. 1.

Actor. 2.

Sanctos scire quicquid agitur in creaturis.

Orare Sanctos pro nobis.

Manuum impositio quid insinuet.

EXEGESIS EVANGELII IN EADEM solennitate Ioannis decimo.

IN hoc Euangelio simplicibus Dominus verbis vtitur more suo, sed quæ scateant mysterijs, ac spiritalibus sint grauida intelligentijs. Humilis magister vbique humilitatem verbis factisque commendat, sed quanto humilior est eius oratio, quantoq; facta simpliciora, eo magis alti ssimi sunt grauida sacramentis. O humilitas virtus Christi. Vbique retunditur superbia nostra, vbiq; diaboli erecta ceruix præmitur, & sicut tam diabolus, quàm homo superbia intumuit atq; eo ipso è sublimi loco in extremam miseriam prolapsus est: ita Filius Dei verus animarum medicus humilitatem vbique amplexus est, & docuit amplectendam. Hoc ideo dictum sit, vt non contemnenda aut negligenda putemus dicta Seruatoris nostri, quæ mundi iudicio

Esaiæ 14. Genes. 3.

iudicio simplicia & abiecta videntur, sed eo magis suspicienda ac veneranda. Ad ipsum Euangelium progrediamur.

Amen, amen dico vobis: Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro.

Ostium est Christus: ouile ouium, Ecclesia. Primo hic sciẽdum est Euangelium hoc commodissime prælatis ac pastoribus Ecclesiæ accommodari: atqui non impedit etiam nonnulla de alijs accipi. In Ecclesiam intrant, vel potius intrare se putant hæretici, falsorum dogmatum architecti, hæresum fabricatores: sed non intrant per ostium. Quare? Quia superbi sunt, & Christi humilitatem sectari nolunt. Quid est enim aliud per ostium ingredi, nisi ita ambulare vt Christus ambulauit, & eius mores ac virtutes in se exprimere? Quid autem ab ipso natiuitatis exordio intantum Christus coluit, atque humilitatem? Quid verò tam humilitati inimicum atque contrarium, vt hæreticorum peruicacia? qui suum iudicium Ecclesiæ totius autoritati & sentẽtiæ præferunt, & tanquã nesciant se homines esse, qui facilè errare ac labi possint, omnia sua mordicus tuentur, & impudentissima temeritate rident Ecclesiæ decreta, ac definitiones, patrumq; sanctissimorum dicta reijciunt, & sibi solis volunt fidem adhiberi. Sed non intrant per ostium. Non sic didicerunt à Christo, qui fuit mitis & humilis corde: qui non est dissensionis Deus, sed pacis. Si autem non intrant per ostium ergo aliunde ascendunt. Quid est aliunde ascendere, nisi relicta Christi humilitate, per mentis fastum, elationem ac tumorem in sublime contendere? Vide quam nihil sit ociosum in sermonibus Dei.

Hæreticos non intrare per ostium in Ecclesiam.

Intrare per ostium quid sit.

Matth. 11. 2. Corin. 14.

Ascendere aliunde quid sit.

Ascendit, inquit aliunde, Non enim vult hæreticus placida humilitatis via ingredi, sed tanquam sit ipse cæteris excellentior, fertur in sublime, nõ sanè ob aliud, nisi vt summa cum ignominia ruat in profundum. O hæretici, cæcum hominum genus, quos noua dogmata proferre iuuat, cur non per humile ostium ingredimini potius, quam per inaccessa montium præcipitia iam iamq; ruituri inceditis? Sed quales tandem sunt, qui relicto ostio, aliunde ascendunt? scilicet fures & latrones. O nimis veram sententiam. Fures sunt doctores hæretici, quia Christi gloriam sibi vsurpant: latrones, quia oues Christi jugulant: fures impudentissimi, latrones sceleratissimi. Si illi, qui argentum, aut vestes, aut quippiam eiusmodi clam subducunt, in crucem aguntur: & si illi, qui corpus quandoque tamen moriturum occidunt, durissimis torquentur supplicijs, cui tandem pœnarum generi subdendi sunt, qui animas, quarum precium sanguis Christi est, precium vtique inæstimabile suffurantur & perimunt? Illi etiam qui non recto ordine vocati à Deo vt Aaron, sed aut dolo & calliditate, vel ambitione sua, aut deterrimo Simoniæ vitio, aut alijs quibusdam iniquis machinamentis, ad honores & dignitates, ac functiones Ecclesiasticas irrepũt vel etiã irrumpũt, non sanè intrant per ostiũ, nec prodesse, cupiunt, sed præesse, Christiq; gregem miserè negligunt, perdunt, excoriãt, trucidant, vt rectè meritoq; fures & latrones vocentur: quos certè manet horrendum Dei iudicium.

Fures & latrones qui dicantur hæretici.

Heb. 5.

Qui autem intrat per ostium, pastor est ouium.

Quod potest paucis sic exponi: Qui per omnia studet sese cõformare ad

exempla Saluatoris, qui est ostium, ille pastor est ouium: quia tales plerumque à Deo vocantur ad publicas functiones, vt pascant gregem Dei verbo, exemplo, auxilio, consilio, & precibus ad Deum. Itemque qui recto ordine & ita vt oportet ad dignitates pertingit, non ipse se impudenter ingerens, sed diuinitus electus & vocatus, legitimus est pastor ouium, facitq; quæ decent bonum pastorem, non suis lucris aut voluptatibus inhiãs, sed animas subditorum solicitè custodiens. Quanquam & quod dicitur: Qui intrat per ostium, pastor est ouium, potest ad vniuersæ Ecclesiæ vnitatem referri, quæ quotidie pascit verbo & exemplo. Non enim omnes per ostium ingredientes pastores sunt: siquidem & oues intrant: sed quod singulis separatim non potest tribui, conuenit ijsdem ob totius corporis mystici vnitatem.

Pastor ouiũ quando quis recte dicatur.

Huic ostiarius aperit.

Id est, Eiusmodi verò ac legitimo pastori ostiarius, hoc est, Spiritus sanctus aperit scripturæ mysteria, vt habeat, quod suis eructet ouib⁹. Qui enim autore Spiritu sancto ad alios regendos promouentur, etiam eodem spiritu doctore discunt, quæ ad subditorum salutem pertineant: nec tamen propterea ipsi debent scripturarum studia negligere, sed sancti Spiritus gratia cooperari, vt maiora dona consequantur. Facilè autem ab errore tutus manet, cuius doctor est Spiritus sanctus: sicut e diuerso non possunt non erroribus infici, quibus ostiarius iste non subministrat intelligentiæ donum. Propterea rectè Propheta ait: *Beatus homo quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum.* Væ autem illis, qui ipsi sibi magistri sunt.

Ostiarius qui dicatur Spiritus sanctus.

Psalm. 91.

Et oues vocem eius audiunt.

Nam vbi cernunt homines pij pastorem suum rectè viuere, libenter obtemperant dictis illius. Non enim est difficilis in subditis, qui tamen oues sint, obtemperandi voluntas, si sit in pastore vita inculpata & integra. Verũ etiamsi secus eueniat, vt sit pastor vitæ perditæ & iniquæ, at nihilominus debent subditi illius dictis, nisi diuinæ legi repugnent, obtemperare, ne dum illum contemnunt, contemptus iste in Christum redundet, qui suis vicarijs ait: *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.*

Pastorũ vita inculpata, quantũ proficiat subditis.

Luc. 10.

Et proprias oues vocat nominatim, & educit eas. Et cum proprias oues emiserit, ante eas vadit, & oues illum sequuntur, quia sciunt vocem eius. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non nouerunt vocem alienorum.

Hæc vt de quolibet bono pastore possint intelligi, non est videre difficile. Nobis iam visum est ad Christum ea accommodare. Qui nimirum proprias oues vocat nominatim: quia nouit Dominus qui sunt eius: & electorum omnium nomina habet scripta in libro suo. Vocat autem eas per gratiam, & educit eas ex tenebris ignorantiæ & vitiorum, vt cognoscant ipsum verũ Deum. Et cum eas ita emiserit, ante eas vadit, suis exemplis eis vitæ itinera commonstrans. Primo enim vocantur homines ad fidem, deinde monentur oculos intendere in ducem & pastorem suum, & eius vitam moresq; contemplari. Tum verò, si sint de numero ouium, sequuntur Christum pastorem, eiusq; vestigijs inhærent: quia sciunt vocem eius, quæ semper ad pietatem,

Oues suas quinam vocet Christus nominatim. 2. Timo. 2. Matth. 5. 10. Ioan. 17.

Vox veri pastoris quæ doceat.

pietatem, ad iustitiam, ad innocentiam, ad veritatem hortatur, semper à vitijs reuocat, ad virtutes inuitat, docet mundi vanitatem despicere, vitam æternam inquirere. Alienum autem non sequuntur, id est, eos omnes qui aliud docent, quam Christus, quales sunt hæretici, dæmones & flagitiosi homines, non sequuntur, nec eorum improbis consilijs morem gerunt, neque facta imitantur, sed fugiunt ab eis tanquam ab hostibus exitialibus, quia nō nouerunt vocem alienorum. Vtinam Christiani nostrorum temporū fugerent voces alienorum. Volunt audire quæ carni blandiuntur, & interim perdunt animas suas, verborum lenocinijs ac dogmatum peregrinorum præstigijs irretiti. Qui si fugerent alienos, felices forent. Hæretici omnes alieni sunt: quotquot eos audiunt, non sunt oues Christi, nisi resipiscant. Christi vox est: *Contendite intrare per portam angustam* Et: *Pœnitentiam agite*. Alienorum vox est: Christus pro nobis satisfecit: Pœnitentia nostra superuacanea est, & gratiæ inimica. Oues Christi priorem vocem audiunt, posteriorem fugiunt & execrantur.

Alieni vt hic vocentur omnes hæretici. Matth. 7. Lucæ 13. Matth. 3. 4.

Hoc prouerbium dixit eis Iesus. Illi autem non cognouerunt, quid loqueretur eis.

Pharisæis superbis Dñs parabolicè locutus est, pstringens eorū ambitionem & superbiā: sed illi nimiū excæcati, mentem verborum eius nō sunt assecuti. Qui enim verba cælestia caperent homines terræ affixi, & nihil nisi terrena aucupantes? Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. Voluit autem Dominus hac parabola id significare, Pharisæos non esse veros doctores & pastores, sed duces cæcos: qui etsi quosdam seducerent, tamen electos eorum fraudes euadere, & Christi potius, quam ipsorum tanquam alienorum vocem audire. Sic hodieque hæretici omnes duces cæci sunt: etsi videantur multos in suam sententiam pertrahere, tamen oues non seducēt, nec rapient eas de manibus Christi. Sui similes euertere possunt: electos Dominus perire non sinet, id est, eos qui bona sunt prediti voluntate, & faciunt quod in ipsis est.

1. Cor. 2.

Duces cæci vt sint omnes hæretici.

Dixit ergo eis iterum Iesus: Amen, amen dico vobis. Quia ego sum ostium ouium. Omnes quotquot venerunt, fures sunt, & latrones. Sed non audierunt eos oues.

Hic ipse Dominus verba sua explicat, si vel sic possint lumen recipere mentes occæcatæ. Seipsum ergo ostium ouium dicit, per quod scilicet ingredi necesse est tum oues omnes, si velint esse membra Christi: tum pastores ipsos, si iure & ordine suo velint munere perfungi. Pulchrè autem Dominus fideles suos ouium nomine appellat, hoc ipso significans debere eos ouium innocentiam, mansuetudinem, simplicitatem, obedientiam, cæteraque ex natura illis insita bona imitari. Non se Dominus luporum, non canum, non leonum, non porcorum ostium vocat, sed ouium. Non ergo poterunt per ostium ingredi rapaces, gulosi, inuidi, superbi, luxuriosi, atque id genus alijs vitijs dediti, sed oues, id est, qui studeant adipisci ex gratia, quod ouibus natura dedit. Alij omnes, qui iam non ouium, sed ferarum naturam imitari malunt, illius membra sunt, & cum illo ruent præcipites in tarta-

Oues cur vocentur ritè fideles.

ra, qui in scripturis sacris, modo draco, modo leo, modo basyliscus, sæpè alijs atque alijs bestiarum nominibus appellatur. Quod verò iam subiungit Dominus. Omnes quotquot venerunt, fures sunt & latrones, intelligendum est de illis, quos non misit Spiritus Christi, sed qui ipsi sua temeritate venerunt, quales fuerunt multi pseudoprophetæ, de quibus Dominus ait: *Ipsi currebant, & ego non misi eos.* Ad quorum numerum etiam pertinent hæretici omnes, & quotquot ad alios regendos non à Deo mittuntur, sed ipsi per fas & nefas sese ingerunt. Tales omnes fures sunt & latrones: quia vsurpant sibi quod ipsorum non est, & animas occidunt. Veruntamen Dominus semper suos seruat, sicq; fit vt eiusmodi pestilentes homines non audiant oues, nec eorum dictis fidem accommodent. Quod quidē sæpe vsu quotidiano discimus: quando plerique simplices ac boni homines etiam in media hæreticorum frequentia ætatem omnem transigentes tamen non capiuntur erroribus illorum. Multi autem ea potissimum ex causa pereunt & illaqueantur ab hæreticis, quod nolunt eorum consortia fugere, sed tanquā nihil ea res periculi habeat, cum sit longè periculosissima, intrepidè eorum conciones auscultant, libros lectitant, & familiari consuetudine vtuntur. Porro, oues Christi talium luporum morsibus non infestantur, quia nec audire illos volunt, memores illius apostolici. Sermo hæreticorū vt cancer serpit. Et quamuis Ecclesia sub anathematis pœna seuerissimè Christianis omnibus interdixerit lectionem librorum ab hæreticis conscriptorū, tamen passim omnes eos lectitant, atque interim Deo permittente ob suam inobedientiam & temeritatem capiuntur ac irretiuntur & pereunt.

Psal. 90. 103. Apocal. 12. 13. Hiere. 23. Oues quæ quorum non audiāt vocē. 2. Tim. 2. Lectio librorum ab hæreticis scriptorum quàm sit periculosa.

Ego sum ostium. Per me si quis introierit, saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet.

Bis se Dominus ostium vocat, scilicet propter pastores, & oues. Nō enim est pastor legitimus, qui per Christum non ingreditur. Nec est ouis Christi, qui alia, quam per Christum ingreditur. Quisquis autem per Christum introierit, ambulando sicut ille ambulauit, saluus erit hic per gratiam, post in gloria sempiterna. Per Christum enim tanquam ostium & viam certissimam non solum in præsenti ad fidem & gratiam, sed etiam in futuro ad beatitudinem & gloriam intramus. Sunt autem non eadem studia vel exercitia eorum, qui per Christum intrando saluantur. Alij enim circa actionem, alij quamuis pauci circa contemplationem versantur, alij licet paucissimi simul & actioni & contemplationi sese accommodare norunt. Sed quocunque in genere Christianus versetur, siue ingrediatur ad contemplanda diuina, quod est quædam futuræ vitæ inchoatio, siue egrediatur ad officia charitatis, pietatis & misericordiæ exequenda, vt robiscus pascua inueniet, quibus anima eius multo melius, quam caro escis corporalibus, reficietur ac impinguabitur. Habet enim omnis pia actio, si sit cum charitate coniuncta, vim quandam animum nutriendi ac vegetandi & corroborandi, vt merito debeamus semper soliciti esse ad bona opera exequenda: quæ quanto plura fecerimus ob Christi & proximi amorem, tanto spiritus noster magis pinguescet & confirmabitur. Habet etiam cælestiū contemplatio suam alendi & impinguandi mirabilem efficaciam, qua anima ad-

Ostium bis cur se Christus appellet. Ouiū Christi studia vt sint diuersa. Opera pietatis vti animā nutriant & impinguent.

ma adeo sit fortis & alacris, vt quicquid mundus hic habet, præ cælestis vitæ dulcedine prorsus illi amarescit. Ita ergo vtrobique fideles & in actiuæ, & contemplatiuæ vitæ studijs pascua vberrima reperiunt. Qui autem hic neque rectè factis siue bonis operibus, neque diuinorum contemplationi vllam nauant operam, miserè marcescunt, atque vbi ventum erit ad vitæ terminum, omni succo supernæ gratiæ destituti, ad æternam ægestatem & inediam deuoluentur, semper cum dæmonibus fame intolerabili cruciandi. Pascua vbinam fideles reuera inueniant.

Fur non venit, nisi vt furetur, & mactet, & perdat. Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant.

Quisquis non Dei, sed suam gloriam quærit, fur est, non pastor verus. Talis ergo non potest animarum lucra cogitare, sed tantum studere rebus & commodis suis. Interim oues miserè euertit & perdit, & mactat: nec ea res illi curæ est, quia Deum non timet, nec vult præstare quæ bonum pastorem decent, sed ducit iucundos dies, suisque & verbis & exemplis in exitium mortis æternæ pertrahit subditos suos. Hoc manifestum est in hæreticis, quorum Deus venter est, qui semper ollas carnium suspirant, nec sua perditione contenti, etiam alios quoscunque possunt suis laqueis innectunt. Christus verò qui pastor est verus, ea causa venit in hunc mundũ, vt homines à morte peccati, & diaboli tyrannide eruti, vitam habeant gratiæ in hoc seculo, & abundantius habeant vitam gratiæ consummatæ, id est, gloriæ in cælis. Ita è diametro pugnant hæretici & mali pastores cum Christo: quando illi perdere duntaxat & mactare, Christus seruare & vitam præstare exoptat. Et tamen vbi Christo vix pauciſſimi obtemperant, eo quod aduersus carnem militet doctrina illius, hæretici innumeros habent sectatores & assecias, quia carni plausibilia docent. Atqui exitus probabit, vtri rectius docuerint & fecerint. Furis animarum studia quænam sint. Philipp. 3. Exod. 16.

SERMO IN EADEM SOLENNITATE.

De gratia Dei, an sit homini necessaria. Quid conferat homini, atque id genus alijs scito iucundis.

EGo veni vt vitam habeant, & abundantius habeant. Ioan. X. Nostis charissimi, vt ante natum Saluatorem mors totum pene hominum genus occuparit, mors scilicet culpæ, & quæ hanc sequitur mors æternæ damnationis. Sed Dominus Iesus humanæ calamitatis misertus, venit ad homines, vt vitam habeant gratiæ, qua culpæ mors profligetur, & abundantius habeant vitam gloriæ, quæ nullam timeat damnationem. Et quia nunc solennitatem sancti Spiritus, qui est totius gratiæ fons, qui hodierna die cũ magna gratiæ abũdantia venit in Apostolos, atq; etiã quotidie in omnes sui capaces venire paratus est ad illuminandam cæcitatem nostram, ad corroborandam infirmitatem nostram, & ad inflammandum teporẽ nostrum libet hac vice de gratia loqui in auribus vestris, si tamen ipsa grata nobis non desit, sine qua nihil possumus, quia, vt dicit Apostolus, *Nemo potest dicere Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto.* Occurrit autem primo hoc Actor. 2. 1. Cor. 12.

loco quæstio eiuscemodi: Vtrum scilicet gratia Dei sit homini necessaria ad salutem: quæ quæstio tantundem valet, ac si quæreretur: Vtrum homo possit id genus opera bona facere, quibus mereatur regnum cælorum, etiamsi non habeat gratiam Dei. Hæc quæstio vna est, & duo complectitur. Primo: Vtrum possit homo vlla opera bona facere extra gratiam Dei: sicut videtur, quod hi qui in peccatis sunt mortalibus, & extra gratiam Dei, & similiter infideles aliqua opera bona & laudabilia faciunt, vt est quod caste viuunt & sobriè, & quod iustum iudicium faciunt, & præstant eleemosynam. Secundo, vtrum talibus quis possit mereri regnum cælorum: quia videtur quod non sint perdita, sed meritoria, & prosint ad vitam æternam. Quibus vt respondeamus, scire conuenit, quantum ad præsentem materiam sufficit, duplicem esse gratiam Dei: Vna est gratia gratis data, id est, sine meritis, & idcirco dicitur etiam gratia, quia si non gratis daretur sed ex meritis, non esset gratia. Hæc gratia est donum infusum rationali creaturæ sine meritis, quantum in se est, disponens ad salutem propriam vel alterius. Hæc est animæ bonum, additum bonis naturalibus, quibus homo creatus est, aptumque efficit hominem ad bene operandum. Hæc gratia multiplex est & datur multipliciter bonis & malis, scilicet vni gratia cantandi, alteri legendi, alteri concionandi, alteri prophetandi. Huius gratiæ est, quod alius habet felix ingenium, alius tenacem memoriam: hic castitati, ille misericordiæ deditus est, multaque eiuscemodi. Atque etiam huc pertinere videtur, vnumquodlibet auxilium vel instinctus, quo Deus cor hominis mouet ad cognitionem sui, ad peccati nauseam, & ad desiderium, siue conatum placendi Deo. Sine hac gratia nihil possumus agere, quod sit bonum, & disponens hominem ad salutem: & tamen potest persistere cum peccato mortali, & qui ea præditus est, potest damnari, quia datur bonis & malis: & tamen hac sola non possumus efficere, quæ vitam æternam mereantur, quia, vt diximus, præstatur bonis & malis, & potest habere adiunctum peccatum mortale: siquidem alij ea bene vtuntur, alij non. Secunda gratia dicitur, gratia gratum faciens, & illa necessario exigitur ad salutem. Nam tametsi cum prima, vt dixi, quædam possimus bona agere, at non salutifera, quia licet homines qui non habent Dei gratiam gratum facientem, de qua nunc loquimur, fusiusque paulo tractare instituimus, efficiant etiam aliqua opera bona, & videantur implere mandata quædam, tamen reuera non implent, vt illis regnum cælorum & perpetuam mercedem emereantur. Cur hoc? Quia licet faciant eiuscemodi quædam opera, qualia faciunt homines boni, qui sunt in gratia Dei, sicut est non furari, non periurare, honorare parentes, & cætera similia, tamen non faciunt ea secundùm mentem præpientis Dei, id est, non faciunt ea forma vel ratione, qua ille iussit, voluitque fieri. Deus enim voluit illa præcepta, quæ dedit, seruari ex charitate, & in charitate, vt scilicet voluntas nostra sit conformis voluntati suæ, quod non potest fieri sine gratia eius. Ex quo fit consequens, nihil nos bonum posse quantum ad æternam attinet beatitudinem, facere sine gratia Dei, sicut etiam Dominus dicit in Euangelio: *Sine me nihil potestis facere.* Et Apostolus Paulus: *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Et quamuis aliquid etiam faciamus ex gratia [illegible] commu-

Gratia Dei duplex quæ sit.

Gratia gratis data quæ sit.

Gratia gratis data vt sit multiplex.

Gratia gratũ faciens quæ sit.

Exod. 20.

Præcepta Dei qua scopo seruanda

Ioan. 15. 2. Cor 3.

communi, quæ datur bonis & malis, non id tamen est meritorium vitæ æternæ, sed necesse est accedat adiutorium gratiæ Dei gratum facientis Deo. Sed ex dictis oriuntur aliæ quæstiones, quatuor, scilicet, Quid sit illa gratia necessaria ad salutem: Secundo, quomodo amittatur: Tertio, an omnes possint eam habere: Quarto, quomodo recuperetur iam perdita. Primo ergo quæritur, qualis, vel quid sit illa gratia Dei, vel Spiritus sancti. Ad hoc respondet beatus Bernardus in sermone de charitate & gratia Christi, quod gratia Dei est lux quædam animæ à Deo infusa, mirabiliter animam decorans, bonificans, & gratificans, habens comitem Spiritum sanctum. Ecce in hac definitione insinuantur tria bona, quæ operatur in nobis gratia Dei. Primo, decorat animam, & idcirco dicitur etiam lux, quia anima quæ est in gratia Dei, comparatur carboni ignito qui lucet, calefacit & delectabilis est aspectu. Sic est anima habens gratiam Dei. Lucet enim in conspectu Dei & sanctorum, ardet in amore Dei, & etiam alios calefacit secum, hortans bonis verbis & exemplis ad similiter ardendum in amore Dei, & delectabilis est in aspectu, quia opera eius sunt grata Deo. Sed ediuerso anima quæ perdidit gratiam, est velut extinctus carbo, qui est niger, turpis & fœtidus. Sic anima, quæ cadit in peccatum mortale, amittit omnem pulchritudinem, quia perdit lucem gratiæ, & idcirco fit nigra, turpis & fœtida. Vis nosse quã turpis sit? Diabolus qui licet sit creatus pulcherrimus, tamen quia amisit gratiam Dei, non nisi vnius perpetratione peccati factus est turpissimus, atque adeo turpis, vt non possit in sua propria forma, qua nunc est ab homine videri, nisi per miraculum, sicut de Sancta Catharina Senensi legitur, quanto miraculo Deus eam seruauit, vt posset illum cernere: quæ etiam vidit eum vsqueadeo turpem, vt mallet in clibanum igne succensum ingredi, quam vel semel adhuc eum in illius propria specie videre. Eadem habent & aliorum scripta sanctorum. Ecce charissimi, si diabolus non nisi propter vnum peccatum amisit pulchritudinem suam excellentissimam, & contraxit turpitudinem indicibilem, quid putatis de anima, quæ polluta est decem, aut centum, aut mille peccatis & vltra? quam turpem putatis illam esse in conspectu Dei? Nemo est qui posset suam animam videre etiam vno corruptam peccato mortali. Siquidem nimis molestum id esset. Atqui quando homo se peccasse dolet, & petit, studetque reconciliari Deo tunc adueniens gratia Dei ipsum circumfulget & exornat vltra omnem decorem totius mundi, ita quod Deus delectatur in tali anima super omnia alia, quæ sunt sub cælo, sicut ipse dixit: *Delitiæ meæ esse cum filijs hominum.* Quidenim traxit Filium Dei de cœlo, vt susciperet miserias humanæ naturæ absque peccato, & tam horrenda pateretur, quam formositas animarum, quas intantum dilexit, vt noluerit eas damnari, si velint cum ipso permanere? Secundum bonum, quod adfert gratia animæ est, quia bonificat, id est, bonam facit eam, sicut dicit Chrysostumus: Melior & Deo acceptior est vnus iustus, quam totus mundus peccatoribus plenus. Num videtur nobis esse hoc exiguum bonum, quod adfert nobis Dei gratia, quod facit nos filios Dei? & est nobis quasi signum quoddam, quo discernimur à filijs damnationis, vt habet Augustinus libro quodam de sancta Trinitate, vbi sic dicit: Gratia Dei est excellentius Dei donum, quod solum diuidit inter filios regni, &

Bernardus.

Gratia Dei vt sit lux animæ.

Gratia animã decorat.

Anima vt cõparetur carboni ignito.

Anima sine gratia vt sit sicut carbo extinctus.

Dæmon quã sit deformis & turpis

Catharina Senen.

Turpitudo animæ peccatricis quãta.

Prou. 8.

Gratia vt animam bonam efficiat.

Chrysostom.

Augustin.

ni, & perditionis. Quod autem ex gratia sumus filij Dei, patet in epistola canonica sancti Ioannis prima, vbi sic ait: Videte qualem charitatem dedit nobis Deus Pater, vt filij Dei nominemur, & simus. Atque ex principio Euangelij illius, vbi ait: *Erat lux vera, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Et post pauca: *In propria venit, & sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri: qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis,* id est, qui non carnaliter vel corporaliter, *sed ex Deo* spiritualiter *nati sunt*, vt essent filij eius. Hæc generatio spiritualis fit in baptismo, quia per fidem & susceptionem baptismatis efficimur membra Christi, & per consequens filij Dei. Ibi infunditur nobis gratia, quæ nihil aliud est, sicut dicit Augustinus, quam lux animæ illuminans mentem ad bene secundum legem Dei & gratuite operandum. Ex quibus verbis etiam id patet, vt nos gratia faciat bonos, sicut iam dixi, quia illuminat nos, & adiuuat ad bene & virtuose operandum. Hæc gratia tamdiu manet nobiscum, quamdiu voluntas nostra manet subdita, & conformis Deo. Quando autem nos auertimus à Deo ad id quod est contra legem Dei, hoc est, peccatum, eo ipso amittimus gratiam, & per consequens illud quod habuimus ex gratia manente, scilicet, quod fuimus filij Dei. Quando igitur non fuimus filij Dei, cuius filij fumus? Nimirum mortis, peccati & diaboli, qui est initium omnis peccati. Deus enim non fecit aut creauit peccatum, sed ex diabolo est. Tales erant illi, qui gloriabantur se esse filios Abrahæ, & tamen nolebant opera Abrahæ facere: quibus Dominus dicebat in Euangelio: *Vos ex patre diabolo estis, & opera patris vestri vultis perficere.* Non est tamen id ita intelligendum, quasi mali homines sint creati à diabolo, sed esse eum patrem eorum, id est, principem & rectorem.

1. Ioan. 3.

Ioan. 1.

Generatio spiritualis quomodo fiat.

Augustin.

Gratia qui amittatur.

Peccatum vnde ortum habeat.

Ioan. 8.

Ibidem.

Tertium bonum est, quod gratia gratificat animam, quia facit eam dilectam & gratam Deo, habens secum Spiritum sanctum. Enimuero vbi gratia Spiritus sancti est, ibi est & Spiritus sanctus: & vbi Spiritus sanctus est, ibi Pater & Filius: & ibi tota Trinitas vnus Deus est. Ecce charissimi quanta dignitas est animæ habentis in se gratiam Dei, id est, quæ est sine peccato mortali. Ipsa plane est preciosior omnibus corporibus mundi, & cunctis bonis temporarijs. Et ideir eo tolerabilius esset & minus malum, si vel totus mundus, puta cælum & terra cunctaque corpora & omnia temporalia, destruerentur & perirent, quam si sola vna anima moriatur & pereat. Moritur autem anima, quando amittit gratiam Dei. Et hanc amittit, cum assensum præbet peccato mortifero. Vnde habemus in Ezechiele: *Anima quæ peccauerit, ipsa morietur.* Et in libro Sapientiæ: *Homo per malitiam occidit animam suam.* Væ væ illis, qui malo exemplo, consensu, consilio vel auxilio suo inducunt vnam vel plures animas ad mortale peccatum, quia occidunt eas, quam Christus redemit ac viuificauit sanguine suo. Sed quia superius dictum est, quod vna anima habens gratiam Dei, melior & Deo charior est, quam totus mundus peccatoribus plenus & melius esset cælum & terram perire, quam vnam animam mori vel perire, scilicet spiritualiter. Cum sic hæc ita se habeant, quærat fortasse aliquis, cur Deus non impediat tantum malum, quod anima moritur, cur non retineat eam, si tantopere amat, si plus diligit animam sanctam quam cælum & terram, quamobrem permit-

Gratia vti animam gratificet.

Animarum preciositas quanta sit.

Anima quę moriatur & quando gratiam perdat. Ezech. 18. Sapien. 6.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tat animam perire & non cælum: & quare non omnes ad se conuertat? Respondendum, quod Deus vnicuilibet tantum præstat auxilij, quod cum gratia ipsius & libero arbitrio suo, quisquis est in gratia, potest in ea permanere, & qui non est, si vult, potest eam consequi: sed iustitia illius id exigit, vt vnicuique permittat arbitrium liberum, vt qui vult recedere, recedat, & qui vult venire, maneat. Namque ipsos volentes iuuat, sed non cogit nolentes. Vnde dicit Augustinus: Maius est miraculum conuertere impium, quam creare cælum & terram. Impius dicitur, qui nondum habet voluntatem se conuertendi ac resipiscendi. Nimirum creando cælum & terram, nullum passus est Deus obicem vel obstaculum, sed conuertendo impium habet quodammodo obstaculum, scilicet illius malam voluntatem, quam non cogit, sed mutat. Secunda quæstio fuit, vt gratia amittatur. Licet autem iam ex prædictis intelligatis, vt gratiam perdamus, dicam tamen adhuc, vt melius intelligatis. Dixi iam animam mori, quando amittit gratiam Dei. Quare? Quia licet anima secundùm suam essentiam sit immortalis, tamen aliam spiritualem vitam habet ex Deo, qui viuificat & decorat eam per gratiam. Patet ergo quod anima quæ habet gratiam, habet hanc vitam spiritualem. Mors autem spiritualis animæ, est peccatum: quia sicut mors & vita sibi repugnant, ita culpa scilicet mortalis, & gratia. Quando ergo anima auertit se à Deo, à quo ipsi influit vita, id est, gratia, & se conuertit ad mortale peccatum, mox gratia recedit ab ea: & tunc anima moritur, quia vita eius recessit. Et sic anima, quæ prius mirè pulchra fuit & Deo dilecta, manet obscura, nigra, frigida & fœtida, vt ante audiuistis, quando etiam similitudinem adhibui de carbone ignito. Atque hoc loco aliam potestis capere similitudinem de domo illuminata à sole. Quum enim sol splendorem suum & radios mittit per fenestram, domus est lucida & delectabilis. Si quis autem claudat fenestram, ita vt sol non possit penetrare, domus fit tenebrosa, idque non aliqua culpa solis, qui omnibus lucet, sed claudentis & impedientis. Sic quando homo obstruit fenestram suam obice peccati, Deus subtrahit influxum gratiæ suæ in animam illius, & tum anima fit tenebrosa, quia sicut nulla conuenientia est lucis ad tenebras, sic nulla potest esse societas gratiæ cum peccato. Tertia & quarta quæstiones fuerunt, An omnes habere possint gratiam, & hi qui non habent vel amiserunt, vti eam acquirant siue recuperent. Respondendum, tantam esse Omnipotentis Dei benignitatem, vt nulli neget gratiam suam, sed omnibus paratus sit dare fidelibus & infidelibus, si se præparent ad suscipiendum. Enimuero quando homo facit quod in se est, & disponit se ad gratiam, hoc est, statuit vitare peccata, & dolet, & vult se componere & reformare secundùm voluntatem Dei, iam quidem necessario Deus infundit ei gratiam, non ex absoluta necessitate, quasi sit ei debitor, sed ex necessitate suæ bonitatis, quandoquidem vsque adeo bonus est, atque tale nobiscum fœdus pepigit, vt velit dare, si faciamus quod in nobis est, & charitas sua, qua diligit hominẽ, cogit eum, vt communicet se omnibus id desiderantibus. Quod autem homo facit id quod in se est, & præparat se cũ libero arbitrio, id etiã est ex gratia, quæ dicitur gratia præueniens, vel gratia gratis data, quã Deus dat omnibus bonis

Arbitrium vti vnicuique maneat liberum.

Augustin.

Impius quis dicatur.

Gratia quomodo amittatur.

Anima quando & quomodo moriatur.

Gratiæ ad solem qualis comparatio.

2. Cor. 6.

Gratiam suam vti Deus nulli denegat.

Gratia præueniens quæ sit.

& malis, sicut iam in principio dixi, quod possint si velint consequi gratiam gratum facientem, de qua nunc loquimur. Hic multa adhuc essent dicenda, videlicet quod non potest certo constare homini, nisi fortè per reuelationem, vtrum sit in gratia Dei nec ne, propter humilitatem seruandam & timorem, & ad cauendam negligentiam & acediam. Item de multis signis, ex quibus potest coniectura capi, quod homo sit in gratia, solent doctores multa signa proferre, quæ tamen non ad omnes pertinent. Equidem paucis hic quædam enumerabo signa, quorum primum specialiter ad religiosos pertinet, cætera ad omnes, quæ quisquis in se deprehenderit, est vnde gaudeat, & bene speret. Primum pro religiosis signum bonum, id est, quando quis viuens in aliquo statu salutifero & bono gaudet & gratulatur sibi de tali statu, scilicet in quo Deo seruire possit. Nihil enim perinde machinatur diabolus, quam vt aliquem in bono & salubri degentem statu inducat ad illius displicentiam vel fastidium, tanquam possit in alio melius & fructuosius viuere, aducens multa & varia sub specie boni & melioris profectus. Hoc autem ideo facit, vt auellat eum de statu, in quo illum bene & securè videt ambulare. Et cum abstraxerit, proponit ei tentationes alias, quam prius quibus illum seduxit: & sic miser amittit quod prius habuit, nec ad illud peruenit, ad quod se venturum & facturum sperabat. Causam huius tentationis hanc arbitror, quod non attendit quis vocationem suam, quia scilicet à Deo vocatus est ad id vitæ institutum salutare, quod amplexus est, qui si eum in aliquo alio statu habere voluisset, vtique vocasset. Ex nobis (sanè (religiosos nunc alloquor, qui aliquam religionem professi sunt) non venimus ad hunc locum, sed Deus dedit nobis voluntatem veniendi, & patribus suscipiendi nos. Si enim non fuisset iste status saluberrimus nobis, nunquam vocasset nos huc, sed aliter ordinasset nobiscum. Deus enim neminem fallit vel deludit. Similiter est de alijs, quando sunt in bono & securo statu, non facilè debent eum relinquere, nisi certissimè sciant se vocari à Deo ad meliorem: qua tamen in re magno opus est iudicio, & multa circumspectione, ne quid temere fiat. Posset huius rei exemplum dari, quod rex offenditur si cui demandarit vt custodiat cubiculum & thesauros suos, & ille dimisso cubiculo velit ministrare mensæ. Potest illi rex iratus dicere: Ego tibi hoc negocij non dedi. Si voluissem te habere in tali officio, equidem id tibi demandassem. Nunquid fine te non possum alteri mandare, vt mensæ seruiat? Hæc idcirco dixerim charissimi, quia interdum aliqui secum imaginantur, quod si essent in illo vel illo statu, possent plura bona facere, non intelligentes, quod nec illic, nec hic aliquid possunt, nisi quantum Deus dederit. Debet ergo vnusquisque contentus esse & gaudere de vocatione sua, quia Deus qui ab æterno omnia prouidit & disposuit, nouit multa nobis alibi infeliciter euentura, de quibus nos non scimus nec cogitamus. Etiamsi in alio statu fieri possent meliora, tamen ipsi non sunt meliora, quia non est ad illa missus vel vocatus. Oportet verò vt seruiamus Deo secundùm voluntatem suam, non pro nostro desiderio. Siquidem iam nouimus quid ille exigat à nobis. Ante nobis libera erat eligendi facultas, at nunc fortiter est in arrepto proposito perseuerandum. Ista tentatio est periculosa, quia quando quis statum suum exosum habet, eidem etiam dili-

Signa per quæ homo sciat aliquatenus se esse in gratia.

Displicentiâ sui status cur diabolus quibuslam infundat.

Paradigma.

Vocatione sua vnumquemlibet contentum esse debere.

gens

plicent præcepta & canones ſtatus illius, & quicquid agendum eſt, facit cum tædio. Secundum ſignum bonum eſt, quod quis peccaſſe ſe dolet, quando peccatorum ſuorum reminiſcitur. Solent aliqui quando in memoriam veniunt, peccata præterita delectari & gaudere, quod ita fecerint, vel pœnitere & ſeipſos reprehendere, quod occaſionem habitam peccandi dimiſerint, vel neglexerint. Tales quando ſuis cogitationibus conſentiunt (licet iam eiuſmodi peccatum non velint in eo ſtatu, in quo iam ſunt admittere) ſi peccatum eſt mortale, de quo gaudent etiam talis conſenſus erit mortalis. Si autem non conſentiunt, & libenter vellent ſe excutere à tali delectatione, eſt venialis quanquam interdum eſt exercitium virtutis, vt homo diſcat pugnare pro virtute, & ex tali labore merita acquirat. Tertium, quando bona eſt voluntate, libenter & ſtudioſe implendi omnia quæ ad ſe pertinent, ſecundùm voluntatem Dei & ſuorum ſuperiorum. Quartum eſt, quando ſemper habet voluntatem non peccandi, id eſt, cauendi ab omni culpa, & ſi dum labitur in diuerſos defectus contra propoſitum ſuum, non tamen iacet in illis, ſed ſtatim reſurgit, & denuo proponit cauere ſibi ab illis & alijs, idqúe tali cum feruore, quaſi iam inciperet. Sanctus quidam & venerabilis pater docuit modum, quo quis vicioſam poſſit conſuetudinem frangere & ſe emendare: vt ſcilicet, quoties deliquerit, ipſe ſibi multam irroget, aliquot orationes dominicas legendi, vel abſtinendi ab aliquo cibo & potu, aut corpus caſtigandi &c. Hoc profuit multis, & nemo, cui cordi eſt ſe emendare, hoc paruipendit. Quintum, vitare & à ſe excludere occaſiones peccatorum, quia ille non poteſt dici velle abſtinere à peccato, qui non vult fugere pro viribus peccandi occaſiones. Quis illum dicat caſti & mundi cordis teneri deſiderio, qui non vult vitare colloquia & aſpectum mulierum, præſertim in faciem quando facies mulieris vrit vt ignis, & perfodit vt gladius? licet aliqui putent ſe ea re non tentari, quod tamen vt plurimum inde eis accidit, quod vſque adeo ſtupidi ſunt, & ſeſe minimè cognoſcentes, quod non ſentiunt nec aduertunt periculum ſuum, ſicut poteſtis diſcere ex ſimili. Aqua pura & perſpicua qualis eſt in fontibus, facilè turbatur, & fit fœculenta, ſi moueatur in fundo: ſed in aqua concitata & turbida ex ſeipſa, vt eſt in Rheno vel ſtagnis, ſi commoueatur fundus, non ſentitur immundities, quia iam ante aqua eſt turbida. Sic etiam aliqui habent turbidas conſcientias, per totam ſeptimanam loquuntur & rident, & cogitant quando, & quomodo volunt, agitantur varijs deſideriis, & multa alia peccata continuè committunt, quando autem veniunt ad faciendam confeſſionem, neſciunt quid debeant confiteri, cum tamen alij qui magno ſtudio puritati conſcientiæ nauant operam, ſatis inueniant, vnde vel ter in die confiteantur. Quod inde fit, quia habent puriorem conſcientiam, & facilè quamcunque maculam, turbationem vel deordinationem vident. Sextum, quod ſemper homo de ſe timet, & melius ſentit de alio. Neminem iudicat, de nemine murmurat. Et ſi quid ipſe benefacit, non extollitur inde, nec ſibi adſcribit, ſed gratiæ Dei, quæ in ipſo operatur, & poteſt ipſum relinquere, & in alio maiora operari. Propterea manet in humilitate, & ſpem ſuam figit in ſolo Deo, cognoſcens ex ſola illius bonitate & benignitate proficiſci, quicquid habet boni vel facit: ex ſe autem nihil ſe habere, niſi peccata, & multos defectus. Iſta nimi-

Gratiam Dei recuperare per voluntatem bonam.

Conſuetudinem malam emendandi modus quis.

Occaſiones peccandi fugere vt gratiã Dei recuperet. Eccle. 9.

Paradigma.

Cæcitas conſcientiæ vnde contingat.

Timor propriæ infirmitatis vt gratiã Dei reſuſcitet.

rum chariſſimi bona ſunt ſigna, quæ qui habet, ſtudeat ſeruare, quandoquidem in omnibus operibus bonis neceſſaria eſt perſeuerantia, ſi debeant habere præmium & coronari? & hæc perſeuerantia etiam eſt ex gratia Dei. Quamobrem rogemus inceſſanter piiſſimum Dominum Ieſum, vt gratiam ſuam nobis per Spiritus ſancti infuſionem cuius hodie ſolemnia celebramus, tribuat & conſeruet: quia nulla re adeo indigemus vt gratia illius: nihilque perinde vtile eſt nobis vt gratia, ſine qua cætera bona ſunt velut mortua & informia. Quam ſi habuerimus, cuncta quæ nobis eueniunt ſine peccato, proſunt nobis ad æternam vitam, ſicut dicit Apoſtolus: Scimus Rom. 8. quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, id eſt, ad æternam felicitatem. Si autem ea deſtituti ſimus, non poterimus toto virium noſtrarum conatu quicquam efficere, quod ſit gratum Deo, nobisque apud illum meritũ paret. Vnde ſanè cum primis reprehendẽdi veniunt, qui diuinæ gratiæ adeo ſunt incurioſi, vt plus videantur ſolicitudinis adhibere erga quamlibet aut obtinendam, aut conſeruandam rem temperariam, quam amore complectantur & deſiderio, quam gratiam Spiritus ſancti, quæ eſt res longè pretioſiſſima, ſine qua tamen nihil omnino quiſquam poteſt præſtare, quod ſit cum vera virtute coniunctum. Sed abſit hæc à nobis cæcitas ac improbitas chariſſimi. Quæramus ante omnia gratiam Dei, nihil ea nobis charius, nihil optatius ſit. Inhiet auarus ad cumulandas breuique vel nolit amittendas opes: impurus & obſcœnus omnigenas ſuo corpori ſtudeat adhibere voluptates: ſuperbus & arrogans tanquam ſemper victurus neruos omnes intendat, vt poſſit honores & dignitates, imo onera & cruces conſequi in hac vita, nobis ea præcipua ſit ſolicitudo, vt tantopere nobis neceſſariam ſancti Spiritus gratiam queamus adipiſci. Interim 1. Pet 5. ſimus humiles. Siquidem humilibus Deus dat gratiam. Non intumeſcamus animo, non alijs nos ſtolidè anteferamus. Sicut aquæ vberius confluunt ad profundas conualles: ita Spiritus ſanctus gratiæ ſuæ imbrem propenſius mittit in corda humilia, quæ neſciant altum ſapere, ſed ſemper pie Rom. 12. humiliterque timere. Si benè perlegamus ſcripturas omnes diuinas, videbimus quam multi idcirco gratia ſint deſtituti, quod inaniter ac fœdè ſibi extulerint: itemque plurimos ea re, magnam percepiſſe gratiam, quod eſſent manſueti ac humiles: Ad quem reſpiciam ait Dominus per prophetam, niMatth. 5. ſi ad pauperculum, id eſt humilem. Beati enim pauperes ſpiritu, id eſt, ex vero cordis fundo atque ex ipſa animi ſententia humiles, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum, quod non poteſt obtineri, niſi gratia Spiritus Acto. 2. ſancti cooperante, quam nobis pro ſua benignitate & miſericordia præſtare dignetur, qui hodierna die in humiles ac manſuetos Apoſtolos ſuos largiſſimum effudit gratiæ ſuæ imbrem Dominus noſter Ieſus Chriſtus cui eſt gloria & imperium in ſecula ſeculorum,

Amen.

IN

IN FESTO VENERABILIS SACRAMENTI, Epistola B. Pauli Apostoli, I. ad Corinth. XI.

FRatres, Ego accepi à Domino, quod & tradidi vobis. Quoniam Dominus noster Iesus Christus in qua nocte tradebatur, accepit Matth.26. Marc.14. *panem: & gratias agens fregit, & dixit: Accipite, & manducate. Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem, postquam cœnauit, dicens:* Luce 22. *Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine. Hoc facite, quotiescunque biberitis, in meam commemorationem. Quotiescunque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis,* Ioan.6. *donec veniat. Itaque quicunq; manducauerit panem hunc, vel biberit calicem* 2. Cor.11. *Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo: & sic de pane illo edat & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit: non diiudicans corpus Domini. Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Quod si nosmetipsos diiudicaremus, non vtique iudicaremur. Dum iudicamur autem à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur.*

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

HAc lectione Apostolus eam Christi Iesu Dei ac Domini nostri charitatem nobis commendat, qua is tantum nobis præstitit beneficium, quo non potuisset vllum præstitisse maius: nempe præstantissimum sui corporis & sanguinis sacramentum, cui tota diuinitas inseparabiliter coniuncta est. Qua quidem ineffabili charitate ac beneficentia sua nostros voluit sui amore inflammare animos, nostra accendere pectora, vt totos nos illi rependere non dubitemus, qui se totum nobis impendit. Et reuera quid magnum est, si nostra exiguitas totam se illi rependat, quãdo ipse Omniporens & immensus totum se nobis tribuit, non aliquo fructu aut emolumento suo, sed grandi vtilitate nostra? Ait ergo S. Apostolus: Fratres ego accepi à Domino, diuinaq; traditione didici, quod & tradidi vobis, vosq; summa fide & diligentia edocui, sicut & dignum fuit tantam rem serio vos ac studiosè edoceri: quoniam Dominus noster Iesus Christus, in ea qua nocte tradebatur à Iuda, qui fuit dux eorũ qui eum comprehenderunt, accepit pa- Actor. 1. nem azymum, (eo enim iuxta præceptum Domini vescebantur Phase celebrantes) in sanctas & venerabiles manus suas, & gratias agens Omnipotenti Deo Patri suo, benedixit, fregit, ac ait discipulis suis, qui illius vltimæ cœnæ conuiuæ fuêre. Accipite & manducate corde & ore, fide & dilectione. Hoc est Matth.26. corpus meum, quod pro vobis paulo post tradetur extremo mortis supplicio. Non dixit, Apparet, aut significat, (quod hæretici fingunt, qui Dominici corporis & sanguinis in hoc sacramẽto negãt veritatẽ) sed, est & verè est corpus, non panis, sed meum. Quod etiam planè declarat pronomen demonstratiuum. Hoc, quo demonstrabat substantiam illam, quam in manibus haberet se illis traditurum. Hoc facite in meam commemorationem, id

est, meæ passionis, mortis, charitatis ac fidelitatis memoriam. Vide quantoperè pius Dominus memoriæ nostræ affixa voluerit ea, quæ pro nobis, pro nostrorum abolitione peccatorum, pro nostri cum Deo Patre reconciliatione, ac pro redemptione nostra agere ac perpeti dignatus est. Namque hac ex causa etiã tam excelsum & venerandum instituit sui corporis & sanguinis sacramentum. Et tamen ô detestandam & omni lachrymarum fonte plangendam hominum ingratitudinem, qui totos sæpe dies, menses & annos transigunt, vt nec semel quidem ea qua decet gratitudine Domini Dei sui acerbissimos, quibus redempti sunt, dolores commemorent. Hoccine est Christianum esse, tantæ charitatis tam immemorem viuere? O quam diras & tamen iustas olim dabunt pœnas, quos tædet vel breui spacio mente tractare arcta & pœnas Domini Iesu: & noctes atque dies vel de rebus auarè conquirendis, aut de carnis suæ voluptatibus, aut obtinendis honoribus cogitare non tædet: imo etiam vehementer delectat. Sequitur. Similiter & calicem postquam cœnauit, accepit, consecrauit, & sumendum dedit Apostolis, dicens: Hic calix, id est, hoc contentum in hoc calice siue poculo, est meus sanguis, cuius effusione nouum confirmatur Testamentum, sicut olim vetus aspersione sanguinis vitulini confirmatum est. Distinguitur autem Nouum Testamentum à Veteri: quod Nouo promittuntur æterna & cælestia bona, sicut Veteri terrena & temporaria populo illi carnali Israel promittebantur. Hoc facite, inquit, quotiescunque bibetis hunc calicem consecratum, in meam commemorationem. Ecce secundo repetit, vt in sui commemorationem hoc sacramentum percipiamus & conficiamus. Vnde cauendum est, ne is, qui tantum beneficium sumpturus accedit ad altare, Christi Iesu passionem, mortem & charitatem non ante animo reuoluat. Nec tamen tum solum hæc ad memoriam reuocanda sunt quando Eucharistiam sumpturi sumus: sed danda opera est, vt nunquam ex nostris cordibus abscedant: ita vt vbicunque simus, aut quicquid vel loquamur, vel agamus, semper nobis ob oculos versetur imago Christi in cruce pendentis: atque illius contemplatione prospera mundi despiciamus, & aduersa æquanimiter perpeti discamus, eiusdemque Saluatoris tam indigna pro nobis patientis amore feruentissimo accendamur. Sequitur iam Apostolus, & Christi verba exponens, ait Quotiescunque enim manducabitis panem hunc, id est, corpus Christi, panis specie velatum, & calicem, id est, sanguinem Christi, bibetis, mortem illius debebitis annuntiare, & commemorare, donec veniat ad iudicandos viuos & mortuos, siue bonos & malos. Sed ne putemus temere ad mensam Domini accedendum esse subiungit Apostolus, quod merito quemlibet terrere possit. Itaque, quicunque manducauerit panem, & biberit calicem Domini indigne, id est, cum peccati mortiferi, cuius ipsum non pœniteat, conscientia (Is enim omnium Theologorum sententia indigne accedit) reus erit corporis & sanguinis Domini, hoc est, non secus sceleri erit obnoxius & obstrictus, quam si sanguinẽ ipsum Domini fuderit. Verè tremenda sentẽtia: quam vtinam bene attenderent plerique, qui cum sint corde & corpore polluti, Deum Dei & virginis Filium accipere non verentur: quod hodie proh dolor nimis commune est. Sed resipiscant tales, faciantque quod Apostolus subdit.

Ingratitudo Christianorũ quanta erga tantum sacramentum Eucharistiæ.

Lucæ 22.

Leuit. 4. Hebr. 9.

Testamenti veteris à nouo distinctio qualis.

Passionem Domini memorandа ante Eucharistiæ sacræ cõmunionem.

Mortẽ Christi annuntiare quid sit.

Indignus quisnam dicatur cõmunicaturus.

subsequutus hortatur: Probet autem seipsum homo, hoc est videat & pensitet quid sit, quod accipit: quo pacto sumit, an religiosè ac deuotè, vt habeat voluntatem Deo subditam an attentè accipiat, exclusis euagationibus nimijs & quis sit ipse qui sumit, num videlicet sit fide, spe & charitate præditus, quatenus id humano modo scire licet, discutiatq; & scrutetur conscientiam suam, num quod intus lateat peccatum, præsertim mortiferum, idq; primum quidē Deo, deinde etiam sacerdoti vero cum dolore ac emendandi firmo proposito confiteatur: atq; ita purgatus pœnitentia & confessionis sacramento, & Dei benignitate nihil hæsitans, edat de pane illo, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indigne, non prius examinata & repurgata conscientia, iudicium sibi manducat, & bibit: fitq́ue æternæ damnationi obnoxius, quandoquidem à cæteris escis non dijudicat & discernit corpus Domini, neque tremendam Dei attendit maiestatem in hoc sacramento latentem. Ideo inter vos multi infirmi corpore & animo varijs afflicti morbis, & in vitia procliues. Qui enim polluta conscientia summæ puritatis Dominū in se recipere non metuunt, ij ferè omnium semper sceleratissimi efficiuntur maximè si id vertant in consuetudinem. Vt enim de Iuda scriptum est, quod post buccellam sumptam intrauerit in illum satanas, ita & in istos dæmones ius sibi vendicant, eisq; ad omnem suam abutuntur voluntatem. Neque solum aduersa quidam corripiuntur valetudine ob indignè percepta hæc sacramenta, sed etiā sopore mortis immaturæ obruuntur. O quam multi in vltionem tanti sceleris subito pereunt, & tamen pauci animaduertunt. Verum si nosmetipsos diligenti conscientiæ examinatione dijudicaremus, non vtique iudicaremur, neque eiusmodi omnipotentis Dei plagas pateremur. Dum iudicamur autem in præsenti vita, à Domino corripimur, qui quos amat arguit & castigat: vt non cum huius mundi amicis, quibus sæpe impunè cedit quicquid delinquunt, quæ est grauissima ira Dei, damnemur, atque illis mancipemur supplicijs, vnde nullus pateat vnquam exitus.

Indigne cōmunicantis vita quàm deflenda re-flet.

Apoca. 3.

EXEGESIS EVANGELII IN EADEM solennitate. Ioan. VI.

APud nullum Euangelistam tanta feruntur de diuinissimo Eucharistiæ sacramento, cuius hodie festum colit diem Ecclesia catholica, gaudens & gratias agens Deo pro tam insigni munere, atque apud D. Ioannem: Decuit nimirum rem præclarissimam à præcipuo describi Euangelista, qui ex Dominici pectoris fonte hauserat tanti mysterij vberem notitiam, atq; etiam frequenti illius vsu quid in se gratiæ, quid virtutis, quid dulcedinis contineret, abundè didicerat. Neq; sanè nobis vulgariter commendatum esse voluit cuius tam studiose copioseq; meminit: imo verò vt summo illius desiderio & amore accendamur præ cæteris Euangelistis diligentius suo in Euangelio Christi verba quæ inde habuit, prosecutus est. Quæ nos dilectissimi fideliter, piè ac sedulo considerare debemus, vt agnoscamus Christi erga nos benignitatem, & tantæ gratiæ excellētiam, in qua totus continetur Christus tam secundùm diuinitatem: totumq; se præbet omnibus, puro corde ipsum percipientibus, idq; immenso cum fructu. Quis enim possit ambigere infinitis ditari bonis qui Christum verum Deū intra

sui pectoris habitaculum recipat? Itaque vt tantam gratiam auidè esuriamus ac appetamus inter alia multa, quæ apud Ioannem sexto capite inde dixisse legitur, præsentis Euangelij verba locutus est.

Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.

Videmus quantopere homines corporis sui cibum ac potum appetant, qui tamen neque diu, neque semper sumêtes exatiat. Nam velint nolint, vbi quod sumptum est natura concoxit, mox redit fames & sitis, rursusq; potus & esca adhibenda est, atque nihilominus corpus moritur. De hac aut spirituali alimonia eodem capite apud Ioannem dicitur. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Si ergo in tantum appetitur esca corruptibilis, cuius tamen tam breuis & angustus effectus est, quanto vehemêtius esurienda est caro Christi, quæ plenam satietatem & vitam præstat æternam: de qua hic dicitur: Caro mea verè est cibus, non quidem ventrem implens, sed mentem reficiens, cuius effectus est non momentaneas corporis restaurare vires sed animæ vitam conferre sempiternam: quod idem & sanguis facit, vtpote qui verè est potus, non corporis, sed animi.

Corpus & sanguis Christi quid in sumente dignè efficiant.

Et merito quidem Dominus Iesus carnem suam verè cibum, & sanguinem suum verè potum appellat. Namque cibus corporeus, vt ait Diuus Guilielmus Parisiensis Episcopus, si bene attendas, falso cibi hominis nomen habet. Non enim ad verum hominem pertinet, vtpote qui minimè cedit in hominis interioris, qui pro sua dignitate & excellentia verus est homo, alimoniam, sed tantum asinum illius, nempe corpus nutrit. Porro Christi caro & sanguis hominem interiorem alit & confirmat, sicut etiam Psalmista meminit, Panis, inquiens, cor hominis confirmet. Vnde iure debuit veri cibi nomen obtinere. Porro soli experti nôrunt, quam rectè dictum sit à Domino: *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.* Homines sceleribus dediti nihil inde nouerunt, imo verò talibus non cibus est, sed potius exitiale venenum, non quidem sui natura, sed illorum vitio. Qui autem animis bene affecti sunt & constituti, miram sentiunt interioris hominis ex hac esca salutifera corroborationem, ita vt ea sæpius etiã in corpus redunder. Legimus quosdam Dei homines huius vnius escæ vsu vitam sustentasse, nec vllo præterea alio cibo habuisse opus. Et quid mirum si tantam habeat vim caro Christi, quando illi semper tota diuinitas coniuncta est, cuius virtute cuncta subsistunt? Sed quanta est horum temporum calamitas, quantus tepor, quanta incuria, vt cibum corporis omnes summopere cupiant: cibum autem animæ, qui propriè est caro Christi vnita verbo, omnes penè fastidiant? Offert sese totum Filius Dei, optat sese intimè nobis coniungere, atque communicare: & quasi vile sit hoc donum, vix adduci possunt homines, vt ter quaterve in anno sese præparent ad communicandum. Vnde etiam dubium non est, euenire illis quod Dominus terribiliter ait: *Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Olim in ipsis nascentis Ecclesiæ initijs tantus erat feruor credentium pectoribus, vt quotidie communicarent. Hodie qui semel in anno communicat, satis sibi Christiani hominis officio functus videtur. Lutherani hæretici Dominicis diebus multi numero currunt ad cœnam Domini

Cibus corporeus vt falso vocetur cibus hominis.

Psalm. 103.

Cibus hominis quinam vero iure vocetur

Ioan. 6.

Solo sacrmẽto altaris quosdam in veroque homine sustentari.

Ioan 6.

Domini vt vocant, & possent videri quodam sancto feruore duci. Sed quia propria temeritate ab Ecclesiæ consuetudine recedunt, & vtramque speciem sumere volunt, tanquam non sit totus Christus sub alterutra specie, iam planè certum est hunc feruorem non ex Deo, sed malo spiritu proficisci. Nitimur enim in vetitum semper cupimusq; negata. Si Ecclesia Catholica præciperet, vt sub vtraque specie singulis Dominicis diebus communicarent, aut nulli aut paucissimi ex ipsis quoque Lutheranis id agerent. Iam quando Ecclesia iustissimis adducta rationibus iubet populo sub altera tantum specie, in qua totum quod sub vtraque, reuera continetur, tam excelsum & tremendum porrigi sacramentum, omnes spreto Ecclesiæ, & per consequens spreto Dei iudicio sæpius communicare volunt. Sed quo fructuid agant ex vita illorum abunde perspici licet. Sequitur.

Lutheranorũ communio qualis sit.

Lutheranorũ communio execrãda sub vtraque specie.

Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.

Iudas proditor Domini, carnem Christi edit, & sanguinem bibit, nunquid etiam ille mansit in Christo, & Christus in illo? Minimè. Nam scriptum est, quod post buccellam intrauerit in illum diabolus. Non igitur verba hæc simpliciter accipienda sunt, sed sanè intelligenda. Nemo putet satis esse mãducare Christi corpus, & sanguinem bibere, nisi dignus sit, qui manducet. Qui peccato mortifero obnoxius est, nec tamen dolet, nec confitetur, is si accedat ad mensam Domini, vtiq; non manet in Christo, nec Christus in illo: imo verò totus in anima moritur, quandoquidem vitam illius, id est, Christum à se excludit. Quomodo enim non excludit à se Christum, qui intra conscientiam peccatum retinet, quod Christus summè execratur & odit? Is igitur qui ob amorem Dei dolet se peccasse in Deum, & facit quod ex Dei & Ecclesiæ præscripto constat esse faciẽdum, statuitq; deinceps, quantum humana sinit imbecillitas, vitare peccatum, & vitam suam diuinæ conformare voluntati, si Christi sacramenta percipiat, & ipse vtique manet in Christo per fidem & bonam voluntatem, quæ teste Augustino, charitas est, & habet in se manentem Christum per gratiam & præsentem inhabitationem, quamdiu à vitijs immunem se seruat.

Ioan. 13.

Quisnã verè dicatur manere in Christo, & Christus in eo. August.

Hæc est reuera vita felicissima, manere videlicet in Christo per amorẽ & studiosam executionem mandatorum eius, ita vt semper solicitus sit illius parere iussis, & cauere quæ ille vetuit: & si quandoque labatur humana præuentus fragilitate, aut diabolica seductus persuasione, tamen cito resipiscat, nec ad iniuriam summi Dei in vitiorum cœno perseueret: atque etiam habere in se manentem Christum, sui videlicet rectorem & gubernatorem, ita vt non proprio viuat corruptæ voluntatis arbitrio, sed illius spiritu agatur ad implendam iustitiam omnem: quod nihil est aliud, quam Christi vestigijs ingredi: qui cum à Ioanne baptizari vellet, & is recusaret baptizare Dominũ suũ, ait ad eum: *Sine modò: sic enim decet nos implere omnem iustitiam.* Vnde etiam S. Ioannes Euangelista prima sua Epistola sic ait: *Qui dicit se in Christo manere,* & per consequens Christum in se manentem habere (non enim possunt hæc separari) *debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare.* Quod qui non facit, non vtique manet in Christo nec Christus in illo,

Matth. 3.

1. Ioan. 2.

etiamsi Christum quotidie manducet: nec tamen propterea minus verax est hæc, quam modo tractamus sententia Christi: quandoquidem non ita manducat carnem & bibit sanguinem Christi, sicut Christus se vult manducari. Ita rursus ait idem Ioannes: Qui seruat mandata illius, in illo manet, & ipse in eo. Sed dicat aliquis: Si mandatorum obseruatio id præstat, vt maneam in Christo, & Christus in me, quid necesse erat hoc institui sacramentum, cuius perceptione hoc idem promittitur? Cui respondendum primo quidem etiam hoc esse mandatum Christi, vt ipsum in sacramento sumamus, atque ideo quisquis id contemnit, non seruare eum Christi mandata. Nam etsi alia omnia, isto excepto, seruet, tamen reus est, teste Iacobo Apostolo, ita dicente: Qui impleuerit totam legem, offendat autem in vno, factus est omnium reus. Deinde etsi mãdatorum exẽcutio id præstat, vt non in Christo & Christus in nobis maneat, tamen huius diuinissimi sacramẽti dignam perceptionem longè excellentius id præstare. Non enim vulgaris datur gratia dignè communicantibus, nisi quis dubitet vllam posse à Deo denegari gratiam illi, cui se totum impertit: quod nimirum in hoc facit sacramento. Vnde nihil ambigi debet, etiamsi quis iam in Christo maneat, & Christum in se habeat manentem, digna tamen huius sacramenti celebraque sumptione id eum assequi, vt longè excellentius, firmius, perfectius & ipse in Christo & Christus in ipso perseueret. Id quod etiam euidentissima experientia sentiunt fideles, hoc sacramentum cum bona voluntate & cordis puritate crebro percipientes: non quidem arida ducti consuetudine, sed maioris gratiæ desiderio, studioq; Deo placendi, & virtutum obtinendi incrementa. Sequitur.

Ibidem. Christum sumere in sacramento quo modo ipsius sit mandatum.

Iacob. 2.

Sicut misit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem. Et qui manducat me, & ipse viuet propter me.

Pater viuens quinã Deus Pater dicatur

Ioan. 5. Augustin.

Ioan. 6.

Viuere propter Christũ quid sit.

De spiritu Christi quinã quis viuere possit.

Pater misit Filium humanæ carnis substantia indutum, vt genus humanum sua immerita morte ab æterna morte redimeret. Dicitur autem viuens Pater, quia vitam habet in semetipso, & est omnino incommutabilis, æterna & modis omnibus absoluta vita. Et sicut ipse vitam habet in semetipso, sic dedit & Filio vitã habere in semetipso, hoc est, vt D. Augustinus exponit, genuit Filium habentem vitam in semetipso. Vnde hic iam dicitur: Et ego viuo propter Patrem, id est, ab eo vitam habeo, idq; non secundùm diuinam duntaxat, sed etiam humanam naturam. Filius namque Dei est Deus de Deo, vita de vita, lumen de lumine. Sicut ergo propter Patrem Filius viuit, sic qui manducat dignè Christum in sacramento, viuit propter Christum, id est, ex illo & ab illo tanquam membrum è suo capite vitam accipit per influxũ & communicationem gratiæ ac Spiritus Christi: quem qui non habet, putre membrum est, & à Christi corpore alienum, vnde nec viuit vita spirituali, licet corporea non sit destitutus. Vt enim anima hominis vitam non ministrat membro putrido vel à corpore resecato: ita qui à Christi corpore abscissus est, non viuit de spiritu Christi. Vt ergo de Christi spiritu vitam habeamus, manducemus Christum, Christoque vniamur & incorporemur, vt vitam in nos suam deriuare possit. Simul aduertamus hic, quamobrem sese nobis in sacramento relinquere voluerit, vt scilicet ipsum

ipsum manducando illi incorporemur, & vitam gratiæ ex ipso hauriamus: quam nisi manducemus, certum est nos diu tueri non posse, sicut ipse ait: *Nisi manducaueritis carnem Filij hominis & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, vitam scilicet gratiæ, quæ non potest haberi sine Christo. Ioan. 6. O verè pius & misericors Dominus, qui ne nos præ inopia ac inedia spiritus moriamur, seipsum nobis escam parare dignatus est.

Hic est panis qui de cælo descendit. Non sicut patres vestri manducauerunt manna & mortui sunt.

Apud eundem B. Ioannem paulo superius dixerat Dominus: *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Ioan. 6. Certum est autem carnē Christi non è cælo descendisse, sed assumptam ex virgine. Quomodo igitur dicit Dominus panem quem ipse daturus sit, è cælo descendisse? Quæstio hæc nihil habet ambiguitatis apud eos, qui in scripturis diuinis & sanctorum Patrum monumentis versati sint. Vult enim Dominus hoc loco, sicut & multis alijs, in duabus naturis personæ vnitatem in se intelligi. Ita ergo etiam caro Christi descendit de cælo, sed ob vnionem inseparabilem, qua verbo coniuncta est. Quod maximè inuitare nos debet vt tanto auidius escam hanc salutiferam esuriamus: quandoquidem totus hic nobis Christus & Deus verus & homo verus præbetur. Iudæi quidem iactabant patres suos in deserto manna edisse: quod tamen huius cibi non nisi figura quædam fuit, sicut etiam alia multa illi populo in figuris contingebant: sed Dominus eorum iactantiam compescens, ad seipsum nempe verum manna eos reuocat, dicens: primo patres eorum, etsi manna ederint, tamen illo cibo obtinere non potuisse, quin omnes in corpore, pleriq; verò etiam in anima mortui sint, deinde adijciens. 1. Cor. 10.

Caro Christi quomodo dicatur descendisse de cælo.

Qui manducat hunc panem viuet in æternum.

Qui enim Christum manducat, vitam edit æternam, atque eius participatione etiam ipse in vtroque homine immortalis efficitur: anima quidem semper viuente, corpore autem in extremo die excitando, vt deinceps in omnem æternitatem viuat cum anima, cui se morigerū præbuit instrumentum. Quid hic dicturi sumus nos miseri, nos ingrati & tepidi? Promittit nobis sese manducantibus Christus vitam æternam, & certè fallere aut mentiri non potest, quia veritas est: & tamen quotusquisq; est, qui Christum esuriat? O tempora, ô mores. Agedum charissimi excutiamus mentis lætiferum soporem, agnoscamus Christi benignitatem & misericordiam, vtamur eius munificentia. Inuitat nos promissis, imo etiam minis cogit & vrget, vt se manducemus. Ne quæso pigeat nos illius accedere conuiuium. Si nos amicus aliquis inuitet, ad prandium vel cœnam, certè abesse veremur. Ecce rex omnipotens, Dominus cæli, Pater & creator, summus & fidissimus amicus noster inuitat nos ad conuiuium suum, in quo seipsum proponit ad edendū & bibendū, & nos abesse audebimus. O quam malè immutati sunt mores populi Christiani: quam in peiorē partem proh dolor mutata sunt omnia. Olim feruenti spiritu & flagrantissimo desiderio quotidie Christi fideles inhiabant sacræ cōmunioni, & illius participatione viuifici sacramenti magis magisq; pingueſcebant spiritu, amore inflammabantur,

Tepor huius tẽporis quantus ad communicandũ Christi sacramento.

virtutibus omnibus augebantur, ita vt non aliter ad sæuissima quæq; pro Christi fide & amore perferenda tormenta, quam ad exquisitas epulas properarent. Hodie omnes ad hunc cibum nauseant, & nihil minus libet, quã viuum & verũ Deũ, id est, verã & viuacissimã vitam edere. Et tamen panis iste, panis vitæ est, præparatus in sustentaculũ & vitã membrorũ Christi, vt viuãt de spiritu Christi. Et sicut nihil melius, nihil facilius, nihilq; aptius immutatur in corpus nostrũ, quã panis: pari modo vt immutemur in Christum, datur nobis hic cibus: quẽ qui mãducat, non mutat illũ in se, sicut cibi corporis sui: sed ipse in illũ mutatur vt in ipso, & ex ipso viuat. Cur igitur desides sumus ad manducandũ Christũ vitam nostrã? Nonne ipse dicit, *Ioan. 6.* *Nisi manducaueritis carnẽ Filij hominis & biberitis eius sanguinẽ, non habebitis vitã in vobis*? Si desperatur vita illius, qui corporis necessariũ non admittit alimentũ, anne desperandus est, qui animæ vitã respuit? Optat Christus, atq; adeo vehementissimè delectatur cœnare nobiscũ, & seipsum nobis edendũ præbere, plenũ omni gratia & omnibus bonis, non quod indigeat bonorũ nostrorũ, sed vt nos immutet in se, vt vnũ & idẽ secum efficiamur ab ipso esu, digestu, & in corpus ipsius vegetati. Cur igitur tantã gratiã non modo negligimus, sed etiã aspernamur? Nimirũ nõ alia huius ratio est, nisi quia plane mentis inopes sumus. Dolendũ est, eo rem redijsse apud Christianos, vt semel in anno communicasse satis videatur. Quod quæso charitatis & gratitudinis erga Deũ signũ esse potest tam raro ad Eucharistiæ sacramentũ accedere, quod ille in sui memoriã instituit? Quid est aliud tam raro cõmunicare, q̃ Christũ eiusq; beneficiorũ esse immemorẽ? Esto Ecclesiæ præcepto satisfaciat, qui semel in anno cõmunicat, tamen videat si etiam Deo & rectè rationi fatis satis. Certum est maximi teporis indiciũ esse raro tam celsum percipere beneficium. Vtinã Christiani omnes eo adduci possent, vt quemadmodum ait Augustinus hortatur, singulis Dominicis diebus cõmunicare vellent: certe meliori in statu res nostræ forent. B. Cyrillus doctissimus atq; sanctissimus Episcopus efficacissimis verbis ad crebram communionem incitat: omnes cupiẽs, ita ait: Sciant baptizati homines, & diuinæ gratiæ participes effecti, si rarius in Ecclesiam proficiscantur, & longo temporum spacio propter simulatam religionem, mysticè communicare Christo recusent, aeterna se vita procul depellere. Quippe recusatio huiusmodi, quamuis ex religiõe proficisci videatur, & scandalũ facit, & laqueos instruit. Quare oportet omnibus viribꝰ à peccato mũdari & rectè viuendi iactis fundamẽtis, magna cum fiducia ad sumendam vitam concurrere. Sed variæ sunt diaboli, multiplicesq; ad decipiendum insidiæ. Nam primum ad viuendum turpiter inducit. Deinde cum malis onerati fuerint, tuncà Christi gloria abhorrere persuadet, qua possent à turpitudine voluptatis quasi ab ebrietate reuocari. Quare demus operã, oro, vt vinculis diaboli abruptis, & iugo seruitutis eius excusso, in timore Domino seruiamus, & carnis voluptate per continentiam superata, ad cœlestem gratiã accedamus, corporisq; Christi participes effici amur. Sic enim, sic, inquam & diabolum fugabimus, & diuinæ naturæ participes, ad vitam & incorruptibilitatem ascendemus. Ac deinde ita habet idem venerabilis pater: Nos verò si vitam æternam consequi volumus, & largitorem immortalitatis habere in nobis desideramus, ad recipiendam

Cõmunicare rarius sacramẽto corporis cuius rei sit indicium. August. Cyrillus.

Quare frequẽtius communicandum sit Christi sacramento.

Psalm. 2.

beatã-

benedictionem (Eucharistiam dicit) libenter concurramus, caueamusq́, ne loco laquei damnosam religionem diabolus nobis prætendat. Rectè dicis: Scriptum non ignoramus, iudiciũ sibi comedere & bibere illum, qui de pane comedit, & de calice bibit indignè. Ego igitur probo meipsum, & indignum inuenio. Quando igitur, quicunque tu es qui ista dices, dignus eris? quãdo Christum teipsum offeres? Nam si peccando indignus es, & peccare non desinis (Quis enim delicta intelligit secundùm Psalmistã) expers omnino eris hatus vitificæ sanctificationis. Quare pias quæso cogitationes suscipias, studioséq́ sancteq́ viuas, & benedictione (id est, Eucharistia) participes, quæ, mihi crede, non mortem solum, verum etiam morbos omnes depellit. Sedet enim cum in nobis manet Christus, sequentem membrorum nostrorum legem, pietatem corroborat, perturbationes animi extinguit: nec in quibus sumus peccatis considerat, sed ægrotos curat, collisos redintegrat, & sicut pastor bonus, qui animam suam pro ouibus suis posuit, ab omni nos erigit casu. Hæc Cyrillus. Clemens quoque Pontifex Maximus in quadam Epistola sic habet: In perceptione corporis & sanguinis Domini magna discretio adhibenda est. Cauendum enim, ne si nimium in longum differatur, ad perniciem animæ pertineat, dicente Domino: *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Et post pauca: *Probet*, inquit, *seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat*, vt videlicet ab operibus carnis purificans corpus animamq́ue suam, præparet se ad percipiendum tantum sacramentum. Et Diuus Hilarius Episcopus. Timendum est, inquit, ne diu abstractus à corpore Christi, alienus remaneat à salute. Qui peccare quieuit, communicare non desinat. Sunt & aliæ sanctorum Patrum consimiles sententiæ: sed eas huc adducere longum est. Ergo dilectissimi tantorum virorum adhortationibus prouocati demus operam correctiori vitæ vt corporis Dominici sacramentum creberrimè suscipiamus. Non nos inde abstrahat communis tepor. Inter multos desides strenuè se gessisse, id virò præclare virtutis est. Christus Iesus, qui se nobis in via laborantibus ne deficiamus præbuit alimentum, idem ipse in patria se nobis seruat præmium, per infinita secula seculorum, Amen.

1. Cor. 11.

Psalm. 18.

Communionis sacræ frequentioris fructus quis.

Ioan. 10.

D. Clemens papa.

Communionis infrequẽtioris dãna quæ quis incurrat.

1. Cor. 11.

S Hilarius.

SERMO IN EADEM SOLENNITATE.

Cur & qua charitate in cibum potumq́ue se nobis Dominus Iesus reliquerit fumendum.

Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator Dominus, escam dedit timentibus se. Psalm. CX. Nõ pauca sunt quæ fecit Dominus mirabilia in cælo, in mari, & in terra, quæ propter hominẽ fecit quem creauit, in cuius solatiũ ac auxiliũ quę videmus cuncta, partim in cibũ, partim in potũ, nõnulla in ministeriũ vt angelos, solem, stellas, & lunã, quædã in exercitũ, vt sunt homini quæuis contraria, immunda, toxica, aut molesta fecit. Quæ tamen cur faceret, non potior est ratio, quã eius bonitas charitasq́ erga nos, qua p hæc excitare nos voluit ad cognoscendũ amandumq́ se creatorẽ ac benefactorẽ nostrũ. Hoc namq́ & Paulus testatur, puta inuisibilia Dei

Visibilia inuisibiliaq́; omnia vt propter homines creata sint. Rom. 1.

lia Dei per ea quę facta sunt cognosci oportere. Cognoscēda igitur, laudāda, amandaq; est bonitas creatoris nostri, qui tanti nos æstimauit, vt nos, cum non essemus, nec vt conderemur meruimus, crearet, & propter nos omnia hæc visibilia, & inuisibilia faceret. Hoc igitur primum beneficiorum eius, quod quos sciuit sibi rebelles ingratosqúe creauit. Alterum est, cum mox vt fuimus conditi, creatorisq; præceptum contempsimus, quod non quomodo meruimus, irreparabiliter nos à conspectu suo proiecit, sed cogitans cogitationes pacis, quomodo scilicet, quod in nobis deformatum erat, reformaret, quod amissum restitueret, & quod nisi succurreretur perire necesse erat, seruaret, atque saluaret. Atque ideo ad ostendendam suæ erga nos admirabilem dilectionis magnitudinem, parum ei videbatur, quod nos creauerat, maximè quod huius beneficij & donorum omnium (quæ obedienter si vixissemus Deo in paradiso seruassemus) fructu ipsi nos spoliauimus, felicitatem æternam, ad quam eramus creati, amisimus, ærumnas deniq; multas & calamitates, à quibus alioqui fuissemus liberi, peccando incidimus: addidit aliud beneficium maius, quod sui amorem magis quoque nobis declararet, nosqúe ad redamandum vehementius accenderet. Nam quos creauit ante, in hoc nunc recreauit, hoc est reparauit, licet non tam faciliter, quam creauerat recrearet: nam sine labore nos creauit verbo, sed non absque labore nos verbo redemit. Vis scire, quo nos labore redemerit? *Propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos Deus misit Filium suum in similitudine carnis peccati, vt omnis qui credit in illum, non pereat sed habeat vitam æternam.* Itaque verbum caro factum est, legem ac commissionem habens à Patre, quo nos modo recrearet, repararet, atque redimeret. Modus hic erat, vt triginta tribus annis propter nos in mundo exul, pauper & ignotus Dei Filius habitaret, famem, tristitiam, frigus, æstum, sitim, fatigationes, necessitatesq; alias & ærumnas multas innocenter sustineret: prædicando circumiens, & quod perierat quærens, dispersos Dei filios colligeret: tandem post varias multiplicesqúe pœnas toleratas, animam suam pro illis in mortem traderet, quo nobis parceretur: & ipse peccatum quod non fecerat, exolueret: vulneraretur propter iniquitates nostras, attereretur propter scelera nostra. Et ipse quidem nos gratis redimeret, ipse pro nobis percuteretur: nos verò eius liuore sanaremur. Hoc certè beneficium magnum fuit. Quos enim dānare debuit, pro illis damnatus est, quos æterno debebat igne punire, quo eisdem parceretur, omnium peccatorum vltionem in se recepit: nihil propterea à nobis exigens, quam ne dilectionis suæ erga nos immensæ obliuisceremur. Quod ne fieret, suauissimæ erga nos dilectionis beneficiorumqúe exhibitorum memoriale seu monimentum nobis reliquit, puta semetipsum in sacramento sub specie panis & vini. Neque enim satis illi erat, quod alia nobis dedisset omnia, nisi etiam daret nobis seipsum, & hoc in cibum & potum. Sed quare, inquies, in potum cibumqúe potius, quam in alia re? Quia nihil erat aliud, quo suum posset satis erga nos desiderium declarare, quam intimè nos vellet sibi coniungi, quam in sacramento hoc panis & vini. Cibus enim & potus, præter alia dona quæcunque hoc habent, vt non solum sint donum quoddam, seu beneficium dantis, sed etiam nutrimenta recipientis: hoc est, vt illa recipiens non tam ea habeat, quam in se illa trans-

Creationis beneficium quantam exigat gratitudinem.

Hierem. 19.

Psalm 31.

Labore quāto nos Deus redemerit.

Ephes. 2.
Ioan. 3.
Ioan. 1.

Modus redēptionis hominum quis fuerit.

Lucæ 19.

Ioan. 12.
Esaiæ 53.
1. Pet. 2.
Esaiæ 53.

Sub specie panis & vini cur Christus se nobis reliquerit in sacramento.

endo conuertat. Clarum est enim cibum & potum in hominis substantiam corporisq; humani alimentum conuerti, vt quod ante sumptionem erat cibus, efficiatur post sumptionem & conuersionem naturalem, hominis corpus. Voluit itaque Christus nos sibi coniungere, & quo posset modo maximè intimo nos sibi vnire. Quod vt nobis significaret, in cibum & potum sumendum, sub panis viniq́ue specie se nobis reliquit: Non tamen quomodo naturalis corporalisq; agit cibus, vt conuertatur in cibatum, aut idem fiat (vt sic loquar) cum cibato, sed vt eum, qui sua carne refectus est, in se conuertat, (quod longè præstantissimum est) secumq́ue vnum efficiat. Itaque memoriam fecit mirabilium beneficiorum suorum Dominus, pretiosissimum atque dignissimum quod habebat (hoc est, seipsum sub aliena specie) nobis relinquens, & nobiscum manens vsque in consummationem seculi. Quem in sacramento dum contemplamur, dum tractamus, dum offerimus, dum sumimus quoque, omnia hæc voluit in sui vt faceremus memoriam, recolentes, quanta nos dilectione dignatus sit, quanta misericordia peccatis nostris pepercerit, quanta damnationem æternam millies commeritam clementia suspenderit nobis, quam longanimiter nos diuq́ portauerit, qua charitate vigilauerit super nos, atque rebelles sapientissima sua benignitate cœperit, nobis semper benefecerit (licet ingratis:) propter nos denique incarnatus, contemptus, afflictus, fatigatus, persecutus, passus, vulneratus totus, atque cunctis viribus & sanguine exhaustus, tandem pro nobis mortuus sit. Voluit nos pius Dominus suæ ad nos charitatis in hoc sacramento admonere, qua recalescentes, ipsum redamaremus. De hoc sacramento venerabili & pro huius institutionis dignatione festum diem agimus tam solennem, quam singularem. Is enim, cui festum hunc dedicamus diem, quem laudamus, cui gratias agimus, præsens est reuera nobiscum. Licet enim hæretici non credant Christum in hoc esse sacramento, nisi significatiue tantum: nos tamen Ecclesiæ sanctæ veræ filij nihil hæsitamus sacramentaliter Domini corpus esse præsens, non vt corpus hoc sit sine anima, aut passibile: sed corpus hoc Christi idem quod habet in cælo gloriosum, animatum, diuinitati vnitum (alioquin non idem foret corpus Christi) habemus nobiscum, veneramurq; in sacramento. Quamuis enim corpus Christi solum in specie panis sit ibi sacramentaliter, atque ex vi sacramenti: tamen concomitanter est ibi anima, sanguis, verbum ac tota trinitas, vtpote quæ nequeant à se separari. Nihil etiam nos mouet, quod hæretici dicunt. Christum cum diceret, *Hoc est corpus meum*, significatiue tantum locutum fuisse: quomodo dixerat, Ego sum lux mundi, Ego sum vitis vera, &c. huiusmodi, vbi certè se per similitudinem luci aut viti comparat. Nam hæc locutio instituentis sacramentum longè alio fit modo, quam reliquæ. Hic enim ponitur demonstratiuum pronomen, hoc, dicendo: *Hoc est corpus meum*. Habebat enim tunc panem in manibus, quem benedixerat Christus, atque discipulis tradebat sumendum, dicens: *Accipite, & manducate: Hoc est corpus meum*. Neque enim absque demonstratione, & indefinitè panem nominat corpus, quomodo nominabat se vitem veram, vt ad solam nominis significationem similitudinemq; recurramus: sed dicit. Hoc est corpus meum.

Vbi quæso similis est locutio in scriptura cum eiusmodi demonstratio

Cibum potumque conuerti in substantiam sumentis.

Psalm. 110.

Matth. 28.

Christus quãta nos dilectione dignatus sit.

Christus quomodo catholice & vere credatur esse in sacramento.

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. 1. Cor. 11. Ioan. 6. Ioan. 15.

Hoc pronomen quid significet in consecratione sacramenti.

Matth. 26. Luc. 22.

ne, quæ significationem tantum, non veritatem exprimat? Nequaquam enim dicit Christus demonstrando, Ego sum hæc vitis, Ego sum hic lapis, hæc petra, hic agnus, sicut dixit: *Hoc est corpus meum.* De cuius veritate etiam ne omnino dubitaremus, mox addidit, Quod pro vobis tradetur. Dedit enim discipulis hoc corpus, quod tunc habebat videlicet passibile & mortale, hoc est, tradendum in mortem & crucifigendum: atque ideo dixit, quod tradetur. Quod enim aliud corpus, quam ipsum suum corpus dedit ad flagellandum pro nobis, & crucifigendum? Nunquid panis, quem (iuxta hæreticos) significative corpus vocabat, pro nobis datus est in passionem & mortē? Aut nunquid similitudo corporis Christi pro nobis mortua est? Aut in mysterio tantum, nō in vero corpore pro nobis passus est Christus. Quod si esset, quæ tunc nostra expectatio, aut quæ salus nobis ex tali figmento eueniret? Certè si quid boni hoc modo ibi fuerit, hæreticis relinquamus, vt fructum habeant suarum adinuentionum. Nos verum Christi corpus intelligimus, credimus, offerimus & comedimus, quod pro nobis in mortem traditum est, quod resurrexit, quod denique sedet in cælo ad dexteram Patris. Huius gustu reficimur, hoc refecti confortamur, hoc manducantes viuimus: quia vitam animæ nostræ intra nos recipimus, sicut ipse quoque dixit: *Qui manducat me & ipse viuet propter me.* Neque enim carnem in hoc sacramento mortuam, sed spiritum sumimus viuificantem: Atque ideo quia multi idem corpus Domini accipimus, omnes etiam eodem Christi spiritu vegetamur. Hoc enim & vox illa, communio seu communicatio significat. Siquidem quid aliud est, communicare, quam cum reliquis fidelibus Dominici corporis, & spiritus eiusdem participem se facere? Accedamus igitur mundi & simplices corde, & panem vitæ, qui de cælo descendit mundoque dat vitam, de altari sumamus. Ad huius sumptionem charissimi præparationem aliam nescio meliorem, quam vt sui profundissima qua potest, humiliatione se homo coram oculis Dei contemnat, accuset & vilificet, stupeatque dignationem erga se admirabilem incomprehensibilemq; Iesu Christi Domini nostri, quæ tanti fecerit se, nosque omnes pannos viles ac menstruales tanta charitate complexus sit, vt fecerit nobis quod nulli hominum, imo quod reor nec angelorum cuipiam comprehensibile sit, se nobis in hoc sacramento tradens in cibum potumque: præsertim cum nullo posset modo alio nobis fieri vicinior, quam hoc modo, quo transformaret nos in se, vnumque secum efficeret. Respondeat ergo amori & charitati ipsius feruor, deuotio, desideriumque nostrum, vt simul propter maiestatem eius infinitam ibi latentem reuerentes, ob vilitatem nostram humiles, & propter bonitatem eius nimiam accedamus desiderio feruentes. Præstet hæc nobis benignissimus ipse Dominus noster Iesus Christus, vt misericordissima eius dignatione digni efficiamur: quoniam nunquam ex nobis sumus, nisi indignissimi: & idem sibi in nobis præparet locum, qui habitare cupit nobiscum, sequè ipsum in nobis suscipiat, & quicquid in nobis defuerit, per gratiam suam suppleat, qui est benedictus in secula, Amen.

Ioan. 5. Isa. 8. Ioan. 1. Matth. 26. Luc. 22. 1. Cor. 11. Corpus quale Christus discipulis dederit.

Sensus hæreticorum de hoc sacramēto cuiusmodi sit.

Sensus catholicus de hoc sacramēto quis.

Ioan. 6.

Communicare quid interpretetur.

Præparatio ad sacram communionem omniū optima quæ sit.

Isa. 64.

IN

IN SOLENNITATE SANCTISSIMI IOannis Baptistæ, Lectio Esaiæ Prophetæ, Cap. XLIX.

AVdite insulæ, & attendite populi de longè. Dominus ab vtero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei. Et posuit os meum quasi gladium acutum: in vmbra manus suæ protexit me, & posuit me sicut sagittam electam. In pharetra sua abscondit me, & dixit mihi: Seruus meus es tu Israel, quia in te glorificabor. Et nunc hæc dicit Dominus formans me ex vtero seruum sibi: Dedi te in lucem gentium, vt sis salus meæ vsque ad extremum terræ. Reges videbunt, & consurgent principes, & adorabunt Dominum Deum tuum, quia fidelis est, & sanctum Israel qui elegit te.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

VErba huius Lectionis fratres charissimi ex libro Esaiæ Prophetæ extracta sunt: quæ licet spiritu prophetico potissimum de Christo prolata sint, possunt nihilo secius ad præclarissimum illius membrum, nempe S. Ioannem Baptistam, accommodari. Nihil enim obstat, vt pleraque ex illis, quæ capiti conueniunt, etiam membris illius mystica interpretatione aptentur. Sic D. Papa Gregorius quatuor illa animalia, quæ apud Ezechielem describuntur, ad ipsum Christum, ad quatuor Euangelistas, & ad vnumquemlibet perfectum acutissimè & conuenientissimè applicat. Dicit ergo sacratissimus Baptista: Audite insulæ, & attendite populi de longè, qui procul per varias mundi plagas habitatis, & Christianæ fidei dogmatibus assensistis. Dominus ab vtero vocauit me, imo etiam antequã maternis conciperer visceribus, misso cælitus non quolibet, sed principe nuncio, nempe Gabriele nomen mihi imposuit, & de ipso matris meæ ventre recordatus est nominis mei, materna voce paternaq; manu illud enuncians, quando cognatis Zachariæ nomen mihi potius imponendum videbatur. Sed quemadmodum ipse æterna sua electione nomen mihi indiderat, ita opportuno tempore illud etiam à parentibus mihi fecit imponi. Recordatus etiam est nominis mei, sua me gratia mirificè præueniens, atque adeo etiam sancti Spiritus infusione confirmans, nec abijciens me meique obliuiscens, vti eorum dicitur obliuiscì, quos iustè derelinquit. Et posuit os meum quasi gladium acutum, non sicut de impijs legitur: *Lingua eorum gladius acutus.* Item: *Filij hominum, dentes eorum arma & sagitta*, qui pestiferis & venenatis suis sermonibus animas iugulant, & morte sempiterna afficiunt. Non inquam, hac ratione os mihi acutum dedit, sed quemadmodum apud Salomonem legitur: verba sapientum sicut stimuli, & quasi claui in altum defixi. Non enim noui palpare hominum quamuis potentium vitia, sed pungere, & obiurgare acriter, mortis discrimine contemptio. Hæc si de se D. Ioannes taceat, tamen ex Euangelio planè discimus, vbi & Iudæos asperis reprehendisse verbis & Herodis adulterium non dissimulasse legitur,

Gregorius. Ezech. 1.

Obliuisci quorumdam Deus dicitur. Psalm. 16. Ibidem.

Eccle. 12.

Matth. 3. 12. Marc. 1. 6. Luca 3.

gitur, quæ res illi mortem conciliauit, non ferente impiissima Herodiade

Viri sancti vti verbis vtantur aculeatis.

sancti viri æquissimam & amantissimam reprehensionem. Ita nimirum sanctorum virorum dicta habent suos quosdam acutissimos aculeos, quibus spe etiam adamantina hominum pectora compungunt. Neque id mirum,

Luca 11.

quando non illi loquuntur, sed per eos Christi spiritus sua verba resonat.

Hiere. 23.

Vnde apud Hieremiam Dominus dicit: *Nunquid non verba mea sunt quasi ignis, & quasi malleus conterens petram?* id est, saxea pectora. Quur verò multi hodie licet buccis crepitantibus pro concione ad populum, Dei verbum prædicent tam paruum referunt fructum, nisi quod è suo frigido & arido pectore, non ex sancti Spiritus feruore & charitate loquuntur. Quod si illo spi-

Concionatores qui cur parum aut nullum referant fructum.

ritu pleni essent, possent & ipsi cum sancto Ioanne dicere: Posuit os meum Dominus quasi gladium acutum. Namque verbis suis multorum dura licet corda haud secus, quam quibusdam mucronibus penetrarent, & ad vitam in melius commutandam compungerent.

Dicit porro S. Ioannes: In vmbra manus suæ protexit me, diuinæ gratiæ suæ vndique me cingens adiutorio, vt nullis neque dæmonum, neque hominum insidijs aut afflictionibus potuerim euerti. Et posuit me sicut sagittam electam, qua corda hominum à veritate ad vanitatem miserè auersorum efficacissimè transfigeret. In pharetra sua, id est, diuina virtute sua abscondit me, ne vllis hostium tartareorum insidijs paterem, multis quoque annis in eremo tanquam tutissimo asylo abscondit me hominum aspectibus, ne quam ex illorum conuictu maculam contraherem, donec tandem tempore ab æterno præstituto, me ad homines conuertendos tanquam sagittam è pharetra emisit. Et dixit mihi: Seruus meus es tu Israel: non vtique

Ioan. 8.

talis seruus, de quali Dominus dicit: Seruus non manet in domo in æternũ, sed seruus fidelis ac pius, & verus Israelita ob crebram, imo assiduam diuinitatis contemplationem, cui in solitudine semper deditus fui, iuxta illud

Thren. 3.

Hieremiæ: *Sedebit solitarius & tacebit, quia leuauit se super se* ad contemplanda diuina & cælestia. In te, inquit, glorificabor, & per te gloria, & maiestas diuinitatis meę hominibus annunciabitur ac innotescet: atque illi ad me conuersi, honore & gloria me afficient. Et nunc hæc dicit Dominus formans me ex vtero seruum sibi, quando intra ipsa materna viscera tanquam futurum athletam suum me vnxit spiritu suo & induit virtute ex alto, vt officium ab ipso mihi demandatum dignè possem exequi, & aduersus acies inimicas viriliter dimicare. Dedi te in lucem gentium. Hæc quantum ad D.

Luc. 24.

Ioannem attinet, synecdochicè dicuntur: Nam Iudæis Ioannes veram lucem Christum annunciauit: non item cunctis gentibus. Quanquam etiam

Ioannes Baptista qui futurus erat datus in lucem gentibus.

verè potest dici datus in lucem gentium ob verba illius ab Euangelistis commemorata, quæ in hanc vsque diem cæcis mentibus lucem adferunt, dum ad agendam pœnitentiam peccatis excæcatos vehementer extimulant, atque eo ipso salus, id est, salutis nuncius & præco est Deo vsque ad extremũ terræ. Reges videbunt illuminati à Deo, & consurgent principes, fide Christi susceptâ, vt illum etiam externo cultu venerentur, & adorabunt Dominum Deum tuum, quem tu beatissimè Ioannes prædicas, & ad illum dignè

Luc. 1. 3.

recipiendum viam paras in deserto, adhortans omnes vt pœnitentiam agant, doleantque se pijssimum offendisse Deum, qui tamen fidelis est, imo

vero

verò fidelitas ipsa totum se mortalium saluti impendens, neminem vnquã fallens, vehementissimè sitiens salutem animarum, ac amantissima fide & fidelissima charitate paratus opitulari, misereri, succurrere omnibus ipsius opem poscentibus. Quod magnam debet omnibus præstare fiduciam, vt dis- Sapien. 1. cant semper de Domino sentire in bonitate, & de illius benignitate nunquã diffidere. Sunt enim multi pusillanimes qui sæpè grauibus & molestis impliciti tentationibus, simul etiam vt de Deo malè sentiant, incitantur. Sed cogitent ij semper quia Deus fidelis est, & amat animas, quas redemit sanguine suo. Adorabunt etiam sanctum Israel, Deum plebis Israeliticæ sanctificatorem, qui elegit te non qualitercunque, sed certè præclarè valde, vt de te piè sentiant multi in superbissimi Luciferi locum te successisse. Vtinam beatissimè & reuerendissimè patriarcha tuis exuberantissimis meritis & flagrantissimis precibus eius nobis gratiã concilies, qui te tam excellẽter elegit.

Fidelitas Dei erga homines quanta.

EXEGESIS EVANGELII IN EODEM FESTO.

Lucæ primo.

SIcut inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista: ita nulli omnino inter natos mulierum hic ab Ecclesia delatus est honor, vt eius natiuitas celebretur. Magna dignitas, sed sic placuit Deo honorare præcursorem suum. Impletur vsque in hanc diem, quod patri eius Zachariæ Angelus prædixerat, gauisuros multos in eius natiuitate. Namque toto orbe Christi Ecclesia diem ortus eius festiuum ac celebrem ducit, & laudat regis munificentiam in suo milite, solenniq́e officio persoluit Deo cantica lætitiæ & gratiarum actionis, tum quod tot præclaris affecerit gratiæ suæ prærogatiuis Baptistam suum, tum quod eodem nascente propinquare cœperit nostræ salutis tamdiu quæsita, expectata, & votis ac suspirijs ardentissimis implorata restauratio. Ingreditur hodierna die in hunc mundum nouus Lucifer, multo illo priori illustrior, qui non contentus diuinitus sibi collato honore, ad æqualitatem Dei suo malo aspirauit. Itaque ad ortum solis cunctorum exhilarantur corda mortalium, cur non multo magis gaudeant prodeunte in mundum æterni solis nuncio ac præcursore? Verè magnus es S. Ioannes, & ita magnus, vt mortalis cuiuscunque nedum sermo exprimere, sed neque mens capere possit. Tu enim es Propheta altissimi, & plusquam Propheta, tu sanctus antequam natus, tu adhuc intra materna detentus viscera mundi Saluatorem toti mundo incognitum agnouisti, tu speculum innocentiæ, norma pœnitentiæ, virtutis specimen, iustitiæ forma, pudicitiæ titulus, Saluatoris nuncius celsior, præco verbi, Euangelij lucerna, legis terminus, agni immaculati, qui suo sanguine peccata eluit, baptista, martyr insignis: denique homo sanctissimus & excellentissimus es. Sed nunc dilectissimi his in tanti patriarchæ laudem exiguam obiter præmissis, ad Euangelij considerationem procedamus. Ait enim Euangelista Lucas:

Matth. 11.

Lucæ 1.

Lucæ 1. Matth. 11. 3.

Ioan. 1. Ioannis Baptistæ præconia quã sint, præstantia.

In illo tempore, Elizabeth impletum est tempus pariendi, & peperit filium.

Venerabilis matrona Elizabeth non casu, sed diuina ordinatione diu

sterilis, vt partus illius essat mirabilior, tandem ex Dei pollicitatione concepit & peperit filium. Iam multis annis portauerat opprobrium sterilitatis & legis maledictionem, sed quantum ea res illi probro fuit apud carnalem illum populum Israel, tantum ei honoris & ornamenti attulit filius in senectute genitus, vtpote qui neminem habuit inter natos mulierum excellentiorem. Gaude beata & reuerenda matrona Elizabeth: ecce natus ti

Matth. 11. Elizabeth quãtum gaudij & honoris accreuerit ex natiuitate suæ prolis.

tibi vetulæ ac desperatæ filius, qui sua prædicatione suisqúe exemplis multos Deo adducet filios: & qui tibi est vnigenitus, plurimos Deo filios ignitis adhortationibus, & sanctissima vita sua generabit. Non tibi sit pia mater pudori aut dolori, quod diu nullum omnino, & nunc tandem præter spem hunc vnicum peperisti. Nam quanto tu sterilior, tanto ille fœcundior: & quo maior tibi fuit confusio apud gentiles tuos Iudæos non auxisse numerum populi verum Deum colentis: tanto nunc beatior prædicaris, & maiori gloria extolleris, quod filium genueris, qui plurimos, filiorum Israel

Luc. 1.

conuertit ad Dominum Deum Patrem ipsorum. Certè mirum est charissimi, si ad humanum morem spectes, parentes illos tot annis steriles filium edidisse. Atqui non id opus naturæ fuit, sed gratiæ. Mundi Saluatorẽ mundo annunciare debebat Ioannes. Quis illi fidem adhibuisset, si nõ mira quedam, & quæ naturæ vsum excederent circa illum contigissent? Quod ex sterilibus nascitur, totum gratiæ est: sed Deo tam facilè est ex sterilibus, atque

Ioannem Baptistam natũ ex sterilibus parentibus totum fuisse diuinæ gratiæ munus.

ex fœcundis proles creare. Tamen humano more id prorsus inusitatum est, vt sterilis & senex pariat, cui etiamsi ætas suffragaretur, tamen sterilitas illa satis impediret: aut si hæc abesset, tamen senectus obsisteret. Agnoscamus ergo & in conceptu, & partu Ioannis gratiam Dei, & beatissimum parturum ex matris vtero procedentem exultantibus animis & congruo honore excipiamus, matrisq; sterilitatis opprobrio liberatæ ex animo congratulemur vna cum vicinis & cognatis eius, de quibus sequitur in Euangelio:

Et audierunt vicini & cognati eius, quia magnificauit Dominus misericordiam suam cum illa, & congratulabantur ei.

Id enim maximè est secundùm naturam, vt proximorum bonis lætemur & congratulemur, malis autem ex animo condoleamus. Vicini & cognati Elizabeth non ignorantes eam sterilem semper fuisse, & iam ætate prouectam, congratulantur ei, quia præter consuetudinem, & supra naturæ vsum Dominus magnificasset, id est, magnificè & excellenter in eam declarasset misericordiam suam. Non enim potuisset vnquam prolem mundo produ-

Luc. 1.

cere, nisi singulari gratia & beneficio Dei. Ergo diuinæ pietatis agnoscentes munus, congratulabantur ei, ita vt Angelus prædixerat, quod multi in eius

Inuidiam esse vitium planè diabolicũ. Horatius.

natiuitate gauderent. Sunt inuidi quidam, qui dum proximis res ex sententia succedunt, torquentur & dolent, in quos rectè dictum illud competit. Inuidus alterius macrescit rebus opimis. Quod est vitium planè diabolicũ. Dic quæso Inuide: Quid tibi oberit, si alteri bene sit: aut quid proderit tibi si illi malè sit? Si bonus es, nihil tibi nocet illius prosperitas, sed dolet tibi eius aduersitas. Si autem malus es, vt reuera es, malitia tua tibi officit, non illius prosperitas. Pelle inuidentiæ virus ab animo tuo, & erit tibi voluptati, si ille bene habuerit. De hac peste sententia memorabili D. Chrysosto-

Chrysost.

mus ait:

mus ait: O zelus, ô inuidia omni malitia cumulata. Inuidia ignis inextinguibilis est. Etenim sicut tinea comedit vestimentum, sic inuidia eum qui zelatur, consumit: eum autem cui inuidet, clariorem reddit. Item, Inuidiæ passio fornicatione & adulterio multo est deterior. Et Diuus Augustinus libro de doctrina Christiana: Auertat Deus, inquit, inuidiæ pestem ab animis omnium, nedum Christianorum. Vitium enim diabolicum est Inuidia, quo solo diabolus reus est, & inexpiabiliter reus. Ergo chariſſimi, ne tam execrando crimine nos inquinemus, potius aliorum felicitati congratulemur. Omnes vnius capitis membra sumus. Sicut ergo dum quippiam in corpore patitur membrum vnum, compatiuntur omnia membra: siue dum gloriatur vnum membrum, congaudent omnia membra: ita & nos qui sumus corpus Christi & membra de membro, aliorum felicitati congratulemur, & afflictioni condoleamus, ne cum impijs liuore tabescamus.

Inuidiæ proprium quid.

Augustin.

Ephes. 5. 1. Cor. 12.

Et factum est, in die octauo venerunt circuncidere puerũ. Et vocabant eum nomine patris sui, Zachariam.

Vetus apud Hebræos mos fuit, vt masculi omnes circunciderentur. Et id primum Abrahæ à Deo præceptum est. Illi namque datum est Testamentum circunciſionis: quod postea lege Mosaica repetitum est. Valuit autem circunciſio contra peccatum originis: sicut apud nos baptiſmus. Et sicut hodie dum baptizantur paruuli nomen accipiunt: ita olim cum circunciderentur. Vnde appellabant beatiſſimum hunc infantem nomine patris sui Zachariam. Id namque consuetudo obtinuit, vt filij maximè vnigeniti patris nomine vocentur. Faciebant vicini & cognati S. Elizabeth quod ipsis videbatur, necdum cæleſtis myſterij conſcij, quo iampridem diuinitus illi assignatum erat vocabulum, quod humano mutari consilio vel arbitrio nõ deberet. Itaque videns S. Elizabeth eos à Dei voluntate in imponendo vocabulo diſcordare reſtitit illis, vtpote quæ sicut D. Ambroſius ait, ſpiritu prophetiæ didicerat, qui vocandus eſſet: nec poterat ignorare prænuncium, quæ propheraverat Christum.

Genes. 17. Exod. 13. Leuit. 12.

Circunciſio quid valuerit, cuius quæ rei fuerit figura.

Nomina quãdo infantibus imponi conſuetũm.

Nomen patris vnigenitis imponi conſuetum vt fuerit Iudæis.

Ambroſius.

Et respondens mater eius dixit: Nequaquam, sed vocabitur Ioannes.

Non vacat à myſterio, quod id nominis ſacratiſſimo huic paruulo ex diuina reuelatione inditum est. Quæ enim diuinitus quibuſdam imponuntur nomina, ſemper eximium aliquod donum vel munus eis collatum ſignificant. Ioannem quidam ex Hebræo vertunt, in quo est gratia Dei. Quæ cum multiplex & cumulatiſſima fuerit in Domini præcurſore, rectè vocatus est Ioannes. Neque ob id tantum, ſed etiam quia tempus gratiæ inchoauit. A diebus enim Ioannis Baptiſtæ cœpit regnum cælorum vim pati, & rapi violenter, quod ad id temporis omnibus, quantumcunque iuſtis clauſum fuit. Inde est dulciſſima illa eiuſdem in deſerto prædicantis vox: Pœnitentiam agite: appropinquauit enim regnum cælorũ. Apte igitur dictus est Ioannes, qui mundo ſub graui ira Dei laboranti, ac ab illa ſuperna Hieruſalẽ miſerabiliter exulãti gratiam per Christum reſtituendam, conciliandam, annunciauit: idqúe non vt cæteri prophetæ de longinquo & obſcuris ſententijs, quãtum ad certi temporis expreſſionem attinet, ſed planè & manifeſtis in-

Ioannes quid ſonet.

Ab ortu Ioannis Baptiſtæ vti tempus gratiæ fuerit inchoatum. Matth. 11. Lucæ 16. Matth. 3. Marc. 1. Lucæ 3.

stis indicijs, quando etiam ipsum gratiæ autorem nedum verbo prophetauit, sed digito demonstrauit. Quanta autem in illo gratiæ fuerit plenitudo & excellentia, quæ alia causa est nominis illi impositi, etsi nemo dignè capere potest, si quis tamen vel tenuiter nosse velit, Euangelistas legat. Inueniet ibi ab ipso Christo infallibili iudice tantis eum celebrari encomijs, vt vix possit maioribus. Sed mirum videatur quibusdam, cum tanta in eo Dei gratia fulserit, cur omnem ætatem in deserto solus exegerit, cur non vrbes concinnandi gratia peruagatus sit, vt plurimos lucrifaceret. Verum quanto illi maiora perceperat diuinæ gratiæ munera, tanto magis conatus est ea conseruare. Et quia difficillimum esse nouerat in hominum turbis innocenter & purè viuere, solitudinem expetijt, vbi à peccandi occasionibus seiunctus, Deo & cælestibus perpetim esset intentus. Quid hic dicturi sunt stolidi homunciones & miseri, qui cum sint in vitia nimium procliues, tamen si quandoq; videant nonnullos monasticæ vitæ aliquod subire institutum, aut alioqui abstractam ab hominum familiaritate vitam agere, irridentes eos & aiunt: Num soli monachi salui futuri sunt? Nónne maioris virtutis & merити est inter malos bene vixisse? Deus cor inspicit, non exteriora. O stolidi quid dicitis? Christus Deus verus fugit hominum consortia, non quod haberet opus, sed vt nobis fugienda monstraret. Item D. Ioannes Baptista, & alij innumerabiles sanctissimi homines fugerunt peccandi occasiones, & vos in medijs periculis iam naufragio proximi, aut etiam fluctibus immersi, tam vultis esse securi? Itaque bonum & laudabile est, hominum consortia tanquam pernitiosa vitare. Et quidem certo certius est, peccandi occasiones fugiendas esse. Quicquid id est, quod ad peccandum te pertrahit & impellit, siue sit pater, mater, frater, soror, diuitiæ, honores, aut quæuis alia, fugias necesse est. Quod si fugere nolis quæ Dei gratiam à te excludunt, absque vllo dubio grátia procul fugiet à te. Sed his obiter dictis, ad Euangelium redeamus. Sequitur:

Ioan. 1.

Matth. 11.

Ioannes Baptista cur hominum turbas fugerit.

Quam sit difficilè inter hominum turbas innocéter viuere.

Consortia hominum quantopere fugienda.

Et dixerunt ad illam: Quia nemo est in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine. Innuebant autem patri eius, quem vellet vocari eum. Et postulans pugillarem, scripsit, dicens, Ioannes est nomen eius.

Cognati S. Elizabeth legis & gentis suæ morem seruare cupientes, reprehendunt eam, tanquam quæ à patrum consuetudine recedat: neque intelligunt, non muliebri leuitate, sed sancti Spiritus instinctu eam pueri vocabulum expressisse: ficque ad patris putant arbitrium recurrendum. Potest hæres mysticè significare, Iudæos pertinaciter literæ legis semper inhærere maluisse: fructum autem spiritus non expetijsse, cum tamen ipsa lex, non nisi vmbra quædam fuerit futurorum. Iudæi legis verba semper allegant, quæ tamen non intelligunt. Sic etiam hic cognati S. Elizabeth patrum morem putant obseruari oportere. Sed Deus Omnipotens legem quandoque abolere volens, nouum apud Hieremiam Iudæis testamentum promittit, quæ est lex gratiæ: quam quia Ioannes prædicare mittebatur, non debuit iuxta legis morem, sed diuinæ gratiæ arbitrium nomen accipere. Siquidem diuinæ gratiæ potissimum ascribendum est, quod saluantur.

Hebr. 10.

Hiere. 31. Hebr. 9.

Nominis præcursori imponendi ratio mysticè quæ.

Obser-

Obiter etiam aduerti hic licet, quod sicut nominis assignandi ratio, quæ apud Iudæos inoleuerat, in Ioanne seruata non est, ita hoc ipso significatum sit, ab eius ortu legem abolitam iri. Videamus nunc quid Iudæorum pertinacia profecerit. Sperabant patrem Zachariam ipsis assensurum. Itaque innuebant patri infantis, quem vellet vocari eum. Sic etiam impij Iudæi semper à matris Ecclesiæ definitione, ad patrum suorum instituta recurrunt: qui tamen ab eis maximè dissentiunt, & cum Ecclesia consentiunt, sicut & Zacharias cum Elizabeth, qui postulans pugillarem, id est, tabellam ceream, aut alterius materiæ, in qua stylo verba exarantur, scripsit, dicens: Ioannes est nomen eius. Tanquam diceret: Non est opus, neque fas, vt humana consuetudo, aut patrius mos illi vocabulum tribuere velit, qui iam à Deo appellatus est nomine suo. Neque nos illi nomen imponimus, sed quod à Deo accepimus, enunciamus. Vbi simul potest aduerti, quam vbique sibi concordet spiritus Dei. Zacharias & Elizabeth ambo erant pleni Spiritu sancto: itaque etiam idem sentiunt. Timeant ergo, qui dissensionibus dediti sunt, ne hoc spiritu vacui sint.

Pugillaris quid.

Et mirati sunt vniuersi.

Mirantur homines vt homines: quia ignorabant, quid circa infantē diuinitus ageretur. Mirantur patrem cōsentire matri, vt vetus consuetudo negligatur. Sed si sciuissent consilium Dei, venerati potius essent, quā admirati.

Apertum est autem ilico os eius, & lingua eius, & loquebatur benedicens Deum.

Prædixerat Angelus Gabriel Zachariæ, quod ob incredulitatem suam mutus esset donec quæ audierat, implerentur. Non enim volebat Deus iustus & rectus in tanto pontifice inultam relinquere hanc diffidentiam, qua de Dei promissis hæsitabat. Ita enim plerunque Omnipotens Deus in electis suis cito vlcisci solet errata illorum, nec permittit eis impune cedere, si quid vel tenuiter deliquerint: cum tamen impios sæpè sinat in suis flagitijs securam degere ætatem. Quo facit etiam memorabilis illa sententia libro secundo Machabæorum commemorata in hæc verba: Etenim multo tempore non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim vltiones adhibere magni beneficij est indicium. Atque ea de causa sanctus Pontifex ilico pœnam sensit diffidentiæ suæ: quæ tamen quandoque finem haberet. Iustus erat, ideoque noluit Deus huius culpæ in eo hærere maculam, sed statim vltionem adhibuit, ne quid haberet intra se, vnde minus placeret Deo. Multi hodie putant optimè secum agi, & Deum se valde habere propitium, cum eis omnia læta & tranquilla eueniunt, etiam malè viuentibus. Sed nimirum ij vehementer errant, & periculosissimam ducunt vitam. Si enim iuxta Prophetæ sententiam multæ sunt tribulationes iustorum: & Dominus quos amat arguit & castigat, quomodo possunt rectè habere, qui etiam in suis maleficijs parum aut nihil aduersi experiunter? Timeant quotquot eiusmodi sunt, se idcirco in præsenti vita impune euadere, vt in futura atrocius absque vllo fine puniantur. Sed venerabilis pontifex Zacharias humana infirmitate cunctantius fidem Angeli verbis adhibens, atque ea de causa percussus

Luc. 1.

Electorum errata vti Deus misericorditer corrigat.

2. Mach. 6.

Psalm. 33.

Apoc. 3.

Malos hic impunè deliquere quàm sit damnationis futuræ indicium.

silentio diuturno, nato atque circunciso Ioanne, peremptæ vocis beneficiũ recuperauit, & os quod prius incredulitas frænauerat, natus infans reseruauit, moxq; ora diu tacentia in Dei laudem proruperunt: Quid ni enim benediceret Deum, qui tam euidentia, stupendaqúe eius opera agnoscebat? Prius quidem obmutuit, non accommodans fidem dictis angeli, sed mox vbi reddita illi loquendi facultas est, in Dei laudes prorupit. Qua re nos admonemur grates, laudesq; Deo agere nos debere, quando aut à malis liberamur, aut eius beneficijs augemur. Alioqui ingratitudinis, quod est Deo valde inuisum vitium, rei tenebimur. Sed visis tot prodigijs.

Gratitudo quando exigatur.

Factus est timor super omnes vicinos eorum, & super omnia montana Iudææ diuulgabantur omnia verba hæc. Et posuerunt omnes qui audierant in corde suo, dicentes: Quis putas puer iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo.

In rebus nouis, ac præter vsitatum morem accidentibus mirari ac timere solent homines. Hic autem multa accidebant admiratione digna. Itaq; vicini omnes timebant, nescientes quid portenderent ea quæ fieri cernebant. Euidentia diuinæ potestatis argumenta complura visebantur, idqúe cœlestis mysterij ignaris metum incussit. Mox autem cuncta hæc per loca circumadiacentia diuulgabantur: & alij alijs, quæ vel viderant, vel audierant, enarrabant, idqúe non sine occulta Dei operatione & dispẽsatione, vt maiorem haberẽt fidem apud omnes, quæ multorũ testimonio firmarẽtur. Sic fides nostra clarissimis semper fulta testimonijs est, & nihil apud nos suspectum, nihil obscurum, nihil commentitiũ est. Qui credere non vult, suo ipsius iudicio condemnabitur, quia indubitatæ noluit veritati cõmodare fidem, cum tota ethnicorum superstitiosa persuasio, non nisi euidentissimis atque vanissimis mendacijs subnixa sit: hæretici quoq; non nisi sui capitis adinuentionibus, publica & vbique gentiũ recepta veritatis assertione contempta, sese tueantur. Porro, vicini S. Elizabeth suis hæc mentibus condita seruabant, dicentes: Quis putas puer iste erit, circa quem tot præclara eduntur miracula: & qui manifesta naturæqúe modum excedenti Dei virtute ac operatione illustratur?

Mirari ac timere quando soleant homines.

Et Zacharias pater eius impletus est Spiritu sancto, & prophetauit, dicens: Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitauit & fecit redemptionem plebis suæ,

Superius hoc eodem capite scripserat S. Lucas, Zachariam virum iustum fuisse. Iustus autem esse non potest, nisi qui Spiritu sancto prædimus sit. Cur ergo hic eum dicit impletum Spiritu sancto? Intelligendũ est abundantiori Sancti spiritus gratia eum repletum. Nanque & prophetiæ munus accepit. In quo diuinæ pietatis est declarata benignitas, quando non solum muto seni loquelam reddidit, sed etiam nouam addidit prophetandi gratiam. Ita semper Deus pro sua benignitate paratissimus est ignoscere pœnitentibus, imo & gratiæ suæ dona cumulare, modo ex animo nos deliquisse doleamus. Ait autem Zacharias: Benedictus Dominus Deus Israel. Sola plebs Israelitica verum colebat Deum: quam ob rem Deus Israel sæpius in

Spiritu sancto repletus Zacharias quomodo dicatur.

Deus cur subinde vocetur Deus Israel.

us in sacris literis vocatur: quia visitauit & fecit redemptionem plebis suæ. Iam longe ante promiserat per Prophetam suum, dicens: *Ecce ego ipse requiram oues meas & visitabo eas.* Ezech. 34. Visitauit Dominus oues suas, quando formā serui suscepit factus homo propter perditum hominem liberandum. Et fecit redemptionem plebis suæ, quando nos non corruptibilibus auro vel argento, sed precioso sanguine suo redemit, non à temporaria seruitute vel morte, sed æterna. Philip 2. 1. Pet. 2.

SERMO I. IN EADEM SOLENNITATE.

Quomodo sanctus Ioannes ardebat & lucebat, & de quadruplici hominum conditione.

Ille erat lucerna ardens, & lucens. Ioannis V. Beatissimi Ioannis patriarchę, prophetæ, martyris, anachoretæ (vt cætera eius insignia taceam) festiuitatem celebrantes fratres charissimi, non tantum illius gloriæ satagimus gratulari, verum quod profectui etiam nostro vti cunctorum Christi fidelium, non nihil inde nobis querimus vendicandum: quod tum potissimè fit, dum vitam illius recolentes, quicquid ibi laude dignum veneramur, pro modulo nostro itidem gestimus imitari. Incitat autem nos ad hæc, quod cum omniū non solum monachorū sit princeps Ioannes, omniū anachoretarū dux, omnium eremitarū cœnobitarumq; pater & patronus, verū omniū Christicolarum institutor, magister & legifer. Quamobrem perpulchrè conuenit ei veritatis testimoniū (tam glorioſum, quam ab adulatione aut deceptione alienum) quo dicitur: Ille erat lucerna ardens & lucens. Vbi ordo quoque verborum haud ociosus censeri debet: primo ardorē, postremo vero lucē cōmemorans. Duo etenim hæc de illo prædicantur, videlicet quod arserit & luxerit. Vbi tamen non ante luxisse, & postea arsisse dicitur: sed quia in se ardebat, lucis radios in cæteros quoq; emisit. Ardebat haud dubiū sibi, lucebat nobis. Quod vt magis liqueat, considerandū quatuor hominum inueniri genera. Quidā enim lucent, sed non ardent: nonnulli ardent, & non lucent: Alij & ardent & lucent. Rursus sunt cōplures, qui neq; ardēt, neq; lucent. Et hi nouissimi peccatorū magis tenebras amant, quam lucem: quorū opera neq; charitatis in se continent feruorē, neque virtutis specimen præ se ferunt: atque ideo nihil hic de illis dicendum. Verum, sunt alij (vt dixi) qui luceant, quum non ardeant: ij sunt quorū opera virtutis quidem speciem habent, qua (vt plerunque fit) ab hominibus magnificantur, verum à charitatis feruore sunt aliena, propterea quod fucum duntaxat virtutis ipsis superducat, aut metus, aut reuerentia hominum, aut animi bene morati naturalis honestas, aut fictæ mentitæque pietatis ostentatio, aut alia quæuis impura intentio. Ad eorum numerum colliguntur (vt verbis vtar Bernardi) qui conscientias suas in aliorum labijs posuerunt: quorum lux non solaris, sed lunaris est, quæ modo plena, modo exigua, modo nulla videtur: ita & illi modo magni, modo parui sunt, modo nulli, secundùm quod adulantium linguis, aut vituperare eos placuerit, aut laudare. Tales erant pharisæi & hypocritæ lumina, scilicet in oculis hominum, quos tamen Christus arguens seuerè, sepulchra dealbata appellat. Ioan. 5. Hominū genera quatuor quæ sint. Neque ardētes neque lucentes qui. Lucentes, sed non ardentes. Bernard. Matth. 23

Hoc modo lucebat eremita ille (vt in Vitis Patrum legitur) cuius merito sanctitatis putabatur omnis illa circumiacens regio seruari, qui tamen moriens (dum populi vexillis & processionibus ad eum cōfluentes velut sanctissimo viro, sine quo viuere metuebant, sese commendarent) ipse à dæmonibus deportatus est in infernum: quippe qui alius in hominum, alius in Dei oculis reperiebatur. Non longè ab hoc ordine sunt qui exterioribus tantum cæremonijs compositioni morum, magnis abstinentijs, frigidæ lectioni, multis precibus, & alijs eiusmodi externis duntaxat exercitijs alioqui in se bonis & sanctis insudāt, adeo pro illis zelantes, vt veras virtutes propterea penitus negligant. Hi itaque solis exterioribus, quæ bonis malisq; sunt communia contenti, interiorem hominem (ad cuius reformationem externa omnia ordinari debuissent) interim seruire vitijs & passionibus sinunt. Veruntamen dum per hæc externa (quibus vulgo inesse æstimant sanctitatem) foris lucent, interdum ipsi quoque, licet veteri adhuc homine stante incolumi, sanctitatem sibi arrogant, vtpote qui ad exteriora sua quæ alij mirantur, tantum respicientes, quid intus sibi desit nō animaduertunt. Verum de huiusmodi quid Apostolus pronunciet, constat: *Si linguis,*
1. Corin. 13. inquit, *hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens*, &c. prosequens adhuc alia ardua & sublimia, quæ in oculis quidem hominum sunt magna ac lucida, verum nisi
Ardentes, sed non lucētes. Matth. 5. Lucæ 8. charitate simul ferueant, ante Deum sunt nulla. Adde igitur charitatem, & erunt valde bona: sic tamen vt media & instrumenta ad meliora. Sunt præterea tertio ordine, qui ardent, & non lucent, vtique quorum lucerna necdum super candelabrum, sed sub modio posita est, qui lumen suum celant, metuentes à vento inanis gloriæ aut humanæ laudis illud exufflari. Hi sunt, qui vilitatem propriam ante oculos habentes, quicquid faciunt, non tale quippiam æstimant vnde possint alij ædificari: hoc vnum impensius curantes, ne à feruore in teporem vix vnquam curabilem decidant, sed quæ habent humilitate custodiant. At vero qui supra candelabrum locari anhelant, zelo quodam animarum licet immaturo allecti, vt alijs quoq; luceāt,
Bernard. in eos quodam loco deuotus Bernardus sagacissimus vitiorum explorator, tractans verba quædam Esaiæ, inuehitur dicens: Quid lucere festinas? Non-
Matth. 13. dum enim illud aduenit tempus, in quo fulgebunt iusti sicut sol in regno Patris eorum. Interim perniciosus est iste appetitus lucendi: feruere enim multo melius. Denique, si tam vehementer splēdorem desideras, quòd videri vis, esse curato: & primum quære feruorem, nec dubium quin & splendor adijciatur tibi. Alioqui incassum laboras, quia vanus splendor absque feruore. Mutuata aut certè simulata lux est, quæ non ab igne procedit. Hæc
Ardentes simul & lucentes. ille. Offert se nunc postremo quartus hominum ordo, priores consequēs: in quo sunt qui ardeant simul & luceant. Ardent intus spiritu charitatis, & foris exemplo feruoris lucent. Horum omnium longè præstantissimus
Bernard. Ardor Ioannis triplex quomodo nobis luceat. fuit Christi Baptista Ioannes, cuius triplicem ardorem, triplicemque lucem sermone quodam luculentissimo & lectu digno B. Bernardus describit: Ardebat namque in seipsum, in Christum, & ad proximum. Ardorem eius in seipso testantur circumspectio sui prouida, & pœnitentia vehementer austera. Quæ nobis quomodo luceant, quomodove ad imitandum alli-

ceant,

ceant, videamus. De sanctis parentibus natus Ioannes, idemq; Spiritu sancto plenus, infra ætatem denique (quæ seculo possit inquinari) constitutus non modo carnis illecebras, verum parentes etiam, cognatos, ac mũdum vniuersum abdicans, confestim ad eremum confugit. Vbi pœnitentiam sibi arctissimam, non ad eluenda, sed cauenda peccata instituens, neque manducat neque bibit, & cætera, quæ vel Euangelista, vel Christo enũciante dicimus, obseruat. Quod igitur puer pene infans ad eremum se recipit, delinquendi occasiones (tametsi gratiam diuinæ benedictionis super se non ignoraret) euitans, quid aliud hoc ipso nos docet, quam neminem ita de diuina gratia debere præsumere, neminem adeo se diuina custodia munitum credere, vt gratiæ soli innitens, timorem, studium, industriam propriam velut securus omniaq; deponat? Quamuis enim præcipuum hoc diuini sit muneris, vt peccatis abstinentes, bonum operemur, absq; tamẽ proprio conatu & studio, neque aduenit, neque manet virtus, quin etiam nec gratia perseuerat. Hoc pensabat B. Ioannes puer ad eremum confugiens. Sentiebat idipsum sanctus quidam (ni fallor) beatus Rogerius, ordinis diui Francisci, castitatis dono tam excellenter, quàm singulariter præditus. Hic tametsi citra nauseam non posset mulieribus loqui, atque etiam si quando loqui cogeretur, castior rediret: nullius tamen fœminæ, atque ne matris quidem (licet admodum & sanctæ & vetulæ) vultum voluit contueri. Qui eur tam arctam sensibus suis custodiam indixisset interrogatus (quippe qui diuinum in se castitatis munus sentiret, abessetque periculum) respondit tamdiu in homine gratiam perseuerare, custodiaq; Dominica hominem non deseri, quanto sibi tempore vigilaret, ipse faciens quod in se est, & delinquẽdi pericula, occasionesq; euitans. At vero si circa seipsum negligens cœperit fieri, & quæ potest, cesset facere, amplius Deum non habebit custodiæ debitorem, quin potius iustum erit illum suis viribus derelinqui, quibus ne ad momentum quidem stare poterit illæsus. Huius itaque & maxime Ioannis vigilans ac prouida sui circunspectio docet nos imbecillitatem propriam indefinẽter expertos, nobisipsis inuigilare, delinquendiq́ue occasiones aut emendare, aut rescindere. De hoc satis. Porro, quantum ad austeritatem pœnitentiæ beati Ioannis attinet, quomodo & hæc nobis lucrat mellifluus explicat Bernardus, dicens: Considera hominem angelico promissum oraculo, conceptum miraculo, sanctificatum in vtero, & nouum in nouo homine mirare pœnitentiæ feruorem. *Victum & amictum*, ait Apostolus, *habentes, his contenti simus*. Apostolica perfectio ista est, sed Ioannes etiã contempsit. Denique audi Dominum: *Venit*, inquit, *Ioannes non manducans nec bibẽs*, plane nec vestiens. Sicut enim nõ est locusta cibus nisi aliquorum forte irrationabilium animalium: sic nec pilus cameli humanũ est indumentum. Incentiuum id mihi est feruoris, & materia humilitatis. Quis enim in nobis est, fratres, qui Ioannis pœnitentiam intuens, suam non dico magnificare, sed alicuius saltem momenti æstimare præsumat? Quis audeat murmurare in laboribus suis & dicere, Satis est, quod patior, nedum nimis? Quæ enim homicidia, quæ sacrilegia, aut flagitia sic puniebat Ioannes in seipso? Accendamur ad pœnitentiam, fratres, & quicquid in nobis minus est feruoris, humilitas suppleat puræ confessionis Hæc ille. Sequitur au-

Circũspectio Ioannis prouida qui luceat nobis.

Lucæ 7. Matth. 3. Marc. 1. Lucæ 1.

Præsumendã non esse de diuina gratia

Paradigma.

Castitas B. Rogerij singularis.

Gratia custodiaq; diuina quãdiu perseueret in homine.

Occasiones peccandi rescindendas esse.

Pœnitẽtia B. Ioannis quã austera fuit. Bernardus.

1. Tim. 6. Lucæ 7. Matth. 3.

Matth. 11.

Feruor Ioannis ad Christum.

tur autem nunc feruorē Ioannis considerare ad Christum. Atque hunc indicant nimirum deuotissima ipsius humilitas, alacritas, ac plane feruidissima pietas in eum. Humilitas sanè vel hinc nobis manifesta est, quod cum tantus esset vt putaretur Christus, corrigiam calciamentorum eius soluere indignum se profitetur, quod eundem baptizare trepidat, quod denique, lucerna fulgidissima lucerna ardens & lucens, ante oculos hominum, sicut non appetit, ita se lucere nescit. De hoc Bernardus: Lucet, inquit, Ioannes, tanto vtique clarius, quanto amplius feruet: tanto verius, quanto minus appetit lucere. Fidelis lucifer, qui Solis iustitiæ non vsurpare venit, sed prænunciauit splendorem: Non sum, inquit, ego Christus. Venit fortior me post me, cuius non sum dignus soluere corrigiam calciamenti. Et illud: Ego baptizo vos aqua: ille vos baptizabit Spiritu sancto & igne. Ac si manifestè lucifer dicere videatur: Non sum ego sol. Longè alium videbitis eum, in cuius comparatione tenebræ sum, & non lux. Hæc ille. Iam verò & hic, deuotionem eius feruentissimam ac pietatem in Christum sentimus. Clarius autem si ipsius necdum nati in vtero ad Christi præsentiam exultantis motum & iubilum recolimus, si de voce sponsi gaudium eius animaduertimus, si denique commendationem & prædicationem eius de Christo attendimus. Quæ certè omnia nobis lucent: quandoquidem nisi lucerent, non animaduerteremus. Restat igitur nunc tandem feruorem eius ad proximum considerare, quem zeli vehementia, iustitiæ amor, & veritatis vsque ad mortem susceptam constantia indicauit. Arguebat Iudæorum duritiam, non parcebat pharisæorum arrogantiæ, Herodis lasciuiam increpabat. Non illi cultus deserti, non singularitas propositi, nō regis potentia, neque exhibita sibi reuerentia, non minax adulteræ crudelitas, non denique intentata mors poterant persuadere, vt animarum periculum, iustitiæ contemptum, Dei iniuriam dissimulans præteriret. Hæc, fratres charissimi, cuncta breuiter perstringens magis indicaui, quam explanaui. Faciat Deus vt in nobis aliquando inueniantur, quæ in beato Ioanne modo veneramur, præstante eodem Domino nostro Iesu Christo, qui cū Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus, per infinita seculorum secula, Amen.

Humilitas Ioannis quāta fuerit.

Bernardus.

Ioan. 1. Matth. 3. Luc. 3.

Deuotio Ioannis ad Christum quanta fuerit.

Lucæ 1. Matth. 11. Lucæ 3.

Feruor Ioannis ad proximum.

Matth. 3. Lucæ 3. Marc. 6.

SERMO II. IN EADEM FESTIVITATE.

Ordines omnium Sanctorum vt D. Ioannes Baptista præcellat: quonam sit vsus baptismo, vtque nouem modis fuerit singulariter magnus.

INter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista. Matth. XI. Multos quidem fratres charissimi, ante natum Domini præcursorem Ioannem, cuius nunc solennitate lætamur, in veteri testamento commendatos legimus, sed neminem perinde, vt eundem ipsum verbis Domini Iesu, quæ iam audistis. Laudatū à Deo Noe scriptura commemorat, quādo Dominus ait ad illum. Te vidi iustū coram me ex omnibus gentibus. Moses item insigni affectus est laude, dicente de illo Dño ad Aaron & Mariam: *Si quis inter vos fuerit propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnia loquar ad eū. At*

Gen. 7.

Numer. 12.

non talis seruus meus Moses, qui in omni domo mea fidelissimus est. Ore enim ad os loquor ei. Itemq; Erat *Moses vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra.* Dauidem etiam Dominus laudauit, dicens: *Inueni hominem secundùm cor meum* Habet & S. Iob laudes suas, commendante illũ Domino his verbis apud Satan: *Nunquid considerasti seruum meum Iob, quòd non sit similis ei in terris, vir simplex ac rectus, & timens Deum, & recedens à malo?* In nouo etiã Testamento eximijs quosdam Dominus encomijs honorasse legitur, sed quæ non pertingant vsq; ad laudes Ioãnis. Habes illic testimoniũ Dñi: de Nathanaele, quod fuerit verè Israelita, doli expers. Fit etiã ibidẽ honorifica mentio Centurionis, affirmante Saluatore se tantam fidem non inuenisse in Israel, quantã in illo. Verũ quamuis præclaræ sint horũ laudes & encomia, nihil tamen habent simile laudibus S. Ioannis. Alij quidẽ ob peculiares & priuatas quasdã virtutes & excellentias cõmendati sunt: at Baptista Ioannes in cunctis fuit magnus, & in omnibus laudabilis: itaq; de eo solo dixit veritas infallibilis: *Inter natos mulierũ non surrexit maior Ioanne Baptista.* Tanquã diceret: Quamuis alij corã me magni sunt, nõ tamen est quisquã maior Ioanne. Nam si laudatur humilitas, quis Ioanne demissior? qui non solũ superioribus, aut æqualibus, sed etiam inferioribus se postposuit, quando interrogatus à Iudæis, num Christus ipse foret, respondit: Nõ: num Helias, respõdit similiter: num deniq; propheta, idẽ responsum reddidit: cum tamẽ meo iudicio, qui non erro, quia veritas sum in spiritu & virtute Heliæ ipse venerit, & non modo propheta sit, sed & plus quam propheta. Quod si prædicatur castitas in quo tanta puritas, tanta relucet integritas atq; in Ioanne, qui non attactũ solũ, sed & aspectũ fugit fœminarũ, adeoq; in tenerrima ætate fugit in eremũ mũdo penitus relicto? Si sobrietas, si abstinentia, si dura corporis afflictio laudatur, vbi quæso similis inueniri potest illi, quæ fuit in Ioanne? qui pœnitẽtiæ deditã vitã ante amplexus est, quàm peccatũ perpetrasset, quod esset pœnitentia expiandũ: vt vel hoc ipso tanto sit illius vitæ rigor laudabilior, quanto ipse innocentior. Et ne quis putet vulgarẽ fuisse illius pœnitentiam, meminerit vt Euangelista testatur, cibũ eius fuisse locustas & mel syluestre. Potus haud dubiè aqua fuit: totũ corpus operuit ciliciũ de pilis camelorum confectum, quod stringebat zona pellicea, vt fortius corpori adhæreret, & carnem innocentem sua asperitate contereret. Stratum illi fuit specus subterraneus, aut nuda humus. Denique annos XXV. ab hominum conuictu separatus, vixit solus in deserto. Iam si rectitudinis zelum & iustitiæ amorem spectemus, is quoque in Ioanne præcipuus apparet. Inde est, quod tam constanter pharisæorum superbiam, Iudæorum duritiã, & Herodis adulterium reprehendit. Quæ res illi carcerem & mortẽ peperit, dum pro iustitiæ & castitatis patrocinio ac defensiõe neci datus est. Ea de re in scriptura lucerna ardẽs & lucens appellatur. Porro excellentẽ eius patientiam & mansuetudinẽ haud obscurè declarauit Dominus, quãdo mortem illius non sine gemitu commemorans, ait ad discipulos suos: *Helias iam venit,* (Ioannem intelligi voluit) *& fecerunt in eo quæcunque voluerunt.*

Denique alij sancti, singuli singulos ferme habẽt gradus & ordines quando alij sunt Angeli, alij Apostoli, alij Euangelistæ, alij Martyres, &c. Ioannes omnibus clarius existit. Ipse est Angelus, non quidem naturæ, sed ob legati-

Psalm. 88. Acto. 13. Iob 1. Ioan. 1. Matth. 8. Matth. 11. Ioannis Baptistę humilitas quanta. Ioan. 1. Lucæ 1. Matth. 11. Ioannis Baptistæ castitas quanta. Matth. 3. 11 Lucæ 7. Marc. 1. Lucę 1. Matth. 3. Marc. 1. Matth. 14. Marc. 6. Ioan. 5. Matth. 17. Ioannes vt in se omnium ordnies sanctorum contineat.

onis officium,& munditiam Angelicæ puritatis. De eo enim dicitur apud Malach. *Ecce ego mitto angelum meum,qui præparabit viam meam ante faciem meã.* Ipse est propheta,imo, vt Christus ait, plus quàm propheta. Ipse Euangelista quia legem Euangelicam docuit. Ipse Apostolus, imo & Apostolorum dux,quando non solũ populũ ad Christum traxit,sed & Apostolos quosdã, nempe Petrũ,Andream & Philippum ad Christum transmisit, illisq; docuit adhærere. Ipse martyr, confessor & virgo excellentissimus vt potestis ex prædictis colligere. Merito ergo singulari quadam ratione commendatus est, qui tam singulari fuit excellentia sanctitatis præditus, adeo vt nihil ipsi defuerit vel de communi, vel priuata sanctitate cæterorum. Quanquã propter simplices admonendi estis charissimi,ne quis per hæc verba quibus dicitur nemo surrexisse maior Ioanne Baptista inter natos mulierum, putet eum vel Christo,vel virgini matri siue antelatum, siue æquiparatũ esse. Loquitur enim hic Dominus de natis mulierũ, vnde manifeste & seipsum, & matrem excepit. Quamuis enim eximia sit S. Ioannis sanctitas,non tamẽ vlla ratione est Christo comparandus, & multis modis à matre Domini superatur. Nam ad minus non caruit culpis venialibus: atqui mater Dei nullam vnquam cuiuslibet culpę maculam contraxit: vt interim de cæteris taceam, quibus longè superior est Ioanne, sicut & alijs creaturis omnibus. Porro, vt manifestius possitis intelligere,quàm magnus fuerit beatus & reuerendus Christi Baptista Ioannes, quædam hic commemoranda sunt,ex quibus id perspicuè eluceſcat.

Malach.3.

Matth 11.

Ioan. 1.

Sanctitas S. Ioannis quorum sanctitatem nũdum attigerit.

Primo itaque magnus fuit ratione annunciationis suæ. Nam ab eodem Angelo eius prænunciata est conceptio & natiuitas, à quo & Christi, nempe Gabriele: nec hoc loco vulgari,sed sanctissimo,pura ante arcam intra sancta sanctorum,quo solus pontifex semel in anno ingrediebatur: itemq; tempore sacro, & cum insigni miraculo, quando Zacharias pater eius linguæ officio priuatus est ob incredulitatem. Secundo, magnus fuit ex conceptione, quia præter naturæ ordinem & vsum conceptus est à matre sterili & semẽ: ac non multo post intra matris viscera purgatus est à culpa originali, dicente de illo Spiritu sancto per S. Hieremiam: *Antequam exires de ventre,sanctificaui te.* Et ita si mortuus fuisset in vtero, descendisset ad sanctos patres in limbo, qui dicitur sinus Abrahæ, vbi non erat aliqua pœna sensus, sed tantum expectabant redemptionem humanæ naturæ & reductionem in paradisum per Christi mortem. Quod sanè non contingit alijs infantibus vel sine circuncisione ante natum Christum, vel sine baptismo post mortem Christi hinc emigrantibus, vtpote qui ob peccatum originis non possunt venire ad conspectum Dei: nec tamen pœna sensibili cruciantur, si sine proprio peccato decedant. Ita ergo S. Ioannes in matris vtero repletus est Spiritu sancto non solum sancti Spiritus inibi gratiam percepit, sed etiam vsum gratiæ vnde factum est, vt præsentiam Saluatoris per os virginis salutantis Elizabeth agnosceret,simulq; exultaret, vt est apud Lucam. Tertio, magnus fuit in sua natiuitate: quia in hunc mundum mundus, id est, liber à culpa progressus est: atque pater eius Zacharias ita vt à spiritu doctus erat, nomen eius scripto expressit cunctis stupentibus: itemq; mater Elizabeth idem nomen non à marito, quia mutus erat, sed à sancto Spiritu edocta pronunciauit pe-

Ioannes vt magnus fuerit ab annunciatione. Lucæ 1. Exod 30. Hebr. 9.

Ioannes vt fuerit magnus ex conceptione. Hiere. 1.

Lucæ 1. Ioannes vt fuerit in natiuitate magnus. Lucæ 1.

ro nã-

ero imponendum. Ad hæc mox vt Zacharias filij vocabulum declarauit, ſolutum eſt vinculum linguæ eius, & loquebatur benedicens Deum, atque canticum illud propheticum: Benedictus Dominus Deus Iſrael, plenus Spiritu ſancto deprompſit. En quam multa hic concurrunt mira & inuſitata, quæ S. Ioannem vehementer illuſtrant. Quarto, magnus fuit in ſua conuerſatione. Siquidem arduam, inculpatam, puram & ſanctiſſimam duxit vitam. Cum enim plus minus quinque eſſet annorum, relictis parentibus, quamuis ſanctis & Spiritu ſancto plenis, mundoq; vniuerſo contempto, abſceſſit in eremum, & ibi annis XXV. aut circiter in maxima vitæ auſteritate perſeuerauit. Quid hic dicamus nos miſeri, nos vitijs pleni, qui vix bene viuendi prima initia tenemus, qui à perfecta conuerſione longè abſumus, & tamen nolumus agere pœnitentiam, fugimus quicquid carni moleſtum eſt, quicquid ſenſibus aduerſatur? Sed reuera ſi pœnitentiam agere velimus, ſine qua non poteſt eſſe reditus ad gratiam poſt peccata, non debemus mollia & delicata ac ſenſibus plauſibilia ſectari & aucupari: non eſt enim pœnitentia carni delectabilis, ſed amara. Nam ſi carnem delectat, non eſt pœnitentia: debet nihilominus eſſe ſpiritui delectabilis. Quæ verò eſt illa pœnitentia, ſi ad omnem triſtem euentum, ſi ad quamlibet occurrentem aduerſitatẽ quærimur, dolemus, murmuramus? Si nos peccaſſe pœnitet, cur impatienter ferimus flagella Dei, aut afflictiones præſentis vitæ, cum tamen non ignoremus nihil aliud deberi nobis poſt peccata admiſſa, quam cruces & flagella? Si ſancti & innocentes plerique, atque etiam hic B. Chriſti Baptiſta, tantam elegerunt pœnitentiam, tot tantaſq; perpeſſi ſunt, vbi nos obſecro cum noſtris peccatis & ſceleribus manebimus? Non eſt ſatis à Chriſto nos dici Chriſtianos, & fidem tenere Chriſtianam, niſi ſplendidũ nomen ſplendidi quoque mores & vita ſancta exornent. Quinto, fuit Ioannes magnus ex acto illo ſingulari, quo Dominum Ieſum baptizauit. Quod quidem ſumma cum humilitate & reuerentia fecit. Vnde ait ad Dominum baptizari volentem: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? Magna profecto fuit Ioannis humilitas, qua ſic pertimuit Dominum baptizare: ſed longè maior humilitas Chriſti, qua voluit aquis tingi, cum non haberet opus, vtpote agnus ſine macula. Obiter poſſunt hic quædam quæſtiones incidere, Qualis fuerit baptiſmus Ioannis, an ſit idem cum baptiſmo Chriſti. Quo baptiſmo Chriſtus fuerit baptizatus, an eodem quo reliquus populus, nempe baptiſmo Ioannis, vel ſuo, quo nos baptizamur? Ad primam quæſtionem paucis reſpondendum eſt, Baptiſmum Ioannis non fuiſſe ſacramentum, quo gratia conferretur, vel quo peccata ſiue originis, ſiue propria remitterentur. Baptizauit autem Ioannes, quia ſic erat diuinitus præordinatum, vt Chriſtum ipſe baptizaret. Chriſtus enim ſuum baptiſma, quo ab omnibus peccatis mundaremur, & in membra ipſius & Dei filios tranſiremus, inſtituturus, voluit ipſe prior baptizari, vt in ſeipſo impleret, quod erat alijs percepturus: atq; etiam vt ſacratiſſimæ carnis ſuæ contactu aquas ſanctificaret, vimq; illis regenerandi tribueret, id eſt, vt cum prolatione & debita forma verborum virtutem habeant expiandi hominem à peccatis, & gratiam conferendi ex merito paſſionis & ſanguinis Chriſti. Neque tamen ſolus voluit Chriſtus à Ioanne baptizari, ne, quod D. Auguſtinus annotauit, homines putarent Ioannis

Ioannes quã fuerit in ſua conuerſatione magnus.

Pœnitentia vera vt neceſſario ſit naturę moleſta, ipſi iucunda.

Ioannes vt fuerit ab actu baptizandi. Matth. 3.

Baptiſmus Ioannis vt nõ fuerit ſacramentum.

Auguſtin.

annis baptismum præstantiorem esse Christi baptismo. Secundo, baptizauit Ioānes, vt homines ad Christi suscipiēdum baptisma præpararet: quod sanè non faciebat ipse baptismus Ioannis, qui non conferebat aliquam gratiam, sed illa feruens & vehemens prædicatio Ioannnis, qua hortabatur homines ad agendam pœnitentiam, & ad credendum in Dominum Iesum.

Baptismus Ioannis quo spectarit.

Quamobrem dicebatur etiam baptismus pœnitentiæ, non quod peccata ablueret, sed quod illo suscipiendo homines velut inducebantur ac testabantur se pœnitentiam acturos. Vnde non baptizabantur illo paruuli, quibus non erat opus pœnitentia. Quos autem Ioannes tingebat aquis, eos porro mittebat ad Christum, dicens: Ego baptizo vos in aqua, ille vos baptizabit in Spiritu sancto. Quod ad alteram quæstionem attinet, non fuit Christus suo baptismo baptizatus, quo gratia recipitur, qua Christus semper plenus erat sed baptismo Ioannis, qui velut quoddam pœnitentiæ signum erat. Id autem fecit Christus causa humilitatis, vt nobis exemplo suo consuleret, & etiam ob alias ante dictas rationes.

Christus cur voluerit à Ioanne Baptizari.

Ioannes quā fuerit magnus in prædicatione. Matth 3. Marc.1. Lucæ 3.

Sexto, fuit Ioannes magnus in prædicatione. Namque anno ætatis suæ trigesimo cœpit prædicare & dicere, quod appropinquaret regnum cælorum. Iucunda vox, & quæ ad id vsque temporis nunquam esset audita: soli præcursori seruata, ex cuius sacrato ore prima sonaret. Multi præcesserant patriarchæ & prophetæ, qui populum ad agendam pœnitentiam & ad colendum dignè Deum erant adhortati: sed nusquam habita est mentio appropinquantis regni cælorum. Ex Ioanne primum auditur vox salutis, vox exultationis: & congruè quidem: quia tempore gratiæ, quod cœpit à Christi incarnatione, ille primus natus est sanctus. Qualis autem, & quam strenuus, quam rectus, quam feruidus fuerit in prædicatione, qui nosse volet, legat Euangelium. Septimo, fuit magnus in morte. *Preciosa in conspectu Domini*, ait Propheta, *mors sanctorum eius*: tanto autem preciosior, quanto huius mundi iudicio abiectior & despectior. Vnde mors Christi quia ignominiosissima, etiam longè preciosissima fuit. Mors quoque sancti Ioannis eo nomine preciosa est valde, quia admodum contemptibilis & indigna pro humana æstimatione. Non enim solum occisus est pro iustitia, veritate, castitate, sed etiam, quod vehementer dolendum est, cum esset vir tantus, tamq; insignis, peremptus est in precium saltantis puellæ viliſsimæ. Octauo, fuit magnus in sua ad inferos descensione. Mox enim vt occisus fuit, deportata est sanctissima anima illius in sinum Abrahæ, vbi sancti patres Christi aduentum præstolabantur. Quamuis enim & ab originali & actuali peccato esset repurgatus, tamen natura, quæ illi cum omnibus erat communis, nondum fuit reconciliata Deo per mortem Christi. Vt ergo anteceſſerat Christum nascentem, baptizantem, docentem in terris, ita & morientem præcucurrit, certissimum apportans nuncium patribus in limbo detentis, Christum venisse, & se breui sequuturum esse. Nono, denique excellenter magnus nunc est in regno cælorum, vbi maxima fruitur gloria & beatitudine. Affirmant doctores non pauci luciferi locum, id est, supremum chori Seraphici eum obtinere. Non enim debet ille locus manere vacuus. Nec tamen conuenit Christo, qui est ad dexteram Patris: nec virgini matri, quæ choros omnes transcēdit. Ergo nemini rectius quam illi, quo nemo surrexit maior. Non enim erunt duo

Ioannes vt fuerit in morte magnus. Psalm.115. Matth.14. Marc.6.

Ioannes vt fuerit magnus in descēsu ad lymbū.

Ioannis beatitudo quam sit magna.

Ioannis in cælis vt sit supremus post Christum & virginem Mariam.

duo præcisè æquales in cælis, vt ait magnus Dionysius. Si ergo nemo illo est maior, consequens eum esse summum. Si dicas, Ecquid inde habet dignitatis quod primam occupat sedem? Multum profecto habet, nempe omne illud, quod erat habiturus lucifer, si perstitisset. Lucifer si perseuerasset, fuisset primus & supremus dux, princeps, magister & doctor omnium angelorum, cunctis alijs potentior, habuissetq; alios moderari ac illuminare, & ipse non nisi à Deo regeretur ac illuminaretur. Fuisset item alijs omnibus pulchrior, illustrior, purior, ardentior, in amore perfectior, atque ita ipse alios purgasset, illuminasset ac perfecisset: denique aliorum omnium inferiorum perfectiones ipse habuisset. Si ergo S. Ioannes, vt piè credimus in eius est locum subrogatus, cunctis his præditus est bonis. Quod tamē vtcunq; se habeat, id certo certius est, eum sicut maximis in terra meritis & incomparabili abundauit gratia, ita nunc præcipuo præmio & inæstimabili gloria refulgere in cælis. Quapropter oremus eum dilectissimi, vt nobis apud Deum suis meritis & precibus auxilio semper esse dignetur, ad laudem & gloriam creatoris, qui est benedictus in secula, Amen.

Dionysius martyr.

IN SOLENNITATE SANCTORVM APOstolorum Petri & Pauli, Lectio Actor. XII.

IN diebus illis, Misit Herodes rex manus, vt affligeret quosdam de Ecclesia. Occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio. Videns autem, quia placeret Iudæis, apposuit & apprehendere & Petrum. Erant autem dies azymorum. Quem cum apprehendisset, misit in carcerem, tradens quatuor quaternionibus militū custodiendum, volens post Pascha producere eum populo. Et Petrus quidem seruabatur in carcere: oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo. Cum autem productus eum esset Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & custodes ante ostium custodiebant carcerem. Et ecce Angelus Domini astitit, & lumen refulsit in habitaculo: percussoq; latere Petri, excitauit eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius. Dixit autem Angelus ad eum, Præcingere, & calceate caligas tuas. Et fecit sic. Et dicit illi: Circunda tibi vestimentum tuum, & sequere me. Et exiens sequebatur eum, & nesciebat, quia verum est, quod fiebat per Angelum. Existimabat autem se visum videre. Transeuntes autem primam & secundam custodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad ciuitatem, quæ vltro aperta est eis. Et exeuntes processerunt vicum vnum, & continuo discessit Angelus ab eo. Et Petrus ad se reuersus, dixit: Nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

QVamuis hic dies excellentissimis duobus Christi Apostolis, nempe Petro & Paulo dicatus sit, tamen Ecclesia memor quanta per illos diuinitus beneficia consecuta sit, noluit eis vnius diei impendere officiū,

sed duos dies eorum veneration destinauit, vel hoc ipso satis indicans, quantopere Christianos omnes deceat his suæ fidei præcipuis post Deum autoribus ingentes & singulares exoluere laudes, ac gratiarum actiones. Itaque hac die, eiusmodi Lectio recitatur, quæ ad vnum D. Petrum pertineat: crastina verò talis, quæ non nisi vni D. Paulo possit assignari. Prouida mater Ecclesia sancti Spiritus ducta magisterio celebrem tantorum patrum voluit seruari memoriam, nec perfunctoriam, sed seriam & attentam à cunctis Christi fidelibus eis reuerentiam exhiberi. Huius quidem diei lectio simplex & plana est, tota historica, nec expositione indigens, quam tamen more nostro paraphrastico reddemus. Herodes rex, non quidem secundi Herodis filius, sed abnepos, filius autem Aristobuli, quem Herodes Ascalonita genuit, maligno incitatus spiritu (qui quod per se præstare non potest, per membra sua, nempe homines impios efficit) misit manus nefarias, vt affligeret quosdam de Ecclesia Christianorum. Prædixerat hoc Christus martyribus suis, passuros eos flagella, persequutiones & mortem ipsam. Occidit autem Iacobum fratrem Ioannis Apostoli, filium Zebedæi, vnum ex secretioribus Christi Apostolis, sicut aliquot Euangelij locis est videre, gladio, id est, iussit eum capite truncari: non aliam ob causam, nisi quod impius Iudæorum pontifex Abiathar inuidia percitus, quod plurimos ad Christi fidem traduceret, apud Herodem eum accusari curauit: vnde pro pietate neci datus est. Videns autem quia placeret Iudæis, quibus dominabatur, apposuit apprehendere & Petrum, tanquam præcipuum Christianæ professionis columen. O cæcam Herodis miseri insaniam. Modo placeat hominibus, nihil veretur etiam innoxium fundere sanguinem. Vtrum placeat Deo vel displiceat, nihil illi curæ est, tantum vt auram quandam captet popularem. O quot huius farinæ homines etiamnum mundus habet. Quam multa fiunt diuinis humanisq; cauta legibus, solum vt hominibus placeatur. Et quid est obsecro placere velle hominibus in rebus illicitis, nisi seipsum Deo & bonis omnibus inuisum, dæmonibus autem ludum exhibere? O cæcas hominum mentes, ô pectora cæca. Redite tandem præuaricatores ad cor. Potius velitis Deo & sanctis omnibus placere bene agẽdo, quã diabolo & seruis illius illicita sectando. Erant autem dies azymorum, id est, Paschalis solẽnitas, quibus iuxta legis decreta Iudæi, azymis panibus, quibus nihil fermẽti inerat vescebantur. His verbis Euangelista causam reddit, cur non statim eum neci dederit. Hypocrita Herodes vt magis hominibus sese venditet, seruat vtcunque extrinsecus legales ritus, sed intus in corde nequitiam & flagitia meditatur. Cum autem apprehendisset D. Petrum, misit in carcerem, vilissimus scilicet regulus Ecclesiæ caput & principem ergastulo includens, cuius non erat dignus vestigia osculari, tradens eum quatuor quaternionibus militum ad custodiendum, fortasse vt per singulas noctis vigilias quatuor milites circa eum excubias agerent, ne quouis modo elaberetur. Iam enim rumor sparserat multa D. Petrum mira egisse: quæ tamen impij non Dei virtuti, sed magicis artibus tribuebant: volebatq; post Paschа producere eum populo. En hominem stultum & impium, nihil nisi populi fauorem etiam in re nefaria aucupantem. Et Petrus quidem Christi vicarius, Apostolici agminis princeps, seruabatur in carcere fortassis tetro & horrido: o-

Herodes qui D. Iacobum occidit quis fuerit.

Matth. 10. Lucæ 21.

Matt. 9. 26. Marc. 5. 14. Lucæ 8. 22.

D. Iacobus cur occisus fuerit ab Herode.

Placere velle hominibus quem fructũ pariat. Isaiæ 46.

Exod. 12. 15. Num. 28. Deut. 16.

Actor. 12. 1-4. 5. 10.

ratio

ratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo. Petrus pastor Ecclesiæ ouium ipsi commissarum precibus seruari petitur ne occidatur. Erat enim adhuc teneræ Ecclesiæ necessarius, & pij omnes scientes illi à Christo commissam credentium omnium curam atque præ cæteris clarissima eum fulgere miraculorum gloria, instantissimè postulabant à Deo, vt ex Herodis manibus eriperetur. Vbi apparet sanè exemplum memorabile pij amoris ac reuerentiæ Christi fidelium in pastorem suum, ne quis putet paruipendendum esse si Ecclesia suo pastore, Christi vicario principali destituatur. Sed væ tepori temporum horum, quibus populus nihilipendit pastores suos, dignus qui tyrannis Ethnicis vel Turcis excoriandus tradatur. Simul etiam discimus, quid in rebus aduersis agendum sit: nempe ad Deum per continuas & feruentes recurrendum preces, vt is opem nobis ferat. Quod hodie Christianorum vulgus omne penitus negligere videtur. Multi sunt, qui toto anno vix vnam orationem attentis cordibus legant. Et quid adhuc miramur multis nos calamitatibus affici? Miremur potius, non diu orbem ob sua scelera sulphureis ignibus conflagrasse. En misso in carcerem D. Petro tota Ecclesia perpetuis instat precibus vt liberetur. Hodie si tota Ecclesia maximis sit exposita periculis, vix rarissimæ fiunt preces, eædemq; tam frigidis & distractis animis, vt magis iram Dei, quam misericordiam prouocare queant. Dignè ergo patimur si quid patimur. Si nos iram Dei vitæ emendatione & pijs precibus mitigare studeremus, non est abbreuiata manus Domini, vt amplius misereri non possit.

Ioan. 21. Actor. 5. Pastores suos vt fideles in reuerentia habeant. Orationibus quatenus insistendum sit. Esaiæ 59.

Cum autem producturus esset Herodes Petrum morte plectendum, in ipsa nocte erat idem Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus, & custodes ante ostium custodiebant carcerem. O quanta est diuinæ gratiæ efficacia. Quondam D. Petrus ita ancillæ pertimuerat vocem, vt amantissimum Dominum & Magistrum suum negaret: nunc in præsentissimæ mortis positus periculis, alto deprimitur somno securus sui, faciens quod Dauid hortatur: *Iacta super Dominum curam tuam.* Verè hæc mutatio dextræ excelsi. O beatissimè Petre magna est fiducia tua: tot vallatus custodibus, tot astrictus vinculis, tot expositus insidijs & periculis somno indulges, nihil scilicet mortem veritus, sed irridens potius, quicquid in te humana malitia conferre posset. Et ecce Angelus Domini astitit, & lumen refulsit in habitaculo, id est, in carcere, quod tamen lumen solus Petrus vidisse dicitur: percussoq; latere Petri alto somno decumbentis, excitauit eum dicens: Surge velociter: & ceciderunt catenæ de manibus eius, diuina virtute confractæ ac dissipatæ. Dixit autem Angelus ad eum: Præcingere & calcia te caligas tuas, id est, indue te caligas tuas. Et fecit Petrus sic. Et dixit illi Angelus: Circunda tibi vestimentum tuum, & sequere me. Et exiens sequebatur Angelū, & nesciebat quia reuera fieret, quod per Angelum fieri cernebat. Existimabat autem se visum videre. Fortasiis enim nondum plenè ab oculis somnum discusserat. Certum est enim, & etiam quotidiano discitur experimēto quosdam in somno ambulare. Transeuntes autem primam vigiliam & secundā custodiam, id est, milites diuersis locis ad custodiendum Petrum collocatos, sed Dei virtute præpeditos ne illum videre possent exeuntem, venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad ciuitatem Hierosolymam, eaq; porta vltro

Matth. 26. Marc. 14. Lucæ 22. Ioan. 18. Psal. 54. 76.

aperta est eis. Nihil enim potest Dei virtuti resistere. Et euntes processerunt vicum vnum, & continuo discessit Angelus ab eo iam plenè sibi reddito. Et Petrus ad se reuersus dixit: Nunc scio re vera, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum. En populus perfidus Petri necem sitijt, cui Herodes vt satisfaceret fecit supra dictum est, misit eum in carcerem sed impius prius extinctus est, quam D. Petrum posset occidere.

EXEGESIS EVANGELII IN EADEM CELEBRITATE, Matthæi XVI.

D. Petri Apostoli autoritas & dignitas quanta.

COnuenientissimè hac die recitat S. Ecclesia Euangelium, vbi Dominus Iesus D. Petro claues regni cælestis tradidisse, & eundem totius Ecclesiæ principem instituisse narratur. Hæc namque maximè ornant beatissimum Apostolum, vt non modo cum cæteris, sed etiam præ cæteris Apostolis ligandi atque soluendi autoritatem dicatur affectus. Verè magna est D. Petri dignitas & excellentia, grandis autoritas, quam merito formidare debeat etiam omnis dæmonum multitudo. Væ tibi Lucifer superbè & tumidè. En piscator abiectus pauper & humilis pro sua modestia ac humilitate summum obtinet in Ecclesia principatum, atque in cælis præcipuè fulget honore, te ob tuam intolerabilem superbiam in tartari profundi demerso. Ita nimirum *qui se humiliat, exaltabitur, & qui se exaltat, humiliabitur.* Piscator Petrus in sublimè tollitur, superbus Lucifer ruit in ima. *O altitudo sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius.* Hominem rudem, simplicem, idiotam, pauperem, despectum æterna sapiētia, quę minimè fallitur aut errat, ad tantum erigit militantis ac triumphantis Ecclesiæ fastigium, & electissimum ac nobilissimum spiritum sibi insolenter erigentem infra omnes depressit ac detrusit. Caueamus superbiā diaboli, & Christi imitemur humilitatem. Super quem enim requiescet spiritus meus, ait Dominus, nisi super humilem & quietum? At nunc Euangelium tractandum suscipiamus.

Luc. 14. 18.

Rom 9.

Esaiæ 66.

Venit Iesus in partes Cæsariæ Philippi, & interrogabat discipulos suos, dicēs: Quem dicunt homines esse filiū hominis?

Matth. 15.

Pijssimus humani generis redemptor vltro citroq; pro animabus colligendis infatigabili studio, & alacri feruore curritabat, atque per omnem Iudææ regionem obambulans, vbique omnes ad agendam pœnitentiam hortabatur. Missus enim erat ad requirendas oues perditas domus Israel. Itaque munus ipsi à Patre delegatum strenuè exequebatur. Atque inter hæc venit in partes Cæsareæ illius, qua Philippus Herodis magni filius restaurarat atque amplificarat, & Tiberio Cæsari dicerat: ibidemq; interrogauit discipulos suos quid de ipso dicerent homines. Sed cur interrogauit, quem nihil latebat? vt vera confessio suum haberet & meritum & præmium. Sic olim in paradiso dedit præceptum homini, ne edere de arbore scientiæ boni & mali. Non poterat eos cælo inuehere absque illius præcepti adhibitione? Poterat vtique sed voluit etiam hominis accedere studium & obedientiam, vt aliquod meritum existeret. Rectè sanè D. Augustinus: Qui creauit te, inquit, sine te, non iustificabit te sine te. Adhibendum est ergo diuinæ gratiæ liberum ar-

Interrogauerit cur Christus discipulos suos. Genes. 2.

Augustin. Arbitrium li-

arbitrium, vt illius, iuxta Apostolum cooperatores simus, ne in vacuum eam recipiamus. Nouerat Dominus Iesus varias de se hominum extare opiniones, & tamen ex discipulis nosse vult, quod melius illis nouerat. Itaq; ait: Quem dicunt homines, id est, vulgus simplex & indoctum esse filium hominis? Scribæ & pharisæi hic non commemorantur. Namque illi indignissimè de Domino sentiebant: sed homines vulgares, qui non eandem sequebantur sententiã alijs atq; alijs aliter & aliter opinãtibus, errore potius, quã destinata malitia. Vocat autem se filium hominis, nõ Dei, pro sua modestia, ne quã dictis suis præ se ferat arrogantiã. Humilis Magister vbiq; & verbis & factis humilitatẽ docet, damnat superbiã, diaboli prolem, peccati radicẽ.

berum hominis vti adhibendum sit Dei gratiæ. 2. Cor. 6.

Filium hominis cur Christus nominet.

At illi dixerunt: Alij Ioannem Baptistam, alij autẽ Eliam, alij verò Hieremiam, aut vnum ex Prophetis.

Apud Euangelistam Matthæum ita scriptum inuenimus. In illo tempore, audiuit Herodes Tetrarcha famam Iesu, & ait pueris suis: Hic est Ioannes Baptista, ipse surrexit à mortuis, & ideo virtutes operantur in eo. Hunc ergo Herodis regis errorem etiam quidam è vulgo imitabantur. Libenter enim solent homines simplices potentum iudicio subscribere, vtpote quos tantum sapientia, quantum dignitate præstare putant. Ita sæpè ad vnius impij regis aut principis consilium vel iudicium iura ipsa mutantur. Exemplũ euidens est in Hieroboam rege Israel, qui facillimè toto illo populo vitulorum cultum & veri Dei ac legis contemptum persuasit. Alij Dominum Iesum Eliam, alij Hieremiam, aut vnum ex Prophetis autumabant. Audierãt namque vel legerant horum patrum gesta, quibus cum Saluatoris quædam facta similia conspicerent, ex illis similia eum vnum aliquem esse credebãt. Nondum enim erant intus illuminati neque docti à Patre, vt filium possent agnoscere. Tamen impijssimis Scribis & pharisæis hoc ipso longè præferendi, quod licet Christum non agnouerint, non tamen tam indignè, atque illi, de eo senserint. Et quamnis error iste culpa non caruerit, aberat tamen ab illa blasphemia, quam Dominus vocat irremissibilem, cuius pharisæi & scribæ rei erant. Isti namque manifestis Dei operibus derogabant, non infirmitate, sed inuidentia & malitia superati, tribuentes ea Beelzebub principi dæmoniorum. Volens autem Dominus discipulis suis insinuare eos vulgi opinionibus duci non debere, (à pharisæorum namque & scribarum malitia procul eos abesse nouerat) eorum quoque fidem & meritum alijs iudicare cupiens, ait ad illos.

Matth. 14.

1. Reg. 12.

Matth. 11. Lucæ 11. Matth. 12. Marc. 3. Lucæ 11.

Vos autem quem me esse dicitis?

Vulgus hominum pro suo captu de me sentit. Non enim nisi pauca quædã operum meorum perspecta habent: neque possunt animum erigere ad contẽplandã in me diuinam maiestatem. Externis miraculis pascuntur, neq; vltra progrediuntur, vt ex ijs quæ foris ostendo, ad interna & abdita perueſtiganda penetrent. Animalis enim homo nõ percipit ea quę sunt spiritus Dei. Vobis autẽ datum est nosse mysterium Dei, vobis tanquã amicis meis nota feci omnia quæcunq; audiui à Patre meo, vobis etiã multa extra turbas locutus sum. Quẽ ergo vos me esse dicitis? Illi vt homines humana de me opinantur, neq; vltra carnis oculũ sese norunt attollere. Vos autẽ qui secreta mea multa

1. Cor. 2. Matth. 13. Marc. 4. Lucæ 8. Ioan. 14.

didiciſtis, quem me eſſe dicitis? Non mihi ſufficit, vt eadem ſentiatis, quæ vulgus ſentit: ſed maius aliquid à vobis expecto. Cui enim plus datum eſt, plus etiam requiretur ab illo. Luc. 12.

Reſpondens Simon Petrus, dixit: Tu es Chriſtus Filius Dei viui.

Petrus tanquam os & caput Apoſtolici agminis, ſuo & aliorum nomine reſpondet: Tu es Chriſtus Filius Dei viui. Confidenter reſpondet homo piſcator, & qui fortè ne prima literarum elementa nouerat: Tu es Chriſtus filius Dei. Vnde hoc nouerat? Poſtea id intelligemus ex dictis ipſius Saluatoris. Quid hic dicturi ſunt ſapientes ſeculi huius? Anne gloriabuntur adhuc in ingenijs ſuis? Ecce piſcator indoctus intelligit, quod nec tota Academicorum & Peripateticorum ſchola vnquam verè perſpexit. Miraculi plenum eſt, quod homo intantum ſimplex Chriſti diuinitatem potuit intelligere, omni etiam hæſitatione penitus excluſa, cum multi huius mundi ſapientes, philoſophi & principes eam non perſpexerint. Vtiq; iam tractus erat D. Petrus à Patre, vt veniret ad Filium, eumq; cognoſceret. Nam ſi non eſſet tractus, nec veniſſet: ſi non veniſſet, nec agnouiſſet, ſi non cognouiſſet, nec confeſſus eſſet vnquam. Gratias tibi Domine Ieſu, qui vnum exiſtens cum Patre abſcondiſti te à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti te paruulis. Ioan. 6. Matth. 11. Luc. 10. Eant nunc ſcioli ex ſcientijs ſuis tumidi & inflati, & glorientur ſe legiſſe libros philoſophorum, poetarum, imo & autorum omnium: Dominus Ieſus ſimplicem piſcatorem elegit, mundi ſapientes vanos & impios reſpuit. Atque in hunc vſq; diem manifeſto videmus per plures ſimplices magnis pollere virtutibus, doctos autem & de ſua ſcientia tumidos ire per abrupta vitiorum & herеſum. Non tamen hic damnamus ſcientiam, ſed dolemus pleroſque ideo illum ſpectare vt docti euadant porro nihili pendere vt probi ſint. Scientia vtiliſſima eſt, ſi ad Dei & proximi charitatem ſyncerè referatur. Quæ ſi non ſpectetur, toxicum eſt. Theologi, Iuriſperiti, Medici, artium liberalium profeſſores ſi nō eo omnia ſua ſtudia referant, vt placeant Deo, & iuxta Dei voluntatem proſint proximis inaniſſimè omnem ſuam locant operam: & tandem non niſi ſupplicium reportabunt. Sed his obiter dictis propter arrogantes quoſdam, qui in multa lectione & eruditione ſua gloriantur, putantiq; ſe melius noſſe omnia, quam quoſuis alios (quæ cauſa eſt errorum & hæreſum omnium) atque præ ſe cæteros contemnunt, ad Euangelij explanationem reuertamur. Sanctus Petrus plenus certa ac indubitata fide, Chriſto interroganti, Tu es, inquit, Chriſtus Filius Dei viui, vtramque naturam & diuinam & humanam breuiſſimis, ſed grauiſſimis verbis confitens. Chriſtus enim ad humanitatem, Filius Dei viui ad diuinitatem pertinet. Deum autem viuum appellat, quia ipſe vera eſt vita, & ſolus veram habet vitam, ſolus habet immortalitatem, vt Apoſtolus ait, qui creaturis omnibus vitam tribuit, repete ex ipſo tanquam ſua origine dependentibus: ipſe verò non niſi ex ſeipſo ſubſiſtit. Beatus qui ſic vitam exigit ſuam, vt huic viuo & vero Deo vitæ illius quadam felici & ſempiterna participatione in cælis coniungi mereatur.

Simplicitas vera quanta ſit apud Deum exiſtimationis. Scientia quādo ſolum ſit vtilis & laudata. Hæreſum cauſa omniū quænam ſit. Fidei conſtātia in ſancto Petro quanta fuerit. 1. Timot. 6.

Reſpondens autem Ieſus, dixit ei: Beatus es Simon Barlona quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed Pater meus qui in cælis eſt.

Beatus

Beatum vocat Christus S. Petrum, quod nihil offensus forma serui, nihil carnis infirmitate retentus Christum verum Dei Filium agnosceret, crederet & confiteretur. Et reuera beatus merito dici potuit, quod ad tantam gratiam à Deo electus fuit, vt certa fide crederet esse Deum ac Dominum suum, Messiamque in lege & prophetis promissam, quem videbat non alium esse quam cæteros, esurire, sitire, edere, bibere, lachrymari, laborare, miserijs subiacere perinde vt cæteros. Totum igitur hoc gratiæ fuit: quod etiam Dominus mox declarat, ita addens: Quia caro & sanguis, id est, carnalis intellectus vel doctrina carnalium Pharisæorum non reuelauit tibi, sed Pater meus qui in cælis est. Ille tibi lumen præstitit, quo fretus me nosse potuisti, neque nosse tantum, sed etiam amare. Pater reuelauit tibi, id est, intus perspicuè intelligere ac firmiter credere te fecit me esse Filium suum, mundi redẽptorem: idem ipse quoque præstitit, vt me fide agnitum, etiam amore prosequaris. Si enim non amares, non mihi perpetuo comes & discipulus adhæreres, non mecum mundi huius mala, Iudæorum odia, & pharisæorũ persecutiones sustineres. Ergo sic debemus intelligere verba Domini Saluatoris, non propterea eum dicere Petrum beatum, quod Christum nosset duntaxat, sed quod etiam mirabiliter agnitum, feruenter amaret. Verum dicat hic aliquis: Cur rudibus piscatoribus & idiotis Pater reuelauit Filium, & nõ potius philosophis, regibus, pharisæis & scribis? maximè cum per istos citius videatur fides Christi propagari potuisse, quam per illos? Quid Christus ad hæc responderit, iam ante dictum est? at nunc Apostolum quoque quæstioni huic satis facientem audiamus. Videte enim, inquit, vocationem vestram fratres: quia non multi sapientes secundùm carnem, non multi potentes, nõ multi nobiles: sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapiẽtes: & infirma mundi elegit Deus vt confundat fortia: & ignobilia mundi & cõtemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, vt ea qud sunt destrueret. Quorum verborum sententia est: qui proprio iudicio stulti, infirmi, ignobiles & contemptibiles sunt, id est, humiles eligi à Deo: qui autem suo & mundi iudicio sapientes, fortes & grandes sunt, id est, superbos reprobari. *Humilibus* enim *Deus dat gratiam, superbis* semper *resistit*. Humilitas Saulem regem fecit, superbia è regni sede deiecit. *Cum parualus esses in oculis tuis* (ait Samuel Sauli) *caput in tribubus Israel factus es. Sed quia abiecisti sermonem Domini*, (aduerte contemptum & superbiam) *abiecit te Dominus, ne sis rex*. Sic humilima eademque longè sapientissima virgo Maria, *Deposuit*, ait, *potentes de sede, & exaltauit humiles*. Itaque maluit Deus (quem Propheta terribilem vocat in consilijs super filios hominum) pauperes & simplices ab initio eligere, quod talibus vt plurimum amica sit humilitas: non autem potentes & sapientes mundi fastu inflatos, quod ij diuinæ gratiæ plerunque minimè sint capaces.

Simplices rudesque discipulos cur Christus delegerit.

Iacob. 4.
1. Pet. 5.
1. Reg. 15.
Lucæ 1.
Psalm. 65.

Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claues regni cælorum. Et quodcunq; ligaueris super terram erit ligatum & in cælis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cælis.

His verbis apertè declaratur primatus Petri supra cæteros Apostolos. Lutherani quia inuident Romano Pontifici Petri successori, nō sibi temperare possunt, quin etiam ipsi sanctissimo Apostolo derogēt. Sed omissis miseris, illis, quos vtinam illuminet Dominus Iesus, nos Ecclesiæ Catholicæ fidem & sententiam proferemus. D. Petrus antea Simon vocabatur: at quia eximiam de Christo protulit confessionē, nomen Petri optima mutatione hic accipit. Vocat enim Dominus Petrum, quia cæteris constantiorem & esse & fore eum perspexit, Quod nos quoq; re ipsa comprobamus. Sedes Petri hodieq; in fide Catholica perseuerat, nec vllis frangitur aduersariorum insultibus, cùm interim totæ aliæ sedes funditus euersæ sint. Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiā meam. Hæc verba quidam ad solum Christum volunt pertinere, tanquam piacolū sit ea D. Petro accommodare, & tamen communi omniū & veterum & recentiorum Theologorum sententia ipsi Petro tribuuntur, vt sic sensus Dominus super eum tanquā Apostolorum caput & principem suam voluisse Ecclesiam ædificare: non quod sit ipse præcipuum Ecclesiæ fundamentum, quod soli Christo conuenit, sed proximum à Christo. Imo non vni Petro tribuitur, vt sit Ecclesiæ fundamentum, sed etiam cæteris Apostolis. In Apocalypsi sic habes: *Murus ciuitatis* (de noua Hierusalem loquitur, quā vidit Ioannes descendentem de cælo) *habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim, nomina duodecim Apostolorum.* Si ergo alij Apostoli fundamenta Ecclesiæ vocantur, cur nō magis D. Petrus, qui Apostolis omnibus est excellentior. Quidam ex recentioribus, præclarus sanè & insignis autor, verba isthæc Christi ad Petrum: *Tu es Petrus & super hanc petram* &c. ita exponit: Dicit Christus Petro, Tu es Petrus &c. perinde ac si diceret: Tametsi ego sim natura illa inuiolabilis, & firma petra, cui ecclesiastica inædificata domus aduersus ingruentem vim omnē inconcussa & stabilis permanet: ego ille lapis angularis, qui totius ædificij vnitatē contineo: ego quoq; illud fundamentū, præter quod nemo potest aliud ponere, & in quo omnis cōstructa ædificatio crescit in templū sanctū in Dño: ego habeam clauē illam Dauid, qui aperio & nemo claudit, claudo & nemo aperit: tibi in nihilo minus mecū participatione cōmunia hæc erunt omnia, quæ mihi sunt naturalia. Nam & tu petra es, super quā inædificata Ecclesia, nec infernalium potestatum vim pertimescet: tu lapis ecclesiastici ædificij compaginis vnitatē contines: tu deniq; fundamentū etiam Ecclesiæ. Ecclesiæ quoq; dabo claues regni cælorū, atq; eā autoritatē, vt quicquid ligaueris aut solueris in Ecclesia hoc ipsum ratum firmumq; habeatur in cælis. Hæc ille. Et ne quis putet hanc expositionem ex illius cerebro natam, mox grauissimorum, doctissimorumq; Patrū sententijs eam probat, quas nos hic prætermittimus. Verū quando nostris temporibus infelices quidam Romanæ pontifici Ecclesiæ primatū, quem Dñs Iesus D. Petro tribuit, auferre moliuntur, ea de re Patrum sententias aliquot producemus vt norint fideles vnum esse in Ecclesia Christi vicarium præcipuum, eundemq; non aliū quàm S. Petri successorē, nempe Romanæ vrbis antistitem. Omnino enim fideliū omniū nosse interest pastorem suū Christi vicarium, ne sint sicut oues non habentes pastorē. Quanta autē mala oriātur, si summus antistes nō agnoscatur. D. Cyprianus sententia memorabili insinuat, 1. lib. Epistolarū. 3. epistola scribens

in hæc

S. Petro cui Christus nomen mutauerit.

Ecclesia quomodo sit super petram ædificata.

Apoc. 21. Apostoli omnes quomodo nominentur fundamēta Ecclesiæ Catholicæ.

Albertus Pyghius lib. 3. eccl. Hierar. cap. 3.

Esaiæ 28. 1. Cor. 3. Ephes. 3.

Apoc. 1.

Vicarius Christi supremus in Ecclesia Catholica quis nam vere censendus.

Ezech 34.

in hæc verba, neq; enim aliunde hæreſes obortæ ſunt: aut nata ſunt ſchiſmata, quam inde quod ſacerdoti Dei non obtemperatur, nec vnus in Eccleſia ad tempus ſacerdos, & ad tempus iudex vice Chriſti cogitatur: ac ſi ſecũdùm magiſteria diuina obtemperaret fraternitas vniuerſa, nemo aduerſum ſacerdotum collegium quicquam moueret, nemo poſt diuinũ iudicium, poſt populi ſuffragium, poſt epiſcoporũ conſenſum iudicem ſe non iam epiſcopi, ſed Dei faceret. Nemo diſſidio vnitatis Chriſti Eccleſiam ſcinderet, nemo ſibi placens ac tumens ſeorſum foris nouam hæreſim conderet. Hæc D. Cyprianus doctiſſimus atque ſanctiſſimus martyr & Epiſcopus. Adducamus nunc ſanctorũ Patrũ non omnia, ſed pauca de Rom. præſulis principatu teſtimonia. Anacletus Rom. pontifex & martyr ſcribit his verbis: Sacroſancta Roma & Apoſtolica Eccleſia non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino & Saluatore noſtro primatũ obtinuit, ſicut B. Petro Apoſtolo dixit: *Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* In operibus D. Athanaſij extat epiſtola vniuerſorum Aegyptiorũ Thebæorum ac Lybiorum pontificum ad Felicem Papam, vbi nedum ſedem Rom. omnibus antelatã conſitentur, ſed etiam miris efferunt, encomijs, aiuntq; ita à ſanctis Patribus in concilio Nicæno definitũ. Nos ex illa epiſtola pauca hic referemus: Similiter & à ſupradictis Patribus eſt definitum conſonanter, vt ſi quiſquam epiſcopum aut Metropolitanum aut comprouinciales vel iudices ſuſpectos habuerit, veſtram ſanctam Romanam interpellet ſedem, cui ab ipſo Domino poteſtas ligandi ac ſpeciali eſt priuilegio ſuper alios cõceſſa. Ipſa enim firmamentum à Deo fixum & immobile percepit. Quoniam ipſam formã vniuerſorum titulorum lucidiſſimam, Dominus noſter Ieſus Chriſtus cõſtituit. Ipſa enim eſt ſacer vertex & cardo, in quo omnes vertuntur, ſuſtentantur & releuantur, &c. deinde addunt: Tu es (ſicut diuinum veraciter teſtatur eloquium) Petrus, & ſuper fundamentum tuum eccleſiæ columnæ, id eſt, epiſcopi, qui eccleſiam ſuſtinere & proprijs humeris portare debent, tibi ſunt confirmatæ, tibiq; claues regni cælorum commiſit, atq; ligare & ſoluere poteſtatiuè, quæ in terra & quæ in cælis ſunt, promulgauit. Tu prophanarum hæreſum, & imperitorum atque omnium infeſtantium depoſitor, vt princeps & doctor, caputq; omniũ orthodoxorũ doctrinæ immaculatæ fidei exiſtis. Hæc enim tã multi, tam ſancti epiſcopi in Alexãdria ſynodo vna cum glorioſiſſimo fidei propugnatore Athanaſio congregati. Poſſent hic innumera alia adduci teſtimonia, ſed vitanda prolixitas eſt.

Cyprianus Hæreſes oriri ex abſentia vel negligentia paſtorum.

Anacletus martyr.

Romanæ ſedis priuilegia & auctoritas quanta.

Porro quod Dominus ait, Portæ inferi non præualebunt aduerſus eam, de vitijs & erroribus, vel malorum ſpirituum impugnationibus, aut tyrannorum perſecutionibus accipiendum eſt. Et tibi, inquit, dabo claues regni cælorum, præ cæteris excellentius: & quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis, & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis. Ecce omnipotens Deus tantam tribuit homini poteſtatẽ, vt quod is definierit, ipſe ſit in cælis ratum habiturus. Vtinam hæc attenderent, qui ſummum Pontificem eiusq; excommunicationes penitus nihili pendunt. Sentient olim ſentient, quam tremendum, quam terribile ſit à Chriſti vicario tradi ſatanæ, vel excõmunicationis ſententia ligari. Sed quis hæc perſuadebit excæcatis pectoribus? Libet hic in calce adijtere totius ferme Eu-

Portæ inferorum quænam intelligantur.

Matth. 16.

Sathanę tradi à vicario Chriſti per excommunicationem quàm ſit terribile ac execrandum.

Leo Papa.

angelij huius breuem sed elegantissimam explanationem sanctissimi Leonis Papæ eius nominis primi ex sermõe tertio de passione Dominica. Vnus, inquit: de toto mundo eligitur Petrus, qui & vniuersarũ gentium vocationi, & omnibus Apostolis, cunctisque Ecclesiæ patribus præponatur, vt quãuis in populo Dei multi sacerdotes sint, multiq; pastores, omnes tamen regat Petrus, quos principaliter regit & Christus. Magnum & mirabile huic viro dilectissimi, consortiũ potentiæ suæ diuina tribuit dignatio, & si quid commune cum eo cæteris voluit esse principibus, nunquam nisi per ipsum dedit, quicquid cæteris non negauit. Omnes deniq; Apostolos, quid de se opinentur homines interrogat, & tamdiu respondẽtium communis est sermo, quamdiu humanæ intelligentiæ explicatur ambiguitas. At vbi quid sensus habeat discipulorum exigitur, primus est in Domini confessione, qui primus est in Apostolica dignitate & potestate. Qui cum dixisset, Tu es Christus Filius Dei viui, respondit ei Iesus. Beatus es Simon BarIona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui in cælis est. Ideo beatus es, quia Pater meus te docuit, nec terrena te opinio fefellit, sed inspiratio cælestis instruxit, & non caro & sanguis, sed ille tibi cuius sum Filius vnigenitus indicauit & inquit. Ego dico tibi, hoc est, sicut Pater meus tibi manifestauit diuinitatem meam, ita & ego tibi notam facio excellentiam tuam: Quia tu es Petrus, id est, cum ego sim inuiolabilis petra, ego lapis angularis, qui facio vtraque vnum, ego fundamentum præter quod nemo potest aliud ponere tamẽ & tu quoque petra es, qui à mea virtute solidaris, vt quę mihi potestate sunt propria, tibi sint mecum participatione communia. Et super hanc petrã ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Super hoc inquit saxum, hanc soliditatem & fortitudinem æternum construam templum, & Ecclesiæ meæ cælo inferenda sublimitas in huius firmitate consurget.

Esa. 28. Ephes. 2.

Petrus quomodo à Christo vocatus sit petra.

SERMO IN EADEM SOLENNITATE.

Quantum adniti debeant Christiani omnes, vt in S. Ecclesiæ Catholicæ vnitate permaneant, & de laudibus sanctorum Apostolorum Petri & Pauli,

TV es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam, Matth. XVI. Magna res est dilectissimi Ecclesia Catholica, tantæq; firmitatis, vt nullis possit perrũpi quantumuis sæuorum hostium incursibus, nullis omnino fraudibus aut cuniculis vel dæmonum, vel malorum euerti. Insurgant omnes tartarei spiritus, totus hic mundus, id est, vniuersa impiorum caterua simul vno impetu totisq; viribus in Ecclesiam Christi incurrant, nihil tamen omnino illi obesse poterunt, sed velint nolint Petri nauiculam ad portum tandem quandoq; supernæ gratiæ pertingere ferre cogentur. Non enim fallit aut mentitur veritas quæ ait: Portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Nihil autem aliud est Ecclesia Catholica, nisi fidelium collectio sancta, quæ rectam de Deo fidem seruat, vera religione, Deum colit & adorat, vnum atque idem sentit, & profitetur in ijs quæ ad fidei articulos & sacramentorum vnitatẽ pertinent.

Ecclesia Catholica quænam verè dicatur.

tinent. Est alia Ecclesia, quam scriptura synagogã satanæ, & ecclesiam malignantium appellat, quæ purissimo veritatis fonte derelicto turbidam sibi haurit aquam, foditq; cisternas dissipatas, carnalium videlicet opinionum, ex insano nascentium cerebro humanaq; conceptarum temeritate, plus suo iudicio, quàm alijs quibusuis tribuente. Quæ cum non regatur spiritu veritatis & pacis, in multa scinditur, nec vsquam ipsa sibi constat, sed pro varijs hominum ipsi deditorum affectibus & iudicijs modo hæc, modo illa affirmat, eademq; paulo post aut negat, aut mutat. Quæ est origo cunctarũ hæresum & errorum, omnis perfidiæ causa. Quam nos D. Paulus Apostolus fugere monuit, vbi ait, scribens Timotheo: *O Timothee depositum custodi, deuitans prophanas vocum nouitates.* Quæ verba elegãtissime exponens Vincentius Lyrinensis, pietate iuxta ac eruditione clarus, ita ait: Deuita, inquit Apostolus, ô Timothee quasi viperam, quasi scorpionem, quasi basiliscum, ne te non solum tactu, sed etiam visu afflatuq; percutiant. Quid est deuitare, Cum huiusmodi nec cibum sumere. Quid est deuita? *Vt quis*, inquit, *venit ad vos, & hanc doctrinam non adfert.* Quam doctrinam, nisi catholicam & vniuersalem? & vnam eandemq; per singulas ætatum successiones incorrupta veritatis traditione manentem, & vsque in secula sine fine mansuram? Quid tum? *Nolite*, inquit, *recipere eum in domum, nec Aue ei dixeritis. Qui enim dicit illi Aue, communicat operibus eius malignis.* Prophanas, inquit, vocum nouitates. Quid est prophanas? Quæ nihil habent sacri, nihil religiosi, ab ecclesiæ penetralibus, quæ est templum Dei, penitus extraneas. Prophanas inquit, vocum nouitates: Vocum, id est, dogmatum, rerum, sententiarum nouitates, quæ sunt antiquitati contrariæ. Quæ si recipiantur necesse est vt fides beatorũ patrum aut tota, aut certè magna ex parte violetur: Necesse est, vt omnes omniũ ætatum fideles, omnes sancti, omnes casti, cõtinentes, virgines, omnes clerici, leuitæ & sacerdotes, tanta confessorum millia, tanti martyrũ exercitus, tanta vrbium, tanta populorum celebritas & multitudo, tot insulæ, prouinciæ, reges, gentes, regna, nationes: totus postremo iam pene terrarum orbis, per Catholicam fidem Christo capiti incorporatus, tanto seculorum tractu ignorasse, errasse, blasphemasse, nescisse quid crederet, pronuncietur. Hæc ille. Quibus verbis graphicè depingit hæreticorum vitanda dogmata, vtpote ex ipsorum insanis mentibus, non sancti Spiritus instinctu hausta ac propalata. Itaque fideles omnes summo debent studio quantum sibi optant propitium habere Deum, & animas suas ab æternis inferorum flammis seruare immunes, ad id anniti, vt nunquam temere ab ecclesiæ Catholicæ persuasione se patiantur abduci. *Oportet enim hæreses esse vt & qui probati sunt, manifesti fiant*, id est, vt quisque quam tenax, & fidelis, & fixus Catholicæ fidei sit amator appareat. Moueri autem, omni doctrinæ vento, & instar arũdinis quolibet auræ pulsantis flatu agiteri, id verò leuissimæ mentis est. Solidandus ergo est animus, vt etiam si Angelus de cælo aliud euangelizet, præterquàm quod annunciatum est nobis, anathematis loco habeatur. Non mihi dicat quisquam. En tot eruditi homines ita sentiunt ita scribunt, aliquot etiam principes in hac sententia sunt. Nunquam ergo eruditos eos dixerim, qui à sanctorum Patrum tot seculis receptis sententijs non verentur diuersum sentire, nec eos principes imitandos sen-

Ecclesia sathanæ & malignantium quænam dicatur. Hiere.2.

1.Tim 6. Vincentius Lyrinensis.

2.Ioan.2. Dogmata hæreticorum quanto studio iunt omnibus vere Catholicis vitanda. 1.Tim.4.

1.Cor.11. Ephes.4. Matth.11. Lucę 7. Galat.1.

Docti quinã verè dicãtur.

tio, qui impiorum hominum adinuentiones totius ecclesiæ consuetudini & sententiæ anteponunt. Si quæras, quamobrem docti errent, & potentes fallantur? Cito respondeo, doctos vel potius sciolos ob suam superbiam datos à Deo in reprobum sensum: potentes verò non omnes, sed qui Deũ non metuunt, ob voluptatum & vanitatum studia contemptos à Deo, atque indignos qui veritatem perspiciant. Non est igitur cur quisquam horum exemplo ab Ecclesiæ vnitate sese abiungat. Qui semel in baptismo Christo nomen dedimus, in illius famulatu ad vltimum vsque spiritum constanter permanere debemus. Famulari autem Christo non potest, quisquis extra illius magnam domum, quæ est Ecclesia Catholica, profugus abscedit. Credere quidem potest, & Christum quoque confiteri potest, sed seruus fidelis Christi esse non potest. Sicut membrum si è corpore distrahatur, non potest non emori: ita impossibile est vitam illi manere spiritualẽ, qui ab Ecclesiæ consortio disiungitur. Et tamen tales sunt hæretici omnes, Iudæi & Ethnici, qui tanto sunt à vera vita remotiores, quãto sese extra ouile Christi magis subducunt & abalienant. Quorum est reuera misera & deplorãda conditio, quandoquidem etsi corpore viuunt, spiritu mortui sunt, & licet sæpe calamitosam atque miserrimam ducant vitam, multa quoque secundùm speciem præclara agant opera, dura & aspera multa patiantur, noctes sæpe ducant insomnes, studijs aut alijs intenti laboribus, tamen post hæc omnia mox vbi excesserint è corpore, ducuntur in immane chaos tartarorum, de præsenti exilio & miseria, ad æternas transeũtes tenebras, & ignem inextinguibilem, diabolo & angelis eis paratum: At verò qui in Christi ouili in Ecclesia sancta Catholica fortiter perseuerant, & simplici fide, spe bona, synceraq; charitate Domino adhærent, ij ex capite Christo vitalem spiritum, gratiam, virtutes & sancti Spiritus varia suscipiunt charismata, in ijq; crescunt & augescunt: alij tamen plus alijs, prout quisque ad eiusmodi influxum percipiendum sese magis accommodat: atq; vbi hinc emigrarint, ad cælestem ducuntur patriam, & gloriam sempiternam. Quod si qui etiam interim minus bene viuant, tamen ab communibus Ecclesiæ præcibus non excludũtur, quãdiu ab Ecclesiastica vnitate diuisi nõ sunt. Atq; ita fit, vt multo facilius possint effici capaces gratiæ, quam hæretici & alij penitus ab Ecclesia alieni.

Stabilitate quanta opus sit in vera Catholicaq; fide. 2. Tim. 2.

Non verè catholicorum omniũ quàm vita, qualisq; mors.

Matth. 25.

Catholicorũ verorũ vita ac mors quàm felix.

Hoc nimirũ præstat vnitas corporis Christi mystici, in quo membra alia pro alijs solicita sunt, & saniora infirmis studiosius subueniunt, vt possint sanitati restitui, donec tandem omnes occurramus in virum perfectum, quod erit in futura resurrectione mortuorum, quando iam similes erimus capiti nostro, nec quicquam in nobis imperfectum reliquum erit. Hac ratione non solũ qui adhuc temporariã agunt vitam, sed qui iam in cælis beati viuunt Angeli & spiritus hominum beatorum, imo etiam ipsum caput nostrum Dominus Iesus Christus mira nobis beneuolentiæ & charitatis coniunctione deuincti sunt, semper solicitam nostri curam gerentes, vt ad ipsos pertingamus, idq; multo magis quàm de illis qui foris sunt. Nam & horum quidem salutem diligunt, sed quia eos ab vnitate corporis, quod ipsi sunt, alienos conspiciunt, minus illos curant quàm nos, vtpote quos sibi corporatos sentiunt. Pulcherrimè sanc D. Ioannes Chrysostomus Ecclesiam

Vnitas corporis Christi mystici quanto sit encomio digna. Ephes. 4. 1. Ioan. 3.

Chrysostom.

fiam Catholicam depingens, vt nos ad illius retinendam colendamq; vnitatem illiciat, in opere Homiliarum in Matthæum, quod imperfectum vocant (Si tamen ille eius autor est) ita loquitur: Quamuis infestatione inimici ecclesia, vel seculi tempestate laboret, quibusuis tentationum fluctibus pulsetur, naufragium facere non potest, quia Filium Dei habet gubernatorem. Inter ipsos enim turbines mundi, inter ipsas seculi persecutiones, plus gloriæ ac virtutis acquirit, dum in fide firma & indissolubili permanet. Nauigat enim instructa fidei gubernaculo, felici cursu per huius seculi mare, habens Deum gubernatorem, angelos remiges, portans choros omnium sanctorum, erecta in medio ipsa salutari arbore crucis, in qua euangelicæ fidei vela suspendens, flante Spiritu sancto, ad portum paradisi & securitatem quietis æternæ deducitur. Paulo post eodem capite de ecclesia hæreticorũ idem subiungit. Est & alia seculi nauis non Dei, id est, collectio hæreticorũ, quæ sibi huius nomen Ecclesiæ vendicat, sed est nauis maris, quia huiusmodi ecclesia non Dei est, sed seculi: quæ licet habere in se prædicationem Dominicæ crucis videatur, tamen inualida est arbor eius, quia vbi nõ est veritas fidei, infirma crucis assertio est. Et ideo huiusmodi nauis, hoc est, ecclesia hæreticorum amisso veræ fidei gubernaculo, dominantibus aduersis spiritibus, in naufragium mortis æternę demergitur, quę gubernari à Christo Domino non meretur. Hæc ille. Quis iam ita amens erit, vt relicto cœtu Filiorum Dei, & congregatione fidelium, quibus Christus vt caput præsidet, illi se impiorũ cõciliabulo adiungat, cui Lucifer dominabatur? Quis in tantum stolidus ac improbus esse velit, vt aut propria iniquitate sua dignum se faciat, qui Ecclesiæ iudicio & autoritate extra ecclesiam ejiciatur, aut suapte amentia & peruicacia inde se ipse præcipitet? His enim duobus modis peccator ab Ecclesia expellitur.

Ecclesia Catholica quam pulchre naui comparetur.

Collectio hæreticorum qui Ecclesiæ sibi nomen vsurpet.

Ecclesiã bisariam aliquẽ abijcere ait.

Semper ergo dilectissimi Christi corpori inhæreamus, nec quicquam æque fore formidemus quam à Christi membris separari. Quod si hodie multi ita dementes sunt, vt leuissima facilitate sese transferant ad hæreticos, agantque multa, quæ Ecclesia Catholica damnat & horrenda anathematis plectit sententia, nos tamen eorum amenti am non imitemur. Maneamus intra ouile pijssimi Pastoris & redemptoris nostri Domini Iesu, simus oues pascuæ eius, repleamur in bonis domus illius, sectemur pacem, amemus concordiam, dissensiones summopere execremur. Semper ob oculos versetur Psalmus ille breuis, sed grauissimo sententiarum pondere venerabilis, quo Propheta canit: *Ecce quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Sicut vnguentum in capite, descendens* &c. Ecce inquit, quam bonum & quam iucundum habitare fratres, nempe Christianos omnes intra sanctam Ecclesiam Catholicam, in vnum, id est, in mutua charitate, & dulci animorum consensione, vt ne qua admittant scandala, nullas velint hæreses, dissidia quæuis execrentur, sed vnum teneant baptisma, eundem colant Dominum, indissimilem fidem profiteantur, & pacem inuiolabili seruent studio, quicquid paci aduersum est respuentes. Nimirum adeo suauis ac iucunda pax est, vt quidam sapientes affirmẽt nihil in natura præstantius, nihil dulcius excogitatum. Vera namque pax est tranquillitas animi, simplicitas cordis, vinculum amoris,

Psalm. 94. Psalm. 84. Hebr. 13. Psalm. 32.

Pace vera vti nihil dulcius vel præstantius in vita haberi possit.

charitatis nexus, Reip. solamen, domorum iucunditas, angelis domestica, dæmonibus inimica, Deo super omnia grata, & omnium rerum concordia. Et vbi concordia est, ibi harmonia, ibi suauitas, ibi iucunditas. Ex pace peruenitur ad benedictionem, de benedictione ad vitam & regnum, ex vita verò ad vnionem felicissimam cum Deo. Vnde vltimo huius Psalmi versu Propheta sic habet. Quoniam illic, vbi scilicet fraterna viget concordia, mandauit Dominus benedictionem, & vitam vsque in seculum. Deus enim pacis pace delectatur, & amat pacis studiosos, benedicitq; illis, ministrando gratiam in præsenti, qua freti crescant & progrediantur in iustitia & sanctitate, & vitam sine fine in futuro seculo. Illos autem qui transgredi non verentur terminos à patribus statutos, segregantq́ue semetipsos, animales, spiritum non habentes, innitentes prudentiæ suæ, dicentes se sapientes cum sint stulti & miseri, ediuerso Deus iustus & sanctus execratur ac maledicit vsque in æuum sempiternum. Hac de causa beatissimi Apostoli Petrus & Paulus, quorum hodie insignem triumphum Ecclesia celebrat gratulabunda & laudans, modis omnibus conati semper sunt ad pacem, ad concordiam, ad mutuam charitatem ad veram vnitatem fideles exhortari. Pro hac denique tuenda vnitate etiam sanguinem suum fundere non dubitarunt. Quos nobis Dominus Iesus duces & patres atque pastores præposuit, quorum & exempla & præcepta adhortationesq́ue sectemur, & meritis ac precibus adiuuemur. De quorum meritis & virtutibus quæ omnem loquendi superant facultatem, vt ait Leo papa sanctissimus, nihil diuersum, nihil debemus sentire dissimile, quia illos & electio pares, & labor similes, & finis fecit æquales: eorum, vt idem inquit, gratia Dei in tantum apicem inter omnia Ecclesiæ membra prouexit, vt in corpore, cui caput Christus est, quasi geminum illos condituerit lumen oculorum. Quos etsi Dominus grauiter labi permisit, vt ex seipsis discerent humanæ fragilitati condolere, tamen lapsos rursus mirabiliter erexit, tantisq; gratiæ & gloriæ cumulauit donis, vt penè nullis eis possint æquiparari. D. Petrus prius ancillæ voce, ita perterritus, vt Dominum negaret, postmodum nullos neque reges, neque præsides neque tyrannos metuit. D. Paulus quanto atrocius ante erat Ecclesiam persecutus, tanto immaniores postea pro Deo & Ecclesia labores ac dolores libentissimè sustinuit. De S. Petro apud D. Clementem libro VII. Recognitionum ipsius Petri verbis fertur in hunc modum: Panis mihi solus cum oliuis, & raro etiam cum holeribus in vsu est. Indumentum autem hoc est mihi quod vides, tunica cum pallio: & hæc habens, aliud nihil requiro. Hoc mihi sufficit: quia mens mea non ad hæc præsentia, sed ad illa quæ æterna sunt, aspicit: & ideo nihil me rerum præsentium visibiliumq; delectat. Paulus verò de seipso scribens. *Castigo*, inquit, *corpus meum & in seruitutem redigo, ne cum aliis prædicauero ipse reprobus efficiar.* Rursumq́ue alibi scribens Thessalonicen. *Vos, inquit, testes estis & Deus quam sanctè, & iustè, & sine querela vobis qui credidistis, affuimus.* Itemq́ue: *Memores estis fratres laboris nostri & fatigationis. Nocte & die operantes, ne quem vestrum grauaremus, prædicauimus vobis Euangelium Dei.* Ex quibus vero & alijs testimonijs penè innumeris, elucet horum venerabilium patrum strenua corporis edomationem & rerum omnium contemptum feruor ac studium: quos etsi non æqualibus passibus, tamen pro modulo nostro imitari debemus.

Pacis verè fructus qui sint.

Iudæ 1.

Rom. 1.

Leo Papa. Apostolorũ Christi præcellentia quanta.

Matth. 16. Marc 14. Petrum Apostolum cur Christus se negare permiserit. Act. 5.

S. Clemens Papa. D. Petri Apostoli frugalitas & paupertas quanta.

1. Cor. 9. 1. Thes. 2.

Ibidem. Apostolorũ vestigijs vti omnibus Christianis inhærere cõuenit.

debemus. Si enim tam præcellentes viri, quos iam ſancti Spiritus gratia adeo confirmarat, vt in peccatum mortiferum labi non poſſent, vſque adeo in ſeipſos rigidi fuêre, qua fronte, quaue conſcientia nos audebimus molliter & delicatè viuere, noſtrisqúe indulgere affectibus, carni quicquid libet ſubminiſtrare, de Dei miſericordia ſecuri, pœnitentiam ſalutarem negligere cum tamen miſeri & fragiles ſimus, & alijs atque alijs ſubinde vitijs implicemur? Angúſtam eſſe viam, quæ ducit ad cælos non iam ex Chriſti tantum verbis, ſed etiam Apoſtolorum eius geſtis diſcimus. In hac perſeueremus, ab hac ne latum vnguem recedamus. Quod ſi adhuc puſilli ſumus & debiles, paruusqúe in nobis ineſt feruor erga Deum, confugiamus ad beatos Apoſtolos, eorumqúe ſuffragia ambiamus, vt quantum proprijs peccatis deprimimur tantum Apoſtolicis meritis erigamur. Neque timere debemus, ne parum nobis tantorum patrum collatura ſit interceſſio apud Deum. Non poſſunt vllam apud Deum repulſam pati, qui iam vnum cum Deo effecti ſunt, vſque adeo in diuinitatis abyſſum abſorpti, adeoqúe Deo coniuncti, vt quod Deus eſt per naturam, ipſi ſint per gratiam. Quanto autem erga nos maiorem illorum experti ſumus charitatem & ſolicitudinem, tanto eos feruentiori amore & gratitudine proſequi debemus. Per hos enim reuerendiſſimos patres nobis Chriſtus annunciatus eſt, per hos gentium cæcitas profligata eſt, & lumen veritatis orbi inuectum, poteſtas dæmonum & ſæua tyrannis excluſa: denique optima & præclariſſima nobis tradita viuendi præcepta. In quibus tanta extitit charitatis & miſericordiæ abundantia, vt haud ſecus conuertendis miſeris obcæcatisq́ peccatoribus totos ſe impenderint, quam ſi omnes ipſi genuiſſent. De ipſis D. Bernardus quadam concione piè admodum & eleganter ita ait. Tales decebat humano generi paſtores & doctores conſtitui, qui & dulces eſſent, & potentes, & nihilo minus ſapientes. Dulces, vt me blandè & miſericorditer ſuſciperent: potentes, vt fortiter protegerent: ſapientes, vt ad viam & per viam ducerent, quæ ducit ad ciuitatem. Quid Petro dulcius, qui tam dulciter omnes ad ſe conuocat peccatores, ſicut & Actus apoſtolici, & epiſtolarum eius ſeries atteſtatur? Quid illo potentius, cui & terra obediuit cum mortuos reddidit, & mare ſub pedibus eius ſe calcabile præbuit? qui Simonem Magum ſpiritu oris ſui in aëre attigit, qui claues regni cælorum tam ſingulariter accepit, vt præcedat ſententia Petri ſententiã cæli? Quid autẽ illo ſapientius, cui non caro & ſanguis reuelauit? Libentiſſimè Paulum ſequor, qui præ nimia dulcedine luget eos, qui peccauerunt, & non egerunt pœnitẽtiam: qui fortior eſt omni principatu & poteſtate, ſapientiam & medullam ſacrorum ſenſuum non à primo vel ſecundo, ſed à tertio cælo largiter aſportauit? Idem de eiſdem alio ſermone loquens: Apoſtolorũ, inquit, Chriſti feſtus agitur dies, quibus ſanè plurimum à nobis honorem deberi ſcio: ſed vtrum poſſit aliquis exhiberi, hæſito ſatis. *Nimis enim honorati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum.* Quid enim? Si in terra adhuc poſiti omnia poterant, non quidem in ſe, ſed in Chriſto, quid non poterunt hodie viuẽtes in æterna felicitate cum ipſo? Diuus quoque Maximus Epiſcopus in horum patrum laudem ſic ait: Hi ſunt Eccleſiarum columnæ Petrus & Paulus, quos & vita ſanctiſſima venerabilem perduxit ad morté, & glorioſus occaſus fecit eſſe perpetuos. Quos

Matth. 7. Lucæ 13.

Sanctorũ nos ſuffragijs adiuuari.

Bernardus.

Potentia & dulcedo Apoſtolorum.

Matth. 14. Marc. 6.

Matth. 16. Ibidem. 2. Cor. 12.

Actor 9. 2. Cor. 12. Bernard.

Pſalm. 38.

S. Maximus.

non solum honoramus vt martyres, sed & vt magistros patresq; martyrum veneramur, qui Ecclesiam Dei & cælestis prædicationis doctrina, & pij sanguinis effusione fundarunt. Itemq; Beati Petrus & Paulus eminent inter vniuersos Apostolos, & peculiari quadam prærogatiua præcellunt. Verùm inter ipsos quis cui præponatur incertum est. Puto enim illos æquales esse meritis, quia æquales sunt passione & simili eos fidei deuotione vixisse, quos simul videmus ad martyrij gloriam peruenisse. Non enim sine causa factum putemus, quod vna die, vno in loco, vnius tyranni tolerauere sententiam. Vna die passi sunt, vt ad Christum pariter peruenirent: vno in loco ne alteri Roma deesset: sub vno persecutore, vt æqualis crudelitas vtrunque constringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, persecutor decretus est pro virtute. Horum ait idem alibi, per vniuersum mundum hodie passio veneranda celebratur, horum hodie concursu lætissimo excolit Roma martyrium, & quorum dudum impia persecuta est sanguinem eorum, nunc peculiari deuota patrocinio gloriatur. Hæc ille antiquus & insignis pontifex. Itaque dilectissimi tam sanctos, tam illustres, tam præcelsos patres & patronos nostros ardentissimè diligamus, studiosissimè veneremur, quotidianis precibus ac piè deuotionis affectibus & officijs inuocemus, & eorum institutionis ac exempla sectemur, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui viuit & regnat Deus in secula, Amen.

Idem.

S. Petrus & Paulus cum vno die vnoq; in loco ac sub vno tyranno passi sunt. S. Maxim.

SERMO II. IN EODEM FESTO.

Vt Christum Petrus amarit, & vicissim Christus Petrum. De beneficijs Dei nobis collatis: de laude vitæ monasticæ: vt Christiani omnes agni esse debeant, & de virtute obedientiæ.

DIxit Iesus Simoni Petro: *Simon Ioannis, diligis me plus his? Dicit ei: Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos.* Ioannis XXI. Tametsi charissimi non ignoraret Dominus præ cæteris se plus diligi à Petro, nihilominus percũctari ex eo voluit, vt & nobis id innotesceret. Planè multum dilexit B. Petrus Dominum Saluatorem. Vultis ne aliqua huius rei signa discere? Possunt ex pluribus obiter tria commemorari. Primum est, quod mox vocantem se Dominum Iesum relictis omnibus secutus est. Secundum, quod ex animo tempore passionis dixit ad Christum: Tecum paratus sum & in carcerem, & in mortem ire. Ex illo bonæ voluntatis feruore etiam extracto gladio amputauit deinde auriculam serui Dominum inuadentis. Tertium, quod tam vehementer doluit se eum magistrum negasse, vt quo ad superuixit semper noctibus surgens, fleuerit illud peccatum suum, quod tamen non malitia, sed animi infirmitate admiserat. Fertur etiã quoties dulcissimè allocutionis Christi fuisset recordatus, non potuisse sibi à lachrymis temperare præ nimia amoris dulcedine, atque ob id perpetuo suo in sinu sudarium tulisse, quo lachrymas tergeret, ita crebro ex oculis eius manantes, vt facies eius quasi adusta videretur.

Amoris B. Petri ad Christũ argumenta tripliciaquæ. Ioan. 1. Lucæ 22. Matth. 26. Marc. 14. Matth. 27. Lucæ 23.

S. Clemens Papa.

Sed quia Deus non potest non diligere diligentes ipsum, consequens est Petrum tam singulariter diligentem etiam vicissim à Christo haud vulgariter amatum esse. Quod quidem sex potest argumentis comprobari. Primum est, quod

Amoris Christi ad B. Petrum argumẽta sex quę.

quod Christus illum fecit Apostolorum caput. Alterum quod eum suum Vicarium & totius Ecclesiæ principem declarauit. Tertium, quod illi singulariter dedit claues regni cælorum. Quartum, quod efficaciorem miraculorum gratiam illi præstitit, adeo vt ad vmbram corporis eius mortui excitarentur. Quintum quod prædicationi eius magnam contulit virtutem, ita vt octo millia Iudæorum paulo post missum Spiritum sanctũ conuerterer. Sextum quod passionem illius fecit gloriosam eo ipso, quod eũ permisit ad suũ exemplum crucifigi. Verum quid prodest charissimi, si Petrũ nouerimus & feruenter amasse Dominũ, & eximiè charũ fuisse Domino, nisi & nos ardenter amare Christum studeamus, vt ab illo itidem multum amemur? Multa quidem sunt, quæ nos ad Christi amorem prouocent, sed vt ait D. Augustinus, nihil hoc æquè efficit, atque frequens & sedula beneficiorum Dei recordatio, ex quibus perspicuè licet intelligi, quantopere nos & amarit & amet. Et quamuis infinita in nos sint Dei beneficia, tamen nobis pauca retulisse hoc loco sufficiet. Primum illius beneficium est, quod nos creauit ad imaginem & similitudinem suam. Si quæras cur id fecerit, non ob aliud sanè quam pro nimia bonitate sua, qua cupiebat nos suæ beatitudinis participes efficere. Quales verò nos condidit? Certè admodum nobiles & illustres, & qui creaturis cunctis dominaremur. O si perstitissemus in obedientia integra erga illum, quam felices modo essemus. At euersi sumus hortatu diaboli, & proprio consensu. Iam penitus actum erat de salute nostra. Non erat spes vlla redeundi ad pristinum statum. Itaque Deus misertus nostri, quasi in seipsum crudelis fuit, vt nobis parceret. Videbat ex nobismetipsis nullum nobis restare auxilium vel consilium. Itaque Filium suum misit in similitudinem carnis peccati, vt ille omnis peccati expers immeritas daret pœnas pro peccatis nostris. O Patris inæstimabilem charitatem, ô Filij incomparabilem obedientiam. Agnosse ô homo quanti te fecerit Deus tuus, & vel iam nunc ingratus esse desine. Vt tu viuas vita æterna, mortis debitum pro te soluere non dedignatur. Dixit ipse Dominus in Euangelio: *Maiorem charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis*, & tamen ipse maiori charitate mortuus est etiam pro inimicis. Tertium beneficium est, quod vocauit nos ad fidem & cognitionem nominis sui. Paruum ne hoc vobis dilectissimi beneficium videtur? Non est paruum, sed immensum. Potest id vel inde intelligi quod tam innumeros reliquit in densissima mentis cæcitate, vt creaturæ potius seruiant quam creatori, & dicant deos opera manuum suarum: quorum omnium certa damnatio est. Est & aliud eius eximiũ beneficiũ, quo nonnullos vocat ad aliquod institutum monasticũ amplectendũ. Paucis hoc contingit, præsertim his turbulentis temporibus, sed quanto paucioribus præstatur, tãto magis colligi potest esse haud vulgare Dei beneficium. Vt enim Aristot. in Ethicis ait, omnia præclara rara, laudabilia & pulchra. Meministis vt olim ex Aegypto eduxerit Deus filios Israel, & quoties in veteri lege præceperit, vt essent memores tanti beneficij. Idẽ facit Deus, quãdo hodie certos quosdã electos suos ex hoc seculo nequã vocat ad vitã monasticã, quæ sanctorũ virorũ testimonio velut quædã paradisus terrestris est: esto quod quidã illic nõ bene viuant: quod nihil illi vitæ derogat, quãdo etiã nemo propterea damnat matrimoniũ, quod multi sint adulteri. Potest adhuc

Matth. 16. Ioan. 21. Matth. 16. Act. 5.

Act. 2. 4.

Beneficia Dei vt in nobis eius amorem excitent. Augustin.

Quare qualesque nos Deus creauerit.

Rom. 5.

Ioan. 15.

Vocatio ad fidei Deique cognitionem quantum sit beneficium. Rom. 1.

Vocari ad monasticum institutum quam sit beneficiũ magnificum. Aristot.

Exod. 2. 13. Deut. 4. 6. 8.

Parcere peccatis quã sit Dei maximũ beneficium.

aliud huc adferri non paruipendendum Dei beneficium, quod nobis tam benignè pepercit multo tempore in peccatis nostris. O quam innumeri iam cruciantur apud inferos, qui fortè nõ nisi vnum perpetrarunt peccatũ mortiferum: & nos post plurima peccata adhuc pœnitendi spacium habemus. Si vel semel peccassemus, iure nos creaturæ omnes persequi deberent. Cum enim cætera omnia, quę Deus condidit, quãuis rationis expertia, tamen seruent ordinem & modum suum, homo rationalis contemnit æternas leges Dei sui, nullis neque promissis, neque minis illius flexus. O magnam & intolerãdam hominis ingratitudinem. Et quia hodie plerique deridentur eos qui monasticen amplectuntur, libet pauca in illius laudem hic commemorare.

Monastica vita quanta sit laude cõmendanda.

Certè charissimi non est vita monastica contemnenda. Si omnem scripturam sacrã diligenter perspexeritis, inuenietis eos qui hodie monachi vocãtur, multa exempla, multasq; scripturæ sententias pro ipsis facientes habere. Imo verò non contemnendæ autoritatis patres liberè asseuerant professionem monasticam baptismi virtutem habere, ita vt hominem prorsus liberet à culpa & pœna, si tamen ritè fiat. Si enim vt Dominus ait, eleemosynam danti omnia munda sunt: & vt Theologi dicunt, posset quis tantas præstare eleemosynas, vt peccatis omnibus & pœnis absolueretur, cur non id multo magis assequatur is, qui sese & omnia sua dedit & offert Deo? Itemq; ijs qui martyrij causa pro Christo & iustitia mortem excipit, totus fit liber ab omni culpa & pœna cur non etiam id obtineat monachus, qui ob Christũ mortem amplectitur spiritalẽ, & longos ac acerbos multos fert dolores seipsum & propriam mortificando voluntatem? Vnde etiam nulla solet alicui pœtentię mulcta grauior irrogari, quam vt sese in cœnobium aliquod recipiat. Possunt autem, quibus Deus eam donauit gratiam, vt monasticen amplectẽrentur, merito de tanto beneficio gratulari, cum ob multas alias causas, tũ etiã, quod vt sancti patres argumentis certis probant quoties se gaudent cœnobiũ petijsse, & Deo seruituros obtulisse, integram consequuntur veniã peccatorum, si se peccasse doleant. Nõ ergo deridendi sunt, sed laudandi, qui cõtemptis mundi vanitatibus, totos se conferunt ad seruiendum Deo. Atq; his interim nonnihil extra ordinem dictis, ad Apostolum Petrũ reuertamur.

Lucæ 11.

Ioan. 12.

Audiuistis iam ante quantum is Christũ dilexerit, & quantum illum Christus amarit. Superest, vt & hic audiatis, vti Christus illi oues suas pascendas commiserit. Vt enim ex sermonis huius themate aduertere potuistis, Christus illũ oues suas pascere iussit. Non enim voluit pius Dominus ex hoc mundo abiturus gregem suum penitus desolatum relinquere, sed sui loco alium præfecit rectorem & pastorẽ, nempe S. Petrum Apost. dicens illi: Pasce agnos meos. Quod licet soli dictum sit Petro tanquam vniuersæ Ecclesiæ præcipuo pastori, cuius etiam potestate funguntur, quotquot illi legitimè succedunt Rom. Pont. tamen etiam cuilibet prælato cura incumbit gregẽ sibi creditum pascendi. Cum enim non possit vnus Rom. Antistes omnibus satisfacere, curæ suæ partẽ multis alijs communicauit, quibus singulis dicit Christus, Pasce agnos meos, id est, habeto curam populi mei tibi commissi. Quod autem Dominus dicit. Pasce agnos meos, hoc vtiq; vult intelligi, vt Christiani omnes, qui tamen ad ipsius ouile velint pertinere, sint agni, id est, simplices, mansueti, innocẽtes, instar agnorum tractabiles, sine clamore & murmuratione, sine

Pontifex Romanus cur munia deti uet in alios.

sine inuidia & mordacitate (non enim mordent agni pastoris manum) sine calcitratione, sine elatione & proteruia. Atque vtinam nos charissimi tales agni simus. Siquidem eiusmodi Christus nos esse voluit, quando ait prælatis nostris: Pasce agnos meos. Non dixit: Pasce vitulos meos, pasce lupos meos, pasce porcos meos. Non enim id genus hominum, qui horum animantium habent mores, Christus suis vicarijs pascendos commisit, vt tales permaneant, sed vt oues fiant. Itaque etsi tales quandoq; feruntur, ideo fit, vt positis malis moribus, in numerum agnorum transeant, id est, ex malis boni fiant. Quod si nolint, arcendi sunt & excludendi ab agnorum consortio, ne illos perdant. Per vitulos, qui insolentes sunt, nec frænum patiuntur, nec ligari se sustinent, sed curritant, & saltant, & clamitant, possunt accipi homines immorigeri, dissoluti, inquieti, qui frenum obediétię ferre nolunt, nec suis obtemperare prælatis, sed rupto sanctæ obediétiæ chamo, quo duci debuissent ad æternæ pascua felicitatis, instar vitulorum currunt præcipites quocunq; illos propria ducit voluntas: nec nisi vi quadam & pœnarum formidine ad prælati voluntatem flecti possunt. Qui si tales perseuerent, tandem boues & tauri, vbi cornua creuerint, efficiuntur, omnibus intolerabiles & intractabiles. Per lupos intelligamus homines iracundos, vindictę cupidos, detractionis libidini deditos, discordiæ semina spargere paratos, rebelles, & velut canes latrantes. Lupi enim sunt canes syluestres. Tales pascere molestissimum est. Et quamuis vni eiusmodi sæpe maior cura, quam centum alijs impendatur, tamen plerumq; labor est superuacaneus, quia licet foris quandoq; ouinā sumant pellem, tamen intus lupi ingenium permanet, atq; eo ipso multo sunt perniciosiores, quam si manifesto sese proderent. Istos omnino expedit à grege Dominico remoueri. Porci deniq; illos significant, qui ad bona opera, & ad quæ obligati sunt, quæq; ad Dei spectant honorem, pigri ac desides sunt, & somnum ac carnis delicias amant, fœdisq; cogitationibus & factis vt porci sese inquinant. Sed his prętermissis (non enim volumus horum studia imitari) ad oues redeamus. In veteri lege agni præcipuè erāt hostiæ quæ Domino offerebātur. Et nos charissimi, qui diabolo & pompis eius abrenunciauimus in baptismo, debemus modis omnibus esse agni, vt simus gratū Deo sacrificium. Habent agni quamuis irrationales pecudes, proprietates quasdam suas quas etiam hominem imitari deceat. Agnus animal est mansuetū, humile, patientissimum, & iræ prorsus expers. Id sanè maximè nos imitari conuenit, quando & Apostolus dicit: *Seruum Dei nō oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes*. Quod si qui nos affligant, non moueamur, quandoquidem tales nobis præbent proficiendi materiam, multo magis, quam qui palpant, aut laudant nos. Ira quatuor habet gradus. Primus est in corde: alter in facie: tertius in lingua: quartus in facto. Ad hoc vitium reprimendum multū valet, vt dum quis eo se accensum sentit, linguam frænet penitus, donec cesset ignis pestilens. Si enim nullum habeat ignis spiramen, facilè sua sponte extinguitur. Attamen notandum hic est, iram, quatenus est passio naturalis, & motus quidam rationem præueniens, non esse peccatum, si ratione cohibeatur, ne voluntate, aut locutione, vel facto ad peccatum erumpat. Et eiusmodi motus primus vitari vix potest, præsertim à Cholericis, qui sunt ad

Vi tuli quinā mystice accendi fiat.

Boues & tauri quinā mystice dicitur.

Lupis quinā similes sint homines.

Porcis quinā homines significantur.

Exod 12. Leuit. 1. 12. Num. 7. 28.

Agnorū proprietates bonæ quæ sint.

2. Tim. 2.

Iræ gradus quatuor qui.

Ira quando sit peccatum.

Agnus vt matrem suam agnoscat.

iram faciles. Deinde agnus matrem suam etiam inter mille oues nullo negocio agnoscit. Sic & Christiani debent agnoscere superiores suos, qui quatenus eos reprehendunt, docent, regunt, pascunt, sunt patres eorum: quatenus eos consolantur, eis blandiuntur, & pietate quadam eos trahunt & iniurias remittunt, matres sunt. Itaque debemus prælatis nostris, tanquam spiritalibus parentibus honorem & reuerentiam exhibere, qualescunq; etiam sint, adeo vt etiam sublimiter, & bene de illis sentiamus, si non ob vitæ meritum, si fortè manifestè mali sint, tamen propter officium, quando & Christus illis dicit: *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit.* Atque sine his duobus, puta dilectione & reuerentia erga prælatum, non potest esse vera & syncera obedientia, ex qua tamen præcipuè pendet tota salus nostra: itaq; obedientia inter virtutes morales præcipuum tenet locum: & quicquid fiat obedientia, duplex habet meritum: vnum ex ipsa actione, alterum ex virtute obedientiæ. Fit sæpius, vt minus bonum si fiat ex obedientia, longè sit acceptius Deo, maiori bono ex propria volũtate peracto. Vnde haud mediocris præstatur cõsolatio illis, qui monasticum sunt professi institutum, quando quicquid agunt nisi sit ex se malum, etiamsi alioqui indifferens sit, si propter obedientiam faciant, meritum inde acquirant, puta, si comedant, bibant, dormiant, &c. Sed & Christiani omnes quicquid faciunt boni, amittunt mali, eo semper referre debent, vt diuinæ obediant voluntati. Est autem duplex obedientia. Vna necessitatis, qua quis vel naturæ, vel constitutionis lege obtemperare habet, vt seruus domino, filius patri: Et hæc habet quidem meritum suum, si rectè & ordine fiat: altera est voluntaria, qua quis vltra siue ipsi Deo, siue prælato propter Deum morem gerit. Hæc magni est meriti apud Deum, & de illa dicitur 1. Reg. 15. Melior est obedientia, quam victimæ. Porro obedientiæ meritum in prosperis sæpè minuitur ex propria voluntatis desiderio: vt si cui aliquod officium publicum, quod illi honori possit esse vel quæstui, imponatur, tãto minus inde habet meriti, quãto magis ipse eo aspirat ex propria voluntate, quæ in talibus minima esse debet. Si aduersis autem quanto plus accedit propriæ voluntatis assensus, tanto est magis meritoria obedientia: vt si cui iniungatur ieiunium, & ille ex deuotione valde cupiat ieiunare. Ad obedientiam, sine qua nullus poterit saluus fieri, prouocare nos potest, & debet, quod Omnipotens Deus sæpenumero horribili vindicta castigauit inobedientes. Probat id Luciferi, & complicũ eius æterna damnatio, Adæ & Euæ ex paradiso expulsio & totius humani generis calamitas inde secuta. Vxoris Loth in statuam conuersio. Saulis à regni sede deturbatio, prophetæ illius, qui contra præceptum Domini comedit panem in Bethel, à leone præfocatio, multa alia scripturæ exempla, vt cætera omittam, quæ à sanctis patribus passim commemorãtur. Maximè verò commouere, debet quemlibet Christianum quod ipse Filius Dei non solum Deo Patri, sed & Virgini matri, & patri putatitio, multisqúe alijs libentissimè obediuit. Cuius exemplo permoti multi sancti homines, noluerunt propria voluntatis gaudere libertate, sed alterius arbitrio se regendos commiserunt. Denique S. Patres nostri & Apostoli Petrus & Paulus, quibus hic dies sacer est, sanguinem suum fundere, & innumera perpeti aduersa maluerunt, quã à Dei obedientia discedere. Itaque & nos dilectissimi castigemus corda nostra

Prælati quando honorandi sint.

Luc. 10.

Obedientiæ vt meritum habeat duplex.

Monachus vt semper mereri possit.

Obedientia duplex quæ.

Meritum obediẽtiæ quomodo vel minuatur vel augeatur.

Inobedientiam vt Deus semper punierit.

Esaiæ 14. Genes. 3. Genes. 19. 1. Reg. 5. 3. Reg. 13.

1. Pet. 1.

stra in obedientia charitatis, vt simus veri agni & oues Christi, & ab illo agnosci mereamur. Ambulemus semper sub obedientia cum amore & reuerẽtia erga prælatos nostros, cum mansuetudine & patientia erga proximos, & æquales, cum bono exemplo erga mortales omnes, vt in extremo die cum ouibus collocemur à dextris filij Dei, cui est cum Patre & Spiritu sancto honor & gloria in secula seculorum, Amen.

IN SOLENNITATE VISITATIONIS BEATISSIMÆ semper Virginis Mariæ: Epistolam cum sua Paraphrasi quære in Festo Conceptionis eiusdem Beatæ Virginis Mariæ.

EXEGESIS EVANGELII IN EODEM FESTO.

Lucæ primo.

FRequenter Ecclesia Catholica memoriam celebrat matris Dei, honorante filio Dei matrem suam. Nec tamen quantumcunque illi impendat piè venerationis, dignè se eam laudare, aut pro meritis extollere posse putat Ecclesia. Quis enim dignis vehere laudibus possit matrem Omnipotentis Dei? Sed satisfacit deuotioni suæ, colens eam per quam se suscepisse nouit redemptorem atque seruatorem suum. Atque hoc ipsum pijs omnibus non solum non molestum, sed suaue & iucundum est, identidem scilicet honorare virginem tam beatã, quamuis impios hæreticos id torqueat, putantes derogari filio, quod matri impenditur. Sed nos dilectissimi quantum possumus in matris Dei laudibus perseueremus, certi id gratissimum esse Deo, qui intantum hanc sacratissimam dilexit virginem, vt nulla omnino creatura illi vlla ratione possit comparari. Cuius rei certissima documẽta sunt, quod Deus Pater æternus vnigenitum Filium suum verum quoque huius Virginis Filium esse voluit, quod eam in singularem elegit sponsam suam, atque adeo præ creaturis omnibus eam honorauit, vt cuncti etiam triumphantis Ecclesiæ ciues eam iure fateantur dominam, reginam, ac imperatricem suam, vtpote Dei ac creatoris sui matrem. Quod etiam Filius Dei non modo per gratiarũ charismata, per illuminationem, dilectionem atque familiaritatem externam, sed etiam per naturalem quãdam, vt sic dicam, identitatem se illi coniunxit, de illius substantia sibi corpus assumens. Quod denique Spiritus sanctus mentem eiusdem sacratissimæ virginis tam perfectè sibi conformauit, vt nunquam aliquid voluerit, appetierit, egerit aut omiserit, quod Deo displiceret: sed in omnibus ita se gesserit, vt voluit Spiritus sanctus. Quę tãta sunt incomparabilis erga ipsam amoris totius adorandæ Trinitatis argumenta, vt ambigi nullo modo possit, quin illi fuerit semper longè charissima, atq; ea re velit eam quoq; nobis esse charissimam, & modis omnibus piè coli & honorari à nobis. Non ergo timeamus, ne sit in iniuriam Dei, si matrem illius veneremur, certi hanc esse illius voluntatem. At nunc ad Euangelium veniamus, quo describitur causa solennitatis hodiernæ, nempe visitatio matris virginis, quando perrexit ad S. Elizabeth salutandam. Ait ergo S. Lucas Euangelista:

Beata virgo Maria cur ab omnibus honorari debeat.

Exurgens Maria abijt in montana cum festinatione in ciuitatem Iudæ: & intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Elizabeth.

Hic primo dubitare non debemus, quin non aliqua leuitate, sed instinctu & motu Spiritus sancti virgo beatissima perrexerit in montana. Alioqui & ætatis teneritudo, & virginitatis pudor, asperitas & prolixitas itineris, quæ id genus alia facilè eam domi retinuissent. Sed morem gerebat diuinæ inspirationi, nec quicquam sibi attendendum putauit, tãtum vt Deo satisfaceret. Vbi habemus exemplum promptissimè obedientiæ, quod libenter & studiosè imitari debemus. Virgo ætate tenera, & quę laborem ferre vix posset, tam longa difficilis molestæ viæ emetitur spacia, vt integram præbeat obedientiam creatori. Nihil omnino adfert excusationis, nullas nectit moras, nihil reluctatur, sed simul vt intellexit quid placeret Deo, moxit ingressa est. Et nos ergo diuinis discamus parere mandatis, idq; alacriter, libenter & integro cordis affectu. Id nos docet suo exemplo mater Dei. Surrexit & abijt in montana cum festinatione. Nescit, ait Ambrosius, tarda molimina sancti Spiritus gratia. Surrexit à quietissimo ocio contemplationis & dulcissima orationis quiete, & abijt in montana, vt actiuæ quoq; vitæ specimen præberet. Erat in vtroq;, id est, & contemplatione & actione perfecta, vt nec actionem fugeret contemplatio, nec cõtemplationem actio præpediret: quæ est omnino perfectissima vita, quã pauci assequuntur, vt vbi resurgit, vel actioni vel contemplationi perinde possis insistere. Et quamuis hæc electissimæ virgini nullum potuerit ex itineris occasione euenire periculum vel detrimentum (erat enim tota iam mirabiliter à Deo confirmata) nihilominus cum festinatione abijt in montana: hoc ipso videlicet vtilissimum omnibus, maximè virginibus & fœminis præbẽs exemplum, vt fugiãt publicum, & si quid foris agendum sit, cum magna festinatione id exequantur. Alioqui planè se suspectas reddunt, quod castè non sint, aut castitatem suam periculosis tentationibus exponunt. Mater Dei tenera adhuc iuuencula per altos & asperos montes seria quadam celeritate transgreditur. O pudicissimam virginem. O puritatis & innocentiæ speculum. O gressus sacros & vestigia veneranda, quæ primo Emanuelẽ sustinuere, in quibus verè nata omnium virtutum aromata, hyssopus humilitatis, lilium puritatis, palma victoriæ, oliua clementiæ. Abijt autem Maria in ciuitatem Iudæ, & intrauit domum Zachariæ. Peregrini quidam, qui terram sanctam visitarunt, aiunt oppidulum hoc, quod coluit Zacharias, medium inter Hierusalem & Bethleem esse situm, & domum Zachariæ in templum atque in xenodochium esse conuersam. Et salutauit Elizabeth, congratulans illius tam diu sterilis fœcunditati, O verè beatam illam domum Zachariæ, vbi mater Domini salutat matrem præcursoris, vbi futuræ salutis gaudia inchoantur, & salus olim per fœminam perdita, per fœminas incipit instaurari. Et in hoc ipso reluc-t humilitas Mariæ, quod cũ esset potior dignitate, tamẽ prior inferiorem salutauit. Nõ enim de donis Dei quicquã sibi arrogauit, sed in tutissimo ac solidissimo humilitatis portu perstitit. Quidam hic ex quædã annotatio-

no-

Obedientiæ exẽplar quã magnificum hic omnibus præstat virgo Maria.

Ambrosius.

Maria virgo vti simul & actiuæ & contemplatiuæ vitæ de se præbuerit exemplar.

Virgines quãto studio publicum fugere debeãt.

nobis in matre Domini imitanda. Primo enim dicitur surrexisse. Et nos itidem surgamus à torpore acediæ, desideria terrena dispellamus, quæ nos semper in imis retinet, ne mentem ad superna transferre queamus. Secundo, abijt in montana. Nos quoque ad perfectiora & sublimiora tendamus, contemptisq; his infimis, cælestia & superna appetamus & inquiramus. Tertio, festinauit. Festinemus etiam nos vitam in melius commutare, nec differamus de die in diem, ne præter opinionem extra tempus gratiæ auferamur. Quarto, venit in ciuitatem Iudæ. Iuda confessionem significat. Ergo & nos in ciuitatem diuinæ confessionis & laudis ingrediamur: confiteamur illi mala nostra, laudemus bonitatem illius. Quinto, intrauit in domum Zachariæ. Zachariam quidam interpretantur memoriã Domini. Itaq; exclusis à corde cogitationibus vanis & noxijs, memores simus mandatorum Dei. Quod quantopere deceat Christianos omnes, vel inde potest esse perspicuum, quod Dominus antiquo illi duræ ceruicis populo Iudæorum eiusmodi præceptum dedit, dicens Mosi: *Loquere filijs Israel, & dices ad eos, vt faciant sibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas hyacinthinas, quas cum viderint, recordentur omnium mandatorum Domini, ne sequantur cogitationes suas & oculos per res varias fornicantes: sed magis memores præceptorum Domini faciant ea, sintq; sancti Deo suo.* Ecce sententiam memorabilem, sed hodie apud Christianos plane explosam. Dicas hæc Domini verba cuipiam è populo, respondebit: Num me monachum vis efficere? Hæreticus dicet: Nonne Christus pro nobis satisfecit? Mihi quid opus est tam stricta viuendi ratione? O stulti tandem sapite & videte, quia nõ absque studio & conatu nostro peruenitur ad regna cælorum. Sexto, salutauit Maria Elizabeth. Elizabeth quidam significare aiunt saturitatem Dei mei. Ergo etiam nos posthabitis creaturarum oblectamentis, quæ desiderium mentis irritare possunt, satiare non possunt, illi vni perpetim inhiemus, cui Propheta dicit: *Satiabor cum apparuerit gloria tua.*

Quænam sex hic nobis mater Domini reliquerit imitanda.

Iuda quid interpretetur.

Zacharias quid significet.

Numer. 15.

Psalm 83.

Elizabeth quid interpretetur.

Psalm. 16.

Et factum est, vt audiuit salutationem Mariæ Elizabeth, exultauit infans in vtero eius.

Mira res, vt infans, qui necdum seipsum sciret, salutationem Mariæ & creatoris sui aduentum sentiret. Plenum est hoc miraculi. Sed quia iam verbum æternum carnem sumpserat intra sacratissimæ virginis viscera, virgo ipsa verbi voce loquebatur. Quid ergo mirum, si tantæ illa vox efficaciæ fuit? Sed & ipsius reuerendæ virginis excellentissima sanctitas facilè beatissimum paruulum tam nouo & inusitato gaudio afficere potuit. Exultat Ioannes in matris vtero, & quod longè post voce dicturus est, & digito demonstraturus, iam miro quodam motu clamat intra matris viscera: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Atque hoc ipso iam tum Domini prophetia initiatus est, annuncians modo quo poterat aduentum Saluatoris. D. Ioannes Chrysostomus tantam stupens gratiam, ita ait: Dic infans, dic prophetarum omnium maximè, qui dignè satis plus quàm propheta vocaberis, vnde tibi hæc exultatio? Nondum natus es, & iam prophetas. Domini aduentum agnoscis, quẽ quia voce salutare non potes, exultando agis quod potes. Quam lætus ei occurreres, si iam natus eum videres, cuius agnito ad-

Ioan. 1.

Chrysost.

Matth. 11.

uentu, exultando obuiam ire conaris. Hæc ille. Ergo mox ad B. Mariæ salutationem repletus est Ioannes Spiritu sancto, & supra naturæ facultatem accepit vsum rationis, vt & Deum, & matrem Dei agnosceret. Iucundissimã habent ista contemplationem, si cogitemus maternis gestari visceribus, virginem concepisse ex Deo nõ ab homine saluo integritatis pudore, matrem Dei salutare matrẽ præcursoris, sub vno eodemq; tecto verbum incarnati, matrem Dei & virginem, summum prophetam, & sterilem prole fœcundi manere, nostræqúe salutis initia celebrare.

Infantem Ioannem Baptistam ad salutationem B. Mariæ repletum Spiritu sancto.

Et repleta est Spiritu sancto Elizabeth, & exclamauit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.

Vbi filius repletus est Spiritu sancto, mox repleuit & matrem. Tanta gratia effusa est in Ioannem, vt copiosissimè redundaret in matrem, efficeretq;, vt quod Ioãnes non poterat, ipsa voce promeret erumpens in laudes Dei & virginis Mariæ. Ergo simul atq; repleta est Spiritu sancto exclamauit voce magna. Grandi enim intus accensa feruore Spiritus sancti, nõ se continere poterat, quin flammã sui pectoris vocibus ignitis declararet: & quod ex Sancti Spiritus illustratione ipsa perspiciebat, etiam alijs indicaret, nempe Dominicæ incarnationis mysterium in vtero virginis. Ita semper Spiritus sanctus quoscunque implet & possidet, Dei laudes celebrare compellit, nec patitur suæ maiestatis domicilium ingratitudinis detestandæ marcere ignauia, sed mouet ad laudandum Deum, & eius gratiam ac beneficia prædicanda. Timeant ergo carnales, pigri, tepidi homines huic mundo dediti, quos iuuat totos dies inanissimis vacare confabulationibus, tædet autem vel horulam diuinis interesse laudibus: qui si Sancto spiritu habitatore & rectore gauderent, non possent vtique vnquàm à Dei laude cessare. Clamauit autem Elizabeth voce magna non tam oris, quam cordis, vt vocem illam non soni magnitudine, sed amoris vehementia metiamur: quanquam potest etiam iuxta literam vox magna de soni contentione accipi. Cum enim fortiter arderet intus, nihil mirum, si cum ingenti sono foras prorupit. Sed plus valet apud Deum cordis, quam oris clamor, sicut Augustinus etiam confirmat, ita dicens: Clamor ad Dominum est intentio cordis, & flagrantia dilectionis. Sed quid tandem clamauit Elizabeth? Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. O verè dulcissimũ clamorem, qui ex abundantia cordis productus est. Benedicta tu, inquit, inter mulieres, id est, præ cunctis fœminis summè benedicta: quia quod nulli vnquam contigit, tibi præstitum est, vt sis mater Dei. In hæc verba Beda venerabilis sic scribit: Eadem voce B. Maria ab Elizabeth qua à Gabriele benedicitur, quatenus & angelis & hominibus veneranda monstretur. O verè benedicta mater Dei, quæ angelicis tremendum potestatibus læta virginali gestauit vtero, & quem totius mundi immẽsa capacitas complecti nõ potuit, suis visceribus clausum tulit. Quid ni benedicta, quæ totius gratiæ & & benedictionis fontem intra se gerebat? Et benedictus fructus ventris tui. Benedicta mater, benedictus & filius, sed longè dissimiliter. Mariæ benedictio modum & finem habuit: sed Filij benedictio prorsus immensa erat.

Spiritus sanctus quænam agat in eis quos replet ac possidet.

Vox Elizabeth qualis fuerit.

Augustin.

Beda.

Maria virgo quomodo dicatur benedicta inter mulieres.

Non

Non enim illi ad mensuram data est benedictio. Imo verò ipse, vt iam dixi, totius benedictionis fons est, ex quo etiam ipsa matris benedictio deriuata est. Quid autem mirum, si benedictus sit fructus ventris intemerati, & benedicta sit mater illius, quando de se suique similibus Apostolus confidenter ait: *Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali* &c. Non est autem temerè factum, vt hanc clausulam, nempe benedictus fructus ventris tui, sancta Elizabeth adderet ad angelicam salutationem. Id namque illi reseruârat Spiritus sanctus, vt quod angelus inchoarat, ipsa absolueret, vt iam nihil dubitemus verbis non tam angeli vel hominis, quam ipsius Spiritus sancti honorare matrem Dei, dicendo: Aue Maria gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui Iesus Christus Amen. quæ est oratio dulcissima, gratissima Angelis, dæmonibus terribilis, virgini matri acceptissima, toti Trinitati honorifica, denique miseris mortalibus mirè conducibilis & fructuosa.

Fructus ventris B. Mariæ qui fuerit benedictus.

Ephes. 1.

Salutationis angelicæ ad B. Virginem quanta sit efficacia.

Et vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me? Ecce enim vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo.

Ecce quam reuerenter Elizabeth, imo Spiritus sanctus per Elizabeth cõpellat & excipit virginem Mariam. Vnde ait, hoc mihi? Equidem me plane indignam agnosco, vt veniat mater Domini mei ad me. Verè apertos habuit oculos venerabilis Elizabeth, & matris Dei perspexit excellentissimã dignitatem. Ideoq; territa, summa cum reuerentia & honoris exhibitione eam excipit. Quod etiam nos obseruare debemus, vt erga tãtam virginem non oscitanter, dissolutè, negligenter, impudenter nos geramus, sed studiosè, attentè, reuerenter & alacriter illam honoremus. Alioqui filius eius contemptum & irreuerentiam matri suæ illatam indignè feret & grauiter vlciscetur. Neque quicquam habet ambigui, quin tota cælestis curia summo venerationis studio eam prosequatur. Quanto ergo magis nos miseros, virtutis inopes, vitijsque multis implicitos pro illius incomprehensibili dignitate, nostraque multimoda indignatione & vilitate pio cum timore, & submissis animis studiosissimè eam venerari decet? D. Hieronymus in concione de eiusdem virginis assumptione: Talem, inquit, ac tantã virginem laudare indignum me fateor & vereor, ne sicut indignus, ita & improbus laudator inueniar: hinc laudes eius depromere pertimesco. Diuus quoque Bernardus: Nihil est, ait quod tantum me terret, nec aliquid quod tantum me delectat, sicut de beatissima virgine sermonem habere. Terret me indignitas propria, sed me delectat laus virginis sanctæ. Hæc dicta sint propter impudentes quosdam, qui tantam virginem volunt in ordinem cogere, & prope omni honore spoliare, qui cùm sint pleni spiritu tartarico, non possunt sibi nec à matris Dei iniurijs temperare. Cæterum in his verbis S. Elizabeth planè animaduertimus spiritu prophetico Dei Filium in virginis vtero incarnatum eam cognouisse. Quæ autem subiecit: Ecce, inquiens, vt facta est vox salutationis tuæ, &c. iam superius expositæ sunt. Deinde addit.

Matrem suã vti Christus à nobis honorari velit.

Hieronym.

Bernard.

Matrem Dei quinam venerari deceat.

Et beata quæ credidisti: quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi à Domino.

Poterat sanè animum virginis, præsertim tam modestæ, tam humilis, tam nihil penitus sibi tribuentis quædam pulsare dubitatio, qua ratione fieret, vt Dei Filium generaret. Non enim parua erant aut vsitata quæ illi ab angelo dicebantur, sed sacratissimi plena mysterij, atque omnē humanæ mentis captum planè excedentia. Quid enim est humilem puellam eligi in matrem summi Dei? Sed virgo diuinissima supernæ lucis fulgoribus mirificè illustrata, & mysterium agnouit, & de Dei virtute nihil hæsitauit: ficque toto corde assensit verbis angeli, & humilitate non abiecta, sed deuota fide, piaque fiducia susceptа, obtulit se ad omnem voluntatem Dei. Vnde iam beata prædicatur à sancta Elizabeth, quod tam miris & occultis, atque ab humana consuetudine, imo & intelligentia vsqueadeo remotis fidem adhibuit, diciturque illi haud dubio euentura esse, quæ dicta erant à Domino, scilicet, vt Filium Dei quem concepit, etiam pariat opportuno tempore. Vere beata & plus quàm beata virgo, quæ suum & omnium creatorem meruit habere Filium, & illi è suo purissimo sanguine corporis ministrare substantiam, à quo ipsa corpus animumque acceperat.

Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum.

Anima B. Mariæ quo modo magnificauerit Dominum.

Hucusque silentio presserat virgo modestissima, quæ diuinitus illi præstita erant: at nunc posteaquam vidit per Spiritum sanctum alijs reuelata, non potest vltra se cohibere, quin prorumpat in laudes Dei. Humilitas sane tegere maluisse, tanta beneficia, sed gratitudo & amor compulit laudare Deum, & eius gratiam ac misericordiam prædicare. Ait ergo: Magnificat anima mea Dominum, id est, anima mea quamuis non sit nescia maximis sed à Deo affectam beneficijs, atque tanto sublimatam honore, vt maior sub Deo non possit intelligi, tamen nihil horum sibi tribuit, non sibi innanitur placet, non se extollit, non stultè ac impudenter gloriatur, sed magnis & congruis laudibus Deum effert & prædicat. Illeest enim totius boni autor. Ex illo est, quicquid tu in me miraris & laudas ô Elizabeth. Nolo imitari superbum dæmonem, qui ineffabili se cernens pulchritudine præditum, ad seipsum cum inani sui complacentia sese reflectens, nō dedit honorem Deo: sed quicquid mihi laudis abs te tribuitur, id ego potius refero in Deum meum, qui sicut voluit & potuit, ita me humilem ancillam suam elegit in matrem suam, vt merito illum totis animæ viribus laudare debeam, quod vsqueadeo sese mihi inclinare dignatus est, quod per me venire instituit in hunc mundum ad liberandos filios Adæ ex captiuitate diaboli, reducendosque in paradisum cælestem.

Esaiæ 14.

Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo.

O verè virginem omnium virtutum formam, totius sanctitatis specimen, omnimodæ perfectionis exemplar. Non acquiescit in vllis Dei donis, quod faciunt stulti, qui se extollunt & gloriantur in beneficijs Dei, sed exultat in ipso Deo. Gratias quidem agit Deo de beneficijs illius, sed non ibi hæret, non in illis cum delectatione quiescit, sed per illa tendit in Deum,

D. Au-

D. Augustinus quodam sermone ait: Exultat in Domino, qui terrena non curat, quem prosperitas non emollit, quem aduersitas tẽporalis non frangit, quem sola Dei memoria delectat. Exultauit, inquit Maria, spiritus meus in Deo salutari meo: non in impietate, vnde gaudet diabolus, non in vanitate, vnde lætatur mundus, non in voluptate, vnde caro exultat, non in generis nobilitate, non in corporis pulchritudine, non in mundi prosperitate, sed in Deo salutari meo. Vocat autem beata virgo Deum salutare vel saluatorem suum, non quidem generali, sed speciali ratione, quãdoquidem ipsam solam à peccato originis saluauit per gratiam præseruationis, qui est modus dignissimus redimendi. Præclarus est enim seruare immunem à vulnere, quam ab inflicto curare. Vnde in officio Conceptionis eiusdem Virginis sanctissimæ canit sancta Ecclesia.

Augustin. Exultare in Deo quid sit.

Exultauerit vti spiritus Mariæ in Deo salutari suo.

Præseruari à peccato quantum sit donum Dei.

Nullum redemit filius *Qui te seruauit prouidè*
Ex omni genere dignius, *Mundum paterno scelere.*

Et insignis quidam Theologus loquens B. Virgini: Te, inquit, crimine solam immunem natus contulit esse tuus. Et nos dilectissimi non in vllis diuitijs, non delitijs, non honoribus, sed in Deo semper exultemus. Non est solidum, verum, stabile gaudium nisi in Deo. Gaudeant filij huius seculi in rebus nihili, nos gaudeamus in Deo, qui nobis æterna promisit & seruat gaudia in cælis, Amen.

SERMO I. IN EADEM SOLENNITATE.

Vt cunctis mulieribus illustribus & in scriptura laudatis beatissima virgo Maria sit præstantior.

Benedicta tu inter mulieres. Lucæ primo. Charissimi fratres, legimus nõnullas in veteri Testamento mulieres ante Mariam benedictas, verùm per homines non à Deo ita commendatas. Maria prima est, quæ cælestis nuncij primum, iterum Elizabeth, imo Spiritus sancti per Elizabeth meruit testimonium. Nec modo benedicta dicitur, sed additur etiam in mulieribus, hoc est inter mulieres, præ omnibus, ante omnes, supra omnes. Cæteræ quidem ob vnum aut alterum aliquod insigne prædicantur benedictæ, Maria quicquid in singulis claruit, totum in se collegit. Quapropter cum priores in figura eius commendentur, ipsa tanto interuallo antecedit omnes, quanto interest inter figuram & rem. Principio igitur si generatim de sexu loquendum sit, palam est illum trifario ordine distinctum ita gessisse Mariam, vt horum quemlibet illustrarit, quemlibet Deo consecrarit: nam omnis mulier cum sit aut virgo, aut coniunx, aut vidua, Maria quodlibet est horum: atque cuiusuis ordinis cum sint claritates quædam tanquam benedictiones, Maria supremo ac inaccessibili gradu cum singulis tum omnibus emicuit. Est autem benedictio virginum castitas virginalis, pudica verecundia, & tam corporis quam morum honesta pulchritudo. Coniugatarum est fœcunditas, prudentia, sedulitas. Viduarum continentia, modestia, pietas. His omnibus, quantum beata Maria virgo simul & coniunx, tandem & vidua, cũctis alijs mulieribus illustrior sit, quamque præterea multis alis (quæ in nulla muliere inueniri contingit) singula-

Fœminei sexus ordinem triplicem vti gesserit, illustrariq; Maria.

Virginum benedictio quæ sit.

Cõiugatarũ. Viduarum.

T V
Z 2

Quomodo cunctis mulieribus in scriptura laudatis Maria sit præstantior.

ris eniteat, silentio potius quàm indigno præconio laudabimus: quippe cum tanta sint, vt rei magnitudine doctissimus quisque superetur. Atverò si de his mulieribus quæ in scriptura veteris paginæ commendantur singillatim sermo faciendus sit, cito ostendi potest quam facilè & illas omnes vincat Maria. Nam (vt aliquas recensеamus) Euam priscam illam ac primam omnium matrem (neque enim par est illam à sanctarum catalogo mulierum sequestrari) quis nescіat hac nostra matre, puta virgine beata, longè inferiorem? Cui tametsi non mediocri laude donatum sit, cunctorum mortalium esse parentem, parit tamen filios mortis sicut Maria adoptionis. Multiplicauit quidem Eua gentem, sed non magnificauit animam, quondoquidem filijs suis generale malum induxit, quod Maria beatissima mater nostra nobis abstulit. Illa igitur auctrix culpæ, hæc inuentrix est gratiæ. Illa nos in ærumnas multas coniecit, hæc eripiens nos felicitati restituit. Sic ergo Eua cunctarum gentium parens infelix, Maria omnium est electorum mater beata. Nec mirum videatur, quod dixerim Mariam omnium electorum matrem. Qui enim non esset? quandoquidem non aliud est esse Mariæ Filium atque Christi membrum. Constat autem omnes nos esse membra Christi, atque ideo filios Mariæ. Et de hac satis. Accedamus ad alias.

Euam quantum excellat Maria.

Genes. 3.

Esaiæ 9.

Electorum omnium mater vti sit Maria.

Commendatur Rebecca à pulchritudine quod puella sit decora nimis, virgoq; pulcherrima. Item Rachel, quod decora sit facie & venusto aspectu. Adeo vt hæc posterior Iacob septennem laborē sui amore reddiderit breue. Altera Isaac prioris tristitiæ (quæ pro morte acciderat matris) penitus fecerit immemorem. At nihil hoc ad Mariam, quæ tota pulchra & sine macula, (& vt verbis vtar diui Bernardi) virgo regia gemmis ornata virtutum, geminoque mentis pariter & corporis decore præfulgida, speciem sua & pulchritudine in cælestibus cognita, cæli ciuium in se prouocauit aspectum, ita vt cælestis regis animum ad sui concupiscentiam inclinaret, vt cælestem nuncium ad se de supernis adduceret.

Genes. 24.

Genes. 29.

Cantic. 4. Bernard.

Laudatur mulier illa Thecuitis: quod regi Dauid eiecti filij sui perfidiorit reductionem. Maria permulta cum Deo in precibus suis pro humani generis reparatione disputans id obtinuit, vt non vni tantum eiecto, sed omnibus sit copia reuertendi in paradisum multo feliciorem, quam vnde fuimus extrusi. Sic altera quędam in Abela, mulier non tam laudanda est (quod cum Ioab per murum sapienter loquens, assentiendo his quæ postulabat ille vrbem seruauerit) quam beata Maria quæ licet pauca, prudenter tamen cum Angelo disserens, dum annuit his quæ petuntur, orbem seruat vniuersum. Dauid iratum iam iamq; vt de sui contemptoribus vltionem caperet, accinctum prævenit, placat, reuocatque Abigail offerens se in ancillam vt lauet pedes seruorum domini sui Dauid, vtpote non minus humilis quā prudens. Maria diutinam illam inimicitiam inter Deum & hominem non interuentu dirimit, atque adeo humanam naturam diuinæ conciliat, vt vteri sui thalamo ex vtraque vnus idemque fieret Emanuel. Quo nimirum egit vt sententia illis per serpentis astutiam generi humano superinducta (quæ nihilo erat clementior ea, quam olim Iudæorum hostis Aman eidem genti fuerat machinatus) reuocetur, inueniens apud Deum gratiam pro omnibus

2. Reg. 14.

2. Reg. 20.

1. Reg. 15.

Genes. 3.

Hester 8.

nibus vberiorem, quam Hester electa regina ante Assuerum. Laudabilis planè vxor Manue quæ licet sterilis Angelo credit se parituram, infantemq; editum mox Deo consecrat Nazaræum. Anna quoque deuota vxor Helchanæ, perinde ac prior haud fœcunda datam sibi prolem Samuelem Deo in templum redonat. At cernite nunc quam sit Maria tum fide maior tum deuotione illustrior. Credit Angelo se parituram vel virginem, prolem quoque enixa diuinam, verum patri consecrat Nazaræum, Sampsone fortiorem: quippe qui non modo de hostibus, verum etiam de morte moriens ipse triumphauit. Samuele sanctiorem, vtpote qui non pecudes, sed hostiam viuentem, Deo placabilem, semetipsum mactaret. Adde quod mater non tam ipsam prolem quam semetipsam Deo in templum dedicat, imo Dei templum etiam ipsa efficitur, dum vterum suum Deo hospitium locat. Quid multa? Quæritur Dauid Christo Domini in cunctis finibus Israel virgo adolescentula quæ foueat illum & ministret seni. Reperta tandem Abisac (qua nulla tum alia speciosior) adductaq; seruiuit ei, dormiuitq; cum illo manens virgo. Quorsum hoc? Profecto vt intelligamus Mariam Abisac nobiliorem non modo è finibus vnius, sed omnium gentium è cunctis seculis, imo & ab initio & ante secula Christo electam, quippe quæ sola visa digna sit eundem habere & Deum & Filium, eiusdem esse & sponsa & ancilla, mater & virgo. Verum dicet aliquis: Quid attinet ad Mariam cubatio Abisac, quandoquidem de ministerio non dubitatur? Profecto non parum. Christum namque dum lactat, dum pascit, dum fouet, dum denique cætera id genus officia exhibet humanitatis eidem ministrat. At dum rursus eundem Deum salutare suum contemplatur, cuius est sponsa dignior, quam alia quæuis anima contemplatiua, dum amat, dum suauissimo exultationis gustu amplexatur, eique inhæret, dormit cum illo. Quidni dormiat Maria, cum filiabus Sion interdicitur, ne interrupto contemplationis eius somno vsquequaque suscitent dilectam, donec ipsa velit. Dormit ergo, pro qua tantopere mandatur ne suscitetur.

Iudic. 13.

1. Reg. 2.

Rom. 6.

3. Reg. 1.

3 Reg. 3.

Abisac seruiens Dauid vti Maria designet.

Eccle. 4.

Dormitio Mariæ cum Christo mystice quid.

Cant 3.

Occurrit modo, nec tacenda est, puto, mulier illa Sunamitis, non minus deuotione quam clementia insignis, quæ Helisæo intra domum suam constituit cœnaculum. Figura est cuius planè veritas elucet clarius in Maria. Siquidem hæc deuotissima & tota misericors (quippe quæ vsque hodie ab omni seculo canitur, misericordiæ regina, vitæ dulcedo, spes nostra, aduocata, clemens, dulcis & pia) suscepit misericordiam Dei in medio templi sui, id est, intra domum corporis sui suscepit verum Helisæum, id est, Dei mei salutare (ita enim interpretatur) in medio templi sui, hoc est, intra domum corporis sui. Nec modo suscepit, verum etiam cœnaculum ei non ligneum, sed carneum Spiritu sancto artifice donauit. Vnde etiam ipsa est mulier illa vidua, quæ Heliæ, id est, Deo meo, siue Deo Domino panem paruulum, de quo omnes in altari reficimur, coxit: cuius neque farina hydriæ, id est, virginitatis candor, neque olei lecythus, id est, exuberantia misericordiæ vnquam defecit. Parit Sara anus filium sibi repromissum, quo mater multarum gentium constituitur: parit Maria (quod mirabilius est) virgo verum Isaac in quo benedicētur omnes gentes, in quo omnes scripturæ complentur, in quo omnes figuræ con-

4. Reg. 4. Sunamitis Helisæum suscipiēs vti Mariam figurarit.

Psalm. 47. Helisæus qd interpretetur.

3 Reg 17.

Genes. 18.

I V
22

summantur. Fit quoque ipsa Maria, ob vnius partum, non vnius tantum filij, sed omnium qui in Christo regenerantur, omnium qui cum Christo
Gene. 29. hæreditabunt, mater, atque propterea siue Lya siue alia quacunque muliere, quam à fœcunditate commendat scriptura, fœcundior. Non prætermittenda hoc loco videtur Anna vidua illa Euangelica, quæ de Christo vaticinans infante, ne prophetiæ dono æstimetur indigna, magnis inducitur meritorum diuitijs commendata. Verum quantumuis laudata, quando poterit Mariæ integritati comparari? Deinde quid potuisset mulier sancta de Christo prædicere, quod Mariæ vel experientia non esset compertum? Ad aliam
Ruth. 3. igitur transeamus. Ruth, quoniam mulier erat virtutis, à Boos benedicta meruit laudari, quod priorem misericordiam posteriore superarit. Verum, quid illic tam excelsum, quid benedictione tam dignum, quod non superauerit mulier nostra mater pulchræ dilectionis & timoris & agnitionis &
Eccl. 24. sanctæ spei? in qua gratia omnis vitæ & veritatis, in qua omnis spes vitæ & virtutis? Verè superauit Maria misericordiam priorem posteriore. Magnam nobis misericordiam fecit, quod in matrem Dei electa & petita annuens, ancillam se obtulit, quod nobis concepit Deum, nobis peperit paruulum, nobis dedit filium. At maiorem hanc fuisse quis dubitet, quod quem genuerat nobis, etiam in mortem exposuit pro nobis, cum illo pariter nostram sub cruce operans salutem? Aut ista prior misericordia eius est, qua temporalibus nostris necessitatibus atque corporalibus subuenit ærumnis. Hanc superat posterior, qua nos pia mater trahit ad æterna: quæ nimirum priore est potior, quanto cælestia præstant terrenis. Occurrit nunc Rahab, quam fide legimus præclaram, Maria tamen inferiorem. Illa enim chorus cantibus prodigijs excitata, ex vrbe infidelium Deo Israelitarum credidit. Hæc Christo moriente, simulque cum eo in cunctorum animis lumine fidei occumbente, sola incolumi fide toto illo triduo perseuerauit, sola tum Ecclesiæ personam expressit. Vnde haud immerito factum est, vt ex scripturis, quæ tribuuntur Ecclesiæ, eadem tribuantur & Mariæ, quandoquidem, vt dixi, eo triduo quo Christus mortuus est, in vna Maria seruabatur, & Ecclesia, & fides integra. Cæterum, quia iuxta crucem sumus, videte hic Noemi tristiorem, videte Sarâ honestiorem: quippe quæ non modo in puellaribus annis, verum in tantis etiam dolorum angustijs nihil immaturum, nihil indecens præstitit. Videte Salome constantiorem. Nec quenquam moueat, quod illa in septem, hæc in vnigenito passa sit, cum non filiorum numerus, sed dolor compatientis vndecunque & in immensum fermè exaggeratus, in Maria pensandus sit. Accedit quod vnius Christi vel ad horam vita cunctorum mortalium sit preciosior, proinde quoque mors eius vehementius lugenda, quam aliorum omnium. Non dubitem tamen, quemadmodum Christum non solum proprius dolor, sed etiam singulorum membrorum suorum spiritualium, puta qui sui amore erant passuri, torsit: ita Mariæ cor doloris gladius, & pro vnigenito & pro omnibus filijs adoptiuis, futuris scilicet martyribus dissecuit. Ad aliam pergamus. Miratur quis Delboram
Iudic. 4. propheten populo ius dicentem, innoxiosque ab oppressoribus vindicantem. Miretur potius Mariam nouellæ Ecclesiæ post Christi ascensionem præsidentem, legemque Euangelicam interpretantem. Miretur eam nunc

Misericordiam priorem vit Maria superauerit posteriore.
Lucæ 1.
Ioan. 20.

Ioſue 2.

Mariæ cur merito tribuantur ex scripturis quæ tribuuntur Ecclesiæ.
Ruth 1.
Genes. 17.

cælis

ælis terrisque imperantem, atque clementiori iudicio non tam liberantem insontes, quam etiam ex impijs iustos faciẽtem. Honoratur Bethsabeæ mater Salomonis, & à filio regnante extollitur. Verum illius thronus itemque sedendi maiestas ac impetrandi facultas (cunctis liquet) qua nihilo possit ad Mariæ gloriam æquari, ne tantillum quidem. Ad Iudith igitur vel nunc tandem veniamus, mulierem tam virtute quam gloria conspicuã, quam gens Iudæorum admiratur pro victoria so speciosiore quo fragiliori manu, vtpote fœminea parta fuerat, nihilo secius quam olim Iahelis, quæ Israelitarum hostem Syſaram infixo in tempora clauo strauerat. At multo glorioſior, omniumq; celeberrima est, quæ per Mariam nobis adepta est victoria, qua Deus ipse vincitur, quam Dei iustitia ad misericordiam flectitur, qua diaboli virtus sternitur, qua serpentina malignitas pedibus fœminæ calcanda, conterenda, eliminandaque subijcitur, qua cælestis patriæ hæreditas penè amissa nobis recuperatur, qua denique domus superbissimi Nabuchodonosor tota per vnam virginem Hebræam confutatur. Quæ planè omnia cum per Mariam habeamus, dignum profecto est immensis eam extollamus laudibus, eique quod in Iudith præconium acclamabatur multo verius tribuamus, dicentes: *Benedixit te Dominus in virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros.* Benedicta tu filia à Domino Deo excelso præ omnibus mulieribus super terram. Benedictus Dominus qui creauit cælum & terram, qui te direxit in vulnera capitis principis inimicorum nostrorum, quia hodie ita nomen tuum magnificauit, vt non recedat laus tua de ore hominum. Tu gloria Hierusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri: quia feciſti viriliter, & confortatum est cor tuum, & ideo eris benedicta in æternum, præstante Filio Domino nostro Iesu Christo, qui est benedictus in secula, Amen.

3 Reg. 2.
Iudith 10.
Iudic. 4.
Victoria per Mariam nobis adepta quam sit glorioſa.
Iudith. 14.
Iudith 13.
Iudith 15.

SERMO II IN EADEM SOLENNITATE.

Quasnam ob causas beatissima virgo Maria visitauerit cognatam suam Elizabeth: benedicta vti fuerit beata Maria multiformiam, deque septem beneficijs ceu visitationibus quibus sibi devotos visitat & afficit.

EXurgens Maria abijt in montana cum festinatione, Lucæ I. Hodie festum fratres chariſſimi, visitationis glorioſæ virginis Mariæ celebramus: festum quo fidelibus in Maria exemplum miræ pietatis & humilitatis proponitur imitandum. Siquidem per Angelum cælitus missum salutata, ad redemptionem humani generis electa, & iam Dei (quem in vtero mater habuit) effecta, nihil se extulit, nihil de se præsumpsit, nihil de se plus sensit: non digniorem se æstimari voluit. Cognatam autem senem visitauit, vt de adempto sterilitatis opprobrio, illi gratularetur, vt spiritualem consolationem illi super beneficiorum diuinorum collatione impartiretur, vt arcana sua (quia vtrique de altera diuinitus fuerat reuelatum) sibi communicarent, & Deum simul collaudarent: & ipsa Maria, licet dignior, tamen iunior seniori iam ad sex menses grauidæ inseruiret. Huius autem historiæ declaratio est Euangelium ipsum, quod hoc die in Ecclesijs recitatur, quodque sanctus describit Lucas Euangelista, dicens: *Exurgens Maria abijt in Montana,* Lucæ 1.

I V 22

tana, &c. Postquam enim per Angelum edocta fuerat beatissima Maria, senem Elizabeth sterilem concepisse, & in spiritu intellexerat talem filium, ac tantum parituram, statuit suam cognatam visitare, haud dubium quin de sponsi sui Ioseph, cui reuerentiam & obedientiam deferebat, licentia.

B. Mariæ & Ioseph quanta concordia fuerit.

Concordabant enim optimè inter se Ioseph & Maria, quia erant templa Spiritus sancti ambo, licet Maria incomparabiliter dignior esset: concordabant quoque cum Deo, nihil nisi quod Deo placitum esset volentes. Fundatur enim concordia super conformatione humanæ voluntatis cum diuina: ideo non poterant esse difformes in voluntate, vbi talis voluntas poterat stabiliter seruari. Sunt tamen qui putant Ioseph cum Maria iuisse. Sed huius non habemus certum in scriptura testimonium.

Charitas vti mouerit B. Mariam ascendere mõtana.

Quæris fortasse, quid mouebat S. Mariam, vt ad montana ascenderet, & Elizabeth visitaret? Non profecto leuitas, aut curiositas aliqua. Si autem ad mysticam respicimus significationem, charitas eam dubio procul mouebat ascendere montana, id est, superna. Nam vt igni naturale est sursum ferri, ita amori diuino proprium est ad superna eleuari. Illuc enim fertur, illuc spiritum impellit, vbi sperat inuenire quod amat. Cor namq; quod Dei amore plenum est, ignem in se sentit, qui sursum impellit ad Deum: quia, secundùm Augustinum, anima magis est vbi amat, quam vbi animat. Maria ergo montana ascendit, id est, quanto plus proficiebat, tãto ad superna & cælestia magis tendit. Non esset autẽ mirum, si amans anima, etiam literaliter loquendo, alta loca potius quæreret, quam humilia, quasi humanum affectum humano modo consolans, vt in locis supernis vicinior quodammodo esset cælestibus, hoc est, loco illo, quo videtur Deus. Qui quamuis omni in loco præsens sit, in certo tamen solo, hoc est, in cælo solo se contemplandum atque fruendum præbet.

Augustin.

Anima amãs cur loca altiora petat.

Ambros.

Alludit ijs S. Ambrosius de B. Maria loquens: In montana, inquit, ascendit: Quo enim iam Deo plena, nisi ad superiora conscenderet? Et Petrus episcopus Rauennatẽsis. Accepto, ait, consensu virginis, vt sine virili semine conciperet Dei Filium, discessit Angelus ab ea, visum vtique subtrahendo, non famulatum, atque cælestia petit: quem virgo sequitur, dum in montana progreditur. Secundum literam, necessarium fuit montana ascendere à Nazareth in Iudæam, quia Nazareth humiliori loco sita erat, sicut tota galilæa regio, quam Iudæa. Secundo, pietas eam mouebat ad gratulandum seni, quæ ab opprobrio sterilitatis erat liberata. Cum Maria pietas creuit ab infantia, digna profecto quæ mater fieret pietatis, & ex commisso curam nostræ gereret salutis. Vnde D. Bernardus: Vorẽ, inquit, eius misericordiæ & pietatis longitudinem, latitudinem & profunditatem æstimare nemo potest, aut mensurare. Ipsa omnibus omnia facta est, omnibus sinum misericordiæ aperit, vt de plenitudine eius accipiant vniuersi, & iusti gratiam, & peccatores veniam, Angelus lætitiam, filius Dei carnis substantiam, & tota Trinitas gloriam. Tertio, Maria ascendit, propter humilitatem. Eandem quam Deo exhibuerat humilitatem dicens: Ecce ancilla Domini, exhibere quoque hominibus curabat. Senium cognatæ attendebat, grauitatem imprægnatæ miserebatur: ideo iuuencula vetulæ ministrare volebat. Vnde Ambrosius: Vt audiuit Maria, scilicet conceptum Elizabeth, non quasi incredula de oraculo (scilicet per Angelum

Pietas vt mouerit B. Mariam ad visitãdum cognatã suam.

Bernard.

1. Cor 9.

Ioan. 1.

Humilitas vt mouerit Mariam ad mõtana conscendere.

Luc. 1.

Ambrosius.

Angelum dicto) nec quasi incerta de nuncio (scilicet cælitus sibi misso) nec quasi dubitans de exemplo (scilicet in conceptu Elizabeth sibi dato) sed quasi læta pro voto, religiosa pro officio (scilicet ad seruiendum) festina præ gaudio ad montana perrexit. Itemque: Didicistis virgines pudorem Mariæ, discite & humilitatem. Venit propinqua ad proximam, iunior ad seniorem: nec solum venit, sed etiam prior salutauit. Decet enim, vt quanto castior virgo, tanto sit humilior, nouerit deferre senioribus, sit magistra humilitatis, in qua est professio castitatis. Vide humilitatem, vide deuotionem. Non eam asperitas montium, non prolixitas itineris, non sexus infirmitas, non virginitatis pudor, sed pudicitia retraxit. Venit domina ad ancillam, regina ad vasallam, mater Dei ad matrem seruuli. Nos humiles multum fuisse existimamus, si superioribus subijcimur. Maria inferiori se subiecit. Quarto, Maria ad montana conscendit, propter sanctificationem Ioannis. Maria enim venit ad Elizabeth, Christus ad Ioannem, vt ipsum sanctificaret in vtero, & in prophetam vngeret. Vide nunc, quomodo Dei templum nobilissima virgo, & mundi domina humiliter incedit, non eques, non curru vecta, sed pedes, habens fortasse aliquas virgines pudicas, olim in templo socias, sui itineris comites. Quas si etiam non habuit, nequaquam sola ambulauit. Habuit namque Dominum cæli & terræ creatorem omnium, habuit secum angelorum cælestem exercitum, quippe quæ regem & reginam suam magna veneratione comitabantur. Sed quomodo ascendit? Cum festinatione inquit. Qua sententia spiritualiter feruorem Beatæ Mariæ exprimit. Nescit, inquit Diuus Ambrosius, tarda molimina Spiritus sancti gratia. Secundùm historiam, ambulauit festinanter, quia diu in publico videri renuebat, vt hoc ipso ostenderet, quam debeat virgo omnis fugere horrereque morari diu in publico, nec ibi contrahere colloquia. Venit autem in Hierusalem ciuitatem Iuda, & salutauit Elizabeth. Mos ille fuit patriæ, vt prior salutaret qui esset minor. Vnde B. Maria Elizabeth sibi præferens, prior tanquam indignior salutauit. Cum porro audiuisset B. Mariæ salutationem Elizabeth, exultauit infans in vtero eius. Mox autem vt Beata Maria salutauit Elizabeth, repletus est Spiritu sancto Ioannes sanctissimus infans in vtero matris: quod fuerat ante per Angelum Zachariæ promissum. Itaque Spiritu sancto plenus Ioannes, Domini sui præsentiam sentit, & præ gaudio quasi exultando aut saltando, tripudiat, hoc est, quosdam gestus ad modum exultationis, aut subsilientis præ se fert: quia quem lingua necdum potuit aut voce, corporis motu, & animi exultatione salutat. Mouebatur tunc quasi gestiens assurgere, exire & Domino suo occurrere, atque salutare. Hoc loco Ioannes vnctus à Domino, officium suum inchoauit, scilicet præcursionis, & prophetationis, quia in vtero matris exiliens, aduentum Christi euangelizauit, quasi tunc signis & motibus diceret, quod postea verbis clamabat: *Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi.* Dicit autem hoc loco Diuus Ioannes Chrysostomus: Christus ideo fecit Mariam salutare Elizabeth, vt sermo procedens ex vtero matris, vbi habitabat Dominus, & per aures Elizabeth ingressus, descenderet ad

Idem.

Ioannes vt sanctificaretur Mariam cognatam suam visitasse.

Ambrosius.

Salutationis mutuæ mos quis apud Iudæos fuerit.

B. Ioannes quando & vbi officium suum inchoauerit. Ioan. 1. Chrysost.

Ioannem,& illic eum vngeret in prophetam. Nam ſtatim, vt vox ſalutationis conuenit ad aures eius, exultans puer prophetauit, non voce ſed motu. Dic beatiſſimè infans, dic prophetarum omnium maximè, qui dignè & plus quam propheta vocaberis, vnde hæc tibi exaltatio tam inſolita, tam omnibus ſeculis inaudita, tamqúe ſupra omnem humani intellectus capacitatem? Nondum natus es, & iam prophetas, Domini aduentum cognoſcis, & quem voce ſalutare non potes, exultando agis quod potes. Quam lætus illi occurreres, ſi eum videre poſſes iam natus. Sed quia id adhuc minimè potes, facis exultando quod potes. Cum autem eiuſmodi ſalutationem tam miram, tamqúe humilem matris Dei audiuiſſet Elizabeth, exultauit, vt dictum eſt, infans in vtero eius, & repleta eſt Elizabeth Spiritu ſancto. Non prius quidem repleta mater eſt, quam filius: ſed repletus filius, repleuit & matrem. Ex plenitudine gratiæ, qua ſe recepit Chriſtus in vterum virginis, effudit gratiam ſanctificationis per ſalutationem virginis in Ioannem, quæ vlterius redundabat in matrem. Vnde Elizabeth exultans, totáq; exhilarata & Spiritu ſancto accenſa, amplexatur virginem tenerrimè, & non valens ſeipſam continere, exclamat voce magna: filius autem intus latens, docet quid mater exterius facere debeat. Infantis enim ſpiritus nec valentis clamare, nec voce propria exprimere id quod ſenſit myſterium, fecit matrem voce magna clamare, tum inſignem magnæ affectionis, tum quia magna Dei dona cognouit, tum quia illum in vtero tenebat, qui vox verbi erat. Exclamauit ergo voce magna ſancta Elizabeth, dicens: Benedicta tu inter mulieres. Nos quidem omnes reliquæ mulieres opprobrio & maledictioni ſubiacemus, quæ in immunditia & corruptione concipimus, in dolore parimus. Tu ab omni corruptione, ab omni væ, ab omni impuritate libera, ſola benedicta es inter mulieres: quicquid gratiæ, quicquid priuilegij, quicquid præeminentiæ ſingularis in cæteris mulieribus reperitur, tu ſingulariter benedicta excellentius poſſides. Laudantur prædeceſſores noſtræ mulieres, aut à caſtitate, aut à pietate, aut à ſapientia & prudentia, aut à pulchritudine, aut à modeſtia cæterisqúe virtutibus: tu benedicta ſupergrederis vniuerſas. Tu omnium caſtiſſima, omnium pulcherrima, omnium prudentiſſima, omnium pijſſima, omnium modeſtiſſima atque virtuoſiſſima. Hanc ergo ſanctiſſimam Chriſti matrem cum D. Elizabeth, & nos fratres chariſſimi, corde & labijs honoremus & collaudemus, & quonam pacto benedicta ſit à ſanctiſſima trinitate, & à nobis omnibusqúe creaturis benedicenda, ex S. Elizabeth hac Angelicaq; quam eam D. Gabriel quoque benedictam teſtatus eſt, admoniti, paulo altius repetamus: Benedicta tu inter mulieres, quando te Deus ab æterno elegit, non modo vt ab ipſo æternam beatitudinem conſequaris, verum per quam æterna ſapientia naſci dignabitur, per quam vniuerſum mundum Patri ſuo reconciliabit, per quam peccatores ad ſe, inſtar retis ad littus ſalutis tracturus eſt, cuius pietate intercedente, innumeris deſperatis fiduciam, afflictis conſolationem, captiuis liberationem, perditis ſalutem præſtabit. Benedicta tu in tua puriſſima conceptione, præ omnibus, non ſolum mulieribus, ſed & hominibus vniuerſis, quæ naſcuntur filij iræ, quia ſingulari gratiæ dono præ cunctis mortalibus abomni prorſus te peccato præſeruauit. Benedicta tu quæ non modo hominibus, ſed

Matth. 11.

Benedicta tu fuerit B. Mariæ multifariam.

Epheſ. 2.

but, sed & Angelis sanctitatis excellentia fecit præstantiorem, implens te omnigena gratiarum ac virtutum plenitudine, tanta scilicet, quanta creatura posset vlla suscipere. Nam cum D. Hieronymo teste, cæteris per partes data sit gratia sanctitatis. Mariæ totam se infudit gratiæ plenitudo. Benedicta tu à generis nobilitate, vt puta patriarchali, prophetico, regio ac sacerdotali stemmate illustrissima, ex parentibus quoque sanctis ac castis, quibus propter te sterilitatis opprobrium abstulerat, prognata. Benedicta tu in corporis venustate, morum elegantia, ac quicquid decoris, quicquid gratiæ est, quod humanis oculis solet esse acceptum, omni videlicet pulchritudine, omni donorum varietate venustata. Benedicta tu in primo virginitatis perpetuo seruandæ proposito ac voto, cunctis retro te seculis illaudato, mundo incognito, in salutem autem innumerabilium animarum, in angelicæ conuersationis exordium in sanctorum omnium profectum, in monasticæ vitæ institutum, qui tuum videlicet exemplum erunt imitaturi. Benedicta tu in virginalis puritatis fœcunditate. Nam in tuo vtero felicissimo, & de tua carne purissima tibi Dei Filius æternaque sapientia, carnem assumpsit, & vt esses Dei verissima mater (quod est excellentissimæ dignitatis, & quanta sub Deo non posset esse maior) fecit. Benedicta tu, in cuius vtero mensibus nouem Filius Dei requieuit, quem sine grauamine & modestia, tumescente felicissimo vtero tuo, gestasti, qui interim non solum animam tuam, sed & corpus miris consolationibus affecit. Benedicta tu, in partu felicissimo, quandoquidem carnis integritatem ex te miro modo Filius Dei nascens, tibi non solum non abstulit, sed parienti etiam dolorem nullum intulit. Benedicta tu, quam passionis suæ sociam, nostræ redemptionis cooperatricem sibi in cruce pendenti adstare voluit, doloribus animi internis cunctis martyribus præstantiorem te fecit, matrem te omnium filiorum adoptionis constituit. Benedicta tu, in ipsius resurrectione, quia primo omniũ tibi gloriosius apparuit, tristitiam omnem depulit, gaudijs potioribus ac singularibus te refecit. Benedicta tu, in eiusdem filij tui glorioſa ascensione, quando carnem ipsius ex te sumptam, tam vidisti mirificè supra ordines omnes angelorum sublimari. Benedicta tu, in Spiritus sancti missione, quando te in Apostolorum prædicatione, in mundi conuersione, in Ecclesiæ propagatione, in gentium vocatione (cuius figuram typumq; iam olim in Magorum intellexeras aduentu) atque in donorum Dei in credentes vberrima super effusione, te, quę eras charitate perfectissima, incredibili spiritus exultatione repleuit. Benedicta tu in quietissima dormitione, quando in egressu sanctissimæ animæ tuæ à corpore, requiem tibi potius, quam mortem donauit: quãdoquidem te ab omni dolore fecit liberam, & à timore omni securam, amore ebriam, omniq; beatitudine plenam & beatam. Benedicta tu, in tui felicissima assumptione. Nam corpori tuo incorruptionem præstitit, resurrectionem prærogauit, teq; in anima & corpore assumptam glorificauit. Benedicta tu, in tui coronatione, quia te in cælo omnibus superiorem ad dexteram suam collocauit, mundo post se honorabilissimam, amabilissimam, vtilissimamq; constituit, gratiamq; consolandi, nec non & copiã exorandi pro omnibus tibi donauit. Benedicta ergo tu, inter mulieres, quandoquidem per te omnes benedicuntur, maledictio omnis per te exire compellitur, & benedi-

Hieron.

Matth. 2.

 ctio om-

T V
22

ctio omnis per te intrat. Benedicta tu inter mulieres, quæ omnem fœminei sexus statum in te continens, sanctificas: omnis enim mulier, cum aut virgo, aut coniunx, aut vidua sit, tu omnia es. Ergo benedicta tu inter mulieres. Quicquid enim in vlla sanctarum mulierum reperitur, excellentius est in te: & præterea multa alia, quæ nulli mulierum donata sunt, tibi singulariter pro benedictione collata sunt. Et benedictus fructus ventris tui. Ideo tu benedicta, quia benedictus fructus ventris tui. Et verè singulariter quæ benedictus, qui non nostro more, postquam natus est, gratiam benedictionis à Domino percepit, sed ad saluandum mundum, ipse venit benedictus in nomine Domini: per quem & semen incorruptionis & supernæ hereditatis, quam perdidimus in Adam, recepimus fructum. Benedictus quoque fructus ventris tui, quandoquidem benedictio per illum omnibus alijs venit, qui auctor quod homo est, benedictus singulari gratiæ benedictione omnium diuinorum charismatum. Benedictus item benedictione gloriæ, auctor quod Deus est, ab æterno vsque in æternum, aut, sicut ait Apostolus, qui est super omnia benedictus Deus in secula, qui benedixit nos omni benedictione spirituali, scilicet per suam incarnationem & passionem, in cælestibus.

Fructus ventris B. Mariæ vt fuerit multipliciter benedictus. Matth. 21.

Rom. 9. Ephes. 1.

Commendat S. Elizabeth deinde B. Mariam à sua humilitate, dicens: Et vnde hoc mihi, vt mater Domini mei veniat ad me? Vbi hoc meruit quouis re fit? quid bene feci, vt mihi talia fierent? vt tantũ se humiliaret erga me peccatricem mater Domini mei? Ego venire debui ad te, & tu venis ad me. Scio quæ scis: agnosco quæ sim ego? Scio quod huius mater sis, cuius non sum digna vocari ancilla. Scio quod indigna sim osculari pedes tuos. Et tu venis ad me? Sed hæc est gratia tua, hæc dignatio tuæ humilitatis. Sensi in vtero meo, quanta mihi bona per tuum aduentum acciderunt. Ecce enim vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo. Ac si dicat: En in tuo aduentu, & salutatione non solum ego, sed & infans in meo vtero lætabundus subsilit, & gratulatur: & quod voce nequit, efficit vt potest exultatione. Et hic quidẽ S. Elizabeth miraculum, & incarnationẽ verbi cognouit, Mariam matrẽ esse Domini intellexit. Intellexit vtiq; per Spiritum sanctũ, quo repleta erat, sicut etiã quid sibi vellet exultatio infantis præter omnem vsum naturæ, quid mysteriorũ non modo in Dei matre, sed etiã in suo vtero gereretur, quandoquidẽ sensérat præsentem regem, cuius esset futurus propheta. Sancta Elizabeth vsque nunc grauidam se celauerat, iam non vltro celabat, adeo vt etiam gloriaretur quod mater esset prophetæ Domini sui, ostendens se Spiritu sancto conscia (talis est doctor qui in momento omnia docere potest Spiritus sanctus) eorum quæ locuta fuerat ad Mariam Angelus, dicens: Et B. quæ credidisti, quoniam perficientur in te quæ dicta sunt tibi à Domino. Mirum in modum sanctus Spiritus sanctam Elizabeth impleuit præsentium simul præteritorum & futurorum eam scientia instruens. De præsentibus namq; se edoctam monstrauit, quando B. Mariam matrem Domini sui vocans, quia Redemptorem omnium in suo felici vtero gestaret, indicauit. Præteritorum se quoque noritiam impetrasse ostendit, quando & verba Angeli ad Mariam, & consensum Mariæ credentis sibi innotuisse prodidit. Sed & futurorum sibi scientiam non negauit intimauit, cum perficienda à Domino quæ ei dicta essent, aperuit. Quis aliud

Elizabeth quænam Spiritu sancto doctore cognouerit.

Elizabeth vt præteritorũ præsentium & futurorum scientiã fuerit consecuta.

charissimi fratres dicere, quis æstimare sufficiat, quæ tũ gratia Spiritus sancti Dei genitricem repleuerit, cum tanta in matre præcursoris lux doni cælestis emicuit? Ea autem quæ in historia solennitatis hodiernæ leguntur dicta à beatissima virgine Deiq́ue matre Maria, adeo sunt profunda, & humanæ intelligentiæ impenetrabilia, vt potius sint veneranda silentioq; præmenda, quam temerario ore promenda. Post has laudes B. Maria verè humilis ancilla Domini, & grata Deo Spiritu sancto in se loquente, ait: Magnificat anima mea Dominum. Tu laudas & prædicas me, sed anima mea nihil in se cognoscit proprium, nihil inuenit laude dignum. Vnde se non magnificat, sed Dominum. Et spiritus meus exultauit non in se, sed in Deo salutari meo. Quare autem spiritus meus exultat? Quia non dedignatus est respicere paruitatem meam, cum ipse sit magnus & excelsus. Inde ergo exulto, inde amplius magnifico, non propter mea merita, sed quia humilitatem, id est, vilitatem, indignitatemq́ue meam respexit Dominus, eligendo me sibi in matrem, qui habet Deum creatorem omnium rerum creatarum in cœlis Patrem. Hæc fratres charissimi de ratione præsentis solẽnitatis dicta sint pauca. Cæterum, quomodo dicit B. Bernardus in laudibus huius Deo dignæ beatissimæq; Mariæ virginis. Hæc non recedat ab ore, non recedat à corde: & vt impetres eius orationis suffragium non deseras conuersationis exemplum: idcirco hic breuiter quin annecterem committere non potui, quonã pacto eadem fidelissima Dei & hominum mater, ipsi deditos deuotosq; mystice spiritualiterq́ue visitet per septem præter alia complura beneficia. Prima eius visitatio, seu beneficium est, quod ipsa miseros excæcatosq; peccatores Deo & à via salutis virtutumq́ue alienos & auersos, benignè reuocat ad saniorem, quam ante habuerunt mentem, illosq; vt pœniteant suorum malefactorum gratiã eis, tempusq; impetrat emendationis vitæ, ne scilicet ira Dei in illos iustè desæuiens repentè trahat, & improuise protrudat in gehennam ignis. O quot ipsius visitatione pioq́ue interuentu, non absque stupẽdis miraculis subito conuersi sunt, Deiq́ue gratiam vel amissam, vel etiam nunquam speratam obtinere meruerunt. Hoc ipsum considerans sanctissimus Dei amicus Bernardus inculcat, dicẽs: O quisquis intelligis te inter huius seculi procellas, & tempestates fluctuare, ne auertas oculos tuos à fulgore huius syderis, si non vis obrui procellis. In periculis, in angustijs, in rebus dubijs Mariam cogita, Mariam inuoca. Ipsam sequens non deuias, ipsam rogans non desperas, ipsam cogitans non erras. Ipsa tenente non corruis, ipsa protegente non metuis, ipsa duce non fatigaris, ipsa propitia peruenis. Secundo, visitat B. Maria sua melliflua gratia miseros peccatores in aduersitatis nocte constitutos, trahitq; eos in agnitionem proprię peruersitatis & vilitatis, dum gratiam illis præuenientem & gratis datam suis precibus administrat, illisq; vitam præsentem quantis sit miserijs periculisq; & calamitatibus expositam, indicat. Hinc contingit, quod tum suam pristinam lubricam & facinorosam vitam recolendo cognoscunt, cognoscendo despiciunt, despiciendo horrescunt, horrendo ad misericordiæ matrem recurrunt: sicq; salubri quadam attritione præuia retrusi, peccare desistunt, à venenosis vitiorum poculis plus solito solliciti, præcauent. Hoc ipsum norunt quotquot ex linocinio peccatorum ad statum salutis reuocati sunt.

Lucæ 1.

Bernard.

Beneficia septem quæ B. Maria suis exhibeat deuotis.

Bernard.

B. Maria vt homines in sui cognitionem reuocet.

T V 22

Tertio, visitat B. Maria eosdem de quibus prædiximus, scilicet eos qui eius opitulante misericordia & clementia ad gratiam attritionis perducti sunt suorum peccatorum, eorundem attritionem in veram contritionem commutans, ita quod corda eorum prius per peccatorum frigus congelata, in fluxum lachrymarumque fontem resoluuntur, incipiuntque illis vehementer amarescere, quæ olim nimium malè placebant. Hoc igitur beneficio Mariæ quisquis præuentus est, gratias illi magnificas agat, inuentricem tantæ gratiæ sedulis precibus pulset, quatenus id quod quarto loco singularis visitationis ac beneficij collocandum est, obtinere dignetur. Quod autem est illud? sanè remissionem & indulgentiam peccatorum id haud absurdè dixerim. Est enim ipsa tanquam canalis per quam vniuersis mortalibus fluenta diuinæ gratiæ & indulgentiæ profluunt. Quod profecto Diuus Augustinus in se expertus, ait ad eandem: O beata Maria accipe à nobis quascunque, quanquam exiles nostras gratiarum actiones intra sacrarium exauditionis tuæ, & obtine nobis gratiam reconciliationis. Sit per te excusabile, quod per te ingerimus: quandoquidem nec potiorem te inuenimus ad placandam iram iudicis, quæ meruisti esse mater Redemptoris nostri & iudicis. Sit tibi compassio super afflictis, sit pius affectus super cælorum peregrinis. Quinto, visitat B. Maria suo seruitio deuotioniqúe deditos, per præcipuam curam & respectum. Nam quos è faucibus dæmonum extraxit, non potest non erga eos materna gestare viscera, sed ipsos sagaci cura filio suo Iesu Christo Domino nostro reconciliatos commendat, ipsisque misericordiam gratiamqúe illius impetrat. Nam, vt inquit Diuus Bernardus, sine illa nec vlla diuinæ misericordiæ ac gratiæ stilla miseris est præstanda. Quare post debitam conuersionem, ad illam tanquam omnis misericordiæ & gratiæ aquæductum omnis peccator fidenter accedere debet, atque in sinu eius pietatis maternæ securus quiescere, inqúe cunctis suis miserijs, calamitatibus & huius calamitosissimi seculi turbinibus & afflictionibus, oculos suos interiores leuare, & suspirare cum sancto Augustino, dicens: Sancta Maria succurre miseris, iuua pusillanimes, refoue flebiles &c. sentiant omnes tuum iuuamen, quicunque celebrant tuam sanctam commemorationem. Sexto, visitat inuocata suos B. Maria in tentationibus constitutos, eos ab hostium inuisibilium maxima ferocitate vel eruendo, vel etiam protegendo, tanquam murum impenetrabilem sese hostibus nostræ salutis obijciens, eos terrens, viresqúe ipsorum eneruans. Hoc enim ipsum priuilegium meruit, quando caput tortuosi serpentis contriuit, sicut de ipsa ad serpentem dictum fuit: *Inimicitias ponam inter te & mulierem: ipsa conteret caput tuum.* Meritis ergo suisq; precibus B. Maria aëreas potestates virtuti sibi desuper concessa, vehementer fortiterqúe prosternit, adeoqúe eorum vires eneruat, vt ad nominis quoque sui inclamationem fugere cogantur. Quod ipsum sapientissimus ille Salomon considerans admiransq;, ait de ipsa in canticis canticorum: Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata? Septimo, visitat suos B. Maria, per suarum virtutum exemplarem præmonstrationem. Sit vobis, inquit D. ille Ambrosius ad sacras virgines, tanquam in imagine descripta virginitas & vita Mariæ, in qua velut in

B. Maria vt suis contritionem obtineat peccatorum.

B. Maria vt sit canalis fluētorum diuinæ gratiæ.

August.

B. Maria vt erga sibi deuotos gestet materna viscera.

August.

B. Maria vt tentatis subueniat.

Gene. 2.

Nomen B. Mariæ vt dæmones exturbet.

Cant. 6.

Ambrosius.

lut in speculo refulget species castitatis, & forma omnis virtutis. Et D. Hieronym. in laudibus eiusdem beatissimæ virginis ait: Habetis in ea magisteria probitatis expressa, quid primum eligere, quid respuere, quid sequi debeatis. Primum ergo discendi incitamentum nobilitas est magistri: deinde merces laboris optimi fructus beatitudinis. Præstet nobis omnibus benedictus fructus huius sacratissimæ Virginis & matris, ipsius meritis precibusque in præsenti sæculo suam gratiam, & post hanc vitam frui æterna vna cum ipsa beatitudine, Dominus noster Iesus Christus, qui cum Patre & Spiritu sancto & sua dulcissima matre viuit in æternum. Amen. Hieronym.

IN FESTO D. MARGARETAE VIRGINIS ac martyris Paraphrasin in Epistolam, & Exegesin in Euangelium vna cum Sermone quære in Festo S. Agnetis virginis & martyris.

IN SOLENNITATE BEATISSIMAE MARIÆ Magdalenæ Lectio Prouerb. XXXI.

MVlierem fortem quis inueniet? Procul, & de vltimis finibus precium eius. Confidit in ea cor viri sui, & spolijs non indigebit. Reddet ei bonum & non malum, omnibus diebus vitæ suæ. Quæsiuit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum. Facta est quasi nauis institoris, de longe portans panem suum. De nocte surrexit deditq; prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis. Considerauit agrum, & emit eum, de fructu manuum suarum plantauit vineam. Accinxit fortitudine lumbos suos, & roborauit brachium suum. Gustauit & vidit quoniam bona est negociatio eius, non extinguetur in nocte lucerna eius. Manum suam misit ad fortia & digiti eius apprehenderunt fusum. Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem. Non timebit domui suæ a frigoribus niuis, omnes enim domestici eius vestiti duplicibus. Stragulatam vestem fecit sibi, byssus & purpura indumentum eius. Nobilis in portis vir eius, quando sederit cum senatoribus terræ. Sindonem fecit, & vendidit, & cingulum tradidit Chananæo. Fortitudo & decor indumentum eius, & ridebit in die nouissimo. Os suum aperuit sapientiæ, & lex clementiæ in lingua eius. Considerauit semitas domus suæ, & panem otiosa non comedit. Surrexerunt filij eius, & beatissimam prædicauerunt, & vir eius laudauit eam. Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas. Fallax gratia, & vana est pulchritudo, mulier timens Dominum ipsa laudabitur. Date ei de fructu manuum suarum, & laudent eam in portis opera eius.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

PRæsens lectio ex libro Prouerbiorum Salomonis extracta est constatq; versibus duobus & viginti, quot apud Hebræos elementa habentur, in

Beda.

eaque, vt Beda ait, Salamon plenè describit virtutes ac merita totius Ecclesiæ, vel cuiuslibet fidelis animæ. Vnde absque vlla absurditate rectè potest etiam de beatissima Maria Magdalena recitari, quæ reuera mulier fortis fuit, conculcans mundum, carnem & dæmonem, quorum Dominio diu subiacuerat: de qua hodie gratulabunda canit Ecclesia in hymno quodam:

Maria soror Lazari,
Qua tot commisit crimina.
Ab ipsa fauce tartari
Redit ad vitæ limina.
Post fluxæ carnis scandala
Fit ex lebete phiala.
In vas translata gloriæ
De vase contumeliæ.
Aegra currit ad medicum
Vas ferens aromaticum.
Et à morbo multiplici
Verbo curatur medici.

Sed ipsam lectionem more nostro referamus. Magna est & multiplex fragilitas, inconstantia & pusillanimitas in fœminis si naturam spectes, quis ergo vnquam poterit fortem inuenire mulierem, quæ infirmitati renuncieret, & res magnas & arduas animo virili aggrediatur? quod quidem absque ingenti & speciali gratia sancti Spiritus fieri non potest. Procul & de vltimis finibus, ex ipso cælo empyreo pretium eius, nempe Dominus noster Iesus Christus, de quo Psalmista canit: *A summo cælo egressio eius.* Et Apostolus: *In fide, inquit, viuo Filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.* Psalm. 18. Galat. 2. Christus enim est pretium nostrum, quo ab æterna morte redempti sumus. Cõfidit in ea cor viri sui, id est, Dñi Iesu, qui est vniuscuiusque fidelis animæ vir, de quo Apostolus ait: *Despondi vos vni viro virginem castam exhibere Christo:* qui confidit in anima sancta, certus eam probè suo officio functuram. Multa quoque ei & magna præstat beneficia, virtutes, dona, charismata, cõfidens eam illis omnibus non elatum iri, sed rectè vsuram. Vnde etiam spolijs non indigebit, abundans nimirum diuitijs internis, sed & externis facultatibus prædita, quantum illi satis est, aut expedit. Non enim iners, sectatur otium, sed sedula sibi suisq; victum parat. Quod est contra vagas, otiosas, garrulas mulieres, quæ sæpe ex desidia eo rediguntur, vt turpibus studijs tanquam spolijs victum sibi quærere cogantur. Redder ei bonum & non malum omnibus diebus vitæ suæ, semper laudes gratesq; Deo pro perceptis ab eo beneficijs, & abstinens à peccatis quibus offenditur Deus. Improbi verò mala pro bonis reddunt Deo, quãdo illius benignitate contempta eius præcepta violant, illiq; obtemperare nolunt. Sic nostra Magdalena reddidit Christo bonum & non malum omnibus diebus vitæ suæ, quando illius gratia cõuersa perstitit in iustitia, nec recidit in iniquitatem, sed multis annis sanctissimam & ab hominibus prorsus remotam egit vitam. Quæsiuit lanam & linũ, vnde vestes conficeret in vsus pauperũ ac miserorũ, operans consilio manuum suarum vt habeat vnde tribuat necessitatem patientibus. Decet enim fœminas semper operis quippiam agere, ne pateant malis desiderijs & insidijs diaboli. Quæsiuit etiam lanam & linum, id est, veram innocentiam, & castitatem, quibus nisi prædita sit mulier, non nisi rete diaboli est & sentina vitiorũ. Facta est quasi nauis institoris, plena videlicet spiritalibus diuitijs & charismatibus Spiritus sancti, quæ rursus in proximorum vsus expendit, non contenta sibi vni prodesse, sed multis: portatq; de lon-

Christus vt dicatur vir fidelis animæ. 2. Cor. 11.

Ephes. 4.

de longe panem suum, colligens sibi vndecunque atque proponens exempla & rectè facta sanctorum hominum, quibus haud secus anima ad virtutes colendas confortatur atque nutritur, quam corpus pane. Habent enim mirabilem energiam viua aliorum exempla, plusq; factis quam verbis moueri solemus. De nocte surrexit, faciens quod hortatur Hieremias: Consurge, lauda in nocte, in principio vigiliarū. Namq; sanctus amor pigritiam odit, somnum superfluum respuit, tempusq; omne quod virtuti non impenderit, amississe se putat. Surgit etiam in nocte tribulationis, confugiens precibus ad Deum suum. Deditq; prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis, reficiens subditos suos siue cæteros fideles optimis monitis, pijsq; institutionibus, & diuinæ scripturæ sententijs, de quibus Propheta ait: *Lætabor ego super eloquia tua, sicut qui inuenit spolia multa.* Considerauit agrum patriæ cælestis, vbi visuri sumus bona Domini in terra viuentium, & emit illum peccata admissa plangendo, atque à peccatis abstinendo, & diuinam semper exequendo voluntatem. De fructu manuum suarum, id est, piarum actionum, & sanctarum exhortationum, plantauit vineam multas Domino animas lucrifaciens. Ita beatissima Magdalena feruentissimis sermonibus suis & sanctissima viuendi ratione optimisque exemplis plurimos conuertit ad Dominum. Accinxit fortitudine lumbos suos, carnis petulantiam fortiter præmens, & continentiæ fræno corpus stringens, sicut ipse Dominus monet. Sint, inquiens lumbi vestri præcincti: & roborauit brachium suum, animo virili ardua quæque aggrediens, & carnem subdens spiritui. Gustauit affectu, & vidit intellectu, quia bona est negociatio agri cælestis, cuius amore contempsit caduca omnia, & vt stercora execrabatur. Non extinguetur in nocte aduersitatis lucerna fidei & charitatis eius, gratiæq; diuinitus infusæ, sine quibus anima in tenebris est. Manum suā misit ad fortia, non contenta languere circa communia, aut sola exequi mandata, sed angustam consiliorum amplexa semitam, cum propheta custodit vias duras, & cum Apostolo in anteriora se extendit: & digiti eius apprehēderunt fusum, vt quotidianum sanctæ seruitutis Domino pensum soluat: atq; etiam vt fugiat otiū, & de labore manuū suarū sese & alios sustenter. Siquidē manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem, gaudens & gratulans se in paupere Christum alere, Christo benefacere, Christū sibi demereri. Nouit enim in actibus charitatis & pietatis consistere summam Christianæ religionis. Væ igitur auaris, qui Christum in miseris & egenis sustentare negligunt, quasi non habeat Christus, vnde eis possit abundè restituere. Non timebit domui suæ à frigoribus niuis Omnes enim domestici eius vestiti duplicibus. Beatissima Maria Magdalena, quæ feruentissimo accensa amore omnē à se timorem seruilem excluserat, non timebat seruiliter domui suæ, hoc est, animæ suæ à frigoribus niuis, id est, tentationibus dæmonum, vel impugnationibus vitiorum, aut persecutionibus impiorum, quandoquidem omnem animæ suæ familiam duplici vestierat charitate, nempe Dei & proximi: de qua in Canticis dicitur: *Fortis est vt mors dilectio.* Et: *Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem nec flumina obruent illā,* Ibidem.

Exempla viua quantam habeāt energiam. Thren. 2.

Psalm. 118.

Psalm. 26.

Lucæ 12.

Matth. 7. Lucæ 15. Psalm. 16.

Philip. 3.

Summa Christianæ religionis in quo consistat.

Cant. 8.

Stragulatam vestem multiplici virtutum, charismatum & bonorum actuum varietate conspicuam fecit sibi, byssus innocentiæ & castitatis, &

purpura charitatis, qua virtutes omnes & exornantur & perficiuntur, indumentum eius. Beata anima quæ his tecta virtutibus est. Nobilis in portis, id est, extremo iudicio (olim namque in portis fiebant iudicia) vir eius, Dominus Iesus Christus, quando sederit cum senatoribus terræ, sanctis Apostolis & cæteris perfectis viris ad iudicandos viuos & mortuos. Tũ enim omnes pariter illius intelligẽt maiestatẽ, & velint nolint verum Deum, quæ summa nobilitas est, confitebuntur. Sindonem fecit, & vendidit, præbens omnibus in se puriſſimæ castitatis exempla atque ad sui imitationem prouocans: & cingulum tradidit Chananæo: homines à Deo alienos inuitans ad pœnitentiam & arctiorem vitam, quæ potest per cingulum accipi, quo corpus stringitur. Vel cingulum tradidit Chananæo, quando Christi ex Chananæorum terra oriundi seruitio se mancipauit. Fortitudo & decorum dumentum eius: siquidem constantiam in aduersis retinet, & mores compositos atque honestos vbique sectatur & ridebit in die nouissimo ob conscientiæ securitatem, quam præstat vita syncera & inculpata. Os suum aperuit sapientiæ, nihil vnquam futile, nihil superuacaneum, nihil stultum aut scurrile proferens, sed quod sit ad ædificationem fidei vt det gratiam audienti: & lex clementiæ in lingua eius, qua consolatur afflictos, imbecilles, fragiles, tentationibus prægrauatos, quibus piæ consolationis fomenta adhibenda sunt, ne abundantiori tristitia absorbeantur. Considerauit semitas domus suæ, & conscientiæ suæ latebras omnes perspexit, panemq; otiosa non comedit. Non enim otio torpentibus, sed fortiter decertantibus datur regnum cælorum. Sed & Apostoli ea verba sunt, vt qui non laborat, nec manducet. Et hic vtilissima institutio est, vt vnusquisque sese nõ alios consideret. Habent enim singuli sua vitia, quæ si bene attendant, incuriosi erunt alienorum. Surrexerunt filij eius, qui eius vel verbis vel exemplis ad Dominum conuersi sunt & beatissimam prædicauerũt, tum ob eximias gratiæ dona, quæ percipit in præsenti, tum ob futuram gloriã in cælis illi repositam: & vir eius, id est Christus laudauit eam, dum laudabilem reddidit, & olim etiam in cælis coram sanctis omnibus laudabit. Multæ filiæ, sanctæ Ecclesiæ congregauerunt diuitias virtutum & meritorum: at tu beatissima Maria Magdalena omnes pene supergressa es, excellentissimè coronata in cælis. Fallax gratia & fauor humanus, & vana est corporis pulchritudo: mulier timens Dominum ipsa laudabitur. Date ei de fructu manuum suarum, vt ex ijs quæ gessit in corpore metat vitam æternam, & laudent eam in portis extremi vel particularis iudicij opera eius. *Bonorum enim operum gloriosus est fructus.* Impij autem qui hic bene operati negligunt, non laudem, sed ignominiam sempiternam referent ex sceleribus suis.

Cingulum tradere Chananæo quid sit.

Ephes. 4.

2. Thess. 3.

Sapien. 3.

EXEGESIS EVANGELII IN eodem Festo Lucæ VII.

IN præsentis diei Euangelio fratres chariſſimi, proponitur nobis exemplum veræ pœnitentiæ in beatissima Maria Magdalena, in qua sicut abundarat iniquitas, ita abundauit & gratia, quam Christus pro sua benignitate totam conuertit ad se, vnico gratiæ suæ, sed singulari valde respectu,

Rom. 5.

ſpectu, adeo in ea veterem extinguens hominem, peccandique deſtruēs conſuetudinem, vertensque illi in nauſeam quicquid prius malè dilexerat: denique tanta eum inflammans charitate, vt inter præcipuos ſanctos merito numeretur. Quam magna multitudo miſericordiæ tuæ Domine Ieſu, quā inæſtimabilis altitudo ſapientiæ tuæ, quam incomprehenſibilis virtus potentiæ tuæ, qua tantis iniquitatibus tam facilem dediſti veniam, tam longè & miſerè aberrantem ad vitæ reduxiſti viā, tam inexplicabilibus irretitam nexibus vitiorum, omnino reddidiſti liberam & abſolutam. In his omnibus tuam Domine prædicamus bonitatem, tuam efferimus clementiam: quia toto ad te corde conuerti poſt admiſſa peccata non volentis eſt neque currentis, ſed miſerentis gratiæ tuæ. Atque vtinam tua efficias gratia, vt hoc tam memorabile pœnitentiæ exemplum omnes peccatis deditos ad meliorem animum reuocet, quibusque libuit imitari peccatricem mulierem, libeat etiam imitari pœnitentem diſcipulam tuam. Non enim propterea memoriæ poſterorum commendari voluiſti miſericordiæ tuæ viſcera, quæ in beatiſſimam Mariam Magdalenam declaraſti, vt ſimus ad peccandum audentiores ſed vt ad agendam pœnitentiam efficiamur alacriores. Plane, inquam, dilectiſſimi inſignis nobis hodie peccatrix, ſed eadem toto animo pœnitens Euangelica lectione depingitur, vt & nos declinemus à malo, & faciamus dignos pœnitentiæ fructus. Alioqui ad maius iudicium nobis erit Mariæ Magdalenæ pœnitentia, ſi nos pigeat illam pro modulo noſtro imitari. Atqui ipſum age Euangelium inſpiciamus.

Pſalm.50. Rom.11. Rom.9. Pſalm 35. Matth.3. Lucæ 3.

Rogauit Ieſum quidam de Phariſæis, vt mauducaret cum illo. Et ingreſſus domum Phariſæi, diſcubuit.

Phariſæorū Dominus Ieſus multas ſemper inſidias perpeſſus eſt. Publicè illum calumniabantur, occultè illi derogabant: quandoque blanditijs eum demulcebant, ſed vt velut incautum grauius vulnerarent & tamen quamuis eorum erga ſe malitiam & inexpiabile odium non ignoraret, nihilominus non refugit eorum conuiuia, ſi qua fortè ratione eos à ſua dementia potuiſſet reuocare. Dolebat eorum inſaniam, ſed quia non tam infirmitate, quā deſtinata malitia eum perſequebantur, difficilè curari poterant. Caueamus ergo inuidentiam, quæ miſeros ſcribas & phariſæos, Iudæorumq; pontifices eo miſeriæ, imo malitiæ adduxit, vt vitæ autorē perimere non dubitarint. Ingreſſus eſt igitur Dominus domum Phariſæi nō tam manducandi cauſa, quam illum conuertendi. Quāquam etiam hic notandum ſit Dominum propter nos cum diues eſſet tantam ſubijſſe inopiā, vt etiam hoſtium ſuorum nempe phariſæorum voluerit cibis ſuſtentari.

Phariſeorum in Chriſtum inſidiæ & dolj inexpiabiles.

2. Cor 8.

Et ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit, quod Ieſus accubuit in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum vnguenti.

Mulier hæc non alia fuiſſe credenda eſt, quam ſoror Lazari, tametſi quidam diuerſum ſentire videantur. Sufficiat nobis ita ſentire Romanam Eccleſiam, pluresque doctiſſimos & ſanctiſſimos patres. Peccatricem autem eam fuiſſe & quidem inſignem declarat Marcus, dum ait ab ea ſeptem dę-

Mulier quænam ſeuera hęc fuerit. Marc. 16.

monia, id est, vt Patres exponunt, vitiorum vniuersitatem esse expulsam. Erat autem diuitijs & delitijs effluens, quæ res vberem illi peccandi materiam suppeditabant: iamq; illius vita dissoluta incantum apud omnes inuulgata erat, vt peccatrix diceretur. Quod autem corde compuncta, venit ad domum Pharisæi, non casu illi euenisse putādum est, sed quod Dominū forte audierit concionantem. Facilè autem potuit Dominus Iesus verborū suorum aculeos in illius cor defigere, eamque penitus animo sauciare, lucisq; suæ radijs illustrare tenebras mentis eius, vt turpitudinem suam, vitæq; pericula agnosceret, atque ex ijs agnitis terrore concussa, sui emendationem meditaretur. Tracta est igitur prius à Domino, vt veniret ad auscultanda verba illius. Non enim venisset, nisi traheretur. Si autem non venisset, misericordiam non esset consecuta, quia nec pœnitentiā egisset, ad quā agendā incitata & cōpuncta est sermonibus Saluatoris. Sed mirum est quod nulla habita neq; conuiuij, neq; conuiuarū ratione, confusione contempta ingressa est alienas ædes, & alijs epulantibus, ipsa lachrymis sese afflixit. Verum fecit hoc intima peccatorum suorum agnitio & vehementissimus dolor, quod Deum suum tam dirè offendisset: & quia publicè peccauerat, multisq; fuerat peccandi occasio, publicam quoque non erubuit agere pœnitentiam, nihil magnopere quid de se sentirent homines sibi curandum putauit, tantum vt posset cum Deo redire in gratiam. Vicit pudorem ingens dolor & amor, quantoq; vehementius intus ponderabat peccati sui turpitudinem, tanto minus foris erubescebat coram hominibus plangere quod perperrauerat. Itaque attulit secum alabastrum vnguenti. Noluit enim vacua venire ad Dominum, sed quem multipliciter offenderat, multis officiosissimæ humanitatis obsequijs rursus deliuire contendit. Vnguentum quod contra Dei voluntatem suo corpori malè adhibuerat, iam venit effundere in pedes Saluatoris.

Peccatrix cur dicta fuerit Maria Magdalena

Mariæ Magdalenæ initiū conuersionis quale fuerit.

Confusio Mariæ Magdalenæ publica qualis.

Et stans retro secus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius & vnguento vngebat.

Hæc est forma veræ pœnitētiæ, vt qui se prius extulit per superbiā, per humiliratem sese deijciat. Humilis enim & verecūda debet esse satisfactio, per quā emendatur superba transgressio. Maria Magdalena quæ prius frontem perfricuerat, & absq; vllo rubore voluptabatur in sordibus vitiorū, neq; Deū neq; homines verita, iam verecūda domū pharisæi ingreditur, nec tamen se iungit conuiuantibus, sed demisso vultu, lugubri corde sese abiecit ad pedes Domini Iesu, idq; à tergo, non ausa scilicet in facie illius conspectumq; venire, quem se nouerat tam impudēter contempsisse. Deinde lachrymis laxatis habenas, magnū earum imbrem fudit in pedes Dñi haud dubiè pulueulentos & cœnosos, eo quod nudus pedes pius Dñs semper incederet, luens pœnas nostris sceleribus debitas, rigauitq; pedes lachrymis, & capillis capitis tergebat quos lauerat, & ore osculabatur, & vnguento vngebat. Ira ergo membra corporis quibus ante peccauerat, iam pœnitentiæ studijs castigat. Oculos dudum lasciuos, iam lachrymis affligit: Capillos ad illaqueandas animas meretricio ornatu cōpositos, nunc adhibet ad tergēdas sordes pedū sui re-

Pœnitentiæ perfectæ forma qualisnā esse debeat.

Modus pœnitendi B. Mariæ Magdalenę quam fuerit mirabilis.

sui redẽptoris: ore prius impudico, nũc eosdem frequentissimè & humilimè osculatur: vnguentũ deniq; in Dñi pedes effundit, ijs omnibus id reuera significans, quod se totam suaq; omnia Deo optet velitq; impendere, & priorẽ infidelitatẽ & ingratitudinẽ suam summa cũ fide & gratitudine cõpensare.

Gregorius.

D. Gregorius in hunc locũ scribẽs, Quot, inquit, in se habuit oblectamẽta, tot de se inuenit holocausta. Cõuertit ad virtutũ numerũ, numerũ criminũ, vt totũ seruiret Deo in pœnitentia quicquid ex se Deũ contempserat in culpa. D. quoq; Cyprianus sermone de ablutione pedũ elegantissimè hanc Mariæ Magdalenæ pœnitentiã commemorat, dicens ad Dominum: Hoc in mulisre peccatrice aliquando passus est: nec dedignatus es in mẽsa solenni multis conuescentibus infamis personæ suscipere famulatũ, cuius deuotio vsa est ibi capillis pro linteo, oculis pro catino, lachrymis pro baptismo. Tetigit, lauit & vnxit vnguẽto. Mactata intrinsecus anima propriũ in sancta sanguinem intulit: singula suũ præbere ministeriũ. Cor contritũ erupit in lachrymas, fides lauit, charitas vnxit. Hæc multa in conspectu tuo congerens holocausta, de fonte cordis fletus hausit quos protulit, de pœnitentiæ pyxide vnguenta quæ obtulit, caputq; pro suppedaneo strauit, crinibus circunfusis pedes sacros inuolui & terfit. Nihil sibi de se retinens, totam sese tibi deuouit, & tu affectum potius quam factum attendens, vngebas vngentem, ablubas lauantẽ, tergebas intrinsecus pœnitentem. Hæc ille. Sed quid hæc nosse iuuat, nisi imitanda suscipiamus? Pro publicis criminibus publicam esse agendam pœnitentiam hoc exemplo docemur. Qui enim alios suis exemplis pertraxit ad vitia, sua quoque pœnitentia debet quos euertit aut saltem euertere potuisset ad sui emendationem prouocare. Sic Dauid sanctus pro perpetrato adulterio & homicidio qualem egerit pœnitentiã ipse de se locuples testis est multis Psalmorum locis, vt vbi ait: *Laboraui in gemitu meo, Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meũ rigabo.* Item: *Miser factus sum & curuatus sum vsque in finem, tota die contristatus ingrediebar. Afflictus sum & humiliatus sum nimis, rugiebam à gemitu cordis mei. Quoniam iniquitatem meam annunciabo, & cogitabo pro peccato meo* Cuius pœnitentiã D. Hieronymus in Fabiola sic describit: Dauid sancti & mansuetissimi viri homicidiũ pariter & adulterium, septem dierum emendabat fames: iacebat in terra, volutabatur in cinere, & oblitus regiæ potestatis, lumen quærebat in tenebris: illumq; tantum respiciens, quem offenderat, lachrymabili voce dicebat: *Tibi soli peccaui, & malum coram te feci.* Et: *Redde mihi letitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me.* Atque ita factum est, vt qui me prius docuerat virtutibus suis, quomodo stans non caderem, doceret per pœnitentiam, quomodo cadens resurgerem. Hactenus ille. Olim fideles, vt diuinum possent anteuertere iudicium, & ipsi potius in se punirẽt quod perperam admisissent, quam diuinæ iustitiæ puniendum seruarent, etiam pro occultis criminibus quandoque aut ipsi vltro exigebant, aut à sacerdote oblatum non respuebant publicæ pœnitentiæ salutare remedium.

Cyprianus.

Pœnitentiam publicã quãdo quis agere debeat.

1. Reg. 11. Psalm. 6.

Psalm. 37.

Hieronym.

Psalm. 50. Ibidem.

Pœnitentiã agendi olim modus quis fuerit.

Sed hodie etiam impunè grauissima admittuntur flagitia, nec tamen pœnitentiæ pharmacum quæritur, imo etiam oblatum contemnitur. Vnde mala innumera proficiscuntur. Videat quisque, ne sibijpsi imponat. Qui hic pro manifestis sceleribus non vult congruam agere pœnitentiam, quãdo-

Hebr 10. Iob 24.

T V
22

qúe incidet in manus Dei viuentis, qui nihil patietur inultum abire. Magna quidem est misericordia Dei, & Christus Iesus abundè satisfecit pro peccatis nostris, at nihilo minus ipse Dominus in Euangelio clamat: *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes peribitis.* Quid tibi blandiris homuncio de Christi satisfactione, de Dei misericordia, si illius nolis iussa exequi? Vult ille vt pro peccatis agas pœnitentiã, & tu semper in vitijs iacens audes illius satisfactione contentus esse? Obsecro dilectissimi sequamur pœnitentẽ Mariã Magdalenã: quod si nõ tanta nobis ineſt cordis contritio, precibus eam à Deo impetrare nitamur. Hoc ipsum nobis grauiter doleat, quod nõ dolemus. Interim clamemus ad Dominũ vt auferat à nobis cor lapideum, & det nobis cor carneũ. Certè nõ fraudabimur desiderio nostro, si in prece perseuerauerimus. Quid verò consultius quid magis necessarium esse queat homini, quam vt per pœnitentiam castiget mala quæ fecit, dum adhuc viuere licet, ne inopinata extinctus morte, cum peccatis suis mergatur in chaos tartareum, vbi nulla est redemptio? Sequitur:

Lucæ 13. Christus quinam pro peccatis nostris satisfecerit.

Ezech. 11.

Videns autem Pharisæus qui vocauerat eum, ait intra se, dicens: Hic si esset propheta sciret vtique, quæ & qualis esset mulier quæ tangit eum: quia peccatrix est.

Ecce superbus & leprosus Simon superbo oculo diuinæ clementiæ, vt ait D. Cyprianus, diligentiam non potest intueri, sed molestè fert, quod tangi se à peccatrice Dominus sustineat. Qui si lepræ suæ ipsum Dominum attenderet mundatorem, non dedignaretur, si de plenitudine gratiæ eius alij accipiant, si lauat immundos, si iustificat impios, si reuocat exules & abiectos. O verè superbum Pharisæum, qui, vt ait D. Gregorius, non solum venientem peccatricem mulierem, sed etiam suscipientem Dominum reprehendit: videlicet veraciter apud se superbus & fallaciter iustus. Aegram reprehendit de ægritudine, medicum de subuentione, qui ipse quoque de elationis vulnere ægrotabat, & ignorabat. Duplex autem Pharisæus iste temerarium tulit iudicium. Vnum de Domino, alterum de Maria Magdalena, Dominum ob susceptam mulierem censet non esse prophetam, tantum abest, vt eum Deum credat: Mulierem autem affirmat esse peccatricem, quæ iam peccatrix non erat. Itaque impegit in Domini prohibitionem, dicentis: Nolite iudicare. Atque hinc perspicuè licet animaduerti, quantopere iudicium omne vitandum sit. Pharisæus certo nouerat mulierem hanc fuisse peccatricem, & tamen errauit grauiter id de ea sentiendo, quandoquidem iam iam conuersa erat. Quis ergo posthac ita stolidus erit, vt quantumuis flagitiosum hominem audeat temerè iudicare, cum possit in momento totus resipiscere? Quanta igitur eorum improbitas & amentia est, qui sæpè ex frivolis suspitionibus alios iudicant, & quandoque etiam aliorum bene facta in pejus interpretantur? Nemo facilè possit capere, quam periculosum, quam horrendum sit leuiter alios iudicare. Probat hoc istius Pharisæi error, qui vtique bene sentiebat eam fuisse peccatricem: sed errabat credens adhuc talem esse. Faciamus igitur, quod Apostolus sapientissimè admonet, ita dicens: *Non ergo amplius inuicem iudicemus: sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum.* At nunc videamus quemadmodum Dominus Phari-

Cyprianus Sermone de pedum ablutione.

Greg rius.

Iudicium temerarij duplex hunc pharisæum tulisse hoc in loco.

Lucæ 6. Matth. 7.

Iudicare alios leuiter quam sit periculosum & impium.

Rom. 14.

Pharisæum hunc, licet sola adhuc cogitatione isthæc pertractantem, de errore conuicerit, & proprio illum mucrone iugularit.

Et respondens Iesus, dixit ad illum: Simon habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister dic. Duo debitores erant cuidam fœneratori: vnus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. Non habentibus illis vnde redderent, donauit vtrisque. Quis ergo eum plus diligit? Et respondens Simon dixit: Aestimo quia is, cui plus donauit. At ille dixit ei: Rectè iudicasti.

Hic primo ipsum Pharisæum ad alios considerandos & iudicandos malè intentum ad se reuocat, & ipsa verborum specie reddit attentum: tanquam illi diceret: Nosse teipsum. Tantumne est ab re tua otij tibi, Aliena vt cures, eaque quæ nihil ad te attinent? Hoc, inquam, Dominus efficere voluisse videtur, dum ait: Simon habeo tibi aliquid dicere. Istis enim verbis eius attentionem prouocat, simulque à mulieris temeraria iudicatione sapienter abducit. Quod autem de duobus debitoribus proponit paradigma, de duobus peccatoribus intelligendum est, sed quorum vnus plus, alius minus peccauerit: dumque addit fœneratorem illis non habentibus vnde redderent, vtrisque donasse debitum, Dei misericordiam exprimit nobis non habentibus vnde illius iustitiæ vnquam possimus satisfacere, peccata nostra condonantem. Quis enim illi posset vel pro minimo peccato satisfacere? Quod ergo remittit nobis, illius immensæ misericordiæ est, non nostri meriti. Gratis iustificat nos, non tamen vt hæretici volunt, quasi nos nihil agere debeamus. Namque etiam hic dicitur quod cui plus donatum est plus diligat? Quid est autem diligere Deum, nisi eius præceptis obtemperare? Sic ergo gratis iustificat, vt tamen velit nos suis obtemperare mandatis. Nec mouere quenquam debet, quod Deus hic fœneratori comparatur. Reuera namque fœnerator est, sed omnino benignissimus, qui sic à nobis vsuras exigit, vt tamen eas non in suum, sed in nostrum velit lucrum cedere. Neque enim vult in nobis otiosa esse dona sua, sed vt proferantur in opus: & tamen nihil inde illi accedit commodi: totum nobis proficit: nobis planè & seritur & metitur. At nihilo secius vult nos esse cooperatores gratiæ suæ. Quod cum nollet seruus ille piger, qui abscondit pecuniam domini sui, audiuit ab eo: Serue malè & piger, quare non dedisti pecuniam meam nummularijs? & ego veniens recepissem vtique quod meum est cum vsuris. Eant nunc nostri Euangelici, & securi de meritis Christi, ipsi nulla sibi merita acquirant. Sentient quandoque quam miserè & sibi & alijs imposuerint. Porro sciscitatur Dominus ex Pharisæo, vter plus dilexerit, cui minus, vel cui plus donatum est: cumq; respondet plus amare cui plus remissum sit, suo nimirum se gladio confodit. Vnde est apud D. Gregorium in homilia: Dum sua sententia Pharisæus conuincitur, quasi phreneticus funem portat, vnde ligetur. Simul autem hic animaduertendum est, quanta modestia & humanitate vsus sit Dominus ad hunc Pharisæum ab errore reuo-

Gratis iustificati nos qui sine intelligendum.

Lucæ 12. Fœnerator vti dicatur Deus.

Matth. 25. Lucæ 19. Lutherani vti frustra sibi de Christi meritis blandiantur.

Gregor.

T V
22

reuocandum. Summa erga eum manſuetudine, non aliqua ſeueritate vtitur. Deinde eidem mala illius, & mulieris bona enumerat.

Et conuerſus ad mulierem, dixit Simoni. Vides hanc mulierem? Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti, hæc autem lachrymis rigauit pedes meos & capillis ſuis terſit. Oſculum mihi non dediſti, hæc autem ex quo intrauit, non ceſſauit oſculari pedes meos. Oleo caput meum non vnxiſti, hæc autem vnguento vnxit pedes meos.

Pulchrè conuincit Phariſæum minus eum dilexiſſe Dominum, quam pœnitentem mulierem, idq; enumerando illi quæ ipſe erga Dominum neglexiſſet, & quæ ſanctiſſima peccatrix declaraſſet: tanquam illi diceret: Tu quidem Simon iuſtus tibi videris & hanc fœminam vt peccatricem deſpicis. Sed quod illa me longè plus amet, atque ideo iuſtior ſit, quam tu, teſtantur illius in me maximi amoris argumenta, tuaque negligentia. Tu mihi & vilia & vſitata humanitatis officia non impendiſti: hæc verò & magna & inſolita mihi præſtitit. Quare hoc? Quia & ipſa me vehementer amat, & ipſum amorem quibus poteſt indicijs demonſtrat: & tu paruo aut nullo mei teneris amore. Si enim diligeres, non poſſes vtique tam erga me negligens eſſe.

Gregor. Amor enim aut magna operatur vbi eſt: aut ſi operari renuit, amor non eſt. Noli ergo fœminam hanc deſpicere, quæ etſi hactenus muliebri leuitate & ſeculari vanitate ſeducta vitijs dedita fuit, tamen nunc toto ad me corde conuerſa, vt cernis, agit pœnitentiam & quidem publicam atque ex maximo amore proficiſcentem, ſicut eius facta probant. Notandum hic eſt, quod Dominus tam ſtudioſe Phariſæo enumerat opera ſanctæ peccatricis. Cur id obſecro, niſi quia ei gratiſſima ſunt benefacta noſtra.

Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.

Prouerb. 10. 1. Pet. 4. Iacob. 5. Charitas quantæ ſit efficaciæ virtus. Rom. 1.

Nimirum charitas operit multitudinem peccatorum. Charitas ignis eſt, quo quiſquis feruenter accenſus eſt, in eo peccati rubigo omnis ad purum excoquitur. Hæc eſt præclariſſima virtus, regina virtutum, ſine qua nec fides, nec vlla alia virtus Deo placere poteſt. Idiota quiſpiam, modo charitate præditus ſit, gratior eſt Deo, quam tota illa veterum Academicorum & Peripateticorum frequentia, de quibus Apoſtolus dicit, quod cum cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerunt, ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. Hoc loco Dominus remiſſionem peccatorum charitati aſſignat, ne quis putet fidem ſolam ad obtinendam veniam ſufficere. Remittuntur, ait ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Charitas autem, vt iam ante diximus, otioſa non eſt. Ergo ad conſequendam peccatorum veniam plurimum conducunt opera bona, ex charitate proficiſcentia. Mirum quod hæc noſtri Euangelici adeo paruipendunt. Sed fortaſſis nolunt intelligere vt bene agant, & placeat illis error ſuus, tantum vt liberius ſuis poſſint indulgere voluptatibus. Itaque habeant ſibi fidem ſuam, nos emamus à Deo aurum ignitum probatum, id eſt, ſer-

Remiſſionē peccatorum pendere ex charitate.

Pſalm. 33.

Apoc. 3.

est, feruentem charitatem, vt non appareat confusio nuditatis nostræ. Charitas vnit nos Deo, charitas Deo nos similes reddit. Sine charitate impossibile est placere Deo. Charitatem Basilius Magnus Christiáni hominis quasi peculiare quoddam insigne vocat: atque vt idem ait, necessarium à nobis velutiæs alienum charitas erga Deum requiritur, qua carere malum est, malorum omnium longè grauissimum. Denique idem autor est, qui charitatem non habet eum diuina gratia carere. Cæterum, quod Dominus addit, Cui minus dimittitur, minus diligit, non simpliciter accipiendum est, quasi semper minus diligant, quibus pauciora peccata remittuntur: sed quod causa, quamobrem minus nobis remittatur ea sit, quod minus diligamus. Quanto enim plus diligimus, tanto faciliorem impetramus indulgentiam: & quanto minus diligimus, tanto quoque minus nobis remittitur: idq; ad peccati pœnam referendum. Nam qui vel tenuissima charitate præditus est ei culpa omnis remittitur, sed non pœna. Nefas est enim à Deo dimidiam sperare veniam, vt ait Hieronymus. Denique cum pauciſſimi perfectam habeant charitatem, certum est multos ex hac vita decedere ita vt nondum pœna omnis illis remissa sit: ijq́ue in purgatorijs locis tandiu cruciantur, donec plenè satisfaciant. Quod si ita non est, necesse est fateamur electos omnes perfectos mori: quod tamen ridiculum est dicere: cum multi valdè imperfecti moriantur. Aut certè affirmare cogimur necdum plenè expiatos recipi in cælum: quod est contra illam scripturæ sententiam: Nihil inquinatum intrabit in illud. Attamen certissimum est hæreticos omnes, sine purgatorio decedere: siquidem mox vt spiritum reddiderint, mergunt in tartara.

Basilius.

Minus quare nobis remittatur causa quænam sit.

Culpam dimitti absque pœna peccatorum. Hieronym. Purgatorium necessario astruendum.

Sapien. 7.

Dixit autem ad illam: Remittuntur tibi peccata. Et cœperunt, qui simul accumbebant, dicere intra se: Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem: Fides tua te saluam fecit: vade in pace.

Quod iam Pharisæo dixerat, etiam mulieri dicit, remissa ei peccata. Sed dum peccatrix sanatur, inde alij deterius langueſcunt, & Dominum sibi vsurpare non sua putant, quasi blasphemus sit diuina vtens potestate, cum ipsi potius blasphemi fuerint. At quia Dominus huiusmodi calumnias sæpè experiebatur, contempsit, sententiamq; suam mulieri confirmauit, addens: Fides tua te saluam fecit: vade in pace. Iam ante dixerat remitti ei peccata multa quod diligeret multum: cur ergo hic fide saluatam dicit, nisi quia eam vult fidem intelligi, quæ per charitatem operatur? Non dixit, sola fides, vel nuda fides, sed fides tua cum spe & charitate coniuncta te saluam fecit. Vade in pace. Peccatũ inter Deum & nos discordiam facit. Ergo qui iustitiam colit, pacem sectatur. Dum igitur Maria Magdalena in pace ire iubetur, nihil vtique aliud ei dicitur, nisi vt declinet à malo & faciat bonum, quod præstat pacem conscientię, per quam peruenitur ad illam pacem sempiternam, quam nobis in cęlis pollicitus est Filius Dei Christus Iesus Deus & Dominus noster, si tamen & nos plangamus cum beatissima Maria Magdalena mala perpetrata, & toto corde ac feruenti amore ad Dominum conuersi, seruiamus illi in sanctitate & iustitia omnibus diebus nostris.

Fides quomodo saluare quempiam astruatur. Galat. 5.

In pace ire quid sit. Psalm. 36.

Luc. 2.

T V
22

SERMO I. IN EADEM FESTIVITATE.

Quantis B. Magdalena vitijs ante conuersionem, quanta item & quam multiplici gratia post conuersionem abundarit.

VBI *abundauit delictum, superabundauit & gratia*, Rom. XV. Dicti huius Apost. veritatem fratres charissimi facillime comprobare possumus ex ea (cuius hodie diem festum colimus) muliere, quam etiamsi considerauerimus qualis ante & qualis post conuersionem fuerit, liquebit, sicut delictum, ita & gratiam in ea abundasse. Quod multis ante conuersionem obnoxia fuerit peccatis, potest ex verbis Christi elici, quibus dixit: *Remittuntur tibi peccata multa*, &c. Ex quibus conijci licet, quod iam cognomine vocabatur peccatrix. Ita non pauca aut leuia & occulta commiserat peccata, quæ id nominis obtinuerat, vt omnibus nota esset peccatrix. Ideo etiam Pharisæus, cum tangeret Christi pedes Maria Magdalena, mirabatur, quod permitteret se Christus tangi à tanta peccatrice. Nimirum si ad suos pedes venisset, vt dicit S. Gregorius, calcibus eam repulisset. Accedit, quod Marcus, cum describeret Christum resurgentem primo Magdalenæ apparuisse, ita refert: *Surgens Iesus prima sabbati, apparuit primo Mariæ Magdalenæ, de qua eiecerat septem dæmonia.* Non quidem fuit obsessa Maria Magdalena dæmonibus corporaliter, sed peccatis, quibus dæmonum facta erat captiua atque mancipium. Hæc itaque peccata non leuia erant, quæ vocantur dæmonia. Vnde etiam non est facilè credendum, quod corpore fuerit virgo B. Maria Magdalena (vt quidam dicere voluerunt) & mente tantummodo peccauerit, atque ornatu prætioso, curioso, lasciuo prouocans adolescentes suis studijs ac moribus ad sui concupiscentiam, putantes eam inde honoratiorem facere, cum tamen nihil modo deroget gloriæ illius quod peccatrix olim fuerit: sed potius illi aliquid addat, vt postea dicam. Non tamen etiam crediderim publicam fuisse meretricem quandoquidem erat nobilis mulier & dives: nec fuit adeo demens, nec adeo turpis, vt omnibus sese communem exponeret. Poterat tamen habere, quo suam expleret libidinem. Fuit nihilominus publica peccatrix vocata. Et inde dicuntur peccata eius tam grauia, quia fuit superba & lasciua, ornans se ad prouocandam concupiscentiam virorum. Namque hæc duo peccata nunquam sunt sola, sed plura alia ad ea concurrunt. Erat itaque in vanitatibus vana & superba: vnde sequebatur (quia dives erat) superfluus sumptus in vestium apparatu, & cæterorum mulierbrium ornatuum splendore, suique superba ostentatione. Quia verò lasciua erat, sequebantur & comitabantur alia peccata multa, de quibus non est dicendum modo. Erat autem licet non publica meretrix tamen publica peccatrix, contenta vno aut altero amatore, & hoc palam. Quia ergo scandalo erat multis, & occasio ruinæ per vitam suam lubricam, item alliciendo & inficiendo corda aliorum, grauiter peccabat, & quoddam rete erat diaboli ad capiendas animas.

Quantis B. Maria Magdalena ante conuersionẽ vitijs subiacuerit.

Lucæ 7.

Ibidem.

Gregorius.

Marc 16.

Dæmonia quomodo dicantur ex Magdalena eiecta.

Magdalena num corpore virgo fuerit.

Magdalena an fuerit meretrix publica.

Magdalena vt publica peccatrix fuerit.

Quia verò ex vase iniquitatis volebat Christus eam facere vas dilectionis (prædestinauerat enim illam ad magnam gloriam: quæ prædestinatio non

poterat

poterat esse inanis) attraxit eam, vt salrem prima fœminea curiositate ad prædicationem Iesu veniret. Dominus autem Iesus ita formauit verba sua, cum eam præsentem videret, illustrans gratiæ suæ radijs cor eius, vt sua dicta illam compungerent, ac cor eius penetrarent, & simul ignitis iaculis vulnerarent. Itaque compuncta dum plena cogitationibus atque suspirijs esset, totus mundus ei fiebat angustus (ita enim est grauatæ conscientiæ) nec poterat quiescere, donec ad Dominum rediret, quem iam credebat Deum & Saluatorem suum. Proinde discens illum inuitatum in domum Simonis quamuis de peccatis erubesceret, de quibus ante non erubuit, nō tamen erubescebat pœnitere, sed abiecto pudore humano, ad conuiuium ingressa est in domum Simonis leprosi, sicut sanctus Lucas Euangelista in hodierno describit Euangelio. Verum quia hactenus, quomodo superabundauit delictum in B. Maria Magdalena, diximus. Nunc dicendum quomodo superabundauit in ea & gratia. Principio autem quia Apostolus dixit, *Scimus quoniam diligētibus Deum, omnia cooperantur in bonum*, sciendū electis omnia cedere & cooperari in bonū, etiā peccata post conuersionē. Cernimus hoc in B. Maria Magdalena (quandoquidē omnino oportet eā excusare à peccatis) cui etiā peccata occasio fuerunt maioris profectus, & perconsequens maioris gloriæ. Non quod peccata eius non fuerint peccata aut offensæ, sed quod fuerint ei occasio salutis, & maioris feruoris ac profectus post conuersionem, quod olim ante conuersionem excesserat nimis peccando: quomodo intelligitur etiam quod Dominus dicit: *Gaudium est maius Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia.* Tanto namque fuit feruentior postea in dilectione, quanto sensit se tardè conuersam & in multis perperam se fecisse. Tanto magis curauit Deum non offendere, quanto plus ante offenderat. Tanto gratior fuit, quanto maius beneficium acceperat: quia senticbat se ex ore inferni, ex faucibus diaboli ereptam, & tot donis ditatam. Ita ergo fuerunt occasio ei peccata melioris vitæ, maioris meriti & gloriæ. Puto equidem nunquam tam sancta fuisset B. Maria Magdalena, nisi ante fuisset peccatrix: non quia peccata fecerunt eā sanctam, sed quoniam humiliauerunt eam valde: & illa eius tanta humilitas locum diuinæ gratiæ in ea præparauit. Nec tamen omnibus profuit etiam electis quod peccauerant. Aliqui enim magis accenduntur erga Deum, quod seruati sunt in innocentia: alij quod perducti sunt ad pœnitentiam. Secundum ergo dispositionem cuiusque hominis operatur gratia: & vt operetur gratia in eo, ita permittit Deus hominem aptari. Est itaque prima gratia magna Dei, quæ abundauit in beata Maria Magdalena, quod peccata eius ei Deus non solum ad damnationem non imputauit, sed etiam ad profectum ordinauit, & maiorem charitatem.

Secunda gratia quæ collata est in Beatam Mariam Magdalenam, est perfectæ conuersionis. Paucis sanctorum donatum est, vt ex immunda vita, ad perfectam pœnitentiam venerint. Licet plures sint pœnitentes quam innocentes, tamen perfectam pœnitentiam agentes pauci sunt. Vnde Ambrosius plures dicit reperiri posse, qui innocentiam seruauerint, quam qui per fectam pœnitentiam egerint. Quod tamen intelligitur de perfectissima pœnitentia, quæ non solum peccata damnat, nec solum carnem castigat, sed

Magdalenā vt Christus ad se trahere cœperit.

Luc. 7.

Rom. 8. Vt electis omnia cooperentur in bonum.

Luc. 15.

Peccata vt B. Magdalenæ profuerint.

Prima gratia Magdalenæ collata quæ.

Gratia conuersionis perfectæ B. Magdalenæ collata qualis.

Pauci perfectè pœnitēt. Ambrosius.

etiam vitia carnis & affectiones prauas, & concupiscentias mortificat. Talē pœnitentiam fecit B. Maria Magdalena: Videte eius contritionis feruorē, videte eius dolorem: Non expectauit, vt solum inueniret Dominum, sed super conuiuas ingressa est, nihil curans quid homines cogitarent, modo propitium sibi haberet Dominum. Cogitans autem quid pro munusculo Domino offerret, animaduertit Dominum terrena non amare: pro fatigatione tamen & calore releuando emit vnguentum nardi pystici & instar aquæ rosaceæ fluidum ac refrigeratiuum, & accessit retro (olim iacebant discumbentes, non sedebant: ideo retro expositis pedibus potuit appropinquare pro verecundia, stans secus pedes pro humilitate, & ex nimio dolore cordis fluebant ei tot lachrymæ super pedes Domini, vt illos lachrymis lauare. O quid operabatur Dominus in corde huius mulieris? Capillos deinde suos accepit ad tergendum: quibus ante superba lasciuierat, eos nunc Domino in ministerium parat: & osculabatur pedes eius pro summa deuotione, & vngebat. O quales cogitationes ascenderunt in cor eius. Christus manducabat in mensa foris, sed magis ibi conuiuium habebat cum anima B. Mariæ Magdalenæ, quam trahebat, liquefaciebat & vrebat in camino diuinę dilectionis. O quam subita mutatio. Heri peccatrix fuit, & filia diaboli: hodie filia, & discipula, & sponsa facta est Christi. Heri malis peior erat: hodie multis, qui nunquam mortaliter peccauerunt, effecta est melior atque perfectior. Non dubium, quin multis innocentibus surrexerit sanctior: siquidē sanctitas & essentiale meritum non ex operibus pensatur, sed charitate, qua fiunt opera meritoria sint. Charitas enim est, qua fit vt mereamur: & quanto maior est, tanto plus meremur. Potest quis ex peccatis surgere, & viuificari atque donari maiori gradu charitatis, quam qui ante multis annis innocenter vixerit. Non quidem iste habet opera, sed habet maiorem charitatem: quæ tamen ociosa non manet, sed quo maior est, eo magis inde operatur. Videte quam temerè iudicarit Pharisæus. Habebat ipse opera iustorum, sed non habebat tantam charitatem ad Deum, quantam mulier vna die conuersa: ideo fuit illi prælata in merito. Temerè itaque iudicauit, & Mariam quasi peccatricem, quæ iam non erat, sed conuersa & maiori gradu charitatis fulcita, quam ipse, & Christum iudicauit quasi nescientem, & qui deberet non permittere se tangi ab ea persona, quæ omnium per ora volabat, tanquam omnium hominum familiaritate esset indigna. Videte quam neminem debeamus iudicare etiam peccatorem, quia qualis in momento esse potest, aut iam est mutatus in corde ignoramus: & subito refurgere potest in maiori charitate: ergo etiam in maiori sanctitate. Cum autem Pharisæus ille diceret intra se: *Si hic esset propheta, sciret vtique quæ & qualis esset mulier, quæ tangit eum*, Dominus similitudinem ac paradigma opponit inter cætera, dicens: Cui plus dimittitur, plus diligit, & cui minus dimittitur, minus diligit. Sed dicat fortè hic aliquis: Ergo oportet me peccare multum, vt multum mihi dimittatur, & sic cum dimissum fuerit multum, diligam etiam multum. Non oportet te plus peccare, vt plus dimittatur: quia multi plura admittunt peccata, quibus tamen nihil dimittitur: sed oportet te peccata magis agnoscere, & te debitorem fateri. Quanto te magis agnoscis debitorem, tanto tibi plus dimittitur. Dupliciter namque possunt hæc intelligi verba, scilicet

Luc. 7.

Magdalena quam subito mutata.

Meritū quid efficiat.

Iudicium temerarium quantopere vitandum.

Luc. 7.

Ibidem.

scilicet cui plus dimittitur, &c. Est qui peccatum suum parum curat, nec agnoscit, quantum offenderit Deum. Iste quidem peccatum non magnipendit. Quare hoc? Quia nō magno in precio habet Deum, quem offendit. Quicquid enim magni æstimat homo, id sanè non vult amittere, aut offendere. Quia ergo parum agnoscit, parum etiam dolet: & idcirco parum etiam dimittitur ei: & ideo parum etiam beneficij consequutum se putat ex hac dimissione peccati: Deo parum gratus est pro beneficio, parumq; diligit. Sunt qui minima plangunt vt alij magna, quia cognoscunt, quantum sit offendere Deum. Isti pro minimis putant se magnos debitores: ideo multum dimittitur eis: atque hoc ipso multum diligunt pro magno beneficio, quod putant magnum, quia est verè magnum.

Plus diligere eū cui plus remittitur, qui sit intelligendum.

Alio modo possunt ita intelligi: Dimittitur homini non solum quod peccauit, sed etiam quod præseruatus est ab alijs peccatis. Qui ergo etiam in paucis deliquit, & à multis præseruatus est, si verè sapiens est, multorum se debitorem constituit, scilicet & eorum quæ incidit, & quæ incidere potuit: quæ vtraque sunt dimissa: Alterum est, quia resuscitatus est per gratiam à malis, in quæ incidit: Alterū, quia præseruatus, ne incideret: quæ incidisset, nisi præseruatus fuisset. Multa dimissa sunt B. Mariæ Magdalenæ: quia & quæ commisit, & à quibus ne ea committeret, præseruata fuit. Hoc cum agnosceret, & vtrobique debito se obnoxiam intelligeret, tanquam pro duplici magno beneficio dilexit multum. Ille autem qui minus agnoscit, minus diligit, minusq; dimittitur ei. Itaque non est vt plus pecces, sed vt perfectius agnoscas, in quo sis debitor: quia pro transgressione, & pro præseruatione à peccato debes. Id in quo transgressus es, nō leuiter æstimes: ita fiet, vt & multa tibi dimittantur, & multum diligas benefactorē magnū. Tertio, abundauit in ea gratia ardentissimæ charitatis. Tanta fuit in ea charitas (vt etiam supradixi) vt in initio conuersionis multos excelleret, qui multo tempore innocentes Deo seruierant. Dilexit quoque multum, quia intellexit multa sibi dimissa, & quæ commisit, & quæ committere potuit. Eius autem dilectio primo liquet ex hoc, quia reconciliata, Christum deinceps nunquā offendit, nec amplius peccauit, sed semper de cætero innocenter vixit. Secundo, quia Christo semper adhæsit, prædicāti aderat, ambulantem sequebatur, comedenti assidebat ad eius pedes. Quando adueniebat Iesus mortuo Lazaro fratre eius, ait: *Domine si fuisses hic non esset mortuus frater meus.* Quæ verba, ex nimio amore erga Christum protulit. O quantum fiebat illi: & hoc ex amore. Vocata cito occurrit ei, vocauerat enim Dominus eam, sciens quantum se diligeret. Cum aperiretur Lazari sepulchrum, timuit Maria pro Iesu, ne fœtore grauaretur, & ait: Domine iam fœtet, &c. O quam fidele cor pro dilecto gerebat. Patientē quoq; eum credenda est nunquam deseruisse. Quando Iesus amor suus pependit in cruce, illi quoq; lachrymabilis assistebat, tota vulnerata & compassione & amore. O quam libenter crucem Domini portasset, aç cum ipso mortua fuisset. Præter matrē enim Domini non fuit afflictius cor & mœrens magis, quam Mariæ Magdalenæ in passione Domini. Quare alijs abeuntibus, ipsa mansit sub cruce. Ideo etiam summa cum deuotione de facultatibus suis ministrauit Domino, vt, inquit Euangelista. Bis quoq; Christum vnxit viuentem: primo, conuersa: secundo, sabbato ante diē Palmarū.

Agnoscenti plus ignoscit.

Gratia charitatis quanta abundarit in B Madalena.

Magdalenæ charitas erga Christum vnde perspici possit. Ioan. 11.

Ibidem.

Magdalena quantum fuerit Christo compassa. Ioan. 19.

Lucæ 8.

Luc. 7.

Ioan.12. Matth.27. Item non sufficiebat ei, quod Ioseph ab Arimathia defunctum condierat, sed volebat etiam ipsa mortuum vngere, quod cum sexta feria non posset propter noctem, nec sabbato propter festum, altera post sabbatum, cum adhuc tenebræ essent, venit ad monumentum: quia cum maxima angustia expectauerat tamdiu, vt sabbatum transiret, vt suo posset amori satisfacere. Mansit quoque alijs mulieribus recedẽtibus ad sepulchrum flens, nec poterat ab illo separari, neque noctem imminentem, nec milites armis strepentes ac sæuientes timens. Christum item agnoscens, voluit se in terra prosternere ad tenendos pedes eius. O quam festinanter cucurrit ebria præ amore ad annũciandum alijs, cum Christus illi diceret: Vade, nuncia fratribus meis. Postquam autẽ ascendit Christus, ac si nihil haberet in terris relictum sibi charum, iuit ad desertum, ibiq; mansit XXX. annis, Deo & Angelis solis cognita. Quarto, gratia mira superabundauit in eius perfectissima conuersatione. Nam omnium virtutum fuit speculũ. Humilima etiam fuit: ideo se non excusauit, cum soror eius Martha contra eam quæreretur: sed Dominus eam non modo excusauit, sed & laudauit, vt habetur etiam hodie vno in Euangelio. Nunquam laudauit Dominus aliquem in præsentia illius nisi B. Mariam Magdalenam: quod vtique non fecisset, nisi eius maximam humilitatem sciuisset. Fuit quoque patientissima: ideo non obmurmurauit, nec indignationem concepit aduersus murmurãtes discipulos, Simonem ac alios, perfectior in hoc Apostolis existens, qui murmurauerunt contra duos fratres, Iacobum scilicet & Ioannem, cum vellent cum Christo sedere ad dextram & sinistram ipsius, & vindictam ignis de cælo petebant contra eos, qui Christum recipere noluerunt. Quinto, in ea superabundauit gratia contẽplationis. Siquidem in eremo XXX. annis eleuata in aëra manibus Angelorum septies per dies singulos cælestes hausit melodias, tota in Deum absorpta: & quo volebat ire, non suorum pedum vel aliorum hominum ministerio, sed ductu angelico ferebatur. Sexto, B. Maria Magdalena abundauit gratia singularis familiaritatis ad Christum. Nunquam enim poterat diu Christo abesse, & post Domini matrem non legitur Christus cuipiam se adeo familiarem exhibuisse, quemadmodum B. Mariæ Magdalenæ. Apud quã ita libenter moratus, ita sæpè hospitatus est Christus? Cui ad suos pedes sedenti tam dulciter prædicauit. Cui adeo collachrymatus est flenti? Quem orantem tam cito exaudiuit? Quem excusauit ita studiose simul & amorose apud discipulos? apud sororem? apud Simonem leprosum? Quem denique ita præsentem laudauit? Denique & excitatus à mortuis, primus illi apparuit, vt quam viuenti in carne mortali exhibuerat, etiam iam rediuiuus & immortalis eidem exhiberet præcipuam & amicitiam & familiaritatem. Septimo, abundauit gratia singularis intercessionis. Non dubium est, quin sicut Christus eam sibi habuit charissimam, ita promptissimè illius precibus assenserit olim in terris, atque etiamnum annuat in cælis. Magna charitas inuincibilem Deum facilè superat. Legitur Deus quondam ad preces Iosue iussisse Solem & Lunam totius diei & noctis spacio in eodem loco consistere: multaque alia scriptura sacra commemorat fecisse Deum suorum amicorum precibus adductum. Ita ergo & quidem multo magis ob hanc sibi tam eximiè dilectam sponsam suam beatam Magdalenam multa fecit & facere non

Ioan.20. Ibidem. Ibidem. Ibidem.

Gratia virtutum vt abundarit in B. Magdalena. Luc. 10. Lucæ 7.

Matth. 27. Matth. 20. Lucæ 8.

Gratia contemplationis vt abundarit in B. Magdalena.

Gratia familiaritatis erga Christum quanta abundarit in B. Magdalena. Lucæ 10. Ioan. 11. Matth 26. Lucæ 10. Lucæ 7. Marc. 16.

Gratia intercessionis quãta abundarit in B. Magdalena. Iosue 10.

non desinit. Possemus id multis probare exemplis, nisi prolixitatem vitaremus. Nec est sanè vllis opus exemplis, vbi per se quilibet potest nullo negocio intelligere Dominum nostrum Iesum Christum nihil illi negare aut potuisse aut posse, quam & ipse tanta sibi familiaritate coniunxit, & à qua se tam voluit vehementer amari. Nihil enim tam est efficax ad impetrandum, quam ingens charitas. Neque verò quisquam aut potest, aut debet ambigere, quin sicut olim adhuc in terris beata hæc Maria Magdalena feruentissimo Christi flagrauit amore, ita hodie sit Seraphicis adiuncta spiritibus, & inter illos ignitissimos lapides cælestis Hierusalem tanquam gemma præclarissima niteat, ardens inæstimabiliter, & mirificè resplendens, tota feruens amore incomparabili, & luce micans ineffabili, totum illud cæleste palacium mirum in modum amoris suauitate, & splendoris serenitate exhilarans. Quam nos charissimi modis omnibus decet & assiduis precibus nobis apud Deum patronam conciliare, & virtutum ac benefactorum eius exempla imitari. Peccatricem quondam fuisse agnouimus, sed relictis vitijs perfectè pœnituisse. Et nos ergo, qui sine peccatis non sumus, malè hactenus actam vitam deploremus, & contractas vitiorum maculas pœnitentiæ lachrymis eluamus. Voluit Omnipotens Deus hanc insignem peccatricem ad maximam suæ amicitiæ prærogatiuam euehere, vt nos non desperemus post perpetrata peccata, sed de diuinæ pietatis visceribus confisi redeamus ad implorandam diuinam Dei misericordiam, & superioris vitæ damnata cæcitate ac nequitia, deinceps castè, religiosè & iustè viuamus. Non vincitur Deus multitudine scelerum vbi vera & syncera agitur pœnitentia. Iam nunc resipiscamus, & laqueis dæmonum excussis, confugiamus ad pium Patrem: Ecce expectat nos. Sit animus rectus & candidus, qui vitia oderit, & sit deditus pietati. Curramus, properemus, iam hoc ipso puncto, hoc momento conuertamur. Nescit tarda molimina sancti Spiritus gratia. Hodie licet, cras fortassis non dabitur oportunitas. Si ex animo cupimus redire cum Deo in gratiam, & totos nos componimus ad illius voluntatem, nulla erit in impetranda venia difficultas. Adiuuet infirmitatem nostram, qui propter nos infirmus fieri dignatus est Iesus Christus Dominus noster, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus, per infinita secula seculorum, Amen.

Magdalena seraphicis creditur inserta choris.

Titum 2.

Ambrosius.

SERMO II. IN EADEM SOLENNITATE.

Seruare innocentiam, & ad vitam spiritus per pœnitentiam resuscitari, vtrumque diuinæ gratiæ esse munus.

Postquam conuertisti me, egi pœnitentiam. Hieremiæ XXXI. Hæc verba non absurdè possunt tribui beatissimæ Magdalenæ pœnitentiam agenti, quasi quæ Domino Christo eius feruorem contra Pharisæum laudanti respondendo, laudem declinauerit, dicens: Postquam conuertisti me, egi pœnitentiam, ac si dicat: Antequam tu me conuertisti qualis fuerim, & omnis ciuitas, & hic Pharisæus nouit, modo verò postquam conuertisti me, egi pœnitentiam, hoc est, non ego laude digna sum. Tuum agnosco donum tua gratia est, quod ago & quod sum. Pœnitentiam ago, sed

Lucæ 7.

Ad quodlibet opus bonum quæ duo concurrant.

postquam conuertisti me. Duo huius thematis verbis innuuntur, quæ ad beatæ Magdalenæ conuersionem & pœnitentiam, imo & ad opus quodlibet bonum concurrunt, Dei gratia & humana voluntas. Quicquid boni facit homo, vtique adscribitur, magis tamen gratiæ Dei, vtpote origini & causæ, quam humanæ voluntati: quamuis iuxta communem legem, neque sola gratia sine hominis arbitrio, neque arbitrium hominis siue gratia bonum, quod verè sit bonum ac æterno præmio dignum, efficiat. Nam quicquid solius gratiæ est, Dei non hominis est: quicquid humanæ solius industriæ est, id præmio æternali dignum non est. Dicit igitur beata Magdalena: *Postquam conuertisti me, egi pœnitentiam.* Quisquis saluatur, ex gratia Dei saluatur, quæ prædestinat homines: hunc per innocentiam seruans, alterum per pœnitentiam liberans. Quare autem Mariam Magdalenam, non seruauerit innocentem, vt Margaretam aut aliam quamuis sanctam virginem, non est nostrum inquirere. Secretum Dei est, quod tametsi lateat nos, apud Deum tamen nulla caret ratione. Porro, hoc nobis compertum est, vtranque à Deo prædestinatam: hanc per innocentiam, illam per pœnitentiam, vtranque Dei gratia salutatam. Quæ gratia in neutra vacua fuit, sed operibus bonis omnibus abundare fecit. Potuisset pius Dominus Magdalenam æque ac Margaretam innocentem præseruasse. Atq; rursus potuisset benignus Dominus Margaretam (si non præseruata cecidisset) quemadmodum Magdalenam per pœnitentiam resuscitasse. Ambæ erant electæ. Diuinæ gratiæ munus est, & innocentem seruare, & ad pœnitentiam, imo ad inocentiã, peccantẽ resuscitare. Adeo autem bonus est Deus, vt peccata dimittat, & malè actæ vitæ reatus, errores{q;} non improperet. Adeo bonus est Deus, vt pœnitentem haud minus atq; innocentem diligat. Adeo bonus est Deus, vt opera bona pœnitentis sicut innocentis (modo vtriusque alioqui par sit deuotio aut charitas) æqualiter respiciat, æqualiter coronet. Adeo bonus est Deus, vt eius, qui ex multis peccatis cõuersus est, nolit etiã iniquitatẽ recordari. Quid est non recordari? Non vlcisci. Non dico, quod nolit satisfactionem & pœnitentiæ lamenta exigere. Neq; enim Deum laudare est, ita eius statuere misericordiam, vt iustitiam prætermittamus. Misericorditer iustus est, & iustè misericors. Itaque peccata nõ vult vlcisci, nõ vult recordari, si tu vltus, si tu recordatus fueris. Audi quomodo nõ recordatur. Tantam, si post peccata ad ipsum conuersus fueris, præsto est dare tibi gratiam, quantã, si nunquam peccaueris. Tãtam mercedem operibus tuis daturus est, vel ijs, quibus peccata diluis, quibus iustitiæ ipsius satisfacis, quantam daret, si nihil haberes in te puniendum. Hoc est, opera pœnitẽtiæ, opera satisfactionis, & quæcunq; agis pia, quibus peccata, id est, pœnã peccatorum tuorum redimis, eandẽ tibi mercedẽ, eandem gloriã comparabunt, ac si nunquam peccasses, aut nihil, pro quo satisfaciendum esset, haberes. Et quid hoc mirandum in bonitate diuina? quandoquidem & in innocente, & in pœnitente idem est ipse, qui opera bona, non sine nobis, sed per nos operatur: idem est ipse qui opera in nobis bona, quæ operatus est, nobis donat, id est, pro merito nobis computat, illaq́ue tanquam nostra coronat.

Ierem. 31.

Quam bonus sit Deus pœnitentibus.

Pœnitentiũ peccata quomodo nõ recordetur Deus.

Consolatio magna pœnitentibus.

Consolatio idcirco est magna pœnitenti, metuenti fortasse, quia peccatis fuit olim multis obstrictus, ne nihil hic ad gratiæ, & subinde etiam ad

gloriæ

gloriæ augmentum possit mereri, propterea quod multa sibi ahuc restent peccata, per satisfactionem nondum vsquequaque deleta. Siquidem vno eodemque opere meritorio, & peccata tua, hoc est, pœnam peccatorum tuorum, cui obnoxius es, diluit Deus ô pœnitens, & pro eodem, vt dixi, opere, ac si nihil satisfacere deberes, aut nullum peccatum haberes delendum, sempiterno te præmio donat. Neque enim personarum est acceptor Deus, neque improperat, quæ dimittit peccata, neque pœnitentis minus valent opera, quam innocentis, cæteris (vt dici solet) paribus, cum in gratia Dei vterque sit & in charitate operetur: & plerunque fiat, vt pœnitens, qui nondum satisfecerit pro peccatis patratis, in maiori sit gratia, & perfectiori operetur charitate, quàm qui singularia non habet, pro quibus satisfaciat, grauia peccata. Hæc dico ob nonnullorum pusillanimitatem, qui interdum dicunt: Ego nihil boni per Dei possum gratiam operari, quo merear, quia tot sum obrutus peccatis veteribus, vt si quæ facio bona, cuncta transeant, vixque sufficiant ad satisfactionem peccatorum. Humilitas quidem toleranda esset horum, qui ita sentiunt: error tamen nihilominus etiam amouendus est, & credendum opus bonum pro peccatis, si peccata inuenit, satisfacere iuxta diuinam iustitiam, & idem opus simul præmio æterno à Deo coronari, iuxta diuinam clementiam, idque diuerso respectu, videlicet propter opus sibi laboriosum aut pœnale, quod operans operatur, & propter charitatem, ex qua operatur, seu ad operandum mouetur. Transeo hæc, quia amplior est materia de essentiali & accidentali merito aut præmio apud Theologos: qui hic vult, potest eruditionem petere vberiorem ex doctoribus super libros Sententiarum. Mihi consultissimum videtur pro peccatis suis quemuis debere Christi passionem ac merita offerre, sua opera (quamuis quæcunque possit bona, debeat vnusquisque indesinenter operari) despicere, merito ac præmio indigna æstimare, ad solius Dei gloriam, non vt mercenarius, sed vt filius operari bona, & ex sola Dei misericordia à Christo regnum cælorum expectare. Ad beatam Magdalenam reuertamur. Postquam conuertisti me, inquit, egi pœnitentiam. Conuersa est à vita impia ad piam, ab iniquitate ad virtutem, à via damnabili ad salutarem. Qualis ante conuersionem fuerit, Euangelista satis indicat, qui septem dæmonibus eam, id est, (vt Gregorius dicit) cunctis vitijs plenam, asserit liberatam. Publica fuit peccatrix, non meretrix quæ vnum (vt creditur) alterumve palam admiserit amatorem. Quo impudicitiæ iuxta ac inuerecundiæ suæ exemplo multos scandalizabat, & lasciuis moribus ornatuque fastuoso, ad sui concupiscentiam non paucos illiciebat.

Operis pœnitentialis virtus duplex quæ sit. Act. 10.

Passio ac merita Christi quomodo pro peccatis nostris offerenda sint.

Hierem. 31.

Marc. 16. Gregorius.

Cæterum vt dixi, credenda non est fuisse publica meretrix, sed publica, id est manifesta peccatrix: de cuius virginitate, id est, vtrum corpore corrupta fuerit nec ne, disputent alij: nobis hoc certum sit, modo nec gloriæ, nec eius quicquam demere sanctitati, aut in Ecclesia honori, quod peccatis olim captiua fuerit diaboli. Quæ contrito tandē sub pedibus hoste, ad amplexus recepta venerit Dei, cum nos quoq; in ea nihil minus, sed magis veneremur sanctissimam pœnitentiam, quam in nonnullis alijs iugē innocentiam. Vnde pariter liquet quam nihil gaudio, quā nihil sanctorum deroget

honori, quòd non minus in cęlo iam manifesta eorũ praua sunt opa à quib⁹ per gratiam Dei sunt erepti, quam bona, pro quibus sunt coronati: quandoquidem etiam nos in mundo afficimur suauius quandoq; ad eos sanctos, qui calcata carnis spurcitia superatisqúe cũctis illecebris, quibus olim subdebantur captiui, ad ardentissimum Dei amorem creduntur euasisse, quam ad eos, qui semper innocentiæ leguntur palmam tenuisse. Itaq; B. Magdalena, quæ ex seipsa diabolo se mancipauerat famulam, & eius captiuitatem (sicut piscis hamum) vnde se redimere non potuit, sponte intrauerat, Christi miseratione (quod fatetur) educta est. Illuminata resipuit, pœnituit, ad medicum & Saluatorem cucurrit, & totam se ei in sanctificationem & holocaustum obtulit. Per quæ peccauerat, per quæ Deum offenderat, per hæc eadem & Christo seruiebat. Ambulauerat frontosa post concupiscentias & desideria sua, accessit humilis ad pedes Domini: & ne quicquam verecundiæ deesset, stat retro secus pedes eius flens & tremens. Quæ oculis lasciuientibus ad peccata & alios sæpe illexerat, & ipsa illecta fuerat, nunc lachrymis eos affligit adeò exuberantibus, vt pedibus Domini non modo madefaciẽdis, verum lauandis etiam sufficerent. Quæ crinibus ad vanitatem, & diaboli seruitium se extulerat, modo in Domini ministerium illis vtens, ad pedes eius tergendos se inclinat. Ore scurrilia impudicaq; euomuerat, quo nunc suauissimos Domini pedes amantissimo affectu lambit. Auribus malesuasa, sed pestifera colloquia audiens, lethale animæ virus hauserat, at nunc ad pedes Domini auscultans vitæ antidotum pectore recõdit. Nihil in ea manet ociosum, totam se reddit Domino, quæ totam se Domino abstraxerat. Ita & nos fratres charissimi, qui ad pœnitentiam agendam isthoc exemplo prouocamur, in pœnitentia feruentes simus. Non vacemus ocio, non inutilibus colloquijs, non infructuosis operibus tempus amittamus. Pretiosa tempora sunt quibus aut ingentia lucra possumus diligentia nostra mercari, aut inertia perdere. Quicquid boni gessimus, quicquid laudabile agimus, modicum sit & vile in oculis nostris: & quam multa reprehensibilia admittamus, è regione conferamus. Deinde etiam pensemus si quæ bona operamur, quam paruo feruore cuncta fiant, quam parum syncerè, quam parum integrè, quam multis imperfectionibus vitiata, & quam multis defectibus sint inquinata. Adeo vt merito non modo de peccatis nostris, sed etiam ex bonis nostris dolorem atque lugendi materiam inueniamus: benignitate verò optimi & misericordissimi Dei pacem & consolationem. Huic attribuere, huic gratias agere, huic acceptum referre debemus, quicquid boni agimus aut habemus. Qui ex peccatis ereptus est, Domini misericordia ereptus est: & qui à peccatis seruatus est, Domini misericordia seruatus est. Igitur id Domino, non sibi acceptum referat, se vero omnium, quæ vel malè egit, vel malè acturus fuisset, si Domini manu præseruatus non fuisset, reum atque debitorem cognoscat, vt iuxta Euangelium hodiernum multum diligat, quum multa sibi dimissa intelligit. Cui enim minus dimittitur (inquit Dominus) minus diligit. Non præferuntur hac sententia peccatores pœnitentes innocentibus. Nec vt plus pecces necessarium est, quo Deo non desit copia multum dimittendi. Hoc enim quidam putantes, quomodo inquiunt, multa dimittuntur paucis delinquenti? Itaque si minus

Magdalena vti se totam Deo in holocaustum obtulerit. Eccle. 13. Luc. 7.

Pœnitentiæ feruenter insistendum esse.

Ibidem. Luc. 7.

minus diligit, cui minus dimittitur: ne minus ego diligam, nunquid non necesse est, vt multa admittam peccata, quæ multa dimittantur? Vbi enim non multum peccatur, quomodo multum dimittitur? Vbi autem non multum dimittitur, etiam non multum secundùm Christi (vt apparent) verba diligitur. Vt ergo plus diligam, multum dimittatur: vt multum dimittatur, plus peccetur. Nequaquam. Non illi plus dimittitur, qui plus peccauit, sed qui plus cognoscit & dolet se debitorem. Neque enim admissio, sed cognitio & contritio peccatorum causa est veniæ. Quæ quanto fuerit grandior, tanto est etiam remissio maior. Itaque tantum tibi dimittitur, quanti te cognoscis debitorem. Noli timere quia grauja non admisisti peccata, parum cognoscere possis, modicum debeas, modicum tibi dimittatur, & modicum inde diligas, cognosce & ex animo dic te debitorem, non modo eorum quæ fecisti, verum omnium etiam malorum quæ facere potuisti: quæ ne faceres, diuina protectione prohibitus fuisti. In quæ enim peccata quæ cæteri inciderunt, non cecidisses & tu, si Deus te non præseruasset? Debes igitur Deo, & vbi cadentem à peccatis iterum te erexit, & vbi casurus eras, ne caderes, præseruauit. Vtraque tam innocens, quam pœnitens vita donum Dei est. Vtrique gratiæ est debitor, & qua dimisit patrata peccata dans veniam, & qua dimisit patranda, præueniens ac præseruans per gratiam. Quid autem interest, an præueniat, an sequatur te gratia saluans? Nobilius certè beneficium est innocentiæ semper seruatæ, quam restitutæ. Sicut medicus ille nobilius te curauit, qui cùm in malam incidere debuisses ex vitio tuo valetudinem, per artem suam ille à morbo te sanum præseruauit, quam qui postquam diutino languore confectus es, sanitati restituit. Ita debes Deo non tam pro peccatis à quibus te liberauit, quam à quibus te semper liberum præseruauit. Quapropter omnium erga Deum constitue te debitorem, recognoscendo, dolendo, gratias agẽdo, quia reuera extra Deum omnium es debitor. Da laudem & honorem Deo, qui reuera multa tibi dimisit per gratiam iustificantem: plura tibi dimisit, idq; nobilius, per gratiam præseruantem. Quæ omnia quanto clarius cognoueris, quanto magis pensaueris, quanto item quum plura tum maiora esse debita tua quæ tibi dimissa sunt, æstimaueris, siue admissa, siue quantum in te fuit, admittenda, & beneficium hoc & præseruationis & reconciliationis, pluris duxeris, tanto etiam benefactorem hunc tuum, tanto Dominum Deum hunc tuum plus amabis. Cæterum suadeo innocenti ne suam innocentiam magni æstimet, neve alterius lapsum cõtemnat, nulli deniq; se præferat. Suadeo pœnitenti, ne pœnitentiæ opera sua velit metiri, nec æstimare quod satisfaciat. Cognoscat se debitorem iustitiæ diuinæ, cui se imparem vt reddere possit, sentiat. Ad benefaciendum magis animo moueatur Deo placendi, quam pro peccatis satisfaciendi. Credat quidem Deũ satisfactionem exigere, sed ad satisfaciendum se impotentem esse. Igitur Christum roget, vt ipse pro se suis meritis satisfaciat, seqũe Christo in omne eius beneplacitum offerat, qui est amandus & benedicendus in secula, Amen.

Cuinam plus dimittitur.

Debitorẽ se Deo agnoscere debet homo nõ solum pro cõmissis peccatis, sed etiã à quibus præseruatus est.

Innocentiæ semper seruatæ beneficium esse nobilius quam restitutæ.

T VI 22

IN FESTO SANCTI IACOBI APOSTOLI

Lectio Epistolæ beati Pauli Apostoli, ad Ephesios secundo.

IAM non estis hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctorum & domestici Dei superædificati super fundamentum Apostolorum & prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu. In quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino. In quo & vos coædificamini in habitaculum Dei, in Spiritu sancto.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

Ephes. 2.

Psalm. 8.

2. Tim. 2.

Fides cuiusnam ciuitatis sit fundamentum.

Esaiæ 28. Actor. 4. 1. Pet. 2.

Lapis angularis ac summus vti dictus sit Christus.

APostolus Ephesijs, qui ex gentibus maximè erant conuersi scribens dicit: Etsi aliquando eratis longè à Christo, non habentes repromissionē hæreditatis, alieni à gratia Dei & à salute, iam tamen ad Christum conuersi, non estis hospites, vt olim testamentorum, quasi hi ad quos non spectaret sacra scriptura: sed estis plebs Dei, & continuo in lege Domini meditantes, eandem obseruantes, in eāque vos exercetis. Quare, inquam, non hospites estis & aduenæ, sed ad familiam Domini pertinentes, de grege fidelium, & de numero consortioque electorum estis, cum sanctorum & domestici Dei, puta in Ecclesiam credentium, quæ Dei est domus, adunati, scientesque secreta Dei. Nam communionem habetis sanctorum in sacramentis Ecclesiæ. Superædificati in ædificio Dei super fidem Christi, super quam fundati primo sunt Apostoli & Prophetæ. Huius enim ciuitatis fundamentum est, super hoc fundamento Apostoli sunt ædificati. Porro qui super Apostolorum prædicatione sunt fundati, non aliter, quàm supra fundamentum secundarium sunt constabiliti, cui fundamento aliud adhuc subponitur fundamentum Christus. Super Christum igitur, qui fundamentum est Apostolorum & prophetarum omnes sumus quotquot sumus fundati, ipso eodem Christo Iesu summo angularique lapide huius ædificij spiritualis constituto. Ideo enim angularis dicitur, quia in vnius Ecclesiæ ædificium duos populos diuersos, quasi angularis lapis concludit: qui pariter summus dicitur, quia alius lapis non debet illo superior in hoc ædificio poni. Superponere autem contendit alium lapidem angularem, quisquis super Christum introducit doctrinam aliam, in qua salutem ponit. Quod pseudo faciebant Apostoli, legalem obseruantiam Christo superducere conantes. In quo lapide omnis ædificatio constructa crescit, atque in sublime euehitur, vt fiat templum sanctum in Domino, id est, secundum voluntatem eius. In quo non Iudæi soli, sed vos etiam ex gentibus ad Christum cōuersi, cum illis coædificamini, vt sitis habitaculum Dei, domus atque sanctuarium Dei: idque per operationem Spiritus sancti,

EXEG

EXEGESIS EVANGELII EIVSdem Festi Matth. vigesimo.

EX hac Euangelica lectione manifesto cognoscimus, quam infirmi, & vt ita dicam, carnales fuerint sancti Apostoli ante perceptionem illam mirabilem Spiritus sancti, qua induti sunt virtute ex alto, & in alios plane viros dextera excelsi immutati. Hic nanque duo ex præcipuis ambitionis cuiusdam vitio laborasse videntur, & cæteris voluisse anteferri Apostolis: quod certe si secundùm ipsam rei faciem iudicemus, minimè illos decebat, vt qui tot tantaq; iam in Christo humilitatis exempla viderant, ab eoq; audierant, *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.* Verum non debemus factum istud ex nostro affectu, fortassis nimium corrupto metiri, sed ita nobis persuadere, Apostolos hosce sanctissimos rusticitate magis & simplicitate ac ignorantia, quàm superba vel malitia hac in parte deliquisse. Piscatores fuerant & homines idiotæ ac simplices, nec considerabant ne fortè ipsis non congrueret quod petebant, sed putabant se rectè moueri, quamuis errore quodam humano ducerentur. Postea verò quum repleti sunt Spiritu sancto, non solum honores non appetierunt, sed abiectione, contumelijsq; supplicijs lætabãtur, sicut legimus in Actis Apostolicis: *Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.* Non ergo quisquàm putet licere sibi exemplo Apostolorum ad honores & dignitates aspirare: siquidem illi magis ignorantia, vt dixi, & simplicitate, quam immoderata superbia ducti fuisse censendi sunt: atque ipse Dominus errorem illorum durè obiurgauit, non tam illos reprehendens, licet non omnino culpa vacarent, quam ambitiosos omnes, qui dignitates per fas & nefas aucupantur, aut alioqui optant & conantur alijs præesse, cùm non possint præesse sibijpsis. Verum ad Euangelij exegesin veniendum est.

Lucæ 24. Psalm. 76.

Matth. 11.

Honores quonam animo duo Apostoli adscarint.

Actor. 5.

Accessit ad Iesum mater filiorum Zebedæi cum filijs suis, adorans & petens aliquid ab eo.

Mater filiorum inducta præcibus, credens se repulsam minimè passurã, eo quòd Christo sanguine iuncta foret, accessit ad Dominum, generalem quandam initio ei precem offerens & quasi beneuolentiam redemptoris captans. Non enim ausa fuit statim animi sui votum exprimere, fortasse quod aduerteret id impudentiæ posse assignari: sed primo viam sibi sternit ad faciendam precem pro filijs, quos ipsos sibi adiunxerat, vt illis vna petentibus, facilius voto potiretur. Ita legimus in Regum volumine Bethsabee precaturam pro Adonia generalem quandam præmisisse petitionem, ac deinde speciatim indicasse animi sui sententiam. Sic namque dixisse legitur ad Salomonem. *Petitionem vnam parvulam ego deprecor à te, ne confundas faciẽ meam.* Annuente autem rege, subintulit: *Detur Abisai Sunamitis Adoniæ fratri tuo vxor.* Fit hoc ad captandam gratiam illius qui rogetur, maximè cum eiusmodi res petitur, quæ videatur impetratu difficilis.

3. Reg. 2.

Qui dixit ei: Quid vis?

T VI
2 2

Pius & prudens Magister, etsi amabat hanc sanctam mulierem, discipulos quoque admodum charos haberet, tamen prius explorat quid velint, non statim inconsulto petitioni illorum necdum explicatæ & examinatæ annuens: hoc ipso vtilissimum nobis & consultissimum præbens exemplum, saluberrimamq; institutionem, vt dum quippiam à nobis etiam consanguinei vel alij quantumuis chari petunt, non simus ad assentiendum præcipites, sed rem omnem nobiscum maturius expendamus ac ponderemus, videamusq; num æquum sit & iustum petitioni eorum morem gerere. Prudentia namq; & iustitia in eiusmodi adhibenda est, vt prius id quod petitur discutiamus ac deinde absque vllo personarum respectu ita vt iustitia postulat vel consentiamus, vel recusemus. Ea de causa sapiens præceptor, imo sapientia ipsa prius percontatur ex muliere quid velit: non quod ipse mentem illius ignoraret: sed vt nos instrueret, atque vt illius explicata prece, rationabilius & conuenientius illi responderet. Hac in parte plurimi grauiter delinquunt, dum nimis facilè prolibus aut cognatis, aut etiam extraneis quamuis inhoneſta aut pernitiosa petentibus, nulla præmissa deliberatione, aut examinatione obsequuntur.

Petitioni aliorum quinam nō præcipitanter nimis annuendum sit.

Ait illi: Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo.

Audierat paulo superius magister filiorum Zebedæi Dominum de sua resurrectione dicentem. Vnde putabat eum tum ilico in terris regnaturum, quemadmodum adhuc miseri Iudæi suum expectant Messiam temporali gloria, vt ipsi putant, latissimè dominaturum. Atqui regnum Saluatoris non erat de hoc mundo: neque ministrari venerat, sed ministrare. Propterea etiam cum sensisset turbas ipsum rapere velle atque in regem constituere, fugit. Non enim missus erat à Patre ad prospera mundi huius ad honores dignitatesque capessendas, sed ad perferendam ignominiam, & omnigenas mundi miserias & calamitates, atque ipsum denique turpissimum mortis genus. Quod igitur mater filiorum Zebedæi petit filijs temporariam dignitatem, errore facit muliebri, & affectu quodam carnali, quo cupiebat filijs. Neque enim cuiusmodi futurum esset Christi regnum intelligebat. Nam si intellexisset, potius eis abiectionem, quam gloriam petijsset. Nam quo quis maiorem propter Deum abiectionem in hoc mundo patitur, eo sublimius in cælis coronatur. Et raro cuiquam & præsentis vitæ prosperitas, & futuræ singularis gloria contingit. Vt plurimum electi omnes mundo huic despecti sunt. Quare? Quia mundus regitur spiritu diaboli: pij autem omnes Christi spiritu ducuntur. Porro spiritus malus semper Christum persequitur. Quid igitur mirum, si electos mundus opprimat? Sed quid sibi vult, quod petit mater, vt filiorum suorum alter ad sinistram Christi sedeat? Id planè confirmat sententiam nostram, scilicet non intellexisse eam, quale esset futurum Christi regnum. In regno cælesti omnia dextra sunt, nec quicquam est ibi sinistrum. Quisquis igitur ad Christi sinistram collocari appetit, damnari se velle significat. Quo facit illa Domini sententia: Oues ponet à dextris, hœdos autem à sinistris: vbi per oues electi per hœdos reprobi significantur. Videant ergo, qui temporarias captant prosperitas, ne non oues sint, sed hœdi

Matth. 20. Luc. 18.

Ioan. 18. Matth. 20.

Ioan. 6.

Electi Dei vti sint mundo semper fere despecti.

Sinistra dexteraque quænam intelligantur Matth. 25.

hœdi potius, cum tota vbique scriptura clamet multas esse iustorum tribulationes: & omnes qui in Christo piè viuere volunt, persecutiones passuros. Psalm 33. 2. Tim. 3.

Respondens autem Iesus, dixit: Nescitis quid petatis.

Mater precem obtulit, & Dominus discipulis respondet, hoc ipso planè significans, discipulos matrem impulisse, vt pro eis rogaret. Estque verisimile Dominum hæc verba cum aliqua seueritate protulisse, tum vt discipulorum castigaret temeritatem, tum vt mortales omnes à detestabili ambitionis vitio arceret. Nescitis, ait, quid petatis. Hoccine est, quod tot monitis, tot exemplis meis docere vos volui, vt honores ambiatis? Ego è summa cælorum arce descendi in terras, & infra mortales omnes me abieci, & cum mihi summo iure creata omnia seruire debeant, ego me creaturarum omnium seruum feci. Nihil in hoc mundo prosperum nihil delectabile, nihil iucundum habere volui, sed extremam ab ipso matris vtero semper inopiam, vilitatem, abiectionem, miseriam amplexus sum propter vos non solum redimendos, sed etiam instruendos, vt mea sectemini vestigia: & iam vos præcipuam petitis dignitatem, & omnibus vultis anteferri? Nónne ea res Luciferum detraxit in tartara? Nónne totum humanum genus per vnius superbiam perijt? Cur ergo vobis ista non incutiunt timorem, ne vobis similia accidant? Nescitis planè, quid petatis. Si mei discipuli estis, cur adeo mihi adhuc dissimiles estis? Qui honores ambit, pericula innumera appetit. Qui autē amat periculum, peribit in illo. Humilitas tutissimus animæ portus est. Locus sublimis peccandi infinitam præbet materiam: & licet videatur esse honori, tamen rectè intelligentibus certum est non nisi oneri esse.

Vita Christi tota vt fuerit semper pœnalis & despecta. Esaiæ 14. Genes. 3. Rom. 3.

O quam merito possit hodie multis dici, per fas & nefas in sublime contendentibus, & alios excellere conantibus. Nescitis quid petatis. Rustici hodie aut æquare, aut superare ciues volunt. Ciues in nullo cædere volunt magistratui aut nobilibus viris. Nobiles cupiunt excedere comites. Atque isti maiori sæpè fastu, quam principes sese efferunt. Porro principes ad regiam aspirant dignitatem. Reges denique imperatorum æmulantur gloriam. Quanta nunc vbique in omni gradu & conditione hominum cernitur vestium pompa & petulantia, non parua causa præsentium malorum quæ patimur, si fides sanctis adhibenda est. Quotidie nouæ excogitantur artes petulantissimè ac superbissimè conficiendi vestes, & plerique iam haud secus quam monstra quædam & turpissimi histriones incedunt, vbique ita scissi & dissecti, vt dæmones ex tartaris ad nos sumpta humana specie commigrasse videantur. Atque hæc omnia ex miserrima ambitione proficiscuntur, qua cupimus alios antecellere, & cæteris honoratiores videri. Sed nescimus tales stulti & amentes quid petant. Sui similibus insanis & deliris fortassis placent, sed Deo & sanctis omnibus, cunctisque viris grauibus & honestis horrori & execrationi sunt. Sed dicunt: Nunquid vestis me aut sanctum aut improbum facit? Deus cor inspicit, non vestes. Quid dicitis cæci & stolidi? Vtique nisi vanissimis & superbissimis essetis cordibus, non possetis tam lasciuis & portentosis vti vestibus. Qualis cuiusque est animus talis ferè est & corporis cultus. Fieri potest, imo fit nonnunquam, vt sub humili

Vti nemo hoc seculo sua sorte cōtentus sit.

Ambitio mala quænam generet.

vestibus quasi ibus tam induantur homines.

Vestium hoc tẽpore quanta sit petulãtia ac turpitudo.

habitu cor lateat superbissimum: sed fieri vix potest, vt sub tam portentosa & intoleranda habitus petulantia & fastu pius geratur animus. Verum his obiter de vestium fœdissima turpitudine dictis, Euangelij exegesin prosequamur. Apostoli non pensata virium suarum imbecillitate, nullis etiamdum eximijs roborati virtutibus, maximam petebant dignitatem: sed pius Dominus non ignorans periculosissimum eis fore, si mox in sublime tollerentur, quod petunt, negat: porro ad id eos reuocat, quod eis nouit esse vtilius: quemadmodum periti medici ægrotis pernitiosa petentibus non permittunt, sed salutaria subministrant. Ait ergo:

Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?

Marc. 10.

Græca exemplaria hic adiunctum habent: Et baptismo quo ego baptizor baptizari? sicut etiam in ea quæ mox sequitur sententia: Calicem quidem meum bibetis, annectunt. Et baptismo, quo ego baptizor, baptizabimini. Verum ex Marci Euangelio huc translata videntur. Sed quid sibi vult, quod Dominus discipulos gloriam aucupantes, ad cruces mittit? Non ita est iudicium huius mundi. Inopes, afflictos, miseros despicit mundus, diuites & omnibus rebus ac voluptatibus affluentes beatos prædicat. Sed mentitur iniquitas sibi. Lazarus mendicus portatus est ab Angelis in sinum Abrahæ, dum diues epulo sepultus est in inferno. Itaque pauperes pios amat Deus, & per temporarias calamitates ad immensas beatæ vitæ diuitias & perennem felicitatem perducit. Atqui superbos diuites, & suis opibus ad luxum voluptatesq; & mundi fastum abutentes ad extremam & incomprehensibilem perpetuo apud inferos perferendam protrudit egestatem. D. Gregorius quadam homilia mentionem faciens loci huius, ita ait: Dum filij Zebedæi interueniente matre quærerẽt, vt vnus à dextris Dei, & alius à sinistris sedere debuissent, audierũt: Potestis bibere calicẽ, quẽ ego bibiturus sum? Iam locũ celsitudinis quærebant: ad viam illos veritas reuocat, per quam ad celsitudinẽ venirent. Ac si dicatur: Iã vos locus delectat celsitudinis, sed prius exerceat via laboris. Per calicẽ pertingitur ad maiestatem. Si mens vestra appetit quod demulcet, prius bibite quod dolet. Sic per amarum poculũ confectionis peruenitur ad gaudiũ salutis. Hęc ille. At quis hęc persuadeat hominibus per aduersorũ tolerantiã, per crucem, per afflictiones, per mundi odia & persecutiones, per ludibria & verba, per probra & ignominiam, denique per mortis voluntariam perpessionem ad beatitudinem peruenire? Nihil minus volunt homines, quam aduersa præsertim propter Deum perpeti, vt honores, diuitias, voluptates obtineant, haud grauatim animas & corpora mille periculis exponunt: vbi causa Dei quicquam ferendum est, omnes subterfugiunt. Denique quicquid aduersi occurrit, omnes fermè molestè ferunt. Si aduersa premat valetudo, nihil intentatum relinquitur, vt possit sanitas recuperari, & multi imperitorum medicorum pharmacis perire malunt, quam non omnem mouere lapidem, vt citius conualescant. Et tamen sicut caro spiritui semper aduersa est, ita carnis ægritudo spiritui vtilis est, atque hoc ipso etiam expetenda est. D. Petrus Apostolus ex humili piscatore apostolici aguinis vertex, ex vndis vectus ad sidera, cæliq́ue clauiger effectus, cuius sola vmbra pellebantur corporum morbi & molestiæ, interrogatus aliquando, cur

Per quanam media perueniatur ad beatitudinem

Pſalm. 26.

Lucæ 16.

Gregorius.

Ægritudo corporis quinam sit vtilis animæ.

Matth. 4.

Actor. 5.

do, cur filiam ipse suam graui morbo affligi fineret, respondit: Sic expedit ei. Quid ergo nos scimus, an expediat & nobis potius ægrè affectos esse? Sed & paupertas, quam Christus cupidissimè amplexus est, multis grauissima est. Atqui vt multa præteream, Romani quamdiu pauperes fuerunt, multis floruere seculis: at vbi cœperunt abundare diuitijs, luxu & delitijs eneruati, intestinis concidêre bellis. Porro intra tentatoria paupertatis sobriæ atque solicitæ, vt ait quidam, luxus iners, sopor marcidus, ac vitia languida & eneruata non subeunt. Atque vt paupertas eadem resistentibus permolesta, sic cedentibus periucunda est. Pulcherrima est illa cuiusdam sententia: Si necessitatibus obsequeris, pauper nunquam esse potes: si cupiditatibus, nunquam dines. Denique vt diuitijs amica sunt vitia, ita paupertatis comites sunt securitas, humilitas, sobrietas, requies, modestia, & id genus virtutes aliæ. Et quamuis tristis sit in vita paupertas, nemo tamen ferè tam pauper vixit, vt moriens nollet vixisse pauperior. Sunt denique & alia multa, quæ ad calicem Domini pertinent, sed omnibus inuisa sunt. Haud secus iam affecti sunt homines, quam si re ipsa Domino Iesu dicant: Sit calix tuus tibi, nobis illum bibere non vacat. Comedamus & bibamus, & omnibus delitijs nos oblectemus, cras enim moriemur. Paucissimos sanè inuenias, qui calicem Domini bibere velint. Apostoli, de quibus agimus, promptum quidem obtulerunt Domino animum, sed vbi ad rem ventum est, vterque fugit à Domino: Videamus ipsorum responsum.

Paupertas vt quibusdam necessaria sit ad custodiã.

Comites paupertatis qui sint.

Calix Domini quam sit omnibus hoc seculo inuisus. Esaiæ 22. Matth. 26. Marc. 14.

Dicunt ei: Possumus. Ait illis: Calicem quidem meum bibetis, sedere autem ad dexteram meam, & sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.

Vsqueadeo ferebantur desiderio assidendi Christo, vt etiamsi necdum satis caperent quisnam calix ille esset, neque etiam virium suarum haberent exploratam imbecillitatem, tamen audenter se dicant bibituros calicẽ Domini. Sic etiam D. Petrus Domino ad passionem ituro, ait: *Paratus sum tecum & in carcerem, & in mortem ire.* At vbi voce ancillæ vnius vrgeri cœpit, Dominum suum abiurauit. Voluntas hominis quantumuis firma & seria sit, nisi diuinæ gratiæ auxilio suffulta sit, facilimè à iustitia abducitur. Debebant saltem addidisse Apostoli: Possumus tua gratia adiuti. Quasi fidentius & inconsultius dicunt absolute. Possumus. Postea non poterant perseuerare cum Christo in horto, etiamsi illius diuina virtute cincti ac protecti essent, ne læderentur ab hostibus: sed relicto eo fugerunt. Sed tamen quia obtulerunt Domino bonam voluntatem, seseque illi permiserunt, ait illis: Calicem quidẽ meum bibetis. In exilio non est quærenda gloria, sed potius animus ad toleranda aduersa, præparandus. Equidẽ vobis honorem non inuideo imo vero opportuno tẽpore, plus quã putatis honoris vobis à me tribuetur: sed necdũ expedit vobis honore euehi. Calicẽ prius meum bibetis, & eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum: & quamuis non vterq; pro me mortẽ excipietis, tamen vterq; multa patiemini, & alterũ gladius reipsa & voluntate, alterum tyrannorũ ac malorum hominum vexationes voluntate martyrẽ meũ efficient. Quod autem petitis, vt possitis assidere mihi, nõ est meũ, quatenus homo sum, dare vobis, qui id præter ordinẽ & ante tẽpus

Lucæ 22. Matth. 26. Voluntas hominis quam sit infirma sine gratiæ Dei auxilio. Ioan. 18.

Ioan. 16.

Acto. 12. Apocal. 1.

Deuter. 9. Matth. 22. Rom. 2. Hieron.

petitis: sed quibus paratum est à Patre meo. Non est personarum acceptio apud Deum. Sed quicunque talem se præbuerit, vt regno cælorum dignus fiat, hic accipiet quod non personæ, sed vitæ paratum est. Si itaque tales estis qui consequamini regnum cælorum, quod Pater meus victoribus præparauit, vos quoq; accipietis illud. Docemur hoc loco in præsenti vita, vbi propter peccata nostra non nisi exules degimus procul à patria illa cælesti, non esse prospera appetenda, sed potius aduersa. Hæc enim magis conueniunt exilium patientibus. Propterea etiam Salomon ait: *Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum conuiuij.* Itemq; *cor sapientium vbi tristitia est, & cor stultorum vbi lætitia.* Et sunt reuera permultæ graues causæ, quibus merito possumus moueri ad contemnenda vana mundi gaudia, & crucem libenter ferendã. Tot iniurijs quotidie afficitur Deus ab hominibus, quos creauit bonitate sua, & redemit sanguine suo, vt si nihil aliud sit, hoc solum abundè nos permouere queat, vt semper optemus miseri esse in hac vita, atque cum Domino Iesu perpetuos cordis dolores perpeti. Quod etiam pertinet ad calicem Domini. Imo internus animi dolor sæpè multo acerbior est, quam quæuis externa afflictio, vt de illo dictum videatur Christianis omnibus: Calicem meum bibetis. Quisquis autem hunc calicem non bibit, vt non doleat iniurias creatoris & redemptoris sui, non est vtique verus Christianus. Et quia modo non vult bibere calicem Christi, postea bibet calicem iræ furoris Domini.

Aduersa esse hic potius appetenda quã prospera. Eccle. 7. Ibidem.

Gaudia mundi contemnendi rationes quæ.

Apoc. 16.

SERMO IN EODEM FESTO.

De contemnendis huius vitæ delitijs, diuitijs & honoribus.

Psalm. 4. Psal. 13. 52. Rom. 3. 1. Ioan. 5.

NEscitis quid petatis, Matth. XX. *Filij hominum*, ait Psalmista quodam loco, *vsquequo graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Itemque alibi dicit: *Dominus de cælo prospexit super filios hominum, vt videat si est intelligens, aut requirens Deum. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum.* Nimirum cælesti illustratus lumine vir sanctissimus dilucidè perspexit, quã miserè à Deo mortales omnes auersi, in his infimis rebus sua captẽt oblectamẽta. Nam reuera mundus totus in maligno positus est, & vix paucissimos inuenias, qui toto corde Deum quærant: paucissimos etiam, qui nouerint quo sit hominis vita omnis referenda. Alij suæ carnis sectandis voluptatibus, alij cumulandis diuitijs, alij honoribus aucupandis ita sunt dediti, tanquam nunquam sint ex hac vita emigraturi. Iuuenes & virgines, senes cum iunioribus in hoc vno animo omnes intenti sunt, vt mollibus fruantur voluptatibus, vt se suosque reddãt locupletes, vt alios antecellant dignitate, honore, existimatione. Sed dici illis omnibus rectissimè potest Nescitis miseri quid petatis: Vultis veras delicias? Non eædem nisi in Deo inueniuntur. Vultis veras diuitias? Virtutibus detis operam, quæ solæ animum locupletant. Vultis summos & inæstimabiles honores? Præsentia despicite, & cælestibus bonis inhiate. *Transit mundus & concupiscentia eius*, & vos audetis vllam vobis in terris felicitatem polliceri, audetis quicquam in terris appetere? Sed quid frustra verbis agimus: Funiculus iste triplex (concupiscentiam dico carnis & oculorum & super-

Studia secularium hominum cuiusmodi hodie sint. Psalm. 48.

Diuitiæ & delitiæ vbinam verè reperiantur. 1. Ioan. 2. Eccl. 4. 1. Ioan. 2.

ſuperbiam vitæ) difficilè rumpitur, & qui eo obligati ſunt, verba ſalutis vix vnquam recipiunt. Audiunt quidem, ſed corporis, non cordis auribus. Etſi quandoq; ad horam vel ex diuina inſpiratione, vel ſalutifera lectione, aut verbi Dei auſcultatione, vel piorum hominum exhortatione & familiari colloquio compunguntur, tamen vbi rurſus ſeſe offert occaſio, tum carnis infirmitate, tum peccandi libidine, tum dæmonum impugnatione ſuperati, redeunt ad ingenium ſuum. O ſi quis poſſet miſeris perſuadere, vellent tamen recto ſecum iudicio perpendere quid agant, vellent tamen animarum immortalium curam ſaltem non minorem quam mortalium corporum gerere, vellent tamen quadam vti circumſpectione & prudentia, nec ſemper ſe paterentur dæmonibus eſſe ludibrio. Scio non eſſe nos angelos, ſed homines, ſcio procliues nos eſſe in malum, ſcio difficillimum eſſe aſſueta relinquere, & blandis ac fallaciosis voluptatibus nuntium remittere: ſed tamen adeſt nobis Dei gratia, qua poſſimus plurimum, nec infirmitas aut procliuitas in malum, peccandi neceſſitatem adducit, nec aliquid tam difficilè eſt, quod labor improbus & bona conſuetudo non reddat facilimum, vt nihil dicam de gratia & amore Dei. Quod ſi parum hæc mouent, quia à Chriſtiano dicuntur, quia Chriſti legibus præſcribuntur, pudeat ſaltem minus apud nos valere Chriſti Ieſu Dei ac Domini noſtri autoritatem, minus nos illius moueri verbis, quam Ethnici plerique vel Philoſophorum vel aliorum grauium virorum exhortationibus moti fuerint. De Pythagora quidem, qui glorioſum illud & arrogans cognomen ſapientiæ erubuit, primusq; philoſophum ſe dici maluit, id eſt, ſapientiæ amatorem, non ſapientem, quo nomine ſeptem illi Græciæ ſapientes vocitati ſunt, memoriæ proditum eſt, quod cum Crotonis vrbis quondam florentiſſimæ populus graui prælio attritus virtutes odiſſet, atque ocio pernitiali dare ſe cœpiſſet, per opportunè in Italiam aduenientem, Crotonem ſeſe contulit, moresq; ciuitatis iam plane in luxuriam prolapſos ſapientiæ ſuæ præſidio firmauit erexitq; tantumq; apud eos multis perpetuisq; adhortationibus conſecutus eſt, vt ad priſtinæ virtutis habitum reuocarit. Adhibebat ſingulis quibuſque opportuna conſilia pro ſexuum & ætatum varietate: viris fortitudinem & ignauiæ fugam, mulieribus pudicitiam & coniugalem fidem, pueris verecundiam & literarum amorem, omnibus pariter frugalitatis ſtudiũ ſuadebat: extorſitq; perorando, vt non modo viri, ſed & fœminæ ab omni morum peruerſitate velut ab ancipiti fouea pedem retraherent, eumq; ad ſublimia & ardua inuitantem ſequerentur, vſqueadeo vt ſponte ſua veſtes quoque purpureas & aureas, cæteraq; corporis ornamenta reijcerent, doctæ videlicet ornatum mulierem in pudicitia, non in auro gemmisq; conſiſtere, hisq; potiſſimum armis atque his facibus ſæuire luxuriam. Quid ad hæc dicemus nos Chriſtiani? Turpe ne erit nobis ab Ethnicis ſuperari? Eſt id quidem omnino turpiſſimum. An verò Chriſtiani non poterimus, quod illi à Deo alieni potuerunt? Aut forſan iſta tanquam nugas deridebimus? Et tamen vt frugalitate, pudicitia, continentia, modeſtia, ac mediocritate vrbes creſcunt & florent: ita luxu & intemperantia funditus euertuntur. Hæc nobis in ſcripturis diuinis ſæpiſſimè inculcantur. Quæſo emolliant nos, quemadmodum illos Crotonienſes mouit Pythagoræ oratio, ne quemad-

Via ſalutis quam difficile hominibus hodie perſuadeatur.

Pythagoræ modeſtia quanta.

Pythagoræ prudentia in conſilijs dandis.

T VI
22

Matth.12. Luc.11. modum Niniuitæ & regina Austri dicuntur in iudicio Iudæos condemnaturi, ita nos isti condemnent, quod isti homuncionis vnius tantum tribuerint exhortationi, nos ipsius Dei nullis neque monitis, nec minis permoueamur. Nec est sanè, cur nobis arduum videatur quicquid exigimur à Deo, quando & ab Ethnicis philosophis multo difficiliora & tradita & obseruata sunt, atque à multis etiam alijs præstita. Qui epistolas Senecæ, officia Ciceronis, pluraq; alia aliorum scripta perlustrant, vident, quam multa illi homines veræ religionis expertes literis mandarint, Christianis etiam perfectis admiranda. Nec pauca extant miræ virtutis exempla edita ab Ethnicis, quæ Christiani pauciſſimi possint imitari aut exprimere. Sed ea hic commemorare longum foret. Eo tantum hæc dicta sint, vt magis prouocemur ad proculcandas mundi vanitates, carnis illecebras, & diaboli superbiam. Non est iam quod dicamus, Non possumus. Ecce Ethnici innumeri potuerunt. Nemo dicat, Non possum continêter viuere, quia infirmus sum. Innumerabiles olim apud Ethnicos Deæ Vestæ virgines in perpetua castitate seruierunt: & si qua ex illis fuisset deprehensa cum viro concubuisse, viua humo operiebatur. Auaritiam multi Ethnicorum penitus execrarunt. Superbiam denique verbis & factis detestati sunt. Si in illis tantum potuit vel virtutis amor naturalis, vel popularis auræ captandæ studium, vel nescio quid aliud intra naturæ limites consistens, quid non poterimus nos diuina ope subnixi? Tantum conemur, & malæ consuetudini, prauisq; desiderijs frænum injiciamus: cogitemus non ideo nos hic esse, vt semper hic simus, sed vt pro peccatis nostris agamus pœnitentiam, & virtutibus animum excolamus, atque ita quandoque ad patriam, vnde extrusi sumus, reuertamur. Virtutes enim pennæ quædam sunt animi, quibus fertur in cælum.

Ethnicorum modestia Christianos omnes merito reuocari ad emendationem.

Virtutes quãto studio quasnã Ethnici excoluerint.

Virtutes vt sint quædam pennæ quibus anima in cælum euolent.

Si infestat nos luxuria, quam ferè semper ocium gignit & ventris ingluuies, cogitemus hac nihil homine esse indignius, vt quæ vitam nostram maximè bestialem efficiat, & cum sint alia graviora mala, hac nihil vilius fit. Libido ad corporis & animæ mortem, ad infamem notam, ad seram & vt plurimum infrugiferam ducit pœnitentiam. O quam multi homines singulares, quam multæ vrbes, quanta sæpè regna hac peste interierunt. De hac Cicero memoria dignam protulit sententiam: Voluptates, inquiens, blandissimæ dominæ maiores partes animi à virtute detorquent. Et Seneca de ijsdem loquens, ita ait: In hoc nos complectuntur vt strangulent. Non aliter ergo quam latrunculi viatoribus insidiantes, eosq; seducentes ac perimentes declinandæ sunt. Denique Scipio Africanus apud Liuium fertur Maximæ ita dixisse: Vince animũ, caue deformes multa bona vno vitio, & tot meritorum gratiam maiore culpa, quam causa culpæ est corrumpas. Vt autem facilius hæc præstare possimus, serio & acriter cogitanda est voluptatis vilitas, obscœnitas, breuitas, & finis, longumq; dedecus, & horæ fugacis aut etiam breuissimi momenti vnius illecebræ multorum annorũ pœnitentia, vel æterno supplicio puniendæ. Delitijs corpus eneruatur, vigor animi frangitur, vitiorum æstus acuitur, virtutes eliminantur, cor malis perturbationibus repletur, rationis splendor obscuratur. Qui delitias amat & aucupatur, pernitiem diligit, venenum melle conditum appetit, & æterna hinc tormenta cumulat. Denique in delicijs omne malum latitat. Porro corpo-

Luxuria quantam mala gignat.

Cicero.

Seneca.

Scipio.

Luxuriam quantam mala sequantur.

rius

ris castigatio, virtutis corroboratio est. Iam si habendi cupido nos vexet, & auaritiæ stimulis vrgeamur, debemus cogitare naturam paucis esse contentam, vitamque esse breuissimam, ideoque frustra superuacuis nos angi curis,& paucorum egentes multa inaniter desiderare. Deinde eum qui quærendis cumulandisque opibus inhiat, parta non cernere, atque ita quodammodo quæsita perdere, quo nihil est stultius. Adhæc inter quærendum & tempus & vitam, cui opes quæruntur elabi. Vnde mira accidit stolidis perplexitas: dum vita abundare videntur, diuitijs indigent: dumq; indigentia illa præterijt, succedit altera, vt diuitijs abundantes vita egeant. Quod irridens Sapiens quidam, *Est*, inquit, *qui locupletatur parce agendo,& hæc est pars mercedis illius, meo quod dicit. Inueni requiem mihi, & nunc manducabo de bonis meis solus: & nescit quod tempus prætereat, & mors appropinquet, & relinquet omnia alijs,& moriatur.* Et idem alibi: *Qui aceruat iniustè alijs congregat, & in bonis illius alius luxuriabitur.* O terribile dictum, sed commune quotidieque se oculis ingerens, nec idcirco tamen quicquam proficiens in animis auarorum. Idem rursus, *Auaro*, inquit, *nihil est scelestius*: & nihil est iniquius, quam amare pecunias. Cui optimè consentiens Cicero, Pecuniæ, ait, fugienda cupiditas. Nihil est enim tam angusti animi tamque parui, quam amare diuitias. Denique si superbia nostri sibi pectoris velit vendicare domicilium, nobisipsis dicere debemus. *Quid superbis terra & cinis?* Tu ne tantorum malorum fascibus prægrauatus & oppressus extolleris? quæ etiamsi liber esses à malis omnibus, cunctisque ornatus virtutibus, atque inde animo te efferres, hoc ipso proculdubio bonis omnibus te nudares. Nihil est enim Deo odiosius, quam superbia. Quid quæso superbis miser homuncio? An non te mortalem, an non assiduè fatiscentem, an non peccatorem, an non mille casibus expositum, an non morti & quidem incertæ obnoxium, an non denique te miserum meministi,& non famosissimum illud Homericum audiuisti. Nihil miserius terra nutrit homine? Scire velim quid te horum potissimè ad superbiam cohortatur, an fragilitas membrorum, exercitusque morborum, an vitæ breuitas, an cæcitas animi inter spes vanissimas metusque perpetuos fluctuantis, an præteritorum obliuio, an ignorantia futurorum ac præsentium, an hostium insidiæ, an mortes amicorum, an aduersitas perseuerans, an fugitiua prosperitas? Hæ namque & non aliæ vobis sunt ad superbiam scalæ, his ascenditis ad ruinam. Itaque superbia morbus est miserorum atque stultorum. Nam tales haud dubie sunt, qui superbiunt. Neq; enim aliter superbirent. Quod si cuncta propius intueamur, nimirum videbimus monstrum esse superbum hominem. Pulcherrimè de superbia & quæ inde nascitur, ambitione scribit Cyrillus in Apologis suis in hæc verba: Caue ne appetendo dominationem, in superbiæ corruas seruitutem, & ne cum alijs te præferas, tu ipse tam grande tui ipsius dominiū perdas. Sed dic mihi quæso, an ne iustū putas desiderare quod optas? Nā si iustum nō est, hoc ipsum appetere est iniustū. Velle enim quod iniustū est iniquū esse cognoscitur. Ipsa quoq; iniustitia miseria est: ergo ex hoc appetitu es miser. Verū omnis miser suæ calamitatis est seruus. Sed si quis iniustè desideras, obtineres, plus miser existeres. Quoniā vnusquisq; tāto miserior esse cōuincitur, quāto eius volūtas in malo citius adimpletur.

Auaritia vt sit insatiabilis.

Eccle.1.

Eccle.14.

Eccle.10.

Cicero.

Eccle.10.

Odio sum quidnā Deo super omnia sit.

Homerus.

Quænam nos dehortentur à superbia.

Scala ad superbiam quæ sit.

Cyrillus.

Miser verò quis dicatur.

T VI
22

Ambitio qui nam contingat.

pletur. Si verò quod cupis asseris esse iustum, necesse est, vt sit ex aliqua superemineutia tui. Ostende ergo quo dono aut specie ita excellas. Nimirum si sapientia alios cupis transcendere, & si eius prælatione leuaris, hęc dominatio vera est. Sed hæc nequaquam sursum te proijcit, sed humilitatis sinu salubri deorsum te recondit. Nam vbi vera sapientia ibi humilitas. Si autem

Sapien. 11. Genes. 10.

potentia niteris transcendere alios, & si eius prælatione leuaris cum Nemroth impijssimo, & Alexandro nequissimo, prædo eris. Potentia namq; per se non excellentiam, sed violentiam parit. Quamobrem apud te mane, atq; communi naturalis societatis lege subsiste: quoniam si iniustè te leuas, mox verę firmitatis amissa iustitia, seruus similium iustè eris. Verum in æquitatis politia præesse, subesse est: & cui arrogantia damnatur, iustitiam superne, & vitijs subest. Ideirco depone fastum, tolle nomina dignitatum. Et quid est omnis homo nisi homo? Vna igitur tantum æquitas est hominem possidendi, voluntas diligendi. Hactenus ille. Diuus Ioannes Damascenus quoque in historia Iosaphat & Barlaam, ipsum Barlaam introducit quandam certe venustam & memorabilem referentem parabolam de his qui præsentia captant oblectamenta, & futura non attendunt, quam nos hic ad verbum rectabimus, quia non parum facit ad emolliendos animos, ad contemnendas nedum voluptates, sed etiam opes & honores præsentis vitæ. Qui à bono & benigno Domino nempe Deo, mente perdita semetipsos elongant, & præsentibus inhiant negotijs & eis tenentur adstricti, & nullam futurorum habent memoriam, sed delectationes corporales incessanter desiderât, animas verò suas dimittentes fame tabescere, & innumerabilibus affici malis, similes esse arbitror homini fugienti à facie furentis vnicornis: qui non ferens sonum vocis illius & terribilium mugituum, fortiter fugiebat, ne deuoraretur ab eo. Dum ergo velociter curreret, in magnum quoddam decidit barathrum. Dum autem caderet, manibus extensis arbusculam quandam apprehendit, & fortiter tenuit, & in basi quadam pedibus impressis, visus est sibi in pace de reliquo fore & stabilitate. Respiciens ergo, vidit duos mures, album quidem vnum, alterum verò nigrum, corrodentes incessanter radicem arbusculæ quam apprehenderat: & iam prope erat vt eam abscinderent. Considerans etiam ipsius barathri fundum, vidit draconem adspectu terribilem, ignem spirantem, & feralibus oculis adspicientem, osq; terribiliter aperire, & deuorare eum cupientem. Intuens verò rursus basem illam, super quam pedes habebat firmatos, contemplatus est quatuor aspidum capita de pariete prodeuntia vbi consistebat. Eleuans autem sursum oculos, vidit de ramis arbusculæ illius exiguum mel distillans. Dimittens ergo considerare quæ circundederunt eum mala, scilicet quomodo sursum quidem vnicornis horribiliter insaniens quærebat hunc deuorare, deorsum verò amarissimus draco inhiabat deglutire eum: arbuscula verò quam apprehenderat, post modicum erat excidenda: pedes super lubricam & infidam basem statuerat: & tantorum ac talium malorum oblitus, seipsum dulcedini modici illius mellis tradidit. Hæc similitudo est eorũ, qui seductioni præsentis seculi adhæserunt. Cuius expositionem modo dicam tibi. Vnicornis quidem figuram tenet mortis, quæ semper persequitur & comprehendere nititur genus humanum. Barathrum verò mundus est iste, plenus omnibus ma-

Ioannes Damascenus Parabola mira in eos qui oblectationes in creaturis immodice aucupãtur.

Parabolæ huius textus, mysticus quis sit.

lis &

lis & mortiferis laqueis. Arbuscula autem, quæ à duobus muribus incessanter incidebatur, quam apprehendimus, vitę vniuscuiusque nostrum mensura est, quæ per horas diei & noctis, velut per murem album & atrum consumitur & diminuitur, & incisioni sensim appropinquat. Quatuor verò aspides, de quatuor fragilibus & instabilibus elementis constitutione humani corporis significant, quibus inordinatis & conturbatis, compago dissoluitur. Cum his & igneus ille atq; crudelissimus draco, terribilem figurat ventrem inferni, cupiens suscipere eos, qui præsentes delectationes futuris præponunt bonis. Stilla verò mellis, dulcedinem significat delectationum mũdi, per quam seductor ille non finit amicos suos propriam videre salutem. Hæc ex Ioanne Damasceno. Obsecro dilectissimi, si hæc iam dicta attentis & serijs animis, non autem perfunctorie, vt solent salutis suæ incurioſi, inspiciamus, nonne satis superqúe aduertimus, quam miseri & infelices sint, qui relicto Deo, somnia & vmbras quasdam amplectuntur, vt merito dici illis queat; Nescitis quid petatis? Et quid facient eiusmodi, vbi fuerit è corpore discedendum? Quis dubitet summa cum amaritudine hinc exituros, vt qui totam spem suam in bonis præsentibus collocatam habeant? O plus quam sanguineis deplorandam lachrymis humanorum pectorum duritiam & cæcitatem. Heu experiuntur quotidie miseri nihil esse sub sole perpetuum, Eccle.1. cuncta subiacere vanitati, voluptates omnes toxico illitas, & nolentes volentes homines quotidie ad sepulchrum proficiſci: & tamen tanquam hæc in somnis viderint ita paruipendunt. Adscribam hic paucos quosdam versus D. Hildeberdi Episcopi Cenomanen̄, qui ante annos quadringentos floruit, Hildebertus martyr. & dura pro Christo perpessus est, si fortè vel ijs nonnihil moueri possit siue lector, siue auditor.

Hei mihi nulla fides, nulla est constantia rebus
Res ipsa quid sint, mobilitate docent.
Res hominum atque homines leuis aura versat in horas
Et venit à summo summa ruina gradu.
Cuncta sub ancipiti pendent mortalia casu,
Et spondent propriam mobilitate fugam.
Quicquid habes hodie, cras te fortè esse relinquet,
Aut modo dum loqueris desinit esse tuum.
Has ludit fortuna vices, reges q; superbos,
Aut seruos humiles non sinit esse diu.
Illa dolosa comes, sola leuitate fidelis,
Non impune fauet, aut sine fine premit.

Itemqúe:

Hoc est hic hominis, semper cum tempore labi,
Et semper quadam conditione mori.
Est homini nasci nudum nudumqúe reuerti
Ad matrem, nec opes tollere posse suas.
Est hominis putrere solo, sanieq; fœtere,
Et miseris gradibus in cinerem redigi.

Ergo charissimi contemnamus fallacioſas illecebras, & quicquid in præsenti blanditur seculo, ne & nobis dicatur: Nescitis quid petatis. Habet Do-

T VI
22

minus Iesus vnde abundè restituat nobis pro sui amore fugientibus temporarias vanitates, & suæ obtemperantibus voluntati. Et si arduum est iter ad regna cælorum, tamen labor est breuis & merces infinita, quam nobis promisit qui non mentitur Deus, cui est laus & gloria in secula seculorũ, Amẽ.

IN SOLENNITATE S. ANNAE MATRIS beatissimæ Deiparæ virginis Mariæ. Paraphrasin in Epistolam require supra in festo D. Mariæ Magdalenæ, Exegesin in Euangelium quære in ferijs Conceptionis eiusdem Virginis Mariæ.

SERMO IN EADEM SOLENNITATE D. ANnæ matris Deiparæ virginis Mariæ encomium, quod certis panegyricis laudes & præconia eius tum generatim tum speciatim complectitur.

Date ei de fructu manuum suarum, & laudent eam in portis opera eius. Prouerb. XXXI. Charissimi in Christo fratres, hodie ferias ad laudẽ, & gloriam & honorem D. Annæ matris Deiparæ virginis Mariæ, cum summo cordis nostri gaudio agentes, celebramus, festiuamq; memoriã diei illius, qua carnis soluta ergastulo, nobilis illius anima, cum tripudio ad cœlos Angelorum obsequijs subuecta est, quo magis erga eam vestra inflammetur deuotio, vitæ illius pariter & mortis à me encomium præstolamini, rem vtique dignissimam, atque mea quidem sententia, haud minus difficilem. Quis enim vnquam tam sanctæ, tamque præclaræ mulieris laudes verbis assequi posset? Quamobrem id quod barbatus ille Hieronymus Latinæ linguæ disertissimus, Hebraicæ quoque & Græcæ non triuialiter doctus, quibusdam sermonem de ea poscentibus, respõdit: Ego etiam in præsentiarũ iure vobis optimè respondero. Nẽpe quod de qua agimus, res est præcelsa, res præclara, res omni laude digna. Hæc est enim arbor bona, de qua virga excisa per se, diuinitus floruit. Hæc est terra sancta, quæ rubũ ardentem, sed incombustum permanentem germinauit. Hæc est cælum excelsum, de quo stella maris ad ortum processit. Hæc est sterilitas fœcunda, quæ ab angelis est frequentata. Hæc est benedicta inter mulieres, & mater inter matres beata, ex qua templum Domini, sacrarium Spiritus sancti, mater Dei mundo illuxit. Hactenus ille. Hæc est illa supernæ benedictionis terra, de qua cælestis figulus ollam spei nostræ composuit beatam virginem Mariam, quæ ex diuini roris imbre conceptum Dei verbum, humano generi protulit incarnatum. Hæc est ille diuinus ager, balsamorum cælestium floribus circunseptus, ex cuius suauitate per omnes fines terræ, diffusus odor vitæ emanauit, & in eo sponsus virginũ myrrhã suam cũ aromatibus suis miscuit. Gloriosissima vtique est mater hæc Anna, Christi auia, & omnium quæ solenni attollatur præconio dignissima. Quamuis proinde grauis admodum hæc prouincia mihi videatur, quam subire cogitis, vt de tanta

Hieron.

Esa. 11.
Exod 3.

Cant. 5.

tanta tamq; præclara & excelsa, nunquam satis laudãda matrona contionẽ in medium vestri adferam, spe tamen freus diuini præsidij vobis morẽ gerere officij mei putabam. Nec igitur prorsus sileam in tanta copia laudum obiter, & quidem generatim paucula recensebo, quæ vitam eius omnem pariter & mortem reddere poterunt clariorem. Et quo felicius auspicari detur, resq; magis innotescat vobis, mox ab ipsius nomine matris exordiemur. Nam & illud virtutum atque gratiarum, quibus cæteris præstãtior noscitur, copiam insinuat. Porro, non abs re Anna, quod donum gratię interpretatur, appellata est. Quo nomine & si plures in quibus peculiare quoddam gratiæ donũ fuisse, ex diuinis eloquijs constet, (cuiusmodi fuêre Anna Samuelis de tribu Ephraim. Et altera Thobiæ vxor: Raguelis quoq; de tribu Nephtalin coniunx: Anna denique prophetissa filia Phanuelis de tribu Aser) hæc nostra tamen Anna eas genere prole & dignitate haud parum præcellit. Prima enim uero prophetã à Dan vsque Bersabee cognitum genuit. Atque hæc nostra Anna, non modo propheram, sed Deiparam virginem Mariam Domini prophetarum matrem nobis protulit. Anna Thobiæ consortem habuit virum, ad misericordiæ opera propensum, verũ hæc matrẽ misericordiæ, & totius consolationis genuit. Annæ vxoris Raguelis filia dulcissima ab angelo Raphaele nuptui traditur: atque huius Annæ filia virgo Maria angelo nunciante: consensumq; exigente, mox vbi paranimpho cælesti Gabrieli annuisset à Spiritu sancto in eam superueniente, & virtute altissimi sibi obumbrante, concepit Filium Dei, saluatorem mundi ex se incarnatum. Quarta Anna vidua permanet. Verum hæc trinuba licet ex castissimo matrimonio, quo amore prolis legi obtemperabat, tres dignæ propaginis matres ex tribus successiuè maritis genuit filias, quibus singulis Mariæ nomen indidit, vt ex prole dignissima illustrior esset seu redderetur. Nobilis vtique genere fuit, quæ viro de regia stirpe Ioachim nupsit, & eius sororis nempe Hismerię filia Elizabeth Zachariæ sacerdoti in coniugem tradita fuit. Verum nobilior erat moribus, vtpote quam propriarum virtutum venustas summè decorat, vt iu hoc ipso cunctis fœminis præstet eleemosynis, ieiunijs & orationibus sedulis, & quidem deuotissimis, quibus tandem obtinuit vteri fœcunditatem diuino munere, quod naturę negatum erat. Qua cęlitus nacta, supra naturæ decursum cunctis mulieribus celebriorem protulit partum, Dominam mundi, reginam cæli, hoc est, vnigeniti Dei futuram matrem. In hac itaque muliere sanctissima, gratia super gratiã cæterarum mulierum quantumuis alias præclarissimarum Dei munere refulsit, ne quidem otiosum eius habeatur nomen, quod ex omni parte rei optimè quadrat. Nonne iure optimo præcunctis mulieribus ampliori gratia diuinorum charismatum prædotata, quæ redemptoris mundi genitricem à se post longè sterilitatis opprobrium nascituram cum maximo gaudio & tripudio digna fuit concipere atq; huic mũdo in præcipuum solamen edere? Ad hoc siquidem Deus superbenedictus eam ab æterno procul dubio præelegerat, vt post filiam Deiparam, ipsa omnibus ab initio seculis ampliore sanctitatis munere cunctis præstaret fœminis.

Anna quid interpretetur. 1 Reg. 1. Tobiæ 1. Tobiæ 7. Lucæ 2.

Annã mater Mariæ vt omnes cæteras Annas præcellat.

Lucæ 1.

Lucæ 2.

Annam tres genuisse Marias.

Anna quàm fuerit moribus nobilis.

Anna vt genuerit reginã cæli.

Anna vt cunctis mulieribus præferatur.

Quod vel hinc conuincendum reor. Porro quemcunque elegerit Deus ipse erit sanctus, quemadmodum inquit diuina scriptura. Cui gentium do- Numer. 16.

ctor, diuinus ille Paulus alludens, ait: *Elegit nos vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate, qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum.* Siquidem ad altiorem dignitatem prædestinatos ampliore sanctitatis gratia locupletauit semper: id quod nemo sacrarũ literarum scius ambigit.

Ephes. 1.

Nobilitatis Annæ causa quæ fuerit.

Quis ergo inficiabitur Annam multa gratiarũ copia cumulatiorem factã à Deo optimo maximo, qui ipsam vnigeniti filij sui ex filia ipsius carnem nostræ immortalitatis assumpturi animam prædestinauit dulcissimam fore, vt quo filius natæ celsior, eo genitricis mater gratiarum multitudine & altitudine ditior nosceretur: Neque enim paruo (mea quidem sententia) benedictionis honore eam dignatus est altissimus. Quanquam enimuero de multis legamus præclaris mulieribus quas sacra scriptura ob singulares benedictiones mirum in modum sustollit ad cælos vsque: his tamen Anna vel hac vnica benedictione vteri sui alioqui sterilis, illustrior reddita est, quod matrem Dei gignere meruit. Saram quippe Abrahæ cõthoralem superat: Iabeli præstat: Abigail ea inferior est: non hanc vlla benedictione Iudith æquare potest: nec sexcentæ aliæ, quin gratiarum & cælestium donorum muneribus longè cũctis repletior sit. Saram vtique benedixit Deus, quatenus iam veterana & quidem nonagenaria, vtero hactenus infœcundo, iam ex marito centenario Isaac non sine munere Dei susceptum, cum maxima vtriusq; lætitia genuisset. Cuius desideratissimi fœtus perfecta Abrahæ patriarchæ fides, & vnius Dei cultus causa fuit. At vero Anna sacratissima, fide sua & obedientia, non iam prophetam aut filium alicuius vatis genuit, sed matrem Domini omnium prophetarum concipere & parere meruit. Et nihilominus aliis post eam dignissimis prolibus, nempe Maria Cleophæ vna, & altera Maria Salomæ, non infimæ dignitatis secundùm carnem nepotes propagauit Christi Saluatoris. Vt enim ex prima omnium dignissima filia Deipara vidit Christum Iesum mundi saluatorem Spiritu sancto conceptum, ita ex altera quam Cleophæ secundo post fata Ioachim marito genuerat, filia Alphæi vxore habuit nepotulos Iacobum, quem minorem vocãt, Iosephi iustum, Simonem Chananæum & Iudam, non illum Iscariotis Christi traditorem, sed Thadæum vt alias vocant.

Genes. 17.

Nepotuli Annę qui fuerint.

Tertia denique eius atq; Salomæ coniugis sui postremi filia, Zebedæi autẽ vxor Maria Iacobum maiorem & Ioannẽ Apostolum & Euãgelistam genuit, vt multiplici hac prole earumq; posteritate redderetur non parum illustris, omniq; benedictione præ cæteris mulieribus clarissima. Non parum est Iahelis præconiũ, quæ vtique legitur inter mulieres benedicta. Nam vt Sisaram, filiorum Israel hostem inimicissimum, multa constantia interemit, ita & thorum immaculatum iustè ac fideliter seruans, hostem pudicitiæ non absque diuina benedictione (sine qua castus nemo esse poterit) superauit. Verùm hæc nostra Anna castissima, viginti fermè annis sterilitatis opprobrium longanimitate præcipua patienter sustinens, non marito culpam iniecit, non petulanter alium quæsiuit virum, sed tacita secum mente cogitauit hanc ignominiam æquo ferendam animo, donec Deus misericordiarum, & totius consolationis preces sedulo ad se clamantium admitteret. Rex Israel Dauid potissimum benedixit pientissimæ mulieri Abigail, quod deliniuit furorem eius, ne ab inimico suo Nabal vindex mali se-

Iudic. 4. 5.

Anna sterilitatem patienter sustulit.

2. Cor. 1. 1. Reg. 4. Abigail quid interpretetur.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

seulciſceretur. Cuius nomen pater meus fortis interpretatum ſonans, eos aptè deſignat, qui operibus pietatis & miſericordiæ Chriſtũ ex ſemine Dauidis prognatũ, placant, ne ab hoſtibus ſeipſum vindicet: quin potius ad miſericordiam inclinatus, fiat propitius peccatoribus, & opem ferat cunctis qui ab eo ſalutem præſtolãtur. Atque vt huius noſtræ Annæ hiſtoria enarrat, ipſa ſimul atque maritus pietate erga Deum pleni erant, totumq; ſtudium exercendis miſericordiæ operibus in pauperes & egenos impendebant, nec de tota ſubſtantia pluſquam familiæ vſibus neceſſarium fuerat, reſeruabant. Opere quippe oſtendebat hæc mulierum præclariſſima, quam deuotã in corde gereret ad Deum optimum maximum affectionem, pijſque ſuis viſceribus quanta ineſſet ad proximum compaſſio, reipſa compertum eſt: vbi diuitiæ, quæ alijs impedimento ſolent eſſe, huic fœminæ liquet fuiſſe adiumento ad virtutes exercendas. Non enim rerum temporalium, quibus opulentiſſimi erant, auaritia detinebantur, quo minus modis omnibus de ſubſtantia quam eis Deus abundè donauerat, Deum honorarent, & proximorum neceſſitati largiflua manu deſeruirent. Hinc primum Dei miniſtris magnifica pietate primã omniũ bonorum partem afferunt, quatenus iuxta diuini eloquij hortamen hoc ipſo Deum omnium bonorũ largitorẽ agnoſcentes, pro innumeris beneficijs (vt par erat) gratias agerent magnificas, exemplum imitandæ virtutis quibuſq; præſtituri, ne & ipſi in conſpectu Domini (quod ſcriptura vetat) appareant vacui. Alteram autem partem in pauperum, peregrinorum, viduarum & orphanorum eleemoſynas charitate ſyncera erogabant, vel eo potiſſimum, quod non ignorarent, *quoniã fiducia magna* (vt Tobias inquit) *erit coram ſummo Deo eleemoſyna, omnibus facientibus eam*. Iuſtitia itaque eorum manet in ſeculum ſeculi. Sic ergo non paruã pietatis benedictionem in hac ſancta muliere fuiſſe, qua Abigaeli præſtet, exiſtimo. Nemo denique pro arbitratu ſenſus ſui temere preſumat Iudith viduam, licet caſtiſſimam diuę Annæ etiam trinubæ preferre. Quamuis enim illa à pontifice audire meruiſſet, *Benedicta es tu filia à Domino Deo excelſo, præ omnibus mulieribus ſuper terram* &c. propter victoriam, aduerſus inimicos dicta. Hęc namque Holophernem proprio mucrone necauit, à Domino fortitudinem manus animiq; conſtantiã accipiens: Fuitq; id quod ingenuè fatemur, caſtarum mulierum, pudicitiæ preclarum exemplar: eo quod in virginitate quamdiu in hoc erat ſtatu, mundam ſeſe ab omni ſpurcitia lubricæ carnis ſeruauerit, ac in matrimonio caſtè vixerit, & in viduitatis ſtatu legitimi thori lege ſoluta, primam continentię fidem Deo preſtitam non irritauerit, ſed manſerit vidua, habens ſuper lumbos ſuos cilitium, & ieiunans omnibus diebus vitæ ſuæ caſtitatis amore. Anna tamen ea neutiquam inferior cenſebitur, quę cęleſtis paranymphi monitis à Deo conſolationem in caſtiſſimo connubio accepit, ſe à ſterilitatis ignominia liberandam quę & mox conceptura eſſet prolem, cuius filius vniuerſę carnis hoſtem proprijs ſpiculis conficeret. Si vtique beatus Hieronymus audet coniugium Abrahę cum virginitate Ioannis conferre, eo quod vterque horum ſuo tempori deſeruiret, quare Annę caſtiſſimę matrimonium reprehenſione dignum cenſebitur, aut viduitate Iudith poſtponendum. Licet enim ſtatus viduarum ſuapte ratione nonnihil matrimonij ſtatui

Anna vti ſubſtantiã ſuam expenderit.

Exod. 23. 14.

Tobiæ 4.

Pſalm 111.

Iudith 13.

Iudith 11.

Iudith 8.

Hieron.

 præſter,

T VI
22

præstet, non tamen propterea hoc coniugium ea ratione cõtractum, tali viduitate sequatur propterea esse inferius. Si cæteræ mulieres, ipsa natura steriles, postmodum cælesti dono fœcundæ effectæ matres ex proprijs, quas celebriores, multoque sanctiores procrearunt, in sacris literis miris in modum præ alijs commendantur, in quarum albo fuêre Sara coniunx Abrahæ quæ Isaac patriarcham in quo omnes gentes benedicendæ erant, genuit: & Anna vxor Helcanæ, quæ Samuelis prophetæ Domini fidelis mater fuit: atque Elizabeth Zachariæ conthoralis, cui Ioannem Dominæ præcursorem protulit: quis mihi hanc infœcundam multo tempore matronam satis commendare posset à prole Dei munere, cælesti benedictione susceptam? Anna enim hæc generosa domina, præ omnibus iure optimo specialis prærogatiuæ & dignitatis principatum obtinet, quandoquidem ipsa propagauit nobis Deiparam virginem, quæ postmodum virtute altissimi obumbrata, à Spiritu sancto in eam superueniente, concepit & peperit vnigenitum filium, qui nec aliunde patrem haberat in mundo secundum carnem, nec aliam matrem iuxta diuinitatem in cælo. Hæc est igitur mater verè gloriosa Anna super cunctas mulieres, post natam benedictam ad sydera vsque extollenda, summisq; laudibus semper prædicanda, quæ nobis effudit vas diuinis charismatibus plenum, ac micantibus virtutũ margaritis, vndequaq; exornatum. Mariam (inquam) virginem, vnigenitũ Dei genitricem, qui ex nimia ad genus humanum charitate, vestem immortalitatis induit, quatenus suæ diuinitatis participes nos effiteret. Hæc radix itaq; est illa benedicta, quæ surculum protulit & virgam virgæq; florem, super quem requieuerat spiritus almus. Virga vtique illa, virgo Maria fuit: flos autem filius eius in quo habitauit diuinitas corporaliter. Hic iam licet mihi commendes omnes à constitutione mundi præclaras, multarumq; virtutum insignes mulieres, nulla tamen illarum fuit, quæ tanto dotaretur priuilegio, vt matrem Dei & totius consolationis pareret, quod solum huic nobili matronæ duntaxat peculiariter reseruatum est. Quæ ex nobili prosapia propagata, ita virtutibus vitam omnem reddidit clariorem, vt in ea nihil desiderari possit, quod ad virtutum cumulum attineret. Ipsa siquidem simul, atque Ioachim dulcissimus coniunx, ambo iusti erant ante Dominum, non suam facientes iustitiam, & ab hominibus videri cupientes: in mandatis quoque Domini, quæ strictissimè obseruabãt, ambulãtes, facere studebant omnia quæ præceperat eis in lege Dñs. In templo confitebantur Domino, gratias agentes, ac peccata sua, si quæ commisissent ex humana fragilitate, sacrificijs abluentes. De substantia Deum honorabant, & pauperes largis eleemosynis reficiebant. Inter hæc, voti emissione sperantes ignominiam sterilitatis leuandam, non ad vanas fallacesq; discurrerut mulieres, vana tollendi opprobrij consilia petentes, sed fructum ventris, quem Dei beneficio obtinere meretẽtur, diuinis mancipandũ obsequijs vnanimi consensu sponderunt. Quam fidem, voti compotes effecti absque cunctatione, vt par erat, exoluerunt, filiam in templo Domino sistentes. Deus proinde qui nunquam deserit sperantes in se, & cui semper placuit humilium deprecatio, misericorditer eorundem admittens preces, consolabatur eos angelo destinato, qui futuram filij Dei matrem ex ipsis nascituram,

Genes. 17. Genes. 21 1. Reg. 1. Lucæ 1.

Lucæ 1.

Anna quãto laudum præconio sit extollenda.

Anna vt sit radix. Maria vt sit virga. Christus vt sit flos Coloss. 2.

Parentum B. Mariæ sanctitas quãta.

Annæ vita & conuersatio quam sancta.

Iudith 9.

turam, promitteret. Cuius rei promissæ ambo accipientes certum ac indubitatum signum, mutuo sibi Hierosolymis in aurea porta occurrunt, simulque cum gaudio domum reuertuntur, legitimis honesti matrimonij amplexibus in omni pudicitia inseruientes, donec promissum conciperet Anna fœtum. Quæ interim agnoscens se sub viri legibus constitutam, eidem in omnibus vltronea obediebat, & perpetuas simul Deo pro tanto beneficio gratias agebant, donec Ioachim debitum carnis exoluens, cum patribus obdormiens in pace requiesceret. Quo apud Nazareth in sepulchro patrum suorum recondito, Anna luctus transactis diebus, diuinæ legis obsequuturæ mandatis, spe concipiendæ, qua caruit masculæ prolis, Cleophę prioris mariti germano nupsit, vt ille ex se semen fratri mortuo susciteret, atque ab eo filiam alteram susceperit. Quamobrem & tertio nupsit viro, quando dira fata secundum eidem abstulissent. Nam Salomas, mortuo Cleopha, Annam duxit in vxorem, cui tertiam genuit filiam, quam nomine priorum quoque Mariam appellauit: quæ à patre Maria Salomæ dicta est: à filio autem suo Iacobo Ioannis Euangelistæ germano, quos Zebedæo coniugi suo genuerat, nonnunquam Maria Iacobi nuncupatur. Nec hic causeris Annæ libidinem, vel impudicitiam, quasi veterana trinubium admiserit. Enimuero quadragesimum nondum excessit annum, quando Salomas eam duxit vxorem, qua ætate adhuc florida, & ad concipiendum apta, absque piaculo, generandis prolibus operam, in laudabili & honesto matrimonio nauare poterat: Non tam libidinis funesto ardore, quam angelica (vt eius historia recenset) præmonitione, iuxta ritum & consuetudinem illius legis id agens. Hoc quippe lex iussit, hoc exemplar similis facti suasit. Si namque grauis pœna manebat fratrem, qui noluisset defuncti fratris ex relicta vxore semen suscitare. Si Thamar prolis amore sub meretricis habitu sese socero Iudæ insinuauit, vt ab eo conciperet, cuius filij infœcundam eam reliquerant, quis calumniabitur Annam, quæ absque omni controuersia nondum quadragesimum quartum egit annum, quod post prioris mariti Ioachim fata, atq; obitum germani illius Cleophæ, à quibus masculam prolem non susceperat, voluit ad tertias etiam transire nuptias, donec, si possibile foret, masculum generaret? Verum, quia in terris Deo seruiens non ex omni parte ad votum illi cuncta cesserunt, tandem apud Deū melioris muneris quiddā acceptura, ad cælestia euocatur regna. Nam hodie agimus diem per celebrē memoriæ eius (id quod prælibaui) qua gloriosa hęc genitricis Dei parens, ad æthera angelorū ministerio, atq; perpetuis gaudijs à nepotulo beatificanda, in cæleſti gloria sublimatur, & vt D. Hieron. de ipsa inquit, paradisus voluptatis in terris effecta, ad portas cælestis paradisi perducitur: vbi à Domino corona gloriæ in manu Domini, & serto exultationis perenniter coronatur. O quali tripudio, omnem istam cælestem Hierusalem credendum est ineffabiliter exultasse, quādo Anna gloriosa verbi incarnati auia, sibi occurrentibus omnibus cælestis curiæ ordinibus ad ætherea thalamū est deducta. Vbi mater gloriosa fructu suauissimo sauciatur, & regem gloriæ cordis oculo limpidissimo delectabiliter contemplatur. Ibi eius auditui semper datur gaudiū & lætitia, cum sibi à tota Trinitate dicuntur verba mellissua, omni iucunditate plena. *Date ei de fructu manuū suarum.*

Anna cælitus promissum accipit.

Ioachim mors sancta.

Annæ secūdæ & tertiæ nuptię quam honestæ fuerint.

Maria Salomæ quæ fuerit. Matth. 27. Marc. 6. Lucæ 23. 4.

Deut 25.

Gene. 38.

Anna quomodo mortua fuerit.

Hieronym.

Psalm. 50.

T VI
22

Prouer. 31. Hanc itaque mulierem nobiliſſimam, merito laudent omnes, propter vitæ probitatem, & inſignes virtutes, prolisque dignitatem, tandemque propter cæleſtem gloriam, quam hodie aſſequuta eſt, ſummam videlicet laborum ſuorum mercedem & præmium. Nos quoque fratres chariſſimi laudemus toto corde & animo, hymnisq; dulciſonis beatam Annam genitricis Dei matrem, & Chriſti dulciſſimam auiam omni laude digniſſimam, vt Deus, qui beatam hanc Annam tanta gratia donare dignatus eſt, vt matrem vnigeniti ſui in vtero ſuo portare mereretur, det nobis per interceſſionem matris & filiæ ſuæ propitiationis abundantiam, vt multiplicatis interceſſoribus, ad cæleſtia regna cum ipſis peruenire mereamur: quod nobis concedere dignetur Deus in æternum benedictus, Amen.

RODOLPHI AGRICOLAE FRISII VIRI Chriſtianiſſimi iuxta ac eruditiſſimi, ad D. Annam beatiſſimæ Deiparæ virginis Mariæ matrem. Encomium.

ANna parens ſummæ genitrix venerandaparentis,
Quæ pandis populis prima ſalutis iter.
Atque paris matrem: cuius quem, non capit orbis,
Ipſe libens ſubijt viſcera caſta Deus:
Te cano, tu ſancti poſco mihi carminis hauſtus
Ingere, voce ſacra pectora noſtra rigans.
Aſt mihi ſi centum ſint vno pectore mentes,
Et totidem linguæ, tot moueamque ſonos.
Nulla tamen te digna queam præconia laudum
Dicere, nec meritis te decimiſſe modis:
Exuperat quoniam mortalis carmina laudis
Virtus: qua ſuperas ſydera ſumma poli,
Gloria maior & hac: cui non certauerit vlla:
Quam tibi præ cunctis filia chara tulit.
Filia, qua maius nihil eſt meliuſve creatum,
Germine mortali, filia virgo parens.
Filia, quæ ſummo potuit deducere cælo,
Corporis & noſtri claudere veſte Deum,
Quamque vocat matrem ſummi ſapientia Patris
Et matrem trepidi nos miſerumque genus.
Natus ab hac ille eſt, & matrem natus honorat,
Audit & humanas hac perhibente preces.
Anxia quam nunquam miſerorum vota fatigant,
Sed placidam mœſtis porrigit vſque manum.
Hancque petit ſibi ſpem: cui nil ſperare relictum eſt,
Hanc portum medio naufraga turba mari.
Viſceribus parta eſt hac Anna tuis: & quanti.
Gaudia magna patri, gaudia fertque tibi.

Salue

Salue ſancta parens, & tu nata inclyta ſalue,
Quas caro, quas pietas, has quoque iungat honor.
Natam mater amas, & natæ mater amaris,
Laus capit vna duas, vt tenet vnus amor.
Bis tamen Anna potens hoc partu bisque beata
Et prolis titulus, nobilis atque tuis
Conſpicuos præſtant alios benefacta parentum,
Tu contra natæ nobilitate nites.
Magna quidem meritúq; tuis, pietate, fideque:
Quis neget? at nata hæc ſplendidiora facit.
Acceptumq; refert munus tibi maximus orbis
Hanc, poſt dona Dei cui bona cuncta refert.
Heſter quod populum ſcelerati fraudibus Aman
Eruit, & regis mitior ira fuit.
Iudith & Hebræis ferrum flammasq; minantem,
Hoſtem, tartareas fecit adire domos.
Laudibus & colitur Iudith, & laudibus Heſter
Semper, & æternum nomina clara tenent.
Et tamen exiguos perituris addidit annos
Vtraque, & hæc meriti ſumma duabus erat.
Ne vitæ nec opum ſieret ferus arbiter hoſtis
Neu natus ferat, aut vxor amata iugum.
Magna quidem, fragilis ſed vitæ munera, quæque
Sint qui habeant, ſint qui non habuiſſe petant.
Quanto tu maior, quanto felicior Anna,
Quæ das, quo mulier plus nihil vlla tulit.
Natam quæ cælo Dominum deduxit aperto,
Rurſus & ad cælos hinc patefecit iter.
Natam quæ Deiq; hominum commercia prima,
Reddidit, & pacis ianua prima fuit.
Tu felix igitur, & tanta prole beata
Anna, precor noſtras ſume benignè preces.
Quod potes atque facis, natam tu mater adhortans
Vota ſimul iunctæ, reddite noſtra Deo.
Non erit vt quiſquam duce te diffidere voto
Debeat, oratu fac modo vota tuues.
Te duce quiſque ferat rectos ad ſydera vultus,
Nec timeat vanas inualidaq; preces
Nil tibi nata negat, nil & negat ille parenti,
Ille colit matrem, te quoque nata colit.
Ergo voca matrem te, ſe vocet illa parentem,
Tuq; tuum tibi ius, aſſerat illa ſuum.

T VI
22

Iam mihi exposcent mortalia pectora frustra,
Quodq3 voles, simul id nata Deuq3 volent.
Scilicet haec ita sunt, & non decepta rogantum
Spes facit vt precibus te lachrymisq3 petant.
Te cuncti fugiunt morbi, pallorq3 dolorq3,
Noxia quaq3 animo, corpore quaq3 sedent.
Quicquid id est, hominum quod curas cordaq3 lassat
Te fugit, vt ventos nubila pulsa solent.
Hinc tibi nomen & hinc veneratio sacra parentis
Et qui te sequitur, maximus orbis amor.
Hinc spectanda nites trepido fiducia mundo,
Nocte velut tumido fulgida stella mari.
Teq3 petit sexus, petit aetas omnis & ordo,
Teq3 gradus omnes diues inopsq3 petunt.
Lubrica tu firmans fortunae munera praestas,
Ne fugiant nostros lapsa repente sinus.
Et bona quae miser hic vitae sibi postulat vsus
Aggeris, & rursus iam fugitiua refers
Tu cunctis tu tamen ades, te praside fidunt:
Quosq3 suus metus, & quos alienus agit.
Fidaq3 non spernis suspiria mater amantum,
Grataq3 pro charis soluere vota iuuat.
Certa loquor, magnisq3 mihi comperta periclis
Haecq3 reus veti carmina reddo mei.
Namq3 ferox languor stratis affixerat aegrum,
Non vis, non color, aut corpus vt ante manet.
Victor adest morbus, mors ad caput ore cruento,
Horrida terribili concrepat arma manu
Frigore iam febris corpus iam coxerat aestu,
Aestu, quo rapido non calet Aetna magis.
Aestu qui vires, venasq3 resolueret omnes,
Quiq3 animo tantus, corpore quantus erat.
Concutiens subito mores mentemq3 furore,
Verbaq3 iam totum mors quoque visa foret.
Illa potens herbis ars, sacraq3 cura medentum,
Cessit, & ingenium vicerat omne dolor.
Quid faciam? quid sperem? quem precer? Anna parens haec.
Vt spes vna fuit, sic erit vna salus.
Haec medicum numen simul attulit, ilicet aegris
Artubus ac animo vita vigorq3 redit q3.
Hinc adeo flagrent quouis mea pectora motu,
Ardeat & curis mens animusq3 mihi.

Atque

Atque premant magnæ, quantumuis facta ruinæ,
Anna vocata mihi dulce leuamen ades.
Tu mihi certa salus, in te mea vita recumbit,
Tu dux tu portus: tu requiesq; mihi.
Te dicent igitur mea carmina, laus tua semper
Viuet & insigni nomen honore feram.
Quantum voce queam, quantum contendere lingua
Quantum animo, quantum flatibus ore chelys:
Laus erit Anna tibi, decus Annæ, Annam canet orbis
Annaq; pro sacro numine nomen erit.
Postquè Deum cui prima redit laus omnis in æuum,
A quo laus decus & gloria cuncta venit.
Postquè tuam natam: laus est hæc summa parentis:
Tertia stans triplicem quæ facis Anna chorum.
Laus tua dicetur, tua gloria tu quoque semper
Proxima cum primis iuncta duobus eris.
Ergo ades & perfer suspiria nostra tonanti,
Vtq; ferat placidus crimina nostra roga.
Posce bonam mentem nobis, & dedita menti,
Dedita nec vitijs corpora fœda suis.
Sint validæ vires, sit opum moderata facultas:
Famaq; quam metuat tangere liuor edax.
Si tamen hæc prosint, si non, procul omnia sunto
Et iubeas laxo fundere cuncta sinu.
Quod satis est cælo sit vita: sequaque mortis,
Non properanda ferat, non fugienda dies.
Puraq; velamen quum corporis exuet huius
Mens teneat summi splendida templa poli.
Hoc pater Anna velit mundi fac maximus auctor.
Hocq; tuæ natæ natus & ipse velit.
Hoc sacer amborum velit ardor spiritus, vnus
Viuunt quique triplex secula cuncta Deus.

D. IOANNIS TRITHEMII ABBATIS SPANHEmensis, viri præcipuæ & eruditionis & pietatis, ad sanctissimæ Deiparæ virginis matrem D. Annam supplicatoria Oratio, approbata & confirmata per Reuerendiss. D. Raymundum Apostolicæ Sedis Legatum, Anno Domini M. D. III.

SAlue sanctissima Dei genitricis mater venerabilis Anna. Salue quæ sine macula originalis culpæ Dominam angelorum peperisti, quam Dei templum corporaliter futuram summo regi consecrasti. Gaude mater

T VI
22

inclyta, in auiam Saluatoris humani generis ab æterno præordinata. Gaude, quæ secundùm legem Moysi viuens innocenter, Omnipotenti Deo complacuisti in terris, in cuius conspectu filiæ atque nepoti feliciter coniuncta modo sine fine regnas in cælis. Et quæ filio altissimi templum in filia tua quondam condidisti purissimum, nunc in eius cælesti palatio potens effecta, vt reginæ amantissima parens, quicquid volueris ab ipso nepotulo facilè impetrabis.

Gaude mater sanctissima Anna, quoniam pro tuo arbitrio & voluntate omnes te cum puritate honorantes, & in hoc mundo & in futuro seculo remunerantur à Domino. Tu enim seruientes tibi cum pura deuotione copiosè remuneras, indulgentiam pœnitentibus impetras, teque diligentes multipliciter honoras. Gaude dulcissima domina, quoniam secundùm nomen tuum gratiam te amantibus ab altissimo pro tua voluntate potes acquirere, tuisque cultoribus æternæ felicitatis gaudia obtinere. Gaude nobilis matrona, quæ multis quotidie apud mortales illustraris miraculis, dum in his qui nomen tuum inuocant cum deuota fide, complura beneficia ostendis: dæmones fugas, ægritudines sanas, inopiam pauperum releuas, tempestates aëris sedas, maris impetum mitigas, & omnia huius vitæ pericula, & fides mereatur postulantium, tuis sanctis meritis alleuias, tentationes carnis deuotius inuocata comprimis, acediam perniciosamque cordis tristitiam repellis, virtutum ornamenta tribuis, & omnium vitiorum incendia extinguis. Nulla denique tribulatio vel tentatio potest subsistere, si deuota mens te orationibus studeat inuocare. Cum igitur ô mater sanctissima de potentia tua nullum sit mihi dubium, quin potenter inuocantibus te valeat subuenire in omnibus, exaudi me seruum tui nepotis inuictissimi regis Iesu Christi, filiæque tuæ reginæ cælorum ac sanctitatis tuæ, quamuis indignum, & ora pro me in cælesti palatio regem, qui te vt auiam sanctissimam diligens honorat, & nihil tibi penitus creditur denegare. Seruus enim tuus ego sum. O mater nobilissima, qui etsi nihil condigni honoris tibi possim impendere, totis tamen affectibus te cupio amare. Igitur ô domina verè sanctissima, per amorem Domini nostri Iesu Christi regis æterni te oro, vt sis mihi pia semper & prompta in omnibus necessitatibus meis adiutrix, & mihi tam in vita, quam in morte mitis adesse patrona digneris. Ora pro me ad Dominum cui matrem carnis intemeratam peperisti. Impetra mihi omnium peccatorum meorum veniam, sanctæ compunctionis, gratiam diuini amoris incendium, firmum & inuiolabile spiritualis conuersationis propositum, quotidianum hominis interni profectum. Impetra mihi ô sanctissima domina interni amoris dulcedinem, veram cordis mei deuotionem, lachrymarum fontem, intellectus illuminationem, affectus puritatem, voluntatis rectitudinem, intentionis bonæ omnimodam sanctitatem. Age domina mea clementissima, impetra mihi in sancto proposito perseuerantiam, in aduersis constantiam, in agendis prudentiam, in moribus disciplinam, & in cunctis operibus meis Christianam cum humilitate puritatem. Fac me tuis meritis precor mundum cum suis vanitatibus pro Dei amore contemnere, tentationes diaboli vincere, carnis illicitos motus restringere, atque in Dei & proximi dilectione iugiter ardere. Impetra mihi obsecro

necessarium præsentis vitæ subsidium, sancti regiminis modum, spiritualis solicitudinis profectum. Custodi me domina hodie & in omni tempore ab insidijs diaboli, præserua me tuis meritis à laqueo peccati, impetra mihi salutem mentis & corporis, libera me ab omni concilio humanæ prauitatis. Esto mihi semper veneranda comes itineris, auerte pericula cuiuslibet tribulationis. Nulla me vincant incendia libidinis, te protegente nulla me commoueat aura vanitatis. Manentem me in domo mater sanctissima, vt seruum tuum fidelem à malis omnibus protege, sanctis meritis tuis cordis mei instabilitatem restringe, mihiq; serenæ mentis tranquillitatem impetra, meam salutem vt mater filij cura. Rogo te sanctissima Anna domina mea per amaram Domini Saluatoris passionem, vt me tuis meritis in eius beneplacita voluntate dirigas, seruum ipsius Omnipotentis Dei me fidelem efficias, & in omni necessitate tuis mihi precibus assistas. Vitam meam tibi semper tuendam ô veneranda mater commendo, egredientem in hora mortis de corpore animam meam tibi humiliter committo, & vt mihi clementer adesse digneris in illa terribili hora supplici deuotione expostulo. Impetra mihi obsecro in tempore obitus maximè, peccatorum meorum veram contritionem, puram confessionem, & perfectam omnium peccatorum remissionem. Sacri quoque Dominici corporis communionem, & venerandam olei sancti inunctionem. Sit, oro, te intercedente, mihi in hora mortis fides firma, spes certa, charitas in omnibus perfecta. Sit mihi humilitas vera, conscientia munda, emigratio per omnia Christiana. Cum verò anima mea iam iam egressura de corpore, mortis cœperit doloribus angustiari, tunc mihi ô sanctissima mater Anna, cum filia tua, & nepote ipso Domino nostro Iesu Christo clementer velis adesse, exeuntemque defendere, egressam verò tuis munitam præsidijs ipsi summo iudici commendare. Cumq; iudicis est acceptura sententiam, tunc vires interpone tuas ô patrona nobilis, ne pœnam incurrat pro demeritis proprijs, sed gratiam inueniat pro meritis tuis. Amen.

IN FESTO VINCVLORVM D. PETRI APOstolorum principis, in Epistolam Paraphrasin & in Euangelium Exegesin require supra in Solennitate Apostolorum Petri & Pauli.

SERMO IN EODEM FESTO.

Obtemperandum esse Ecclesiæ præfectis: de autoritate ecclesiæ: fidem solam absque operibus non sufficere: denique opera nostra quatenus sint meritoria.

TV es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Matth. XVI. Ipsa nos præsens solennitas admonet dilectissimi, vt de illis quæ ad fidem pertinent vobis aliquid loquamur. Illius enim, vt nostis festum agimus diem, qui primus à Christo vniuersalis Ecclesiæ præfectus est: in qua sola vera est & catholica fi-

T VI
22

des, extra quam nec fides vera, nec vlla salutis spes, nec germana Dei ac proximi charitas esse potest. Et vt libentius de fide recta & catholica & aliis quibusdam eo pertinentibus vestris in auribus disseramus, etiam huius seculi corruptissima nos dogmata compellunt, quę iam pridem ad multorum perniciem excogitarunt ac longè latéq; propagarunt homines quidam re uera miseri, in Deum impij, in proximos crudeles & iniurij, in seipsos autem longè crudelissimi: qui se iactitant Euangelicos, aiuntque se verbo Dei syncero & germano obedire. Et fortassis persuadere id nobis possint, scilicet verbo Dei se morem gerere, nec toto (quod aiunt) aberrare cœlo, si reperiri queat, hoc esse verbum Dei, quod abiecto iugo cuiuslibet obedientiæ, doceat calumnias inferre pontifici, doceat Cæsari resistere, doceatq; tandem repugnare cuiuis, quamuis à Deo sit, potestati. Et post hæc omnia, doceat legesq; quam humanas, contemnere, adeoq; prorsus faciat liberum, vt iam quicquid libuerit, liceat modo in Christum credatur: quandoquidem sola apud eos, absque operibus fides, comparat salutem. Nec obstat, quod nos non auditores, sed factores legis iustificari legimus apud Deum: nihil monet etiam, quod obediendum monet Paulus præpositis nostris, qui peruigili cura pro animabus nostris rationem sunt reddituri. Pro nihilo denique ducunt, quod Christum legunt dicentem, Super cathedram Mosi sedere scribas & Pharisæos: quæ dicunt ipsi nobis facienda: quæ autem faciunt, vobis non esse facienda, cum ea quæ rectè docent nec ipsi faciant. Porro, quod Apostolis, eorumq; successoribus Christus dicit, *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit*, cæcutientes prætereunt: Nec aduertunt Apostolum dicentem, omnem animam potestatibus sublimioribus subditam esse debere: quandoquidem non est potestas, nisi à Deo. Postremo, surda audiunt aure illud, quo Christus eos ipsos notauit. *Qui Ecclesiam* (inquiens) *non audierit, sit tibi velut Ethnicus & publicanus*. Et quid opus est plura percurrere, cum in veteri quoque testamento, summo sacerdoti non minorem obedientiam mandauerit Deus exhibendam? Sic enim in Deuteronomio legimus: *Si iudicii, & ambiguum apud te esse iudicium perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & non lepram: & iudicium intra portas tuas videris verba variari, surge, & ascende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus, venies que ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis: qui nuntiabunt tibi iudicij tui veritatem. Et facies quod unque dixerint: qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius, sequeriq; sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui autem superbierit, nolens sacerdotis obedire imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israel, cunctusque populus audiens, timebit, ne vltra deinceps intumescat superbia*. Videtis charissimi in veteri testamento siquid dubia ambiguaue occurrissent, consulendam audiendamque tunc ex Dei mandato fuisse summi sacerdotis sententiam: inobedientiam verò mortis supplicio fuisse mulctatam, quanto magis in nouo non ita amodo effrænes esse debemus, vt nullius subdamur imperio. Nec tamen adeo insipientem quempiam reor, qui putet in veteri testamento obediendum, in nouo non obediendum: quandoquidem clarissimum atq; indubitatum est, non minorem à nobis deberi obedientiam reuerentiamq; Petro, apostolis cæteris, ecru-

Verbum Dei quod iactant nostri seculi euangelici qualesit.

Rom. 13.

Rom. 2.

Hebr. 13.

Matth. 23.

Luce 10.

Rom. 13.

Matth. 18.

Deut. 17.

Pontificis summi audiendam sententiam.

Obediendū quibusnam necessario sit

rumq; successoribus, qui euangelium nobis Christi nunciant, quam olim debebatur Aaroni, Eleazaro aut alijs pecudum sacrificis, idq; quamdiu nihil, quod verbo Christi repugnet, doceant. Certo quoque certius est, magis nobis esse obtemperandum Ecclesiæ, quam Iudæis olim synagogæ. Ecclesiæ namq; tanta est autoritas, vt scripturam sacram & verbum Dei nobis tradat. Neque enim aliter, quam ex iudicio Ecclesiæ nobis constat, quid scriptura sit, quæ sacra, quæve prophana: quæ item canonica, quæve apocrypha sit. Si itaque de scripturis iudicandi habet autoritatem Ecclesia, adeo vt multa iam olim refutarit, quæ sub nomine apostolorū vulgata erant, quædam verò ita tolerat, vt nihil tamen ex illis possit probari, quomodo non etiam vbi in scriptura quid abstrusum fuerit, aut ambiguū, non habebit autoritatem interpretandi ac elucidandi? quandoquidem à Christo recepit tenetq; spiritum veritatis, qui eam doceat, atque inducat in omnem veritatē, maneatq; iuxta Christi promissum, cum ea in æternū. Porro, abstrusa quædam esse in sacra scriptura, quædamq; arcana, quædam latentia, varietas dogmatum vel hæreticorū ipsa nobis commonstrat. Dum enim pro suo quisque hanc captu nisus est interpretari, suo ingenio confidens, & non captiuās (quod Apostolus monet) intellectum suum in obsequium Christi, quæ perperam intellexit, perperam & docuit. Nemo enim vnquam fuit hæreticus, nisi qui non sanè scripturam intelligens, nec genuinum illum sensum, quem ipsa loquitur inuenies, suo nisus fuerit ingenio, suoq; hæserit iudicio, atq; iudicium Ecclesiæ interim spreuerit, non docens quod scriptura docet, sed quod docet ipse, ex scriptura firmare contendens. Quod tamen haudquaquam fieret, si non iuxta sententiam Petri quædam in scriptura essent obscura, quæ vel indocti non capiunt, vel impij deprauant. Habet igitur Ecclesia, quæ est iuxta Apostolum columna veritatis, autoritatem quæ in scriptura obscura sunt interpretandi, quæ dubia pronunciandi, & quæ verbo Dei nō repugnant, instituendi. Quicquid enim non fuerit contra scripturam (tametsi non adeo sit expressum in ea) pro scriptura est, Christo quoque Apostolis dicente. Qui non est contra vos, pro vobis est. Hæc dixerim, huc commigrans quod non possumus obedire Deo, nisi etiā propter Deum obediamus hominibus, quemadmodum non potest amari Deus, nisi propter Deum diligatur & proximus. Inde quoq; elucet, quod solum credere non sufficit ad salutem. Neq; enim propterea tantum sua nobis Christus dedit mandata, vt hæc sciamus, aut illum præcepta dedisse credamus: sed vt præcepta faciendo eius obediamus voluntati. Nam de operibus misericordiæ vt loquamur, de quibus in extremo iudicij die Christus nobiscum disceptabit, si credendo ea, non autem operādo, est satisfactum verbo Dei, ridiculum erit planè totum quod Euangelium præcipit. Vanum quoq; erit, quod Christus adolescēti pro consequendo regno Dei, quid facto opus sit percontanti, respondit: *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Deinde nonne videmus ad oculum vbi de sola fide necessaria, de operibus non necessarijs prædicatum est, quantum mox facinoribus ansam hoc dogma præbuit, quantū tumultum atq; insultū mox excitauit, quantum deniq; rebellioni, quantum contemptui Ecclesiæ ostium ilico apertum est? Si nihil sunt opera bona quid quæso Baptista Christi Ioannes pro seruanda innocentia, puer ad eremum fugiens, pœnitentia tā du-

ex Dei præcepto.

Autoritas Ecclesiæ quanta sit.

Ecclesiam iudicare de scripturis.

Ioan. 16.

2. Cor. 10. Hæreticum quænam quē efficiant.

2. Pet. 3.

1. Tim. 3. Autoritatem quantam ecclesia habeat in scriptura sacra.

Credere tantum nō sufficere ad salutem. Matth. 25.

Matth. 19. Lucæ 18. Scitima & hæresis huius seculi vnde cœperint ansam. Lucæ 1. Matth. 11. Ioan. 1. Matth. 11.

T VI
22

Luca 7.

ra se attriuit? Quid gratis, imo quid falso à Christo tantopere laudatus est? Cur tandem eo non maior in regno cælorũ surrexisse dicitur? Est enim maior (vt alibi quoque Christus non tacet) & minor in regno cælorum. Quemadmodum Paulus quoque electorum gratias & gloriam comparans, stellam inquit differre à stella in claritate. Quod nimirum falsum esse necesse sum erit, si credendo tantum, quia Christus pro nobis passus est, hæc sola nos fides saluat, id est, ad regnum cæleste perducit, nec operibus bonis erit corona: eritque tunc qui maior à Christo dicitur in regno cælorum, non melior quouis facinoroso peccatore. Erimus enim tunc omnes æquales, si opera bona, si obseruationes mandatorum Dei pro magnitudine charitatis, quæ hæc operatur, non coronantur, aut si innocentia, vitæq; sanctitas non præstat iniquitati. Siquidem pro omnibus æquè Christus mortuus est, nihil pro vno plus, pro altero minus sanguinem fundens: atque ideo nec vnum altero plus redimens. Quapropter si nihil distamus in charitate, si nihilo plus conducunt opera bona, quæ ex charitate manant, quam ea quæ extra charitatem fiunt, nemo altero erit sanctior, nemo iustior. Pro omnibus enim & malis & bonis Christus passus est, pro omnibus ipse satisfecit, omnibus denique nobis perinde factus est sapientia, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio, & hostia pro peccato. Verum non ita pro nobis passus est, non ita pro nostris delictis satisfecit, vt iam non egeamus nos operibus bonis (sine quibus Dei mandata impleri est prorsus impossibile) nec ita redemit, vt quicquid posthac fecerimus (modo crediderimus) mox salui simus. Esto nè nobis fides adeo necessaria, vt sine hac impossibile sit placere Deo: sed non sola hæc nobis est necessaria. Est necessaria quoque charitas. *Si enim fidem habuero* (verba sunt Pauli) *ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero nihil sum.* Constat itaque sine charitate hominem licet tanta polleat fide damnari, Constat sola fide (si dum potest & debet bene operari renuat) non saluari, nisi pœniteat. Est ergo illa potius fides necessaria, quæ per dilectionem operatur. Porro, de fide sine charitate loquitur Christus, quando multos in nouissimo die venturos prænunciat, atque dicturos, *Domine nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: Nunquam noui vos. Discedite à me omnes qui operamini iniquitatem.* Habuerunt ij haud dubium fidem in nomine Christi in quo prophetauerunt, & signa fecerunt. Sed quid illis profuit hæc fides absque charitate, quid absque bono opere? Neque enim fides illa fieret viua, nec charitas ipsa esse sine bono opere potuisset. Charitas enim hoc ipso se veram ostentat, si non otiosa est, si gaudet bene operari, si opere exprimit quanti faciat suum conditorem, cuius præcepta amat, quia ipsum qui præcipit, amat. Nec aliter Christus docens, *Si diligitis*, inquit, *me, mandata mea seruate.* Et: *Qui habet mandata mea & seruat ea, ille est qui diligit me.* Item: *Si præcepta mea seruauerit is, manebit is in dilectione mea.* Et iterum: *Vos amici mei estis si feceritis ea quæcunque ego præcipio vobis.* Cæterum, eos qui fidem quidem habebant, & Christum Dominum vocant, non tamen ita amant, vt illi obediant, arguit, dicens: *Quid vocatis me, Domine Domine, & non facitis quæ dico? Non enim omnis qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnum cælorum: sed qui facit voluntatem Patris mei, hic intrabit in regnum cælorum.* Denique vt fidem otiosam nihil

1. Cor. 15. Fidem solam non sufficere ad salutem.

Matth. 11. Luca 7.

Rom. 5. 2. Cor. 5.

1. Cor. 3.

Fides quæ nobis in necessaria. Hebr. 11. 1. Cor. 13. Galat. 5.

Matth. 7.

Psalm. 6.

Charitas vera vt nunquã possit esse otiosa. Ioan 14. Ibidem. Ibidem. Ioan. 15.

Matth. 7. Luc. 6.

nihil prodesse, verum supplicio etiam dignam intelligamus, *Omnis* (inquit) *arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.* Et arbori viridi folia quidem pulchra, non autem fructum habenti, dum Christus maledicit, atque mox aridam sua maledictione efficit, quid aliud quæso voluit significare, nisi eos qui per fidem in Ecclesia sunt virides, folia speciosa, id est, verbum Dei in ore ferentes, non autem habentes fidei fructum, hoc est, opera bona, vtpote arbores steriles, quæ non faciunt fructum bonum dignos esse diuina maledictione, vt sic infructuosi excidantur, & in ignem mittantur? Itaque quod verissimum est, Christus peccata nostra deleuit, Christus per sanguinem suum nos redemit, Christus ex filijs iræ, ex filijs diffidentiæ, ex filijs diaboli & tenebrarum nos filios gratiæ, filios adoptionis, filios Dei, atque regni sui cohæredes fecit: quia suis operibus sua redemptione, sua morte nos viuificauit: quia pœnam æternam, cui dum inimici essemus obnoxij tenebamur, nobis abstulit: quia supplicium malorum seruorum, in filiorum prædilectorum virgam mutauit: quia nostris operibus, posthac, vtpote ijs, quæ sua ipse gratia in nobis operatur, satisfaciendi, placandi atque merendi virtutem indidit, atque sua dignatione, non necessitate adactus, sed dignatione inquam sua (quia sic vult & promisit) ijs coronam tribuit, atque mercedem. Inde igitur fit, vt quod ex nobisipsis alioqui haudquaquam possumus, ex ipsius gratia & passionis merito possimus. Gratia enim Dei sumus id, quod sumus. Siue igitur fidem, siue charitatem, siue opera bona habeamus, ex ipsius gratia habemus, & gratis, id est, absque merito (vt gratia appareat gratia) habemus. Non autem ita gratis, id est, vt otiosa in nobis hæc maneant) sed vt voluntatem Patris nostri faciamus, qui in cælis est: quod nequaquam faceremus, nisi in illum credentes, in illum sperantes, & illum amantes. In Christo itaque radicati, & per gratiam eius confortati, omnia possumus, qui ex nobisipsis nihil sine ipso possumus: sed in eo inquam possumus omnia, qui nos confortat. Itaque extollatur gratia, quantum potest, deprimatur humana infirmitas, quantum potest: non potest maior sanctiorque Dei gratia in nobis prædicari, non potest humana præsumptio magis humiliari, quam si dicatur sentiaturque, sine gratia Dei nihil nos posse, per gratiam Dei omnia nos posse. Atque ideo quamuis nonnullis Christus dixisse legatur: *Fides tua te saluam fecit* (quod certè de sospitate corporis, quam homines quærierant plerunque, aliquando etiam de animæ reconciliatione Christum arbitramur locutum: non autem de beatitudine cælesti, quam nondum fuerant assequuti: imo à qua adhuc poterant excidere, vtpote in gratia necdum confirmati) ego tamen haudquaquam mihi vsurpare hæc verba auderem. Fides mea me saluum fecit. Quippe qui nec Petrum, cælesti iam gloria fecurum, arbitror audere id sibi arrogare, vt diceret, Fides mea, aut opera mea me saluum fecerunt: sed dicere cogeretur & ipse: Gratia Dei me saluum fecit. Longo namque interuallo distant dicere: Fides mea me saluum fecit: & gratia Domini mei Iesu Christi per fidem me saluum fecit. Siue igitur fides, siue opera prædicentur, nec fides est saluifica sine operibus, nec opera placent Christo sine fide: omnia autem per gratiam Domini nostri Iesu Christi. Ab eo enim habemus fidem, quibus donatum est, vt credamus in eum.

Matth. 7.

Ficus à Christo maledicta vt signet osores bonorum operum.

Beneficia Christus quãta nobis exhibuerit.

1. Cor. 15.

Gratis quomodo omnia à Deo habeamus

Matth. 5. Ioan. 5. Philip. 4. Ioan. 15.

Gratia Dei quænam possimus. Matth. 9. 15. Marc. 5. 10. Luc. 7. 18.

Fides quomodo saluare dicatur quenquam.

Nec fidem sine operibus, nec opera sine fide prodesse. 1. Cor. 1.

T VI
Z 2

2. Cor. 1. Ioan. 15. Philipp. 4. Gratiam nos posse per gratiam mereri quid sit. Esaiæ 26.

Ab eo habemus bona opera, quia sine eo nihil possumus facere. Possumus autem omnia in eo, qui nos confortat. Possumus gratiam per gratiam mereri, hoc est, possumus gratia sic vti, vt illa aut crescat, aut illi maior adjiciatur: possumus per gratiam cælestem gloriam obtinere siue mereri. Quid enim est mereri nostrum, si excludatur gratia? Profecto nullum. Meritū ergo nostrū, est gratia. Nam quomodo operibus nostris, quæ Christus (vt scriptura refert) ipse omnia operatur in nobis, deerit tanta virtus, vel ex eo quod Christus sua hæc gratia operetur, vt ijs meritum præmiumve negetur, quandoquidem iam non sunt nostra, sed Christi, nisi quia ea nobis donat, & tanquam nostra, reuera tamen sua, coronat in nobis?

Opera nostra quomodo merito præmioq; digna fiant.

Operibus certè humanis, vt humanis, secluſa gratia Dei perspicuum est, nihil meriti præmijve æterni deberi. At gratiæ diuinæ, quæ non sola, sed nobiscum in nobis operatur, quis neget inesse virtutem, vt nihil possit facere merito aut præmio quicquid operatur dignum? An ita inuidus est Deus, vt ijs operibus, quæ in nobis & nobiscum ipse operatur, nihil velit dari mercedis? aut adeo inops, adeo infirma, adeo denique impotens, atque vilis est eius gratia, quæ nihil queat mercede præmioue dignum in nobis operari. Et vbi interim est: *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælo*? Vbi vero quod itidem Christus dixit Apostolis, imo nobis omnibus: *Quisquis potum dederit vobis calicem aquæ frigidæ in nomine meo, quia Christi estis, Amen dico vobis, non perdet mercedem suam*? Vbi denique, quod Reddidit Deus mercedem laborum sanctorum suorum? Aliaque id genus permulta. Verum obijcit aliquis, Apostolum dicere non vno in loco iustificari hominem per fidem sine operibus legis. Si ergo per fidem & sine operibus, iam igitur non per opera. Esto, dicat Apostolus hominem iustificari sine operibus legis, nunquid dicit etiam iustificatum, iam in iustitia seruari, saluarique sine operibus legis, hoc est, sine operibus bonis? Ita enim nunc permittimus hæc verba accipi, quamuis sciamus, de quibus operibus, quibusque hominibus scripserit hæc verba Paulus. Verum sit esto. Bene Paulus dicit hominem iustificandum, non indigere operibus bonis præcedentibus, quæ impetrent ei iustificationem, aut vnde iustificetur, sed fide: nullo autem modo dicit iustificato (si viuat, & possit) non bona opera, quæ sequantur necessaria ad consequendam felicitatem. Quomodo enim Dei præcepta impleret, nisi bene operans?

Matth 5. Lucæ 6. Matth. 10. Marc. 9. Sapien. 10. Rom 3. Gal. 2. Sine operibus iustificari hominem vt intelligendum.

Ad iustificationem fidei quomodo perueniatur.

Peruenitur itaque ad fidei iustificationem non merito bonorum operum, sed gratia Dei, quæ vacua esse non potest, id est, sine operibus bonis in eo qui iam iustificatus est: & hoc si viuat. Nam si cum crederet, mox de hac vita discedat, iustificatio fidei, quam non præcedentibus obtinuit bonis operibus, manet cum ipso: quia non merito, sed gratia peruenit ad illam: nec consequentibus: sed Domini misericordia obtinet salutem: quia in hac luce esse non finitur, vt vel benè operando obtemperare possit Dei voluntati. Non igitur dicit Apostolus hominem iustificari per fidem sine operibus, vt quicquid postea egerit accepta fide, etiamsi malè vixerit, dicamus tum iustum, sed vt Dei gratiam cognoscamus, qua iustificatus sit, & non ex operibus. Sequuntur enim bona opera iustificatum, non præcedunt iustificandum. Nam qui post fidei acceptionem

Iacob. 2.

nolunt

nolunt bene operari, de ijs Apostolus Iacobus loquitur, quod fides eorum, si non habeat opera mortua est in semetipsa. Hinc liquet manifestissimè operibus humanis quæ ante iustificationem fidei (qua ex infideli fidelis, ex impio fit iustus) homo operatur, nihil deberi præmij mercedisve cælestis. Porro ijs quæ iustificationem sequuntur, quibus iustus, sicut scriptum est, iustificatur adhuc, id est, quibus ex iusto fit iustior, meritum & præmium nemo sapiens negabit. Postquam enim per fidem gratia Dei in homine habitare cœpit, postquam Dei charitas in illum diffusa est per Spiritum sanctum qui datus est ei, postquam homo ille Dei filius per adoptionem gratiæ factus, postquam per gratiam consors, vt Petrus ait, diuinæ naturæ effectus est, quis negabit eiusmodi hominem gratia Dei in illo operante, bona agere posse, quibus debeatur & meritum & præmium? Præcipuum enim quod in eo operatur, est gratia, licet non absque assensu & conatu voluntatis humanæ.

Cuiusmodi operibus præmium reddatur. Apoc. 22.

Rom. 5.

2. Pet. 1.

Debetur itaq; meritum, debetur & præmium ijs operibus bonis, nō quibus nos Deum constituamus nobis debitorem, sed quia sua benignitate (qua sic vult) constituit seipsum nobis debitorē, vt opera hæc bona, quæ ipse in nobis sua gratia vult operari & coronare, non careāt merito ac mercede. Imputat ergo homini meritum & mercedem, quia sic vult, & sic eius decet bonitatem infinitam. An non licet ei, an non potest quæ vult facere? An oculus hæretici nequam est, quia ipse bonus est? Certè hæc gratiæ eius est potissima cōmendatio, quod adeo bonus est Deus, vt ipse licet per gratiam suam hominis mentem excitet, confortet, iuuet, cooperetur, bonumq; opus in nobis perficiat atque consummet: quicquid tamen est ibi laudis & meriti, totum donet imputetq; hominis voluntati. Vult enim eadem opera hominis censeri, hominiq; pro illis se debitorem constituere, atque promittere retributorē. Quomodo posset eius gratia maior laudari, quā quod ita hominē Deus dignatur, vt operetur in eo, detq; illi merita quę coronet? Nonne hoc modo eius gratia magis agnoscitur, prædicaturq; illustrior, quam si diceretur, nulla bona opera tametsi Deus operetur in nobis & velle & operari mercedem coronamve habitura? An iustitiæ quoque diuinæ non hoc magis congruit, vt gratiæ instinctum, adiutoriumque recipiens ac obtemperans coronetur, gratiæ autem remitens aut eam cōtemnens damnetur, quàm vt suo duntaxat arbitratu Deus vnū cælo dignetur, alium suppplicio damnet? Et quid quæso peccauit in nos gratia Dei, vt in homine (quem sibi Deus iam adoptauit, quem suæ naturæ consortem fecit, quemque gratiæ atque subinde virtutis suæ participem fecit) negemus illi, hoc est, grauæ simul cum homine atque præcipue bonum operanti virtutem merēdi, efficaciamq; præmij cælestis obtinendi. Hoc itaque pro cōstanti nunc relicto, suaserim nihilominus ego cuiuis homini Christiano, vt relicta hac disputatione, ex toto corde, ex tota anima, & tota virtute Deū diligere, illiq; obtemperare satagat, neque suppplicium, neq; mercedē cogitās, sed Deo placere, eidemq; acceptum se facere cupiens, operetur bonū ad omnes, & vbicunque potest: nihilominus existimet se nihil fecisse, sed velut Dei mendicus ante ianuam patris oret nunc pro misericordia, nūc pro gratia, pro virtute denuq; & auxilio in tēpore tentationis opportuno. Nihil tamē interim eorum

Opera nostra vt merito & præmio digna sint.

Matth. 10. Gratiam Dei quid potissimum commendet.

Philipp. 2.

Vt sit semper recte agēdū, & tamē submisse de se sentiendum. Deuter. 9. Matth. 22. Lucæ 18. Galat. 6.

T VI
Z 2

Boni quicquid facit homo, quo referre debeat.

quæ sunt beneplacita Deo, quoad potest, negligat. Quantumuis etiam orauerit, quicquid pro Dei honore certauerit, quantumuis boni operatus fuerit, nihil sibi arroget, sed totum Dei gratiæ, qua se cognoscat indignissimũ, asscribat: Si vero peccatorem & inutilem seruum, in quo nihil sit præmio dignum, iudicet. Credat alios homines per gratiam Dei mereri, se vero, qui spiritui gratiæ toties contumeliam fecerit, fleat, atque nihil adhuc fecisse se existimet, cui merces sancta debeatur.

Mebr. 10.

Fiducia vbi præcipuè collocanda.

Via securissima ad gratiã Dei quę.

Ideo quamlibet charitate feruens, quantumuis bene ac sedulo operans, de operibus suis nihil prorsus confidat: in passione vero ac morte redemptoris, in eiusdemq; copiosissima misericordia spem omnem sibi constituat. Huius oret, credat, speretq; merita sibi applicari. Et hoc titulo regnum Dei, atque cælestem beatitudinem expecter. Hanc puto securissimam viam, qua videlicet gratiam Dei non in vacuum recipiamus, gratiæq; virtutem merendi tribuamus, Christo asscribamus dignitatem & beneuolentiam: nobis vero ipsis nihil nisi peccatum. Hoc enim modo Deum extollimus, gratiam eius prædicantes, nos vero ipsos humiliamus. Verum de hoc satis nimiumq; fortasse, nisi quod iuxta Catholicæ fidei normam paulo fusius hinc instituendam putauimus charitatem vestram, ne seduci se patiatur ab hæreticis nostris, qui sibi iuxta Apostolum permissum esse volunt probare omnia, & quod bonum est tenere. Bene quidem, si quod bonum est, teneret. Iam vero non quod Ecclesiæ vnitati bonũ est visum, tenent: ideo non quod bonum est, sed quod bonum illis videtur malunt tenere. Scriptum quoque legunt pariter in Apostolo: *Spiritualis omnia dijudicat*, eadem verba, vt alia multa perperam intelligentes, quasi liceat illis quod ab Ecclesia semel iudicatum est atque iam receptum, iudicare denuo: matris Ecclesiæ sententiam discutere, iterumq; in dubium, quæ rata sunt, reuocare. Nam si putanda est Ecclesia errasse (quod reor non dicent) tam Ecclesia quam Paulus columnã vocat veritatis, cui & Christus veritatis spiritum promisit, qui maneat cum ea in æternum, non erit Ecclesia, fefellitq; Christus, cuius contra promissa Ecclesia non veritatis spiritu, sed spiritu ducitur seduciturq; erroris. Deinde falsum quoque erit id, quod idem Christus: *Si duo* inquit, *ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à Patre meo, qui in cælis est. Vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Si in veteribus olim concilijs tot sanctissimi viri ex omni pene natione quæ sub cælo est conuocati, vbi Spiritu sancto inuocato de fidei negotijs cœpit est tractari, hallucinati sunt: si trecenti, inquã, pluresve sanctissimi viri personam Ecclesiæ exprimentes, & Dei nomine congregati, in rebus fidei errauerunt omnes, quo pacto nescio quis ex latebris hodie prodiens, & Spiritu sancto se illustratum iactitans, putabit se rectè sentire, Ecclesiamq; dijudicare posse & corrigere? Proh nefas in quantam caliginem superba præsumptio quosdam præcipitat. Quapropter aliter atque putant hæc verba Pauli intelligenda sunt: videlicet, si noui peregrinive aliquid dogmatis cœperit prædicari, qui spiritualis est, hoc est, cuius mens luce Spiritus sancti illustratur, & qui spiritu viuere docetur (quod multum valde est, vt quis hæc sibi arroget) is dijudicat omnia, puta perspiciens in hoc dogmate, atque expendens singula, obseruat ne quid sacræ scripturæ contrarium recipiat, ne quid

1. Thess. 5.

1. Cor. 2.

1. Tim. 3. Ioan. 14.

Matth. 18.

Hæreticorũ impudens temeritas.

Spiritualis omnia dijudicans quis sit.

quid Ecclesiæ placitis non consentaneum credat, ne quid etiam, quod iam ab Ecclesia iudicatum atque diffinitum est, in dubium iterum vertat, hoc est, ne quod illa damnat, ipse recipiat, aut quod statuit illa, bonumque pronuntiat, ipse damnet. Nam de spiritu atque iudicio Ecclesiæ (nisi stipes fuerit) non potest dubitare: de suo vero spiritu aut iudicio merito potest nec parum debet hæsitare. Quod enim Spiritum sanctum receperit habeatque Ecclesia, dubium non est. An vero ipse receperit nec ne, quis dicet illi? Et quis contra ecclesiam se erigens, Spiritum sanctum sibi arrogabit? Verum si tam reperiatur tumidus, inflatus sensu carnis, vanus, superbus quispiam, qui iudicio Ecclesiæ suum prætulerit, aut qui ab Ecclesia etiam defecerit aut dissenserit, certum est illum eo spiritu non illustratum, quem recepit, quove regitur Ecclesia. Hic enim, quem Ecclesia omnes & Ecclesiæ filij ac membra recipiunt, non est nisi vnus, idemque spiritus, spiritus pacis & non dissensionis. Spiritum igitur alium credendus est is qui eiusmodi est, recepisse, puta satanicum, qui spiritui Ecclesiæ, hoc est, Spiritui sancto repugnat: idque propterea sibi agnoscat contigisse, nempe ob temeritatem & nimiam arrogantiam suam, qua suum intellectum nesciat aut non velit captiuare in obsequium Christi, nec idipsum voluerit cum reliquis Ecclesiæ filijs sapere. Hi itaque sunt insolentissimi illi impostores, qui ad Ecclesiæ contemptum omnia illa antiqua, ab omnibus recepta, totque seculis comprobata, atque quasi per manus patrum ab Apostolis hucusque nobis tradita cõuellunt: Bohemiticam vero illam licet olim damnatam sentinam, Ioannis quoque Hus fabulam, & obsoleta quæque impijssima dogmata reuocare, atque denuo instaurare, nonnulla etiam magis adhuc execranda statuere moliuntur. Qui sacramentis virtutem quibusdam autoritatibus adimunt: qui sacerdotij ordines plebi etiam prophanæ atque adeo fœminis tribuunt: qui enarratoribus illis Euãgelij tum antiquissimis, tum sanctissimis, Nazianzeno, Basilio, Nissæno, Damasceno, Athanasio, Hieronymo, Augustino, Chrysostomo, Gregorio fidem omnem abrogant, quo suas impietates facilius statuant, quove suis impijs sententijs (cum eorum mens tam sit indocta, quàm vita reproba) autoritatem adijciant. Quibus vos dilectissimi aures præbere nunquam debetis, sed fugere eorum consortia, vitare congressus, odire impietatem, & execranda dogmata, fortiterque in ea perseuerare Ecclesia, quam Christus, vt ipse ait, supra Petrum exstruxit, non quasi primum ac primarium fundamentum, quod non est aliud, quam ipse Christus, vt Paulus affirmat, sed alterum à se: in qua nimirum Ecclesia quisquis perseuerat fide, & spe & charitate munitus, non potest seculi fluctibus obrui, nec perire vnquam in hoc mari magno: sed sicut olim qui in arca Noe erant diluuij excidium liberi euaserunt, ita & ipse securus ad æternæ salutis pertinget portum gratia & benignitate Christi Iesu, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Colloss. 2.

1. Cor. 14.

Hæretici cur spiritu satanæ regantur. 2. Cor. 6.

Hæretici huius seculi quâ sint insolentes.

Matth. 16.

1. Cor. 3.

Genes. 7.

T VI
22

IN FERIIS DIVI LAVRENTII MARTYRIS, Epistola beati Pauli Apostoli, secunda ad Corinthios nono.

Eccl 35. *QVi parcè seminat, parcè & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Vnusquisque prout destinauit in corde suo: non ex tristitia, aut ex necessitate. Hilarem enim datorem diligit Deus. Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere vobis, vt in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum, sicut scriptum est: Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in seculum seculi. Qui autem administrat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit & multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ.*

Psalm.111.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

APostolus Paulus studiosissimè adhortabatur Corinthios ad conferendam eleemosynam in pauperes, qui erant Hierosolymis. Putarat illum in scholis rhetorum semper versatum, ita eis persuadere conatur, & quasi inuitos cogit. Et quia nouerat per Spiritus sancti reuelationem, quosdam ad dandum difficiles, quod putarent ex liberali rerum suarū distributione se inopiam passuros, hac lectione scribit eis: Fratres, ne quæso vobis persuadeatis damnum aliquod vos allaturos, si sitis largi in inopes, certi nimirum, qui parcè & timidè seminat ac exequitur opera misericordiæ miseris necessaria, eundem etiam parcè recepturum: qui autem de superfluis sibi largus est, quantum recta dictat ratio verumq; iudicium, non auaritia, sed veritate metuendum, eundem etiam copiosè recepturum. Si enim Deus promisit calicem aquæ frigidæ ministrāti præmium, multo magis mercede sua non fraudabitur, qui maiora præstiterit. Sed non cogo vos, non vobis laqueum injicio. Si molestum est, liberaliter impartiri quibus abundatis, placetq; parca miseratio: equidem nihil vrgeo, sed tamen scire vos velim, quod parcè vobis à Deo tribuetur. *Date*, inquit ille, *& dabitur vobis*. Si largè dederitis, largè vobis dabitur: sin parcè, parca erit retributio. Sed vnusquisque faciat pro suo arbitrio & bona voluntate, nihil sordidè, nihil auarè, nihil coactus & inuitus, sed libenti & alacri animo. Non delectatur Deus coactis obsequijs. Si quid illius causa præstare vultis, id ex animo fiat. Non indiget Deus beneficentia vestra, sed tamen delectatur benefactis vestris. Nihil magis optat, quàm vt habeat causam tanquam ex debito gratificandi vobis. Non cogitetis vos hominibus præstare beneficium sed Deo. Poterit autem Deus collati in se beneficij vnquam obliuisci? Sane non poterit. Imo vero quanto erit maioribus affectus pietatis studijs, tanto copiosiorem reddet gratiam. Itaque nihil cum tædio, nihil cum tristitia, nihil ex pusillanimitate & diffidentia faciatis. Sit animus promptus & voluntarius. Hilarem enim datorem diligit Deus. Si diligitis Deū, haud gra-

Matth. 10.

Luce 6.

Beneficiū ac eleemosyna quonam animo præstāda

uatè membris illius opitulamini. Si autem grauatè id facitis, non vtique tum admodum diligitis. Itaque nec ille multum diligit vos. Ergo chariſſimi in præſtanda eleemoſyna Deum cogitetis, Deum ſpectetis: atq; ita non ſolum non moleſtum, ſed etiam ſummè iucundum vobis ſit, poſſe vos pauperibus ſubuenire: quandoquidem totum redundat in Deum. Atque hãc animi promptitudinem diligit Deus, qua illi ſeruitur non ex timore ſeruili, nõ ex cupiditate mercenariorũ, ſed amore liberali, & dedita volũtate, quæ propriè ad filios pertinet. Poteſt autem Deus pro veſtra bona volũtate, qua temporalia communicatis ſanctis illius, ſua gratia abundè vos implere, ita vt nedum corporis, ſed etiam animæ bonis abundetis, quæ longè præſtantiora ſunt rebus temporarijs. Adeoq; non ſolum nullum ex veſtra liberalitate patiemini detrimentum, ſed Deo vobis benedicente, habebitis ſemper in omnibus ſufficientiam, vnde etiam alijs ſemper impartiri valeatis. An non meminiſtis Dauidici illius: *Non vidi iuſtum derelictum nec ſemen eius quærens panem? Tota die miſeretur & commodat? & ſemen illius in benedictione erit.* Qui etiam de viro iuſto alibi ſcribit: *Diſperſit, dedit pauperibus: iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi.* (Hoc egregiè præſtitit D. Laurentius martyr inuictus, quando Eccleſiæ theſauros, non furenti Decio Cæſari prodidit, ſed in numeroſos pauperum greges diſpenſauit, quæ res illi mortem attulit corporis, & vitã ſempiternam.) Diſperſiſſe dicit virum iuſtum res ſuas in diuerſos pauperes, ſed illis quamuis diſtributis, quamuis liberalitate præcipua in miſerorum vſus collatis, iuſtitia illius non imminuta eſt, non defecit, non elanguit, ſed manet in ſeculum ſeculi. Non enim perit apud Deum quicquid illius contemplatione in inopes diſpergitur, ſed ſemper illius in conſpectu perſeuerat. Idem autem ipſe, ſicut ſemen, id eſt, eleemoſynarum materiã miniſtrat ſerenti, hoc eſt, eleemoſynas facienti, ita dabit & panem ad manducandum, id eſt, vitæ ac victui neceſſaria. Quod quidem innumeris probatum eſt exemplis, nunquam defuiſſe bona temporaria eleemoſynas largas, tamen cum ratione facientibus, ſed ſemper eos diuitijs eſſe auctos. Quãquam id auaris perſuaderi non poteſt, qui ſæpe in res friuolas magnos faciunt ſumptus abſque vlla animi moleſtia, ſcilicet vbi ſperant ſe aliquid percepturos lucri aut voluptatis, aut vanæ exiſtimationis & humanæ laudis: pauperi autẽ nec terunciũ niſi cum tædio largiũtur. O credant tales tandem Domino Deo, & ſint miſericordes ac liberales in proximos inopes, quibus mundus plenus eſt, & longè feliciores erũt, quã ſua auarè & impiè retinẽdo. Deniq; multiplicabit Deus ſemẽ & facultates tẽporales eorũ, qui faciũt eleemoſynas: & augebit incremẽta frugum iuſtitiæ illorum. i. & temporalibus, & ſpiritualibus eos diuitijs abundare facier. Nam hoc ipſo, quod quis Dei amore pauperibus miſeretur, Deũ, cuius eſt immenſa liberalitas, ad miſericordiam ipſi præſtandam] prouocat. Sicq; fit, vt à Deo nedum copioſam in temporalibus remunerationem accipiat, ſed etiam gratiæ donis augeatur. Nihil enim vnquam fit in gratia & charitate Dei, quod non certũ habeat præmium apud Deum. Neq; id mirum, quando omnia opera noſtra bona Deus ipſe in nobis, non tamen ſine nobis operatur: id quod apud Eſaiam manifeſtè legitur: Si ergo Deus eſt autor operum noſtrorum, quis audeat negare eiuſmodi opera digna eſſe vita æterna? Nihil in nobis mu-

Pſalm 36.

Pſalm. 111.

Ex præſtita eleemoſyna neminẽ vnquam paſſum inopiam.

Eſaiæ 26.

T VI
22

neratur Deus, nisi opera sua. Et tamen donat & imputat ea nobis sua gratiæ cooperantibus. Nemo ergo sit piger ad agenda bona: certus si parce seminauerit, parce & metet: quod idem vtique confirmat mercedem restituendam operibus bonis. Sed superuacaneum est probare velle, vnde nemo nisi stultissimus dubitare potest.

EXEGESIS EVANGELII EIVSDEM FESTI.

Ioannis duodecimo.

INuictissimi martyris Laurentij festum hodie diem celebrat Ecclesia Catholica fratres charissimi. Sed Euangelici nostri sanctissimum martyrem è diuorum catalogo remouerunt. Et qua tandem vel ratione, vel autoritate? Ratione quidem nulla, autoritate autem sua. O homines omni lachrymarum fonte plangendos. Sed nos interim patrũ vestigijs inhærentes, celebremus natalem sancti Laurentij: certi ante annos mille & eo amplius celebratum eum esse ab Ecclesia Catholica. Multa nobis in diuo Laurentio imitanda proponuntur, multa & præclara eius extant merita, nec ambigi potest, quin potens sit apud Deum suis meritis & precibus nobis patrocinari. Quid igitur causæ est, quo minus illius festum agere diem velimus? Esto torqueat diabolum memoria & veneratio diuorum, sicut olim torsit eum illorum insuperabilis animi fortitudo & patientia, num propterea non debemus eos piè colere? Imo colamus eos dilectissimi, & patronos apud Deum nobis conciliemus, vt in illo tremendo iudicij die habeamus qui nos adiuuent & defendant apud Deum. Quicquid interim sentiant aduersarij, nihil nos moueat. Illi enim tam perfecti sunt (si inferis placet) vt non egeant vllo sanctorum patrocinio. Sed his paucis iusto animi dolore de sanctorum colendis festiuitatibus præmissis, ipsa Euangelij verba videamus.

Amen, amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit, fructum multum adfert.

Hæc verba specialiter ad Dominum Saluatorem pertinent, qui est verissimum illud frumenti granum, quod infidelitate Iudæorum, vt ait Augustinus, mortificatum, multiplicatum est fide populorum. De quo dubium non est, si pro nobis mortuus non fuisset, solum eum fuisse mansurum, nec quenquam secum perducturum in cælestem paradisum. Mortuus autem quantum fructum attulerit, probant innumeræ nationes ad fidem à paganismi erroribus conuersæ, & in hæreditatem filiorum Dei translatæ. Atque ea de causa sese demiserat in vterum virginis, vt inde sumpto mortali corpore pro nobis moreretur, & moriendo nos viuificaret, qui eramus peccatis mortui & perditi. Poterat quidem non mori, sed nisi moreretur, nos non redimeremur, non ad vitam resuscitaremur. Quod quia ferre non potuit, mortem, eamque durissimam amplexus est, malens in seipsum crudelis esse, quam nos miseros in exilij huius captiuitate relinquere. Mortuus est igitur, vt nos viuificaremur. Mors illius nostræ vitæ reparatio est. Dum ille sponte moritur, nos ex æterna morte resuscitamur ad vitam sempiternam.

Augustin. Grano frumenti vti se Christus cõparauit.

Ephes. 1.

ternam. Sed non proderit nobis mors illius, nisi & nos moriamur. Nam quamuis, vt dixi, specialiter hæc verba ad Christum referenda sint, possunt tamen & ad quemlibet hominem accommodari, vt sit iste sensus: Nisi quis mortuus fuerit vitijs & peccatis, solus manet, omni diuina gratia destitutus, & postea mittendus in miserrimam inferni solitudinem, vbi est extrema desolatio. Si autem mortuus fuerit, fructum multum adfert, diuina gratia eum mouente, atque per eum efficiente omne opus bonum. Id iam certa quotidiana experientia verum probamus.

Grano frumenti vt quilibet verè credentium compatetur.

Multi sunt præclarè docti, qui strenuè concionentur ad populum, aut multos scribant codices, & tamen paruum aut nullum faciant fructum, eo quod peccatis mori non velint, atque eo ipso sese alijs reddant contemptibiles. Qui autem contemptui est, eius quoque doctrina despicitur. Sed & plures alij magna quædam faciunt opera, largas conferunt eleemosynas, orant & ieiunant, & habent exercitia sua externa: verum quamdiu Deum contemnunt, vitijsque mori nolunt, soli manent diuinæ gratiæ expertes. Tamen non debent isti eiusmodi benefacta abijcere. Nam sæpè per talia eo pertingunt, vt reuera sibi & peccatis moriantur. Qui autem hoc pacto mortui sunt, illi vtique ingentes ferunt fructus quandoquidem Dei gratia & charitate prædити sunt, atque inde quicquid ex charitate agunt, meritorium illis fit: sed & alijs plurimum prosunt, Deo per eos tanquam viua & apta organa suam voluntatem efficaciter exequente ac operante. Sed vt ita moriamur, principio difficilè est: quo fit vt penè omnes mori nolint. *O mors quam amara est memoria tua* homini sensibus suis & huic mundo dedito. Et tamen nisi mors præcedat, vita obtineri non potest. Non vis mori vitijs? morieris ergo semper sine vllo fine in flammis sulphureis. Sed durum est, inquis. Tenta quotidie aliquid, & leuius fiet. Difficilis est ascensus montium, sed paulatim scandendo ad cacumen peruenitur. Saxum licet durissimum guttæ cauant sæpè cadendo. Nemo magis proficit in virtutibus, quam qui magis difficilia & contraria sibi fortiter vincere nititur. Copiosior namque datur illi gratia, qui sese magis vincit, & in spiritu mortificat. Ora Deum, & perseuera in labore: senties breui arridentem gratiam, & quod prius labor & dolor erat, gaudium & voluptas erit. Duo quædam plurimum faciunt ad sui mortificationem: vt videlicet etiam violenter te subtrahas quo natura vitiosè propensa est: & feruenter assequi coneris bona illa, quorum te magis indignum senseris. Vigila super teipsum, excita & adhortare teipsum. Millies lapsus, rursus arma corripe, instaura animum, renoua propositum. Non fatigabis Deum post lapsum homiliter reuertendo, etiamsi millies reuertaris. Tantum proficies, quantum tibijpsi vim quâdam propter Deum adhibueris. Nemo verius, felicius, securius, quietius viuit, quam qui sibijpsi & vitijs mortuus est. Nam in quo vitia etiamnum dominantur & sæuiunt, quo pacto is verè & tranquillè possit viuere? Quod etiam philosophi quidam non ignorantes, maximo labore & infatigabili studio malas animi perturbationes siue passiones edomare nitebantur, vt tanto essent animo sereniore & aptiore ad contemplandam veritatem. Sed quærat aliquis, quid ad sui mortificationem pertineat? Nimirum pertinet eo, vt pro peccatis admissis congruam agamus pœnitentiam, vt mala nostra

Docti quidã concionatores cur paruum aut nullum referant fructum. Gregor.

Mortui vitijs quantum fructum sibi faciant.

Eccle. 41.

Moriendi vitijs modus quis sit.

Iob 14.

Mortificationem vitiorũ duo quænam promoueant.

Philosophorum quorundam studium in vitijs edomandis.

Isaiæ 38. Quænam ad mortificationem vitiorũ pertineant.

fletibus castigemus, vt cum S. Ezechia recogitemus omnes annos nostros in amaritudine animæ nostræ. Hoc molestum est carni & portioni sensitiuæ siue sensualitati, sed mortificanda est, & rationi subijcienda. Pertinet etiam eo, vt corpus subditum sit spiritui, vt earum rerum quæ ad corporis sustentationem pertinent, sicuti est, cibus, potus, somnus, vestimenta &c. nihil amplius illi tribuamus, quam prosit ei ad seruiendum Deo. Nam qui plus illi tribuit, vitiorum fomenta ei subministrat, armatq; seruum in perniciem Domini sui. Vnde Apostolus ait: *Obsecro vos per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem.* Ad hæc pertinet ad mortificationem, vt anima cunctis corporis membris bene vtatur, videlicet ad exequendam iustitiam, & actus bonos, non autem ad perpetranda mala. Non enim sumus nostri, sed Domini. Itaque illi totos nos mancipare debemus, non vitijs. Præterea eodem requiritur, vt vires inferiores, sensus externi & appetitus sensitiui rationis imperio subiaceant, ne per illa vel eorum actiones ratio impediatur à bonis, & animus à diuinorum contemplatione destineatur. Denique huc exigitur, vt ratio & voluntas Deo subdita sit, ita vt iuxta diuinæ legis, sacræ scripturæ, & fidei Catholicæ normam & præscriptum omnes rationis & voluntatis actiones dirigantur: quod quidem fit per fidem, spem, & charitatem. Redigendus namque est, & captiuandus intellectus, vt ait Apostolus, in obsequium Christi, vt ea omnia, quæ sunt fidei Christianæ, incunctanter credat, tametsi captum rationis naturalem longè lateq́ue excedant. Voluntas etiam ita Deo subdenda est, vt quæ credit, amet, vt appetat inuisibilia, visibilia contemnat, cupiatq; toto corde videre bona Domini in terra viuentium. Hoc pacto quisquis bene mortuus fuerit, non poterit non maximos referre fructus. Memoria quoque animæ repurganda est, vt nihil in ea resideat quo Dei in ea actio aut locus impediatur. Sequitur:

Rom. 12.

2. Cor. 10.

Psalm. 26.

Qui amat animam suam, perdet eam. Et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.

Ecce quomodo vbique verbum Dei, & doctrina Euangelica carnis damnat voluptates, eamq; persequi & odisse iubet. Nemo se fallat, credens sola fide nos saluos fieri, atque interim molliter & delicatè viuens. Qui amat, inquit, Dominus Iesus, animam suam, perdet eam, hoc est, quisquis carnalibus & illicitis animæ suæ desiderijs obsequitur & satisfacit, malens illi parere, quam præceptis Dei, quæ vbique nostris concupiscentijs aduersantur & contradicunt, is perdet eam in mortem sempiternam. Hortatur carnalis anima, vt diu dormias, vt laute & splendidè epuleris, vt mulceas aures varijs musicorum organis, sola voluptatis causa, vt ocio desidiæq; indulgeat, vt iocis & fabulationibus tempus transigas, vt securus de misericordia Dei pœnitentiam differas in extremam senectutem. Quod si illi acquieueris, absque vlla hæsitatione peribis. Dives ille Euangelicus, qui multas sibi parârat opes, quando cœpit velle animum dare voluptatibus, & frui bonis vitæ huius audiuit: *Stulte, hac nocte tollent à te animam tuam: & quæ parasti, cuius erunt?* Amabat ille perditè animam suam, eoq́ue penitus perdidit. Iudas Domini proditor postquam animi sui concupiscentiam, quam profligare & odisse

Animam malè amare qd sit.

Lucæ 12.

Ioan. 13. Matth. 26. Marc. 15.

odisse debuisset, expleuerat, acceptis à Iudæis triginta argenteis quibus Dominum vendidit, abiens laqueo se suspendit. Accidit quandoque, vt diues quidam morti vicinus admoneretur confessionem facere, & instar Christiani hominis sese ad mortem præparare. Sed aliquoties repulit confessarium, spe salutis recuperandæ. Videns autem mortem adesse præ foribus, iussit sibi arcam suam nummis plenam adferri. Qua allata, manu versabat pecuniam donec animam exhalaret. Confiteri autem non voluit. Tremenda res. Accidit illi, vt in morte obliuisceretur sui, qui viuens oblitus fuerat Dei. Amauerat iste, vt apparet animæ suæ iniquam concupiscentiam, & diuitijs comparandis inhiauerat. Itaque animæ suæ ne in extremis quidem consulere potuit, nimio deuinctus amore diuitiarum. O quot sunt hodie eiusmodi, qui tam pernicioſe amant animas suas, illarum pernicioſissimis semper fauendo & obsequendo cupiditatibus: sed certè breui & animas suas & quicquid modo corradunt, perdent.

Paradigma in suos opum amatores.

Qui autem odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Quod D. Gregorius Papa quadam Homelia exponens: Tunc, inquit, animam nostram bene odimus, cum eius carnalibus desiderijs non acquiescimus, cum eius appetitum frangimus, eius voluptatibus reluctamur. Quæ ergo contempta ad melius ducitur, quasi per odium amatur. Certè dum Paulus Hierosolymam pergeret, propheta Agabus zonam illius apprehendit, suisque pedibus alligauit, dicens: *Virum, cuius hæc zona est, sic alligabunt Iudæi in Hierusalem.* Sed is, qui animam suam perfectè oderat, quid dicebat? *Ego non solum alligari, sed & mori paratus sum in Hierusalem propter nomen Domini Iesu Christi:* nec facio animam meam præciosiorem quam me. Ecce quomodo animam suam amando oderat, imo odiens amabat, quam cupiebat pro Iesu morti tradere, vt hanc ad vitam de peccati morte suscitaret. Hæc Gregorius. Non est igitur amanda anima amore improbo, carnali, priuato, vitioso, vt consentiamus illi in rebus illicitis ac pernitiosis, & à diuina voluntate & recta ratione discrepantibus: sed odienda potius, vt vim quandam illi inferamus, vbi nos cupit abstrahere à iustitia, & cogamus eam diuinis inhærere mandatis. Vbi sane virilis adhibenda animi seueritas est, vt nullis tentationibus cedamus, nulla pusillanimitate frangamur. Quantumcunque importunis vrgeamur concupiscentiæ stimulis, non est tribuendus assensus: sicut parentes infantibus etiam acerrimè plorantibus nolunt tribuere ea, quę sciunt eis obfutura. D. Bernard. sermone XXX. in Cantica scribit in hæc verba: Tu quoque si propriam deseras voluntatem, si corporis voluptatibus perfectè renuncies, si carnem tuam crucifigas cum vitijs & concupiscentijs, sed & mortifices membra tua quæ sunt super terram, probabis te Pauli imitatorem, qui non facies animam tuam prę cioſiorem teipso: probabis & Christi discipulum, etiam illam perdendo salubriter. Et quidem prudentius eam perdis, vt custodias, quam custodis, vt perdas. Nam qui voluerit animam suam saluam facere, perdet eam. Perdet eam, inquit, siue ponendo vt martyr, siue affligendo vt pœnitens. Quanquam genus martyrij est, spiritu facta carnis mortificare, illo nimirum quo membra cæduntur ferro, horrore quidem mitius, sed diuturnitate molestius: Hactenus Bernardus: qui quidem perdere hic in bonam partem interpretatus est, quod nos in ma-

Animæ quisnam suâ probè odiat Gregorius.

Acto. 21.

Animæ quinā sibipsi mori dicatur.

Bernardus. Voluptatibꝰ prauis quænam anima resistat. Galat. 5 Col. 3. Actor. 21.

Ioan 12. Animā perdi bifariam.

T VI
22

Auguſt. lam expoſuimus. Tolerari vtraque interpretatio poteſt: tamen Auguſtino teſte, & ipſis quoque Euangelij verbis aſſentientibus, potius de malo, quam bono accipiendum eſt, vt ſit ſenſus. Qui malè amat animam ſuam in hoc mundo, perdet eam in futuro: qui bene odit in hoc mundo, cuſtodit eam in vitam æternam. Loquitur autem hic Dominus de anima per peccatum vitiata, quæ ſemper in malum procliuis eſt. Alioqui ratio ad optima hortatur. Damnantur autem hac ſententia omnes, qui aſperam & duram viuendi rationem fugiunt, & ſuauia ac mollia amplectuntur. Videant Euangelici noſtri, quam pulchrè ſua doctrina ex Epicuri potius, quam Chriſti ſchola profecta, cum verbo Dei conſentiant. Sed aduertunt haud dubio etiam ipſi toto ſe errare cælo, & tamen vel peccati delectatio, vel præfracta animi obſtinatio non ſinit eos palinodiam canere. Qui ſi cogitarent humanum eſſe errare & labi, nec cuiquam vitio verti poſſe, ſi erraſſe ſe doleat, proculcarentque animi ſuperbiam, facilè & cum Deo, & cum hominibus in gratiam redire poſſent. Sequitur:

Anima quidnam hoc loco ſignificet.

Lutherani vti huic Euangelio Chriſti contradicũt.

Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur. Et vbi ſum ego, illic & miniſter meus erit.

Sequi Chriſtum quid ſit. O verbum breue, ſed non parum multa complectens. Non eſt miniſter Chriſti, qui Chriſtum non ſequitur. Quid eſt ſequi Chriſtum? Eius humilitatem, obedientiam, manſuetudinem, mundi contemptum, patientiam, charitatem imitari. Habes Chriſtiane ſatis ſuperq; quod agas. Si miniſter Chriſti es, imitare Dominum tuum. Et ne putes virtutum ſtudia & actus ſua carere mercede, audi Dominum promittentem: *Vbi ſum ego, illic & miniſter meus erit*: hoc eſt, in vita ſempiterna, vbi vnuſquiſque mercedem accipiet

1. Cor. 5.

iuxta laborem ſuum, vbi parcè metet, qui hic parce ſeminauerit. Habemus

2. Cor. 9.

ducem quem ſequamur, habemus præmium quod ſperemus. Non eſt nobis

Eccle. 23.

turpe filium Dei imitari: imo verò gloria magna eſt ſequi Dominum: longitudo enim dierum aſſumetur ab eo. Nihil eſt melius, quam timor Dei, &

Ibidem.

nihil dulcius quam reſpicere in mandatis Domini: non vtique ad cognoſcendum duntaxat, ſed ad faciendum ea, quod eſt ſequi Saluatorem. Ipſe

Ioan. 5.

enim ait: *Non veni facere voluntatem meam, ſed eius qui miſit me.* Tu quoque imitare illum, & propria calcata voluntate, fac quæ tibi præcepit Deus.

Baſilius. D. Baſilius circa hæc verba pulcherrima vtitur adhortatione, quam huc partim adferre placet. Tu quiſquis, inquit, candidatus cæleſtis gloriæ ampliſſimum expectis honorem, animum huc aduerte: tu inquam cui in animo eſt, Chriſto vt comes aſſideas indiuiduus, audi illam regis tui eximiam

Ioan. 12.

vocem: *Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur, & vbi ego ſum, ibi & miniſter meus erit.* Vbi ergo Chriſtus eſt rex? In cælo ſine dubio. Huc tuus tibi, ô Chriſti miles, dirigendus eſt curſus. Obliuiſcere quicquid hic in terris refectionis haberi poteſt. Deinde deſcribit vitam militis terreni, ſub rege ſtipendia facientis: poſt ita proſequitur: Age igitur Chriſti miles, qui iam tenuia quædam

Miles Chriſti quinam militare debeat.

ex rebus humanis exempla inſpexeris, ſubeat animum tuum ſempiternorum bonorum cogitatio: propoſitum tibi vitæ genus ſit, domo, ciuitateſq; ac poſſeſſione rerum omnium carens: ſolutus eſto, atque ab omnibus vitæ huius curis liber. Non te vlla impediat, illigetve de coniuge cupiditas, non deſi-

de filijs solicitudo: quando alienum hoc est penitus à cælestis militiæ disciplina. Hæc Basilius: quæ quia possunt quibusdam ingrata videri, quod ad monasticen inuitent, nosq; hæc laicis potius scribimus, quam qui sacris initiati sunt aut monasticen profitentur, nolumus diutius prosequi: attamen vt sciant etiam ipsi qui coniugio seruiunt, quid faciendum sibi sit, si Christi ministri esse velint, ex eodem sanctissimo viro pauca adhuc commemorabimus. Non est, ait, quamobrem tu qui ad vxorem animum applicare maluisti, perinde quasi ea re mundum tibi amplecti licitum sit, desidiæ te des: quando eo maiore tibi labore contendendum est, attentioreque animi vtendum vigilantia, vt salutem inuenias: veluti qui sedem tibi in medijs laqueis, mediaque rebellium potestatum ditione delegeris, vbi peccatorum assidua ante oculos posita irritamenta habeas, ad quæ concupiscenda omnes sensuum tuorum libidines assiduè loco veluti emotę impellantur. Quocirca intelligere debes neutiquam effugere te posse, quin cum diabolo tibi sit deluctandum, ex eoque nullo modo victoriam te sine multis laboribus, pro Euangelicorum præceptorum conseruatione susceptis, reportaturum. Vide cætera apud eundem. Ergo minister Christi nemo erit, nisi qui pro Christo legitimè certauerit. Quod si in certamine perseuerauerit, victor ibit ad cælos, eritque semper cum Domino suo. 2. Tim. 2.

Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater meus qui est in cælis.

His verbis, vt ait Augustinus, intelligitur Dominus exposuisse quod supra dixerat, illic & minister meus erit. Nam quem maiorem honorem accipere poterit adoptatus, quam vt sit, vbi est vnicus? Sed quæ est ignauia, imo insania nostra, vt si quis propositus sit honor temporalis, ad illum consequendum per ignem & aquam omnes properemus, cœlesti autem & æterno oblato nobis honore vix quisquam sit, qui pedem loco mouere velit? O stulti filij hominum, tamen quando q; sapite. Quare tam miserè perditis animas vestras? Quare non videtis mundi vanitatem? Quærite Deum & veros honores, & felices ac beati eritis. Augustin.

SERMO IN EODEM FESTO.

De dandis eleemosynis.

Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in seculum seculi, Psalmo CXI.

Sæuiente illa impijssima sub Decio tyranno Christianorum persequutione, inter alios, qui tum varijs conficiebantur supplicijs, etiam inuictissimus Leuita Laurentius peremptus est, tum quod Christi fidem negare nollet, tum quod Ecclesiæ thesauros in vsus pauperum liberalissimè distribuisset. Postulabat Tyrānus thesauros sibi dari, quos Philippus iunior Imperator Ecclesiæ donauerat: sed contemptus est à Leuita Laurentio Christianissimo, castissimo, simul ac sapientissimo: dumque speraret thesauros sibi illatum iri, oblatos sibi vidit numerosissimos sanctorum pauperum greges, in quorum victu atque vestitu sanctus martyr, vt ait Leo Papa, inamissibiles condiderat facultates: quæ tanto integrius erant saluæ, quanto sanctius probantur expensæ. Hac de causa, vt equidem puto, recitatur Supplicioru D Laurentio illatorum causa quæ fuerint. Leo Papa.

T VII
22

hodie Epistola, vbi de eleemosynis dandis fit adhortatio, commemoratur-
que Psalmi Dauidici versiculus, quem nos thematis loco proposuimus,
2.Cor.9. nempe: *Dispersit, dedit pauperibus*, &c. Vnde nos quoque sumpta hinc occa-
sione operæ precium facturi videmur, si charitatem vestram ad præstandas
eleemosynas exhortemur. Multi enim fœdissima auaritiæ cupiditate in-
flammati, nihil ita fugiunt ac abhorrent, vt miseris præstare beneficium.
Semper enim suis decedere facultatibus arbitrantur, quicquid in pauperum
vsus contulerint. Vident quotidie velint nolint fratres suos Christianos,
Crudelitas quorundam in pauperes vnde. Christi sanguine redemptos, alios fame & siti affici, alios nuditate cruciari,
alios morbis vexari, nec vllum habere subsidium, alios alijs calamitati-
bus subditos absque alicuius ope & auxilio: & tamen plus quam saxea, plus
quam ferina duritia prætereunt ac negligunt miseros. Legunt isti aut alun-
de bene norunt, Omnipotentem Deum ne ipsi quidem licet amantissimo
cordis sui vnigenito peperciſſe propter nos, qui est reuera immensus qui-
dam miserationis excessus: & ipsi vilissimis ac breui amittendis parcunt pe-
Rom.8. cunijs aduersum semetipsos. Christus Iesus Filius Dei pro nostri redemptio-
ne animam posuit, sanguinem fudit, totum se impendit, cum tamen non a-
1.Ioan.3. mici sed inimici illius essemus: isti autem neque pecunias illius causa fundi-
re dignantur, sed adamantinis pectoribus despiciunt eum nudum & pe-
regrinum pro nobis mortuum. Possent hæc feras & saxa mollire, & tamen
homines nihil mouent. Malumus plerique humanitatis & misericordiæ
esse expertes, quam vel parum tribuere. Etiamsi moriantur innumeri, ex-
Rom.5. trema rerum omnium penuria adacti, nihil ad nos attinet: plus cruciat nos
In nimium suauos & im- modicæ pecuniæ erogatio, quam mortes miserorum. Et qua tandem ratio-
misericor- des. ne poterimus grauissimos inferorum cruciatus euadere? Si nihil aliud à no-
bis mali perpetratum sit, nonne hoc vnum iustissimam nobis damnationē
conciliat? Quænam sunt in illo homine humanitatis vestigia, qui cum pos-
sit absque suo detrimento consortem naturæ suæ inopia laborantem relee-
uare ac reficere, tamen penitus non curat, nec vlla illius necessitate, nullis
Eccle.22. lachrymis, nullis precibus, nullis miserijs flecti potest? Qui verò talis vn-
quam potest vel audet diuinam sperare misericordiam, qui tam crudelis est
Eccl.13. in proximum suum? In hominem similem sibi non habet misericordiam, &
Ambros. propitiationem petit à Deo? Quis exorabit pro delictis illius? Et tamen om-
ne animal diligit simile sibi: nec quicquam tam est secundùm naturam, quā
iuuare naturæ consortem. Fingunt sibi multas causas quasdam friuolas, &
caluas excusationes, & tanquam mentiri possit Deus, aut quicquam iniquū
præcipere, res suas indigentibus imparriri metuunt. Aiunt prospiciendum
esse sibi ac suis. Rectè quidem. Sed Christus pauper negligendus non est. Ne-
cessaria sibi ac suis vt procurent, nemo vetat: porro grandes coacernare di-
Parentes qui prolibus suis miserationis exempla relinquunt. uitias quorsum attinet? Qui prolibus suis bene prospectum cupiunt, libe-
ralitatis ac misericordiæ exempla eis relinquant. Opes mediocres sæpè
longè vtiliores sunt, quam nimium abundantes. Cui enim parum relictum
est, cogitur ipse cura & industria sua quod sibi deesse conspicit, compara-
re. Qui autem rebus abundant, vt plurimum comessando, potando, scortan-
do, atque alijs improbis studijs eas abliguriunt. Interim eorum, à quibus
ampla eis relicta sunt patrimonia, nulla fit mentio: Vtrum animæ eorum in

pœnis

pœnis vel refrigerio sint, perinde est illis. Quanto igitur satius est facultates suas in illorum vsus distribuere, quibus quicquid præstiteris, Christo præstitum dubitare non possis? Potest autem immenso carere præmio, quicquid in Christum collatum erit? Sed hic fide multa opus est. Non enim vides Christum, dum pauperi confers beneficium: & tamen Christus ibi est. Verum auaritia diffidentiam parit, vt quod tribuis, non multo auctius restituendum, sed amissum iri putes. O pessimum auaritiæ morbum, qui fiduciam homini aufert. Vnde rectissimè Apostolus vocat eam idololatriæ seruitutem. Agnosce ô homo Deum ac Dominum, à quo habes, quicquid boni habes. Cogita quæso quis nam tu ipse sis, quid dispenses, à quo consequutus sis ea quæ obtines: qua denique ex causa tam multa tibi collata sint, Dei optimi maximi minister es, tuorum dispensator conseruorum. Ne tibi persuadeas tibi vni donata ea quæ habes, aut eo te multa accepisse, vt tanquã communis naturæ hostis, tuis includas arcis, quod multorum necessitati à summo omnium parente præparatum est. Imo verò ea aliena cogites, ac commodata tibi potius, quam donata, vt in miseros ac inopes tanquã summi patrisfamilias substantiam liberaliter ac sapienter distribuas, non tibi vni seu fur nequissimus, & raptor crudelissimus vsurpes. Noli ea repagulis & seris intercluſa retinere, noli rerum vsum commoditatemq; inuidere hominibus, quarum à te quandoquè in iudicio seuerissima exigenda ratio est: noli omnibus ad te auare retractis, omnes eorum vtilitate priuare. Si quid in pauperem contuleris beneficij, tibijpsi consules. Si tua tibi inijq; seruaueris, cum diuite illo epulone damnaberis, quem scriptura æternis ait supplicijs deditum, non quod aliena rapuerit, sed quod sua miseris non sit impartitus. Crede mihi, imo crede diuinis literis, & pollicitationibus, quicquid pauperibus dederis, ad te multis modis auctum & multiplicatum reuertetur. Nam quemadmodum frumentum terræ mandatum, lucrum mittenti parat, & ex paucis granis, vberes consurgunt segetes: ita panis esurienti præstitus, maximam conferenti in posterum adfert vtilitatem.

Eleemosynas ipsi Christo erogati.

Auaritia vti dicetur idolorum seruitus.

Galat. 5. Ephes. 5.

Diuitias non esse nisi aliorum, nõ propria bona.

Luc. 16.

Quod egeno conferis id non posse tibi perire.

Est autem in faciendis eleemosynis diligenter vnicuique obseruandum. Primo vt fiant ex charitate. Nam alioqui minor illarum efficacia est. Valent tamen etiam extra charitatem factæ, tum ad præparandum hominem ad suscipiendam gratiam, tum ad mitigandas pœnas æternas, si fortè in flagitijs obstinatus & impœnitens moriatur: tum ad obtinendum bonum aliquod temporale, quod tamen in eleemosynis præstandis præcipuè spectãdum non est. Nam secundo curandum est, vt fiant propter Deum. Quanto intentio fuerit purior, tanto erit merces copiosior. Nihil autem ibi spectare aliud, quam laudes humanas quod faciebant pharisæi hypocritæ, quos Dominus in Euangelio reprehendit, aut temporalium diuitiarum retributionem, id non decet hominem Christianum, cui Deus promisit regna cælorum. Tertio videndum est, vt non animo inuito & tristi, sed voluntario & hilari fiant. *Hilarem enim datorem diligit Deus. Bu dat, qui cito dat.* Id autem facilè est illis, qui in pauperibus Deum contemplantur. Quarto denique etiam hoc obseruandum est, vt eleemosynam, quæ triplex est, nempe cordis per compassionem, oris per correctionem, operis per largitionem, primo nobis ipsis impendamus: deinde proximis: in quibus etiam ordo seruandus

In eleemosynarum erogatione quænam obseruanda sint.

Matth. 5.

2. Cor. 9.

Eleemosyna vt sit triplex.

uandus est, vt præferantur fideles, domestici & propinqui: atque ex his iusti, si cæteræ circumstantiæ pares sint. Quanquam omnibus benefaciendum est, & bonis, & malis, & iustis & impijs, & amicis & inimicis, cum exigit necessitas, & facultas suppeditat. Sed pensandæ in his semper sunt circumstantiæ, vt sciri possit, quando & qua ratione, & vbi, & cui potissimum oporteat gratificari ac opem ferre. Neque verò ambigendum est, quin eleemosynarum largitio sit in præcepto, quandoquidem in Euangelio secundùm Mathæum damnationis sententia plectendi leguntur, qui opera misericordiæ non præstiterint. Cur autem mortiferi peccati rei sint, qui eleemosynam præstare nolunt, ratio est, quod dilectio proximi, quæ est in præcepto, sine eleemosynarum collatione, seruari non potest. Porro ad dilectionem proximi certissimum est pertinere, vt non solum bene eis velimus, sed etiam bene faciamus, vt est apud D. Ioannem in epistola: *Non diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate.* Item: *Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum* id est, proximum, *necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo?* Et Diuus Gregorius: Probatio, inquit, dilectionis exhibitio est operis. Verum in ipsa præstanda eleemosyna considerandum est, vt superflua tantum intelligantur necessario tribuenda, superflua, inquam, non solum quantum ad ipsum tribuentem pertinet, sed illos etiam, quorum cura ipsi incumbit. Hic adhibenda discretio est, vt non simus nimium pusillanimes, peccatum fabricando, vbi non est: nec auaritia retineamur, quo minus opem feramus indigentibus. Metuenda est enim illa D. Ambrosij sententia: Pasce esurientem, pasce fame morientem: Si non pauisti, occidisti. Et illa D. Gregorij Papæ: Tot quotidie diuites pereunt, quot morientium pauperum apud se subsidia abscondunt.

Circumstantiæ in beneficij collatione quæ attendendæ. Matth. 5.

Crudeles in pauperes cur peccent mortaliter.

1. Ioan. 3.

Ibidem.

Gregor.

Superflua ex quibus præstanda est eleemosyna qui intelligenda.

Ambrosius. Gregorius.

Possem hic innumera sacræ scripturæ testimonia adducere, quæ vel commendant, vel etiam præcipiunt misericordiæ opera: sed quia illa cuiuibet obuia sunt, omissis illis, aliquot sanctorum patrum ad faciendas eleemosynas adhortationes huc adferam, vt tanto magis apud animos vestros probetur, quanto maior est illorum autoritas & sanctitas, quorum verbis apud vos vtar. Primo loco placet D. Basilium commemorare, qui Homelia in diuites auaros sic ait: Quantam te Deo beneficentissimo gratiam habere, quã hilarem esse te simul & in inopes munificum atque liberalem oportebat, quod non ipse pro foribus alienis cogeris obstreperus esse & quærulus, sed tuas alij occupant? Nunc autem tristis es & rogatu difficilis: occursus pauperum vitas, ne fortè aliquid vel modicum coacto è manibus exeat. Vnam tantum nosti vocem: Non habeo, non dabo: Nam & pauper ego quoq; sum. Pauper es, profecto pauper, & omnium egens bonorum. Pauper, inquam, charitate pauper, benignitate in indigos pauper, fide erga Deum pauper, pauper æterna spe. Quamobrem frumenti quodcunque possides, tuos fac fratres participes. Cras fortè marcesset. Hodie egenti da. Auaritiæ genus id pessimum est, nolle ne ea quidem, quæ facilè corrumpuntur, inopi dare. Dixeris: Cui facio iniuriam, si mea retineo conseruoq; Quæ illa, dic mihi, tua? Vnde accepta hæc ad traducendam præsentem hanc vitam inuexisti? Perindè enim facis, ac si quis in theatro locum spectandi mox vt aduenerit alijs arripere, cæteros abarceat ingressu, suo vnius vsui id adiudicans, quod ad omnium

Eleemosynã necessario dandam probari sanctorũ patrum testimonijs. Basilius.

Auarorum excusationes quo minus egenis tribuãt impie.

Auaritiæ genus pessimũ quodnam sit.

omnium communem vsum proponitur? Tales & diuites existunt. Communia namque cum priores obtinuerint, propria faciunt occupando. Nam si tantum quisque vsurparet, quantum ad propriæ necessitatis solatium faceret, superfluumq; egenti tribueret, nemo profecto esset diues, nemo item pauper. Nonne nudus ex vtero matris excidisti, nudusq; rursus reuerteris ad humum? Hæc tibi bona præsentia vnde? Si à casu dixeris, impius es, cum non agnoscens qui te condidit, neque ei qui dedit rependens gratiam. Quod si ex Deo te illa habere fateris, dic mihi, quamobrem hæc sortitus es? Non enim iniustus est Deus, qui ea quæ sunt ad victum, inæqualiter nobis diuiserit. Cur tu diues es, ille pauper? Profecto non ob aliam causam, nisi vt tu benignitatis ac fidelis administrationis mercedem accipias, ille verò patientiæ maximis præmijs honoretur. Tu verò insatiabilis auaritiæ lacertis omnia circumplexus, & tot homines illis priuans. neminem te lædere putas? Quis, quæso, est auarus? Ille qui eo quod satis esse debet, non est contentus. Quis verò peculator? Ille qui ad se vnum transfert, quæ singulorum sunt. Tu ergo non auarus? Non tu peculator, cum ea quæ ad dispensandum distribuendumq; receperis, tibi propria facis? Num qui vestem diripuerit, spoliator nominabitur: qui autem nudum non texerit, modo possit, alterius eiusdam nominis appellatione dignus erit? Esurientis est panis, quem tu retines: nudi est vestis, quam in arca custodis: discalceati calceus, qui apud te marcescit: egentis argentum, quod tu terræ infossum possides. Quare tot iniurius es hominibus, quot poteras opem conferre.

Quomodo nemo possit esse diues, nemo pauper. Iob 1.

Diuites aut pauperes cur Deus quosdã esse finat.

Auarus reuera quisnam dicatur.

Idem alibi dicit: Sustines inexoratus abs te pauperem reijcere, nec metuis iudicis minas, ac ea quæ se ille pollicitus est hominibus huiusmodi redditurum. Non te miseret? misericordiam non inuenies. Non aperuisti domum tuam? à regno Dei excluderis. Non dedisti panem? non vitam recipies æternam. Sed & pauperem teipsum dicis. Et ego tecum sentio. Pauper profecto est, qui multis indiget. Pauperes, inquam, insatiabilis concupiscentia reddit. D. Ioannes Chrysostomus Homelia XXXIIII. ad populum Antiochenum sic habet: Tuarum es ô homo dispensator pecuniarum, non minus quam qui Ecclesiæ bona dispensat. Sicut igitur ille potestatem non habet, ea quæ propter pauperes à vobis erogantur, temerè & vt casu venit dispergendi, quoniam in pauperum data sunt alimentum: ita neq; tu tua. Etsi namque paternam excepisti hæreditatem, & ita possides quæcunq; tibi sunt, ita quoque tamen Dei sunt omnia. Postea verò tu quod erogasti quidem, tali vis dispensari diligentia: Deum verò sua non censes maiori nos repetiturum vehementia, sed ea simpliciter passurum pereuntia? Non ita est, nequaquam. Hæc enim propterea tibi concessit vt dares illis escam in tempore opportuno, egenis, esurientibus: sicut tu conseruo dispensanda dedisti, itidem & Deus te vult hæc incongrua erogare. Propterea quoque cum auferre posset, ea demisit: vt exhibendæ virtutis occasionem habeas, vt alterũ alterius indigentem constituens, mutuam charitatem redderet feruentiorem. Non enim ad hoc accepisti, vt in delitias absumeres, sed vt in eleemosynam erogares. Nunquid enim tua possides? Res pauperum tibi sunt creditæ, siue ex laboribus iustis, siue ex hæreditate paterna possideas. Nunquid enim non potuit Deus hæc tibi auferre? Verum hoc non facit, in potestate tua

Basilius.

Concupiscẽtia insatiabilis vt faciat homines voce pauperes.

Diuites cur Deus esse quosdam permittat.

Diuitias opulentorum

necessitates esse pauperũ.

ponens liberam in pauperes liberalitatem. Tu vero, quæso, considera, quomodo per omnes parabolas non suis congruè pecunijs vtentes punit. Nec enim virgines aliena rapuerant, sed propria non dederunt. Neque qui talentum in terram defodit, iniustum vsum sibi vendicauit, sed quia non geminauit: nec esurientem despicientes quod aliena rapuerint puniuntur, sed quoniam sua non disperserunt. Audiamus itaque quotquot ventri indulgemus, quotquot in opiparas cœnas expendimus diuitias, nihil nobis pertinentes, sed indigentibus debitas. Non enim quoniam ex benignitate multa de tuis erogare iussus es, hæc ideo putes esse tua. Tibi mutuauit, vt laudabilis fieri posses. Ne tua igitur esse putes ei sua præbens: nec enim si cui tu mutuasses, vt abiens aliquas posset quæstuum occasiones inuenire, illius pecunias esse diceres. Igitur & tibi Deus tradidit, vt cælum lucrari posses. Ergo benignitatis excessum ne facias ingratitudinis materiam. D. Ambrosius sanctissimus Ecclesiæ Doctor scribit in hunc modum: Habe diues hypothecas, inopum sinus: habeas hypothecas, viduarum domos: habeas hypothecas, ora infantium orphanorum. Item: Si peregrinum sub tectum tuum inducas, si suscipias egentem, ille tibi acquirit sanctorum amicitias & æterna tabernacula. Et rursus: Tu qui putas te manum habere sanam, caue ne auaritia, caue ne sacrilegio contrahatur. Extende eam sæpius, extende eam ad illum pauperem, qui te obsecrat: extende vt proximum iuues, vt viduæ feras præsidium, eripias iniuriæ, quem vides iniustæ contumeliæ subiacere. D. Maximus Episcopus Thurinen, Eleemosyna, inquit, quodammodo animarum aliquod est lauacrũ, & si quis fortè post baptismũ humana fragilitate deliquerit, superest ei vt iterum eleemosynis emũdetur, sicut ait Dominus: Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. D. Cyprianus gloriosissimus martyr & Episcopus, quẽ me oportuit primo loco cõmemorasse, sic ait: Locupletem te esse dicis & diuitem, & vtendum putas ijs quæ Deus possidere te voluit. Vtere, sed ad res salutares: vtere, sed ad bonas artes: vtere ad illa, quæ Deus præcepit, quæ Dominus ostendit. Diuitem te sentiant pauperes, locupletem sentiant indigentes. Patrimonia tua Deo fœnera, Christum ciba. Commenda illic thesauros tuos, vbi nullus fur effodiat, quo nullus insidians grassator irrumpat. Possessiones tibi sed cælestes magis compara, vbi fructus tuos iuges ac perennes & ab omni contactu iniuriæ secularis immunes, nec rubigo atterat, nec grando cædat, nec sol vrat, nec pluuia corrumpat. Nam delinquis & hoc ipso in Deum, si ad hoc tibi ab illo diuitias datas credis, vt illis non salubriter perfruaris. Tentatio est patrimonium grande, nisi ad vsus bonos census operetur, vt patrimonio suo vnusquisque locupletior, magis redimere debeat, quàm augere delicta. Denique sanctissimus atque eruditissimus Pontif. Leo ita scriptũ reliquit: Magna est eleemosyna, quæ ardentium criminum globos beneuolẽtiæ suæ fonte refrigerat, & quodam irriguo largitatis obruit incendia delictorum: vt quamuis offensus Deus, quamuis criminibus prouocatus, cogatur liberare eleemosynis, quem disposuerat punire peccatis. Possem hic innumera alia tum sacræ scripturæ, tum sanctorum Patrum dicta proferre, sed vitanda nimietas est. Tamen memoratu dignam D. Hieronymi sententiam non omittam, qua sic ait. Qui diuitiarum seruus est, diuitias custodit vt seruus: qui

Matth. 25. Lucæ 9.

Matth. 25.

Bona temporaria vt Deus diuitibus tantum mutuarit.

Ambrosius.

Esaiæ 58.

Ambros.

Maximus. Eleemosyna vti sit lauacrum animarum. Lucæ 11.

Cypriann.

Matth 5.

Diuitiæ vt sint tentatio periculosa.

Leo Papa.

Hieron.

qui autem seruitutis excusserit iugum, distribuit eas vt Dominus. Hoc enim interest, diuitias habere, & diuitijs seruire: ijs si vti scias tibi seruiunt: si vti nescias, illis seruis. Itaque dilectissimi, ne sim prolixior, contemnamus diuitias, Christi paupertatem sectemur, cogitemus diuitias perdere animam, si non rectè dispensentur sciamus eas non veras, sed falsas opes esse. Solæ nanque virtutes, veræ diuitiæ sunt. Attendamus vt mentem deprimant, quam breuis & fallax sit vita præsens, quam innumera pariat mala diuitiarum amor, quam non expleant animæ sitim quantumuis immensæ opes mundi, quàm turpiter & profusè sæpius ab alienis concoquantur. & quod pauca necessitati sufficiant, quod nudi hinc exibimus, & cuncta alijs fortè extraneis & ingratis relinquemus, quod rerum nostrarum non domini, sed dispensatores simus. Horum diligens consideratio faciet nos ad contemnenda præsentis vitæ bona, & præstandas eleemosynas alacriores, præstante Domino nostro Iesu Christo, cui cum Patre & Spititu sancto est gloria sempiterna, Amen.

Diuitias habere ac diuitijs seruire quid differant.

Diuitiæ veræ vt sint solæ virtutes.

IN SOLENNITATE ASSVMPTIONIS GLORIOSISSIMÆ SEMPERQVE VIRGINIS MARIÆ LECTIO LIBRI ECCLESIASTICI, CAPITE XXIIII.

IN omnibus requiem quæsiui, & in hæreditate Domini morabor. Tunc præcepit: & dixit mihi creator omnium: & qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo, & dixit mihi: In Iacob inhabita, & in Israel hæreditare, & in electis meis mitte radices. Et sic in Sion firmata sum, & in ciuitate sanctificata similiter requieui, & in Hierusalem potestas mea. Et radicaui in populo honorificato, & in partes Dei mei hæreditas illius, & in plenitudine sanctorum detentio mea. Quasi Cedrus exaltata sum in Libano, & quasi Cypressus in monte Sion: quasi palma exaltata sum in Cades, & quasi plantatio rosæ in Hiericho. Quasi oliua speciosa in campis, & quasi platanus exaltata sum iuxta aquam in plateis. Sicut cinnamomum & balsamum aromatizans odorem dedi. Quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

VT alias quoque dixisse me memini nihil obstat, si ea quæ capiti nostro Domino Iesu Christo tribuuntur, etiam de membris illius, quatenus fas est & congruit, intelligantur. Itaq; licet tota hæc lectio speciatim ad Dei sapientiam pertineat, potest tamen absque vlla absurditate ad matrem virginem pia interpretatione accommodari: quæ vt est sanctitate & dignitate filio suo proxima, ita præcipuè illi conueniunt præ cæteris, quæ hac lectione continentur. Ait ergo virgo intemerata: In omnibus requiem quæsiui, omnium pacem & quietem sempiternam summè desideraui, atque vt à vitiorũ perturbationibus liberi, secura & tranquilla mente seruiant Deo creatori suo: idqúe vt possint exemplo, precibus, auxilio & ope eos adiuuare non desino: & in hæreditate Domini, sancta Ecclesia Ca-

T VI
22

tholica ex omnibus nationibus confecta morabor perpetuo illis assistendo. Vel, in hæreditate Domini, quæ est gloria sempiterna, modo quidem dum adhuc viuo certa spe, defuncta autem, reipsa & corpore & anima sine vllo fine morabor. Dumq; ita requiem optassem, præcepit & dixit mihi creator omnium qui quidem vt me sua benignitate creare dignatus est, ita ineffabili misericordia propter hominum instaurandam salutem etiam intra corpusculi mei conclaue quiescere, & humanam sumere naturam voluit. Is inquam præcepit mihi, vt in Iacob populo Iudaico ad fidem conuerso habitarem, meisq; verbis, exemplis & precibus eis quoad possem prodessem, & in Israel, Deum contemplantibus hæreditarer, facta eis ceu norma & exemplar perfectæ contemplationis: & in electis eius mitterem radices, id est, habitus virtutum, ex quibus deinde optimæ & saluberrimæ actiones ceu rami ex radicibus proficiscerentur. Voluit enim Deus me suo populo præferre totius sanctitatis exemplar, vt multis prodessem, quæ omnibus salutem genui, & tanto fit mihi auctior gloriæ corona, quanto ex me plures acceperint salutis exempla & adminicula. Ita ergo in Sion populo Deum ac diuina speculante firmata sum, facta eis constantissimum virtutum omnium exẽplar, & firmissimum apud Deum præsidiũ & in ciuitate sanctificata, quæ est Ecclesia militans, quæ ex multis constat fidelibus Dei gratia sanctificatis, sicut ciuitas ex multis ciuibus in vnum collectis similiter requieui, dulcissima contemplationis quiete, & felicissimo diuinorum excessuum somno assidue recreata. Habuit enim virgo sacratissima animum ab omni diuinæ contemplationis impedimento absolutissimum. Vnde quoties voluit, totam se in Deum recipere potuit, requiescens & obdormiens in illo suauissimo mentis excessu, quem capere non possit creatus vllus intellectus. Et in Hierusalem cælesti potestas mea. Quid non possit mater omnipotẽtis Dei? Quis vel angelorum vel hominum illius ausit detrectare imperium, cuius filius esse dignatus est conditor hominum & angelorum? Potest ne quicquã Deus Pater negare genitrici Filij sui, aut Filius amantissimæ matri suæ, aut Spiritus sanctus præclarissimæ sponsæ suæ? Rectè igitur vocamus eam reginam angelorum & mundi dominam quoniam illius imperio subiacent creaturæ omnes. Nemo est in tota cælesti Hierusalem, qui non promptissimus sit ad exequendam voluntatem matris Dei. Et radices virtutum misi in populo Christiano diuinis charismatibus mirificè honorato, & cælestibus donis ac virtutib⁹ copiosissimè ornato: cuius hęreditas & spes omnis est in cælesti patria, vbi sunt mãsiones multę ceu partes & portiones Dei, distribuentis vnicuique pro meritis singulorum. Qui enim verè sunt Christiani, eo totã suam vitam referunt, vt possint cum Deo suo in cælis semper viuere non autem vt temporaria quauis mercede afficiantur. Et in plenitudine sanctorum perpetua commoratio & detentio mea. Siquidem matri Dei optima quæq; bona cælestis patriæ attributa sunt, & plenissima ac perfectissima post Filiũ beatitudine perfruitur. Sicut enim præ creaturis omnibus totam se illi gratiæ plenitudo infudit, ita etiam nunc plenissima gloria potitur. Sicut cedrus in Libano exaltatur, ita ego quantumuis mundas animas fama celeberrima, meritorum dignitate & donorum excellentia antecedo: & quasi cypressus per summam & inuiolabilem integritatis incorruptionem in

Contemplatio B. Mariæ virginis quã fuerit altissima.

Maria virgo vti iure dicatur regina angelorum & hominum.

Ioan. 14

Gloria in cælis quanta præstita B. Mariæ virgini Deiparæ.

monte

monte Sion, id est, Ecclesia exaltata sum Quis enim vel in cælis, vel terris audeat ad matris Dei aspirare gloriam, cuius odor virtutum & optimæ existimationis per cælos omnes terrasq; latissimè diffusus est, & incorruptio ac integritas omnem creatam vincit puritatem? Quasi palma exaltata sum in Cades, perpetuam retinens inter quæuis aduersa & prospera virtutum viriditatem mentisq; serenitatem, nec elata prosperis, nec depressa aduersis: & vt rosæ Hiericho cæteris floribus antecellunt, sic ego merita cæterorum longè supero. Misericordiæ quoque ac pietatis visceribus tota affluo haud secus, quàm oliua speciosa in campis plantata olei liquore: & vt platanus crescit in sublime iuxta aquam in plateis, sic ego in omnibus per mortalis vitæ fluxam instabilitatem decurrentibus celsissima existo. Et instar cinnamomi & balsami gratissimum spirantium odorem, suauissimam reddidi famam & opinionem virtutum omnium cunctis imitari volentibus, ita vt nemo mihi similis sit in creaturis: quasi myrra electa & longè præstantissima dedi suauitatem odoris. Sicut enim bono odore confirmatur & exhilaratur cor hominis, ita memoria huius sacratissimæ Virginis ceu odor gratissimus mentes pias & corda Christianorum omnium mirè confortat & lætificat, nec patitur pernitiosam hærere tristitiæ nebulam quocunque pertingere potest. Ergo semper illius memores simus, vt diabolicum à nobis virus omne depellat.

Puritas beatę Mariæ virginis quãta fuerit.

EXEGESIS EVANGELII IN EADEM SOlennitate. Luce X.

MIrabitur fortassis quispiam, cur Euangelium istud hodierna die legatur, vbi tamen nulla fit mentio beatissimæ genetricis DEI, sed tantum describitur res gesta in ædibus Marthæ & Mariæ sororum Lazari. Fortassis etiam non deerunt, qui irrideant nos hoc Euangelium lectitantes. Verum non errat in hoc nec desipit Ecclesia Catholica, doctorem & gubernatorem habens Spiritum sanctum, cuius illustratione facilè perspicit eandem historiam iuxta mysticam interpretationem conuenientissimè diuersis posse accommodari. Et quid quæso absurdi habet si matrem Dei castellum illud spiritaliter fuisse dicamus, in quod intrauit Dominus Iesus, quando pro certo est in illius virgineum vterum non solum ingressum eum fuisse, sed etiam inibi nouem mensibus demoratum? Aut quid vetat Marthæ & Magdalenæ historiam de eadem purissima virgine intelligi, cùm ea fuerit tam in contemplatione, quàm actione, quarum hanc Martha, illam Magdalena expressit, absolutissima? Quæ etiam haud dubiè partem optimam elegit, nunquam ab ea auferendam, contemplationem scilicet Dei per speciem, ad quam hodie peruenit, secura de sua immarcessibili corona & gloria. Cui nos dilectissimi pijs mentibus & deuotis cordibus congratulari debemus, & contempta impudentissima hæreticorum audacia, qui hoc festum sacratissimum abrogasse feruntur, diem hunc festiuis gaudijs & synceris officijs celebrem ducere, vt eius apud Deũ patrocinia experiri mereamur. Videamus nunc ipsum Euangelium.

Intrauit Iesus in quoddam castellum, & mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum suam.

T VT
22

Castellū hoc qui intelligatur.

Castellum hoc Bethaniam fuisse constat, quo Dominus pro amore Lazari & Marthæ ac Mariæ sororum eius & frequenter & libentissimè diuertere solebat, deferens nimirum humanitati illorum & officiosissimæ benevolentiæ, qua tanto hospiti, ita vt par erat, promptissimè ministrabant. Et quia diuites erant, non poterant grauari: eoq; libentius ad eos Dominus se conferebat, non vtique toties eo vēturus, si eis fuisset oneri: vtpote qui id semper summopere vitabat, ne quem grauaret. Non enim erat inciuilis Dominus aut inurbanus, quales sunt, qui se impudenter ingerunt, nec alios molestia afficere verentur. Ibat autē ad illos, vt eis cumularet ex liberalitate & beneficentia in ipsum collata meritū: nō quasi ipse necessario indigeret. Quamobrem indigeret, cuius erant omnia? Quod autē Martha illū excepisse dicitur in domū suam, fortassis ideo factū est, quod illa senior esset, aut fortè propriæ domus illius esset domina, & moderatrix. Dicuntur enim largissimas habuisse possessiones. Excepit autem Dominum, non ipsa tantum, sed & Maria & Lazarus summa cum reuerentia, & omni studio humanitatis, nihil ambigentes, qui suum & omnium creatorem reciperent. Et quis non tali ac tanto hospiti promptissima alacritate occurreret? Verum cum ille dicat, *Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis*, cur tam pauci hodie pauperes tecto recipiunt, & ad prandium inuitant? Vtique non mentitur veritas, qui se in pauperibus recipi ait. Sed non amant tales, aut tepidè valde amant Christum quamobrem non curant eum recipere in domos suas. Quod idcirco dixerim, quod possint forsitan homines sibi blandiri, quod libenter & ipsi reciperent Christum, si adhuc in terris degeret. Sed mentiuntur, quando pauperes negligunt. Non enim denegatum est hominibus etiam hodie Christum pascere. Et licet abiecta, & vilis sit persona pauperum, in quibus se pasci ait, tamen non est minus meritum, quàm si Christus ipse pascatur. Imo contigit sæpe, vt qui pauperes se tecto recipisse putarant, ipsum Dei Filium reuera susceperint. Sed his frigidis temporibus charitas omnis miserè refrixit. Martha autem excepit Dominum in domum suam. Vide quantum se propter nos abiecerit rex & Dominus angelorum & hominum, vt alienā voluerit liberalitate sustentari. Non enim habebat opes vnde viueret, sed ex piorum hominum eleemosynis, se suosq; discipulos sustentabat. Quam hoc, nisi vt sua inopia nos ditaret? vt sua rerum omniū penuria ad amissas cæli diuitias nos reduceret? vt denique suo exemplo nos doceret mundi facultates contemnere, vtpote quæ sæpe animos nostros ab amore futurorū abducant, & solis æternis cælestibus inhiare bonis? Itaque non sunt contemnendi qui relinquunt omnia & monasticam amplectuntur vitam, vbi nemo dicit aliquid suum, sed sunt eis omnia communia, non ad voluptatem sed necessitatem. Habent enim huius rei exemplum in ipso Christo, quem qui sequitur, non ambulat in tenebris, nec vnquam errare potest. Sequitur.

Matth. 5.

Christus qui nam in suis pascatur pauperibus.

Eleemosynarius cur Christus propter nos factus sit 2. Cor 8.

Monasticam vitam eligentes quàm sibi sapienter prospiciant.

Luc. 9. Ioan. 12.

Et huic erat soror nomine Maria, quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius.

Basilius.

Libet hoc loco sanctissimi ac eruditissimi Pontificis Basilij Magni dicta referre, quibus huius Euangelij sensa interpretatur. Is ergo capite secundo constitu-

constitutionum monasticarum, ait in hæc verba: Martha quidem hospitio Dominum susceperit: ad eius verò pedes assidet Maria. Laudandum sanè in vtraque sorore studium. Cæterum tu res distinguito. Nam Martha ipsa in ministerio occupata, ea parabat, quæ hospitis corpori erant futura necessaria, contra Maria cùm ad pedes illius assideret, audiendis quæ ab eo dicebantur vacabat. Sic altera Domini partem illam quæ tangi aspectu poterat, reficiebat: altera parti illi, quæ occulta cerni non poterat, consulebat. Vere enim qui aderat, is & homo erat & Deus, idem Dominus ambarum mulierũ studium approbabat. At Martha cum labore nimio delassaretur, Dominũ rogabat, vt ad se in suscepto opere adiuuandã, sororem vellet adhortari. Dic enim illi tu, inquit, vt surgens simul mecum ministret. Cui Dominus: Martha, Martha, solicita es, & turbaris erga plurima. Porro vnũ est necessarium. Maria autem optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Neque enim ea fuit causa, quamobrem huc veniremus, vt in toris supini recumberemus, neque vt ventrem expleremur: sed ob eam rem hic sumus, vt pascamus vos verbo veritatis, & mysteriorum contemplatione. Ita Dominus neque illam ab suscepto ministerio est dehortatus, & huic laudem tribuit, quod quæ diceret, attentius auscultaret. Agedum igitur per duas mulieres duo mihi vitæ genera introduci animaduertito: Vnũ quidem inferioris notæ, nempe quod in crassioribus se obeundis vitæ huius muneribus occuparit: quanquã ipsum quoq; miriticè commodũ est: alterum nobilius, & cum spiritu magis coniunctũ, nimirum quod sese ad arcanas res cõtemplãdas altius extulerit. Hæc tu, qui audis, spiritu cõuenienter interpretare, & vtrumuis magis placuerit deligito. Et si ministrare vis, in nomine Christi ministrato. Ipse enim dixit: Quatenus feciſtis vni de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis. Nã siue hospites recipis, siue mẽdicos reficis, siue dolentiũ misericordia cõmoueris, siue necessitate aliqua calamitateve oppressos auxiliari manu subleuas, siue aduersa valetudine laborãtibus inseruis, omnia isthæc officia perinde Christus habet, ac si in ipsum propriè cõferrentur. Quod si mauis Mariã imitari, quæ spreto corporis obsequio, altius ad rerũ diuinarũ contemplationẽ ascendit, corporis curã abijcito, apparatus etiã epularum & obsoniorũ aspernator, & ad Dñi pedes assideto, & quę ille dicat auscultato, vt arcanorũ diuinitatis perticeps efficiare. Siquidẽ officijs ijs, quæ corpori impenduntur, potior est dogmatum Christi contemplatio. Hæc Basilius. Pulchrè autẽ dicit Euangelista sedisse Mariã secus pedes Dñi Iesu: duo vna sententia exprimẽs, quietẽ scilicet & humilitatẽ, quæ maximè sunt contẽplationi necessaria. Aristotelis sententia est animã sedendo & quiescendo sapientẽ fieri. Maria ergo vt esset attentior, sessum se recepit: vt esset capacior, non ad latus, sed ad pedes Domini resedit, in altero audiendi sedulitatẽ, in altero modestiam prę se ferens. Fecit quod per prophetam Dominus commendarat, dicens iuxta versionem antiquam: *Super quem requiescet spiritus meus, nisi super quietem & humilem?* Vt enim pluuiarum vnda copiosior ad vallium ima confluit, ita gratia Spiritus sancti mentibus humilitate submissis largissima illabitur. Sed quid quæso agebat Maria sedens secus pedes Domini? num prorsus inani vacabat otio? Minimè. Non est enim otiosus amor Dei. Audiebat, inquit Euangelista verbũ illius. Dice-

Sorores duas, duas expressisse vitas.

Matth. 25. Officia quænam pietatis Christo in suis membris exhibeantur.

Aristoteles.

Ad pedes sedisse Domini cur dicta sit Maria.

Esaię 66.

Gregorius.

Psalm.84. Sedēdo quid Maria audiebat.

bat cum Propheta: *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus.* Audiebat verbum Domini Iesu, qui erat ipsum patris verbum: audiebat Dei sapientiam, audiebat verbum vitæ æternæ. Dicebat secum in corde suo. *Quam dulcia eloquia tua super mel ori meo.* Psal.118. *Mihi autem adhærere Deo bonum est:* Psal.72. nec est æquum relinquere me verbum Dei, & ministrare mensæ. Habeo hic pascentem omnia, *qui dat iumentis escam illorum, & pullis coruorum inuocantibus eum.* Acto 6. Matth.6. Psalm.146. qui pascit volucres cæli, pisces maris, & pecora campi: & ego illo relicto cibis præparandis animum meum distrahi patiar? Non faciam: & puto sic esse voluptatem illius, cuius mihi verbum auditu suauissimum iuxta ac vtilissimum est. Et nos dilectissimi non sic simus rebus familiaribus dediti, quo minus confluamus ad audiendum verbum Dei. Dum dies est, dum adhuc licet, libenter auscultemus verbum Dei: vtque id cum fructu possimus, sedeamus, id est, animi curas, solicitudines, distractiones, perturbationes interim seponamus, & tota mente simus intenti ad percipienda ea quæ concionatoris ore promuntur, simulque voluntatem accommodemus ad agenda & omittenda quæcunque didicerimus diuinæ legi aut esse consentanea, aut alia discrepantia. Sedeamus, inquam, id est, omnes corporis inhonestos motus vitemus, simusque moribus & animis compositi, & auribus ac cordibus erecti ad percipienda verba salutis. Non faciemus hac in parte villam rerum temporalium iacturam. Primum quærite regnum Dei & iustitiam eius, ait Dominus, & hæc omnia adijcientur vobis. Væ autem illis, qui aut nunquam, aut non nisi summo cum fastidio sacris intersunt concionibus: & maximè væ illis, qui ipso concionis aut diuini officij tempore in sacris ædibus vltro citroque obambulant, aliorum studium & attentionem impedientes garrulitate sua & impijs confabulationibus, qui sanè digni essent ab omnibus summa seueritate & zelo ex templis eijci ac exturbari, tanquam membra & organa spirituum tartaricorum.

Verbum Dei quāto studio audiendum.

Matth.6.

In eos qui sub sacris cōcionibus obambulando per ædes sacras aliorum studium perturbant.

Martha autem satagebat circa frequens ministerium.

Multi venerant cum Domino, quos omnes vt honorificè tractaret Martha, præparabat multa, sed maiori animi anxietate & cura, quam res postularet. Multa animo disponebat, multisque apparandis intenta erat, & interim ab ipso Dei verbo sese elongabat. Quanto enim animus sese latius in hæc externa effundit, tanto fit à Deo remotior: qui cum sit vnus, cordis vnitatem diligit, & inhabitat, fugit multitudinem. Vnde dicitur in Psalmo: *Loquetur Dominus pacem in eos qui conuertuntur ad cor.* Psalm 84. Tamen non reprehendimus Marthæ sanctissimam occupationem, sed nimia solicitudo forsitan reprehendi potest. Vnde scribit Doctor quidem valde venerabilis: Sicut externæ actiones & opera in scriptis diuinis magnopere commendantur, ita solicitudo cordis vituperatur. Ergo quamuis Marthæ ministerium sanctum fuit, tamen non est æquè laudatum à Domino, vt sororis ocium, quia externum erat & in multa distractum, quod ferè semper animum à Deo magis ac magis efficit alienum, cum non possit quis simul duobus seruire dominis, creaturis & creatori, vt vtrisque satisfaciat. Nam etsi seruiendum est proximis ex charitate, tamen semper animus ad vnum referendus est, nempe ad Deum, vt omnia propter illum fiant, nihilque in multitudine ipsa obse-

Animus hominis quando à Deo sit remotior.

Ioan Ruysbrochius. Solicitudo quęnam reprehensibilis sit.

Matth.6.

obsequiorum spectetur aliud quam Deus, porro distractio omnis, qua mens à Deo ad creaturas rapitur, deuitetur. Vbi enim animi oculus alio quam in Deum intenditur non potest culpa vitari, quandoquidem ab vltimo totius vitæ nostræ scopo aberratur.

Quæ stetit & ait: Domine non est tibi curæ, quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi vt me adiuuet.

Querelæ piæ vt fuerint hæ Marthæ.

Primo hic aduertendum est, querelas istas Marthæ erga sororem non inuidentiæ aut impatientiæ, sed amoris esse. In tantum enim Martha diligebat Dominum, vt omnino dignum putaret sororem vna ad res necessarias præparandas incumbere debere. Aberat ab illa domo virus inuidentiæ, tociusque malitiæ amaritudo, nec nisi charitas & pietas dominabatur: ne quis carnalis & imperfectus verba hæc ex suo animo metiens putet Martham vitiosa perturbatione incitatam, aduersus sororem suam ea protulisse. Dolebat Domino non præstari omne humanitatis officium, sororemque ad pedes illius residentem, timebat non satisfacere tanto hospiti, neque digna illum excipere reuerentia. Defert ergo pias querimonias non ad quoslibet è familia, vel extraneos, qui potuissent rem sinistre interpretari, sed ad ipsum Dominum, quem sciebat non nisi iustissimè iudicaturum. Nec ipsa in sororem ausa est promulgare sententiam, quod malè ociosa foret, sed totum commisit Domini iudicio, vt si ille eam negligentem nosset, iuberet ad opus surgere: sin aliter, ipsam excusaret. Solent homines mechanici & qui de manuum opere victitant Clericos & monachos ocij insimulare, quod non quærant sibi victum sudore vultus sui. Sed potius malitia aut inuidentia, quam ratione mouentur. Quid enim ad eos attinet, si clerus viuat ex aliorũ beneficentia, quando multi nobiles & diuites mercatores de suis opibus absque vllo labore victitant? Clerici & monachi nocte & die precantur Deum, pro populo, pro Ecclesia & pro omnibus: ministrant populo verbum Dei & Sacramenta, & non licebit eis ex eleemosynis piorum viuere? *Si nos vobis seminauimus spiritalia*, ait Apostolus, *magnum est si vestra carnalia metamus?* Multa sunt & diuersissima Ecclesiæ membra & tamen alia pro alijs solicita sunt. Mechanici, rustici, mercatores parant & conuehunt omnibus necessaria: Principes & nobiles & magistratus iustitiam tuentur ac subditos protegunt: Clerici & monachi pro omnium salute Deum nocte ac die precantur. Ita sunt diuersæ hominum functiones nec debet omnium eadem esse conditio. Faciat vnusquisque ad quod se obligatum nouit, & tranquillus erit Reipublicæ status. Tollant laici inuidentiæ pestem ab animo suo, & desinent malè sentire de clericis. Quod si quæ sunt vitia in clero, cogitent etiam se suis non carere vitijs, nec iudicent temerè, quorum beneficijs & corporalibus & spiritalibus sæpe non minimum iuuantur.

Clericorum & monachorum opus quodnam fore debeat.

1. Cor. 9.

Membra Ecclesiæ quæ sint diuersa.

Et respondens, dixit illi Dominus: Martha, Martha, solicita es, & turbaris erga plurima.

Ex his Domini verbis apparet Martham plus satis solicitam & occupatam fuisse. Habet hoc temporalium rerum administratio, vt animum jaceret & distrahat in multa: vnde sæpenumero accidit, vt etiam boni homines

Rerum temporalium administratio

vt necessario animum laceret.

quamuis sanctis & licitis terrenarum rerum occupationibus impliciti, facilè turbentur & moueantur, vtpote qui nō satis animi compotes sint, propter negociorum secularium multitudinem & importunitatem. O felices igitur, qui quo ad possunt, paucissimis sese admiscent curis temporarijs,

1. Tim. 6. *Habentes victum & vestitum*, ait Apostolus, *his contenti simus. Nam qui volunt diuites fieri incidunt in tentationem diaboli.* Quare hoc? Quia scilicet in multa distracti, facilem ad animi arcem impugnādam diabolo aditum patefaciunt. Sed dicat aliquis: Num ergo abijcienda sunt misericordiæ opera? Minimè sanè: sed modis omnibus sunt exercenda: tamen cauendum ne animus plus satis occupetur, sed sit liber & semper intentus in vnum, nempe Deum, quem solum purè spectet & contempletur in omnibus quibus gratificatur & benefacit. Nec vnquam ita sit circa actionem occupatus, vt Deum & diuina negligat. Poterat fortassis Martha minori negotio Domino seruisse atque illum verba salutis suo more referentem auscultasse, & tamen ad parandos cibos corporis relicto animæ pabulo sese totam effudit. Hoc planè cauendum est in officijs misericordiæ & charitatis, quæ erga proximos præstantur, vti ne propter illa animas nostras nimium negligamus. *Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur, seipsum autem perdat & detrimentum sui faciat?* Ergo quoad fieri potest, in ipsa piarum actionum necessaria occupatione & distractiua multitudine vitanda est nimia solicitudo & mentis perturbatio, vt fiant omnia tranquillo & in vnum intento animo, ac deinde cuncta Deo committantur, nec vnquam propriæ salus animæ penitus postponatur. Ita seruias proximis, vt Deum & teipsum non negligas.

Misericordiæ opera quinā exercenda.

Lucæ 9.

Porro vnum est necessarium.

Ab vno omnia cœperunt, & omnia tendunt ad vnum. Deus Omnipotens fons est & origo omnium, idem ipse, & finis omnium. Ipse est enim α & ω: ipse fons & clausula omnium quæ sunt, fuerunt, quæque post futura sunt per æterna secula. Ipse ergo est vnum necessarium. Hoc vnum quisquis non spectat in occupationibus suis circa multa, perdit laborem suum, quia obliquus est animus illius, nec recta fertur ad scopum. Hoc vnum si in omnibus illis, quæ cogitant, dicunt, agunt & omittunt homines simplici corde spectarent, eoque & se & sua omnia referrent, felicissimi forent. Sed si totam hominum viuentium summam colligas in vnum, vix paucos ex omnibus inuenies, qui animi intentione ferantur in Deum. Tanta est cæcitas hominum. Alius hæc alius illa aucupatur, & plerique omnes in multa dispersi sunt, & vna ipsi multiplices, instabiles, & miseri fiunt, prout res, quibus dediti sunt, sese habent: paucissimi in vnum Deum diriguntur. O homo attende excellentiam conditionis tuæ. Quicquid amas rerum visibilium, longè est infra dignitatem tuam. Si amet rex vile prostibulum, commune omnibus, despicitur ab omnibus: ita tu dum vilia hæc & misera sectaris, auersus ab vno summo bono Deo Opt. Max. dæmonibus cunctis ludibrio es. Nec dissimilis es pueris nondum ratione vtentibus qui maximis thesauris vilia poma charius amplectuntur. Sed si vis bene consultum tibi, postpositis labentium creaturarum varia & lubrica multiplicitate, animi obtutus in vnum Deum tuum intende. Illuc tota feratur mentis tuæ intentio, vbi est veriſſima

Vnum quodnam solum sit necessarium.

Omnia vti ad vnum referenda sint.

Iaretio animi vt in Deū vnicè dirigēdi in cunctis actionibus.

veriſſima vnitas & tranquilliſſimum ocium, vbi infinita creaturarum multitudo non niſi vnum eſt.

Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

Hæc de vita contemplationi dedita exponuntur, quæ pars optima eſt, & hic incipit, porro in vita æterna ſemper perſeuerat & perficitur. Dicamus hic pauca de actiua & contemplatiua vita: id enim Euangelij myſticus ſenſus exigere videtur. Actiua vita non ſolum in eo poſita eſt, vt vacemus operibus miſericordiæ, ſed etiam vt vitia extirpemus, paſſiones animi reformemus, ſenſitiuam portionem rationi, & totum exteriorem hominem interiori ſubijciamus: vt moralibus obtinendis virtutibus operam demus, vt in meditandis illis quæ Dominus Ieſus propter nos aſſumere, agere & pati dignatus eſt, ſedulo verſemur, vt in omnibus ſemper conemur obedire mandatis Dei & Eccleſiæ catholicæ, vt in operibus bonis, in bonis moribus, & in exercitijs actiuæ vitæ nos exercitemus, idq; purè ad honorem & propter voluntatem Dei, & ſalutem proximorum, excluſa omni vitioſa & obliqua intentione. Atque ante omnia neceſſe eſt vt per veram contritionem, puram confeſſionem, dignam ſatisfactionem ſiue dignos pœnitentiæ fructus ſtudeamus nos à præteritis culpis reformare, & ſolicite vigilare aduerſus tentationes diabolicas, & cordis puritati nauare operam. Curandum eſt etiam, vt propriam diſcamus frangere voluntatem in omnibus, vt ſuperfluas & inordinatas corporis delicias proculcemus, vt pacem & gaudium in ſolo Deo quæramus, vt aduerſa libenter feramus, vt ab omnibus deſpici cupiamus. In his atque id genus alijs quiſquis ſerio ac ſtudioſe ſeſe exercitarit, quando q; ad contemplatiuam pertinget vitam, quæ eſt reuera dulciſſima & feliciſſima, cui non poſſunt vllæ huius mundi delitiæ comparari: quæ tamen hodie non ſolum apud vulgus, ſed etiã viros literatos, & Eccleſiaſticos vſque adeo neglecta iacet, vt pauciſſimi ſint, qui aliquam illius ſaltem notitiam, nedum experientiam, habeant. Baſilius Magnus contemplationem dicit eſſe cordis illuminationem, apothecam Spiritus ſancti, mentis iucunditatem, hortum delitiarum, paradiſum amœnæ ſuauitatis, lucem & pacem ſerenæ tranquillitatis. Origenes eam vocat cellam omnium chariſmatum plenitudine refertam. De qua ſi quis plura noſſe velit, legat ſcripta D. Ioannis Rusbrochij, D. Ioannis Tauleri, Henrici Harpij, Dionyſium Carthuſianum de cõtemplatione & alios plures. Multa hinc in populo tractare vix conſilij eſt, quandoquidem illius capaces non ſunt: Imo nemo quamuis doctus capax eſt, niſi ſcientia illius cum profunda humilitate & feruenti charitate coniuncta ſit. Denique hanc partem optimam elegit virgo ſacratiſſima Maria in qua quam fuerit excellens, nulla lingua explicare, imo nulla mens capere ſufficit. Sicut enim dono ſapientiæ excellentiſſimè prædita erat, ita contemplatione omnes longiſſimè ſuperabat: eſtq́ue hæc indubitata multorum perſuaſio, vſque ad contemplandam diuinam eſſentiam per ſpeciem, ſæpius raptam eam fuiſſe etiam in hac vita. Neque hoc mirum, quando id Moyſi & Paulo contigiſſe legimus. Nec vllum in ſe vel tenuiſſimæ habebat culpæ impedimentum, quo minus poſſet ferri in Deum per contemplationem aſſiduam & admirabilem, aliorum contemplationem longè excedentem.

Vita actiua quænam neceſſario requirat.

Vita actiua quinam aſpicanda.

Vita contemplatiua dulciſſima alioqui in ſe quinam ab omnibus penè negligatur.

Baſilius.

Vitæ contemplatiuæ encomia.

Origenes.

Viri contemplatiui recẽtioris ſeculi qui fuerint excellentiores.

Maria mater Chriſti vt optimam ſibi partem delegerit.

Exod. 33. 2. Cor. 12.

T VI
22

Rogemus ergo eam chariſſimi, vt impetret nobis à filio ſuo gratiam Spiritus ſancti, qua & agnoſcamus, quæ ſaluti magis vicina, & Deo gratiora ſunt, & agnita eligamus, & deinde firmiter retineamus. Non nos detineat amor rerum præſentium, quę ſine intermiſſione præterfluunt, nec nobiſcum permanere poſſunt: ſed ſimus dediti Deo & rebus diuinis, eaque nobis potiſſimum cordi ſint ſemper, quæ nemo poſſit auferre à nobis. Quod ſi necdum idonei ſumus optimam contemplationis partem eligere cum Maria, fideliter actiuæ vitæ partes exequamur cum Martha: ſimus pij in proximos, & quicquid in nobis Deo diſplicet, mortificemus: ita quandoq; perueniemus ad partem optimam nunquã nobis neq; vi, neq; fraude cuiuſquã eripiendã.

SERMO I. IN EADEM SOLENNITATE.

Quod beatam virginem amare veneratique debeamus, einſque exemplo optima quæque virtutum deligere.

Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea, Lucæ decimo. Chariſſimi fratres, nonne inſipientiæ arguendus eſt vehementer, quiſquis eligendi optione ſibi data non optima quæque, ſed aut parum bona, aut etiam malè eligat? Et nos propemodum ij ſumus, quibus optima eligendi data eſt copia, nec copia nobis tantum eſt data, ſed vocati ſumus etiam & iuſſi optima eligere, vt ſimus perfecti, ſicut eſt Pater noſter perfectus, qui in cælis eſt. Iam videat vnuſquiſque quid eligat, quid quærat, an optimum, ne dicam bonum, ne dicam malum ſit. In externis morari occupationibus, toto die (idque non ex obedientia & ſine fructu charitatis fraternæ) ferè fabulari, nugari, & ad hæc occaſiones quærere, de fratrum conuerſatione, non charitate, ſed inuidia ſtimulante, inueſtigare, de ſeculi rumoribus ſcrutari, obloqui, murmurare, perperamque iudicare, nocturnos & clandeſtinos conuentus agere, inſtituta Spiritus ſancti contemnere, vetita tranſgredi, quæro an monacho, an eremita digna ſint, an optima vocanda? Verum non ab accuſatione ſermo noſter ſumere deberet exordium, niſi dolor vrgeret me præueniens, quod ad tranſgreſſiones quidam nati, & neſcio à quo ad monaſteria miſſi, & ſuas & aliorum animas ſeducunt. Video multos inter vos bonos, ſed ſunt reuera etiam nonnulli quos lugere habeo, licet cohortationes quas facimus, hi aut ad ſe pertinere non arbitrentur, aut ad ſui perſecutionem exiſtiment dictas: perſequimur certè peccata eorum & vitia, quæ ipſimet perſequi deberent, ſed diligimus eos quos tantopere curamus fore bonos. Maria optimam partem elegit, optimam partem elegit in quouis viuendi genere: nam non vnum duntaxat viuendi ſtatum tenuit, quippe cui ſanctè viuendi neque ſtatus neque modus defuit vllus. Habuit enim ſtatum virginalem, coniugalem & vidualem, in quorum quolibet exemplar atque ſpeculum ſe virtutum præbuit. Fuit præterea in ea ſtatus angelorum, apoſtolorum, martyrum, confeſſorum atque virginum, vt in quocunque quis eſſet ſtatu, in Mariam reſpicere, ac ſibi in ea emendatoris poſſet vitæ ſumere normam. Vnde non incongruè ei Eccleſiaſtici illud tribuitur dicentis: *In omni terra ſteti, & in populo, & in omni gente primatum habui.* Et veriſſimum eſt illud Bernardi, Merito ô virgo benedicta de te ple-

Matth. 5.

Optimam partem vti in quouis viuẽdi genere elegerit Maria.

Eccle. 24.

Bernard.

te plenitudo gratiæ prædicatur, quia non defuit tibi fides patriarcharum, spes prophetarum, charitas apostolorum, constantia martyrum, sobrietas confessorum, castitas virginum, fœcunditas coniugatorum, puritas angelorum, denique plenitudo diuinitatis.

Sinum charitatis aperire Maria vniuersis. Bernard.

Ipsa elegit optimam partem, non vni tantum, sed omnibus, & charitatis, & beneficiorum sinum suum expandens, vt nemo sit qui misericordiæ & benignitatis eius non sit particeps, teste Diuo Bernardo, dicente: Maria sinum aperit vniuersis, vt de plenitudine eius accipiant vniuersi, captiuus redemptionem, æger recreationem, tristis consolationem, peccator veniam, iustus gratiam, angelus lætitiam, Filius Dei carnis substantiam, denique tota Trinitas gloriam. Et iterum: Maria stat in publico omnibus se offerens, Idem.
clamans ad omnes: *Venite ad me omnes qui concupiscitis me, & à generationibus meis adimplemini.* Eccl 24. Et iterum: Sileat misericordiam tuam virgo beata, qui eam in suis necessitatibus inuocatam non senserit sibi adfuisse. Ipsa optimam partem elegit, quæ in singulis virtutibus, in singulis donis ac gratijs Dei excellentiam obtinet & principatum, vtpote maior cunctis, sanctior vniuersis. Quis enumerare sufficiat quantum in quibuslibet virtutibus præmineat singularis, quomodo omnis decor, omnis honestas, omnis dignitas, omnis gratia, omnis excellentia in ea præfulgeat, & hoc in supremo gradu sanctitatis: quandoquidem Deus eam tantam fecit, ornauit, honorauit, gratijs impleuit, potestate & gloria in cælis coronauit, vt in puro homine, hoc est, in ea, bonitatis suæ diuitias, abyssum largitatis, beneficentiæ suę consummationem, potentiæ (vt sic loquar) suæ terminum, atque naturæ miraculum ostenderet, in omnibus illustrissimam atque preclarissimam eam faciens, vtpote tantam, quantum puram creaturam ipse facere, aut quanta fieri illa potuit. Hanc ob rē vt cernimus vniuersa Ecclesia ei laudes, præconia, honores, officia deuotionis atque venerationem quanto potest studio tribuit. Vocat eam reginam misericordię, matrem gratię, aduocatam nostram, spem, vitam, & dulcedinem nostram, paradisi portam, cæli fenestram, & si qua huiusmodi laudum, honorisq; alia sunt nomina, magna eidem pietate tribuens adscribit. Quæ tametsi hæreticis vehementer displiceant, & sub specie æmulationis quasi pro Christo zelantes (quem tamen interim operibus facinorosis impudenter, insigniterq; blasphemant) calumniantur nimium tribui creaturæ, idqúe derogari Deo, quasi adeo nos simus stupidi, vt citra discrimen vel Christum, vel eius matrem vocemus, aut aduocatam, aut salutem nostram, tamen rumpantur licet ilia eis, coguntur nos illam venerantes sustinere. Sciunt pij omnes à Christo, & per Christum solum nobis operatam, sperandamqúe salutem.

Excellentia Mariæ in singulis virtutibus, donis ac gratijs quanta.

Cur merito ab ecclesia honoretur ac inuocetur mater Dei Maria.

Salutem nostrā quomodo vocemus Christum & quomodo eius matrem.

Porro non ignoramus pariter ad huius assecutionem, quam varia dederit nobis subsidia, potissimè autem suam matrem quæ pro nobis loquatur coram se bona, quampropter ipsum, id est, propter Christum venerantes, mittamus ad eundem & precibus humilibus dona ac gratiam diuinam per eam impetremus. Ipse namque eam ceu thesaurariam suæ gratiæ constituēs per eandem vult nos recipere, quæ petimus (licet ipse det & per seipsum dare possit) quomodo per eleemosynarium à rege constitutum, mendici egenię subsidia recipiunt. Quare & à mendicis inuocationes, honores & gratiarum

Thesaurariā Dei esse Mariam.

Laudes & inuocationes

quomodo Dei matri tribuat ecclesia.

actiones recipiunt eleemosynarij, licet tam ipsi, quam ij qui ab eis beneficia recipiunt non ignorent omnia à rege hæc eadem sibi donari, nec eleemosynarios aliud esse agere ve, quam ministerium ac officium suum simulq; commiserantis fauentisq; impartiri animum, quod vltimum egeni potissimè quærunt, quo sibi vberius, misericordiusq; etiam ex distribuentis benevolentia subueniatur. Sinant igitur hæretici vt vel hoc modo laudes inuocationesq; Dei matri tribuamus, quando nos permittimus eis vt suas amicas quas in delicijs habent, ne dicam vilissima scorta, vocent suas coronas, suum amorem, sua corda, sua basia ac suauia, dimidiumque, si inferis placet, animæ suę, atque vt nos quoque aliquid adijciamus, suas furias, suum infernum. Vos charissimi diligite, vos honorate, vos deuotionis obsequia officiaq; venerationis beatæ impendite Dei genitrici, idque in eius quem genuit, referatis honorem. Gratias agite Deo, qui huiusmodi piam, huiusmodi dulcem, misericordem, benignam, clementissimamque vobis dedit matrem, quæ clementer vos respiciat, hilariter recipiat, amanter apud filium promoueat, & quæcunque saluti sunt vobis necessaria, vbertim obtineat.

Mariam à nobis esse diligendam ac honorandā.

Deuoti Mariæ cultores quantam obtineant gratiam à Deo.

Neminem legimus sanctissimorum, qui Mariæ singularis non fuerit, aut venerator, aut cultor deuotus. Neminem item legimus, aut vidimus beatissimæ Mariæ deuotum, neminem audiuimus eius amatorem, qui non gratiam singularem à Deo obtinuerit perfectionis. Vos charissimi, præter deuotionis officia eiusque sanctitatis amorem ad eius accingimini imitationem, vt quomodo ipsa in omnibus optimam elegit partem, ita vos quoque nondum vos arbitremini aliquid comprehendisse, quin potius extendatis vos semper in anteriora perfectioraque salutis. Enitamini semper ad optima quæque.

Phil. 3. Hebr. 6.

Auari quantis laboribus comparent sibi damnationem æternam.

Videtis mundi diuites & auaros non satiari diuitijs: quascunque exaggerauerint opes, desiderijs eorum satisfieri non potest: sed pro maioribus semper habendis & curas, & labores suscipiunt, vigilias anxias, & noctes ducunt insomnes. Siccine oportet affligi corda vestra, ô filij hominum pro fauoribus, pro honoribus, pro diuitijsque terrenis, vt egregiè beatos faciatis vestros hæredes, easdem illis curas solicitudinesq; relinquentes? Ad hæc mereri oportebat Dei iram, eius gratiæ amissionem, inferni gnem, damnationemq; sempiternam? Minoribus multo laboribus & tranquillo corde Dei potuissetis comparasse amicitiam, læti vixisse iuxta facies sanctorum, pacati, tranquilli, paucis contenti, & post hanc vitam lætitiam obtinuisse sempiternam. O quam tristis erit separatio animæ vestræ à corpore, ô quam luctuosa mors, si hoc modo cum amore seculi & vitæ huius ad finem perueneritis, nihil habentes præter peccata vestra vobiscum, quæ angent, prement & depriment vos vsque in tartari abyssum. Quam felices econtrario vos estis charissimi, qui contemptis honoribus, voluptatibus, luxu, fastu mundi, pauperes spiritu, hoc est, habentes victum & vestimenta, ipsis non plura desiderantes viuitis, Deo in tranquillitate seruietes, felices in vita, feliciores in morte. Veruntamen charissimi fratres, quantumuis in felici hoc statu, nolite quamdiu viuitis, vobis felices videri. Deo pro tam multis donis vobis agite gratias collatis, veruntamen interea ex vestris vos negligentijs, ex vestra ingratitudine vosipsos accusate, humiliate, flete, & nouis quotidie

Amicitia Dei minoribus mereri posse laboribus quam infernum.

Mors amatorum seculi quam sit luctuosa.

Contemptores seculi quā sint felices. Matth. 5. 1. Tim. 6.

eidie propositum, nouum vobis corrigendæ vitæ feruorem restaurate. Eligite cum beatissima Maria partem in omnibus optimam. Bona pars est Deum ita diligere, vt mandata eius absque transgressione seruentur. Melior est eius quoque consilia Euangelica diligenter implere. Optima, voluntatem ac omnia eius beneplacita, perfecta sui abnegatione obseruare. Simili circa dilectionem proximi modo bona est pars, proximo naturæ iura seruare, facere illi quod sibi velit quisque fieri, & quod sibi oderit euenire, non facere proximo. Melior est omnia proximi, siue gaudium, siue tristitiam inducant, in animo tanquam sua sentire. Optima est etiam odientes, persequentes ac calumniantes diligere, eisdem benefacere, eisdem compati, & pro eisdem orare. In humilitate bona pars est se non extollere, non superbire, non se proximis præferre, sed suam vilitatem verè agnoscere, nec plusquam congruit, de se sentire. Melior est seipsum ex animo despicere, ac propter agnitionem suæ vilitatis velle despici, ad sui contemptum neque irasci, neque tristari, sed potius de honore erubescere, omnibusque quomodo sibi in veritate se cognitum esse desiderare. Optima pars, vt quamlibet perfectus quamlibet illustrior cæteris, quibusuis etiam donis fortasse potioribus à Deo præditus, nihil sibi adscribat, nihil sibi vendicet, nihil arroget sibi, sed cuncta in largitorem pure refundat: solamq; vilitatem & malitiam quam ex se habet, suam agnoscat, hanc sibi tribuat. In virtute patientiæ bona est pars se cohibere à verbis à signisque iræ, ne foras erumpat quo impatientiæ atque iracundiæ vitium demonstret. Melior est, continua pugna & renisu ita vim iræ cohibuisse, ita patientiæ assuetum esse, vt absque perturbatione ac metu expectet aduersa, suscipiat fortiter, hilariterque ferat. Optima pars est aduersa desiderare cum desunt, gaudere cum adsunt, totoq; corde vt Christo mereatur conformari pro se patienti, desiderare. Obedientiæ bona pars est transgressionem cuiuscunque præcepti cauere. Melior mandata etiam ac voluntatem prælatorum non solum obseruare, sed etiam diligere. Optima est nullam prorsus voluntatem propriam habere, sed semetipsum funditus abnegare. Castitatis bona pars est ab omni illicito carnis actu & etiam tactu cauere & abstinere, continentiam cum proposito semper sic manendi obseruare, illicitos sensuum motus & verba carnalia proscindere. Melior pars est, assiduitate repugnandi, iugi mortificatione carnisq; abstinentia cum alijs bonis studijs orationum lectionumq; ita esse assuefactum, vt spiritui carnem subiectam habeat, rarius carnis stimulos sentiat. Optima pars est ita domasse carnem, vt rarissimè stimulos carnis sentiat, ita induisse virtutem castitatis, vt ex animo illam diligat, omniaq; carnalitatem olentia detestetur & horreat. Nimis fratres charissimi fiam prolixus, nimis onerosus timeo inueniar, si in singulis hoc modo recenserem gradus virtutibus. Vosipsi cogitate quæ sit Dei in omnibus voluntas beneplacens & perfecta. Vosipsi non meliora tantum, sed optima quæque (vtpote negociatores Christi) vobis coaceruate, eaque omnia ne à superbia inaniue gloria exufflentur pereantque vobis, ad eiusdem gloriam referatis, qui est benedictus in secula, Amen.

Optima quæque virtutum quomodo cum B. Maria nobis eligenda sint.

In dilectione Dei & proximi quæ sit pars optima. Lucæ 6.

In humilitate pars optima quæ.

In patientia pars optima quæ sit.

Obedientiæ pars optima quæ.

Castitatis pars optima quæ.

Galat. 5.

T VI
22

SERMO II. IN EADEM SOLENNITATE.

Vt B. Maria Dei genetrix bonis naturæ, gratiæ & gloriæ, itemque vita actiua, contemplatiua & cælesti prædita fuerit.

Eccle. 15. MAria *optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea*, Lucæ decimo. In Ecclesiastici libro charissimi scriptum legimus: Deus ab initio constituit hominem, & dimisit eum in manu consilij sui, id est, arbitrij libertate & potestate: posuit ante eum bonum & malum, vitam & mortem: ad quodcunque voluerit, extendit manum suam. Enimuero gemina quædam in homine propensio est: Altera sensualitatis, vel portionis sensitiuæ ad malum concupiscentiæ & vitia quælibet: altera rationis ad bonum virtutis. Itaque si peccatum eligat, mortem animæ ipse sibi asciscit. Si verò ad recte facta, & ad virtutes manum extendat eaque amplectatur, vitam vtique gratiæ eligit. Porro triplicia inueniuntur bona, quæ possit homo eligere & amplecti. Nempe bona Naturæ, Gratiæ, & Gloriæ. Bona naturæ sunt, Nobilitas, Pulchritudo, Fortitudo, Incolumitas: atque id genus alia. Quæ quidem eatenus homini bona sunt, quatenus ijs bene vtitur. Siquidem Dei dona sunt & opera. Bona Gratiæ sunt, munera spiritalium charismatum, virtutum perfectiones quæ sunt longè præstantiora bonis ijsq; prædita sunt angeli & homines sancti. Bona gloriæ sunt in Deo & cum Deo, eaq; optima & excellentissima sunt, nec desinunt vnquam, nec deficiunt. Bona quidem naturæ morte tolluntur: Bona Gratiæ extinguit consensus in peccatum mortiferum, quod est mors animæ. Atqui bona Gloriæ semel obtenta non amittuntur vnquam: siquidem non possunt amplius peccare, qui ea adepti sunt diuina virtute in bono confirmati. His verò triplicibus bonis eximiè ornata fuit beata & glorioſa virgo Maria. Et quantum quidem ad bona naturæ attinet, fuit genere nobilissima, ex regio ac sacerdotali stemmate oriunda: fuit item corpore pulcherrima præ cunctis fœminis ac virginibus, ita vt non immerito S. Ecclesia ad designandam animæ & corporis illius decorem, cantet de ea: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.* Idemq; quicquid ad splendorem & honestatem ac dignitatem spectat, perfectissimè habuit virgo sacratissima. Et tamen quanto hæc in ipsa fuêre excellentiora, tanto fuit humilior, sicque illis omnibus vsa est, atque ita semper in illis sese gessit vt in cunctis Deo summè placeret. At verò bona gratiæ in ea mirificè enituerunt, vtpote quæ tanta gratiæ, charismatum diuinorum ac virtutum perfectione resplenduit, quanta potuerit pura creatura. Namque eo ipso, quod est digna mater Dei, tantæ est excellentiæ, vt nequeat essentialior, nisi sit ipsa Deus. Neque tamen in his acquieuit, nec his contenta esse voluit quoad superuixit in hoc exilio, maximè post filij in cælos ascensionem, sed perpetuis ac anhelis & ardentissimis flagrabat desiderijs, vt acciperet bona gloriæ ipsi à filio tanquam matri dulcissimæ in cælis præparata, atque ita tota esset semperque permaneret cum Deo in vita sempiterna: quæ nimirum illa est pars optima quam hodierna die consecuta est, quæ nunquam auferetur ab ea, cuius meminit Euangelium huius diei, quod licet secundùm literam non conueniat virgini intemeratæ, tamen

Duplex vt sit in homine propensio.

Bona naturæ quæ sint.

Bona gratiæ quæ sint.

Bona gloriæ quæ sint.

B. Virgo Maria vt triplicibus fuerit ornata bonis.

Cantic. 4.

Lucæ 10.

tamen iuxta sensum mysticum pulcherrimè illi quadrat. Est enim triplex quædam vita spiritualis, puta Actiua per gratiam informata, Contemplatiua Deo coniuncta, Beata & fruitiua in gloria sempiterna. Prima ex his bona est, sed altera melior, postrema optima. Ipsa autem actiua vita colitur & exercetur operibus & officijs charitatis ac misericordiæ tum corporalibus, tum spiritualibus, quæ proximis præstantur propter Deum: itidem quæ actionibus virtutum, & cæteris honestis ac meritorijs studijs & laboribus, quorum tamen finis Deus sit. Ita nimirum vitam illi actiuam agunt, qui infirmis, miseris, egenis inseruiunt & gratificantur causa Dei, qui vitiorum mortificationi & bonis operibus studiosè incumbunt ob amorem Dei, certi, non inanes futuros labores suos, quos recta intentione peregerint, quando Dominus Iesus etiam calicem aquæ frigidæ sui contemplatione cuipiam indigo porrigenti mercedem pollicetur. Huius actiuæ vitæ, vt autor est D. Augustinus, & S. Gregorius, typum gessit Martha, de qua tria quædã referuntur in hodiernæ solennitatis Euangelio, quæ eadem perfectissimè in matre Domini reperiuntur. Primum est quod Martha exceperit Iesum in domum suam. Ait enim Euangelista: *Intrauit Iesus in quoddam castellum, & mulier quædam* &c. Ita cum Dominus Iesus intraret in hunc mũdum, excepit illum in domum pudici ac intemerati vteri sui virgo beata, nouemq; mensibus hospitem tantum in eadem domo regia apud se retinuit ac enutriuit. Quæso considerate hic dilectissimi, quantæ sanctitatis, quantæ puritatis, quantæ dignitatis sit hæc reuerenda & benedicta virgo, intra cuius casta & integra viscera Deus Dei Filius, rex magnus & immensus tanto temporis spacio voluit commorari. Quanquam maiorem sanè admirationem habet, inæstimabilis benignitas eiusdem Dei ac Domini nostri, quod nõ solum in illam purissimam sacrati vteri domum intrauit, sed etiam quotidie quoties illum in sacramento accipimus ad nos miseros & multis heu vitiorum sordibus inquinatos & squalidos ingredi nõ dedignatur, oblitus prpemodum maiestatis suæ ob nimietatem suæ erga nos ineffabilis beneuolentiæ & amoris. Et quidem totus ad nos ingreditur verus Deus & homo, nõ iam passibilis & mortalis, qualis fuit in vtero virginis, sed omnino impassibilis & immortalis: nec semel tantum sed sæpissimè ad nos venit. Vbi profecto, si quis in nobis sit sensus, merito nostram plorare debemus ingratitudinem, quod tãtam Domini nostri erga nos charitatem non attendimus, non digne ponderamus: quodq; Deum & Dominum, qui creauit, qui redemit, qui pascit nos, & post mortem iuxta merita nostra iudicabit nos, sæpe tam indignè, tam irreuerẽter, tam impura conscientia accipimus. Alterũ quod de S. Martha legitur est, quod satagebat circa frequens ministeriũ. Fecit idem multo præclarius mater Dei. Ipsa nanque toto vitæ spacio filio suo officiosissima deseruiuit, vt omittã, quàm fuerit sedula erga proximos. In filij natiuitate functa est obstetricis officio, natum puerulum pannis ipsa inuoluit, inuolutum collocauit in præsepio, lactauit vagientem, lachrymas extersit magno pietatis affectu, portauit in Aegyptum, suis laboribus victum & sibi & illi parauit, denique quoad superuixit filius quicquid potuit vt ancilla Domino, vt mater filio, vt sponsa sponso præstitit. Erit fortasse quispiam, qui se doleat non posse itidem seruire Filio Dei. Verum non est,

Triplex vita spiritualis quæ sit.

Actiua vita in quibus sita sit.

Matth. 12. Augustin. Gregorius.

Lucæ 10.

B. Maria vti exceperit Christum in domum suã.

Bonitas Dei erga nos quanta.

Christum vũ quinis recipiat in domũ suam.

B. Virgo quã officiose Filio inseruierit.

Christus vt sibi factum putet quicquid proximis tũ.

T VII
22

est, cur in quenquã malè habeat. Qui vult potest etiamnũ seruire illi, potest illi quælibet pietatis obsequia exhibere. Ipse enim ait: Quodcunque vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. O verbum breue, sed non negligenter pensitandum. Atque vtinam nostris bene esset affixum cordibus: certè non tam impatientes essemus, non tam inuiti fratribus & proximis nostris seruiremus & condoleremus. Et quid oro possit esse toleratu difficile aut molestum, si cogitemus quicquid proximis facimus, id perinde accipere Dominum, ac æquè remunerari, ac sibi ipsi factum sit? Quod qui sæpius mente pertractant, non solum non grauatè, sed etiam hilariter & cum magna deuotione seruiunt proximo, contemplantes in homine personam Christi, ac sibi planè persuadentes, quod non homini, sed Christo seruiant. Huius exemplum habemus in illa religiosa & admirabili vidua S. Elizabeth regina Hungariæ: quæ cum leprosos lauaret, & lectum illis sterneret, dicebat ancillis suis: O quàm bene nobiscum agitur, quod ita Christũ tractare nobis licet. Tertium quod de Martha commemorat Euangelium est, quod fuit solicita & turbata erga plurima. Et quis possit vel cogitatione cõsequi, quantum turbata fuerit virgo mater in illa tam ignominiosa & acerba Filij sui passione, quando eum audiuit à Iuda proditum, à militibus captum & ligatum, ab omnibus discipulis in manibus furentium hostium derelictum? quando vidit eum Iudici exhibitum flagellis atrocissimè cæsum, spinis coronatum, ad mortem damnatum, graui crucis pondere onustum, ad crucem clauis affixum, denique tribus horis summo cum dolore in cruce pendentem, & animam exhalantem? O quàm libenter omnia pro illo perpessa fuisset, quàm cupidè vel cum ipso crucifigi se passa fuisset. Non tamen fuit vllo modo vitiosè turbata, sed acerrimi doloris confixa aculeis, quæ animæ illius intimas fodiebant medullas, & longè atrocius diris eam cruciabant vulneribus, quàm vllos vnquam martyres torserit sæua crudelitas & immanis sæuitia crudelium tyrannorum. Atque hac in parte etiam nos illi vtcunque conformare debemus, dolendo & quasi conturbando nosipsos, quod post tanta, tamque multifaria diuinitus percepta beneficia adhuc tam ingrati sumus Deo, quod penè continuè in multis illum offendimus. Itemque affligere & velut conturbare nos debemus operibus pœnitentiæ, & quibus caro crucietur, atque etiam Dominicæ passionis commemoratione, & fraternæ necessitatis commiseratione ac condolentia. Et hæc quidem de actiua vita dicta sint satis. Porro, contemplatiua vita cor exigit purum, quietum, tranquillum, & in quo vitiorum ac perturbationum tumultus consopiti sint. Hanc vitam etiam vos colitis dilectissimi, quando verbum Dei attentis cordis & corporis auribus auditis vel legitis, quando admiranda Dei opera piè consideratis, quod tam potenter cuncta fecerit ex nihilo, tam sapienter cuncta moderetur & regat, & tam benignè conseruet: quando etiam Domini passionem gratis mentibus reuoluitis, aut cæli gaudia, vel cruciatus inferorum, vel propria peccata cogitatis: itemque dum pro virtutibus & pro gratia Deum oratis. Hanc vitam B. Maria Magdalena designauit: de qua similiter tria habet Euangelium: quæ longè sublimius executa est domina nostra semper virgo Maria. Primum, quod de Magdalena legitur, est quod sederit secus pedes Domini, & audierit verbũ illius.

Matth. 25.

S. Elizabeth.

Turbata qui fuerit beata Maria in Filij sui passione.

Matt. 26. 27. Marc. 14. 15. Luc. 22. 23. Ioan. 18. 19.

Turbari qui quisque debeat ob sua peccata.

Vita contemplatiua quid exigat à nobis.

Vita contemplatiua quænam tria à nobis requirat.

Luc. 10.

O quis

O quis capere posſit, quoties virgo mater. Filij ſui ſermones dulciſſimos attentiſſimis auribus hauſerit? Ab infantia vſq; ad triceſimum annũ ſemper illũ præſentem habuit domi ſuæ, nec dubiũ, quin multa & maxima ab illo fidei ſacramẽta didicerit, nulli vnquã alteri tam dilucidè patefacta. Nec tamen ſolum audiebat verbũ Dei incarnatũ carnis ore ſua dicta exprimentẽ, ſed etiam verbũ increatũ ac inſpiratum intus in ſpiritu, ipſam mirabiliter inſtruentem ac edocentem, non voce carnis, ſed ſpiritus aſpiratione ſecreta & interna. Et hac quidem ratione nũquam diſcedebat ab auſcultatione verbi Dei, vtpote pro nimia animi puritate & ſerenitate ſemper parata & apta ſuſcipere lucis ſupernæ micantes radios, ac inſtinctus Spiritus ſancti, quib erudiebatur, vngebatur ac illuſtrabatur vltra quam cogitari queat. Alterũ, quod de beata Maria Magdalena refertur eſt, quod ſororem reliquerit ſolã miniſtrare. Exigit enim hoc vita contemplatiua, vt qui illius dulcedinem perfectè velit experiri, animum ab omnibus curis & ſolicitudinibus abſtrahat, atq; affectum à rebus temporarijs auellat (quanto enim plus amantur temporalia, vt ait D. Gregorius, tanto minus diligitur Deus) corq́ue ſuum figat in amore Dei. Id præclarè admodum fecit virgo beatiſſima: quæ ſemper quidem ab externis curis & ſolicitudinibus ſeſe abduxit, atque ea ex cauſa etiam paupertatem amplexa eſt: maximè verò poſt Domini aſcenſionem idegit, quando nec filium habuit, nec maritum, nec agrum, nec parentes, & cætera, quæ illius animum occupare, aut à Deo auocare potuiſſent, ſed vixit in ædibus ſancti Ioannis, cui eam Dominus à cruce commendarat, & alebatur eleemoſynis piorum: ſicq́ue continuè operam dabat vitæ contemplatiuæ ſtudijs, in quibus erat exercita iſtima atque excellentiſſima. Interdũ vero creditur pij amoris incitata affectu viſitaſſe loca conuerſationis & paſſionis Filij ſui: ſed ſæpius ſola in ſuis manens penetralibus, replebatur eximijs & incomprehenſibilibus Dei conſolationibus & viſitationibus, adeo vt nunquam corde à Deo abſtracta ſit. Tertium denique, quod beatæ Mariæ Magdalenæ tribuitur eſt, quod optimã partem elegerit: ideo quidem optimam, quia non auferetur ab ea. Actiua vita ſimul cum homine moriente deſinit (Non enim erit vlla in cælis miſeria, cui miſericordiam oporteat impendi) Vita autem contemplatiua, cuius ſtudia ſunt mente ferri in Deum, Deum diligere, Deum laudare, Deum contemplari ac Deo frui, hic inchoatur, & in cælis perficitur. Hic vero quid de matre Dei dicturi ſumus? Quis hac in parte illi poſſit comparari, vtpote quæ etiam Deum per eſſentiam viderit in hac vita, excellentius multo, quam alius aliquis? Nemo ſit tam ruſticus, vt id velit ſcripturæ autoritate probari. Non enim omnia ſcripta ſunt. Quod Moſi, quod Paulo contigit, non multo magis tantæ virgini contigiſſe putabimus? Negare poſſe: Deus matri, & matri tam ſingulari, quod ſeruis præſtitit? Itaque ipſa præ omnibus perfectiſſimè partem optimam elegit, & vehemẽtiſſimis ac ardentiſſimis inflammata deſiderijs, tota iam erat à mundo abſoluta, & tota in Deum recepta. O verè præclarã & omni venerationis ac amoris ſtudio proſequendam virginem, quæ adhuc in terris poſita non terrenam, ſed plus quam Angelicam ducebat vitam, nunquam vel tenuiſſimæ clupæ ſentiens maculam, ſed ſemper tota immaculata & pulchra tota, æterni ſolis

B. Maria vt audierit verba filij ſui.

Vita contemplatiua vt requirat abſtractionem mẽtis à curis.

Vita B. Mariæ poſt Chriſti aſcẽſum qualis fuerit. Ioan 19.

Vita contemplatiua quare pars optima dicatur.

B. Maria vt elegerit partem optimã. Exodi 33. 2. Cor. 12.

Cant. 4.

T. VII
22

radijs semper exposita, semper perfusa, semper illustrata, vt illi facillimum fuerit per mentis excessum etiam rapi in Deum, & in dilecto suauissima mentis obdormitione quiescere.

Verum, vt quandoq; ab omnibus præsentis vitæ miserijs absolueretur, & ad beatam ac continuam perueniret fruitionem, quam supra diximus tertiam esse vitam spiritalem, filius Dei misisse illi creditur angelum Gabrielem, qui ipsi obitum eius significaret. Collecti sunt autem Apostoli omnes, vt illi morienti insignis ille chorus adesset, & matrem Domini ex hoc mundo emigrantem mundi iudices & Ecclesiæ principes honorificè prosequerentur. Vbi autem hora illa aduenit, qua spiritum exhalaret, totus illi festiuus occurrisse creditur Dominus Iesus amantissimus Filius eius, cuius amore incomparabiliter ardebat, stipatus omnium beatorum angelorum, & animarum beatarum frequentia, qui omnes & singuli ita vt æquum erat, summo cum honore & reuerentia animam illam sanctissimam in filij amplexus euolantem excipiebant, & vsque ad thronum gloriæ cum hymnis & canticis ineffabilibus deducebant. Cuius figura quædam legitur in Regum volumine, vbi Dauid scribitur cum omni Israele lusisse coram Domino in omnibus lignis fabrefactis, & citharis, & lyris, & tympanis, & sistris, & cymbalis, atque adduxisse arcam Dei in ciuitatem Dauid cum gaudio, & in iubilo, & in clangore buccinæ, habuisseque secum choros septem: atque ita denique introduxisse arcam Domini & posuisse eam in loco suo in mediotabernaculi, quod tetenderat ei Dauid. Quæ omnia pulcherrimè quadrant ad præsentis diei solennitatem, qua assumpta est virgo beata, quæ tanquam vera arca manna cæli panem scilicet verum, qui de cælo descendit in suo vtero continuit, & hodierna die vsque ad filij dexteram eleuata est. Voluit enim Filius Dei iuxta se habere excellentissimam creaturam, id est, matrem suam: sicut etiam doctores quidam aiunt singulis angelicis spiritibus singulos homines in cælos sociandos esse. Porro eandem benedictam virginem & matrem coronauit hodie Deus in reginam cæli, & dominam mundi, atque creaturarum omnium imperatricem, specialiter verò in matrem misericordiæ pro miseris peccatoribus pœnitere volentibus. Vt enim teste D. Bernardo, Deus Pater posuit Filium suum mediatorem inter se & mundum, quem etiam ideo voluit humanam sumere naturam, vt homines confidentius ad ipsum accederent: ita Dominus Iesus matrem suam voluit esse mediam inter se & homines, quæ cor haberet misericordissimum erga peccatores pœnitere volentes, & ad ipsam confugientes, cui thesauros gratiæ & misericordiæ suæ commisit, ita vt nihil velit impartiri hominibus, vt ait D. Bernardus, nisi per manus matris benedictæ. Diuisit enim cum ea regnum suum, & partibus iustitiæ sibi seruatis, illi misericordiæ ditionem tradidit, iustitiam quidem per sese faciens, misericordiam per matrem. Itaque dilectissimi confugiamus ad matrem gratiæ & misericordiæ, vt nobis gratiam & misericordiam conciliet. Id enim est officium illius. Certè libenter exaudiet nos, quia pijssima est, & diligit homines, pro quibus noluit filium suum fudisse pretiosum sanguinem suum, cui est honor in secula seculorum, Amen.

Ad obitum matris Dei quæ euenerint.

2. Reg. 6.

B. Maria vti sit arca Dei. Ioan. 6.

Bernardus.

Mater Dei vt sit mediatrix nostra.

Bernard.

IN

IN FESTO D. BERNARDI ABBATIS REquire per omnia ſicut in Feſto D. Antonij.

IN FESTO S. BARTHOLOMAEI APOSTOli, Epiſtolam cum ſua Paraphraſi quære in Feſto S. Thomæ Apoſtoli, Euangelium cum ſua Exegeſi, & Sermonem quære in Feſto S. Matthiæ Apoſtoli.

IN FESTO S. AVGVSTINI EPISCOPI, EPIſtolam cum ſua Paraphraſi, & Euangelij exegeſin, quære in Feſto S. Nicolai.

SERMO IN EODEM FESTO.

Quæ ad bonum & fidelem ſeruum Chriſti pertineant: & cur Sanctis ſe permiſerint honorari, quum adhuc in terris agerent.

EVge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te cōſtituam: intra in gaudium Domini tui. Mathæi vigeſimo quinto. De beatiſſimo fratres chariſſimi, Eccleſiæ Doctore Auguſtino iſthæc verba commodè intelliguntur, qui pro admirabili ſanctitate ſua in egreſſu animæ ſuæ ex hoc mundo, à Domino & laudari meruit & præmio coronari: non qualicunq; ſed immenſo & æterno. Vtrunque ſanè glorioſum: commendari ab eo, cuius vnius probata laus eſt, & vera ſemper & ſancta ac beata, ac vnicè expetēda. Hominum laus plerunque fallax, incerta, adulatoria, quæ neminem efficiat meliorem, ſed ſæpius multo deteriorem. Porro, Dei laus ſolida eſt ac vera. Itaque vt Hieremias & Apoſtolus monent, qui gloriari vult, in Domino glorietur. Non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat. Ab illo, inquam, commendari glorioſum, ab illo coronari feliciſſimum eſt. Et quia omnes aſpiramus ad coronam & præmium & cupimus ſemper eſſe in Domini gloria, neceſſe eſt primum inſit in nobis bonitas & fidelitas. Siquidem in themate noſtro primo loco hæ virtutes commemorantur: deinde licebit certo ſperare coronam. Ita beatiſſimus Auguſtinus ſtrenuam nauauit operam ad vltimum vſque ſpiritum, vt poſſet ſe Domino bonum & fidelem ſeruum exhibere, certus, niſi id ipſe præſtaret, non ſe peruenturum ad gloriam & gaudium Domini ſui. Forſitan ex me ſcire deſideratis, quænam pertineant eo, vt quis ſit ſeruus bonus & fidelis. Dicam equidem vobis, vt iam audiſtis ad ſeruum diuinitus remunerandum ſpectat, vt ſit bonus & fidelis. Bonus ergo ſeruus is eſt, qui obediens, qui prudens, ſiue ſtudioſus aut ferueus, qui denique ſimplex eſt. Simplicitatem intelligi volo columbinam, quæ abſque dolo conformat ſe ad voluntatem Domini, non aſininam ruditatem. Primo igitur bonus ſeruus obediens ſit oportet. Nam ſi non ſit obediens, nec ſerui quidem nomen meretur. Quomodo enim mandata Domini ſui, propter quæ exequenda ſer-

Laus cuiuſnam ſola ſolida ſit.

Hierem. 9. 2. Cor. 10.

Coronā præmiumq; quēnam præcedere debeat.

Bonus ſeruus quiſnam dicatur.

Seruum bonum quēnam conſtituant.

T VI
22

uus dicitur, perficiet sine obedientia? Frustra nimirum de serui nomine gloriatur, qui non seruit, id est, qui non obtemperat. Non est seruus Christi, qui non facit voluntatem Christi. Est tamen seruus. Sed cuius tandem? Peccati scilicet. Nam *qui facit peccatum seruus est peccati.* Ergo & diaboli. O malum Dominum habet. Nos ergo Christi serui sumus, si voluntati eius morem gerimus. Voluntatem eius omnes nouimus, tot concionibus instructi, tot exhortationibus eruditi, tot sanctorum exemplis imbuti, vt cetera taceam, ex quibus eius nobis voluntas innotescit. Breuiter quidem Apostolus: *Voluntas*, inquit, *Dei hæc est, sanctificatio vestra.* Ideo toties habet lex Mosi *Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum Dominus Deus vester.* Obedientiam sancti Augustini (libenter enim nobis exempla sanctorum proponimus, vt illos velitis imitari) probat eius vigilantia in mandatis Dei. Sibi fuit austerus, alijs misericors, in vigilijs multis, in abstinentijs, in precibus & contemplationibus, ac diuinis lectionibus assiduis, & cæteris carnis castigationibus, quibus corpus suum macerauit, vt illud subigeret spiritui, ne quid in ipso maneret, quod Deo non obediret. Nihil terrenum amauit, sed omnia sua largissimè distribuit pro Christi amore. Vnde etiam de illo canit Ecclesia, quod testamentum non fecerit, quia pauper Christi vnde faceret non habuerit. O diues paupertas, quæ tanto in Deo fuit locupletior, quanto minus habuit facultatum temporalium. Secundo, ad bonum seruum pertinet, vt sit prudens, vt nouerit auertere incommoda, & consulere rebus Domini sui: vt etiam studiosè segerat, ne quid sui officij prætermittat, nec aliquid pereat de rebus domini sui. Hac in parte quam se strenuum præbuerit sanctissimus Doctor Augustinus si dicere velim, superfluus & importunus videbor. Nam vel sola scripta eius id abundè declarant. O quantum ille operæ ac studij adhibuit animabus lucrandis: quantum illi aduersus hæreticos animarum peremptores certamen fuit, adeo vt dicerent impunè posse occidi Augustinum. Erat enim acerrimus illorum persequutor. Tertio, etiam hoc exigit serui boni officium, vt sit simplex, id est, non tam verba, quam mentem & voluntatem Domini sui respiciat & exequatur, sitque simpliciter obediens, non fallax, non subdolus, sed sine discussione, sine murmure. Ita & sanctus Augustinus nullis fraudibus nullis tentationibus diaboli, nullis vexationibus hominum, præcipuè hæreticorum, quos infestissimos pertulit, à sectanda Christi voluntate potuit reuocari vel abstrahi. Non secundùm exteriorem literæ corticem, sed perfectè Domini præcepta exequutus est: nec contentus fuit sola externa exhibitione, id est, verbo & lingua amare, sed opere & veritate, non contantum à quibus amabatur, sed etiam quibus erat contemptui, vt sic perfectius morem gereret Christo iubenti, quo pro malis bona reddamus. Et hæc quidem de ijs, quæ ad bonum exiguntur seruum, dixisse satis sit.

Ioann. 8.

1. Thess. 4. Exod 2. Leuit. 11. 19 & 20.

Augustini vita & mores cuiusmodi.

Seruum bonum vt constituat vera prudentia.

Augustini zelus quantus fuerit aduersus hæreticos & pro animarum salute.

Simplicitas vt constituat bonũ seruũ.

Matth. 7. Lucæ 6.

Dicendum etiam paucis est, vt quis debeat esse fidelis. Plane seruus esse bonus non potest, quantumuis seruet mandata Domini sui, nisi sit etiam fidelis. Est autem fidelis, qui in eo quod facit, non seipsum spectat, id est, non commodum, non voluntatem, non pacem, non quietem, non honorem suum, sed Domini sui. Id nos omnino curare decet, adeo vt nemo ex bona obedientia sua, nemo ex quibuslibet Dei donis, nemo ex virtutibus

Fidelitas vera qui probetur.

bus animo intumescat, aut in seipso acquiescat placens sibi: sed cuncta Deo ascribat, & in Deum refundat, illi, non sibi honorem optet impendi. Porro, si quis propter quædam Dei dona, vel virtutes aut cætera eiusmodi sibijpsi placet, non est fidelis Deo: quandoquidem quæ Dei sunt, sibi tribuit Quomodo inquis? Quia gloriatur in alienis, nempe in illis quæ Dei sunt, tanquam in proprijs. At si quis apud me deponat pecuniam breui repeturus, qua tandem ratione possim in aliena pecunia gloriari, cum certus sim esse alienam, & paulo post repetendam, etiam cum periculo meo, si nō bona fide seruauero? Ita nimirum si quis ob Dei dona complacet sibi, aut aliquo se in precio habet, fallitur & est Domino infidelis, quæ illius sunt sibi vendicans. Nisi enim sibi ea vsurparet, non inde placeret sibi. Quod si etiam ab alijs propterea commendari aut reputari velit, iam deterius fur est, quia quod Dei est, id est, gloriam soli Deo debitam furatur, atque indebitam laudari cupit. Solent quidem homines eos quos bonos esse iudicant honore afficere ac venerari. Iam si placet eis honor impensus, aut illum ambiunt, desinunt esse boni, quia sunt Deo infideles: siquidem in eo sese quærunt & spectant, quod non pertinet ad ipsos. Ergo fugiendi sunt honores, & si quid habemus vnde possimus laudari, occultandum est ne perdamus. Sin verò nobis occultātibus, & in occulto esse appetentibus absque nostra opera propalamur, honor oblatus humiliter contemnendus est, id est, non trahendus ad cor, sed in Deum referendus. Ita sancti magnis sæpe honoribus honorati imo onerati sunt, quia non placuit eis, & tamen ob aliorum ædificationem sustinuerunt, & in Deum retulerunt eiusmodi honores:

Fur mysticè vti quis fiat. 1. Tim. 1.

Bona si quæ habentur vt sint occultanda.

Sunt autem duæ causæ, quare sancti se honorari tolerarunt, licet quandoque maximi eis honores haberentur. Prima est, quod quantum ad ipsos attinebat, se inde non solum non extolli, sed etiam cruciari sentiret: simul etiam intelligerent non suam honorari personam, sed gratiam Dei in ipsis: atq; ita honores exhibitos non vsurpabant sed corde ad Deum referebant, ipsi interim proprijs in oculis viles permanentes. Non decuisset autem Deum priuari honore suo, nec pios fraudari deuotione sua ac merito, quod sibi pararunt sanctos venerando. Itaq; purè propter Deum passi sunt sancti etiamnum mortales sibi honorem haberi. Celeberrimum erat nomen D. Augustini, tum ob eximiam vitæ sanctitatem, tum ob incōparabilem eruditionem, & miris vehebatur præconijs, atque multis affectus honoribus. Verum inter omnia hæc semper humillimus perstitit. Admisit tamen propter Deum non propter se, vt pij ob suam deuotionem, quam sicut ad Dei hominē habebant, & qua Christum in ipso venerabantur, à Deo remunerarentur. Propter honorem & amorem Dei didicit & honorari & contemni: vtrobique idem perseuerans, nec honoribus elatus, nec fractus contumelijs. Vbi autem honor ille, nihil honoris Deo attulisset, non admisisset vtique. Si sui contemptus cessisset ad honorem Dei, contemni maluisset. O quoties ille fugit loca & hominum aspectus, vbi se metuebat honore affectum iri. Altera causa, cur sancti se sinant honorari, est hæc, quod præsertim si alijs præsint, maior illis inde accedat autoritas libentiusque audiantur, sicque maiorem faciant fructum sui reuerentia quam contemptui

Honorari cur se permiserint sancti quidam.

Augustini humilitas quāta fuerit.

Prælati honorem sibi exhibitum quo referre debeant.

T VI
22

ptu: idqúe nihilominus totum propter Deum. Sed his obiter dictis, ad id vnde nonnihil deflexímus redeamus. Iam ante audistis, fidelem esse seruum, qui seipsum non spectet. Potest autem secundo fidelis seruus dici, qui nihil negligit quantumlibet paruum, quin aliquod inde studeat lucrum elicere domini sui. Quod certè vel eo ipso perspicuè potest aduerti in sanctis, quod etiam leuia errata, quæ alij pro nihilo ducunt, haud secus plangant, quam nos grauia peccata. Qua in re quam fidelis fuerit beatissimus pater Augustinus, si cui nosse libet, legat eius Confessionum libros, & quantoperè etiam minimas accusarit culpas, inde intelliget: nec id fecit anili superstitione, vt fortè insani & deliri quidam calumniari possint, sed nimia animi puritate, & ingenti erga Deum amore ac fidelitate. Verum, vt ex iam dictis etiam aliquid ad nostri maiorem ædificationem trahamus, danda nobis opera est dilectissimi, vt si sacratissimum Dei Pontificem Augustinum ad Domini gaudia sequi cupimus, etiam nos per bonitatis & fidelitatis itinera gradiamur. Curandum nobis summoperè est, sicut & sanctis hæc præcipua semper cura fuit, vt boni simus, atque in hoc ipso Deo fideles simus, idest, non nostrum commodum, non nostram laudem aut honorem, sed illius gloriam ac beneplacitum spectemus. Si homines sanctissimi & maxima clari virtutibus ac virtutum signis honorem sibi deferri noluerunt, nec vnquam honorem ambire ausi sunt, qua fronte nos multis obnoxij vitijs, quibus non honor sed ignominia debetur, honorem aucupari audebimus? Non ergo intantum Deo simus infideles, vt illi vni debitum honorem nobis vendicemus: sed quicquid boni gerimus, quicquid vel ad superanda & extirpanda vitia, aut virtutes obtinendas operæ impendimus, totum referamus ad honorem Dei. Simus, inquam, fideles Deo ac Domino nostro, vt nullis ex benefactis nostris animo efferamur, tanquã aliquid simus, sed Dei gratiam agnoscamus, Dei benignitatem exosculemur: quia ex illius bonitate in nos proficiscitur, quicquid boni habemus. Boni non erimus, nisi peccata fugiendo, & rectè agendo. Nec tamen id sufficit, nisi in his quoque recto animo feramur in Deum, vt nec ob metum supplicij declinemus à malo (quod est seruorum proprium) nec ob mercedis & lucri priuati desiderium faciamus bonum, (quod ad mercenarios pertinet) sed vtrumque purè agamus ob honorem & amorem Dei: quod est peculiare filijs bonis, quibus longè dulcius est erga parentes fidem & charitatem declarare, quam aut propria vitare commoda, aut lucra captare cum parentum iniuria. O beatos illos qui quandoqúe à Domino audire merebuntur: *Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, intra in gaudium Domini tui.* Audierunt hoc sancti omnes, qui nos præcesserunt, quorum nobis exempla tanquam viua quædam virtutum simulachra proposita sunt, vt vbicunque nos deficere senserimus, ab illis tanquam à quibusdam medicinæ officinis accommodata nostræ infirmitati pharmaca & remedia petamus. Transierunt illi per aquam & ignem, & quandoqúe experti sunt eadem, quæ nos modo experimur. Sed Domino eos confortante, superarunt omnia. Et nos igitur in illorum res gestas oculos intendamus, vt illorum exemplis animati, nusquam succumbamus, aut certè si labi contingat, ilico resurgamus. Pulcherrimè hac de re scribit Basilius ille verè Magnus: Quemadmodum, inquit,

Augustini puritas conscientiæ quanta fuerit.

Honores quanto sunt studio fugiendi, contemnendique.

Boni quinam fieri possimus.

Matth. 25.

Psalm. 65.

Basilius.

inquit, pictores, quum imaginem ex imagine pingunt, exemplar identidem respectantes, lineamenta eius transferre conantur magno studio ad suum opificium: ita qui sese meditatur omnibus numeris virtutis absolutum reddere, veluti simulachra quædam spirantia & actuosa, sanctorum vitas respicere oportet, probaque opera illorum sua imitando facere. Hæc ille. Quod nos dilectissimi ita demum exactè præstabimus, si libenter ac studiose vel ipsi legemus, vel ex alijs discemus facta sanctorum, atque non minori studio illorum ambiemus suffragia, vt suis precibus nobis concilient gratiam Dei, qua freti, possimus fortiter illorum vestigijs ingredi, & eo tandem peruenire, quo ipsi felicissimè pertingere meruerunt gratia & benignitate Seruatoris nostri, cui cum Patre & Spiritu sancto est omnis honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Acta sanctorum quinam imitari debeamus.

IN FESTO DECOLLATIONIS SANCTI IOannis Baptistæ, Epistolam cum sua Paraphrasi, quære in Festo sanctorum Fabiani & Sebastiani martyrum.

EXEGESIS EVANGELII IN EODEM FESTO.

Marci sexto.

CRudelissimum facinus hodierna die commemorat Ecclesia, quo in gratiam vilissimæ meretriculæ neci datus est homo sanctissimus, quo nemo fuit maior inter natos mulierum, qui ob maximam ad Christum Dei Filium propinquitatem, vox verbi appellatur, qui sic vixit in terris, vt vita illius omnibus etiam quantumuis iustis exemplo sit: quem denique ipse Dei Filius tantis extulit encomijs, vt nullum similiter laudasse probetur. Et tamen hic talis & tantus ob fœdissimum adulteræ amorem, & saltatricis puellæ iniquam petitionem capite truncatus est, vt qui nascendo, prædicando, baptizando Christi præcursorem egerat, ageret etiam moriendo. Videamus ipsam rei gestæ historiam, quam post Matthæum plena fide descripsit Marcus Euangelista in hunc modum: Matth. 11. Esaiæ 40. Lucæ 1. Ioan. 1. Matth. 11. Lucæ 7. Matth. 14.

Misit Herodes, ac tenuit Ioannem, & vinxit eum in carcere propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam. Dicebat enim Ioannes Herodi: Non licet tibi habere vxorem fratris tui.

Herodes iste non est idem, qui infantes occidit nato Saluatore, sed huius filius, nihilo patre sceleratior, cuius impia facinora & immanem crudelitatem maluit imitari, quam prophetæ & plus quam prophetæ æquissimam & amantissimam obiurgationem recipere. Vicerat enim eum amor impurus flagitiosæ adulteræ, & dum noluit tartareum æstuantis ignem libidinis extinguere, accidit illi quod in Psalmo de impijs dicitur: *Supercecidit ignis, & non viderunt solem.* Non enim potuit lucem veritatis, id est, quid æquum & bonum esset, iusto perpendere iudicio, obrutus igni vel potius fumo cœnosæ voluptatis, atque ad apprehendendam iustitiam, & profligandam iniquita- Herodes iste quis fuerit. Psalm. 57.

T VI
22

quitatem tanto factus est infirmior ac impotentior, quanto se magis passus est inexplicabilibus insanientis spurcæque delectationis nexibus irretiri. Quo vos exemplo instructi dilectissimi, fugite carnis desideria nefanda, ne dum illa vultis explere, in alia atrociora corruatis facinora, atque Herodis instar ad id vsque insaniæ deuoluamini, vt non solum non feratis rectè monentes & ad iustitiæ viam reuocare vos volentes, sed etiam persequamini. Videtis hunc miserum Herodem libidine superatum rapuisse vxorem fratris sui, eamq; vxoris, imo adulteræ loco retinuisse. Quod cum vir Dei sanctissimus Christi Baptista Ioannes iustitiæ zelo incitatus reprehenderet, vsque adeo id eum ægrè tulisse, vt eum in carcerem coniecerit. Ex reprehensione, vnde corrigi debuerat, factus est deterior, & ab adulterij scelere ad homicidium præceps ruit, addens crimina criminibus: ita vt fieri plerumque solet, dum non expiantur statim congrua pœnitentia quæ perperam admissa sunt, vt ad peiora fiat progressio. Quod autem tam iniquam ob causam, nempe vt posset manere liberior in adulterio, & suæ Herodiadi satisfaceret, virum sanctissimum homo impurissimus in carcerem misit, sicut augetur plurimum Herodis impietatem, ita beatissimum Ioannē multo reddit splendidiorem. Simul autem vtilissimum hic nobis datur exemplum fraternæ correptionis, quam etiam Christus à nobis exigit, dicens: Si peccauerit in te, id est, te sciente, vt exponit D. Augustinus, frater tuus, corripe illum, &c. Et hæc fraterna correptio est vnum ex septem spiritalibus misericordiæ operibus, maioris que apud Deū meriti, quia est potior actus charitatis, quam vel vulnus corpori inflictum curare, vel inopi ac egeno præbere alimoniā: siquidem hæc ad corpus pertinent, illa ad animam, quæ longè præstat corpori. Nec quisquam est ab huius exhibitione correptionis, quatenus per simplicem fit admonitionem, non etiam per debitam castigationem siue punitionem, exceptus: quanquam hodie proh dolor plures sunt ad malum incentores, quam malè agentium obiurgatores. Insignis quidam Theologus affirmare non dubitat totum penè mundum perire potissimum ob duorum violationem præceptorum: quorum alterum est de vitanda luxuria, alterum de corripiendis proximis. Attamen debet in corripiendo haberi ratio loci & temporis, curandum ne correptio ipsa vel indiscreta, vel irridicula, vel malitiosa sit, sed discreta, seria ac benigna. Inuenias plerosque tam in obiurgando importunos ac incautos, vt dum vnum volunt curare vulnus, decem peiora infligant. Præcipuè autem ad superiores correptio, atque etiam correctio subditorum pertinet, quæ si negligatur, omnis disciplinæ vigor langueſcit, & vitia magis ac magis increscunt, fiuntq; superiores toties rei homicidij apud Deum, quoties per debitæ castigationis negligentiam pereunt animæ ipsorum curæ commissæ. Sunt verò tria quædam, quæ nos merito debeant ad aliorum reprehendenda errata incitare. Primum est, crebra scripturæ sacræ adhortatio. Secundum, multiplex, quę inde sequitur, vtilitas, maximè si sint homines bonæ indolis. Tertium, mala innumera quæ euenire certum est, dum vitia non reprehenduntur. Porro ipsa obiurgatio, quæ fit per superiores, primo quidem discreta erit, & cum diligenti perscrutatione culpæ quam quis est reprehensurus coniuncta. Secundo, ordinata, vt peccatum occultum occultè, publicum manifestè corripiatur. Tertio,

Desideria carnis quanto studio fugienda.

Matth. 18. Augustin.

Correptio fraterna quāti sit meriti.

Quorumnā ob præceptorum omissionem totus penè mūdus intereat.

Correptio fraterna quomodo fieri debeat, & per quos.

Quænam incitent homines ad correptionem fraternam.

Obiurgatio per superiores quinam fieri debeat & quot modis.

Tertio, ex amore proficiscetur. Quarto, cum compassione coniuncta erit. Quinto, adiunctam habebit beneuolentiam. Sexto, mansuetudinem, patientiam & modestiam comites tenebit. Si quis hac de re plura velit nosse, legat scripta doctorum. Certè Baptista Domini maluit vitam suam mortis discrimini obijcere, quam non obiurgare sæuissimi licet tyranni sacrilegam temeritatem, qua proprij fratris non est veritus vxorem apud se detinere in summam Dei & fratris iniuriam, ac plurimorum scandalum. Itaque dicebat illi fidenter: Non licet tibi neque diuino, neque naturali iure habere vxorem fratris tui vi illi ablatam. Sed hac reprehensione Herodis pariter ac Herodiadis insaniam prouocat. Sequitur enim:

Herodias autem insidiabatur illi, & volebat occidere eum, nec poterat. Herodes autem metuebat Ioannem, sciens eum virum iustum & sanctum, & custodiebat eum: & audito eo multa faciebat, & libenter audiebat eum.

Execrabilis fœmina significans se incestis delectari nuptijs, sanctum Ioannem è medio per insidias tollere nitebatur, vera ne illius verbis fortè correctus Herodes ipsam repudiaret. Sed non poterat ante tempus à Deo definitum. Quis enim possit cuiquam nocere Deum timenti, & diuini munitione auxilij protecto? Matthæus scribit: Herodem quoque voluisse occidere S. Ioannem, sed timuisse populum. Iam corde homicidium moliebatur, nihil timens Deum, sed reipsa perficere non audet, timens populum. O verè hypocritam, quem à scelere non Dei, sed hominum timor retraxit. Quod ergo hic dicit Marcus metuisse eum Ioannem, &c. fortassis simulate gessit, vt solent qui se hominibus venditant, nec Dei omnia cernentis faciem verentur. Vel forsitan istiusmodi erat erga Ioannem antequam ad illicitas nuptias aspirasset. Quid enim ille ob hominem vnum intermitteret, aut quid hominem quamlibet sanctum formidaret, qui tam scelerato sese adulterio obstrinxerat, nisi quod eo solo nomine metuit Ioannem, quod timeret populum optimè de Ioanne sentientem, si quid illi nocuisset? Verum vtcunque se res habeat, siue ex animo, siue simulatè Ioannem timuerit, tamen vicit amor adulteræ. Vnde:

Hieron.

Matth. 14.

Herodes ifté quantus fuerit hypocrita.

Quum dies opportunus accidisset Herodi natalis sui, cœnam fecit principibus, & tribunis, & primis Galilææ.

Dies opportunus idcirco forsitan dicitur, quod tum commodissimè sibi visus est propheræ necem animo diu concepram & concupitam perficere posse. Ideoque vocat principes, & tribunos, & primos Galilææ, ijsque audientibus iurat puellæ filiæ Herodiadis, sciens eam petituram prophetæ internecionem, volensq; testes habere principes Galilææ se non odij causa, sed ob iusiurandum prophetam occidisse, sicque per illos facilè populo excusatum purgatumq; sese redderet. Celebrat ergo natalem suum, vt luxuriosum prophanumq; conuiuium etiam sanctissimi viri crudeli homicidio redderet sceleratius, nec tamen apud homines incurreret suspicionem aut notam criminis, sed ex religione feciſſe videretur quicquid egisset. Sed nun-

Principes & primos Galilææ cur Herodes inuitaret ad conuiuium.

T VI
22

quid homo versipellis Deum fefellit? O quam misera & infelix illa consolatio est, hominibus sese purgatum efficere, & conscientia criminis intus vri & excruciari?

Cumque introisset filia ipsius Herodiadis, & saltasset, & placuisset Herodi, simulque recumbentibus, rex ait puellæ: Pete à me quod vis, & dabo tibi. Et iurauit illi: quia quicquid petieris, dabo tibi, licet dimidium regni mei.

Saltat filia matris viperæ, non temerè sanè, nec vulgari pretio, sed procipite viri sanctissimi, vt nefaria saltandi petulantia impium reportaret & crudele præmium, & quod neque Herodis sæua tyrannis, nec Herodiadis multijuges insidiæ obtinere poterant, puella impurissima lasciua saltatione impetraret. O quis vnquam verbis vllis consequi possit, quot mala proficiscantur ex hac pestima choreas ducendi consuetudine, quæ tamen apud Christianos ita penitus inueterauit ac inoleuit, vt quasi pro lege habeatur. Nec satis est miseris ac deploratis hominibus simpliciter choreas duxisse, sed omnigena adhibent libidinis irritamenta, quibus sauciantur animi miserorum, & mortiferis conficiuntur vulneribus. Tot libidinosi contactus, tot pernicioſa oscula, tot tantaque etiam mortifera iunguntur chorea discrimina, quasi non satis superq; ex sese procliues sint homines ad peccandum, nisi etiam de industria prouocentur. Hac de re terribilia multa scribunt viri sancti, ad quæ nos lectorem remittimus. Vtinam Christus Iesus id nostris in cordibus efficiat, vt postpositis huiusmodi diaboli pompis & ludibrijs, quæ Christianæ grauitati conueniant potius sectemur. Christus manibus & pedibus cruci suffixus est, & nos delectat choreas ducere? Si Christi membra sumus, caput nostrum imitemur. Cogitemus nos hic exules agere, nec ob aliud aliquid hic esse, nisi vt lachrymis & pœnitentia continua Deum peccatis nostris offensum nobis conciliemus. Pudeat nos similes esse filiæ Herodiadis, quæ saltando hominis excellentissimi mortem obtinuit. Tantum infelix illa efficere potuit saltandi turpitudine, vt rex illi promitteret se daturum ei quicquid postulasset, idq; etiam adhibito iureiurando. Non tamen id casu rex ille impius fecit, sed iam ante cum sua adultera ita rem composuerat, vt filia saltaret, & à rege prouocata peteret caput Baptistæ. Nec soli regi placuit, sed & alijs simul recumbentibus. Siquidem habitu ornata meretricio, vt & nunc fœminæ viriq́ue solent, & saltando petulanter sese gerens, facilè omnes in sui admirationem & amorem rapuit, quare effectum est, vt ipsi hospires siue conuiuæ necis prophetæ rei essent, quando regi eam imperanti etsi fortassis non animis, tamen silendo & non reprehendendo consenserunt. O caueant tandem Christiani animarum suarum discrimina, vitent luxurioſa conuiuia, vitent chorearum periculosam petulantiam, & cum Christo semper victuri in cælis, temporaria despiciant oblectamenta. Videamus nunc quid filia Herodiadis pro saltationis præmio petierit.

Choreæ quæ sint hoc tempore communes & impuræ ac obscœnæ.

Aduersus chorizandi libidinem remedium stabile.

Iurasse Herodem ex industria.

Conuiuia luxurioſa quàm studio cauenda.

Quæ quum exisset, dixit matri suæ. Quid petam? At illa dixit: Caput Ioannis Baptistæ. Cumque introisset statim cum festina-

festinatione ad regem, petiuit, dicens: Volo vt protinus des mihi in disco caput Ioannis Baptistæ.

Quare exit consultura matrem, nisi quia iam ante sic inter se conuenerãt, vt & rex promitteret, & filia à matre prophetæ mortem sitiente consilium quæreret, atque ita vir sanctissimus neci quidem daretur, non tamen videretur alia, quam religionis causa, vt ante dixi, occisus? Alioqui poterat filia, non consulta genitrice, petere quippiam à rege: sed consulit ante matrem tanquam ab illa præmonita, & matris impiæ voluntate perspecta, festinabunda tanquam & ipsa iam reprehensionum sancti viri pertæsa, & eius interitum auidè cupiens redit ad regem, protinusqúe sibi caput sancti Ioannis in disco afferri iubet. O dignum saltationis præmium. Vel nunc tandem discant Christiani odire saltandi libidinem, quæ tulit è medio virum, quo teste Christo, in natis mulierum nemo maior fuit. Matth. 11. Luc. 7.

Et contristatus est rex.

Contristatus est simulate, non ex animo. Si enim matris aut patris necem postulasset filia Herodiadis, vtique non ascensisset.

Propter iusiurandum, & propter simul discumbentes noluit eam contristare.

Opportune hoc loco de iurandi temeritate nonnihil dicendum venit. Iurauit Herodes, sed temere, & tamen iurisiurandi religione velut obstrictum se simulans coram hominibus, crudele facinus perpetrat. Et nunc vsqueadeo frequens est iurandi vsus apud homines, vt pene nihil absque iuramentis proferatur. Si quis eos reprehendat, dicunt licitum id esse, eo quod verum dicant. Et tamen etiam in rebus falsis sæpè iuramentum adhibent. Quod si etiam verum dicant, non tamen propterea fas est absque iusta causa iuramento dicta firmare. Christus ipse dicit: *Sit sermo vester, est, est, non, non:* quod his amplius est, à malo est: Attendant hæc quos iurare delectat. O terque quaterque execrandam hominum improbitatem, qui tam sunt ad impiè iurandum procliues, vt ad singula propè verba Christi mortem & vulnera non sine graui blasphemia commemorent, tantoqúe sibi magis placeant, quanto per hæc alijs eiusdem impietatis studiosis sese magis conformarint. Et quis nesciat hac iurandi assiduitate & licentia eo deuolui homines, vt sæpissimè etiam ad mendacia confirmanda iuramentis vtantur? Qui si sibi vim quandam adferrent, discerentqúe simplici vel affirmatione vel negatione esse contenti, procul semper abessent à falsa iuratione. Non enim propterea maiorem suis dictis fidem conciliant, quod facilè iurant: imo hoc ipso omnem sibi fidem detrahunt, maximè si vel semel sint falsum iurasse deprehensi. Nihil quidem esset optandum magis, quam frequentissimam Christi & passionis ac vulnerum eius mentionem haberi apud Christianos: sed ea non nisi iurando & blasphemando commemorare, vt iam faciunt passim miseri & omni lachrymarum fonte plangendi homunciones, id verò tam immane ac execrandum est scelus, vt extremo iure sit supplicio vindicandum. Et tamen qui hodie iurare impiè non audet, ludibrio, apud amentes habetur. Sed nihil consultius, quantumuis id ægrè

Iurandi consuetudo quã hodie impia moleuerit.

Iurare verum quando non liceat. Matth. 5. Iacob. 5.

Iurare per Christi mortem & vulnera quanta sit blasphemia & impietas.

Aduersus impiam iurandi assuetudinẽ remedium.

T VI 22

capiant membra & mancipia diaboli, quam omnem omnino vitare iurandi speciem, nisi quando id fortassis iustitia aut recta ratio exigit, esseque contentum simplici vel affirmatione vel negatione. Ita consulit etiam magnus ille Basilius, scribens in hæc verba? Non facta est res? negatio sequatur: facta est? consensu firmetur. Citra illam verborum implicationem ad aliud respiciens ipsam per se veritatem studeto exprimere, simplici ac nuda vsus assensione. Qui verò sic affirmanti minimè crediderit, ipse viderit: damnum sentiet incredulitatis. Turpe enim & omnino stultum, sese vt fide indignum accusare, & ad iuramenti securitatem confugere. Multa sunt apud sanctos patres aduersus iurandi pernitiosam & improbam consuetudinem, quæ hic commemorare longum foret. Breuiter, qui suæ saluti consultum cupiet, abstineat à iuramentis, ne reus sit violati præcepti illius: *Non assumes nomen Dei tui in vanum.* In quod vtique peccatur, non solum falso, sed etiam friuole iurando. Extant apud Diuum Chrysostomum perplures Homiliæ, vbi satis terribiliter compescit homines à iurandi vitio. Sed durum est, inquis, vincere malam consuetudinem. Imo verò durum est & longè durissimum vri mala conscientia, & deinde æternis vexari supplicijs. Verum his de iuramento vitando dictis, ad Euangelium redeamus.

Basilius.

Iurationem diuinæ præcept. prohibitam. Exod. 20. Leuit. 19. Deuter. 5. Chrysost.

Execrabilis Herodes, vt sub occasione pietatis impius fieret, propter iusiurandum, & propter simul recumbentes, noluit puellam contristare. O hominem nefarium, qui ne puellam contristet, imo vt suæ & matris & puellæ libidini satisfaciat, crudelissimum perpetrare homicidium non veretur. Quanto satius fuisset audire recta monentem virum Dei, & potius sacrilegam Herodiadem, impuramqúe filiam illius contristare, quam illis consentiendo, seipsum perdere, & Deum offendere? Multos hodieq; habet Herodes imitatores sui, qui malint Deo displicere quam hominibus. Sed veniet illa dies, quando se optabunt omnibus displicuisse hominibus, vt vel soli Deo placerent.

Imitatores quos hodie plures habeat iste impius Herodes.

Sed misso confestim spiculatore, præcepit afferri caput eius in disco. Et decollauit eum in carcere, & attulit caput eius in disco, & dedit illud puellæ, & puella dedit matri suæ. Quo audito, discipuli eius venerunt, & tulerunt corpus eius, & posuerunt illud in monumento.

O impietas, ô crudelitas, ô audax facinus, ô immane sacrilegium, iustus decollatur, fit caput eius lubricæ saltationis precium, in disco affertur, conuiuis apponitur, grande quidem ferculum, sed visu horrendum. Pulcherrimè hac de re scribit Chrysostomus in hunc modum: Hodie nobis Ioannis virtus, Herodis feritas quum refertur, concussa sunt viscera, corde tremuerunt, caligauit visus, hebuit intellectus, aufugit auditus. Aut quid constat in sensibus humanis, quando perdit virtutum magnitudinem, criminum magnitudo? Ioannes schola virtutum, magisterium vitæ, sanctitatis forma, norma iustitiæ, virginitatis speculum, pudicitiæ titulus, castitatis exemplum, pœnitentiæ via, peccatorum venia, fidei disciplina. Ioannes maior ho-

Chrysost.

Ioannis Baptistę encomiũ excellens.

ior homine, par angelis, legis summa, Euangelij sanctio, Apostolorum vox, silentium prophetarum, lucerna mundi, præcursor iudicis, Christi meditator, Domini testis, totius medius Trinitatis. Et hic tantus datur incestui, traditur adulteræ, addicitur saltatrici. Hæc Chrysostomus. Ita nimirum euenit amicis Dei, vt persequutiones patiantur ab impijs, quo tanto sint Deo chariores atque coniunctiores in cælis, quanto illi perferendis malis fuerint similiores in terris. Sed quid sibi vult, quod confestim misit speculatorem Herodes, nisi quod hoc ipso rursus subindicat lætari se reperta tandem occasione, qua posset virum sanctum extinguere? Nec moras nectit: simulata paululum tristitia, mox carnificem mittit, vt secto capite, habeat in sua potestate linguam illam verè igneam, cuius feruentissimis reprehensionibus tanquam flammis quibusdam vstum se nouerat. O quanto rectius prospexissent sibi, tum ipse, tum adultera illa & filia nefaria, si ad viri sanctissimi amicas & iustas admonitiones sese collegissent, suam perspexissent turpitudinem, Dei horrenda iudicia timuissent, timendo auertissent, & cuius sententiam se norant effugere non posse, maluissent sibi conciliare misericordiam, & mitissimum potius experiri ac indulgentissimum patrem, quam exactissimum & seuerissimum iudicem. Sed delectabat eos iniquitas, cuius amore factum est, vt odio illis esset veritas, innocentia, iustitia, integritas. Et quia noluerunt ex se profligare tantum iniquum amorem, fœdamque delectationem, vsqueadeo in eis excreuit earum quas diximus virtutum odium, vt propter eas in beatissimi patriarchæ Ioannis necem conspirarint: quam etsi summa cum voluptate tandem compleuerint, tamen nihil illi sancto nocuêre viro: at sibijpsis tanta compararunt eaque nunquam finienda supplicia, vt ea mens humana capere non possit. Datum est autem caput sanctissimum primum puellæ, vt haberet quod petierat saltationis precium: illa porro dedit illud matri, vt & ipsa optato insidiarum suarum fine se potitam lætaretur. Denique à discipulis corpus sepulturæ datum est, in extremo die summa cum gloria resurrecturum, & Herodi ac Herodiadi filiæque saltatrici acriter insultaturum. Stabunt enim iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores illorum. Sapien. 5.

SERMO IN EADEM FESTIVITATE.

Vt semper Ecclesia persecutionibus creuerit, & de amore priuato, ac de signis quibusdam amoris feruentis, tam carnalis, quam diuini.

NISI *granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet*, Ioannis duodecimo. Sicut ex morte Christi fratres charissimi, innumera extitit turba credentium, ita eiusdem Domini Iesu virtute & beneficio factum est, vt mors preciosa martyrum & sanctorum eius in magnos creuerit cumulos fidelium. Non enim extingui potuit religio Christiana vnquam persequutione tyrannorum, & iniusta nece innocentium, sed magnis semper est aucta incrementis. Exemplum habemus in beatissimo domini Baptista Ioanne, cuius sacro martyrio hic dies consecratus est, quem Herodes rex impius pro pietate peremptum optauit penitus ex ho-

T VI
22

Matth. 14 Marc. 6.

minum memoria delere. Sed non solum ille non perijt, sed multa hominum millia illius accensa exemplo pro iustitia & veritate mortem libenter exceperunt. Ita nimirum quanto illum tyrannus conatus est maiori afficere ignominia, tanto eum reddidit illustriorem. Quis hodie non veneratur Domini Baptistam Ioannem, qui tamen probè sit Christianus? Vbique apud Catholicos celebris eius memoria agitur, & beatum eum

Martyrium D. Ioannis fructus quantus sit secutus.

prædicant omnes generationes, virtutumqúe eius bonus odor totam implet Ecclesiam. Non sibi soli vixit, nec sibi soli mortuus est. Quam multos putamus peccatis onustos, traxit ad agendam pœnitentiam eius rigida & aspera vita? quam multos ad toleranda aduersa animauit illius mors immerita? Et nos hodie vnde deuotionis huius erga Deum & gratiarum actionis occasionem sumimus, nisi quia sanctum Ioannem pro iustitia, id est, pro Christi amore occisum recolimus? Non amauit ille animam

Ioan. 12.

suam, id est, portionem sensitiuam, quæ voluptatibus dedita est, & aspera fugit, sed planè odiuit, nolens illius carnalibus acquiescere appetitionibus. Atque ita odiendo, imo verè & religiosè amando, in vitam aeternam custodiuit eam. Nec se solum seruauit, sed suo exemplo plurimos ad tuendam iustitiam inflammauit. Amant multi seipsos amore illo, qui hominem facit ciuem Babylonicæ ciuitatis, sed eo ipso crudelissimè sese odiunt. Signum autem amoris huius est, cum quis ea quæ ad

August. Amor perditus quis, quique ipsius sint fructus.

Deum vel proximum pertinent, negligit. Dici non potest, quanta hic amor producat mala. Itaque proprie non est dicendus amor, sed odium sui, quia vehementissimè nocet homini, excæcans animi obtutus, mortem æternam ipsi concilians, & sæpè etiam auferens ea quæ temporaliter amat. Si enim sectetur voluptates, destruit corpus suum, amittit sanitatem, abrumpit vitam, dilapidat facultates suas, perdit famam, & seipsum dæmonibus cruciandum tradit. Non sic se amauit Domini venerandus Baptista, sed seipso contempto, amauit Dominum Deum suum, illius malens voluntati inhærere, quam seipsum perdite diligere. Ergo sanctè & religiosè se amauit, amore diuino, casto, immobili, feruente, ignito, de quo iam nonnihil dicturi sumus, vt qui illo præditus est, studeat magis ac magis illum in se augere: qui verò illius expers est, cupiat illo fortiter inflammari. Dicemus autem de quinque signis illius, ex quibus possit quis colligere vtrum eum adeptus sit, vel illo careat: simul etiam de amore carnali & insano agemus. Primum ergo amoris vehementis

Amor vehemens quis, quique ipsius opera. August.

signum est, quod facit hominem sui obliuisci, seseque minimè curare. Cuius ratio est, quia omnis illius cogitatio, totumq; desiderium versatur circa illum quem diligit. Quapropter dici solet animam amantem illic potius esse vbi amet, quam vbi animet. De eiusmodi hominibus vsitato sermone dicimus: Ille non est secum: vel, extra se. Patet hoc euidenter

Amor carnalis quis.

in insanis mundi amatoribus, qui fortè alicuius mulierculæ amore capti sint, vt se ab hominum consortio, à negocijs, ab occupationibus & rebus gerendis abstrahant, nihilq; illis curæ sit, nisi hoc tantum, vt possint adesse illi, quam tam perdite amant. Denique vbi hic amor increuerit, vt quadam sui obliuione capiantur, nec alicuius pensi habeant quidnam patiantur, quid de ipsis dicatur, si sint alijs contemptui, si dignitatis, existima-

tionis,

tionis, famæ, honestatis iacturam faciant, quandoquidem corde toto apud amicam suam detinentur: qua vt frui possint, admittunt sæpius multa indigna, stulta, ridicula, puerilia, imo verò etiam præ mentis cæcitate grauia & immania peccata. Nota est illa Sardanapali impurissimi regis historia, quem amoris insania eo vsque adduxit, vt non erubuerit, teste Iustino, inter scortorum greges nere, & mulierum habitu fœminas omnes lasciuia anteire. Sed & ipsum Salomonem regem alioqui sapientissimũ, præ nimio mulierum amore nouimus vsque ad idola adoranda deuolutum. Ita ergo etiam Dei amor, vbi perfectus est, facit hominem obliuisci sui: quia rapit eũ extra se, facitq; totũ in Deo animo absorberi. Eiusmodi homo non multũ de se cogitat, negligitq; quid de ipso cogitent alij: non est solicitus erga res externas, siue eas quæ nihil ad ipsum pertinent: siquidem corde collecto est, & introrsus verso, atque erga Deum occupato. Et quia in spiritu ambulat, nescit carnis prudentiam. Fit inde nimirum, vt id genus homines interni & in Dei amore absorpti, vbi externa quædam tractanda sunt & temporalia, siue aliqua dicenda, aut conuersandum cum hominibus seculi prudentibus, plerunque velut pueri sint & inepti, atque moribus, quibus alij magnam adhibent operam excolẽdis, incompositi & inciuiles quodammodo ac immodesti appareant, aut quosdam præ se ferant gestus insolitos ac insuetos. Quod tamen totum non accidit ex vitio, sed illa animi abstractione, qua à mundanis & externis sese abiungunt, atque ad Deum recipiunt. Ex qua etiam non tam curant, vt manus componant, quàm vt cordi inuigilent, vt id semper purum seruent, & sursum erectum ad Deum. Quanquam idem etiam nonnunquam illis vsuenit ex animi candore, bonitate, simplicitate ac innocentia, qua ipsi alios non obseruãt curiosè, nec de vllo malè cogitant, non aduersum alios commouentur: atque ita etiam alios omnes putant esse sui similes candidos ac beneuolos. Vt plurimum etiam ita euenit, vt qualem se quisque sentit, tales putet esse & cæteros. Vnde sicut qui improbus est & fraudulentus, aut eiusmodi vitijs & passionibus impugnatur vel subiacet, ille plerumq; est meticulosus, & suspicosus erga alios, quod & ipsi tales sint: sic ediuerso qui simplex, innocens & fraudis expers est, de omnibus bene sentit, & omnibus bene confidit.

Paradigma amoris insani.

1. Reg. 11.

Amori vero proprium quid sit.

Amor verus quales sui possessores efficiat.

Simplicitati veræ propriũ quidnam sit.

Quando igitur illi, de quibus nobis sermo est, extra seipsos in Deum amore abstrahuntur, fiunt sui ac morum suorum naturalium, quibus tamen non sit adiunctum peccatum, immemores ac incuriosi: siquidem non obseruant seipsos, & faciunt interdum mira quædam amore eos impellẽte, quem reprimere aut cælare nequeunt, sed per signa quędam foras prorumpit, quibus alij diuini amoris imperiti vel expertes immerito offendũtur vel scandalizantur ac temere eos iudicant & contemnunt, stultos eos aut deliros, vel insanos & phantasticos aut hypocritas appellantes: sicque fit vt istiusmodi corrupti homines licet se valde bonos & bene moratos putent, admodũ Deo inuisi & execrabiles reddantur, eo quod nec ipsi Dei amore præditi sint, & alios eo præditos despiciant ac persequantur, atque ex consequenti etiam proximi charitatem non habeant, quem contemnunt. Qua re certè grauiter peccant. Si enim nec malos licet despicere, tametsi vitia eorum odisse debemus, quanto minus boni spernendi sunt? Illi verò grauissimè

Amicos Dei quinam persequantur ac offendant.

T VI
22

Deum offendunt, qui non ex errore, sed malitia & inuidentia alios persequuntur, eisq; detrahũt, quos tamẽ bonos esse & vitam inculpatã ducere non sunt nescij, ac nihilominus stimulãte inuidia illis derogãt & obloquuntur, eo quod ipsi tales non sint, aut illis sint impares, vel inhonorati. Sed de his satis dictum sit. Alterum amoris igniti signum est, quod non potest satiari qui illo ardet, loquendo & audiendo de eo quem diligit: quia *ex abundantia cordis os loquitur*. Qui ergo libenter de Deo miscent colloquia, quosque iuuat audire de illo, hoc ipso significant se amare Deum. Contra qui cum tædio & impatientia percipiunt, si quid de Deo dicatur: alacres autem & attenti sunt ad percipienda vana, scurrilia, pernitiosa, hi nimirum satis declarant se aut parum aut nihil amare Deum. Quo tamen morbo proh dolor penè omnes laboramus. Futilia vltro citroque fundere & haurire verba, colloqui de supervacaneis mundi rumoribus, de aliorum vitijs sermonem protrahere, & id genus alia ac etiam peiora linguæ errata admittere iucundum nobis est, adeo vt præ eiusmodi confabulationibus sæpe etiam cibum, potum, somnum atque etiam propriam salutem & res serias negligamus, neque interim alicuius pensi habeamus, quod tamen nos magnopere curare oporteret, multis sæpe & grauibus tum nostras, tum alienas nos animas vulneribus conficere, neque grauissimam temporis pręciosissimi, quo nobis magna possemus bona lucrari, iacturam animaduertamus, aut si animaduertimus, tamen perinde nos id moueat, ac si nihil inde ad nos incommodi redeat. Quod reuera signum est euidens diuini amoris, vix tenuem nostris in pectoribus hærere scintillam. Vbi est thesaurus tuus ô Christiane, ibi est & cor tuum: & vbi cor tuum, ibi est & os tuum: Hoc est, quod tibi magis cordi est, quodque impensius diligis, de eo studiosius cogitas, & crebrius verba facis. Vnde est apud Diuum Ioãnem Chrysostomum: Hic amantium mos est, vt amorem suum silentio tegere non possint, sed prodant eum ac aperiant necessarijs amicis. Namque eius flammas intra pectus suum cohibere nequeunt. Itaque frequenter eum proferunt, vt ipsa narrandi assiduitate quoddam immensi amoris sui solatium capiant ac refrigerium. Hunc amorem igneum accepere Apostoli in Pentecoste in linguis igneis cuius ardore incitati totum peragrarunt orbem, & linguis igneis, id est, amore ardentibus prædicarunt Euangelium Christi. Hic idem amor fecit sanctos martyres etiam in tormentis confiteri Christum, & ab inuocatione ac prædicatiõe nominis eius ad mortem vsque minimè cessare: sicut de quibusdam memoriæ proditum est præcisis linguis nihilominus eos Domini virtute, cuius amore flagrabant, Christum prædicasse. Denique eodem amore inflammati Ecclesiæ præclari Doctores Paulus, Augustinus, Hieronymus atque perplures alij, scriptis suis Christum prædicarunt, & ad bene beateque transigẽdam vitam nos copiosissimè instruxerunt. Non poterat sonus linguæ eorum vbique terrarum audiri. Eam ob rem libris præstiterunt, quod voce non potuissent. Et iam mundus totus scriptis eorum plenus est, & plus quam mille annis eruditus. Et licet suo æuo etiam oris officium non neglexerint, longè tamen vberiorem fecêre fructum scribendo quam dicendo: quandoquidem latius patent ac propagata sunt eorum scripta, quam voces. Tertium amoris signum est, quod amor in amantiũ

Amor insatiabilis quid sit.

Matth. 12. Lucæ 6.

Amoris Dei signum infallibile quodnam sit.

Amoris secundi signa quænam sint.

Matth. 6.

Chrysost.

Mos amantium quis.

Actor. 2.

Amoris Dei fructus qui sint.

Libros scribendi quidnã sanctos Dei impulerit.

mātis pectore flagrantissimū excitat desideriū, vt possit adesse dilecto. Quod si non liceat illi perpetim adesse & cum illo permanere saltem vt possit illi colloqui, aut certe vel aspicere. Quod si nec id detur, cogit eum per loca discurrere, atque eorum siue locorum, siue hominum præsentia & consuetudine delectari, quibus nouit dilectum esse vsum familiariter. At vero si nihil horum concedatur, si quod habet dilecti munusculum aut monumentum, sæpius id contemplatur, atque illius aspectu interim fouet & recreat amorem suum. Potest id probari etiam exemplis quotidianis amicorum eiusdem sexus, inter quos socialis & vehemens feruet charitas. Euidentius autem colligi licet ex amore carnali inter duos disparis sexus sese mutuo amantes, qui pro sui amoris temperanda insania, si non liceat aspectu aut colloquio mutuo perfrui, munuscula vicissim data & accepta contemplantur, osculantur, & interim præ amore puerili ac stolido etiam lachrymas fundunt. Porro euidentissimè id constat, non tamen nisi perfectis, ex amore diuino, quo qui multum feruent, mirum est quantopere cupiant dissolui, & esse cum Christo, illum facie ad faciem videre, illo perfrui, cum illo manere semper. Quod cùm non possint nisi moriantur, etiam mors ipsa illis optatissima est, sicut scriptum est: Sancti mortem habent in desiderio & vitam in patientia. Exemplum huius habemus in Apostolo Paulo, cuius si vultis nosse desiderium, verba audiatis. Ait enim de seipso. Cupio dissolui, & esse cum Christo. Et: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* Habemus itidem exemplum in Dauid rege sanctissimo, cuius ista sunt verba: *Quomodmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.* Si cui placet, legat totum illum Psalmum & videbit feruentissimo amore velut ebriam animam. Quid vero dicemus de Baptista Ioāne? qui vt fuit omnium sanctissimus, ita haud dubiè totus mirum in modum aspirauit ad conspiciendum præsentem Dei vultum. Inde est quod etiam martyres, quidam vsque adeo mori fuere parati pro Deo & iustitia, vt ipsi etiam vltro se prodiderint. Denique sancti omnes eiusmodi feruent Dei desiderio idque dum compleatur, interim sese consolantur alloquendo eum precibus continuis, audiendo eum loquentem sibi in scripturis, commemorando dona & beneficia illius, ac potissimum sæpius accedendo ad sacram communionem in qua summum & excellentissimum nobis præstatur monumentum amoris diuini, vbi habent eum quem diligunt reuera præsentem, licet non eo modo omnes sentiant ac fruantur, sicuti est. Atque hinc potest colligi, eum in quo mundi appetitiones extinctæ sunt, & cælestia feruent desideria, cui mors in votis est, eo nomine vt possit esse cum Christo, quique nulla ex re maiorem capit consolationem, quam ex venerabili sacramento, certo posse confidere verò se Dei amore præditum esse. Quibus tamen quisquis se carere sentit, explorare debet causas quamobrem careat, ijsque cognitis, corrigere sese, & Dei gratiam implorare.

Amor vehementius quis.

Philipp. 1. 1. Cor. 13. Gregorius. Philip. 1.

Rom. 7.

Psalm. 41.

Amorem Dei verum augeri per sacram cōmunionē.

Quartum signum amoris huius est, quod amans cupit modis omnibus cum quem amat honorare, extollere, prædicatione & laudibus efferre, alijs amabilem efficere ac commodare: eius iniuria & contemptu dolet acerrimè, atque eius honore summè lætatur. Hoc signum

Amor vt amatum honore affici cupiat.

T VI
22

indiscriminatim est in illis qui honestè & qui turpiter amant. Siquidem neutri æquanimiter ferre possunt, vt aliquid dicatur mali de eo quem diligunt, tantum abest, vt aliquid illi mali fiat. Atqui longè præclarius in illis id cernere licet, qui Deum perfectè amant, quorum est hoc summum desiderium, eoque nocte ac die conantur, vt Deus cognoscatur, laudetur, ametur, honoretur ab omnibus, eius voluntas fiat, eius præcepta seruentur. Nec hoc labore fatigantur: & si videant ab alijs itidem Deum amari & honorari, maximè exhilarantur: si verò contemni eum animaduertant, dolent acerrimè. Posset id multis sanctorum exemplis confirmari, quos admodum cruciauit contemptus Dei, & præcipuè exhilarauit cultus & honor Dei, quem vnicè charum habebant. O quam longè absunt à syncero Dei amore, qui consilio vel auxilio suo perdunt animas quas Christus redemit sanguine suo, illiciendo eas ad peccata quibus offenditur Deus: aut qui deliberata ratione siue proprijs, siue alienis delectantur peccatis, qui iactitant sese de malis suis. Sed eos missos faciamus. Quintum signum est, quodis qui perfectè amat, cupit & sese & omnia sua impertiri illi, quem diligit: est illi vna cum eo voluntas: non eum vult contristare, vel offendere: facitque & patitur quicquid potest, ne illum offendat. Id verò maximè proprium est amori diuino, quo quisquis feruet, donat sese & omnia sua Deo ac diuino honori & voluntati, adeo vt mori malit, quod est etiam ad salutem necessarium, quam peccatum aliquod mortiferum, quo grauissimè Deus offenditur, perpetrare. Quanquam perfectus amor non solum mortiferum vitat peccatum sed omne etiam Dei beneplacitum studet exequi. Ita nimirum Baptista Domini Ioannes libentissimè vitam contempsit temporalem ob amorem Christi, malens tyranni iussa contemnere, quam Dei. Cuius exemplo nos charissimi instruimur, nihil nobis Dei voluntate antiquius esse debere. Hominibus placuisse parum prodest: sæpè verò & nocet plurimum. Deum autem offendisse non potest non obesse grauiter. Itaque cum omnibus Dei amicis moriamur vitijs & perturbationibus nostris, atque priuato & vitioso calcato amore, studeamus in nobis augere Christi feruentem amorem, qui quanto in nobis fuerit feruentior, tanto erimus in cælis beatiores & Christo coniunctiores, eodem ipso præstante, cui est cum Patre & Spiritu sancto omnis honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Amor communicatiuus quis dicatur.

IN FESTIVITATE NATIVITATIS GLORIOSISSIMÆ SEMPER VIRGINIS MARIÆ, EPISTOLAM & EVANGELIVM CVM PARAPHRASI & EXEGESI QUÆRE IN FESTO CONCEPTIONIS EIVSDEM.

SERMO I. IN EADEM SOLENNITATE.

Quo iure Beata virgo Maria domus Dei dicatur & sit.

Sapien. 7. SApientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem, Prouerbiorum IX. Cum omnium sit artifex sapientia, fratres mei, omnem habens virtutem, per quam omnia etiam constent, vnum tamen operum eius cæteris est

ris est præstantius. Vnum erexit ædificium, quo non modo se, id est, sapientiam, verum etiam virtutem ac benignitatem suam nobis, & id quidem excellentissimè monstrauit. Siquidem ædificauit sibi domum non vtcunq; pulchram, non mediocriter nobilem, sed nobilitate excellenter insignem, excellentia mirabilem, dignitate singularem. Multas sanè construxerat antedomos, nec vlli creaturarum non prouiderat habitaculum, angelis dans cælum (& hæc est domus gloriæ) dæmonibus & hominibus condemnatis infernum (& hæc est domus iustitiæ) bestijs vero pro patria assignauit mundum, quarum tamen, cuiuis proprium segregans habitandi locum, piscibus dedit æquor, volucribus aëra, cæteris ferè omnibus terram. Et hanc bestiarum patriam homini lapso interim dedit pro pœnitentia agenda in carcerem, qui in exilio modo versatur, aliquando transferendus ad alteram domum, videlicet aut angelorum, aut dæmonum, vtram meruerit, cunctis igitur ad hospitia locatis, hoc vnum superfuit, vt sibi quoque, quēadmodum cæteris, pararet domum, quæ cunctis præfulgeret ædificijs, quāto ipse, qui debet inhabitare, omnibus esset præstātior. Hæc autem domus, quam sibi ab æterno sapientia increata Dei Filius prouidit, & subinde amicis suis sanctis prophetis extruendam prædixit, nunc tandem omni splendore, omni decore consummatam, contuendam cunctis exhibuit, purissima est virgo Maria: quæ non ob hoc solum digna est dici domus Dei, quia eius mentem lux diuina inhabitare nunquam desijt, iterum dico non propterea solum est domus Dei, quod cum cæteræ animæ omnes in habitacula Dei creatæ vacillauerint, peccandoqúe inquinatæ sint, ipsa sola singularissimè electa, & præseruata quietissimum, mundissimum ac impertur-babile, atque id iuge Deo præbuerit cordis hospitium (quippe quæ firmissimè extructa septem Spiritus sancti donis, non aliter quam septem columnis fundata, nec labi poterat nec inquinari) Verum etiam & ob hoc maximè, quia in corpore eius, hoc est, in vtero thalami virginalis corporaliter nouem mensibus Deus ipse moratus, de carne eius tegimen sibi carneum, quo diuinitatis velaret naturam, supertexit. Hinc non iniuria venit tam præclaræ virgini, vt arca Dei, domus Dei, tabernaculum Dei, templum Dei, thalamus Dei, sacrarium, aula atque ciuitas Dei, & dicatur & sit. Quo etiam nihil mirandum, si suum Deus ipse habitaculum, si suam domum, si suum thalamum extruxerit magnificentius, ornauerit splendidius, exaltauerit glorioſius, quandoquidem angelis cælum tam immenso lumine choruscum, & mortalibus tot varietatibus venustatum donauerit mundum. Prædixerat autem iam olim in persona Dauid, quanta foret eandem gloria illustraturus, quando sub typo materialis templi de Maria loquens: domus (inquit) quam ædificari volo, talis esse debet, vt in cunctis regionibus nominetur. Cæterùm, quælibet domus censenda est præstare gloria maiori, quāto nobilitate, mundicia, pulchritudine, ornatu, dignitate, vtilitate magis enituerit. Porro, nobilis tum dicitur domus, cum materia nobili precioſaqúe extructa fuerit. Munda, si absque sorde. Pulchra si decenti figura, ordineqúe venustetur. Ornata, si decori schemative, quod primus indidit artifex, splendor cultusve alius accedat, vtpote aurata seu depicta. Digna verò dicitur, quanto Dominū in se habuerit præstantiorem.

Domus diuersæ à Deo constructæ.

Quo iure Maria domus Dei dicatur & sit.

Exod. 25. Genes. 28.

Domum glorioſam efficientia quinq; quæ sint vtq; fuerint in Maria.

T VI
22

Psalm 92. Psalm 86. tiorem. Vtilis tandem dicitur domus, si loco congruo, si quæstuosa fuerit sita, & si multis prosit. His omnibus præeminere noscitur domus hæc, quam decet sanctitudo, domus quam fundauit & dedicauit sibi altissimus. Est enim

Nobilitas B. Mariæ quanta. nobilissima, quippe ad cuius ædificationem nihil, quod apud Hebræos olim redoleret nobilitatem, non confluxerit. Tria sunt, è quibus fit omnis fœmina nobilior. Ex genere, sponso & prole. Si Mariæ genus quæritur & ordo, de parentibus est nobilissimis, videlicet sacerdotali, regio, prophetico, & patriarchali stemmate descendens. At si à sponso nobilitatem quæritis (Ni & inde, vt dixi, mulieres illustrantur) Maria sponsum habet longè nobilissimum, à quo fœcundata est, Spiritum sanctum. Porro si à prole, quia arbor ex fructu quoque probatur nobilior, Filium habet non solũ cæli terræque regem, sed quo maior esse non potest, Deum. Est etiam mundissima, profecto omni carens labe, tanta nitens puritate, qua sub Deo maior nequeat intelligi. Pulcherrima est autem omni venustate pollens, elegantissima, dulcis & omnium oculis gratiosa. Ornata præterea gratiarum & virtutum omnium donis, adeo vt nihil sit decoris, nihil candoris, quod non vel excellentissimè fulgeat in ea. Porro dignitatem eius quis explicare, imo quis intellectu comprehendere potest? Quandoquidem, qui creauit eam, requieuit in tabernaculo eius. Natus est ex ea, qui fundauit eam altissimus. Itaque hanc domum sapientia ædificauit sibi. At nunquid & soli sibi? Cuperem & ego familiaris esse domus tam speciosæ, tam amœnæ, tam dulcis, tam amabilis, tam denique decoræ. Quid ni cuperem? Nempe si definiente Philosopho domus dicitur, quia defendit à caumatibus & pluijs, iuxta hoc Maria domus est descendens non à caumatibus, hoc est, ab internarum tentationum, ab ignitis diaboli iaculis, & pluuijs, id est, à tribulationum (quæ ab extra nobis supernueniunt) inundatione, à procellosis, videlicet huius vitæ fluctibus, quis iam non præsidium in ea domo sibi exopter donari, nisi qui propriæ nescius miseriæ, propriæ imbecillitatis, calamitatisque ignarus, sua damna non sentit, opem non petit, dignus planè qui pereat? Est igitur Maria domus Dei, & est nostra. Aedificauit planè sibi eam soli, in qua habitaret, ædificauit verò & nobis, vt nos repararet, tueretur, saluaret. Siquidem propterea factum est nobile hoc ædificium, vt quod de priori opificio Dei erat deformatum, huius adminiculo reformaretur. Angelorum namque creatus numerus permultis cadentibus fuerat minutus: & homine primo lapso, tuta natura infecta iacebat & infirmata. At ædificata est Maria, cuius fructu angelorum ruina repleretur, humana natura renouaretur, quæ cum Dei foret mater, ange orum esset etiam regina, dæmonum hostis & deprædatrix, mundi Domina, lapsorum subleuatrix, desperantium fiducia, mœrentium consolatrix, omnium denique in hoc mari magno inter quascunque tentationum procelias placidissimus naufragantium sinus, & cunctorum quantalibet tribulatione, angustia pressi fuerint, ad se currentium domus refugij hospitium que misericordiæ. Ad hanc domum confugiens nemo non saluatur: quicunque enim ad ipsam se receperit, protectionem inueniet aut requiem. Quis enim vnquam auditus est aduersitate, tentatione aut fortuna quantumuis contraria iactatus, cui ad hanc domum misericordiæ, cui ad xenodochium pietatis, cui ad Mariam confugienti

Tria fœminã nobilitantia quæ sint.

Matth. 7.

Mundicia.

Ornatus.

Dignitas. Eccle. 64.

Domus quid sit.

B Mariã non solũ esse domum Dei, sed etiam nostram.

Domus refugij hospitiumq; misericordiæ vt sit Maria.

gienti præclusus sit aditus, non adhibita consolatio, negatum subsidium? Quis adeo miser, cui inuocanti se opem non tulerit Maria? Quis adeo æruminosus, quem ad se respicientem non leuarit Maria? Aut quæ tandē domus locusve alius, quo egeni, exules, impugnati, afflicti, desolati confugiant liberius, recipiantur clementius, requiescant securius, potētius tueantur, dulcius foueantur? Nusquam profecto alibi minus diffidendum, nusquam maiori spe innitendum, quàm Mariæ. Quandoquidem nemo ad eam clamans non exauditur, nemo accedens repellitur, nemo in ipsa sperans decipitur.

Cæterum, vt nullo in loco tibi salutis opem defuturum agnoscas, si inter vndarum, i. tentationum tempestates periclitaris. Maria est tibi arca diluuij. Si vero in terra, hoc est, in tranquillo constitutus, & prioris vitæ peccatorum tibi conscius memor fueris, quia vir sanguinum es, atque ideo Dei iustitiam malorum vindicem contendis effugere. Maria vbi te salues tibi data est ciuitas refugij. Adde præterea, quod sicut extra arcam Noe tempore diluuij natantibus nulla erat spes viuendi relicta, ita extra hanc domum, ita extra huius virginis protectionem, quotquot in sinum miserationis eius non recipiuntur, in aquis diluuij, id est, tentationum fluctibus perire necesse est. At verò ciuitatem refugij ipsam idcirco dixerim, quod non modo illis (vt olim sub Moyse figurabatur) qui nolentes sanguinem fuderūt, verùm etiam voluntarijs homicidijs, hoc est, vltro peccantibus (quandoquidem *misericordia Domini plena est terra*) facta sit propugnaculum vitæ, custos salutis & tutissimū (quo à facie iræ Dei fugiatur) immunitatis asylum. Quamobrem haud prorsus absurdè tribuitur ei, quod canimus ex Propheta: *Vrbs fortitudinis nostræ Sion, saluator, ponetur in ea murus, & antemurale.* Hæc autem omnia beatissimæ Mariæ tribuimus, quia & Filius eius vult eam ab eadā matre, & per suam matrem habere, non vt iam euacuatus sit Christus, sed quæ ipse dat, ab ipso expectamus, accipimusq;, per suam (vt sic loquar) eleemosynariam, cui hæc misericordiæ commisit officia, vult nos eadem recipere.

Genes. 6.

2. Reg. 16.

Genes. 7.

Arca diluuij cur vocetur B. Maria.

Cur dicatur ciuitas refugij.

Num. 35.

Psalm. 18.

Esaiæ 26.

Cur hæc omnia tribuātur B. Mariæ.

Liquet postremo ex his omnibus, quam conueniat Mariam domum dici, quando nec vltima conditio domus (quam huc vsque distulit inestigandam ei defuerit. Dixeram nanque ad glorioſam pertinere domum inter alias conditiones, esse vtilem multis, aut quæstuoso loco sitam. Verè omnibus vtilissima est Maria, nedum multis, loco etiam est maximè congruo sita inter Deum & hominem media, aduocata nostra, quæ iram Dei auertat à nobis, gratiam Dei adducat nobis: promptuarium denique frumenti, cellarium vini & olei, & apotheca omnis medicinalis vnguenti. Domus, in quā recondidit nobis Deus gratiarum dona, consolationum vnguenta, aromata virtutum, cunctorumq; pariter morborum medicamina: vt quicquid nobis defuerit, quicquid necessarium extiterit, inde hauriamus, adeo vt etiam in hac vita cum Psalmista Christo verè de hac domo dicamus: Implebimur bonis domus tuæ. At quid dixerim implebimur, cum significantius scriptum sit, Replebimur, hoc est, non semel tantum, sed iterum atque iterum, vt in peccando exinanimur, ita pœnitendo gratiarum donis per Mariam replebimur, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui est benedictus in secula, Amen.

Psalm. 64.

T VI
22

SERMO II. IN EADEM SOLENNITATE.

Quantis præconijs extollenda sit beatissima Dei genitrix virgo Maria: quibusque magno gaudio fuerit illius purissima sanctissimaque Natiuitas.

NOua lux oriri visa est, gaudium, honor atque tripudium apud omnes populos, Hester VIII. Non est facultatis humanæ dilectissimi fratres, quamdiu in hoc mortali corpore viuitur, plenè pertingere posse ad laudem gloriosæ virginis matris Dei quæ omnium hominum & voces excellit, & superat intellectum. Quis enim mortalium, nisi diuino illustratus oraculo, de vnica Dei & hominis genitrice quicquam modicum vel grande præsumat edere? imo quis non timeat hanc pollutis labijs nominare, quam Pater misericordiarum, & ante secula Deus perpetuam destinauit in virginem, dignissimam filius præelegit in matrem, Spiritus sanctus nouæ gratiæ præparauit in domicilium? Quibus laudibus seruitus hominem efferret reginam angelorum? quæ præconia dilatet mortalis angustia, vel officia subministret, cui cælestia parent & famulantur obsequia? Et quamuis nec dignè, nec sufficienter laudare possimus admirandam Dei genitricem, sanctissimam virginem, non tamen omnino est abstinendum à laudibus, præsertim cum scriptum sit. *Sacrificium* (inquit Dominus) *laudis honorificabit me, & illic iter, quo ostendam illi salutare Dei.* Si ergo laus Dei est iter ad visionem Dei, in qua consistit æterna felicitas, imo si laus Dei est exercitium beatorum in patria, secundùm illud, Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te, sequitur quod laus Dei est quædam figura, vel prægustatio, vel initium æternæ felicitatis in via. Quomodo autem implere possumus, quod nobis præcipitur, *Laudate Dominum secundum multitudinem magnitudinis eius*, si non quod nobis facilius est, laudauerimus eum in sanctis eius, & maximè in matre eius? Et quamuis scriptum sit, quod non sit speciosa laus in ore peccatoris, hoc est, quod illorum laus non sit accepta, quorum vita Deo est contraria, tamen qui seipsos peccatores agnoscunt & dolent, qui seipsos humiliant & deprimunt, Deum verò in se, vel in sanctis suis exaltant, honorant & prædicant, hoc ipso veniam merentur & gratiam. Et ideo charissimi inuocemus beatissimam virginem de qua iam loqui, & quam laudare cupimus, vt gratiam nobis impetret à Deo, nobis loquendi vobis audiendi ea quæ spectant ad Dei gloriam & suum honorem, dicentes: Noua lux oriri visa est, &c. Charissimi fratres hæc verba habentur in libro Hester secundùm literalem sensum de Iudæis: qui erant in regno Assueri regis Mædorum & Persarum, super quos data fuerat sententia, vt omnes certo die interficerentur. Sed regina Hester intercedente apud regem & impetrante Iudæis salutem sententia mortis in eos lata, reuocata est, & in magnos honores & gratiam regis Iudæi recepti sunt. Quapropter ipsis secundùm verba prædicta, Noua lux oriri visa est, gaudium, honor & tripudium apud omnes populos: quia quodammodo à morte ad vitam reuocati sunt. Hoc breuiter sit dictum de literali sensu, quam qui scire plenius voluerit, legat totum librum Hester. Mysticè autem non inconuenienter applicantur ortui beatissimæ virginis, cuius figuram Hester regina tenuit: quæ scilicet vir-

Mariam Dei matrem neminem posse dignè laudare.

Psalm. 49.

Laudare Deum quam sit actus nobilissimus.

Psalm. 150.

Eccle. 15.

Hester 8.

Hester quinã signet bea-

cet virgo Maria impetrauit, & impetrat nobis quotidie vitam gratiæ, qua etiam mediante abolita est sententia æternæ mortis promulgata in omnes filios Adam propter peccatum primorum parentum nostrorum, ita vt per natiuitatem eius, quæ foret nostræ salutis procuratrix, merito quasi noua nobis lux oriri visa sit: quapropter gaudium honor & tripudium apud omnes populos. In istis autem verbis duo nobis insinuantur: Primum est nascentis virginis sanctitas dum dicitur: Noua lux oriri visa est: Secundum, natiuitatis iucunditas vbi subiungitur gaudium & honor atque tripudium. Primo innuitur nobis sanctitas, siue puritas virginis Mariæ per hoc, quod comparatur luci, licet enim omnes qui sunt in gratia Dei, lucis nomine appellentur, (sicut Dominus dicit: *Vos estis lux mundi.* Et in libro Prouerbiorū: *Iustorum semita quasi lux splendens procedit & crescit vsque ad perfectum diem*) tamen beata Maria excellentiori modo lucis nomine demonstratur: quæ sua claritate omnes præcellit, ita vt etiam ipsi non inconuenienter adscribatur illud libri Sapientiæ: *Candor est lucis æternæ & speculum sine macula.* Splendor enim dicitur quantum ad puritatem mentis, & speculum sine macula, quantum ad honestatem carnis. Tanta enim erat honestas illius luminosi speculi, vt non solum in se immaculatum foret, sed etiam ab omnibus inspicientibus expelleret omnes motus inhonestos, ita vt nemo vnquam intuentium pulchritudinem honestissimam & decentissimam virginis Mariæ, potuerit scandalizari ad iniquè vel turpe aliquid cogitandum vel concupiscendum, sed radius virginalis castitatis eius, & excellentissimæ sanctitatis omnium, intuentium corda casta efficiebat. Vnde & Ioseph beatissimus quanto plus & familiarius cum ea loquebatur & conuersabatur, tanto castior efficiebatur. Et piè credendum est hoc non solum de castitate, sed de omni etiam virtute, ita vt etiam nemo erga eam illicitos motus habuerit intuens eam, scilicet displicentiæ, inuidiæ, iræ, &c. Rectè autem comparatur luci multiplici ex causa: Primo quia sicut lux in substantia sua puritatem habet, ita beata virgo omnimodam puritatem habuit semper: & id quidem excellentissimè, quia in vtero matris suæ fuit ab omni macula & ruga præseruata peccati, in primo scilicet instanti suæ conceptionis. Et non solum fuit (sicut Bernardus dicit) ante sancta quam nata, sed præ omnibus alijs sanctis sancta, præter & citra Christum, præ omnibus alijs gratia præuenta, & sic sancta, quod nunquam peccare potuit mortaliter aut venialiter, quia ita confirmata est, vt non posset ruere in aliquod peccatum. Legitur de Hieremia & de sancto Ioanne Baptista, quod fuerint sanctificati in vtero materno sed longè maior fuit sanctitas beatæ Mariæ. Nam sanctus Ioannes & Hieremias fuerunt ita sanctificati, quia fuerunt purgati à culpa originali: acceperunt quoque gratiam Dei tam efficacem, quod confirmati in hac gratia, non potuerunt peccare mortaliter. Beata autem Maria sic fuit sancta, non quod purgata fuerit à culpa, quia non habuit culpam, sed sancta fuit, hoc est, maiori inundatione perfusa diuinæ gratiæ, & adeo cõfirmata, quod nec mortaliter nec venialiter potuit vnquam peccare. Vnde dicit sanctus Bernardus: Puto quod gratia copiosior sanctitatis in ipsam descendit quia non solum ipsius ortum, sed omnem eius sanctificauit vitam, vt deinceps esset immunis ab omni peccato, quod nulli inter natos mulierum creditur datum.

tam Mariam Dei matrem.

Rom. 5.

Matth. 5. Prouer. 4.

Luci vt comparetur virgo Maria.

Sapien. 7.

Honestas B. Marię quanta fuerit.

Motus vitiorum vti B. Maria in alijs fręnauerit.

Luci vti comparetur beata Maria.

Bernard.

Hierem. 1. Lucæ 1.

Bernard.

T VI
22

datum. Nam de omnibus nobis legitur: *Septies in die cadit iustus.* De ea verò
Prouer. 24. in Canticis scribitur: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.* Et san-
Cant. 4. ctus Hieronymus: Quicquid in Maria gestum est, totum sanctitas & puritas
Hieronym. est. Et Anselmus: Decuit vt Maria tanta puritate niteret, qua sub Deo nequit
Anselmus. maior intelligi. Et Bernardus: Tanta eius mentis & corporis fuit puritas,
Bernardus. vt ei non audeat se comparare angelica dignitas. Et propterea non solum
dicitur lux, sed etiam noua lux, quia nec priorem visa est habere similem in
puris creaturis, nec sequentem. Idcirco Salomon in spiritu eam præuidens,
Cant. 6. admiratus est eius puritatem & claritatem dicens? *Quæ est ista, quæ progreditur*
quasi aurora consurgens, pulchra vt luna, electa vt sol? Secundo B. Maria conueni-
enter comparatur luci: quia sicut lux omnibus se communicat, & mox vt
B. Maria vti omnibus se inuocantibus subueniat. oritur vbique se diffundit per totum orbem, sic beatissima virgo plena gra-
tiarum & misericordiarum omnibus beneficia sua impartitur, & se ad sub-
Sapien. 6. ueniendum eis exhibet semper paratam. Vnde in libro Sapientiæ de ea dici-
Eccle. 24. tur: *Præoccupat eos qui se concupiscunt, vt se prior illis ostendat.* Et in Ecclesiastico,
Ipsa clamat. *Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris & agnitionis, & sanctæ spei.*
Transite ad me omnes qui concupiscitis me, & à generationibus meis implemini, &c.
Bernardus. Vnde ad beatam hanc virginem dicit D. Bernardus: Sileat misericordiã tuã
virgo beata, si quis te inuocatam in necessitatibus suis sensit sibi defuisse. Non
B. Maria, cur sit adeo misericors erga miseros peccatores. est autem mirum beatam virginem totam affluere & effluere misericordia
& pietate: quia ipsa virgo beatissima summè communicauit proprietatẽ di-
uinæ misericordiæ præ omnibus alijs creaturis, eo quod est Deo proxima
præ omnibus, & coniunctissima. Vnde sicut propter peccatores Deus homo
factus est, ita propter eosdem B. Maria mater Dei facta est. Ergo sicut, teste
Psal. 144. Psalmista: *Suauis Dominus vniuersis, & miserationes eius super omnia opera eius:* &
sicut canitur in Collecta, Deo proprium est misereri semper & parcere: sic
Reginam esse misericordiæ & pietatis mãtrem cur proprium sit B. Mariæ. beatæ virginis proprium est officiũ: quod sit regina misericordiæ & pietatis
Bernardus. mater, in qua Pater misericordiarũ, & Deus totius consolationis, fons pie-
tatis infinitæ requieuit, & ipsi virgini Mariæ diuinæ bonitatis pietatem cõ-
municauit. Vnde Bernardus de hac in sermone quodam ait: Quid mirum si
pietatem exhibent viscera Mariæ? Nonne qui pomum in manu sua tenuerit
dimidia die, reliqua diei parte pomi seruabit odorem? Quantum ergo visce-
ra illius virginis virtus pietatis affecit, in quibus nouem mensibus requieuit
ipsa pietas? Et iterum idem Bernardus: O maximè pia, ô multum admirabi-
lis Maria: tu nec nominari potes, quin statim accẽdas, nec cogitari, quin sta-
Origenes. tim recrees affectus diligentium te. Et quid dicit antiquus Doctor Origenes?
Scio, inquit, quod si beata virgo pulsata fuerit, necessitati nunquam deerit,
misericors enim est, & plena gratia. Et ideo continere se non poterit, quin
misereatur inuocanti. Quare? Quia Dominus noster Iesus Christus in cruce
moriens, & testamentum condens, nos omnes beatæ virgini legauit in filios,
& ipsi mandauit, vt esset mater & adiutrix nostra, quando dixit ei de Ioan-
ne, & non solum de Ioanne sed de omnibus nobis Christianis sub persona
Ioan. 19. Ioannis figuratis, *Mulier ecce filius tuus,* scilicet quem custodias, dirigas, iuues
&c. Et Ioanni, ac cuilibet nostrum. Ecce mater, inquit Christus, tua, quã ve-
nereris, diligas, cui obedias, ad quam confugias, cui necessitatem tuam expo-
nas, & à qua auxilium postules, expectes, & accipias. De hoc admodum con-

solato-

solatoriè loquitur S.Bernardus, dicens: O verbum omni acceptione dignũ. Si enim Maria est mater nostra, ergo Iesus est frater noster, ergo & Pater eius cælestis est Pater noster. Ergo regnum eius est hæreditas nostra: quia filij, ergo & hæredes. Sed ad propositum reuertamur de Maria. Ipsa communicat omnibus suam pietatem, nulli denegat miserationem, nulli inuocanti se nõ præstat auxilium, præsertim cum omnia habeat, quæ necessaria sunt ad mediatricem vel exoratricem quia potest iuuare nos, scit quomodo iuuare nos debeat, & vult nos iuuare. De his iterum S.Bernardus: Non deest, inquit, Mariæ potestas, quia mater est omnipotẽtiæ: nec impetrandi industria, quia mater est sapientiæ: nec voluntas, quia mater est misericordiæ. Ergo cũ ipsa scit, potest & vult, & non solum vult, sed etiam desiderat nos iuuare, nobis benefacere: cur ergo timemus, vel negligimus accedere ad thronum gratiæ eius, cum S. Augustinus etiam dicat: Scio me non posse, nisi spontè velim, scilicet, per propriam negligentiam, perire præ pietate Mariæ, cum ipsa sit humillima, beneuolentissima, compatientissima, liberalissima, gratiosissima & promptissima, quæ neminem spernit, quæ omnes suscipit. Vnde S.Bernardus. Reuolue diligentius historiæ euangelicæ seriem, & si quid increpatorium, si quid durum, si quod denique signum vel tenuis indignationis occurrerit in Maria, de cætero suspectam eam habeas, & accedere verearis. Cõsidera diligenter, & si verè plena omnia pietatis & gratię, plena mansuetudinis & misericordiæ, quæ ad Mariam pertinent inueneris, age gratias ei, qui talem tibi mediatricem benignissima miseratione prouidit. Deniq; omnia omnibus facta est, omnibus misericordiæ sinum aperit, vt de plenitudine eius accipiant vniuersi, captiuus redemptionem, æger curationem, tristis cõsolationem, peccator veniam, iustus gratiam, angeli lætitiam: deniq; trinitas gloriam, filij persona carnis substantiam, vt non sit qui se abscondat à calore eius. Si Paulus pro omnibus gerit solicitudinẽ, sicut mater pro filijs, dicens: *Filioli mei, quos iterum partu rio, donec formetur Christus in vobis.* Et alibi scribit Philippensibus, quomodo eos habeat in corde suo. Et ad Corinthios ait: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror?* Quomodo Maria, quæ quodammodo tota versa est in misericordiam, non omnium miserebitur? Ideo exclamat S. Anselmus dicens: Felix Maria: tu peccatorem toti mundo despectum materno affectu amplecteris, nec deseris quousq; Deus per te placatus, ipsum gratiæ suæ reformârit. Et iterum: O dulcissima & beatissima virgo Maria, sicut omnis peccator à te auersus & à te despectus necesse est vt intereat, ita omnis peccator ad te conuersus & à te respectus, impossibile est vt pereat. O quã multa essent exẽpla dicenda, quot peccatores erepti sint & quotidie eripiãtur per Mariã de faucibus inferni. Et reuera iam mũdus diu interisset propter peccata hominũ nisi eũ Maria precibus sustẽtaret. Vnde Fulgẽtius. Diu, inquit, cælũ & terra ruissent, si nõ Maria precibus sustentasset. Tertio, sicut lux omnia clarificat sua pulchritudine, eo q; lux (dicẽte Ambrosio) efficiat vt cuncta visibilia appareant pulchra & laude digna: ita B. virgo Maria sua illustratione facit opera nostra conspectui Dei grata. Vnde consultissimum est, opera nostra Deo offerre per manus Mariæ, si ea volumus esse accepta quia etsi vilia & exigua in se sunt, tamẽ propter offerentis dignitatem, scilicet Mariæ accepta erunt. Plurimum etiam

Bernardus.

Rom 1. B. Maria vti omnibus cõmunicet pietatis officia.

Bernardus.

Augustinus.

Bernardus.

B. Maria vti omnibus omnia facta sit. Ioan.1. Psalm.18.

Galat.4. Phil.1. 2.Cor.11.

Anselmus.

Idem.

B. Mariã suis precibus sustentare totũ mundum. Fulgentius.

Ambros. Opera nostra per manus B. Mariæ Deo offerenda.

T VI
22

prodest opera nostra eius meritis & operibus sanctis vnire, vt à Deo recipiantur. Sicut enim aqua modica oblata regi, non recipitur nec potatur à rege, sed infusa & mixta vino fit quasi vinum, & sic bene potatur: ita opera nostra sunt aqua, merita beatæ virginis vinum, quibus si coniungantur, magnam habent gratiam apud Deum. Quarto, sicut mediante luce cernimus, per quam viam incedere debeamus, & discernimus bonum à malo: sic mediante virgine benedicta cognoscimus, quo itinere ad æternam vitam pergamus. Vnde etiam ex interpretatione nominis eius, dicitur stella maris, vel illuminatrix. Ipsius etenim sanctissima vita est nobis stella, secundùm quam dirigimur vel instruimur in hac vita: sicut nautæ dirigunt se, vel regunt & cognoscunt viam secundùm stellam maris. Item vita eius est regula beatæ vitæ, & via lucida ad æternam felicitatem. Quinto, quia sicut lux est delectabilis ad videndum, & lætum hominem reddit, iuxta illud Ecclesiastici: *dulce est lumen, & delectabile oculu videre solem*: ita videre, imo etiam cogitare beatam virginem est dulce & iucundum, ô quam dulce, ô quam delectabile, ô quam desiderabile fuit S. Ioseph, S. Ioanni, & cæteris, qui familiariter vixere cum Maria, videre eam, in qua nulla macula, in cuius moribus nulla inhonestas, in cuius conuersatione nihil reprehensibile, sed gratiosa omnia, iucunda omnia, omnia sancta, omnia miranda, omnia munda, & ipsa dulcissima & pulcherrima fuit. O quam felices, qui meruerunt cum ea adhuc viuente in terris conuersari, eius pulchritudinem contemplari, ipsius vitam imitari, eius colloquijs recreari, eius moribus informari. Hoc sciebat S. Dionysius, qui multum instituit apud D. Paulum, vt liceret ipsi pergere Hierosolymam, & apud D. Ioannem, vt admitteretur videre beatam Mariam, dum per quandam fenestellam quasi occultè eam vidisset in oratione positam, & splendoribus diuinis rutilantem obstupescens dixit ad Ioannem: ô quam felix es tu qui paradisum habes in terris. Quam igitur iucundum, quam delectabile est eam videre modo glorioſam in cælis? Et hactenus quidem dictum sit satis de virginis huius sanctitate. Quod verò ad natiuitatis eius iucunditatem attinet, pro ea facit autoritas irrefragabilis Ecclesiæ, quæ canit hodie: Natiuitas tua Dei genitrix virgo, gaudium annunciat vniuerso mundo. Ex te, enim ortus est sol iustitiæ Christus Deus noster, qui soluens maledictionem, dedit benedictionem, & confundens mortem donauit nobis vitam sempiternam. Vbi notandum venit, quod natiuitas Mariæ gaudium attulit. Primo beatæ Trinitati, quia per totum mundum glorificatur & laudatur sancta Trinitas in Maria, vt testatur eximius beatæ virginis amator Bernardus dicens: Gaudet Deus Pater, quia hodie nata est sponsa ab æterno prædilecta, gaudet Filius, quia ei nata est mater, in qua humanam assumendo naturam delitiæ sunt sibi esse cum filijs hominum. Denique gaudet Spiritus sanctus, quia sibi nascitur habitaculum & templum gloriæ acceptissimum, per quod innumeras animas hominum lucrabitur maximè desperatorum, obstinatorum, & eorum qui alias nullo genere conuersionis possunt attrahi ad bonum. Secundo, hoc festum vel natiuitas gaudio est ipsi virgini Mariæ, quia nata est in maxima & suprema benedictione inter omnes puras creaturas. Nam maledictio primorum parentum non attigit eam: quandoquidem quando ipsa nascebatur, non erat ho-

B. Maria cur vocetur stella maris.

Eccl. 6.

B Mariæ visio quomodo vtrumq; vitiosum adficiat.

S Dionysij cupido videndi B. Mariam vnde.

Natiuitas B. Mariæ quibus nam quàm magnum gaudij attulerit. Bernard.

Prouer. 8.

Psalm. 20.

rat homo in toto mundo, qui esset sine peccato. Ipsa sola præuenta in benedictionibus Domini, pura, lucida, gratia omni & virtute plena, immunis fuit ab omni peccato. Ipsa erat quasi stella splendida & matutina in medio nebulæ, hoc est, aliorum hominum obscurorum. Vnde Augustinus: Cum de peccatis, inquit, agitur, nullam de matre Domini propter reuerentiam Domini, volo fieri quæstionem. Hoc ipsa infantula sciebat, quanta scilicet fecit illi Deus: quia habebat vsum rationis etiam in vtero existens. Tertio, gaudium fuit patriarchis & sanctis patribus in limbo, quia nata est quæ fieret mater Dei, regina cæli, domina angelorum, aduocata peccatorum, imperatrix omnium quæ in cælo & in terra sunt, proxima post Deum, suprema super omnes, per quam vel qua mediante ipsi liberandi essent de captiuitate inferni. Piè etenim credi potest, natiuitatem virginis Mariæ, quæ erat filia eorum, illis fuisse reuelatam pro consolatione eorum: sicut eius natiuitas ipsius parentibus Ioachim & Annæ fuit prænunciata in terris. Quarto, fuit iucunda angelis: quia nata erat per quam angelicæ ruinæ restaurarentur. Posteaquam diabolus cum multis sibi adhærentibus de cælo eiectus fuit, multæ sedes vacabant, quæ hominibus sanctis ad cælum assumendis replendæ erant: sed iam quinque millia annorum transierant & necdum aliquis ascenderat, donec illa virgo nata esset, quæ pareret eum, qui cælum aperiret, & viam faceret. Item vsque ad illud tempus angeli habuerunt regem Deum, qui est ab æterno, sed non habuerunt reginam: hodie nata est eis regina & domina: quæ res magnum eis attulit gaudium & celebritatem. Quinto, fuit gaudium magnum eius parentibus, quia cernebant adimpletum, quod eis erat per angelum prænunciatum & promissum. Gaudebant, quia de opprobrio sterilitatis erant liberati: gaudebant, quia poterant accedere ad templum, & sua munera cum alijs offerre: gaudebant, quod tam mirabili dono essent ditati. Non est maius donum & charius, quam proles, quam parentes diligunt plus quam seipsos. Sed quantopere gaudendum fuit de tali prole? O sancti Ioachim & Anna gaudete, gaudete inquam & nolite cessare à gaudio: quia in semine vestro benedicentur omnes gentes: in semine vestro saluabuntur & quæ in terris, & quæ in inferno sunt. Non sit vobis curæ, quia nata est filia potius quam filius. Nam hæc filia melior erit vobis & gloriosior, quam centum filij. Ipsa erit mater omnium saluandorum, & multitudo filiorum eius spiritualium vincet numerum stellarum cæli. Sexto, natiuitas eius gaudio est omnibus hominibus. Multi inueniuntur homines, qui nullam deuotionem, nullum affectum habeant ad Deum, & adeo sint obcæcati in peccatis, vt si possibile esset, vellent non esse Deum, ne peccata eorum puniret, sicque haberent peccandi licentiam & impunitatem. O quot talium sunt. Verum, vix aliquis inuenitur adeo durus (nisi totus versus sit in diabolum) vel adeo impius, qui nollet natam fuisse & iam esse pijssimam virginem Mariam: Vix inuenitur tantus peccator, quin aliquo pio sit affectu & fauore præditus erga matrem misericordiæ. Merito ergo omnes gaudere debent, quia orta est cæcis & qui in tenebris sunt lux, infirmis medicina, ignorantibus doctrina, aberrantibus via, peccatoribus venia, desperatis confidentia, desolatis lætitia, angelis regina, exulibus patria, reis aduocata, afflictis & miseris consolatio, & subsidium,

Eccl. 5. Augustin.

B. Maria vti patriarchis attulerit gaudium cæteris-que sanctis.

Natiuitas B. Mariæ vti patribus in limbo fuerit reuelata.

Natiuitas B. Mariæ vt fuerit angelis gaudio.

Natiuitas B. Mariæ vt eius parentes gaudio magno perfuderit.

Gen. 12. 18.

Natiuitas B. Mariæ vt sit gaudio omnibus hominibus.

T VI
22

omnibus saluandis ianua cæli, & totius mundi domina. Quæ vtinam suis meritis & precibus efficacissimis nos suo commendet Filio, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat per secula, Amen.

IN FESTO EXALTATIONIS S. CRVCIS, Epistola Beati Pauli Apostoli, ad Galatas capite V. & VI.

FRatres, Confido in vobis in Domino, quod nihil aliud sapietis. Qui autem conturbat vos, portabit iudicium, quicunque est ille. Ego autem fratres si circuncisionem adhuc prædico, quid adhuc persecutionem patior? Ergo euacuatum est scandalum crucis. Vtinam & abscindantur, qui vos conturbant. Quicunque enim volunt placere in carne, hi cogunt vos circuncidi, tantum vt crucis Christi persecutionem non patiantur. Neque enim qui circunciduntur legem custodiunt: sed volunt vos circuncidi, vt in carne vestra glorientur. Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi: per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.

Galat. 5.

Gal. 6.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

QVidam pseudoapostoli Galatis persuaserant, non posse eos saluos fieri, nisi iuxta legem Mosi circunciderentur. Quæ res non mediocriter illis obfuit. Itaque Apostolus præter sancti Spiritus mirabilem gratiam, etiam magno vsus est studio ad reuocandos illos ab errore, in quem per impios quosdam seducti erant. Ait ergo: Fratres, equidem ita de vobis mihi polliceor, nisi me fallunt omnia, planeque confido in Domino, qui facilè poterit veritatis notitiam vobis restituere, quod nihil aliud sapietis, neque sentietis, præterquam quod à me vobis annunciatum est. Qui autem conturbat vos nouitate doctrinæ, atque in aliud ab his quæ didicistis ex me, traducere vos conatur, portabit iudicium diuinæ vltionis, temporarium quidem, si resipuerit, æternum verò, si obstinato animo in errore perseuerit, qualis qualis demum sit ille. Obiter hic notandum, Ecclesiam nouis dogmatibus, id est, hæresibus perturbari. Talium namque fabricatores pleni sunt spiritu tartarico, qui cum sit ab vno summo Deo totus auersus, non nisi perturbationes & scandala excitare potest. Deus autem non est dissensionis, sed pacis autor. Fugiamus ergo eos, qui Ecclesiæ pacem & vnitatem lacerant, certi eos non duci spiritu Christi, qui non dissipare venit, sed congregare in vnum filios Dei, qui dispersi erant. Qui cum rogaretur à quodam, vt diceret fratri illius, diuideret cum ipso hæreditatem, noluit, sed ait: Quis me constituit iudicem super vos: tanquam diceret: Ego colligere veni, & tu me ad diuisionem hortaris? Ego autem, ait consequenter Apostolus, si circuncisionem patribus vsque ad tempus certis ex causis traditam, etiamnum velut necessariam ad obtinendam vitam æternam prædico, vt falsi quidam vobis persuadent, cur me adeo Iudæi ipsi persequuntur? Quibus

Ecclesia cur per nouas hæreses turbetur.

1. Cor. 14.

Ioan. 12.

Luce 12.

bus fi in hoc consentire vellem, vt legis obseruantiam affirmarem necessariam, pax summa mihi cum illis foret. Sed quia legalem circunciſionem ac superuacaneam, vbique me persequuntur, & ipsum quoque sanguinem meum sitiunt. Siquidem circuncisionem & legalia vim iustificandi habere prædicarem, iam crucis scandalum nullum esset. Iudæi enim hoc solo nomine offenduntur in prædicatione crucis Christi, quod dicamus per Christi mortem nobis esse salutem reparatam, cum illi per legem se saluos fore putent. Offenduntur autem siue scandalum patiuntur non nostro, sed suo vitio, quando potius remedium ex nostra prædicatione capere deberent. Itaque vitanda non sunt scandala, quæ aliena malitia, non ipsius rei merito suscipiuntur: quamquam propter pusillos cautè agendum est, ne scandali materia eis præbeatur. Offendebantur Iudæi prædicatione crucis Christi, & nihilominus vbique per Apostolos Christus annunciabatur. Sic etiam quamuis improbi benefactis nostris deteriores fiant, non propterea debemus minus benefacere. Vtinam autem, qui sua hæresi vos conturbant, ab Ecclesia penitus abscindantur, datique Sathanæ, discant non blasphemare. Sermo namque eorum vt cancer serpit. Vnde nisi abscindantur & eijciantur ex Ecclesia, multos suis pestiferis poterunt sermonibus corrumpere: vt merito nihil magis optandum sit, quam vt à corpore ecclesiæ ceu putrida membra rescindantur. Quicunque enim ex carnali circuncisione gloriam aucupantur apud homines, tanquam idcirco iusti sint, quod legis quasdam ceremonias obseruent, (quæ tamen post aduentum Messiæ in lege promissi antiquatæ sunt & abolitæ) ij nimirum cogunt vos circuncidi iuxta legis præscriptum: nec in hoc legis obseruantiam syncerè spectant, sed id tantum, ne crucis Christi persecutionem patiantur. Non enim ipsi circuncisionis studiosi legem Dei custodiunt, sed vt ex vobis tanquam sua arte in ipsorum ritus traductis gloriam habeant, ad circuncisionem capiendam vos adhortantur. Homines scilicet stultissimi & impudentissimi, qui cum Deum & eius legem in multis alijs contemnant, solam circuncisionem tam serio & obstinato animo buccis crepitantibus vobis ingerunt, non quo cupiant obseruari legem Dei, quem neglectui habent, sed vt in vestra carne glorientur. Nec aduertunt, quam vilis & angusta sit gloriosa, quam non in Domino, sed in carne aucupantur. Si autem diuinæ legis zelo ducerentur, primum quidem etiam in cæteris eam obseruarent, deinde non ita pertinaces essent in sua defendenda sententia, cum sciant ex ipsa lege quandoque legem abolendam esse, quantum ad externos illos ritus attinet. Sed glorientur illi quidem in carne vestra. *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi*, cuius pretioso sanguine & morte redempti sumus ab æterna damnatione, qui passus est pro nobis, relinquens exemplum nobis, vt & nos discamus crucem amplecti, non mundi gloriam & voluptates sectari. Per quem mihi mundus, id est, gloria, opes & delitiæ præsentis vitæ in crucem & nauseam versæ sunt, sicut & ego mundo, id est, mundo deditis hominibus, & quæ illi venantur, crucifixus sum, nihil eorum appetens, sed tanquam venenum exitiale fugiens, quæ illi toto cordis amore complectuntur in sui pernitiem sempiternam.

Scandala quænam minimè sint vitanda.

1. Tim 1.
2. Tim. 2.

Galat. 6.

Apocal. 1.
1. Pet. 2.

T. VI
22

EXEGESIS EVANGELII IN EODEM FESTO.

Ioannis duodecimo.

CElebramus hodie dilectissimi illam sanctæ Crucis exaltationem, quæ temporibus Heraclij Imperatoris facta est, quando is Cosdroam regem Persarum bello superatum interemit, & grandem Dominicæ Crucis partem, quam Constantini Augusti mater Diua Helena quondam apud Hierosolymorum oppidum honorificè reposuerat, sed impius Cosdroas, cuius iam meminimus, vt inde abstulerat, secumqúe in Persidem abduxerat, rursus ex Perside reduxit in locum pristinum, idque maximo cum honore & veneratione, exultãtibus Christianorum populis, quod Deus Omnipotens ipsis de feris gentibus concessisset victoriam, suæqúe ecclesiæ tam salutiferi ac vitalis ligni beneficium reddidisset. Si quis plura hinc nosse cupit, legat Chronographos: nos summatim tantum rem perstringere voluimus. Itaque in horum memoriam sancta Ecclesia catholica, cuius & institutor & moderator est Spiritus sanctus, in hanc vsque diem annis singulis pia cum deuotione & alacri studio huius iam dictæ exaltationis S. Crucis festũ obseruat: simul gratias agens Deo pro humani generis liberatione, quæ in hac præclara cruce confecta est, & ad memoriã reuocans illos tam diros cruciatus, tam sæua, tam acerba tormenta, tam ineffabiles angustias, & corporis ac animi dolores, quos olim in eadem cruce propter nos miseros, propter nos, inquam, & propter peccata nostra, benignissima voluntate, non vlla vel vtilitate vel necessitate sua Dei Filius perpessus est: miseratus scilicet pro sua erga nos indulgentissima pietate vicem nostram, qui protoparentis nostri illa tam voluntaria transgressione in tantam Dei Patris iram incideramus, vt nulla omnino consequendæ veniæ spes reliqua nobis esse posset, nisi idem ipse Dei Filius humanam in se naturam reciperet, & peccata nostra sua morte aboleret. Gratias illius tam profusæ, tam inæstimabili, tam nec sperandæ quidem benignitati, qua sic nedum potuit, sed etiam voluit, & quidem propensissimo ac ardentissimo desiderio nostræ succurrere necessitati, nostris mederi vulneribus, nostrosqúe sanare dolores. Merito igitur sancta Ecclesia non ingrata tantis beneficijs Dei sui, præcipua cum veneratione sanctæ Crucis festa colit, quandoquidem per eam tot nobis bona prouenêre. Sed iam ad Euangelij hodierni explanationem accedamus, in quo primum, id est, aduertendum, iustis ex causis ipsum hac die recitari, quando in eo Dominicæ passionis fit mentio, quæ in cruce consummata est. Ait ergo Dominus:

Ecclesiæ Catholicæ institutor & rector vt sit Spiritus sanctus.

S. Crucis festa cur celebret Ecclesia.

Nunc iudicium est mundi: nunc princeps huius mundi eijcietur foras.

Genes. 6.

Quæ verba cum cæteris Euãgelij huius Dominus Iesus suæ passioni proximus locutus est, ipso videlicet palmarum die. Scitis dilectissimi, quantam in totum ferme humanum genus sibi tyrannidem ac dominatum vsurparat diabolus vsque ad aduentum Saluatoris. Nam vt de illis vitijs hic taceamus, quæ ante diluuium in tantum inualuerant, vt pœniteret benignissimum Deum creasse hominem, eo scilicet qnod se cerneret frustrari voto suo, (quod non erat aliud, nisi vt homines sobriè, & iustè ac piè viuendo digni

Titum 2.

digni fierent æterna cum ipso beatitudine perfrui) totumq; ab ea humanũ genus, paucis exceptis deleret, ex veterum discimus historijs, quemadmodum post diluuium Cham filius Noe à patre propter impium illud facinus, quod diuinæ quoque literæ commemorant, abdicatus & maledictus in Arabiam se contulit: vbi tum primum cœpit nefandus idolorum ac dæmonum cultus, quæ ex illius ipsius progenie toto terrarum orbe diffusa maxima vbique augmenta est adepta, pauciſſimis Abrahæ posteris exceptis, qui vnum verum colebant Deum. Itaque quandiu hoc pacto malus spiritus ab humano genere tanquam Deus adorabatur, iure mundi princeps dictus est. Verum quando Saluator noster ea causa humanam induerat naturam, vt diaboli à nobis potestatem excluderet, iudicium mũdi tum fieri cœpit, quãdo ipse mundo est prædicare exorsus, quando sedentibus in regione vmbræ mortis, vasti scilicet & miserabilis exilij huius, lux orta est Euangelicę prędicationis, quæ à Domino profecta, per Apostolos ac discipulos illius in omnes terræ partes diuulgata ac propagata est. Tum enim quædam inter electos & reprobos facta est discretio, (de quo discretionis iudicio Dominus hic loquitur, cum alioqui multiplex scripta diuina iudicium commemorent) dum alij misericorditer ad æternam beatitudinem sunt electi, neque ad agnoscendam tantum, sed etiam amandam & sectandam veritatem sunt vocati, alij non Dei proposito ac voluntate, quum ipse non sit acceptor personarum, sed libentissimè quibuscunque modo capaces sint, gratiam suam impertiatur, verum ob sua demerita & obstinatam in malo voluntatem, iuste sunt repudiati. Vbi est sane, quod merito Christianus omnis plurimũ formidare debeat, ne scilicet peccandi assiduitate, ac diuinæ patiętiæ & longanimitatis contemptione iustam & pauendam erga se Dei iram prouocet, atque ita diuinæ gratiæ, sine qua reuera nihil sumus, ope destitutus, in omnẽ prolabatur impietatẽ: id quod nostra ætate multis proh dolor euenisse cernimus, quamuis alioqui seculi iudicio sapientibus & doctis viris, qui à Deo propter elationem ac tumorem animi sui, cæteraq; vitia sua abiecti & despecti in tam crassos & horrendos sunt deuoluti errores, vt cunctis probè rem inspicientibus stupori sint & terrori. Sed, quemadmodum Apostolus verissimè ait, subuersi sunt ac penitus euersi, vt vel omnino nõ videant stultissimos errores suos, quos tamen etiam idiotæ multi luce clarius deprehendunt, vel intoleranda quadam ducti pertinacia, quę sola hæreticum facit, etiam aperta mendacia sua non nisi in suam perniciem mordicus tueri malint, quam sanctæ Catholicæ Ecclesiæ iudicio humiliter se subijcere. Sequitur:

Genes. 9. Idolorum cultus quando & vbi ortum cœpit. Genes. 12.

Princeps huius mundi cur dictus sit diabolus. Luc. 1.

Esaię 9.

Iudiciũ mundi quodnam intelligatur.

Deute. 10. Matth. 22.

Cur Deus hoc seculo sinat tot homines cadere in tam crassos errores. Titum 3.

Hæreticum quidnam sonium efficiat.

Et princeps huius mundi eijcietur foras.

Iam diximus cur diabolus huius mundi princeps dictus sit, eo scilicet, quod penè totus orbis relicto Dei veri cultu, sicut à Cham filio Noe & eius posteris didicerat, ad colenda simulachra sese contulerit. Alioqui absurdum est credere mundi huius visibilis, μακροκόσμου dicitur, principem esse diabolum. Solus enim is optimo iure totius mundi, & rerum omnium tum visibilium, tum inuisibilium dominium ac principatum sibi vendicat, qui cuncta fecit omnipotenti virtute sua ex nihilo, nullius ad hoc vtens vel o-

T VI
22

pera, vel consilio: siquidem nec alicuius indigens erat, vtpote qui per se sibi abundè sufficeret, posset qúe præstare quicquid vellet, voluntatem ipsius vbiqúe pari facultate comitante. Manichæi quidem stultissimi visibilia quæqúe diabolum creasse affirmarunt: sed eorum iampridem damnata & explosa sententia est. Potest autem & alia ratione diabolus mundi huius princeps dici: vt per mundum homines accipiantur mundo huic & peccatis dediti, quos Apostolus tenebras vocat, eorumqúe rectores dæmones, ita dicens: Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, atque ijsipsis verbis sese explicans, quid per mundum intelligi velit, nempe tenebras has, id est, homines peccatorum densissimis tenebris miserabiliter involutos. Eiectus est autem princeps mundi foras, quando ab eorum cordibus exclusus est, qui Christi fidem non frigidis ac torpentibus animis, sed alacri & deuota mente susceperunt, non contenti credere tantum, quæ Christus ipse, ac deinde Apostoli & discipuli eius docuerunt: nisi etiam ea religioso animi studio imitari & exequi adniterentur. Non enim est vera fides, quæ vita & moribus ab illis, quæ credit, planè discordat: nec satis est credere ea, quæ ad Christianam religionem pertinent, nisi etiam factis probemus ea nos amare: quanquam Lutherus & eius sectatores aliud tradant: sed illi cum eo spiritu, cuius instinctu sua dogmata miseræ ac simplici plebeculæ obtrudunt, etiam præmium consequentur. Nobis autem curandum est dilectissimi, ne nostris in pectoribus regnet princeps mundi huius. Non regnabit autem, si non dominetur nobis omnis iniustitia, si non regnet peccatum in nobis. Esto interim acriter nos diuersis licet vitijs impugnet, non tamen regnum sibi vendicare poterit, quamdiu nos illi consensum negabimus. Quisquis autem superbiæ, auaritiæ, iræ, inuidiæ, acediæ, gulæ, luxuriæ iaculis sic eneruatur, vt ijs vitijs, aut eorum alicui penitus succumbat, in eo dubium non est, quin princeps mundi huius dominatum occupet: cui tum danda opera est, vt à tam crudelis tyranni seruitute liberetur: id quod fit per pœnitentiæ sacramentum, ad quod confugere debent, quotquot per mortiferi peccati consensum sub diaboli potestatem recidérunt. Quod quo fit celerius, eo semper & melius. Peccatum enim graui quodam pondere deprimit animum, & nisi cito per pœnitentiam aboleatur, mox ad alia pertrahit vitia: in quibus si quis prauam sibi faciat consuetudinem, is ita tenaciter principis mundi huius nexibus obligatur, vt postea vix aut ægrè eum à se possit eijcere. Mirum autem fortassis cuiquam videatur, quod Dominus ait: Nunc princeps huius mundi eijcietur foras: quasi non sit etiam ante eiectus foras ex sanctis illis, qui Christi mortem præcesserunt. Sed quod tum in paucis actum fuit, post Domini passionem in innumeris gentium nationibus completum est, destructis vbique terrarum orbe dæmonum simulachris, & veri Dei cultu recepto. Sequitur iam:

Principes mundi horum hominum vt vocetur diabolus. Ephes. 5. 6.

Diabolus vti eiectus dicatur foras.

Fides vera quinam probetur.

Luthæri fides quo spectet.

Dominatum quomodo in quemque diabolus homine accipiat.

Peccato cuique peculiare quidnã sit.

Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia trahàm ad meipsum.

Hæc de mortis suæ genere prædixit Dominus, quemadmodum Euangelista

gelista mox exponit, dicens. Hoc autem dicebat, significans qua morte esset moriturus. Leuatus est enim in crucem, & hoc exaltationem appellat, quū potius fuerit humiliatio, sicut & alibi dicit de seipso in Psalmo: *Exaltatus autem humiliatus sum & conturbatus.* Erat hoc genus supplicij olim & turpissimum & acerbissimum, quo tamen pius humani generis redemptor se affici voluit, vt quemadmodum per ligni vetiti vsum primorum parentum nostrorum culpa perpetrata fuerat: ita & per ligni supplicium expiaretur. Poterat autem facilliori mortis genere nos redimere: sed non sufficiebat immensæ erga nos charitati illius, vt pro nobis immeritam mortem exciperet, nisi & ignominiosissimam simul & acerbissimam perferret. Nouerat quam saxea sint ad amandum Deum mortalia pectora. Itaque tanta, tam indigna, tam immania voluit tormenta perpeti, & tam atroci morte cōsumi, vt vel ferrea & plus quā adamantina possint corda emolliri. Simul etiā vt fortissimū sanctis martyribus, qui pro eius nomine grauissimis erāt pœnis afficiendi, constantis perseuerantiæ in seipso præberet exemplum: atque etiam vt Patri cælesti pro nobis abundantissimè satisfaceret, vt non esset iam vllus iræ paternæ locus reliquus. Libenter autē contempsit probra, ignominiam & confusionem, quæ in cruce pendens ab prætereuntibus pertulit, vt nos à dæmonum ludibrijs & æterna confusione liberaret. Imo nunquam aliquis quantumuis auarus magno reperto thesauro, vsqueadeo lætatus est, quantum Dominus Iesus secundum spiritum in ipsa sua cruce ob nostri cum Deo reconciliationem lætabatur. Sic ergo exaltatus à terra, & in crucem leuatus traxit ad se omnia: non Iudęos tantum, sed etiam gentiles dæmonum seruos. Sua enim tam acerba crucis morte non solùm pro peccatis satisfecit, sed etiam omnem patris iram vertit in misericordiam, adeo vt non posset se vltra cohibere, quin innumerabilium vbique terrarum orbe gentium corda suæ veritatis illustraret lumine, & spiritu charitatis suæ fortiter ad se attraheret. Traxit enim etiam in ipso Filio Pater, traxit & Spiritus sanctus. Siquidem beatissimæ Trinitatis opera sunt indiuisa. Traxit ergo Christus omnia ad sese tanquam ad originem suam, vnde profluxerant. Vsque ad id temporis totum ferme hominum genus miserabiliter à DEO auersum, his infirmis, caducis ac infimis rebus amore & affectu inhæserat, idque adeo, vt iam non solum Deus non timeretur, sed nec agnosceretur quidem à multò maxima hominum parte.

Exaltationē sui quid Christus hoc loco intelligat. Psalm. 87.

Crucis supplicium cur Christus elegerit.

Quonā modo ad se Christus omnia traxerit crucifixus.

Verum, Dominus Iesus misertus animarum à suo principio tam miserè aberrantium, & pro summo bono vilissima & vanissima mundi huius obiectamenta amplectentium, retraxit omnia ad se (sicut ipse per Oseæ promiserat) in funiculis hominum, in vinculis charitatis. Ex quibus funiculis hominum ad ipsius humanitatem, vincula charitatis ad diuinitatem pertinent. Ipse enim est principium nostrum, ex quo creati profluximus, & in quod redire nos omnino necesse est, nisi funditus perire velimus. Funiculi sanè fortissimi sunt, quæcunque propter nos egit & pertulit in carne maximè tamen illud extremum crucis supplicium. Vincula autem charitatis omnino firmissima, sunt eius erga nos æterna beneuolentia, fides, amor, quæ eum ad tanta, tam indigna propter nos patienda impulerunt.

Osex 11.

Funiculis qualibus nos ad se traxerit Christus.

T VI
22

His ad suam originem retractum est humanum genus. Vnde per Hieremiã
Hiere. 31. ipse Dominus dicit: *In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans tui.* Quod quidem post Christi mortem manifestissimè impletũ est. Tum enim per Apostolos & alios Christi discipulos toti mundo annunciatus est Christus, & quæ is causa salutis nostræ & fecisset & pertulisset. Quibus cognitis
Cant. 8. tanta amoris flamma in multorum cordibus subito exarsit, operante scilicet virtute & efficacia sanguinis Christi, vt eam nulla neque persequutionũ, neque suppliciorum, neq; ipsius denique terribilissimæ mortis flumina potuerint extinguere vel obruere. Ita nanque funiculis hominum & vinculis charitatis Christus Iesus nedum fortium virorum, sed etiam tenerrimarum virginum, honestarum matronarum, ac impuberum puerorum sibi corda deuinxerat, vt ad atrocissimas tyrannorum carnificinas haud secus, quam ad optatissimas delicias conuolarent. Ita verum est, quod Dominus ait: Quũ exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Traxit enim ad se infantes & viros, pueros & senes, adolescentes & iuuenes, virgines & matronas, nuptas & viduas, pauperes & diuites, fortes ac infirmos, fatuos & sapientes: idqúe nexibus ardentissimæ charitatis. Pro qua illius tam ineffabili in nos misericordia, maximè quod gentiles dæmonum cultores hostesqúe suos tam benignè ad se trahere voluit, magnas illi semper gratias agere debemus, quotquot ex gentibus ad eius fidem & cognitionem perducti sumus. Nisi enim mundum & gentium populos suo lumine sic illustrasset, quid nos hodie, nisi perditi essemus?

Respondit ei turba: Nos audiuimus ex lege, quia Christus manet in æternum. Et quomodo tu dicis, Oportet exaltari Filium hominis? Et quis est iste filius hominis?

Multis locis sacra scriptura Christum perenniter regnaturum commemorat. Quæ quia Iudæos non latebant, scisciantur ex Domino, quur dicat Filiũ hominis exaltari, id est, crucifigi oportere. Sic enim ipsi illam exaltationem intelligebant: quod eis difficile non erat quandoquidem iam omnino deliberauerant Christum crucifigere: sicut ex ipsorum persona in
Sapien. 2. Hiere. 11. Sapientiæ libro dicitur: *Morte turpissima condemnemus eum.* Et apud Hieremiam: *Mittamus lignum in panem eius.* Quod igitur iam apud se statuerant, facilè animaduertere potuerunt, licet Dominus id obscurius proferret.

Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis, vt non vos tenebræ comprehendant.

Sciebat Dominus, qui est lumen verum, illuminans omnem hominem,
Ioan. 1. se breui neci tradendum, idcirco iam Iudæis hoc ipsum, quamuis recte, prædicit, hortans eos vt dum lucem, id est, ipsum Christum haberent, ambularent in lumine, scilicet gratiæ & doctrinæ illius, vt tenebris errorum & ignorantiæ, quibus iam tot annis Iudæi omnes miserè obuoluti sunt, minimè comprehenderentur. Hoc idem non cessat omnipotens Deus in cordibus Christianorum ipsi nimis malè seruientium perpetuo clamare, tametsi plerique id non sentiunt, vt tamen dum tempus est gratiæ, dum adhuc præ-

præsens agitur vita, ad Deum verum lumen sese conuertant, ament illum à quo tantopere se amatos nouerunt, sint grati illi, à quo tot beneficijs affecti sunt, ne iusto Dei iudicio tenebris hæresum ac prauarum opinionũ implicentur. Solet enim omnipotens & iustus Deus cum grauiter iratus est, hoc tanquam seuerissimo & metuendissimo vindictæ genere hominum Christianorum castigare & vlcisci flagitia, vt eos sinat labi in errores & hæreses, vt sic mente excæcati dicant bonum malum, & malum bonum: quo nihil potest terribilius cogitari. Qui enim sic affecti sunt, illi vix aut nunquã possunt curari. Nota est sententia Salomonis: *Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere, quem ille despexerit.* In ijs enim verissimè impletur illud, quod per Prophetam Dominus dicit: *Dimisi eos secundùm desideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus suis.* Habemus hac ætate nostra exempla multa satis: sed quæ plangenda magis sint, quam commemoranda. Caueamus dilectissimi tam grauem iram Dei. Ambulemus dum lucem habemus, vt non tenebræ nos comprehendant. Viuamus ita vt decet Christianos: timeamus Deum, nec nimium nobis de illius misericordia blandiamur. Peccata nostra hactenus admissa plangamus, iustam iram præpotentis Dei modis omnibus auertere conemur, ne penitus nos deserat, & sub Turcorum aut aliorum paganorum potestatem redigi nos permittat. Hoc enim in quibusdam non vulgaris autoritatis reuelationibus iam olim terribiliter comminatus est. Neque putemus fieri non posse, vt isthæc nobis eueniant. Videamus Græciam, imo Asiam totam, pluresqúe alias amplissimas regiones, quibus nunc dominantur impij Mahometistæ. Nunquid illis aut sanctiores, aut fortiores sumus? Minime verò. Relicti sunt illi propter peccata sua, & quia libenter amplexabantur hæreses. Et nos ergo, qui ijsdem tenemur vitijs obnoxij, etiam eandem Dei iram expectare habemus. Sed ad reliqua Euangelij dicta explananda pergamus.

Quam seuerissimo iudicio permittat Deus quosdã cadere in hęreses ac errores, ob eorum nimis enormia peccata. Eccles. 7. Psalm. 60.

Vt redigãtur Christiani sub Turcorũ iugum propter peccata eorum.

Et qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat.

Nimirum qui ambulat in tenebris ignoranitæ & culpæ, nescit quo vadat. Si enim sciret quorsum tendat, vtique rectius sibi consuleret. Pergit enim ad tenebras gehennæ, quæ præcedentes tenebras consequuntur. Concordant cum hac Domini sentẽtia ea verba Salomonis, quibus ait: Via impiorum tenebrosa: nesciunt vbi corruant. Ergo in tenebris ambulare, hoc est, vitijs deditum esse. Peccata enim tenebras in animam adducunt, sicut scriptum est: Excæcauit eos malitia eorum. Pessimos reuera effectus peccatum habet. Occidit animam, excæcat animum, & sexcenta alia mala infert animæ. Et quæ causa est, vt non magis vitetur peccatum, cuius tam exitiales sunt effectus? Ipsum scilicet peccatum. Per peccatum enim quædam vasta caligo offunditur oculis hominis interioris, vt pericula peccati aut nõ videat, aut non ita vt oportet, videat. Inde est quod multi interim monentur vitam suam rectius instituere, cauere tam horrendos inferorum cruciatus, ignem sulphureum, fœtores intolerabiles, aspectus dæmonum omni cruciatu externo molestiores, & id genus innumera alia, quæ certissimè manent impios omnes in tartara relegandos: & tamen non modo nihil curant, sed irrident etiam, & nescio quibus scommatibus eiuscemodi dicta excipiunt. Qui si cæci non essent, & plus quam cimmerijs tenebris immersi, ti-

T VI
Z 2

Cæcitas hominũ huius seculi quanta sit.

merent sanè, & suæ saluti consulerent. Sed quia in tenebris ambulant, nesciunt quo vadunt. Credunt quidem iustum esse Deum, & impios pro suis maleficijs puniri apud inferos, sed hæc velut in somno aspiciunt: itaq; nihilipendunt. Postea verò vbi merguntur in tartara, tum demum experiuntur, quam malum sit in ignorantiæ & peccatorum tenebris degere. Talibus hominibus plenus est mundus. Rident, saltant, cachinnantur, comessationibus & potationibus vacant, serena & tranquilla atque secura eis sunt omnia, & vt diuus Iob ait: *Domus eorum securæ sunt & pacatæ, & non est virga Dei super illos. Egrediuntur quasi greges paruuli eorum, & infantes eorum exultant lusibus. Tenent tympanum & cytharam, & gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt,* vbi nullus est ordo, sed horror & luctus & vlulatus sempiternus, fletus oculorum & stridor dentium. Quæ si iam serio præuidere vellent, melius sibi prospicerent, attenderẽt illa dicta Moysi, imo Spiritus sancti per Mosen, paternè peccatores omnes adhortantis: *Vtinam saperent & intellegerent ac nouissima prouiderent.* Videamus nunc reliqua.

Iob 21.

Iob 10.

Matth. 8. 13.

Deut. 31.

Dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij lucis sitis.

Hoc est, dum Christum habetis, credite in Christum, vt filij & membra Christi sitis. Christus enim est lux mundi, in quem tamen Iudæi nulla ratione credere voluerunt. Sed quomodo credemus in Christum? Credemus scilicet eum esse verum & viuum Deum, itemq; hominem verum, & qui tantopere omne execretur peccatum, vt maluerit in seipso, hoc est, in natura humana à se assumpta peccatum Adæ tam dirè vlcisci, quam illud impunitum relinquere. Non enim alia nobis potuisset ratione succurri. Atque ex huius consideratione firmissimè nobiscum statuemus, nullum vnquam, præsertim mortiferum in ipsum peccatum admittere, ne tam grauiter eum offendamus: maximèq; omne peccatum horrebimus, vtpote illi tam vehementer inuisum. Hoc enim ad veram & Christianam fidem pertinet, vt vitemus omnia, quibus offenditur Deus, & faciamus, quæ ipse exigit à nobis. Noli mihi dicere: Nõ possum, quia infirmus sum. Audi Apostolum: *Omnia possum in eo, qui me confortat.* Si habes veram fidem, confidas Deo, quod pijs conatibus tuis nunquam deerit. Tantum conare, & quoddam indicas bellum prauis, corrumptisq́ moribus tuis: simul diuinum implora auxilium, & senties omnia esse possibilia credenti. In Deo meo, ait Propheta, transgrediar murum.

Ioan. 1.

Credere in Christum quid sit.

Fides vera & Christiana quænam exigat.

Philip. 4.

Marc. 9. Psal. 17.

SERMO IN EADEM FESTIVITATE.

Vt tenebras peccatorum fugere, & in diuinæ gratiæ lumine ambulare debeamus: item de peccati nocumentis, & de gratiæ effectibus, denique de laudibus sanctæ Crucis.

AMbulate dum lucem habetis, vt non vos tenebræ comprehendant. Ioannis duodecimo. Hæc tota ratio fuit dilectissimi Domino nostro Iesu Christo humanam susceipiendi naturam, vt à peccati morte nos liberaret, & vt à peccatis ad virtutes verbis & exemplis suis nos reuocaret. Hęc tota vitæ nostræ summa est, hac vna ex causa vitam istam temporalem ducimus, hoc

hoc denique fine creati sumus à Deo & in hunc terrarum orbem delegati, vt vitemus peccata, & iustitiam virtutesq; colamus. Sed quid ista nosse iuuat, nisi & re ipsa præstentur à nobis? Nosti voluntatem Dei: fac illam, & viues. Si non facis, impius es, & ingratus. Ambulate, ait Dominus, dum lucem habetis, vt non tenebræ vos comprehendant. Dicit hoc vnicuilibet homini Christiano salutaribus vndis sacri baptismatis expiato, qui simul atq; baptizatus est, accipit Spiritum sanctum & lumen diuinæ gratiæ, quo fretus possit vitiorum tenebras euadere. Hortatur ergo eum, vt ambulet in via mandatorum Dei dum lucem habet, ne si extra hanc aberret viam, luce priuetur, & peccati tenebras incurrat. Videant hic parentes, quemadmodum suas proles à teneris annis probè & piè instituãt, vt eos doceant viuere iuxta voluntatem Dei, non huius mundi grauissimos mores: doceant eos totos se ab ipsis incunabulis ad pietatẽ componere, praua consortia & mundi huius inquinamenta deuitare, innocentiam in baptismo recuperatam toto vitæ tempore illæsam & inuiolatam custodire. Hoc est enim ambulare in luce, & peccati nescire tenebras. O felices illas animas, quæ innocentiæ vestem semper incontaminatam seruant, & fidem Domino in baptismo præstitam nunquam violant. Quod cur hodie tam raro & vix vnquam præstetur, non minima causa est, negligentia & immodica indulgentia parentũ, dum non curant proles suas cõuenienter Dominicis præceptis educare, imo etiam sæpe eis laxant habenas ad quæuis perpetranda mala: quorum erit certè grauissima & iustissima damnatio, quandoquidem peccata omnia filiorum & filiarum in ipsos redundabunt. Sed & alijs omnibus dicit Dominus, vt ambulent dum lucem habent, id est, habere possunt diuinæ gratiæ, ne sempiternis tenebris inuoluantur, ad quas certum est deduci eos omnes, qui in peccati tenebris moriuntur. Caueamus igitur dilectissimi tenebras mentis, id est, peccatum quo animus excæcatur, ne ruamus in foueam mortis æternæ, quo nunquam potest vllum lumen penetrare, sed est chaos retertimum & obscurissimum, densissimis semper nebulis inuolutum. Et vt libentius caueamus peccatum, cogitemus, certumq; habeamus nihil illud aliud esse, quàm grauissimum Dei contemptum, vilipensionem immensæ bonitatis diuinæ maiestatis iniuriam infinitam, diuinæ iussionis incuriam, diuinæ sanctitatis offensionem, omnipotentis creatoris repudiationẽ, mentis incomprehensibilem stoliditatem & amentiam, gratiæ & virtutum omnium exterminium, summi boni priuationem, æternæ felicitatis iacturã, intellectus obscurationem, peruersionem voluntatis, venenum diaboli, viscum tartareum, damnationis æternæ aditum, causam omnis miseriæ, peccatoris mortem & exitium, gemen dæmonũ, ostium abyssi, hominum insipientiam, rete ac laqueum tentatorum, æmulationem malignorum spirituum, horrorem & detestationem Angelorum, horrendam caliginem, maximam turpitudinem, fœtorem intolerabilem, summam & extremã vilitatem, ferocissimam beluam, immitissimam feram, damnum inæstimabile, grauissimum nocumentum, & malum omnium longè maximum. Tolle peccatum è mundo, & nihil vsquam erit quod quenquam malè habeat. Tolle peccatum è mundo, & omnes felices ac beati erimus.

Proles vti parentes suas probè instituant.

Peccati effectus & monstra qualia.

Commemorabo hic decem peccati nocumẽta, eo duntaxat, vt maiorẽ ca-

T VI
Z 2

Peccatorum nocumenta decem quæ sint.

piamus peccandi nauseam & horrorem. Possent quidem innumera adferri damna peccati, sed, vt dixi, decem duntaxat hic enumerabo. Primum est,

Priuat summo bono.

quod hominem priuat summo bono, id est, Deo Opt. Max. in quo vno tota consistit salus & beatitudo mentis creatæ, qui solus potest totum illius explere desiderium. Si ergo sæpe minimarum iactura rerum ita nos excruciat,

Paradigma.

vt ipsa quoque vita & lux nobis fastidio sit, cur tam parum contristat nos mortiferi cuiuscunque peccati perpetratio? Contigit quandoque sanctum quendam virum transire ædes cuiusdam fœminæ, amarissimè plorantis. Vnde pietate motus, cogitabat adire illam, & consolari. Cumque ingressus domum, interrogasset quid haberet, didicisset quæ eam ob acum amissam ita plangere, statim abijt, indignum iudicans, vt eam pro tam vili re consolaretur. Si illa mulier sic fleuit ob tanti illæ rei dispendium, quæ est ista amentia, vt nos summi boni iactura tam nihil affligat? Hoccine est diuinam vereri, amare, honorare maiestatem, plus dolere, si quid temporarium contingat amittere, quam si illius gratiam peccatum admittendo perdamus?

Facit Deo odibilem. Sapien. 4. Psalm. 6.

Secundum est, quod hominem reddit Deo summè inuisum & contemptibilem. Abominatio est enim Deo impius & impietas eius. *Odisti*, ait Propheta, *omnes qui operantur iniquitatem.* Quid autem æquè potest esse horrendum, quam odiri & despici ab Omnipotente Deo, ex quo tanquam è fonte emanat, quicquid est gratiæ & amabilitatis in creaturis? qui est summa & infinita pulchritudo, sanctitas, dignitas, maiestas: cui soli placuisse etiamsi creaturis omnibus displiceas, abundè magna felicitas est: cui vni displicuisse, etiamsi omnibus placeas, extrema miseria est. Quid est enim, quod possit animum aliquo vero afficere gaudio, quando Deum habet inimicum, & à se alienum? Tertium est, quod subijcit hominem diabolicæ tyrannidi ac seruituti, facitque propriæ iniquitatis mancipium. Quo quid potest homini accidere indignius? O homo factus ad imaginem Dei, redemptus Christi sanguine, cur in tantum tete abijcis, vt non pudeat te esse seruum dæmonum,

Facit diaboli seruum.

quibus nihil vilius Mundus habet? *Beatus*, ait Sapiens quidam, *qui non seruum indignum se*: & tu qua ratione beatus esse queas, qui vilissimis dæmonibus tete subijcis?

Eccl. 25.

Spoliat omni gratia, & virtute ac merito.

Certè nisi planè in furiam versus esses, non vsque adeo te hostium tuorum potestati traderes. Quartum est, quod omni gratia, virtute & merito spoliat hominem, redditque eum Deo & sanctis Angelis tanquam cadauer putridum summè abominabilem. Sicut enim corpus mortuum grauissimè olet: ita anima vita gratiæ destituta, pessimè fœtet Deo. Et tamen videas hodie miserrimos homunciones vt placeant hominibus varios corpori suo adhibere odores: cum interim summæ fœteant coram Deo, nec curent tamen. O stulti & insani, cur non potius animas vestras virtutum impletis odoribus, vt possitis placere illi, qui vos verè felices & beatos solus potest efficere? Quintum est, quod sempiternam aufert homini beatitudinem: quæ tamen reuera tam ingens, multiplex & infinita est, vt si non nisi vna posset

Beatitudine æterna priuat.

obtineri die, merito illius causa omnes vitæ huius voluptates despici, & aduersa omnia æquanimiter ferri deberent. O cæcas hominum mentes, & pectora cæca. Sextum est, quod ceu pondus grauissimum, hominem deorsum præmit, nec finit sursum animum attolliere, facitq; tardum ac debilem

Animum deorsum trahit.

& dis-

& difficilem ad exequendas virtutum actiones, promptum autem & propensum ad appetenda & magnifacienda vilia isthæc & infima terræ bona: ita vt rectè possit porcus dici, qui nunquam oculos sursum erigit, sed semper prono vultu in luto & sordibus volutatur. Vnde Prophera: *Homo*, inquit, *cum in honore esset non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Qui fit, quod plerisque adeo desipiunt diuina ac spiritalia, adeo sapiunt vana & terrena? Vtique non aliam ob causam, nisi quod animus vitiorum humoribus corruptus, non habet sensum integrum, aut verum iudicium. Septimum est, quod suo pondere mox ad alia trahit vitia, nisi cito per pœnitentiam aboleatur. Hoc videmus quotidie in miseris & occæcatis hominibus, qui vbi semel vitijs sese dediderunt, in tam profundas merguntur immanium peccatorum voragines, vt vix spes sit eos vnquam posse redire ad vitam. Quos licet millies horteris vt resipiscant, nihil nisi aëra verberas: imo rident admonentem, & infelices putant quotquot ipsis similes non sunt. Octauum est, quod animum reddit omni saxo duriorem, prauaque consuetudine in tantum obligat & afficit, vt diuinæ gratiæ vix possit capax fieri, maximè vbi versum est in longam consuetudinem. Tales enim difficilè corriguntur, de quibus Hieremias ait: *Induruerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti.* Nonum est, quod peccantem reddit tartaro assimilem. Vt enim tartarus est habitatio dæmonum, & chaos totius miseriæ, ac abyssus tenebrarum: ita peccator est cubile dæmonum, subiectum iniquitatem, barathrum vitiorum, estque in eo sicut in inferno ignis auaritiæ, fœtor luxuriæ, tenebræ ignorantiæ, vermis conscientiæ, sitis concupiscentiæ, dæmones per effectum, &c. Decimum est, quod æternæ facit damnationi obnoxium. Quæso, si quis vel vna die nudo corpore in ardenti fornace iacere deberet, quid non ageret ille, vt talem pœnam posset euadere? Cur ergo tam parum cauetur peccatum quod nos mittit in stagnum sulphure & pice tartarea semper arsurum? Quod si isthæc omnia peccati nocumenta nihil nos mouent, certum est iam tenebris peccati nos esse inuolutos: sed tamen dum adhuc dies gratiæ agitur, licet inde emergere. Itaque abijciamus eas actûtum dilectissimi, & in lumine virtutum & gratiæ ambulemus. Atque vt gratia & virtute magis afficiamur, illius itidem decem effectus succinctim recensebo.

Diuina & spiritualia cur multis adeo desipiant.

Trahit suo pondere ad alia vitia & peccata.

Psalm. 48.

Animum saxo duriorem reddit.

Hierem. 5.

Dæmonibus adsimilat.

Damnationi æternæ facit obnoxium.

Gratiæ diuinæ effectus decem qui sint.

Primus est, quod à peccato originis in baptismo nos eripit. Non enim purgamur ab illo peccato, nisi per virtutis infusionem. Secundus est, quod animum firmat, stabilit & corroborat in bonis. Vnde Apostolus: *Optimum est gratia stabiliri cor.* Tertius est, quod munit hominem aduersus quæuis vitia, quasuis tentationes carnis, mundi & dæmonum, prauorumque hominum impia exempla, pestiferas suasiones, & quælibet offendicula. Quartus est, quod animam pulcherrimè vestit & ornat, vt possit esse grata & amabilis Deo sponso cælesti, qui sese animæ coniungere non vult, quamdiu vitiorum sordibus est polluta, & virtutis inops. Quintus est, quod desponsat animam Christo, quatenus conuenit vitæ præsenti ac fidei. Sextus est, quod efficit hominem Dei filium adoptiuum, eiq; super omnia adhærentem. Septimus est, quod facit hominem Dei templum, thronum ac habitaculum, in quo delectat commorari Spiritum sanctum, qui odit sordes, nec

Hebr. 13.

Sapien. 1.

T VI
22

potest habitare in corpore subdito peccatis. Octauus est, quod reddit hominem paradiso terrestri consimilem, vtpote sanctis cogitationibus floridum, pijs meditationibus virentem, sanctis desiderijs amœnum, bonis actibus fœcundum, & optimæ existimationis ac integræ famæ odore gratissimo fragrantem. Nonus est, quod etiam cælesti paradiso eum facit similem, vtpote Deum per fidem, & sapientiæ donum ac mysticam theologiam, quantum fas est in hac vita, syncerè contemplantem, perpetuo laudantem, in prosperis & aduersis in illo se oblectantem, atque prompta deuotionis alacritate hilariter ei obsequentem, ac denique omnes amantem, cum omnibus & erga omnes pectoris pacem & fraternam concordiam inuiolabiliter retinentem. Decimus est, quod homines perducit ad cælestis patriæ felicissimam hæreditatem, & Christi Iesu consortium faciens ex eis hæredes Dei, Christique cohæredes. Quis iam non libenter velit virtutis & gratiæ amplecti lumen, & vitare peccati tenebras, cognitis tot vitiorum incommodis & nocumentis, itemq; tot virtutis & gratiæ præclaris effectibus? Sed quia Exaltationis S. crucis festum agimus, etiam de illa aliquid nobis dicendum est. Quid nisi enim S. crucis festa celebremus, in qua propter nos immolatus est Christus, per quam abolita sunt delicta nostra, Dei ira mutata est in clementiam, cum Deo reconciliati sumus, patefacta est paradisus tot annorum millibus clausa, & igneo gladio vallata, antiqua nobis patria reddita, paterna ciuitas demonstrata, domus pristina est restituta? Crux altare nouum, in quo nouum illud sacrificium, nempe Christus Filius Dei oblatus est: imo & ipse sese obtulit: siquidem & sacrificium & sacerdos fuit: sacrificium secundùm carnem, sacerdos secundùm spiritum sanctitatis. Crux est signum illud filij hominis, quod in iudicij die apparebit, & quando sol & luna & stellæ omnes non dabunt lumen Iudicis aduentu & claritate obscuratæ. Crux miro splendebit lumine, vt confundãtur impij qui Dominum crucifixerunt, & pro ipsis crucifixo ingrati fuêre: gaudeantq; pij per crucem euecti ad gloriam. Crux Christi est triumphale vexillum, omnium æternæ beatitudinis gloria sublimandorum, nedum hominum, sed etiam angelorum. Namq; per crucis Christi, ceu mediatoris, meritum non solum homines, sed etiam angeli credunntur obtinere gloriam æternæ vitæ, quam certè nulla creatura suis meritis absque condigno mediatore adipisci potuisset. Vnde quod angelorum pars magna stetit, nec cõsensit angelis desertoribus, potissimum merito crucis Christi tribuendum est, per quod confirmati sunt, ne cum apostatis illis deficerent ab obedientia, quam debebant suo & omnium conditori. Siquidem in Apocalypsi, vbi describitur pugna Michaelis & angelorum eius cum draconе & assecłis illius, euidenter expressum legimus: *Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem agni*: quod nullius dubitat ad meritum passionis Christi referendum, quæ in cruce consummata est. Itaque pie credimus, sicut homines à suis culpis per Christi merita sunt liberati, ita & angelos per eadem à ruina esse præseruatos. Siquidem & angelis necessarius erat mediator, qui eis à Deo gratiam mereretur. Quod quidem excellentissima charitate fecit Dominus Iesus, in cruce triumphans de aduersarijs suis, fuso pro omnibus sanguine suo, cuius meritis etiam angeli seruati sunt. Vnde etiam ipsi crucem Christi tanquam vexillo & communi trophæo vtuntur. Crux Christi est commu-

De S. cruce festum celebrandi ratio.

Laudes S. crucis quænam sint. Matth. 25. Ioel. 2.

S. crucis merito quosdam angelorum confirmatos.

Apoc. 12.

commune meritum, & communis thesaurus angelorum & hominum electorum. Vnde etiam Apostolus ait: *In Christo complacuit omnem plenitudinem diuinitatis inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in terris, siue quæ in cælis sunt.* Quamobrē nedum homines sancti, sed & angeli gloriantur in cruce Domini nostri Iesu Christi multo felicius & securius, quam in proprijs meritis. Siquidem in ipsa cruce benignissimus Saluator omnes thesauros diuinæ sapientiæ & meritorum angelicæ humanæque naturæ communicandos collocauit. Col. 1.

Gloriari non modo homines verum & angelos in cruce.

Præterea crux Christi est commune gaudium angelorum & hominum, per quam ceu firmissimum ac inseparabile glutinum creaturæ rationales, angeli scilicet & homines copulantur, vtex vtrisque construatur & impleatur superna Hierusalem, cuius est participatio in idipsum, vbi gaudent omnes gaudio inenarrabili & honorato, per crucis Christi meritum potissimè conciliato. Nam alioqui neque angelica, neque humana merita ex æquo respondere possunt præmio felicitatis æternæ, quod Deus est, quandoquidem illa finita sunt, Deus autem infinitus est, nisi fulciantur merito Iesu Christi crucifixi: quod quidem sicut rationem meriti obtinet iuxta assumptam humanitatem & crucem, ita est etiam omnino infinitum ob coniunctam diuinitatem. Non enim Christus homo solus est, sed Deus & homo. Atque hoc ipso ex æqua iustitiæ lance infinito præmio respondet meritum infinitum: & infinito merito redditur præmium infinitum. Itaq; hoc crucis Christi merito freti cælestes illi spiritus confirmati sunt in gloria, ita vt nunquam possint inde excidere. Nec mouere quenquam debet, quod id longè ante Christum crucifixum contigerit. Nam & hominibus illis, qui Christi aduentum præcesserunt profuit idem Christi meritum, non minus quam qui post nati sunt. Ita & angelicis spiritibus: qui deinde promptissima beneuolentia ob voluntatem Dei seruierunt hominibus, vt & ipsi salui fiant, sicque crucis Christi merito vtriq; in commune gaudeant, & felicissima vnione nectantur. Cuius quidem figuram habuisse videtur crux ipsa Domini Iesu, ex duobus lignis compacta: altero recto, altero transuerso: quorum illud naturam angelicam ob eius stabilem ac immotam rectitudinem, istud verò naturam humanam ob eius miseram euersionem significat. Ipsa autem ligna mutuo sibi iunguntur in medio, hac nimirum significatione, per Christum crucifixum vtrosque & angelos & homines adunandos, angelica ruina per homines instaurata, & hominis peccato prorsus abolito & expiato. Rabanus Maurus Moguntinensis olim episcopus de laudibus S. crucis opus confecit mirificum versu & prosa, vbi reuera diuino vsus ingenio multa scribit in laudem crucis: ex quibus pauca hic referemus. O crux sacra, inquit, quæ concedis fidelibus ante Christi tribunal bonorum operum fructus percipere. O crux sacra quæ diruptis inferni claustris plebem sanctorum eripueras, & in cælo collocaueras. Salue crux veneranda Dei, quæ sapientia, lumen & doctrix es orbis terrarum: quæ vera lux, & amica virtus, & clara philosophia apud cælicolas terrigenasque indesinenter viges: etiam apud exercitus angelorum, qui in claritate lucis æternæ manent: & apud homines, quibus salus & pulchra renouatio post diutinam infirmitatem, & antiquam peccatorum vetustatem extitisti.

Crux vt sit gaudium cōmune hominum & angelorum. Psalm. 121.

Meritū Christi quibus ante ipsius incarnationem profuerit.

Figuræ crucis Christi mysteriū quod.

Rabanus de laude S. crucis mirificū opus ingenio confecit.

T VII
22

Te totus orbis beatificat. Te cælorum agmina collaudant. Per te in nomine Iesu, qui cuncta mundi sceptra simul & regum curuat imperia, omne genu siue voluntate, siue vi flectitur, cælestium videlicet, terrestrium & infernorum. At Michael dux & princeps plebis Dei, te confessione memorat cuncta cælorum sydera virtute regere & potestate tegere, eo quod ara Dei sis, in qua immolatus est agnus, qui abstulit peccata mundi: quo clypeo benevolentiæ ipse sedulo exultat: qua confessionis framea fidens, bellum init contra draconem horridum, antiquumque serpentem & de hoste triumphans ouat, cum sanctorum agminum millibus, hoc sibi præmij loco potens, vt tuam laudem perpetuo ante tribunal decantet Domini. O inclita crux Domini, aulæ Christi preciosum fundamentum: tu es pulchrior florifera specie omnium germinum: tu excelsior cædris Libani: tu preciosior albo lapide Pario. Hæc ille vir doctus & pius. Chrysostomus quoque pulcherrimis S. crucem eucharistiæ encomijs, quæ ob gratiam pij lectoris huc adscribere non pigebit: Crux, ait, spes Christianorum. Crux resurrectio mortuorum. Crux cæcorum dux. Crux desperatorum via. Crux claudorum baculus. Crux consolatio pauperum. Crux refrænatio diuitum. Crux destructio superborum. Crux malè viuentium pœna. Crux aduersus dæmones triumphus. Crux deiectio diaboli. Crux adolescentum pædagogus. Crux sustentatio inopum. Crux spes desperatorum. Crux nauigantium gubernator. Crux periclitantium portus. Crux obsessorum murus. Crux pater orphanorum. Crux defensor viduarum. Crux iustorum consiliarium. Crux tribulatorum requies. Crux paruulorum custos. Crux virorum caput. Crux senum finis. Crux lumen in tenebris sedentium. Crux regum magnificentia. Crux scutum perpetuum. Crux insensatorum sapientia. Crux libertas seruorum. Crux Imperatorum philosophia. Crux lex impiorum. Crux prophetarum præconatio. Crux annunciatio Apostolorum. Crux martyrum gloriatio. Crux monachorum abstinentia. Crux virginum castitas. Crux gaudium sacerdotum. Crux Ecclesiæ fundamentum. Crux orbis terræ cautela. Crux templorum destructio. Crux idolorum repulsio. Crux scandalum Iudæorum. Crux perditio impiorum. Crux inualidorum virtus. Crux ægrotantium medicus. Crux emundatio leprosorum. Crux paralyticorum requies. Crux esurientium panis. Crux sitientium fons. Crux nudorum protectio. Hæc ille. De hac denique S. cruce religiosus quidam & venerabilis pater ita scriptum reliquit: Nobilissimæ & felicissimæ arboris S. crucis radix est humilitas & paupertas: cortex, labor & pœnitentia: rami, misericordia & iustitia: folia, veritas & doctrina: flores, vera honestas & pudicitia: odor, sobrietas & abstinentia: pulchritudo, castitas & obedientia: splendor, fides recta & spes firma: fortitudo, magnanimitas & patientia: longitudo, longanimitas & perseuerantia: latitudo, benignitas & concordia: altitudo, charitas & sapientia: dulcedo, amor & lætitia: fructus, salus & vita æterna. Hæc est arbor fœcundissima, super omnes arbores paradisi benedicta. Hæc animam deuotam piæ compassionis affectu sæpe compungit, sæpe lachrymare facit, cum imaginem crucifixi aspicit: sæpe cor amantis conuulnerat, cum Christum pro se vulneratum pensat. Beatus homo & fidelis seruus ille, qui sacra Iesu vulnera, & crucem in corde suo iugiter portat, &

Philipp. 2.

Ioan. 1.

Apoc. 12.

Ioannes Chrysost. de laude S. crucis quid senserit.

D. Thomas Kempen. S. Crucis mysterium vti vocatur arbor.

tat, & quicquid occurrit aduersi, de manibus Dei accipit & piè sustinet, vt crucifixo pro se Domino suo vel in modico conformis fiat. Quisquis in cruce Christi gloriatur, & omnia propter Christum contemnit, hic interim à Christo in præsenti consolabitur, & in futuro cælestibus bonis replebitur, ac sine fine cum Christo & sanctis omnibus felicissimè gaudebit. Quæ nobis præstare dignetur Christus Iesus pro nobis in cruce passus & mortuus, cui est omnis honor & gloria in secula seculorum, Amen.

IN FERIIS D. MATTHAEI APOSTOLI ET Euangelistæ, Epistola Beati Pauli Apostoli, ad Ephesios, cap. IV.

FRatres vnicuique nostrum data est gratia secundùm mensuram donationis Christi. Propter quod dicit: Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus (Quod autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit primum in inferiores partes terræ? Qui descendit, ipse est & qui ascendit supra omnes cælos, vt adimpleret omnia.) Et ipsis dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas: alios verò Euangelistas, alios autem pastores & doctores, ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi: donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi.

Psalm. 67.

1. Cor. 12.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

IN hac Epistola, quæ commodissimè legitur in festo S. Matthæi Apostoli & Euangelistæ, vt ipsa verborum facies indicat, Paulus Apostolus illam Domini parabolam interpretatur, qua dicit hominem quendam peregrè profectum, vocasse seruos suos, & distribuisse illis bona sua: & vni quidem talenta quinque, alij duo, alij vnum tradidisse, id est, alijs atque alijs alia & alia plura & pauciora dedisse gratiæ munera, non pro sua vel largitate, vel parcitate, vt ait D. Hieronymus, sed pro accipientium viribus. Ait ergo Apostolus: Vnicuique nostrum data est gratia talis ac tanta, qualem & quantã placuit Deo dare nobis: qui vtique dat omnibus affluenter & non improperat. Nec est cur quisquam alteri plura ac potiora adepto inuideat: quandoquidem Deus est qui dona sua prout vult impartitur. Quidni enim liceat illi facere quod vult? Dedit nouissimis in vinea laborantibus eundem denariũ, quem & primis. Et cum quidam inde murmuraret, audiuit: Amice non facio tibi iniuriam. An non licet mihi facere quod volo? Quid enim ego aliud velle possum, nisi quod optimum sit? Non tamen ita nobis sua largitur dona, vt nos velit ociosos agere. Nam & seruus ille, qui talentum acceptum duplicare, & pij ac liberalis domini sui beneficentiæ cooperari noluit, non solum talento priuatus, sed etiam in tenebras æternas demersus est: ne quis de misericordia Dei securus ac interim pigritiæ & negligentiæ deditus, negligat aut contemnat seruare præcepta Dei. Quod autem data sit nobis gra-

Matth. 25.

Hieronym.

Iacob. 1.

Matth. 20.

Lucæ 9.

T. VI
Z 2

tia iuxta mensuram donationis Christi, probat Psalmographus, vbi ait
Psal.67. Ascendens Christus in altum, quadragesimo post resurrectionem die, captiuam duxit captiuitatem sanctorum patrum, quos ex inferorum carceribus
Lucæ 24. diuina potentia & autoritate extraxit, deditque dona hominibus sacro
Actor 2. Pentecostes die, quando in centum quinquaginta homines effudit Spiritus sancti largissimam gratiam, ac deinde etiam in alios Christianæ religionis professores. Neque desinet sua largiri dona fidelibus vsque ad extremum diem. Quod autem dicitur ascendisse in cælum, id vtique vult intelligi, prius eum descendisse è summo cælo in has orbis terræ partes, quæ ratione mundi infimæ sunt, quia in centro mundi collocatæ, vel in ipsum inferni
Lucæ 11. lymbum, vnde patrum captiuitatem victor potens & glorioſus eduxit, eripiens vasa fortis armati, id est, diaboli, qui ea diu tyrannica dominatione
Psalm.8. detinuerat. Porro qui descendit minoratus paulominus ab angelis forma
Hebr.1. serui assumpta, atque vsque ad inferos accedere dignatus est, ipse est & qui ascendit vltra omnium altitudines potestatum, vltra cælos & creaturas omnes vsque ad consessum Dei Patris, postquam illius completa voluntate, mortem & diabolum deuicit, suosq; è captiuitate redemit. Sicut enim à summo cælo fuit egressio eius, ita & vsque ad summum eius occursio illius, nimisque exaltatus est super omnes deos, vt adimpleret omnia quæ de ipso in
Psalm 96. Luc.24. lege, Psalmis & prophetis scripta & prophetata erant: Vel, adimpleret omnia, id est, electos omnes donis gratiæ & gloriæ consummaret. Et ipse dedit atque constituit quosdam quidem Apostolos, quales fuêre duodecim illi, quos ipse primo elegit, deinde etiam Matthias, Paulus, & quidam alij,
Matth.4.10. Marci 1.6. Luc 6.9. Ioan 6. Acto.1.9. Apoc.21. quos scriptura eo nomine appellat, ex quibus duodecim vocantur in Apocalypsi fundamenta duodecim Ecclesiæ. Quosdam autem dedit prophetas, qui sancto Spiritu afflati, ac cælesti reuelatione instructi, scripturarum mysteria alios edocerent ac illuminarent: quosdam item Euangelistas, qui Euangelium & Christi nomen ac præconia vbique annunciarent. Denique alios pastores simul & doctores, qui alijs præfecti, curam illorum habeant, & pascant eos salutari diuinæ scripturæ pabulo, ac vitæ alimonia, ne si populo desit crebra & efficax verbi Dei prædicatio, ignorantiam diuinæ legis

Vitia subditorum in prælatos redundare. Zzech 3. & voluntatis contrahant, aut ad perpetranda mala fiant procliuiores & effrænatiores: sicq; vitia subditorum in prælatorum caput redundent. Namque per Ezechielem minatur Dominus se requisiturum sanguinem subditorum de manu pastorum negligentium. Voluit autem Dominus eiusmodi

Functiones diuersæ cur sint in Ecclesia. varias esse in Ecclesia functiones & ordines ad consummationem, instaurationem ac ædificationem sanctorum, id est, fidelium, qui etiam ab Apo-
1.Pet.2. stolo Petro vocantur gens sancta, vt meminerint se sanctos & immaculatos esse debere. Voluit, inquam, Dominus illos quos diximus ceu ministros fideles ædificando, exornando & complendo corpori Christi, hoc est, Ecclesiæ esse deditos & intentos, donec omnes, quantum ad fidei & agnitionis Domini nostri Iesu Christi vnitatem attinet, occurramus & euadamus in virum perfectum, & eam mensuram ætatis, quæ nos planè reddat adultos in Christo, siue mensuram ætatis plenitudinis Christi, ita vt absolutam & integram Christi fidem & cognitionem obtineamus, simusque in fide Chri-
Ephes.4. stiana viri, non paruuli fluctuantes: sed abunde in ea instructi. Potest & sic

& sic exponi: Donec occuramus omnes in extremo iudicio, venturo iudici in ea ætatis plenitudine, qua Christus Dominus pro nobis occisus est.

EXEGESIS EVANGELII EIVSDEM FESTI.

Matthæi nono.

DOminus noster Iesus Christus fratres charissimi, qui omnes seruare, & à peccatis ad veniam vocare venerat, neminem à sua gratia excludit. Omnibus sese obtulit, imo & ingessit, sæpe nullam sibi ipsi dans requiem, sed vltro citroq; cursitans, vt datum sibi à Patre negocium, nempe animas saluandi exequeretur. Quid enim ageret aliud fons pietatis, nisi vt longè lateq; ad omnes ipsius indigos manaret, saciaret ægros omnes, & neminem pateretur suæ misericordiæ & benignitatis manere expertem? Verè pijssimus medicus Dominus Iesus, qui è cælis allatam gratiæ suæ medicinam omnibus indiscriminatim adhibere paratus fuit, sed à multis receptus non est. Sicut sol iste visibilis lumen suum cunctis æquè exhibet, nulli inuidet, & tamen vbi clausæ sunt fenestræ, siue aditus per quos lumen illius intromitti oporteret, nihil efficit: ita & Dominus Iesus sol iustitiæ radios suæ lucis & misericordiæ omnibus communicauit quidem, sed multis cordium suorum ostia obserantibus, non potuit illos suæ gratiæ participes reddere. Maximè verò ab illis exclusus semper fuit & pertinaciter repulsus, qui se iustos quidem haberi volebant, atque tales ipsi se existimabant, & tamen iustitiæ omnis prorsus vacui & expertes erant, cæterosq; præ se aspernabantur, cum essent ipsi Deo & sanctis omnibus inuisi & execrabiles. Tales erant scribæ & pharisæi, quibus Dei filium obstinata animi malitia & exitiali inuidentia repellentibus, ad publicanos & peccatores se transtulit, vt superbis & tumidis peccatoribus repudiatis, humiles & pœnitentes peccatores ad gratiam admitterentur. Ita ergo & in huius diei Euangelio post curationem paralytici, relictis scribis calumniatoribus, legitur ad publicani conuersionem sese transtulisse, quod nunc paucis explicabimus.

Medicum Christum qui cur semper repulerint.

Cum transiret Iesus, vidit hominem sedentem in telonio, Matthæum nomine.

Primum hic apparet & omnibus sese spectandam atque imitandam proponit S. Apostoli Matthæi modestia & humilitas, qui cum tacito nomine suo rem gestam indicare potuisset, sese etiam nominatim exprimere voluit, scilicet vt peccatores quoslibet ad sperandam veniam, vitamque in melius commutandam prouocaret. Sedit autem in Telonio, auaris intentus lucris, vt de mercatorum sudoribus suas cumularet opes, & à pretereuntibus vi extorqueret, vnde suas augeret facultates. Fuit namque publicanus. Publicani autem apud veteres dicebantur, qui vectigalia & alios populi Romani reditus exigendos, certo constituto precio redimebant. Vlpianus publicanos esse dicit, qui publico fruuntur. Et omnes qui aliquid à fisco conducunt, rectè vocantur publicani. Qui licet apud maiores & numero amplissimi, & dignitate potentissimi fuerint, tamen non erat laudanda illorum auaritia,

Matthæus Apostolus cur nomen suum hic expresserit.

Publicani quinam dicebantur olim.

T. VI
Z 2

qua grassabantur in alios, & inique comparatis rebus suas opes exaggera-
Lucæ 19. bant. Vnde etiam Zachæus princeps publicanorum, postquam in Dominum credidit, dimidium substantiæ suæ dedit pauperibus, & in quadruplum restituit, si quid quem defraudasset. Raro enim culpa vacant eiusmodi telonia, vbi non seruatur æquitas, sed lucris inhiatur. Vidit autem Dominus Iesus Matthæum publicanum sedentem in telonio oculis misericordiæ, qua cor illius intus permouit, illustrauit, ac emolliuit, vt prius intrinsecus illuminatus, vocem foris vocantis melius perciperet, & promptius sequeretur. Nihil enim prodest externa quæuis exhortatio, nisi intus operetur gratia Spiritus sancti. Vidit, inquit, hominem sedentem in telonio Matthæum nomine. Exprimit nomen suum, vt quotquot ista legunt vel audiunt, dum certo discunt ex publicano ad apostolatus fastigium esse traductum, non desponeant animum quamlibet magnis sint vitijs obligati, sed spe bona, meliori cogitatione concepta, studeant mala sua corrigere, & ad misericordem Dominum, semper indulgere paratum toto corde reuerti.

Et ait illi: Sequere me.

Sequere me, affectu cordis, officio corporis, & effectu operis. Hactenus contempta voluntate mea, fecisti tuam, spreuisti leges meas, obsequutus es auaritiæ tuæ, & qui sola debueras appetere cælestia semperque mansura, animum tuum Dei capacem, nec vllis omnino caducis rebus, nisi solo Deo explebilem ad conquirendas & corradendas terrenas opes adiunxisti, nō quidem illius implens desiderium, aut sitim extinguis, sed irritans potius ac lacessens, iam nunc me Deum ac Dominum tuum sequere. Hucusque dulce tibi fuit lucris inhiare terrenis, immensos thesauros compilare & congerere, ac nunc me sequere, vt & tibi & alijs bona lucreris æterna. Sufficiat hactenus thesaurizasse in terris, vbi fures effodiunt, & tinea demolitur: deinceps
Matth. 6. thesaurum tibi compara in cælis, vbi nulla est neque furum, neque tineæ formido. Sequere me. Quid hic ad tui perniciem, & aliorum iniuriam residebes? Num semper victurus es, vt diuitias augere non cesses, animæ tuæ prorsus immemor? Ecce ego propter te dives quum essem, pauper factus sum.
2. Cor. 8. Tu ergo me sequere, & vt possis bonis ditari cælestibus, mihi amicam amplectere paupertatem. Habeant terrena terræ filij & bonis præsentibus diti, quæ tamen velint nolint breui amittent, & ad æternam deuoluentur egestatem, tu me sequere, seruus dominum, filius patrem, discipulus præceptorem, creatura creatorem, captiuus redemptorem, ouis pastorem.

Et surgens secutus est eum.

Vno verbo vocatus, mox sequitur, nihil hæsitans, nihil trepidans, nihil cunctatus. Imo relinquit omnes huius vitæ spes, & tanquam ilico periturus sit, si moras nectat vllas, mox relictis omnibus, inuitantis vocem Saluatoris prompta obedientia, & alacri deuotione prosequitur. Spernit diuitias perituras, parentum, amicorum, & cognatorum omnium obliuiscitur, omnia pro detrimentis, imo stercoribus habet, vt Christū posset lucri
Philip. 3. facere. Nec solū terrena abiecit lucra, quę poterat sperare in posterū, sed pericula etiam contempsit, quæ ipsi, totiqúe ipsius familiæ à ciuitatis magistratibus

tibus imminebant, quod redemptorum à se vectigalium rationes discedēs non confectas reliquisset: eo ipso scilicet nos instruens, vt qui Christum sequi ex animo concupiscit, de nulla omnino huius vitæ re quicquam curet amplius, nec ipsorum etiam parentum aut consanguineorum affectu, vel humano terrore retineatur, quo minus diuinæ obtemperet voluntati, aut Christum vocantem sequi differat, vel de his quæ fieri animæ vtilitas suadeat, quicquam intermittat, certus nimirum obediendum esse Deo potius, quam hominibus, vel proprijs affectionibus. Propterea etiam Dominus quendam discipulum suum volentem primo sepelire patrem suum, quod tamen ipsa pietas & naturæ lex exigere videbatur, non permisit, sed ait: *Sine mortuos sepelire mortuos suos*: vsqueadeo & in illo & in omnibus, qui Christi velint esse sectatores, affectus omnes etiam erga maximè propinquos volens esse extinctos, aut certè negligi ac mortificari. Quod si affectiones eiusmodi in consanguineos & cognatos pessum præmendæ sunt, propter Christum, vt animus totus sese liberius possit transferre in Deum, quanto magis vitandæ sunt & conculcandæ affectiones mundanæ, quæ pietatis propositum impedire, & animum irretire queant? Docētur ergo, vt dixi, in promptissima & perfecta sancti Matthæi rerum omnium, etiam cognatorum renunciatione, nihil tam nobis charum esse debere, quod nō libenter Christi amore abijciamus, si nobis impedimento sit ad obtinendam Christianæ pietatis perfectionem. Ea de causa omnes illi primitiuæ Ecclesiæ fideles, quicquid habebant in commune conferebant, nihil inde accipientes aliud, quam vnde vitam quotidie sustentarent. Quod si cui durum videtur relinquere omnia, nouerit ille se quidem ad id præcepto non obligatum, sed tamen rerum possessarum amorē ita moderetur oportet, vt Christi amor in suo pectore semper primatum sibi vendicet, ac deinde rebus suis non ad luxum, sed necessitatem vtatur, sed quæ superfluunt, libenter indigentibus communicet. Felicior autem sanctus Matthæus, qui simul omnia reliquit, vni Christo adhærens, in quo multo felicius, securius, abundantius omnia possidebat. Quod deinde etiam innumeri præstiterunt.

Cōuersionis ad Deum verus modus.

Actor. 5.

Acto. 5.

Matth. 8. Luca 6.

Adfectiones naturales quam mortificandę sint.

Actor. 4.

Quinam omnibus rebus mundi renūciandum sit.

Et factum est discumbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes discumbebant cum Iesu, & discipulis eius.

Relicturus omnia S. Matthæus, conuiuiū prius instruit, vt amicis valefaciat, & dominum ac discipulos eius benignè tractet. Nec infructuosa fuit illius conuersio, quando multi mox aduolarunt publicani & peccatores socij illius, cupientes & ipsi audire ex Saluatore verba salutis, quibus ad meliora prouocarentur. Ita sæpe vnius correctio, multis fit causa salutis, dū odore famæ illius attracti, incipiunt damnare seipsos, vitam suam malè actam horrere & reprehendere, dolere se tam miseros esse, non amare nec inquirere, quod illum iam emendatum quærere & amare conspiciunt, atq; ita denique etiam melioris vitæ propositum concipere, & ad Christum toto corde reuerti. Parauit autem Matthæus Christo conuiuium, vt à quo cælestis gratiæ erat beneficia consecutus, illi de terrenis facultatibus nonnihil rependeret. Idq; conuiuium magnum fuisse Lucas testatur, fortassis

Conuiuium Matthæus quale Christo exhibuerit.

T. VI
22

Lucæ 5.

non tam epularum varietate & ferculorum pompa, quam animi deuotione & interna exultatione, qua tanti lætabatur hospitis præsentia, quem iam non frigido pectore, sed feruenti amore, complectebatur. Tertio Regum volumine etiam Eliſæus Eliam secuturus prius socijs suis conuiuium fecisse legitur quam ab eis discederet. De publicanis, qui huic Matthæi conuiuio interfuere, D. Hieronymus sic habet: Quia viderunt publicanum à peccatis conuersum & pœnitentiæ inuenisse locum, ob id etiam ipsi non desperabãt sed veluti pœnitentes, veniebant, & discumbebant cum Iesu & discipulis eius, fortè inuitati à Matthæo vt haberet socios in pœnitẽtia, quos habuit socios in culpa. Porro Dominus Iesus salutem omnium sitiens, quodlibet genus remedij vt ait Chrysostomus, exhibebat, & non solum disputando & præstando sanitatem remedia, vel arguendo æmulos, sed etiam comedendo nonnullos errantium dirigebat: inde nos instruẽs quod quodlibet opus & tempus potest nobis vtilitatem adferre. Sic nec publicanorum participationem vitauit propter vtilitatem sequentem, more boni medici qui nisi saniem tangeret, à morbo non liberaret. Hæc ille. Sed Pharisæi falso iusti, & reuera impij, quia iustitiam foris mentiebantur, intus malitia & auaritia pleni, videntes Dominum manducare cum peccatoribus, indignè ferebant, sicut textus subiungit:

1. Reg. 19.

Cur Christus cum publicanis & peccatoribus cõmederit & biberit.

Et videntes Pharisæi, dicebant, discipulis eius Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magister vester?

Zelum quidem legis habere se simulabant (nam reuera nõ habebant, cum legem ipsi non seruarent, sed minimis quibuslibã cõtenti, potiora legis contemnerent) verum dum se iustè aduersus dominum tanquàm legis transgressorem moueri putarent, ipsi deterius peccabant, temere Dominum legis iudicantes, & proximos despicientes. Quasi verò ipsi peccatores non essent, ita cæteros cõtemptim appellabant peccatores, qui tamen iam in melius cõmutati desierant esse peccatores. O pharisaicam superbiam, quæ dum sana sibi & munda videtur, aliosque elato despicit supercilio, nunquam suorum meretur veniam peccatorum. Vera iustitia compassionem habet, falsa dedignationem. Miseros istos inuidia excæcauerat, qua semper & vbique facta Saluatoris calumniabantur: & vnde alij remedia salutis accipiebant, inde isti profundius vulnerabantur. Ita hodieq; inuidi semper aliorum bona deteriores fiunt, & optima quæque pessimè interpretantur. Pulchrè hic Beda, Pharisæi inquit, fastu inani & inuidia excæcati, erant gemino inuoluti errore, dum magistrum veritatis calumniati sunt. Nam & seipsos bonos esse credebant, qui turgida superbia inflati, procul recesserant à via veritatis & iustitiæ: deinde & illos pro iniustis accusabant qui ad meliora conuersi, non parum accesserunt ad iustitiæ semitam. Hic ergo error iste fuit, quãdo nec sua, nec aliorum pectora cognoscebant. Hæc ille. Quod autem non ipsum Dominum reprehendunt in faciem, sed apud discipulos accusant, imitantur morem obtrectatorum, qui semper occultè detrahunt, sæpe in faciem adulantur. Aut certè timent se confundendos publicè ab ipso Domino, sicut sæpius experti erant: vnde ad discipulos se conferunt, vt inuisum eis aut certè suspectum reddant Dñm tanquã legis præuaricatorem.

Zelus Pharisæorum aduersus Christum quantus.

Gregorius.

Sapien. 8.

Inuidis quidnam semper peculiare sit.

Beda.

Detractoribus quid ferè semper propriũ sit.

At Ie-

At Iesus ait ad illos. Non opus est valentibus medico, sed malè habentibus.

Vide mansuetudinem & modestiam Christi. Poterat eos iure reprehendere, qui omnis virtutis vacui, alios tamen aspernari non verentur: sed ne miseros magis exulceraret, blandè eis respondit, & quasi iustitiam eis tribuit, quos non erat nescius à iustitia plurimum abesse. Valentes autem eos vocat, non quod essent, sed quia ipsi tales se habebant: quasi diceret. Vos me semper repellitis, tanquam qui mea opera non indigeatis: isti autem se miseros & infirmos agnoscunt, cupiuntque accipere medicinam. Itaque ad illos me accedere decet, qui ad hoc missus sum à Patre, vt oues perditas requiram. Si vos iusti estis, non dolere debetis, sed gaudere plurimum, quod peccatores redeunt ad iustitiam, & peccatis relictis cupiunt etiam iusti effici. Vos sani estis scilicet. Ergo liceat per vos tamen etiam ægris salutem consequi. Non vacat hæc Domini responsio tacita obiurgatione, qua illis superbiam eorum obijcit, vt propria conuicti conscientia erubescant se iustos velle videri, qui se sciant iustos non esse. Matth. 15.

Euntes autem discite, quid est: Misericordiam volo, & nō sacrificium,

Iudæi nimium sibi placebant in externis sacrificijs suis, & cæteros despiciebant: neque tamen curabant exequi voluntatem Dei. Deus autem ab illis sacrificia illa requirebat quidem, sed magis illi placebat interior animi cultus, qui in veris virtutibus consistit, maximè in syncera erga Deum & proximum charitate, quæ docet proximos non despicere, sed si miseri sint, misereri & compati: si iusti, congratulari. Cū igitur Pharisæi peccatores despicerent, iussit eos Dominus ire & probè intelligere sententiam Oseæ prophetæ, qua Dominus ait, se misericordiam potius velle & condolentiam erga proximos, quā sacrificia externa absque charitate. Nihil enim Deo absq; charitate gratum esse potest. Vnde frustra Pharisæi de suis sacrificijs sibi blādiebantur, quando interim charitatem negligebant. Si autē charitate præditi fuissent, neque Dominum reprehendissent miseros sanare cupientem, neque proximos despexissent, sed à medico visitari lætati essent. Charitas enim aliorum miserijs dolet, gaudet salute & prosperitate. Non ergo debemus cogitare Dominum Iudæorum sacrificia damnasse, quæ illis lege præcepta erant, sed monere eos voluisse, vt charitatem potissimū & misericordiam charitatis filiam sectarētur, sine quibus non possint placere Deo quæuis externa sacrificia, quasi diceret: Vos placetis vobis in vestris sacrificijs & alios cōtemnitis. Sed qui præcepit vobis vt sacrificia offeratis, idem & præcepit vt proximos diligatis, prohibuit ne quenquam contemnatis. Et sacrificia quidem offerri desinent: neque enim ea semper exiget Deus: charitas autem & misericordia semper erunt obseruandæ: Eæ enim maximè placēt Deo, sine quibus ipsa quoq; sacrificia fœrent illi. Cur ergo vos potiora negligitis, & minera tāti facitis, vt propter ea alios vobis meliores spernere non vereamini? Si legis vim mentemq; teneretis, non tam essetis stolidi: Euntes ergo melius discite quid sit, quod hactenus cæco corde in Osea legistis: Oseæ 6. Gratū nihil Deo esse absque charitate. Sacrificia Iudæorum qui Christus hic æstimarit. Exod. 20. Leuit. 19.

T VI
22

gistis: Misericordiam volo & non sacrificium, quale vos hactenus facere consueuistis.

Psalm. 10. Psalm. 7. Iusti & peccatores qui nam hoc loco vocentur.

Non enim veni vocare iustos, sed peccatores.

Si iustus est Dominus & iustitias dilexit, si odit omnes qui operantur iniquitatem, quare hic dicit: Non veni vocare iustos, sed peccatores? Verum de illis iustis loquitur, qui cum vitijs pleni sint, tamen intolerabili animi superbia, vel deploranda cæcitate iusti sibi videntur: itemque de illis peccatoribus, qui se peccatores ex animo agnoscunt, nec tamen in sordibus vitiorum cum porcis volutari appetunt, sed præterita peccata admisisse se dolent, ac deinceps omnino statuunt resipiscere, & iuxta Dei voluntatem exigere omnes dies vitæ suæ: recogitantque cum Ezechia sancto rege omnes annos suos in amaritudine animæ suæ, & studeant præuenire faciem Domini in confessione, vt tanto securius occurrant venturo iudici quanto seim hac vita studiosius ab admissis peccatis expurgarint. Tales peccatores venit vocare Dominus Iesus potius, quam falso iustos, qui sibi iustitiam vendicat sine cultu & operibus iustitiæ: qui iustitiam ore præ se ferunt vita & moribus fugiunt: qui cum sint ad omne opus bonum reprobi, tamen omnia sua tuta arbitrantur, & præ se cæteros alipernantur, sicut superbus ille Pharisæus, qui publicanum despicere non verebatur, quem Deus non despiciebat, vtpote, corde contritum, & ad Deum toto corde conuersum. Vsurpatores iustitiæ, ait Ambrosius, non vocantur ad gratiam. Nam si gratia ex pœnitentia, vtique qui fastidit pœnitentiam, abdicat gratiam. Maxima autem ex his Domini verbis præstatur consolatio & fiducia miseris peccatoribus sese emendare cupientibus, dum se ait non propter iustos, sed peccatores venisse in hunc mundum. Sic & Paulus ait: Christus venit in hunc mundum peccatores saluos facere. Ne quis tamen propterea velit manere in peccatis, D. Gregorius Nyssenus sic locum hunc interpretatur, quasi dixerit Dominus. Adeo peccatores non abominor, quod eorum tantum gratia veni, non vt maneant peccatores, sed vt conuertantur & boni fiant. Hæcille. Denique non est dubium, quin charior sit Deo peccator humilis, qui suæ infirmitatis conscius, pœnitentiam agendo diuinæ gratiæ se submittit & subijcit, quàm iustus superbus, qui de sua iustitia sese efferens, alios condemnat. Vnde merito reprehenduntur Pharisæi, qui sacrificia faciebant vt iusti apparerent coram populo, nec exercebant opera misericordiæ, in quibus probatur vera iustitia.

Peccatores quosnã Christus vocare ad se venerit.

Luc. 5. Ambros.

1 Timoth. 1.

Gregorius Nyssenus.

Iustitia vera per quę probetur.

SERMO IN EODEM FESTO.

De Apostolorum dignitate & excellentia & in quibus eos imitari debeamus.

Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. I. Corint. IIII. & XI. His verbis Paulus Apostolus bis eadem in Epistola hortatur Corinthios, vt ipsum imitentur, nihil veritus ne arrogantiæ tribueretur, quod se ceu perfectionis exemplar alijs proponeret imitandum, sed optimè sibi conscius, quantis quamq; præclaris esset diuinæ gratiæ affectus donis, vt merito eum Corinthij imitandum suscipere deberent. Quamobrem alibi quoque de se, cæteris q;

risqúe Apostolis confidenter scribit: *Nos ipsi primitias spiritus habentes*, id est, præcipua spiritus charismata. Voluit enim Dominus Iesus sanctos Apostolos omnium credentium duces & magistros, & sicut propheta ait, populorũ principes constituere. Itaque decebat eos largioribus sancti Spiritus donis imbui, præstantioribus ornari prærogatiuis, omni sanctitate & sapientia, omnimoda perfectione, virtute & gratia, & singulari diuinarum proprietatum participatione donari: denique tanta diuinorum charismatum plenitudine inundari, vt inde toti mundo communicare possent & influere. Ipsi nimirum duodecim illa sunt præcipua Ecclesiæ fundamenta in Apocalypsi descripta, quæ sustinent totius Ecclesiæ ædificium: possuntq; etiam angeli illi duodecim dici, qui ibidem in portis duodecim fuisse describuntur. Siquidem sacerdotio fungentes, & Euangelicis clauibus vtentes, angeli officium exercent: Imo & angelici principes iure vocantur, vtpote qui gradum supremum tenent in Ecclesia & sancta illa ciuitate, sicut Apostolus ait, Primo quidem in Ecclesia dedit fieri Apostolos. Ipsi etiam constituti sunt iudices duodecim tribuum à summo principe. Præterea ipsi sunt primarij illi & peculiares fructus duodecim ligni vitæ, quos ipsa arbor vitæ produxit in cibum & pastores totius familiæ suæ, quorum saluberrimis institutionibus & doctrina viuifica totum Ecclesiæ corpus pascitur, ac vegetatur. *Non enim in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit ex ore Dei*, loquentis per sanctos Apostolos tanquam organa purissima. Atque his fructibus mirum in modum delectatur Ecclesiæ sponsus Christus Iesus, delectatur & Pater omnipotens, tanquã in propagine dilectissimi Filij sui. Porro sub istis fructibus duodecim, continentur omnes alij, sicut super ijsdem fundamẽtis cætera omnia ædificata sunt. Et vt isthæc duodecim fundamenta vnico illi & præcipuo, quod est Christus Iesus, innituntur fundamento, sic etiam omnes illi fructus, id est, electi omnes ab vnica illa arbore vitæ, eodem scilicet Domino nostro Iesu Christo proficiscuntur: vnde mirificè adinuicem congratulantur, considerantes se à tam præclara & eximia arbore processisse. Adhæc, vt iam partim dixi, ipsi Apostoli principes sunt populorũ, præfecti duodenis tribubus, in quibus totum concluditur genus humanum, qui gladio spiritus duodecim mundi partes siue totum terrarum orbem debellârunt, victoresqúe triumphum reportarunt. Vnde merito iam coronantur cum ipso Imperatore, collocatiqúe sunt tanquam eius assessores supra præcipuas duodecim gloriæ sedes, vt præsidiant & iudicent duodecim tribus Israel atque adeo exaltati sunt super omnes tribus terræ, habentqúe gladios ancipites in manibus ad faciendam vindictam de hostibus tartareis, quos diuina freti virtute superarunt, & ab hominum cordibus salutari prædicatione, excluserunt. Denique adeo in gratia confirmati creduntur illo die, quando è cælis sanctum accepêre Spiritum, vt deinceps nunquam possent ex gratia excidere. Rectè igitur omnes illi & singuli nobis dicere queant, quod Paulus Corinthijs, *Imitatores mei estote sicut & ego Christi*. Occurrunt autem in beatissimis Apostolis tria specialiter imitanda, nempe, perfectus mundi contemptus, perfecta sui mortificatio & ardentissimus erga Deum & proximos amor. Cùm enim à Domino vocarentur, sine mora relictis omnibus illum sequebantur, tanquam vinculis quibus-

Rom. 8.

Perfectio Apostolorum quanta fuerit post Spiritus sancti receptionem.

Psal. 44.

Apocal. 21. Fundamenta Ecclesiæ vt sint Apostoli.

Ephes. 4. Matth. 19. Apocal. 21.

Deut. 8. Matth. 4.

Fructus Ecclesiæ vt sint Apostoli.

Psalm. 46. Principes vt sint Apostoli.

Psalm. 149.

Apostolos fuisse confirmatos in gratia.

1. Cor. 4.

Imitanda quænam tria in Apostolis reperiantur.

T VI
22

Matth.6. Obedientia Apostolorum quanta fuerit.

dam attracti, à quibus se excutere non possent. Nihil erant soliciti de crastino, non timebant, ne si pauperem hominem sequerentur, simul cum illo paupertatis incommoda sustinerent, nec sibi longa vitæ spacia & iucundos dies pollicebantur, si manerent in mundo, & facultatibus suis fruerentur: sed tanquam onera quædam & mortis laqueos omnia mundi huius bona abijciebant, felices se putantes, si pauperē Christum pauperes sequerentur. Quod reuera magna admiratione non vacat, potuisse eos tam facilè adduci, vt in hominis ignoti disciplinam se traderent, eumq; verum Dei Filium non ambigerent, cùm tamen multa in eo cernerēt tanta maiestate indigna, & communibus eum mortalium miserijs & calamitatibus subditum viderēt passimq; eum ab omnibus irrideri, despici & malē tractari indies experirentur. Sed occulta diuinæ potentiæ virtus in eorum animis operabatur, vt & vocantem intrepidi sequerentur, & agnoscerent Deum latētem in homine, nec fraudem vllam suspicarētur, cum nihil in Christo nisi sinceriſsimam simplicitatē, veritatem, iustitiam, modestiam, rectitudinem conspicerent. Non enim fucare se nouerat candida simplicitas, veritas fallere nesciebat, iustitia nihil iniquum, nihil modestia indecēs, nihil rectitudo summa prauum admittere poterat. Itaq; sancti Apostoli à Christo vocati, statim toto

Luc. 6. Matt. 6.

corde mundum relinquebant, diuina gratia omnem in eis mundi amorem extinguente, atq; internos cordis eorū referante obtutus, vt viderent, quàm nihil sint quæ mundus admiratur, quàm vana sint & caduca, quibus mun-

Mundus quā to studio cē- tēmendus.

dus deditus est, quàm pernitiosa & periculosa, quæ mūdus toto animo amplectitur, quàm deniq; horrēda & fugienda, quibus mundus tanquā summis bonis inhærer. In hoc ergo dilectiſsimi nos sanctiſsimos patres & duces nostros sectari debemus, vt contemnamus mundū & omnes vanitates illius.

1. Ioan. 2. Hebr. 3. Iob 14. Psalm. 38. Heb. 11. Esaiæ 28.

Si quis diligit mundum ait Ioannes Euangelista, *non est charitas Patris in illo. Non habemus hic manentem ciuitatē, sed futurā inquirimus.* Homo natus de muliere breui viuit tempore, vt meminerit se peregrinum esse & exulē in hoc mundo, & repletur multis miserijs, vt vexatio det intellectum auditui, ne oblitus sui, malè sese dedat bonis præsentibus, quibus vtendum est nō fruendū,

Bonis tēporalibus quatenus vtendū sit.

quæ Dñs Deus nobis adminiculo esse voluit, non impedimēto, vt nos celerius prouehant ad Deū, non ab eo abducant. Sicut enim vehiculis vtimur ad conficiendum citius iter, non ob capessendam voluptatem, sic & cōmoda & bona vitæ huius eatenus sumenda sunt, quatenus nos celerius promouent apud Deū. Quicquid autem à Deo nos distinet ac abstrahit, quantumcunq; charum sit, abijciendum est, ne quicquā Christi amori præponatur. Nam ille animam suam propter nos neci tradidit, vt & nos illius causa parati simus

1. Ioan. 3.

etiam chariſsima quæq; deserere. Vt autem facilius mundum contemnamus, quinq; nobis diligenter pensanda sunt, quæ etiam mundi sapientes &

Quinque quę nam consideranda in mundi contemptione.

philosophi tractarunt quidē, sed satis explicare non potuerūt, vtpote naturalis duntaxat luminis exigua illis prælucente scintilla, qua se ad supernaturalia cognoscenda extēdere nō potuerunt. Sunt autem hæc quinq; Qui simus: Vnde venerimus: Vbi habitemus: Quo tendamus: Per quam viam tendamus. Primo quidem qui simus, Philosophi nunquam satis explanarunt.

Homo qui definiatur à sapientibus.

Peripatetici hominē vocāt animal rationale productū, ab homine & à sole. Academici addunt illi quiddam diuinum, quod Plotinus intellectū vocat.

tat. Sed Dominus noster Iesus Christus vera Patris sapientia, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ reconditi, qui perdit sapientiã sapientum, cuius doctrina omnis verissima est, non opinionibus ambigua. Is, inquam, planè nos docuit esse filios Dei, adhibens prophetæ sui testimoniũ, dicentis: *Ego dixi, dij estis, & filij excelsi omnes.* Imo non solum id docuit, sed quia à tanta dignitate fraude diabolica miserè cecideramus, nec vllum ipsius in nobis manserat vestigiũ, peccato nos penitus à Deo diuiungente & alienos efficiente, vt iam omnes filij iræ diceremur etiam benignissima miseratione potestatem nobis dedit filios Dei fieri, mortificata carne & sanguine, quibus obsequendo, ab illa dignitate delecti eramus. Docuit etiam, vt per verã voluntatis consensionem & suauem concordiam cum ipso, filij Dei efficiamur, vbi ait: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Quæ pax non est ea quã mundus optat & amicis suis pollicetur, vt sublato prædonum, latronũ & hostium metu, suas quisq; facultates securè possideat, & fruatur bonis lucis huius: sed illa, quæ nobis semper esse debet cum Deo, quæ in omnimoda cũ illius voluntate consonantia & concordia consistit, vt nihil appetamus vnquam, nihil agamus, nisi quod illi gratũ sit, proculcatis penitus vitijs & concupiscentijs, debellatis hostibus, & pacatis ac sedatis affectibus. Multa etiam alia idem ipse nos docuit, Philosophis incognita, vt quod erimus sicut angeli in cælis, & quod anima toto mundo præstantior sit, &c.

Rom. 1. Ioan. 1. 10. Psalm 8. Quinam Christus nos docuerit. Ephes. 2. Ioan. 1. Pax vera quænam sit, quisq; obtineatur. Matth. 19.

Secundo, cogitandum nobis est, vnde venimus. Hinc sane Philosophi velut in tenebris palpitantes & tanquam somniantes locuti sunt, nihil nobis certi relinquentes. Quid enim certi traderent, qui verum Deum nescibant? Christus autem à Deo nos progenitos apertissimè docet, vbi nos iubet sic orare. *Pater noster qui es in cælis.* Atque etiam vbi vetat, ne quem alium Patrem agnoscamus, ita dicens: *Nolite vocare vobis patrem super terram: vnus est enim Pater vester, qui in cælis est.* Si ergo filij Dei sumus si ex Deo traximus originem, turpè nobis ducamus amare mundum, & in iniuriam tanti Patris, vilibus istis rebus amore adhærescere. *Si enim filij Dei sumus, ergo & hæredes.* Qui ergo cæli hæreditatem certo expectare possumus, cur terrena appetamus? Regna cælestia nobis promittuntur, & nos terram potius eligemus? Itaque contemptis mundi bonis, tanquam alienis & indignis, cælestia ceu hæreditatem nostram inquiramus. Turpè est, si regis filius regni gloria posthabita vilia quædam & infima lucra sectetur. Et nobis turpè itidem sit æternis ac immensis neglectis honoribus, amore mundum prosequi, qui semper fallit amicos suos, ridetq́ue confidentes sibi nec vnquam melius nisi contemptu vincitur. Tertio attendendum est. Vbi habitemus. Vtique in carcere, in exilio, in loco peregrinationis, in hospitio, in mansione prorsus hostili, in vicinia Inferorũ, in medio innumerabiliũ dæmonum, qui nos odio inexpiabili prosequuntur, & omni momento ipsum animarum nostrarum sanguinẽ sitiunt. Didymus quidã rex Barchmanarum (qui apud Indos gymnosophistæ & philosophi fuêre) homo gẽtilis. Non sumus, ait, huius mundi incolæ, sed aduenæ. Ipse Dñs Iesus multis locis Euãgelij perspicuè tradit mũdũ hũc in quo pegrinamur, nostrũ esse acerrimũ inimicũ. Quamobrẽ etiã ipse omnia mũdi ꝓspera & cõmoda fugit & contempsit, & semper inops, exul & pe-

Matth. 6. Luc. 11. Matth. 13. 1. Ioan. 2. Rom. 8. Mundus quinam melius vincatur. Homo vbinã habitet. Didymus rex Brachmanorum.

T VI
22

& peregrinus vixit in terris. Ipsius est enim vox illa in Psalmo: *Aduena ego sum & peregrinus sicut omnes patres mei.* Deinde ex sacris literis discimus Infernum esse in terræ visceribus, neque nos longè ab illo absumus: quod solum si bene pensetur, potest ingentem mundi horrorem nobis incutere, quandoquidem ita vicini & propinqui sumus teterrimo illo carceri, vbi cruciantur hostes Dei, vbi sempiternum est tenebrarum chaos, vbi nihil nisi extrema calamitas & miseria & omne malorum genus grassatur. Nec desunt loca, quibus se manifestè prodit ignis tartareus, aliaq; inferorũ tormenta. Quis igitur nisi totus amens amare velit hunc mundum, vbi tam propinqui habitamus dæmonum & damnatorum hominum carnificinæ, vbi iustè in omne æuum pro suis sceleribus punientur? Quis item mundum amare velit, qui non nisi hospitium est plenũ latronum & furum insidijs, omni nos gratia atque ipso Deo & vita æterna spoliare studio irremisso & infatigabili nitentium? Quis non illum viatorem stultissimum iudicet, qui oblitus patriæ, in hospitio procul à patria cum summo vitæ discrimine hærere malit, vbi tamen certus sit crudelissimis & innumeris se cinctum hostibus, nec vllum fidum habere amicum, cui tuto possit fidere? Est ergo cautissimè cauendum, ne expoliemur, dilapidemur, vulneremur, ac funditus pereamus. Id verò nunquam rectius cauebimus, quam si mundum istum vt carcerem, vt exilium, vt hospitium planè insidiosum, vt locum pestiferũ & hostilem ex animo despiciamus. Quarto, considerandum est, quo tendamus. Quod philosophi quidam, vtpote à nostris mutuati aliqua ex parte attigerunt, sed tamen more suo. Christus autem euidentissimè docet ad regna cælorum nos vocatos esse, eoqúe tendere debere: vbi nimirum erit manifesta visio totius adorandæ Trinitatis, fruitio omnium bonorum, & status omnium bonorum aggregatione perfectus, qui est status veræ beatitudinis: vbi denique erit vita æterna, cuius dulcedinẽ quisquis perfectè cognouerit, vt ait D. Gregorius, ea quæ in terris amauerat, libẽter cũcta derelinquit. In comparatione eius vilescũt omnia, deserit habita, congregata dispergit. Inardescit in cælestibus animus: nihil in terrenis libet: deforme cõspicitur, quicquid de terrenæ rei placebat specie. Et sicut mors corpus interimit, sic ab amore rerum corporalium æternæ vitæ charitas occidit. Ergo vt facilius in nauseam vertantur bona labentia, caduca, fragilia, vana, incerta, ea semper animo versentur, quæ nobis reposita sunt in cælis, quo tendit omnis qui Deum verè amat. Quinto denique pensitandum est, per quam viam tendamus: quæ est vtique Dominus noster Iesus Christus, qui se viam nobis fecit & baculum, cui innixi pergamus ad patrem, nedum sustentans nos, sed etiam ducens, attrahens & portans. Sub cuius persona dicit Augustinus: Cum esses inimicus, patri meo reconciliaui te: cum errares inter mõtes & syluas, quæsiui te: inter lapides & ligna quæ adorabas, inueni te: humeris meis portaui te vsque ad patrem, cui te reddidi. Idem ipse omnia peccatorũ nostrorũ pondera in se recepit, vt expeditius tendamus, & minori negocio perueniamus. Docuit etiã nos quomodo renouari debeamus, ne si in teterrima illa effigie, quam peccando cõtraximus, puriſſimis illis supernorũ ciuiũ agminibus nos coniungere & ingerere velimus, summa severitate reijciamur, multo magis, quam ille è nuptijs electus scribitur, qui nõ habuit

Psalm. 38. Infernus vbinam sit.

Amatores mundi quantis sint expositi periculis.

Homo quonã tendat.

Matth. 9.

Boetius.

Gregorius.

Vitæ beatæ quanta sint gaudia.

Homo per quam viam ambulet.

Viam cur se nobis præbuerit Christus.

Augustin.

Matth. 22.

habuit veſtem nuptialem. Potiſſimum autem docuit nos Chriſtus via noſtra fixus in cruce. In qua ſi eum attente & ſedulo contemplemur, fieri vix poterit, quin ſummum mundi huius contemptum, odium & horrorem cõtrahamus. Quid enim illa eius in cruce nuditas, quid immaniſſimi dolores, quid acerbiſſima mors aliud docuit, niſi vt nihil huius mundi appetamus, vt mundo crucifixi ſimus, & illum nobis crucifixum habeamus, vt denique perfectè moriamur omnibus, quæ hic mundus habet & offert ſtultis & inſanis amicis ſuis? Alterum quod in S. Apoſtolis imitandum diximus, eſt perfecta ſui mortificatio. Quæ quam fuerit excellens in illis patribus, vel inde ſatis colligi licet, quod in Actis Apoſtolicis leguntur iuiſſe gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti erant pro nomine Ieſu contumelias pati. Non enim poteſt in cõtumelijs & ſupplicijs ac doloribus piè & religioſe gloriari, niſi in quo omnis priuatus amor funditus extinctus ſit. Amoris autem priuati perfecta extirpatio, perfecta ſui mortificatio eſt. Vbi enim nullus hæret priuatus amor, ibi perfecta eſt charitas erga Deum. Vbi autem perfecta eſt charitas, ibi non poteſt peccatum habere locum. Vbi verò nullum eſt vitium, ibi nihil mortificandum ſupereſt. Quamobrem ſancti Apoſtoli tanto erant in ſui mortificatione perfectiores, quanto minus amoris proprij in illis inerat. Quod autem peſtiferi amoris illius veſtigium in illis reliquum eſſe poterat, quibus viuere Chriſtus erat & mori lucrum? quibus vita erat in patientia, & mors in deſiderio. Multa hic adhuc dicenda forent, ſed cauemus prolixitatem. Tertium in Apoſtolis imitandũ eſt ardẽtiſſimus erga Deum & proximos amor. Quem tum perfectè ſunt adepti, quando Spiritus ſanctus in eos deſcendit, qui eos totos igne ſui amoris incendit, & mirabiliter inflammauit, vt nihil poſſent cogitare aut deſiderare aliud, quam honorem Dei, & ſalutem animarum. Et vt longius Dei nomen & fidem propagare pluresq; Deo animas lucrari poſſent, per totũ intrepidis animis peragrarunt orbem, vbique annunciantes, verum Deum, & ſimulachrorum detegentes ſuperſtitionem & vanitatem: nec quiſquam fermè ex illis, niſi violenta morte interijt, quam quidem ob amorem Dei ſummo cum deſiderio excipiebant. Quanta autem erga ſeipſos egerint, cauſa amoris Dei, vt Chriſto crucifixo ſeſe conformarent, ieiunando, orando, vigilando, laborando nocte ac die, corpus diuerſis laboribus & afflictionibus fatigando & atterendo, & innumera alia exercendo pietatis opera & ſtudia, nemo poſſit vel cogitando aſſequi. Nunc igitur chariſſimi ſanctiſſimos patres & duces noſtros imitemur, ſicut & illi Chriſtum Dominum perfectiſſimè ſunt imitati. Contemnamus mundum, noſipſos mortificemus, & Deum ac proximos toto corde diligamus. Diſcamus cum ſanctis Apoſtolis pro Chriſto mala perpeti, pro dulcibus amplecti amara, honores ſpernere, contemptu gaudere, noxijs abſtinere delectationibus, occaſiones peccandi fugere, diſſolutos vitare mores, pro peccatis proprijs & alienis ingemiſcere, pro afflictis & tentatis orare, pro illis qui nobis benefecerunt gratias agere, pro inimicis vt cõuertantur deprecari, congaudere bonis, condolere miſeris, indigentibus opitulari, alta non appetere, ſectari humilia, ſimplicia amplecti, ſuperflua reijcere, paucis contenti eſſe, virtutibus nauare operam, aduerſus vitia quotidianum inire certamen, carnem domare ieiunijs moderatis, ſpiritũ ora-

In cruce pendens vt Chriſtus nos mundi contemptũ docuerit. Gal. 6.

Mortificatio quanta fuerit in S. Apoſtolis. Act. 5.

Mortificatio perfecta in quo cõſiſtat. Phil. 1.

Amor apoſtolorum erga Deum & proximos quantus fuerit. Act. 2.

In ſanctorum celebritate quidnam diſcere debeamus.

T VI
22

tione & lectione pia roborare, humanas laudes respuere, solitudinem expetere, silentio delectari, vacare Deo, suspirare ad cælestia, terrena omnia medullitus vilipendere, nihil præter Deum nobis consolatorium arbitrari. Denique Deum super omnia, & proximos omnes in Deo & propter Deum amare. Hæc est enim summa quædam & compendium totius doctrinæ Christianæ, in qua nos vna cum Apostolis Christum imitari debemus, qui suis exemplis, ne trepidemus nos animauit, suis institutionibus ne erremus, edocuit, suæ gratiæ auxilio ne deficiamus munire paratus est, & vt fortiter perseueremus seipsum nobis præmij loco polliceri dignatus est: cui sit honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Compendiū doctrinæ Christianæ quodnam sit

IN CELEBRITATE D. MICHAELIS ARCHangeli, & omnium sanctorum angelorum, Lectio Apocalypsis Beati Ioannis Apostoli ex capite primo.

IN diebus illis, Significauit Deus quæ oportet fieri cito, loquens per angelum suum seruo suo Ioanni, qui testimonium perhibuit verbo Dei, & testimonium Iesu Christi, quæcunque vidit. Beatus qui legit, & qui audiunt verba prophetiæ huius, & seruant ea quæ in ea scripta sunt: tempus enim prope est, Ioannes septem Ecclesijs quæ sunt in Asia: Gratia vobis & pax ab eo qui est, & qui erat, & qui venturus est, & à septem spiritibus qui in conspectu throni eius sunt, & ab Iesu Christo qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, & princeps regum terræ: qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

APte quidem in festo beatissimorũ spirituum angelicorum lectio ista pronunciatur, vbi inter cætera gratia & pax optatur Ecclesiæ à septem spiritibus, vtique angelicis. Quid enim aliud possint precari nobis angeli pacis, nisi pacem? non quam mundus præstat, sed gratia Dei, quæ sola verè pacatos, tranquillos & securos nos efficit. Ergo Ecclesia libenter hac lectione vtitur, vt dum fideles erga se supernorum spirituum beneuolentiam agnoscunt, ad eorum amorem & piam venerationem, debitamq; gratitudinem accendantur, cupiantq; illis charitatis vicem rependere, à quibus se tãtopere sentiant amari. Sed nunc lectio ipsa tractanda est more nostro. Cum esset Ioannes Apostolus & Euangelista (qui consensu sanctissimorum & doctissimorum patrum, Irenæi, Hieronymi, Iustini, Tertulliani, Origenis & latinorum prope omnium, Apocalypsim descripsit, non vt recentiores quidam somniant, alius quispiam) in Pathmos insulam relegatus, significauit illi per reuelationem, siue imaginariam visionem Deus, qui reuelat mysteria, quæ oportet fieri cito, omnem videlicet Ecclesiæ statum ad ipsum vsque extremum diem. Non enim quisquam vnquam tam perfectè ac dilucidè cuncta Ecclesiæ euenta, vt Apostolus & Euãgelista Ioannes descripsit. Atque ad hæc significanda vsus est angeli ministerio, fortè illius qui custos eidem Apostolo erat assignatus, vel alicuius ex archangelorum ordine per quem missi

Apocalypsin quis verè scripserit.

Dan. 2.

Angelorum quisnam D.

misit & aperuit Deus cuncta huius Apocalypsis mysteria seruo suo & Apostolo ac discipulo Ioanni Euangelistæ. Vt enim Dionysius Areopagita testis est, reuelationes propheticæ fiunt ministerio angelorum. Illi, inquam, Ioanni, qui testimonium perhibuit verbo Dei missus Romæ in feruentis olei dolium, à quo tam exiuit illæsus, quam erat ab omni corporis pollutione immunis. Malebat enim vitæ subire discrimen, quam negare Christum verbum Dei, cui testimonium reddidit pro illius amore contemnendo, quicquid posset mundus inferre supplicij, & libera voce scriptisque clarissimis eum omnibus prædicando. Non enim putabat sibi quicquam esse formidādum, quo minus Christum Dei Filium liberè omnibus annunciaret. Nouerat eo se in Christi Apostolum ascitum, vt ipsum cunctis verbo & scriptis prædicaret. Vndè etiam fidelissimè suo functus officio testimonium perhibuit verbo Dei, & testis fuit Iesu Christi syncerus & integer, patefaciens quibus poterat modis quæcunque vidit, id est, res gestas omnes Domini Saluatoris, quarum notitia erat fidelibus vtilis ac necessaria. Idque certè non vulgari constantia eum feciſſe constat, quandoquidem in Actis Apostolicis inter præcipuos ipse numeratur, & D. Petro Apostolorū principi aliquoties comes & socius peculiaris adiungitur. Quamobrem beatus ille merito censendus est, tum præsenti conscientiæ pace & securitate, tum futuræ gloriæ certa expectatione, qui legit pia deuotione & credula animi pietate, & qui audit alios recitantes, aut è suggestu annunciantes & explanantes verba prophetiæ huius: nec tamen sola lectione vel auscultatione contentus est, tanquam sufficiat ad salutem nosse voluntatem Dei, sed etiam seruat reipsa & opere, quæ in ea scripta sunt. Seruare namque & exequi voluntatem Dei id potissimum exquiritur à nobis. Legas omnia diuinorum scriptorum volumina, fidem accommodes promptissimam & certissimam omnibus inibi contentis: nisi tamen etiam obedientem & morigerū te exhibeas erga ea quę vel facere, vel cauere iubent, quid quæso tibi proderunt? Beatus ille, qui legit, audit & seruat verbum Dei: miser autem & infelix qui cum sciat voluntatem Dei, aut merito scire deberet & posset, tamen contentus inani fide, putat opera à se non exigi, sed fidem solam sufficere ad salutem. Verum beatus qui & nouit & seruat verba prophetiæ huius, bona in ea scripta adimplendo, & mala deuitando: quia tempus prope est, quo iustus & æquissimus iudex reddet præmia singulis pro cuiusq; meritis, & non auditores legis sed factores in iustorū cōsortiū assumet. Tempus inquā prope est, quo intelligēt omnes pariter, quā bonū fuerit seruire Deo, quam malū & amarū reliquisse Dominū Deū nec timorē illius fuisse apud nos. Ioannes Apostolus & Euangelista septem Ecclesijs Asianis, adeoq; cunctis toto terrarum orbe constitutis Ecclesijs, ita vt à Deo iussus est, hanc scripsit prophetiam: optatq; vt vobis qui Deo credidistis, & in eius membra trāsistis per fidem & charitatem, quæ vbique in omnibus annunciantur Ecclesijs, gratia per quam sitis accepti Deo, & pax cordis & temporis sit ab eo qui est Deus vnus, atque idem, semper immutabilis, immotus, indeficiens ac inuariabilis, & qui erat ante omne æuum, & qui futurus est in æuum sempiternū, venturusq; vt reddat mercedē iustis & iniquis pro meritis singulorum: & à septem spiritibus, hoc est, septem summis angelorum principibus: vel tota sanctorū angelorum frequen-

Ioanni Apocalypsin reuelarit.
Dionysius Areopagita.
Martyrium S. Ioannis Euangelistæ.
Act. 2. 3. 4. 5.
Voluntatem Dei opere exequi vt à nobis requiratur.
Hieremi. 2.

T VI
Z 2

tia & vniuersitate, qui septenario numero tanquam vniuersa complectente comprehenduntur, & sunt in conspectu throni eius, in præsentia diuinæ maiestatis, in superna Hierusalem, vbi semper intuentur faciem eius, & officiosissimè obsequuntur & famulantur viuenti in secula seculorum, à quo se intelligunt habere omnem felicitatem suam, iureque illi debere se totos & quicquid possint. Optat autem S. Ioannes, vt gratia & pax nobis sit à Deo tanquam datore & autore, ab angelis autem tanquam pijs intercessoribus, qui nobis Dei gratiam & pacem concilient. Offerunt enim S. angeli preces nostras Deo, suasque illis iungunt, sicque optata nobis diuinæ gratiæ munera referunt. Sed & pax & gratia vobis sit, inquit, ab Iesu Christo, qui quatenus Deus est, cum Patre & Spiritu sancto totius gratiæ fons & largitor est: quatenus verò homo, suis excellentissimis meritis gratiam nobis & pacem temporariam ac sempiternam tanquam præcipuus & singularis mediator obtinuit, si tamen nos cooperari velimus. Idem autem ipse testis est fidelis, quia veritas infallibilis secundùm diuinitatem, & quia ob veritatis testimonium mortem carnis durissimam sustinuit secundùm humanitatem: & primogenitus mortuorum, eo quod primus à morte surrexerit in æternum victurus: & princeps regum terræ, id est, electorum omnium, qui vitijs vniuersis & animo suo dominantur, qui soli iure reges vocantur, regnaturi semper cum principe suo & Imperatore Iesu Christo, qui dilexit nos amore prorsus gratuito, immenso, æterno, & lauit nos à peccatis nostris non quocunque modo, sed in sanguine suo, quo ipso suum erga nos amorem euidentissimè declarauit, fundens pro nobis sacrosanctum sanguinem suum, & quicquid nos merito luere debueramus, in se recipiens atque eluens diris-simis & atrocissimis cruciatibus, ipsi ab humano genere, quod crearat, quod redimere venerat, irrogatis.

Angelos Deo offerre preces hominũ.

Ioan. 14.

Reges quinã soli iure vocentur.

EXEGESIS EVANGELII EIVSDEM SOlennitatis, Matthæi XVIII.

IN Euangelio hodierno commemorantur discipuli Dominum interrogasse, quisnam potioris dignitatis & gloriæ futurus esset in cælis: moti videlicet inde, quod pro Petro idem pretium quod pro Domino Saluatore solutum viderant, & eundem cum Ioanne & Iacobo filijs Zebedæi maiori Christi familiaritate vti non ignorarent. Sed quid sibi vult isthæc percontatio? Nondum in eorum pectore Satan penitus contritus erat: adhuc pestiferum superbiæ & ambitionis semen intus delitescebat, quod nisi gratia Spiritus sancti, & Domini Iesu admonitione, & castigatione paulatim elisum fuisset, poterant sanè toti Ecclesiæ non paruo fuisse scandalo, quod ipsi inter se de dignitate contenderent, quos Dominus primos & præcipuos in Ecclesia sua esse voluisset. Sed permisit pius & Sapiens Dominus in discipulorum suorum cordibus quædam hærere vitia, vt ea non in illis tantum opportuno tempore, sed etiam in nobis omnibus curaret, dumque quid in tam electis & charis discipulis ipse reprehenderit disceremus, magis soliciti simus cauere eiusmodi. Sic dum illos patitur aliquamdiu certis non carere vitijs, nos aduersum illa præmunitos optat, vt illorum imperfectio nobis ad perfectiora sectanda calcar adhibeat. Simul etiam vt agnoscamus, quanta

Matth. 18. Hieron.

Quid reprehensibile cur Christus in Apostolis hærere permiserit.

quanta sit humanæ naturæ infectio, corruptio, imbecillitas, quando nec illi vitijs satis dominari poterant, qui perpetua Filij Dei cõsuetudine, præsentia, familiaritate potiebantur: Quam autem conueniat hoc Euangelium, solennitati SS. Angelorum, facilè intelligi potest, tum quod hic scandala pusillorum adeo condemnantur, vtpote nedum Deo, sed etiam sanctis Angelis hominum custodibus summè inuisa, tum quod expressa sit beatitudinis Angelorum commemoratio. At nunc Euangelium explicare tentemus.

Euangelium præsens quàm aptè quadret huic solẽnitati.

Accesserunt ad Iesum discipuli, dicentes: Quis putas maior est in regno cælorum?

Quæstio hæc superuacanea est & curiosa, id explorare cupiens, quod scire nihil attineat. Quid ad te ô homo, quis maior sit in regno cælorum? Quærebant hoc Apostoli etiamnum infirmi & imperfecti adhuc carnales & tepidi, necdum spiritales, & diuino amore pleni. Alioqui si in eorum pectore flamma diuini amoris fortiter arsisset, non potuissent ad superuacanea inuestiganda animum adiecisse: quandoquidem amor Dei non sinit hominem aliud vel cogitare, vel inquirere, vel desiderare quam Deum. Philosophi quidam atque perplures etiam, hodieq; Christiani sapientes vel potius deliri tempora & ingenia sua in rebus inanissimis detriuerunt, & deterunt, quarum cognitio plus ad veram salutem officiat, quam conferat. Sed quare hoc? Quia intus vacui sunt & inanes, diuinique amoris expertes. Eoque etiam ipsi vani redduntur, curiosi & scioli, & cum nihil aut parum habeant veræ eruditionis & sapientiæ, tamen audent vel è sublimi in sanctissimos Patres ferre sententiã, & cùm nec seipsos norint, alios omnes cõtemnere, lacerare, reijcere. Qui si neglectis rebus friuolis ac superfluis, ad salutaria & vtilia inquirenda, discenda, perscrutanda, sectanda, docenda sese conferrent, atque ante omnia Dei amorem totius vitæ nostræ scopum consequi, atque in eo magis ac magis crescere & augeri contenderent, reiectis ac posthabitis omnibus, quæ illum impedirent aut minuerent, iam sanè & sibi & alijs fructus magnos adferre possent. Sed curiositas imponit multis, à qua nec Apostoli fuere immunes, quando scire voluerunt, quisnam maior esset in regno cælorum: quod tamen etiam ex superbia & ambitione quadam quæsijsse videntur: quæ quidem pestis altas in natura humana radices egit, insita & instillata ei à fallacioso illo serpente, qui vt protoparentes nostros à diuinæ legis obedientia abduceret, promisit eis Dei similitudinem in cognitione boni ac mali: ad quam tum illi temerè aspirarunt. Sed & illis, & nobis omnibus euenit, quod in Psalmo quodam miserabiliter dicitur: *Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Et quotquot ex illa deprauata radice trahimus originem, ad elationem & ambitionem, atque adeo quæuis vitia malè propensi sumus. Quid verò respondit Dominus Apostolis curiosè percontantibus?

In huius seculi curiosos sciolosque Euangelicos.

Curiositas quibus quantũ imponat.

Gene. 3.

Psalm 48.

Et aduocans Iesus paruulum, statuit eum in medio eorum, & dixit: Amen dico vobis. Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum,

T VI
22

Apoſtoli ſummam cæli dignitatem expetunt, & vſque ad infimæ ætatis abiectionem ac humilitatem reducuntur. Aduocans enim Dominus parulum quendã, qui etiamnum totus ætate paruulus ac innocentiæ puritate præditus eſſet ob ſuſceptam circumciſionem, qua olim apud Iudæos infantes mundabantur ab originis macula, ſicut apud nos baptiſmo, ſtatuit eum in medio eorum, vt exemplo, quod in moralibus plurimum valet, eorum faſtum reprimeret, atque ad virtutem prouocaret: dixitq; eis: Amen dico vobis: Niſi ab hac mentis vanitate & pernicioſa principatus obtiendi contentione conuerſi fueritis ad humilitatem, modeſtiam, ſimplicitatẽ & innocentiã paruulorũ, non ſolum non eritis magni in regno cælorũ, ſed nec intrare in illud permittemini. Habet ætas infantium multa quæ etiam viros imitari deceat: Vt quod non iraſcuntur, non intumeſcunt animo, non ſe vltra æquales efferunt, non inuident maioribus, non contemnunt inferiores, non in hominibus fortunam venerantur, naturam deſpiciunt, nõ ſunt libidini dediti, non ſtudent auaritiæ, non ſunt ambitioſi, denique & multis alijs carent malis, & bonis præditi ſunt. Quæ niſi vos per gratiam & induſtriã adipiſci ſtudueritis, ſicut illi ea ex natura habent, non admittemini in regnũ cælorum. Nolo autem vos ſenſibus effici paruulos, ſed malitia, vt inſit quidem in vobis ſerpentis prudentia, ſed adſit etiam ſimplicitas columbæ. Quid hic dicturi ſunt, qui impudentiſſimè aſpirant ad honores & dignitates, qui alios cupiũt opibus, potentia, dignitate excellere & anteire, qui Chriſtianos ſe dici & haberi volũt, & à Chriſtiana ſimplicitate, modeſtia, innocẽtia tam longè abſunt? O vos ſuperbiæ filij, qui in ſublimè criſtas erigitis, huc aures cordis & corporis aduertite, quid æterna ſapientia præcipiat auſcultate: Niſi, inquit, conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. Vultis grandes eſſe? prius eſtote paruuli. Quod ſi neglecto Dei conſilio & præcepto, abſq; humilitatis ſuffragio in altum cõtendere nõ ceſſaueritis, quanto altius aſcendiſſe vos putabitis, tanto profundius corruetis. Lucifer vſque ad Dei æqualitatem ſeſe erigere non quidem potuit, ſed voluit tamen: & mox infra omnes dæmones in infimum tartari lacum detruſus eſt.

Infantium proprietates quædã, quænam ſint.

1. Cor. 14.

Superbi & ambitioſi quam lectionem ſibi neceſſariam diſcere debeant.

Eſaiæ. 14.

Quicũque ergo humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte, hic maior eſt in regno cælorum.

Non dicit ſimpliciter: Quicunque humiliauerit ſe (Eſt enim qui ſe nequiter humiliat & interiora eius plena ſunt dolo) ſed qui ſe humiliauerit ſicut paruulus iſt, id eſt, ſyncerè, ex animo, abſque ſimulatione, abſq; mendacio, vt quod foris oſtendit & præ ſe fert coram hominibus, ex ipſo cordis fundo proficiſcatur: non aliud adhibeat foris, aliud intus tegat: id enim duplicitatis eſt vitium, cuius expers eſt infantia ſimplicitatis amica: hic maior eſt in regno cælorum, tanto quidem maior in cælis, quanto humilior in terris. Faceſſat ergo omnis ſuperbia & arrogantia, quæ Chriſti humilitatẽ reſpuens, ſemper tollitur in ſublime, & nedum æquales, ſed etiam ſuperiores plerumque contemnit. De qua memorabili ſententia dicit Chryſoſtomus. Nihil certè arrogantia atque ſuperbia peius, quæ mentis quoq; vires natura hominibus conceſſas, ita deijciat, vt amentes ex prudentia, ac animo ſolidos.

Eccle. 9.

Humiliandi modus verus quis.

Chryſoſt. Superbis qdnam ſemper ferè peculiare ſit.

dos efficere videatur. Nam quemadmodum si quis cum statura cubitus sit, instar montium, imo etiam altiorem se putet, ac ideo seipsum quasi montes excessurus erigat, nullum aliud argumentum insaniæ suæ quæramus. Sic cum inflatū videris hominē, qui meliorē se cæteris arbitretur, cōtemnatq; opinetur, si cæteris hominibus cōferatur, nullū iam aliud signum vecordiæ hominis exquiras. Tanto quippe ridiculosior est his qui natura insaniunt, quanto ipse sponte hunc sibi morbū iniecit. D. Basylius Magnus in regulis breuioribꝰ, quæstione mota, quomodo regnū Dei accipiemus vt paruulus, Respondit. Si ad doctrinā Dñi tales nos præbuerimus, qualis est paruus in percipiendis disciplinis, qui non contradicit, neq; se dispuzans aduersus magistros defendit, sed tradita sibi præcepta cum fide atq; obedientia suscipit. Quod est maximè cōtra hæreticos, qui sui capitis adinuentiones & somnia, præferūt totiꝰ ecclesiæ iudicio in malū suū, & perniciē simpliciū ac miserorū. Basylius.

Et qui suscꝑerit vnum paruulum talem in nomine meo, me suscipit. Qui autem scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.

Quisquis fidelem quempiā huius paruuli innocentiam, humilitatem ac simplicitatem imitantem suscipit causa amoris mei, & quodlibet in eum confert beneficium, sua vel liberalitate illius leuans inopiā, vel consilio & doctrina instruens ignorantiam, vel humanitatis ac hospitalitatis studio eū peregrinum tecto suscipit, aut quouis alio prosequitur charitatis officio, nō ille hominem suscipit, sed meipsum, qui non aliter accipio quicquid in quēlibet etiam vltimorum membrorum meorum collatum fuerit, quam si mihi præstetur. Ecce erga nos charitatem Dei, qui in nobis vel beneficio vel iniuria affici dignatur, vt iam merito summè cauēdum sit, ne cuiquam licet extremo Christi membro noceamus, maximeq́e danda opera, vt omnibus, præsertim abiectis, egenis & miseris opitulemur. Nec est sanè, cur id ægrè faciamus, quando totum Christo præstatur. Qui autem scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt, hoc est, qui vel verbo, vel facto, vel alio quouis modo alicui tali pusillo, simplici ac humili in me credenti, & forsitan adhuc infirmo & imperfecto (Nam tales facilius scandalum patiuntur) causam ruinæ præbuerit, atque in errorem & peccatum atque animæ exitium pertraxerit, non veritus perdere animam, pro qua ego sanguinē meū fudi, expedit ei, præstat, satius est, vt mola asinaria suspendatur in collo eius, & demergatur in profundū maris, hoc est, vt quantūuis duro afficiatur supplicij tēporalis genere, quo spiritꝰ saluus fiat. Potius enim quæuis ferēda est pœna tēporaria, quam anima cuiusquā à Deo abstrahatur. Quamobrem rectè mouetur sancta Ecclesia catholica, quæ hæreticos obstinatos, qui infinitis animabus scandalo sunt, iubet viuos concremari. Quod sanè & ipsis expedit, & alijs: ipsis quidem, ne plures perdendo grauioribus se sceleribus & tormentis reddant obnoxios: alijs autem, ne per illos seducantur. Sic morbidum pecus separatur ab ouili, ne cæteras oues morbi contagione inficiat. Ita & expedit scandalorum fabricatores tolli è medio, ne pusillos suis exemplis aut dogmatibus in damnationem pertrahant. Matth. 18. Christus qui in suis membris verè recipiatur. Scandalum pusillorum quàm studiosè præcauendū. Hæreticos obstinatos, quam consulto & merito extermi nat Ecclesia.

T VI 22

Ex qua Domini sententia luce meridiana clarius fit, quantopere infirmorum scandala vitanda sint: & tamen tot hodie mundus scandalis plenus est, vt virtus sit flagitijs esse deditum, & si quis paulo rectius viuere velit propter timorem Dei, omnibus mox irrisui & contemptui sit: multoq; iam studiosius alij alios in vitia, & per consequens in supplicia mortis æternæ non illicere tantum, sed etiam protrudere conentur, quam olim sancti patres proximos ad Deum & virtutes inducere laborarint. Quod quidem satius est lachrymis & suspirijs, quam scriptis aut verbis prosequi.

Viuere probè instituens vti hodie omnibus ferè sit ludibrio.

Væ mundo ab scandalis? Necesse est enim, vt veniant scandala. Veruntamen væ homini illi, per quem scādalum venit.

Pijssimus animarum saluator præuidens seculi malitiam, væ ait mundo ab scandalis: necesse est enim vt veniant scandala: Tanquam dicat: Stultorum infinitus est, & semper erit numerus, qui non poterunt aliud, quam stultitiam & scandala meditari, atque proferre. Quamobrem pessimè cum mundo, id est, hominibus mundi amicis, & Deum non timentibus agi necesse erit. Tales enim cùm sint auersi à Deo, fieri non poterit, quin facilè assentiantur & decipiantur impiorum hominum erroribus & offendiculis. Et id melius quotidiana experientia quam ex libris discimus. Extitit vnus apostata & excucullatus monachus, diuina humanaq; omnia miscere cœpit, fixit & refixit leges, in omnes cuiusuis ordinis homines spurcissimo ore debacchatus est, nihil nisi carnis desiderijs plausibilia docuit, pro sola nuda fide licet sterili, pietatem omnem, studium omne virtutis ac probitatis penitus damnauit & reijcienda tradidit: denique tanta tamqúe horrēda & inaudita scribere, dicere, agere non est veritus, vt non possit sine horrore referri: & tamen tot sibi asciuit discipulos ac sectatores, vt nullus vnquā sanctorum tot videatur conuertisse ad Christum, quot iste breui tempore à Christo abduxit. Quare hoc? Quia mundus plenus erat infirmis & pusillis, quibus molestum erat seruire Deo, carnem cum vitijs & concupiscentijs crucifigere, per arctam viam & angustam portam ingredi. Quibus vbi spes proposita est, & diuinæ scripturæ sententijs perperam expositis fallaciter ac insidiosè persuasum est solam fidem sufficere, opera bona superuacanea, imo & noxia esse, atque id genus alia multa prorsus à diuinis literis abhorrentia, manibus & pedibus in eam sententiam mox iuerunt, & scandala animarum suarum, quæ summopere vitare, execrari, detestari debuerant, obuijs vlnis, amplexi sunt. Sed væ illis ab huiusmodi scandalis, & quidem væ sempiternum, nisi resipuerint. Atque etiam væ homini illi, per quem scandala ista venerunt. Sed & alijs quibuscunque scandalorum architectis væ. Si enim apud homines mortis sententia plectuntur, qui vestem aut aliquid aliud rei alienæ furantur, quam illi habebunt sustinere pœnam, qui scandalis suis animas, rem longè prætiosissimam Deo creatori eripiunt? Merito pœnas dabunt æternas, qui animas semper victuras perdunt. O si hæc bene attenderent homines. Quam multa hodie scandala præbētur, & tamen vix quisquam animaduertit, aut alicuius pensi habet. Ornant se mulieres, ornant se viri petulanter nimis, & multi vtriusque sexus ex eorum aspectu grauiter vulnerantur. Scandalo ergo sunt proximis suis. Et væ illis, ait Dominus,

Eccl. 1.

Martini Lutheri vita, mores, fructusq; quos sua impietate effecit.

Galat. 5. Matth. 7. Lucæ 13.

Scādala præstantes animabus infirmis, quam grauissimis se pœnis inuoluant.

Matth. 8.

minus, per quos scandalum venit. Dicunt autem: Nos non id volumus nostro ornatu & vestium petulantia, vt alij offendantur. Quid dicitis miseri? Venenum alijs porrigitis, & non vultis vt inde lædantur? Audite obsecro, quid Chrysostomus dicat: Si vir aut mulier se ornauerit, & vultus spectantium in se prouocauerit, etsi nullum inde eueniat damnum, iudicium tamen feret in æternum, quia venenum obtulit etsi non fuit qui biberet. Hæc ille. Augustinus quoque terribilem fert sententiam in eos, qui alios scandalizant, ita inquiens: Magis peccant qui animas ad peccandum inflammant & Deo subtrahunt, quam qui carnem Christi crucifixerunt. Et D. Isidorus. Deteriores sunt, inquit, qui siue doctrinis, siue exemplis vitam moresq; bonorum corrumpunt, his qui substantias aliorum prædiaqúe diripiunt. Væ ergo homini illi per quem scandalum venit: Sed quia duplex est scandalum, alterum quod dicitur actiuum, alterum passiuum, posteaquam hactenus de priori egit Dominus, nunc ad alterum vertit orationem, quod ipsi ab alijs, siue à nobisipsis patimur.

Chrysost.

August.

Isidorus.

Scandalum bifariam accipi.

Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & proijce abs te. Bonum tibi est ad vitam ingredi debilem & claudum, quam duas manus, vel duos pedes habẽtem mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum & proijce abs te. Bonum tibi est, vnum oculum habentem in vitam intrare, quam duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis.

Si manus tua scandalizat te, vt ad vsus illicitos eam adhibere delectet, vt aut tangere velis, quod non deceat, aut operari quod illicitum sit, sicut per manus multa fiunt grauia & horrenda peccata: aut item pes tuus scandalizat te, vt ire velis ad perpetranda adulteria, scortationes, homicidia, comessationes, compotationes, aut alia quæuis scelera, abscinde siue manum, siue pedem, & proijce abs te, id est, mortifica eiusmodi praua desideria, improbas voluntates & tentationes diabolicas, ne præbeas membra tua arma iniquitatis peccato, sed vtaris illis ad ea duntaxat, quorum gratia tibi data sunt à Deo. Melius est enim, vt interim, licet cum aliquo sensualitatis dolore, careas voluptatibus & oblectamentis illicitis, quàm pro momentanea delectatione, & membrorum abusu mittaris in ignem æternum. Et si oculus tuus scandalizat te, vt velis pulchras inspicere mulieres, licet te vulnerari sentias, aut quiduis aliud sola ductus curiositate vel cupiditate conspicere, quod tamen sine animæ detrimento non possis, erue eum, & proijce abs te, hoc est, auerte eum, ne videat vanitatem, & imitare sanctum Iob dicentem: *Fœdus pepegi cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine.* Oculi enim nisi seuerè custodiantur, grauissima in animam damna inuehunt, quum sint animæ feneſtræ, per quas mors ipsa ingreditur. Oculus meus, ait Hieremias propheta in persona hominis oculos suo non custodiẽtis, deprædatus est animam meam. Itaque hac manuum, & pedum truncatione, & oculorum reiectione Dominus Iesus omnes carnales affectus rescidit, vt neminem tam charum aut propinquum, aut vtilem vel necessarium habeamus, quin eum

Manibus & pedibus vti multifariam grauiterque peccetur. Rom. 6.

Oculus scandalizans quinam sit erudendus.

Iob 31.

Oculus malè custoditus quanta mala animæ inferat. Hierem. 9. Thren 3. Hieronym.

T VI
22

Vitę ſolitarię laus ex D. Hieronymo.

fugere & abijcere, dum nos abſtrahit à Deo, nitamur. Nouit vnuſquiſque credentium, ait D. Hieronymus, quid ſibi noceat, vel in quo ſoliciteur animus, ac ſæpe tentetur. Melius eſt vitam ſolitariam ducere, quam ob vitæ præſentis neceſſaria æternam vitam perdere. Melius eſt ſolum ſaluum fieri, quam perire cum pluribus. Et Caſſiodorus: Iuſtitia, inquit, non patrē, non matrem nouit, perſonam non accipit, ſolum Deum conſiderat & attendit. Rumpe ergo omnem affectum carnalem, & ſepara eum à te, ſi maior & potentior es: ſi minor ſeparare ab eo, & inquantum potes deuita ſocietatem eius quem caſtigare nequis. Nihil enim tam nociuum, quam pernitioſa ſocietas Denique hic ipſis verbis ſapientiſſimè nobis conſulit Deus, monens vt fugiamus peccandi occaſiones & pericula. Quæ niſi euitentur, vix aut nullo pacto peccatum euitari poteſt, præſertim vbi quis ſe procliuem ſentit in vitia, & infirmum ad reſiſtendum. Diſcamus igitur Chriſti amore contemnere & mortificare affectus inordinatos erga quaſcunque res creatas: ſi pater, ſi mater, ſi ſoror, aut frater, aut quiuis alius quantumuis propinquus, & charus: ſi res quælibet creata nobis ſcandalo eſt, & illicit ad peccatum, ac abſtrahit à Deo, fugiatur & abijciatur propter Deum. Habet Dominus Deus, vnde centuplo plura & potiora nobis reſtituat.

Caſſiodorus.

Societas pernitioſa quàm ſit, anima ſociua.

Videte ne contemnatis vnum ex his puſillis. Dico enim vobis: quia angeli eorum in cælis ſemper vident faciem Patris mei, qui in cælis eſt.

Solet Deus plerunque abiecta & contemptibilia huius mundi eligere, & qui mundi amicis deſpicabiles videantur. Ita ergo Chriſtus, qui animas potius intuetur, quam externa bona, vt ſunt honores, diuitiæ & ſimilia, præcipit hic hominibus, ne quemlibet puſillum in ipſum credentem contemnant ob ſimplicitatem ac humilitatem illius. Nam etſi humano iudicio tales negligendi cenſeantur, tamen Deus non eos negligit, imo tanti facit, vt etiam beatiſſimos ac illuſtriſſimos illos cæli ciues, angelicos ſpiritus eorum cuſtodiæ aſſignarit, qui nihilominus perpetuo vultum Dei contemplantur, in quo beatitudinis ſumma conſiſtit. Vbi duo nobis traduntur: Neminem ſcilicet eſſe contemnendum, etiamſi pauper & puſillus ſit, & angelos ſemper videre faciem Patris, qui tamen ijdem nobis cuſtodiendis aſſignati ſint. Si ergo contemptibilis quiſquam videatur, quod abiectus, ſimplex, & puſillus ſit, ſaltem hoc à contemptu illius nos reuocet, quod ſemper illi adeſt cuſtos eius angelus ſanctus, præclarus & glorioſus ſpiritus, qui certè pro ſuo in hominē ipſius curæ traditum amore illius contemptum æquanimiter ferre non poteſt. Denique, ex hoc loco colligimus immenſum erga nos Dei amorem, qui voluerit nobis ſeruire angelicos ſpiritus, quorum tamen natura ſublimior eſt: nec ambigendum eſt, quin ſinguli homines, mali æque ac boni habeant ſingulos angelos vitæ ſuæ cuſtodes. Et vt diuus Hieronymus ait: Magna dignitas animarum, vt vnaquæq; habeat ab ortu natiuitatis in cuſtodiam ſui angelum delegatum.

1. Cor. 8.

Contemnendum fore neminem.

Ex Angelorū cuſtodia cōſiderandam Dei erga nos charitatem.

Hieronym.

SERMO

SERMO I. IN EADEM FESTIVITATE.

De Angelis, quid & quales sint: de eorum Hierarchijs & ordinibus, de ministerio eorum erga nos: & quo pacto nobis imitandi & honorandi sint.

ANgeli eorum in cælis semper vident faciē Patris mei, qui in cælis est. Matthæi XVIII. Dulcissima planè & iucundissima nunc agitur solennitas, nempe sancti Michaelis Archangeli, & omnium spirituum angelicorum, in qua nos illorum felicitati & beatitudini totis animæ visceribus congratulari debemus, & pro maximis in eos collatis beneficijs diuinæ maiestati vberes gratias agere: ipsos denique speciatim inuocare ac pietatis & deuotionis officijs studiosissimè venerari, quo illorum protecti & adiuti patrocinio, securius aduersus inimicas dæmonum acies, & mala omnia nos à Deo retrahentia dimicemus. Ideo namque ex sancti Spiritus instinctu cōuenientissimè ab Ecclesia dies iste illorum honori decretus est, vt eorum suffragia & patrocinia precibus, desiderijs, lachrymis, suspirijs atque alijs religiosæ venerationis studijs ambiamus: Quo tamen etiam vltro inuitamur, nisi planè cæci, stupidi & ingrati sumus, quando certum habemus cū illis nos quandoq; in cælesti patria perenniter victuros, atque interim dum hic sumus multis & magnis eorum nos frui beneficijs, atque ab innumeris animæ & corporis malis per eos præseruari. Neque latere nos potest indiuiduos eos totius huius peregrinationis nostræ, qua ab illorum dulcissima societate exulamus, esse comites, qui nos in rebus dubijs confirment, in aduersis erigant, in prosperis moderentur, in tentationibus tueantur, in periculis protegant, & ad virtutum profectus capiendos maxima nobis conferant adiumenta. Cum igitur tot tantaq;, imo & multo plura ab illis consequamur bona, non possumus non illos vicissim amare, venerari, colere, nisi totius humanitatis prorsus expertes sumus. De quibus vt paulò diligentius aliquid agamus, primo quid vel quales sint videndum est: deinde quot Hierarchiæ & ordines, quæq; singulorū functiones & actiones: tertio de ministerio quod nobis impendunt: quarto in quibus sint à nobis imitandi, & quo pacto colendi & venerandi. Primo igitur definiuntur angeli à Damasceno quod sint substantiæ intellectuales, semper mobiles, arbitrio liberæ, incorporeæ, Deo ministrantes, immortalitatem suscipientes secundùm gratiam, non naturam. Et Isidorus: Angeli, inquit, sunt substātiæ spirituales, natura mortales conditi, sed contemplatione immortales facti, animo impassibiles, mente rationales, felicitate securi, futurorum præscij, iussi mundum regunt, missi corpora aerea assumunt, in cælestibus commorantur. Quos ipsos diuus Bernardus libro quinto de Consideratione dicit esse spiritus potentes, glorioſos, beatos, distinctos in personas, dispositos in dignitates: ab initio stantes in ordine suo, perfectos in genere suo, corpore æthereos, immortalitate perpetuo impassibiles, non creatos, sed factos, id est, gratia, non natura mente puros, affectu benignos, religione pios, castimonia integros, vnanimitate indiuiduos, pace securos, à Deo conditos, diuinis laudibus & obsequijs deditos. Hæc ille.

Angeli sancti quanta sint deuotione venerandi.

Festum Angelorum cur institutū sit.

Beneficia quænam angelico famulatu homines consequātur.

Angelus quinam definiatur, quidve sit angelicus spiritus.

Ioannes Damascen.

Isidorus.

Bernardus.

Ex quibus multa possunt elici, quæ nos ad sanctorum angelorum amo-

T VI
22

Similitudo Dei quanta in Angelis relucear. Dionysius martyr. Eccl. 26.

rem vehementer inflamment. Est etiam in eis magna diuinæ essentiæ similitudo, & absolutè loquendo, maior, quam in hominibus. Vnde D. Dionysius non solum ad imaginem Dei eos conditos esse dicit, sed etiam Dei imaginem, & scriptura sacra signaculum similitudinis eos appellat. Itemq; vocantur specula splendidissima, copiosissimè illustrata, intantum, vt si cui contingeret videre angelum, idem ipse videret Deum in illo clarissimè relucentem. Totum enim se Deus illis infudit, vtpote diuinitatis capacissimis, tamen iuxta mensuram suam. Attamen nihilominus sunt rationes quædam, ob quas perfectior est in homine Dei imago, quã in angelo. Deinde maxima in eis inest puritas & inuiolata innocentia, quæ nulla vnquam cuiusuis vel tenuissimi delicti macula est aspersa, ita vt à diuo Dionysio vocentur specula pura & incontaminata. Non enim consenserunt apostatis illis, & desertoribus angelis, qui non contenti naturali dignitate, diuinos sibi voluerunt vsurpare honores, & superbia ac importunitate rapere, quòd humilitate & obedientia mereri debuissent. Sed sui conditoris perspecta voluntate, illi firmissimè ac promptissimè inhæserunt, & quicquid se nouerant ab illo adeptos, totum in illum refuderunt, neq; vlla ex parte committere voluerunt, vt ab illo vel minimum discordarent. Qua in re multum certè hominibus antecellunt, vt quorum est natura peccati contagione corrupta. Poterant quidem sancti angeli cum cæteris repugnare Deo, sed liberi arbitrij facultatem diuinæ gratiæ applicuerunt, eiusq; ope & adiutorio freti, in bono perstiterunt.

Imago Dei vt perfectior sit in homine quam in Angelo.

Esaiæ 14.

Stabilitas Angelorum

Præterea ingenti sunt robore ac fortitudine præditi. Patet hoc ex Regum libris, vbi vnus angelus dicitur interfeciſſe nocte vna centum octoginta quinque hominum millia. Nam suo quodam impetu feruntur, idq; tanto maiori vi & efficacia, quanto minus corporis implicantur impedimentis, & quanto sunt à corpore remotiores. Adhæc ineffabili pollent pulchritudine, adeo vt nihil sit in his rebus inferioribus, quod eis possit comparari. Quid autem mirum si Deus tam speciosos & elegantes voluit habere ministros cum sit ipse fons pulchritudinis, Deus immensæ maiestatis, quem non decent nisi absoluti decoris seruitia? Itaq; etsi mirabilis est pulchritudo & splendor solis & lunæ, tamen nihil habet ad angelicam elegantiam & claritatem. Vnde D. Anselmo doctissimo & sanctissimo pontifice autore, si angelus vnus staret in cælo stellato, & essent tot soles, quot stellæ, tamé illius vnius angeli claritas soles omnes haud secus obscuraret, quã solis splendor stellarum lumen, multisq; modis etiam solis pulchritudinem longè amplius vinceret, quàm solis decor terræ pulchritudinem superat. Et hæc quidem ita se habent etiam de infimo angelo. Quæ ergo mens concipere, quæ ratio inuestigare possit summi angeli decorem & elegantiam? Vt enim D. Bernardus ait, qui in naturalibus præcellunt angeli, ijdem etiam præcellunt in gratia & gloria. Verè amabiles & omni terrena pulchritudine incomparabiliter amabiliores cælestes illos & absolutæ venustatis spiritus, qui si bene & attentè considerentur, possint mentem contemplantis etiam in ecstasin rapere sui decoris incomprehensibili magnitudine, & splendoris inextinguibili claritate. Si ergo ô vilis homuncio amas res viles temporarias, cur non ita potius viuis, vt possis ad horum pertingere consortium,

Fortitudo Angelorum. 4. Reg. 19.

Pulchritudo Angelorum,

Anselmus.

Bernardus.

quos

quos Deus tanta ornauit pulchritudine, tanto illustrauit lumine, vt deforme sit & obscurum, quicquid totus hic sublunaris habet orbis?

Confirmatio angelorum.

Est insuper aliud in eis quod dignitatem & felicitatem eorum vehementer exaggerat, vt quod in bono sunt confirmati, ita vt nulla vnquam ratione possint à Deo excidere. Nos quidem miseri instabiles sumus & fluctuamus, & quandoqúe vbi omnia nobis tuta arbitramur, repentè in cœnum corruimus, atque vix ægrè ad resurgendum conualescimus. Quod hodie placet, cras displicet: & vt hodie sumus ad bona agenda agiles & strenui, ita sequenti die ad omnia quæ virtutis sunt, torpemus ac langu scimus. Atqui angeli sancti vbi semel tota mente in Deum se conuerterunt, mox in gratia confirmati, simulque tria sunt præmia consequuti: nempe tranquillitatem, in Patre per Christum reconciliatorem: veritatem in Filio per Christum doctorem: suauitatem in Spiritu sancto, per Christum amatorem. Accedit huc, quod in ordine creaturarum supremum obtinent locum, & in omni naturali perfectione, sapientia, virtute mirabiliter excellunt, donis item gratiæ & gloriæ longè excellentius præfulgent: ex quibus summa eorum colligitur amabilitas, quam certè tanto constat in re qualibet esse maiorem, quanto maior illi inest bonitas: quæ non potest non maxima esse in sanctis angelis, tam multimodis naturæ, gratiæ & gloriæ donis tam excellenter ornatis, qui sicut diximus, nullam vnquam culusuis peccati labeculam contraxêre, qui ab initio suæ creationis in summa puritate & innocentia atque perfectione perstiterunt, qui mox vt confirmati sunt, Deum gloriæ fontem omnis boni, felicitatis abyssum, beatitudinis summam perspicuè ac dilucidè sunt contemplati, ardentissimè dilexerunt, tota omnium virium suarum facultate deditissimis mentibus honorarunt, qui eidem regi seculorum immortali, inuisibili in omnibus semper promptissimè morem gerunt, eum studiosissimè laudant, & ingenti cum humilitate suspiciunt & admirantur, clamantes, & dicentes absque vlla intermissione: *Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo nostro in secula seculorum, Amen.* Et hæc quidem de primo, puta, quid vel quales sint angeli sancti, dictum sit satis. Quot autem sint illorum Hierarchiæ, quot ordines, quæqúe singulorum functiones & officia, atque etiam quæ actiones eorum, iam considerandum venit. Hierarchias tres esse constat: infimam scilicet, mediam & supremam, atque singulæ Hierarchiæ tribus constant ordinibus. Ordines itaq; sunt nouem, Primus Angelorum, Secundus Archangelorum, Tertius Principatuũ, Quartus Potestatuum, Quintus Virtutum, Sextus Dominationum, Septimus Thronorum, Octauus Cherubim, Nonus Seraphim. Ita distinguuntur à D. Dionysio martyre & Episcopo, qui fuit Pauli Apostoli discipulus. Sed D. Gregorius, eumq; secutus Bernardus paulo aliter distinguunt. Sed parum refert. Non enim contenderunt inter se sancti patres isti, sed suam quisque sententiam protulerunt, parati semper cedere melius sentientibus. Angelorum autem officium est, vt minora hominibus nuncient, eosq; purgent, illustrent & perficiant, eis assistant in tentationibus, quæ non parum multæ occurrunt in hac vita, quamuis multi ob mentis excæcationem tentationes non sentiant, eo quod sponte sua vitijs dediti sint: eos item ad virtutes agendas excitent, eos deducant per lubricum huius periculosi

Tranquillitas, & veritas & suauitas angelorum quanta.

Dona gratiæ & gloriæ angelis collata.

Perfectio angelorũ quanta.

1. Tim. 1.

Apoc. 5.

Hierarchiæ angelorum tres quæ sint.

Ordines qui & quot sint angelorum.

Dionysius martyr.

Bernardus.

Gregorius

Angelorum officiũ quod.

T VI
22

exilijter. Siquidem diuino ipsi amore incomparabiliter ardent, & cælesti pleno sunt lumine, atque Dei & Domini sui gaudijs perfectè perfruuntur, ad quæ ex voluntate Dei nos perducere debent, vt ex nobis instauretur ruina desertorum spirituum, & cælestis Hierusalem muri illorum lapsu diruti ex nobis reædificentur. Archangeli summa, id est quæ naturam excedunt, vt sunt fidei mysteria, atque id genus alia arcana nunciare solent: itemque quæ ad vtilitatem Reipublicæ pertinent. Et quamuis sint superioribus agminibus inferiores, tamen quarundam proprietatum illorum participes sunt, & angelis inferioribus præsunt, reducuntque inferiores ad superiora: itemque dominis, regibus, pontificibus, & quibuscunque regentibus præsident, atque sacris intersunt. Principatus ita dicuntur, quod subditis spiritibus præsint, & eos ad diuinum explendum ministerium disponant. Ad quos, vt vult Diuus Dionysius, id pertinet, vt regni alicuius aut gentis vniuersale regimen ad Dei similitudinem reducant: estque eorum officium, promouere homines, vt non priuati commodi, aut lucri vel vtilitatis causa, sed ob Dei amorem & honorem iustitiam exequantur. Curant etiam publica, gentes, principes, magistratus, prouincias & regna: & vim quandam prælatis influunt, quam ipsi à terribili sede maiestatis diuinæ hauriunt: quo fit vt subditi iugum quoddam præsidentis, à quo facilè se absoluere nequeunt, sentiant, imo timeant ac reuereantur in eis vim diuinitus per principatus illis inditam & communicatam. Cum enim alioqui principes perinde vt subditi, homines sint, eiusdemque naturæ & mortalis conditionis, neutiquam illos timerent subditi, nisi terror diuinus per principatuum ministeria eos eueheret, ac cæteros incusso timore ad præstandam obedientiam & reuerentiam compelleret. Vnde pessimè illi agunt, qui prælatos & superiores suos despiciunt: quandoquidem totum id redundat in iniuriam summi regis & principis. Sed quia nimium deformis est omnis præsidentia, nisi illis præditi sint qui alijs præsunt, quæ merito eos dignos efficiant ad alios gubernandos, hoc est, veris virtutibus, qui est pulcherrimus principum decor & ornatus: careantque vitijs, & terrenis voluptatibus ac oblectamentis minimè dediti sint, quod eos omnibus reddit venerabiles. Virtutum ministerio & fauore tum illis, tum alijs hominibus additur animi constantia & mentis quidam robustus vigor, ac virilis seueritudo contra vitia, & effœminantes voluptates. Quartum verò locum obtinent Potestates: quarum nobis præsidium cum primis necessarium est, vt aduersum Potestates aëreas, malitiæ & inuidiæ plenas, præualeamus. Potestates arcent ea quæ ordinem diuinæ distributionis aliquo modo perturbare videntur. Diuus Gregorius de his spiritibus loquens: Potestates, ait, vocantur hi angeli, qui hoc potentius in suo ordine perceperunt, vt eorum ditioni virtutes aduersæ subiectæ sint: quorum potestate refrænantur, ne corda hominum comprimere aut obumbrare valeant. Item Bernardus: Illi, inquit, spiritus, qui Potestates nominantur, dum crucifixi nostri diuinam potentiam vbique attingentes, eam magnificare delectantur, hinc ad disturbandas dæmonum, hominumq; vires, pro his qui hæreditatem capiunt salutis, potestatem accipiunt. Diuus Dionysius eosdem spiritus diuinarum Dominationum & virtutum donis fulgere dicit, quibus possint rebelles virtutes & potestates

Archangelorum officium quod.

Principatuũ officiũ quod. Dionysius martyr.

Subditi curtuos prælatos timeant.

Principum & prælatorũ decor & ornatus verus quis sit.

Potestatũ officium quod.

Gregor.

Bernardus.

Hebr. 1.

Dionysius

potestates coercere. Virtutum officium est docere prælatos, vt facilè & cõstanter quæ sui sunt muneris exequantur, & onera spiritualia æquanimiter ferant. Fiunt etiam miracula per hos spiritus, virtutemqúe mira faciendi hominibus influunt. Nouem quædam illis tribúuntur. Primum est, quod virilem habeant constantiam: Secundum, quod omne opus cæleste & deiforme exerceant: Tertium, quòd ne infirmentur, semper à supremo fonte hauriant: Quartum, quod Deum præ oculis in exemplar habeant: Quintum, quod perseuerent in incepto opere: Sextum, quod in supremum hierarcham tendentes, omnimodam similitudinem & imaginem eius sibi cõparent: Septimum, quod, vt id possint, in ipsum Deum toto affectu, totisq; viribus conuersi sint. Octauum, quod tanquam vasa sanctissima omnibus charismatibus repleta inferioribus sibi creditis virtutem & fortitudinem communicent. Nonum, quod omni diligentia eos, quibus fauent, studeant Deiformes efficere. Cur autem ordo iste specialiter virtutum dicatur, cum nullus beatissimorum spirituum ordo otio torpeat, sed omnes summi Dei voluntatem exequantur, quod vtique sine virtute fieri non potest, vnde rectè omnes virtutes possint appellari: huius ea ratio est, quod sicut cæteri spiritus à dono quo maximè vigent accipiunt denominationem, sic & isti à dono præcipuo virtutes appellantur. Sextus ordo est dominationum, qui in media hierarchia, summum obtinent gradum, & velut architecti quid inferiores agere debeant spiritus, ex diuinæ voluntatis præscripto decernũt, eosqúe ad totius dominij fontem & principem reducere, & tum seipsos, tum illos eidem conformare nituntur. Et licet eis dominentur ac præsideant, abest tamen ab illis omnis fastus, & tyrannica dominandi libido. Ad illos referri habent, vt quidam volunt, tanquam ad dominos, operationes virtutum, tutamina potestatum, regimina principatuum, reuelationes Archangelorum, curæ & prouidentiæ Angelorum. Dominationes sua nobis virtute assistunt, ne mundanis affectibus præpediamur, sed ijs omnibus dominemur, corpusq; redigamus in seruitutẽ, vt discat parere spiritui. Multas habẽt isti spiritus proprietates, quas enarrare longum foret: tamen obiter referre libet extra ordinem, quo pacto eis conformari debeamus. Primo, danda nobis opera est, vt semper appetamus cælestia. Deinde vt nulli simus vitiorum tyrannicæ & indignæ seruituti subiecti. Tertio, vt liberum habeamus dominium in nosipsos, contemnendo ac conculcando omnia à Deo nos abducentia. Quarto, vt affectu & mente simus liberi ab omni vili subiectione. Quinto, vt nihil in nobis admittamus, quo Deo dissimiles efficiamur. Sexto, vt ex sancta quadam animi generositate nulli seruiamus, nisi summo principi. Septimo, vt eidem semper adhæreamus, ipsi plenè conformati. Octauo, vt quoad possumus, omnes ad ipsam summam pulchritudinem & Deiformitatem conducamus. Nono, vt in ipsum Deũ totamentis acie & operibus intẽdamus. Decimo vt ipsi non solum conformes, sed ijdem & vnũ cum ipso effecti, semper illius pulchritudine perfruamur.

Virtutum officium quod.

Virtutes cur quidã angeli pra cæteris dicantur.

Dominationum officiũ quod sit.

Dominationum proprietates quædã sint.

Dominationibus quibus nos conformemur.

Throni sunt sedes Dei, trãquillissimę & serenissimæ mentes, in quibus Deus sua decernit iudicia: Hi spiritus vsque ad celsissimam Dei contemplationem subriguntur, atque in sedente in ipsis Deo firmantur & quiescunt, eundemqúe Deum etiam alijs aduehunt, & influunt dona sibi ab illo collata:

Thronorum officiũ quodnam sit.

T VI
22

Angelorum ordines vti cum thronis coniungãtur.

sunt quę Dei, & influxus illius capacissimi. Per Thronos disponimur, vt templum Dei effecti, suscipiamus ipsum Deum, tanquam in hospitia sibi grauissima commigrantem. Cum his Thronis alij omnes Angelorũ ordines coniunguntur ad iudicia Dei complenda. Concurrit enim Seraphicus amor, veritatis & iustitiæ zelus. Interuenit etiam Cherubica scientia, quę in distributiua iustitia gradus disponat, & in iudicatiua retributiones & flagella pro meritis & flagitijs decernat. Adsunt Dominationes, vt liberum ab affectu & passione proferatur iudicium. Virtutes assistunt iudicibus, vt sint viriles atq; constãtes in iudicijs proferendis. Præsto sunt Potestates, vt iudicium prolatum exequantur, coercentes omnem tyrannidem, & eos qui abutuntur viribus suæ potestatis. Conueniunt Principatus Angeli & Archangeli, vt approbent & faueant iudicio, & distributioni delatæ à iudice. Thronos autem alij ordines ad sua explenda officia non ascisc̃unt. Cherubim beatissimi spiritus sunt, eminenti præditi scientia, quibus Deus thesauros sapientiæ, & scientiæ splendores copiosissimè impartiuit, adeo vt ipsi alijs inferioribus largiter communicare queant. Horum officium est promouere homines ad Dei cognitionem. Seraphim denique vt sunt Deo propinquissimi, ita omnes inferiores spiritus felicitate, perfectione, dignitate excellunt: quorũ munus est alios diuini amoris inflammare ardore, in Deum dirigere, & formã diligendi tribuere. De quibus B Gregorius scribit in hæc verba: Seraphim vocantur illa agmina, quæ ex singulari propinquitate conditoris sui incomparabili ardent amore. Quæ quia ita Deo coniuncta sunt, vt inter hæc & Deum nulli alij spiritus intersint, tanto magis ardent, quanto hunc vicinius vident. Quorum profectò flamma, amor est: quia quo subtilius claritatem diuinitatis eius aspiciunt, eo validius in eius amore flammascunt. Possent adhuc alia multa de Hierarchijs & ordinibus Angelorum dici, sed nimium forsitan onerosi essemus. Quanta autem in his ordinibus sit angelorum multitudo, nemo adhuc vnquam definire ausus est. Innumerabilem & incomprehensibilem esse certum est. Cum enim sit immensa cæli empyrei magnitudo, immensam quoque ciuium eius multitudinem esse conuenit. Quod etiam pertinet ad gloriam conditoris, qui quum sit rex & princeps infinitæ dignitatis, infinitam debet habere frequentiam & copiam sibi ministrantium. Sunt qui scribunt tot esse angelicos spiritus, vt etiam singulis omnes homines, qui fuerunt, sunt & erunt, impræsentiarum viuerent, singulis possent decem angeli custodes assignari. Atque ex dictis diui Dionysij martyris colligunt sancti viri incomparabili multitudine sanctos angelos excedere inferiorum rerum numerum. O quæ erit felicitas tot tamq; præclaris posse iungi spiritibus, & cum eis semper iucundissimam & felicissimam vitam viuere, omnis mali nescium, bonis omnibus affluentem.

Cherubim quis ordo, quodq; eorũ officiũ.

Seraphim ordo quis quodq; eorũ officium.

Gregorius.

Numerositas angelorum vtut incomprehẽsibilis.

Numerus angelorum secundum quosdam quantus.

Dionysius martyr.

Angelorum ministerium erga homines cuiusmodi.

His ita dictis de angelorum Hierarchijs & ordinibus, dicamus pauca de ministerio illorum erga nos. De quo id certissimũ est, humanissime, benignissimè, promptissimè, ac studiosissimè eos semper adesse nobis, nos tueri ac protegere, nos præmonere ac dirigere, nobis congratulari proficientibus, condolere deficientibus, nec secus nos fouere, ac adiuuare semper & vbique, quam quæuis indulgentissima mater possit infantem ex se genitum. Amant enim nos, qui vident nos amari à Deo, & propter Deum quicquid possunt

possunt libenter præstant nobis: adeoq; illius amore se totos nobis cupiunt impendere. Et quamuis sæpe nos irreuerenter, indignè, ac iniquè geramus in illorum præsentia, tamen ferunt nos, & instigant ad meliora, cupiuntque nos semper magis ac magis proficere, & summam in cælis gloriam obtinere. O quis vel cogitare sufficiat, à quot malis per illos eruamur, quot bona consequamur. Sed væ ingratitudini nostræ, qui pro tot tantisq; illorum in nos meritis non solum grati non sumus, sed etiam grauissima eos sæpe iniuria & contemptu afficimus. Qua de re dici plura possent, sed restat adhuc, vt in quibus eos imitari, & quo pacto colere ac venerari debeamus, explicemus. Vbi sanè innumera se se offerunt, in quibus imitandi sint. Quot enim in illis virtutes insunt, tot nobis imitanda veniunt. Sed si omnia imitari non possumus, saltem imitemur mutuam ac fidelissimam charitatem erga se inuicem, summam & promptissimã obedientiam erga Deũ, officiosissimũ famulatũ erga nos miseros, vt & nos mutuo fideliter, purè, castè, syncerè nos diligamus in Deo, & propter Deum, semperq; & in omnibus diuinæ voluntati obtemperemus, & sanctis illis ac beatis spiritibus quicquid possumus amoris & piæ venerationis impendamus. Neq; sanè prætermittendũ est, quin ad minus angelo custodi nostro singuli quotidie aliquod seruitium exhibeamus, quo & illi grati simus, & eius patrocinium atq; adiutorium imploremus. Nisi enim id agamus, certè iniqui, impudẽtes, & execrabiles sumus, qui fidelissimè illius erga nos charitati & beneuolentiæ immemores ac ingrati esse non veremur. Honorandus etiam & speciali amoris affectu nobis complectendus est sanctus Michael archangelus, cuius etiam hodie specialis memoria agitur, qui est princeps Ecclesiæ, signifer cæli præclarus, ac illustris paradisi præpositus, qui contra Dei hostes terribiliter intonat: Quis vt Deus? qui Deum timentes fidelissimè adiuuat, in morte animas suscipit, pluraq; alia nobis præstat beneficia, gratia & misericordia Dei ac Domini nostri Iesu Christi, qui viuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Angeli in quibusnam imitandi sint.

Angelus cuique homini deputatus, vti honorandus & venerãdus

Michaelis archangeli præconium, quique sit à nobis eius implorandũ suffragium.

SERMO II. IN EADEM SOLENNITATE

Beneficia decem bonorum angelorum ad homines quæ: malorum item angelorum erga homines quanta crudelitas, quomodoque per bonos Angelos idem refrænentur.

ANgelis suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. Psalmo XC. Dies iste charissimi iure optimo sanctis Angelis dedicatus est. Decet nãque nos multis nominibus honorare eos. Ipsi enim licet sint illustrissimi principes, tamen custodiũt nos & ministrant nobis, multaq; nobis præstant beneficia, quæ quamuis omnia commemorare non possimus, nihilominus de quibusdam hac vice dicemus, vt ijs cognitis ardentius illos ametis, & propensiori studio veneremini. Primo igitur odium & malignitatem, ac nocendi libidinem erga nos malorum spirituum refrænant, nosq; tuentur. Quod sanè nobis cum primis necessarium est: quandoquidem dæmones inexpiabili nos odio prosequuntur, eorumque ingẽs est subtilitas, calliditas & fortitudo. De viribus diaboli nostis quid apud D. Iob

Angeli vt dæmonum malignitatem refrẽnent nocendi.

T VI
Z 2

scriptum sit. *Non est potestas super terram quæ comparetur ei, qui factus est vt nullum timeret.* Sed licet possit plurimum, non potest tamen ea ipsa potentia sua vti vel in minimo, nisi quatenus permiserit Deus: Vnde etiam datus est nobis à Deo angelus bonus: qui custodiat nos, atque dæmonis arceat malitiam, alioquin haud dubiè in ipso matris vtero nos extingueret, nec ad horam viuere pateretur. Maximè tamen in eos potestatem multam habet, qui sunt mortiferis subditi peccatis, eo quod à Christo & gratia eius seiuncti sint, nec sint membra eius, sed velut membra à corpore præcisa. Tales omnes diaboli mancipia sunt, & ire posset eos cum corpore & anima raperein abyssum, quandoquidem à Christo alieni sunt. Quod autem, Deus id minimè permittit, facit pro immensa bonitate sua, qua illorum expectat pœnitentiam: quanquam interdum quosdam à diabolo præfocari sinat. Vnde etiam vt ait S. Augustinus, nihil est terribilius, quam quempiam in eo statu vel ad horam audere viuere in quo nolit mori. Siquidem immensa dæmonum turba illi imminet, qui accepta diuinitus potestate, momento celerius animam eius è corpore euulsam demergunt in tartara. Tum verò non licet pœnitere amplius, sed talis iudicatur, qualis excessit è corpore. Timeant ergo quotquot in mortiferis degunt peccatis, ne iusto Dei iudicio veniant in manus tam crudelium inimicorum. Secundo assistunt nobis sancti angeli in tentationibus. Cùm enim impugnamur ab hostibus & vitijs, adsunt nobis, docentq; nos vti resistere debeamus. Optima quoque nobis suggerunt consilia, quid sequi debeamus. Cumq; nostram accommodamus voluntatem, nobiscum aduersus hostes pugnant. Siue enim apud nos sit angelus sanctus, siue in cælis, nunquam desinit nos intueri, vt circa nos agatur: atque vbi nos aliquo habere opus perspicit in momento ad nos aduolat. Tanta nanq; est angeli agilitas, vt vbicunq; esse velit, ilico possit adesse. Sed dicat fortè aliquis? Vnde sciam, vtrum me angelus meus doceat, quando eum nec visu, nec auribus percipio? Atqui facilè illum audires, si bene aduerteres. Aliter angeli, aliter homines loquuntur. Homines in aurem, angelus in cor loquitur. Locutionem illius equidem bonum instinctum intelligo. Interdū enim ex aere corpus sibi assumunt, non tamen quemadmodum corpus humanum animæ iungitur, atque in ea forma etiam ad aures verba edunt: sicut beatissimæ Dei genitrici & plerisq; alijs contigisse nouimus. Alias intus in corde hominis loquuntur. Verbi gratia: Malus spiritus ita suggerit homini: En fame cruciaris dum ieiunas & tamen cum tibi adsit cibi copia, posses famem pellere. Ede igitur. Mox angelus bonus sic ait: Si ieiunium violaueris, eris transgressor præcepti Ecclesiæ. Diabolus dicit: Solus es, nemo te videt. Bonus angelus ait: Etsi homines non vident, tamen videt Deus, qui culpa offenditur & reddet singulis pro meritis cuiusque. Nec debes vitare peccata propter homines tantum, sed propter Deum. Mox rursus cacodæmon inspirat: Facilè confiteberis postea. Bonus spiritus suggerit: Quid prodest confiteri sine dolore & pœnitentia? Addit dæmon: Vtique tūc dolebis. Bonus angelus respondet: Si iam peccare vis, quo pacto potes tunc habere dolendi propositū, nisi fortè Deus dederit? Si ergo postea dolere vis, iam noli facere vnde doleas. Ita ferme in singulis peccatis agitur cum homine. Si ergo homo angelicæ inspirationi obtemperans non consentiat peccato, læ-

Iob 41.

Dæmones in quosdā maxime suū furorem diffundant.

Augustin.

Angelos in tētati nibus constitutis adesse.

Loquutio angelorum cuiusmodi sit.

Lucæ 1.

Angelus tam bonus quam malus quænā hominibus ingerat.

to, lætatur angelus, atque è vestigio victoriam illam offert Deo, reportatq; illi coronam, qua post mortem ornabitur, vel diuinæ gratiæ augmentum, qua fit fortior ad resistendum tentationibus consimilibus: quemadmodum ediuerso qui succumbunt, efficiuntur debiliores, & diaboli contra eos vis augetur. Sin autem homo angelicæ voci immorigerus peccet, si quidē peccatum admittat mortiferum, fugit interim angelus ab eo (non enim potest videre peccati turpitudinem) doletq; dæmonem illi prævaluisse ac dominari. Vtrum autem ad illum reuertatur, in subditis audietis. Tertio, prouocāt nos sancti angeli ad agendam veram pœnitentiam. Vt enim iam dixi, si quis spreto angeli sui consilio peccet, recedit interim angelus ab eo & redit in cœlum. Quid verò putamus charissimi interea angelus secum cogitet? Forsitan hæc aut similia sibi dicit: Quid faciam huic nebuloni, qui mea spernit monita, & libentius morē gerit cacodæmoni? An ne formidabit, ne Deus cuncta aspiciens ex alto mox ipsum puniat, vel sinat obdurari penitus, ne posthac vnquā velit resipiscere? Itaq; mox ad illum reuertitur, si fortè possit illum ad pœnitentiam & confessionem faciendā emollire, antequam ira Dei in eū desæuiat. Tum verò quantā adhibeat erga illū solicitudinem, vt posit eum ad pœnitentiam & confessionē faciendam permouere, nemo facilè dixerit. In primis grande suscipit certamen aduersus diabolum qui iam animam illius captiuā detinet, obduratq; cor eius ne timeat Deum, & os illius claudit, ne confiteatur: atq; interim ita intus ei insusurrat. Noli modo cōfiteri, quia patebis ludibrio, & confessarius tuus despiciet te. Sed cōtra dicit angelus bonus. Falsa est ista hæc persuasio: quia dedecus est peccare, sed glorioſum est cōfiteri ac pœnitere: nec te confessarius despiciet sed potius charioré habebit, tanquā pœnitentē & emendare se volentē. Rursus ingerit diabolus: Non poteris deinceps tibi à peccato temperare. Itaque cōsultius est, vt vsque ad mortem protrahas, & tunc integram facias confessionem, quam quod toties te confundas. Respondet spiritus bonus: Mortis tempus & conditio incerta est, & si iam confiteri & pœnitere non vis quando potes, vbi aderit extrema necessitas, iusto Dei iudicio fortè nō poteris, diabolo te ad desperationem, vel obstinationem, vel mentis cæcitatem pertrahente. Aut si fortassis tunc confiteri voles, confessio illa potius extorta & inuita erit nempe ob gehennæ metum, quam voluntaria & ex vera contritione ac Dei amore proficiscēs, atque ita etiam infrugifera erit, id quod multis in extrema hora contingit.

Angelus bonus vt prouocet ad pœnitentiam agendam.

Confessionē quantum dissuadeant dæmones.

Poteſt autem hoc loco quæri, posteaquam sanctus Angelus multum adhibuit conatum erga eiusmodi hominem, & is nihilo secius manet obstinatus in malo adeo vt nolit obedire illius admonitionibus internis, sed peccata alia post alia committat, num angelus eum penitus derelinquat? Non quidem omnino eum relinquit, sed à multis seruat corporis & animæ periculis, quandoquidem ab innumeris eum retrahit peccatis, in quæ corrueret angelica custodia destitutus. Attamen angelus hominem non vi retrahit à peccato, sed occasiones peccandi remouet, impeditq; ne possit peccare. Quod quantum nos obliget ad redamandos illos beatissimos spiritus, vos ipsi planè cognoscitis. Iam si quis pergat quærere, vtrūne grauius peccet ob ingratitudinem qui floccipendit angeli sui monita vel consilia, quam si non haberet angelum commonentem, certum est, eum grauius delinquere

Angelus bonus num obstinatum in malo hominem penitus deserat.

T VI
22

atque si mox subiungat, præstare igitur vt angelus abscedens tam obstinatũ hominem penitus non adhortaretur: non est id vtique verum. Nam tametsi ingratitudo hominem maiori reddit pœnæ obnoxiũ, nihilominus eadem ipsa pœna minor & mitior est, quàm ea quam esset incursurus, si ab angelo penitus desereretur. Tum enim proculdubio præceps iret in multa scelera, quæ iam euadit angeli sui beneficio, quibus maiorem sibi conflaret pœnam: quando etiam pro quolibet minimo peccato mortifero pœna debetur æterna. Quamobrem qui cum multis damnatur peccatis exitialibus, non potest quidem diuturniorem perpeti cruciatum, quàm qui cum vno solo damnatur: vtrobique enim est æqualis infinitas: sed vt iustitiæ satisfiat, pro criminum numero & qualitate pœna ipsa æterna intenditur & augetur, quod ad acerbitatẽ attinet. Quarto sancti Angeli orant pro nobis, & sunt aduocati ac intercessores nostri apud Deũ. Cum enim peccator, vt iam dictũ est, non vult licet admonitus ab angelo resipiscere, forsitan Dominus illi quod in Euangelio legitur dixisse de arbore quadam, Succide illam vt quid etiam terram occupat? Forsitan, inquam, dicit angelo sancto. Quid est, quod improbus ille non vult tibi morem gerere? Equidem te hoc onere leuabo, faciamq; ne posthac pro illo cogaris esse solicitus: & tibi quidem pro labore & charitate tua mercedem augebo: illi verò meritas irrogabo pœnas. Quid fratres putamus, vbi hæc angelus audit, quam supplices offerat Deo preces pro anima illa, quam nouit esse in peccatis, & si sic moriatur, certus est eam in tartara relegandam, vt Dominus aliquod ei adhuc pœnitendi spacium concedat? Scitis quid dixerit cultor vineæ Domino suo iubenti, vt arborem fici infrugiferã succideret. Dimitte illam, inquit, & hoc anno Domine vsq; dum fodiam circa illam, & mittam stercora. Et si quidem fecerit fructum: sin autem in futurum succides eam. O magna beneuolentia sanctorum Angelorum erga ingratos homunciones. Quinto, dum cernunt angeli quempiam ex animo pœnitentiam agere, & damnata præteritæ vitæ iniquitate, redire ad colendam iustitiam & ad seruiendum creatori, mirum in modum exultant, totamq; cælestium spirituum frequentiam conuocantes, grandem excitant solennitatem in cælis. *Gaudium est enim Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiã agente.* Sexto, excitant nos angelici spiritus ad agẽda bona opera, atque ad ea nobis vires addunt, & benefaciendi ac merendi occasiones nobis comparant, quales sunt, opera obedientiæ, charitatis & pietatis, quæ magna habent merita. Sed cæci quidam non aduertẽtes huiusmodi opera sanctorum angelorum studio ex diuina prouidentia & ordinatione ipsis imponi, vt mereantur veniam peccatorum, gratiamq; sibi & gloriam obtineant apud Deum, murmurant & conqueruntur, aiuntq; : Cur hæc mihi facienda incumbunt? Cur non ille vel ille hæc facit? Aut etiam subducunt sese, ne ipsis demandentur. Qua re multum offendunt Deum & sanctos angelos. Enimuero oportebat eos hæc & huiusmodi omnia tanquam ex Domini manibus accipere gratiamq; agere, quod ipsis esset oblata occasio merendi. Septimo, inferunt nobis angelici spiritus, adiuuantq; nos in operibus bonis, & multifaria nobis nostrisque corporibus præstant beneficia. Quod potest plurimis scripturæ locis confirmari, vt etiam visibiles sæpe apparuerint vel opitulati sint sanctis Dei hominibus, quo vel inde intelligere-

Angeli boni vt orent pro sibi commissis hominibus. Lucæ 13.

Ibidem.

Angelis quomodo sit gaudium de peccatorum pœnitentia. Lucæ 16.

Angeli vt excitent ad bona opera homines.

Angeli vt hominibus inseruiant in bonis operibus Indic. 2.

ligeremus etiam inuisibiliter eos hoc idem erga nos semper agere. Nostis ex libro Iudicum, quomodo angelus visibiliter obsurgarit populum Israel ob peccata in Deum admissa. Nota est etiam illa historia, qua angelus scribitur Eliæ panem subcineritium & vas aquæ apportasse: itemq; illa, quæ Thobiam angeli ductu saluum & incolumem discessisse à parentibus, atque ad illos redijsse commemorat. Danielem etiam nemo ignorat prandium ab Habacuk angeli ministerio accepisse. Denique D. Petrum Apostolũ ex carcere angelus liberauit: suntq; id genus alia multa in scripturis exempla. Et nos charissimi haud dubio sæpe in magnis versamur corporis & animæ periculis, & subitanea morte periremus, nisi angelorum sanctorũ solicita & irremissa prouidentia & benignitate seruaremur. Octauo, consolantur angeli afflictos. Videmus quidem passim miseros, egenos, debiles, ægrotos, afflictos iacere, qui tamen interdum lætioribus sint animis, quàm diuites & fortunati: & licet nos vltro crucem amplexi simus, tamen plerique tales plus multo quàm nos patiũtur. Vnde ergo inter tot miserias, in summa rerũ omnium penuria, ita vt quandoq; vix nudo vescantur pane, tam bono & forti sunt animo, nisi quod occultè à sanctis angelis consolationem, & vires suscipiunt? Nono, sancti angeli magna cum solicitudine bona opera & rectè facta nostra offerunt & exhibent Deo, & nobis gratiã reportãt. Id verò maximo eos gaudio afficit: quia profectu nostro lætantur. Excusant etiam nos apud Deũ, & loquuntur pro nobis bona. Ita enim agunt, vt solent qui inter amantes nituntur firmã efficere amicitiã, & eos matrimonio coniungere: eodem, inquam, modo etiam ipsi excitant nos ad bene agendum, nobisq; Dei gratiam & amicitiam conciliant, cupiuntq; nos Deo per amorem copulare. Decimo, felices illi spiritus animas electorũ, quæ obtemperauerunt, cũ ineffabili gaudio deportant in cælum. Animas autẽ nõdum bene purgatas, vt piè creditur, in purgatoriũ deferunt, atq; inibi crebro eas visitant & consolantur, nunciantq; illis bona ab alijs pro ipsis facta, pœnasq; mitigant, & homines superstites ad orandum pro illis excitant. Porro, vbi aliquis damnãdus moritur, discedit ab illo angelus statq; procul, nihil habẽs quod pro illo loquatur apud Dominum, sed diuino eum relinquit iudicio, moxque data à Deo sententia, dæmones animam illius infelicem rapiunt in pœnas inexplicabiles & æternas.

Iudic. 1.

3. Reg. 19. Tob 1. 5. 9.

Danie. 4. Acto. 12.

Angeli vti afflictos homines consolentur.

Angeli vt opera bona nostra Deo offerant.

Angeli vt animas deferãt in cælum vel purgatoriũ.

Hæc autem omnia iam dicta præcipue facit ipse Deus, vtitur autem ad ea ministerio angelorũ: quemadmodum magni viri præstant eleemosynam per famulos suos. Cæterum quicquid huiusmodi agunt sancti angeli, absq; vlla fatigatione & labore id agunt, nec quicquam interim à Dei fruitione distinentur aut præpediuntur. Et quamuis illorum gloria sit consummata, nec possit augeri (alioqui defectum paterentur, nec essent perfectè beati) nihilo minus pro sua erga nos solicitudine & cura præmium habent accidentale & gaudium maius in cælo. Itaque charissimi, cognitis tantis in nos beatissimorum spirituum beneficijs, simus obsecro grati illis, & caueamus illis præsentibus admittere peccata: quia hæc summè eis displicent. Concilemus nunc nobis illorum amicitiam, vt tempore opportuno prosint nobis, maximè quando animam reddere oportebit, ne si illi tunc nobis non fauerint, rapiant nos dæmones secum in stagnum illud sulphureum, vbi

Angelorum præmium vti crescat & quale crescat.

T VI
22

fumus tormentorum eorum ascendit in secula seculorum. Quod à nobis auertat Christus Iesus rex & Dominus angelorum, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus in secula benedictus, Amen.

DE S. HIERONYMO CONFESSORE OMnia require in festo S, Antonij Abbatis.

DE SS. VNDECIM MILIBVS VIRGINVM, martyrum, Christique sponsarum, accipe omnia vt de S. Agnete virgine & martyre.

DE S. SEVERINO EPISCOPO ET CONfessore peromnia vti deS. Nicolao Episcopo.

IN FESTO APOSTOLORVM SIMONIS ET Iudæ Epistolam cum sua paraphrasi quære in festo S. Thomæ Apostoli.

EXEGESIS EVANGELII EIVSDEM Festi. Lucæ X.

CElebramus hodie charissimi festum beatissimorum Apostolorum Simonis & Iudæ, qui quidem ambo Christo fuêre sanguinis affinitate propinqui, nempe illius consobrini, filij Alphæi & Mariæ Cleophæ, sororis intemeratæ virginis, sed spiritus ac fidei cognatione, morumq; imitatione longè propinquiores. Quos Dominus in Apostolos suos elegit, non carnis affectu permotus, sed liberrima sua voluntate & gratia, qua etiam præstitit eis, vt digni essent tanto honore, & idonei ministri noui Testamenti, per quos multorum cæca pectora ad agnitionem vnius veri Dei illuminarentur. Quod quidem etiam ab illis sedulo curatum est, maximè quando post Apostolorum profecta sunt, alter quidem, nempe Iudas, in Mesopotamiam: alter verò, puta Simon, in Aegyptum: ac deinde simul in Persiam venerunt. Sunt qui putent hunc Simonem fratri suo Iacobo suffectum in Episcopum Hierosolymitanum: sed id alijs non placet, affirmantibus cum qui Iacobo successerit Simeonem esse dictum, & sub Traiano peremptum Hierosolymis: hunc verò Simonem Apostolum in Persia martyrio coronatum. Scribit quidam ex recentioribus vir eruditus neque contemnêdæ autoritatis, se in occultissimis quibusdam monumentis reperisse, hunc sanctissimum Simonem Aopstolum frequêtasse inuocare nomen summæ Dei matris Mariæ virginis, atq; eius fauore hostes Christi & Ecclesiæ destruxisse: eundemq; ob feruorem in hostes Christi Cananæum, id est, Zelotem merito appellatum. Varia autem recitantur apud Ecclesias diuersas Euangelia: quæ quia omnia exponi non possunt, illud explanandum suscipimus, quod quibusdam locis legitur, & est apud Lucam capite X. in hæc verba.

2. Cor. 1.

Tadæus & Simon Apostoli quibus primùm euangelium Christi prædicauerint gêtibus.

Nomê virginis Mariæ q; Apostolorum primus inuocauerit ac per illud miracula fecerit.

Designauit Dominus Iesus & alios septuaginta duos, & misit

misit illos binos ante faciem suam, in omnem ciuitatem & locum, quo erat ipse venturus.

Quærat hic forsan aliquis, quid hoc Euangelium pertineat ad Apostolos, quod ipsa verborum series probat de septuaginta duobus discipulis esse conscriptum? Sed quia bini hic referuntur missi discipuli, nihil absurdum est in Apostolorũ illorum festo id recitari, qui & ipsi bini verbũ Domini prædicarunt. Deinde quæ hic septuaginta discipulis præcepta data leguntur, eadem & ad Apostolos pertinet: & fortè tanto magis, quanto maior erat Apostolorum, quam discipulorum dignitas. Quid verò sibi velit, quod Dominus septuaginta duos elegit discipulos, Beda exponit, dicens ea de causa id esse factum, quod totidem gentibus esset Euangelium prædicandum. Et sicut Apostoli, vt idem ait, episcoporum, ita septuaginta duo discipuli presbyterorum formam prætulerunt. Misit autem eos binos, vt hoc ipso commendaret præceptum geminæ charitatis, & vt maior eorum dictis adhiberetur fides, dum vno ore idem testarentur. Magis enim danda fides est duobus, quam vni. Nec misit eos vacuos, sed suæ gratiæ auxilio communitos: neque eos iussit ire, nisi quo ipse esset venturus, vt scilicet venturo Saluatori, præpararent viam, & homines ad pœnitentiam adhortando, capaces efficerent supernæ gratiæ, quam suo aduento Dominus Iesus conferebat. Non enim ingreditur Dominus in animam vitiorum sordibus pollutam, & à veritate auersam. Itaque necesse est prius animam compungi dolore pœnitentiæ, & vitijs repudiatis, tanquam tartareis quibusdam & densissimis tenebris, redire ad Deum, qui lux est & veritas, in quo tenebræ non sunt vllæ. Sed id fieri non potest, nisi prius discat aliunde mala sua: atque ijs cognitis, in spem cogitationemque meliorem assurgat. Ita necesse est prædicatores mitti, qui indicent occæcatis voluntatem Dei, doceant quibus sint impliciti vitijs, quibus destituti virtutibus: vt sic malorum suorum ipsos pœniteat, & bonam concipiant voluntatem: qua assumpta non potest se continere Deus, quin adueniat cum gratia sua, & quod humana ex se non potest imbecillitas, suppleat benignitate sua. Hac igitur ex causa misit Dominus Iesus binos discipulos ante faciem suam in omnem ciuitatem & locum quo erat ipse venturus, vt per eos ad pœnitentiam emollitis hominũ pectoribus, ipse promptius posset ingredi, & suæ gratiæ dona conuersis & pœnitentibus communicare. Non enim dignus est Dei gratia, quem male actorum non pœnitet, quique pro suis erratis non studet congruam agere pœnitentiam. Neque sanè de gratia & aduentu Christi in animam suã blandiri sibi iure potest, quisquis non ante sese agenda pœnitentia ad suscipiendam Dei gratiam, Christique aduentum præparauit. Eadẽ ex causa missus est S. Ioannes Baptista, vt Domini Iesu prædicationem præueniret, de quo scriptum est: *Ecce ego mitto angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam.* Sed nunc porro, quid missis discipulis Christus dixerit videamus:

Euangelium præsens cur hoc festo recitetur in Ecclesijs quibusdam.

Beda Discipulos LXX. L. cur Christus elegerit.

Binos cur Christus apostolos miserit prædicatum.

Ioan. 1. Ioan 14. 1. Ioan. 1.

Prædicandi modus præcipuus quis.

Discipulos binos cur Christus miserit ante faciem suam.

Malach. 3.

Et dicebat illis: Messis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo Dominum messis, vt mittat operarios in messem suam.

T VI
Z 2

Erant tum temporis multi, qui habiles & apti essent ad susciendam gratiam Dei, parati item ad audienda verba vitæ: sed erant sicut oues non habentes pastorem, vagi ac miseri, & densis ignorantiæ ac cæcitatis tenebris inuoluti, eo quod pauciſſimos haberent puros ac synceros diuini verbi tractatores, fidelesque & solicitos animarum suarum pastores. Qui enim in illo populo Iudaico tum pastorum & doctorum occupabant locum, plerique omnes auaritiæ, ambitioni, luxuriæ, & alijs vitijs ita erant dediti, vt magis scandalo essent subditis, quam exemplo. Propterea etiam Dominus dicebat: *Super cathedram Moysi sederunt scribæ & Pharisæi. Quæcunque ergo dixerint vobis facite: secundum opera verò eorum facere nolite. Dicunt enim, & non faciunt.* Vt autem Doctor alijs persuadeat abstinere à vitijs, & iustitiam colere, qui tamen ipse nihil minus præstet, id sanè difficillimum est. Nam cuius vita despicitur, eius necesse est vt & prædicatio contemnatur. Monuit ergo discipulos Dominus, vt rogarent Dominum messis, Deum scilicet, qui est Dominus vniuersorum, cuius imperio totus subiacet mundus, vt mitteret operarios nempe pastores, doctores, rectores, præfectos ad alios moderandos, instituendos, dirigendos, habiles & idoneos, in messem suam, id est, sanctam Ecclesiam, quæ etiam vinea Domini dicitur: Non est enim in hominum arbitrio vel potestate id situm, vt tales semper alijs præsint, sed potissimum id pendet ex nutu & dispositione Dei, qui regnare facit sæpius hypocritam propter peccata populi, in grauissimam animarum perniciem, & iusto iudicio qualis est populus, tales ei præstat rectores. Multi enim tam peruersi & improbi sunt, vt se à suis Prælatis, vel concionatoribus, aut confessarijs non ferant admoneri aut reprehendi, sed ipsa sua vitia ament, animarum medicos respuant, ac execrentur. Talibus ergo quandoque euenit quod cupiunt, vt impios habeant vel certè indoctos & prorsus ineptos superiores atque pastores, qui eorum vitijs faueant, & quædam norint prætexere velamina, aut penitus nesciant quomodo alios regere debeant ac instituere. Horrendum malum, & totius Christianæ disciplinæ exterminium. Hodie quoque quam verè possit dici, Messis multa, operarij autem pauci? Mundus plenus est hominibus, sed desunt qui eis verbum veritatis, sicut oportet, annuncient. Esto sint magna ex parte mali, sunt tamen etiam adhuc multi boni, & forsitan ideo potissimum tantus est numerus malorum, quod tam pauci sunt Zelosi ac idonei operarij. Interim verò dum non sunt qui in feruore spiritus, & Zelo charitatis prædicent oportune, importune, itemque arguant, increpent, obsecrent, & torpentes hominum animos pungendo, mulcendo, terrendo, consolando extimulent ad timorem & amorem Dei, heu pereunt infinitæ animæ, quas vnigenitus Filius Dei redemit sanguine suo, pro quarum salute tot annis se afflixit in terris, nec dedit vllam vnquam requiem sibi, vt posset eas tanquam maturam & congruam messem ad horreum cælestis palatij reducere. Sed quibus tandem lachrymis prosequendum est, quod etiamsi hodie possint haberi saltem aliqui viri graues & Deum timentes, qui sibijpsis non parcant, & cupiant totos se aliorum saluti impendere, nec subtrahant eis monita salutis, tamen populus eos fugit & execratur, nec eorum dicta ferre potest, ita vt iam verissimè impleatur, quod prædixit Apostolus: Erit tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt: sed ad sua desideria coacerua-

Iudic. 2.

Legisperitorum auaritia, ambitio & luxus quantus furrit tẽpore Christi. Matth. 23.

Gregor.

Esaiæ 5.

Iob 34.

Prælatos malos ob subditorum nequitias à Deo permitti.

Bonorum hominum quã sit hodie numerus parvus.

1. Tim. 4.

Ibidem.

ceruabunt sibi magistros, prurientes auribus. Et à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertẽtur? Obsequium amicos, veritas odium parit. Hac de causa terribili Dei iudicio iam multis locis ablati sunt, qui veritatem doceant, & dati sunt populo doctores quales ipsi volunt, scilicet magistri erroris, hæresum fabricatores, qui eis viam faciant latissimam. Sed vbi ad extrema ventum erit, in angustias inexplicabiles se sentient deuolutos. Non parua causa est, cur hodie tam pauci sint digni & veraces operarij, quod eos homines audire noluerunt, cum adhuc plures essent. Ablata sunt etiam sacramenta hominibus, sine quibus tamen nihil differunt Christiani ab Ethnicis, imo nec à pecudibus: Sed quare ablata sunt? Quia cum ea haberent, indignè vtebantur. Auferetur à vobis, ait Dominus Deus, regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus illius. Ita proh dolor iam fit. Aufertur nobis, & datur innumeris gentibus in India & alijs quibusdam in locis, hactenus à Deo alienis.

Doctores veritatis cur quibusdam subtrahantur.

Sacramenta cur quibusdã hodie ablata. Matth. 24.

Sed vtinam vel nunc tandem suo grauissimo damno incitent homines ad rogãdum Deum, vt mittat operarios in messem suam. Nihil enim æquè deest huic seculo, atque idonei Doctores & operarij, qui ferueant amore Dei, & habeant Zelum animarum, in quibus charitas efficacior & valentior sit ad persuadendum eruditionis adiuta suffragio, & eruditione charitas non nisi ad honorem Dei & salutem proximi vtatur: in quibus charitas premat tumorem scientiæ inflantis, & scientia charitati vires addat & efficaciam. Sunt quidem docti multi, sed amore vacui: & quidam licet ament, tamen quia indocti sunt, minorem habent gratiam, quæ dicunt. Rogandus est ergo Deus, vt mittat operarios scientia & charitate iuxta instructos, vt per eos maior fiat fructus in hominibus miserè excæcatis ac induratis à diabolo & fallacia peccati. Sequitur:

Operarij amore feruentes quam sint hodie pauci.

Ite. Ecce ego mitto vos, sicut agnos inter lupos.

Mundus totus in maligno positus erat. Discipuli autem innocentiam & mansuetudinem Christi pro suo modulo imitari studebant. Quando igitur eos humiles & mansuetos ad conuertenda superborum & vitiorum monstris obsessorum hominum pectora Dominus misit, agnos nimirum, inter lupos delegauit, vt ex lupis agnos facerent, vincendo in bono malos, & persequentium furorem ac sæuitiam mitissima lenitate ferendo. Eodem modo electi omnes mittuntur in hunc mundum vt agni inter lupos, qui sunt dæmones & praui ac impij homines, inter quos connitendum est pijs omnibus, vt neque dæmonum tentationibus, neque malorum hominum vexationibus ab ouina simplicitate, innocentia, mansuetudine, obedientia desciscant, vt sicut ouis est animal simplex absque dolo & duplicitate, innocens sine nocendi libidine, mansuetum ad omnem iniuriam, ita vt mortem quoque ipsam tacita ferat, & denique ad omnem pastoris nutum obsequens & morigerum, ita sint & ipsi simplices filij Dei, candidi, synceri, omnibus bene cupientes: item innocentes, ab omni nocendi voluntate & appetitu remotissimi: ad hæc mites & suaues ad ea omnia, quæ vndecunque possint accidere, semper abstinentes à murmure & calcitratione: denique obedientes in omnibus voluntate Dei, Ecclesiæ catholicæ, superioribus suis, & rectæ rationi. Nemo autem pu-

1. Ioan 5.

Agnos mitti inter lupos quid sit. Rom. 12.

Lupi myſticè qui dicantur.

Ouium proprietates quæ quibusnam necessarię. Philip. 2.

T. VI
22

tem putet se ab huius mundi lupis posse immunem euadere, nisi fortè velit non esse ex ouibus Christi. Omnes enim qui volunt piè viuere, & agnum Christum vt oues imitari, persecutionem patientur à lupis. Sed si persequuntur lupi, tamen cauendum ne deuorent, vt quandoque cum sanctis & beatis omnibus, qui luporum dentes iam euaserunt, possimus & nos gratulabundi psallere: *Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum.* Lupis hodie rapacissimis mundus plenus est, nempe hæreticis, qui proh dolor deuorant animas innumeras, quos cauere debent oues Christi, & non audire vocem alienorum, sed veri pastoris sui Iesu & Christi & matris suæ Ecclesiæ catholicæ, omnemque luporum cauere familiaritatem, quoad fieri potest. Nam sermo eorum vt cancer serpit, & lethifera animæ gutturi vulnera infligit, haud secus, quam lupi ouium guttur strangulare solent.

2. Tim. 3.

Psalm. 123.

Lupis rapacissimis quibusdam hodie mundus plenus sit.

Ioan. 10.

2. Tim. 2.

Nolite portare sacculum, neque peram, neque calciamenta: & neminem per viam salutaueritis.

His verbis significat Dominus, quam soliciti debeant esse præcones verbi Dei & quibus cura animarum commissa est, vt nihil in itinere secum ferãt, aut agant, quod animos eorum ad se rapere, & ab aliorum procuranda salute possit distrahere. Fieri enim vix potest, vt qui pro terrenis rebus, ex affectu & inordinate ac immoderate solicitus est, animarum salutem fideliter curet. Ideo Dominus voluit discipulos totam spem suam & fiduciam in ipsum collocare, nec de victu parando esse anxios, ne dum curis temporarijs distraherentur, minus præstarent proximis. At tamen non ita hæc accipi debent, quasi non liceat prædicatoribus verbi Dei habere vitæ necessaria. Ordinauit enim Dominus ijs, qui Euangelium annunciant, de Euangelio viuere: sed resecauit Dominus omnem habendi & acquirendi cupiditatem, vt temporalibus pro sustentatione & adminiculo vtantur, non autem ibi hæreant, nec propter illa ab animarum lucris impediantur. Quod autem etiam calceorum vsu discipulis interdixit, si quis ad literam imitari velit, errare poterit, si non obseruet qualitatem locorum & temporum, itemque vires suas. Ergo ad spiritalem hic intelligentiam potius recurrendum est, vt per calceamentorum vsum vetitum, prohibita intelligantur opera mortua, id est, peccata, vt qui alijs prædicant, ipsi à vitijs immunes sint. Denique neminem vult salutari per viam. Quod quidem cauendum est prædicatori, si notabile præstet impedimentum officio suo. Cauendum est, inquam, ne longa captentur diuerticula, ne pro affectu carnali vel sensuali quispiam per viam salutetur. Ibi enim plerunque contingunt compotationes, fabulationes inutiles, & multa alia mala, quæ vitanda sunt animas lucrari volenti ac debenti. Tantus enim debet in illo inesse animarum zelus, vt quæuis alia minus necessaria præ illo contemnat.

Curam animarum solicitam quænã impediant.

1. Cor. 9.

Calceamentorum vsus quisdam sit prohibitus.

Salutare per viã quid sit, curve prohibitum.

In quamcunque domum intraueritis, primum dicite: Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra: sin autem, ad vos reuertetur. In eadem autem domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede sua.

Non

Non potest habitare Deus in anima vitiorum tumultu, & passionum impetu exagitata. Voluit ergo per suos prædicatores annunciare pacem, vt pace susceptra, posset ipse pacatum & tranquillum pectoris domicilium subintrare. *In pace* enim *factus est locus eius.* Congruum etiam valde fuit per discipulos Christi, vtpote mediatoris Dei & hominum, annunciari pacem hominibus, qui tot annorum millibus vixerant in ira Dei, venundati sub peccato, & tartareorum spirituum dominio mancipati. Sic ipso Domino recens nato sancti angeli cantasse leguntur: *Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Hanc pacem habere non possunt mali: *Non est* enim *pax impijs*, dicit Dominus. Vbi autem est bona voluntas, ibi etiã pax est, pax, inquam, pectoris, quam sequitur pax æternitatis: & pax atque concordia mutua cum proximis. Qui enim in seipso bene constitutus est, & pacem habet cum Deo, quam vtique habere non potest, nisi qui sit bona præditus voluntate, paratus obedire Deo suisq; prælatis, is etiam facile pacem seruat erga proximos. De qua dicit Apostolus: *Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.* D. Cyprianus in tractatu de Simplicitate prælatorum: Si coheredes, inquit, Christi sumus, in Christi pace maneamus. Si filij Dei sumus, pacifici esse debemus. *Beati*, inquit, *pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Pacificos esse oportet Dei filios corde mites, sermone simplices, affectione concordes, fideliter sibi vnanimitatis nexibus cohærentes. Hæc ille. Vbi ergo domui pax optatur, siquidem ibi sit filius pacis, qui sit diuinæ gratiæ capax, requiescet super illum pax salutantis & optantis prædicatoris, ita vt corde compunctus, verbum salutis libenter accipiat, conceptaq; bona voluntate, renunciet vitijs, & in melius vitam commutare instituat. Si verò non fuerit illic filius pacis, reuertetur pax ad prædicatorem: quia non carebit præmio suo optantis beneuolentia, etiamsi non sit, qui velit verbum salutis admittere. Porro, in eadem domo iubentur manere discipuli, vt non leuitate sua mutent hospitia, edantq́e & bibant quæ apud illos sunt, vtanturq; carnalibus eorum beneficijs, quibus ipsi spiritalia seminant: quandoquidem dignus est operarius mercede sua. Quidni enim corporis alimenta præbeant homines illis, à quibus ipsi animæ cibum perceperint? Non tamen id debet spectare præco verbi Dei, vt ab alijs tanquam mercedis loco accipiat vitæ necessaria, sed vtatur illis, quo possit aptior esse & robustior ad exequẽda ea, quæ sui sunt officij: mercedem autem operis sui expectet à Deo, qui reddet vnicuique iuxta laborem suum.

Psal. 75.

Rom. 7.

Luce 2.

Esaiæ 48.

Volũtas Deo subdita, vt vera pace gaudeat.

Heb 12.

Cyprianus.

Matth. 5.

Filijs Dei proprium quid sit.

Præco verbi Dei quid spectare potissimum debeat.

SERMO IN EODEM FESTO.

Quibus modis sanctos Apostolos honorare debeamus: & de diebus festis probè cõlendis.

Nimis honorati sunt amici tui Deus, Psalmo CXXXVIII. Frequens est in Ecclesia sanctorum Apostolorum celebritas, vt per quos maxima sumus consecuti beneficia, eis magnos & meritos impendamus honores. Nec timemus, ne ita agendo quicquam diuino detrahamus honori: quandoquidem totum ad gloriam cedit capitis, quicquid cæteris membris impenditur: nec iniuria afficimus Deum, si eos honoremus, quos ipse inæstimabili affecit honore. Et vt detur forma quædam sanctos Apostolos con-

Honorandõ sanctos nihil Deo nos laudis auferre.

T. VI
22

gruè ac deuotè honorandi, placet hic duplicem illos venerandi assignare modum, in quo se piè ac sedulo exerceant fideles in illorum solennitatibus, fructum vtique haud pœnitendum inde consecuturi. Primo igitur laudes gratesqúe agendæ sunt omnipotenti Deo, quod eos tales tantosqúe effecit, tot donis naturæ, gratiæ & gloriæ affecit, tanta potentia, tot prærogatiuis, tanto honore & dignitate extulit: in quibus omnibus plenissimo syncerè charitatis affectu eis congratulari debemus. Ita fiet vt & nos bonorum illorum simus participes. Hoc enim præstat charitas, vt quantumuis aliquis in seipso pauper & virtutis inops sit, tamen si gratias agat Deo pro muneribus gratiæ alijs collatis, eorum omnium reddatur particeps. Itaque etiamsi nullius mihi boni conscius sim, etiamsi omnibus me sentiam virtutibus destitutum, licet nihil eorum in me conspiciam, quæ in sanctis Apostolis præclarè & excellenter emicuerunt, licet etiam semper longissimè sim ab illorum sanctitate, perfectione, dignitate, gloria & honore abfuturus, tamen gratias pro ijs agendo Deo, atque in illis ea diligendo, & venerando, mihi quodammodo ea vendico. Porro, dum sic Deo gratias agimus pro bonis illis, quæ præstitit sanctis suis, illi mirabiliter placemus, efficimusqúe vt & nobis benefaciat, & augeat in nobis dona sua: deinde sanctos Dei propemodum debitores reddimus ad orandum Deum pro nobis, & illius nobis gratiam impetrandam. Absit enim vt credamus eos vnquam posse obliuisci eorum, quæ nos illis pia deuotione impendimus: imo pro vilibus & paruis obsequijs nostris, maxima nobis rependunt. Cum enim iam perfecta sit in eis charitas, summè vtiqúe diligunt salutem nostram. Vnde si quam habeant occasionem nobis gratificandi, vel benefaciendi faciunt id toto cordis affectu, & integerrima fidelitate, longè maiora reddentes nobis, & impetrantes à Deo, quam nos vnquam illis exhibere possimus. Itaque licet in cælesti patria maxima erit beatorum differentia, & alij alios multis modis excellent, tamen infimus non solum non inuidebit summo, sed etiam per ardentissimam charitatem erga illum, & gratitudinem erga Deum illius beatitudine in illo fruetur, nec putabit deesse sibi, quod in illo conspexerit. Qui affectus vtinam saltem parua ex parte esset in hominibus, mox essent tranquilla omnia. Pauperes non inuiderent ditioribus, neque subditi principibus & magistratibus, non populus clero, non inferiores superioribus, sed sua quisque sorte contentus viueret, & quod sibi deesse cerneret, in alio se inuenisse gratularetur. Secundo sanctorum solennitates studiose ac reuerenter nobis celebrandæ sunt: quod quidem fit Missæ sacrificium & Dei verbum deuotè auscultando, apostolorum suffragia piè & feruenter implorando, eleemosynas & misericordiæ opera largius in miseros conferendo ad laudem Dei & illorum honorem, pijs meditationibus, sanctisqúe cogitationibus attentius insistendo: denique vitam illorum pro nostræ fragilitatis modulo imitando. In his igitur sese exercebunt fideles, nec detestabili ocio aut alijs illicitis studijs illorum dies festos transigent, in summam Dei & eius sanctorum iniuriam, propriamqúe perniciem & damnationis cumulum. Maximè tamen in illis imitabuntur charitatem, quæ in eis summa effulsit, de qua dicit Augustinus: Qui charitatem habet, quid est quod illi possit obesse? Qui verò non habet, quid est quod possit prodesse? Est autem charitatis

Honorandi sanctos Dei modus duplex.

Merita sanctorum quomodo nobis applicemus

Sanctos curã habere viuẽtium qui eorum honorãt perfectionẽ.

Sanctos minores ex aliorum beatitudine maiori gaudere.

Festa sanctorum quomodo & quã studiose reuerẽterque sint celebranda.

August.

tatis triplex quædam ſtupenda virtus & efficacia, quæ eam ſummè facit deſiderabilem & precioſam. Prima eſt, quod vniuerſa peccata operit & abſcõdit à facie Dei. Si habes charitatem, ſecurus pergis ad Chriſti quamuis æquiſſimi iudicis tribunal, etiamſi ſolus omnia mundi peccata admiſeris. Non enim poterit damnare aut abijcere hac nuptiali veſte ornatum, qua teguntur vulnera & deformitates animarum.

Efficacia charitatis triplex quæ ſit. Prouer. 10. 1. Pet. 4. Matth. 22.

Secunda eſt, quod quibuſcunque charitas coniuncta eſt, etiamſi in ſeipſis indifferentia ſint, ea omnia Deo reddit valdè accepta: vt ſunt, ieiunia, vigiliæ, orationes, eleemoſynę, &c. quæ ſine charitate, aut parum, aut nihil placent Deo. Tertia eſt, quod etiam mala noſtra commutat in bona. Sic diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, etiam ipſa peccata quæ fecerunt. Siquidem ex illis poſtea humiliores fiunt. Et quia hic iam aliqua dicta ſunt de apoſtolorum, aliorumqúe ſanctorum ſolennitatibus colendis, forſitan non incongruum fuerit generatim aliqua commemorare de feſtis diebus religioſe tranſigendis, ne quis ignorantiam poſſit prætexere: & vt habeant pij exercitia illis diebus accommoda. Non enim temere inſtituti ſunt Dominici ac feſti dies, ſed pro noſtrarum ſalute animarum, vt qui alijs multo pluribus diebus in multa diſtracti, & erga res terrenas ſoliciti & occupati ſumus, ſaltem ijs diebus animum colligamus, & Deo, noſtræq; ſaluti intendamus. Certum eſt enim diebus operarijs vel communibus, id eſt, non feſtis, homines vt plurimum tempus precioſiſſimum perdere, aut certè non ſatis fructuoſe expendere, miſcendo actionibus ſuis pulueres mundi huius. Imo verò plurimi tunc perdunt humilitatem, patientiam, caſtitatem, veritatem, quietem, diuinam gratiam, animam quoque ſuam, itemqúe paradiſum & Deum ipſum peccatis varijs, quæ paſſim abſque timore admittunt. Vnum ergo ex ijs, quæ feſtis diebus agenda ſunt, hoc eſt, vt ſicut cæteris diebus eorũ, quæ iam diximus, multorumq; aliorum bonorum iacturam fecimus, ita feſtis diebus ſtudeamus amiſſa recuperare. Vnde dies illi cum omni ſolicitudine & maturitate tranſigendi ſunt, maximeq; tum conuenit vacare conſcientiæ examinandæ & diſcutiendæ, vt videat vnuſquiſque in quibus cæteris diebus offenderit Deum, doleatq; ex animo de ſingulis malè admiſſis: deinde proponat in poſterum toto corde abſtinere, occaſiones peccandi fugere, malorum conſortia pro viribus euitare, & bonis operibus ſemper eſſe intentum. Nec tamen hæc ſufficiunt, ſed etiam confiteri neceſſe eſt peccata admiſſa. Quod quidem Chriſtianis omnibus conſultiſſimum foret frequenter agere. Ita enim ſemper ſereniori viuerent conſcientia, & minori eſſet opus labore ad expendendam conſcientiam dum confiteri vellent. Deinde maximè danda opera eſt feſtis diebus, vt Miſſa non negligatur, ſed ad finem vſque reuerenter & attentè auſcultetur: nec non vt precibus aſſiduis fideles incumbunt. Cum enim alijs diebus ob externas occupationes & curas domeſticas vix vnquam precibus vacent, debent feſtis diebus magno ſtudio adorandum ſe conuertere. Atque vtinam perſuaderi poſſet miſeris, id vt agere vellent. Sentirent ſanè largiſſimam Dei benedictionem, & ad reſiſtendum vitijs, atque ad toleranda aduerſa multo fortiores ſe experirentur. Sed quia orationis præſidium iam omnes abijciunt, nullo negocio quæuis vitia, vitiorumqúe incentores dæmones miſeris prævalent ac dominantur. Præ-

Sine charitate nil Deo placere. Rom. 8.

Dies feſti cur inſtituti ſint & colendi.

Feſtis diebus bona amiſſa recuperari.

Feſtis diebus Miſſæ ſacram quinam audiendam.

Orationis quis ſit hodie vſus rarus.

T VI
22

Gratiæ Deo vt sint agendæ diebus festis.

terea ijsdem diebus reuocanda ad memoriam sunt beneficia Dei, & pro iis Deo attentissimè gratiæ agendæ. Hoc quidem ita est necessarium, vt qui id non facit, vix mihi Christiani nomine dignus videatur. Quid enim tam iniquum est, quam cum innumera, idque momentis singulis à Deo accipiamus beneficia, saltem vno aut altero hebdomadæ die non redire in illorum vel generalem memoriam, & Deo largissimo benefactori medullitus gratias agere? Ingratitudinem tantam ab omni Christiano Deus auertat. Atque vtinam sicut perpetuo Deus nobis benefacere non desinit, ita nos perpetuas illi nocte ac die laudes gratesque agere possemus. Quod etsi non possumus, tamen vel festis diebus, qui alijs minus possunt, debent commemorare secum ad minus præcipua Dei beneficia generalia & specialia, & pro illis gratias agere Deo. Multum nos ad gratitudinem prouocat etiam rationis expertium animalium quorundam miranda gratitudo, ex quibus canes in tantum hoc dono pollere noscuntur, vt quidam etiam interfectis dominis eorum in solitudine à latronibus, ab extinctorum cadaueribus non recessisse legantur, sed ibidem expirasse, atque etiam quosdam, duces fuisse eorum, qui recens perpetrati homicidij authores inquisierunt, atque eos capi & pœnis affici fecisse. Si ergo tantam fidem & gratitudinem canes omni ratione carentes præstant illis, à quibus minima sunt beneficia consecuti, poterit ne hominis vocabulo dignus esse, quisquis infinitis, continuis, & maximis Dei beneficijs ingratus viuit? D. Basilius Magnus adeo ab hominibus exigit gratiarum actionem erga Deum, vt ab hac velit omnes preces nostras capere initium. Cuius verba vna cum formula gratiarum actionis ab illo edita huc non piget recensere: Ait enim in constitutionibus Monasticis capite 11. Duplex est orandi modus: quorum alter in glorificatione, adhibita animi submissione cernitur: alter in petitione, qui quidem priori subijcitur: Cum oras igitur, nolito confestim ad petitionem accedere. Quod si hoc non facis, iudicio es ipse de voluntate tua, te scilicet, quod necessitate vrgearis, Deo preces adhibere. Quapropter quandocunque instituis orare, coniugem liberos atque etiam teipsum relinquito & à terra procul abscedito, cælumq; superato, & naturas omnes tam quæ cerni, quam quæ cerni non possunt relinquito, & ab eius glorificatione exordire, qui omnia condidit: cumque in eo satis fueris commoratus, non mente vaga, neque huc illuc ve temere deerrante, neque (vt Græcorum mos est) fabulas garriens, sed de sacrosanctis literis carpens quæ dicas, dic: Gratias tibi ago Domine propter incredibilem clementiam, & in ferendis hominum culpis facilitatem tuam, qui peccantem me quotidie patientia tua sustines, & ad resipiscendum omnibus nobis potestatem facis. Propter hoc enim taces, & nos sustines Domine, vt tibi gratias agamus, qui salutem generis nostri modo terrendo, modo leniter exhortando moderaris: quique per prophetas primo, postremo etiam per aduentum Christi tui nos visitaueris. Tu enim finxisti nos, non autem ipsi nos, tu es Deus noster.

Pecudes suo docere facto homines ingratos gratiarum actionem.

Basilius.

Orandi modus duplex quis sit.

Oraturus vt omnia transcendat.

Gratiarum actio D Basilio familiaris.

Psalm 99.

Deinde docet quanta humilitate Deo gratias agere eumque glorificare debeamus, ita vt dicamus illi ex animo nos indignos esse, qui corá ipso loquamur, eo quod simus vehementer peccatores: & quamuis in multis offendamus omnes, tamen maiorem offensarum partem nec intelligamus quidem, ita vt

Iacob 3.

ita vt merito vnusquilibet dicere possit & debeat, peccatis peccatores omnes se vincere. Deinde ita subiungit: Postquam ambabus his partibus, nempe gratiarum actionis & humilitatis satisfeceris, tum demum quod petere debes, petito: non diuitias, neque terrenam gloriam, non sanitatem corporis. (Ipse est enim qui te creauit, ipsi curæ est incolumitas tua, & probe nouit cui expediat bene vel male valere) sed quemadmodum iustus es, regnum cælorum pete tantummodo, & necessitatibus corporis tui ipse prouidebit. Munificentissimus est enim idem & augustissimus rex noster, & indignè fert, quãdocunq; quis exiguum aliquid à se petit, quandocunq; quis nostrum de rebus ipsum minimè ipsi conuenientibus rogat. Noli igitur illũ tibi oratione tua iratum facere: sed ea petito tibi, quæ digna sunt & rege & Deo. Hactenus ille. Cuius dicta nos propterea paulo fusius huc adduximus, vt habeant fideles tũ orandi, tum gratias agendi formulam, quo tanto propensius dies festos sanctificent, id est, sanctis operibus & exercitijs transigant. Præter hæc autem nõ minori cura agendum est, vt sicut in præcipuis solennitatibus olim Iudæi solebant offerre primitias Deo, ita & Christiani festis diebus mysticè idem agant, quod illi externo ritu obseruãrunt. Vt enim aiunt doctores quidam, Iudæi in Paschate offerebant primitias nouorum granorum, in Pentecoste nouorum panum, in Septembri nouarum frugum: ita etiam Christiani triplices primitias festis diebus debent Deo offerre, puta cogitationes, intentiones & amorem suum. Sunt enim cogitationes principium omnium bonarũ actionum: quãdoquidem piæ actiones à cogitatione trahunt originem: eaq;, id est, cogitationes offerendæ sunt Deo, vt festis diebus sanctis cogitationibus, puta de vita & passione Christi, de virtutibus & meritis sanctorum, de quatuor extremis, de præsentis vitæ breuitate & incerto exitu, de miserijs exilij huius, atque id genus alijs serio & attente vacemus: tum enim liberius datur ocium & maior opportunitas, eo quod non sit necesse externis distrahi occupationibus. Intentiones etiam primæ & principales sunt in operibus nostris: siquidem ab illis bonæ actiones incipiunt. Non enim potest esse opus bonum, quod bona intentione sit destitutum, magisq; Deus in actionibus nostris mentis intentionem, quam operis rationem attendit. Et istæ igitur offerendæ sunt Deo, ita vt cuncta opera nostra, totamq́ue adeo vitam nostram referamus in Deum. Quod sanè non est negligenter agendum. Non enim parum interest, qua intentione cuncta agamus: adeoq́ue si meritum apud Deum consequi velimus, oportet vt cuncta quæ vel cogitamus, vel dicimus, vel agimus, vel omittimus, idcirco cogitemus, dicamus, agamus, omittamus, vt diuinæ voluntati obtemperemus, vt sic omnia nostra referantur ad diuinæ voluntatis executionem. Atque hac in parte diligenter sese fideles quisq; exercere debent, vt ad minus festis diebus omnia sua & totam vitam suam, omnesq; intentiones suas referant & dirigant in Deum, statuantq́ue firmiter & tota voluntate decernant ac proponant, se in omnibus Deum præcipuè pro scopo habere velle. Inde fiet vt omnes cogitationes, actiones, & verba ipsorum DEO magis placeant, & maiori præmio digna sint. Qui verò omnia sua temere & dissolute agunt, nec certum sibi præfigunt scopum, illi sine vllo fructu vitam exigunt suam, & tandem vacuos se inuenient, nisi resipuerint. Denique amor noster, cum sit

Petere quænam debeamus à Deo.

Primitias mysticè triplices quas debeant offerre Christiani diebus festis.

Intentionis rectæ quæ bona sint.

Quicquid agimus id referendum vt sit ad Dei beneplacitum.

Scopus cuiq́ue vt sit præfigendus.

T VI
22

primus actus voluntatis, principiumq; omnium actionum ex voluntate proficiscentium, siue quæ à voluntate fiunt (siquidem ex amore bono & ordinato opus itidem bonum ac ordinatum procedit, vt ediuerso ex malo & inordinato amore malum, inordinatumq; opus emergit) iure sanè etiam idem ipse amor noster ceu primitiæ quædam Deo festis diebus offerri debet, ita vt Deum amemus super omnia, atq; in Deum tendamus, & ascendamus per amorem. Id verò ad sanctificationem festorum dierum magis exigitur, quam duo præcedentia, nempe cogitationum ac intentionum oblatio. Vt enim aiunt sancti quidam, præcipua mens siue intentio præcepti de sanctificando sabbato ea est, vt Deo per amorem adhæreamus, eiq; præparemus cordis habitaculum. Neque dubium est illum ritè sanctificare festum diem siue sabbatum, qui Deum amat super omnia, vitatq; cuncta huic charitati contraria & inimica, & diuinis vacat laudibus, alijsque pijs ac religiosis exercitijs. Sunt & alia multa, quæ huc possint adferri, festis diebus obseruanda: sed si quis iam dictis sese sedulo occupauerit, satis habebit negocij, neque opus erit, vt ad mundi vanitates, ad ludos, ad crapulam & ebrietatem, ad choreas, & id genus alia dæmonum ludibria sese conuertat. Agite ergo charissimi dignè Deo & sanctis eius festos exigatis dies, & quas alijs diebus contrahitis vitiorum maculas istis abstergite & expiate. Propterea enim instituti sunt, vt illis vos reconcilietis Deo, & miseris animabus vestris maturè prospiciatis, sanctos quoque vobis apud Christum iudicem patronos asciscatis, vt vbi ad illius seueriſſimum tribunal ventum fuerit, quod vestris non potestis, sanctorum meritis & precibus obtineatis. O felices vos, si dum adhuc licet, hac ratione saluti vestræ consulueritis. Væ autem illis, qui sacris diebus, non solum præterita peccata non diluunt, sed etiam vehementissimè exaggerant, quibus remedia & adminicula salutis vertuntur in exitium. Quod à nobis auertat Deus in secula benedictus, Amen.

Amor noster vti sit Deo ceu primitiæ offerendus.

Sanctificare festos dies qui intelligendum.

Dies festi cur instituti.

IN FESTO OMNIVM SANCTORVM, Lectio Apocalypsis Beati Ioannis Apostoli, Cap. VII.

EGo Ioannes vidi angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei viui: & clamauit voce magna quatuor angelis, quibus datum est nocere terræ & mari, dicens: Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus, quoadusque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum. Et audiui numerum signatorum, centum quadraginta quatuor millia, signati ex omni tribu filiorum Israel. Ex tribu Iuda, duodecim millia signati. Ex tribu Ruben, duodecim millia signati. Ex tribu Gad, duodecim millia signati. Ex tribu Aser, duodecim millia signati. Ex tribu Nephthali, duodecim millia signati. Ex tribu Manasse, duodecim millia signati. Ex tribu Simeon, duodecim millia signati. Ex tribu Leui, duodecim millia signati Ex tribu Isachar, duodecim millia signati. Ex tribu Zabulon, duodecim millia signati. Ex tribu Ioseph, duodecim millia signati. Ex tribu Beniamin, duodecim millia signati. Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumera-

re nemo

re nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, ſtantes ante thronum, & in conſpectu agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum. Et clamabant voce magna dicentes: Salus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum, & agnum. Et omnes angeli ſtabant in circuitu throni, & ſeniorum & quatuor animalium, & ceciderunt in conſpectu throni in facies ſuas, & adorauerunt Deum, dicentes: Amen. Benedictio, & claritas, & ſapientia, & gratiarum actio, honor & virtus, & fortitudo Deo noſtro in ſecula ſeculorum, Amen.

PARAPHRASIS IN EANDEM LECTIONEM.

LEctio iſta multis ſcatet myſterijs: in qua præteralia, expreſſa fit mentio omnium electorum & hominum & angelorum, atque eo nomine congrue ſanè legitur in eccleſia hac die, qua ad laudem Dei celebramus generalem ſanctorum omnium memoriam, tum vt negligentius in ſpecialibus feſtis admiſſas hac communi celebritate reſarciamus, tum vt largiora nobis diuinæ benedictionis multiplicatis interceſſoribus munera comparemus. Si enim, vt Auguſtinus ait, fieri non poteſt multorũ adhuc in carne degentium preces non exaudiri, fieri ne poſſe putabimus, vt ſanctorũ omnium pro nobis factæ preces, quas hodie communi deuotione ambimus, non exaudiãtur à Deo, cum quo iam vnum facti ſunt? Olim Moyſes quamuis ſanctus, vnus tamen homo, ſexcentis Iudæorum milibus veniam obtinuit: & quicquam negare poterit Deus ſanctus & verus innumerabilibus ſanctorum milibus, quos amat amore immenſo, & plus quàm paterno, quibus totum ſe impendit, totum ſe fruendum impartitur? Vnde intelligimus, quàm non niſi ex Dei ſpiritu factum ſit, vt ab Eccleſia ſingulis annis ſeruetur feſtum celebre ad honorem omnium ſanctorum angelorum & hominum, quo humana fragilitas apud Deum adiuuetur illorum meritis & ſuffragijs, quos conſtat illi eſſe longè intimos atque chariſſimos, quibus nec velit, nec poſſit quicquam denegare. Quamobrem hac die Chriſtiani omnes tota deuotione debent incumbere precibus, obſecrare & patronos ſibi demereri atque conciliare ſanctos omnes, per eos veniam & gratiam ſibi impetrare à Deo, & potiſſimum felicem mortis horam, & denique quicquid ad bene beateque viuendum neceſſarium eſt. Multis enim exemplis probatum eſt, eos qui piè ac ſedulò ſanctos venerati ſint, raro malè obijſſe: qui autem illos contempſerint, ſæpe etiam morte ſubitanea, aut alijs horrendis malis ſubito affectos eſſe. At nunc lectionem ipſam ſuccinctim explicemus. Ego Ioannes Apoſtolus & Euangeliſta, vidi angelum quendam aſcendentem & in ſublimè volantem ab ortu ſolis, habentem ſignum Dei viui, ſignũm filij hominis, nempe ſanctam crucem præ ſe ferentem, vnde poſſet internoſci ab angelis tenebrarum. Cum enim ſæpe ſatanas transfiguret ſe in angelum lucis, non veritate, ſed ſimulatione, ne ſancti homines viſis ſpiritibus decipiantur, certa quædam ſigna ſecum ferunt angeli ſancti, ex quibus dinoſci queant. Clamauit autem idem angelus, ſtans in loco exceſſo, voce magna, non tam clamoris vehementia, quàm diuinæ virtutis autoritate, quatuor angelis malis, quibus ad exercitio-

Feſtũ omniũ Sanctorũ ob quas ratiões ſub vno celebretur die.

Auguſtin.

Exod. 32.

Feſtũ omniũ Sanctorum quanta celebrandum deuotione.

Ex veneratione Sanctorum quæ bona proueniant.

Signum Dei viui quodnam ſit.

2. Cor. 11.

T VI
22

nem fidelium datum & permissum est à Deo, qui suis electis omnia facit
Rom. 8. cooperari & cedere in bonum, nocere ac diuersas molestias, cruces & vexationes admouere terræ & mari, id est, fidelibus in Deum credentibus, atque in hoc orbe passim commorantibus. Clamauit autem ita dicens: Nolite diuina refrænati virtute, quæ vobis certos dedit limites, quos prætergredi nec debetis nec potestis, nocumentum aliquod inferre terræ & mari, neque arboribus, id est, homines Christi fideles ne diuexetis aut impugnetis, quoadusque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum: non solum in frontibus externis, quod signum indiscriminatim omnes boni ac mali Christiani accipiunt, sed etiam internis, in ipsa animæ facie. Non enim satis est fidem habere crucis Christi, sed etiam opera adsint oportet. Christiani omnes credũt quidem in Christum, & hoc ipso habent in fronte corporis signum Dei viui, sed non erunt immunes à potestate malorum spirituum, nisi fidei signum quod gestant in corpore, etiam inuiolabile intus in anima conseruent per veram ac synceram charitatem, quæ benefactis declaretur. Non ergo sufficit habere signum fidei (id enim multi habent qui tamen non numerantur inter electos) sed etiam eorum quæ ad fidem pertinent executio coniungenda est, quam præstat charitas, qua electi à reprobis distinguuntur. Discimus ex hoc loco manifestè, quàm nihil possint dæmones contra nos nisi quatenus, sinuntur à Deo ad exercitationem fidei & patientiæ nostræ. Quamobrem sæpe rogandus est Deus, vt inimicorum nostrorum malitiam & nocendi libidinem sua virtute restringat, ne qua ex parte nobis damna irrogent. Multi enim dæmonum impugnationes aut molestiores sentiunt, aut ijs citius succumbunt, quod sint ad implorandum diuinum auxilium pigri & desides. Orantes autem libenter Deus exaudit & adiuuat, seruat ac tuetur. Et audiui, inquit Ioannes, numerum signatorum centum quadraginta quatuor millia signati, ex omni tribu filiorum Israel. Lectio ista, vt volunt doctores, ad tempora Antichristi pertinet, quibus certum est multos Iudæorum ad prædicationem Enoch & Heliæ conuertendos ad Christum, quorum summam indefinitam numerus iste definitus exprimit: quanquam potest etiam de omnibus electis Iudæis accipi. Imo sunt qui de tota electorum omnium frequentia hæc interpretentur, sequentes mysticam vocabulorum, quibus singulæ tribus appellantur, significationem. Nam & ipse numerus duodenarius totus sacratus & mysticus est. Quod autem hic in enumerandis tribubus duodecim non seruatur ordo generationis. Quod item Dan penitus reticetur, nec id quidem occultis vacat mysterijs. In ipsa quidem ordinis naturalis commutatione monemur ad mysticum recurrere ordinem, quem alij diuersi partim fusius, partim strictius edisserunt, ad quos nos lectorem remittimus, ne simus longiores. Porro trib. Dan ea ratione putatur prætermissa, quod inde fit Antichristus nascitturus. Deinde postquam ex singulis tribubus duodecim millia signatorum commemorauit, subiungit S. Apostolus: Post hæc vidi in spiritu turbam magnam, hominibus quidem incomprehensibilem & innumerabilem, Deo tamen & cælicolis cognitam, ex omnibus gentibus, & tribubus & populis, & linguis, non ex Iudæis tantum. Non enim illis solus datus erat
Esaiæ 42. 49. Christus, sed & cæteris nationibus, sicut scriptum est: *Dedi te in lucem gentiũ, vt sis*

Sufficiat quodnam signum fidei.

Quidam cur citius à dæmonibus decipiantur.

Lectio hæc cui ad quod tempus respiciat. Malac. 4. Apoc. 11.

Numerus duodenarius vt sit mysticus & sacratus totus.

Dan familia cur hoc loco omissa sit.

vt sis salus mea vsque ad extremum terræ. Vidi, inquam, eos stantes ante thronum Dei, diuinæ maiestatis eius contemplationi semper intentos, & ad omnem eius voluntatem summa cum reuerentia paratos atque promptissimos: & in conspectu agni, qui abstulit peccata mundi, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo: de cuius glorificata humanitate dici non potest, quanta capiant gaudia beati omnes. Erantq; amicti stolis albis, ob innocentiam siue seruatam siue recuperatam purissimis in sanguine agni dealbatis vel candefactis: & palmæ in manibus eorum ob plenissimam ex hostibus & mundi voluptatibus reportatam victoriam. Et clamabant voce magna, totis animæ medullis, omni mentis affectu, cunctisq; viribus & summa cum deuotione & gratitudine: Salus Deo nostro sit & immensa beatitudo, honor & gloria, sedenti super thronum, & omnia pro sua potestate, sapientia & bonitate regenti, & agno Christo Iesu innocentissimo filio eius, cui, quatenus Deus est, idem cum patre debetur honor: quatenus verò homo est, nõ prorsus idem, sed tamen longè excellentior, quàm toti creaturarum omnium vniuersitati. Et omnes angelici spiritus stabant in circuitu throni, intentis vultibus in Deum gloriæ, quem auidissimè inspiciunt, parati etiam ipsi ad omnem summi Imperatoris nutum: stabant item in circuitu seniorum & quatuor animalium, hominum scilicet in cælesti patria cum ipsis regnantium, & sanctorum quatuor Euangelistarum, cæterorumq; prælatorum vel patrũ Ecclesiæ, tanquam illorum conserui, atque conciues sub vno principe Deo. Et ceciderunt in conspectu throni in facies suas, profundissima humilitate sese submittentes diuinæ maiestati, eamque ita vt dignum erat summa cum reuerẽtia adorantes, tanquã Deum ac Dominũ suum, à quo se nouerant consecutos omnẽ beatitudinem suam & omne bonũ suum. Vnde & nos discimus, quanta cum humilitate & reuerẽtia Deũ cæli, regem gloriæ, Dominũ maiestatis adorare debeamus, quando cælestes illi & præclari spiritus intantum sese abijciunt. Et tamen proh pudor, videas multos etiam dum diuina peraguntur mysteria in sacris ædibus, rigido stare corpore, & nullam vnquam præstare reuerentiã diuinæ maiestati: quosdã etiam proh nefas in iniuriam & contemptum summi Dei, sursum deorsum haud secus, quam in foro ambulare in templo dum sacra celebrantur. Quorum sicut est impudens & execranda impietas, ita erit olim etiam grauissima damnatio. Porro, sancti angeli corruentes in facies suas, adorauerunt Deum, dicentes: Amen, id est, sanctorum hominum sententiam approbantes. Cum enim summè diligant Deum iure optimo summè diligendum, qui cum nullius indigeret, tamen & angelos & homines condidit suæ beatitudinis participes, non possunt non approbare, quicquid ad eius laudem & honorem pertinet. Deinde & ipsi addunt: Benedictio, quia præcipuè & superexcellenter est benedictus: & claritas, quia summè pulcher & lucidus: & sapientia, quia essentialiter sapiens: & gratiarum actio, quia bona omnia creaturarum, illius sunt dona, pro quibus merito illi gratiæ semper agendæ sunt: honor, quia summè honorandus: virtus, quia insuperabilis: fortitudo, quia omnipotens & fortis, in secula seculorum sit Deo nostro, Amen.

Apocal. 7.

Adorandus quanta cum reuerentia sit Deus.

Impudentia quorundam in sacratis templis, quanta.

Psalm. 135.

T VI
22

EXEGESIS EVANGELII IN EADEM SOLEN. nitate. Matth. V.

EVangelium hodiernum, eam quam Christus in monte tradidit, doctrinam partim complectitur, dignam sanè, quæ nunquàm à cordibus fidelium excidat, quam sibi perpetuo habeant propositam ob oculos, & ad quam totos sese semper & vbique componant atque conforment. Sublimia quidem sunt, & mundi iudicio planè contraria, quæ hic sapientia Dei è loco sublimi sublimiter docet, sed tamen non excedunt humanas vires: nam alioqui superfluum fuisset prædicare hominibus, quod imitari non possent. Omnis hic mundi amor, omnis voluptas, omnis ambitio, cuncta mundi gaudia, & denique quicquid mundus in præcio habet condemnatur & reijcitur, idque à Dei filio, cui tradita est omnis potestas à Deo Patre, quique est dux & legifer, doctor ac institutor noster, qui legem veterem non soluere venit, sed implere, & perfectioribus præceptis absoluere & cõsummare. Priscis illis antiquæ legis cultoribus temporalia promittebantur, vtpote adhuc longè positis ab aditu regni cælorum. Ideaque talia eis data sunt præcepta, quæ illorum infirmitati congruerent. Christus autem qui nobis non terram Canaan, non vineas & oliueta terrena promisit, sed paradisum cœli omnibus bonis rebus affluentem, longè excellentiora nobis iussa dedit, vt præmijs immensis sublimia præcepta vtcunque respondeant. Populo illi carnali permittebatur carnales ex rebus præsentibus consolationes capere, vt inde discerent firmius sperare bona semper mansura, quæ illis tantum sub figuris quibusdam & vmbris, & tanquam in somnis proponebantur: nos verò qui per Christi mortem abolito damnationis chirographo, & mortis imperio destructo, æternam vitam, non temporalia promissa expectamus, ad omnium rerum labentium contemptum præceptis & præmijs inuitamur. Et ne despondeamus animum, tanquam sufficere non possimus exequendis illis quæ exigimur, consolatur nos scriptura diuina, vt certi simus, qui legem dedit, illum & benedictionem daturum, id est, sua gratia adiuturum infirmitatem nostram, qui vtique *sufficientes non sumus cogitare aliquid à nobis tanquam ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est*, qui operabitur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate. Tantum adsit bona voluntas, & gratia partes suas abundè exequetur. Videamus nunc ipsa Euangelij verba:

Summa huius Euangelij quæ sit.

Matth. 28. Esaiæ 51. Esaiæ 55. Matth. 5.

Præceptis antiquæ legis quomõ præstent nouæ.

Psalm. 83.

1. Cor. 2.

Videns Iesus turbas, ascendit in montem. Et cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius.

Matth. 4.

Euangelista Matthæus alio loco scribit Domini opinionem ob multas virtutes illius per totam Syriam diuulgatam fuisse, plurimosque ad eum ex diuersis locis confluxisse. Quos vbi vidit Dominus, fugiens multitudinem, & expetens secretioris loci secessum, vbi præcepta cælestia sacratius promulgaret, ascendit in montem, vt sicut prisca lex data fuit in monte, ita & noua similiter in monte ederetur. Sed illa per angeli ministerium, hæc ore ipsius Dei. Ipso autem montis ascensu significauit se sublimia quædam, nec omnibus communia traditurum. Vnde etiam turbas inferius reliquit, & solos discipulos secum assumpsit, vtpote tãto paratiores aptioresq; ad illius susci-

Exod. 20. Montis ascensu quid Christus significauerit.

fuſcipiendas inſtitutiones, quanto illi iam erant quotidiana conuerſandi cum illo conſuetudine magis familiares: nec debebant communibus duntaxat præceptis inſtrui, quos Dominus toti orbi conuertendo ac illuſtrando deſtinârat.

Et aperiens os ſuum, docebat eos dicens: Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum

Sublimia Dominus præcepta daturus, à paupertate ſpiritus ſumit initium, quam alij humilitatem, alij facultatum ſiue rerum temporalium contemptionem interpretantur. Nam vtrique conuenire poteſt. Vtraque autem ceu fundamentum quoddam eſt vitæ ſpiritalis. Quod ad diuitiarum ſiue rerũ temporaliũ abdicationem attinet, beati prædicantur, qui eas abijciunt propter amorem Dei, vt liberius poſſint vacare Deo rebuſq; diuinis. Habent enim facultates & bona temporaria ſuos quoſdã nexus & vincula, quibus implicant animos hominũ, vt non poſſint ſolutis & liberis animis vacare ſummo bono. Vnde Dñs dicit: *Nõ poteſtis Deo ſeruire & mammonæ*. Quare? Quia diuitiæ vix abſque amore inordinato poſſidentur: atque hic amor aut minuit, aut penitus extinguit amorem Dei. Quicquid autem, id eſt, quod nos abſtrahit ab amore Dei, id iure meritoque contemnendũ eſt. Si enim cum aduerſa laboramus valetudine, libenter caremus illis quamuis delectabilibus vel eſcis vel potionibus, quæ morbum augent, aut ſanitatem impediunt: quanto magis libenter debemus contemnere, quæ animæ perfectam remorantur ſanitatem, & nos à perfectione diſtinent? Itaque beatos prædicat Dñs pauperes ſpiritu, qui prompto & alacri animo, imo & cum voluptate quadã penitus terrena omnia deſpiciunt & abijciunt, pauperẽ Chriſtum & ipſi pauperes ſectantes, vt poſſint ſine vlla animi diſtractione, quam efficit cura & amor rerum temporalium, diuinis duntaxat vacare rebus, & animi obtutus abſque vlla ſolicitudinum terrenarum caligine in Deum defigere. Id enim generatim hic notandum venit, beatitudines haſce quas Dominus hic commemorat, virtutes eſſe purgati animi, & perfectas atq; conſummatas, quatenus cõuenit præſenti vitæ. Atque ea re rectè vocantur beati, qui ijs præditi ſunt: quia iam in ſe ſopita habent vitia, & tranquillam cordis pacem obtinent: quod eſt initium quoddam & inchoatio futuræ beatitudinis. Porro commendantur hic primo loco illi, qui cauſa amoris Chriſti relinquunt omnia, & monaſticen profitentur. Dicat aliquis: Nonne melius eſt retinere facultates ſuas, & inde gratificari pauperibus, atque alia pietatis exercere opera? Reſpondemus illi: Si melius id eſt, cur Dominus diuiti illi adoleſcenti dixit, vt relinqueret omnia, & ſe ſequeretur? ac deinde addidit, diuites difficilè ingreſſuros in regnum Dei? Sed & ipſe Dominus cur tam pauper vixit in hoc mundo? Cur omnes credentes in Eccleſiæ exordio reliquerunt omnia? Melius eſt ergo & perfectius omnia relinquere. Quare? Quia res terrenæ amorem cordis ſibi vendicare nituntur, punguntq; animum & miſerè lacerant. Itaque nec homo ſeſe Deo perfectè coniungere poteſt, nec ſeſe Deus homini. Nõ enim vniri poteſt homini Deus, donec aliquod intra ſe mediũ retinet. Ergo, vt Auguſtinus ait: Bonũ eſt facultates cũ diſpenſatione pauperibus erogare: melius eſt pro intentione ſequendi Dñm ſimul donare, & abſolutum

Matth. 6.

Amor rerum temporaliũ quantâ ſpiritui impedimenti præſtet.

Pauperes ſpiritu cur prædicentur beati.

Beatitudines hæ quales ſint virtutes.

Religioſos hic prædicari beatos.

Matth. 19. Luc. 18.

Acto. 4.

Terrena omnia relinquere quam ſit conſultum.

Auguſt.

T VI
22

Diuitijs quâ impiè hodie plerimi abuntur.

solutũ solicitudine egere cum Christo. Difficilè sanè est, & hisce temporibus rarissimum, diuitijs non abuti, non inflari, nõ insolescere. Non enim in hominibus hodie tantus inest amor Dei, vt sciant contemnere diuitias: imo vero pene omnes etiam contempto Deo, contempta omni iustitia per fas & nefas nitũtur vndecunq; acquirere. Nihil itaq; consultius, quam laqueos omnes præscindere, & Christũ Dñm pauperẽ ac nudum imitari. Si cui id non placet, sinat, tantũ non impediat alios, qui cupiunt perfectiora sectari, & tutiora amplecti. Tamen certum est etiã ipsius Dñi accedente sententia, beatos esse pauperes spiritu, qui & habita abijciant, nec quicquã omnino habere appetant, vt possint securè expectare regnũ Dei, quod pauperibus promittitur: nec immerito quandoquidem qui nihil volunt habere in terris, cæli hæredes sunt. Quod autẽ ad humilitatẽ attinet, ad quã quidã pertinere volunt hanc spiritus paupertatẽ, beati nimirũ sunt pauperes spiritu, i. humiles & timentes Deũ, in quibus non est tumor animi, & mentis inflatio. Atq; hac ratiõe aptissimè primo loco hic ponit Dñs humilitatẽ, tanquã stabile quoddam fundamentũ aduersum superbiã, quæ totius malitiæ fons & origo fuit, quę creaturas rationales & angelos & homines fecit alienos à Deo, inimicos Dei, & pœnis sempiternis reddidit obnoxios. Ad hanc humilitatem siue paupertatẽ spiritus ptinet, vt ex gratia Spiritus sancti, sine qua nulla est vera virtus, nosipsos sponte & ex animo etiã inferioribus substernamus ac submittam' iuxta Dei beneplacitũ, & cũ Apostolo omniũ seruos, omniũq; ipsema fateamur, atq; omnium nos postremos faciamus. Quod qui potest ex corde facere, ille verè beatus est, quia nihil eum vnquã cõtristare, nihil perturbare poterit, vtpote solidissimo humilitatis innixũ fundamento, quod nec creaturę omnes possint euertere. Qui autẽ humilitatis expers est, & inflatus sensu carnis suæ, putans se aliquid esse cũ nihil sit, ille ad omnes tam secũdæ, q̃ aduersæ fortunæ flatus instar arundinis agitatur, & modo exultat intemperantius, modo acerbiori & immoderatiori tristitia absorbetur.

Pauperibus cur regna promittantur cælorum.

Humilitas quam sit omnibus necessaria.

2. Cor. 4.

Humilis vere quinam dicatur beatus.

Coloss. 1.

Galat. 6.

Matth. 11.

Porro, triplex est humilitas: Prima, qua quis propriã agnoscens vilitatẽ, imperfectionẽ, culpas & miserias suas, suapte sponte proprio iudicio sese despicit, & honores non solũ non appetit, sed oblatos etiã, corde & voluntate nõ suscipit, sciẽs nihil se habere dignũ honore, sed plurima, qua contemptũ & abiectionem mereãtur. Itaq; sic affecto, atq; sic de se sentienti, etiã ipsa peccata eius cooperãtur in bonũ, quandoquidẽ ex illis fit humilior, & seruatur à superbia, quæ Luciferũ demersit in tartarũ, eo q; noluit attendere q̃ nihil esset sine Deo, sed sola attendit dona Dei, atq; inde sese impudenter extulit vnde debebat ad maiorem accendi gratitudinem. Altera humilitas est, qua quis ex syncera suæ vilitatis cognitione non modo ipse se ducit pro nihilo, sed etiam optat ab alijs vilipendi, & qualis est iudicio suo, talis & aliorum cupit iudicio haberi: nempe pauper, infirmus, omnis virtutis inops, proclivis ad omne malũ, nisi tamen fortè cedat in scandalum aliorum. Quod non modo in actibus, præsertim externis humilitatis, sed etiam omnium aliarũ virtutũ cauendũ est, atq; ea in ijs adhibẽda moderatio, ne possit vrgere in detrimentũ aliorum. Tertia humilitas est gratitudinis, qua quis etiã maximis præditus donis fortunæ, naturæ & gratiæ, nihil inde sibi arrogat, sed omnia refert & refundit in Deum, illi cuncta accepta ferens, illi soli laudem tribui cupiens,

Isaiæ. 14.

Humilitas cognitionis quæ sit.

Humilitas exhibitionis quæ sit.

Humilitas gratitudinis quę sit.

cupiens, nec animo extollitur, nec vltra alios effertur: sed inde magis sese abijcit & humiliat foris & intus coram Deo & hominibus. Hæc humilitas vt est præclara admodum, ita & rara est. Denique eiusmodi pauperibus spiritu, quales iam diximus, id est, qui propter Deum relinquũt omnia, & seipsos ex animo contemnunt, ac pro infimis ducunt. Christus promittit regnum cælorum, vbi erit summa omnium bonorum abũdantia, & summus honor. Quæ sanè congrua est promissio, vt qui abijciunt tẽporalia, accipiãt æterna: & qui se humiliant in terris, exaltentur in cælis. Vnde Augustinus ait: Appetant ergo superbi regna terrarum, sed humiliũ est regnum cælorũ. Et Chrysostomus: Sicut cætera, inquit, vitia deponunt ad inferos, maximè tamen superbia: sic omnes virtutes inducunt ad regna cælorum: maximè humilitas, quia proprium est, vt qui se humiliat, exaltetur.

Augustin.

Chrysost.

Matth. 18. Luc. 14. 18.

Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.

Mansuetudo virtus moralis est, quæ iræ impetum refrænat ac moderatur, ne vel per verba, vel facta, vel signa foras erumpat, nec etiam animũ perturbet, præsertim notabiliter & ex rationis cõsensu. Tum verò mansuetudo est altera beatitudinum, quas hic Dominus recensẽt, quando vsque eo excrescit & consummatur, vt animum penitus liberum & tranquillum reddat ab iræ vitiosis perturbationibus siue motibus, ita vt nunquam ira rationem præueniente, & eam quouis modo obliquante afficiatur, nisi omnino conuenienter rectæ rationi & diuinæ voluntati siue legi. Nec tamen omnem excludit iram: imo verò incitat ad iram illam, quæ rationis iudicium sequitur, eiq; obsecundat: qualis ira necessaria est aduersum vitia, ne sæuiat impunita nequitia: qualẽ & in Moyse & Dauide manifestè discimus ex sacris literis, qui tamen ambo de singulari mansuetudine commendantur. De qua Chrysostomus dicit: Si ira non fuerit, nec doctrina proficit, nec stant iudicia, nec crimina compescuntur. Itemq; Patientia irrationalis vitia seminat, negligentiam nutrit, & non solum malos, sed & bonos inuitat ad malum. Ad mansuetudinem autem obtinendam alijs maior, alijs minor est labor necessarius. Sunt enim quidam naturæ quodam beneficio mites & mansueti, sed nisi copiosa gratia naturam exornet, parui meriti est eiusmodi mansuetudo. Alij sunt procliues ad iram, ad impatientiam, & aliqua affecti iniuria, vix sese cohibere possunt. Qui si diuina fræti gratia quotidianum indicant bellum huic vitio, & sibijpsis dominari nitãtur, maxima sibi acquirunt merita, & quandoq; huius beatæ virtutis habitum adipiscũtur. Et talibus terræ possessio promittitur, terræ videlicet corporis ipsorũ, ex cuius sanguine immoderatè calido, aut alias ex praua corporis constitutione ac habitudine sæpè multa eis bella oriuntur: in quibus certandum est acriter, donec Domino præstante victoriam & pacem sanguis & caro edometur, & in futura vita sine vlla rebellione tranquillissimè possideatur. Potest & terra hic promissa intelligi regnum cælorum, quod est terra viuentium, vbi visuri sumus bona Domini.

Mansuetudo qualis sit virtus.

Mititas quatenus beatitudo quæ sit.

Ira quęnam necessaria sit contra vitia. Exod. 32. Numer. 12. Psalm. 131. Chrysost.

Mansuetudo duplex quæ sit.

Terram promissam mitibus bifariã intelligendã.

Psalm 26.

Habemus hic iam duas virtutes, puta humilitatem & mansuetudinem, quas speciatim Dominus in seipso nobis commendauit imitandas, vbi ait: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.* Et pulchrè humilitas hic primo

Matth. 11.

T VI
22

Mititas quinam acquiratur.

loco ponitur, deinde manſuetudo, quia mitis eſſe vix poteſt, qui humilitatis ſit expers. Qui autem humilis eſt, idem ipſe & mitis eſt. Simus ergo mites & manſueti ad omnem iniuriam, & aduerſitatem: idque vt melius poſſimus, contemnamus bona præſentia, vt ſunt, diuitiæ, honores & voluptates. Talium enim amor maximas ſæpe iræ præſtat occaſiones. Qui autem ea contemnit, non dolet dum in ijs læditur, atque ita nec iraſcitur facilè, vbi aliquod horum patitur detrimentum. Deinde cogitemus iræ turpitudinem & impatientiæ fœditatem, & quantum ea nos dehoneſtent coram Deo & hominibus: ſicq; accendamur animis ad retinendam manſuetudinem. Adhæc cogitemus, quam multa ſoleant incurrere vitia, qui ira ſuperari ſe ſinunt: quæ ne incidamus, amplectamur Chriſti manſuetudinem. Ad extremum penſemus, quam nihil profit iraſci, imo quam dirè, tum corpori, tum animæ noceat iræ inſania, quæ ſanguinem conficit, hominem ſtulto reddit aſſimilem, proximos offendit, famam hominis lædit, cor & rationem perturbat, Spiritum ſanctum expellit, & æterna meretur ſupplicia. Qui autem mitis eſt, maximam & apud Deum & homines gratiam meretur. Manſuetudo ſenſim obtinetur orando, certando, Chriſti paſſionem piè meditando, ſobrietati ſtudendo, crapulam & potum ſuperfluum, vnde ſæpè praui naſcuntur humores, choleram & bilem augentes, vitando, mortis incertam timendo horam, & Deum præſentem attendendo.

Ira quænam mala ſecum adferat.

Manſuetudo vt ſenſim obtineatur.

Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.

Tertia beatitudo luctus eſt, ad quem pertinet libenter ac delectabiliter, & propenſo animo à ſe abdicare terrenas voluptates, & oblectamenta carnis, mundi huius vana, miſera, cæca & pernitioſa gaudia reſpuere, iocos, ludos, inanes confabulationes, rumores ſeculares, riſum diſſolutum, morum leuitatem propter honorem & amorem Dei fugere, amplecti ea omnia, quæ carnem rationabiliter caſtigant & macerant, vt eſt abſtinentia cibi & potus ſuperflui, item vigiliæ, aſperitas veſtium, lecti duritia, aliaq́ue corporalia & ſpiritalia exercitia, quibus corporis petulantia edomatur, corpusq; ipſum in ſpiritus redigitur ſeruitutem: quando moderatè aſſumuntur pro cuiuſq; viribus & rectè rationis præſcripto. Adhæc animum maturum & ſerium atque ſtudioſum aſſumere erga ea quæ ſint vtilia & honeſta, bona & ſalutaria, atque in ijs ſecundùm Deum delectari, vt ſunt verbi gratia, cuncta Dei opera, æterna bona quæ ſperamus, perfectiones diuinæ, laus Dei, ſalus animarum, atque adeo quæuis opera bona, & exercitia virtutum: quæ vt ſunt longè præſtantiora quibuſlibet rebus mundanis & corporalibus, ita etiam multo vberius & ſuauius præſtant homini gaudium & delectationem, vt merito præillis cuncta vana mundi gaudia reſpuere debeamus, & delectari in Domino. Præterea ad hunc luctum pertinet, religioſum animi mœrorem ſuſcipere ob peccata propria & aliena, ob contemptum & iniuriam ſummi Dei, quam accipit ex noſtris & aliorum iniquitatibus ob mundi malitiam, hominum cæcitatem, & innumera præſentis vitæ diſcrimina, quæ incerti ſumus an tandem euaſuri ſimus: item ob propriam imperfectionem, virtutum inopiam, procliuitatem in malum, tarditatem ad bonum, atque ob dilationem gloriæ, quod prolongatur incolatus noſter, quod peregrinamur à Domino,

Luctus quatenus beatitudo quæ requirat.

Luctum ſanctum quænâ efficiant.

Pſal. 119.

2. Cor. 5.

mino, quod tam longè sumus à patria, quod necdum licet videre faciem Patris nostri qui in cælis est. Pertinet etiam huc, totis animi visceribus ex pijssima compassione lugere Christi Iesu acerbissimos cruciatus, quos pertulit propter nos, maximè quando pependit tribus horis in alto crucis patibulo, totus innumeris & internis & externis confectus doloribus: & cum pessimis quibusque latronibus in illo extremo mortis supplicio omnes compati soleant, tamen Dominus Iesus ab impijssimis Iudæis tum maximè irrisus, scommatibus & ludibrijs vexatus, blasphemijs & contumelijs afflictus fuit: quod sanè lugendi magnam præbet causam. Est etiam luctus huius, compati tristissimæ matri eiusdem Saluatoris sub cruce filio assistenti, & omnia intus in corde patienti summo & incomprehensibili cum dolore, quæcunque filius in corpore patiebatur. Quæ sanè in tantis pœnis, tanta animi angustia & animi afflictione viua durare non potuisset, nisi vltra naturæ vires diuina eam potentia conseruasset. Si qua ergo in nobis sunt viscera pietatis, compatiamur filio corpore crucifixo, compatiamur & matri corde & animo crucifixæ. Sunt & alia multa lugenda in hoc mundo: sed hæc pauca commemorasse sufficiat. Non est autem, quod putet quisquam luctum hunc cum rancoris amaritudine, aut cum acediæ fastidio vel tædio erga bona spiritalia, vel cum diffidentia vel desperatione coniunctam: imo verò nunquã est sine dulcedine & gaudio Spiritus sancti. Siquidem magnus amor Dei luctum huuc efficit, atque idem ipse Dei amor non potest non delectatione & gaudio animum afficere. Vnde etiam promisit Dominus ita lugentibus consolationem præsentis vitæ & futuræ, non carnalem & vanam, sed spiritalem & diuinam, quæ hic inchoetur ex certa spe & expectatione futuræ beatitudinis, ex interna sancti Spiritus visitatione & illustratione, ex affluentia delitiarum Dei in anima: & demum perficiatur, vbi eo venerimus, vbi Deus absterget omnem lachrymam ab oculis hic religiose lugentium, nec erit amplius luctus neque vllus dolor, sed consolatio plena & perfecta.

Matth. 11.

Christo quatenus compatiendum.

Mariæ virgini vti compatiendum sit.

Luctum sanctum nunquã esse sine dulcedine & gaudio Spiritus sancti.

Esaiæ 35. Apoc. 21.

Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

Anima cum sit incorporea, inuisibili cibo potuque alitur. Sed non esurit neque sitit iustitiam, nisi sana & bene constituta sit, sanumq; & integrum habeat stomachum, à vitiorum corruptis humoribus amara contritione, pura & syncera cõfessione, ac digna satisfactione repurgatum. Nam in quibus tales etiamnum humores residen ac dominantur, illis esca salutaris, nempe iustitia, & quicquid Dei est, in fastidio est: venenum autem in desiderio. Patet hoc in filio illo prodigo, qui ad tantam vsque animi corruptionem & infectionem deuolutus est, vt siliquis porcorum optaret ventrem impleri suum, & nemo illi dabat, tantum scilicet quod eius posset explere famem. Non enim anima satiatur sordidis carnis voluptatibus, sed corrumpitur ac deprauatur, & nisi apponat salutare remedium, nempe pœnitentiam & emendationem sui, mortem æternam sibi ascisit. Vbi autem toto corde ad Deum conuertitur, atque à vitijs sanata, per præcedentes beatitudines iam mundana contemnit, paupertatem & humilitatem amplectitur, mores mãsuetudine regit, & delicta defleuit, ac digna satisfactione castigauit, iam tum

Animæ stomachus quinam purgandus.

Lucæ 15.

T VI
22

Iustitiam esurire & sitire quid sit.

incipit esurire & sitire iustitiam, id est, vel in generali, magno quodam feruere desiderio omnis boni & honesti, omnis virtutis, atque in ipsis virtutibus magis ac magis proficiendi: vel in particulari, maximopere velle & desiderare reddere vnicuique quod suum est. Id enim iustitia exigit, vt tribuatur vnicuique quod illius est. Ergo ad esuriem & sitim iustitiæ pertinet. Primo, vt Deo, Ecclesiæ & superioribus integram & voluntariam præstemus obedientiam. Secundo, vt superiores subditos suos admonendo, obsecrando, increpando, terrendo, leniendo, castigando, si opus sit, & alijs modis congruis à vitijs reuocent, & prouocent ac extimulent ad virtutes: alioqui nisi ita agant, perditio subditorum in caput ipsorum redundabit, vt apud Ezechielem Dominus minatur. Atque istud etiam ad omnem patremfamilias spectat. Vnde Augustinus cuidam comiti scribit in hæc verba: De omnium in domo tua tibi subiectorum salute solicitus ac vigil existas: quia pro omnibus tibi subiectis rationem Domino reddes. Annuncia, præcipe, impera, suade eis vt caueant sibi à superbia, à detractiane, ab ebrietate, à fornicatione, à luxuria, ab ira, à periurio, à cupiditate, quæ est radix omnium malorum. Tertio, huc exigitur, vt in mutuis contractibus, in omni emptione & venditione seruetur fides, & æqualitas precij ac emptæ siue venditæ rei, frausq; omnis vitemur. Nam qui fraudem facit, peccat in iustitiam, & est obligatus ad restitutionem, si sciens & prudens id agat. Quarto, vt aliena restituantur. Sunt & alia ad iustitiam pertinentia, quæ causa breuitatis prætermimus. Porro, tum demum verè esurimus & sitimus iustitiam, quando iam dicta cum ingenti ac insolito quodam & feruenti desiderio præstamus. Denique iustitiam esurire & sitire, est Christum auidissimè suspirare, & Eucharistiæ magno flagrare desiderio. Saturabuntur autem esurientes & sitientes iustitiam in vita æterna, quando in bonis replebitur desiderium nostrum.

Esuries sitisque iustitiæ quænam exigat.

Ezech 3.

Augustin. Subditi quinam sint regendi.

1. Tim. 6.

Satietas spiritualis vbi fiet.

Psalm. 102.

Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.

Misericors & miserator Dominus cupiens nos ad sui perducere similitudinem, hortatur nos ad misericordiam, idque adeo, vt si nos in proximos simus misericordes, ipse quoque se nobis polliceatur fore misericordem. Ergo si vis facilem ô homo peccator impetrare misericordiam, sis liberalis & pius in proximos, leua miserorum inopiam benignitate tua, vt Deus ignoscat iniquitati tuæ pro bonitate sua. Si autem auarus & crudelis es, & claudis viscera ab egeno fratre tuo, superest vt talem tu quoque Dominum Deum tuum experiaris. O immensam bonitatem Dei, qui iudicij sui sententiam penè in nostro posuit arbitrio, dum misericordiam pollicetur nobis misericordiam in alios declarantibus. Augustinus quodam sermone ait, ea quæ superflua sunt homini vltra rationabilem victum & vestitum, læto ac hilari animo pauperibus eum debere impartiri. Idcirco autem læto & hilari animo, quia parum dat & accipit multum: porrigit nummum, & comparat regnum: tribuit paruam pecuniam, & accipiet vitam æternam: dat temporalia & meretur æterna: porrigit caduca, & recipit sine fine mansura.

August. Eleemosyna quænam præstanda.

Misericordiæ beatitudo

Ad misericordiam pertinent septem corporalia, & totidem spiritalia misericordiæ opera. Denique tum misericordia beatitudo est, quando ita con-

dolemus

dolemus aliorum malis & miserijs vt proprijs, & pro viribus promptissimè eis opitulamur. Misericordia Deo nos simillimos reddit, de quo dicimus: Deus cui proprium est misereri semper & parcere. quanam requirat.

Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.

Cor non maculatur nisi vitijs & passionibus: quibus abolitis & mortificatis ac expiatis, cor mundatur, conscientia serenatur, & cordis oculi fiunt apti & idonei ad contemplandum Deum. Cordis munditiam summè in nobis diligit Deus, libenterque sese coniungit & vnit mundo cordi, maximamq; ei præstat rerum diuinarum cognitionem, & excellentia gratiæ suæ munera. Inde est, quod quandoque simplices quidam & idiotæ per munditiam & innocentiam cordis ad tam sublimen diuinorum euehuntur contemplationem, vt eos summi Theologi vix possint capere. Cernimus hoc in præclarissimo illo viro Ioanne Rusbrochio, qui ob mirabilem cordis puritatem & simpliciratem licet alioqui parum doctus esset, tantam Dei, diuinarumque rerum adeptus est notitiam, vt exercitatissimis Theologis admiranda scripta reliquerit & quantum ex eius libris colligi licet, nonnunquam ad Dei contemplandam essentiam admissus videtur. Et quid mirum, quando Dominus mundis corde Dei visionem pollicetur: quæ tamen præcipuè ad futuram vitam pertinet. Vident autem tales Deum hic per speculum in ænigmate postea, autem facie ad faciem. Cor quibusnam maculatur. Munditia cordis quanta etiam in illiteratis efficiat. Ioannes Rusbrochius. 1. Cor. 13.

Beati pacifici: quoniam filij Dei vocabuntur.

Pacifici sunt, qui primo quidem pacem seruant erga Deum, illi in omnibus morem gerendo, quod idem veram præstat conscientiæ pacem & pectoris tranquillitatem, cupiuntq; etiam proximos quosq; ad hanc pacem pertingere, eosq; ad eam adducere pro viribus nituntur: Deinde etiam cum proximis, quantum in ipsis est, pacem inuiolabiliter obseruant, odiunt scandala, dissensionum & discordiæ occasiones summè vitant, neminem lædere, omnibus prodesse cupiunt, etiam pacis inimicos optant ad pacem reducere, & dissidentes modis omnibus conciliare. Denique & in seipsis pacem custodiunt, id summopere curantes vt portio sensitiua sit in omnibus subdita rationi, & ratio sit subiecta Deo. Tales autem pacis amatores, pacisque studiosi merito vocabuntur filij Dei, qui Deus pacis dicitur, & qui pacem diligit, & non nisi in pace commoratur. Pacifici qui dicantur triplici ratione. 2. Cor. 13. Psalm. 33.

Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Beati estis cum maledixerint vobis homines & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos mentientes propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.

Optime loco vltimo ponitur beatitudo eorum, qui propter iustitiam persecutionem patiuntur. Vbi enim præcedētibus quis virtutibus præditus est, is maximè solet à dæmonibus & malis hominibus infestari, contumelijs, iniurijs, mendacijs affici & dehonestari. Sed non solum nihil inde dolere, imo etiam maximè gaudere debet, quia patitur propter iustitiam & propter

T. VI
22

Christum, cui placere cupit, qui ei reddet immensa cæli gaudia, & mercedem magnam nimis, hoc est seipsum. Ipse est enim merces copiosa, quæ nobis promittitur in cælis. Itaque dilectissimi exerceamus nos in his virtutibus, & contrarijs abstineamus vitijs vt in præsenti gratiam, & in futura vita Dei gloriam adipisci mereamur, Amen.

SERMO IN EADEM SOLENNITATE.

Quid nostra efficiant merita: & de æternæ beatitudinis ineffabili felicitate & iucunditate.

Psalm. 15. GAudete & exultate: quia merces vestra copiosa est in cælis, Matthæi V. Etsi nihil habeamus charissimi fratres quo Deus egeat, nec quicquam illi offerre possimus (nihil enim ex nobis habemus boni) nisi quod ab illo acceperimus, attamen rectè facta nostra quamuis exigua quamuis imperfecta, quę tamen ipsius gratia sunt bona, ita habet accepta, ac si multum ipsi sint frugifera: taliqúe ea præmio afficit, quasi magna sint & ingentis pretij: sicq; prouocat nos ad bene agendum: idqúe ea ex causa, quia amat nos, eo quod sui sumus, cupitqúe habere occasionem nobis gratificandi, & communicandi summum illud bonum, quod ipse est, nosqúe participes reddédi beatitudinis suæ, qua æterno beatus est. Id enim eius poscit iustitia, à qua haud vnquam temere deflectit, vt æterna beatitudine non perfruatur, nisi qui eam sit emeritus, & qui pro ea obtinēda sudauerit. Merces enim dicitur, eo quod labori vel merito reddatur. Nec tamen possumus æternam beatitudinem nostris mereri viribus: nisi quod pijssimus Deus ita decreuit, vt qui ipsius præcepta seruârit, vita æterna dignus sit. Atqui sine illo nihil possumus: Itemq; ab illo est & velle, & perficere & mereri nostrum. Non vtique cogit nos, sed excitat vt velimus, adiuuat vt possimus, corroborat vt perficiamus. Et licet ipse vna nobiscum faciat totum, quicquid rectè gerimus, tamen ita remunerat, ac si de nostro aliquid contulissemus. Certè Dominus Iesus duplici iure sibi vendicat regnum cælorum: Nempe hæreditate, quia est Filius Dei: & passione ac morte sua, qua & sibi & omnibus membris suis illud obtinuit. Membra illius sunt, qui eius præcepta seruant, quæ in hodierno Euangelio sub septem vel octo virturibus, atque alibi breuius sub duplici charitatis præcepto comprehenduntur. Non sunt autem grauia præcepta illius, vt ait S. Ioannes, scilicet vbi adest bona voluntas. Itaque qui hæc præcepta seruant, membra sunt Christi, iureqúe percipiunt regnum Dei, non tam meritis suis, quam Christi, qui pro electis suis omnibus satisfecit. Porro, caput, non vult à membris separari, sed est vnum cum eis corpus: atque vbi caput est, eo & membra sequi necesse est. Hanc mercedem iam adepti sunt sancti omnes, quorum hodie generalem agimus solennitatem. Et licet nos necdum experti simus, necdum gustauerimus illam æternæ felicitatis retributionē, (*Non enim vidit oculus, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se*) saltem interim de ea vel parum aliquid dicamus, quia multum non possumus, cum sit ineffabilis. Iam ante vobis illa Domini verba recitata sunt, quibus ait: *Gaudete & exultate quia merces vestra copiosa est in cælis.* Quæ quidem verba tum protulit quando nouam, id est, Euangelicam

Regnum sempiternum vti duplici iure Christus sibi vendicat.

Matth. 5.

1. Ioan. 5.

Esaiæ 64. 1. Cor. 2.

Matth. 5.

legem

legem quam sub septem beatitudinibus descripsit, cuncta noui Testamenti præcepta, sub septem virtutibus comprehendens, in monte promulgauit. Prius enim mentionem fecerat beatitudinis virtutum quæ cum labore acquiruntur: & persecutionis malorum, quam pij omnes ferre habent, vt Apostolus ait: ideoq; pro consolatione mox subiunxit etiam virtutis præmia. 2. Tim. 3.
Vt enim D. Gregorius affirmat, expectatio præmij, minuit vim laboris. Gregor.
Quod nulla habet declaratione opus, vtpote quod experientia quotidiana discimus. Quis quæso mercenarius suam nobis locaret operam, absque spe mercedis? quæ quanto est maior, tanto labor censetur leuior. Agricolæ & vinitores quantos, quam diuturnos etiam libenter suscipiunt labores quod se sperent largas messuros segetes, & vini copiam consecuturos? Sic etiam pius Dominus nouerat paucos tanta flagrare charitate, vt ipsi solo ex amore, atque vnico duntaxat illi placendi studio seruiant: propterea etiam magna voluit præmia polliceri: sed & supplicia minari. O quam multos à vitijs retrahit gehennæ timor & spes beatitudinis. Verum non satis est ad salutem vel solo timore pœnæ aut sola mercedis contemplatione seruire Deo, quia vtrumque potest esse absque charitate, sine qua nullus vnquam saluus erit. Ergo danda nobis opera est, vt seruili timore in filialem mutato, atque mercenariorum affectu in amorem liberalem translato, seruiamus Deo animo libenti ac voluntario: ea sola consideratione, quod ipse omni honore & cultu dignissimus est, quod summè bonus, pulcher, amabilis, desiderabilis, & super omnia præcipuè verendus est: sicque quicquid agimus, ideo faciamus, vt illi placere, illius assequi gratiam & amicitiam, illum laudare ac honorare possimus. Talis est affectus filiorum, qui non quærit quæ sua sunt, sed quæ patris: idque solum curat, vt nihil admittat vnquam, quo pater offendatur aut contristetur: nihil omittat, quod illi placere aut ad illius honorem pertinere nouerit. Hac nos charitatis synceritate dilectissimi Domino seruire debemus, tanquam filij amantissimo parenti. Ideo quoque nos orare docuit: Pater noster qui es in cælis, vt hoc ipso admoneamur non seruili, sed liberali animo nos ei seruire oportere, atque erga ipsum spem & fiduciam gerere, atque ad eum ceu Patrem clementissimum confugere. Hac charitate sancti Deo seruierunt: quæ etiam in nonnullis tanta fuisse legitur, vt si potuissent cedere ad honorem Dei, pro illius amore libenter pœnas inferni sustinuissent: salua tamen charitate Dei perfecta, & voluntatis integra vnione cum Deo, qualis est beatorum in patria. Interim nihilominus charissimi nos, qui etiamnum virtutum inopes & fragiles sumus, atque à sanctorum charitate feruenti multum distamus, timore supplicij refrænemus nos à vitijs: nam eiusmodi timor imperfectos retrahit à malo: nec tamen solo hoc timore moueamur, sed præcipuè nos moueat timor Dei, ne scilicet offendamus Dominum Deum nostrum, tam bene de nobis meritum, & tam dignum omni honore ac reuerentia. Sed & regnum cælorum & possumus & debemus appetere, non tamen propterea potissimum bene agere, sed vt placeamus Deo: quanquam & ideo licet petere beatitudinem, quod ibi sit perfecta iustitia, perfecta charitas, perfectum gaudium in Deo: nec vllus ibi sit defectus, nullum vitium: maximè verò quod illic conspiciemus, obtinebimus, perfruemur illo, quem amamus, & appetimus, cuius causa conditi sumus,

Seruitr quonam solo animo debeamus Deo.

Matth. 6.

Charitas quorundam sanctorum quàta fuerit.

Beatitudinẽ desiderare quando debeamus.

T. VI
22

& viuimus, & facimus quicquid bene agimus, & in quo omnimoda potiemur felicitate. Hac igitur ratione aspiremus dilectissimi ad regnum illud infinitæ beatitudinis, vt scilicet possimus coniungi Deo, Deumque perfectè diligere, hoc est, vt omnes sensus & motus nostri ferantur semper in Deum, quod in hac vita non est possibile, atque in illo perfectè quiescamus. Siquidem hæc amoris natura est, vt velit adesse dilecto. Nimirum charissimi, mortales omnes ex ipsa quoque natura bonum appetunt, nec quisquam est qui malum velit sub ratione mali: quando malum per se non est concupiscibile. Quod autem homines malum amplectuntur, ideo fit, quod malum quadam boni specie ipsis imponat: idque rationis errore agitur, quę malum tanquam bonum offert voluntati, quę ex se nihil vult, nisi quod bonum videatur. Porro summum bonum, quod est verum bonum, & in quo vnoto ta hominis beatitudo consistit, omnes appetunt: quia vt Augustinus ait, ad appetendam beatitudinem natura compellit, cui summè bonus & immutabiliter beatus conditor hoc indidit: & vt D. Bernardus dicit, nō sumus quieti, donec eam simus adepti. Cuius ratio est, quod finis noster sit beatitudo. Quamobrem cum omnia quæ sunt, naturaliter appetant consequi finem suum, cur non multo magis homo rationis particeps id velit? Non autem eo fine conditi sumus, vt semper in hoc exilio viuamus, edentes, bibentes, & bonis huius mundi perfruentes, sed vt rectè agendo ad æternam vitam pertingamus. Atque ea est merces, quam Deus nobis promittit copiosam in cælis. Hanc consecuti sunt sancti omnes, quibus hic dies sacer est: eamq; & nos consequemur, si ijsdem, quibus & illi, vestigijs ingressi fuerimus, id est, si humiles, mansueti, misericordes, lugentes, esurientes & sitientes iustitiam, mūdi corde, pacifici & patiētes fuerimus. Quid verò illic habituri sumus? Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, &c. Tanta enim sunt gaudia illius patriæ cælestis, vt si cuncta & præterita & futura vitę huius gaudia in vnum conflentur, in illorum comparatione prorsus nihil sint. Ibi enim Deum ipsum videbimus, cuius comparatione cætera nihil sunt. Vnde & Aristoteles ait, id quod simpliciter per essentiam bonum est, melius & perfectius esse, eo quod quadam illius participatione bonum est. Sic ignis ex sua natura perfectius calorem habet, quam aqua calida: & sol verius lumen habet, quam steliæ, quæ id à sole mutuantur. Cum ergo Deus solus sit bonus per essentiam, & creaturæ omnes iuxta diuersos gradus tantum habeant bonitatis, quantum illis Deus communicat, certum est Dominum Deum infinito creaturis omnibus esse præstantiorem, suauiorem delectabiliorem. Quicquid enim in creaturis est pulchrum, ordinatum, elegans, formosum, delectabile, totum ex Deo promanauit qui est omnis boni, pulchritudinis, suauitatis fons inexhaustus. Si igitur creaturæ adeo delectant qualis ille censendus est, qui fecit illas, indiditq; illis vnde sunt delectabiles? Reuera infinite delectabilis est, siquidem & ipse bonum est infinitum. Vnde B. Augustinus loquēs ad Deum. Ex visibilibus his, inquit, tua inuisibilia cōprehendimus Domine Deus creator noster. Si enim mihi Domine pro hoc corpore ignobili & corruptibili tam magna & innumera beneficia præstas à cælo, à terra, à mari, luce & tenebis, calore & vmbra, rore & imbre, ventis & pluuijs, volucribus & piscibus, bestijs & arboribus, ac multiplici varietate herbarum

Malum nunquam appetitur nisi sub specie boni alicuius.

Augustin.

Bernardus.

Matth 5. Lucæ 6.

Esaiæ 64.

Gaudia cælestis patriæ quanta sint. Aristote.

Augustin.

herbarum ac germinum terræ & cunctarum creaturarum tuarum ministerio nobis successiue suo tempore ministrantium, vt alleues fastidium: qualia quæso & quam magna & innumerabilia, quam dulcia & delectabilia sunt, quæ solis tuis largiturus es amicis? Si tanta præstas solatia in hac die lachrymarum, quanta confers in die nuptiarum? Si tanta delectabilia continet exilium, quanta quæso continet patria? O Deus non vidit oculus absque te, quæ præparasti diligentibus te. Secundùm enim magnam multitudinem magnificentiæ tuæ, est & multitudo magna dulcedinis tuæ, quam abscondisti diligentibus te. Magnus enim tu es Dominus Deus meus & immensus, nec est finis magnitudinis tuæ, non est numerus sapientiæ tuæ nec est finis, seu numerus atque mensura retributionis tuæ. Sed sicut magnus es tu, magna sunt donaria tua: quoniam tu ipse es præmium & donum omnium legitimorum pugnatorum tuorum. Hæc ille. Quantacunque igitur sint solatia præsentis vitæ, nulla tamen sunt si cum æterna beatitudine conferantur. Quare & D. Gregorius quadam homelia sic habet. Si consideremus fratres charissimi, quæ & quanta sunt quæ nobis promittuntur in cælis, vilescunt animo omnia quæ habentur in terris. Et D. Bernardus, illud, inquit, solum est verum & summum bonum, quod non de creatura, sed creatore concipitur. Quod cum acceperis, nemo tollet à te: Cui comparata omnis aliunde nata iucunditas, mœror est, omnis suauitas dolor est, omne dulce amarum est, omne decorũ fœdum est, omne postremo quod delectare potest, molestum est. Rursusque Augustinus, Tam ingẽs, ait, est delectatio illius supernæ gloriæ, quod etiamsi non liceret amplius in ea nisi vnius diei hora manere, propter hoc solũ innumerabiles anni præsentis vitæ pleni delitijs & omni affluentia temporaliũ bonorũ, rectè meritoq; contemnerẽtur. Tanta est, inquit idẽ dulcedo futuræ gloriæ, quod si vna gutta in infernum defluere, totã damnatorũ amaritudinem dulcoraret. Porro, immensa isthæc illius æternæ vitæ beatitudo, ex diuinæ essentiæ in qua sola est perfecta felicitas, visione & fruitione proficiscitur. Vt enim Augustinus ait: Beatitudo est quædam perfecta diuinitatis fruitio & perennis diuinæ maiestatis contemplatio. Frui autem, vt idem Augustinus dicit, est amore inhærere alicui rei propter seipsam. Et ideo Deo solo propriè fruendũ est, quia cæteris omnibus etiam virtutibus, vtimur propter Deũ. Deo autẽ nõ vtimur propter aliud, sed fruimur propter seipsum, quia ipse est summũ & vltimũ bonũ. Tanta verò ex hac Dei visione nascitur delectatio, quod sancti vel beati mallent esse in inferno, & conspicere vultũ Dei, quam sine hac visione esse in cælis. Si enim apud inferos essent, nullã possent sentire pœnã præ suauitate diuinæ contemplationis: cuius reuera tãta est delectatio, vt si quis mortaliũ omniũ afflictiones ab exordio mundi ad finem vsq; pertulisset, ac deinde vel ad momentũ ad diuinæ essentiæ conspectũ admitteretur, abundè illi, pro omnibus esset satisfactum. Tanta est, inquã, in diuinæ maiestatis perspicua contemplatione & fruitione sita voluptas, quod etiamsi totus mundus esset aureus, & omniarijs plenus delicijs, beati nec ad momentũ suos à Deo obtutus deflecterent. Quanquã nõ nec esse habent quippiã extra Deũ conspicere: quando quicquid videre, quicquid nosse, quicquid habere cupiunt, totum habent in Deo. Quicquid enim illic appetitur, illico præsto est. Vt enim Augustinus ait, Felicitas est habere omne quod cupias,

Esaiæ 64. Psalm 30. Psalm. 144. Gregorius. Bernardus. Augst. Beatitudinis supernæ immensitatis quæ. Augustin. Frui quoddã proprie sit, quoque solo fruendum. Delectatio diuinæ fruitionis quanta sit.

T VI
22

Felicitas quid sit. August. Aristotel.

nihil habere quod oderis. Et Aristoteles in Ethicis, Felicitas, inquit, est desiderij expletio. Non potest autem fieri, teste Augustino, vt sit homo beatus, nisi sit etiam de suæ felicitatis perpetuitate securus. Non est igitur vera felicitas in hac vita: quia nec diuturna quidem esse potest: nec quisquam est, qui non patiatur aliquid molestum, vel quo carere malit, vel qui non timeat quippiam eiusmodi sibi posse accidere, quod nolit. Nemo etiam est, qui habeat quicquid velit. Imo semper cupiunt homines quippiam, quod nondum sint adepti. Si quærat quis ex homine quamuis fortunato & potente num habeat pro voto omnia, puta tantum honoris & bonæ valetudinis, opum, potentiæ, gloriæ, & similium, quantum velit, respondebit, Minimè. Esto, sit simul rex, Imperator, & summus Pontifex, imo toti orbi dominetur: nec sic contentus erit, sed optabit plures esse mundos, aut hunc mundum augeri, sicut de quodam rege legitur. Non est ergo perfecta felicitas in hac vita. Si quidem nihil hic tam grande, tam præclarum, tam bonum inuenitur, quod possit totum explere desiderium nostrum. Si quæras. Quid igitur exatiabit hominem, atque ita beatum reddet, vt nihil vltro cupiat? (Si enim aliquid appetat quod habere non possit, pœnam sentiet, nec erit perfectè beatus) Vtique Dominus Deus totum implebit animi appetitum, vtpote qui est summum & infinitum bonum, omne creatum excedens desiderium, adeo vt nihil simus appetituri, quod non confestim consequamur. Nec tamen satietas ipsa pariet fastidium. Ibi sensus omnes replebuntur castissimis ac honestissimis delectationibus non solum pro voto, sed longè vltra quam desiderari queat. Ibi nimirum dulcissimæ resonant melodiæ angelorum & omnium sanctorum: & in tanta multitudine voces singulorum distinctè percipiuntur: imo etiam vniuscuiuslibet vox tam erit suauis ac tinnula, tam iucunda ac continua, vt si cuncta musica instrumenta simul adhibeantur & pulsentur, non possint adæquare suauitatem & harmoniam, quam reddet quilibet sanctorum voce sua. Et quamuis sit sanctorum innumera multitudo, tamen vnusquisque cognoscit omnes & singulos: & tantum quilibet gaudet bonis aliorum vt suis. Vnde beatus Anselmus, Quilibet, inquit, sanctus videbit clare, in verbo scilicet, vel propriè totum electorum cœtum, ac singulatim quemlibet angelum & hominem, neque latebit quenquam qua gente, qua patria, aut ex qua stirpe quisque conditus sit, videbitque omnium & cuiuslibet eorum gaudia quilibet, & quicquid Deus singulis dedit & daturus est in æternum. Et quia perfecta in illis inest charitas tam Dei quam proximi, quilibet tantum amat proximum suum, quantum seipsum: atque ita tantum gaudebit bonis proximi sui, quantum proprijs. Potest id exemplo declarari. Si quis germanum aut amicum haberet longè charissimum quem perinde ac seipsum diligeret, isque iam huc veniret: quicquid reuerentiæ, honoris, amoris, officij ac beneuolentiæ illi præstaretur, haud secus gratum haberet, ac si ipsi esset præstitum. Quid igitur erit in cælis? Reuera charissimi, si omnis charitas & amicitia mortalium omnium huius vitæ præteritorum & præsentium in vnum conflaretur, non esset tanta, quanta est cuiuslibet sancti erga alium in patria. Cum ergo sint in cælis infinitæ sanctorum myriades, & tamen vnusquilibet tum omnes, tum singulos cognoscat, perspectamque habeat omnium & singulorum beatitudinem, ac inde haud aliter,

Satiare animum hominis quodnam solum possit.

Beatitudo sanctorum quam sit perfecta. Anselmus.

Charitas sanctorum quanta sit in cælo

aliter, quam de sua lætetur, quantum putatis ibi gaudij redeat & redundet in vnumquemque illius regni ciuem, in tanta societate, ex solo amore & alienæ felicitatis congratulatione? maximè quando inter ipsos sanctos tanta est ordinum & præmiorum, quanta fuit ac meritorum, varietas & distinctio, adeo vt quidam affirment non esse illic duos omnino æquales, sed singulos habere quiddam excellentius cæteris. Vnde etiam Ecclesia de quolibet sancto verè canit: *Non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelsi.* Ecc. 44.

Felicitas pœnitentium quanta sit in cælis.

O quam iucundum esset videre illic multitudinem sanctorum Pœnitentium, qui peccata sua hic amare fleuerunt, & seuera ac rigida pœnitentia castigauerunt, puta, ieiunijs, vigilijs, eleemosynis, operibus obedientiæ, misericordiæ & charitatis: quibus iam nihil nocent peccata sua, nec sunt illis pudori aut dedecori, sed gaudent & gratias agunt Deo quod sua misericordia ipsos ex illis eripuerit, nec perire permiserit. Adeoque etiam honori ipsis sunt malefacta eorum, eo quod non perseuerauerint in illis, sed ea odio habuerint: cæteri& omnes illis quod euaserint congratulantur. Ad hos pertinet quod in hodierno Euangelio dicitur: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Matth. 5. Quod iam illis præstitum est. Olim luxerunt & sua & aliena peccata: doluit illis contemptus & iniuria Dei. Itaque nunc consolatione æterna recreantur. Absterfit enim Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, neque erit vltra luctus vel clamor, sed nec vllus dolor: quoniam priora transierunt. Esaiæ 25. Apoc. 7. 21.

Virginum in cælo quanta sit felicitas.

O quantam ibi gaudendi materiam exhibet chorus & societas sanctarum virginum, quæ virginis filium Dominum nostrum Iesum Christum imitatæ, pro illius amore terrenas nuptias, omnesque carnis delectationes contempserunt: potiusque varia tormentorum genera, & ipsam adeo mortem perpeti voluerunt, quam vel semel voluptatem imo turpitudinem veneream experiri. Atque eam ob rem pro sponso corruptibili regem immortalem adeptæ sunt, cum quo iam nuptias celebrant nunquam desituras: habentque in signum victoriæ, quam de sua carne portârunt, singularem coronam aureolam. Vnde de eis dicitur illud. Apocalypsis. Hi empti sunt de terra: quia cum mulieribus, siue viris non sunt coinquinati: virgines enim permanserunt. Hi sequuntur agnum, id est, Dominum Iesum quocunque ierit. Et cantabunt canticum, quod nemo alius dicere poterit. Apoc. 14. His congruit ea hodierni Euangelij sententia: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Matth. 5. Vbi notandum est, non dici, Beati casto corpore, quia non satis est carnis seruasse integritatem, nisi etiam cordis & mentis, id est, affectus & cogitationis munditia seruetur. Ingens præterea illic gaudium efficiunt sancti confessores, monachi, Episcopi & doctores, qui cum in terris agerent,

Confessorū gloria quanta sit in cælis.

non suam, sed Domini sui gloriam quæsierunt, atque vnanimes vixerunt in humilitate & patientia, in abstinentia, in laboribus & vigilijs, in charitate non ficta. Denique super pauca constituti, fideles se præbuerunt: idcoque introducti sunt in gaudium Domini sui. Hos illa respiciunt verba quibus dicitur: *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Matth. 25. Pacem enim conciliauerunt inter Deum & homines orando, sacras hostias offerendo, concionando, docēdo, exempla optima præbendo, peccata castigando. Quamobrem filij Dei vocantur: sicut e diuerso, qui dissensiones & discordiam excitant, malo exēplo vel consilio alios deprauant, & quod pessimum est, malignè detrahunt,

Matth. 5.

Detractores vt sint filij diaboli.

T VI
22

filij sunt diaboli, quia opera illius faciunt. Atqui sicut furtum facienti, & ablatū nō restituēti si facultas adsit, nō meretur peccati veniam, quantumlibet confiteatur vel absoluatur: ita etiam & quidē multo minus prodest cōfessio iniquè & malignè detrahenti, nisi reuocet quod malè dixerit. Quod si etiam verū est id quod dixit, sed tamen occultum, peccat grauiter id alijs referēdo, præsertim si faciat mala intentione, puta ad confundendum illum cui detrahit vel ex displicentia, aut inuidia, siue vt alijs placeat. Quamobrem periculosum est de factis aliorum malè loqui, in peiorem partē interpretando: quando vnusquisque ita debet tueri famā proximi, vt suam. Qui verò corde malitiā retinent, statuuntq; vbi data fuerit occasio, se vlcisci, id est, dicere vel facere quippiam, quod sit contra proximi charitatē, ij sanè non aliter accedunt ad Christi venerabile Sacramentū, quam Iudas impiissimus, qui Christi quidem corpus sumpsit, sed iam proditionis virus penitus imis hauserat visceribus. Sed hoc fortasse nōnihil extra propositū. Quæ tandem putatis dilectissimi gloria & beatitudo ac lætitia est in cælis inuictissimorū martyrū, quos non tribulatio, non fames, non gladius, non persecutio, non mors neq; vita potuit separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu? Ad quos vtiq; referenda sunt illa præsentis Euangelij verba: *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur.* Porro glorioſissimus sanctorū Apostolorum Senatus, quos Dñs ex simplicibus piscatoribus, suos fecit legatos, & Ecclesiæ principes ac fundamenta, inenarrabili totā cælestem curiā lætitia afficit. Ij quondā parentes, cognatos & omnes mūdi facultates & vanitates cōtempserunt, vt essent participes paupertatis Christi. Quapropter venturi sunt iudices & assessores iudicis Christi, iudicabuntq; duodecim tribus Israel. Illis bene quadrant ea verba quibus dicitur: *Beati pauperes spiritu*, i. qui sanctam amant paupertatem: *quoniā ipsorum est regnum cælorū.* Adest ibi ad cumulum lætitiæ venerandus Patriarcharum ac Prophetarum cœtus, qui aduentum Domini Saluatoris longè ante prædixerunt, & longanimiter sustinuerunt. Quibus Deus reuelauit secreta sua, quæ scripto & verbo deuulgauerunt: atq; ea causa nec vitæ nec laboribus pepercerunt. Quibus propterea pulchrè accommodantur verba illa hodierni Euangelij. *Beati mites quoniam ipsi possidebunt terram.* Accedit his beatissimorū frequentia Angelorum, qui sanctis, dum adhuc in terris degerent, fide summa semper astiterunt, eosq; protexerunt, bona illis inspirarunt, opem tulerunt, orationes illorū super sanctum altare cæli aureum obtulerunt, & defunctos aut in Abrahæ sinum, aut euestigio ad beatitudinem deportārunt.

1. qui malè de alijs quā sit periculosum.

Martyrū felicitas in cælis quanta sit.

Rom. 8.

Matth 5.

Apostolorum gloria in cælis quāta sit.

Matth. 16.

Matth 5. Patriarcharū & Prophetarum beatitudo in cælis quanta sit.

Matth. 5. Angelorū in cælis felicitas quāta sit.

Apocal. 8.

Iam verò quid de sacratissima & reuerendissima Dei matre semper virgine Maria dicemus, quantum scilicet augeat supernæ patriæ gaudia videre illam præsentem super omnes angelorum ordines exaltatam, sacrosanctæ Trinitati proximam, virginem singularem & matrem admirabilem, quæ nec primam visa est similem nec habere sequentem? Quam S. Trinitas sicut dignissimum effecit Christi Iesu habitaculum in terris, ita in cælis constituit Dominam vniuersorum, post Christi humanitatem creaturis omnibus præstantiorem atque perfectam: fecitque eam matrem misericordiæ, reginam pietatis & clementiæ, imperatricem totius cælestis curiæ, refugium pœnitentium, solatium miserorū, apothecam diuinæ gratiæ, & diuinæ mi-

Mariæ Deiparæ virginis gloria quāta.

seri-

sericordię scrinium. Nihil enim nos vult habere Deus, vt ait D. Bernardus, quod non transeat per B. Mariæ manus. Denique adest ibi sacratissima Christi Iesu humanitas, quæ præ omnibus ineffabilem adfert lætitiam sanctis & angelis, cuius passione redempti, cuius sanguine viuificati, cuius exemplis instructi, cuius morte ad vitam reducti sumus. Videtis dilectissimi, quanta nobis bona in cęlis reposita sunt, quibus iam felicissimè absque vlla amittendi formidine perfruuntur sancti omnes, quorum hodie solennitas agitur. Agedum igitur contemnamus tota animi virtute quicquid nos ab illis bonis impedire potest: eaq; summo studio amplectamur, quæ nobis possint esse adminiculo, vt ad illam felicissimam sanctorum omniũ sodalitatem pertingamus. Ecce etiam ipsi nos cupidissimè expectant. Negare nihil illis Deus potest, quia charissimos eos habet. Imploremus ergo eorum suffragia: multum enim possunt apud Deum. Pauperes sumus: quæramus ab illis, vtpote ditissimis, largas eleemosynas. Credite mihi, nihil nobis negare poterunt, si ipsos piè erimus venerati, Præstet nobis omnipotens Deus, vt quandoque ad illorum consortium pertingere mereamur, gratia & benignitate sua qui est benedictus in secula, Amen.

Bernard. Humanitas Christi quantum gaudiũ præstet beatis in cælo.

IN FESTO S. MARTINI EPISCOPI. EPIstolam cum sua Paraphrasi quære in festo D. Nicolai Episcopi. Item ibidem inuenies Euangelij Exegesin.

SERMO IN EODEM FESTO.

De vitanda crapula & compotationibus: item in quibus S. Martinum imitari debeamus.

ECce sacerdos magnus, qui in diebus suis placuit Deo, & inuentus est iustus. Ecclesiast. XLIIII. Magni & eximij Pontificis D. Martini festũ diem nũc celebramus dilectissimi: vtinam congra deuotione vtinam digna animi alacritate, studio & feruore. Proponitur hic nobis homo sanctissimus, cuius vitam imitari & vtcunque posse exprimere, magnæ virtutis est. Cuius apud Deum tanta est autoritas, tanta gratia & potestas, vt quicquid petierit, non possit non impetrare. Quod propterea dixerim, vt propensioribus animis illius solennitatem celebretis, eius suffragia ardentius ambiatis, eius exempla studiosius imitari velitis. Solent quidem passim homines diem istum largioribus epulis & profusioribus gaudijs præuenire, atque in profesti eius cœna indulgere poculis, & musto recenti exhilarare animum. Sed vtinam tam essent prompti ad imitandas beatissimi Patris virtutes, & spiritalibus potius sese recreare gaudijs, diuinisque laudibus totum diem transigere, sacras ædes assiduè visitare, & salutis suæ curam agere, quam externa illa celebrare conuiuia, quibus maxima pars ad Dei & sancti Martini iniuriam abutuntur, dum adeo sese vino & cibo ingurgitant, vt sequenti die ad diuina omnia prorsus inepti sint. Possent quidem tolerari sobria & honesta conuiuia, sed in illis nihil spectari aliud, quàm corporis voluptates, nec vllam aut tenuem Dei sanctorumque eius habere mentio-

In eos qui hoc die & præcedenti largè studeant calicibus exhauriendis.

T VI 22

nem, potuq; ac cibo superfluo farcire ventrem id verò pecudum est, non hominum ratione vtentium.

Festa sanctorum celebrãdi ratio quis fore debeat.

Ergo dilectissimi festa sanctorum ea ratione colamus, vt digni simus quãdoque admitti in beatissimam sanctorum societatem. Quod multo melius impetrabimus corporis spernendo, quàm expetendo oblectamenta, & sobrietatem, iustitiam, pietatem potius quàm crapulam, iniquitatem, vanitatem sectãdo. Sic sancti ipsi dum adhuc essent in terris, præcedentium patrũ colebant festos dies: & licet interdum conuiuia moderata non respuerent tamen animo cælestes potius suspirabant epulas, magisq; delectabat eos lucris spiritalibus augere animam, quàm corpus breui moriturum escis corruptibilibus implere. Nos contra nunquam ferè magis crapulæ & ebrietati totos nos dedimus, quam in sanctorum atque etiam ipsius Christi solennitatibus, quasi verò ille dignius Christum eiusq; sanctos colat & honoret, qui maiores cibi ac potionis copias appararit, & se totum escis ac potu obruerit. Sed si ne prophanis quidem siue communibus diebus vnquã licet commessationibus compotationibusq; immoderatis tempus prætiosissimũ perdere, quam turpe, quam nefariũ, quam flagitiosum est dies sacros diuino cultui dedicatos talibus studijs transigere? Sed consuetudo est, aiunt. Imo verò consuetudo antiquissima est, vt vel ex Diuo Basilio Magno probari potest, vt in solennitatibus sanctorum alij pro alijs orent, vna cum pluribus Deum adorent & lachrymas offerant, ab eo peccatorum veniam poscant, deceptis beneficijs gratias agãt, sese mutuis vicissim cohortationibus in vera pietate confirment & ædificent. Crapulæ autem & ebrietati vacare non est cõsuetudo bonorum hominũ, sed Deum eiusq; præcepta contemnentium. Nõ licet autem imitari exempla malorum, nisi cui libet etiam supplicia illorũ perpeti. Negari sanè non potest iam mala ista longo vsu imo detestabili & ter execrando abusu inoleuisse, vt festis præcipue diebus templa negligantur, ventres epulis immodicis & luxurianti mero distendantur. Sed veniet veniet ille dies, quando eiusmodi hominum fæx, qui Deum non timent, sed pro Deo colunt putentissimam ventris sui cloacam, rursum acerbissimo cũ torméto euomentquæcunque nunc nõ solum intemperanter, sed etiã tempore sacro, non nisi diuinis accommodando rebus deuorant. Clament tunc si poterunt, se hominum morem & consuetudinem obseruasse. Nimirum mox audient: Quorum vobis libuit imitari morem impium & detestandũ, eorum nunc quoque non sit absurdum cruciatus sine fine experiri.

Quinã seculo dediti homines hodie festos celebrẽt dies.

Celebrandi festos dies consuetudo vetustissima quænam fuerit olim. Basylius.

Intemperãtia edendi & bibendi quæna mala adferat.

Talis edendi ac bibẽdi intemperantia etiam hoc mali efficit, vt multi cogantur extremam inopiam tolerare, multi dirissimo famis mucrone conficiantur, multi dum non habent vitæ necessaria, pessimis artibus & studijs animum applicent, atque ad alios expilandos, deprædandos, iugulandos sese transferant. Miramur sæpe tantam esse annonæ caritatem. Sed quid mirum, si multos egestas opprimat, non habentes vnde vel panẽ emant, quando plurimos inuenire est, qui vno die plus cibi potusq; gulæ suę modo ingerant, modo rursus euomendo detrahant, quàm vitæ hominis sustentandæ in multos dies foret necessarium? Et talia, vt diximus, libentius & crebrius, atque etiam, quod peius est, liberius & minori scrupulo fiunt festis diebus. Tum enim datur otium à curis & negotijs secularibus. Itaque quod ad pie-

ad pietatem & deuotionem inuitare deberet, incitat ad perpetranda mala.

Videas tum alios domi suæ grandia & luxuriosa apparare conuiuia, & multis horis continuis assidere mensæ, ad æquales haustus mutuo se prouocare, edere & potare vsque ad nauseam, ne dicam vomitũ, & multa interim pernitiosa & turpia, friuola ac falsa effutire verba, pluraq; alia perpetrare immania peccata quæ tamen nec ipsi animaduertũt, quia excæcati sunt à diabolo. Alios verò cernas licet in tabernis publicis totos hærere dies, alios exire in agros aut villas propinquas, non nisi edendi ac potandi causa, & diuinam erga se iram prouocandi. Alij verò ludis, choreis, spectaculis, lasciuijs, pompis & id genus alijs vitijs & vitiorũ incentiuis toti intendunt, non tamen sine compotationibus & crapula. Interim quis dubitet tanta ab eiusmodi vanis & miseris, imo & stolidis & insanis hominibus non modo superfluo, sed etiam in corporis & animæ perniciem cõsumi, vnde multi possent pauperes longo tempore abundè sustentari? Et tamẽ quæruntur homines non satis creuisse fruges, minus fertilem fuisse autumnũ. Et quæ tandem fertilitas sufficere possit tantæ hominum luxuriæ ac intemperantiæ? Qui si nollent parcius & frugalius viuere ob gratiam pauperum, qui ea de causa fame afflictantur & pereunt, deberent saltem suæ valetudinis habere rationem, quàm certum est tali cibi ac potus nimietate grauissimè lædi, morbisq; multis & diuturnis fieri obnoxiam. Cum enim natura paucis contenta sit, quicquid superfluum ingesseris, nisi sobrietate aut alia ratione digeratur necesse est pessimos producat effectus. Quamobrem rectè dicitur plures crapula quam gladio perire. Et raro diuturna illorũ vita est, qui largioribus epulis & poculis frequenter indulgẽt. Sed si nec ijs terremur incommodis, terreat nos diuitis illius epulonis exemplũ, quem vt ait D Basilius, vita in delicijs acta tradidit incẽdio. Non enim ob crimen iniustitiæ, sed ob vitæ molliciem, & quotidianas comessationes exustus est in camino ardente: vbi iam nec guttam aquæ obtinere potest, qui hic noluit superfluo abstinere potu & cibo. O miserum & verè miserum, qui pro breuissimis & vilissimis gulæ illecebris & oblectamentis iam perpetua cruciatur fame & siti, & innumeris alijs dirissimis afficitur cruciatibus. Qui si ad necessitatem, non ad voluptatem donis Dei sobriè ac moderatè fuisset vsus iam cũ sanctis omnibus pleno ore potaret è fonte vitæ, & ederet de mensa Domini sui omnigenis referta delicijs, ijsq; semper nouis, vt nunquam desit esca & potus appetitui, fastidium desit saturitati. At hæc attendere iam nolunt stulti & miseri, donec & ipsi in lacum illum tartareum conijciantur, vbi pro delicatis & oppipare præparatis ferculis, dulciq; mero fel draconum & venenum aspidum insanabile, flammasq; sulphureas & ipsas quoq; carnes suas comedent.

Conuiuia celebrandi qualis hodie mos seruetur.

Intemperantia quanta mala homini adducat.

Crapulosos homines sua abbreuiare vitam. Lucæ 16. Basylius.

Deut. 32.

Quamobrem dilectissimi non iam deinceps sacros dies comessando, potando, iocando, ridendo, ludendo, fabulando transigamus, sed memores diuini iudicij & mortis nobis semper & vbique insidiantis, confluamus ad templa, preces supplicationesqúe offeramus ad Deum, implorem us viscera paternæ misericordiæ eius, rogemus eum ne deserat nos propter iniquitates nostras, ne auertat à nobis faciem suam, sed illuminet vultum suum super nos, illuminet oculos cordis nostri, ne vnquam obdormiamus in mortem peccati: doceat nos vias suas, & deducat nos in semitis

Templa diebus festis esse frequentanda.

Psal 66.

Psalm. 12.

Psalm. 118.

T. VI
22

mandatorū ſuorum. Ipſos quoque ſanctos nobis interceſſores & precatores adhibeamus, vt quod noſtris non poſſumus, illorum meritis obtineamus.

Vita geſtaque ſanctorū crebrius lecta & recitata quātum habeant energiæ.

Atque vt ad hæc & eiuſmodi pia ſtudia animis accendamur, non pigeat nos vitas ſanctorum perlegere, aut ab alijs audire. Habent enim neſcio quos aculeos exempla ſanctorum, quibus animi quamuis tepidi ſæpe miro modo cōpunguntur ad amorem Dei, ad odium peccati, ad contemptū mundi, ad melioris vitæ deſiderium. Ecce hodie dies ſolennis agitur ſanctiſſimi Præſulis Martini, cuius vita tot ſcatet virtutibus, tot meritorum coruſcat prærogatiuis, tot faculis iuſignium ardet exemplorū, vt vix quiſquam tam duri ſit cordis, qui illis auditis aut cognitis non aliquo modo compungatur. Dicamus inde pauca ad veſtri ædificationem, ad laudem Dei, ad honorem ſancti Pontificis. Primo quidem cum adhuc eſſet annorum decem, inuitis parentibus confugit ad Eccleſiam, ſeq; catechumenum fieri poſtulauit. Mox mirū in modū totus in Dei opere conuerſus, cum eſſet annorū duodecim eremū concupiuit: feciſſetq; votis ſatis, ſi ætatis infirmitas non obſtitiſſet. Animus tamen aut circa monaſteria, aut circa Eccleſiā ſemper intentus, meditabatur adhuc in ætate puerili, quod poſtea deuotus impleuit. Ecce mirabilē in tali ętate ſeruorē erga Deū, vt etiam inuitis parentibus, qui gentiles erāt, ſed ſeculari dignitate non intimi, cōfugeret ad Eccleſiā. Quis quęſo id illa in ætatula nō miretur, quis non omni laudū prędicatione tantam tantilli pueruli conſtantiam proſequatur? Sed iam Chriſti gratia in illius pectuſculo radiabat, quæ mentem pueri ſalubriter intus erudiebat, clamans in corde illius vana eſſe Deorum ſimulachra, nec niſi vnum eſſe Deum. Habēt hic pueri, quod ſumma cum laude imitentur, vt diſcant à teneris animum applicare creatori, libenter ſacras viſitare ædes, pietatem meditari, nō pueriles leuitates & ineptias. Ad quæ debent eos hortari & inſtigare parentes, ne ipſorum negligentia pereant, ne in ætate tenera ad vitia & ſeculi vanitates ſeſe adiungant, neglectoqūe creatore & ſalute ſua, peſſima peccandi conſuetudine implicentur, quàm deinde vix maximo labore poſſint abijcere. Poſtea verò aliquandiu ſacramentis militaribus implicatus D. Martinus, licet nondum ſacrum percepiſſet baptiſma, tamen toto illo triennio, quo ante baptiſmum in armis fuit nolens & coactus, ita vixit, vt vita eius perfectionis ſpeculum fuiſſe videatur. Scribit enim de eo Seuerus Sulpitius in hæc verba: Vno tantum ſeruo comite triennio illo contentus fuit: cui tamē vice verſa Dominus ſeruiebat, adeo vt plerumque ei & calciamenta ipſe detraheret, & ipſe detergeret: cibum vna caperent, hic ſæpius miniſtraret. Interim ab ijs vicijs integer manſit, quibus milites implicari ſolent. Multa illi circa commilitones benignitas, mira charitas: patientia verò atque humilitas vltra humanum modum. Nam frugalitatem in eo laudari non eſt neceſſe: qua ita vſus eſt, vt iam illo tempore non miles, ſed monachus putaretur. Quibus rebus ita ſibi omnes commilitones ſuos deuinxerat, vt eum miro venerarentur affectu. Necdum tamen regeneratus in Chriſto, agebat quendam bonis operibus baptiſmatis candidatum: aſſiſtere ſcilicet laborantibus, opem ferre miſeris, alere egentes, veſtire nudos. Nihil ſibi ex militiæ ſtipendijs præter quotidianum victum reſeruabat, iam tum Euangelijnon ſurdus auditor, de craſtino non cogitabat.

Pueritia S. Martini quā fuerit admirabilis.

Pueri quinā inſtituendi ſint.

Seuerus Sulpitius.

Virtutum integritas in S. Martino quanta.

En chariſſimi quantus hic in S. Martino adhuc catechumeno, necdū annos octodecim tranſgreſſo virtutum ſplendor, quanta congeries, perfectio quanta? Nonne hic paucis comprehenſum eſt verbis, quod vſque adſummam ætatem egiſſe ſufficiat? Quid nos hic dicturi ſumus, qui tot annis, imò ab ipſis incunabilis Chriſti miſterijs initiati ſumus, qui ſæpiſſimè ſacras conciones auſcultauimus, qui omnia Chriſti mandata tenemus? Quæ in nobis tot virtutum vel tenuis ſcintilla relucet? Quis noſtrum tam humilis & officioſus, non dico ergo ſeruum, ſed vel erga maiores & ſuperiores ſuos eſt? Cuius noſtrum tanta charitas & beneuolentia erga proximos? tanta frugalitas, tanta patientia & modeſtia? Opera miſericordiæ quæ ille tam liberaliter, tam prodigus coluit, apud nos iam penitus iacent & in vltimas terras relegata ſunt, vt nos plane ſimus ſurdi Euangelij auditores, qui nullis Domini præceptis, nullis comminationibus eo adduci poſſimus, vt vel ſuperflua communicemus miſeris & egenis, cum beatus Martinus omnia dediſſe legatur, nihil ſibi ſeruans in craſtinum: & hoc, vt dixi, cum adhuc eſſet catechumenus. Matth. 6.

Quid hic neceſſe eſt commemorare vitæ illius geſta poſt baptiſmum cum iam tot tantaque in eo necdum baptizato didicerimus, vt iure meritoque noſipſos omnemque vitam noſtram vtpote longiſſimè ab eius perfectione diſtantem, contemnere ac vilipendere debeamus, ſatisque negotij habituri ſimus, ſi iam dictas illius virtutes vtcunque imitari velimus? Et tamen quàm turpe, quàm probroſum nobis eſt, illū miſitiæ nexibus implicitū, illū adhuc baptiſmi expertem, illum adhuc puerū tantis fulſiſſe virtutibus, cum nos nati & educati in Eccleſia, & plerique etiam matura ætate, nō ſolùm virtutibus vacui, ſed omni etiā vitiorū ſpurcitia ſæpè obruti ſimus. Nō iam neceſſe erit, vt in iudicio pferat aduerſum nos Dñs Apoſtolos, martyres, alioſque excellentis gratiæ ſanctos: tantum hunc S. Martinū adhuc militem & catechumenum nobis opponat, & illius vnius comparatione iuſtiſſimè & grauiſſimè cōdemnabimur. Veruntamen dilectiſſimi vt nobis proſint exempla ſanctorum, debemus ea imitanda pro viribus ſuſcipere. Hoc ipſum quod nouimus D. Martinū adhuc puerū, adhuc à baptiſmi gratia alienum, & in armis verſantem tantū præſtare potuiſſe, nobis animum debet addere, vt confidamus nos quoque idem poſſe, & Dei gratiam nobis etiam magis affuturam, vtpote iam Chriſtianis. Agedum chariſſimi non nos pigeat ſancti Martini quamuis necdum ſalutaribus vndis expiati facta imitari, quia perfectæ virtutis ſpecimen de ſe præbent. Idcirco hodie ſolennem illius memoriam agimus, vt dum præclara illius geſta agnoſcimus, cupiamus illius effici vtcunq; ſimiles, & inolitis vitijs noſtris quoddam indicamus bellū, atq; in noſipſos ſancto quodam odio inſurgamus, nitamur noſipſos vincere & ad eam tum interiorē, tum exteriorem hominem noſtrum reformare puritatem, in qua conditi ſumus à Deo, ſed à qua peccando longe prolapſi ſumus. Et quia fragiles ſumus, & parum ex nobis ipſis poſſumus, idcirco etiam ea de cauſa tam inſignis Pontificis feſtum nunc colimus, vt eum nobis apud Deum interceſſorē obtineamus, & qui proprijs iniquitatibus repelli potius meremur, quàm quicquā impetrare à Deo, per illū aliquē gratiæ locum apud Deum conſequamur. Sed fortaſſe libet adhuc plura noſſe

Vitā S. Martini fore cūctis exēplar vitæ correctionis.

Sanctos pro viuis apud Deum intercedere.

T. VI
22

de vita illius? Dicam ergo adhuc pauca, quia omnibus enarrandis nec totus dies sufficeret. Omissis autem, quæ ante susceptum Turonen. Episcopatum egit, quædam ex illis quæ in Episcopatu gessit commemorabo. Itaq; vt ait iam dictus Seuerus Sulpitius, post Pontificatus susceptos honores, idem constantissimè perseuerabat, qui prius. En animum mundana omnia contemnentem, & in solo Deo immobiliter defixum. Eadem in corde eius perseuerabat humilitas, atque ita plenus autoritatis & gratiæ implebat Episcopi dignitatem, vt non tamen propositum monachi virtutemq; desereret. Nos contra ad omnes mundi prosperos successus, ad omnem fortunæ blandientis auram insolescimus, & efferimur animis, nec vlla in nobis constantia est, nulla grauitas, nulla timoris Dei perseuerantia. S. Martinum Episcopatus dignitas nihil penitus à priori vitæ statu dimouit: nos verò verbulum vnum vel asperius, vel blandius prolatum aut exulcerat nimium, aut plus æquo emollit & dissoluit. Deinde cum frequentes nimium ad D. Martinum visitandũ confluerent, constituit cœnobium extra ciuitatem in loco admodum solitario & aditu angusto: vbi discipulos habuit octoginta, ex quibus multi erant nobiles qui ad exemplum beati magistri instituebantur. Nemo ibi quicquam proprium habebat, omnia in medium conferebantur. Vinum nemo nouerat, nisi quem infirmitas coegisset. Plerique camelorum setis vestiebantur, mollior ibi habitus pro crimine erat. Ex his planè animaduertimus, quantus in sancto viro fuerit quietis, silentij & solitudinis amor: quantus horror mundani strepitus, quantus vitæ rigor, quanta sobrietas, quanta abstinentia, quanta vilitas & asperitas omnium ad vitæ vsum pertinentium. His nimirum confunditur vanitas, garrulitas, mollities, intẽperantia, luxus, superbia, fastus & petulantia nostra. Quid hic commemorem illius plusquam stupendam patientiam, incredibilẽ orandi assiduitatem, iustitiæ tenacitatem, & cæteras virtutes perfectissimè in eo relucentes? Omnia illius exempla nos accusant, nos reos faciunt, nos condemnant. Denique, cum moriendum esset, tanta mentis securitate migrauit ad Dominum, vt futuræ gloriæ etiam in corpore eius signa manifesta apparerent. Nam facies eius vt sol resplenduit. Multa & magna transiliui studio breuitatis, quæ vos aliunde potestis haud pœnitendo fructu discere. His paucis quæso charissimi prouocemur ad virtutis studium, ad amorem Dei, ad omnia illa quæ nos Deo gratos efficiant. Credite mihi, si in extirpandis vitijs colendisque virtutibus operam studiumq; ponere conati erimus, & hic iucundam & tranquillam ducemus vitã, & post cum D. Martino & sanctis omnibus cælestia consequemur bona, quæ nobis promisit Deus se timentibus & diligentibus, cui est omnis honor in secula seculorum, Amen.

§ Martinus factus Episcopus quid egerit.

Seuerus.

Monachorũ sancti Martini perfectio quàta fuerit.

Act. 4.

Securitas & felicitas S. Martini morientis quanta.

IN SOLENNITATE PRAESENTATIONIS glorioſiſſimæ ſemperque virginis Mariæ. Epiſtolam cum ſua Paraphraſi, itemque Euangelij Exegeſin quære in Feſto conceptionis eiuſdem B. Virginis.

SERMO

SERMO IN EADEM SOLENNITATE.

De oblatione B. Mariæ in templo, de ipsius miranda nimis humilitate: quæ sit vera humilitas, quiq, ea acquiratur: item quænam sint veri humilis hominis proprietates.

Offerentur regi virgines post eam, proximè eius afferētur tibi. Psalm. XLIIII. Legimus fratres charissimi beatissimam virginem Mariam, cuius hodie est solennis festaque dies, oblatam à parentibus, seque ipsam Deo obtulisse in templum, haud dubium non aliam ob rem, nisi vt à mundi strepitu, à temporalium turbine segregata, Deo seruiret mente deuota, casto quoque ac puro corde illum amaret solum, continue eidem adhærens. Vixit autem ibi nullius rei temporalis curam habens, aut administrans, vtpote pauper spiritu: vixit sub obedientia pontificis, vixitque sub proposito perpetuo seruandæ virginitatis, quamdiu ex Deo non aliud iuberetur. Hanc vobis filij charissimi opto hortorque quantopere possum fieri patronam ac matrem, quam veneratione deuota colatis, cui studia vestra honorumque obsequia impendatis, quàm post Christum potissimè studeatis diligere ac imitari, præcipuè & ante omnia ipsius profundissimam humilitatem, de qua ipsa præter omnes alias virtutes, quas in supremo tamen gradu attigit, gloriatur dicens: Respexit humilitatem ancillæ suæ. Cunctis quanquàm virtutibus plena erat Maria, de nullo tamen gloriatur, quam ita respexerit Dominus, sicut de humilitate. Hæc est enim virtus ad quam cæteræ confluunt virtutes, qua exornantur & gratæ fiunt tam Deo, quam hominibus: qua denique ne exufflentur aut marcescant, conseruantur omnes. Ipsa est vallis illa, ad quam fluenta gratiarum decurrunt. Ipsa est vallium vna, quam vtpote profundissimam implendam omnium virtutū varietate promittit baptista Ioannes, dicens: *Omnis vallis implebitur.* Placuit haud dubium in beata Maria Deo virginitas, placuit charitas, placuit patientia, cæteræque virtutes, solam tamen humilitatem diuinitus respectam Maria confitetur. Hac etenim digna facta est, vt fieret mater Dei, hac exaltata est adeo vt maior esse non possit, nisi ipsamet esset Deus. Siquidem summæ est dignitatis, qua in creatura aliqua non potest inesse præstantior, esse matrem Dei.

Lucæ 1.

Humilitas vt sit vallis profundissima.

Lucæ 3.

Imitemur igitur charissimi, virginis ac matris Dei humilitatem, & ne in corde nostro superbiæ tumor, aut elatio suboriatur summopere vigilemus. Nihil enim ita nobis est necessarium (si ad virtutum fastigia anhelamus, imo si vel in modico cupimus proficere) quam fundamentum totius spiritualis ædificij humilitas. Proinde sciat sine fundamento se ædificare, quisquis non humilis pro virtutibus alijs sudat. Insidiatur religiosæ menti superbia, & licet aperto Marte sæpius repellatur, sub tegmine tamen virtutum palliata, dum mentitur se non esse superbiam, sæpenumero quia admittitur, homini est in ruinam: Facilius deprehenditur superbia illa, quæ ex donis externis nascitur, puta de voce, de veste, de venustate, de diuitijs, de nobilitate, & cæteris id genus bonis, propterea quod non liceat gloriari de huiusmodi omnibus. Dona enim sunt quæ non sanctificant, & bonis malis quq

Superbia spiritalis quibus ex donis oriatur.

T. VI
22

Superbia occulta quæ mala efficiat.

lisq; sunt communia, nec vilitatem animæ possunt afferre maiorem quàm vt contemnantur. At ea, quæ intus in anima latet superbia, & de internis aut gratijs aut virtutibus nascitur, multo est periculosior, quia secretior atque intimior & ex bonis verè commendabilibus, imo ex ipsa humilitate seu potius humiliatione propria oritur. Facit enim hominem virtuosum (cui virtus non debet non placere) sibijpsi placere, & amorem, qui debet esse virtutis, in proprium mutat. Facit sub specie ædificationis alijs velle placere, ab alijs imitabilem iudicari & eo securius decipit, quo Zelus ædificandi proximum (si abesset amor proprius) magis esset licitus. Superbia effert animum, vt aspernetur, non modo, quod fas est, vitia & defectus, verùm etiam eum, qui adhuc vitijs præmitur & languet, licet fortasse inuitus. Quod tamen haudquaquam faceret, si seipsum agnosceret, hoc est, si verè agnosceret, quod ea, quæ ipse habet (sint licet virtutes & dona) non à se, sed Deo habet. Si inquam, animo saperet ea bona, nec sua, nec à se esse, quæ videtur habere, quomodo is de alieno superbiret? quomodo gloriam quæ Deo soli debetur, de alienis furtim sibi vsurparet? aut quomodo proximum, qui hæc eadē non habet (licet fortasse, quod cogitare vnusquisq; debet, humilitatem maiorē habeat) iudicare aut aspernari auderet? Si enim de suo se comparauerit quis proximo, & non de ijs quæ quasi accommodato accepit à Deo quid inuenit in se, vnde gloriari possit? cum sit miser & miserabilis: quid in se reperit, de quo non merito sit gemendū & erubescendū? aut quid inuenit vnde proximo sit melior? cum ipsa elatio, etiamsi in alijs præstaret, faciat eum proximo viliorem? Superbia cupit bene de se sentiri (nec enim hic distinguo inter superbiam & vanam gloriam, cum ita sint affines, vt vbi vna, ibi & inueniatur & altera) cupit non vilis haberi. Pari modo sub fuco honorandæ, aut in precio habendæ virtutis, imponit amor proprius. Superbia erubescit humiliari, culpam agnoscere aut veniam petere & quasi de vitando scandalo ab huiusmodi abstinendū sibi persuadet. O quàm magnum scandalum foret, si te exhiberes humilem, si te scires humiliare. Non est hæc laudabilis, sed odienda exterminandaq; procul verecūdia, qua de sui humiliatione, aut qua de ijs, quæ non sunt peccata, quis erubescit. Erubescamus, si peccamus. Non erubescamus si pœnitemus, aut si satisfaciamus. Quam procul ab hac superba verecundia abfuit sanctus Dauid, qui non de peccato, sed de bono opere reprehensus, quod suæ excellentiæ ac status immemor, ante arcam Dei saltasset, ludam inquit, & vilior fiam, plus quàm factus sum: & ero humilis in oculis meis. Est igitur humiliatio maximè necessaria ei, qui adipisci cupit humilitatem. Sicut enim curuitatem, si induci debeat virgæ, necesse est vt præcedat curuatio, ita humilitatem oportet præcedat humiliatio. Quisquis igitur cupit esse humilis, non refugiat humiliari. Ideo scriptum est, Quanto magnus es, humilia te in omnibus. Itemq;: Humilia spiritum tuum valde. Sicut autem odibilis Deo & hominibus est superbia, ita grata & amabilis humilitas. Humilis namque alios sibi præfert, alijs cedit, de alijs melius quam de seipso ex animo sentit, alios reueretur, alios mansuetè, patienter, & benignè tractat. Humilis libenter se subijcit, confidenter credit, alacriter obedit. Quapropter obseruandum est, quod sanctus Bernardus admonet, dicens: Altiora aliorum

1. Tim. 1.

Superbia & vana gloria in quo conueniant.

Erubescendū de quibusnā sit.

Humiliatio quàm sit necessaria ei qui cupit humilitatem. 2. Reg. 6. 1. Paral. 15.

Eccle. 3. Eccl. 7. Eccle. 10.

Humilitatis indicia quæ sint.

Bernardus.

rum semper attendas, quia in eo constat plenitudo humilitatis. Nam si tibi forsitan aliqua gratia maior collata videtur, quam fratri tuo, tamen in multis (si bonus æmulator fueris) iudicare te poteris inferiorem. Quid enim si laborare aut ieiunare plus illo potes, & ille te patientia superet, humilitate præcedat, superemineat charitate? Quid totæ die circa id, quod videris habere, insipienti cogitatione versaris? Esto magis solicitus, vt scias quid desit tibi, quia hoc tibi plus expedit.

Non ergo magnopere cogites bona quæ habes, nisi fortè interdum, vt inde Deo gratias agas, & te noueris debitorem ei, qui dedit, aut gratiam consolationis, dum necesse id fuerit, ne qualibet ex causa tristior fias. De cætero ea bona semper magis attendas, quæ alius habet, non quæ tu, quo hæc cogitatio in humilitate te custodiat, & à descensu tepiditatis elonget, atque accendat desiderio proficiendi. Vide enim quanta mala e diuerso cogitatio illa parturiat, qua sedulo versas in animo bonum, quod tibi habere videris & alterum quempiam æstimas non habere. Hinc in superbiam eleuaris dum alteri te præponis, hinc proficere negligis, cum te magnum aliquem arbitraris: hinc demum & deficere incipis, dum tibi alterius comparatione etiam nimis egisse videris. Hæc ille. Itaque potius exempla sanctorum fratres ob oculos ponamus, & quantum ab illorum perfectione nostra distet infirmitas, pensemus. Valet nihilominus consideratio excellentiæ diuinæ, charitatis eius item ad nos, qui cum tantus sit, propter nos se humiliauit, tanta passus est, vt ex nihilo & de stercore nos eleuaret ad regnum, regnum vtique sempiternum. Denique de hac humilitatis præclarissima virtute præclarè admodum scribit D. Ioannes Rusbrochius, vir extra omnē controuersiam in omni virtute & scientia spiritali summus, quod tum D. Dionysij Carthusiani, tum multorum aliorū pietate & eruditione præstantium virorum testimonijs probari potest, qui eum miris, vt par est, vehunt encomijs. Is ergo scribit in hæc verba: Ad perfectam diuinam; obtinendam charitatem, quæ (iuxta Apostolum) finis est legis, nullam equidē neque compendiosiorem, neque rectiorem, neque tutiorē noui viam, atque veram humilitatem, quam Christus Iesus nos docet, vbi ait: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Et inuenietis requiem animabus vestris.* Humilitas autem præclarū thesaurum, donumque eximium animæ adducit, hunc videlicet, quod cordis dolorem & molestiam atque afflictionem prorsus expellit, & in vera ac stabili hominem pace constituit. Ad quam sane nunquam alias, nisi per humilitatem, pertingi potest. Nec affirmare dubitem, neminem vnquam dolorem atque afflictionem ægrè pertulisse, nisi qui veræ fuerit expers humilitatis. Siquidem pœna & dolor ex superbia nascuntur. Quod si Lucifer fuisset humilis, nunquam fuisset versus in dæmonem, causa autem cur ceciderit, non nisi illius superbia fuit. Contra verò beatissima Dei genitrix & virgo Maria, quia perfectè humilis erat, nullam vnquam vel tenuissimæ culpæ maculam contraxit. Et reuera si quis perfecta esset humilitate præditus, nec is vllum vnquam peccatum admitteret, & Deus quicquid vellet, in eo citra vllum impedimentum posset exequi. Vnde sanctus Augustinus quodam in loco sic ait: Si quis ex me sciscitaretur, Quisnam omnium sit optimus:

Ioannis Rusbrochij commendatio.

1. Tim. 1. Humilitas vt sit via rectissima ad veram charitatem. Matth. 11.

Pœnam quilibet & dolorem ex superbia nasci.

Augustin.

T VI
22

Optimus omnium vt sit verus humilis.

Humilis quomodo sese habere debeat.

Impedimentum nullum vt Deus patiatur in humilitate.

Humilis reuera qualem se faciat.

Ioan. 14.

resonderem, Humilimus, Et si centies quæreret, non nisi idem responderem. Quamobrem nosse profuerit mores ac gestus veri humilis, id est, vt in omnibus sese habeat. Primo quidem à seipso incipiens, propriam indignitatem ac vilitatem, suumque nihilum, id est, quam nihil sit, funditus agnoscit, vt videlicet peccatis suis indignum sese fecerit omni gratia ac beneficijs Dei: cunctisque illis pœnis, pressuris & afflictionibus dignum atque obnoxium, quæ possunt illi à Deo & creaturis omnibus infligi. Indignum plane se fatetur, quem crearet Deus, eidemq; pro refectionis ac conseruationis beneficijs, gratias agere humiliter non omittit. Quicquid charismatum & bonorum, quicquid gratiæ diuinitus adeptus est, nulla ex parte se meruisse confitetur. Itaque & seipsum & omnia Deo omnipotenti ad illius offert honorem, vtpote quæ pure ex eius benignissima misericordia promanarunt. Nec ex aliquo Dei dono vel gratia animo effertur: siue sit scientia, siue sapientia, fortitudo, pulchritudo, diuitiæ, aut quiduis aliud, sed se omnibus Dei donis credit indignum: eaq; non nisi ex mera Dei bonitate sibi collata existimat. Constãter igitur affirmarim in istiusmodi homine Deũ in cunctis suis donis & actionibus nullum pati impedimentum: atque eam ob rem, ad summam vsque perfectionem eum prouehere. Quoties enim Deo visum est in illo operari, semper liberum se præbet & expeditum, Deum patiens, Deo morem gerens & obsequens, & velut instrumentum illius gratiæ cooperans. Adhæc omni loco, quem vel sedendo, vel stando, vel iacendo occupat, semper indignum se fatetur. Nihil enim omnino sibi tribuit, nisi quod ex seipso habet: nempe peccata & multiplices culpas ac defectus suos. Et quamuis multum se abijciat ac humilier, tamen nihil aut parum sibi fecisse videtur. Siue ergo comedat, siue bibat, siue quiduis aliud faciat, locum vilissimum in domo, nouissimum in mensa, & minimam cibi ac potus portionem capit & amplectitur. Et breuiter, in omnibus quæ ipsi necessaria sunt, minimam abiectissimamque portionem sibi optat cedere: quodque vel alijs manfit reliquum, vel ab alijs fastiditur, ipse lætus suscipit, nec ei parum nimis esse videtur: imò verò illo ipso se indignum iudicat, & nec meruisse, nec mereri illud à Deo se posse, sentit ex animo. Denique in omnibus absque quærimonia & sine dolo viuit. Nouit enim de manibus Dei suscipere omnia, sicque de nulla creatura quæritur, quantumuis ab alijs indignè aut iniuriosè tractetur: atque adeo etiamsi perturbarent, expellerent, cæderent, confoderent, & ipsa demum morte eum afficerent, nunquam se affectum crederet iniuria, nec quicquam cuiquam vel inde vel de qualibet re alia imputaret, atque ita etiam mortem ipsam sine dolore exciperet. Cuncta namque, vt dictum est, de manibus Domini accipit, certus quæcunque illo permittente ipsi euenerint, ea & optima & vtilissima sibi esse. Nihil enim cuiquam præstat Deus, nisi quod ei optimum sit: quod ita certum est, sicut Deum viuere. Hæc Rusbrochius. Pro hac, itaque præclarissima virtute (vt æquum est) obtinenda, extremam nostram impendamus diligentiam, nec quicquam omittamus, quo possimus ad illius peruenire notitiam, si tamen optamus veri dici Christi ministri & imitatores. Nam ipse Christus suos ministros hortatur, dicens: *Qui mihi ministrat, me sequatur*, hoc est, profundissimæ humilitati, & suijpsius omnimodæ resignationi perpetuam na-

uet op-

net operam, vti exemplum dedit nobis, humilians se vsque ad mortem, mortem autem crucis, vt hanc nobilissimam suo in corpore sanctificaret virtutem, & per eam suos imitatores in regno sublimaret cælorum. Luc. 14. 18 Quicunque enim se humiliat exaltabitur, instar huius glorioſissimæ ac intemeratæ semper virginis Mariæ, quæ per hanc virtutum omnium Dominam in regno dilecti ac benedicti Filij sui exaltata & sublimata est, & perpetuo cum dilecto suo Filio Domino nostro IESV CHRISTO exultabit gaudio. Qui cum Patre & Spiritu sancto viuit benedictus in omne æuum, Amen.

IN FESTO DIVAE CATHARINAE REGInæ, virginis & martyris & sponsæ Christi, Paraphrasin in Epistolam & Exegesin in Euangelium require in festo videlicet diuæ Barbaræ virginis & martyris.

SERMO IN EODEM FESTO.

De charitate sanctæ Catharinæ, & quibus rebus perueniatur ad amorem Dei.

FVlcite me floribus, stipate me malis: quia amore langueo. Canticorum primo. Illustrissimæ virginis martyrium insigne diem hunc, vt nostis dilectissimi, illustrat: cuius quanta sit in Ecclesia catholica celebritas, quanta meritorum excellentia, quantus honor in cælis, si enarrare velimus, ante deficiet nos tempus & vires quoque, quàm quicquàm tanta virgine dignum præstemus. Puto equidem & piè sentio in ignitorum illorum spirituum, quos scriptura Seraphim appellat, miro hanc Esaiæ 6. virginem sacratissimam fulgere lumine, & incomparabili ardere, amore ac perfectissimè iam suo dilecto perfrui, quem mortali etiamdum induta corpore tanto amoris æstu ac desiderio concupiuit, vt quamuis carne inter homines degere videretur, spiritu tamen toto versaretur in cælis, inhians sponso suo. Potestis in Canticis Salomonis agnoscere dictum in persona illius: *Fulcite me floribus, stipate me malis: quia amore langueo.* Cant. 1. Multos quidem inuenias, licet qui Deum ament, quosdam etiam, licet pauciores, qui præ Dei amore cuncta contemnant. Porro qui Dei amore langueant, paucissimos sanè reperire est. Talis amor propriè perfectorum est. Olim dum adhuc gentilissimi erroribus virgo Catharina implicita teneretur, frigidum gerebat pectus erga creatoris sui amorem. Ast vbi cœpit nosse Deum ac Dominum suum, felicissima mutatione repente alia effecta, sic exarsit purissimo & castissimo in Deum charitatis affectu & ardore, vt præ desiderij vehementia planè angueret, ac deficeret. Inde mox cœpit omnem alienum execrari amorem, omnem à corde suo rerum visibilium speciem excludere, adeo vt iam lux ipsa & formæ quotidianæ fastidio illi

Catharinæ sanctæ amor erga sponsum suum quantus.

T VI
22

essent. Enimuero sancta quadam & laudabili superbia ex ipso, quo flagrabat Dei amore, cõcepta, nihil iam amare, nihil vel aspicere volebat, præter vnum omnipotentissimũ, sapientissimum, opulẽtissimum, pulcherrimum, suauissimum, optimum Deum sponsum suum. Dicebat quotidie animæ suæ: Quid tibi cum his visibilibus commercij est? Cur tandem illis te oblectare velis, quæ sunt homini cum brutis communia? Esto pulchra sint, delectabilia, sensibus plausibilia sint quæ offert hic mundus sublunaris: ecquid tandem habent simile pulchritudini & amabilitati illius, qui est autor & opifex omnium? Si in vestigio, si in vmbra, si in nutu quodam & odore tanta vis inest, vt ad sui amorem animos rapiant tanta importunitate, cum tamen multo plus habeant fellis adiunctum atque mellis, quid quæso de illo sentiendum est, ex quo cuncta tanquam ex suo fonte & origine profluxerunt? Cuius nimirum ineffabilis efficacia, dignitas immensa, amor suauissimus, conuictus iucundissimus, præsentia optatissima, benignitas liberalissima est. Ille totam me habeat, cuius charitate vulnerata sum, qui me sibi ex omni æternitate elegit, cui me semel totam dedidi. Fateor magna est pulchritudo in formis hisce corporeis, quæ nostris quotidie sensibus obijciuntur, ex aptissima membrorum compositione & mirifico contextu, ipsoque coloris & lucis grato decore: ingens item pulchritudo est in numeris sonoris atque canoris, pulchritudo in illis quæ tangendi, quæ gustandi, quæ olfaciendi sensu percipiuntur. Sed habent ista tamen certos, eosque angustos limites suos. Deus autem meus, vnicus sponsus & amator meus, tota spes & gaudiũ meum, summum & præcipuum bonum meum pulchritudinem, dignitatẽ, honestatem, amabilitatem habet infinitam: cuius confixa sum iaculis suauiter ardentibus, & sine dolore vulnerantibus: quem amare fructus summus est, summa nobilitas, suauitas incomprehensibilis: qui ad interioris hominis mei aures iugiter personat: Cum mũdo isto præsens, absens vt sis volo: Dies noctesque ames me, me desideres, me somnies, me expectes, de me cogites me speres, me te oblectes, mecũ tota sis, meus fac sis postremo animus, quando ego sum tuus. Ita nimirum dilectissimi totam sibi vendicarat hanc venerandam & admirabilem virginem Christi flagrantissimus amor, qui non sinebat eam aliud cogitare quàm Christum, qui in ea mundum omnẽ penitus extinxerat. De quo licet possent multa adhuc auditu iucunda referri, tamen quia plerique adhuc longè ab hac perfectione absumus, omissis interim hisce sublimibus, & quæ vitæ nostræ mensuram excedant, de illis potius loquamur, quæ nos huc tandem perducere queant. Non omnium est perfecti amoris effectus capere: sed tamen omnium est eo niti, vt quandoq; possint perfectum amorem adipisci. Quo sanè vt mihi videtur, duo quædã haud mediocriter promouent, eos præsertim, quorum adhuc angusta & tenuis est virtutum suppellex, & qui se primum Deo dediderunt, cupiuntq; relictis vitiorum tenebris, veræ luci, quæ Christus est, inhærere. Illis ergo vel maximè contulerit primo quidem studere agendæ pœnitentiæ: deinde diuinorum beneficiorum sedula commemoratione ad serenioris cuiusdam & tranquillioris conscientiæ lucem aspirare, donec tandem paulatim ad plenam perfectamque perturbationum omnium extirpationem,

Cantic. 1.

Ioan. 1. Amoris Dei studiosis quæam duo in initio necessaria sint.

Deo.

Deo fauente pertingant, & Christi perfecto amore inflammentur. Et vt nouerint eiusmodi quænam sibi proponere debeant, vnde salubri dolore compungantur, pauca nos hic recensebimus.

Itaque, qui peccatis deditus fuit, cupitque redire in gratiam cum Deo, quotidie ea quæ subiungimus sibi ob oculos reducer, de singulis ex animo dolens ac ingemiscens. Primum est, amicitia Dei amissa. O quanta hic occurrit materia acerbissimè dolendi Quid est enim Dei amicitiam perdidisse, nisi seipsum vita priuasse? Vita enim animæ Deus est, cuius qui à se excluserit amicitiam, vitam quoque suam excluserit necesse est. Si autem licuit ethnico illi dicere, solem è mundo tollere videntur, qui amicitiam è vita tollunt, qua à dijs immortalibus nihil melius habemus, nihil iucundius, quid de violata veri Dei amicitia sentiendum est? Doleat ergo peccator se sua iniquitate Dei amicitiam repulisse. Secundum est, bonitas Dei contempta. Quid benignius, quid ad benefaciendum, ad ignoscendum, ad gratificandũ promptius illa clementissima summi creatoris natura? Qui sic amat homines, tanquam ipsius salus ex illorum salute pendeat: sic curam gerit omnium & singulorum, quasi ipsi bene esse non possit, si illis malè sit. Et tamen tantam eius bonitatem contemnit peccator vilis & indignus, quando sponte sua consentit in peccatum mortiferum. Tertium est, vita improba & scelerata. O si quis velit attendere, quantam vnoquoliber peccato & sibi pœnam, & Deo iniuriam, & creaturis Dei molestiam pariat, habebit certè vnde totus soluatur in luctum acerbum & perpetuum. Vita mala tam est inuisa Deo, tam pernicioſa ipsi homini & alijs, qui eius exemplis corrumpi possint, tam creaturis omnibus infesta, vt mirum sit non totum simul mundum insurgere in eum, qui vel semel ausus sit mortifero se scelere commaculare. Quartum est temporis ac virium animæ & corporis perditio. Qui enim peccat, non solùm tempus perdit, quo nihil est præciosius, sed etiam animæ & corporis sui vires miserandum in modum eneruat. Mors enim animæ, quæ peccati consensu incurritur, non vacat magnis & multis, etiam corporis nocumentis. Imo verò plerique peccando ipsi sibi celeriorem asciscunt mortem, & morbos graues, vt alia multa præteream. Quintum est, violatio præceptorum Dei & Ecclesiæ ac superiorum. Nisi intolerabilis & execrabilis esset iniquitas diuinas præuaricari leges, nunquam clementissimus Deus cui proprium est misereri semper & parcere, tam dira constituisset supplicia in eos qui non obtemperant iussis illius. Ipsa igitur iniquitatis immanitas intimo peccatorẽ dolore cõficiat, q̃ ausus fuit Deũ immẽsę maiestatis, cui omnes creaturæ summã debẽt obediẽtiam & reuerentiã, sua improbitate offendere. Nec putet minus sibi esse dolendum, si Ecclesię & superiorũ leges contẽpsit: quando contẽptus ille omnis in Deũ redundat. Sextũ est, debilitas repugnandi aduersus vitia, itemq̃ pœnitendi ac progrediendi in virtutibus. Potest id merito dolorem ingerere peccatori, q̃ culpa sua hãc cõtraxerit vel auxerit infirmitatẽ. Peccatũ enim admodũ eneruat vires hominis, vt iam ante dictũ est, & quo crebrius repetitur, eo fit homo imbecillior. Quod vtinã attenderẽt, qui se dicũt in ætate senili pœnitere velle, cũ tamẽ ea ætas ob malã consuetudinẽ vitæ superioris

Volenti redire cum Deo in gratiam quænam sint necessaria.

Amicitiam Dei perdidisse quantum sit damnum.

Bonitas Dei quanta sit, quique ea offendatur.

Vita mala q̃ sit Deo omnibusq; creaturis odiosa.

Peccans quinam tempus, animę corporisq; vires perdat.

Peccato vt Dei, Ecclesię, superiorũq; violetur præceptum.

Peccatum vt eneruet vires hominis.

T VI
22

pene inepta sit ad agendam pœnitentiam. Septimum est, multiplex & magna laborandi, orandi, meditandi, legendi, sacras conciones auscultandi, aliaqúe pietatis opera exercendi negligentia. Si quis bene perpendat nullum esse tam breue temporis punctum, quo non maxima quis possit apud Deum lucra sibi comparare, nonne ingentem habet mœrendi occasionem, quòd non solùm tanta neglexerit salutis suæ commoda, sed etiam interim malè viuendo plurima sibi detrimenta corporis & animæ attulerit? Totum hoc vitæ nostræ spacium ad agendam pœnitentiam & Dei gratiâ conciliandam datum est. Quod qui ad alios accommodat vsus, negligitqúe ea, quibus possit veniam & gratiam consequi qualia sunt, oratio, meditatio, operum bonorum sedula executio, atque id genus alia multa, miserrimus est, quia stultissimus. Octauum est, consuetudo & velut habitus quidem & necessitas peccandi. Hac quisquis laborat mala scilicet consuetudine, is reuera miser & miserabilis est, ac omni lachrymarum fonte plangendus. Doleat ergo acerbè, clamet ad Dominum, beatissimæ semperq; virginis Mariæ, & omnium sanctorum suffragia ambiat, alios quoque bonos homines sibi apud Deum precatores adhibeat, & pugnet acriter aduersus semetipsum, donec mala consuetudo meliori viuendi ratione & assiduitate frangatur. Principijs obsta, ait Poeta, sero medicina paratur, Cum mala per longas inualuere moras. Reuera morbus penè immedicabilis longa & inueterata peccandi consuetudo, At tamen nemo desperet. Christi pietas vincit omnem humanam malitiam & peruersitatem. Nonum est, ingratitudo, qua sæpius recidit in peccata remissa. Vulnera repetita ægrius curantur. Magna profecto ingratitudo, offendisse Deum, & illius benignitate veniâ esse consecutum, & tamen rursus crebro ad eadem perpetranda mala reuerti. Lugeat ergo peccator, & iniurias optimi & dignissimi creatoris in seipso vlciscatur, firmetq; animi propositum aduersus peccati iterationem. Decimum, charitatis extinctio cuiuslibet peccati lethalis perpetratione. Charitas efficit, vt cætera hominis bona Deo placeant. Vbi autem charitas abest, nihil esse potest gratum Deo, quantumuis grande sit & eximium. Quid igitur animi habere debet is, qui tam præclare se virtute priuauit? Perditur enim charitas, quoties consensus præbetur peccato mortifero. Amissa autem charitate, moritur anima, moritur etiam quicquid ab ea vnquam bene gestum est, aut geritur. Lugeat ergo peccator, & omni mora postposita, studeat amissam recuperare charitatem dolendo, confitendo, satisfaciendo. Vndecimum est, omni timore reiecto, tam impudenter in diuinæ maiestatis præsentia multis & grauibus se sceleribus obstrinxisse. Pensitet istud maturè ac diligenter, & totus horrore ac mœrore contrahetur, mirabiturqúe non se iam pridem terræ hiatu absorptum esse, vel dæmonum dentibus discerptum ob tantam omnipotentis Dei contumeliam. Ista charissimi mente deuota pensiculanda sunt, & ad singula ingemiscendum. Verùm, ne quis horum consideratione fiat pusillanimis & procliuis in desperationem, fiduciam quandam erga infinitam Dei misericordiam concipere debet. Ea autem comparanda est per diuinæ misericordiæ sedulam imploratione, vitæ in melius commutationem, orandi assiduitatem, Dominicæ passio-

Peccato quænam negligantur.

Peccator vt consuetudinem malam incurrat.

Peccator vt ingratus sit Deo.

Peccatum vt charitatem extinguat.

Peccato quã grauiter Dei maiestas offendatur.

Fiducia erga Dei misericordiam quomodo concipiatur.

passionis deuotam commemorationem,& pro peccatis suis oblationem, pœnitentiæ austeritatem, honorum, voluptatum, vanitatum contemptionem, sanctorum omnium, maximè beatæ semper virginis Mariæ & quibus speciali quis amore affectus est,inuocationem, temporis vtilè ac prouidam deductionem, propriæ voluntatis mortificationem, & diuinæ pietatis ac clementiæ contemplationem, quæ non vult mortem peccatoris quantumuis flagitiosi, sed vitam & resipiscentiam. Exech. 18.

Atque vbi his alijsque modis nonnihil à vitijs purgatum se quis senserit, deinde liberiori quodam animo conferat se ad commemoranda & reuoluenda Dei beneficia, ne si semper suis velit cogitandis peccatis immorari, abiecto maneat & seruili quodam animo, qui nihil nisi timere & trepidare, ac Dei seueritatem suspectam habere,nõ pia erga Deum fiducia erigi nõrit. Hic verò immensus sese sanctarum meditationum campus offert, vbi nullus possit exitus inueniri. Quis enim sufficiat Dei beneficia numerare,quis ea vel intelligere? Omnino hoc pelagus impenetrabile est. Quot ille nobis & quanta naturæ, quanta gratiæ dona contulit? Ex omni æternitate summè dilexit nos: cum non essemus, condidit nos ad imaginem & similitudinem suam, nobiles nimirum, illustres, eximios,regis æterni filios, dominos omnium creaturarum (omnia enim subiecit sub pedibus nostris) & si perstitissemus in obedientia, auxisset in nobis dona sua. Nec tamen etiam perditos deseruit nos,sed seipsum exinaniens, formam serui accepit,vt serui perditi pœnas ipse lueret,vt ingratitudinem erga se nostram in seipso vlciscereturr. Quid hac benignitate admirabilius? O cor saxeum, quod ea non emollitur. Sed quid ego Dei beneficia hic enarrare molior? Vos ea ipsi chariſſimi vobiscum attentis cordibus recolite, & sitis grati Deo. Sit hæc vobis in hoc exilio etiam inter medias temporalium negociorum turbas occupatio,propria lugere peccata,& Dei beneficia grata mente perpendere. Ita fiet, vt in vobis sensim crescat odium vestri,& amor Dei. Non potest sese odisse, nisi qui sua ex animo peccata oderit: non potest amare Deum, nisi qui acceptis ab illo beneficijs gratum se præbere contendat. Non ita debetis chariſſimi rei familiari vel tuendæ vel augendæ esse dediti, vt non multo maiorem animæ vestræ curam geratis. Quicquid erga res terrenas solicitudinis geritis, momentaneum est, & cum ipsa vita temporaria finem accipit:sed anima immortalis est. Ergo illi potissimum inseruiendum est. Potest vos,si attendere velitis, multum permouere admirabilis & preclarissimæ virginis Catharinæ exemplum, quæ licet esset regis filia,& incõparabili corporis pulchritudine, animi sapientia, rerum affluentia se præditam non nesciret,tamen hæc omnia cõtempsit præ amore sponsi sui Christi Iesu. Nolebat animum suum rerum visibilium amore implicare, vt posset perfectius diligere Deum. Quotidie multa illi se ingerebant mundi oblectamenta,quæ vel fortissimos possent virorum animos frangere,tamen mansit immota, tanquam nihil horum ipsa sentiret: non ob aliud sanè, nisi quòd præsentia tanquam iam præterita despiceret, futura & semper mansura semper ob oculos haberet. Vnde fiebat, vt semper animo compuncta, seipsam & mala sua plangeret,atque rursum ex Dei & futurorum contem-

Beneficia Dei quinà ruminanda sint.

Psalm. 8.

Hebr. 1, Philipp. 2.

Odiũ nostri & amor Dei quomodo in nobis crescant.

Catharinæ S erga sponsum suũ Christum amor quantus.

T VI
22

platione, cælestis amoris gratia perfusa, tota in Deũ transiret. Nostis quanta egerit cruentus ille carnifex Maxentius, vt eam vel blanditijs falleret, vel cruciatibus superaret. Sed vtrobiq; perseuerauit fortiter in Christi amore, nec blandis eneruata pollicitationibus, nec terribilibus concussa terroribus. Quod vtique totum fecit amor Christi, qui eius pectus ita sibi vendicarat, vt nulli ad id aditus pateret hostili machinationi. Tanta est vis charitatis, tanta amoris diuini efficacia, vt cor illo præditum velut murus quidam impenetrabilis sit aduersus omnes quorumlibet hostium insidias & machinationes. Hoc igitur fortiter inflammata beatissima Catharina, aut pœnas corporis omnino non sensit, aut si sensit, Christi contemplatione contempsit. Amor Christi omnem in ea priuatum amorem inordinati timoris parentem, penitus extinxerat. Quod itaq; non poterat iam se amare nisi in Christo, nec timebat quicquã, nisi quod eã posset separare à Christo. O verè præclaram virginem, quæ inter micantes illas supernæ Ierusalem stellas mirifico fulget lumine, totamqúe Ecclesiam gratissimo respergit odore insignium meritorum suorum. Quam imitari virtutis est, in quam ceu speculum intueri debent, quotquot inter huius fallacis mundi tentationes velut in procellosissimi maris fluctibus iactãtur. Ab ea enim facilè didicerit, vt se habere debeat, qua cõstantia adhærere Christo, mundum cõtemnere, seipsum vincere, dæmonibus reluctari, & in agnita veritatis via persistere. Quis enim non summo sibi putet probro ac dedecori fore, si se sinat à vitijs superari, quando oculis fidei cernit virginem, regijs ortam natalibus, & omnibus rebus bonis affluentem, tamen nullis neque blanditijs, neque supplicijs adduci potuisse, vt vel paululum à iustitia deflecteret? Iam verò quid non admirationis, quid non laudis, quid non maiestatis habet, quod tanta eam Spiritus Domini Iesu sapientia impleuit, vt quinquaginta celebres ac doctissimos superârit Philosophos, quibus nemo posset æquiparari? Hoc vtique totum fuit diuini muneris: totum id fecit spiritus Christi, qui in illa virgine loquebatur, & per eam de tot præclaris, egregijsq; viris triumphabat. O iucundum spectaculum, & castissima voluptate refertum, videre virginem teneram, delicatam, verecundam, mansuetam, humilem, cum tot, tantisq; viris concertantem, ex illis victoriæ palmã referre: sic omnium confutare rationes, argumenta dissoluere, machinas elidere, denique ora penitus obstruere, vt non possent vltra se cohibere, quin manibus & pedibus in virginis sententiam abirent, atque à virgine superari, Christo nomina sua darent, & qui prius summos professi magistros, per plures docuerant quicquid humano ingenio, arte & industria tradi potest, iam à virgine discerent prima fidei rudimenta, essentq; illius velut quidem catechumeni. Benedictus Deus Dei Filius, qui sponsam & martyrem suam tam insigni miraculo, tam eximio honore, tam rara ac inaudita virtute ornauit. Quid interim charissimi putatis in illa cælestium ciuium beatissima frequentia gaudij, quid tripudij, quid gratulationis extitit, cùm cernerent virginem pudibundam, moribus castam, animo constantissimam, sexu quidem fragilem, sed Christi virtute inuictam, ad Christi ouile traducere tot lupos, sed ex lupis in oues mutatos, atque ex ipsius lupi tartarei medijs faucibus extractos?

Amoris Dei efficacia quanta.

Sanctorum exempla inspicienda.

Catharina philosophos superat & Christo lucratur.

tractos? Nec tamen hos solos Christo lucrifecit virgo sapientissima, sed ipsam quoque reginam Maxentij coniugem, & Porphyrium Principem militiæ cum alijs multis. Tandem ipsa illos tyranni gladio absumptos simili mortis genere secuta est, & nunc viuit vitam beatam, immortalem, omnibus delicijs abundantem, nullius indigam. Nec solùm animæ hæc à Deo præstita sunt bona, sed & corpus illius maximo cum honore à sanctis Angelis in montem Sinai deportatum est. Videtis chariſſimi, quam multa extent in hac virgine plena admirationis, & omni honoris & pietatis studio prosequenda. Confugiamus ergo ad illam, tanquam DEO coniunctissimam atque chariſſimam, & illius preces precibus & lachrymis ambiamus. Habet enim & id sibi à Deo concessum priuilegij, vt quisquis illam sedulo fuerit veneratus, felicem sit obitum impetraturus. Dum adhuc licet, tales nobis chariſſimi, in futuro tremendo Dei iudicio patronos conciliemus, quorum gratia nobis prosit apud Deum, cui est omnis honor & gloria in secula seculorum

Amen.

Sermonum de Festiuitatibus Sanctorum

FINIS.

T VI
22

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

T VI
22

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

I VI
22

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

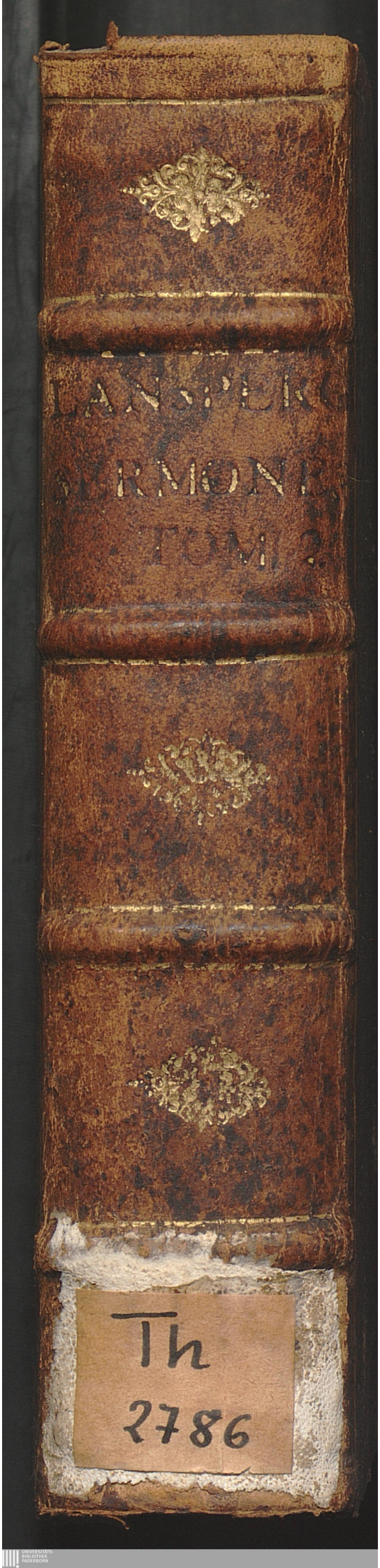
LANSPERG
SERMONES
TOM. 2.
Th
2786

T VI
22